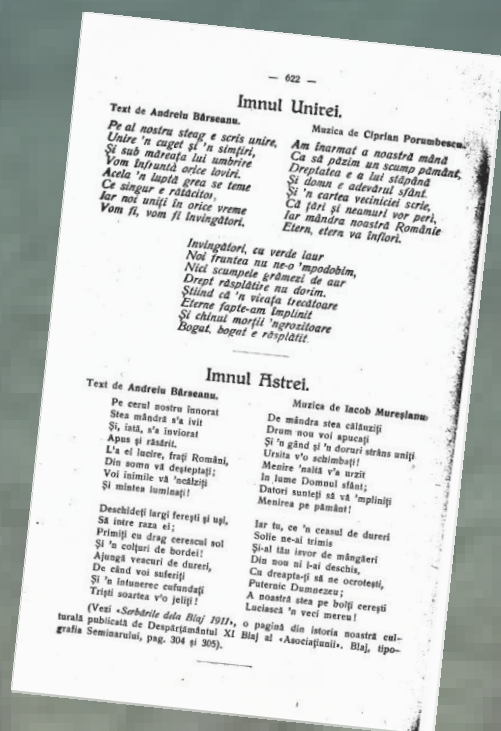
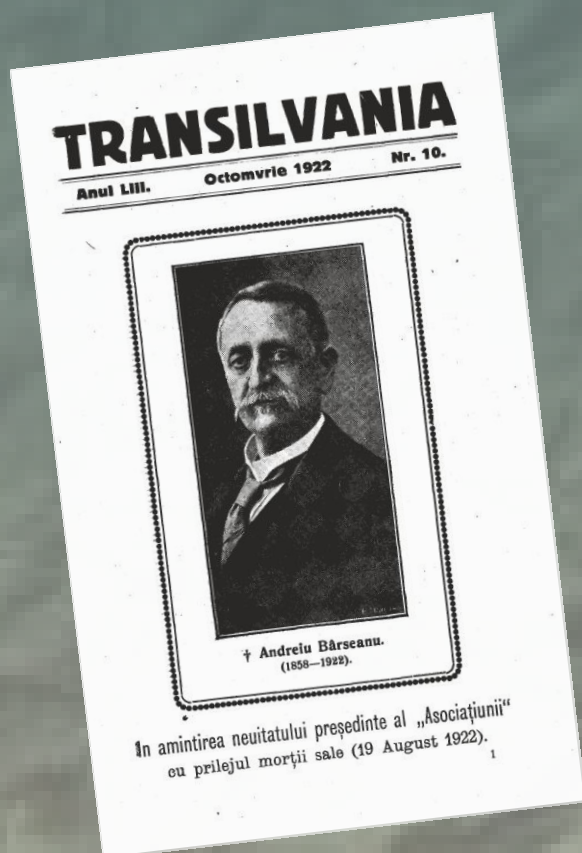

DIN GURA SATULUI ȘI INIMA ȚĂRII

Poezii, descântece, desfaceri și deochiuri, doine, balade populare românești, cântece bătrânești, haiducești, voinicești, de jale și cătănie, folclor medical românesc, cugetări și ziceri, legende și povești ardelenesti, mitologii populare și traduceri din poezii antici, culese din revista ASTREI, „Transilvania”:
1868 - 1946

COMPENDIU

- folclor, datini și tradiții românești -

Răducu Rușeț
Editor

Presa Universitară Clujeană

DIN GURA SATULUI ȘI INIMA ȚĂRII

POEZII, DESCÂNTECE, DESFACERI ȘI DEOCHIURI, DOINE, BALADE
POPULARE ROMÂNEȘTI, CÂNTECE BĂTRÂNEȘTI, HAIDUCEȘTI,
VOINICEȘTI, DE JALE ȘI CĂTĂNIE, FOLCLOR MEDICAL ROMÂNESC,
CUGETĂRI ȘI ZICERI, LEGENDE ȘI POVEȘTI ARDELENEȘTI,
MITOLOGII POPULARE ȘI TRADUCERI DIN POEZII ANTICI, CULESE
DIN REVISTA ASTREI, „TRANSILVANIA”: 1868 - 1946

COMPENDIU

- folclor, datini și tradiții românești -

RĂDUCU RUȘET

EDITOR

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2025

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Ioan Chirilă

Conf. univ. dr. Ion Cârja

Coperta 1:

„Transilvania”, LIII, 1922, nr. 10, octombrie, pp. 1-2. Originalul se păstrează la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca, Periodice digitalizate.

Coperta 4:

„Transilvania”, LIII, 1922, nr. 9, septembrie, pp. 1-2. Originalul se păstrează la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca, Periodice digitalizate.

ISBN 978-606-37-2638-5

**© 2025 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice
mijloace, fără acordul autorului, este interzisă și se pedep-
sește conform legii.**

**Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană**

Director: Codruța Săcelean

Str. B.P. Hasdeu nr. 51

400371 Cluj-Napoca, România

Tel.: (+40)-744.687.884

E-mail: editura@ubbcluj.ro

<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

<https://biblioteca.ubbcluj.ro/>

Imnul Astrei

Text de Andrei Bârseanu

Muzica de Iacob Mureșianu

Pe cerul nostru înnorat
Stea mândră s-a ivit
Și, iată, s-a înviorat
Apus și răsărit.
L-a ei lucire, frați Români,
Din somn vă deșteptați;
Voi inimile vă-ncălziți
Și mintea luminați!

Deschideți largi ferești și uși,
Să intre raza ei;
Primiți cu drag cerescul sol
Și-n colțuri de bordei!
Ajungă veacuri de dureri,
De când voi suferiți
Și-n întunec cufundați
Triști soarta v-o jeliți!

De mândra stea călăuziți
Drum nou voi apucați
Și-n gând și-n doruri strâns uniți
Ursita v-o schimbați!
Menire 'naltă v-a urzit
În lume Domnul sfânt;
Datori sunteți să vă-mpliniți
Menirea pe pământ!

Iar tu, ce-n ceasul de dureri
Solie ne-ai trimis
Și-al tău izvor de mângâieri
Din non ni i-ai deschis,
Cu dreapta-ți să ne ocrotești,
Puternic Dumnezeu;
A noastră stea pe bolți cerești
Lucească-n veci mereu!

(„Transilvania”, LIII, 1922, nr. 10, octombrie, p. 2).

CUPRINS

Date despre autor și operă.....	p. 74
Introducere	p. 79

1868

Varia: A. Mureșianu, Cezar Bolliac, G. Sion, D. Bolintineanu	p. 140
<i>Moldova la anul 1821</i> , de Vasile Fabian	p. 142
<i>Moldova la anul 1829</i> , de Vasile Fabian	p. 144
<i>Odă</i> , de Ioan Heliade Rădulescu.....	p. 148
<i>Doncila</i>	p. 148
<i>Geniul națiunii</i> , de Iosif Vulcan.....	p. 153

Poezii și balade populare culese de Vasile Alecsandri

<i>Rada</i> (baladă populară)	p. 160
<i>Jianul</i> (baladă populară).....	p. 163
<i>Cântec popular dedicat lui Iancu Jianu</i>	p. 166
Completare: <i>Balada Iancu Jianu</i>	p. 167

1869

<i>O mamă captivă</i> , de Petru Oprescu.....	p. 168
<i>Muierușca din Brașeu</i>	p. 170
<i>Stejarul și Cornul</i>	p. 171

<i>Dragoș (baladă populară)</i>	p. 173
<i>Odă pentru cronica lui [S] Șincai către Grigore Ghica, de George Sion</i>	p. 178
<i>Gruia Grozoveanul (poezie populară)</i>	p. 180
<i>Cântecul lui Ștefan cel Mare</i>	p. 181
<i>Cântecul lui Mihai Viteazul</i>	p. 183
<i>Doină</i>	p. 185
<i>Nani-Nani</i>	p. 186
<i>Cântec voinicesc</i>	p. 187
<i>Balada săracului care și-a pierdut averea</i>	p. 188
<i>Cântec poporal doinit pe câmp de o copilă română</i>	p. 189
<i>Fragment din balada Păunașul Codrilor</i>	p. 190
<i>Româncă din Ardeal oferindu-și dragostea unui laș</i>	p. 190
<i>Nevasta unui tâlhar, când pe bărbatul ei l-au dus la ocnă</i>	p. 191
<i>Visul lui Tudor Vladimirescu (fragment)</i>	p. 191
<i>Cântec țărănesc din Ardeal</i>	p. 192
<i>Cântecul feciorului de la Prut, alungat în oastea rusească</i>	p. 193
<i>Cântecul feciorilor români de la Tisa și până la Carpați</i>	p. 193
<i>Cântec bătrânesc</i>	p. 194
<i>Cântecul românului obligat să învețe limba muscălească</i>	p. 195
<i>Cântecul românilor împotriva domnitorilor despotici</i>	p. 195
<i>Cântecul românului asuprit de ciocoi</i>	p. 196
<i>Vrăbiuța (fragment)</i>	p. 197
<i>Balada țaranului român, departe de sora sa</i>	p. 197
<i>Catren popular</i>	p. 198

1870

Cântece și balade haiducești culese de Vasile Alecsandri

<i>Cântec haiducesc</i>	p. 199
<i>Răzvan și Vidra</i> , de B. P. Hasdeu (fragment).....	p. 199
<i>Cântec haiducesc</i>	p. 200
<i>Cântec haiducesc</i>	p. 200
<i>Cântec haiducesc</i>	p. 201
<i>Cântec haiducesc</i>	p. 201
<i>Mihu Copilul</i> (baladă populară/ haiducească).....	p. 203
<i>Cântec haiducesc din Oltenia</i>	p. 205
<i>Oltul</i> (poezie populară)	p. 206
<i>Oltul</i> (o altă variantă)	p. 207
<i>Balada săracului care cinstește cu bogatul</i> (fragment).....	p. 208
<i>Codreanul</i> (baladă populară / haiducească).....	p. 209
<i>Dialog între mamă și feciorul ei haiducit</i> (cântec haiducesc).....	p. 210
<i>Haiducul rănit</i> (cântec haiducesc).....	p. 211
<i>Cântec haiducesc</i>	p. 212
<i>Răzvan și Vidra</i> , de B. P. Hasdeu (fragment).....	p. 214

1871

<i>Adio la Bolintineanu</i> , de George Sion.....	p. 215

1872

<i>Rugăciuni</i> , de Remus N. Opreanu.....	p. 218

[...], de Ioan Heliade Rădulescu.....p. 220

[...], de Ioan Heliade Rădulescu.....p. 221

1873

Stihuri scrise de Nicolae Rusinescu, din Craiova, asupra războiului ruso-turc din anii 1765 și 1769.....p. 222

Constantin Hangerli-Voevod din porunca împărătească a fost decapitat la 17 februarie 1799, Făgăraș – Adunarea generală a Despărțământului II al Asociațiunii Transilvane, ținută la 18 mai 1873, la Zărnești. Comitetul.....p. 229

Durerea mea, Năsăud, 1871, rescrisă: Gherla, 1873, de Silviu B. Sohorca, teol. gh. p. 240

Versuri populare

Prepusul.....p. 243

Testamentul militarului.....p. 244

Consoarta militarului.....p. 244

Răspunsul ofițerilor.....p. 245

1874

Blestemul poetului, tradus din limba germană, după Uhland, Ion Codru Drăgușanu, traducător, 6 ianuarie 1874.....p. 246

1875

Colind de Crăciun.....p. 251

Colind de primăvară și vară.....p. 252

Bătălia de la Josefstadt, 28-29 iunie 1866.....p. 253

<i>Lupta de la Koniggratz, 3 iulie 1866.....</i>	<i>p. 257</i>
<i>Răzbunarea lui Statu-Palmă, de Vasile Alecsandri.....</i>	<i>p. 263</i>
<i>Concert în luncă, de Vasile Alecsandri.....</i>	<i>p. 267</i>

1876

<i>Românul în poezia populară. Dragostea copilului pentru părinți și patrie: dorul.....</i>	<i>p. 270</i>
<i>Cântecul românului pentru țara sa.....</i>	<i>p. 271</i>
<i>Lupta românilor cu păgânii / turcii, cântec popular cules de Vasile Alecsandri.....</i>	<i>p. 272</i>
<i>Pudoarea, castitatea și fidelitatea la români.....</i>	<i>p. 273</i>

1877

<i>Colind popular.....</i>	<i>p. 274</i>
<i>Leagănul, colind popular.....</i>	<i>p. 275</i>
<i>Vânătorii lui Crăciun, colind popular de Crăciun.....</i>	<i>p. 276</i>
<i>Ploaia cu foc, colind popular de Crăciun.....</i>	<i>p. 276</i>
<i>Descântec popular.....</i>	<i>p. 277</i>
<i>Versul ostașilor, cântec ostășesc / de război din Ardeal, de G. Popp, Locotenent-prim, Suave, iunie 1866.....</i>	<i>p. 278</i>
<i>La moartea Mitropolitului Alexandru Sterca-Șuluțiu (+7 septembrie 1867, de Iosif Vulcan.....</i>	<i>p. 280</i>
<i>Umbrelor pioase a Prea-Sfințitului nostru Arhiepiscop și Mitropolit Alexandru Sterca-Șuluțiu de Cărpiniș, răposat în Domnul, în 7 septembrie 1867, de [N. S.].....</i>	<i>p. 282</i>
<i>Andronim și Filanda (baladă populară-mitologică).....</i>	<i>p. 285</i>
<i>Balaurul (baladă din bătrâni).....</i>	<i>p. 286</i>

<i>Balcanul și Carpatul</i> , de Vasile Alecsandri, Mircești, 14 mai 1877....p.	287
<i>Steaua României</i> , dedicată Măriei Sale Domnul românilor, de George Sion, 10 mai 1877.....p.	289
<i>Rânduneaua română</i> , de Teohar Alexi, Brașov, mai 1877.....p.	292
<i>Cimilituri bătrânești</i> p.	295
<i>Generală</i> , de Nicolae Pruneu, Iași.....p.	296
<i>La fiii României</i> , de A. Cărpinișan, aprilie 1877.....p.	297
<i>Brumărelul</i> , alegorie (fragment).....p.	299
<i>Ștefan, Ștefan Domn cel Mare</i> , cântec patriotic, de Vasile Alecsandri.....p.	299
<i>Vom trece</i> , de V. D. Păun, 7 iulie 1877.....p.	300
<i>Cântec de legănare</i> , de Gr. M. Jipescu, București, 16 martie 1877.....p.	302
<i>Crucea roșie</i> , dedicată M. S. Elisabeta, Doamna românilor, de George Sion, 5 iulie 1877.....p.	303
<i>Soldatul român</i> , de Isidor Baboianu, culegător de litere.....p.	306

1878

<i>Vasile Aron și Operele Sale</i> , Specimene de versiune din începutul cărții I, de Teodor Roșu.....p.	308
<i>Vasile Aron și Operele Sale</i> , Specimene de versiune din cartea a II-a, versurile 1-242.....p.	309
<i>Vasile Aron și Operele Sale</i> , Cartea a II-a, <i>Pustiirea Troiei</i> , Versiunea de v. 243-614. În orig. latin, v. 105-273.....p.	319
<i>Vasile Aron și Operele Sale</i> p.	333
<i>Vasile Aron și Operele Sale</i> p.	344
<i>Odă ostașilor români</i> , de Vasile Alecsandri, Mircești, 28 noiembrie 1877.....p.	352

<i>Sergentul</i> , de Vasile Alecsandri, Mircești, decembrie 1877.....	p. 355
<i>Vasile Aron și Operele Sale</i>	p. 357
<i>Peneș Curcanul</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 369
<i>Vasile Aron și Operele Sale</i>	p. 377
<i>Vasile Aron și Operele Sale</i>	p. 389
<i>Vasile Aron și Operele Sale</i>	p. 397
<i>Crucea și Îngerul</i> , dedicată D-nei. Eugenia Conduratu, Plevna, 1877, de Helena Baitler, Craiova.....	p. 413
<i>Vasile Aron și Operele Sale</i>	p. 416
<i>Radu – Poema</i> (fragment), de Ronetti Roman.....	p. 432
<i>Desenul și culoarea în opera lui Ronetti Roman</i>	p. 434
<i>Iehova</i> (fragment), de Ronetti Roman.....	p. 435
<i>Rusia</i> (strofă), de Ronetti Roman.....	p. 438
<i>Cântecul Nataliei</i> , de Ronetti Roman.....	p. 440
<i>Vasile Aron și Operele Sale</i>	p. 441
<i>Cântecul gintei latine</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 457
<i>Vasile Aron și Operele Sale</i>	p. 459
<i>În temniță</i> , de C. Morariu, Cernăuți, 10 august 1878.....	p. 474
<i>Paza Dunării</i> , de [M. S. D.].....	p. 475

1881

<i>Concert în Luncă</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 476
<i>Istoria Prea Frumosului Arghir și a Prea Frumoasei Elena cea Măiastră și cu Părul de Aur</i>	p. 479

1882

- Sentinela română* (fragment), de Vasile Alecsandri.....p. 481
- Sentinela română* (variantă integrală), Munții Carpați, 1848, de Vasile Alecsandri. p. 482
- Apel pentru abonații revistei „Transilvania”*.....p. 494
- Despre figura adevărată a lui Ștefan cel Mare*.....p. 495
- Odă: La dezvelirea statuii lui Ioan Heliade Rădulescu*, București, 21 noiembrie 1881, de Nicolae Barbu.....p. 496
- Steagul lui Tudor Vladimirescu*. Versuri scrise cu litere chirilice pe stindardul „Revoluției lui Tudor Vladimirescu, din anul 1821”, ianuarie 1821.....p. 499
- Petrecerea mortului* (bocet), de Simeon Mangiuca.....p. 499
- Carmen Sylva*, de B. P. Hasdeu. Poezie preluată din ziarul „Românul”, de la Arad.....p. 512
- Motto: *La apariția lucrării „Chestiunea Dunării”*, de Mihail Kogălniceanu, 1882, scris de Vasile Alecsandri, „Colecțiunea de cântece populare”.....p. 514

1883

- Streino-filia la români*, de [A. M.].....p. 514
- Doina. Originea poeziei populare la români*, de Costache Negruzzi, „Scrieri”, ed. Socek, t. 2, p. 26.....p. 517
- Movila lui Burcel*. Preluată din ziarul „Românul”, de la Arad.....p. 519

1884

- Penteleu – Mormântul fetei* (legendă); „Din poeziile lui Șoimescu”..p. 524

1885

<i>Din antichitățile Egiptului</i> , de C. D. Aricescu.....	p. 529
<i>Menelau către Pisistrates și Telemach</i>	p. 530
<i>Nuntă țărănească</i> (vodevil), fragment din Scena I, de Vasile Alecsandri.....	p. 531

1886 - 1887

<i>Învățătorului</i> , de [I. M.].....	p. 532
<i>Catren popular</i>	p. 532
<i>Suspînul unei române</i> (fragment), preluat din [„Foaie pentru minte, inimă și literatură”, 1859, p. 330].....	p. 533
<i>Poezie populară</i>	p. 535
<i>Imn</i> . „Imn și Odă dedicate Preasfinției Sale Părintelui Episcop al Caransebeșului, Ioan Popasu, la jubileul său sacerdotal de 50 de ani, 9 martie 1887, de Zaharia Boiu jun., Muzica de G. Dima”.....	p. 536
<i>Corul copiilor</i>	p. 537
<i>Corul bărbaților</i>	p. 538
<i>Corul bătrânilor</i>	p. 539
<i>Corurile întrunite</i>	p. 539
<i>Odă</i> , închinată Episcopului Caransebeșului, Ioan Popasu, de Zaharia Boiu jun., [„Foaia diecezană”].....	p. 540
<i>Sfințirea Curții de Argeș</i> (Odă), de Vasile Alecsandri.....	p. 547
<i>Legendă de la Sfințirea Bisericii Curtea de Argeș</i> , închinată Majestaților Lor Regelui Carol I și Reginei Elisabeta, 12 octombrie 1886, de Vasile Alecsandri.....	p. 551
<i>Traduceri din poeziile lui Vasile Alecsandri</i> . [„Schones Kind”], Hermannstadt, 7 iulie 1883, de Eugen Muller.....	p. 561

[„A Latin Nepfaj Enke”, Irta: Alecsandri Vazul”], de Rapolty Karoly.....p. 563

Bradul la morți, de I. P. Ignat.....p. 565

1888

Trecutul la Mănăstirea Dealu, de Grigore Alexandrescu.....p. 568

Răspunsul cometei, de Grigore Alexandrescu.....p. 569

Vulpoiul predicator (fabulă), de Grigore Alexandrescu.....p. 570

[...], de Grigore Alexandrescu.....p. 573

Epistolă către [D. I. A.], de [...].....p. 573

Anul 1840, de Grigore Alexandrescu.....p. 574

Miezul nopții, de Grigore Alexandrescu.....p. 574

Epistolă către Voinescu, II, de Grigore Alexandrescu.....p. 575

Umbra lui Mircea la Cozia, de Grigore Alexandrescu.....p. 575

[...], de Grigore Alexandrescu.....p. 576

Cântecul soldatului, de Grigore Alexandrescu.....p. 576

Codreanul, de Vasile Alecsandri.....p. 576

Proverb, de Anton Pann.....p. 576

[...], de Arsenie de la Bisericiani.....p. 577

[...] [...], de Andrei Bârseanu.....p. 577

[...], de Mihai Eminescu.....p. 577

Poezie: titlul și autorul nu au fost consemnate.....p. 579

Rugăciunea, din opera „Mihai” p. 580

Cântecul Mărgăritei (strofa 6).....p. 580

Cântece populare românești, „Familia”, 1873.....p. 581

<i>Cântec popular românesc doinit în munți și la țară</i> , „Gazeta Transilvaniei”, nr. 53, 1888.....	p. 583
<i>Cântec popular românesc doinit în munți și la țară</i> , „Gazeta Transilvaniei”, nr. 173, 1888.....	p. 584
<i>Dorul românului</i> , „Gazeta Transilvaniei”, nr. 119, 1888.....	p. 585
<i>Poziția / pusețiunea fetelor</i> , „Tribuna”, nr. 299, 1886, ...	p. 586
<i>Poziția / pusețiunea fetelor</i> , „Viitorul”, nr. 1, 1887.....	p. 587
<i>Poziția pusețiunea fetelor</i> , „Dorul”, 1885.....	p. 588
<i>Caracterul românului</i> , „Lipitorile satului”	p. 589
<i>Cu privire la port</i> , „Transilvania”, nr. 43, 1887.....	p. 590
<i>Fantezie exaltată</i> , „Crede cine-a vrea”	p. 591
<i>Doină populară</i>	p. 591
<i>Despărțirea fiicei de mama sa</i> , de Mihai Eminescu.....	p. 592
Chiuituri populare. „Versuri culese din Cascău, (azi comuna Câțcău, Cluj), din colecțiunea sergentului Ioan Turcu, prin mijlocirea învățătorului George Hatos”	p. 593
Poezii populare.....	p. 599
<i>Cântec boieresc vechi de la București</i> (poezii populare).....	p. 606
Poezii populare (continuare)	p. 607
Doină poporală, în „Doină”, de Bogdan Petriceicu Hasdeu, „Transilvania”, nr. 56, 1883, p. 45.....	p. 609
Cântec poporal.....	p. 609
Cântec poporal, cules de A. Mureșanu.....	p. 610
Cântec poporal, cules de V. Alecsandri.....	p. 610
Cântec poporal, cules de V. Alecsandri.....	p. 611
Epitaf, lui Ion Tiție, de Petru Mureșanu Șireganul.....	p. 612

Epitaf. Ioan Tiție din Solona (1819-1875), jude la tribunalul regesc, de Petru Mureșanu Șireganul.....p. 613

1890

Literatură populară: *Colinde, culese în Comuna Gârbova de Sus, lângă Aiud*, de G. Sima a lui Ion p. 614

Literatură populară: *Doine adunate de Ion Pop Reteganul*.....p. 620

Literatură populară: *Pintea*, baladă din popor p. 628

Literatură populară: *Colinde, culese/adunate de Andrei Bârseanu (1858 - 1922), cunoscutul folclorist ardelean și deputat în Adunarea Națională de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918, de la elevii școlilor medii din Brașov în perioada 1887-1890* p. 632

Poeziile epice ale lui Vasile Alecsandri în ordine cronologică p. 640

Crai Nou, de Vasile Alecsandri p. 641

Mărioara-Florioara, de Vasile Alecsandri p. 642

Groza (fragment) p. 643

Maghiara, de Vasile Alecsandri p. 644

Codreanul, cântec haiducesc, de Vasile Alecsandri p. 644

Dragoș, de Vasile Alecsandri p. 645

Visul lui Petru Rareș, legendă, de Vasile Alecsandri p. 645

Caii în poezia epică a lui Vasile Alecsandri. Rolul Calului în poezia Maghiara, de Vasile Alecsandri p. 646

Rolul calului în poezia Andrii Popa, de Vasile Alecsandri p. 646

Murgul în poezia Mărioara-Florioara, de Vasile Alecsandri p. 647

Rolul calului în poezia Sentinela română, de Vasile Alecsandri.....p. 647

Ana Doamna, de Vasile Alecsandri p. 649

Ghioaga lui Briar, de Vasile Alecsandri p. 650

<i>Miorița</i> , baladă populară culeasă de Vasile Alecsandri	p. 651
<i>Iorgu de la Sadagura sau Nepotul-i Salba Dracului</i> , piesă de teatru în III acte, de Vasile Alecsandri	p. 652
<i>Păsărica Mării</i> , alegorie, de Vasile Alecsandri	p. 652
<i>Moldova în 1857</i> , de Vasile Alecsandri	p. 653
<i>Cântecul gintei latine</i> , Mircești, 1878, de Vasile Alecsandri	p. 653
Literatură poporală: <i>Doine</i> , culese de Ion Pop Reteganul	p. 654

1891

<i>Cântec poporal auzit de Teodor Ciontea de la mama sa, ce l-a auzit în tinerețe de la fratele ei, Vasilică, în comuna Deda (locuită în majoritate de români ortodocși, situată la 30 Km de Reghinul-săsesc și în apropiere de Toplița și Borsec)</i>	p. 659
„O colecție de poezii populare inedite”, de Dănilă Aluș, absolvent de studii gimnaziale, din Sebeșul de Sus (Ex. nr. 56/1891)”.....	p. 660
„Un tratat istoric fără titlu, având motto scris de George Sion (Ex. nr. 153/1891)”.....	p. 660
„O lucrare de economie fără titlu, având motto (Ex. nr. 153/1891)”...p.	660
„O colecție de povești ardelenesti, având motto”.....	p. 661
„O lucrare intitulată „Higiena copilului de la naștere până la anul al 7-lea a etății”, cu motto (Ex. nr. 160/1891)”, Partea I.....	p. 661
„O lucrare intitulată „Higiena copilului de la naștere până la anul al 7-lea a etății”, cu motto (Ex. nr. 177/1891)”, Partea a II-a.....	p. 661
„O colecție de povești populare, versuri și colinde la Crăciun, Bobotează și Sfântul Vasile, hore, doine și balade, descântece și vrăjitorii, chiuituri și varia”, având motto (Ex. nr. 182/1891)”.....	p. 662
„O colecție de colinde, colăcărite, cântece și strigături, proverbe și ghici-tori mai însemnate”, având motto scris de Dimitrie Bolintineanu.....	p. 662

1892

<i>Joia-Mare</i> , de Zaharia Boiu.....	p. 663
„Țara Hațegului”	p. 665
[...], de George Sion.....	p. 665
<i>Săracul fericit</i> , de George Sion.....	p. 665
„Apele noastre”. Disertațiune de Silvestru Moldovan, ținută la ședința I a „Asociațiunii transilvane”, la 15/27 august 1892, în Sibiu.....	p. 667
„Apele noastre”. Disertațiune de Silvestru Moldovan, ținută la ședința I a „Asociațiunii transilvane”, la 15/27 august 1892, în Sibiu (continuare și sfârșit)	p. 668

1893

„Epitaful poetului Th. Șerbănescu de pe mormântul unui soldat în bătălie”	p. 669
<i>Risipirea Ierusalimului</i> , scoasă din cartea lui Iosif Flaviu, de Ioan Barac. „Studiu de istoria literaturii române”, de Dr. Emilian Popescu.....	p. 670
<i>Risipirea Ierusalimului</i> , scoasă din cartea lui Iosif Flaviu, de Ioan Barac. „Studiu de istoria literaturii române”, de Dr. Emilian Popescu.....	p. 678
<i>Moartea Polixeniei Radac</i> , o domniță născută de baron Radac în Țara Ardealului, întâmplată în anul 1793, în stihuri, alcătuită de Ioan Barac, translator magistratual în Brașov.....	p. 684
<i>Arghir și frumoasa Elena</i> , Ediție princeps din anul 1801, de Ioan Barac.....	p. 709
<i>Arghir și frumoasa Elena</i> , Ediția din anul 1863, de Ioan Barac.....	p. 711
<i>Crislăscanu', Viteaz Voinic de Babă Săracă</i> , poveste populară culeasă de Ioan Pop Reteganul, Rodna, iunie 1889.....	p. 712
<i>Cei doi amici</i> , de E. Silvan.....	p. 713
<i>În onoarea nășăudenilor</i> , de Zaharia Boiu.....	p. 715

1894

- O sărbătoare de pietate a „Asociațiunii Transilvane”,* de Zaharia Boiu.....p. 717
- Rezultatul învingerilor romanilor asupra dacilor.* (Disertație de Basiliu M. D. Bașotă, citită de autor în „Adunarea Generală a Asociațiunii” la Năsăud, 11/23 octombrie 1893).....p. 719
- [...], de Basiliu M. D. Bașotă.....p. 720
- [...], de Vasile Alecsandri. p. 720
- Spicuri din Almanahul Societății „Andrei Șaguna”*.....p. 721
- Din Școala Vieții,* de Zaharia Boiu, asesor consist., Sibiu.....p. 722
- Preotului...,* de Iosif Comănescu, preot, Codlea.....p. 723
- [...], de Ioan Dariu, învățător, Brașov.....p. 724
- [...], de Ioan Nenițescu, culeasă de Laurențiu Ciorbea, cleric c. III din Ponor.....p. 724

1895

- Din Școala Vieții. Aforisme alese și traduse de Ieronim G. Barițiu*.....p. 725
- Care este femeia cea mai frumoasă.* (Disertațiune ținută la 15/27 august 1895, la Adunarea Generală a „Asociațiunii Transilvane” la Blaj, de Ioan Popescu, din Cohalm, astăzi în România).....p. 731
- [...], de Vasile Alecsandri.....p. 732
- [...], de Vasile Alecsandri.....p. 732
- Flăcăii noștri când joacă și chiuiesc*.....p. 733
- Barbu Lăutarul cântă boierilor din Moldova,* de Barbu Lăutarul.....p. 735

1896

- Pomul de Crăciun*, cântecul bradului, Valea Hațegului.....p. 735
- Cântecul ginteii latine*, de Vasile Alecsandri. Specimen lingvistic și probă poetică a profesorului raeto-roman Alphons Tuor. Varianta în limba română.....p. 736
- Traducerea raeto-romană a *Cântecului ginteii latine*. (Traducerea aparține profesorului și literatului raeto-roman, Alphons Tuor). Varianta în limba raeto-romană.....p. 738
- Povești din popor*, adunate de Ion Pop Reteganul, premiate și publicate de „Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român”, Sibiu, 1895.....p. 741
- Aforisme. Alese și traduse de Ieronim G. Barițiu.....p. 742
- Seara*, dedicată D-lui Dr. G. Weigand, (poezie macedo-română), de G. Sajaktzis, stud. phil., Lipsca (Leipzig), 15 martie 1896.....p. 746
- Carte de Citire pentru Clasa a IV-a Gimnazială, Reală și pentru Școlile Superioare de Fete, de Virgil Onițiu, Directorului Gimnaziului Român din Brașov, 1895.....p. 748
- Traduceri din limba maghiară, extrase din Cartea de Citire apărută în 1896, pentru Clasa a V-a Gimnazială, de Alesiu Viciu, profesor în Blaj.....p. 750
- Către primăvară*, trad. din Al. Petofi.....p. 750
- Vântul vâjâie*, de Coloman Toth.....p. 752
- Din timpurile bătrâne*, de Paul Gyulai.....p. 752
- Bătălia de la Câmpul Pâinii, 1479. Poezia *Paul/Pavel Chinezul*, de Ioan Nenițescu.....p. 754
- Traduceri din H. Haine, (Traduse de Sextil).....p. 755

1897

- Primele poezii lirice românești ale lui Vasile Alecsandri, scrise după moartea mamei sale, 1842.....p. 758*

<i>O noapte la țară</i> , Seria „Lăcrămioarelor”, scrisă în anul 1845, la Mânjina, moșia lui Costache Negri, elegie, de Vasile Alecsandri.....	p. 759
<i>Sentinela română</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 762
<i>Odă ostașilor români</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 763
<i>Doina lui Avram Iancu</i> , din ultima perioadă a vieții, cântată din gură.....	p. 764
„Poezie populară cântată și transmisă prin viu grai de ciobanii din Transilvania”.....	p. 765
<i>Avram Iancu. Biografie</i> , de Iosif Sterca-Șuluțiu de Cărpiniș, Motto, de Vasile Alecsandri.....	p. 766
Versuri din timpul Revoluției de la 1848-1849, din Transilvania.....	p. 766
<i>Marșul lui Iancu</i> , cântec popular, prima strofă.....	p. 767
<i>Doina lui Avram Iancu</i>	p. 767
<i>Doina lui Avram Iancu</i> , prelucrată și adăugată de Iosif Sterca-Șuluțiu de Cărpiniș.....	p. 767
[...], de logofătul Văcărescu.....	p. 768

1898

[...], de Grigore Alexandrescu.....	p. 768
[...], de Dimitrie Bolintineanu.....	p. 768
[...], de Bengescu-Dabija.....	p. 769
<i>Ioan Dragoș. Biografie</i> , de Iosif Sterca-Șuluțiu de Cărpiniș, Motto, de Bosquet.....	p. 769
Descânțece de dragoste, din Banat.....	p. 770
<i>Deochi</i>	p. 776

1899

Descânțete contra buboaielor, din Banat.....p. 780

1900

*Din credințele poporului. „Boala mare” sau „boala rea”, „nevoie” (epilepsia)*p. 782

*Descântecul vrăjitoarei pentru epilepsie, de Liuba-Iana.....*p. 784

*Poezie din Sălaj, de D. Moldovan Gergely.....*p. 790

*Din trecutul Băilor Herculane (Mehadia), de Dr. G. Vuia.....*p. 791

1901

*Excelenței Sale Contelui Bigot de Saint Quentin, ces. reg. general-locotenent și guvernator pentru Banatul Timișan și Voivodina, cu ocaziunea cercetării Lipovei, în 2/14 august 1860, „Românii din Lipova”.....*p. 792

*„O poezie destinată Episcopului Erdélyi” (Românii din Ardeal îl numeau „șapul”). Vulpea și Mielul, fabulă, de Atanasie Marian Marienescu, Sibiu, 17 august 1901.....*p. 793

*Din Estetica tragicului. Discuțiune de pe terenul dramaturgiei (a II-a serie), de Dr. Iosif Blaga.....*p. 795

Tragedia „Antigonei”.....p. 796

Tragedia „Horea”.....p. 799

*„Problema tragediei ca artă”. Garda Saraiului, de Vasile Alecsandri.....*p. 800

1902

*Scrisoarea I (fragment), de Mihai Eminescu.....*p. 801

*„Latinisme” în poezia lui Vasile Alecsandri, de Brind.....*p. 801

1903

<i>A fost odată</i> , poveste în versuri (Sfetea – București, 1903, 48 pagini. Prețul 1-50 lei). Conferință citită în seara de 14 februarie 1903, la convenirea coloniei române din Viena, convocată de soc. „România Jună”. Traducerea în versuri a basmului lui Petre Ispirescu, cules din București, din mahalaua Delea-Veche, de Iosif Popovici, Viena, 14 februarie 1903.....	p. 803
<i>Plângerea Sfintei Mănăstiri a Silvașului</i> , de [...]	p. 808
Proverb ciobănesc.....	p. 809
Erate, preluate din „Telegraful Român” nr. 27, 1898; „Telegraful Român” nr. 29, 1898, de Ioan Lupaș.....	p. 809
<i>Câteva cuvinte asupra literaturii populare</i>	p. 811
<i>Lucrări din altă lume</i> , de Eugen Sue. Dedicăția lucrării scriitorului francez.....	p. 812

1904

„Bucolicele” lui Virgiliu”, traducere de M. Străjan. ECLOGA I. Melibeu și Tytir.....	p. 813
ECLOGA V. Daphnis, traducere de M. Străjan.....	p. 819
„Bucolicele” lui Virgiliu”, traducere de M. Străjan. ECLOGA III. Menalca, Dameta și Palemon.....	p. 824
ECLOGA IV, traducere de M. Străjan.....	p. 833
ECLOGA VI. Silen, traducere de M. Străjan.....	p. 837
ECLOGA VII. Melibeu, Corydon și Thyrsis, traducere de M. Străjan.....	p. 842
ECLOGA VIII, traducere de M. Străjan.....	p. 847
ECLOGA IX. Lycidas și Moeris, traducere de M. Străjan.....	p. 853
ECLOGA X. Gallus, traducere de M. Străjan.....	p. 858

1905

<i>Colindatul</i>	p. 864
<i>Zoritul</i>	p. 865
<i>Jocul în sărbători</i>	p. 866
<i>Nunta Zamferei</i> (fragment), de George Coșbuc.....	p. 866
<i>Vasile Alecsandri – Trei conferințe publice aranjate de Despărțământul Sibiu al Asociațiunii în martie și aprilie 1905</i> , de Dr. I. Beu.....	p. 867
<i>Sentinela română</i> (fragment), de Vasile Alecsandri.....	p. 868
<i>Deșteptarea României</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 869
<i>Hora Unirii</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 871
„Epica lui Alecsandri”, de Dr. I. Bologa.....	p. 873
<i>Înșiră-te mărgărite</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 873
„Clasificarea și enumerarea legendelor lui Vasile Alecsandri”.....	p. 875
<i>Dan, căpitan de plai</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 876
<i>Mărioara, Florioara</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 878
<i>Dumbrava roșie</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 879
<i>Rodica</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 882
„Teatrul lui Vasile Alecsandri”. „Despot Vodă”, piesă de teatru, de Vasile Alecsandri.....	p. 882
„Distihuri elegiace din Schiller”. (Din incidentul aniversării a 100-a de la moartea poetului, 9 mai 1805), de M. Străjan.....	p. 884

1906

<i>Scrisoarea unei demoazele sau coconițe cuprinde următoarea dorință așternută în versuri:</i>	p. 899
<i>Pastelurile lui Alecsandri. Conferință ținută în sala „Muzeului Asociațiunii” din Sibiu, în 1 aprilie 1906</i> , de Sebastian Stanca.....	p. 900

<i>Noapte de vară</i> , de George Coșbuc.....	p. 903
<i>Dimineața</i> , de Octavian Goga.....	p. 904
<i>În codru</i> , de Octavian Goga.....	p. 905
<i>Cântăreții de la oraș</i> , de Octavian Goga.....	p. 905
<i>Plugurile</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 906
<i>Plugarii</i> , de Octavian Goga.....	p. 907
<i>Lunca de la Mircești</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 909
<i>Rodica</i> , de Vasile Alecsandri.....	p. 912
<i>Scara</i> , de George Coșbuc.....	p. 913
[...], de Octavian Goga.....	p. 913
[...], de Octavian Goga.....	p. 914
[...], [...]	p. 915
[...], [...], de Vasile Alecsandri.....	p. 916
[...], [...], de George Coșbuc.....	p. 916
<i>Eminescu și românii din Ungaria. Idei culturale și literare. Conferință ținută în sala „Muzeului Asociațiunii” din Sibiu, la 19 februarie 1906, de Ion Duma.....</i>	p. 917
<i>Horea</i> , („Poezii postume”, ed. Chendi, pp. 33-34).....	p. 917
Versuri din poezia <i>Epigonii</i> , de Mihai Eminescu.....	p. 919

1909

„Jertfa zidirii la români”, de Iosif Popovici.....	p. 920
<i>Mănăstirea Argeșului</i>	p. 920
<i>Meșterul Manole</i>	p. 926
<i>Podul din Arta</i> (baladă folclorică în limba aromână).....	p. 937

Sava Letinul (baladă populară din Dobrogea) (Burada, *O călătorie în Dobrogea*, 1880, p. 211).....p. 940

Strigoii, de Mihai Eminescu. Comentariu literar de Dr. Alexandru Bogdan.....p. 941

Descântec de făcătură – De întorsul urmei. (Din Cociuba de Jos, Bihor, auzit de la o femeie de vreo 30 de ani. Scris de T. Huța, stud. med.)...p. 949

Versuri din poezia *Munții noștri*, de Octavian Goga.....p. 955

Strigoii, de Mihai Eminescu. Comentariu literar de Dr. Alexandru Bogdan.....p. 955

1910

Asperități sintactice, de Dr. Nicolae Drăganu.....p. 978

Asperități sintactice, de Dr. Nicolae Drăganu.....p. 979

În spital, de George Coșbuc.....p. 980

[...], de Al. Crișan, student, Beiuș, octombrie, 1909.....p. 981

Versul Vasilichii când au fost în beci.....p. 981

Asperități sintactice, de Dr. Nicolae Drăganu.....p. 983

Asperități sintactice, de Dr. Nicolae Drăganu.....p. 985

Odă României, de Alexandru I. Odobescu.....p. 985

1911

Melancolie, de Mihai Eminescu..... p. 986

Mireasma din Messina, tragedie, de Friedrich Schiller.....p. 986

Descânțete din Banat, adunate de E. Hodoș.....p. 987

Descânțete de desfacere.....p. 987

Pentru parte.....p. 988

<i>Pentru parte, cules în Caransebeș.....</i>	<i>p. 989</i>
<i>Pentru parte, comunicat de elevul Petru Lădariu, din Obreja, Caransebeș.....</i>	<i>p. 991</i>
<i>Pentru parte, de la Petruța Alexandrescu, din Caransebeș, comunicat de elevul Const. Iacob.....</i>	<i>p. 992</i>
<i>Pentru parte, comunicat de elevul Teodor Săvescu, din Caransebeș.....</i>	<i>p. 993</i>
<i>Pentru parte, de la Petruța Alexandrescu, din Caransebeș, comunicat de elevul Const. Iacob.....</i>	<i>p. 994</i>
<i>De iubire, auzit în Caransebeș, de la P. Adam, din Zărvești.....</i>	<i>p. 994</i>
<i>Pentru joc, comunicat de elevul Ios. Stoica, din Topleț, l. Orșova.....</i>	<i>p. 996</i>
<i>De spălat, de la Ileana Hamza din Crușovăț, comunicat de Ermina Rădulescu, elevă.....</i>	<i>p. 1000</i>
<i>De deochi, auzit de la femeia Crumbia Pocrean, din Jupa, comunicat de George Gruia, învățător.....</i>	<i>p. 1001</i>
<i>De deochi, de la Iconia Crâsta, de 62 de ani, din Slatina - mică, comunicat de elevul Romul Șandru.....</i>	<i>p. 1007</i>
<i>De deochi, de la Trandafira Murariu, de 53 de ani, din Slatina - mică, comunicat de elevul Romul Șandru.....</i>	<i>p. 1009</i>
<i>De deochi, comunicat de elevul Ioan Mircea, care l-a scris din graiul mamei sale, Terezia din Oravița.....</i>	<i>p. 1009</i>
<i>De deochi, din Caransebeș.....</i>	<i>p. 1011</i>
<i>De deochi, scris în Jena și comunicat de Romul Ioanovici, elev, spus de bunică-sa, Evea Ioanovici.....</i>	<i>p. 1013</i>
<i>De deochi, cules în Boldur și comunicat de Augustin Aldan, teolog.....</i>	<i>p. 1015</i>
 Țurca în comitatul Hunedoarei.....	p. 1017
<i>Colinda care se cântă la casa unde e fată mare.....</i>	<i>p. 1017</i>

<i>Tot la casa cu fată mare se cântă și următoarea.....</i>	p. 1019
<i>La pereche tânără se cântă colinda următoare.....</i>	p. 1020
<i>La casa cu fecior se cântă următoarea.....</i>	p. 1021
<i>La fecior se cântă și aceasta.....</i>	p. 1023
<i>Colinda boierului.....</i>	p. 1024
<i>Colinda primarului (birăului).....</i>	p. 1025
<i>Colinda preotului.....</i>	p. 1027
<i>Colinda lui Christos, cules de Tibolt Schmidt.....</i>	p. 1029
<i>„Monografia comunei Seghiște, Bihor”, de Moise Popoviciu. Lenca, baladă populară, auzită de la Oana Popoviciu, Seghiște.....</i>	p. 1030
<i>Cântece populare culese din graiul mai multora, Seghiște.....</i>	p. 1032
<i>Din descântece, chiuiturile poporului la joc, de Moise Popoviciu, Seghiște, în ziua Cuvioasei Paraschiva, 1910.....</i>	p. 1033
 Descântece din Banat, adunate de E. Hodoș.....	p. 1034
<i>De deochi, scris în Voiteg și comunicat de Alexandru Țăranu.....</i>	p. 1034
<i>De deochi, auzit de la Salomia Guia, în Caransebeș.....</i>	p. 1035
<i>De deochi, din Caransebeș.....</i>	p. 1037
<i>De deochi, auzit de la Sauta (Safta) Jivan din Mircovăț, comunicat de elevul Mina Nemoian.....</i>	p. 1040
<i>De deochi, de la Maria Cleopa, de 48 de ani, din Slatina – mică, comunicat de R. Șandru.....</i>	p. 1041
<i>De deochi, comunicat de elevul Teodor Săvescu, din Caransebeș.....</i>	p. 1042
<i>De deochi, de la Maria Petrovici, din Găvojdia, comunicat de elevul G. Secoșan.....</i>	p. 1043
<i>De deochi, spus de Liena Hamza, în Crușovăț, comunicat de eleva Ermina Rădulescu.....</i>	p. 1044

<i>De deochi</i> , scris în comuna Vălișoara, de elevul Ioan Dorca.....	p. 1046
<i>De deochi</i> , auzit de la țiganka Nanii Nițu, din Petroșnița, comunicat de Teodor Șandru, elev.....	p. 1047
<i>De deochi</i> , de la Sovia Vrăncuța, din Globurău, comunicat de elevul Iancu Băcilă.....	p. 1048
<i>De deochi</i> , auzit de la Versavia Floarea, din Borlovenii vechi, și comunicat de elevul R. Boldea.....	1050
<i>De deochi</i> , spus de Maria Petrovici, din Găvojdia, comunicat de elevul G. Secoșan.....	p. 1051
<i>De strădomaș</i> , de la Ana Moise, din Găvojdia, comunicat de elevul G. Secoșan.....	p. 1053
<i>De izdat</i> , de la Trandafira Murariu, de 58 de ani, din Slatina - mică, comunicat de elevul R. Șandru.....	p. 1054
<i>De izdat</i> , auzit de la Maria Cleopa, de 48 de ani, din Slatina – mică, comunicat de R. Șandru.....	p. 1056
<i>De izdat</i> , comunicat de Eva Ogrin, învățătoare în Lugoj.....	p. 1057
<i>De izdat</i> , auzit de la Sauta (Safta) Jivan din Mircovăț, comunicat de elevul Mina Nemoian.....	p. 1059
<i>De izdat</i> , comunicat de elevul Iosif Stoica, din Topleț.....	p. 1062
<i>De izdat</i> , comunicat de elevul Dum. Roșca, din Caransebeș.....	p. 1063
<i>De izdat</i> , din Caransebeș.....	p. 1065
<i>De izdat</i> , auzit de la Nina Niți, din Petroșnița, Caransebeș, comunicat de elevul Ioan Ghergulescu.....	p. 1067
<i>De izdat</i> , auzit de la Liena Hamza, din Crușovăț (Caraș-Severin), comunicat de Ermina Rădulescu.....	p. 1069
<i>De izdat</i> , comunicat de Vasile Tărian, din Pătaș, Bozovici (Caraș-Severin).....	p. 1070
<i>De izdat</i> , auzit de la Alecsandrina Suru, din Vălișoara, Caransebeș, comunicat de Ana Seracin.....	p. 1072

<i>De izdat</i> , din Caransebeș.....	p. 1073
<i>De colăcit (încolăcit)</i> (durere de stomac), auzit de la Cumbria Pocreanu, din Jupa, comunicat de George Gruia.....	p. 1074
<i>De colăcit</i> , comunicat de Alex. Tărian, din Voiteg.....	p. 1075
<i>De colăcit</i> , auzit de la Rusalina Moraru, din Zlagna (lângă Caransebeș), comunicat de elevul Nichifor Lazăr.....	p. 1077
<i>De colăcit</i> , comunicat de elevul Simeon Lațcu, din Alibunar.....	p. 1078
<i>De întors sau de mănătură, sau de desfacere</i> , de la Trandafira Morariu, de 58 de ani, din Slatina – mică, comunicat de R. Șandru.....	p. 1070
<i>De întors</i> , din Caransebeș.....	p. 1081
<i>De aruncătură</i> , auzit de la Eremia Voina, din Sâlha, comunicat de Sidonia Vița, elevă.....	p. 1084
„Curente de idei în literatura ardeleană de la 1848 până în zilele noastre”, de Octavian Goga.....	p. 1086
Versuri din poezia <i>Deșteaptă-te, române</i>	p. 1086
<i>Poeziile noastre populare istorice</i> , de Silvestru Moldovan. Conferință ținută în 10 decembrie 1911, în sala gimnaziului român din Brașov.....	p. 1090
 Descânțece din Banat, adunate de E. Hodoș (continuare).....	
<i>De mănătură spurcată</i> , auzit de la Versavia Florea, din Borlovenii vechi, comunicat de R. Boldea, elev.....	p. 1115
<i>De mănătură spurcată</i> , de la Maria Cleopa, de 48 de ani, din Slatina – mică, comunicat de R. Șandru.....	p. 1117
<i>De mănătură spurcată</i> , de la Maria Petrovici, din Găvojdia, comunicat de elevul G. Secoșan.....	p. 1120
<i>De mănătură</i> , auzit de la Suta (Safta) Jivan din Mircovăț, comunicat de elevul Mina Nemoian.....	p. 1122

<i>De mănătură</i> , auzit de la Liena Hamza, din Crușovăț, comunicat de Ermina Rădulescu, învățătoare.....	p. 1123
<i>De mănătură</i> , comunicat de elevul Vas. Tărian, din Pătaș.....	p. 1124
<i>De mănătură</i> , de la Maria Petrovici, din Găvojdia, comunicat de elevul G. Secoșan.....	p. 1126
<i>De apucat</i> , auzit de la Rusalina Morariu, din Zlagna, Caransebeș, comunicat de elevul Nichifor Lazăr.....	p. 1127
<i>De apucătură</i> , comunicat de elevul Mina Nemoian, de la Sauta (Safta), din Mircovăț.....	p. 1129
<i>De muroni</i> (moroii), de la Ioan Pomariu, din Deliblata, după spusele elevului Iosif Bogdan.....	p. 1130
<i>De muroni</i> , auzit de Ioan Stanciu, din Rusca, comunicat de elevul Stachie Gherga.....	p. 1132
<i>De muroni</i> , comunicat de elevul Dum. Roșca, din Caransebeș.....	p. 1142
<i>De muroni</i> , auzit de la S. Jivan din Mircovăț, comunicat de elevul Mina Nemoian.....	p. 1146
<i>De muroni</i> , auzit de la Sofia Vrăncuța, din Globurău, comunicat de elevul Iancu Băcilă.....	p. 1148
<i>De muronii [h]ăi mari</i> , de la Iconia Crâsta, din Slatina – mică.....	p. 1151
<i>De pocitură</i> , auzit de la Cumbria Pocrean, în Jupa, comunicat de George Gruia, învățător.....	p. 1154
<i>De pocit</i> , de la Maria Cleopa, de 48 de ani, din Slatina – mică, comunicat de R. Șandru.....	p. 1157
<i>De pocit</i> , auzit de la Sofia Vrăncuța, din Globurău, comunicat de elevul Iancu Băcilă.....	p. 1158
<i>De bubă</i> , auzit de la Cumbria Pocrean, din Jupa, comunicat de G. Gruia, învățător.....	p. 1160
<i>De bubă</i> , comunicat de elevul R. Ioanovici, din Jena, spus de bunică-sa, Eva Ioanovici.....	p. 1162

- De bubă*, comunicat de elevul R. Ioanovici, din Jena (lângă Caransebeș), spus de bunică-sa, Eva Ioanovici.....p. 1165
- De bubă*, auzit de la Salomia Guia, din Caransebeș, comunicat de învățătorul și preotul Ioan Munteanu.....p. 1167
- De bubă*, comunicat de învățătorul A. L. Tărianu, din Voiteg.....p. 1169
- De bubă*, de la Maria Petrovici, din Găvojdia, comunicat de elevul G. Secoșan.....p. 1170
- De bubă*, comunicat de Aug. Aldan, preot, cules în Boldur, lângă Lugoj.....p. 1172
- De bubă*, auzit de la Maria Lăpăduș, din Iaz, comunicat de Ioan Naia, învățător.....p. 1173
- De bubă*, comunicat din Pătaș, comună lângă Bozovici, de elevul V. Tărian.....p. 1175
- De spurc*, comunicat de învățătorul P. Adam, din Zărvești, lângă Caransebeș.....p. 1176
- De zgâibi dulci*, auzit de la Liena Hamza, din Crușovăț (Caraș-Severin), comunicat de învățătoarea Ermina Rădulescu.....p. 1178
- De obrintit*, de la Cata Mărgătin, din Deliblata, comunicat de elevul Iosif Bogdan.....p. 1179
- De obrâncit*, comunicat de Alex. Țăranu, învățător în Voiteg.....p. 1181
- De obrâncit*, auzit de la Liena Hamza, din Crușovăț (Caraș-Severin), comunicat de învățătoarea Ermina Rădulescu.....p. 1182
- De obrâncit*, comunicat de elevul Eugen Călțun, din Pârvova.....p. 1184
- De orbalț* (de roșeață), comunicat de Alex. Țăranu, învățător în Voiteg.....p. 1186
- De orbanț*, de la Cata Mărgătin, din Deliblata, comunicat de elevul Iosif Bogdan... ..p. 1188
- De gălbinare*, comunicat de P. Adam, învățător în Zărvești, Caransebeș.. ..p. 1190
- De rânză*, comunicat de Al. Aldan, din Boldur, lângă Lugoj.....p. 1192

- De coștac* (boală de oase), de la Cata Mărgătin, din Deliblata, comunicat de elevul Iosif Bogdan.....p. 1193
- De gălci*, de la Piada Bogdan, din Deliblata, comunicat de elevul Iosif Bogdan.....p. 1194
- De gălci*, de la Cata Mărgătin, din Deliblata, comunicat de elevul Iosif Bogdan.....p. 1195
- De albeață*, auzit de la baba Ana Achim, din Bara, comunicat de învățătoarea Sidonia Vița. La unele versuri s-a arătat și mimica de care au fost însoțite.. p. 1196
- De miguloși* (umflătură pe marginea ploapelor, numită și urcior), de la Saveta Lința, din Deliblata, comunicat de elevul Iosif Bogdan p. 1198
- De năjit*, comunicat de elevul Ioan Dronca, din Vălișoara.....p. 1199
- De năjit*, de la Trandafira Murariu, de 58 de ani, din Slatina - mică, comunicat de elevul Romul Șandru.....p. 1200
- De năjit*, de la Iconia Crâsta, de 62 de ani, din Slatina - mică, comunicat de elevul Romul Șandru.....p. 1201
- De năjit*, comunicat de eleva Ermina Rădulescu, auzit de la Liena Hamza, din Crușovăț. p. 1204
- De năjit*, comunicat de învățătorul Alex. Țăranu, din Voiteg.....p. 1205
- De junghi*, , auzit de la Liena Hamza, din Crușovăț, comunicat de Ermina Rădulescu, învățătoare.....p. 1207
- De junghi*, auzit de la Sofia Vrăncuța, din Globurău, comunicat de elevul Iancu Băcilă.. p. 1209
- De săgetătură*, auzit de la Ioan a lui Pantilie, el l-a auzit de la bunică-sa, Maria lui Pantilie, comunicat de Sidonia Vița, învățătoare.....p. 1210
- De mătrice*, comunicat de elevul Romul Ioanovici, din Jena, Caransebeș, auzit de la bunică-sa, Eva Ioanovici... p. 1212
- De pază*, de la S. Jivan, din Mircovăț, comunicat de elevul Mina Nemoian.....p. 1214
- De alta sau de piază*, Globurău, de la Sofia Vrăncuța, comunicat de Iancu Băcilă.....p. 1215

- De vânturi*, de la Iconia Crâsta, din Slatrina – mică, comunicat de elevul R. Șandru... p. 1216
- De vânturi*, comunicat de elevul Dum. Roșca, din Caransebeș.....p. 1222
- De vânturi*, auzit de la Stana Pârvu, din Vârciorova, lângă Caransebeș, comunicat de elevul Ioan Belciu.....p. 1224
- De soare sec*. Descântecul Maicii Sfintei Marii, de la elevul Ioan Mircea, care l-a scris din gura mamei sale, Terezia din Oravița.....p. 1226
- De soare sec*, auzit de la Ileana Hamza, din Crușovăț, comunicat de eleva Ermina Rădulescu..... ..p. 1228
- De spaimă. La copii*, auzit de la Versavia Florea, din Borlovenii vechi, comunicat de elevul R. Boldea.. p. 1229
- De spaimă. La copii*, auzit de la Nanii Nițu, din Petroșnița, lângă Caransebeș, comunicat de Teodor Șandru, elev.....p. 1230
- De spaimă sau „d-a de sară”*, auzit de la Stanca Pârvu, din Vârciorova, Caransebeș, comunicat de elevul Ioan Belciu.....p. 1231
- De șarpe*, comunicat de elevul Vas. Tărian, din Pătaș, lângă Bozovici (Caraș-Severin). p. 1233
- De șarpe*, de la S. Jivan, din Mircovăț, comunicat de elevul Mina Nemoian.. p. 1234
- De spurcat*, de la S. Jivan, din Mircovăț, comunicat de elevul Mina Nemoian... p. 1235

1912

- Viața femeilor în trecutul românesc* - După N. Iorga - , de Dr. I. Matei. Material de conferință ținută în sala festivă a „Muzeului Asociației”, la 3/16 martie 1912.. p. 1236
- Material pentru Studiul Dialectelor Limbii Române. Particularitățile graiului din Săliște, lângă Sibiu, de Axente Banciu.....1240***

I. Particularități fonetice.....p. 1240

Vocale tonice.. p. 1240

Cuvinte atone (atonice).. p. 1241

Consonante.. p. 1242

Accidente generale.. p. 1248

Proteză.. p. 1248

Epenteză... p. 1248

Epiteză.. p. 1249

Eliziune.....p. 1249

Metateză.....p. 1251

În limba copiilor... p. 1251

Etimologii populare.....p. 1251

II. Particularități morfologice.....p. 1252

Nume.....p. 1252

Verbe.. p. 1254

Nume de familie... p. 1255

Nume de botez.....p. 1257

Bărbătești.....p. 1257

Diminutive.....p. 1257

Femeiești.....p. 1258

Diminutive.....p. 1258

Porecle.. p. 1259

Nume de străzi și părți de sat... p. 1261

Cruci... p. 1261

Mori.. ..	p. 1262
Poduri.	p. 1262
Părți de hotar și fânațe.....	p. 1262
Vii (podgorii).. ..	p. 1263
Dealuri, coaste, muchii și poienițe... ..	p. 1263
Munți.. ..	p. 1266

***Hermann și Dorothea, poemă idilică, de Goethe, tradusă în mersul
textului de M. Străjan....*** p. 1267

ERATO. Cântul VIII. <i>Dorothea</i>	p. 1267
MELPOMENE. Cântul VIII. <i>Hermann și Dorothea</i>	p. 1276
URANIA. Perspectivă. Cântul IX.....	p. 1280

1913

*Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu. Conferință ținută la 30 septembrie 1912, cu prilejul dezvelirii monumentului lui Gh. Barițiu, în sala festivă a „Muzeului Asociațiunii”, în Sibiu, de Dr. I. Lupaș.....*p. 1295

**Colinde din Bihor, adunate din Voivozi și Cuzap de George Navrea,
paroh.....**p. 1299

<i>Colinda oii, auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....</i>	p. 1299
<i>Colinda Sf. Nicolae, auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....</i>	p. 1300
<i>Colinda drumarilor, auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....</i>	p. 1302
<i>Colinda despre „bogat și sărac”, auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....</i>	p. 1307
<i>Colinda vânătorului, auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....</i>	p. 1309
<i>Colinda junilor, auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....</i>	p. 1311

Variantă (la <i>Colinda junilor</i>), auzită de la Catița Lăpoșan din Voivozi...	p. 1312
<i>Colinda „filosofilor”</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....	p. 1313
Variantă (la <i>Colinda „filosofilor”</i>), auzită de la Ana Ferche din Voivozi.....	p. 1314
Variantă, auzită de la Catița Lăpoșan din Voivozi.....	p. 1317
Variantă, auzită de la Teodor Giarca din Voivozi.....	p. 1318
<i>Colindă</i> , auzită de la Catița Lăpoșan din Voivozi.....	p. 1319
<i>Colindă</i> , auzită de la Teodor Giarca din Voivozi.....	p. 1321
Variantă, auzită de la Crăciun Cheregi din Voivozi.....	p. 1323
<i>Colindă despre „Adam și Eva”</i> , auzită de la Ana Ferche din Voivozi.....	p. 1324
<i>Colinda „fetei”</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....	p. 1325
Variantă (la <i>Colinda „fetei”</i>), auzită de la Crăciun Cheregi din Voivozi...	p. 1327
<i>Colindă despre „iad și rai”</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap....	p. 1329
<i>Colindă</i> , auzită de la Ana Ferche din Voivozi.....	p. 1332
Altă <i>colindă a „fetei”</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....	p. 1333
<i>Colinda „Crăciunului”</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....	p. 1335
<i>Colinda „celor trei vârste omenеști”</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....	p. 1337
<i>Colindă</i> , auzită de la Crăciun Cheregi din Voivozi.....	p. 1339
<i>„Cumuna de aur”</i> , auzită de la Crăciun Cheregi din Voivozi.....	p. 1341
Altă <i>colindă a „fetei”</i> , auzită de la Crăciun Cheregi din Voivozi.....	p. 1343
<i>Colinda „sferedeului”</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....	p. 1345
<i>Colinda „Maicii”</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....	p. 1346
<i>Colinda „păstorilor”</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....	p. 1347

<i>Colindă</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....	p. 1349
<i>Colinda „patimilor”</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....	p. 1350
<i>Colinda „județului”</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....	p. 1353
<i>Variantă, Colinda „patimilor”</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....	p. 1354
<i>Colinda „mălaiului”</i> , auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.....	p. 1356
Recenzii la „Premiul Andrei Mureșanu”, Brașov, 1 iulie 1913, de Dr. Horia Petra-Petrescu.....	p. 1357
<i>Lectura științifică la noi</i> . Conferință ținută la adunarea generală a „Asociațiunii”, în 15 septembrie 1913, în Orăștie, de Dr. I. Radu.....	p. 1360

1914

Folclor. I. <i>Voichița</i> (baladă populară), culeasă de Galeni Țimpea, elevă în clasa a V-a primară de la școala din Petrifalău, în anul 1907.....	p. 1361
<i>Istoria literaturii noastre vechi</i> . Cursuri populare de Sextil Pușcariu.....	p. 1369
Literatură populară.....	p. 1370
Folclor. II. <i>Hoțul</i> , culeasă în anul 1907, de Elisaveta Tăbăcar, elevă în clasa a V-a primară de la școala din Petrifalău.....	p. 1372
Folclor. III. <i>Fata Iancului</i> (baladă populară), culeasă de la Mihai Costariu din Sebeșel, originar din Munții Apuseni.....	p. 1374
Folclor. IV. <i>Fata Șandrului</i> (baladă populară), culeasă de la Mihai Costariu din Sebeșel, originar din Munții Apuseni, Vasile Zdrenghia.....	p. 1377
Folclor. V. <i>Soacra și noră-sa</i> (baladă populară), auzită de la Ana Pantea din Sebeșel.....	p. 1379
Folclor. VI. <i>Brâul de aur</i> (baladă populară), auzită de la Nicolae Zdrenghia din comuna Sebeșel, Vasile Zdrenghia.....	p. 1382
<i>Faust în românește</i>	p. 1385

<i>Istoria literaturii noastre vechi. Mitropolitul Dosoftei. Cursuri populare de Sextil Pușcariu.....</i>	<i>p. 1387</i>
Folclor. VII. <i>Niculiț', fecior de sârb</i> (baladă populară), auzită de la Gheorghe Zdrenghia din Sebeșel.....	<i>p. 1388</i>
Folclor. VIII. <i>Ghiță Cătănuță</i> (baladă populară), auzită de la Gheorghe Zdrenghia din Sebeșel, Vasile Zdrenghia.....	<i>p. 1392</i>
<i>Material pentru studierea dialectelor limbii române. Particularitățile graiului din Săliște (comitatul Sibiu), de Axente Banciu.....</i>	<i>p. 1394</i>
<i>Războiul de țesut cu părțile și funcționarea lui.....</i>	<i>p. 1394</i>
<i>Moara de pe Șomuz, de N. Beldiceanu.....</i>	<i>p. 1397</i>
<i>„Curiozități semantice”, de Dr. C. Lacea.....</i>	<i>p. 1399</i>
I. Cuvinte al căror înțeles a evoluat prin extensiune, analogie, metonimie.....	<i>p. 1399</i>
II. Nume proprii.....	<i>p. 1402</i>
Nume de persoane.....	<i>p. 1402</i>
Nume de țări, de localități.....	<i>p. 1404</i>
Nume de popoare.....	<i>p. 1406</i>
<i>Școala de la Mănăstirea Strâmbului și șapte poezii vechi, de preot Gavriil Hango.....</i>	<i>p. 1405</i>
Folclor. Balade populare. IX. <i>Toma Alimoș</i> , auzită de la Maria Nistor Zdrenghia din Sebeșel.....	<i>p. 1410</i>
X. <i>Corbea haiducul</i> , auzită de la Gheorghe Zdrenghia din Sebeșel..	<i>p. 1413</i>
XI. <i>Mă dusei la ciobănie</i> , auzită de la Nicolae Filimon din comuna Sebeșel.....	<i>p. 1418</i>
XII. <i>Radu lui Busuioc</i> , auzită de la Gheorghe Zdrenghia din Sebeșel....	<i>p. 1420</i>
XIII. <i>Petru haiducul</i> , auzită de la Gheorghe Zdrenghia din Sebeșel....	<i>p. 1423</i>

XIV. Blesteme, auzită de la Măria lui Nistor Zdrenghia, din Sebeșel.....p. 1426

XV. *Ibovnica înșelată*, auzită de la Măria Nistor Zdrenghia, din comuna Sebeșel, Vasile Zdrenghia p. 1428

1916

Un poet poporal.....p. 1430

Două aniversări. Gheorghe Șincai și Andrei Mureșanu.....p. 1449

Poezia poporală și școala, de Victor Stanciu.....p. 1451

1920

Către cei chemați, de Ioan Borgia.....p. 1454

Sonet, de Ecaterina Pitiș.....p. 1456

Cuvinte alese (cugetări).....p. 1457

De vorbă cu un tanc..., de Ilie Mann, 1919.....p. 1459

Regina alfabetului de aur.....p. 1467

Testamentul Reginei-Mame. „Cartea pildelor”, cap. 31, v. 2-9, de Dr. E. Dăianu.....p. 1473

Romanță, de Cincinat Pavelescu, Cluj, 1920.....p. 1474

Expresii ci citate.....p. 1475

În așteptare, de Aurelia Pop, 1916.....p. 1476

Câteva păreri, de Constanța Hodoș.....p. 1478

Cugetări... p. 1479

Studii botanice în Câmpia Ardealului. Cum se naște stepa?, de Prof. Dr. Alex. Borza.....p. 1480

Cugetări.....p. 1482

<i>Ca un războinic</i> , de Aron Cotruș.....	p. 1483
Cugetări.....	p. 1483
<i>Cuvântul</i> , de Alexandru Vlahuță.....	p. 1484
Cărți românești. [„I. U. Soricu, „Doinele mele din zile de luptă”, Ediția a doua, Tipografia Libertatea, Orăștie, 1919, 166 p.”].....	p. 1485
<i>Imn</i> , de Ioan Borgia.....	p. 1490
<i>Cei patru</i> , poveste, de Octavian Prie.....	p. 1491
Cugetări.....	p. 1500
<i>Când ne iubeam</i> , de Victor Eftimiu.....	p. 1500
Cugetări.....	p. 1501
<i>Istoria literaturii noastre vechi. Dimitrie Cantemir</i> , de Sextil Pușcariu...	p. 1502
<i>Sonet</i> , de Aurelia Pop, 1916.....	p. 1503
<i>De vorbă cu Dl. Vasile Stroescu</i> , de I. G.	p. 1504
Cugetări.....	p. 1506
<i>Omul</i> , de Isaia Tolan.....	p. 1507
<i>Romanță</i> , de Iustin Ilieșiu.....	p. 1508
Cugetări.....	p. 1510
Cărți românești. [„Lucian Blaga, „Poemele luminii” și „Pietre pentru timpul meu”, Cartea Românească, București, 1920”], Verax.....	p. 1511
[„Soveja, „Oameni de la munte”, Librăria Socec, București, 1920”].....	1516
<i>Mănăstirea</i> , de Nichifor Crainic.....	p. 1517
<i>Canonul lui Sânpetru</i> , poveste popular din Ardeal, de I. Paul, Cluj, iunie 1920.....	p. 1520
<i>Istoria literaturii noastre vechi, Capitolul IV: Plângerea Silvașului</i> , de Sextil Pușcariu.....	p. 1542
<i>Patria</i> , de Nichifor Crainic.....	p. 1543

Cugetări.....	p. 1545
Cugetări.....	p. 1545
Cugetări.....	p. 1546
<i>Ție-ți închin</i> , de Ion Berghia, subloc.	p. 1547
<i>Opt scrisori ale lui AL. Odobescu</i> . Din corespondența lui Gh. Barițiu. Motto: Dimitrie Cantemir, <i>Descriptio Moldaviae</i>	p. 1548
<i>Mă caut lacom</i> , de Aron Cotruș.....	p. 1548
Cărți românești [„Nichifor Crainic, <i>Darurile pământului</i> . Poezii, Editura Cartea Românească, București, 1920”].....	p. 1549
[<i>De profundis</i> , de Nichifor Crainic], Verax.....	p. 1551
[Toma Cociș, <i>Bucuria copiilor</i> . Mici povestiri ilustrate, Tipografia seminarială, Blaj, 1920], Verax.....	p. 1551
<i>Lui Nichifor Crainic</i> , de Siminic.	p. 1552
 „Din lirica antică”. I. <i>Valerius Aeditus</i>.....	p. 1555
II. <i>C. Val. Catullus</i>	p. 1555
<i>Către Lesbia</i> (V).....	p. 1556
<i>La mormântul fratelui său</i> (CI).....	p. 1557
III. <i>Anacreon</i>	p. 1558
<i>Cupa de argint</i> (4).....	p. 1558
IV. <i>Sappho</i>	p. 1559
<i>Către Agallis</i> (2).....	p. 1559
V. <i>Pindoros</i>	p. 1560
<i>Lui Aristomenes din Egipt, învingător</i> (Fragment din Pythia, VIII).....	p. 1560
VI. <i>Bacchilides</i>	p. 1562
Fragm. 4 (Jebb).....	p. 1562

Fragm. 17 (Jebb).....	p. 1563
Fragm. 21 (Jebb).....	p. 1563
<i>Lui Teisias din Eghina, învingător la Nemea. (Oda XI, Jebb, Fragment),</i> traduse de V. Bogrea.....	p. 1564
<i>Cerna, poezie cultă</i>	p. 1565
<i>Despărțirea, de Mihai Eminescu</i>	p. 1565
<i>Istoria literaturii noastre vechi, de Sextil Pușcariu</i>	p. 1566
<i>Poezie populară din America. Dintr-o culegere de poezii populare</i> <i>americane, de Ion Georgescu</i>	p. 1568
Populare, culese de I. G.....	p. 1570
<i>Prizonierii, de Aurel Contrea</i>	p. 1571
Cărți românești. [I. I. Stoican, <i>Tragedie mută</i> , Editura Cartea Românească S.A., București, [...?], 326 p.], de Verax.....	p. 1573
[Const. Beldie, <i>Glossa spiritului cărturăresc. Încercare antiintelectualistă,</i> de Ac.].....	p. 1574
<i>Cum vorbim românește (Poporan)</i>	p. 1575
<i>George Coșbuc, de Dr. Sextil Pușcariu</i>	p. 1576
<i>Odissea, c. IX, traducere de George Coșbuc, lucrare inedită</i>	p. 1581
<i>Cântec, de George Coșbuc</i>	p. 1587
Cugetări.....	p. 1588
<i>Cuvântul, de A. Vlahuță</i>	p. 1589
<i>Pădurile noastre, de Alexandru Vlahuță</i>	p. 1591
<i>Eroilor – Martiri, de A. Vlahuță</i>	p. 1592
<i>Ah! mai vin-odată, soare...., de Al. Vlahuță</i>	p. 1593
Cugetări.....	p. 1595
<i>Iacob Mureșianu, de I. G.</i>	p. 1596

Muzică - Cugetări.....	p. 1597
<i>Căpitanul Vulovici</i> , de Dr. Victor Macavei.....	p. 1598
<i>De-o fi să mor</i> , de căp. Nicolae Vulovici.....	p. 1599
<i>Dorul bănățencei</i> , de căp. Nicolae Vulovici.....	p. 1602
Cugetări.....	p. 1603
<i>Alexei Mateevici</i> , de Nichifor Crainic.....	p. 1604
<i>Limba noastră</i> , de Alexei Mateevici. La deschiderea cursurilor de învățători moldoveni în Chișinău, 17 iunie 1917, de preotul A. Mateevici.....	p. 1605
<i>Unui profesor mort. Dr. A. Sădeanu</i> , 1914, de Aurel Contrea.....	p. 1608
<i>Dr. A. Sădeanu</i>	p. 1610
Cugetări.....	p. 1610
<i>Pe țarm</i> (Din ciclul „În fumul uzinelor”), de Vasile Stoica, Cleveland, 7 august 1918.....	p. 1612
Cugetări.....	p. 1618
<i>Sonet</i> , de Aurelia Pop.....	p. 1618
Cugetări.....	p. 1620
<i>Un copil se roagă</i> , de Iustin Ilieșiu.....	p. 1620
Cugetări.....	p. 1623
Cărți românești. [A. Cotruș, <i>Neguri albe</i> , Tipografia Schäser, Alba Iulia, 1920], de Verax.....	p. 1624
<i>Arhanghelul</i> , de Ion Borgia.....	p. 1627
<i>Cântece noi</i> , de Iustin Ilieșiu, Cluj.....	p. 1628
Cugetări.....	p. 1630

1921

<i>Rândunelele</i> , de I. U. Soricu.....	p. 1631
<i>Înviere</i> , de I. U. Soricu.....	p. 1633
<i>Dimineața</i> , de I. U. Soricu.....	p. 1634
<i>În țara lui D'Annunzio</i> , de Aurel Contrea, Frascati, 25 decembrie 1920.....	p. 1635
<i>Cugetări</i>	p. 1636
<i>Apus de soare</i> , din nemțește, de Iustin Ilieșiu.....	p. 1637
<i>Dimineața</i> , de Vintilă Russu Șirianul.....	p. 1638
<i>Făuritorii păcii</i> , de I. G.	p. 1639
<i>Satul meu</i> , de Ion Georgescu.....	p. 1640
<i>Cugetări</i>	p. 1647
<i>Sfârșit</i> , de Iustin Ilieșiu, Maieru.....	p. 1648
<i>Meditații</i> , de Aurelia Pop.....	p. 1650
<i>Strofe</i> , de T. Murășanu.....	p. 1653
<i>Ștregărița vrăjitoare</i> , după Heine, de George Ponetti.....	p. 1654
<i>Cugetări</i>	p. 1655
<i>Doină</i> (motiv popular).....	p. 1656
<i>Mama la mormântul fiului său</i> , de G. Crupenschi.....	p. 1657
<i>Crucea</i> (Imitație din Lamartine), de G. Crupenschi.....	p. 1661
<i>Bolnavul</i> (Tălmăcire de la A. Cheiner, de G. Crupenschi.....	p. 1665
<i>Spre suvenire fratelui Gregoriu Dragoș</i> , de M. g(eamăn) Eminescu.....	p. 1671
Cărți românești. [„Alfred Moșoiu, <i>Sufletul grădinii</i> . Poezii, Institutul de Arte Grafice „Lucașfăru”, București, 1920, 96 p.”], Verax.....	p. 1672

[„Emanoil Bucuța, <i>Florile inimii</i> . Miniaturi, Oglinzi, Cântece de leagăn, Editura Cartea Românească S. A., București, 1920”]	p. 1673
[„Cărțile Poporului”, 20. <i>Măria Sa, Vinarsul. Povestea lui pentru popor</i> , de Dr. Zaharie Pop, Editura Calea Vieții, Lugoj, 1920”]	p. 1675
<i>Cântec primăvăratec</i> , de AL. St. Georgescu, martie 1921, Elisabetopole	p. 1676
Cugetări	p. 1678
<i>Doina</i> , de Aurel Contrea	p. 1678
<i>Norodul</i> , de Isaia Tolan	p. 1679
<i>Imn</i> , dedicat Soc. Ac. „Dacia Traiană”, Aurel Contrea, Roma, 31 martie 1921	p. 1682
Populare	p. 1684
Cronică culturală. Conferințele Comandamentului VII teritorial și ale „Asociațiunii”	p. 1685
Cărți românești. [„Liviu Hulea Rebreanu, <i>Răvașe în tabără</i> . Poezii (1914-1918), Editura Librăriei diecezane, Arad, 1920”], I. G.	p. 1687
<i>Românii din America și „Asociația”</i> , Omaha Nebranska, America de Nord, 21 martie 1921, 2819, T. Street, de preotul Miron Benchea, originar din comuna Cornățel, Jud. Sibiu, fost preot militar în Armata Statelor Unite, în prezent parohul bisericii „Sfintei Cruci” din Omaha Nord, America	p. 1689
<i>La groapa eroilor</i> , de Aurelia Pop	p. 1690
<i>Portretele lui Avram Iancu</i> , de Ioan C. Băcilă	p. 1692
Sonete , I. <i>Apuselor clipe</i> , de Al. St. Georgescu	p. 1693
II. <i>Căminul</i> , de Al. St. Georgescu	p. 1694
III. <i>Moartea boemului</i> , de Al. St. Georgescu	p. 1695
IV. 1. <i>Piatra filosofală</i> , de Al. St. Georgescu, (<i>Nepotului meu, Codin</i>)	p. 1696
IV. 2. <i>Tot lui</i> , de Al. St. Georgescu, Elisabetopole, martie 1921	p. 1697

<i>O barcă</i> , de Isaia Tolan.....	p. 1698
Populare.....	p. 1699
Însemnări.....	p. 1701
Cărți românești. [„Ovidiu Hulea, <i>Blestemul codrului</i> . Poezii, Editura Librăriei dieceazane, Arad, 1920”], Verax.....	p. 1705
Reviste străine. <i>Ostașii români ai lui Rakóczi</i> . (Numărul de Paști din „Nagyváradi Napló”, 27 martie 1921, anul XXIV, nr. 68), trad. Ioan Georgescu.....	p. 1708
<i>Visul lui Tudor Vladimirescu</i> , din Colecția Vasile Alecsandri.....	p. 1710
<i>Domnul Tudor</i> , de I. U. Soricu.....	p. 1712
<i>Cântecul pandurilor de la 1821</i> . Colecția Gh. Dem. Teodorescu (Citat de Ioan Eliade Rădulescu în „Echilibru între antiteze”).....	p. 1714
<i>Oltenii lui Tudor</i> , de George Coșbuc.....	p. 1716
Cugetări.....	p. 1718
<i>Umbra lui Tudor</i> , de Aurelia Pop.....	p. 1719
<i>Răvaș din Ardeal</i> , de Aurelia Pop, 1919.....	p. 1721
Populare din Bihor.....	p. 1724
„Închinare, cu prilejul semicentenarului nașterii lui Nicolae Iorga (1871- 1940)”.....	p. 1725
<i>Prometeu</i> , de Nicolae Iorga.....	p. 1725
<i>În calea norocului</i> , de Nicolae Iorga, 1918.....	p. 1725
<i>Urare de Anul Nou</i> , 1917. Dinastiei Românești, de Nicolae Iorga....	p. 1727
Cugetări.....	p. 1731
<i>Înainte</i> , de Nicolae Iorga, 1892.....	p. 1731
<i>Sfaturi</i> , de Nicolae Iorga, 1918.....	p. 1732
<i>Nu ne uitați</i> , de Nicolae Iorga, 1917.....	p. 1733
<i>Nicolae Iorga, pregătitorul de suflete</i> , de I. U. Soricu.....	p. 1735

<i>Limba noastră</i> , de Alexei Mateevici.....	p. 1735
Cugetări.....	p. 1741
„Închinare, cu prilejul sex-centenarului morții lui Dante Alighieri (1265-1321)” (1921). Dante Alighieri, I. <i>Infern</i> , trad. de George Coșbuc....	p. 1748
Cugetări.....	p. 1754
Sonete. Poezia , de Șt. O. Iosif.....	p. 1754
<i>Șincai</i> , de Șt. O. Iosif.....	p. 1755
<i>La Luvru</i> , de Șt. O. Iosif.....	p. 1756
<i>Far-Niente</i> , de Șt. O. Iosif.....	p. 1757
„Ideile politice ale lui Dante Alighieri. Analiza scrierii sale despre monarhie”, de I. G.	p. 1758
<i>Cinci Mai</i> , de Alessandro Manzoni, trad. de I. U. Soricu.....	p. 1761
„Iter animae Dantis in Deum”. Câteva probleme cu privire la „Canzoniere”, de Ramiro Ortiz.....	p. 1766
Din „Leopardi”. Pe monumentul lui Dante care se pregătește în Florența (1818), de Ilie Marin.....	p. 1775
<i>Noi suntem</i> , de Isaia Tolan.....	p. 1780
„Jean de La Fontaine”. Din prilejul tricentenarului său, de Ilie Marin.....	p. 1781
Cugetări.....	p. 1782
Rondeluri. <i>Frumoaselor de altădată</i> , de Al. St. Georgescu.....	p. 1783
Rondelul <i>Rămasului bun</i> , de Al. St. Georgescu.....	p. 1785
<i>Murind în vis te iau cu mine!</i> , de Al. St. Georgescu, Elisabetopole, iulie 1921.....	p. 1786
Cărți românești. [„Ramiro Ortiz, <i>Cronici italiene</i> , Editura Viața Românească, Iași, 1921”], I. Georgescu.....	p. 1787
<i>Ca o statuie...</i> , după Al. Petöfi, de Ax. Banciu.....	p. 1790

<i>Școlarii</i> , trad. I. U. Soricu.....	p. 1791
<i>Florile</i> , după Al. Petöfi, de Ax. Banciu.....	p. 1793
„G. Coșbuc, poetului Liceului grăniceresc din Năsăud”, de N. Drăgan, prof. univ., Cluj.....	p. 1796
<i>Cine plânge</i>	p. 1806
<i>Omul plânge</i>	p. 1807
<i>Coroana și sceptrul</i>	p. 1807
<i>Văi cu văi</i>	p. 1807
<i>Și-am întrebat</i>	p. 1808
<i>Cântec</i>	p. 1808
<i>Am încercat</i>	p. 1809
<i>Tu râdeai</i>	p. 1809
<i>În zadar</i>	p. 1810
<i>Fete blânde</i>	p. 1810
<i>Până când</i>	p. 1811
<i>N-am</i>	p. 1812
<i>Tiranei</i>	p. 1812
<i>La fântână</i>	p. 1828
<i>La un leneș</i>	p. 1829
<i>Liberalul</i>	p. 1829
<i>Filosoful</i>	p. 1830
<i>Oratorul</i>	p. 1830
<i>Cugetări</i>	p. 1836
<i>Amurg</i> , de Volbură Poiană.....	p. 1837
<i>Plopul</i> , de Volbură Poiană.....	p. 1838

<i>Eroii</i> , de Volbură Poiană.....	p. 1839
<i>Din lumea celor obidiți</i> , de Aurelia Pop.....	p. 1840
Colind, I. U. Soricu.....	p. 1844
„Serbările culturale de la Târgu Mureș”.....	p. 1845

1922

„Un autor dramatic necunoscut. Încă o comedie a lui”, de Nicolae Iorga.....	p. 1846
<i>Furtuna</i> . După o legendă nordică, de I. U. Soricu.....	p. 1848
<i>Clipe de seară</i> , de Volbură Poiană.....	p. 1853
„Portretele lui Horia, Cloșca și Crișan”, de Ion C. Băcilă.....	p. 1854
<i>Ursita ei</i> , de Volbură Poiană.....	p. 1856
<i>Inima mea</i> , după Al. Petöfi, trad. Ax. Banciu.....	p. 1857
<i>Cântecul lui Budac</i> . Vestitul hoț din Cârțișoara. Auzit în comuna Săcădate, județul Sibiu, de Ion Georgescu.....	p. 1859
<i>Lord Randal</i> , baladă veche engleză, Vasile Stoica.....	p. 1861
<i>Rândunelele</i> , de I. U. Soricu.....	p. 1862
<i>Doină</i> , de I. U. Soricu.....	p. 1864
<i>S-a dus badea</i> , de George Ponetti.....	p. 1866
<i>Iubiți, cântați!</i> , de Volbură Poiană.....	p. 1868
„Studiul naturii”, de Gavril Todică.....	p. 1871
<i>Înnoptare</i> , de Vintilă Russu Șirianu.....	p. 1874
<i>Cântece</i> , de Aurel Contrea.....	p. 1875
„Concepția cosmică, de la Thales până la Einstein”, de Teodor Neș...	p. 1877
Cugetări.....	p. 1878

<i>Călcâiul lui Ahile</i> , piesă în 3 acte, în proză, de Ilie Marin.....	p. 1879
<i>Sentințe</i> , de D. Nanu.....	p. 1879
Cugetări.....	p. 1880
<i>Cântecul muierii leneșe</i> . Auzit în comuna Săcădate, județul Sibiu, de I. G.	p. 1880
Cugetări fără autor.....	p. 1881
Populare.....	p. 1882
<i>Cântec de flăcău</i> , T. R.....	p. 1883
Cugetări fără autor.....	p. 1885
Populare.....	p. 1886
<i>Rugăciune</i> , de Ion Borgia.....	p. 1888
<i>Primăvară</i> , de Volbură Poiană.....	p. 1889
Cugetări.....	p. 1892
<i>În numele poporului</i> , de Al. Petöfi, trad. Axente Banciu.....	p. 1892
<i>Norii</i> , de Al. Petöfi, trad. Axente Banciu.....	p. 1894
Populare.....	p. 1896
Cugetări fără autor.....	p. 1898
Populare.....	p. 1900
<i>Mama</i> , de Ion Borcea.....	p. 1902
<i>Tainele zorilor. Lui Volbură Poiană</i> , de Aurelia Pop.....	p. 1903
Cugetări fără autor.....	p. 1909
<i>Fii bărbat, de ești bărbat!</i> , de Al. Petöfi, trad. Ax. Banciu	p. 1910
<i>Seară tristă</i> , de George Dumitrescu.....	p. 1912
<i>Dor nebun</i> , cântec popular, de George Ponetti.....	p. 1914
<i>Baladă nouă</i> , de Sandu Teleajen.....	p. 1916

<i>Golea-Goleș</i> , legendă.....	p. 1918
„O inscripție veche din Turda, împărtășită de I. G.”	p. 1919
Cugetări fără autor.....	p. 1919
<i>Vântule</i> , de Volbură Poiană	p. 1919
Cărți străine. [„Faust, partea I, în trad. lui Ion Gorun, ediția a III-a”], Horia Petra-Petrescu	p. 1922
<i>Crinul</i> , de Duiliu Zamfirescu.....	p. 1925
<i>Românul și Ungurul</i> . Fragment din „Miriță”, poem eroic de Duiliu Zamfirescu.....	p. 1926
<i>Lupta</i> [...].	p. 1928
Cugetări, de Duiliu Zamfirescu	p. 1933
<i>Odinioară</i> , de George Dumitrescu	p. 1934
„Din comorile sufletești ale poporului nostru“, de Colonel I. Manolescu	p. 1937
Cugetări, de Duiliu Zamfirescu	p. 1939
Populare	p. 1941
Cugetări, de Duiliu Zamfirescu	p. 1942
<i>La moartea unui viteaz</i> , de Ion Borcea.....	p. 1944
<i>Pelaghia Roșu</i> , 1848.....	p. 1944
<i>Armele Iancului</i> , [culeasă de Dl. Dr. Valeriu Braniște din ziarul „Patria“, p. 89]	p. 1946
<i>Până fu Iancu</i> , [din V. Sohodol, publ. în „Gazeta Poporului”, a. IV, nr. 11, p. 3]	p. 1947
„Avram Iancu în poezia populară română ”de Ioan Georgescu.....	p. 1948
„Testamentul lui Avram Iancu”, Câmpeni, 20 decembrie 1850, Avram Iancu, m. p. avocat și prefect emerit	p. 1954

„Cum e înregistrată moartea lui Avram Iancu”, de preot V. Gomboș	p. 1955
<i>Străbunii</i> , de George Dumitrescu, XII/1920	p. 1956
<i>Carările Iancului</i> [publicată de I. P. Florantin în „Avram Iancu regele Carpaților” (continuatorul operei lui Horia). Roman istoric, București, 1891, pp. 191 – 192 și p. 130]	p. 1957
„Pe urmele lui Avram Iancu”, de I. Georgescu.....	p. 1958
<i>Eroii</i> , de Volbură Poiană.....	p. 1959
<i>Unirea</i> , de Nicolae Bălănescu	p. 1961
„Iancu și Kossuth”, [publicată de T. Frâncu și G. Candrea în opul „Românii din Munții Apuseni (moșii), București, 1888, p. 302”]	p. 1962
„Iancu în Abrud, comunicat de dl. Ioan Popovici, docent în Opațița, Comitatul Timiș”	p. 1963
Reviste românești. <i>Două cântece războinice de la 1848</i> , traducere de A. Densușianu.....	p. 1964
<i>Imnul Unirii</i> , Text de Andrei Bârseanu, Muuzică de Ciprian Porumbescu.....	p. 1968
<i>Imnul Astei</i> , Text de Andrei Bârseanu, Muzică de Iacob Mureșianu. [Vezi: <i>Serbările de la Blaj, 1911, o pagină din istoria noastră culturală</i> , publicată de Despărțământul XII Blaj al „Asociațiunii”, Blaj, Tipografia Seminarului, pp. 304-305]	p. 1968
<i>Comorile lui Iancu</i> , de Andrei Bârseanu, Brașov, decembrie 1894.....	p. 1971
<i>Popa Gheorghe</i> , legendă din istoria națională, închinată adevăraților preoți români din Ardeal, de Andrei Bârseanu	p. 1972
<i>Un falnic gals</i> ...(cântec nou), de Andrei Bârseanu.....	p. 1973
<i>3/15 Mai 1848</i> , de Andrei Bârseanu	p. 1975
Cugetări din discursurile lui Andrei Bârseanu.....	p. 1976
<i>Ardealul</i> , de Andrei Bârseanu, mai 1898	p. 1976

La Crăciun. 1. Copilul , de Andrei Bârseanu	p. 1980
2. <i>Colindătorii</i> , de Andrei Bârseanu	p. 1981
3. <i>Steaua</i> , de Andrei Bârseanu	p. 1982
„Poezia lui Andrei Bârseanu”, de Ioan Georgescu	p. 1983
Cugetări din discursurile lui Andrei Bârseanu	p. 1993
Cugetări.....	p. 1993
Populare	p. 1995
„Cuvântările rostite la înmormântarea regretatului președinte al „Asocia- țiunii”, Andrei Bârseanu, în Sibiu”. Discursul d-lui. I. Lupaș	p. 1997
Cărți românești. [„Ada Umbră, <i>Sub plopi</i> , poezii, <i>Ramuri</i> , Craiova, 112 p.”], Verax	p. 1999
<i>Sărmană zburătoare</i> , de Volbură Poiană	p. 2001
Cugetări fără autor	p. 2002
<i>Glas din Ardeal</i> , la 2/15 octombrie 1922, de Aurelia Pop	p. 2003
Populare	p. 2005
Populare	p. 2006

1923

<i>Martirului Dr. Vasile Lucaciu</i> , de George Bocu, învățător, Șiștarovăț, 15/27 iulie 1893.....	p. 2010
Cugetări din discursurile lui Andrei Bârseanu.....	p. 2012
<i>Eroilor - Martiri</i> , de Alexandru Vlahuță.....	p. 2013
Cugetări din discursurile lui Andrei Bârseanu.....	p. 2014
<i>Liga domnișoarelor române</i> , de Alexandru Vlahuță, 28 mai 1894.....	p. 2015

<i>Cântecul lebedei. (Dlui. I. A. Bârseanu), de George Dumitrescu, 9/VIII. 1920.....</i>	p. 2016
<i>„Testamentele noastre corporale și sufletești”, de Dr. Gr. Preda.....</i>	p. 2019
<i>Tradiție, de Volbură Poiană.....</i>	p. 2020
<i>Sămânța înțelepciunii, de Maria, Regina României. Traducere din engleză de Em. Panaitescu.....</i>	p. 2020
<i>Reîntoarcerea. Sonete (Părinților mei), de Al. St. Georgescu, Elisabetopole, 1921.....</i>	p. 2023
<i>Imn, de Volbură Poiană.....</i>	p. 2025
<i>Zile de toamnă, de George Ponetti.....</i>	p. 2026
<i>Cugetări fără autor.....</i>	p. 2027
<i>Amintiri și impresii [n. n. despre George Coșbuc], de Virgil Șotropa.....</i>	p. 2028
<i>Diramb de la Carul cu bere, de George Coșbuc.....</i>	p. 2029
<i>Cântec, de George Ponetti.....</i>	p. 2030
<i>Sufletul, de Volbură Poiană.....</i>	p. 2031
<i>Din „La cena delle beffe”; „Batjocura”. Poemă dramatică, de Sem. Benelli. (Fragment din actul III), traducere din originalul italian de Vasile Stoica.....</i>	p. 2032
<i>Cugetări fără autor.....</i>	p. 2036
<i>Dureri ascunse, de George Dumitrescu.....</i>	p. 2037
<i>Cugetări fără autor.....</i>	p. 2041
<i>Percy Bysshe Shelley (1792 – 1822), de P. Grimm, traducere după Percy Bysshe Shelley.....</i>	p. 2042
<i>Din „Alastar” sau „Spiritul singurătății”, după Percy Bysshe Shelley, traducere [...]</i>	p. 2044
<i>Cugetări fără autor.....</i>	p. 2047
<i>La denii, de Maria Baiulescu.....</i>	p. 2048

<i>Sonet</i> , de Teodor Murășanu.....	p. 2049
Cugetări fără autor.....	p. 2050
„Părți alese din cuvântarea rostită de A. Șaguna, la 9/21 martie 1861, cu prilejul înființării „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român”. Epitaf.....	p. 2051
<i>În onoarea zilei de 21 august 1871</i> . Poezie citită de P. asesor consist. Z. Boiu la banchetul din 22 august 1871.....	p. 2052
„Spicuri din operele lui Șaguna [...].....	p. 2056
<i>Pentru lege</i> , de Maria Cunțanu.....	p. 2060
<i>Anastasia Șaguna</i>	p. 2060
<i>Fiul ei</i>	p. 2061
<i>Asfințit</i>	p. 2062
„Păreri despre Șaguna”	p. 2064
<i>Cavernele...</i> - Ady - Trad. Teodor Murășanu.....	p. 2066
<i>Două lupte</i> . Populară. Scrisoare culeasă de pe front, George Ponetti, Cașin, 1917.....	p. 2067
<i>Flacăra galbenă</i> . - Ady - Trad. Teodor Murășanu.....	p. 2069
<i>O clipă de liniște (Părinților mei)</i> , de Alex. Gh. Stănescu Greci, Inginer silvic, Locot. în rezervă, Bârlad, 1917.....	p. 2070
<i>Cea mai frumoasă poveste</i> , de G. Ponetti.....	p. 2071
<i>Pădurea</i> , de Teodor Murășanu.....	p. 2071
<i>Către lună</i> , de Ion Băilă.....	p. 2073
<i>Don Quijote</i> , de George Dumitrescu.....	p. 2074
<i>Sonetul resemnării</i> , de George Dumitrescu.....	p. 2076
<i>Bemol</i> , de George Voevidca.....	p. 2077
<i>Cântec</i> , de Gr. Veju.....	p. 2078
<i>Ascultând pe Mignon</i> , de G. Tutoveanu.....	p. 2079

<i>Cântec</i> , de George Voevidca.....	p. 2079
„Influențele lui Schopenhauer asupra lui Eminescu. Concepția lui Eminescu despre lume și viață”, de Dr. Vasile Gherasim, Cernăuți, 1921.....	p. 2081
Cugetări fără autor.....	p. 2092

1924

<i>Pornind din nou la drum...</i> , de Vasile Goldiș.....	p. 2094
„Ultima poezie a lui Andrei Mureșanu”, de Axente Banciu.....	p. 2094
Epitaf, de Axente Banciu.....	p. 2095
<i>Vânătoarea din Munții Cheviot (Chevy Chose)</i> . Baladă popular engleză. Traducere de P. Grimm.....	p. 2097
<i>Lăsați-mă să beau uitare!</i> , de Maria Cunțan, martie 1924.....	p. 2106
<i>Cât de departe am ajuns cu toții...</i> . Un mosaic adunat și comentat de Horia Petra-Petrescu.....	p. 2108
<i>Cireșul meu</i> , de Volbură Poiană.....	p. 2109
<i>Seceriș</i> , de Volbură Poiană.....	p. 2111
<i>Parfum de tei</i> , de Ecaterina Pitiș.....	p. 2112
<i>Grigorescu</i> , de G. Tutoveanu.....	p. 2113
Cugetări, de Victor Eftimiu.....	p. 2115
„Sărbătorirea memoriei lui Avram Iancu. 100 de ani de la nașterea lui”, de [...].....	p. 2118
Cronică. <i>Un cioban de la oi pentru Asociațiune</i> , Turda, 7. IX. 1924.....	p. 2121
„O deziluzie: Cântecelul lui Iancu”, de C. Visarion.....	p. 2123
<i>Trei scrinuri</i> , după Peter Rosegger.....	p. 2125
Cugetări, de Victor Eftimiu.....	p. 2126

Cred, de Cezar Cristea.....p. 2127

1925

În pragul anului 1925, de Horia Petra-Petrescu, Bobotează - Sf. Ion, 1925.....p. 2129

Sonete, de Marius Iliescu.....p. 2133

Tăcerea ți-a vorbit.....p. 2133

Farmec în noapte.....p. 2134

Cu sufletul în iarnă ... Așteptare.....p. 2135

Senzație de iarnă.....p. 2136

Tristețe.....p. 2137

Cuib visat.....p. 2138

Convalescență.....p. 2139

Independență.....p. 2140

Cântec - căldurii, de Horia Petra-Petrescu, Primel - Trégostel (Canalul Mânecii, 24 august 1919.....p. 2140

Cuvinte noi, de [...].....p. 2145

Unui scriitor, de Horia Petra-Petrescu, Săliște, 1920.....p. 2146

„Pentru Mihai Eminescu. Cuvânt de introducere la o serată Eminescu”, de Horia Petra-Petrescu.....p. 2149

Adio.....p. 2149

Te duci.....p. 2151

Imagini pentru ochii ei...! Sonete, de Marius Iliescu.....p. 2154

Când mâna mi-o întinzi.....p. 2154

<i>Îndoială</i>	p. 2155
<i>Decepție</i>	p. 2156
<i>Finiș</i>	p. 2157
Cugetări.....	p. 2158
„Zaharia Bârsan, poetul”, de [...]	p. 2158
Cugetări.....	p. 2168
„Amintirile de teatru ale dlui. Z. Bârsan”, de [...]	p. 2169
Cugetări.....	p. 2171

1926

<i>Vers</i> , de Emil Isac.....	p. 2172
Cugetări.....	p. 2173
„Prima vizită la Titu Maiorescu”, de G. Vâlsan.....	p. 2174
<i>Zeflemeaua</i> , de [...]	p. 2175
Cugetări.....	p. 2175
<i>Aștept doar vremea să înflorească merii...</i> , de Marius Iliescu.....	p. 2177
<i>Albatrosul</i> , de Icarus (Pr. Tr. august 1919).....	p. 2178
„O carte pentru mamele române. Un apel. Cartea mamei romance”. (Colecția G. Dem. Teodorescu și P. Ispirescu).....	p. 2179
<i>Pe-nserate</i> , de Radu Paltin.....	p. 2185
„Două notițe biografice. Ioan Prale - Ioan Rusu”, de George Bogdan Duică.....	p. 2187
„Actualizări: 1848 - 1849”, culese de George Bogdan Duică.....	p. 2188
Catren popular.....	p. 2189
„Material pentru Șezători literare. Ștefan Octavian Iosif. Biografie și apreciere”, de Horia Petra-Petrescu.....	p. 2190

Pastel V.....	p. 2192
Pastel VI.....	p. 2193
<i>Te duci</i>	p. 2194
<i>O, vremea!</i>	p. 2195
<i>Cântec de leagăn</i>	p. 2196
Din Heine.....	p. 2197
<i>Vocea muntelui</i> (Heine)....	p. 2199
Din Verlaine.....	p. 2199
Cugetări.....	p. 2200
„Lectura de limba română la Universitatea cehoslovacă din Bratislava”, de Aurelia Pop-Florian.....	p. 2200
<i>Dor</i>	p. 2202
<i>Frumoasa mea steluță</i>	p. 2204
<i>Ne cheamă satele</i> , de Ilie Marin.....	p. 2205
<i>O noapte fermecată</i> , de Radu Paltin, Paris, iunie 1919.....	p. 2205
<i>Fantasme</i> , de Radu Paltin.....	p. 2207
„Opera lui Creangă și pictorii noștri”, de Horia Petra-Petrescu.....	p. 2208
<i>Țăranii</i> , de Dumitru Brădeanu, 1907.....	p. 2209
„Amintiri din vremea iobăgiei. Anii 1841-1848”, de Nicolae Borzea, protopop și senator de Făgăraș, Viștea de jos, 28 februarie 1926....	p. 2210
Strofă, de [...].....	p. 2211
„Două sonete”, de Marius Iliescu.....	p. 2211
<i>Amintiri</i>	p. 2211
<i>O zi vrăjită</i>	p. 2212
Catren, de [...].....	p. 2213

<i>Dumineca</i> , de Marius Iliescu.....	p. 2213
<i>Din ce se trage omul?</i> , de Ilie Marin.....	p. 2214
[?], de George Mărgean.....	p. 2215
<i>La miez de noapte</i> , de George Mărgean.....	p. 2216
„Cetiți povești! Scrisori unei domnișoare. (Cetind „Poveștile ardelenesti” ale lui Ion Pop Reteganul”, de Horia Petra-Petrescu, 10 mai 1917...)	p. 2217
<i>Revenire</i> , de D. Psatta.....	p. 2219
Cugetări.....	p. 2220
<i>Moldovanul din Basarabia</i> , de Anibal I. Gheorghiu.....	p. 2221
„Interes pentru folclorul românesc în Ardeal înaintea apariției baladelor lui Alecsandri (1852)”, de Ion Mușlea.....	p. 2222
<i>Jazzi</i> , de Irine Fleury.....	p. 2226
<i>Gingășie (Tandrețe)</i> , după Paul Gerald, Trad. Radu Mărgean.....	p. 2227
„Sărbătorirea Dlui. Dr. Vasile Bologa”, [Redacția].....	p. 2229
<i>Mama</i> , de Andrei Bârseanu (Poezie declamată la petrecerea data de Reuniunea Sodalilor Români, a doua zi de Crăciun, de sodalul tipograf N. Jugănar, în Brașov, Hotel nr. 1, în anul 1886).....	p. 2230
Cronică. „Întru amintirea lui Alexandru Vlahuță”, de Dr. V. Bologa.....	p. 2235
„Amintirea lui Alexandru Roman”, de Olipiu Boitoș.....	p. 2235
<i>Profesorul Victor Lazăr</i> , de V. C. Ștefaniu.....	p. 2236
„O piesă teatrală pentru popor”.....	p. 2237
<i>Se-ntreabă mintea sănătoasă</i> , de [...].....	p. 2238

1927

<i>Vor dărașca cazarma Ujezd...</i> , de Horia Petra-Petrescu, Traducere de Șt. O. Iosif.....	p. 2239

<i>Comorile iubitei</i> , de D. Psatta.....	p. 2243
<i>Pe umărul meu pleacă-ți fruntea...</i> , de D. Psatta.....	p. 2244
<i>Dimineața vieții mele...</i> , de D. Psatta.....	p. 2245
<i>La despărțire...</i> , de D. Psatta.....	p. 2246
<i>Fie-vă milă de ființele fără de grai!</i> Prelucrare din engleză de Tr. Scorobeț.....	p. 2248
<i>1 Octombrie</i> (după Herman Gilm), Traducere liberă: Ilie Marin.....	p. 2250
<i>Ziua Învierii</i> , de I. U. Soricu.....	p. 2251
„Apropierea sufletelor prin muzica populară” („Causerie” ținută la concertul Reuniunii de muzică „Gh. Dima”, din Sibiu, în 3 martie 1927), de Horia Petra-Petrescu.....	p. 2253
<i>Fata Morgana</i> , de Radu Mărgean (Pr. Trégastel, VIII. 1919).....	p. 2254
<i>Ahriman și Ormuzd</i> , de [...].....	p. 2255
<i>Autoportret</i> , de Marius Iliescu.....	p. 2256
<i>Aducere aminte</i> , de Marius Iliescu.....	p. 2257
<i>Mor gingășii cu visuri spulberate.</i> (După lectura Vol. „În grădină”, de D. Anghel).....	p. 2258
Din „fericiri”, de [...].....	p. 2259
<i>Steagul</i> , schiță, de I. U. Soricu.....	p. 2260
<i>Sărutul</i> , de Marius Iliescu.....	p. 2261
<i>Memento</i> , de Marius Iliescu.....	p. 2262
<i>Meditație</i> , de Marius Iliescu.....	p. 2263
<i>Dorință</i> , de H. Brașoveanu, 2. VI. 1927.....	p. 2264
<i>Apa vie</i> (I, II), de P. Dulfu.....	p. 2265
<i>Zbucium</i> , de Aurel Contrea.....	p. 2269

Cronică. [„De pe Secaș. *Strigături și cântece din popor*. Date la tipar de Alexandru Lupeanu-Mălin, prof. în Blaj, Tipografia Seminarului, Blaj, 1927, 64 p.”].....p. 2270

„Discurs comemorativ pentru Regele Ferdinand I” (rostit la adunarea generală a ASTREI, 5 decembrie 1927, la ședința festivă, în numele secției feminine, de președinta secției, Maria B. Baiulescu; din poezia inedită, *Nunta Ardealului*).....p. 2273

„Voci de presă despre publicațiile ASTREI, apărute în timpul din urmă”, de Horia Petra-Petrescu.....p. 2275

1928

Du-te soare, de Zaharia Bârsan.....p. 2277

Unde merg...?, de Zaharia Bârsan.....p. 2278

Joc în soare, de D. Ciurez.....p. 2279

Crăciunul sinistraților, 1927, de Horia Petra-Petrescu, Sibiu, 15 decembrie 1927.....p. 2281

Poporale (Auzită de la Viroana Mieruț din Năsăud, care o știe de la Nastasia Morariu din comuna Romuli, lângă Năsăud), A. P. Bănuț, București, 1906.....p. 2290

Poporale (Colecția T. Podariu).....p. 2293

Te duci..., de Marius Iliescu.....p. 2294

Cărți. [I. P.]... ..p. 2295

Fluier de soc, de Teodor Murășianu.....p. 2300

„Subconștient și conștiință națională”, de Ion Agârbiceanu.....p. 2301

Poezii populare (Auzită de la Vioara Mieruț din Năsăud). A. P. Bănuț, București, 1906.....p. 2302

Balada veche și modernă, de Horia Petra-Petrescu, Sovata, 1925....p. 2304

Transilvaniei, de Aron Cotruș.....p. 2308

Noaptea la Murăș, de Emil Isac.....p. 2309

<i>Floriile</i> , de Ovidiu Hulea.....	p. 2310
<i>Frați învrăjbiți</i> , de H. Brașoveanu, 1928.....	p. 2311
„Încercările poetice ale lui Nicolaus Olahus”, de Șt. Bezdechi.....	p. 2313
<i>Cântecul primăverii</i> (după un poet englez anonim din secolul al XIII-lea). Traducere în formă original de P. Grimm.....	p. 2322
<i>Iluminare</i> , de Teodor Murășanu.....	p. 2323
<i>Seară</i> , de Al. Negură.....	p. 2324
<i>Românii...</i> , de Teodor Murășanu.....	p. 2325
<i>Pustiu</i> , de Al. Negură.....	p. 2326
„În slujba nouă”. II. „Alte fețe”, de Ion Agârbiceanu.....	p. 2327
<i>Magna Mors</i> , de Ovidiu Hulea.....	p. 2328
<i>Pe sub arini</i> , de H. Brașoveanu, Florii, 1928.....	p. 2331
<i>Ultima noapte a lui Ovidiu în Roma</i> (Ovidiu, „Tristia”). Traducere de Ștefan Bezdechi.....	p. 2332
<i>Tu, soare!</i> , de Teodor Murășanu.....	p. 2336
Poporale (Auzită de la Viroana Mieruț din Năsăud, care o auzise de la Nastasia Morariu din Romuli, de lângă Năsăud). A. P. Bănuț, București, 1906.....	p. 2337
Din „Catto”, Traducere de Teodor A. Naum.....	p. 2340
„Importanța Unirii. Comemorare”, de Ion Agârbiceanu.....	p. 2342
Cronică literară. [„George Coșbuc. Cu prilejul celor zece ani de la moar- te”], de Ion Agârbiceanu.....	p. 2344
Cronică literară. [„George Ranetti”], de Alexandru Ciura.....	p. 2355
<i>Șoapte de adorare</i> , de Teodor Murășanu.....	p. 2357
<i>Boabe de mărgele. Cinci poezii</i>	p. 2358
<i>Convalescent</i> , de I. Marin.....	p. 2358
<i>Vultur înlănțuit</i> , de I. Marin.....	p. 2359

<i>Visat-am căsnicia ideală</i> , de I. Marin.....	p. 2360
<i>Lacrimă</i> , de I. Marin.....	p. 2361
<i>Tragicomedie</i> , de I. Marin, Sibiu, 1928.....	p. 2362
Cărți. [„Poeme de îngeri, de V. Voiculescu”]. S. V.....	p. 2363
[„Poeme simple, de Zaharia Stancu”]. I. T.	p. 2367
„Gândirea”, nr. 2, 3, 4.....	p. 2369
Ovidiu, „Tristia”, 1.5. Traducere din latină de Șt. Bezdechi.....	p. 2372
„Elegia lui Nicolae Valahul la mormântul lui Erasmus de Rotterdam”. Din latinește de Șt. Bezdechi.....	p. 2375
<i>Zări cenușii</i> , de Al. Negură.....	p. 2379
<i>Să nu mă vedeți...</i> (A. Ady). Trad. Teodor Murășanu.....	p. 2380
<i>Pe malul Tisei...</i> (A. Ady). Trad. Teodor Murășanu.....	p. 2381
<i>Ziua mamelor</i> , de Maria Baiulescu, președinta secțiunii biopolitice a „Astreii”.....	p. 2382
<i>Pastel</i> , de Al. Negură.....	p. 2384
„Folclor medical român”. Contribuțiuni. (Din culegerea doctorului O. D. Apostol)....	p. 2385
Cărți. [„Viața și opera lui Ion Barac, de Ion Colan”]. I. Turcu.....	p. 2391
[„Francis James, Poezii alese”]....	p. 2393
[„Cartea vieții, Biblioteca pentru toți, îngrijită de G. H. D. Mugur și V. Voiculescu, Editura Fundației Culturale Regele Mihai I”].....	p. 2395
„Proverbe populare adunate de Gh. Mugur și V. Voiculescu”, Horia Petrescu.....	p. 2395
Reviste. „Viața Românească”, nr. 3.....	p. 2397
„Dr. Ioan Rațiu. Amintiri”, de Al. Ciura.....	p. 2398
<i>Tragedie</i> , de Al. Negură.....	p. 2400
<i>Acorduri de primăvară</i> , de Al. Negură.....	p. 2402
Cărți. [„A. Cotruș, Măine”], versuri. I. R. U.....	p. 2403
<i>Scrisoare</i> , de Al. Negură.....	p. 2405
<i>Secetă</i> , de Al. Negură.....	p. 2406

<i>Mi-au căzut în suflet</i> , de Al. Negură.....	p. 2407
<i>Sub umbreluța japoneză</i> , de Marius Iliescu.....	p. 2408
<i>P. Cerna</i> , de George Șerban.....	p. 2409
<i>Acuarelă</i> , de Marius Iliescu.....	p. 2415
„Folclor medical român”. Contribuțiuni (Din culegerea doctorului O. D. Apostol).....	p. 2416

1929

<i>Cântec de toamnă</i> , de Emil Isac.....	p. 2422
<i>Panică</i> , de Al. Negură.....	p. 2423
Reviste. „Gândirea”, nr. 11.....	p. 2424
„Năzuința”, nr. 2.....	p. 2426
<i>Filă de cronică</i> , de D. Ciurez.....	p. 2427
<i>O scrisoare</i> , de D. Ciurez.....	p. 2429
<i>Decembrie</i> , de Al. Negură.....	p. 2430
Reviste. „Ramuri”, nr. 11-12.....	p. 2431
<i>Rămâi</i> , de Iustin Ilieșiu.....	p. 2431
<i>Ca Sisif</i> , de C. Ionescu-Olt.....	p. 2433
<i>Amintiri</i> , de Iustin Ilieșiu.....	p. 2434
<i>Cântec</i> , de Iustin Ilieșiu.....	p. 2436
<i>Evohe</i> , de C. Ionescu-Olt.....	p. 2436
<i>Grăiește Marea</i> , de Andrei Bârseanu.....	p. 2437
<i>Imnul Unirii</i> , de Andrei Bârseanu.....	p. 2440
<i>Nunta Ardealului</i> , de Maria Baiulescu.....	p. 2441
<i>Străbunul</i> , de Aron Cotruș.....	p. 2443
„1 Decembrie 1918”, de Alexandru Ciura.....	p. 2444
„În Ravenna”, de Aurel Decei.....	p. 2445
Hesiod, <i>Munci și zile</i> , Frag. v. 1-100, Trad. de Ștefan Bezdechi.....	p. 2446
Ovidiu, <i>Glorie de poet</i> (Amores, I, 15), Trad. de Ștefan Bezdechi...	p. 2450

<i>Dacă mi-ar spune un zeu....</i> (Amores, II, 9), Ovidiu. Trad. de Ștefan Bezdechi.....	p. 2452
<i>Cântec de leagăn (Fetiței mele)</i> , de Al. Negură.....	p. 2453
„Folclor medical român”. Contribuțiuni. (Din culegerea Doctorului med. O. D. Apostol).....	p. 2455
Cărți. [„Homer, <i>Iliada</i> , în românește de George Murnu”].....	p. 2459
[„Ion Pilat, <i>Limpezimi</i> ”]. Ioan Turcu.....	p. 2460
[„Eu am păzit pământul”], de [...].....	p. 2461
[„Marele nebun”]. I. Turcu.....	p. 2462
[„S. Voevidca, <i>Turnuri</i> ”]. Tr.....	p. 2463
[„Raze de lună”, poezii, de Nic. Iancu, Sibiu, Tipografia „Foaia Poporului”, 1926, 96 p.”].....	p. 2465
[„Zbuciumul Ardealului”, poezii din războiul pentru întregirea neamului, de Ion Băilă, București, 1928”], P.	p. 2467
[„A. Nani, <i>Cruci de țintirim</i> ”], I. T.	p. 2468
[„Propilee literare”, nr. 22 – 24, 1928, nr. 1, 1929].....	p. 2470
[„Propilee literare”].....	p. 2472
[„Fântâna darurilor”, nr. 1, 2, an. I.....	p. 2473
<i>Amurg la țară</i> , de Iustin Ilieșiu.....	p. 2475
<i>Cântec de chitară</i> , de Iustin Ilieșiu.....	p. 2476
<i>Cântec de primăvară</i> , de Iustin Ilieșiu.....	p. 2477
<i>Seară de primăvară</i> , de Al. Negură.....	p. 2478
Cărți. [„Liviu Rebreanu Hulea, <i>Răvașe în tabără</i> ”].....	p. 2479
[„Liviu Rebreanu Hulea, <i>Basmul stelelor</i> ”], A.	p. 2480
Reviste. „Ramuri”, 1905 – 1929. Număr festiv.....	p. 2484
<i>Așteptarea</i> , de Iustin Ilieșiu.....	p. 2485
<i>Romanță</i> , de Iustin Ilieșiu.....	p. 2486
<i>Cuvinte pentru femeia moartă</i> , de Iustin Ilieșiu.....	p. 2487
[„Schiller, <i>Cântecul clopotului</i> ”, 1799], Traducere de Ilie Gherghel.....	p. 2488

<i>Întrebare</i> , de Teodor Mureșanu.....	p. 2505
<i>Lumea cu chipuri</i> , de Teodor Mureșanu.....	p. 2506
„În Ravenna”, de Aurel Decei.....	p. 2506

Folclor. Cântece populare din vremea războiului.....p. 2509

I. (De la Maria C. Palască, sat Marman, jud. Mehedinți).....	p. 2509
II. (De la B. Tomescu, sat Marman, jud. Mehedinți).....	p. 2510
III. (De la D. Cioabă, Gârbovăț, jud. Mehedinți).....	p. 2511
IV. (De la Alex. Dumitrescu, învățător, Bistrița, jud. Mehedinți)....	p. 2512
V. (Culese de Iosif N. Dumitrescu-Bistrița, din Bistrița, jud. Mehedinți).....	p. 2513
<i>Cu bobii</i> (descântec) (Văzut la Veta Mangiu, din Marman, jud. Mehedinți). Cules de Iosif N. Dumitrescu-Bistrița.....	p. 2514
<i>Credințe, obiceiuri și superstiții care sunt folositoare sătenilor, neaducând niciun rău.</i> (Din comuna Bahna, jud. Mehedinți, culese de Iosif N. Dumitrescu-Bistrița, învățător).....	p. 2516
<i>Idealul</i> , de Aurel Decei.....	p. 2518
<i>Soarele în apă</i> , de Teodor Mureșanu.....	p. 2519
<i>Furtuna de primăvară</i> (Din A. Ady). Trad. de Teodor Mureșanu...p.	2520
<i>Vin mutilații Franței între noi</i> , de Horia Petra-Petrescu, august 1929.....	p. 2521
„Folclor medical roman”. IV. Material câștigat și catalogat de Dr. O. D. Apostol.....	p. 2524
<i>Ziua a ieșit râzând din baie</i> , de Al. Negură.....	p. 2528
Cărți. [„Șt. Bezdechi, <i>Antologia liricilor greci</i> ”].....	p. 2530
[„Ovidiu Hulea, <i>Jerbe matinale</i> ”]. I. T.	p. 2532
Reviste. „Viața românească”, nr. 2-3.....	p. 2534
„Politică și cultură”, de Vasile Goldiș.....	p. 2535
<i>Cântec bun</i> , de Emil Isac.....	p. 2536

[*Salutul Romei*, Andrei Bârseanu (A. B.), Brașov, decembrie 1894. („Gazeta de Transilvania”, nr. 5, 1895)].....p. 1537

[*Domnișoarei A. Bârsescu*, Andrei Bârseanu, Brașov, 3 martie 1895. („Gazeta de Transilvania”, nr. 51, 1895)].....p. 2539

„150 de ani de la revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan”, de Ioan Popa, profesor de istorie.....p. 2542

1935

„Ioan Pop Reteganul. Treizeci de ani de la moartea propagandistului cultural și folcloristului entuziast”, de Horia Petra-Petrescu.....p. 2545

1938

„Obicei, comunitate sătească”. Cultură popular, de Ion Chelcea...p. 2548

1939

„Priveliște asupra vieții sufletești a satului”, de Petrea Dascălul....p. 2551

„Începutul revoluției din 1848-1849 în jud. Alba”, de Dr. Vasile Bologa.....p. 2554

1940

„ASTRA” în Moldova de la Nistru”, de T. Iacobescu.....p. 2555

1941

„Profesorul Dr. Petru Barbu (1864-1941)”, de Dr. Cornel Corneanu.....p. 2556

„Sate de mazili și răzeși”, de Mihail Sadoveanu.....p. 2557

„Ajutorul românilor ardeleni pentru răniții Războiului Independenței”, de Valeriu L. Bologa.....p. 2559

La ucazul pentru dezvoltarea comitetelor, de [...].....p. 2559

„Andrei Mureșanu”, de Emanoil Bucuța.....p. 2563

Însemnări, Al. P. p. 2566

„Dacia lui Mihai Viteazul”. Lectură făcută la Postul de Radio-difuziune în 23 octombrie 1941, de Alexandru Lapedatu.....p. 2568

„Învățămintul românesc în Republica Moldovenească”, de [...]	p. 2569
[„Mihai Beniuc, <i>Cântece noi</i> ”], Radu Stanca	p. 2573
„Contribuții la plămada patriotismului ostășesc”, de Ilie Rusmir	p. 2575
„Gheorghe Ucenescu”. Contribuții, de Constantin Lacea	p. 2582
<i>Cântecul către o iubită soție</i> , de [...]	p. 2582
„Ovidiu în opera lui Miron Costin”, de Nicolae Lascu	p. 2584
„O traducere nouă a lui Eminescu în limba italiană”, de Liviu Onu	p. 2588

1942

Cronici. [„O antologie românească de pe alte meleaguri: Versuri din Transilvania Nordică”], de Radu Stanca	p. 2591
Însemnări, de [B.]	p. 2594
„Miorița” și „Meșterul Manole” în folclorul Sălajului”, de L. Ghergariu	p. 2597
„Studii literare”, de P. Drăghici	p. 2608
„Pentru clasicism”, de Ștefan Bezdechi	p. 2610
„Românii din Răsărit”, de Emil Diaconescu, Iași, iunie 1942	p. 2613
<i>Ardelenii și muzica</i> . Conferință rostită la Universitatea-Radio, în 24 iunie 1942, ora 20:00, de Tudor Ciortea	p. 2614
„Caragiale și Italia”, de Const. I. Dihoi	p. 2616
„Primul umanist roman: Nicolae Olahus”, de Tului Racotă	p. 2620
„Iosif Vulcan și „Familia”, de Ion Breazu	p. 2623
„Un manuscris vechi cu cărți și versuri populare”, de N. Comșa	p. 2624
„Marginalii în teatrul lui Lucian Blaga”, de Petre Hossu	p. 2632
„Miorița”, Emanoil Bucuța	p. 2636

1943

„Descrierea întâmplărilor de la începutul Revoluției din anul 1848 și 1849, în Protopresbiteratul Hălmagiului”, de Dr. Al. Filipescu	p. 2640

Cronici. [„Glose la Etnicul Românesc”], de Eugeniu Speranția.....	p. 2641
Însemnări. [„Aron Cotruș, <i>Rapsodia dacă</i> ”], de Eugenia Todoran...	p. 2642
[„Călătoriile lui Ion Codru Drăgușanu”, în Ediția D-lui. Șerban Cioculescu”], de Victor Iancu.....	p. 2646
Însemnări. „Un sfert de veac de la Unirea Basarabiei”, de Ion Agârbiceanu.....	p. 2647
[„Ion Pop Reteganul, <i>Legende povestiri și obiceiuri românești</i> ”], de Nicolae Albu... ..	p. 2648
„Taina unei supraviețuiri”. Cu prilejul aniversării a 70-a de la moartea lui Șaguna”, Ioan Lupaș, Sibiu, 28 iunie 1943.....	p. 2650
[„Lucian Blaga, <i>Nebănuitele trepte</i> ”], de Victor Iancu.....	p. 2651
[„Giovanni Pascoli, <i>Poezii</i> , traduse de G. Cifarelli”], de G. Șerban.....	p. 2658
„Probleme de poezie populară italiană”, de Paolo Toschi, Trad. de G. Șerban.....	p. 2659
„Un satelit al „Școlii Ardelene”: Ștefan P. Niagoe”, de Nicolae Albu...	p. 2666
„O umorescă veridică”, de Ion Codru Drăgușanu.....	p. 2671
„Conștiința spațiului național”, de Victor Jinga.....	p. 2674
„Introducere la poezia lui Eminescu”, de Umberto Cianciolo.....	p. 2677
„Lepturiștii” din Oradea”, de Vasile Bolca.....	p. 2688
Însemnări, de Vladimir Drâmba.....	p. 2692

1944

„Fuga lui Timotei Cipariu în Țara Românească, la 1849”, de Șt. Manciulea.....	p. 2696
[„Carnetul lui Timotei Cipariu: Trecerea în Țara Românească, în anul 1849. Jurnal de călătorie”].....	p. 2696
<i>Dusul</i> , de B. (25 iunie) 7 iulie 1849.....	p. 2702
<i>Blestem</i> , de B. (19 iunie) 1 iulie 1849.....	p. 2704
<i>Străinul</i> , de [...] ..	p. 2706

„Lepturiștii” din Oradea. Un capitol din viața culturală românească din Bihor: 1851 - 1875”, de Vasile Bolca.....	p. 2708
Însemnări. „Mărturisiri pentru Transilvania sufletului nostru”, de Gh. Pavelescu.....	p. 2717
„Amintiri din timpul Memorandului”, de Rubin Pațiția, Note biografice și comentariu, de Eugen Hulea.....	p. 2718
„Asociațiunea Transilvană” și „Matika Slovenska”. Conferință rostită la la 14 martie 1944, la Fundația Carol, în București, de Ioan Lupaș.....	p. 2719
„Carmen Sylva și Ardealul”. Amintiri, de Lucia Cosma.....	p. 2721
<i>Așteptare</i> , de O. G.	p. 2722
„Legăturile poetului Eminescu cu bihorenii”, Vasile Vartolomei, Oradea, februarie 1944.....	p. 2724
Cronici. [„Mihai Beniuc, <i>Poezii</i> , Editura Fundației Regale, București, 1944”], de Radu Stanca.....	p. 2728
„Un slovac ziarist român: Gustav Augustini”, de Vasile Netea.....	p. 2733
Însemnări. „Aurel Marin”, de I. Verbină.....	p. 2734
„Din răsunetul procesului memorandist în masele populare”, de Ștefan Pascu.....	p. 2736
Însemnări. „Însemnare despre strigoi într-un manuscris de fizică experimentală, din anul 1848”, de Traian Gherman.....	p. 2738
„Începuturile herbartiene ale esteticii lui Titu Maiorescu”, de Licu Pop.....	p. 2743
Însemnări. „Mihai Sadoveanu și „Miorița”, de Gheorghe Pavelescu.....	p. 2744
[„Mihai Beniuc, <i>Orașul pierdut</i> , Fundația Culturală Regală „Regele Mihai I”, București, 1944”], de Dumitru Salade.....	p. 2746

1945

„Legăturile Blajului cu Franța în anii 1870 - 1871”, de Șt. Manciulea	p. 2749
Cronici. [„T. Papahagi, <i>Paralele folclorice</i> ”], de Gh. Pavelescu.....	p. 2750
„Opera lui Dinu Nicodim: II, „Aghan”, de I. Negoîtescu.....	p. 2752

Concluzii.....	p. 2757
Bibliografie.....	p. 2775
Lucrări editate.....	p. 2775
Studii și articole în reviste, anuare și lucrări de specialitate.....	p. 2790
Memorialistică și scrieri de epocă.....	p. 2794
Piese de teatru.....	p. 2799
Literatură românească și străină.....	p. 2799
Presă.....	p. 2800
Lucrări de referință: enciclopedii, bibliografii, dicționare, anuare universitare.....	p. 2801
Teze de doctorat.....	p. 2803
Surse electronice.....	p. 2803

RĂDUCU RUȘET

■ Răducu Rușet

Doctor în istorie, Documentarist I A la Biroul pentru Studenți cu Dizabilități al Universității Babeș-Bolyai, Str. Moșilor, Nr. 11, Et. 5, Sala 507, Cluj-Napoca, e-mail: ruset_raducu@yahoo.com / raducu.ruset@ubbcluj.ro.

Domenii de interes: istoria modernă a Transilvaniei; formarea elitei politice și jurnalistice din Transilvania în secolul al XIX-lea și al XX-lea; istoria presei; memorialistica mișcării tribuniste; istoria familiei și a copilăriei din Transilvania în a doua jumătate a secolului al XIX-lea; istoria familiei și a copilăriei din Franța și Belgia în prima parte a secolului al XX-lea; istoria dizabilității și a persoanelor cu dizabilități, etc.

Publicații: Septimiu Albin, *Societatea Transilvania. Amintiri de la Tribuna Veche. Scrieri Politice*, Transcrierea textelor, note și indici de Răducu Rușet, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2014; *Comitete de redacție și politici editoriale în presa românească din Transilvania și Ungaria. Intelectualitatea jurnalistică românească între anii 1838-1918*, Editura Centrul de Studii Transilvane al Academiei Române, Cluj-Napoca, 2015; *Redactori și redacții românești din Transilvania și Ungaria în sec. al XIX-lea*, Editura Globe Edit, Saarbrücken, Germania, 2016; *Aspecte privind istoria copiilor din Transilvania în a doua jumătate a secolului al XIX-lea: Proiectul de lege din anul 1891*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2019; *Organizarea grădinițelor din Franța și Belgia în perioada 1931-1933*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2020; *Monografia Fundației Ziariștilor Români din Ungaria: 1910-1918/1931*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2021; *Momente din istoria dizabilității. Repere cronologice și aspecte sociale*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022; *Grădinițele românești din județele Bihor și Sălaj în perioada 1922-1940. Studiu de caz: Revistele didactice Școala Nouă și Școala Noastră*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2023; *Oltenia mea. O cârtică teologică rămasă de la Gheorghe Borzic*, Transcrierea textelor, introducere și note de Răducu Rușet, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2023. Coautor, *O Enciclopedie a Marii Uniri*, coord. Ioan Bolovan, Gheorghe Iacob, Gheorghe Cojocaru, Institutul Cultural Român, București, 2018, 612 p. (în colab. cu Ion Negrei, Mihaela Bedecan, et. alii). Coautor,

Enciclopedia Reprezentanților Scrisului Istoric Românesc, Vol. IV (O-R), Coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu, Academia Română, Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, Suceava, 2021, 431 p. (în colab. cu Lucian Turcu, Mihai Croitor, Mircea-Gheorghe Abrudan, Mirela Popa Andrei, Melinda Ildiko Mitu, Marius Porumb, Mihai Ștefan Ceașu, Mara Mărginean, Nicolae Edroiu, Nicu Gavriluță, Rudolf Grăf, et. alii); Coautor, *Romanați Redivivus. Enciclopedia personalităților*, coord. Paul Aretzu, Editura Tipo Moldova, Iași, 2024, pp. 307-308.

RĂDUCU RUȘEȚ s-a născut la 5.11.1988, în orașul Balș, Județul Olt. A absolvit Colegiul Tehnic Balș. A fost olimpic la Istorie și Limba și Literatură Română, sub atenta îndrumare a unor profesori de prestigiu ca Domnul Profesor Marcel Marin Băloiu (Istorie și Geografie) și Doamna Profesor Mariana Cantea (Limba și Literatură Română). A urmat cursurile Facultății de Istorie și Filosofie, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, în perioada 2008-2011, iar tema de licență a abordat viața și activitatea gazetarului ardelean Septimiu Albin (1861-1919) și a mișcării ziaristice de la „Tribuna” din Sibiu, primul cotidian românesc apărut în Transilvania, în anul 1884. A obținut 10 la licență. A continuat formarea universitară și academică prin înscrierea la Masteratul de „Istoria și Socio-Antropologia Epocii Moderne”, din cadrul aceleiași universități de prestigiu (2011-2013). A absolvit Masteratul ca Șef de Promoție, iar tema lucrării de disertație s-a substituit continuării cercetărilor sale în sfera istoriei presei românești din Ardeal în secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. A obținut 10 la susținerea lucrării de disertație. În timpul Doctoratului în Istorie a fost BURSIER MINERVA AL ACADEMIEI ROMÂNE, pe un proiect POSDRU: „Cooperare pentru Cariera de Elită în Cercetarea Doctorală și Post-doctorală”. A absolvit Doctoratul cu Distincția „Magna Cum Laude”. Tânărul istoric a fost Asistent de Cercetare la Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea Babeș-Bolyai (2015-2016), pe un grant de cercetare „Tinere Echipe”: *Elite românești din Transilvania până la Marea Unire din 1918*.

Istoricul și cercetătorul clujean, născut pe meleagurile Olteniei lui Mihail Drumeș, Petre Pandrea și Marin Sorescu, s-a remarcat încă din timpul studenției ca un viitor cercetător și nume de referință în istoriografia românească. Are un doctorat publicat în orașul Saarbrücken, Germania, la prestigioasa Editură Globe Edit (2016), 9 cărți de autor și peste 300 de articole, studii, evocări, recenzii publicate în volume colective, reviste de specialitate, anuare, dicționare etc. Face parte din categoria studenților de

poveste de la Universitatea Babeș-Bolyai, iar excelența universitară reprezintă o constantă în activitatea sa cotidiană. A participat la numeroase conferințe, sesiuni de comunicări științifice, colocvii, mese rotunde atât în România (Alba Iulia, Cluj-Napoca, Zalău, Șimleul Silvaniei, Arad, Timișoara, Mediaș), cât și în Republica Moldova (Chișinău, Academia de Științe a Moldovei, AȘM) și Serbia (Zrejanin).

**Sursa foto: Iuliana Bențea,
Parohia Adormirea Maicii Domnului, Cartierul Mănăștur,
Cluj-Napoca, iunie 2024!**

**Sursa foto: Iuliana Bențea,
Parohia Adormirea Maicii Domnului, Cartierul Mănăștur,
Cluj-Napoca, 30 martie 2025**

INTRODUCERE

Poezia populară românească¹ („poporală”, cum apare în presa românească din Transilvania și nu numai, publicații, volume de epocă, me-

¹ Selectiv: Ion Căliman, Cornel Veselău, *Poezii populare românești*, Editura Grai și Suflet - Cultura Națională, București, 1996; Vasile Cărăbiș, *Poezii populare românești*, Editura Minerva, București, 1986; Oszkár Mailand, Ana Șoit, Ion Iliescu, *Poezii populare românești din Transilvania*, Ediție îngrijită de Ana Șoit, Editura Minerva, București, 1981; Ion Nijloveanu, *Poezii populare românești: balade, doine, colinde, descântece, ghicitori*, 2 Vol., Editura Minerva, București, 1989; Mihail M. Robea, *Cântece și poezii populare românești*, Editura Muntenia, București, 2004; Ion. G. Sbiera, Ion Prelipcean, *Povești și poezii populare românești*, Ediția a 4-a, reeditată de Ion Prelipcean, Editura „Ion Prelipcean”, Horodnic de Jos, 2015; Maria Buga, *Ovid Densușianu, folclorist*, Editura Grai și Suflet - Cultura Națională, București, 2003; Iordan Datcu, *Folclorul. Cum trebuie înțeles: [lecție de deschidere la Facultatea de Litere din București]: un secol de la apariție (1909-2009)*, Editura Saeculum I. O., București, 2009; Ovid Densușianu, Ioan Șerb, Florica Șerb, *Flori alese din cântecele poporului*, Ediție îngrijită / de Ioan Șerb și Florica Șerb, Editura Grai și Suflet - Cultura Națională, București, 1999; Ion Cioară, Ion Cuceu, Ion Șeuleanu, *Cântecul de cătănie* [Vol. 2]: *Repertoriu de texte poetice și marginalii la edițiile a III-a (1997) și a IV-a (1999) ale Festivalului Național al Cântecului Popular de Cătănie (1994-1995)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002; Maria Flavia Ciocotișan, *Colindatul și colindele în partea de sud a județului Bihor*. Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Facultatea de Studii Europene, [Teză de doctorat], Coordonator științific: Prof. Univ. Dr. Ion Cuceu, Cluj-Napoca, 2016; Raul Constantinescu, Ion Cuceu, George Ardeleanu, *Străvechi tradiții și creații populare din Țara Hațegului: culegere monografică*, Editura Saeculum, București, 2017; Ion Cuceu, *Alternative antropologice și etnologice în cercetarea culturilor: studii și comunicări*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2007; Idem, *Dicționarul proverbelor românești*, Editura Litera Internațional, București: Chișinău, 2006; Idem, *Etnologia românească astăzi: studii și comunicări*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2009; Idem, *Fenomenul povestitului: încercare de sociologie și antropologie asupra narațiunilor populare*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 1999; Ion Cuceu, Maria Paulina Cuceu, *Ritualuri agrare românești*. Vol. 1: *Plugușorul în spațiul românesc extracarpatic: studiu introductiv și corpus de texte*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2007; Ion Cuceu, Maria Paulina Cuceu, Anamaria Lisovschi Petrean, Ion Șeuleanu, *Ritualuri de nuntă din Transilvania*, Vol. 1: *Cântecele rituale de nuntă din Bihor*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2007; Ion Cuceu, Maria Paulina Cuceu, Anamaria Lisovschi Petrean, Ion Șeuleanu, *Ritualuri de nuntă din Transilvania*, Vol. 3: *Orațiile de nuntă: studiu introductiv și corpus de texte*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2007; Ion Cuceu, Maria Paulina Cuceu, Anamaria Lisovschi Petrean, Ion Șeuleanu, *Ritualuri de nuntă din Transilvania*, Vol. 4: *Strigături ceremoniale de nuntă*, Editura

Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2009; Vasile V. Filip, *Universul colindei românești: (în perspectiva unor structuri de mentalitate arhaică)*, Editura Saeculum, București, 1999; Ioan Micu Moldovan, Ovidiu Bîrlea, Ion Cuceu, Maria Paulina Cuceu, *Folclor din Transilvania (1863-1878)*, 2 Vol., Ediție critică, postfață, note, indice și glosar / de Ion Cuceu și Maria Cuceu, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2014-2015; Ioan Micu Moldovan, Ioan Cuceu, Maria Paulina Cuceu, Ovidiu Bîrlea, *Povești populare din Transilvania: culese prin elevii școlilor din Blaj: (1863-1878)*, Ediție îngrijită / de Ion Cuceu și Maria Cuceu, prefață de Ovidiu Bîrlea, Editura Minerva, București, 1987; Liana Prunean, Elena Hilca-Drăgan, Ion Cuceu, *Colindatul și colindele la Așchileu Mare, Cluj*, Ediția a 2-a, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009; Vasile Todincă, Ion Cuceu, *Universul pastoral: cultură și civilizație: (Țara Crișurilor)*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2009; Vasile Bologa, *Poezii populare din Ardeal: o mie de bucăți culese între anii 1880-1905*, Ediție anastatică, Editura ASTRA - Despărțământul „Timotei Cipariu”, Blaj, 2009; Jan Urban Jarnik, Andrei Bârseanu, Adrian Fochi, *Doine și strigături din Ardeal*, Ediție definită, studiu introductiv, note și variante / de Adrian Fochi, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968; *Poezii populare din Banatul Iugoslav culese de Roman Cristea și Traian Mărghiticean*, Editura Asociațiunii „Astra”, Tiparul Institutului de Arte Grafice „Dacia Traiană” s.a., Sibiu, 1939; *Discursuri de recepțiune, XL. Din estetica poeziei populare. Discurs rostit la 22 mai (4 iunie) 1913, în Ședința Solemnă sub Președinția A.S.R. Principei Ferdinand*, de Barbu Ștefănescu Delavrancea, cu răspuns de I.C. Negruzzi, Editura Librăriile Soccec & Comp și C. Sfetea, București, 1913; *Să iei viața de coarne și să câștigi. Vol. I: Versuri uitate din Marele Război. Căntece și doine cătănești*, Coordonaator: Marius Boromiz, Prefațator: Mircea-Gheorghe Abrudan, Notă asupra ediției: Marius Boromiz, Editura Armanis, Sibiu, 2020; Aurel Turcuș, *Poezie în grai bănățean, Vol. I*, Editura Orizonturi Universitare, Timișoara, 2009; Nicolae Iorga, *Balada populară românească. Originea și ciclurile ei*, Tipografia Neamul Românesc, Vălenii de Munte, 1910; *Poezii populare de la românii din Timoc: Nord-Estul Serbiei și Nord-Vestul Bulgariei*. Culese de C. Sandu-Timoc, cu o introducere de Nicolae Cartojan, Ediția a II-a, îngrijită și reeditată de Christian Căpînu, Editura Ager, București, 2007; Nicolae Oțalea, *Alese fabule*, Ediție îngrijită și prefață / de Mircea Popa, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985; Mircea Popa, *Căntece câmpenești cu glasuri rumânești: Cluj, 1768*, Ediția a 4-a, îngrijită și prefață / de Mircea Popa, Editura Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Cluj, Cluj-Napoca, 2008; Ioan Micu Moldova, *Folclor din Transilvania (1863-1878)*, Vol. 1: *Povești, colinde și balade*, Ediție îngrijită / de Ovidiu Bîrlea, Ion Cuceu, Maria Paulina Cuceu, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2014; Pamfil Bîlțiu, *Folclor din Transilvania*, Vol. 10: *Poezii și povești populare din Țara Lăpușului*, Editura Minerva, București, 1990; Pamfil Bîlțiu, Maria Bîlțiu, *Basme, povești, povestiri, snoave și poezii populare din zona Codrului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002; Ion Calboreanu, *De pe Olt și Hârtibaci: folclor din Transilvania: cules între anii 1931-1941 și transcris în ianuarie-februarie 1963*, Editura Maiko, București, 2006; Gheorghe Cernea, *Strigături de joc din comuna Palas, județul Târnava-Mare*, Tipografia „Săteanului”, Sibiu, 1939; Idem, *Strigături de joc din județul Sibiu*, Ediția a 2-a, Tipografia „Săteanului”, Sibiu, 1939; Alexandru Dărbăban, *Folclorul din Sângeorgiul Român*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2021; Zamfir Dejeu, *Dansuri tradiționale din Transilvania: tipologie*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 2000; Vasile T. Doniga, Mihai Pop, *Folclor din Transilvania. Vol. 6: Folclor din Maramureș*, Editura Minerva, București, 1980; Atanasie Marian Marienescu, *Poezii populare din*

morialistică) a reprezentat în trecutul romantismului poetic pașoptist, dar constituie și astăzi o extraordinară sursă pentru studierea istoriei națiunii românești în secolele al XVIII-lea, al XIX-lea și al XX-lea.

În poezia populară românească, indiferent de clasificarea și nuanța/mesajul său (balade populare², doine, cântece de jale, de dor, ostășești/cătănești (de război), cântece haiducești, voinicești, hore, descântece, urături, chiuituri și strigături) au fost/sunt surprinse calitățile poporului

Transilvania, Ediție îngrijită / de Eugen Blăjan, prefată de Ovidiu Bîrlea, Editura Minerva, București, 1971; Ion Mușlea, *Academia Română și folclorul*, în „Anuarul Arhivei de Folclor”, I, publicat de Ion Mușlea, Cartea Românească, Cluj, 1932, pp. 1-7; Petru Caraman, *Contribuții la cronologizarea și geneza baladei populare la români*. Partea I: *Cronologizarea*, în „Anuarul Arhivei de Folclor”, ...Cluj, 1932, pp. 53-106; Petru Caraman, *Contribuții la cronologizarea și geneza baladei populare la români*. Partea II: *Geneza*, în „Anuarul Arhivei de Folclor”, II, publicat de Ion Mușlea, Imprimeria Națională, București, 1933, pp. 21-88.

² Selectiv: Alexandru I. Amzulescu, *Balade populare românești*, 3 Vol., Editura pentru Literatură, București, 1964; Idem, *Balade populare românești: (cântece bătrânești)*, Editura Minerva, București, 1988; Anton Balotă, Petre Florea, *Izvoarele baladei populare românești*, Ediție, prefată și note / de Petre Florea, Editura Saeculum I. O., București, 2019; Andrei Bucșan, *Balade populare românești*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984; Stelian Cârstea, *Balade populare românești*, Editura MondoRo, București, 2016; Iordan Datcu, *Balade populare românești*, Ediție îngrijită, prefată și bibliografie / de Iordan Datcu, Editura Albatros, București, 1977; Dumitru Furtună, *Cântece bătrânești din părțile Prutului*, Institutul de Arte Grafice „România Nouă”, Editura Casa Școalelor, București, 1927; Constantin Rădulescu-Codin, Ștefan Țuțescu, Simion T. Kirileanu, *Cântece voinicești și ostășești*, Editura Institutului de Arte Grafice C. Sfetea, București, 1910; Vasile Lovinescu, *Interpretarea esoterică a unor basme și balade populare românești*, Ediția a 2-a, Editura Cartea Românească, București, 2000; Constantin Mohanu, *Balade populare românești: cântece bătrânești*, Ediția a 2-a, Editura Litera Internațional: Litera, București: Chișinău, 2002; Octav Păun, Teodor Bogoi, *Balade populare românești*, Editura Ion Creangă, București, 1984; Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*. Partea 1: *Legende, balade, cântece bătrânești*, Editura Librăriei Socce & Co, București, 1908; Idem, *Poezii populare ale românilor*. Partea 2: *Doine și hore*, Editura Librăriei Socce & Co, București, 1908; Ileana Grațiana Pop, *Ciumărna: satul meu cu vorbe dulci: cântece, poezii, doine, balade, obiceiuri*, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2016; Mihai Bălăianu, Ilie Constantinescu, *Cântece bătrânești și doine*, Editura SicPress & Design, București, 1994; Constantin Brăiloiu, *Cântece bătrânești din Oltenia, Muntenia, Moldova și Bucovina*. [Reproducere a ediției apărute la București în 1932], Editura Alfa, Iași, 2011; Dumitru Furtună, Gheorghe Macarie, *Folclor, basme, legende, snoave, cântece bătrânești și plugușoare, articole despre folclor și folcloriști*, 3 Vol., Ediție îngrijită, prefată, glosar și bibliografie / de Gheorghe Macarie, Editura Sf. Mina, Iași, 2016.

român, dar și „tarele” acestuia în anumite aspecte ale vieții și gospodăriei țărănești din *veșnicia blagiană a satului românesc*.

Reputatul folclorist și preot greco-catolic năsăudean Grigore Silași (1836-1897)³ a realizat în anul 1875 o clasificare a poeziilor populare românești. În acest context, aflăm de la Grigore Silași, o personalitate a culturii transilvănene pe nedrept uitată astăzi, cum erau împărțite/ categorisite acestea. Poeziile (poeemele) populare românești se clasifică în: a) descântece; b) colinde cu caracter religios; c) doinele sau cântecele de dor, amor și jale; d) horele („chorae”: cântecele de bucurie ale poporului); e) baladele și cântecele bătrânești sau epice populare în care se prezintă fapte, întâmplări eroice, mitice, homerice deosebite ale eroilor legendari⁴.

Grigore Silași, viitorul preot greco-catolic, filolog și folclorist de mai târziu, s-a născut în familia protopopului român greco-catolic din Beclean, Vasile Silași, la 27 ianuarie 1836⁵. A urmat studiile la școala franciscană din Dej, apoi la școala piaristă din Cluj, cât și la școala grănicerească din Năsăud. În anul 1855 a susținut „examenul de maturitate” la Cluj, fiind absolvent al liceului piarist din același oraș⁶.

După moartea tatălui său, survenită în anul 1884, Grigore Silași s-a dedicat carierei preotești. A continuat studiile la Seminarul Central Greco-Catolic din Viena, Sfânta Barbara. Prin muncă asiduă, perseverență

³ Dumitru Pop, *Grigore Silași, folclorist*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Series Philologia, Fasciculul 1, 1964, pp. 28-56; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Republicii Socialiste România, București, 1979, p. 781; https://www.uniuneascritorilor-filialacluj.ro/detalii_membrii_1036_Grigore-SILASI.html la 20.04.2024, ora 10:07; <http://www.turismnasaud.ro/grigore-silasi/> la 20.04.2024, ora 10:12.

⁴ Dr. Grigore Silași, [„Însemnătatea literaturii române tradiționale, Cluj, 1874”], în „Transilvania”, VIII, 1875, nr. 5, 1 martie, pp. 3-4.

⁵ „Transilvania”, XXVIII, 1897, nr. 1, ianuarie-februarie, p. 25.

⁶ *Ibidem*.

și învățătură a urcat în ierarhia profesională, iar în anul 1859 a fost hirotonit preot de către Mitropolitul Alexandru Sterca-Șuluțiu⁷.

În anul 1862, Grigore Silași a obținut doctoratul în teologie, în cadrul Facultății de Teologie a Universității din Viena. Anul 1868 a reprezentat pentru Grigore Silași numirea în postul de vice-rector al „Seminarului Greco-Catolic Sfânta Barbara” de la Viena, totul pe fondul plecării și avansării în funcția de episcop a Dr. Iosif Sembratovici⁸. La Viena, oraș universitar cu tradiție pentru elita românească studențească din Transilvania, Grigore Silași a rămas până în anul 1872, perioadă de timp în care a dezvoltat o adevărată și fructuoasă activitate literară, culturală și studențească românească⁹.

În acest sens, merită amintit că a fost în fruntea „Societății bisericești-literare a teologilor români” de la Viena, înființată în anul 1852. Și-a îndreptat atenția și către gazetărie, iar în anul 1865 a publicat „Sionul românesc” („foaie săptămânală bisericească, literară și scolastică”)¹⁰. A fost autorul cărții „Călăuzul ostașului creștin”. În același context cultural și filologic-universitar, a luat parte, alături de un număr considerabil de studenți români din capitala Imperiului Austro-Ungar, la înființarea „Societății Academice Social-Literare România Jună” de la Viena, din 1871¹¹.

A avansat în ierarhia socială, iar în anul 1872 a ajuns profesor la Universitatea Francisc Iosif (Franz Joseph) din Cluj, la „catedra de limba și literatura română”¹². S-a implicat foarte mult în viața culturală și

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 25-26.

¹¹ *Ibidem*, p. 26.

¹² *Ibidem*.

universitară clujeană, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Numele lui Grigore Silași a fost legat de activitatea culturală a „Societății studențești Iulia”, de la Cluj, această societate culturală din urmă fiind foarte puțin cercetată și astăzi, de „Reuniunea sodalilor români din Cluj”, etc., de tot ce a însemnat activitatea culturală, literară și universitară-academică din Cluj¹³.

Dintre lucrările sale amintim: 1) „Apologii, discuțiuni filologice și istorice maghiare privitoare la români” (1879); 2) „Renașterea limbii române în vorbire și scriere”, fasc. I. (1879), fasc. II. (1881). Tratat științifice și literare: „Dialectul macedo-român paralel cu cel daco-român” („Transilvania”, 1874). „Despre însemnătatea literaturii române tradiționale” („Transilvania”, 1875, numerele 3-5); „Românul în poezia sa poporală” - studiu asupra întregii noastre literaturi populare din punct de vedere etic, istorico-mitologic și lingvistic. („Transilvania”, 1875-1976); „Psaltirea calvino-română versificată” („Transilvania”, 1875, nr. 12-14); „Să se dublice, ori ba, unele consonante în limba română”? („Familia”, 1878); „Analogia în limbă” („Telegraful român”, 1878); „Oare din franceză să împrumutăm”? („Familia”, 1881); „Limba literară și limba poporală” („Familia”, 1882); „Abecedarul român din secolul XVII” („Amicul familiei”, 1883). „A dácziai román nyelv regisege” („Erdelyi Múzeum”, 1876, nr. 2-5); „A macedoniai román nyelvjárás” (Erd. M. 1875); „A román műmesekölteszet kezdetei” („Acta Univ. Scient. R. Claud”., 1878-1879)¹⁴.

Întreaga activitate literară și teologică a lui Grigore Silași o putem clasifica în două mari categorii/ perioade: 1) etapa vieneză, când s-a

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ *Ibidem.*

preocupat cu preponderență de studiile bisericești și a abordat teme din sfera istoriei bisericii românești din Transilvania și 2) etapa clujeană, moment când a ajuns profesor universitar la „Catedra de limba și literatura română” a Universității Francisc Iosif (Franz Joseph) din Cluj, perioadă când s-a îndreptat către subiecte cu tematică filologică, literar-istorică, problematicele ce vizau limba și literatura română etc¹⁵.

A slujit la episcopiile rămase vacante din orașele Gherla, Orăștie și Lugoj. Ulterior a fost ales președinte al „Societății Iulia”, cât și al „Reuniunii sodalilor români din Cluj”¹⁶. În anul 1877 a fost ales membru de onoare al Academiei Române, iar numele său a fost indisolubil asociat, în istoriografia de specialitate, cu activitatea „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român”, (ASTRA), fiind ales membru pe viață al ASTREI¹⁷.

După o prodigioasă activitate teologică, filologică și culturală, s-a pensionat în anul 1885. După pensionare, a fost ales director executiv al Institutului de Credit „Economul”, de la Cluj¹⁸. În ultima perioadă a vieții, fiind bolnav, („boală de nervi”), a locuit la sora lui („Dna. Filipan”, cum apare în surse), la Năsăud, unde și-a dat obștescul sfârșit la 17 ianuarie 1897. A fost înmormântat două zile mai târziu, în 19 ianuarie același an¹⁹.

În general, în poeziile populare românești au fost scoase în evidență calitățile/însușirile unor eroi legendari, mitici, faptele de vitejie ale haiducilor²⁰, voievozilor și domnitorilor români, iar bravura și hiperbolizarea

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*, p. 27.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Selectiv: Bogdan-Vlad Vătavu, *Hoție și rebelie - banditismul în vremea Zaveriei de la 1821*, în „Studia Universitatis Cibiniensis”, Seria Historica, Vol. XIX / 2022, pp. 53-77;

acestora fiind specifică secolului al XIX-lea, perioada romantismului pașoptist din publicațiile și scrierile timpului.

De la poeții Văcărești (Ienăchiță, Alecu, Iancu și Nicolae)²¹, toți cu spirit poetic și înclinații spre cântecele orientale specifice celei de-a doua jumătăți a secolului al XVIII-lea, cu toate cuvintele de sorginte turco-osmană ajunse în limba română, mai ales în Oltenia istorică, preromanticul teleormănean Alexandru Depărățeanu (1834-1865)²², apoi Vasile Alecsandri (1821-1890), *Bardul de la Mircești*²³, Alexandru Odobescu

Idem, *Asemenea hoși înfrățiți cu poporul: inventarea haiducului în cultura românească romantică*, în „Transilvania”, nr. 11-12 (2022), pp. 117-128.

²¹ George Călinescu, *Istoria literaturii române*: compendiu, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, p. 45.

²² *Ibidem*, pp. 129-131; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 275-276.

²³ Poetul Vasile Alecsandri (1821-1890) a murit în data de 4 septembrie 1890, Joia, la moșia sa din Mircești, iar cauza morții a fost cancer la ficat. Născut în anul 1821, la Bacău, a urmat studiile inițiale în România, iar ulterior, pentru completarea studiilor și a culturii sale, a mers la Paris. Din capitala Franței s-a întors în anul 1839, moment când începe o fructuoasă activitate poetică și publicistică. Iată cum apare descrisă moartea sa în presa ardeleană din anul 1890: „Numele mult regretatului decedat va ilustra, o putem zice cu toată certitudinea, una din cele mai frumoase pagini din istoria literaturii române”. (Vezi sursa la finalul acestei note de subsol). Epitaful de pe crucea marelui poet și om de cultură, Vasile Alecsandri, a fost scris de folcloristul Atanasie Marian Marienescu. Redăm acest epitaf pentru completarea biografiei poetului: „Lui Alexandru Macedon / Nume de Mare i-au dat / Faptele de vitejii”. „Pe Alecsandri de Mare / Muzele l-au ridicat / Pentru a lui poezii”. Cf.: *Necrologul lui Vasile Alecsandri*, în „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 9, 15 septembrie, p. 1. Orientativ despre viața și activitatea poetului Vasile Alecsandri, vezi: Gheorghe Bogdan-Duică, *Despre Vasile Alecsandri*, în „Viața românească”, 1922, Vol. 14, nr. 1, pp. 41-53; George Constantin Nicolescu, *Viața lui Vasile Alecsandri*, Ediția a 2-a, revăzută, Editura pentru Literatură, București, 1965; George Vâlsan, *Povestea vieții lui Vasile Alecsandri*, Editura „Asociațiunii”, Sibiu, 1926; George Călinescu, *Istoria literaturii române*: compendiu, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, pp. 113-126.

(1834-1895)²⁴, Dimitrie Bolintineanu (1819-1872)²⁵, Grigore Alexandrescu (1810-1885) (*Umbra lui Mircea la Cozia*)²⁶, generația scriitorilor și poeților pașoptiști, cu Ion Heliade Rădulescu (*Zburătorul*)²⁷, Barbu Ștefănescu Delavrancea (1858-1918)²⁸ (*Apus de soare și altele*), tatăl pianistei Cella Delavrancea (1887-1991) (ce a făcut parte din generația unor intelectuali de avangardă, ca frații Acterian: Arșavir, Haig

²⁴ Selectiv: Alexandru Dima, *Alexandru Odobescu: (privire sintetică asupra operei și personalității)*, Tiparul Institutului de Arte Grafice „Dacia Traiana”, Sibiu, 1935; Ion Breazu, *Alexandru Odobescu și Transilvania*, în „Transilvania”, 1942, Vol. 73, nr. 12, pp. 932-938; George Călinescu, *Istoria literaturii române: compendiu*, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, pp. 136-137; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 637-643.

²⁵ Pentru detalii despre viața și activitatea poetului și revoluționarului pașoptist Dimitrie Bolintineanu (1819-1872), vezi: Dimitrie Bolintineanu, *Scrieri alese*, Ediție îngrijită de D. Popovici, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1942; Idem, *Legende istorice*, Coord.: Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera: Litera Internațional, București: Chișinău, 2001; Idem, *Călătorii*, Vol. I, Ediție îngrijită, prefată, tabel cronologic, note și glosar de Ion Roman, Editura pentru Literatură, București, 1968; Mădălina Marcu, *Dimitrie Bolintineanu - viața și activitatea literară* Editura Else, Craiova, 2016; George Călinescu, *Istoria literaturii române: compendiu*, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, pp. 97-102; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 112-116.

²⁶ Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 24-28.

²⁷ Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 432-437.

²⁸ Selectiv: Emilian Șt. Milcescu, *Pe urmele lui Delavrancea*, Editura Sport-Turism, București, 1986; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 263-268. Vezi: Discursul de recepție rostit de Barbu Ștefănescu Delavrancea, cu ocazia primirii sale în Academia Română: *Din estetica poeziei populare. Discurs rostit la 22 mai (4 iunie) 1913, în Ședința solemnă sub Președinția A. S. R. Principelui Ferdinand*, de Barbu Ștefănescu Delavrancea, cu un răspuns de I. C. Negruzzi, Librăriile Socec & Comp și C. Sfetea, București, 1913.

și Jeni, Marieta Sadova, Dinu Pilat, ș.a.)²⁹, Bogdan Petriceicu-Hasdeu (1838-1907) (*Răzvan și Vidra*³⁰, *Ion Vodă cel Cumplit*)³¹ și Timotei Cipariu (1805-1887), și până la Ion Codru-Drăgușanu (1818-1884), autorul *Peregrinului transilvan*, alături de folcloristul Atanasie Marian Marienescu (1830-1915), toți, într-o măsură mai mare s-au mai mică, au atins în scrierile lor subiectul poeziei populare românești.

Poetul și redactorul tribunist George Coșbuc (1866-1918)³², ce își semna articolele din „Tribuna” de la Sibiu (primul cotidian românesc din Transilvania, înființat în anul 1884), cu pseudonimul „Boșcu”, cu ale sale *Cântece de vitejie*, alături de o întreagă pleiadă de poeți, scriitori, literați, *oameni de condei*, dacă îi putem numi și astfel, de la Ienăchiță Văcărescu, cu al său testament: *Urmașilor mei Văcărești/ Las vouă moștenire: Creșterea limbei române/ Și-a patriei cinstire*, Alexandru Vlahuță (*România*

²⁹ Selectiv: Nicolae Steinhardt, George Ardeleanu, *Jurnalul fericirii: manuscrisul de la Rohia*, Îngrijirea ediției, compararea variantelor, note, addenda și indice / de George Ardeleanu, Editura Polirom, Iași, 2012; Jeni Aterian, Arșavir Aterian, Doina Uricariu, *Jurnalul unei fete greu de mulțumit: 1932-1947*, Ediție îngrijită, traducere din franceză, note bibliografice și prefață / de Doina Uricariu, Ediția a 2-a, revăzută, Editura Humanitas, București, 2008; Arșavir Aterian, Bedros Horasangian, Florin Faifer, *Jurnal: 1929-1945 / 1958-1990*, Editura Humanitas, București, 2008; Valeriu Anania, Ștefan Iloaie, *Memorii*, Editura Polirom, Iași, 2011; Mihail Sebastian, Gabriela Omăt, Leon Volovici, Alina Skultety, *Jurnal: 1935-1944*, Ediția a 2-a, revăzută, Editura Humanitas, București, 2016.

³⁰ Vezi: Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Răzvan și Vidra*, Poemă dramatică în cinci cânturi, Ediție îngrijită de Ion Pillat, Editura Cartea Românească, București, 1940.

³¹ Vezi: Bogdan Petriceicu Hasdeu, Ionel Oprișan, *Ioan Vodă cel Cumplit: aventurile, domnia, războaiele, moartea lui, rolul său în istoria universală și în viața poporului român: (1572-1574)*, Ediție critică / de I. Oprișan, Editura Vestala, București, 2017.

³² „Biblioteca lui George Coșbuc”, în Alexandru Duțu, *Explorări în istoria literaturii române*, Editura Pentru Literatură, București, 1969, pp. 180-225; „Atque nos” sau itinerarul lui Coșbuc în literatura universală”, în *op.cit.*, pp. 226-244; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 228-233.

pitorească)³³, Alecu Russo (1819-1859)³⁴ (*Cântarea României*), Geo Bogza (*Cartea Oltului*), fratele lui Radu Tudoran (Nicolae Bogza pe numele său adevărat), autorul celebrului roman *Toate pânzele sus*, ecranizat în anul 1976, în regia lui Mircea Mureșan, cu actorul Ion Besoiu în rolul căpitanului Anton Lupan și Ilarion Ciobanu în rolul cârmaciului Gherasim, fratele lui Sotir, Nicolae Bălcescu (1819-1852)³⁵, iuncherul mort de tuberculoză pulmonară la Palermo, în 1852 (*Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*), Vasile Cârlova (1809-1831), ofițerul-poet³⁶, Cezar

³³ Alexandru Vlahuță (n. 5 septembrie 1858, Pleșești, azi localitatea Alexandru Vlahuță, județul Vaslui - d. 19 noiembrie 1919, București), scriitor, poet și publicist român, reprezentant al romantismului literar românesc. A murit într-o zi de Miercuri, ora 7 dimineata, la 19 noiembrie 1919, după sfârșitul Primului Război Mondial. Cf.: Al. Busuiocanu, *Alexandru Vlahuță* [Necrolog], în „Transilvania”, LI, 1920, nr. 10, octombrie, pp. 38-39; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 910-913.

³⁴ Selectiv: Alexandru Dima, *Alecu Russo*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1957; Petre V. Haneș, *Alexandru Russo: o pagină ignorată din literatura română*, Ediția a 2-a, Editura Casei Școalelor, București, 1930; Traian Ichim, *Alecu Russo: (17 martie 1819 - 4 februarie 1859): câteva date noi cu privire la viața și familia lui*, Editura Viața Românească, Iași, 1934; Ion Breazu, *Alecu Russo în Ardealul revoluționar la 1848*, în „Transilvania”, 1942, Vol. 73, nr. 2-3, pp. 122-132; Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române: 5 secole de literatură*, Ediția a 2-a, revăzută și revizuită, Editura Art, București, 2019. În lucrarea amintită, Academicianul Nicolae Manolescu (n. 27 noiembrie 1939, Râmnicu Vâlcea - d. 23 martie 2024, București) și-a îndreptat atenția către anumiți poeți și scriitori aproape uitați astăzi. Iată cum marele critic literar român, plecat recent în lumea veșniciei, îi caracteriza pe: Ion Codru Drăgușanu („prozator clasic cu o intuiție superioară a limbii”); Dimitrie Ralet („unul dintre cei mai talentați prozatori români a cărui limbă n-are decât câteva riduri”); George Sion („un memorialist plin de daruri”) și Alecu Russo („unul dintre cei mai artiști prozatori romantici”). Cf.: Nicolae Oprea, *Fragmente din viață și literatură cu Nicolae Manolescu*, în „Apostrof”, anul XXXV, nr. 4 (407), 2024, p. 16; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 759-761.

³⁵ George Călinescu, *Istoria literaturii române: compendiu*, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, pp. 81-84; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*.....pp. 87-92.

³⁶ Selectiv: Vasile Cârlova, Paul I. Papadopol, *Poeziile: precedate de o introducere privind epoca, viața și opera poetului*, Ediție îngrijită de Paul I. Papadopol, Editura ziarului „Universul”, București, 1942; Mihai Cimpoi, *Vasile Cârlova: poetul „sufletului mâhnit”*,

Bolliac (1813-1881)³⁷ și mulți alții au abordat în scrierile și poeziile lor latura aceasta a datinilor și folclorului românesc, a baladelor, doinelor și cântecelor haiducești, transmise din generație în generație prin viu grai.

Alături de toate acestea, sunt de amintit descrierile superbe ale unei Români splendide, prin care se dorea glorificarea eroilor români, a trecutului glorios, „tema originilor” constituindu-se într-o realitate recurentă în poeziile populare românești, într-o perioadă a națiunilor concurente (secolul al XIX-lea), în care, în presa românească din Transilvania, dar și în cea din alte provincii istorice, „Român” era scris cu majusculă, „Ungur/Maghiar” consemnat totul evidențiat etc. A fost perioada când poetul nostru național Mihai Eminescu (1850-1889) scria: *Văd poeți ce-au scris o limbă, Ca un figure de miere...* (M. Eminescu, *Epigonii*)³⁸.

Tema originii latine a poporului român, ca un leit motiv în poezia populară românească din Transilvania, din secolul al XIX-lea și al XX-lea, ca parte a României Întregite după 1 decembrie 1918, merită încadrată în contextul istoric, filosofico-cultural și pedagogic-național, toate

Editura Bibliotheca, Cartididact, Târgoviște: Chișinău, 2010; George Călinescu, *Istoria literaturii române: compendiu*, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, p. 65; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*,..... pp. 191-192.

³⁷ George Călinescu, *Istoria literaturii române: compendiu*, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, p. 106; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 116-119.

³⁸ „Eminescu și romantismul englez”, în Alexandru Duțu, *Explorări în istoria literaturii române*, Editura pentru Literatură, București, 1969, pp. 144-179; George Călinescu, *Istoria literaturii române: compendiu*, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, pp. 158-172. Cu pseudonimul „Varro”, poetul Mihai Eminescu semna articolele de presă publicate în „Federațiunea”, „Familia”, revista ASTREI, „Transilvania”, cea din urmă consultată integral de noi, ș.a. Cf.: Mircea Popa, *Eminescu. Trepte ale devenirii*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2024, p. 71.

diseminate în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea de corifeii Școlii Ardelene (Samuel Micu Clain/ Klein, Gheorghe Șincai și Petru Maior)³⁹, alături de Ion Budai Deleanu (*Țiganiada*)⁴⁰, Timotei Cipariu (*Organul luminării*, de la Blaj) și mulți alții, antecesorii sau predecesorii Revoluției de la 1848-1849. Alături de toate aceste idei și influențe filosofico-pedagogice naționale, izvorâte din „Școlile Blajului” (1754) și filosofia kantiană, amintim influența iluminismului și a filo-dinasticismului din Transilvania, a reformelor împărătesei Maria Tereza (Teresia apărută în alte surse de epocă) (1740-1780) și a fiului acesteia, viitorul împărat Iosif al II-lea (1780-1790) din Transilvania blagiană și a spiritului kantian al „Aufklärung-ului”⁴¹.

În poeziile populare românești se milita, *stricto sensu*, dincolo de toată frumusețea frazeologică și stilistică, pentru recunoașterea drepturilor românești și a emancipării naționale.

În poeziile populare românești studiate/repertorizate/culese de noi din revista sibiană a ASTREI, „Transilvania”⁴², sunt descrieri și relatări

³⁹ Selectiv: Lucian Blaga, *Gândirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*, Ediție îngrijită de Dorli Blaga, Cuvânt înainte de Ioan-Aurel Pop, Prefață și notă bibliografică de Eugeniu Nistor, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2023.

⁴⁰ George Călinescu, *Istoria literaturii române*: compendiu, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, pp. 49-52; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 127-131.

⁴¹ Selectiv: Alexandru Bogdan Bud, *Limitele loialității dinastice: Iosif al II-lea și românii din Transilvania în epoca modernă*, Academia Română. Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2015; Doru Radosav, *Arătarea Împăratului: intrările imperiale în Transilvania și Banat (sec. XVIII - XIX): discurs și reprezentare*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002; Samuil Micu, *Opera poetică*, Ediție îngrijită și notă asupra ediției / de Mircea Popa, Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2016; Mircea Popa, *Aspecte și interferențe iluministe*, Editura de Vest, Timișoara, 1997; Idem, *De la iluminism la pașoptism*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2004.

⁴² Selectiv: „Transilvania - revista amiral a Astreii”, în Mircea Popa, *Presă și diversitate culturală*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2024, pp. 9-19; Mircea Popa, *Presă „Aso-ciațiunii” ASTRA*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2022, pp. 17-30.

ample arătând/demonstrând motivele pentru care bărbații s-au haiducit (*împilarea boierească*, numeroasele *Impozite, taxe și biruri*, cum își intitula Adrian Păunescu o poezie, din perioada fanariotă, din Țările Române (Moldova și Țara Românească) etc.

Sursa principală a acestei cărți a fost constituită de culegerea/repertoriizarea tuturor poeziilor populare românești din revista ASTREI, „Transilvania”, din perioada 1868-1946.

Revista ASTREI, mai sus menționată, a publicat/titrat atât poezii din Ardeal, cât și balade, doine, cântece haiducești⁴³ din spațiul extracarpatic (Țara Românească, cu Muntenia și Oltenia, Moldova, cu Bucovina), apoi au fost poezii din Maramureșul istoric și Basarabia. Dintre acestea enumerăm doar câteva: *Cântecul lui Iancu Jianu*⁴⁴, *Visul lui Tudor Vladimirescu*⁴⁵, *Cântecul lui Ștefan cel Mare*, Cântecul/balada celebrului haiduc Ștefan Bujor, ce a haiducit cu ceata sa până în Basarabia, cântece

⁴³ Pentru fenomenul haiduciei și brigandajului în Țările Române (Moldova și Țara Românească), vezi selectiv: Bogdan-Vlad Vătavu, *Hoție și rebelie - banditismul în vremea Zaveriei de la 1821*, în „Studia Universitatis Cibiniensis”. Series Historica, Vol. XIX/2022, pp. 53-77; Idem, *Asemenea hoți înfrățiți cu poporul: inventarea haiducului în cultura românească romantică*, în „Transilvania”, nr. 11-12 (2022), pp. 117-128; Bogdan-Vlad Vătavu, *Haiduci, tâlhari, bandiți: o istorie socială a brigandajului în Moldova și Țara Românească la începuturile modernității (sec. XVIII-XIX)*. Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie și Filosofie, [Teză de doctorat], Conducător de doctorat: Prof. Univ. Dr. Toader Nicoară, Cluj-Napoca, 2019; S. I. Gârleanu, *Haiducie și haiduci*, Editura Enciclopedică, București, 1969; Constantin Streia, *Haiducii*, [roman], Editura Albatros, București, 1971.

⁴⁴ *Balade populare românești*, Editor: Vidrașcu și fiii, Editura Litera, București, 2018, pp. 145-147.

⁴⁵ Baladă populară culeasă de Vasile Alecsandri. Inițial această baladă s-a numit „Tudor Tudorel”. Prin măiestria și talentul „Bardului de la Mircești” a fost creionat personajul istoric Tudor Vladimirescu. Cf.: Nicolae Iorga, *Balada populară românească. Originea și ciclurile ei*, Tipografia Neamul Românesc, Vălenii de Munte, 1910, pp. 27-28; Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 141-142.

haiducești, bătrânești și balade populare culese de poetul Vasile Alecsandri (1821-1890).

Dintre folcloriștii, poeții și scriitorii publicați în revista „Transilvania”, în perioada studiată, 1868-1946, amintim: Ioan Barac⁴⁶, Ion Pop Reteganul⁴⁷, Vasile Alecsandri, Octavian Goga⁴⁸, Dimitrie Bolintineanu, Cezar Bolliac, Iosif Vulcan, Ion Heliade Rădulescu, I. U. Soricu, Simion Florea Marian (1847-1907)⁴⁹, Atanasie Marian Marienescu (1830-1915)⁵⁰, Ion Codru-Drăgușanu, Vasile Fabian, Horia Petrescu, Ion Breazu, Gheorghe (George) Sion⁵¹, Iustin Ilieșiu, Ecaterina Pitești etc.

⁴⁶ Vezi: [„Risipirea cea de pe urmă a Ierusalimului care s-a întâmplat după cuvântul ce s-a zis că nu va rămâne piatră pe piatră. Scoasă din cartea lui Iosif Flaviu, pe scurt și în 9 cântări în stihuri alcătuită de Ioan Barac magistratual translator al Brașovului”], Ediția a II-a, Tiparul și editura lui W. Krafft, Sibiu, 1902; [„Ioan Barac. Studii, de G. Bogdan-Duică, Membru al Academiei Române, Ședința de la 20 mai 1932”], Imprimeria Națională, București, 1933; George Călinescu, *Istoria literaturii române*: compendiu, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, pp. 47-49; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 74-76.

⁴⁷ Selectiv: *Povești ardelenesti culese din gura poporului*, de Ioan Pop Reteganul, Partea I, Editura Librăriei Nicolae I. Ciurcu, Brașov, 1888; Idem, Partea a II-a; Idem, Partea a III-a; Idem, Partea a IV-a; Idem, Partea a V-a; Ioan Pop Reteganul, *Povestiri din viața țaranilor români*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1900.

⁴⁸ Vezi: Octavian Goga, *Poezii*, Ediția a IV-a, Institutul de Arte Grafice Cugetarea - Georgescu Delafras S.A., București, 1905; Idem, *Poezii*, Editura Minerva, București, 2015; Mircea Popa, *Octavian Goga și idealul național*, Ediția a 2-a, revăzută și adăugită, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2018.

⁴⁹ Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et.alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 553-555.

⁵⁰ *Ibidem*, pp. 555-556.

⁵¹ Profesorul și istoricul literar Petre V. Haneș (1879-1966) clasifica poeziile lui George Sion astfel: 1) Volume de poezii: a) *Ceasurile de mulțumire*, Iași, 1844, 132 p.; b) *Din poeziile lui George Sion*, București, 1857, 249 p.; c) *Horă Nouă*, 1868; d) *Imnuri pentru Crucea Roșie* (poeziile: *Steaua României*; *Crucea Roșie*). 2) Poezii patriotice: a) *Suvenire contemporane*; b) *La legea presei*; c) *Zi-ntâi Mai 1857*; d) *Boala mea*; e) *Ura mea*; f) *Rangul meu*; g) *Triumful de la 7-9 octombrie 1857*; h) *La Unire, Visul, Marșul Unirii* (scrise cu ocazia Unirii Principatelor Române, de la 24 ianuarie 1859, de către Alexandru

În revista „Transilvania”, de la Sibiu, din ce am putut studia, constata, aprofunda, a fost foarte mult publicat Vasile Alecsandri⁵² și poeziile sale, culese de noi în actuala carte. Majoritatea poeziilor lui Vasile Alecsandri, din revista „Transilvania”, au fost identificate/ publicate, într-o ediție ulterioară, de la începutul secolului al XX-lea, în: Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura MINERVA – Institutul de arte grafice și editură, București, 1908, 286 p. Prima ediție a lucrării lui Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, a fost editată în anul 1852⁵³, apoi fiind tipărite mai multe ediții/variante ale aceleiași lucrări. A fost consultată și ediția din 1866 a „poeziilor populare” ale *Bardului de la Mircești*. Am comparat variantele de poezii alecsandrine publicate în „Transilvania” cu aceleași poezii publicate în lucrarea/lucrările menționată/e mai sus. Sunt doar mici diferențe de nuanță, de scriere, doar anumite cuvinte diferă (arhaisme,

Ioan Cuza); i) *Vrăjitoarea*, 1847; j) *Dorul țării* (în această poezie surprinde Revoluția de la 1848-1849, din Țările Române); k) *Mărirea strămoșilor*; l) *Pe movila Rabaei*. 3) Poezii satirice: a) *Cenzorul meu* (1845); b) *Căinele meu* (1845); c) *Bunul creștin* (1846); d) *Punga mea* (1846); e) *Părul meu alb*; f) *Zi-ntâi Aprilie* (1847); g) *Anul Nou* (1848); h) *Urangutanul* (1850); i) *Anul Nou* (1851); j) *Ura mea* (1852); k) *Azi nebun și mâine cuminte* (1853); l) *Epistolă amicului D. Dăscălescu* (1856); m) *Veneticul*; n) *Boala mea*. 4) Poezii erotice: a) *Portretul meu*; b) *La Elena*. 5) Elegii: a) *Privighetoarea*; b) *Muza și Poetul*; c) *La moartea lui P. Cazimir*; d) *Lacrimile*; e) *Pe albumul d-nei M.P.*; f) *Carnavalul Veneției*; g) *Suvenire*. 6) Elegii patriotice: a) *Dorul țării*; b) *Rândunelele proscrisului*; c) *Adio Bucovinei*; d) *Poetul și Muza*. 7) Cântece: a) *Zefîrul*; b) *Inima și speranța*; c) *Țigara*; d) *Roza*; e) *Călugărița*; f) *Dorința*; g) *Vrăjitoarea*; h) *Norocul*; i) *Cugetarea*; j) *La ea*; k) *Ghirlanda*; l) *Timpul și amorul*; m) *Cântec*; n) *La o copilă*; o) *Floarea amorului*; p) *Dorul nebun*; q) *Ura și amorul*. 8) Imnuri religioase: a) *Ruga* și b) *Cuvântul divin*. Cf.: George Sion, *Poezii*, cu o Prefață de V. Haneș, Editura Minerva, București, 1915, pp. 5-20.

⁵² Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 15-24.

⁵³ Vezi: [„Poezii populare ale românilor, adunate și întocmite de Vasile Alecsandri”, Tipografia Lucrătorilor Asociați, București, MDCCCLXVI / 1866”].

regionalisme), dar în mare parte sunt aceleași poezii, preluate de redactorii revistei ASTREI, „Transilvania”. Am comparat/confruntat sursele de epocă amintite mai sus pentru a demonstra paternitatea, veridicitatea anumitor poezii care nu erau semnate de poetul Vasile Alecsandri în revista consultată.

Anii 1877-1878 aduc în paginile revistei astriste „Transilvania”, apărută la Sibiu, foarte multe poezii cu tematică eroică și mitică, cu prezentarea trecutului glorios al poporului român, originea latină a românilor, bravura și faptele de vitejie ale românilor în momentele esențiale, de răscruce: războaie, răscoale țărănești, răzmerițe și episoade de revoltă socială.

Poeziile populare cuprinse în această carte, surprinse și repertorizate din revista „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român” (ASTRA), amintită mai sus, ASTRA fiind înființată la Sibiu, în anul 1861, ne demonstrează, încă o dată, afirmarea națională a românilor ardeleni, munteni, bucovineni, etc. prin poeziile, doinele, baladele populare, cântecele bătrânești (de jale, de cătănie/război, etc), horele și datinile arhetipale de sorginte traco-dacică.

Poezia populară a reprezentat pentru românii-păstori porta-vocea prin care își manifestau/exteriorizau jalea, durerile, bucuriile și faptele de vitejie, își alinau cu fluierul, cu frunza (cântau din frunză) sau prin viu grai (doar cu vocea) aleanul în drumurile lor transhumante cu turmele de mioare. De la aceste turme de mioare/oi s-a păstrat până astăzi în onomastica românească numele de femeie „Mioara”.

Baladele și doinele populare transmise/ moștenite prin viu grai din generație în generație, și păstrate în cotloane de biblioteci și catacombe arhivistice, dovedesc că românii, în parcursul lor istoric, și-au

cântat/doinit/horit bucuriile și necazurile, faptele de arme, vitejia în timpul războaielor medieval, dar în conținutul acestora, adevărate perle ale identității naționale românești, au fost surprinse și „tarele sociale” (infidelitatea soțiilor, lașitatea, lenea, alcoolismul, „perfidia ciocoiilor/boierilor”, predispoziția acestora din urmă către „alișverișuri”, meschinărie), care, sigur, toate fac parte din natura ființei omenеști și nu le scade nu nimic importanța/valoarea lor literară și istoric-identitară.

Iată cum descria marele istoric Nicolae Iorga (1871-1940) poeziile populare și tradițiile românești: *Dar mai este altceva decât ciobanul în cale și la lucru: oamenii joacă, dansează. Este la început o datorie religioasă, în afară de o manifestare în afară de o manifestare instinctive. Căci fiecare, în anumite împrejurări, simțim că ni vine a juca și nu înțelegi în adevăr muzica, dacă într-un anumit moment nu simți tresărire pe care o stăpânești, a întregii tale ființe, chiar dacă nu ai învățat cândva dansul, și, iarăși, nu există poezie bine ritmată care, fără să-i cunoști melodia, să nu provoace un început de melodie în urechea cui este un om complet, căci sunt ființe necomplete care nu pot prinde o bucată de cântec, ceea ce e o infirmitate. Poezie și cântec, adică muzică și dans, sunt lucruri legate împreună, și zeii din antichitate așa erau slăviți; în timpurile noastre acestea nu se mai pot închipui. Vă închipuiți în mijlocul slujbei credincioșii începând a sălta după cuvintele ritmate spuse de preot. Decența noastră de astăzi ne-o interzice. Danțul cere cântec și cântecul cere poezie. Danțul se cere punctat și se punctează cu literatură. Poezia cea mai veche este în legătură cu necesitățile unei vieți practice, care cer*

*neapărat, fără niciun fel de mândrie, fără niciun fel de pretenție sau aspirație către eternitate, creația literară*⁵⁴.

În același context al definirii voltairiene a termenilor cu care operăm, sociologul român Ernest Bernea (1905-1990) afirma: *Poeziile populare sunt forme de expresie ale unui întreg sistem de credințe și reprezentări colective, ce întreține, aproape instituțional, spiritul public și angajează grupări sociale (unități și subunități); fie ele permanente, ca familia și vecinătatea, sau spontane cum e nunta și diversele ceremonii comemorative sau agrare. Manifestându-se în acest fel, ele sunt mai puțin datorate fanteziei personale și mult mai adânc prinse pe formele datinilor și obiceiurilor, ceea ce face ca în raport cu alte grupe de poezii populare ele să păstreze și o considerabilă vechime, așa cum sunt și fe-nomenele prin care ele se actualizează, devenind acte transformatoare, prezențe active în societate*⁵⁵.

Același filosof, filolog și sociolog, Ernest Bernea, clasifica, într-o primă etapă, poeziile populare în două categorii distincte: a) poezii de lume: doine și balade, în marea lor majoritate cântate, doinite, puse pe acorduri muzicale; și b) poezii rituale (cu profunde înțelesuri agrare și spirituale)⁵⁶. O altă clasificare a poeziilor populare, a lui Ernest Bernea, vizează: a) grupul calendaristic: sărbătorile din timpul anului; b) grupul ciclului familial sau al vieții de la naștere la moarte (poezii de trecere): poezii referitoare la sarcină, naștere, logodnă, nuntă, moarte, înmormântare; c) grupul obiceiurilor magice: ceremonii agrare, în conivență cu

⁵⁴ Nicolae Iorga, *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică (după note stenografiate ale unui curs)*, Editura Librăriei Pavel Suru, București, 1929, p. 18.

⁵⁵ Ernest Bernea, *Poezii populare în lumina etnografiei*, Editura Minerva, București, 1976, p. 12.

⁵⁶ *Ibidem*.

magia medicală, meșteșuguri (descântecurile și deochiurile româ-nești)⁵⁷. În marea ei majoritate, poezia populară românească înre-gistreză o profundă relație emergentă între vers și cântec, între poezie și cântec. Poeziile populare sunt cântate, doinite în diverse momente esen-țiale ale vieții (nuntă, botez, înmormântare, seceriș, cosit, clacă, horă etc).⁵⁸

Grosso modo, în toate poeziile populare repertorizate/culese, dar cu extindere, în tot ce a însemnat „poezia populară” de-a lungul timpului, se observă foarte bine trăsăturile de caracter ale românilor (vitejie, spirit de sacrificiu, onoare, demnitate și curaj în fața pericolelor de orice natură, etc.), dar și anumite defecte și trăsături negative prezentate anterior.

Era firesc ca în paginile revistei studiate, „Transilvania”, analizate, dezbătute în actuala carte, să fie glorificat trecutul nostru istoric românesc. Secolul al XIX-lea, când au scris, publicat și cules poezii nume ca: Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu⁵⁹, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Vasile Alecsandri, Ion Codru-Drăgușanu, Atanasie Marian Marienescu (în surse numele acestuia din urmă mai apare și cu „th”, Athanasie Marian Marienescu), reputatul folclorist român născut la Lipova, și mulți alții, a fost perioada romantismului politic și a formării națiunilor moderne într-o perioadă a manifestării naționalismului exacerbat, a confruntărilor militare, într-un răstimp al „primăverii popoarelor”, cum a fost denumită Revoluția de la 1848-1849 în istoriografia românească.

⁵⁷ *Ibidem*, pp. 12-13.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ Pentru detalii despre viața și activitatea poetului, scriitorului și arheologului român Alexandru Odobescu (1834-1895), vezi: A. I. Odobescu, *Scrieri alese*, Vol. I, Studiu introductiv de T. Vianu, Ediție critică de G. Pienescu, Editura Albatros, București, 1970; Idem, *Mincinoasa carte de vânatoare (Pseudo-Kynegetikos)*, Editura Librăriei Socec & Co, București, 1908; Idem, *Mihnea-Vodă cel Rău și Doamna Chiajna. Scene istorice din cronicile românești*, Ediția a VII-a, Editura Librăriei Socec & Comp., București, 1905.

Italianii i-au avut pe Garibaldi și Giuseppe Mazzini, prusacii pe Otto von Bismarck („Cancelarul de Fier”), austriecii pe Metternich, spaniolii au valorificat în secolul al XIX-lea și până astăzi celebra piesă de teatru a lui Pierre Corneille, „Cidul”, scrisă în prima parte a secolului al XVII-lea, în care personajele sunt Don Rodrigue („Cidul”, prototipul cavalerului/condotierului medieval care se lupta cu maurii) și Ximena, repere identitare ale emancipării naționale pentru cei care au venit după ei, cu glorificarea și hiperbolizarea trecutului mitic, arhetipal, era normal că și iuncherul Nicolae Bălcescu⁶⁰ („Românii supt Mihai Voievod-Viteazul”) și mulți alții, exemplele pot continua, să îl prezinte pe voievodul român Mihai Viteazul într-o atmosferă aureolată de o profundă încărcătură legendară, hiperbolizantă. Alți eroi/voievozi care au constituit subiectul unor balade și cântece bătrânești au fost domnitorii: Ștefan cel Mare (1457-1504), Mircea cel Bătrân (1386-1418), Neagoe Basarab (1512-1521), haiduci ca: Iancu Jianu (1788-1843), alături de întreaga pleiadă de haiduci din Oltenia, Muntenia, Moldova, Basarabia, Pintea Viteazul⁶¹ în Transilvania, Tudor Vladimirescu (1787-1821) etc.

⁶⁰ Selectiv: Dan Berindei, *Bălcescu*, Editura Historia, București, 2008; Idem, *Pe urmele lui Nicolae Bălcescu*, Editura Sport-Turism, București, 1984; Astrid Cambose, Cătălina Mihalache, Antonie-Dumitru Chelcea, *Lumea lui Bălcescu*, Editura Mega: Argonaut, Cluj-Napoca, 2021; Silviu Dragomir, *Nicolae Bălcescu în Ardeal*, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1928; Horia Nestorescu-Bălcești, *Nicolae Bălcescu: urme în bronzul istoriei*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1988; Petre P. Panaitescu, *Contribuții la o biografie a lui N. Bălcescu*, Tipografia „Convorbiri Literare”, București, 1923; Valeriu Stan, *Nicolae Bălcescu*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978; Gheorghe Zane, *Nicolae Bălcescu: opera, omul, epoca*, Ediția a 2-a, Editura Eminescu, București, 1977; Viorel Știrbu, *Marele sigiliu*, 2 Vol., Ediție revăzută și adăugită, Editura Cartea Românească, București, 1987.

⁶¹ Radu Niculescu, *Spre o poetică a baladei românești: două studii de caz*, Ediție îngrijită de Viorica Nișcov, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, Brăila, 2012, pp. 9-210; *Balade populare românești*, Editor: Vidrașcu și fiii, Editura Litera, București, 2018, pp. 147-154.

„Românul s-a născut poet”, cum spunea Vasile Alecsandri (1821-1890), iar „Veșnicia s-a născut la sat”, cum frumos afirma poetul și filosoful Lucian Blaga (1895-1961), autorul „Trilogiei culturii”, „cel mut ca o lebădă”.

1877-1878 au fost anii Războiului de Independență românesc de sub suzeranitatea otomană, perioada proclamării independenței de stat a României, etc, perioada când scriitori, gazetari, oameni politici ca Lascăr Catargiu și Ion I. C. Brătianu, domnitori etc., scriau istoria la propriu. Secolul al XIX-lea a fost perioada afirmării și manifestării înaltelor spirite savante (B. P. Hasdeu, Mihail Kogălniceanu, ulterior Nicolae Iorga ș.a.), a „bonjouriștilor” și oamenilor de stat care au pus bazele trainice ale României moderne. A fost perioada când s-au afirmat personalități ca: Mihail Kogălniceanu (1817-1891)⁶², Alecu Russo⁶³, Geo Bogza, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Cârlova (1809-1831)⁶⁴, etc, revoluționari pașoptiști ca: Nicolae Bălcescu, Nicolae Golescu, C. A. Rosetti⁶⁵, Ioan Heliade Rădulescu (1802-1872)⁶⁶ (am amintit Comitetul revoluționar din Țara Românească), lideri și comandanți de oști ca: Avram Iancu (1824-1872)⁶⁷, Ion Buteanu, Axente Sever în Transilvania etc.

⁶² George Călinescu, *Istoria literaturii române*: compendiu, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, pp. 79-81; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 479-483.

⁶³ George Călinescu, *op.cit.*, pp. 84-85.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 65.

⁶⁵ *Ibidem*, pp. 77-78.

⁶⁶ *Ibidem*, pp. 66-70.

⁶⁷ Selectiv: Răducu Rușeț [„Mircea Popa, *Avram Iancu: Făuritor de istorie națională*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022”], în „Iancule Mare”, nr. 76/ iunie, 2024, pp. 81-82; Idem [„Lucian Blaga, *Avram Iancu. Drama. 1934*, Ediție îngrijită, Prefată și Dosar Critic de Mircea Popa, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022”], în „Iancule Mare”, nr. 76/ iunie, 2024, pp. 83-85. [„Număr aniversar și omagial. 2024 – Anul Avram Iancu: 200 de ani de la nașterea lui Avram Iancu (1824-2024) ”]; Cantemir Traian,

În interstițiul cronologic 1877-1878, în paginile revistei astriste „Transilvania” au fost publicate/tirate/popularizate poeziile lui Vasile Alecsandri („Peneș Curcanul”, „Sergentul”, dar și multe altele. În coloanele „Transilvaniei” am regăsit foarte multe poezii ale „Bardului de la Mircești”. Era oarecum firesc ca în revista studiată de noi și în multe alte reviste, ziare, foiletoane, foi românești din anii 1877-1878, să fie diseminate poeziile revoluționarului pașoptist moldovean Vasile Alecsandri. A fost perioada literară/poetică a lui („Peneș Curcanul” și a lui „Cobuz, cioban din Calafat”.

Alături de poeziile lui Vasile Alecsandri, revista „Transilvania” a publicat/titrat/diseminat/popularizat către cititorii vremii respective Ciclul de poezii/versiuni: „Vasile Aron și operele sale”, o adevărată moștenire literară, istorică și poetică a descendenței Romei antice din strămoșii ei troieni, în care ni se prezintă detaliat, cu numeroase amănunte, descrieri, în foarte multe coloane și numere ale revistei sibiene „Transilvania”, Războiul troian, cu toată mitologia și galeria de eroi legendari, lăsați

Revoluția de la 1848 în lirica populară, în „Acta Moldaviae Meridionalis, V-VI, 1983-1984, pp. 335-344; Ioachim Lazăr, Nicolae Marcel Morar, *Avram Iancu în memoria posterității*, Editura EMIA, Deva, 2008; Marin Badea, Gheorghe I. Bodea, *Avram Iancu în conștiința poporului român*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976; Silviu Dragomir, *Avram Iancu. O viață de erou*, Ediție îngrijită, studiu introductiv și notă asupra ediției / de Ioan Bolovan și Sorin Șipoș, Cuvânt de prețuire, de Ioan-Aurel Pop, Președintele Academiei Române, Prefață de Liviu Maior, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022; Mircea Tomuș, *Glonțul de argint sau adevărata moarte a lui Avram Iancu*. Teatru, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022; Lucian Blaga, *Avram Iancu. Drama. 1934*, Ediție îngrijită, Prefață și Dosar Critic de Mircea Popa, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022; Mircea Popa, *Avram Iancu. Făuritor de istorie națională*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022; Florian Dudaș, *Prefectul-General Avram Iancu și Legiunea Auraria Gemina*, Studiu istoric și Corpus documentar, Editura „Lumina”, Oradea, 2016; Silviu Dragomir, *Studii privind istoria Revoluției române de la 1848*, Ediție, introducere, note, comentarii de Pompiliu Teodor, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2024; *Avram Iancu – 200. Două secole de istorie, între idealuri și realizări. Lucrările Școlii Academice „Dr. Teodor Mihali – Bancherul” - SATM 2024*, Coordonatori: Gabriel-Virgil Rusu, Cristian Păltinean, Editura ASTRA-DEJ: Editura Școala Ardeleană, Dej, Cluj-Napoca, 2024.

moștenire de Homer (Ahiles, Priam, Hector, ș.a., fiind amintite și zeitățile mitologice ale timpului).

Petru Mureșanul Șireganul a susținut o prelegere despre „poezia populară” românească la Adunarea generală a Despărțământului XII al „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român” (ASTRA)⁶⁸, ținută la 30 august 1888, în localitatea Ileanda Mare⁶⁹.

Folcloristul Petru Mureșanul Șireganul amintește că poezia populară românească reprezintă un subiect foarte generos în literatura, publicistica și presa românească din Ardeal în secolul al XIX-lea, iar tema poeziei populare, a doinelor, horelor și cântecelor bătrânești a fost abordată și în alte reviste și ziare naționale („Familia”, „Gazeta de Transilvania” ș.a., mai adăugăm noi, „Albina”, de la Viena, apoi Pesta, (Budapesta din anul 1873)⁷⁰, publicată sub îndrumarea și finanțarea lui Vincențiu Babeș și Andrei Mocioni⁷¹, unde am identificat mai multe poezii populare), iar majoritatea românilor ardeleni la horă, la câmp, la război, etc, știau să doinească cântece bătrânești, strigături/chiuituri, cântece de jale și de dor, de cătănie/de război, ș.a.⁷². Românul își cânta/doinea fiecare etapă a vieții (naștere, botez, nuntă, înmormântare, cea din urmă prin bocete), dar doinea și când era la câmp, la muncă (semănat, secerat, treierat, etc), cânta când

⁶⁸ Selectiv: Mircea Popa, *Astra Clujeană*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2013; Mircea Popa, Vasile Lechințan, Vasile Tutula, Maria Vaida, *Astra și Marea Unire*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2017.

⁶⁹ [„Disertațiune despre „Poesia populară”, de Petru Mureșanu Șireganul, anunțată la Adunarea generală a Despărțământului XII al „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român” în Ileanda Mare, în 30 august 1888”], în „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, pp.5-9.

⁷⁰ Vezi: Maria Berényi, *Cultura românească la Budapesta în secolul al XIX-lea*, Societatea culturală a românilor din Budapesta, Gyula, 2000.

⁷¹ Răducu Rușet, *Comitete de redacție și politici editoriale în presa românească din Transilvania și Ungaria. Intelectualitatea jurnalistică românească din anii 1838-1918*, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2015, pp. 97-108.

⁷² „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, pp.5-9.

feciorii erau luați la oaste, la horă, la război, cântece de jale când erau luați în robie, când era cuprins de boală apela la descântece și vrăjitorii, iar în momentele când era deocheat folosea cărbuni stinși, descântece și mergea la vrăjitoare, astfel crezând că scapă de boala de care suferea, că se vindecă, etc. Petru Mureșanu Șireganul, acest culegător de folclor din Transilvania mai puțin cunoscut, ne aduce exemple grăitoare de cântece bătrânești, doine și chiuituri/strigături, bocete și descântece din Ardeal, de o frumusețe remarcabilă⁷³.

Revista „Transilvania” de la Sibiu, al cărei redactor a fost George Barițiu ⁷⁴și alții, a preluat, din ce am constatat în timpul cercetării, doine, balade, cântece de dor și jale, de război, cântece bătrânești, hore, descântece, strigături și chiuituri și din următoarele ziare naționale românești și reviste culturale: „Gazeta de Transilvania”, „Tribuna” de la Sibiu, „Familia”, „Albina”, „Viitorul”, „Dorul” etc.

Identitatea națională românească (înglobând aici faptele de vitejie, curajul și bravura românilor în diferite momente dificile ale istoriei, dar și tarele/defectele acestei națiuni binecuvântate de Dumnezeu) a fost manifestată atât prin poezii românești folclorice, cântece bătrânești, balade și doine, cântece de dor și jale, cântece de război, hore, strigături și chiuituri, cât și prin descântece⁷⁵, deochiuri și vrăjitorii.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 76-79.

⁷⁵ Descântecul reprezintă o formă de manifestare a culturii și identității românești din lumea rurală, transmisă prin viu grai din generație în generație. Este, în același timp, o specie a creației populare țărănești, ce înglobează elemente folclorice, literare, medicale-antropologice rudimentare, mistice și ezoterice spirituale, separată, distinctă, față de vrăjitorii, farmece și blesteme care sunt cu totul altceva. Cf. Ilie Bădescu, Ozana, Cucu-Oancea (Coordonatori), *Dicționar de sociologie rurală*, Editura Mica Valahie, București, 2005, pp. 138-139.

Viața românilor ardeleni, bănățeni, bucovineni, maramureșeni și regățeni, cât și a românilor din spațiul balcanic (aromâni, megleno-români, istro-români)⁷⁶, dacă doriți, de la fanarioți (secolul al XVIII-lea), trecând prin anii 1821, 1848, 1859, 1877-1878, 1914-1918 și până târziu, în perioada interbelică, a fost surprinsă în cântecele bătrânești și baladele haiducești din această lucrare.

În carte, în cântecele haiducești, au fost ipostaziate faptele de arme ale unor haiduci români reprezentativi ca: Iancu Jianu⁷⁷, Ștefan Bujor, ce a haiducit până în Bugeac și Basarabia, alături de o întreagă pleiadă de haiduci din Oltenia și celelalte provincii istorice românești. Am comparat cântecele, baladele haiducești, doinele, cât și toate categoriile de creații folclorice bătrânești cuprinse actuala carte cu alte astfel de producții literare folclorice românești sau cu alte variante ale acelorași cântece și balade românești transmise prin viu grai din generație în generație. Urmează apoi, reflectat în poezia românească, „Momentul 1821” ipostaziat în carte prin poezia „Visul lui Tudor”.

Sentimentul patriotic în poezia pașoptistă a fost creionat prin personalități ale condeifului ca: Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri, Nicolae Bălcescu și mulți alții, am amintit mai sus întreaga pleiadă de poeți romantici pașoptiști, cu influențele lui Jules Michelet (1798-1874) în spațiul românesc.

Războiul de Independență al românilor (sau războiul ruso-românoturc, cum mai este găsit în istoriografia românească, din anii 1877-1878)

⁷⁶ Pentru evoluția în timp a literaturii românești în spațiul balcanic, vezi: Mircea Muthu, *Balkanismul literar românesc. Panoramic sud-est european. Confluențe culturale*, Ediție revăzută și adăugită, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017, passim.

⁷⁷ Ion Ghica, *Scrisori către V. Alecsandri*, Ediție îngrijită de Radu Gârmacea și ilustrată de Rareș Ionașcu, Editura Humanitas, București, 2014, pp. 189-198.

se regăsește exponențial în această lucrare prin titrarea/diseminarea și publicarea în paginile revistei astriste, „Transilvania”, a poeziilor lui Vasile Alecsandri (1821-1890), printre care amintim: „Peneș Curcanul”, „Sergentul”, alături de multe altele, se regăsesc toate în carte. „Acel rege-al poeziei veșnic tânăr și ferice, Ce din frunze îți doinește, ce cu fluierul îți zice”, cum îl caracteriza Mihai Eminescu (1850-1889) pe „Bardul de la Micești” în poezia „Epigonii”.

În acest compendiu se regăsesc numeroase poezii, doine, balade, cântece bătrânești și haiducești, datini și tradiții românești ce au contribuit esențialmente la formarea conștiinței naționale românești de-a lungul timpului.

Românii din Vechiul Regat, Transilvania, Banat, Bucovina, Basarabia etc, „toată acea întindere de loc unde se vorbește românește”, cum descria Mihail Kogălniceanu patria românească în „prelegerea oficială de deschidere a cursului de istorie națională”, de la Academia Mihăileană din Iași, din 1843, au luat cu ei la război, la luptă, dar și în momentele de relativă pace și acalmie, cântecul popular, doinit din fluier pentru a le mai trece aleanul de casă, de cei apropiați, de pământul strămoșesc și de iubitele lăsate acasă, în timp ce ei, românii, „Din câmp, de-acasă, de la plug/ Plecat-am astă vară/ Ca să scăpăm de turci, de jug/ Sărmana, scumpa țară”. (Vasile Alecsandri, „Peneș Curcanul”).

Vasile Alecsandri, viitorul poet de mai târziu, s-a născut la 21 iulie 1821, în familia Elenei și a lui Vasile Alecsandri, descendenții unor nobile familii italiene, lângă Bacău, într-o perioadă foarte incertă pentru elita boierească din Iași, aceștia din urmă ajungând să se refugieze în munți din fața Eteriei și a tendințelor grecești. S-a născut într-o trăsură cu coviltir,

păzită de 4 argați înarmați în timpul nopții, argații stând fiecare sub câte-un stejar în jurul trăsorii în care s-a născut copilul Vasile Alecsandri⁷⁸.

Pentru revoluționarul pașoptist Vasile Alecsandri (1821-1890) poeziile populare românești reprezentau *o avere națională, demnă de a fi scoasă la lumină ca un titlu de glorie pentru nația română*⁷⁹. În procesul de adunare a poeziilor populare românești, „Bardul de la Mircești” a fost ajutat de Alecu Russo. Prima ediție de „Poezii populare” ale lui Vasile Alecsandri a apărut în anul 1852, iar a doua ediție, adăugită și completată, a fost publicată zece ani mai târziu, în anul 1862⁸⁰. După ce a ajuns în fruntea teatrului din Iași, Vasile Alecsandri, alături de Costache Negruzzi⁸¹ și Mihail Kogălniceanu au avut contribuții și în poezia dramatică, teatru, dramaturgie. Dintre lucrările lui Vasile Alecsandri, din această perioadă, amintim: vodevilele, cântecele comice, „Boierii și Ciocoi” (comedie), „Despot Vodă” (dramă) și altele⁸².

După înăbușirea Revoluției de la 1848-1849, din Moldova, Vasile Alecsandri, înainte de a pleca din țară, a scris elegia „Adio Moldovei” și „Deșteptarea României”⁸³. În aceeași perioadă a „primăverii popoarelor” și a romantismului poetic și cultural-ideologic, poetul Alecsandri a scris și poezia „Sentinela română”⁸⁴. În anul 1855, Vasile Alecsandri a publicat revista „România literară”, având o existență efemeră, doar un an a fost

⁷⁸ [„M. Străjanu, Vasile Alecsandri”], în „Transilvania”, XXVIII, 1897, nr.1, ianuarie-februarie, pp. 13-14.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 18.

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et.alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 618-623.

⁸² [„M. Străjanu, Vasile Alecsandri”], în „Transilvania”, XXVIII, 1897, nr.1, ianuarie-februarie, p. 19.

⁸³ *Ibidem*.

⁸⁴ *Ibidem*.

tipărită⁸⁵. Scrierea și publicarea unei noi serii de poezii a fost posibilă în contextul Războiului Crimeii (1853-1856) și a Congresului de Pace de la Paris (1858). În această perioadă, și sub imperiul acestor influențe, Alecsandri a scris „Marșul ostașilor români”, baladele „Dragoș” și „Visul lui Petru Rareș”, „Noaptea Sfântului Andrei, dar și poezia „Moldova la 1857”⁸⁶.

În următoarea etapă a vieții, se apropie de teatru, considerând că *teatrul e cea mai înaltă școală de morală și de patriotism*⁸⁷. În acest interval temporal a publicat „Cetatea Neamțului” (dramă istorică), „Cineș-Cinel” (vodevil), „Păcală și Tândală”, „Hora unirii” și multe altele⁸⁸.

În anul 1858, Vasile Alecsandri a avut și o importantă funcție politică în „Căimăcămia celor trei”. A fost delegat, în calitate de Ministru de Externe, în Franța, Anglia și Italia pentru a pleda și negocia recunoașterea internațională a „Unirii Principatelor Române Moldova și Țara Românească”, de la 24 ianuarie 1859⁸⁹. După momentul 24 ianuarie 1859, a scris poeziile „Presimțirea”, „Pilotul” (dedicată lui Camillo Cavour), „La Palestro”, „La Magenta” și „Coroana vieții”. În anul 1862, a publicat lucrarea „Impresiunile sale de călătorie în Crimeea, Maroc și Italia”, în publicația bucureșteană „Revista română”⁹⁰.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 20.

⁸⁶ *Ibidem*.

⁸⁷ *Ibidem*.

⁸⁸ *Ibidem*.

⁸⁹ *Ibidem*. Vezi: Alexandru Lapedatu, *Scrieri despre Cuza Vodă*, Ediție îngrijită, studiu introductiv și notă asupra ediției de Ioan Bolovan, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2023.

⁹⁰ [„M. Străjanu, *Vasile Alecsandri*”], în „Transilvania”, XXVIII, 1897, nr.1, ianuarie-februarie, p. 20.

În anul 1863 a fost înființată „Junimea”⁹¹ la Iași, iar în anul 1867, a apărut revista „Convorbiri literare”⁹². Vasile Alecsandri, alături de Iacob Negruzzi (1842-1932)⁹³, Vasile Pogor,⁹⁴ Petre Carp, Titu Maiorescu⁹⁵ ș.a., s-a implicat în această adevărată mișcare culturală de tip conservatorist, a Junimii ieșene⁹⁶. A fost perioada când au apărut operele sale dramatice „Despot-Vodă”, „Fântâna Blanduziei” și „Ovidiu. Alături de acestea se adaugă „Pastelurile”, „Dumbrava roșie”, seria de poezii publicate în revista „Convorbiri literare” sub genericul „Legende” ș. a.⁹⁷.

În contextul Războiului de Independență (1877-1878), Vasile Alecsandri a publicat poezia „Odă ostașilor români”. În anul 1878, la Montpellier, în Franța, a fost premiat de „Societatea Felibrilor” pentru poezia „Cântecul ginteii latine”, iar în anul următor, 1879, a devenit membru de onoare al „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român” (ASTRA), despărțământul de la Sighișoara⁹⁸. În interstițiul chronologic 1884-1890, până la moartea sa survenită la 23 august 1890, poetul, publicistul și revoluționarul pașoptist moldovean,

⁹¹ Iacob Negruzzi, *Amintiri din Junimea*, Ediție îngrijită și prefață de Ioana Pârvulescu, Editura Humanitas, București, 2011, pp. 27-100. Vezi și: Zigu Ornea, *Junimea și junimismul*, 2 Vol., Editura Minerva, București, 1998; Gheorghe Panu, *Amintiri de la Junimea din Iași*, Ediție, prefață și tabel chronologic / de Zigu Ornea, Editura Polirom, Iași, 2013.

⁹² George Călinescu, *Istoria literaturii române: compendiu*, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, p. 151

⁹³ Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 624-625.

⁹⁴ *Ibidem*, pp. 685-686.

⁹⁵ George Călinescu, *op.cit.*, pp. 149-150.

⁹⁶ [„M. Străjanu, Vasile Alecsandri”], în „Transilvania”, XXVIII, 1897, nr.1, ianuarie-februarie, p. 21.

⁹⁷ *Ibidem*.

⁹⁸ *Ibidem*, p. 22.

Vasile Alecsandri, a deținut funcția de Ministru Plenipotențiar al României la Paris⁹⁹.

La înmormântarea sa, 9 dorobanți i-au dus sicriul, Familia Regală de Hohenzollern având un rol însemnat în organizarea pompei funebre și a ceremonialului de înhumare¹⁰⁰.

Această lucrare, prin tematica abordată, se apropie, în mai mică sau mai mare măsură, de paradigma psihologică a spiritului colectiv, „psihologia mulțimilor” (Gustave Le Bon) și de viziunea lui Dumitru Drăghicescu asupra poporului român (Vezi: Dumitru Drăghicescu, *Din psihologia poporului român*).

Prin datinile, horele și credințele populare, religioase, prin manifestarea religiozității la biserică și acasă, dar și prin descântece, deochiuri, vrăjitorii, chiuituri/strigături și poezii populare, românii din toate provinciile istorice românești, din interstițiul cronologic studiat, au teaurizat datinile și tradițiile folclorice naționale românești, au fost păstrătorii unei moșteniri genetice prin transmiterea, din generație în generație, a miturilor și legendelor fondatoare/întemeietoare („Decebal și Traian”, Legenda formării Moldovei: „Dragoș mândru ca un soare, A plecat la vânătoare” (Vasile Alecsandri, „Dragoș”), Legenda formării Țării Românești, cu descălecatul lui Negru Vodă (1291), „Movila lui Șoiman a lui Burcel” (Vezi: Dumitru Almaș, *Povestiri istorice*), ipoteza originii troiene a Romei antice, studierea și aprofundarea descendenței latine a poporului român de către Corifeii Școlii Ardelene (Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior), triada „Grupul statuar de la Cluj”, din fața Universității Babeș-Bolyai, opera sculptorului Romulus Ladea (1901-1970), alături Ion Budai

⁹⁹ *Ibidem*.

¹⁰⁰ *Ibidem*.

Deleanu și alți iluminiști și cărturari români, în Moldova, Dimitrie Cantemir (1673-1723), toți au contribuit, prin scrierile lor, la formarea identității naționale românești.

Toate aceste influențe ale Școlii Ardelene din Transilvania, dar și alte școli de gândire din spațiul românesc, de la „Pan, finul Pepei, cel isteț ca un proverb” (Mihai Eminescu, „Epigonii”) și până la „gândirismul”, „trăirismul” și marea dezbatere dintre europeniști și tradiționaliști, „România modernă la zenit (1919-1940)”, cum este aceasta numită în volumul coordonat de Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Serban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, Ediție revăzută și adăugită, Editura Corint, București, 2006, pp. 346-351; ulterior au apărut și alte ediții ale acestei cărți, au fost reflectate-asumate de către români prin poeziile folclorice („poporale”) și tradițiile românești repertorizate/culese/studiate/cercetate/aprofundate/comparate din revista ASTREI, „Transilvania”, înființată la Sibiu în anul 1868, la câțiva ani după întemeierea ASTREI sibiene (1861).

Credințele și ideile religioase ale românilor, în momentele esențiale ale vieții (naștere, botez, căsătorie, înmormântare), surprinse în doinele și baladele populare românești studiate relevă foarte bine întreaga moștenire istorică a acestei națiuni românești, aflată la confluența intereselor marilor imperii istorice, de unde și influențele lingvistice maghiare, turcești, rusești în limba română de astăzi.

Un exemplu relevant al unei astfel de datini este cea a bradului la înmormântare. În satele românești din Transilvania, în secolul al XIX-lea, la înmormântarea cuiva din sat, feciorii și fetele, aduceau un brad din pădure, frumos împodobit și sculptat, era o întreagă procesiune/ ritual, se

bocea/jelea (jeluia) până la casa mortului, apoi se mergea la locul de îngropare (cimitir), unde se planta lângă mormântul celui decedat.

În Oltenia istorică și până astăzi, din ce am studiat și știu de mic copil, bradul are o altă simbolistică, se joacă și este împodobit la nunți. „Bradul Miresei” era împodobit, frumos aranjat, înainte se puneau și hârtie creponată, etc, și se făcea o horă mare în fața casei miresei. În această horă oltenească, *Ab Urbe Condita*, bradul miresei era ținut de un flăcău voinic, tinerii în special țineau bradul la horă, și ridicat în sus, spre cer, pentru a arăta trăinicia și durabilitatea căsătoriei. În timpul desfășurării „Horei Miresei”, venea mireasa și puneau flori în piept rudelor apropiate, apoi și celorlalți săteni și intra și ea în horă. Evident, în prealabil, un bărbat aștepta toți nuntașii la poartă, cu un ștergar/prosop frumos cusut, cu înflorituri și motive naționale, cu o sticlă de vin sau țuică, și îi servea pe cei veniți. În satele oltenești, nunțile se țineau la casa viitorului mire, iar cu câteva seri înainte erau „Cocardele”, tinerii, feciori și fete, se întâlneau la casa mirelui, unde urma să aibă loc nunta, și jucau, se cunoșteau, prilej pentru viitoarele cununii și alianțe familiale din sat.

Poporul român are foarte multe tradiții și datini strămoșești, dacă doriți, de la traco-daci, romani, iliri, cumani, pecenegi, aromânii din zona balcanică și populațiile trăitoare în arealul geografic al Levantului cosmopolit, greco-turco-armeano-orientale și până astăzi, unele dintre acestea identificate în revista studiată, „Transilvania”, și aprofundate în această lucrare ce vine în completarea unor vechi tradiții și datini românești.

Actuala carte se apropie, prin subiectul abordat, de etnologie și folclor, de istoria literaturii și a poeziei românești și de importanța bonjouristilor din Țările Române, de la 1848-1849, criticați aspru în epocă de Mihai

Eminescu: „Ai noștri tineri la Paris învață / La gât cravatei cum se leagă nodul, / Ş-apoi ni vin de fericesc norodul / Cu chipul lor isteţ de oaie creată”. (Mihai Eminescu, „Ai noștri tineri”).

Redactorii revistei „Transilvania”, organul de presă al „Asociației Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român” (ASTRA), de la Sibiu, au folosit, pentru poeziile, doinele și baladele publicate de-a lungul timpului, metoda istorică și arheologică de documentare în analiza lor poetică, literară, pedagogică și jurnalistico-istorică din secolul al XIX-lea. De la traduceri din poezii antice, până la nuvelele istorice ale lui Costache Negruzzi („Alexandru Lăpușneanu”), Alexandru Odobescu („Mihnea Vodă cel Rău”, „Doamna Chiajna”, „Câteva ore la Snagov”)¹⁰¹ și piesele de teatru ale lui Barbu Ștefănescu Delavrancea („Apus de soare”, „Viforul”, etc), studierea cronicilor și letopisețelor medievale, a cronicarilor moldoveni și munteni (Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce, Simion Dascălul, etc), documentarea istorico-arheologică a fost esențială în atelierul de lucru al poezilor și scriitorilor pașoptiști pentru demonstrarea descendenței latine a originii națiunii românești (tema originii: traco-dacice și romane, cu influențe slave, mitul Troiei, etc, și până în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, moment când reprezentanții Școlii Ardelene (Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior), alături Ion Budai Deleanu, Timotei Cipariu („Organul luminării”), profesorii de la „Școlile Blajului” (1754), au pus un accent pronunțat, în cercetările lor, pe latinitatea și continuitatea poporului român la nord și sud de Dunăre în secolele I-VIII, iar ulterior în anul 1871, intelectualitatea românească, în frunte cu Bogdan Petriceicu

¹⁰¹ Vezi: Al. I. Odobescu, *Mihnea Vodă cel Rău, Doamna Chiajna, Câteva ore la Snagov. Articole și studii*, Vol. II, Editura Tineretului, București, 1959.

Hașdeu (1838-1907), A. D. Xenopol și mulți alții au combătut teoria imigraționistă a istoricului austriac Robert Roesler, totul fiind privit în sensul afirmării naționale și pedagogice românești, în Transilvania luminilor și a pașoptismului ardelean și bănățean¹⁰².

O frumoasă definiție a istoriei, în siajul celor dezbătute în carte, o oferă Marin Preda (1922-1980)¹⁰³ în romanul „Marele singuratic”. Iată ce spunea: *De fapt ce e istoria? Un trecut mort, numai tinerii sau bătrânii sunt curioși să știe ce-a fost sau ce va fi pentru simplul motiv că unii vor s-o facă, istoria, și alții să afle cum s-a făcut*¹⁰⁴.

Valeriu Braniște (1869-1928), marele filolog și profesor român din Brașov, redactor la ziarele „Tribuna” (Sibiu), „Drapelul” (Lugoj) și „Dreptatea” (Timișoara), fratele lui Victor Braniște de la „Gazeta de Transilvania”, din Brașov, a demonstrat că „poezii populare românești” au existat în Transilvania încă din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, identificate de acesta (două doine românești) în „Codicele Radvanszky”¹⁰⁵. Acest codice conține poeziile lui Bálint/Valentin Balassi (1551-1594), reputatul poet maghiar și întemeietorul poeziei lirice maghiare. Printre cele mai importante realizări ale poetului maghiar Bálint/ Valentin Balassi amintim: a) a pus bazele poeziei populare maghiare și b) a fost creatorul

¹⁰² Selectiv: Nicolae Bocșan, *Luminile și pașoptismul*, în „Istoria Transilvaniei (de la 1711 până la 1918)”, Vol. III, Coordonatori: Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, Magyari András, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2008, pp. 119-158; Lucian Blaga, *Gândirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*, Ediție îngrijită de Dorli Blaga, Cuvânt înainte de Ioan Aurel Pop, Postfață și Notă bio-bibliografică de Eugen Nistor, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2023, passim.

¹⁰³ Anton Cosma, *Romanul românesc contemporan: 1945-1985. Sinteze*, Vol. I, Editura Eminescu, București, 1988, pp. 114-124.

¹⁰⁴ Marin Preda, *Marele singuratic*, Ediția a II-a, Editura Cartea Românească, București, 1976, pp. 405-406.

¹⁰⁵ „Transilvania”, XXII, 1891, nr. 8, 15 august, pp. 1-2.

poeziei culte maghiare în Ungaria medievală, dând astfel o nouă orientare poeziei maghiare¹⁰⁶.

Poezia populară românească din Transilvania merită studiată și înțeleasă în contextul evoluției lingvisticii și poeziei populare maghiare, încă din a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Alături de poeziile populare românești, sunt de amintit și poeziile populare germane, croate, poloneze, turcești și italiene. Pentru evoluția poeziei populare românești din Transilvania, merită amintite toate aceste influențe lingvistice venite dinspre naționalitățile Imperiului Habsburgic (maghiari, croați, sârbi etc), cât și influențele lingvistice turcești și italiene în poezia populară românească din Țările Române (Moldova și Țara Românească)¹⁰⁷.

Gazetarul Valeriu Braniște a adus dovezi concrete și mărturii, a făcut apel la cronicile vremii în susținerea ipotezei sale. Avem două mărturii/dovezi de epocă prin care se poate demonstra originea poeziei populare românești din Transilvania, încă din a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Acestea sunt: 1) Cronica poloneză a lui Martin Strykowski. Iată ce consemna cronicarul polonez în urma călătoriei sale în spațiul românesc: *Mă încredințai eu însumi și auzi-i de ajuns cu propriile mele urechi în toate adunările acelor popoare...unde faptele oamenilor renu-miți sunt celebrate prin cântece cu acompaniamentul vioarelor, alăutelor, cobzelor și harfelor, căci poporul de jos se desfătează preste măsură, ascultând marile vitejii ale principilor și voinicilor*¹⁰⁸. și 2) Cronica lui Grigore Ureche (1591, această cronică din urmă a fost realizată după o compilație a cronicarului Miron Costin), în care au fost descrise plăcerile

¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 2.

¹⁰⁷ *Ibidem*.

¹⁰⁸ *Ibidem*, pp. 2-3.

domnitorului Aron Vodă. Iată ce consemna cronicarul moldovean: *Lui Aron Vodă îi plăcea să-și petreacă cu jocuri, cimpoeși și măscărici*¹⁰⁹.

La toate aceste mărturii cronicărești, în susținerea și demonstrarea ipotezei sale, a originii poeziei populare românești în Transilvania, încă din secolul al XVI-lea, a premodernității românești și a ajungerii iezuiților în Transilvania, Valeriu Braniște a adăugat notițele sale din „Codicele Radvánszky”, în care au fost identificate două poezii românești¹¹⁰. În urma excursiei științifice din anul 1874, a „Societății istorice maghiare” la Radvány, codicele amintit a fost descoperit în biblioteca familiei Radvánszky. Identificarea acestui codice a fost semnalată în anul 1875, în revista „Századok”, de către Thály Kálman. Ulterior, în anul 1879, sub egida și pe cheltuiala „Societății istorice maghiare” a fost publicat întregul conținut al „Codicelui Radvánszky”, datorie de care s-a achitat Szilády Áron¹¹¹.

Iată ce era scris la în „Codicelui Radvánszky” (paginile 49-50, nr. XXIX, ale codicelui): *Carmen tenui nec pinqui Minervae (?) compositum*. Sub acest titlu se afla o mențiune/notație în limba maghiară care demonstrează proveniența poeziei românești: *compusă pe melodia cântecului românesc: „Savu nu (?) lasă-n casă fata!”*¹¹².

Alte amănunte relevante ale „Codicelui Radvánszky” se află la paginile 57-60, nr. XXXV, din codice, în care este scrisă o poezie, alături de o consemnare/notiță/precizare maghiară: *Acesta a scris-o atunci — când în urma necredinței nevestei sale, și-a adus aminte de amoroza-i de mai nainte și a compus-o pe melodia aceluia cântec românesc, în care fata*

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 3.

¹¹⁰ *Ibidem*.

¹¹¹ *Ibidem*.

¹¹² *Ibidem*.

română își deplânge oile rătăcite¹¹³. Ritmul acestei poezii este cariambic, iar versul conține 8 silabe, toate cele menționate corespund ritmului din următoarea poezie populară românească: *Zis-o mândra / cătră mine, Eu mă ducă te / las pe tine*¹¹⁴.

În „Codicele Radvánszky” se află două poezii de o mare însemnătate: prima (nr. XXIX) scrisă înainte să se căsătorească (în anul 1581), iar a doua scrisă după ce s-a despărțit de soția sa, între anii 1586-1589, perioadă de timp în care a pribegit prin munții Transilvaniei și și-a amintit de ibovnica lui româncă ardeleană¹¹⁵.

Valeriu Braniște¹¹⁶ ne-a lăsat și descrieri de epocă ale datinilor și tradițiilor românești din Ardeal, din evul mediu și premodernitate¹¹⁷. „Călușul românesc” a fost o tradiție/ datină strămoșească a românilor, jucat în evul mediu într-un areal geografic extins, în Țara Românească (Muntenia și Oltenia), Moldova și până în Transilvania și părțile Ungariei¹¹⁸.

Poetul maghiar Bálint/Valentin Balassi, după venirea sa în Transilvania (avea 21 de ani), pe fondul despărțirii de soția sa și a dezamăgirilor sufletești cauzate de acest trist eveniment, a umblat/pribegit pe la stânele ciobanilor români, de unde a cules folclor, doine și balade românești, dar a participat și la încoronarea împăratului Rudolf al II-lea (ca rege al Ungariei, la 25 septembrie 1572), ulterior încoronat și rege al

¹¹³ *Ibidem*, p. 4.

¹¹⁴ *Ibidem*.

¹¹⁵ *Ibidem*.

¹¹⁶ Vezi: Valeriu Braniște, Gheorghe Iancu, Ruxandra Moașa Nazare, *Diariul meu de septiman: (Jurnal de licean, 1885-1886)*, Ediție îngrijită / de Ruxandra Moașa Nazare și Gheorghe Iancu, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2014.

¹¹⁷ [„Dr. Valeriu Braniște, *Călușul jucat în secolul al XVI-lea*”], în „Transilvania”, XXII, 1891, nr. 8, 15 august, pp. 6-7.

¹¹⁸ *Ibidem*.

Boemiei (1575), moment special unde, după servirea mesei, a jucat „Călușul românesc”¹¹⁹. Iată ce afirma Valeriu Braniște despre originea dansului amintit, în anul 1891: *Acesta danț, care după părerea străinilor e comun tuturor locuitorilor din Ungaria, după părerea indigenului Isthvánfi*¹²⁰ *însă e joc specific păcurăresc, nu poate fi altul decât Călușul românesc, ce din descrierea danțului iese și mai evident la iveală. Adăugând la acestea și împregiurarea că Valentin Balassi a petrecut mai nainte mai multă vreme prin Transilvania și că cunoștea poporul român, cu datinele sale și literatura sa, cred că nu mai încapă nici un studiu special asupra cestiunii de față*¹²¹. Cu toate acestea, „Călușul” este și astăzi un dans specific Olteniei (Vlașca, județ dispărut între timp, Teleorman/Deliorman, zona aceea; Zaharia Stancu (1902-1974)¹²², *Pădurea nebună*), dar se joacă în toată regiunea Olteniei, în comunele Dobrun, Șopârlița, Pârșcoveni, Caracal, Craiova cât și în alte sate, comune și orașe oltenești¹²³.

Poezia populară românească, cu absolut tot ce include această specie literară și folcloric-artistică (doine, balade, cântece bătrânești și haiducești, cântece de jale și dor, cântece de cătănie, hore, chiuituri, descântece,

¹¹⁹ *Ibidem*.

¹²⁰ Istoricul maghiar Nicolau Isthvánfi. (n.a.).

¹²¹ [„Dr. Valeriu Braniște, Călușul jucat în secolul al XVI-lea”], în „Transilvania”, XXII, 1891, nr. 8, 15 august, p. 7.

¹²² Nicolae Manolescu, *Domnul Zaharia Stancu* (editorial), în „România literară”, XXXV, 2002, 9-15 octombrie, p. 1, (continuarea la p. 5). Cf.: http://www.bibliotecadevala.eu/periodice/romlit/2002/10/romania_literata_2002_10_40.pdf la 02.05.2024, ora 15:48; Anton Cosma, *Romanul românesc contemporan: 1945-1985. Sinteze*, Vol. II, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998, pp. 61-67.

¹²³ Loredana-Maria Ilin-Grozoiu, *Caracteristici comune ale praznicului creștin de Rusalii și ale tradiției călușarilor*, în „Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane C.S. Nicolăescu-Plopșor” (XIII/2012), Editura Aius Printed, Craiova, 2012, pp. 146-153; Ion Negreanu, *Balș: oameni, locuri, tradiții*, Vol. I, Editura Alma, Craiova, 2015, pp. 236-238; <https://calusul.cimec.ro/1-2-caracteristici-ale-calusului-oltenesc/> la 17.12.2023, ora 17:35.

obiceiuri etc), cu diferitele lor variante și dialecte, cunoaște o răspândire geografică foarte extinsă. Găsim poezii populare românești din zona balcanică, la aromânii (machidonii) fărșeroți, pindenii și grămoșteni din Grecia, Macedonia, Albania, zona Pindului și alte țări din această regiune geografico-istorică (în dialectele megleno-român, istro-român, raeto-roman)¹²⁴, Dobrogea (orașele Brăila, Tulcea, Constanța, brațele Dunării: Chilia, Sulina și Sfântul Gheorghe) au fost reprezentative din acest punct de vedere), unde există și astăzi un melanj eclectic și un mixaj extraordinar al naționalităților conlocuitoare (români, greci, bulgari, turcii dobrogeni¹²⁵, armeni, tătari, ruși-lipoveni, albanezi, ș.a.), zona Bugeacului (Hanatul Hoardei de Aur), apoi ne îndreptăm privirea spre teritoriul românesc (Oltenia, unde abundă și astăzi doinele, cântecele haiducești și bătrânești), Muntenia, Moldova, cu Bucovina, Banat (poeziile în grai bănățean), reprezentativ în promovarea și perpetuarea tradițiilor și a poeziilor în grai bănățean a fost/este Școala „Tata Oancea” din Bocșa, Transilvania, Maramureș, părțile ungurene (Parțium) și putem spune, până în Ungaria și granița de nord cu Ucraina au ajuns aceste frumoase nestemate ale poporului român.

¹²⁴ [„Z. Boiu, *Texte macedo-române*”], în „Transilvania”, XXIII, 1892, nr. 3, 15 martie, pp.14-27; Daniela Roxana Gibescu, *Contribuții la promovarea și valorificarea științifică a folclorului dobrogean*, în „MUZICA”, nr. 2/ 2024, pp. 86-103; Mircea-Gheorghe Abrudan, *Mitropolitul Andrei Șaguna. O biografie culturală*, Prefață de Ioan Bolovan, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane: Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2023, pp. 15-24. Orientativ despre istoria macedoromânilor/aromânilor/armânilor, vezi: Maria Berényi, *Cultura românească la Budapesta în secolul al XIX-lea*, „Fundatia Publică pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria”, Gyula, 2000; Constantin Brăiloiu, Emilia Comișel, Tatiana Gălușcă-Cîrșmariu, Ovidiu Papadima, *Folclor din Dobrogea*, Editura Minerva, București, 1978; Nicolae Iorga, *Istoria românilor din Pe-ninsula Balcanică (Albania, Macedonia, Epir, Tesalia etc)*, Tipografia „Cultura Nea-mului Românesc”, București, 1919.

¹²⁵ Orientativ: Mehmet Naci Önal, Mihai Maxim, Nevzat Yusuf Sarigöl, *Din folclorul turcilor dobrogeni: tradiții privind nașterea, căsătoria și moartea*, Editura Kriterion, București, 1997.

Legenda „Meșterului Manole” a ajuns, ca răspândire geografică, din zona Munților Carpați până în Munții Pind, din Grecia și Albania, iar „Cântecul mielului ” („Unde-ai fost tu, mielule? „La pășune, domnule”) a fost cântat de foarte mulți copii din satele românești din Transilvania, iar prin viu grai, mimetism și interpretare vocală, s-a răspândit de la Mureș și Olt până la Marea Neagră (Pontul Euxin, cum au numit-o romanii)¹²⁶. Zaharia Boiu (1834-1903), redactor al revistei „Transilvania” a explicat foarte bine în presa ardeleană din 1892, anul „Memorandum-ului” românilor ardeleni, că „unitatea limbii va produce și unitatea culturii poporului nostru”¹²⁷. Prin tot acest demers, se observă foarte bine interesul și activitatea continuă, încă din secolul al XIX-lea, a Academiei Române de unificare a limbii române (gramatică, morfologie și sintaxă, ortografie și punctuație, dialecte etc.)¹²⁸.

În acest context amintim că Mihail Gheorghiad Obedenaru (1839-1885), mort în anul 1885, la Atena, filolog, publicist și medic, a fost autorul lucrării *Texte macedo-române (colecție de basme, poezii populare, fragmente de gramatică și un glosar în dialect macedo-român)*¹²⁹. Ion Bianu, membru corespondent al Academiei Române, s-a ocupat de publicarea cărții lui Mihail Gheorghiad Obedenaru (Dr. M. G. Obedenaru, cum apare în surse). Acest mare mecena al românilor, Mihail Gheorghiad Obedenaru, a donat întreaga sa avere (1/2 milion lei), alături de toate manuscrisele sale, Academiei Române¹³⁰. Dintre poveștile lui Mihail

¹²⁶ „Transilvania”, XXIII, 1892, nr. 3, 15 martie, p. 26.

¹²⁷ *Ibidem*, p. 27.

¹²⁸ *Ibidem*.

¹²⁹ *Ibidem*, p. 14.

¹³⁰ *Ibidem*, pp. 14-15.

Gheorghiad Obedenaru amintim: *Împăratul cu zâna împărăteasă a zânelor și Păcurarul Prepeliță cu frumoasa pământului*¹³¹.

Lucrarea amintită mai sus este încă o dovadă în plus a continuității daco-romane la nord și sud de Dunăre, a descendenței comune prin origine, limbă și folclor/tradiții, poezii și literatură cu aromânii (megleno-românii, istro-românii) din Balcani. Vlahiile/romaniile sud-dunărene¹³² de care ne vorbeau Domnii Academicieni Nicolae Edroiu și Ioan-Aurel Pop¹³³ la cursuri, Statul vlaho-bulgar a lui Petru și Asan, cu răscoala Asăneștilor (1186) împotriva Imperiului Bizantin, expresia „Torna, torna, fratre” din anul 587, folosită în limba proto-română (proto-vlahă), dacă ne este permis, toate aceste elemente lingvistice, mărturii și dovezi istorice, literare și folclorice reprezintă dovezi de necontestat și astăzi a unei continuități nord și sud-dunărene a românilor și a frumuseții graiurilor (graiul aromânesc, cu nuanțele și variațiile sale dialectale, graiul oltenesc, muntenesc, moldovenesc, ardelenesc, etc). România este, așa cum afirmă Domnul Academician Ioan Aurel Pop, Președintele Academiei Române, *o țară a țărilor* („Țara Lăpușului”, „Țara Maramureșului”, „Țara Hațegului”¹³⁴, „Țara Oașului”, „Țara Chioarului” etc., „Codrii Vlăsiei” și multe alte denumiri)¹³⁵.

¹³¹ Ibidem, p. 15.

¹³² Călin Felezeu, Ioan Lumperdean, *Vlahii din nordul Peninsulei Balcanice. Schiță istorică*, în „Buletinul Centrului de Studii Transilvane”, Supliment, iunie 1995, pp. 1-64.

¹³³ Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, Ediție revăzută și adăugită, Editura Corint, București, 2006, pp. 94-119.

¹³⁴ Pentru o descriere a „Țării Hațegului”, vezi: [„Paula Olteanu, inv. grăniț., *Schiță monografică a opidului Hațeg*”], în „Transilvania”, XXIII, 1892, nr. 7, 15 iulie, pp. 15-30. Vezi orientativ pe acest subiect și: Ioan-Aurel Pop, *Din mâinile valahilor schismatici: românii și puterea în Regatul Ungariei medievale: (secolele XIII-XIV)*, Ediția a 2-a revăzută, adăugită și ilustrată, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017; Idem, *Hunedoreștii: o familie europeană*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2020.

¹³⁵ Ioan-Aurel Pop, *Românii. Eseuri dinspre Unire*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019, pp. 7-36.

O personalitate a Brașovului foarte puțin valorificată și cunoscută cititorilor astăzi rămâne poetul și folcloristul ardelean Ioan Barac (1776-1848). Iată cum îl descria Aron Densușianu, cunoscutul poet, filolog și istoric literar din importanta familie de cărturari Densușianu, din „Țara Hațegului”, pe Ioan Barac: *El este un scriitor poporal atât în limbă, cât și în concepție, pentru aceea scrierile lui au rămas adânc în popor. Versul lui este în general cel poporal, narațiunea lui simplă și nemăiestrită, tot așa limba lui este generală, ca limba bisericească*¹³⁶.

În epocă a existat o adevărată dezbatere istorică asupra anului și locului nașterii acestui mare cărturar al Transilvaniei. Au fost lansate două ipoteze pe tema elucidării acestui moment din istoria literaturii române și a presei românești din Transilvania, deoarece Ioan Barac a fost și inițiatorul revistei „Foaia Duminicii” (1837), înainte de apariția „Gazetei de Transilvania” la Brașov (1838)¹³⁷. Au fost două opinii diferite pe subiectul anului și localității de proveniență prin naștere a poetului menționat mai sus. Unii istorici literari, în frunte cu Aron Densușianu, susțineau că omul de cultură, culegătorul de folclor și traducătorul român Ioan Barac s-a născut în anul 1772, la Brașov, oraș în care a lucrat ca traducător (latină, maghiară și germană) până la sfârșitul vieții¹³⁸.

[I. B.], inițialele sub care a fost repertorizat biograful său din anul 1848, era de părere că Ioan Barac s-a născut în anul 1776, în Alămor, comitatul Alba. A doua variantă a nașterii lui Ioan Barac (1776, Alămor,

¹³⁶ [„P. Milian, *Ceva despre poetul poporal Ioan Barac și despre scrierile lui*”], în „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 3, 15 martie, p. 11.

¹³⁷ *Ibidem*, pp. 11-12.

¹³⁸ *Ibidem*.

Alba) a fost susținută și confirmată și de fiul său, Iosif Barac, protopop în Brașov¹³⁹.

Această a doua ipoteză științifică și istorico-filologică se confirmă deoarece „argumentul contemporaneității poetului” reprezintă o dovadă în plus în demonstrarea cu certitudine a anului și localității de baștină a celui care, alături de George Barițiu (1812-1893), a pus bazele presei românești din Transilvania, la Brașov, („Gazeta de Transilvania”, apărută la Brașov, în anul 1838), Ioan Barac (ortografiat în presa ardeleană și sub forma I. Baracu și Ioan Bărac)¹⁴⁰.

Biograful său, [I. B.], a abordat subiectul vieții și activității sale chiar în anul morții poetului și folcloristului ardelean Ioan Barac, 1848, fiind mult mai aproape, cronologic vorbind, de personalitatea lui Ioan Barac și de tot ce a lăsat în urma sa în sfera poeziei populare românești, a lingvisticii și presei românești din Transilvania. Ioan Barac a rămas în istoriografia românească cunoscut ca poet și folclorist ardelean. A doua ipoteză istoriografică (Alămor, 1776) a fost confirmată de istorici și de mărturiile de epocă din presa ardeleană consultată de noi, fiind demnă de crezare și autenticitate istorică¹⁴¹.

Cu toate că nu se știu foarte multe amănunte biografice despre părinții săi, amintim că a fost fiul unui preot român din Alămor, comitatul Alba-inferioară. Tatăl său a fost contemporan și și-a desfășurat activitatea duhovnicească în anturajul unor reprezentanți și întemeietori ai învățământului românesc din Transilvania, cât și a trubadurilor, truverilor și folcloriștilor ardeleni de la începutul secolului al XIX-lea, a celor care au

¹³⁹ *Ibidem*, p. 12.

¹⁴⁰ *Ibidem*.

¹⁴¹ *Ibidem*.

scris primele povești și „poezii populare”, ca: Gheorghe Lazăr (1779-1823), Vasile Aaron (1780-1821)¹⁴², Vasile Pop (cunoscutul jurist ardelean Vasile Ladislau Pop, n. 1819 - d. 1875, găsit în revista „Transilvania” din anul 1893, consultată de noi, amintit cu numele Vasile Pop, Vasile Popu, dar îl găsim ortografiat/scris și V. L. Pop, Vasile Ladislau Pop) și ultimul, dar nu cel din urmă, fabulistul și cântărețul de muzică psaltică, autorul „Poveștii vorbeii” și a melodiei imnului național „Deșteaptă-te, române”, Anton Pann (1796-1854)¹⁴³.

Ioan Barac a urmat studiile în comuna natală, pentru ca ulterior să fie transferat la la Colegiul Reformat din Aiud, localitate unde a absolvit, cu calificativ maxim, „laudă”, toate clasele. Formarea intelectuală și studiile universitare le-a efectuat la Cluj. A urmat „drepturile” în această din urmă localitate și urbe transilvăneană¹⁴⁴. Până în anul 1802, nu știm nimic despre biografia marelui folclorist ardelean din Alămor. În acest an, 1802, a ocupat funcția de „procurator” în Brașov¹⁴⁵. În presa ardeleană consultată („Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 3, 15 martie, p. 12) se vehicula ideea că a fost dascăl la „școalele normalnice din Brașov” înainte de 1802, iar în anul 1800 a fost publicată lucrarea sa, „Arghir și Elena”¹⁴⁶.

Istoricul literar și profesorul universitar de la Iași, Aron Densușianu (1837-1900), fratele istoricului Nicolae Densușianu (1846-1911), din renumita familie de intelectuali români din „Țara Hațegului” (Densuș), unde se află celebra Mănăstire de la Densuș, aproape de Mănăstirea

¹⁴² Vezi: Liliana-Maria Popa, Ioan-Nicolae Popa, *Vasile Aaron. Studiu monografic*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Prefață de Prof. Univ. Dr. Iacob Mârza, Editura Aramis: Curs, Sibiu, Cluj-Napoca, 2021, passim.

¹⁴³ *Ibidem*.

¹⁴⁴ *Ibidem*.

¹⁴⁵ *Ibidem*.

¹⁴⁶ *Ibidem*, pp. 12-13.

Prislop, unde își doarme odihna de veci preotul Arsenie Boca (1910-1989), întărește întărește acest argument, afirmând că *Ioan Barac, înainte de anul 1802, a fost profesor în Brașov*¹⁴⁷.

În anul 1805, a urcat în ierarhia profesională și a ajuns „translator magistratual”, funcție ce o va îndeplini timp de 43 de ani, până la sfârșitul vieții, survenit în anul 1848¹⁴⁸. Prin activitatea sa folcloristică, literară și pedagogic-națională de la începutul secolului al XIX-lea, se înscrie în categoria latiniștilor și preromanticilor români, alături de Damaschin Bojincă (1802-1869), Timotei Cipariu (1805-1887) și mulți alți corifei ai „latinismului transilvănean”, reprezentați magistral prin înaintașii lor (Samuil Micu Clain, Gheorghe Șincai, Inocențiu/Iochentie Micu-Klein) și prin tot ceea ce a însemnat mișcarea culturală, literară, filologică și istorică-academică-confesională-blăjeană, „Școala Ardeleană”, din a doua jumătate a „Secolului Luminilor” românesc¹⁴⁹.

Ioan Barac a murit la vârsta de 72 de ani, iar cauza morții a fost descrisă astfel: *În al 72-lea an al vieții sale, după o bolire de aprinderea sângelui numai de patru zile, pre lângă toată căutarea medicului, pregătită mai întâi cu nutrimentul sufletesc, își dădu sufletul în mâinile Creatorului*¹⁵⁰.

Dintre lucrările folcloristului ardelean Ioan Barac amintim: 1. *Istoria prea frumosului Arghir și a prea frumoasei Elena*, Sibiu, 1802. Acest poem a fost publicat în Sibiu, în mai multe ediții; 2. *Risipirea cea de pe urmă a Ierusalimului*, în stihuri, București, 1821, apoi, o altă ediție a acestei lucrări a apărut la Sibiu, în anul 1902; 3. *Istoria lui Ulises, regele*

¹⁴⁷ *Ibidem*, p. 13.

¹⁴⁸ *Ibidem*.

¹⁴⁹ *Ibidem*.

¹⁵⁰ *Ibidem*.

Itacei, manuscris în stihuri, lucrarea a fost depusă spre tipărire profesorului Alexandru Gavra de la Arad; 4. *Tragedia lui Samson*, proză în stihuri, Sibiu, 1846; 5. *Nașterea, viața și pierirea lui Iuda Iscarioteanul*, manuscris în stihuri; 6. *Lucreția, vicleana soție a unui prepuselnic bărbat*, manuscris de amor în stihuri, lucrarea a fost depusă spre tipărire profesorului Alexandru Gavra în Arad; 7. *Loreti, o fecioară de sat foarte cinstită și cuvioasă*, manuscris în stihuri, lucrare depusă spre tipărire profesorului Alexandru Gavra în Arad; 8. *Băcanul*, dramă în proză și cu stihuri, manuscrisul acestei lucrări a fost depus spre tipărire la tipograful Ioan Gött din Brașov; 9. *Pepelea*, un manuscris comic în stihuri, lucrarea a fost depusă spre tipărire la profesorul Alexandru Gavra în Arad; 10. *Arendășița Adelaida*¹⁵¹, manuscris în stihuri; 11. *Atala, sau dragostea a doi indieni*, manuscris în stihuri. 12. *Filis doarme*, un manuscris mic în stihuri; 13. *Vicleșugul fetesc*, manuscris în proză; 14. *Jalnica moarte a regelui Avradat și a reginei acestuia Pantea*, manuscris mic în stihuri; 15. *[H]Amlet*, tragedie, manuscris în proză și stihuri; 16. *Corăbierul cel dintâi*, o istorie interesantă în stihuri, manuscris depus spre tipărire la profesorul Alexandru Gavra din Arad; 17. *Patimile cele rari și minunate ale unei fecioare mahomedane, Cartigam*, manuscris în stihuri; 18. *Kasimir și Leonora*, manuscris în stihuri; 19. *Terezia cea săracă*, manuscris în stihuri; 20. *Constanța*, dramă în proză, manuscris; 21. *Pruncii cei lăsați pe timpul revoluției franceze*; 22. *Pustnicul din insula Formentera*, tălmăcire, manuscris în proză; 23. *Mirele cel umblat și procopsit*, tălmăcire, manuscris în proză; 24. *Constantina*, istorie de dragoste,

¹⁵¹ [„Dr. A. Gaster susținea că această lucrare a fost tipărită la București, în anul 1836, conform celor menționate în lucrarea sa, „Literatura poporală română”, București, 1883, pag. 147”], în „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 3, 15 martie, p. 14.

manuscris în stihuri; 25. *Stihuri pentru boala holerei* (1831?); 26. *Cei trei frați gheboși sau trei bărbați și o muiere*, istorie comică în versuri (Menționată de Dr. M. Gaster în opera sa: „Literatura poporală română”, București, 1883, p. 72. Tot din lucrarea lui Dr. M. Gaster, „Literatura poporală română”, București, 1883, p. 75, aflăm că lucrarea *Cei trei frați gheboși sau trei bărbați și o muiere* a fost publicată prima oră în anul 1843, iar apoi retipărită în anii 1844 și 1878). 27. Traduceri din limba germană: *O mie și-una de nopți*, 8 volume, Brașov, 1835-1838. (Vezi: Dr. M. Gaster, *op. cit.*, p. 95)¹⁵².

Am recuperat o bună parte din opera folcloristului și poetului ardelean Ioan Barac. Multe dintre lucrările menționate mai sus au fost trimise spre tipărire profesorului și directorului de la Preparandia din Arad”, Alexandru Gavra, cât și lui Ioan Gött de la Brașov, dar nu știm cu exactitate câte dintre aceste lucrări și scrieri de epocă au văzut lumina tiparului și câte au rămas sub formă de manuscris¹⁵³.

Din păcate, nu am reușit să identificăm cu certitudine cine a fost biograful lui Ioan Barac, care semna articolele de presă din „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, din anul intenselor confruntări revoluționare pașoptiste, 1848, numerele. 34, 35, 272, 284, ce își semna articolele de presă cu inițialele [I. B.].

Într-o comună din Banat a fost descoperit, în anii următori morții sale, un manuscris a lui Ioan Barac. Acest manuscris era intitulat: „Moartea Polixeniei Radák, o domniță născută de baroana Radák în țara Ardealului,

¹⁵² „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 3, 15 martie, pp. 13-15.

¹⁵³ *Ibidem*.

întâmplată în anul 1803”, în stihuri, alcătuită de I. Barac, translator magistratual din Brașov”¹⁵⁴.

Manuscrisul poetului și folcloristului Ioan Barac, așa cum reiese din presa ardeleană consultată, analizată, comparată și interpretată de noi, a fost scris cu caractere chirilice, pe „hârtie veche ordinară”, iar acesta avea 25 pagini. Iată cum apar toate acestea în revista „Transilvania”, de la Sibiu: *Manuscriptul formează 8° de rând, e scris cu litere cirile, hârtie veche ordinară, pe 25 de pagini. După mărginită mea cunoștință, nu pot constata, este manuscriptul original, ori e numai o copie; dar la toată întâmplarea e un op al lui I. Barac, necunoscut, cel puțin nepublicat până acum în literatura română*¹⁵⁵. P. Milian, autorul acestui studiu istorico-biografic și cultural-lingvistic din „Transilvania”, din anul 1893, a descoperit manuscrisul lui Ioan Barac în urma unei excursii științifice și literare dintr-o comună din Banat¹⁵⁶.

Manuscrisul lui Ioan Barac, descoperit de P. Milian în Banat, a fost intitulat: *Moartea Polixeniei Radák, o domniță născută de baron Radák în Țara Ardealului, întâmplată în anul 1793, în stihuri, alcătuită de Ioan Barac, translator magistratual din Brașov*¹⁵⁷. Redăm în paginile actualului compendiu conținutul acestui manuscris în versuri, „Moartea Polixeniei Radák”, de Ioan Barac, pentru frumusețea versurilor, completarea biografiei culturale a poetului și folcloristului Ioan Barac, dar în mod cu

¹⁵⁴ *Ibidem*, p. 16.

¹⁵⁵ *Ibidem*.

¹⁵⁶ *Ibidem*.

¹⁵⁷ „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 4, 15 aprilie, pp. 14-21. Iată cum era descrisă contesa Polixenia Radák în presa românească din Transilvania, de către istoricii maghiari Kővari și Nagy Istvan: *Era un suflet romantic, îndrăzneată, ea intra chiar noaptea, singură, neînfrică, în biserici; îndrăgind pe un ofițer, Seau, cavalerist, părinții n-au voit să i-o dea de soție; fata se otrăvi și în câteva zile muri*. Cf.: [„Ioan Barac. Studii, de G. Bogdan-Duică, Membru al Academiei Române, Ședința de la 20 mai 1932”], Imprimeria Națională, București, 1933, p. 11.

totul aparta pentru îmbogățirea istoriei Transilvaniei cu povestea unei domnițe din Transilvania, născută în anul 1793¹⁵⁸.

P. Milian a demonstrat parcursul/periplul manuscrisului lui Ioan Barac, *Moartea Polixeniei Radák*, de la Brașov și până în satul Secusigiu, Arad („Lecusigi”, găsit în presa vremii)¹⁵⁹. Actualul manuscris, alături de multe altele, au fost trimise profesorului și directorului Preparandiei din Arad, Alexandru Gavra, spre publicare, dar acesta din urmă nu le-a publicat pe toate, dar nici nu a înapoiat munuscrisele autorului (Ioan Barac)¹⁶⁰.

Profesorul Alexandru Gavra (n. 1797, Oradea - d. 1884, Arad) își îndruma elevii, în spiritul iluminist al perioadei și al manifestării incipiente a romantismului, să transcribe / copieze manuscrisele deținute de el, de la Ioan Barac, dar și de la alți folcloriști, lingviști și lideri români din Transilvania¹⁶¹. Așa s-a întâmplat și cu manuscrisul folcloristului Ioan Barac, *Moartea Polixeniei Radák*. Un elev al profesorului Alexandru Gavra, originar din satul (azi comuna) Secusigiu (Arad), a copiat manuscrisul amintit mai sus, iar ulterior, a adus cu el o copie a manuscrisului lui Ioan Barac, de la Arad, unde era elev, acasă, în satul Secusigiu din Banat¹⁶².

Soția lui Ioan Barac, după moartea acestuia din urmă survenită în anul 1848, a început, pe fondul precarității vieții și a neajunsurilor de tot felul, să vândă o parte din cărțile și manuscrisele marelui folclorist Ioan Barac pentru a putea supraviețui și a-și permite cele necesare traiului¹⁶³.

¹⁵⁸ *Ibidem*.

¹⁵⁹ *Ibidem*, p. 22.

¹⁶⁰ *Ibidem*.

¹⁶¹ *Ibidem*.

¹⁶² *Ibidem*.

¹⁶³ *Ibidem*.

În anul „Memorandum-ului” românilor din Transilvania, 1892, P. Milian a cumpărat manuscrisul adus în dezbateră istoriografică de către noi, alături de alte cărți din biblioteca poetului și folcloristului Ioan Barac, de la soția acestuia. Iată un exemplu elocvent de circulație/colportare de manuscrise și cărți din perioada memorandistă ale unei personalități foarte puțin amintită astăzi¹⁶⁴.

Ca o completare a biografiei lui Ioan Barac, amintim că în anul 1801 a fost publicată lucrarea sa cu titlul *Istoria despre Arghir cel frumos și despre Elena cea frumoasă și pustiită crăiasă*, Tipografia lui Petru Bart, Sibiu, 1801, ediție princeps. Alte ediții ale acestei scrieri cu caracter mitologic au apărut în anul 1863¹⁶⁵. Arghir era personificarea împăratului Traian (98-117), iar fecioara cu părul de aur era Ardealul¹⁶⁶. O altă ediție a lucrării „Arghir și Elena” a apărut în anul 1887 și ne este cunoscută datorită librarului N. I. Ciurcu. Acesta din urmă, în Cuvântul înainte al ediției din anul 1887 îl consemnează pe Ioan Barac cu numele său complet, Ioan Popovici Barac, având calitatea de „Dascăl Normalicesc în Brașov”. Eroarea librarului N. I. Ciurcu a fost îndreptată/corectată de P. Milian. Acesta demonstrează că Ioan Barac a fost „Dascăl Normalicesc Neunit în Avrig”, locul nașterii lui Gheorghe Lazăr, întemeietorul primei școli românești la București (1818, Școala de la Sfântul Sava), iar ulterior, după ce s-a căsătorit cu fiica lui Radu Tempea, Directorul General al Școlilor Românești din Ardeal, Ioan Barac s-a stabilit la Brașov, oraș unde a fost profesor¹⁶⁷.

¹⁶⁴ *Ibidem*.

¹⁶⁵ *Ibidem*, p. 23.

¹⁶⁶ *Ibidem*.

¹⁶⁷ *Ibidem*, pp. 23-25.

În urma cercetărilor lui Nicolae Densușianu efectuate în arhivele din Transilvania și Ungaria, dar și pe baza publicațiilor sale din „Analele Academiei Române”, 1881, Seria II, tom II, secț. 1, p. 22, a identificat în biblioteca protopopului Iosif Barac, fiul Ioan Barac, mai multe lucrări ce completează tabloul operei sale încă nestudiată complet de cercetători și istorici¹⁶⁸. Le enumerăm după cum urmează: 1. *Bunătatea și înalta milostivire a craiului Chir și jalnica moarte a craiului Abradat și a crăieșei sale Pantea*, poem din anul 1837, 21 pagini; 2. *Atala sau dragostea celorlalți doi indieni în pustiile Luzianei*, tragedie, 66 pagini; 3. *Vânătoarea de la Matra, Casimir și Leonora*, poem, 49 pagini; 4. *Patimile cele rari și minunate ale unei mademoazele cu numele Cartigam, care fusese fiica unui Pașă turcesc anume Ibrahim de la Anadolū, și ea căzuse în robia creștinilor când au bătut pre turci, și i-au scos din Ungaria, din Buda, capitala țerei, unde locuise Pașa mulți ani, apoi fu botezată Cristina la Paris și făcută grofiță*; în stihuri, alcătuite de I. B. translator magistratual în Brașov, 26 Oct. 1846, 68 de foi; 5. *Vrednica de iubire Europeană Constantină într-o adevărată, interesantă istorie de dragoste după vremea aceasta, închinată lumii cei galante și băgătoare de seamă, spre desfătarea minții*, alcătuită în versuri. Poem în 22 părți, 482 pagini; 6. *La miezul nopții*, poem; 7. *Deucalion și Pirha*, 47 pagini; 8. *Tilu-Buhă-Oglindă*¹⁶⁹.

Reputatul profesor sibian, Dr. Petru Șpan (1860-1911), clasifica poeziile și creațiile folclorice românești astfel: I.: Literatura populară română și II.: Literatura cultă română¹⁷⁰. La rândul ei, literatura populară

¹⁶⁸ *Ibidem*, p. 25.

¹⁶⁹ *Ibidem*, pp. 25-26.

¹⁷⁰ Idem, XXXIV, 1903, nr. 5-6, noiembrie-decembrie, p. 17.

românească cuprindea: a) povești și povestitori/culegători de folclor: **Vechiul Regat:** Petre Ispirescu („Ispravnicul pocăit”, „Fata săracă și cea isteasă”, „Baba nesățioasă”, „Mama și fetița”); Ion Creangă („Amintiri din copilărie”); „poveștile lui Stăncescu” („Fundescu”, „Elena de Sevastos”, etc.). **Transilvania:** Ioan Pop Reteganul¹⁷¹, *Grigorie Sima a lui Ioan* (preot în Munții Apuseni)¹⁷². Printre culegătorii de folclor și povești populare din **Banat**, amintim pe Enea Hodoș și Ioan Cătana, iar dintre cei care au cules poezii, doine și balade populare din **Maramureș**, enumerăm pe: George Coșbuc¹⁷³, I. Moța și I. Koeváry¹⁷⁴.

O altă clasificare a creațiilor folclorice românești aparține Dr. Petru Șpan: 1) povești; 2) snoave; 3) legende: superstiții, credințe, moravuri. Ex.: legenda *Bucureștiului*, *Iașului*, *Curții de Argeș*, *Bacăului*. În Transilvania: legenda „Între piatra detunată”, legenda referitoare la ruinele cetății Deva, legenda ce tratează ruinele cetății St. Georgiul Trăscăului. Legendele se subclasifică în: solare, istorice și domestice; 4) tradiții populare: adunate de Simion Florea Marian, reputatul folclorist și membru al Academiei Române; 5) cântece voinicești/vitejești: Constantin Brâncoveanu¹⁷⁵, Mihaiu Viteazul, Ștefan cel Mare, Matia Corvinul ș.a., *Gruia lui Novac* (fiul haiducului Baba Novac, din oastea lui Mihai Viteazul)¹⁷⁶, Iancu Jianu,

¹⁷¹ Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 702-703.

¹⁷² „Transilvania”, XXXIV, 1903, nr. 5-6, noiembrie-decembrie, p. 18.

¹⁷³ Vezi: George Coșbuc, *Ochiul lui Dumnezeu: poezii inedite și regăsite*, Ediție îngrijită și prefată / de Mircea Popa, Editura Eikon: Charmides, Cluj-Napoca, Bistrița-Năsăud, 2004.

¹⁷⁴ „Transilvania”, XXXIV, 1903, nr. 5-6, noiembrie-decembrie, pp. 18-19.

¹⁷⁵ Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 138-140.

¹⁷⁶ *Balade populare românești*, Editor: Vidrașcu și fiii, Editura Litera, București, 2018, pp. 48-55.

Pintea Viteazul etc. Cântecelile voinicești se clasifică în următoarele subdiviziuni: cântece istorice, religioase, domestice și haiducești¹⁷⁷.

„Cântecelile voinicești” mai erau numite de folcloriști și rapsozii populari „cântece bătrânești, haiducești și balade”¹⁷⁸. Cântecelile bătrânești (din bătrâni) se clasifică astfel: a) Orațiile de la nuntă, b) Cântecelile vesele de la botez, c) Bocetelile de la înmormântări, d) Doinele și e) Horele, numite de ardeleni chiuituri și strigături¹⁷⁹.

În același context, taxonomic, de amintit sunt și „cimiliturile” (zicătorile, ghicitorile). Majoritatea ghicitorilor încep cu formula: „Ghici, ghicitoarea mea”. În aceeași categorie includem „păcălelile”, folosite cu mult haz de țăranii români din Ardeal. Păcălelile se împart în: a) frânturi de limbă: Ex.: „Flutur pe punte, flutur sub punte”¹⁸⁰; b) proverbe (Anton Pann)¹⁸¹. Alături de toate acestea, menționăm și „zicătorile”: *N-am nici în clin nici în mânec(ă)*; *Mânecând de dimineață mironosițele muieri*; *Cu un om ca acela nu mă duc nici la deal, nici la vale*; *Târța pârtă ș-o nimica* etc¹⁸².

Gheorghe Dem Theodorescu (n. 25 august 1849, București - d. 17 august 1900, București), renumitul folclorist și filolog român, clasifică literatura populară românească astfel: I. Colinde: a) solare (Plugușorul¹⁸³, Sorcova, Moș-Ajun), b) tradițiile; II. Orații; III. Cântecelile bătrânești: a) legende, b) balade; IV. Cântecelile de lume: a) cântece de dor, b) cântece

¹⁷⁷ *Ibidem*, pp. 19-21.

¹⁷⁸ *Ibidem*, p. 21.

¹⁷⁹ *Ibidem*.

¹⁸⁰ *Ibidem*, pp. 21-22.

¹⁸¹ *Ibidem*, p. 22.

¹⁸² *Ibidem*.

¹⁸³ Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 239-244.

zoologice, c) cântece sociale; V. Descânțece; VI. Proverbe și zicători; VII. Ghicitori și frânturi de limbă; VIII. Păcăleli și IX. Povețe¹⁸⁴.

Am realizat mai multe îndreptări gramaticale în situațiile unde contextul literar și poetic a necesitat astfel de diortosiri. Astfel, cuvântul [„nouă/e; nuoi”] a fost înlocuit cu forma sa corectă, [„noi”]; cuvântul de legătură [„cari”], folosit de poeții secolului al XIX-lea alternativ în scriere, când forma arhaică, când cea actuală, [„cari” și „care”], a fost schimbat cu varianta sa corectă, „s” a fost înlocuit cu „z”, „u” de la sfârșitul unor cuvinte a fost șters etc.

Reputatul folclorist și om de cultură Enea Hodoș (n. 31 decembrie 1858, Roșia Montana - d. 25 iulie 1945, Sibiu) definea descânțecele populare în felul următor: *Sub numirea descânțece am cuprins toate acele versuri neregulate, care se zic, se recitează ori, mai exact, se mormăie, și niciodată nu se cântă, — versuri neregulate care au în vedere a veni în ajutorul cuiva, în caz de boală, de frică, de spaimă, ori atunci când cineva dorește să dobândească plăcerea cu mijloace bune sau rele*¹⁸⁵.

Conform credinței populare românești, descânțecele, „poeziile magice”, cum le numea Enea Hodoș în presa ardeleană, aveau puterea taumaturgică și rolul de a îndepărta/alunga/combate boala, frica, spaima, urâciunea, tot răul, într-un cuvânt, iar în locul lor, ca o contrapondere la cele trăite de cel/cea asupra căruia/căreia se face descântecul să vină sănătatea, liniștea, frumusețea și mulțumirea persoanei descântate¹⁸⁶. *Ab initio*, descânțecele, acele creații populare lăsate din bătrâni până astăzi, își asumau rolul, prin intermediul descântătoarelor, în marea lor majoritate

¹⁸⁴ „Transilvania”, XXXIV, 1903, nr. 5-6, noiembrie-decembrie, pp. 18-19.

¹⁸⁵ Idem, XLII, 1911, nr. 2, martie-aprilie, p. 41.

¹⁸⁶ *Ibidem*.

bătrâne, femei foarte în vârstă de la sat, de a alunga răul și de a aduce binele în viața unei persoane¹⁸⁷.

Renumitul folclorist bucovinean, Simion Florea Marian (n. 1 septembrie 1847, Ilișești, Imperiul Austriac - d. 11 aprilie 1907, Suceava, Austro-Ungaria), autorul primelor cărți/volume de descântece românești din Ardeal (1886), iar în anul 1893, i-a mai apărut încă un volum de descântece și creații populare românești, clasifica descântecele în patru mari categorii, după cum urmează: 1. Descântece (*descântec de destors, descântec de desfacere*), 2. Vrăji, 3. Farmece și 4. Desfaceri¹⁸⁸.

Simion Florea Marian a lăsat definiții pentru fiecare categorie de descântec în parte. Conform marelui folclorist român, **descântecele** vizau doar bolile corporale în sens medicinal, pentru descântece erau necesare cunoștințe de medicină primară, naturistă, etc, *leacuri băbești*, cum se mai numesc și astăzi, iar celelalte trei categorii de „făcături” nu aveau legătură cu medicina, în scopul lor mistico-taumaturgic¹⁸⁹.

Vrăjile au de scop de a face cuiva mai mult sau mai puțin rău, cu mijloace stricăcioase: plante veninoase, obiecte spurcate și molipsitoare; ele se îndreaptă nu către ființe sfinte, ci mai adesea către ființe mitologice și către spiritele necurate¹⁹⁰.

În același context al ideilor, credințelor și practicilor populare românești din Ardeal, **farmecele** își găseau utilitatea în metamorfozarea omului într-o ființă mai frumoasă, mai bună, mai plăcută, totul realizat „cu mijloace nevinovate și curate”¹⁹¹.

¹⁸⁷ *Ibidem*.

¹⁸⁸ *Ibidem*, p. 42.

¹⁸⁹ *Ibidem*.

¹⁹⁰ *Ibidem*.

¹⁹¹ *Ibidem*.

Ultimele în taxonomia lui Simion Florea Marian au fost **desfacerile** (*dezlegări, întoarceri, mânături, aruncături*), cum le mai numește folcloristul, profesorul și teologul amintit mai sus. **Desfacerile** aveau două scopuri principale: a) a îndepărta făcăturile și, în cazurile mai rare, de a le întoarce pe spre cel ce le-a trimis; b) a se face plăcut altora¹⁹².

Prin exemplele și descrierile lui Simion Florea Marian, prin taxonomia oferită pe această tematică populară, folclorică, tradițională-rurală transilvăneană, observăm o întreagă varietate a credințelor și practicilor populare din lumea satului ardelean de la începutul secolului al XX-lea. În satele românești din Transilvania, dar și în cele din Oltenia cu preponderență, Muntenia, Bucovina etc, oamenii mai cred și astăzi în asemenea practici aflate la confluența magiei și a vrăjitoriei, de sorginte mistico-medievală. De-a lungul timpului, din evul mediu și până în secolul al XX-lea, dar și astăzi, oamenii și-au format/conservat o întreagă serie de practici populare, *credințe și leacuri băbești*, descântece, deochiuri, dezlegări, etc, o întreagă pleiadă de idei, credințe și valori populare ancestrale ce se înscriau în siajul mentalităților colective, a utilajului mental *in illo tempore*, din secolele XIX-XX, studiate și aprofundate în paginile acestei lucrări. Știm foarte bine că în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până târziu, în secolul al XX-lea, oamenii din lumea rurală, prin filtrul lucrărilor istoricului și antropologului clujean Constantin Bărbulescu, de la Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea Babeș-Bolyai, nu mergeau la spital, femeile nașteau acasă, cu moașe, se vindeau/tratau acasă etc. Astfel de practici erau și în satele din Oltenia *celui mai mare sculptor, Al omenirii, Constantin Brâncuși*, cum spunea poetul Adrian Păunescu (n. 20 iulie 1943, Copăceni, raionul Sângerei, Republica

¹⁹² *Ibidem*.

Moldova - d. 5 noiembrie 2010, București, România) în imnul dedicat Echipei de fotbal Universitatea Craiova.

Un exemplu elocvent din Oltenia, Bunica mea maternă, Bernhart Elisabeta, soția lui Bernhart Lucian (1940-1997), a născut toți trei copiii acasă, cu moașa Budulina, moașa satului (Piatra Olt). Astăzi s-au format adevărate specializări și școli de moașe, dar originea lor stă în acele nașteri de la începutul secolului al XX-lea, din lumea satului tradițional românesc. „Felcera” și „Moașa” erau foarte respectate în satul oltenesc din vremea comunismului și foarte atent monitorizate de regimul comunist, de factură stalinisto-sovietică, din România.

În anumite zone din Oltenia istorică, de unde provin eu, și astăzi se folosesc anumite *leacuri băbești* pentru vindecarea bolilor: cartofi tăiați și așezați într-un batic foloseau pentru vindecare amigdalelor inflamate (*gâlcilor*), șosete îmbibate în oțet și luate în picioare pentru temperatură foarte mare, foi de varză pentru inflamarea genunchilor, a articulațiilor, există și astăzi o serie de plante medicinale cu care se tratează oamenii. Ceaiurile (de mușetel, izmă/mentă), ceaiul de ceapă pentru tuse, etc.

În anii 1879, 1880, 1889, 1907, 1908, 1915, 1917, 1918, 1919, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1936, 1937 și 1946 nu am găsit nicio poezie publicată în revista „Transilvania”. Temele predilecte din anii amintiți mai sus au fost cu totul altele: asociaționismul cultural din Transilvania, societăți studențești, rolul femeii în gospodăria țărănească, articole de presă ce vizau problemele legate de limbă, ortografie și punctuație, luări de poziție privind mișcarea națională românească din timpul Primului Război Mondial, semnate de Vasile Goldiș, Alexandru Ciura, Alexandru Lapedatu, articole semnate de filologi, istorici și etnologi ca Ion Breazu, Athanasie

Marian Marienescu, Ion Pop Reteganul, Iustin Ilieșiu, I. U. Soricu și mulți alții.

Au fost abordate și teme ce țineau de grădinărit, pomicultură, horticultură, viticultură, evoluția și mersul societății ardeleni, viața cotidiană a românilor din Transilvania, îndeletniciri, obiceiuri și tradiții românești din Ardeal (clacă, horă, broderie și obiecte ce țin de vestimen-tația și mobilierul casei și gospodăriei țărănești), sfaturi și îndemnuri pentru copii și școlari, serbări culturale și naționale românești.

Toate aceste demersuri au fost realizate, voi sau nu, în sensul Marii Uniri de la Alba Iulia, de la 1 Decembrie 1918.

Cu toate că în perioada menționată nu am identificat poezii, am consultat integral revista „Transilvania” de la BCU - Cluj-Napoca, pentru a avea o imagine totală, completă, rotundă, asupra întregii mișcări culturale, naționale, literare și poetice a românilor ardeleni, cu trimiteri și la celelalte provincii istorice.

În actuala cercetare am abordat, aprofundat și studiat presa românească din Ardeal, din perspectivă filologică, literară, folclorică și poetică, reușind astfel să aducem elemente de noutate atât prin corpusul de poezii puse la dispoziția etnologilor, folcloriștilor, rapsozilor populari și istoricilor români, cât și prin abordarea emancipării naționale românești din Transilvania, în și prin revista omonimă, prin poezie, folclor, datini și tradiții populare românești, tradiții și obiceiuri ritualice (botez, nuntă, înmormântare), descântece, strigături și hore în această arenă transilvană a disputelor politice (activism vs pasivism) și istorico-naționale de-a lungul timpului.

Foarte multe poezii, bucoavne, vorbe de duh, cugetări literare, cântece haiducești și cătănești, colinde și tradiții românești am identificat în

interstițiul cronologic 1868-1929, cu intermitențe în timpul Primului Război Mondial și perioada interbelică. Pe lângă presă, am consultat bibliografia de specialitate (lucrări editate: cărți, colecții de documente, dicționare și enciclopedii), alături de articole și evocări publicate în diferite reviste științifice și de specialitate, site-uri online ș.a.

Am adus/ readus în atenția istoriografiei românești și străine poeți, oameni de cultură și folcloriști mai mult sau mai puțin cunoscuți din Transilvania, care prin întreaga lor contribuție poetică, filologică și cultural-națională diseminată în paginile revistei ASTREI de la Sibiu, iar ulterior către intelectualii și cărturarii vremii demonstrează, încă o dată, rolul eminamente cultural, acela de „luminare a maselor” îndeplinit de ASTRA, de la momentul înființării la Sibiu (1861), trecând prin istorie, și dacă doriți, până astăzi.

Din anul 1861, ASTRA a pus piatra de temelie a asociaționismului cultural și național din Transilvania, iar revista ASTREI consultată și cercetată de noi, număr de număr, filă de filă (1868-1946) a reprezentat un adevărat izvor al manifestării culturale și naționale prin poezie, folclor și tradiții populare românești.

De la înființare și până astăzi, prin toate despărțămintele din Transilvania, ASTRA a rămas un reper al formării culturale a elitelor românești și a transmiterii valorilor culturale, literare, poetice, folclorice, teologico-didactice, pedagogico-naționale către cei mulți, către lumea rurală ardeleană.

„Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român” (ASTRA) a reprezentat, de-a lungul timpului, un reper identitar și cultural național pentru toți românii din Transilvania, un adevărat „far” al asociaționismului românesc și un model pentru întemeierea

tuturor celorlalte asociații culturale și naționale din Transilvania și Ungaria („Societatea Petru Maior” de la Budapesta¹⁹³, „Societatea Iulia”, Cluj, „Societatea pentru fond de teatru român”, Fundația Gojdu¹⁹⁴, multitudinea asociațiilor de femei din Brașov, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, apoi toată mișcarea asociaționistă de la Sibiu, Blaj, Arad, Oradea și celelalte burguri transilvănene și bănățene. „Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român” (ASTRA) a fost o adevărată „agora” a manifestării culturale, identitar-naționale prin poezie și literatură, folclor și tradiții populare românești.

În încheierea acestor considerații preliminare, transmitem alese mulțumiri Domnului Prof. univ dr. Ioan Chirilă (Facultatea de Teologie Ortodoxă, UBB) și Domnului Conf. univ. dr. Ion Cârja (Facultatea de Istorie și Filosofie, UBB), referenții științifici, pentru îndrumări și sugestii bibliografice. Mulțumiri, alături de întreaga noastră grațitudine se îndreaptă către Domnul Profesor Ioan Taloș, cât și către Doamna Cristina Timoce de la Arhiva de Folclor, pentru sfaturi și referințe editoriale.

Părinților mei, Septimiu-Eugen și Clara Rușeț, le mulțumesc din suflet și pe această cale, pentru tot sprijinul material, moral și de orice natură din timpul cercetării.

Documentarist Dr. Răducu RUȘEȚ,

Cluj-Napoca, 19.04.2025!

¹⁹³ Selectiv: Răducu Rușeț, *Societatea Petru Maior - rol semnificativ pentru formarea intelectualității românești din Transilvania* [„The Society Petru Maior - Significant Role in the Formation of Romanian Intellectuality in Transylvania”], în *Acta Mvsei Porolissensis*, XXXIX, Zalău, 2017, pp. 91-101; Cornel Sigmirean, *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000, *passim*.

¹⁹⁴ Vezi pe această temă: Cornel Sigmirean, Aurel Pavel, *Elită și națiune: Fundația Gojdu (1871-2008)*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2019.

1868

[...] ¹⁹⁵

Da' n-a pierit românul, când hoardele barbare
Veneau ca și lăcuste în agrii semănați,
Tăind fără de milă, răpind fără cruțare,
Lipsind pe fii de tată și pe surori de frați,
Acum când brațu-ți ager în lume-i cunoscut,
Tu, bravule române! Mai crezi că ești pierdut?

A. Mureșianu

[...] ¹⁹⁶

Gintea-n care naște oricine,
Pe aceea va iubi,
Ești român, voi fi cu tine,
Că-s român și-n veci voi fi.

Cezar Bolliac

¹⁹⁵ „Transilvania”, I, 1868, nr. 5, 15 februarie, p. 85. Poezie fără titlu.

¹⁹⁶ *Ibidem*. Fără titlu.

[...] ¹⁹⁷

Mult e dulce și frumoasă
Limba ce vorbim,
Altă limbă-armonioasă
Ca ea nu găsim
Românașul o iubește ca sufletul său
Ah! Vorbiți, scrieți românește
Pentru Dumnezeu...

G. Sion

*Astfel e românul! Și român sunt eu,
Și sub jugul barbar nu-mi plec capul meu* ¹⁹⁸.

D. Bolintineanu

¹⁹⁷ *Ibidem.* Poezie fără titlu.

¹⁹⁸ *Ibidem.*

[Moldova la anul 1821]¹⁹⁹

S-a întors mașina lumii, s-a întors cu capu-n jos
Și merg toate dimpotrivă, anapoda și pe dos.
Soarele de-acum răsare dimineața la apus,
Și apune despre seară pe la răsărit în sus.
Apele schimbându-și cursul, dau, se întorc înapoi,
Ca să bată fără milă cu izvoarele război.
S-a smintit se vede firea lucrurilor ce la cale
Aflându-se din vecie au urmat legilor sale.
Și-au schimbat se vede încă și limbile graiul lor,
Și totuna vrea să zică, de mă sui sau mă cobor.
Toate până acum câte se părea cu neputință,
Ieșind astăzi la iveală vor putea avea credință.
Vreme multă n-a să treacă, și-a ara plugul pe mare,
La uscat corăbierii nu s-ar teme de-necare.
Ce să zică atunci pescarul, când în apa curgătoare,
Îi va prinde mreana vulturi și dihănii zburătoare.
Ce să zică vânătorul, când în loc de turturele
Nevăzând nici câmp, nici codru, va împușca zodii și stele?
Nătărăule, ce umbli pe a cerului fațadă,
Strigat-au ieri noapte luna printre nouri la promenadă.
Suma veacurilor scrise pentru tine în acest loc
S-au deșirat de pe crugul soarelui cel plin de foc

¹⁹⁹ „Transilvania”, I, 1868, nr. 7, 15 martie, pp. 7-8.

Dar de ești vreo cometă rătăcită printre stele
Și umbli fără de noimă, ieșită din rânduiele?
Și zăbava peste vreme te ține-n calea cerească,
De îngâni cu mângâiere armonia îngerească?
Dacă ești planetă nouă și nu ții tovărășia
Colindând pe lângă soare în sistema ce se știe?
La depărtare căzută te întoarce pe o cale
Să nu ieși nebunește din hotarul sferei tale
Cutezător mai de-aproape vei fi ars de multă pâă,
Poți să degeri dimpotrivă, de te vei depărta iară.
Iată Aurora, vine cu veșminte luminate
Alungând spaimile nopții peste locuri depărtate.
Era steaua Afroditei vărsând și foc și răcoare,
Deschide cu a sale raze porțile sfântului soare.
Era nu știa ce să mai zică, și de-abia numa-ncepură,
Când un nor venind cu ploaia, îi spăla vorba din gură.

Vasile Fabian alias Vasile Bob²⁰⁰

²⁰⁰ Vasile Fabian (găsit în alte surse consemnat sub numele de Vasile Bob sau Vasile Fabian-Bob, n. 31 decembrie 1795, Rusu Bârgăului, Bistrița Năsăud - d. 7 aprilie 1836, Iași, Moldova) poet, publicist și profesor român, autor de poezii alegorice și patriotice românești, născut la Bistrița Năsăud. În anii 1819-1820, alături de alte personalități ale mișcării naționale românești ardeleni de la Blaj (dr. V. Pop, Costa și Manfi), poetul Vasile Fabian a mers în Moldova. Nepot al episcopului Ioan Bob, Vasile Fabian a fost profesor de matematică la Iași, iar ulterior a ajuns paharnic în Moldova. Redactorii revistei „Transilvania”, din anul 1868, au avut ca sursă de inspirație pentru culegerea/ selectarea poeziilor lui Vasile Fabian un manuscris cu grafie chirilică din anul 1843. Cf.: „Transilvania”, I, 1868, nr. 7, 15 martie, p. 8.

[Moldova la anul 1829]²⁰¹

Cât era mașina lumii întoarsă cu capu-n jos,
Mergeau toate dimpotrivă , anapoda și pe dos
Iată că de-acum răsare soarele la răsărit,
Și apune cu zâmbire despre seară la ,sfînțit
Luna, stelele și câte planete umblă pe cer,
A intrat ca din vecie era-n scrisele lor sferi.
Și stihiiile rîd toate bucurându-se văzând,
Că armonia cerească întocmită de curînd,
Le asedia-ntr-o unire dându-le sfinte măsuri,
Și le pune iar la cale după vechile scripturi.
Într-o nouă atmosferă, ce din veacuri cu noroc
Se deșira de pe crugul soarelui cel plin de foc.
Iată că răsar pe roata pămîntului întocmit,
Ca din morți la înviere popoare ce-au fost pierit.
Iată marea și uscatul stau în hotarele lor,
Deschise pentru viața făpturilor tuturor.
Apele păzindu-și cursul n-au să-ntoarcă înapoi,
Ca să bată fără milă cu izvoarele război,
Nici munții din vîrfuri ,nalte să-și surpe stîncile-n văi,
Peste munca și sudoarea locuitorilor săi
Toate până acum câte nu se puteau pe pămînt,
Ieșind astăzi la iveală pot să aibă crezămînt.

²⁰¹ Idem, I, 1868, nr. 8, 1 aprilie, pp. 10-12. Poezie alegorică scrisă de Vasile Fabian după Pacea de la Adrianopol (1829) sau înainte de momentul „Iulie 1830”. Vezi: „Transilvania”, I, 1868, nr. 8, 1 aprilie, p. 12.

A trecut se vede vremea, când ara plugul pe mări,
La uscat corăbierii n-aveau frică de-nnecări.
Au trecut și-acele zile, spaima nopții când umbla,
Ziua mare la lumină fără a se rușina.
Astăzi păstorul se culcă fără frică lângă oi,
Și cu fluierul la gură uită grija de nevoi.
Ce-a să zică-acum pescarul, când în Prutul cel curat
Nu-i va prinde mreana vulturi și dihănii de zburat?
Ce-a să zică vânătorul, când în loc de turturei
Văzând iarăși câmpul și codrul, n-a împușca zodii și zmei?
Mirase-va și plugarul, când vara la seceriș
Vor sta spice-naurite pe paragini și [scaisiu] scaieți.
Dumnezeule, de unde peste niște țări așa
Se revarsă cu-ndurare așteptat-a mila ta!
Se revarsă și ne află înecați în lăcrimări,
Ca copiii fără mamă căutând urme de cărări.
Lăsând urma părintească moldovanul amăgit,
A intrat în căi străine și de-atunci a rătăcit...
Că-s cărările-nverzite pe unde cei vechi calcă,
Și-n pământul cel de astăzi nu-și cunoaște casa sa
A turnat la miază-noapte și săgeata ce-a zburat,
Spărgând cetăți întărite peste munți a fulgerat.
Spuneți munților voi toate și văi care v-au deschis,
Spăimântate dinaintea trăsnetului cel trimis.
Acolo neșters rămâne sângele-atâtor bărbați,
Cu care și noi astăzi ne vedem răscumpărați.
Fost-au când odinioară un arbore odrăslit,

Pus de mâna strămoșească multă vreme ne-a umbrit.
O sabie cerută, ce nu-i trebuie tălmăci,
Ajungând la cules rodul, ea dăruimă pe copaci.
După multă pustiire cu brațul său a speriat,
Ajungând până aicea, a venit și l-a tăiat;
L-au tăiat și-n putrejune doarme astăzi pentru toți
Cel ce avea să umbrească pe copii și strănepoți.
Ah, a-l la-nviere cu lacrimi de se poate,
De atunci și până acum de câte ori înflorea!
Ce pot lacrimi și suspinuri, când de mult s-au prorocit,
Ca el numai în grădină de virtute îngrădit,
Cu munca ta moldovene și sudoare-nrăurit.
Va putea ajunge iară la floarea i-a picat,
Aici dar trebuiește minte numai și bărbat,
Când în mână și grădină ți s-au dat,
Căci scumpa sămânță încă la adânc în rădăcini
Șade-ascunsă și așteaptă să o curețe de spini,
De dudău, de buruieni, de scaiul [nepriințios] neprietenos
Că așa răsărind era, să dea roade și folos.
Dar cu vremile de astăzi pân' atunci și tot așa
Patriotule iubite, ce mai putem aștepta?
Când acea pasăre rară ce-a vestit după senin,
Oarecând scăparea lumii cu o frunză de măslin,
La noi încă pân' acumă într-un veac mai prefăcut
De potopul altor rele să străbată n-au putut.
Și-o corabie ce poate fără cârmă, când pe mări
A rămas după furtună părăsită la-ntâmplări!

Cele măguri viforoase fumegând tot ploia cerul
Și îngână cu-alor neguri mersul norilor pe cer.
Când el vrea să se răzbune, ei se-ntorc în sus și-n jos
Nor pe nor totul se ridică, care de care mai sperios
Și-n a lor învăluire ca balauri înțeleștați,
Mii de spaime și năluci făcu ochilor întristați.
Astăzi când aiurea toate din pământ până la cer
Se măresc în armonia luminatelor sferi,
Astăzi când lumea s-alină într-o pace ce-a încins
Cu ale sale brațe-atâtea [popora]²⁰² poporul ce s-a fost stins
Noi suntem care cu altă lume nu ne mai vedem,
Și la orice scăpare dumeri nu ne putem,
Nici căldura, nici răceala vreodată mai simțim,
Având firile luate, de ce merge amorțim.
Cerescule Împărate, întinde-ne mâna ta,
În noianul fără margini să perim nu ne lăsa.
[Tinde] Întinde mâna și ne scoate la limanul arătat,
Cu-acea biată luntrișoară, ce de valuri s-a sfărmat.
Căci din așa haos numai virtutea brațului tău,
Sprijinită de puterea unui singur Dumnezeu,
Atunci mântuie-ne poate, când cu traiul [ticăit] ticălos,
Vom dezbrăca și veșmântul veacului nepocăit.

Vasile Fabian

²⁰² Forma arhaică a cuvântului popor. Așa apare cuvântul în presa ardeleană. Am trecut varianta corectă a cuvântului, conform normelor actuale de scriere.

[Odă]²⁰³

Crucea iarăși luminează pe vechiul său drag pământ,
Semiluna se-nfruntează aproape de-al său mormânt,
Ismail fricos grăbește în pustiul arăbesc.

Ioan Heliade Rădulescu

[Doncilă]²⁰⁴

Sub acel păr din sat
Zace Doncilă pe un pat;
Nouă ani și jumătate
De când zace el pe spate!
Pentru dânsul nu e vară,
Nu e dulce primăvară,
Ci numai viață-amară!
Pe de-o parte carnea-i cade,
Pe de alta viermii-l rod,
El se roagă tot mereu,
Să-l sloboadă Dumnezeu.
Toată lumea l-a lăsat
Lumea toată l-a uitat,

²⁰³ Idem , I, 1868, nr. 8, 1 aprilie, p. 12.

²⁰⁴ Idem, I, 1868, nr. 19, 15 septembrie, pp. 18-20. Baladă populară culeasă de Vasile Alecsandri.

Numai sără-sa Ancuța²⁰⁵
Ancuța româncuța
Luceafărul satului,
Salba împăratului
Nici pe Donciu l-a lăsat,
Nici pe Donciu l-a uitat
Nouă ani ea l-a cătat,
Nouă ani și jumătate
L-a cătat tot ca pe-un frate
Zi și noapte l-a vegheat,
Perne albe i-a mutat,
Când la cap, când la picioare,
Când la umbră, când la soare!
Într-o zi el o vedea,
Că de plâns se ascundea,
Și cu jale așa zicea:
Ce-i, Ancuțo, draga mea?
Ochișorii tăi frumoși
Sunt ca doi luceferi roși;
Poate că ți-a venit greu
De când tu mă cați mereu?
Ba, ferească Dumnezeu!
Nu-i asta, drăguțul meu
Dar un plâns m-a apucat,

²⁰⁵ În poezie numele „Anicuța”, folosit doar de două ori, alternează cu numele „Ancuța”, scris sub forma sa actuală de foarte multe ori. Am optat pentru varianta corectă, actuală, a numelui.

Că pe fetele din sat
Grea urgie a picat!
Că știi, frate, un mârzac
A sosit de la Bugeac
Și prin țară face jac
Lângă sat el s-a oprit
Sub un cort mare pâslit,
Și-orice vrea tătarul cere
Tot în silă și-n putere.
Dă tot omul de pe-aici
Zece galbeni venetici,
Și de fiecare casă
Câte-un miel și-o găscă grasă,
Iar pe noaptea fiecare
Cere câte-o fată mare!
Hei, Ancuțo, draga mea,
Facă Dumnezeu ce-a vrea!
Tu să n-ai nici o păsare.
Fierbe lapte-ntr-o căldare
De-mi gătește-o scăldătoare
Și mă freacă-ntr-un noroc
Cu floare de busuioc,
Doar mi-ar potoli cel foc,
Apoi adă-mi haine dalbe,
Cusute cu fire albe;
Adă-mi și armele mele
Ce lucesc ca niște stele.

Apoi cheamă din câmpie
Calul meu de voinicie
Care plânge când mă vede,
Și de-i zic că mor, nu crede!

El în lapte se scâlda,
Cu busuioc se freca,
Haine dalbe îmbrăca,
Calul și-l încăleca,
Și cât se vedea călare,
Striga tot în gura mare:
Rămâi, soro, sănătoasă
Ca o viorea frumoasă
Într-un păhărel pe masă!
Și tu, Șoime, ce nechezi
Și de boala mea nu crezi,
Să te văd cum te repezi,
Când în mine mă gândesc
Să răpun cap tătăresc!"
Șoimul vesel necheza,
Zborul iute-și repezea,
Iepurește, ogărește,
Păsărește, fulgerește,
Și-ntr-o clipă ajungea
La cortul lui Crâm Hogeia.
Bun sosit, ghiaur Doncilă!
De-mi aduci vreo copilă,
Adă-mi tu pe soră-ta,

Că nu doresc pe alta.
Îți aduc altă mireasă,
Mai frumoasă, mai aleasă,
Care, când te-a săruta,
Halal de viața ta!
Cine-i, bre Doncilă, cine?
Unde, unde-i s-o văd bine!
Iat-o ici în brâu la mine!
Ia vezi cât e de frumoasă,
De subțire, de lucioasă,
Ce glăsuț [zinghenitor] zângănitor
Scoate când o prinde dorul,
Dar mănâncă om de viu
Și taie cap de deliu.
Ah! amar, amar Doncilă!
N-am cerut așa copilă.
Du-te cu dânsa-napoi,
Că eu plec azi de la voi.
Ba nu! vreau să te cunun,
C-am jurat să fiu azi nun.
Pala-n aer fulgera
Capul mârzăcesc zbura!
Apoi Donciul se-ntorcea,
Ancuței de zicea:
Bietul om! noroc nu are;
I-am dus lui o fată mare,
Și numai dintr-un sărut,

Capul lui și l-a pierdut!²⁰⁶

(Din baladele lui Vasile Alecsandri)

[*Geniul națiunii*]²⁰⁷

(„[De]cântat” de Iosif Vulcan)

Eră o lupta mare . . .

O lupta ce decurse cu multă-nverșunare.

Doi inimici puternici dădură piept cu piept,

Luptând fără cruțare, lovind în [sinul] sânul drept.

Cumplita lor năvală făcea să se uimească,

Să tremure de groază ființa pământescă;

Și lupta lor grozavă umpluse de fiori

Pe bieții muritori,

Căci dânșii de mulți secoli trăiau în dușmănie,

Nu cunoșteau ei milă și nici mărinimie;

Luptau fără-ncetare și iar urmau luptând,

Și lupta și acuma, nu-ncetau ei nicicând.

²⁰⁶ Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 72-74.

²⁰⁷ „Transilvania”, I, 1868, nr. 20, 1 octombrie, pp. 28-31.

Acești dușmani de moarte sunt: [Dieulu perițiunii]²⁰⁸

Și geniul națiunii.

De mii de ani ei luptă, se frâng, se bat, s-omoară,

Dar geniul națiunii e tot învingător;

De mii de ani ei luptă,

Da-n orișicare luptă

Națiunea mea reportă triumf înălțător,

Și crește și-nfloreste ca spicul grânelor;

De mii de ani contrarii ne frâng fără de milă,

Lovirea lor amară e crudă și ostilă,

Dar n-a pieri românul, etern va tot trăi,

Căci are un geniu candid, ce tot l-a ocroti.

Era o lupta mare...

Și [dieulu perițiunii] în cruda sa turbare

Era aci aproape să iasă-nvingator;

Iar geniul națiunii stătea suferitor,

Și ochii lui se-implură d-amare lacrimile,

Și fața îmbrăcase o grea și neagră jale,

Dar tot lupta și-atunce cu foc și [resolutu],

Căci n-a pierit vreodată pe cine-a susținut.

Și ce minune mare și fără de pereche!

Căci nu se stinse încă seminția cea străveche.

Venise o lupoaică, cu lapte de-al ei

Nutri cu îndurare pe cei doi mititei;

²⁰⁸ „Dumnezeul petițiunii”.

Și dâșii mari crescură ți mândru se-nălțară,
Facură o cetate mai mare cât o țară,
Și geniul națiunii-i apăra mereu,
Pe unul îl făcuse îndată semizeu,
Și spuse cu mândrie, că gîntea cea măreață,
Ce de la Dumnezeu descinde, nu pierie-n negra ceață,
Și n-a pierit națiunea, și brațul ei nervos
Sfarmă ce-i stete-n cale, dărâma îndată jos;
Și n-a pierit națiunea, puterea ei cea mare
Creștea fără-ncetare,

Lupta cu bărbăție, luptă cu foc, lupta,
Și cuceri o lume cu spada-n mâna sa,
Și-atunci o lume-ntregă vorbea cu admirare
De brațul său puternic, de vitejia-i mare,
Și soarele pe cer în zori când răsărea,
Zarea pământului dâșei și-ntrînsul apunea;
Și domnitori puternici, națiuni cu [superbia]
I se-nchinau cu fală, cu multă bucurie,
Simțeau în piept plăcere putînd-o preamări,
Simțeau o fericire putîndu-i a servi.
O mare-a fost atuncea națiunea cea străveche,
Dar fi va fi mai mare, cât n-a avea pereche!

Trecură secolii, secolii. Ah, însă ce dărâma!
Pieriră toate, toate, și nimbul cel sublim.
Națiunea mare, bravă, înota în desfrînare,

Se târâia molatic în nepăsare mare;
Pe brațul voluptății stingea cu foc nebun
 Făclia-naintării si-a tot ce este bun,
 Și fiii tari că stanca se [fecera] femeii,
 Și leii cei puternici se prefăcură miei.
Iar geniul națiunii, privind căderea mare,
Văzând ucis moralul, erupse-n indignare;
 Privea cu întristare, cum creațiunea sa
 Mereu se micșora,
 Și-aicea ce odată o lume ocupară,
Plăteau tribut ca sclavii la ginta cea barbară.
 Atâta umilire al unui brav popor
 Pe geniul națiunii-l face-ndurător,

Și iar s-aventa-n luptă, din somn pe toți deșteaptă,
 Să mergă-n bătălie să lupte luptă dreaptă;
 Și iată că deodată se scoală mici și mari
 S-atace pe barbari;

 Și iată că deodată reînvie-n națiune
Triumfurile mărețe, bravurile străbune;
 Cu toții se făcură eroi, precum au fost,
 Și lații în națiune n-avură adăpost.
Pleacă toți cu toții, cu brațe mari și crunte,
 Făcură o minune, pe râul mare-o punte,
 Ruina punții grele vorbește până azi
 De eroii cei viteji.

Trecură râul mare, descinseră la lupta,
La lupta mult grozavă, întocmai cum se luptă
Pe câmpurile-ntinse un tigru cu unu leu,
Cum lupta o națiune lovită-n simțul său;
Și lupta fu cumplită, și lupta fu amară,
Și când se osteniră, din nou se apucară,
Și lupta fu grozavă, — trecură patru ani
Când geniul națiunii învinse pe dușmani.
Barbarii toți pieriră, în luptă sângerară,
Și bravii ocupară a loru deșartă țară,
Și țara ocupată lăsară fiilor,
Și ei vor apăra-o, căci țara e a lor.

Și iar urmară secolii de lupte mari, străbune,
Și steaua fericirii apuse-n [peritiune],
Și noaptea suferinței întinse valul său
Si-acoperi în manta-i poporul semizeu,
Domnea întunecime, ah însă colo iată
O stea radioasă mi se ivi îndată,
Și steua răspândise lumina-n sân și piept
Națiunea-i zise „mare” cu stima și respect;
Dar și lumina asta cu raze dulci sublime,
Se stinse la Suceava, lăsând întunecime.
Și iarăși fu-ntuneric, o noapte lungă, grea,
Și [dieulu perițiunii] acuși se preamărea.
Da-n astă noapte lungă o singura lumină
Își revărsa splendoarea târzie, dar senină,

Lumina se aprinse-n Călugăreni frumos,
Dar mâna asasină o stinse-n Turda jos.

Și iarăși fu-ntuneric, o noapte-ngrozitoare,
Nu mai era speranță să se ivesca un soare;
Durerea agoniei ardea, stingea amarul,
Și orice ajutorință părea, că e în zadar.
Dar o națiune bravă, cu simț de libertate,
Prin orice vijelie și viscoli mari străbate;
Nu pierе niciodată, etern ea va trăi,
Căci are unu geniu candid ce tot l-a ocroti;
Căci simțul libertății e seminția aceea, din care
Un cedru-nalt răsare.

Și când pericolul groaznic amenința mai greu,
Seminția libertății produse fructul său,
Și brațele nervoase grozav încătușate
Ardeau de libertate,

Și dorul libertății născu deloc minuni
Și insufla tara-n bătrâni, bărbați și juni;
Din lanțul servituții și din cătușe grele
Făcură arme, spade, tăind cumplit cu ele;
Și lupta se încinse la munți și pe câmpii
Lovind pe mii și mii.

Și lupta se încinse, curgea fără-ncetare,
Tiranii se-ngroziră de-nvingerea cea mare.

Dar când era să urmeze triumful mult dorit,
Trădarea cea infamă făcu deloc finit,
Si cei ce ridicară stindardul libertății,
Căzură jertfă crudă toți ai crudelității,
Și cu durere mare, și cu tortură, chinul,
În roți sfărâmară al lor [ardinte sinu].

Și [dieulu peritiunii] râdea cu bucurie,
Crezând, că-mpărația-i îndată va se vie;
Iar geniul națiunii plecându-și fruntea sa
De-un [venitoriu] ferice mereu se cugeta:
În van orice-ncercare,

Poporul meu se stinge, trăind în dezbinare.
În dezbinare dânsul s-a stinge, va pieri,
Unit în simț și cuget etern el va trăi!
Unită-n simț și cuget, națiunea cea stăveche
Va fi mărită era, cât n-a avea pereche;
Și n-a peri din lume, etern ea va trăi,
Căci are un geniu candid, ce tot l-a ocroti.

[Rada]²⁰⁹

(baladă poporală)

La cea casa mare,
Cu ferești în soare
Multe buți de toate
Se lovesc în coate,
Buți mari, ne-ncepute
De câte cinci sute,
Ș-altele mai mici
De-o suta și cinci.
La cea casa mare
Cu ferești în soare,
Vinu-i bun și rece,
Mult vin[atiu] se trece
Că-l vinde Rădița,
Rada crâșmărița
Și-l beau cazacii
Negustori de vii.
Iar unul din ei
Căpitan Matei,
Cazac bătrân
Și cu moartea-n sân,
La Rada căta,
Din sufleu ofta
Ș-apoi cuvânta:

²⁰⁹ Idem, I, 1868, nr. 22, 1 noiembrie, pp. 22-23.

Rado, Rădișoară,
Mândră viișoară
Ia-m tu pe mine,
Ca te-oi ține bine
Si ți-oi da eu ție
Ruble chiar o mie,
Papuci în badii
Aduși din Indii,
Blană lungă, moale,
Cu samur în poale,
Și un așternut,
Cu aur țesut.
Rada mi-l vedea
Și îi răspundea:
Căpitan Matei,
Mă vrei, nu mă vrei,
Cât ești de bogat,
Nu mi-i fi bărbat,
Că-ți e barba sură
Și n-ai dinți în gura.
Bărbat oi lua,
Care s-a afla
Dunărea să-noate
Ridicând din coate,
În picioare stând,
Buzdugan purtând.
Nimeni nu s-află,

Care cuteză
Din acei cazaci
Negustori de vii.
E un argățel,
Tânăr, voinicel
Pe loc s-apucă,
De se încercă,
Dunărea trecea,
Și iar se-ntorcea
Din coate-notând,
În picioare stând,
Buzdugan purtând.
Rada-nveselea
Și astfel grăia:
Vin' voinicule,
Argățelule!
Pe tine te vreau
Bărbat să te iau,
Că-i o zicătoare
De însurătoare:
Cine bate Dunărea
Nu mi-l bate muiera!²¹⁰

(Din baladele lui Vasile Alecsandri)

²¹⁰ Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 77-79.

[*Jianul*]²¹¹
(baladă populară)

N-ați auzit de-un Jian,
De-un Jian, de un oltean,
De un hoț de căpitan²¹²,
Care umblă prin păduri
Cu doisprezece panduri,
Cu ghebe și cu [poturi]?
El ia miei de la ciobani,
Armăsari de la mocani,
Fără plată, fără bani!
Și pândește la strâmtori,
De despoaie negustori,

²¹¹ „Transilvania”, I, 1868, nr. 22, 1 noiembrie, pp. 23-24. Orientativ despre haiducul Iancu Jianu: Paul-Emanoil Barbu, *Haiducul Iancu Jianu - adevăr și legendă*, Ediția a 3-a, revăzută și adăugită, Prefață de Dumitru Constantin-Dulcan, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2021; Paul Constant, *Iancu Jianu* [roman], Editura Cugetarea-Georgescu Delafras, București, 1940; Crina Ionescu, *Cântecul lui Iancu Jianu*, Editura Ion Creangă, București, 1972; Nicolae D. Popescu, Roxana Patraș, Laura Catrinescu, *Iancu Jianu: nuvelă originală*, 2 Vol., Ediție îngrijită de Laura Catrinescu, Editura Cartea Românească Educațional, Iași, 2019; Nicolae D. Popescu, *Iancu Jianu, haiducul*, Editura Românească Educațional, Iași, 2021; Daniel Mircea Preda, Liviu Marian Ionică, *Iancu Jianu, moșia de vatră a boierilor Buzești*, Editura Hoffman, Caracal, 2011; Petronela-Luminița Tucă, *Iancu Jianu: o perspectivă asupra construirii eroului*, 2 Vol., Editura Etnologică, București, 2019. Pentru mai multe variante ale „Baladei lui Iancu Jianu”, vezi: Paul-Emanoil Barbu, *Haiducul Iancu Jianu - adevăr și legendă*, Ediția a 3-a, revăzută și adăugită, Prefață de Dumitru Constantin-Dulcan, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2021, pp. 375-402.

²¹² Primele patru versuri au fost repertorizate și în: *Iancu Jianu, căpitan de haiduci*, nuvelă originală de N. D. Popescu, Partea a II-a, în Ștefan Baghiu, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, et. alii, „The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19 th Century”. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019, p. 47.

Și tot prinde la boieri
De-i curăță de averi!
Toți de dânsul că fugea,
Toți de el se jăluia,
La Domnul, la Caragea.
Domnul potera-adună,
Dupa hoți el o mână.
Iar Jianu-nțelegând
Cele ce-i treceau prin gând,
Se-ndrumea spre Olt fugind.
Când la Olt, Oltu-i umflat,
Ca la munte l-a plouat:
Măi române, măi podare,
Trage podișca de car,
Să mă treci la acel mal
Cu viteazul ăst' de cal.
Trage podul mai de-a dreptul,
Pan' nu-ți pun un glonte-n piept,
Nu-mi fi dușman si-mi fi frate,
De nu vrei un glonț-n spate.
Dar podarul se gândea
Si cu lene se-ntindea.
Daca vedea și vedea
Jianu rostul nu-și pierdea.
El se arunca în not
Cu suflet, cu cal, cu tot.
Calu-n apă se lupta,

Iar Jianul cuvânta:
Decât să mă rog de prost,
Ca să de podul în rost,
Mai bine cu murgu-n-not,
Că și el e pui de Olt.
Decât să mă căciulesc,
Mai bine să haiducesc!
Hai voinice murguleț,
Nu mai face părul creț,
Hai la Slatina-n județ,
Unde gazdă ne-om afla
Ș-amândoi ne-om răsufla!
Când la gazdă el sosea,
Ce vedea și ce-audia?
Poteră gazdă legă,
De Jianu o întrebă.
Haide iar, murgule, hai,
Hai la munte sus, pe plai,
Să scăpăm de chin, de vai!
Fugea murgul cât fugea,
Dar potera-l ajungea,
Pe Jianu, mi-l prindea,
Și-l ducea la Caragea
Vai! sărmanul voinicel!
Sărăcuț, amar de el
Căci pe loc mi-l judecară,
Cu lanțuri mi-l încărcară,

Și-n ocnă mi-l aruncară²¹³.

(Din baladele lui Vasile Alecsandri)

[Cântec popular dedicat lui Iancu Jianu]²¹⁴

Colea, maică-n făgețel	Le-a lăsat și a fugit.
S-a ivit unu voinicel	La Jiu pe unde-a umblat,
Pe-un cal vânăt porumbel.	Câte fete s-a-nșelat
Mă duc, maică, după el.	După el de s-au luat,
Nu te duce, fata mea,	Cu copii tot le-a lăsat.
Că-i păți rușine grea.	La Olt, prin oricare loc,
Acel voinic cu calul mic,	Câte le-a luat la joc,
Iancu Jianul îi zic.	Le-a lăsat plângând cu foc,
El pe câte le-a iubit,	De-au rămas făr' de noroc ²¹⁵ .
Pe toate le-a amăgit,	

(Din baladele lui Vasile Alecsandri)

²¹³ Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 104-105. Pentru o altă variantă a baladei populare românești, „Iancu Jianu”, vezi: Ion Negreanu, *Balș. Oameni, locuri, tradiții*, Vol. I, Editura Alma, Craiova, 2015, pp. 254-255.

²¹⁴ „Transilvania”, I, 1868, nr. 22, 1 noiembrie, p. 24.

²¹⁵ Continuarea acestui cântec haiducesc a fost repertorizat în: *Iancu Jianu, căpitan de haiduci*, nuvelă originală de N. D. Popescu, Partea a II-a, în Ștefan Baghiu, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, et. alii, „The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19 th Century”. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019, pp. 47-48. Cele două variante de cântec au fost colaționate, comparate, analizate și completate în acest compendiu. Vezi continuarea și completarea cântecului haiducesc mai jos. (n.a).

**[Completarea cântecului popular dedicat haiducului Iancu
Jianu]²¹⁶**

Fie mamă orice-ar fi,
Tot pe dânsul l-oi iubi,
Să rămâi, dar, sănătoasă
Că la el merg bucuroasă.
Să mă îndrăgesc cu el,
Că e mândru voinicel.
Să-l iubesc măcar o zi,
Și-apoi fie orice-o fi.
Cine pe haiduc iubește
Dumnezeu îl miluiește,
Cine viața i-o jertfește
Dumnezeu nu-l părăsește²¹⁷.

²¹⁶ *Ibidem.*

²¹⁷ *Ibidem.*

1869

[O mamă captivă]²¹⁸

Ah! Ce văd? Cătușe pe mâini și pe picioare

Fier greu, rece îmi cuprinde trupul meu

Și-n singurătate înspăimântătoare

N-am pe nimenea, decât pe Dumnezeu;

Sunt pierdută, nimicită

Și cu inima zdrobită.

În acest loc infernal ca iadul subteran,

În acest loc groaznic osândită de tiran.

Ce fior, ce spaimă sânul²¹⁹ îmi cuprinde,

Când aud ăst' sunet al cătanelor;

În durere o dorire mă aprinde

Când s-avântă rapid păsărica-n zbor

Colo! Ah! sub cerul liber,

Unde nu e nimeni mizer²²⁰,

Numai eu pierdui acel imens și [charu] tezaur

Libertatea, ce-i mai scumpă ca diamantul și aurul.

De durere inima-mi e sfâșiată

Soartă crudă, blestemată ce voiești?

²¹⁸ „Transilvania”, II, 1869, nr. 5, 1 martie, p. 10.

²¹⁹ Cu sensul de suflet. [„Sânul”] = [„Sufletul”].

²²⁰ Cu sensul de mișel. [„Miser/Mizer”] = [„Mișel”].

Ce voiești cu o ființă maltratată,
Oare chiar și-a mea viață o dorești?
Nu! viața-mi nu se stinge,
Chiar dacă mă vei constrânge
Să mai sufăr eu decenii-n chin greu și amar,
Voi scăpa de tine, voi scăpa tiran barbar!

Am fii mulți, fii bravi și tari ca stânca-n munte,
Si ca leii cei răniți, cei tulburați,
Vor sări cu toții cu dreptatea-n frunte,
Cu iubire către mama înzestrați,
Că se rupe, se dărâmă,
Să mă scape de cruzime,
Că se rupe fierul rece și apăsător,
Se dărâmă tot ce stă, ce vine-n calea lor.

Ce aud? Ah! Ce? tumult, strigări de luptă,
Și răsună lovitura armelor
Ei sunt! Ei! salvare! Fiii mei se luptă,
Dragii mei se luptă pentru mama lor!
Doamne! Scut de libertate,
Iubitor de dreptate,
Rog trimite, oh trimite al tău ajutor,
Ca să-mbrățișeze în fiii mei pe-nvingători!

**Petru Oprescu,
Brașov, 7.02.1869!**

[Muierușca din Brașeu]²²¹

Sub tufe de Clocotel
Zace-un tânăr voinicel
Cu mândruța lângă el.
Scoală, scoală măi bărbate,
Nu mai tot zăcea pe spate,
Că mi-am urât zilele,
Mutând căpătâiele
Când la cap, când la picioare,
Când la umbră, când la soare.
— O! dragă muierea mea!
Nu pot, nu pot, chiar de-aș vrea,
Boala mea nici ca s-a duce,
Pân' ce tu nu mi-i aduce
Mură-albastră și amară,
Sloi de gheață-n miez de vară.
— O! draguț bărbatul meu
Ajutați-ar Dumnezeu!
Eu toți munții am călcat,
Mură-albastră n-am aflat,
Sloi de gheață n-am găsit,
Că pământu-i încălzit.

²²¹ Idem, II, 1869, nr. 6, 15 martie, p. 12. Vezi: Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, p. 35.

— Muierușcă din Brașeu!
Mură-albastră-i ochiul tău,
Care mă ucide rău.
Sloi de gheață netopită
E chiar inima-ți răcită
Și de mine dezlipită!

(Din poeziile populare publicate de V. Alecsandri)

[*Stejarul și Cornul*]²²²

— Frate, frate de stejar!
Lasă-mă să tai un par
Să-mi fac osie la car.
— Frățioare românaș,
Voios parul dați-l-aș,
Dac-ai face tu din el
Buzdugan de voinicel,
Ghioagă mare nestrugită,
Cu piroane ținuită,
Și cu dânsa de-ai lupta,
Să aperi moșia ta.
— Cornule, ce nu te-ndoi,

²²² „Transilvania”, II, 1869, nr. 6, 15 martie, p. 12. Vezi: Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 30-31.

De-o creangă să te despoi,
Să-mi fac prăjină de boi!
— Frățioare românaș!
Creanga lungă dați-o-aș.
Ca s-o faci arc de război,
S-alungi leșii de la noi.
Lasă boii, frățioare,
Și te dă la vânătoare,
Că nu-i timp de plugărie,
Și e timp de vitejie.
— Codri, codri, mă jur eu,
Să ucid cu brațul meu
De tot cornul un dușman,
De stejar un căpitan.

(Din poeziile populare publicate de V. Alecsandri)

[Dragoș]²²³
(baladă populară)

I.

Dragoș mândru ca unu soare
A plecat la vânătoare.
Ghioaga și săgeata lui
Fac pustiul codrului!
Cerbul moare, urșii pier
Și vulturii cad din cer.
Iată că-ntr-o dumbrăvioară
El zărește-o căprioară,
Fiara blândă de la munte
Cu steluța albă-n frunte.
Și cornițe mititele
Și copite sprintenele.
Căprioara cum îl simte,
Lasă locurile strâmte,
Fuge, saltă, zboară, pierе,
Ca un vis, ca o părere,
Era Dragoș înfocat
O gonește ne-ncetat.
Zi de vară cât de lungă

²²³ Idem, II, 1869, nr. 15, 1 august, pp. 11-12.

Vânătorul o alungă
Ș-amândoi se pierd de vii,
În codri²²⁴ mereu pustii!

II

Iată, mare, că deodată
O poiană se arată
Înverzită, înflorită
Și de lume tănuită,
Iar pe iarbă-n poieniță
Cântă-o albă copiliță
Cu ochi dulci, dezmierdători
Și cu sânul plin de flori.
Căprioara când o vede
Zboară vesel, se repede
Și îi cade la picioare
Pe-un covor de lăcrimioare.
Când viteazul o zărește,
Stă pe loc și se uimește!
Uita blânda căprioară
Și săgeata ce-o omoară,
Uita draga vânătoare,
Uita lumea de sub soare!

²²⁴ Forma nearticulată a substantivului „codru”.

III

Copiliță! zice el,
Rezemat de-un stejărel:
Ești tu zâna ăstui plai
Sau o floare de la rai?
Dragoș, Dragoș frățioare?
Nu sunt zână, nu sunt floare,
Ci am suflet fecioresc
Și Moldova mă numesc.
Mult e, mult de când te-aștept
Să-mi alin dorul din piept,
Că de domnul²²⁵ sunt menită
Ca să fiu a ta ursită!
— O! Moldovo-ncântătoare,
Gingășie fermecătoare!
Iată arcu-mi vitejesc
Lângă tine-l răsădesc
Ca să dea până-n zori
Crengi de frunze și de flori
Și cu-acele crengi frumoase
Să împletim cununi voioase,
Una ție, una mie
Pentru-a noastră cununie!

²²⁵ Dumnezeu.

IV.

A doua zi ei plecară
Și prin codri apucară
Amândoi îmbrățișați
Cu flori mândre-ncununați.
Dealuri multe ei suiră,
Multe dealuri coborâră
Până-n valea cea-nverzită
De-un râu limped[e] răcorită.
Copilița înveselea
Și din gură așa grăia:
Dragoș, Dragoș frățioare!
Lasă ochii tăi să zboare
Peste culme și câmpii
Păscute de herghelii.
Peste văi, peste grădini
Unde-s roiuri de albi;
Peste ape curgătoare
Și dumbrăvi răsunătoare.
Cât pământ tu vei vedea,
E cuprins de zestrea mea!
Ș-acea dalbă de moșie
Toată-n veci a ta se fie,
Când prin tine-a fi scăpată
De o fiară-nfricoșată,
De un zimbru fioros
Care-o călca-n sus și-n jos!

V.

Bine vorba nu sfârșea;
Din râu iată că ieșea
Zimbrul aprig ca un zmeu
Cu lungi coame ca de leu,
Și cu coarne oțelite
Și cu aripi la copite
Fiara cruntă și turbată
Pleacă fruntea lui cea lată
Și sărind, mugind, dă zor
Peste mândrul vânător.
Iară Dragoș s-aținea
Si cel zimbru cum venea,
Ghioaga-n frunte-i arunca,
Fruntea-n două despica!
Apoi capul îi tăia
Într-o lance îl pune
Și pleca în veselie
Pe frumoasa lui moșie
De păgâni să o ferească
Și ca domn să o domnească!²²⁶

(Din poeziile populare culese de Vasile Alecsandri)

²²⁶ Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 107-109.

[Odă pentru Cronica lui [S.] Șincai către Grigore Ghica]²²⁷

Cronica lui Șincai este un tezaur,
Scump la tot românul cel adevărat:
A sa apariție n-are preț de aur,
Are preț de viață, merit nestimat

Originea noastră e glorificată,
Faptele antice lumii dovedesc,
Ce au fost străbunii noștri altădată
Și ce merit are neamul românesc!

Aici tot românul gloria-și găsește:
Al său suflet fie cât de amorțit,
Citind astă carte se însuflețește
Și-n a sa cădere vede ce-a greșit.

A Măriei tale generozitate
A voit, o, Doamne! a înavuți
Cu acest tezaur o posteritate,
Care e menită a însufleți.

Dar pe când această faptă lăudată
Încununa dulce pe Măria ta;

²²⁷ „Transilvania”, II, 1869, nr. 17, 1 septembrie, p. 12.

Când pe tronul țării te-ntorci înc-odata
Menit ca să mângâi suferința sa;

Acum când aurora pare ca gonește
Negrul întuneric ce ne-a învelit;
Când un soare dulce ne făgăduiește
Fericirea, care de mult am dorit;

Dă-ne, dă-ne nouă, Doamne prea-nălțate
Pagini frumoase pentru viitor!
Las-un nume sacru la posteritate,
Ca să-l recite[ze] pururea cu-amor!

Cerul se deschide, timpul se arată,
Toți întoarnă ochii la Măria ta!
Viitorul țării, azi sau niciodată
Este timp, o, Doamne! a consolida.

**G. Sion, 1854,
(După „Traian”)**

[*Gruia Grozoveanul*]²²⁸
(poezie populară)

Sus pe câmpul Nistrului,
Sub poalele cerului,
Cânta așa:
Că de când m-am ridicat,
Și-n Bugeac eu am intrat,
Mulți tătari eu ți-am stricat,
Și tătari am văduvit,
Fete mari am bătrânit,
Și Bugeacu-am pustiit,
De bahmeți²²⁹ l-am sărăcit,
Bugeacul pe jumătate,
Și Crîmul²³⁰ a treia parte.

²²⁸ Art.: *Poporul român în poezia sa*, în „Transilvania” II, 1869, nr. 19, 1 octombrie, p. 3.

²²⁹ Bahmet - cal din zona Bugeacului, specific tătarilor. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/bahmet> la 16.09.2023, ora 15:09.

²³⁰ [„Crîmul”] = [„Crimeea”].

[*Cântecul lui Ștefan cel Mare*]²³¹

(baladă populară)

de Vasile Alecsandri

Ștefan, Ștefan, domn cel mare,
Seamăn pe lume nu are,
Decât numai mândrul soare.

Din Suceava când el sare,
Pune pieptul la hotare,
Ca un zid de apărare.

Brațul lui fără-ncetare
Bate hoardele tătare,
Bate cetele maghiare.

Bate leși din fuga mare,
Bate turci pe zmei călare,
Și-i scutește de-ngropare.

Lumea-ntreagă stă în mirare,
Țara-i mică, țara-i tare,

²³¹ În „Transilvania” II, 1869, nr. 19, 1 octombrie, p. 4, este doar un fragment din poezia *Cântecul lui Ștefan cel Mare*, de Vasile Alecsandri. Am redat/ comparat/ reconstituit întreaga poezie pentru valoarea sa stilistică și frumusețea descrierilor. Vezi: <https://www.povesti-pentru-copii.com/poezii-pentru-copii/vasile-alecsandri/cantecele-lui-stefan-voda.html> la 17.09.2023, ora 7:53.

Și dușmanul spor nu are.

Ștefan, Ștefan, Domn cel mare,
În Suceava cuibu-și are
Ca un șoim voinic și tare.

Din Suceava când el sare
Zi și noapte, de călare,
Se bate-n patru hotare.

Pe tătari îi căsăpește,
Pe unguri îi pârzolește,
Și pe turci îi risipește.

Iar pe leși cu chica tare
Îi avântă-n spânzurare,
Și-i înjugă ca să are!

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)

[*Cântecul lui Mihai Viteazul*]²³²
(baladă populară culeasă de Vasile Alecsandri)

Auzit-ați de-un oltean,
De-un oltean, de-un craiovean
Ce nu-i pasa de sultan?

Auzit-ați de-un viteaz
Care veșnic șade treaz
Cât e țara la necaz?

Auzit-ați de-un Mihai
Ce sare pe șapte cai
De strigă Stambulul vai?

El e domnul cel vestit,
Care-n lume a venit
Pe luptat și biruit!
Spuie râul cel oltean,
Spuie vadul dunărean,
Și codrul călugărean,

²³² *Ibidem*. În „Transilvania” II, 1869, nr. 19, 1 octombrie, p. 4, este doar un fragment din poezia *Cântecul lui Mihai Viteazul*, de Vasile Alecsandri. Am redat/întregit toată poezia pentru frumusețea stilistică/hiperbolizantă creată în jurul domnitorului Mihai Viteazul (1593-1601) și pentru importanța poetică diseminată de Vasile Alecsandri (1821-1890). Vezi: https://www.vasilealecsandri.eu/opere/cantece_batranesti/cantecul_lui_mihai_viteazul.html la 16.09.2023, ora 15:54.

Câte lupte au privit,
Câte oști au mistuit,
Câte oase au înălbit?

Spuie corbii munților,
Și fiarele codrilor,
Care-a fost nutrețul lor?

Fost-au leșuri tătarești,
Și turcești și ungurești,
Date-n săbii românești!

Alelei! Mihai, Mihai!
Caci de noi milă nu ai,
Să ne scapi de-amar și vai!²³³

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)

²³³ Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrapte, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, p. 141.

[Doină]²³⁴

de Vasile Alecsandri

Bate vânt de primăvară,
Eu cânt doina pe afară,
De mă-ngân cu florile
Și privighetorile.
Vine iarna viscoloasă,
Eu cânt doina-nchis în casă,
De-mi mai mângâi zilele,
Zilele și nopțile.
Frunza-n codru când învie,
Doină cânt de voinicie;
Cade frunza jos în vale,
Eu cânt doina cea de jale;
Doină zic, doină suspin,
Tot cu doina mă mai țin;
Doină cânt, doină șoptesc,
Tot cu doina viețuiesc.

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)

²³⁴ „Transilvania” II, 1869, nr. 19, 1 octombrie, p. 5.

[*Nani-Nani*]²³⁵

Cântec de leagăn

Nani, nani copilaș,
Dragul mamei fecioraș,
Că mama te-a legăna,
Că mama te-a descânta,
Să te faci un viteaz mare,
Ca domnul Ștefan cel Mare,
Viteaz mare și frumos,
Ca un soare luminos,
Să fii verde la război,
Să scapi țara de nevoi!

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)

²³⁵ *Ibidem*; Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edi-țiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție popular, Editura Minerva, București, 1908, pp. 237-238.

[*Cântec voinicesc*]²³⁶

Frunzuliță, iarbă neagră,
Taica, maica, tot mă-ntreabă,
Care muncă mi-e mai dragă?

Munca cea de vitejie,
Pistoale de Veneție [a]²³⁷,
Și cal bun de călărie.

Geaba beau, geaba mănânc,
Geaba mijlocu-mi strâng,
Dacă n-am arme să-ncing
Și cal bun să mi-l înching.

Voinicelul neînarmat
E ca știuca pe uscat;
Voinicelul fără cal
E ca peștele pe mal,
Și ca mărul lângă drum,
N-are pace nicidecum,
Câți trecu-l²³⁸ zburătăcesc,
Și de crengi-l sărăcesc.

Dar voinicul înarmat,
Și pe-un zmeu încălecat,
Drăgălaș e și frumos,
Ca luceafăr luminos.

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)

²³⁶ „Transilvania” II, 1869, nr. 19, 1 octombrie, p. 5.

²³⁷ [„Veneție”] = [„Veneția”].

²³⁸ trecură

[*Balada săracului care și-a pierdut averea*]²³⁹

Pân' n-ajunge plugar,
Aveam falnic armăsar,
Și o ghioagă nestrujită,
Cu piroane țintuită,
Care când o învârteam,
Proașcă prin dușmani făceam,
Câte opt pe loc turteam.

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)

²³⁹ „Transilvania” II, 1869, nr. 19, 1 octombrie, p. 5.

**[*Cântec popular doinit pe câmp
de o copilă română*]²⁴⁰**

Frunză verde, pălămidă,
Plină-i țara de omidă!
Măi copii, copii români,
De-aveți suflet, de-aveți mâini,
Haid' cu lelea la plivit,
La plivit, la curățit!
Cine are flintă grea,
Puie șapte glonți în ea,
Cine are topor mare,
Scotă-mi-l la foc de soare
Cine are bardă mică,
Facă-i budia subțirică,
Când s-a repezi prin gloate,
Să dea sărutul de moarte.
Eu n-am flintă, n-am secure,
Nici am ghioagă din pădure:
Dar câți dinți eu am în gură,
Sunt făcuți pe mușcătură,
Câte degete-am la mâini,
Sunt tot lețuri de păgâni!

²⁴⁰ Idem, II, 1869, nr. 20, 15 octombrie, p. 5.

[Fragment din balada „Păunașul Codrilor”]²⁴¹

Mândră, mândrulița mea,
Vin' de-mi strânge brâul meu,
Apăra-te-ar Dumnezeu!
— Ba, nu, nu, bădiță frate,
Că vei lupta cu dreptate,
Și oricare-a birul,
Eu cu dânsul m-oi iubi!

[Româncă din Ardeal oferindu-și dragostea unui laș]²⁴²

Decât să fiu c-un mișel,
Mai bine c-un voinicel,
Voinicul are noroc,
Și cu dânsul treci prin foc.

Decât pâine cu [emeu]
Și s-o mânc c-un [meteleu],
Mai bine-oi mânca pogace
Cu voinicul care-mi place.

²⁴¹ *Ibidem*. Vezi: Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 19-21.

²⁴² „Transilvania”, II, 1869, nr. 20, 15 octombrie, pp. 5-6. Cântec doinit în Transilvania.

[*Nevasta unui tâlhar, când pe bărbatul ei l-au dus la ocnă*]²⁴³

De-ar fi fost el un viteaz,
Nu mi-ar fi așa necaz;
Dar a fost un biet tâlhar,
Și de-aceea mi-e amar!

[FRAGMENT DIN: *Visul lui Tudor Vladimirescu*]²⁴⁴

Maică, măicuțița mea,
Cum să scap de cursa rea?
Căci un glas prevestitor
Îmi tot spune c-am să mor.
De-ai să mori, drăguțul meu,
Facă ce-a vrea Dumnezeu!
Dar să știi tu de la mine,
Că un român voinic ca tine,
Pan' ce cade, pan' ce moare,
Calcă șerpilor în picioare.

²⁴³ *Ibidem*, p. 6.

²⁴⁴ *Ibidem*.

[Cântec țărănesc din Ardeal]²⁴⁵

Frunză verde de negară,
Vai sărmana, biata țară!
 Străinii te calicesc,
 Și ciocoi te hulesc.
Nu mi-e ciudă de străini,
 Cât de pământeni haini,
Că tu, dragă, le-ai fost mumă,
 Și ei totuși te sugrumă.
 Sărăcuț de locul meu,
Când l-a scăpa Dumnezeu?
 Hai copii la cei stejari,
 Să tăiem niscai-va pari;
Țara să ne-o încercuim,
 Și de [iesme] s-o ferim!

²⁴⁵ *Ibidem*. Cântec țărănesc din Transilvania, doinit/cântat de bărbat.

**[*Cântecul feciorului român de la Prut alungat în oastea
rusească*]²⁴⁶**

Decât eu la ruși în oaste...
Mai bine să zac pe coaste,
Decât în oastea rusească,
Mai bine-n cea românească.

[*Cântecul feciorilor români de la Tisa și până la Carpați*]²⁴⁷

Decât catană la [rendu],
Mai bine-n codru flămând;
Decât catana-n [sireag],
Mai bine-n codru pribeag;
Decât la străini catană,
Mai bine la oi cu pană;
Eu voios aş cătăni,
La străini de n-aş robi,
Dar decât să fiu la n[emți]
Mai bine să mor în stremți,
Decât să fiu la husari,
Mai bine-n furci de stejari!

²⁴⁶ *Ibidem.*

²⁴⁷ *Ibidem.*

[Cântec bătrânesc]²⁴⁸

Ungurean cu suman scurt,
Moghior, Moghiorlan,
Nu șade-n Moldova mult,
Moghior, Moghiorlan.
Și te du în țara ta,
Moghior, Moghiorlan,
De-ți mănâncă slănina,
Moghior, Moghiorlan,
Fă-ți casă pe mușuroi,
Moghior, Moghiorlan,
Și-o freacă cu usturoi,
Moghior, Moghiorlan,
Ca s-o aperi de strigoi,
Moghior, Moghiorlan!

²⁴⁸ *Ibidem.*

[Cântecul românului obligat să învețe limba muscălească]²⁴⁹

Muscălește-oi învăța,
Când eu limba mi-oi tăia,
Când va crește grâu-n tindă,
Si va 'junge spicu-n grindă,
Când va crește grâu-n casă,
Și-a ajunge până-n măsă!

[Cântecul românului împotriva domnitorilor despotici]²⁵⁰

Corbe, corbe, frățioare,
Ce tot croncănești la soare?
Ori ți-e foame, ori ți-e sete,
Ori ți-e dor de codrul verde?
Și mi-e foame, ți mi-e sete,
Și mi-e dor de codrul verde.
Aș mânca inimi din sân,
Aș bea sânge de păgân;
Aș mânca rărunchi de cal,
Aș bea sânge de muscal;
Aș mânca foi de stejar,
Aș bea sânge de tătar;
Aș mânca faguri de rou,
Și-aș bea sânge de ciocoi.

²⁴⁹ *Ibidem.*

²⁵⁰ *Ibidem*, p. 7.

[Cântecul românului asuprit de ciocoi]²⁵¹

Drag mi-e drumul cotit,
Când văd tabere venind,
Si ciocoi înalbăstrind,
Mă fac broască de pământ,
Mi-așez [durda] despre vânt,
Și mi-i iau la căutare,
De la cap pan' la picioare,
Și chitesc și socotesc,
Pe unde să mi-l lovesc?
La retezul părului,
Pe din dosul fesului,
Unde-i cald ciocoiului.

²⁵¹ *Ibidem.*

[„*Vrăbiuța*”]²⁵²

Vrăbiuță de pe deal,
Zbori degrabă în Ardeal,
Și te întoarce de mi-spune,
Ori vești rele, ori vești bune,
Du-te vezi, dacă mai sunt
Frați de-ai mei p-acest pământ?

(Fragment din poezia „*Vrăbiuța*”, de Vasile Alecsandri)²⁵³

[*Balada țăranului român departe de sora sa*]²⁵⁴

Frunză verde, lăcrimioară,
Am avut o surioară,
Iubitoare, cântătoare,
Născută la foc de soare.
Vai de mine, vai de ea,
Din copilăria mea
Ochi cu dânsa nu am dat,
Timpul greu ne-a apăsător,

²⁵² *Ibidem*.

²⁵³ Vezi varianta completă a acestei doine în: Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, p. 197.

²⁵⁴ „Transilvania”, II, 1869, nr. 20, 15 octombrie, p. 7.

Dar de-a fi orice va fi,
Noi, surioară, vom trăi,
Că-n noi dorul nu mai tace,
Sângele-apă nu se face.
Două inimi surioare
Sunt ca razele de soare,

Ce din soare vesel plec,
Și prin neguri dese trec,
Și-n văzduh se rătăcesc,
Și-apoi iar se întâlnesc.
Glas de soră, glas de frate,
Trec hotare depărtate,
Și s-adună, se-mpreună,
Ca două raze de lună!

[*Catren popular*]²⁵⁵

M-am suit la munte-n zori,
Și-am prins fulgerul din nori,
Și de-acolo din-nălțime
L-am izbit în dușmănie.

²⁵⁵ *Ibidem.*

1870

[*Cântec haiducesc*]²⁵⁶

Decât să mă căciulesc,
Mai bine mă haiducesc.

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)

[Fragment din piesa de teatru „*Răzvan și Vidra*”]²⁵⁷

Că orașu-i lighioană și numai codru-i creștin...
În oraș totu-i sclavie; cel mai mic și cel mai mare
Toți ca unul poartă lanțuri, toți ca unul gem în fiare;
Fiecare slugărește și niciunul nu-i stăpân,
Însuși domnul cu rușine pleacă fruntea la păgân!
Pe când aicea stejarul lângă buruiană crește,
Dar fie cât de puternic, el pe dânsa n-o robește;
Iar sălbaticile fiare ce flămânde rătăcesc,
Omoară sărmana jertfă pe care mi-o nimeresc,
Dar n-o-njuga-n iobagie, că firea cea omenească,
Care pradă-i n-o ucide și n-o iartă să trăiască.

[„*Răzvan și Vidra*”, de B. P. Hasdeu, edit. III., p. 53]

²⁵⁶ Art.: *Cântecele haiducești*, în „*Transilvania*”, III, 1870, nr. 22, 15 noiembrie, p. 2.

²⁵⁷ *Ibidem*.

[Cântec haiducesc]²⁵⁸

Mult mi-i dor și mult mi-i sete
Să văd frunza-n codru verde,
Să mai strâng vr-o șapte cete!
Să văd iar [în]verzind în cale,
Să mă las iar în cea vale
Cu-o pereche de pistoale.
Frunza-n codru cât se ține,
Toți voinicii trăiesc bine!

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)

[Cântec haiducesc]²⁵⁹

Șapte ani am haiducit,
Pe ciocoi am îngrozit,
Dar pe când ne luptam noi,
Au pierit doi într-o joi,
Și-am rămas eu singurel,
Ca pe câmp un stejărel,
Singurel eu am rămas,

²⁵⁸ *Ibidem.*

²⁵⁹ *Ibidem.*

Dar de codru nu mă las.

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)!

[*Cântec haiducesc*]²⁶⁰

Numai codrulețul drag

Dă dreptate la sărac!

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)

[*Cântec haiducesc*]²⁶¹

Pentru-o palmă de pământ

Zilele mi-am dat în vânt.

Ani întregi m-am judecat,

Și nimic n-am câștigat!

Eu umblam la judecată,

Copiii-mi plâneau pe vatră,

Nevasta-mi zăcea lăsată.

Dar-ar Domnul Dumnezeu

Să fie pe gândul meu!

²⁶⁰ *Ibidem.*

²⁶¹ *Ibidem.*

Lasă-m-oi de răzășie,
Să apuc în haiducie,
Ca să-mi fac sfânta dreptate,
Cu cea ghioagă de pe spate,
Să-mi aleg judecători,
Cei stejari nestrâmbători!

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)

[Mihu Copilul]²⁶²
(baladă poporală/ haiducească)

Păunaș de codru,
Vatașel de lotru,
Unguru-i²⁶³ fălos,
Nu-i primejdios,
Gura lui e mare,
Dar nu mușcă tare.

Voi copiilor,
[Haraminilor]!
Care s-a afla,
De va ridica
Buzduganul meu,
Cât este de greu,
Durdulița mea,
Cât este de grea,

²⁶² *Ibidem*, pp. 2-3. Confruntare între haiducii români și cei unguri. În alte surse am identificat un titlu inițial pentru această baladă populară haiducească: „Miu Cobiul” („Mihu Copilul”). Vezi: Nicolae Iorga, *Balada populară românească. Originea și ciclurile ei*, Tipografia Neamul Românesc, Vălenii de Munte, 1910, pp. 21-22; Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 40-46; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Algeria Simota, et.alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 582-583; *Balade populare românești*, Editor: Vidrașcu și fiii, Editura Litera, București, 2018, pp. 122-130.

²⁶³ Ianoș Ungurean - căpetenie de haiduci unguri. Ianoș Ungurean era în fruntea unei cete de 45 de haiduci, iar haiducul român Mihu era singur și umbla prin pădure. Acesta din urmă, de unul singur, se hotărăște să înfrunte ceata lui Ianoș Ungurean. Cf.: Iosif Vulcan, *Căntecele haiducești*, în „Transilvania”, III, 1870, nr. 22, 15 noiembrie, pp. 2-3.

Și zalele mele,
Cât mi sunt de grele,
Acela să vie
Cu mine în frăție,
Ca să vitejească,
Numele să-i crească!
Voi, mișeilor,
[Haraminilor]!
Codrul mi-l lăsați,
Jugul apucați,
Că nu sunteți voi,
Nu sunteți ca noi,
Oameni de mândrie,
Buni de vitejie,
Ci oameni de gloată,
Buni de sapă lată!

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)

[Cântec haiducesc din Oltenia]²⁶⁴

Sunt născut pe frunzi de frag,
Ca să fiu la lume drag,
Și scăldat de mic în Olt,
Să mă fac viteaz de tot,
Și-s frecat cu busuioc,
Să am zile cu noroc,
Și-am ajuns unu voinicel
Cu inima de oțel.
Auleo! ce foc de dor!
Veni-va badea Tudor,
Să mai strângă din păduri
Cete mândre de panduri,
Ca s-alunge de la noi
Și pe greci și pe ciocoi.
Frunză verde păducel,
Cine-a merge după el?
Auleo! mă arde focul,
Ca să-mi cerc și eu norocul!
Auleo, de rău, de bine,
Țipă sufletul în mine!

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)

²⁶⁴ *Ibidem*, p. 3.

[Oltul]²⁶⁵

(poezie populară culeasă de Vasile Alecsandri)

Oltule, pe malul tău,
Crească iarbă și dudău,
Ca să pască murgul meu!
Oltule, câine turbat,
Ce vii așa tulburat,
Și cu sânge-amestecat?
Aduci [plagii] și butuci,
Și căpestre de cai murgi,
Și chiar trupuri de haiduci!
Oltule, râu blestemat,
N-avuși grijă de păcat,
Să-nghiți trupuri de voinici,
Care au haiducit p-aici?
Seca-ți-ar izvoarele
Și toate pâraiele,
Să-ți rămână pietrele,
Se le calce fetele,
Că tu n-ai ținut cu noi,
Și te-ai vândut la ciocoi!

(Din colecțiunea dlui. Vasile Alecsandri)

²⁶⁵ *Ibidem*, p. 3.

[O altă variantă a poeziei „Oltul”]²⁶⁶

(culeasă de Vasile Alecsandri)

Oltule, Oltețule!
Seca-ți-ar pâraiele,
Să crească dudaiele,
Să trec cu picioarele.
Oltule, râu blestemat,
Ce vii așa tulburat,
Și te repezi ca un zmeu
De-mi oprești pe Nițul meu?
Schimbă-ți, schimbă-ți apele,
Slăbește-ți vârtejele,
Să-ți văd pietricelele;
Când trec fetișoarele,
Să le speli picioarele.
Iaca neica, nu e neica,
Nu e neica, plânge leica!
Dacă mi-ar fi fost neicuța,
L-ar fi cunoscut leicuța!
Vântule, du-te de-i spune
Că zăbavele nu-s bune,
Că leicuța-i duce dorul
Și i-a-nțelenit ogorul!

²⁶⁶ [https://ro.wikisource.org/wiki/Oltul_\(Alecsandri\)](https://ro.wikisource.org/wiki/Oltul_(Alecsandri)) la 21.09.2023, ora 6:39.

Vino, Nițule, băiete,
Ce faci puica să te-aștepte?
Busuiocul a-negrit,
Rozmarinu-a-ngălbenit,
Leica plânge, tot jelește
Și ca ei se veștezește!

[Fragment din:

„Balada săracului care cinstește cu bogatul”]²⁶⁷

de Vasile Alecsandri

Măi, crășmar,
Măi, făgădar²⁶⁸,
Adă-o vadră de Cotnar,
Și de plată n-ai habar;
Că săracul când cinstește,
Varsă sânge și plătește!

²⁶⁷ Iosif Vulcan, *Cântece haiducești*, în „Transilvania”, III, 1870, nr. 23, 1 decembrie, p. 1.

²⁶⁸ „Făgădar” - cârciumar, provine de la cuvântul „făgădău” (cârciumă, birt, han, etc.). Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/f%C4%83g%C4%83d%C4%83u> la 21.09.2023, ora 6:59.

[*Codreanul*]²⁶⁹
(baladă populară / haiducească)

Măi Codrene, voinicele,
Spune tu Domniei mele,
Mulți creștini ai omorât,
Cât în țară ai hoțit?
Domnule, Măria ta,
Jur pe Maica Precista,
Eu creștini n-am omorât,
Cât în țară-am voinicit;
Vr-un creștin de-l întâlneam,
Averile-i împărțeam;
Unde vedeam săracul,
Mi-ascundeam baltagul,
Și-i dam bani de cheltuială,
Și haine de primeneală.
Eu unde zăream grecul,
Mult mi-ardea sufletul,
Pan' ce-i retezam capul!
În cap mâna că-i puneam,
La pământ îl aduceam,

²⁶⁹ Iosif Vulcan, *Cântece haiducești*, în „Transilvania”, III, 1870, nr. 23, 1 decembrie, p. 1; Nicolae Iorga, *Balada populară românească. Originea și ciclurile ei*, Tipografia Neamul Românesc, Vălenii de Munte, 1910, pp. 24-26; Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 55-62.

Căpățâna i-o tăiam,
Și la corbi o juruiam
Grecu-i fire dușmănoasă,
Grecu-i limbă veninoasă,
Grecu-i boală lipicioasă!

Culeasă de Vasile Alecsandri!

[*Dialog între mamă și feciorul ei haiducit*]²⁷⁰

(cântec haiducesc)

Frunză verde, stejărel,
Dragul mamei voinicel,
Lasă-te tu de prădat,
Că te-oi plânge spânzurat!
De-aș ști, mama, c-ar fi așa,
De prădat nu m-aș lăsa!
De-ar veni primăvara,
Să pun și eu pe [siarga],
Să-mi ascut săbioara,
Și să plec în Craiova,
Să mă țin pe la strâmtori,
Să ucid din turci și greci,
Să retez la [parpaleci],

²⁷⁰ *Ibidem*. Poezie preluată/culeasă de redactorii „Transilvaniei” din [„Informațiunile bucureștene”, nr. 114, an. 1870].

Ca să cumpăr boi și vaci,

Să împart pe la săraci!

[„Informațiunile bucureștene”, nr. 114, an. 1870]

[*Haiducul rănit*]²⁷¹

(cântec haiducesc)

Du-te, mamă, cu norocul,

Și mă lasă-aici cu focul,

Că de-acum nici mama poate

Să mă scape de la moarte!

Cât am fost eu neatins,

Multe curse am învins,

Mulți secui am secerat

Ca să-mi fac pământ curat.

Dar acum mi-a venit rândul

Să mă duc și eu ca gândul,

Să mă duc din acest loc,

Unde-i robota cu foc!

²⁷¹ *Ibidem*, p. 2.

[Cântec haiducesc]²⁷²

Frunză verde de negară,
A ieșit Bujor²⁷³ în țară!
Bate, pradă, nu omoară.
Pe ciocoi îi bagă-n fiare

Îndrăgit de fete, cântecul continuă astfel:

Ici în vale, colo-n vale,
Sun-un glas duios cu jale,
Glas frumos de fată mare,
Bujor prinde-o sărutare!
Ici în vale, la pârau,
Două fete spală grâu,
Bujoru le ține de brâu.
Ici în vale, la fântână,

²⁷² *Ibidem.*

²⁷³ Ștefan Bujor (n.? - d. 20 ianuarie/ 1 februarie 1811, Iași, Moldova) a fost un haiduc vestit, apoi căpetenie de haiduci de la începutul secolului al XIX-lea, din Moldova. Avea părul roșcat, „roșu ca focul”, după alte surse. Datorită acestei caracteristici, sătenii îi spuneau „Bujor”. Înainte de a se haiducii, Ștefan Bujor a fost „fecior boieresc” pe moșia unui boier. Din cauza relelor tratamente și bățăilor frecvente, viitorul haiduc renumit, sursă de inspirație pentru rapsozii populari, culegătorii de poezii populare și folclor, toate însușirile vestitului haiduc moldovean fiind surprinse în balade, legende și cântece populare, a „fugit în codru”, unde a luat decizia să lupte împotriva boierilor și a dregătorilor care impuneau numeroase biruri și taxe țăranilor. Fenomenul haiduciei românești, a brigandajului în sens general, s-a manifestat din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și până la începutul secolului al XIX-lea, cu fluctuații temporale minore în funcție de regiunea istorică românească. Cf.: „Transilvania”, III, 1870, nr. 23, 1 decembrie, p. 2.

Două fete spală lână,
Bujor le strânge de mână.
Ici în valea lui Terinte²⁷⁴,
Doue fete culeg linte,
Bujoru le scoate diin minte!

Ajuns în fața divanului, haiducul Ștefan Bujor răspundea:

Bujor cruce-și făcea,
Și cu dreptul răspundea:
Moarte de om eu n-am făcut,
Dar ciocoi mulți am bătut!
Ștefane, Bujorule,
Unde-ți sunt averile,
Ca să-ți scapi tu zilele?
Le-am ascuns pe la copaci,
De-ajutor la cei săraci,
Să-și cumpere boi si vaci!²⁷⁵

²⁷⁴ haiduc

²⁷⁵ Vezi varianta completă a acestui cântec bătrânesc / haiducesc, în Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 102-104.

**[Fragment din piesa de teatru „Răzvan și Vidra”,
de B. P. Hasdeu]²⁷⁶**

...Așa a fost totdeauna,
Că de cel gonit se leagă clewetirea și minciuna,
Precum mușchiul se lățește pe copacul pe care-l tai,
Și nu-l lasă pân' ce viermii nu-l prefac în putregai.
Saracul țăran, ce-și pierde vițișoarele sau plugul,
Robul osândit, ce fuge, blestemând biciul și jugul,
Toți cei slabi, izbiți de soarte, de năpaste înconjurați,
Află-n codru mângâiere și ne dau nume de frați! . . .
Când privești toată Moldova, părăsită-n jaf și silă,
Pe cei buni în neputință, pe cei răi fără de milă;
Veneticul și păgânul, cel de neam și cel bogat,
Numai ei având dreptate și la vodă și la sfat,
Căciuliți de toată lumea, fără grijă de nimica,
O! Atunci-ți pare bine, când de-odată se ridică
Spaima de haiduci în țară, născuți din al țării chin,
Precum o durere crudă naște-n piept câte-un suspin!

[„Răzvan și Vidra”, de B. P. Hasdeu, edit. III. p. 54]!

²⁷⁶ Iosif Vulcan, *Cântece haiducești*, în „Transilvania”, III, 1870, nr. 23, 1 decembrie, p. 3.

1871

[*Adio La Bolintineanu*]²⁷⁷

Ne-nduplecăată coasă a morții e ne-nvinsă;
Stă gata să abată un [răget?] muritori;
S-apropie momentul; a vieții lampa-i stinsă;
Știința nu mai poate să-i dea vreun ajutor!

O, cât de trist spectacol se-nfățișează aicea,
Când muzele stau încă la căpătâiul său,
Și armonia pare că-n șoapte încă zice:
Poete, cântă-mi încă, — tu ești alesul meu.

Dar geniul durerii asupra lui apasă,
Tot una câte una simțirile-i răspund:
În creierii lui scurmă și făr' de voce-l lasă
Un corp inert, viu înca și ne-ncetat murind!

Te duci, Bolintinene, acolo unde poate
Te-așteapt-o fericire ce-aicea n-ai aflat!
Dar iei cu tine ore și visurile-ți toate
Ș-a patriei iubire, idol ce-ai adorat?

²⁷⁷ Idem, IV, 1871, nr. 10, 15 mai, p. 5.

Altarul armoniei cui lași de moștenire?

Frumoasa elegie, creațiunea ta,

Idila, pastorală, suavele delire,

Vulcanul cugetării, cui vrei a le lăsa?

Devotamentul sacru ce-aveai tu către țară

Și cultul datoriei spre-a o regenera,

Aceste simțiri 'nalte, crezi tu că n-o să piară

Din inima română, ce-ai vrut a înălța?

Călătoria asta ce vrei a întreprinde

E o fatalitate sau este vina ta?

Cei ce rămân în urma-ți n-au dreptul a-ți pretinde

Și-a-ți zice: „Mai stai încă! stai! nu te depărta!”

Dar nu! Pleiade mândre, etern strălucitoare

În regiuni sublime te-așteaptă cu viu dor,

Și muzele-ți prepară cununi nepieritoare

Și vesele urează sosirea ta în cor!

Te-așteaptă Văcăreștii, Cârlova, Mumulean,
Negruțiu, Sihleanu, Donici, Conache, Beldiman,

Stamate, Chrisoverghi, Asaki, Mureșianu,

Pan, Depărățeanu, Aron și Fabian...

Ce lume, Doamne sfinte! Ce spirite frumoase!

Ce umbre colosale în drumul tău vor sta!

Și noi, geloși de tine, cu melodii duioase
Cântăm de mai 'nainte apoteoza ta!
Dar dacă ți se face de sortă parte dreaptă
În sfera depărtată de globul pământesc;
Și dac Panteonul, lăcașul ce te-așteaptă,
Nu este-așa departe de Tatăl cel ceresc;

Atunci adu-ți aminte, poete neuitate,
De patria română ce-n viață-ți o iubeai:
Te roagă să-i acorde un trai în libertate,
Ca să ajungă mare, așa cum o doreai!

Zâzania, ce sapă tulpina ei, se pare;
Concordia să vină pe toți a ne-nfrăți;
Patriotismul sincer să se dezvolt-n țară
Ș-ambițiunea oarbă să nu poată domni!

Această țară mândră, abia venită-n stare
Să aibă nume-n lume și nume lăudat;
Să cadă din mărire? s-ajungă la pierzare?
O, asta nu se poate, ar fi păcat, păcat!

Călătorie bună, confrate-n poezie!
Primească astă ghirlandă senină fruntea ta!
O suvenire dulce cântarea mea să-ți fie,
Ca floarea muzei tale, ce-i zic: Nu mă uita!

(G. Sion, 26 martie 1871)

1872

[Rugăciune]²⁷⁸

O, Doamne al măririi! principiul verității!²⁷⁹

Ființă nevăzută, ce totul ai creat!

Ascultă rugăciunea, Modelu-le-al dreptății,

Acelui ce îngenunche la tronul-ți de împărat!

Tu ești omnipotentul, cerescul sfânt părinte,

Și fiu-ți muritorul, te roagă ne-ncetat

Din inima fidelă, cu lacrimi fierbinte,

Ascultă-l tu pe dânsul! și fii tot lăudat!

Revărsă asupra țării fortuna²⁸⁰, fericirea

Să poată să pășească pe a-l măririi drum;

Insufl-o, întărește-o, cu fiica ta unirea,

Ce-i sfântă pentru dânsa! acesta-i a-l său bun!

Insuflă-le la fii-și a patriei iubire,

Să știm s-o facem mare, s-o știm în fericire

S-o știm s-o facem mare, s-o știm în fericire²⁸¹

S-o ducem înainte, l-al gloriei sfânt cult!

²⁷⁸ Idem, V, 1872, nr. 9, 1 mai, p. 10.

²⁷⁹ [„verității”] = [„adevărului”].

²⁸⁰ [„fortuna”] = [„soartă”].

²⁸¹ În sursa menționată mai sus apare același vers de două ori. Am lăsat strofa așa cum a fost scrisă/culeasă de poet.

Să piară inamicii ce vor retrogradare!
Și fie-a ta putere să-i spulbere în vânt;
Să piară tot vicleanul ce nu vrea 'naintare!
O, Doamne, tu ești mare, privește ăst pământ

Iar mie muritorul în calea-mi cea spinoasă
Ce am a o străbate în drum nefericit,
Insuflă-mi tu virtutea, a ta fiică frumoasă,
Ce tu a-l său părinte atât o ai iubit!

Și-acum, și-acum, o Doamne, a mea viață-ntreagă.
L-altarul eternității la tronu-ți o depun.
Spre sceptrul tău cel sacru a mea rugă să meargă
Iar eu cântând Mărirea-ți, la sceptru-ți mă supun.

Sfânt, mare este Domnul! și mare-i-e puterea!
Veniți toți muritorii, mărirea-i să cântăm!
Sfânt, mare este Domnul! și mare-i-e puterea,
Veniți toată ființa! Veniți să-l laudăm.

**(Remus N. Oprean, 1862,
„Biserica română”, nr. 10)**

[...] ²⁸²

Cântarea dimineții
Din buze nevinovate
Cui altui se cuvine
Puternice părinte,
Decât ție a da!

Din slava strămoșească
De am căzut, ne-nalță,
De am uitat unirea
Ce ne-ntărea întru toate,
Acum ne fă uniți.

Ioan Heliade Rădulescu ²⁸³

²⁸² Vezi: Art.: *Solemnitatea de înmormântare a lui Ioan Heliade Rădulescu*, în „Transilvania”, V, 1872, nr. 11, 1 iunie, p. 9.

²⁸³ Mai multe date despre viața și activitatea lui Ioan Heliade Rădulescu, vezi în: George Călinescu, *Istoria literaturii române*: compendiu, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, pp. 66-70

[...] ²⁸⁴

P-aceste [saduri] umili
Răcoritoarea ploaie
De adevăr să pice,
Să crească, să dea roade,
Să fim prea fericiți.

Ioan Heliade Rădulescu

²⁸⁴ *Ibidem.*

1873

[Stihuri]²⁸⁵

**(scrise de vistierul Nicolae Rusinescu, din Craiova,
asupra războiului ruso-turc din anii 1765 si 1769)**

Vai de Țara Românească,
Cine-ntâi s-o mai jelească!
Foarte era minunată,
În toată lumea lăudată;
Domnia că o crăia²⁸⁶,
Acum rămasă pustia.
Câmpiile sunt pustii,
De cirezi și herghelii:
Sate, orașe frumoase
Toate până-n pământ arse.
La Râmnic și la Buzău
Tot ferise Dumnezeu.
Din mănăstiri și din case
Tot au mai rămas nearse.
[E]²⁸⁷ Și acum mai de curând
Au ars și cele de rând.
Nu e minte omenească

²⁸⁵ Idem, VI, 1873, nr. 8, 15 aprilie, pp. 9-10.

²⁸⁶ [„crăia”] = [„conducea”].

²⁸⁷ Sintagma [„E acum”] cu sensul de [„Și acum”].

Vrednică să socotească,
În oraș în București,
Pe care-ntâi să jelești.
Cel oraș împodobit
Foarte s-a schimonosit,
Că au ajuns la o stare,
La o jalnică schimbare.
Curți boierești și grădini
Să le vezi și să suspini.
Prin toate este drum mare,
Întocmai ca drum de sare.
Ce să zic și ce să fac,
Mă bate gândul să tac.
Istoria este mare
Și mintea mea de mirare
În patru părți ale lumii
Prea numiți erau românii;
Că sunt iscușiți la fire,
Dar n-au între ei unire.
Că dintr-a lor neunire
A sosit țării pierire,
Precum era o văzurăm
Și cu toți o si crezurăm.
Mâniind pe Dumnezeu,
A ajuns la sfârșit rău.
La leat 1765
Tot primejdii mari și mici,

Se făcură nelipsite
În țară obișnuite.
Dar la leat 1769
Avurăm primejdii noi,
Unde turcii și tătarii
Aveau război cu muscalii.
Noi după a noastră stare
N-aveam nicio supărare.
[Zacherele], [kerestele]²⁸⁸,
Ne deprinsesem cu ele.
Era noiembrie în șapte,
Între joi și vineri noaptea
Se aude-un huiet mare,
Un chiloman²⁸⁹ și strigare;
Nu puteai ca să pricepi,
Ce socoteală să-ncepi.
Unii ziceau că-s muscali,
Dar mai mulți că sunt tătari.
Dar anevoie e a crede
Unu lucru ce nu se vede.
După ce se luminează,
Oareșce se alină

²⁸⁸ Dări/biruri ale Țării Românești către Imperiul Otoman în evul mediu și premodernitate, dar care s-au accentuat în secolul al XVIII-lea, în contextul războaielor ruso-austro-turce și a domniilor fanariote. (Explicația autorului).

²⁸⁹ Zgomot mare, larmă, zarvă, gălăgie, petrecere, cu mâncare, băutură, trubaduri, etc. De la arhaismul „chiloman” a derivat cuvântul „chiolhan”, păstrat în vocabularul uzual până în zilele noastre, în unele zone din Oltenia și Muntenia. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie-/chiloman> la 25.09.2023, ora 6:01.

Acel huiet și strigare
Și acel chiloman mare,
Începem să-l vedem bine,
O mascara²⁹⁰ de rușine.
Ce să stai și ce să zici,
O grămadă de calici,
Blestemați și porci de câine,
Se văd ulițele pline,
Peșchir²⁹¹ la mână legat,
Cu pene de gâscă-n cap.
Cine mergea și întreba
Niciun răspuns nu le da.
Numai auzeai „stupai”
Și ne curătau de cai.
Până să ne dumerim,
De prin hanuri să ieșim,
Ei jefuiră, prădară,
Pe toți în piei îi lăsară
Iar mazerul Sgurali
Îndrăzni de năvăli,
Și cu toți ai lui intrase
Tocmai la vodă în casă.
Vodă dacă l-a văzut,

²⁹⁰ [„mascara”] = [„mascaradă”].

²⁹¹ Prosop/ștergar/năframă cu motive naționale legat la mâna sau brațul bărbaților în timpul petrecerilor, nunților. Acest obicei s-a păstrat până astăzi în Oltenia istorică, la nunți. Un bărbat, atunci când veneau mesenii, îi așteapta cu o sticlă de țuică sau vin la poartă și îi servea, totul înainte de a intra în gospodăria viitorului mire. Cf.: <https://dex-online.ro/definitie/pe%C8%99chir> la 25.09.2023, ora 6:26.

Speriat de-al său sfârșit,
Se ruga de-a sa iertare,
Cunoscând ce stare are.
Iar el cu o mojiție
Nicidecum nu vrea să știe,
Nici să audă nu vrea,
Cu Deli-Costea vorbea;
Și atât îl dezbrăcară,
Cât nimica nu-i lăsară.
Iar Cârlova căpitanul
Îi luase și gugiumanul,
Și în grabă-l ridicară,
Și-n Sfântul Gheorghe îl băgară,
Unde se afla în han
Și frate-său mare ban.
Cu harem cu tot l-au dus,
Unde la arest s-au pus.
Minune dumnezeiască
Fu cu legea creștinească;
Ajutor dumnezeiesc
Fu cu neamul creștinesc.
De-această mare minune,
De a turcilor mulțime.
Atât luară ei frica,
Cât fugiră de nimica,
Atâta Anadoleni,
Giurgiuveni, Nicopoieni,

Unul și unul agale,
Să-i vezi fugind fără [siele],
De țigani, de haimanale,
Uitându-te-ți venea jale.
Acum de turci să lăsăm,
Altă vorbă s-apucăm.
Pe Grigore din Scarlat
Îl aleasă ră [drept cap]²⁹²,
Că vor fi vorbe multe,
Să cheme boieri la curte.
El ca un politicos,
Aduse pe toți pe jos.
Brâncoveanul ostenise,
Prin tină se nădușise;
Gândea cum ca să găsească,
Mijloc să se răcorească;
Dara pân' a-și lua seama,
Ostașii furară blana,
Și sosind la Spătărie,
Sta polcovnicul Ilie,
Cu [contisiu] înfășurat
De la Ciocârlan luat,
Cu o săbioară încins
Și cu vorbele de plâns.
La dreapta lui Argeșeanul

²⁹² În versul poeziei apare cacofonia „ca cap”. Am evitat-o și am scris corect, înlocuind cuvântul de legătura „ca”, cu „drept”.

Și de-a stânga Viroșeanul,
Amândoi arhimandriți,
Cu minte și iscușiți;
Amendoi țineau bastoane,
Și judecau din canoane.
De [alde]²⁹³ măria-ta,
Blagorodnicia-ta,
Atât de des era,
Cât îți venea a vărsa.
Pe armeni și pe evrei
Îi lăsară numa-n piei.
Boierii mai adăstară;
Dacă văzură, lăsară.
Că văzură pe Ilie
Cu o mare veselie.
Dar nu mult se zăboviră,
Și se [pliroforisiră],
Văzând un așa viteaz,
Ce niciodată nu-i treaz.
Le veni veste la curte.
Că vine oaste să intre.
Popii de grab' se-mbrăcară
Să iasă la-ntâmpinare,
Luând cădelniți și icoane,
Îmbrăcați toți în filoane,

²⁹³ Regionalism folosit și astăzi în sudul Olteniei, în Teleorman. „Alde” Măria-ta, „alde Nașul”, alde Finul”, etc.

Ținând crucile în mână,
Să-ntâmpine oastea creștină.

**[Constantin Hangerli-Voevod]²⁹⁴
(din poruncă împărătească a fost decapitat
la 18 februarie 1799)²⁹⁵**

Nu pot ca să mă pricep,
Ce să zic, cum să încep,
De-ale lumii vârtejiri,
Cum că sunt tot cu-ndoiri,
Când cu ochii le vedem,
Și iar nu ne-ncredințăm;
Și porniți spre răutăți,
Tot căutând la strâmbătăți,
Pe altul să-l jefuiască,
Și cinstea să-i dobândească.
Să lăsăm acum raiaua

²⁹⁴ Idem, VI, 1873, nr. 8, 15 aprilie, pp. 10-12. Constantin Hangerli (n. 1760, Constantinopol, Imperiul Otoman - d. 18 februarie 1799, București, Țara Românească) a fost domnitor în Țara Românească într-o perioadă foarte dificilă, în contextul expansiunii jafurilor comandate de Pazvant-Oglu în zona Dunării și sudul Olteniei. Grec, originar din Constantinopol, a fost pe rând: a) dragoman a lui Capudan-pașa Cuciuc Hussein și b) numit domnitor în Țara Românească de către Poarta otomană (1798), moment când pazavangii, conduși de Pazvant-Oglu (pașa de Vidin), ajunseseră în Țara Românească și jefuiau, prădau, ardeau satele din sudul Olteniei și malul Dunării. A murit decapitat în anul 1799. Cf.: „Transilvania”, VI, 1873, nr. 8, 15 aprilie, p. 10.

²⁹⁵ Pentru ospățul de la București și episodul decapitării lui Constantin Vodă Hangerli, din anul 1799, Vezi: Neagu Djuvara, Maria Carpov, *Între Orient și Occident. Țările Române la începutul epocii modern (1800-1848)*, Ediția a II-a, Editura Humanitas, București, 2018, pp. 5-7.

Ce câștigă cu paraua;
Să venim la boierime,
Că ei iau de la prostime.
Fac carete și radvane
Giuvaeruri la cocoane;
Dar țara nu sărăcește,
De la ei se folosește.
Iar când vine vreo domnie,
Care e cu hăinie,
Atunci plânge, lăcrimează,
De-a se teme nu-ncetează,
Cum blestema cumplit, rău,
Și pe Domnul Hangerli,
Căci hain s-a aratat,
Și țara o a prădat,
Cu [dasdiuri], cu zacherea
De la săraca Raia.
Dijmărit și oierit
S-au luat tot îndoit,
Și tot nu se mulțumea,
Ci și altele scotea,
Care în cea de pe urmă
Se trecuse și de glumă,
Că a scos și văcăritu',
Ce de tot a fost opritu
Ca da toată sărăcimea,
Cum și toată boierimea

De cal și de vită mare,
Doi lei ia de fieșcare,
De vițel și de cârlan,
Care sunt de câte-un an
Dă numai pe jumătate,
Nefiind ca celelalte,
Nici de muncă, nici de hrană,
Se plătea și de pomană.
Iară vrând că să le-arate,
Că are și bunătate,
Pe toți îmbracă caftan
Și cinste le dă-n divan;
Socotind că face bine,
Îmbracă și din prostime,
Din mojici și din râtani,
Care vor ca să-i dea bani.
Fiind domn cu fudulie
Și pornit spre lăcomie,
Mai pe urmă au aflat
Pe puternicu-mpărat,
Și cu dreapta lui mânia
Iau trimis și mazilie;
Fiind milă de raia,
Au zis și capul să-i ia.
După ce l-au mazilit,
Peschergi-basi a pornit;
Peschergi-basi Azmet

La București venind drept,
Dându-i și două firmane,
Pe vodă ca să-l sfârâme.
Într-un firman se numea,
Ce socoteală să-i ia;
Iar altul așa scria,
Că [mutlacu'] capul să-i ia.
Câte lefuri, zaharea
S-au răspuns tot de raia,
La ostașii Ascherlii,
Care s-au bătut la [Diu].
Și așa a și plecat
Turcul de la Țarigrad²⁹⁶,
Și sosind ca un voinic
A venit drept la beilic.
Îndată au și chemat
Și pe turc, și pe gealat,
Și le-au poruncit să tacă,
Și ce va zice să facă;
Cu nimeni să nu vorbească
Și armele să-și gătească
Iar când va zice să [saie]²⁹⁷,
Capul la vreunu' să taie,
Atunci se fie gătit

²⁹⁶ Vezi: Eliza Ilie, *Țarigradul ca reprezentare spațială în balada populară românească*, în „Acta Moldaviae Meridionalis”, XXXIX, 2018, pp. 25-45.

²⁹⁷ [„saie”] = [„sară”].

Și la dânsul repezit.
Vorbindu-le vorbe multe,
A plecat cu ei la curte.
Iar vodă neavând știre,
Că-i vine acea pierire,
Câtva după mazilie
Să-i sosească și urgie;
Și tot așa era vorba,
Ca să meargă la Moldova,
Ca acolo să domnească
Și țara să stăpânească;
Și cu-această fantezie
De nimic nu vrea să știe,
Ca să aibă vreo pază,
Oricând va vedea vreo groază.
Iar când vru să-l împresoare
La optsprezece februarie,
Vineri cam de dimineață,
Ceru apă și dulceăță;
Și după ce a luat,
S-a dus și s-a îmbăiat,
Vrând trupul să-și curățească,
Ca sabia să-i lucească.
Și ieșind din cas' afară,
Neștiind că va să moară,
Și un șerbet a luat.
Și ședea singur în pat,

Și se uită pe fereastră,
Ca și moartea să-i sosească;
Și așa s-a pomenit
Cu turcul că a venit.
Având firman de urgie,
A intrat în vistierie,
Unde erau adunați
Toți boierii, și chemați
Trei turci și cu un harap,
Cu [posiur] legați la cap.
Iar boierii cum văzură,
Cu toții încremeniră.
Dumnealui spătarul Man
Fiind venit caimacam,
A putut de le-a vorbit,
Și sus în pat i-a poftit²⁹⁸.
L-a întrebat ce poștește,
Și de unde, cine este;
Ce întreba și ce arăta?
S-au sunt trimiși de la Poartă.
Capugiul a răspuns,
Să nu aibă vreun prepus,
Că este un călător
Și prin țară trecător;
Numai cunoștință are
Că vodă fiind prea mare;

²⁹⁸ [„pat”] = [„divan”]. Cuvântul „pat” este folosit cu sensul de „divan”.

Și i-au adus și o carte
De la al său iubit frate.
Boierii s-au încrezut
Și sus știre au făcut.
Deci luând vodă de știre,
A zis că nu-i e prea bine,
Ci pân' va bea unu șerbet,
Căci a fost răcit în (ilizibil)²⁹⁹.

Capugiul n-a așteptat,
Până va fi sus chemat,
Ci a intrat în [meibea],
Ca să bea câte-o cafea,
Deci ridicând perdeaua
A sosit și cafeaua,
Dând întâi la Peschergi
Și apoi la Hangerli,
Care începând să bea,
Harapul n-a vrut să ia.
Dar ticalosul [sirmanu],
După ce iau dat firmanu',
Ce scria și se vedea,
Că socoteala să-i ia;
Si îndat' a priceput,
Că pierirea a sosit.
Și începând să citească,

²⁹⁹ Cuvânt ilizibil în poezie. În revista „Transilvania” a fost menționat în paranteză cuvântul („ilegibile”).

N-avea cum să se ferească,
Să zică la cineva,
Că turcul sama-i bagă;
Se vie neferu' de pază,
Iar când va vedea vreo groază.
Cu gândul că se ferește,
Căci turcii nu știu grecește,
A și zis cam îngânat
Lui spătar Mavrocordat:
[Pe a potu gicomae]
[Nairte mesa canenae]³⁰⁰.
Harapul știa grecește,
Și pe loc se repezește.
Dup' aceea a și plecat
Spătarul Mavrocordat,
Să cheme niscăi delii,
Ciohodari³⁰¹ și tufecii³⁰².
Dar n-ar fi mai pomenit,
Că norocul n-a slujit,
Ca să mai îndelungească
Vreme până să sosească
Deliii si tufeciii,

³⁰⁰ Două versuri în limba greacă.

³⁰¹ Ciohodar - dregătorie în Țara Românească și Moldova, în evul mediu și premodernitate, însărcinat cu îngrijirea încălțămintei domnitorului. Cf.: <https://m.dex.ro/ciohodar> la 28.09.2023, ora 6:57.

³⁰² Tufeciu - dregătorie în Țările Române (Țara Românească și Moldova), în timpul domniilor fanariote. Mercenar/ soldat-mercenar ce se ocupa cu paza domnitorului și făcea parte din „garda personală” a acestuia. Cf.: <https://m.dex.ro/?word=tufeciu> la 28.09.-2023, ora 7:06.

De care sus pomeni-i;
Căci turcul zise să [saie]³⁰³,
Harapul pe Domnu' să-l taie.
Deci văzând vodă sărmanul,
A lepădat și firmanul,
Și atât a apucat,
De-odată a strigat:
Ginere-meu, ce me lași
La acești doi ucigași?
Atunci s-a și repezit
Genere-său cel iubit,
Să nu-l lase, să-i ia capul,
Ce folos de el săracul,
Căci harapul cel buzat,
Cel negru și prea ciudat,
A plecat tare spre pat,
Ca un leu înverșunat,
Cu o sfoară de mătasă,
Căci este mai sănătoasă,
Să apuce, să-l sugrume,
Și din gură făcând spume,
Iar Ștefănică-Ibrițtarul³⁰⁴,
Fiindcă lipsea spătarul,

³⁰³ Forma arhaică a cuvântului/ sintagmei „să sară”. [„să saie”] = [„să sară”].

³⁰⁴ Ibrițtar - dregătorie în timpul domniilor fanariote, în Țările Române (Țara Românească și Moldova). Turna domnitorului apă să se spele pe mâini, din ibric. Cuvânt împrumutat în limba română din turco-osmană. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/ibrițtar> la 29.09.2023, ora 5:02.

A apucat pe harap
După gât pe lângă cap.
Harapul înverșunat
Odată a și strigat:
[Geri domus ghiaurlar]
[Bac ben Padisan fermanvar].
Atunci toți l-au năpustit
Și tare s-au repezit
Capugiul cu hangerul,
Fiind înnegrit ca fierul,
Și în toate l-au lovit
Pe vodă cel pedepsit.
Și se bătea leșinat
Ca un pește pe uscat.
Din ochi lacrimi vărsând tare
Și zicând cu glas de jale:
Ticăloasă Doamna mea,
Astăzi mă despart de ea.
Domniță și beizadele
Astăzi mă duc de la ele!
Unde sun, ca să mă vadă,
Ca să plângă și să creadă!
Căci de astăzi înainte
Nu le mai grăiesc cuvinte.
Iar acel negru harap,
Înfrișându-se de cap,
A scos pistolul din brâu,

Și-a lovit pe Hangerli[u];
Și văzând că este aproape,
Să-și dea sufletul spre moarte,
De grab' a scos iataganul,
Să-i taie capul sărmanul,
Și așa l-a și tăiat
Ca pe un rău vinovat,
Strigând grozav, speriat,
Că cu firman l-a tăiat.
Pe urmă l-a dezbrăcat,
De picioare l-a luat,
Și-l târa pe scară-n jos,
Sărmanul nenorocos,
Tăiat despuiat [pe gheață]³⁰⁵,
Căci așa era se pare,
Într-un noroi și-ntr-o baltă
Ca să-l vadă lumea toată;
Să-l vadă, să-l pomenească,
La alții să povestească.
Și toți din gură ziceau,
Și norocu-i hotăra:
Ticălosul Hangerli,
Cu rea moarte se sfârși;
N-a știut să se păzească
De urgia împărătească,
Ce avea ca să-i sosească

³⁰⁵ [„pe ghiață”] = [„pe frig, pe vreme urâtă, ploioasă, friguroasă, tomnatică”].

Prin sabia hărăpească,
Făcându-i [țilim]³⁰⁶ la poartă
A mers veste-n lumea toată

**[Făgăraș - Despărțământul II al asociat. trans. a ținut
în acest timp adun. gen. în 18. mai c. n. la Zărnești. Comitetul]**

[*Durerea mea*]³⁰⁷

Oftez adânc în suflet! nu aflu astâmpărare,
Și lacrimi [perie] se storc pe fața-mi jos,
Când văd, că multe-n lume sunt numai înșelare,
Și-n loc să meargă bine — purced de tot pe dos!

Suspin când văd că-n lume e multă nedreptate,
Suspin când văd popoare că gem în lanțul greu!
Suspin când văd pe frate că-apasă pe-al său frate!
Suspin când văd că geme — iubit poporul meu!

Văzut-am mulți de-aceia care au scăpat de Scila,
De-acea stâncă fatală, de-acel vertij turbat;
Dar iute în Caribde au fost mânați cu sila,
Vâltoare mai fatală, mai greu de suportat !

³⁰⁶ [„țilim”] - „țintirim” - „cimitir” . Forma arhaică, turcească, a cuvântului cimitir. Cf.: <https://dexonline.ro/intrare/%C8%9Bintirim/259872> la 29.09.2023, ora 5:40.

³⁰⁷ „Transilvania”, VI, 1873, nr. 10, 15 mai, p. 12.

Așa, o, România!...a fost și a ta soartă,
Căci nu a fost vreun popor să nu te fi călcat!
Când unul din acestea-ți pregătea chiar moarte
Un alt, scăpând de unul, — atunci te-a subjugat.
Călcatu-te-a Atila, cu hoardele spurcate,
Călcăt și longobarzii — fecund loc la avari!
Călcatu-te-au gepizii — și hoardele desfrânate!
Pe aci veni și [Batu]³⁰⁸, cu cruzii săi tătari
În tine se-ncuibară popoare după popoare!...
Si tu le-ntindeai dreapta, văzându-le-al lor chin!
Dar nu știai, sărmana,... că mult fatală ora
Va bate și vei zice că șarpele e în sân!

Mă doare tare-n suflet, când îmi revoc în minte
Acele timpuri triste, acel trecut amar,
Când fiii-ți, Românie, erau sub alte ginți,
Tratându-i ca pe brute în mod de tot barbar
Când cuget la acel timp orb de servitute,
Când hoardele barbare te maltratau cumplit,
Cu bici, cu ghilotine, cu iatagan și [cnute],
Mă mir, o, Românie, că cum nu ai pierit?!

Precum se-aruncă lupul în turma cea de vite,
Și-apucă oaia blânda cu dintele-i feros,
Și gata să o mănânce de nu pastorul iute

³⁰⁸ Batu-han, găsit în unele surse scrise [„Batu”] - conducătorul mongolilor și al tătarilor.
Cf.: <https://www.britannica.com/biography/Batu-Mongol-ruler> la 29.09.2023, ora 6:22.

Ar fi aci cu [pârğa] să-i de vre-o trei din dos.
Așa vru, Românie, să-ți mănçe mândru nume
Veneticul sălbatic, primit în sânul tău!
De nu cel ce conduce destinele în lume,
I-ar fi zdrobit îndată propusul mârșav, rău!
Sodoma scelerată s-a șters după dreptate!...
Dar tu nevinovată erai se nu mai fi!...
Erai cea mai mare din zilele turbate,
Era ca să te șteargă cu totul din cei vii!

Dar totuși, deși mare, puterea-i infernală
Se stinse, ca de brumă-o floricea de mai,
Căci aspru fu gonită prin lupta triumfală
Purtată de un Maior, de Micu, de Șincai!

Acești bărbați formară triumvirat [potente],
Ca moșii din vechime: Pompei, Crasus și Caesar!
Ca leii se luptară prin fapte și cuvinte,
Să poată numa-nvinge pe acel infam barbar!
Acum durerea- mi scade, suspinu-mi încetează,
Că ci furia. e-nvinsă prin faptele acestor!
Românul e mai liber, din nou el re-nviază,
De-acuma-și prepară cărarea spre un zbor!

Se fie și acuma genii așa înalte
În tine Românie, atunci ai-nainta!
De n-ai renaște-n tine pe răul Efialte,

Atunci și-a mea durere ar prinde a înceta!

Suspinul crud din pieptu-mi atunci mi-ar da el pace,

[Amorea]³⁰⁹ cea eternă domnire-ar ca-ntre frați;

Din contră el va crește!... va fi tot mai vorace,

De tu vei reproduce „Neroni” si „Apostați!”

Năsăud, 1871, rescrisă: Gherla, 1873,

Silviu B. Sohorca, teol. gh.

[Versuri populare]³¹⁰

[Prepusul]³¹¹

[Zelotipia]

Decât cu prepus în casă,

Mai bine cu boala-n oase.

Decât cu soțul de ură,

Mai bine să port foc în gură.

Dar soțul voinic să-mi fie,

Să nu poarte-n cap scufie.

³⁰⁹ [„Amorea”] = [„Iubirea”].

³¹⁰ Idem, VI, 1873, nr. 17, 1 septembrie, p. 12.

³¹¹ *Ibidem*.

[*Testamentul militarului*]³¹²

Dac-aș prinde a muri,
Sau acei turci m-ar robi,
Te rog soție prea iubită,
Fă o rugă umilită,
Pentru suflețelul meu,
Ca să-lu ierte Dumnezeu.
Să dai popii sărindare,
Pâine celuia ce n-are.

[*Consoarta militarului*]³¹³

Frunză verde olelea,
Ana din gură grăia:
Ofițeri cu pieptul tare,
Dăruiți-mi ascultare;
Nu duceți pe soțul meu,
Să vă [custe]³¹⁴ Dumnezeu.
De trei luni sunt măritată,
N-am nici mamă, n-am nici tată;
N-am nici frate, n-am nici soră,

³¹² *Ibidem.*

³¹³ *Ibidem.*

³¹⁴ [custe] = [custură] – cuțit vechi, lamă de cuțit, un fel de hanger. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/custura> la 30.09.2023, ora 7:32.

Părăsită, cât să mor.
Luați toate, le luați,
Numai soțul mi-l lăsați.
Avem vite, avem boi,
Două, trei sute de oi.
Luați toate, le luați,
Numai soțul mi-l lăsați,
Nu-mi duceți pe soțul meu,
Să vă [custe] Dumnezeu!

[Răspunsul ofițerilor]³¹⁵

E poruncă-mpărătească,
Caută să se-mplinească.

³¹⁵ *Ibidem.*

1874

[*Blestemul poetului*]³¹⁶

(tradus din limba germană, după Uhland)

Fost-a în vechime un castel faimos,
Sus pe-o culme-naltă, splendid, grandios,
Dominând câmpia pân' la lucea mare,
[Adornatu] cu fine flori, suave, mirositoare,
În grădini întinse cu [fontani]³¹⁷ artistici,
Ale căror ape făceau jocuri mistici,
Producând [Iridea] în arcuri sărind
Și delecta ochii superbi strălucind.
Aci ședea-un rege, puternic, bogat,
Pe tronul său trufaș, negru-ntunecat;
Mândru de victorii cu inima mică,
Și ca toți tiranii, sfios cuprins de frică,
Cugetu-i e spaimă, aspectul turbat,
Vorba-i e tortură, sceptrul sângerat.

Odată s-arată la palat să cânte
Doi trubaduri nobili și pășesc-nainte,
Unul era june cu păr auriu,
Altul în etate la cap argintiu;
Bătrânul cu-o harpă pe cal ager sta,
Junele pedestru pășind l-escorta.

³¹⁶ Idem, VII, 1874, nr. 2, 15 ianuarie, p. 12.

³¹⁷ [„fontani“] = [„fântâni“]. Traducătorul Ion Codru-Drăgușanu (1818-1884) a folosit forma arhaică a cuvântului „fântână“ pentru rima versurilor.

Fii atent, [consocie]! Se-ntonau puternic
Imnul cel mai fraged în mod excelent,
Zise celui june moșul harpenist,
Că inima crudă a ăstui rege trist
Deșteptând plăcere și durere-mparte
S-o uimim d-odată prin a noastre arte.

Deja intră-n sală ambii cântători,
Superbi șed pe tronuri cei doi domnitori;
Regele în pompa ultra-fioroasă,
Ca și aurora, când e sângeroasă,
Iar regina blândă, fragedă și lină,
Cum ar fi luna pe cer când e plină.
Bătrânul și-ncepe harpa-și acordând,
De-atinge cu-ncetul pulsul rând pe rând.
Potențând prin tonul până să abunde,
Producând prin [sonuri]³¹⁸ extaze profunde,
Era vocea jună a soțului său
Că din ceresc [funte] izvora mereu,
Până ce ajunse armonii divine,
Parcă le-ar produce cor de heruvimi.
Întâi cânta amorul, evul vechi de aur,
Apoi primăvara, eternul tezaur.
Cânta sentimentul liber și fidelitatea,
Tot ce-i virtuos, sacru, viril, demnitatea,
Cânta tot ce-i dulce, ce pătrunde-'n piept,

³¹⁸ [„sonuri”] = [„sunete”].

Ce ridică sentimentul uman și drept.

Jur-împrejur turma de perfizi curteni,
Întocmai ca ceata de brutali oșteni,
Pătrunși pân' la suflet, entuziasmați,
Revoltați înăuntru până la ficați,
Uită a lor [sfidă]³¹⁹ și lui Dumnezeu se-nchină,
Pân' ce-n uimire și blânda regină
Atinsă-n înăuntru-i de angelici nuri,
Ia din sân o roză, și-o dă la trubaduri.

Destul fu atâta; regele din tron
Sare jos și aspru zbiera într-un ton
De fulger [repente]: Voi amăgitori!
Mi-ați sedus supușii ca fermecători;

Până și soția-mi vreți a-mi desfrâna
Și d-odată înfige-n piept sabia sa
Vârtosul june, ce cade-ncruntat,
Cât din [sânu-i]³²⁰ virgin voce n-a mai dat.
Parcă acum furtuna-ar fi răspândit norii,
Care-ncotro vede, fug auzitorii,
Trubadurul june sufletul și-l dă,
Iar moșul maestru în brațe-l luă,
Îl învelește-n manta, l-așează pe cal,

³¹⁹ [„sfidă”] = [sfidare”].

³²⁰ [„sânu”] = cu sensul de [„suflet”] în vers. Folosit pentru rimă.

Și încălecându-l, dădu-n jos de mal,
Că vor amânare d-aci să pornească,
Și în lumea largă iar să rătăcească.
Dar ieșind pe poarta tristei reședințe
A sa harpă, moșul pătruns de căință,
Neluând aminte ce mult prețuiește
De un stâlp de marmură lovind o zdrobește;
Și d-odată strigă-n ton spăimântător,
Cât castelu', grădina, tremur, se-nfior:

Muri trufaș, vai vouă! de-astăzi înainte
Înăuntrul vostru să se țină-aminte,
Dulce sunet, cântec, nu va mai ajunge,
Decât numai vaiet și suspin va muge,
Pași numai de sclavi sfioși veți auzi,
Până ce curând vă veți și mucezi;
Spiritul vendetei să vă cotopească,
Și ca om netrebnic să vă nimicească.

Vai vouă grădini, cu pompă măreață,
V-arăt ăst cadavru, că palida-i fața
Spre voi se răsfrângea aspra uscăciune,
Și peste voi ape se dă secăciune;
În puține zile să vă văd stârpite
Aride, pustii, de tot împietrite.
Vai ție-ucigașe! barbar urgisit,
Ce persecuți barzii care ți-au curtenit,

Și-i ucizi, tirane; în dar nu vrei în lume
Să-ți mai câștigi lauri și să-ți faci renume.
Numele tău fi-va uitat, adâncit,
În noaptea eternă de tot nimicit,
Că ultimul suflu, ce-abia s-aude
În noianul mare, când piere, s-ascunde.

Ăst blestem puternic abia se pronunța,
Cerul și l-aude, efectul ș-anunța.
Castelul trăsnește, crapă de [repente],
Zalele-i superbe cad din fundamente.
Mai rămase numai o columnă-naltă,
Ce singură atesta splendoarea d-odată;
Dară și acesta-i vătămată foarte;
Și au să cadă astăzi ori la noapte.

Acum aste locuri, unde grădini falnici[e]
Decorau terenul, sunt [deșerti]³²¹ jalnici;
Nu sunt pomi, nici umbră, nici fântâni, niciunde,
Al regelui nume în anale se-ascunde,
Nimeni nu-l memorează, de toți e uitat,
Pentru că poetul crunt l-a blestemat.

Ion Codru-Drăgușanu,
Traducător,
Făgăraș, 6 ianuarie 1874!

³²¹ [„deșert”].

1875

[Colind de Crăciun]³²²

Coborât-a, coborât,
Corindăm, Doamne, corinda
De mai sus din răsărit
Dumnezeu din cer pe scări
Pe miruri, pe lumânări,
Cu-o turmă de oi domnești...
Și o paște în senin,
Și o adapă în nor lin.

[Colind de primăvară și vară]³²³

Vă aduc un Dumnezeu,
Florile dalbe
Un Dumnezeu nou-născut
Cu flori de crin învelit.
Dumnezeu adevărat:
Soare în raze luminat...
Că pe cer s-a arătat

³²² Dr. Grigore Silași, [„Însemnătatea literaturii române tradiționale”, Cluj, 1874], în „Transilvania”, VIII, 1875, nr. 5, 1 martie, p. 3.

³²³ *Ibidem*, pp. 3-4.

Un luceafăr de-mpărat,
Stă cometa strălucită
Pentru fericiri menită....
Iată lumea că înflorește,
Pământul că întinerește,
Cânt' prin luncă turturele,
La fereastră rândunele.

[Bătălia de la Josefstadt]³²⁴

[28-29 iunie 1866]³²⁵

Frunză verde, maghierat,
La festung la Josefstatd
Ajunseră trupele,
În douăzeci și opt,
Unde steteră pe loc,
Și-ncepură a-și face foc,
Să-și facă [menagea]³²⁶ iute,
Ca să plece mai-nainte.
[Menagea] dacă-au gătat,
Un „haptac”!³²⁷ mare au suflat,
Benedec venea călare,
Toți strigau în gura mare:

³²⁴ Poezie populară despre bătălia de la Solferino (24 iunie 1859), cântată de femeile române ardeleni din zona Târnavelor. Vezi: „Transilvania”, VIII, 1875, nr. 5, 1 martie, p. 8. De fapt, poezia se referă la bătălia de la Solferino, din 24 iunie 1859, dintre armata franceză aliată cu cea sardă împotriva Austriei. Cf.: https://ro.wikipedia.org/wiki/B%C4%83t%C4%83lia_de_la_Solferino la 03.10.2023, ora 5:12.

³²⁵ Data bătăliei de la Solferino a fost pusă eronat de către autorul acestei poezii sau de folcloristul care a cules poezia. Am lăsat în poezie data inițială, apărută în presă, [28-29 iunie 1866] pentru frumusețea spiritului poetic transilvănean, dar încadrarea corectă, cronologică, a bătăliei de la Solferino este [24 iunie 1859]. De amintit este că David baron Urs de Marginea (n. 1 aprilie 1816, Mărgineni, Comitatul Făgăraș - d. 10 septembrie 1897, Sibiu) s-a remarcat în timpul bătăliei de la Solferino (1859) și Lissa (1866). Este cunoscut în presa ardeleană și ca „Eroul de la Lissa”. Vezi: *Necrologul lui David baron Urs de Marginea (1816-1897)*, în „Foaia Poporului”, V, 1897, nr. 37, 7/19 septembrie, pp. 1-2

³²⁶ [„menagea”] = [„menaajul”].

³²⁷ „Haptac” - „drepti”, „a sta drepti”. Comandă militară. Așa pronunțau cuvântul soldații ardeleni din armata austriacă, ce au luptat în bătălia de la Solferino. Cuvântul provine de la germ. „habt acht”. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/haptac> la 03.10.2023, ora 5:24.

Benedec ca să trăiască,
Trupa s-o comandălească!
Benedec din grai grăia:
Ostășime, draga mea!
Fii gata cu armele
Si cu toate trebile.
Apoi am plecat-nainte,
Ca pe [Prais] să-l putem prinde.
Nu mult însă mai pășirăm,
Cu Paris ne și-ntâlnirăm.
Ne oprirăm dar pe loc,
Cu dușmanul să dăm foc.
[Praisul] începu-a pușca,
Feciorii noștri a pica,
Că așa dau cu tunurile,
De se clătinau dealurile;
Deci ca leii ne-am luptat,
Până noaptea ne-a apucat,
Ba și noaptea aici am fost,
Înconjurați de [forpost],
Pân' ce-a doua zi-am plecat,
În marș regulat.

În douăzeci și nouălea,
Parisul iar spre noi venea,
[Potca] iară-l aducea,
Pe-o vreme urâtă, rea.

Eram pe-un deal amărât,
Parisul pe-un șes stelegit.
Parisul, marele vrășmaș,
S-a fost tras lângă-un oraș,
Și-a trecut printr-o pădure,
Ca pe noi se ne-nconjure.
Când [Praisul] a stăt pe loc
Noi îl primirăm cu foc.
Noi eram pe deal în cale,
Iară Praisul mai de vale;
Și un maior cu cal cu stea,
Către noi acum zicea:
Stați feciori! și nu vă dați,
Ci ca voinici vă luptați,
Dar fiți curați și vă-ngrijiți,
Și de moarte vă feriți!
Vai! însă-ai noștri [reteră],
Parisul după noi venea,
Și când fugeam înapoi,
Așa veneau după noi,
De la [Prais] gloanțele,
Ca și vara ploile.
Acum atât-am fugit,
Până toți ne-am obosit,
Și-atât am tot alergat,
Până mai nu am picat.
Și când prin holde fugeam,

Paie de ovăz sugeam,
Că eram toți însetați,
Și de bătaie mâncați.
Noi fugeam care-ncotro,
Cum fug cerbii când li-e rău,
Pân' ce-n vârful dealului,
Comandirul [Praisului],
Lovit de-un glonț, a picat,
Și bătaia a încetat.
Iar când fuse către seară,
Într-un lagăr ne-așezară.
Ci puțin am odihnit,
Ca un aviz iute a venit,
Iară din nou să plecăm,
Și-napoi să [reterăm]³²⁸;
[De loc]³²⁹ dară-am și pornit,
Toată noaptea-am mărșăluit,
Către dimineață am ajuns.
Unde stătea Parisu' ascuns,
Unde ne-am oprit pe locu,
Să ne mai gătam de-un foc.
Bine însă n-am mâncat.
Iar la drum am plecat,
Și-am ajuns toți osteniți,
Până mai la Chenigreti.

³²⁸ [„reterăm“] = [„întoarcem“]

³²⁹ Cu sensul de „în acel moment”.

Când aicea ne-am aflat
În lagăr ne-am așezat.
Iar prin treizeci și unu,
Nimeni nimic nu știa.
Acum luna s-a sfârșit,
Și altă lună s-a ivit.

[*Lupta de la Koniggratz, 3 iulie 1866*]³³⁰

Dar prin iulie al treilea,
Un maior din grai grăia:
Sus feciori! și vă-mbrăcați:
De bătaie vă gătați,
Si-acum carne-ți căpăta,
Și-ți mânca, vi-ți ospăta.
Carnea-abia s-a încălzit,
Iute-un raport ne-a sosit:
Armele! și vă-mbrăcați,
Carnea din căldări luați,
C-a venit un aviz iute,
Să mai mergem înainte.
Deci de aicea ne-amu luat,
Spre-o pădure am plecat,
Când ai noștri un deal suiau,
Trâmbițele-amar ziceau,

³³⁰ „Transilvania”, VIII, 1875, nr. 6, 15 martie, pp. 12-13.

Când gândeai că lumea piere,
De necazuri și de jele,
Și câte-un tun slobozeau,
Și cu [bandele] ziceau,
Tot ziceau și nu-ncetau,
Să aibă curaj trupa.
Acum [Praisul] ne-ntâlnește,
Armele spre noi țintește.
Noi și-ncepem a pușca,
Iară [Praisul] a veni.
Cădeau toți ca frunzele,
Mai din toate lăturile,
Și când tunurile dau,
[Sîru] pe jos se tăvăleau,
Tot ca vara ierbile,
Când o tăia coasele.
Tăiat mare, foc și vânt,
Și-ncâlceală pe pământ,
Toți strigau cu-a lor cuvinte:
Înainte, înainte!
Deci 'nainte-am alergat,
Și-am pușcat neîncetat,
Și-am ținut tot [fort] la foc,
Până-am ajuns la mijloc,
La mijlocul pădurii,
Unde erau Plencherii,
Plencheri de ai [Praisului],

Ca flăcăii codrului.
Și când cu ei ne luptam,
Mai că niciun [tist] n-aveam.
Totuși din păduri i-amu scos,
Dar ei înapoi s-o-ntors.
Ci tot gândeam că nu e bine,
Știam că-armata lor vine.
Ea venea de către stânga,
Câtă frunză, câtă iarbă.
Când pe-un deal însă-am ieșit,
Un căpitan ne-a sosit,
Care din grai ne grăia:
Unde-i călăria mea?
Călăria i s-a dat,
Și el pe ea s-a urcat,
Și-apoi din grai mai grăia:
Ascultați comanda mea!
Acum privirăm spre stânga,
Și văzurăm toată trupa,
Toată trupa [Praisului],
Tot ca frunza bradului.
Iute dară ne-am luat,
Și-n pădure ne-am băgat,
Și-am ținut tot spre dreapta,
Dară-așa cumva-om scăpa,
Însă noi ce să scăpăm?
Că-n mai rău loc ne băgăm,

Că-am ajuns chiar într-un loc,
Pentru noi fără noroc,
Unde-atâta ne-am luptat,
Până mai toți am picat.

Vai! pădurea a fost grea foarte,
Și-n ea a fost grozavă moarte,
Că ori încotro umblam,
De pe om, pe om călcam,
Și-ori încotro suceam,
Tot răniți, tot morți vedeam,
Până-n urmă ce-am scapat,
De-n tăieturi am intrat.
Când eram prin tăieturi,
Auzeam tot pușcături,
Prusii după noi pușcau,
Și feciorii-așa picau,
Ca și toamna frunza,
Când o ajunge bruma.
Dar când și de aci am scăpat,
La un deal am apucat,
Când pe deal în sus fugeam,
Alta nu mai auzeam,
Fără numai ai! și vai!
De amar și de [chinzai],
Mii erau cei tăvăliți,
Mii pușcați și mii răniți,

Și mulți ostași s-auzeau,
Blestemându-și mamele,
Pân' ce i-au făcut în lume,
De necaz și de minune.

Iar când fuse către seară,
Umbrele când s-așezară,
Când de totul am scăpat,
Și pe-un șes ne-am așezat,
Din al nostru regiment tot,
Mai trăiau vr-o sută opt,
Deși eram mai 'nainte,
La vreo mie șase sute.
Dar un maior ce-a rămas,
Spre mai mare-al nostru necaz,
Și-aici încă ne-amăra,
Că el din grai ne grăia:
Stați, ai mei feciori pe loc,
Să mai ținem încă-un foc.
Dar feciorii încă-i grăiră:
Nu văzuși că toți pieriră?
Noi foc mai mult nu țineam,
Ci cu toți ne retrăgeam,
Că de nu și noi picam.
Maiorul a-ncremenit,
Și pe noi ne-a slobozit:

[Reterați]³³¹, dar nu zic ba,
Carea-ți mai putea scăpa!
Noi prindem a [retera],
Și spre Elba a 'nainta,
Dar când sosirăm la apă,
Trupa vine mai laolaltă,
Călăreții din-napoi,
Cu [Praisul] țineau război.
Toți eram acum la pod,
Unde stăturăm pe loc.
Îmbulzeala era mare,
Vrea să scape fiecare,
Dar pe pod toți nu-ncăpeau,
Mulți și prin apă treceau,
Mulți înotară și ieșiră,
Cei mai mulți însă pieriră,
[Ma]i și tunuri au picat,
Că și podul s-a sfărmat.
Câțiva însă ce scăpară,
Spre [festung] înaintară,
Spre [festungul Iosefstat],
Între care și io-am scăpau,
Ca să fiu de mărturie,
De pierdere-n vitejie,
Cea care să nu mai fie!

³³¹ [„Reterați”] = [„Întoarceți”], a se întoarce, a se retrage din fața inamicului.

[Răzbunarea lui Statu-Palmă]³³²

de Vasile Alecsandri

Uriășul Strâmbă-lemne cu-al său geamăn Sfarmă-piatră
Au văzut căzând potopul și-au trecut potopu-n not.
De când sunt povești în lume și se spun pe lângă vatră,
Ei duc zile cu piticul Statu-palma-Barbă-cot.

Amândoi pe-o vale verde, la picioarele-unui munte
Lungiți unul lângă altul, stau grăind în limba lor.
Dar ei sunt în neastâmpăr. — Când și când pe a lor frunte
O gândire-ntunecată se întinde ca un nor.

O cunoști pe Trestiana, frate? zice Strâmbă-lemne;
O cunosc!... când se arată, sorele îi face semne;
Căci de când Ileana mândră n-a văzut el așa floare,
Că Ileana Cosânzeana fata-i chiar ruptă din soare.
Bine zici, dar nu-mi stă-n minte cum l-așa frumoasă fată
Buturuga Statu-palmă a putut se fie tată!
Pomul 'nalt, frumos, răsare din sămânța cea mărunță
Si-apoi știi tu că Pepelea vornicel i-a fost de nuntă.

³³² Idem, VIII, 1875, nr. 18, 15 septembrie, p. 4. Vezi și: <https://www.povesti-pentru-copii.com/poezii-pentru-copii/vasile-alecsandri/razbunarea-lui-statu-palma.html> la 05.10.2023, ora 7:07; https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/razbuna-rea_lui-statu-palma.html la 05.10.2023, ora 7:13.

Uriașii stând pe coate au trântit un hohot mare,
Cât a răsunat pământul într-o lungă depărtare;
Și toți vulturii din codri ridicându-se pe vânt,
S-au 'nălțat în nori să vadă ce minune-i pe pământ?

Apoi iar, căzând pe gânduri, Sfarmă-piatră zice: Frate,
Câte stânci de aur pline și de pietre nestemate
Le-aș da vesel Trestianeii, toate zestre ca se-i fie
De-ar voi fata cu mine să se lege-n cununie.

Ca și tine, zise grabnic Strâmbă-lemne, ca și tine
Câte lunci, păduri și codri de cântări și de flori pline,
Câte păsări vii, măiestre, șoimi și pajuri năzdrăvane,
Păuni mândri, fulgi de soare, dulci minuni aeriene,
Câți lei, [pardosi], căprioare, cerbi cu coarnele de aur,
Cuiburi de privighetoare, cuiburi scumpe de balaur,
Frunze și fructe, umbra dulce și codreana armonie
Toate-ar fi a Trestianeii, de-ar voi a mea se fie!

A ta! Strigă Sfarmă-piatră în văzduh făcând un salt
Și-apucând în a sa mână un gigantic bolovan.
A mea! Strigă Strâmbă-lemne, ridicând un stejar 'nalt
Și-nvârtindu-l pe deasupra-i ca un groaznic buzdugan.

Iată că un răcnet jalnic sus pe munte se aude!
Uriașii se-ntorc iute, părăsind armele crude
Și zăresc pe Statu-palmă de-a lungul pe deal sărind

Și-ncurcat în a sa barbă ca un ghem rostogolind.
Sfarmă-piatră-i ține calea și-l ridică-ncet pe palmă.
Săriți, voi urgia lumii! săriți! țipă Statu-palmă,
Răsturnați copaci-'n codri, măcinați dealuri și stânci,
Astupați cărări și drumuri, tulburați apele-adânci!
Puneți stavili netrecute sus din ceruri până jos...
Trestiana, Trestiana, mi-a răpit-o Făt-frumos!
Făt-frumos pe Trestiana!... strigă turbații uriași
Și aleargă, unul spre codri, celălalt spre munții pleșuvi.

Atunci lumea îngrozită crezu că-i pieri norocul,
Sfarmă-piatră cu largi pășuri calcă munte după munte,
Trece râuri fără poduri și prăpăstii fără punte,
Lăsând urme de cutremur la tot pasul, în tot locul!

Unde vede-o stâncă 'naltă el o macină cu palma!
Bolovanii sub picioare-i dau de-a dura, dau de-a valma
Și cu piatra măcinată și cu pietrele-aruncate
El trezește, bate, umflă râurile tulburate.
Culmile trec peste șesuri, apele trec peste maluri,
Valuri mari se sparg în zgomot, repezite peste dealuri.
Dar nici clocotul lor aprig, clăbucind, fierbând în spume
Nici chiar troncotul de zdraveni bolovani în rostogol
Nu-ngrozesc pe uriașul ce s-arată crunt la lume,
Cu fălci negre scrâșnitoare, cu ochi roșii, cu pieptul gol.
El apare pe sub nouri ca un munte de turbare
Ce amenință pământul să-l turtească-n răzbunare!

Ca și dânsul Strâmbă-lemne, uragan de vijelie
Intră-n lunci, păduri și codri ducând viscol, ducând larmă!
Plopul 'nalt l-a lui suflare ca o creangă se mlădie,
Ulmul cade, fagul crapă și stejarul gros se dărâmă.

El pătrunde prin desime, trece iute prin zăvoaie,
Și sub brațul său puternic totul pâraie, trosnește,
Tot se rupe, se răstoarnă, se sucește, se îndoiaie
Și-un troian de crengi, de arbori pe-a lui urmă se clădește.
Iată însă mândrul soare că se-ntuneca de-un nor!
Uriașii stau buimatici, fumegând de-a lor sudoare,
Ridic ochii și pe ceruri văd trecând în zbor, drept-nsoare
Făt-frumos cu Trestiana pe-un cal sprinten zburător.

Trestiana răsturnată lâng-un sân plin de iubire
Strălucea zâmbind în aer ca un vesel meteor.
Făt-frumos cu păr de aur se părea că-n fericire
Duce raiului din stele al pământului odor.
Piept la piept, gură la gură, ochi în ochi duios privind
Se ducea perechea dulce ca prin vis călătorind.

Urlă-n vaiet uriașii!... Amândoi cuprinși deodată
În vârtej de nebunie și fac Dunărea turbată,
Și-n văzduh încep s-arunce, împrôșcând ca doi vulcani
Cei mai groși stejari din codri, cei mai zdraveni bolovani.

Zbor copacii către soare, stâncile prin nouri zbor
Și din cer ca să-i zdrobească ele cad pe capul lor!
Spun poveștile c-atuncea Statu-palmă dintr-un plop
Chicoti... apoi călare sări pe-un iepure șchiop,
Și privind la uriașii morți pe munte și pe vale,
Zise: „Mica buturugă carul mare mi-l prăvale”!...

[Concert în luncă]³³³

de Vasile Alecsandri

În poiana tăinuită, unde zbor luciri de lună.
Floarea ospetelor luncii cu grăbire se adună,
Ca s-asculte-o cântăreață revenită-n primăvară
Din străinătatea neagră, unde-i viața mult amară.

Roi de flăcări ușurele, lucioli scântâietoare
Trec în aer, stau lipite de luminările-n floare
Răspândind prin crengi, prin tufe o văpaie albastră
Ce mărește-n miezul nopții dalba luncii feerie.

Iată vin pe rând, pereche, și pătrund colo-n poiană
Bujorelul vioi, rumen, cu 'năltuța adoleană,
Frățiori și romanițe care se ațin la drumuri,

³³³ „Transilvania”, VIII, 1875, nr. 18, 15 septembrie, pp. 4-5. Vezi și: <https://www.povesti-pentru-copii.com/poezii-pentru-copii/vasile-alecsandri/concertul-in-lunca.html> la 05.-2023, ora 7:18; https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/concertu-l_in_lunca.html la 05.10.2023, ora 7:24.

Clopoței și mazărele îmbătate de parfumuri.

Iată frageda sulfină, stelișoare, blânde nalbe
Urmărind pe busuiocul iubitor de sânuri albe.

Didiței și garofițe pârguite-n foc de soare,
Toporași care se-nchină gingașelor lăcrimioare.

Vine cimbrul de la câmpuri cu fetica de la vie,
Nufărul din baltă vine întristat, fără soție,
Și cât el apare galben, oacheșele viorele
Se retrag de el departe, râzând vesel între ele...

În poiană mai vin încă elegante floricele,
Unele-n [conduirii] Doamnei și-n rochițe de rândunele
Altele purtând în frunte, înșirate pe-o rază
Picături de rouă dulce care-n umbră scânteiază.

Ele merg, s-adună-n grupe, se feresc de buruieni
Și privesc sosind prin aer zburători cu mândre pene,
Dumbrăvenci, ganguri de aur ce au cuiburi de mătase.
Ciocârlii - oaspeți de soare, rândunele - oaspeți de casă.

Mierle negre care şuier', cucul plin de îngâmfare,
Gaița ce imită orice sunete bizare,
Sticleți, preuri, cața vie, ce prin tufe se alungă
Și duioasa turturică cu doru' lung, cu jale lungă.

Iată vin și gândăceii în hlamide smălțuite;
Iată greieri, iată fluturi cu-aripioare [pudruite],
Iată melci care fac coarne purtându-și casa-n spinare.
La ivirea lor poiana clocotește-n hohot mare.

Iată-a urmă și albine aducând în gură miere...
Zburătorii gustă-n grabă dulcele rod cu plăcere;
Apoi sorb limpedea roua din a florilor potire,
Șoptind florilor cu taină blânde șoapte de iubire.

Dar, tăcere! Sus pe-un frasin un lin freamăt se aude!
Toți rămân în așteptare. Cântăreața-ncet [prelude].
Vântul tace, frunza deasă stă în aer neclintită...
Sub o rază de lumină lunca pare adormită.

În a nopții liniștire o divină melodie
Ca suflarea unui geniu printre frunze alin adie,
Și tot crește mai sonoră, mai plăcută, mai frumoasă
Pan' ce umple-ntreaga luncă de-o vibrație-armonioasă.

Gânditoare și tăcută luna-n cale-i se oprește,
Sufletul cu voluptate în extaz adânc plutește;
Și se pare că aude prin a raiului cântare
Pe-ale îngerilor harpe lunecând mărgăritare.

E privighetoarea dulce, care spune cu uimire
Tainele inimii sale, visul ei de fericire...

Lumea-ntreagă stă pătrunsă de-acel cântec fără nume.
Singur macul, roșu la față, doarme dus pe ceea lume!

1876

[Românul în poezia poporală]³³⁴

(*Dragostea copilului pentru părinți și patrie: dorul*)

Plânge-mă, mama, cu dor, (cântă el),
Că ți-am fost voinic fecior;
Și de grijă ți-am purtat,
Ogorul ți l-am lucrat.
Dar de când m-am cătănit,
Tânjesc în țări străine
Și tot plâng gândind la tine.

³³⁴ Art.: *Românul în poezia sa poporală. Studiu asupra tuturor poeziilor populare române*, în „Transilvania”, IX, 1876, nr. 22, 15 noiembrie, p. 1.

[*Cântecul românului pentru țara sa*]³³⁵

Pământul cel frumos,
Unde floarea [împuște]³³⁶,
Și nici când se veștejește,
Apa dulce râurește,
Iară grâu-naurește;
Unde ziua-i tot senină,
Dară țara-i ca o grădină
Și-n grădină-s porumbioare
Albioare, rumeioare:
Româncuțe frumoșele
Banditelor sufletele,
Mai cât mor toți lângă ele.

³³⁵ *Ibidem*, p. 1-2.

³³⁶ [„împuște”] = [„înmugurește”, „înflorește”].

[*Lupta românilor cu păgânii /turcii*]³³⁷

cântec popular

de Vasile Alecsandri

și:

Vai și-amar de bietul român,
Când e Domnul rău stăpân:
N-are loc în țara lui,
Și-i ca pleava câmpului!

Vai, sărmana biată țară,
Cum te-ajunse focul iară!
Rușii vin te calicesc,
Turcii te batjocoresc,
Și ciocoi te hulesc.
Nu-mi e ciudă de străini,
Cât de pământeni haini;
Că tu, dragă, le-ai fost mumă,
Și ei singuri te sugrumă...
Mi-este ciudă de ciocoi,
Că te lasă la nevoi,
De țipă sufletu-n noi.
Frunză verde de neghină,
Vai și-amar de-a ta grădină!;
Cea grădină cu flori plină,

³³⁷ *Ibidem*, p. 2.

Cum o calcă, cum o strică
Niște [iasme]³³⁸ fără frică!...
Sărăcuța de mama mea,
Cui i-a fi milă de ea;
Sărăcuț de locul meu,
Când l-a scăpa Dumnezeu?!
Haideți copiii la cei stejari,
Să tăiem niscăi-va pari,
Țara să ne-o-ncercuim
Și de [iasme] s-o ferim.

[Pudoarea, castitatea și fidelitatea la români]³³⁹

Românul din Basarabia mai vrea:

...a lua o fată mare
De peste cele hotare;
Că acolo-s moldovene,
Și mai colo sunt muntene,
Cu vers dulce femeiesc
Și cu suflet românesc.

³³⁸ [„iasme”] = [„păgâni, lifte păgâne, venetici”].

³³⁹ *Ibidem*, p. 3.

1877

[Colind popular]³⁴⁰

Sân Petru a adormit;
Iuda cheia a răpit,
Și în rai că s-a băgat,
Ce-a fost bun tot a prădat:
Lunișoara, stelele,
Zorile și razele
Toate în iad el le-a băgat
Și raiul l-a întunecat,
Și iadul l-a luminat
(Dară) Sânt Elia și-a cules
Fulgeru', trăznetu' pe ales,
Și îndată a plecat
După Iuda până-n iad.
Iuda cum îl auzea,
Șta în loc și amorțea;
Iar Elia l-a luat,
Și în fiare l-a băgat,
Și de-un stâlp că lăa legat.

³⁴⁰ Art.: *Românul în poezia sa populară. Alte produse literare populare din același ev mediu: colindele*, în „Transilvania”, X, 1877, nr. 5, 1 martie, p. 8.

[Leagănul]³⁴¹

colind popular

Vine marea cât de mare,
De umflată margini n-are:
Țărmurile bat ca munții,
Iară [vopii]batu ca nuorii.

Dară unda ce aduce?
Lucru mândru ce străluce:
Legănior topit de aur,
Ce mi-l poartă-n cap un taur,
Ce-i cu coarne argintite
Dară-n leagăn cine șade?
Ca o zână ce se vede!
Șiede-mi Ana frumoșioara,
Ca pe cer o stelișoară.
Versul ei în nori s-ascunde,
Nime-n lume n-o aude;
Dar o aude un mirișor...

³⁴¹ *Ibidem*, p. 9.

[Vânătorii lui Crăciun]³⁴²

Colind popular de Crăciun

Sus la codrul înverzit
Vânători de-ai lui Crăciun
Să vâneze toți se pun.
Un cerb ruge, altul muge,
Unul p-altul vrea s-alunge.
Eli vână trudă-amară,
Lungă cât o zi de vară.

[Ploaia cu foc]³⁴³

Colind popular de Crăciun

Coborât-au coborât
De mai sus, din răsărit
Dumnezeu din cer pe scări,
Pe miruri, pe lumânări.
Cu-o turmă de oi domnești,
Și o paște în senin
Și-o adapă în nor lin.

³⁴² *Ibidem*, p. 10.

³⁴³ *Ibidem*, p. 10.

[Descântec popular]³⁴⁴

Voi ielelor, măiestrelor,
Dușmane oamenilor.
Stăpânele vântului,
Doamnele pământului,
Ce prin văzduh zburăți,
Pe iarbă lunecați
Și pe valuri călcați,
Vă duceți în locuri depărtate,
În baltă, trestie, pustietate,
Unde popa nu toca,
Unde fata nu juca;
Vă duceți în gura vântului,
Să vă loviți de toarta pământului.
Ieșiți din mână, trup, picior,
Și să pieriți sus într-un nor.
Dați omului sănătate,
Că sabia de foc vă bate.

³⁴⁴ Art.: *Românul în poezia sa populară. Continuare: descântecele*, în „Transilvania”, X, 1877, nr. 6, 15 martie, p. 8.

[Versul ostașilor]³⁴⁵
cântec ostășesc/ de război din Ardeal

Pentru țară și-mpărat
Tot voinicul e-nfocat,
Și viața dăm oricare
De la mic până la mare.
Fie soare, fie ploaie,
Noi mergem de bună voie,
Fie ziuă, fie noapte,
Noi suntem gata cu toate.
Toți suntem copii de munte,
Și vom fi ostași de frunte.
De moarte nu ne e frică,
Dușmanu-l facem [nimica]³⁴⁶.
De-a veni i-om da pe piele,
Și de orice nevoi grele
Pe-mpărat îl vom scăpa,
Țara brav vom apăra.
Cine vrea să ne cunoască,

³⁴⁵ Poezie scrisă pe câmpul de luptă de către locotenentul G. Popp și citită camarazilor de arme înainte cu câteva zile să moară, în bătălia din 24 iunie 1866, de la Custoza, în contextul războiului dintre Imperiul Austriac și Italia. În bătălia amintită au luptat foarte mulți români transilvăneni, încorporați în armata împăratului Austriei. Această poezie, așa cum arată redactorii „Transilvaniei” într-o notă de subsol, a fost găsită printre hârtiile unui camarad de arme și prieten foarte bun al locotenentului ardelean G. Popp, fiind ulterior publicată în paginile revistei astriste. Vezi: „Transilvania”, X, 1877, nr. 8, 15 aprilie, p. 11.

³⁴⁶ [„nimica”] = [cu sensul de „îl nimicim”].

Vie numa-asupra noastră,
Că așa-l vom scărpină,
De n-a uita cât lumea.
Noi jurăm lui Dumnezeu,
Că vom sta toți ca un leu,
Și ne-om bate pe-ntrecute,
Fie în șes, fie la munte.
Vie glonțele ca ploaia,
Nouă nu ne strică voia,
Sune tunurile toate,
Că nu ne pasă de moarte
Noi vom sta-n foc voinicește,
Și ne-om bate bărbătește,
Ca să vadă orișicine,
Ce sânge ne curge-n vine.
Frunză verde de alună,
Țara noastră scumpă-i buna,
Ea așteaptă de la noi,
Să fim harnici în război;
Când în ea ne-om înturna,
Mândrele ne-or săruta,
Și lumea ne-a lăuda.

Suave, iunie 1866

G. Popp,

Locotenent-prim!

[La moartea Mitropolitului Alexandru Sterca-Șuluțiu]³⁴⁷

(+ 7. sept. 1867)

O! țară mult cercată, Ardeal pământ de jale,
Încinge-ți doliu negru și plânge întristat,
Căci fiul tău cel dulce, iubitul gintei mele,
Alesul providenței acum a răposat!

Grăbește neagra știre și zboară-n depărtare
La frații mei de-un sânge din Tisa și Balcani,
Și spune-le cu lacrimi durerea asta mare,
Să plângă împreună toți fiii lui Traian!

Pe cerul românimii pleiada cea de stele,
Acum e mai săracă, nu mai lucește așa;
Căi iată se stinse o stea ce între ele
Suav ne încântase și mult frumos lucea
Se frânse dară stâlpul măreț și mult puternic,
Se ruina în fine columna de granit,
Ce-n zidul românimii strivit de [eleminte]
Atâți ani cu tăria a stat și a servit.

³⁴⁷ Poezie preluată de redactorii „Transilvaniei” din revista „Familia”. Vezi: „Transilvania”, X, 1877, nr.10, 15 mai, pp. 1-2

Căci el a fost acela ce-n astă lume mare,
Mai mult decât pe toate iubea națiunea sa;
Și el a fost bărbatul cel scump și drag pe care
Mai mult decât pe alții națiunea-l adora.

A fost si nu mai este!...Câmpiile străbune,
Și codrii, munții sună de-un geamăt dureros;
Iar Mureșul cu Oltul ca două surori bune,
Plângând cu multă jale aleargă-n vale jos.

Și toată româניה pe unde știrea zboară,
Cu voci de milioane așa va suspina:
Repausă-n pace! Fie țărâna ta ușoară!
Și binecuvântată-n veci [suvenirea ta]!³⁴⁸

Iosif Vulcan

³⁴⁸ [„suvenirea ta”] = [cu sensul de „memoria ta”].

**[*Umbrelor pioase a Prea-Sfințitului nostru Arhiepiscop și
Mitropolit Alexandru Conte Sterca-Șuluțiu de Cărpiniș,
răposat în Domnul, în 7 septembrie 1867*]**

**(*Improvizat și cântat de Corul Armonic cu ocazia
înmormântării oficiate în 10 septembrie 1867*)³⁴⁹**

Turma paște în văile frumoase
Rezemată pe un miel junghiat;
Domnul turmei în culmile pompoase
Cu păstoru-i se află-ndestulat.
După trude și ani de îngrijire
Domnul cheamă pe păstorul său,
Că să-i dea dreapta răsplătire
Sub [olivi] în câmpul eliseu.

Solul astfel fără de-amânare,
Împlinește ce i s-a promis:
Vino, Dafne! Domnul cu îndurare
Te rechiamă într-al său paradis.
Spune tu ministrule Gavrilă!
Înaintea tronului divin
C-am ajuns abia lângă o movila,

³⁴⁹ „Transilvania”, X, 1877, nr.10, 15 mai, p. 2.

Ce desparte binele de chin.

Când stăpânul turmei mă alese,
Văile-astea toate au înverzit
Flori mănoase lângă-olaltă dese,
Hrana turmei blânde-au răsărit,
Dar zefirul, solule Gavrilă!
Roua, timpul cel bun s-au curmat;
Numai colo peste cea movilă
Nutrimentul e mai îmbelșugat.

Să-mi trimiță dar zile mai multe,
Ca să-mi trec turma unde am dorit
Numai atunci — cu gene mai cărunte —
Voi veni cu suflet liniștit.
Voia cea de sus e neschimbată,
Iar destinul turmei asigurat.
Spre-nălțime deci numai te gată.
Asta-i legea ce o am căpătat.

Turma paște în văi mai veștejite
Printre spini ce-o smulg și chinuiesc;
Iară Dafne cu fața-mbătrânită
A apus în Domnul cel ceresc.
Sunetul ca fulgerul străbate,
Că păstorul pe ai săi părăsește.
Toți la rugă, capete închinete,

Turma întreagă pe El-l jeleşte.

Providență sfântă și îndurată!
Ce prezentul îl legi de un viitor,
Soarta noastră tristă astă-dată
O concrede unui bun păstori,
Care ca și Șuluțiu — bun părinte —
Ca și Moise al lui Israil,
Sub decretele cele prea sfinte
Să ne treacă în mângâios azil.

[N. S.]

[Balada populară-mitologică

Andronim și Filanda]³⁵⁰

Voinicul de Andronim
Fluierul și-a apucat,
Și în fluier a cântat,
Soarele de l-a-ascultat.
Când ajunge către casă,
Luna mândră-n cale-i iasă;
Cântă-n fluier, Andronime,
Că așa nu știe nimeni
Câtă lume [am răzit]³⁵¹,
Fluer ca-l tău n-am auzit;
Că-i din creangă de stejar,
De se aude până-n cer;
Că-i spart bine la butoare³⁵²,
Și se-aude pân' la soare;
Tocmai bine e tăiat,
Că se aude pân' la iad.

³⁵⁰ Art: *Românul în poezia sa populară. Continuare: mitologia în baladele și în alte cântece românești populare*, în „Transilvania”, X, 1877, nr.12, 15 iunie, p. 1.

³⁵¹ [„am răzit”] = [„am umblat”].

³⁵² butoare = buturugă, lemn noduros, buștean, butuc de lemn folosit în gospodăria țărănească românească din Transilvania și din Țările Române (Moldova și Țara Românească). Lemn de o calitate inferioară, dar folosit pentru tăierea anumitor lucruri, pentru ascuțit araci folosiți ulterior la vie, la roșii, fasole în grădină. În Oltenia poartă denumirea de buturugă. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/butoare> la 08.10.2023, ora 16:-41.

Andronim când auzea,
Că lui luna ce-i vorbea,
S-apucă, mai fluieră,
Câmpurile răsună,
Munții toți se leagănă.

**[*Balaurul* -
baladă din bătrâni]³⁵³**

Măi, balaur! strigă el
Lasă trupul tinereț;
Că te curm pe jumătate,
Să-mi răscumpăr din păcate
Apoi, [mari], cât trăia
Frați de cruce se prindea,
Și-mpreună voinicea,
Pe balaure de stârpea

³⁵³ *Poezia populară românească în evul mediu: vorbe din bătrâni*, în „Transilvania”, X, 1877, nr.12, 15 iunie, p. 3.

[Balcanul și Carpatul]³⁵⁴

Balcanul și Carpatul, la Dunărea măreață,
Ca doi giganți năprasnici stau astăzi față-n față,
S-aprinși de dor de luptă, cu ochii se măsoară,
Cu glasul s-amenință, cu gândul se doboară,
Zicând : Nu pot să-ncapă doi paloși într-o teacă!
E scris din noi doi unul în pulbere să treacă

Balcanul cel fanatic, muncit de aspra ură,
Nu știe să-ngrădească sălbatica lui gură,
Și zice în trufie: Carpatule vecine,
De nu pleca-ve-i fruntea, amar va fi de tine;
Căci repezi-voi grabnic din plaiurile-mi 'nalte
Torente 'necătoare deprinse ca să salte
Din maluri peste maluri, din munte peste munte,
Să bată a tale coaste, s-acopere a ta frunte,
Să facă într-o clipa ca să dispari din lume
Cu-a tale stânci și codri, cu-ai tăi copii și nume!

Carpatul scoate-un freamăt teribil de urgie,
Mișcând coama-i de codri, ca leul în mânia,
Și-n hohot lung răspunde: Balcane-a ta trufie
Arată că tu astăzi căzut ești în pruncie.

³⁵⁴ *Poezii contemporane*, în „Transilvania”, X, 1877, nr.12, 15 iunie, pp. 11-12.

Nevoie ai de-o cârjă, ruina-ți s-o suporte,
Căci ești acum, sărmane, ajuns la prag de moarte.
Ai fost odinioară gigant prin înălțime,
Amar prin fanatizmu-ți, puteruc prin cruzime!
Ai revărsat pe lume și groază și rușine,
Și te-ai scăldat în sânge pân' ce-ai dat piept cu mine.
De-atunci au trecut secolii!... Plăpânda omenire
S-a deșteptat, și numai tu stai în adormire,
Ademenit de visuri nebune și trufașe,
Făr' a pătrunde norii care te țin în fașe.
Orb uriaș! cu cârja, tu, genele-ți ridică
Și vezi l-a tale poale cât umbra-ți e de mică!
Ești sters din cartea lumii, tu, care de vechime
Stai rezemat în somnu-ți de-o putredă mărire;
Si vrei să ții în lanțuri popoarele creștine?
Și vrei, Balcanе gârbov, eu să mă-nchin la tine?
Dar n-auzi cum te râde și Dunărea și Marea?
Deviza ti-e sclavia și-a mea...neatârnairea!

Cum zic, doi vulturi ageri, zburând din vârf de munte,
Se-nalță până-n ceruri și scot țipete crunte.
E unul din Balcani, și din Carpați e altul,
Mult repede le-i zborul, mult falnic le-i asaltul

Căci se izbesc ca fulgeri la luptă ucigătoare!
Întinsele lor aripi se bat lucind de soare
Ș-a lor cumplite gheare și pliscuri oțelite

Își dau loviri de moarte și răni își fac cumpbite.

De-odată unul cade ucis pe-a noastre lanuri
E vulturul prădalnic din tristele Balcanuri,
Și-n patru părți a lumii zbor smulsele lui pene,
Și cântă libertatea pe maluri dunărene!

Mircești, 14 mai 1877,

V. Alecsandri!

[*Steaua României*]³⁵⁵

Dedicată Măriei Sale Domnul Românilor

De o stea conduși odată
Magii de la răsărit,
În spelunca-ntunecată,
Pe Christ au descoperit;
D-a lor stea conduși românii
Au ținut cu pieptul lor
Lupte crunte cu păgânii,
Ca să-și facă-un viitor.

După secolii iar apare
Azi a României stea!
Veniți toți, cu mic, cu mare,

³⁵⁵ *Ibidem*, p. 12.

Vă-nchinați, români, la ea.
Steaua veche-a României
De mult timp sub nori era,
Iar simțirea vitejiei
Inimile nu mișcau.
De frumoase suvenire
Nu ne mai înflăcăram,
Ci în trista moleșire
Floarea vieții consumăm!

Astăzi negura dispare
Iată a României stea!
Veniți toți, cu mic, cu mare,
Vă-nchinați, români, la ea.

Lanțuri vechi și ruginite
Ne-nvățasem a purta,
Zile triste, umilite,
Ajunsesem a-ndura!
Cine însă astăzi vine
Cu mândrie-a curăți
Fruntea noastră de rușine
Și o face-a tresări?
Este a patriei salvare.
Este-a României stea!
Veniți toți, cu mic, cu mare,
Vă-nchinați, români, la ea!

Armele române sună
P-ale Dunării câmpii;
Ele lumii vin să spună,
Că trăiesc ai Romei fii.
Sus, române, a ta frunte!
Vocea țării a sunat!
Brațul tău mergea să-nfrunte
Iataganul încruntat

Este scris neatârnaire
Pe a României stea!
Veniți toți, cu mic, cu mare,
Vă-nchinați, români, la ea!

Suveran al României!
Steaua noastră-i steaua ta.
Mergi, căci fiii vitejiei
Fruntea-ți vor încununa.
Cu triumf în a ta mână,
Spune la-mpărați și regi,
Că în patria română
Poți coroane să culegi.
Ai un scut mândru și tare
În a României stea!
Viitorul tău e mare:
Înainte dar cu ea!

G. Sion, 10 mai 1877!

[Rânduneaua română]³⁵⁶

Brăila sta în [grodia], căci turcul cel vrășmaș
Din vase cuirasate țintea pe cel oraș.
Vai, pulbere ți țandări din noi se va alege,
Corabia vrășmașă, dă Doamne să se înnece.

Pe când Brăila-n frică la ceruri se ruga
Redutele muscale răspunsul mi-l răcnea.
Era un vuiet, trăsnet, un răcnet, o mugire
Părea că lumea-ntregă-i aproape de pieire.

O, Doamne, fie-ți milă de neamul creștinesc,
Ferește-ne, Tu Doamne, de glonțul păgânesc.
Și vuiet, răcnet, trăsnet din ce în ce mai crește.
Ici malul în cutremur, ici râul clocotește.
De-odată se ridică pe râ'n' un val de nor,
Brăila ici tresare ca de un lung fior,
Și valul se desparte și liniște se face;
Brăila cu uimire, privește, stă și tace.

Dar numai o clipită, așa uimită a stat,
Apoi cu mii de glasuri și veselă a strigat,
Haideți priviți cu toții, haideți cu mic, cu mare

³⁵⁶ Poezia se inspiră și din mitologia biblică, lupta dintre David și Goliat. Vezi: „Transilvania”, X, 1877, nr. 13, 1 iulie, p. 7.

Priviți aici cumplita, cereasca răzbunare!

Corabia vrășmașă cu strașnicul dușman
S-a dus cu turci, cu totul la veșnicul liman!
Corabia vrășmașă, cea falnic înarmată
În Dunăre cu turcii sta moartă înecată.

De veselie mare Brăila s-a cuprins
Și multă vitejie în sânul ei s-aprins
De vasele osmane cu fața inamică
Din ora cea supremă, ea n-avea nicio frică.
Și zău mai rămăsese destule vase tari
Și pline, îndesate, d-a crunților barbari,
Setoși de răsplătire, tot stând în pregătire,
Pentru ca să-și răzbune cu moarte și pieire.

Și se-nvârtea p-acolo c-un alt vas uriaș,
Cu scop s-arunce bombe-nfocate prin oraș.
Dar și aici Murgescu cu flota românească
Se pregătea în taină la fapta vitejească.

Și comandantul flotei avea o rândunea
Așa pe o șalupă cu nume o chema,
Pe astă mică navă, o ia și-o primenește,
Cu toate ce-i de lipsă, cu toate-o gătește.

Și pleacă într-o noapte cu doi muscali ostași
Spre vasul cel cu tunuri, spre vasul uriaș.
Voinicii mei ajungă, voinicii mei s-aruncă
În Dunăre sub valuri, găsesc a lor munca.

Reîntorși iar în șalupă mai lucră cu noroc,
Și iată că d-odată dușmanul luă foc;
Și iată că dușmanul trăsnește și plesnește,
În valuri se cufundă, de tot se prăpădește.

Când îmi aduc aminte, mă trece un fior
Șalupa românească a-nvins un Monitor!
Precum odată David pe Goliat învinse
Și fapta sa în lume d-a pururi nu se stinse.

Și iată lângă David o mică rândunea
Slăvită și mărită în veac va rămânea.
Tu, rândunea română, tu, rândunea frumoasă,
Vei rămânea d-a pururi vestită, glorioasă

Brașov, mai 1877,

Teohar Alexi!

[Cimilituri bătrânești]³⁵⁷

Ileana Cosânzeana

Brâul și-a încins,

Porțile-a deschis

Cheile-a pierdut;

Luna le-a văzut,

Dar nu le-a luat;

Soarele le-a apucat;

și

Două fete ce port' salbă,

Una neagră, alta albă,

Ne-ncetat se tot gonesc,

Și în veci nu se sosesc.

³⁵⁷ În aceste cimilituri străvechi românești, la fel ca și în alte poezii populare repertorizate în această carte, se observă foarte bine influența credințelor religioase mitologice, opiniile și credințele oamenilor din timpuri revolute despre cer și pământ, despre fenomenele naturale, etc. Vezi: „Transilvania”, X, 1877, nr. 14, 15 iulie, p. 11.

[Generală]³⁵⁸

Eho, văilor române, de trei veacuri lungi de dor,
Nu repetă decât hora și suspinul doinelor,
Vechiul bucium de războaie, falnic azi a răsunat,
Si eho-ul cu mândrie îndelung l-a repetat.
La hotare! Oltul strigă, și la glasul vitejesc
Putna fierbe și mugește, munții Vrancei clocotesc.
Doina tace, ca prin farmec, lanțul horei s-a desprins,
Și străvechea bărbăție în tot pieptul s-a aprins.

De la Dunăre ne spune un glas tainic, dureros,
C-a ei țarmuri sunt în pradă la păgânul nemilos:
Mii de mame despletite plâng copiii lor robiți,
Frații fug în pribegie, rămân câmpii pustiiți,
Târguri, sate ard în flăcări, mănăstiri se risipesc,
Și-ale Dunării talazuri înghit sânge creștinesc.

Bravi români din patru colțuri, încingeți spada și zburăți,
A străbunilor moșie la hotare s-apărați!
Azi în ceruri cu tărie ceasul falnic a sunat,
Lumea-ntreagă ne privește, stegul stă desfășurat.
Famia 'celor legioane ce-au dus groaza-n bătălii,
S-arătam c-am moștenit-o ca aleși și vrednici fii!

³⁵⁸ „Transilvania”, X, 1877, nr. 14, 15 iulie, p. 13.

În voi, Vulturul si Zimbrul, să revadă bravi oșteni!
[Pardosii]³⁵⁹ din Valea-Albă, leii din Călugăreni!

Mircea, Ștefan, Mihai bravul, o! mari umbre de eroi!
Ale căror virtuți sfinte se deșteaptă azi în noi,
Facă geniul ce veșnic v-a purtat biruitori,
Ca izbânda să-ncunune pe ai țării luptători!

Iași,
Nicolae Pruneu!

[*La fiii României*]³⁶⁰

De-atâtea veacuri de amortire,
O, Românie, patria mea,
Soarele vieții, cu fericire
Răsare mândru pe fruntea ta!

Acum drapelul se desfășoară,
Românii veseli s-adună-n jur
Și pentru drepturi și moșioară,
Cu toți se luptă, să moară jur.

Trâmbița cheamă, tobele sună,
Pe câmpii mândre de sub Carpați,

³⁵⁹ [„Pardosii”] = [„Leoparzii”]. Leoparzii în românește mai erau denumiți „pardosi” (arhaism). Vezi: „Transilvania”, X, 1877, nr. 14, 15 iulie, p. 13.

³⁶⁰ „Transilvania”, X, 1877, nr. 14, 15 iulie, pp. 13-14.

Românii-n cete iată-i s-adună,
Toți, mic și mare, aleargă armați.
Voi, fii ai Romei și-ai libertății,
Voi toți sub arme mâna vă dați,
Și-a voastră țară posterității,
Un nume falnic d-acum lăsați

Arătați lumii celei barbare,
Că azi Românii știu a trăi,
D-acum 'nainte mai bine moare,
Decât în țară ca sclavi a fi.

Mergi tu, române, către hotare,
Ce azi barbarii vor a-ți călca
Pământu-ți sacru, străbunii care
S-au luptat secol de-a ți-l lăsa.

Ridică-ți fruntea în sus, române,
Și cu mândrie fă-ți pasul tău;
Mergi și-al tău nume să se încunune,
Cu flori splendide ca visul meu

A. Cărpinișan,

aprilie 1877,

(Poezie preluată din „România liberă”)

[FRAGMENT DIN ALEGORIA „*Brumărelul*”]³⁶¹

Eu vin seara pe răcoare,
De mă culc pe sân de floare,
Și când plec voios cu soare,
După mine floarea moare.

[*Ștefan, Ștefan Domn cel Mare*]³⁶²

(cântec patriotic)

de Vasile Alecsandri

Ștefan, Ștefan domn cel mare,
Seamăn pe lume nu are,
Decât singur mândrul soare.

Din Suceava când el sare,
Pune pieptul la hotare
Ca un zid de apărare.

Bate leșii-n fuga mare,
Bate hoardele tătare,

³⁶¹ Art.: *Românul în poezia sa populară*, în „Transilvania”, X, 1877, nr. 18, 15 septembrie, p. 6.

³⁶² *Ibidem*, p. 7.

Bate cetele maghiare.

Lumea-ntreagă stă-n mirare;

Țara mică, hei, dar tare,

Și dușmanul spor nu are!³⁶³

[*Vom trece*]³⁶⁴

Vom trece largul fluviu cu maluri uriașe,

Cu valuri aurii,

Și steagurile noastre vor fâlfâi trufașe

Pe forturi și geamii!

Vom trece! Umbra deasă a cetelor viteze

În cruntul lor avânt,

Va-ncinge pe vrăjmașul pitit în metereze

Ca noaptea de mormânt.

Vom trece! Bate ceasul, un ceas de două veacuri

Al răzbunării ceas!

Și tunul îl vestește la surzii din sangeacuri

Cu-al morții aprig glas!

³⁶³ Vezi varianta completă în: Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 112-113.

³⁶⁴ „Transilvania”, X, 1877, nr. 21, 1 noiembrie, p. 7.

Vom trece! Ei trecură ca stoluri de lăcuste,
Unii sunt de negri ani,
Cu jaf, omor, insulte și capete-auguste
Ne-au spart acești tirani!

Vom trece! Rândul nostru sosește plin de spaimă
Ca trăsnet din senin,
Și tot ca-n alte zile, cu vechea noastră faimă,
Venim, cumplit vecin!

Vom trece! Și spăla-vom cu sângeros diluviu
Cel mai murdar trecut.
Iar voi, și voi veți trece ca unda 'cestui fluviu.
Când noi vom fi trecut!

V. D. Păun, 7 iulie 1877!

[Cântec de legănare]³⁶⁵

Nani, nani, băiețaș,
Taci cu mama flăcăiaș,
Nu mai plânge românaș! (Repet)

Că p-aici e plânsul mic,
N-ai păsare de nimic,
Taci pân' te-oi vedea voinic. (Repet)

Dar dincolo de hotare,
Unde jalea capăt n-are,
Frații tei [gogesc] în fiare. (Repet)

Și n-au limbă de țipăt,
Că gura li s-a-ncleștat
Greu e jugul de purtat (Repet)
Când o fi, mamă, să mor,
Să duci veste tuturor,
C-am avut și eu d-un dor. (Repet)

Dor: frăția-ntre români,
Traiul, vara, ca la stâni,
Și-ura veche de stăpâni. (Repet)

³⁶⁵ Idem, X, 1877, nr. 22, 15 noiembrie, pp. 10-11.

Răducu Rușeț

Nani, nani, băiețaș,
Taci cu mama, flăcăiaș,
Fă-te mare, românaș! (Repet)

Gr. M. Jipescu,
București, 16 martie 1877!

[*Crucea Roșie*]³⁶⁶
dedicată M. S. Elisabeta, Doamna românilor

Caritatea creștinească
Cu știința s-a-ntrecut
Și-ambulanța românească
Cu cruci roșii a făcut.
Nu-ntrebați de-a sa chemare:
Ea se duce-n nobil dor.
Dați-i toți a mea urare:
Fie-i crucea-n ajutor!

Când a patriei iubire
Pe bravi cheamă a lupta;
Când a armelor ciocnire
Vine victime a da;
Cel ce luptă cruce-și face

³⁶⁶ Idem, X, 1877, nr. 24, 15 decembrie, p. 11.

Și aleargă-n nobil dor;
Cel ce cade, pe când zace,
Cheamă crucea în ajutor.

Crucea roșie sosește
Cu-ai săi îngeri veghetori,
Al său balsam răspândește
Peste răni și orori.
În curând ostașul cere
Iarăși arma, al său dor,
Intră-n foc iar cu plăcere,
Având crucea în ajutor.

Măiculiță, nu mă plânge!
Zice bravul pe-al său pat
Rana-i grea, dar al meu sânge
Pentru țară l-am vărsat.
Nu gândi l-a mea durere,
Căci eu n-am decât un dor:
Să mă lupt când țara cere,
Să am crucea-n ajutor.

Frați, surori, mireasa, tata,
Soțioara, dragi copii!
N-aveți inima-ntristată,
Căci eu sunt tot între vii.
Îngrijire, mângâiere,

Ambulanța-mi dă cu dor;
Apoi ori la ce durere
Crucea-mi vine-n ajutor.

Doamna țării, mamă bună,
Domnul țării, tată bun,
Legea țării, împreună,
Pe-al meu piept o stea mai pun.
Este steaua României,
Stea frumoasă și cu dor,
Care-n câmpul bătăliei
Are crucea-n ajutor.

Cale bună, sfântă cruce!
Tu credința o susții;
Tu ești steaua care-aduce
Pe cei morți între cei vii;
Tu duci balsam de viață;
Tu-mprumuți gloriei dor;
Tu porți scris pe a ta față:
Mângâiere, ajutor!

G. Sion,
5 iulie 1877!

[Soldatul român]³⁶⁷

Iată-mă soldat român
Nu mi-e temă de păgân,
Soldat mândru și voinic
Ce-nspăimânt pe inamic.

Strănepot al lui Ștefan,
Inamicul lui Osman;
Numele când îl aude,
Otomanul mut rămâne.

Aștept ora unsprezece,
Unde Dunărea voi trece,
Să dau piept cu-acel păgân,
Că s-arat că sunt român.

La primul batalion,
Comandant suprem Carol,
Eram ca sergent-major,
La oștenii vânători.

Frunză verde de cicoare,
Bate unsprezece ora;
[Trombele]³⁶⁸ ne anunță,
Ca să trecem Dunărea.

³⁶⁷ *Ibidem.*

³⁶⁸ [„Trombele“] = [„Trompetele“].

Nicopolis bombardat,
Arde-n flăcări ne-ncetat;
Mamele turcoaice plâng,
Văzând fiii lor fugind

De iuțeala gloanțelor
Bubuitul flintelor
Bas-buzucii-o iau la fugă,
Neputându ținea la luptă.

Sari române mic și mare,
Prin a turcilor hotare,
De-ți câștigă țara ta,
Că tu ești stăpân pe ea.

**Isidor Baboianu,
culegător de litere!**

1878

[*Vasile Aron și Operele Sale*]³⁶⁹

Specimene de versiune din începutul cărții I

Eu cel ce odinioară
Cu cimpoiul subțioară
Am cântat călătorind
Și din pădure ieșind
Umblând încet, încet, lin
Acelea care se țin
De-a pământului lucrare
Învățai fără-ncetare.
Care lucru prea plăcut
Plugarii toți l-au avut.
Pusu-mi-am acum în gând,
Că luând vreme și rând,
Să cânt groaznica bătaie
Și a focului văpaie,
Ce atunci s-au întâmplat
Când din Troia s-au mutat,
Bărbatul acel vestit
Carele [...] silit etc³⁷⁰.

Teodor Roșu!

³⁶⁹ Idem, XI, 1878, nr. 1, 1 ianuarie, p. 10.

³⁷⁰ Teodor Roșiu, culegătorul acestor specimene de versiune din opera lui Vasile Aron, ne informează că ultimul vers este incomplet pe fondul deteriorării cărții. Citez mențiunea consemnată de Teodor Roșiu la sfârșitul acestor versuri: „aici rosura e mai mare”. Cf.: „Transilvania”, XI, 1878, nr. 1, 1 ianuarie, p. 10.

[*Vasile Aron și Operele Sale*]³⁷¹

Specimene de versiune din cartea a II-a, versurile 1-242

Într-aceea toți tăcură
Și liniște mare făcură;
Stau toți cu gura căscată
Pentru vorba întrebată
Eneas cum stă în pat
În partea din sus culcat
Așa începu: o mare!
O împărăteasă tare
Fu o durere cumplită
Și de nimeni grăită
Poftesc să o înnoiesc
Poruncind să-ți povestesc,
Cum Troia acea vestită
Prin greci a fost pustiită.
Care eu le-am cunoscut
Eu cu ochii le-am văzut.
Eu însumi le-am pătimit
Fiind unul jefuit.
Cine dintre mirmidoni
Cine dintre dolopeni?³⁷²

³⁷¹ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 1, 1 ianuarie, pp. 10-12.

³⁷² Dolopeni = Cuvânt derivat de la „dol”, „dolos”. Subterfugiu, tertip folosit în antichitate pentru a determina pe cineva, în cazul nostru, o tabără militară, în contextul Războiului troian, de a încheia/accepta o pace/ tratat nefavorabilă, totul realizat în detri-

Aceste lucruri grăind,
Aici de față fiind,
Să poată a înceta
Și de plâns a suspina
Afară de-aceasta încă
Iată, e noapte adâncă
Vreme bună de-a dormi
Iară nu de-a povesti
Iar' căci poftești așa tare
A ști a noastră-ntâmplare
Și a Troii pustiire
Din trista nenorocire
[Bater] că mă îngrozesc
Când la dânsle gândesc,
Totuși mă voi socoti
Și pe rând voi povesti:
Grecii de oaste zdrobiți
Și-ntr-atâția ani căzniți
Din tănuit meșteșug
A lui Pallas vicleșug
Se apucă foarte tare
Și ridică unu cal mare,
Unu cal de lemn minunat,
Ca un munte ridicat

mentul celor care au fost de acord să semneze respectivul contract dezavantajos. Cuvânt folosit în domeniul dreptului. Tertip uzitat azi de avocați. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/dol> la 13.10.2023, ora 7:20.

Zicând că e mulțumită
Spre oștirea săvârșită
Această veste cât iasă
În toate părțile pasă
Iar grecii cu viclenie
Ostași cu mare tărie
În numitul cal băgase
Și-ntru ascuns îi lăsase
În Helespont, loc numit
Un ostrov s-a fost găsit
Care [...] ³⁷³ tu mult avea
Când Priam împărăția
Acolo grecii pătrund
Și într-însul se ascund.
Noi gândim cum că s-au dus
Cu voia celor de sus
Lăpădasem toata frica
Nu ne mai temeam d' nimica
Groaznica spaimă înceta
Se deschid porțile-ndată
Iasă gloate dimpreună
Cu nespusă voie bună
Merg, se uită cu mirare

³⁷³ Cuvânt lipsă din vers pe fondul deteriorării cărții. Lucrarea din care Teodor Roșiu a cules aceste versiuni a avut și părți/zone deteriorate. Paranteze drepte cu trei puncte în textul acestei poezii mitologice reprezintă „cuvânt lipsă”, nedescifrat de Teodor Roșiu, culegător de folclor din Transilvania. Cf.: „Transilvania”, XI, 1877, nr. 1, 1 ianuarie, p. 10.

La locurile pe care
Grecii au fost tăbărât
Spăimând pe troieni urât.
Aici dolopenii stau,
Aici Ahiles era
Într-acest loc stă-nsirate
Corăbiile legate.
Aici ostașii ieșea[u]
Și prea cumplit se oștea.
Alții se încrucișară
Și tare se minunară
De acel cal minunat
Lui Minerva închinat
Dintre toți mai anumit
Timetes i-a sfătuit
Să se strângă multe gloate
Și să-l ducă în cetate
Iar Capys și câțiva [...] ³⁷⁴
Cu o minte mai [...] â ³⁷⁵
Pe noroadă sfătueisc
Ca pe acel cal grecesc
Sau să-l [țîpe-n] ³⁷⁶ apă-n loc
Sau de nu, să-i puie foc

³⁷⁴ Cuvânt lipsă în vers.

³⁷⁵ Cuvânt neidentificat de autorul/ culegătorul poeziei. Ilizibil. Cuvântul se termină cu vocala „â”.

³⁷⁶ [„a țîpa”, „a țipa”] = [„a arunca”, „a cădea”]. Regionalism folosit în Transilvania, în zona rurală.

Sau încă să-l găurească
Și lucrul să-l ispitească.
Se face gâlceavă mare
Laocoon vestitul tare
Dios din cetate aleargă
Strigând cu o gura largă;
O, orășeni prăpădiți
Au doară voi socotiți?
Că protivnicii s-au dus
Cu voia celor de sus?
Pe greci așa-i socotiți?
Pe Ulise așa-l știți?
Sau întru acest cal mare
E ascunsă oaste tare
O oaste tare, greceasca
Spre vânarea troienească
Sau acea mașină mare
Spre a zidului stricare
Cu vicleșug e gătită
Și spre pierire-ntocmită
Sau poate alta se fie
Oarecare viclenie
Ascultați troieni de mine
Că eu vreau al vostru bine
Nu credeți nici cum la cal,
Ca să nu pățiți greu val.
Fie lucrul cum va fi

Până grecul va trăi
De dânsul mă tot sfiesc
Și atunci când privesc
C [...] ³⁷⁷ de mă cinstește
Și cu dar mă daruiește
Așa Laocoon zice
Stând calul se să strice
Și cu tărie îndată
Împlântă-n cal o săgeată
Săgeata dacă-l lovește
În coastă se-nțepenește
Sunet, vuiet negrăit
Într-însul s-a auzit
Și de trista [norocire] ³⁷⁸
Nu ne-ar fi stat spre pierire
De n-am fi fost toți orbiți
În prostime împietriți
Și acum Troia vestită
Ar sta încă neclintită.
Până ei se sfătuiesc
Iată păstorii sosesc
Cu un om având legate
Ale sale mâini în spate
Pe acesta cu strigare
Îl trăgea la craiul tare;

³⁷⁷ Cuvânt lipsă în versul poeziei. Cuvântul începea cu litera/ consoana „c”.

³⁷⁸ Cu sensul de „nenorocire”.

Care cu viclean sfat
Într-adins lor s-au fost dat
Că într-acest chip să poată
Înșela troiana gloată
Omu' fiind cu isteție
Si cu mare [fericie]³⁷⁹
Harnic foarte a pătrunde
Vicleșugul al ascunde
Troienii dimpreună
Pe lângă el se adună
Și se bat care de care
Să-l poată-mproșca tare
Stai bine și socotește
Și cine-s grecii gândește
Dintru acest unul poți
Ca să știi cine sunt toți,
Dacă s-a văzut legat
De troieni înconjurat
Începu a glăsui
Într-acest chip a grai:
O, vai! ce pământ? ce mare
Celui ce fug de pierzare
E în stare să mă primească
De chin să mă izbăvească
Care de greci [îțpat]³⁸⁰

³⁷⁹ Cu sensul de „fericire”.

³⁸⁰ [„a țipa“] = [„a arunca”]. Ardelenism.

La troieni am alergat
Ci ei încă se pornesc
Și spre moartea mea răzlesc,
De a căruia cuvinte
Ticăloasa noastră minte
Îndată s-a molcomit
Dimpreună am pornit
Al îndemna să vorbească
Pe rând să ne povestească
Din ce neam este prășit?
Și de unde a venit?
Ce aduce sau ce vrea
De la troieni a avea?
Grecul, vreme puținică
Țipând rușinoasa frică
Începu a cuvânta
Și a povesti așa:
Eu, o, crai, infrumșetate!
Îți voi spune pe rând toate
Că sunt grec nu tăinuiesc,
Adevărul povestesc.
De cumva ai auzit
De [Palamed] cel vestit,
Pe care din pizmuire
Grecii l-au dat spre pierire,
Acum mort, fără suflare
Îl plâng fără încetare.

Acelui om cu credință
Fiindu-mi neam și seminție
Tatăl meu m-a dat soție
La acest [hartiu] cu tărie
Până când cu a lui sfat
Crăimea noastră a stat
Eu încă ceva puteam
Cinste între greci aveam
Iar de când acel pizmaș
Și rău Ulise vrăjmaș
Asupra i se porni
Și de viață-l lipsi
Eu ca dintr-un nor cu ceață
Duceam o tristă viață
Pentru moarte fără vină
De scârbă, de trudă plină.
Nici nu pot să tac
Ca norodului să plac
Și de m-aș fi-ntors acasă
Trebuia bine să-mi iasă
Trebuia să răsplătesc
Acest lucru tirănesc.
Așa eu multe grăind
Și adeseori cântind
Pe acel mare pizmaș
Mi-l făcui mie vrășmaș.
Dintr-acel ceas încoace

Începu rele a coace
Și toate câte știa
Scornește asupra mea.
Către norod mă părăște
Și rău mă-nvinovățește
Cum ar putea să mă strice
Făcând între popor [price]³⁸¹.
Nicidecum nu s-a lăsat
Pân' de Calchas o-ntrebat.
Însă ce mă străduiesc?
Și-n zadar vă povestesc
Lucruri vouă neplăcute
[Bateru] la lume știute?
Dacă stați gata spre mine
Ah, luați-mă mai bine!
Și [...] ³⁸² muriți odată!
O, inimă întristată!
Aceasta grecii voiesc
Spre aceasta se silesc
Cu Ulise dimpreună
Căutând a mea furtună.

³⁸¹ [„price“] = [„pricină“, „zâzanie“, „motiv de ceartă“]. În zona Olteniei și astăzi bătrânii folosesc cuvântul „pricină“. Bunica mea din partea mamei, Bernhart Elisabeta, folosea cuvântul când se hârjoneau verișorii. Ex.: *Ce cauți pricină?, juratule*.

³⁸² Cuvânt lipsă în vers.

**[*Vasile Aron și Operele Sale,*
Cartea a II-a, Pustiirea Troiei
Versiunea de la v. 243 - 614
*(În orig. latin v. 105 - 273)]*³⁸³.**

Atuncea noi și mai tare
Cu o râvnă foarte mare
Începeam al întreba
Și pricina a 'cerca
Acestui cal minunat
Sus către nori ridicat
Neștiind amar de noi!
Viitoarele nevoi!
Și grecescul vicleșug
Întru acest meșteșug.
Iară grecul întrebat
Făcându-se înfricat
Iar începe a grăi
Și așa a povesti:
Grecii fiind înfricați
Și de troieni spăimântați
De multe ori se gândea
Adeseori socotea
Că de Troia să se lase

³⁸³ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 2, 15 ianuarie, pp. 7-10.

Și să se ducă acasă.
Și [bateru] de s-ar fi dus
Cu grija celor de sus.
De multe ori când pornea
Val și mare se suia
Și vântul ce se arăta
A se duce nu-i lăsa.
Mai cu seamă stând gătat
Calul acest' minunat
Trăsnet mare se porni
Cât văzduhul se clăti.
Neștiind ce să lucrăm
Repede ne apucăm
Pe un proroc oarecare
Eurupil nume are
La Apollo îl mânam
Că mai bine să 'cercăm:
Deci Apollo a întrebat
Răspunsul așa și-au dat:
O! o! greci, neam rătăcit!
Când la Troia ați venit
Prin sângele cel vărsat
Vânturile s-au muiat
Vrând a merge înapoi
Ca să scăpați de nevoi;
De lipsă vă iaște iară
Să ardeți un grec în pară

Care lucru cât ieși
Norodul se îngrozi;
Cuprinzându-i frică mare
Pentru trista arătare.
Începură a-ntreba
Oare cine s-ar afla?
Să fie vrednic de moarte
Tristă și cumplită foarte?
Atunci Ulises se duce
Și pe Calchas îl aduce.
Îl întreabă cine-ar fi
Vrednic de a se jertfi.
Deci prorocul întreat
De Ulises învățat
Zece zile nu grăiește
Și pe nimeni nu numește
Apoi de dânsul silit
Abia, abia s-a pornit
Pe mine m-au judecat
A fi morții vinovați.
Atuncea de voie bună
Aerul pe sus răsună
Pentru trista mea pierire
Și la jertfelnic spășire
A unui nevinovat
În rău neamestecat,
Iată ziua pusă vine

Preoții se gătesc bine
Vine ziua anumită
Spre a mea moarte cumplită
Mă răstignesc la pământ
Nu puteam grăi cuvânt
Eu mă întorc, mă sucesc
În toate părțile mă-nvârtesc
Prind cu dinții și cu gura
Până ce rup legătura
De aci cu fuga apuc
Prin niște livezi mă duc
În toate laturile pătrund
Într-un rogoz mă ascund.
Acolo o noapte fui
Până când bine văzui
Cum că vânturi se pornesc
Care la vâsle slujesc
A pierit nădejdea mea
Țara a mi-o vedea
Pe prunci și pe tatăl meu
Pe care o, Dumnezeu
Pentru mine i-au prins doară
Și-i trag la moarte amară
Drept aceea fie-ți milă
De cel trudit de grea silă
Rogu-te prin Dumnezeu!
Cel ce ști sufletul meu!

Prin credința neclătită!
De undeva e gătită!
Fie-ți milă și de mine
De-ai făcut cuiva vr-un bine.
De a căruia lăcrimare
Ne prinsă obidă mare
Cum se cade ne-ntristam
Și viață îi mai dam
Îndată ne-am apucat
Măinile i-am dezlegat.
Dacă slobod îl văzu
Priam așa începu:
Fire-ai [bateru] cine-ai fi
Bine îți va prisosi
Uită de țara grecească
Ține cu cea troienească,
Fi-va foarte bine ție!
Numai să-mi spui drept mie!
Pentru ce e ridicat
Calul acest' minunat?
Cine îi e începătorul?
Cine i-a fost gânditorul?
Ce voiesc să isprăvească
Cu mașina cea oștească?
Grecul, minte viclenească
Având credința grecească
Arătând smerita frică

Mânile în sus ridică
O, cer! zice, o tărie
Tu fii mie mărturie
[Oltariul], armă cumplită
Spre a mea moarte gătită.
De care eu am scăpat
De nu-i spui adevărat
Peste mine iar să vie
Să mă fac eu jertfă vie
Numai tu fii credincioasă
Troia, cetate aleasă!
Dacă sunt adevărate
Câte am povestit toate.
Toată nădejdea grecească
În grija dumnezeiască
A lui Pallas fu proptită
A patronii neclătită;
Iar de când s-au apucat
Diomedes cu rău sfat
Cu Ulise deodată
De icoana cea curată
A lui Pallas au răpit
Din oltariul ei sfințit
Nădejdea grecească, toată
Din zi în zi tare-nceată
Puterea li se slăbește
Minerva îi părăsește

Și dimpreună arată
Arătare minunată.
Abia în oaste grecească
Icoana cea troienească
Bine s-a fost așezat
Odată s-au ridicat
Din ochii ei o văpaie
O flacără ca de paie
Din tot trupul o sudoare
Ba tocmai cu pară mare
Pallas sus s-a ridicat
Sabie a arătat
Săgeata-n mâini scuturând
Către greci amenințând.
Deci Calchas încă îndată
Fuga la greci le arată
Spunând cum-că nu se poate
Troia prin multele gloate
A grecilor a se-învinge
Vărsase cât de mult sânge
Ci vor suferi nevoi
De nu vor da înapoi
A lui Pallas chip răpit
Și în oastea lor tocmit.
De vor și pătrunde-a casa
Să știe cum-c-or să iasă
Troienii cu mână tare

Cu a sale oști pe mare
Și când nici n-or gândi
În Grecia vor sosi.
Pentru icoana răpită
Pentru Pallas cea rănită
Acest cal au ridicat
Și dânzei l-au închinat
Acest Calchas socoti
Și grecilor porunci
Ca să-l facă foarte mare
Din lemn să-l încleiască tare
Că nicidecum să nu-l poată
A grecilor iute gloată
Prin porți al băga-n cetate
Ca de cumva s-or abate
Troienii și-l vor strica
Pallas se va mânia
Pe troieni va pedepsi
Și tare-i va urgisi.
Iar de vă veți apuca
Și-n cetate-l veți băga
Ziceau ei, că-i vai de ei!
Și de strănepoții săi;
Că cu acest cal slăvit
În cetate ocrotit
Troia fiind împodobită
Și cu tari ostași gătită

Poate să iasă, să meargă
Toata Grecia s-o șteargă
Așa acel mincinos
Viclean greco' și ticălos
Pe Troieni i-au înșelat
Care [neclățiți]³⁸⁴ au stat
În zece ani mai 'nainte
Depărtând pe greci, fierbinte.
Atunci minune mai mare
Fu-se întru arătare
Un Laocoon preot
Stând în fața norodului tot
Ales la altar slujea
Și lui Neptunus jertfea
Un bou foarte îngrășat;
Norodul s-a adunat.
Iată doi balauri lin
Și încet pe mare vin
La liman de-ceastă parte
Șerpi mari și minunați foarte
Capetele ridicate
Cu crestele sângerate
Coadă pe apă înotă
Se face sunet îndată
Sunet în sus se ridică
Fugim toți cuprinși de frică.

³⁸⁴ [„neclățiți“] = [„neclintiți“].

Șerpii ținând capul sus
La Laocoon s-au dus
Mai întâi s-au apucat
Și doi copii i-au mâncat
Apoi la preot în loc
De trei ori peste mijloc
De trei ori peste grumaz
Spre-a lui mai mare necaz
Îl înconjura, îl prinde
Și trupul înveninat întinde
Ochii la cer ridicând
Și ca un taur răcnind
Când îl trag ca să-l omoare
Lângă altarului pară
Șerpii trec pe lângă foc
Merg la a lui Pallas loc
In altarul arătat
Care lor era-nchinat.
Acolo dacă pătrund
Sub chipul ei se ascund
Atunci frica și mai mare
Cuprinde pe fiecare
Toți zic că vrednic a fost
Acel Laocoon prost
De acea groaznică foarte
Și nesocotită moarte
Pentru că au îndrăznit

De calul l-au găurit,
Așa stau și se gândesc
Judecă, se socotesc
Nefericitele gloate
Se ducă calu-n cetate
Se-ngenunche cu credință
Și cu mare umilință
Mila cea dumnezeiască
Și să-și agonisească,
A lui Pallas, cui greșise
Când calul îl găurise
Îndată ne apucăm
Zidul cetății stricăm
Vin cu toții împreună
La mașină se adună;
Cu trudă, cu muncă mare
Îi pun roate la picioare
În grumaz funii îi aruncă
După strașnica poruncă
Porțile fiind stricate
Duc mașina în cetate
Plină de ostași armați
Spre pierirea lor gătați
Tinerii împrejur cântă
Cântare cerească, sfântă
Tineri prunci și fecioare
O, vai! ce orbire mare

O, țară! țară vestită
Troia cea mult proslăvită
O, ziduri tari, neclintite
De multe veacuri zidite!
Drept când la poarta era
Când în cetate intra
De trei ori în loc stătu
Sunet în cal se făcu
Ostașii se auzeau
Cum armele învârteau.
Noi tragem, noi îl băgăm,
În cetate asediem.
Atunci Casandra porni
Și lucru trist proroci
A Troiei noastre pierire;
Noi, orbii și fără fire
Foarte frumos ne gătim
Altare le împodobim
Cu ramuri verzi prin cetate
O, proaste! o, proaste gloate!
Ziua trece, noaptea vine
Amar, o, Troia de tine
Troienii fără de frică
Umblă neștiind nimica
În toate părțile prin cetate
Saltă de vesele toate
Troienii spre somn se dau

Grecii ostași grijă au
[Esu] din ostrov încet vin
Tăcând, cu pas foarte lin
Sinon, ticălosul, încă
Cu munca foarte adâncă
Deschide calul grecesc
Ostașii se șiruiesc
Și Tisandru și Stenel
Și Ulise cătinel
Povățuitori grecești
Oamenii căpitănești
Se slobod pe funii afară
În tocmai cu mare pară
Neoptolem, Athamas
Sichacaon și Thoas
Și Menelau Și Epeu
Cela ce cu lucru greu
Și cu o mare sudoare
Făcu calul de pierzare
Aceștia toți din cal iasă
Toți în toate laturi [pasă]
Așa greceștile gloate
Se apucă de cetate
De vin, de somn asuprită
Spre oștire negătită
Străjile de pe la porți
Zac în toate lături morți

Sosesc și cei ascunși [soți]³⁸⁵

Și se fac o oaste toți
Era vreme, întru care
Somnul mai dulce se pare
Întru acea vreme iată
Hector în vis mi s-arată
Foarte tare suspinând
Și de plâns mai leșinând
Cu obrazul împrăfoșat
În [cocie] asediat
Cu frânele în picioare
Stând umflate foarte tare
O, Hector! cum te-ai mutat!
Cum de tare te-ai schimbat
De la acel Hector, care
Cu mâna și cu brațul tare
Pe Ahiles jefuise
Și de arme îl lipsise
Corăbiile grecești
Întru cântări vitejești
Oare când le aprinsese
Și pe greci îi speriasese
Acel Hector proslăvit
Acuma stă ponegrit
Cu părul tot sângerat
Pe spate în jos lăsat

³⁸⁵ [„soți“] = cu sensul de [„confrați de luptă“, „camarazi“].

Eu asemenea plângând
Pe dânsul în somn văzând
Mi se părea că vorbesc
Și cu el așa grăiesc:

[*Vasile Aron și Operele Sale*]³⁸⁶

Eu cel ce odinioară
Cu cimpoi la subțioară
Am cântat călătorind
Și din pădure ieșind
Umblând, încet, încet, lin
Acelea care se țin
De-a pământului lucrare
Învățai fără-ncetare,
Care lucru prea plăcut
Plugarii toți l-au avut
Pusu-mi-am acum în gând
Că luând vreme și rând
Să cânt groaznica bătaie
Și a focului văpaie
Ce atunci s-au întâmplat
Când din Troia s-au mutat
Bărbatul acela vestit
Care a fost silit

³⁸⁶ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 3, 1 februarie, pp. 10-12.

De din țara lui s-a dus
Și sălaș veșnic și-a pus.
Mult acela a răbdat
Pe mare și pe uscat
Din a lui Juno manie
Ce-l avea-n mare urgie
Iar cine va putea spune
O, Dumnezeule, bune
Câte el a pătimit
Când cetatea au zidit
Și au asediat ai săi
În Latium Dumnezei.
Din care acel vestit
Neam latinesc s-au scornit
Și Roma cea proslăvită
În lumea toată vestită.
Muză, muză minunată!
Hai rogu-te si-mi arată
Pricinile, pentru care
Dumnezeița³⁸⁷ cea mare
Așa s-au fost cătrănit
Cât atâta au căznit
Pe acel prea blând bărbat
O, cerescule-mpărat
Au, așa-s de mânioși
Cei de sus peste noi puși

³⁸⁷ Zeița Juno.

Era o veche cetate
Care a Tyr-ului gloate
De demult o stăpâneau
Carthago nume avea
Cetate gazdă[gă] foarte
De Italia departe
În care mai sus zisu' loc
Juno, puternicul foc
Mai cu seamă au șezut
Și mai plăcut l-au avut
Decât pe Samo în care
Avu a sa măritare.
Aici carul său avea
Aici armele ținea
Era foarte îngrijită
Spre aceea cu tot dată
Că cetatea pomenită
Să fie mai proslăvită
Pe neamuri să stăpânească
Și mult să împărățească
Căci că bine cunoscuse
Și minunat pricepuse
Că din Troia se va naște
Un neam ce pe mulți va paște
Tyr-ul îl va pustii,
De acolo va porni
Prin foc groaznic și prin sânge

Africa toată va-nvinge
Și va fi un neam slăvit
În lumea toată vestit.
Acestea Juno știa
Și frică multă avea
Ținând foarte bine minte
Bătaia aceea fierbinte,
Ce ea însăși o scornise
Pentru greci, pe care-i iubise
Ba nici nu-și mai uitase
De mânia ce luase
Pe troieni pentru cea dată
De la Paris judecată,
Ținea spre troieni urgie
Și pentr-acea vrednicie
La care acel răpit
Ganimesan fost venit
Așa Iuno fierbântată
De mânie înfocată
Pe troienii rătăciți
Și prin țări multe căzniți
De Latium se depărta...
Ai goni se silea foarte.
Așa lucru greu era
Așa greu se arăta
A face neam râmlenesc
Și sceptru împărătesc.

Abia bine se gătise,
Din Siculia ieșise
Pe mare călătorea
Și foarte se veselea,
Juno foarte cătrănită
Și la inimă ranită,
Către corăbii privește,
Singură așa grăiește:
Au, doară eu să-ncetez?
Au, necăjită să șed?
Și pe craiul troienesc
De la locul [telenesc]
Să nu-l pot eu depărta?
Ursitele voiesc așa
Pallas cât de sus privi
În loc tot a mistuit
Corabia cea grecească
Cu para dumnezeiască
Și pe câți în ea era
Putu pe toți îneca
Numai pentru o greșeală
A unui om orb de fală
Pentru a lui Aiax vină
Fiind de mânie plină
Marea o întărită
Corăbiile strică
Pe norod l-a înecat

Pe Ajax l-a fulgerat.
Iar eu care sunt aleasă
A celor de sus crăiasă
Lui Jupiter din vecie
[Sor], soț, de căsătorie
Acum de atâta vreme
Oh, vai, inima îmi geme!
Cu un neam mă tot ostesc
Și nimic nu isprăvesc!
Și așa cine va fi,
Care mie va sluji?
Cine să mă mai cinstească
Cu cinste dumnezeiască
Așa Juno flăcărind
Așa din gură grăind
Se duce [cu mare pară]³⁸⁸
În a vânturilor țară
Unde cel ce stăpânește
Crai Eolus se numește
A craiului țării casă
Peștera întunecoasă
Craiul într-însa ședea
Vânturilor porunca,
Vânturile sună tare
Întru a sa închisoare

³⁸⁸ [„cu mare pară“] - cu sensul de [„cu mare foc, trudă, osteneală“].

Craiul șede în polată³⁸⁹
Și vânturile înceată
De vânturi bine îngrijește
Le strânge, le molcomește
Fiind ca într-alt chip vântul
Craiul, marea și pământul
Îndată le-ar potopi;
Deci cela ce le zidi
Adică tatăl ceresc
Le-a rânduie crai firesc,
Care să le stăpânească
Și să le ocârmuiască.
Juno către Eol privește
Și într-acest chip grăiește:
Eole, ție ți-au dat
Al tuturor împărat
Ca vântul să-l stăpânești!
Și când vrei să-l slobozești
Neamul împotivnic mie
Cu corăbii, cu tărie
Pe mare corăbiază
Și foarte se desfătează
Cu bătaie și cu [price]
Vrând crăime să ridice

³⁸⁹ „Polată” - în regiunea Transilvaniei cuvântul se folosește cu sensul de magazie, un spațiu amenajat unde oamenii depozitează uneltele și alte lucruri din gospodăria țărănească. În Oltenia cuvântul „polată” se folosește și cu sensul de ștrașina casei. Cf.: <https://www.-dex.ro/polat%C4%83> la 17.10.2023, ora 6:06.

În țara 'talienească
Ca în veci să-mpărățească.
Deci, rogu-mă prietene
Fă cu mine acest bine:
Lucră spre a mea plăcere
Dă vânturilor putere
Și turbură marea toată
Ca a lui Eneas gloată
De tot să se prăpădească
Să nu se mai pomenească;
Eu bine te voi cinsti
Pe drept te voi dărui
Am nimfe patrusprezece
A căror formă întrece
Făptura cea pe sub soare
Ce al ei început are.
Una care-i mai aleasă
Decât toate mai frumoasă
Muiere ți-oi da-o ție
Ca în veci a ta se fie
În veci cu ea să trăiești
Fete, feciori să prășești.
La a lui Juno cuvinte
Eolus luând aminte
O! zice, împărăteasa
A cerurilor aleasă
Al tău e a porunci

Iar al meu a împlini
Toate câte poruncește
Ceea ce mă stăpânește:
A ta e a mea crăime
A ta e a mea mărime
Tu dai mie sceptrul meu
Tu faci să fiu Dumnezeu
Așa Eolus grăiește
Și cu sceptrul jos lovesc©
Vânturile iute iasă
Și în toate laturi pasă,
Împrejur a tot pământul
Numai cât ieși cuvântul
Mai pe urmă și pe mare
Se sloboade fiecare
Vântul de către răsărit
Cu cel de către asfințit
Laolaltă se lovesc
Marea din fund o-nvârtesc
Valuri groaznici se ridică
Troienii mai pier de frică
În loc se înălța-n mare
O negrăită strigare
Și vaiete dimpreună
În toate laturi răsună
Nor groaznic fără veste
În toate părți pe ceriu este

Ceriul s-a întunecat
Soarele s-a astupat
Nici soare, lună, nici stea
În vr-o parte se vedea
Ce noapte tristă pe mare
Și groaznică-ntunecare
Ceriul ades scânteiază
În toate părți flăcărează,
Troienii unde privesc
Fulgere li se ivesc
Care când scânteiază
Moartea le [amerintează]³⁹⁰
Eneas în loc slăbește
Și de frică amortește
Geme și cu mare frică
Mâinile în sus ridică:
O, de trei ori fericiți!
O: zice mai norociți!
Care ați pierit în țară
La Troia fără ocară;
Lângă ai voștri părinți
Lângă Dumnezeii sfinți;
O, Diomedes, vestite!
Între greci prea proslăvite!
O, căci de tine rănit
Lângă Troia n-am pierit

³⁹⁰ [„amerintează”] = [„amenință”].

Căci sufletul nu mi-am dat
Cerescului împărat
Unde Hector a pierit
De Ahiles greu rănit
Sarpedon și alți vestiți
Și în oaste procopsiți.
Așa Eneas grăind
Așa singur tânguind
Cu cutremur și cu frică
Valurile se ridică
Corabia se izbește
În tote părți se trânteste
Partea cea mai dinainte
De valuri, ce vin fierbinte
Se frânge și se zdrobește
Vânt mai groaznic se scornește
Așa partea dinapoi
Se strică și mai apoi
Văzând că apa-i îneca
Neștiind ce să mai facă
[Țîpă]³⁹¹ cârma și se lasă
Încotro apa-i îndeasă,
Corăbiile vâslează
Valuri ca munții urmează;
Vai! și plânsuri dimpreună

³⁹¹ [„a țîpa”] = [„a arunca”]. Regionalism uzitat și astăzi în Transilvania, cu preponderență în mediul rural.

În toate laturi răsună;
Unii înoată pe mare
Cu nespūsă tremurare,
Alții osteniți în undă
Întru suspini se cufundă
Astrul cel ce se ivi
De către amiază-zi
Trei corăbii le izbește
Și într-un [stan]³⁹² le turtește.

[*Vasile Aron și Operele Sale*]³⁹³

Vântul de la răsărit
[Trie] la un prund le-au izbit,
Unde fiind împlântate
De nisip stau încărcate,
Una în care mergea
Orontes cu câți avea
O răstoarnă un val mare
Într-o afundă vâltoare
Iar cârmaciul ticălos
Căzând cu capul în jos
Întru nespūsă durere

³⁹² [„stan “] = [„stâncă“].

³⁹³ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 4, 15 februarie, pp. 7-9.

Grumazii³⁹⁴ rumpându-și piere,
Corabia în vâltoare
De valul cel forte mare
De trii ori se învârtește,
În apă se prăpădește,
Puțini se văd înotând
Vânturi groaznice suflând,
Arme, chipuri și bucate
A troieneștilor gloate
În toate laturile înoată
În marea cea turburată
Acum corabia mare
A lui Achates cel tare
Și a lui Ilioneu,
A lui Aletes cel greu,
Acum în care mergea
Abas cu cei ce fugea[u]
Valul groaznic le încinge
Puterea li-o înfrânge
La încheieturi de crapă
Intră într-însele apă.
Peste vreme puținică
De valuri ce se ridică
Neptunus prinde de veste

³⁹⁴ Pentru denumirea cuvântului „grumaz”, bătrânii din Oltenia folosesc și varianta cu „j” a cuvântului, „grumaj”, „grumaji”. Bunica mea, Bernhart Elisabeta, când o durea gâtul spunea: *Mă dor grumajii*.

Și foarte cătrănit este
Văzând marea turburată
Și de valuri încărcată
Și a lui Eneas gloate
În toate părțile aruncate,
În toate părțile risipite
De vânturi nepomenite,
Vicleșugul cunoscând
Și lucrul știut având
Ca Iuno ce pătimește
Aceste pricinuiește,
Spre darea de samă
Pe Zefir la sine cheamă
Și pe Eur dimpreună
Chemații minteni s-adună
Către care cu tărie
Zice și cu osârdie
Voi așa de îndrăzneți?
Așa sunteți de măreți?
Cerul, marea și pământul
Să le prăpădească vântul?
Să știți că voi învăța!
Aceasta treacă așa!
Ci de-aicea înainte
Să țineți numai aminte
În ce chip voi pedepsi
Când așa vă veți porni,

Ci de aici vă cărați
Marea în pace lăsați.
Și acasă ajungând
Să spuneți toți cu un gând
La al vostru împărat
Cum că nu lui este dat
Peste mări să-mpărățească
Și apele să-nvrăjbească
Apele sunt date mie
Să le țiiu în vecie
Muntele acel [coifat]³⁹⁵
Lui e de moșie dat,
Acolo să stăpânească
Acolo el să domnească
Să-și arate vitejia
Și să-și vestească tăria.
Așa Neptunus grăiește
Și marea se potolește
Nuorii se micșorează
Iasă a soarelui rază
Și se face ușurare
Pe întunecoasa mare
Înceta trista nevoie
Triton și cu Cymothoe
De la stânul cel de piatră
Trag corabia la vatră

³⁹⁵ În formă de coif.

Neptunus încă s-apucă
Că la loc să o aducă;
De alte corăbii încă
Se prind cu muncă adâncă
Nisipul jos îl descarcă
Și le trag de funii să treacă
În apă la cursul său
O, bunule Dumnezeu!
Și precum într-o ceață
Spre sfadă întărită;
Când stau gata spre bătaie
Cu pară și cu văpaie
Dar când se ceartă vine
Fără veste oarecine
Cu virtute, cu tărie
Și în ceva vrednicie,
Toți odată se sfîesc,
Toți mintenii se molcomesc
Așa înceta în mare
Nepovestita strigare;
Când Neptunus se ivi
Și lucrul bine privi
Troienii mult necăjiți
În tot chipul osteniți
Către țărmure silesc
Care lor li se ivesc

Către a [Libii]³⁹⁶ parte
De acolo nu departe
De-acî avură noroc
De au ajuns la un loc
Într-un ostrov nu departe
Unde apa se desparte
Râpi groaznice și nespuse
Însuși de la fire puse,
Două [stînuri]³⁹⁷ minunate
Către ceruri înălțate
La acelor rădăcina
Fiind apa foarte lină
Și umbra desfătătoare
Loc mîngăios pe supt soare,
Deasupra, dumbrava deasă
Cu multe fiare aleasă
Iar în cealaltă parte
În stînu-i de pietre sparte
O peșteră minunată
Afund în piatră săpată
Din peșteră foarte rece
Râurel de apă trece
Pe de lături [căși]³⁹⁸ de piatră
Scaune, cuptor și vatră

³⁹⁶ Forma arhaică pentru denumirea țării Libia.

³⁹⁷ [„stînuri“] = [„stînci“].

³⁹⁸ [„căși“] = [„case“].

În care s-ar fi văzut
Nimfele a fi șezut.
Într-acest loc bun și lin
Când corăbiile vin
Sigure de sine stau
Să le proptești lipsă n-au,
Acolo Eneas vine
Simțind că apele-s line
Cu șapte corăbioare
Ce le strânsese pe mare
Troienii cu bucurie
Ies afară la tărie
Ies afară la uscat
De haine s-au dezbrăcat
Le storc de apă cu sare
Ca să se uște la soare
Achates scăpăra foc
Cu [frundielu] astruca-n loc
Lemne pe el grămădește
Și foc foarte se sporește
Scot bucatele udate
Și vase cu ei scăpate
Le întocmesc osteniți
Pe mare mult necăjiți
Se găta la foc, se fierbe
Șezând cu toții pe iarbă.
Eneas dacă se-ncață

Deasupra pe stânci se-nalță

Unde după ce sosește

În toate laturile privește

Peste [pustiința]³⁹⁹ mare

Doară vine oarecare

Anteus cel aruncat

Și de valuri zdruncinat

Sau corăbii [frighiești]

Sau armele [caicești]

Sau doar Capys se ivește

Și dintr-o parte sosește!

(Vezi: Continuarea poeziei în altă secțiune a cărții)

³⁹⁹ [„pustiință “] = [„pustietate“], loc lăsat în paragină după o confruntare militară, război.

[*Odă Ostașilor Români*]⁴⁰⁰

**(Citită la deschiderea ședințelor Ateneului Român,
Duminică, 8 ianuarie 1878, de d. locot.-colonel I. Alexandri)**

I.

Juni ostași ai țării mele, însemnați cu stea în frunte!
Dragii mei vultani de câmpuri, dragii mei șoimani de munte!
Am cântat în tinerețe strămoșeasca vitejie,
Vitejie fără seamăn pe-acel timp de grea urgie,
Ce la vechiul nostru nume a adaos un renume
Dus pe Dunăre în mare și din mare dus în lume!

II.

Vin acum, la rondul vostru, să v-aduc o închinare,
Vin cu inima crescută și cu sufletul mai tare,
Ca pe eroi de legende, vin să vă privesc în față,
Voi, nepăsători de moarte, disprețuitori de viață,
Ce-ați probat cu-avântul vostru, lumii pusă în mirare,
Că din vultur, vultur naște, din stejar, stejar răsare!

III.

De la domn pân' la opincă, duși de-o soartă norocoasă,
V-ați legat în logodire cu izbânda glorioasă,
Și-ați făcut ca să pricepem a trecutului mărimă,

⁴⁰⁰ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 4, 15 februarie, p. 9. Vezi și: <https://www.versuri.ro/versuri/vasile-alecsandri-oda-ostasilor-romani/> la 21.10.2023, ora 15:48.

Măsurându-vă de-o samă cu-a strămoșilor 'nălțime,
Și-arătând, precum prin nuori mândrul soare se arată,
Cine-am fost odinioară, cine iar vom fi odată!!

IV.

Să trăiți, feciori de oaste! Domnul sfânt să vă ajute
A străbate triumfalnic în cetăți și în redute,
Ca la Rahova cu tunul, ca la Grivița cu zborul,
Ca la Plevna, unde astăzi cei întâi ați pus piciorul,
Înfruntând p' Osman Gaziul, și prin fapt de bărbăție
Egalând o țară mică cu o mare-mpărație!

V.

O, viteji de viță veche! Auziți în depărtare
Acel vuiet fără nume, ce răsună ca o mare?...
Sunt bătaile de inimi ale-ntregului neam al nostru,
Ce unește zi și noapte dorul lui cu dorul vostru,
Sunt vărsările de lacrimi pentru-acel care se stinge,
Sunt urările voioase pentru acel care învinge!

VI.

O! români în fața voastră, colo-n tainica cea zare,
Vedeți voi cu ochi de vulturi o lumină ce apare
Străbătând prin umbra deasă de trei secoli adunată?
E mărețul fapt al zilei mult dorita, mult visata!
E a cerului zâmbire, e luceafărul sperării,
E triumful luptei voastre, este ziua neatârării!

VII.

Dragii mei! din câmpul luptei oțeliți când veți întoarce,
La căminul unde-o mamă așteptând, suspină, toarce,
Tot poporul: rudă, frate, soră, mamă și părinte
Ca la domni, cu pâni și sare vor ieși vouă-nainte.
Căci din voi fieștecare poartă-n frunte o cunună
Și de gloria de astăzi și de gloria străbună!

VIII.

Pas dar! tot, tot înainte! timpul vechi din nou zorește
Viitorul țării noastre a dat mugur ce-ncolțește,
O, copii! de voi sunt mândru, simt acea mândrie mare
Care crește cu mărirea unui neam în deșteptare.
Mi-am văzut visul cu ochii, de-acum pot să mor ferice
Astăzi lumea ne cunoaște: român zice, viteaz zice!

Mircești, 28 noiembrie 1877,

Vasile Alecsandri!

[Sergentul]⁴⁰¹

de Vasile Alecsandri

**(Citită la deschiderea ședințelor Ateneului Român,
Duminică, 8 ianuarie 1878, de d. locot-colonel I. Alexandri)**

Pe drumul de costișe ce duce la Vaslui,
Venea un om cu jale, zicând în gândul lui:
„Mai lungă-mi pare calea acum la-ntors acasă...
„Aș vrea se zbor și rana din pulpă nu mă lasă!”
Și bietul om, slab, palid, având sumanul rupt,
Și o cămașă ruptă bucăți pe dedesubt.
Pășea trăgând piciorul încet, dar pe a lui față
Zbura ca o lumină de glorie măreață
Și-n ochii lui de vultur adânci, vioi și mari,
Treceau lucioase umbre de eroi legendari.
Opinca-i era spartă, căciula desfundată,
Dar fruntea lui de raze părea încoronată.
Calică-i era haina, dar strălucea pe ea
Și Crucea Sfântul Gheorghe și-a României Stea.
Românul venea singur pe drumul plin de soare
Când iată că aude fanfare sunătoare
Și vede nu departe în fața lui venind
Un corp de oaste mândră în aur strălucind:
Erau trei batalioane de gardă-mpărătească

⁴⁰¹ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 4, 15 februarie, pp. 9-10. Vezi și: <https://www.versuri.ro/versuri/vasile-alecsandri-sergentul/> la 21.10.2023, ora 16:31.

Mergând voios la Plevna cu dor s-o cucerească
În frunte-i colonelul frumos, pe calu-i pag.
La bravii săi tovarăși privea ades cu drag,
Și inima în pieptu-i bătea cu foc, deșteaptă,
Căci el visa, privindu-i, la lupta ce-i așteaptă,
De-odat' el dă cu ochii de searbădul român,
Ce stase-n loc la umbră, sub un stejar bătrân,
Și mult se minunează și nici că-i vine-a crede
Când Crucea Sfântul Gheorghe pe sânul lui o vede.
Și-oprește regimentul, iar bravul colonel
Se-nchină la drumețul, s-apropie de el,
Și-i zice cu blândețe: — De unde vii, străine?
— Vin tocmai de la Plevna. — Cum e acolo? — Bine.
— Dar aste decorații cum, cine ți le-a dat?
— Chiar domnitorul nostru și-al vostru împărat.
— Dar pentru care fapte ? — Știu eu ?... Cică drept plată
Că am înfipt steagul în Grivița luată,
Ș-apoi rănit la pulpă m-am prăbușit în șanț.
— Dar ce grad ai voinice? — Am rang... de dorobanț
Atuncea colonelul dând mâna cu sergentul
Se-ntorce, dă un ordin... Pe loc tot regimentul
Se-nșiră, poartă arma, salută cu onor
Românul care pleacă trăgând al lui picior.

Mircești, decembrie 1877,

Vasile Alecsandri!

[Vasile Aron și Operele Sale]⁴⁰²

Eneas sus pe [stan]⁴⁰³ șede
Și pe nimeni nu vede
Din [cei] ce pofteste el
Ci departe puțințel
Lângă țărmure de mare
Vede trii cerbi sărind tare
După ei ciurda întreagă
Într-o vale se bagă
După obicei păscând
Atunci Eneas curând
A lui Achates săgeată
O ia și săgeta-ndată
Pe cei trei care săreau
Și înainte mergeau
Povățuitori fiind
Capetele sus ținând
Și îndată pornește
Toată ciurda ocolește
În codru verde săgeta
Și de a vâna nu-nceta
Pân' atunci, când au văzut
Cum-că șapte au căzut
Șapte corăbii fiind

⁴⁰² „Transilvania”, XI, 1878, nr. 5, 1 martie, pp. 6-9.

⁴⁰³ [„stan”, „stân”] = [„stâncă”].

Ca să le-ajungă voind
După ce șapte răstoarnă
La corăbii se întoarnă
Și dă parte în dreptate
La fieștecăre frate.
Apoi împărțește vinul
Care lor la munte linul
Acesta l-au dăruit
Și în vase l-au tocmit
În țarmurea [siculească]⁴⁰⁴
Când se gătea să pornească.
Când acestea isprăvește
Într-acesta chip pornește:
O, soții! că n-am uitat
Toate câte am răbdat;
O! cei ce ați pătimit
Cum nu s-a mai pomenit
Domnul ne va milui
Și acestea s-or sfârși.
Voi Scilla⁴⁰⁵ o ați trecut
La [stânuri]⁴⁰⁶ ați abătut
La stânurile de piatră
La a Ciclopilor vatră

⁴⁰⁴ [„siculească”] = [„de secole”, „seculară”].

⁴⁰⁵ [„Scilla = loc primejdios în mare ”]. Cf.: Notei de subsol și explicațiilor oferite de autorul poeziei în infrapagină. Vezi: „Transilvania”, XI, 1878, nr. 5, 1 martie, p. 7.

⁴⁰⁶ [„stânuri”] = [„stânci de piatră”].

Odată vă [inimați!]⁴⁰⁷
Frica de lături [țipați!]⁴⁰⁸
Fiți veseli oarecând
Venindu-vă aceste-n gând
Prin nespuse întâmplări
Primejdioase pe mări
Către Latium silim
Ziua, noaptea ne trudim
Unde soarta ne arată
Că Troia nouă odată
Va fi cu mare tărie
Spre a noastră bucurie.
Drept aceea fiți isteți
În virtute vă țineți
Spre al vostru viitor
Lucruri mari, veselitoare.
Așa Eneas grăiește
Grijile își tănuiește
Se arată vesel
Iar la inimă duios.
Deci cât a vorbi încetă
Soțiile lui îndată
De cerbii cei săgetați
Și împărțiți între frați
Se apucă, îi belese

⁴⁰⁷ [„inimați”] = [„a prinde inimă”, „curaj”].

⁴⁰⁸ [„a țipa”] = [„a arunca”, „a înlătura”]. Cuvânt uzitat în Transilvania, în mediul rural.

Și lucrul și-l împărțesc,
Unii carnea jos o taie
Alții o pun în tigaie
Alții în frigări o-nfig
Alții șed la foc și frig;
Ceilalți de foc grijesc
Și căldările tocmesec
A se sătura se [gată]⁴⁰⁹
[Minteni]⁴¹⁰ ostenita gloată
La masă se rânduiesc
Bucatele se-mpărțesc
Mâncă, beau cu desfătare,
Uită de necazul mare.
După ce s-au săturat
De alta s-au apucat
A vorbi au început
De ceia ce s-au pierdut
Ce se fie se-ndoiesc
Unii ziceau că trăiesc
Si acum umblă pe mare
Răpiți de furtuna mare
Și nu știu de cei ce-i cheamă,
Iar Eneas mai cu samă
De Orontes povestește

⁴⁰⁹ [„a găta”] = [„a termina”]. Cuvânt uzitat de românii ardeleni din Transilvania, în mediul rural. Și astăzi oamenii din satele ardelenesti folosesc acest cuvânt în vorbirea curentă.

⁴¹⁰ [„minteni ”, „mintenaș”] = [„îndată”, „imediat”].

De dânsul se jeluiește
De Ghianu și de [Amicu?]
Și de puternicul Licu.
Vorba lor se încetase
Când, iată, Jupiter iasă
Sus din 'nălțime privește
La mare, dumnezeiește
Cătră a Libiei parte
Iară Venus tristă foarte
Îi căzu jos înainte
Și cu plângere fierbinte
Întru acest chip porni
Cătră dânsul a grăi:
O, cerescule-mpărate
Care ocârmuiești toate!
Veșnicule Dumnezeu!
Ce a greșit fiul meu
Eneas și ai săi toți
Dimpreună căzniți toți
De așa de [mari] răbdând
Și a sa țară pierzând
La locul făgăduit
Unde de mult au pornit
Nu pot nicicum să sosească
Și crăime să pornească
O! adă-ți numai aminte,
Tu, cerescule părinte!

Cuvântași odinioară
Ca după a Troiei pară
Din neamul cel troienesc
Scăpat de focul grecesc
Vor ieși tarii români⁴¹¹
Trecând oare-câțiva ani
Care prin vărsări de sânge
Lumea toată vor învinge,
Cum acuma s-au mutat
Al tău dumnezeiesc sfat?
Aveam acea mângâiere
Întru a Troii cădere
Iară cu jale privesc
Cum troienii se căznesc
În mare nefericire
Aproape de a lor pierire
O, împărate prea mare!
Ce va fi de-a lor lucrare?
Antenor⁴¹² de greci scăpând
Și cu pace ajungând
La sânul iliricesc
Și la locul liburesc
Si la Tymasus [funtana]
Unde fiind groasă vâna

⁴¹¹ Pentru ipoteza originii troiene a Romei Antice, Vezi: Ovidiu Pecican, *Românii: stigmat etnic, patrii imparate. O căutare istorică*, Editura Humanitas, București, 2022, passim.

⁴¹² Antenor - conform mitologiei antice grecești, Antenor a fost nepotul lui Priam. Vezi: „Transilvania”, XI, 1878, nr. 5, 1 martie, p. 7.

Prin cele nouă izvoare
Cu sunet cu mare pară
Din munte cu umbră deasă
Că o mare apă iasă
Trecu fără de zăbavă
Și zidi cu mare slavă
Padua, marea cetate
Cu țării nearătate.
Neamul și l-a asediat
Și s-a făcut împărat
Iar eu, o dreaptă ființă
Chiar dintru a ta voință,
Nu pot nimic ajuta
Neamului căznit așa
Pe mare vântul suflând
Corăbiile pierzând
Stă într-o tristă soartă[e]
De Italia departe.
Atunci Jupiter râzând
Fața veselă având
Pe Venus cea cu necaz
O săruta în obraz;
Zicând! O, Venus! înceta
A te întrista odată:
Că cele făgăduite
Toate-s încă [neclătite]⁴¹³

⁴¹³ [„neclătīt”] = [„neclintīt”].

Vede-vei cetate mare,
Și cu o virtute tare
Eneas se va mări
La ceruri se va sui
Fiindcă eu al meu sfat
Nicum nu mi l-am uitat
Și căci ce cu mare [giaru?]
Poftești, îți voi spune chiar
Lucruri foarte minunate
Altuia nearătate
Acest Eneas vestit
După cum e rânduit
La Italia venind
Bătaie mare pornind
Va vărsa foarte mult sânge
Și neamuri tari va învinge
Cetate va ridica
Legi norodului va da
În trei ani împărășind
[Rutulii] învinși fiind
Iar Ascanie cel mic
Fiind oarecând voinic
Treizeci de ani crai va fi
Împărat foarte bun și
Din [Lavinu] crăimea sa
El însuși o va muta
Și cu trudă întru toate

Va-ntări Alba cetate
A căruia-mpărăție
Cu o nespasă tărie
În ani trei sute va sta
Întru [neclătirea]⁴¹⁴ sa
Supt neamul cel troienesc
Fiind [skitru-mpărătesc].
Atunci Ilia [popoia?]
Fiind de la Mars greoaie
Doi prunci va naște odată
Vedenia minunată.
Romulus cu o tărie
Va urma împărăție
Și va face o cetate
Ziduri spre război gătate.
Neamul ce-l va stăpâni
El romani îl va numi
Din Romulus al său nume;
Ce va fi în veci pe lume.
Eu crăimii care spui
Margine nicicum nu-i pui
Crăime i-am dăruit
Care nu are sfârșit
Și Iuno cea cătrănită
Și spre izbândă gătită
Care în cer, pe pământ

⁴¹⁴ [„neclătire“] = [„neclintire“].

Prin acel negrăit vânt
Și în mare dimpreună
Au făcut mare furtună
Cu vremea se va schimba
Și inima-și va muia
Și cu mine dimpreună
Va iubi cu voie bună
Pe neamul cel râmlenesc,
Neam vestit, împărătesc.
Înceta-va grea nevoia
Așa mi-a fost mie voia.
O vreme cândva va fi
Când bătaï se vor ivi
Și neamul cel râmlenesc
Va bate pe cel grecesc
Și îl va supune sie
Cu nespusa sa tărie
Fi-va din neam troienesc
Chesaru' vestit râmlenesc
A căruia frumos nume
Nu numai va fi pe lume
Ci și în ceruri vestit
Până la nori proslăvit.
Iulie se va chema
Numele își va lua
De la acel Iulius, care
Bine știut nume are

Acesta odinioară
După ce cu mare pară
Răsăritul va învinge
Și averi multe va strânge
Când la cer se va sui
Tu însuși îl vei primi.
Dumnezeu se va chema
Lui omenii s-or ruga
Lumea se va molcomi
Pace-n toate părți va fi
Înceta-va arma cruntă
Romulus, Vesta căruntă
Și cu Remus legi vor da
Porțile s-or încuia
A bății uricioasă
[Mumanilor?] lăcrămoasă
Pe arme nesilnicie
Întru nespūsă tărie
Legat cu mânilor-n spate
Cu o sută de lacăte
Vărsând din gură afar'
O sângeroasă pară.
Așa Jupiter grăiește
Și îndată poruncește
Lui Mercurie să vie
Și cu nespūsă tărie
Prin văzduh ca o nălucă

La Carthago să se ducă
Lui Dido să-i dea de știre
Fără de împotrivire
Pe Eneas să-l primească
La sine să-l găzduiască.
Deci, Mercurie îndată
La porunca sa dată
Cele zise isprăvește.
Dido bine se gătește
Și cu inima dreaptă
Pe Eneas îl așteaptă.

(Vezi: Continuarea poeziei în altă secțiune a cărții)

[Peneș Curcanul]⁴¹⁵

de Vasile Alecsandri

**(Citită la deschiderea ședințelor Ateneului Român,
duminică, 8 ianuarie 1878, de d. locot.-colonel I. Alexandri)**

Plecat-am nouă din Vaslui,
 Și cu sergentul zece,
 Și nu-i era, zău, nimănui
 În piept inima rece.
Voioși, ca șoimul cel ușor,
 Ce zboară de pe munte,
Aveam chiar pene la picior,
 Și-aveam și pene-n frunte.

Toți dorobanți, toți căciulari,
 Români de viță veche,
Purtând opinci, suman, ȋtari,
 Și cușma p-o ureche.
Ne dase nume de curcani
 Un hâtru bun de glume:
Noi am schimbat, lângă Balcani,
 Porecla în renume.

⁴¹⁵ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 5, 1 martie, pp. 10-12. Vezi și: <https://www.versuri.ro/-versuri/vasile-alecsandri-penes-curcanul/> la 22.10.2023, ora 16:43.

Din câmp, d-acasă, de la plug,
Plecat-am astă-vară,
Ca să scăpăm de turci, de jug
Sărmana scumpă țară.
Așa ne spuse-n graiul său
Sergentul Mătrăgună,
Și noi ne-am dus cu Dumnezeu,
Ne-am dus cu voie bună

Oricine-n cale ne-ntâlnea
Cântând în gura mare,
Stătea pe loc, s-ademenea
Cuprins de admirare;
Apoi în treacăt ne-ntreba
De mergem la vr-o nuntă?
Noi răspundeam în hohot: „Ba!
Zburăm la luptă cruntă!”

— „Cu zile mergeți, dragii mei,
Și să veniți cu zile!”
Ziceau atunci bătrâni, femei
Și preoți și copile;
Dar cel sergent făr' de mustăți
Răcnea: „Să n-aveți teamă,
Românul are șapte vieți
În pieptu-i de aramă!”

Ah! cui ar fi trecut prin gând
 Și-ar fi crezut vr-odată
Că mulți lipsi-vor în curând
 Din mandra noastră ceată
Priviți! din nouă, câți eram,
 Și cu sergentul zece,
Rămas-am singur eu... și am
 În piept inima rece!

Crud e când intră prin stejari
 Năprasnica secure,
D-abate toți copacii mari
 Din falnica pădure!
Dar vai d-a lumii neagră stea,
 Când moartea nemiloasă
Ca-n codru viu pătrunde-n ea,
 Și când securea-i coasă!

Copii! aduceți un urcior
 De apă de sub stâncă,
Să sting pojarul meu de dor
 Și jalea mea adâncă.
Ah! ochi-mi sunt plini de scânteii
 Și mult cumplit mă doare
Când mă gândesc la frații mei
 Cu toți pieriți în floare!

Cobuz cioban în Calafat
Cânta voios din fluier,
Iar noi jucam hora din sat
Râzând d-al bombei șuier,
De-odat-o schijă de obuz
Trăznind, mânca-o-ar focul
Retează capul lui Cobuz
Și ea ne curmă jocul.

Trei zile-n urmă am răzbit
Prin Dunărea umflată,
Și nu departe-am tăbărât
De Plevna blestemată.
În fața noastră se-nălța
A Griviței redută,
Balaur crunt, ce-amenința
Cu gheara-i nevăzută.

Dar și noi încă o pândeam,
Cum se pândește-o fiară,
Și tot chiteam și ne gândeam,
Cum să ne cadă-n geiară.
Din zori în zori și turci și noi
Zvârleam în aer plumbii.
Cum zvârli grăunți de păpușoi
Ca să hrănești porumbii.

Și tunuri sute bubuiau...
Se clătina pământul!
Și mii de bombe vâjâiau
Trecând în zbor ca vântul.
Ședea ascuns turcu-n ocol
Ca ursu-n vizunie,
Pe când trăgeam noi tot în gol,
El tot în carne vie...

Ținteș era dibaci tunar,
Căci toate-a lui ghiulele
Loveau turcescul furnicar,
Ducând moartea cu ele;
Dar într-o zi veni din fort
Un glonte, numai unul.
Și bietul Ținteș căzu mort
Îmbrățișându-și tunul.

P-o noapte oarbă, Bran și Vlad
Erau în sentinele:
Fierbea văzduhul ca un iad,
De bombe, de șrapnele.
În zori găsit-am p-amândoi
Tăiați de iatagane,
Alătura c-un moviloi
De leșuri musulmane.

Sărmanii! bine s-au luptat
Cu lifta cea păgână,
Și chiar murind ei n-au lăsat
Să cad-arma din mână.
Dar ce folos! Ceata scădea,
Ș-acuma rămăsese
Cinci numai, cinci flăcăi din ea,
Și cu sergentul șase!...

Veni și ziua de asalt,
Cea zi de sânge udă!
Părea tot omul mai înalt
Față cu moartea crudă.
Sergentul nostru, pui de zmeu,
Ne zis-aste cuvinte:
„Cât n-om fi morți, voi cinci și eu,
Copii! tot înainte!”

Făcând trei cruci, noi am răspuns:
„Amin și Doamne-ajută!”
Apoi la fugă am împuns
Spre-a turcilor redută.
Alelei! Doamne cum zburau
Voinicii toți cu mine!
Și cum la șanțuri alergau
Cu scări și cu fașine!

Iată-ne ajunși... încă un pas,
Urta! 'nainte! urta!
Dar mulți rămân fără de glas:
Le-nchide moartea gura
Reduta-n noi răpede-un foc
Cât nu-l încape gândul.
Un șir întreg s-abate-n loc
Dar altul îi ia rândul.

Burcel, în șanț moare zdrobind
O tigvă păgânească;
Șoimu-n redan cade răcnind:
„Moldova să trăiască”
Doi frați ieșeni, ciunțiți de vii,
Se zvârcolesc în sânge;
Nici unul însă, dragi copii,
Nici unul nu se plânge.

Atunci viteazul căpitan
C-o largă brazdă-n frunte
Striga voios: „cine-i Curcan,
Să fie Șoim de munte!”
Cu steagu-n mâni, el sprintenel
Să suie-o scară 'naltă,
Eu cu sergentul după el
Sărim de la olaltă.

Prin foc, prin șpăngi, prin glonți, prin fum,
Prin mii de baionete,
Urcăm, luptăm... iată-ne-acum
Sus, sus, la parapete.
Allah! Allah! Turcii răcnesc,
Sărind pe noi o sută,
Noi punem steagul românesc
Pe crâncena redută.

Urre! Măreț se înalță-n vânt
Drapelul României!
Noi însă zacem la pământ,
Căzuți pradă urgiei:
Sergentul moare șuierând
Pe turci în risipire,
Ia căpitanul admirând
Stindardu-n fâlăire!

Și eu, când ochii am închis,
Când mi-am luat osânda,
„Ah! pot să mor d-acum,” am zis,
„A noastră e izbânda!”
Apoi, când iarași m-am trezit
Din noaptea cea amară,
Colea pe răni eu am găsit
„Virtutea militară”.

Ah! Dar-ar Domnul să-mi îndrept
Această mână ruptă,
Să-mi vindec rănila din piept,
Iar să mă-ntorc la luptă;
Căci nu-i mai scump nimica azi
Pe lumea pământească,
Decât un nume de viteaz
Și moartea vitejească!

Vasile Alecsandri!

[*Vasile Aron și Operele Sale*]⁴¹⁶

Eneas ca un pătit
Noaptea multe a gândit,
Minteni când s-au luminat
Poruncă la toți au dat
Din corabia să iasă
Toți în toate părți se pasă
Și locul să-l ispitească
Ca luminat să cunoască
Unde sunt ei aninați
Și de vânturi aruncați;
Ce fel de neam aci șade
Fiindcă locul se vede
Pustiu, de tot pustiit

⁴¹⁶ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 6, 15 martie, pp. 8-10.

Și de omeni tot lipsit
Corăbiile le lasă
Ia [bercul] cu umbră deasă
Eneas cu voie bună
Cu Achates dimpreună
Cu două săgeți armat
Prin codru au apucat
Într-a căruia mijloc
Stând puțințel într-un loc
Iată maica Venus vine
Gătită, armată bine
Având chip de fată mare
La gură și la purtare
După forma spărtănească
Ca fată amazonească
Cu arcul sus ridicat
De umere agățat
Cu părul lung despletit
Și pe spate slobozit
Cu poalele ridicate
De brâușor agățate
Cu genunchioarele goale
Cu un veșmânt foarte moale
Când la Eneas sosi,
Mai întâi dânsa porni:
Voinicilor! n-ați văzut
Pe aicea să fi trecut

De-ale mele vr-o soție
Într-armată cu tărie
Cu ascuțită săgeată,
Cu piei de [lințiu]⁴¹⁷ îmbrăcată,
Porci sălbateci alungând
Și alte fiare vânând
Iară când Venus încetă
Eneas prinde îndată
A grăi: o, n-am văzut
Pe nimeni să fi trecut
Dintre [soțiile]⁴¹⁸ tale
Prin pădure sau pe cale
O! ce să te numesc
Fecioară! să nu greșesc?
Că n-ai tu chip pământesc!
Nici cuvânt omenesc
O cerească coconiță
Mare dumnezeiță
Sau ești a lui Febus sor
Pogorâtă jos prin nor
Sau o nimfă oarecare
De pădare sau de mare
Stai-ne într-ajutor
Și ne trimite bun spor,
Și cu credința dreaptă

⁴¹⁷ [„lințiu”] = [„lup”].

⁴¹⁸ [„soțiile”] = [alte amazoane, participante la expediția militară, camarade de arme].

Ne spune și ne deșteptă
Pe ce locuri ne aflăm?
Și pe ce pământ umblăm?
Fiindcă noi rătăcim
Si unde umblam nu știm.
Aici de vânturi [tîpați]⁴¹⁹
Și de valuri aruncați.
Spune-ne că jertfă vie
De multe ori vom da ție!
Iară Venus: nu poftesc
Nici nu mă socotesc
De o așa cinste mare
Vrednică, cum ți se pare,
Ci a Tyrului fecioare
Au o bucurie mare
Ca să umble într-armate
Cu papuci roșii-ncălțate.
Vezi crăimea punicească,
Cetatea [agenorească]
Iar locul e [libicesc]
Un neam tare și oștesc.
Dido acestea le are
O crăiasă foarte tare
Îi de loc din Tyr fugită
De frate-s-o îngrozită.
Mult ar fi a povesti

⁴¹⁹ [„a tîpa”] = [„a arunca”]. Cuvânt folosit în Transilvania, în mediul rural.

Vrând toate a le grăi,
Care s-au fost întâmplat
Când Dido s-au alungat,
Ci eu pe scurt vi le-oî spune
Și-n 'nainte vi le-oî pune:

Acest bărbat avea
Care Sicheu se numea;
Om strădalnic și cu spor
În locul cel arător[iu],
Gazda mare și vestită
Lui Dido foarte iubită.
Deci tatăl ei cunoscând
Și lucrul cum e simțind
Cu el s-au încredințat
Și toate au fost gătat.

Iară a lui Dido frate
Pygmalion între toate
Iubitor de avuție
Apucă mare urgie
Asupra cumnatu-său
Adică a lui Sicheu,
Acest Sicheu peste fire
Fiind turbat de iubire
Într-o zi de către seară
Pe Pygmalion omoară
Și lucrul ce-l isprăvește
Vreme multă-l tăinuiește

Iar fața celui ucis
Se arată ei în vis
Și îi spune pe rând toate
Cele de Sicheu lucrate,
Adică trista sa foarte
Ce-o isprăvi dânsul moarte
Și așa în vis îi spune,
Că ce are să adune
Și din Tyr să pribegască
Ca nu ceva să pățească.
Îi arată unde sunt
Comorile în pământ?
Așa Dido spăriată
Decât de fugă se găta
Mulți de toate părți s-adună
Laolaltă dimpreună
De a tiranului frică,
Alta nu gândesc nimica
Corăbii multe gătate
Le umplu de aur toate
A lui Pygmalion mare
Avere se cară-n mare.
Și așa ei au sosit.
La locul acel vestit
Unde veți vedea curând
Lucru mare înălțând
Foarte frumoasă cetate

Cu ziduri prea minunate
Acolo descălecând
Domnul locului chemând
Locul Byrsa cumpăra
Și tare îl înșela,
Adică locul așa mare
Cât o piele oarecare
De bou va putea cuprinde
Să ia sama cel ce vinde
Eu acum multe v-am spus
Și înainte v-am adus
Dară voi, ai mei iubiți!
De unde sunteți veniți?
Cine sunteți și încotro
Cu mila lui Dumnezeu?
La a căruia-ntrebare
Eneas ca suspinare
O, zice, dumnezeița!
O cerească coconiță
De voi prinde a-ți grăi
Și lucrul ați povesti
Tocmai de la început
Cum aici am abătut
Și încotro socotim
De aici să mai pornim?
Seara curând va sosi
Și eu tot n-oi isprăvi.

De ai auzit vr-odată
De Troia cea minunată
Cum fără voie pornind
Pe mare corăbiind
Un vânt mare s-a scornit
Vreme multă ne-a căznit
Si aicea ne-a [tîpat]⁴²⁰
Unde, cum ne-ai arătat
Locul chiar libicesc este
I-am mai auzit de veste.
Eu însumi Eneas sunt
Necăjitul pe pământ,
Care având noroc
De scăpai dintr-acel foc
Câte din foc putui scoate
Iaăa, duc cu mine toate
Cerc țara talienească
Și familia cerească,
Când am fost pornit pe mare
Aveam oaste foarte tare
Corăbii douăzeci mari
Întru ale sale tari
Acum abia șapte sunt,
Celelalte de greu vânt
Pe mare s-au aruncat
Toate s-au împrăștiat

⁴²⁰ Vezi explicațiile de la notele anterioare pentru acest cuvânt.

Eu însumi fiind străin
Cu trudă, cu mare chin
Prin a Libiei pustie
Rătăcesc fără soție
Lăpădat din a mea țară
Ca o curvă cu ocară.
Venus de milă cuprinsă
Și de durere învinsă
Nu mai poate suferi
Ci încep a grăi:
Frate! [bateru] cine ești
Și [bateru] unde gândești,
Pentru că ești ocărât
Cred eu că nu ești urât
Prea bunilor dumnezei
Stăpânilor tăi,
Care bine au voit
De aicea au sosit,
Du-te numai, mergi și pasă
La Dido blânda crăiasă
Iată îți spui, ca să știi
Că ale tale soții
Cu corăbiile lor
Te-ncerca cu mare dor
Toți sunt vii și toți trăiesc
De tine tare doresc
Peste scurt vă veți 'tâlni

Și toți vă veți veseli
De nu cumva în zadar
E a proorociei jar.
Vezi acei porumbi zburând
Cu bucurie săltând
Pe care mai înainte
Uliul îl gonea fierbinte
Cum acum cu bucurie
Saltă și cu veselie
Așa soțiile tale
Cu corăbiile sale
La un liman au intrat
Și chiar s-au apropiat.
Și așa, deci, drag prieten
D-această cale te ține.
Când Venus așa grăiește
Fața toată-i strălucește
Din păr ieși un miros
Negrăit desfătățios
Poalele jos slobozi
Și când pe cale porni
Eneas prinse de veste
Cum-că a sa maică este
Și începu a striga
Și a cuvânta așa:
O, maică! maică iubită,
O, maica mea cea dorită!

[Au] și tu pe fiul tău
Cel trudit de necaz greu
Îl înșeli? și nu ți-e milă
De lăcrămoasa lui silă?
Că ce nu te-ai arătat
Se te fi îmbrățișat?
Și să-ți fi vorbit de față
Mai [apriatu] a mea soție.
Așa Eneas vorbește
Către cetate grăbește
Iar Venus de-aci mergând
Și sus în văzduh zburând
Slobozi negură mare
Ca nu vr-un om oarecare
Cu dâșii să se tâlnească
Și ceva rău să pățească.
Deci Venus în Pafus⁴²¹ fugea
La locul său se gătea
Având biserica mare
Cu o sută de altare.
Eneas cu ai săi, bine
Calea arătată ține
Suie în sus pe un deal
Nu prea ierbos și cu mal
Lângă Carthago cetate
Cu [băști] foarte minunate.

⁴²¹ Pafus - cetate în Cipru. Cf.: „Transilvania”, XI, 1878, nr. 6, 15 martie, p. 10.

Stau în loc; se-ncrucișează
 Și tare se minunează
 De acea cetate mare
 Pornită spre desfătare;
 De ulițele podite
De porți mari, nesocotite,
Tyrii⁴²² cu muncă crudă
 Lucră, trudes și asudă
 Unii sapă șanț de vatră
Alții aduc pe mâini piatră,
 Unii aduc var în car
 Alții sting adusul var,
 Alții pietrele tocnesc
 Și la ziduri ziduiesc,
Unii de fundament sapă
 Alții cară în buți apă;
 Alții pietrele cioplesc
 Și în ziduri le tocnesc
Pun legi, aleg magistrat
Spre trebuinciosul sfat
Să zidească se trudes
Precum se obișnuiesc
 Albinele, zi de vară
Cam de către primăvară
 Dimineața când roiesc,
 Și când miere grămădesc

⁴²² Oamenii din orașul Tyr, Liban.

Sau când cu o mare pară
Trântorii leneși omoară
Toate-n toate părți se duc
Cele de lipsă-și aduc
O, neam! O, neam fericit
Care te-ai învrednicit
Ați vedea zidul crescând!
Norod strădalnic având!

[*Vasile Aron și Operele Sale*]⁴²³

Așa Eneas grăiește,
Și prin cetate pornește
Cu ceata înconjurat
Lucru forate minunat;
Se duce printre bărbați
Spre a zilei lucru dați;
Merge, nu-l cunoaște nimeni
Dintru atâta mulțime
Era tocmai la mijloc
În cetate la unu loc
Un codru foarte frumos
Oprit, căci era umbros
Unde [Penii] adunați

⁴²³ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 7, 1 aprilie, pp. 10-11.

De valuri mari aruncați
Cum Iuno le arătase
Groapă în pământ săpase
Și un cap de cal găsisese
Că așa era lor zisa
Că va fi norod vestit
În bătaie proslăvit
Într-acel loc ridică
Dido din averea sa
Biserica foarte mare
Și împodobită tare
Lui Juno o închinase
Încă de tot n-o gătasese
Lucru scump fără de [samă]⁴²⁴
Cu pragul tot de aramă
Și uși țâțâni și lacăte
De aramă sună toate,
Lucrul acest' minunat
Care li s-au arătat
Și-au fost făcut mângâiere
Își uitase de durere.
Aici Eneas porni
Ceva a nădăjdui
Fiindcă multe gândind
În biserică umblând
Și așteptând cu tărie

⁴²⁴ [„samă”] = [„seamă”]. Forma arhaică a cuvântului „seamă”.

Ca și crăiasa să vie,
Când se minunează tare
De acea cetate mare
Și de lucruri minunate
Acum din nou ridicate
Vede bătaia grecească
Pustiirea troienească
În toată lumea ieșită
Sus pe un zid tipărită
Pe feciorii lui Atreu
Purtătorii de [hartiu] greu
Pe Priamus proslăvitul
Și pe Ahiles vestitul.
Atunci Eneas stătu;
Și lăcrimând începu:
O, Achates iubit frate
Ce loc în țările toate
De-a noastră întâmplare
Și pustiirea cea mare?
Și de Priamus scris este,
Și aici e a lui veste!
O, inima cea împietrită
Și oarecum [neclătită]⁴²⁵
Ne-ncetată de plâns ploaia
Numai trebuie s-o moaie

⁴²⁵ Cu sensul de nealinată, nemângâiată. [„inimă neclătită”] = [„inimă nealinată”, „nemângâiată”].

Deci nu te teme nimica
Nu-ți fie, o, frate! frică
Fiindcă această veste
Nouă de folos ne este.
Așa Eneas grăiește
Și sus la chipuri privește
Fața cu lacrimi udând
Și din inimă oftând
Căci ca tipărit vedea
Încotro grecii fugea [u]
Troienii îi alungă
Acum soarta se mută
Troienii de greci fugea [u]
Ahiles ocârmuia
De acolo nu departe
Suspinând și oftând foarte
A lui Resi corturi vede
Resi într-însele șede
Cum a lui Tydeu fecior
Ca un întunecos nor
Le-nconjoară, le zdrobește
Și toate le pustiește
Și caii cei minunați
Care stau tot rând legați,
Îi duce-n oastea grecească
Cu putere vitejească
Mai 'nainte de-a mânca

Câte în Troia era [u]
Și mai nainte de-a bea
Apa ce Xantu se numea,
Iar de cealaltă parte
Cum fuge necăjit foarte
[Troil]⁴²⁶ tânăr, nepățit
În oaste neprocopsit
Care mai de jos fiind
Totuși prostește gândind
A se bate au pornit
Cu Ahiles-ul vestit
Săracu' tânăr, ticălos
Cade de sus din car jos
Mâna tânără rămâne
Iară agățată-n frâne,
Caii cu carul grăbesc
După el îl târâiesc,
După aceea privesc
Cum gloata mare grăbesc
A troienilor femei,
Cu ochii de lacrimi grei,
Și cu părul pe spinare
La biserica cea mare
A lui Pallas cătrănită
Spre dânsle flăcărtă

⁴²⁶ [„troil”] = [„troian”, „troien”]; ostaș din Troia. Mai multe denumiri pentru același termen/cuvânt.

Ducundu-i jertfă curată
Iar Dumnezeița toată
Capul la pământ ținea
Și jertfa nu o primea.
Ahiles așa prinsese
Cât pe lângă zid trăsese
Pe tristu' Hector de [trii]⁴²⁷ ori
Cu strigare pân' la nori
Și când trupul mort îl dă
Banii i se numără
Așa Eneas porni
Foarte trist a glăsui
Îndată cât a privit
A prietenului iubit
Trupul mort fără suflare,
Pus afară spre vânzare
Și pe Priam tremurând
În mâni arme neavând
Și se vede și pe sine
A fi [a] mestecat prea bine
Între prinții cei grecești
Cete orientalești,
Pentesilea răcnește
Și gloate povațuiește,
De amazoane gătate,
Și cu săgeți într-armate

⁴²⁷ [„trii”] = [„trei”]. Forma arhaică a numeralului trei.

Sub goalele țâțișoare
Aurita cingătoare
Că o viteză având
Cu bărbați război purtând,
Când Eneas cu mirare
Și cu jale foarte mare
Sus la acestea privește
Iată și Dido sosește
Dido, slăvita crăiasă
Și cu o formă frumoasă
Cu o tânără mulțime
Cu frumoasa tinerime,
Când Diana pornește
Și la vânat se gătește
Mulțime nenumărată
După dânsa se arată
[Oreades] dimpreună
După dânsa se adună
Întocmai Dido pășea
Și înainte mergea
Grijă de lucru purtând
În toate laturile umblând
Cum lucrul se lucră vede
Mai pe urma venind șede
În biserica slăvită
Și mai 'nainte numită
Sus în scaun ridicată

De ostași înconjurată
Legi orășenilor dând
Și lor lucrul împărțind
Atunci Eneas privește
Că Anteus se ivește
Cu sergentu' cel rătăcit
Cu Cloantus cel vestit
Și cu alți troieni [țipați]⁴²⁸
Și de valuri aruncați
Eneas se minunează
Și îl prinde mare groază
Cu Achates dimpreună
De o parte voie bună
De alta având dorire
Pentru poftita 'tâlnire
Lucrul încă tăinuiesc
Și toți la dânșii gândesc
Ce lucru poate să fie
Din care parte să vie?

⁴²⁸ [„țipați”] = [„aruncați”].

[*Vasile Aron și Operele Sale*]⁴²⁹

El la liman apucase
Corăbiile lăsase
Aicea vrând să se bage
În altar ca să se roage
Deci dupa ce a intrat
Și grație li s-a dat
Cu crăiasa a vorbi
Începură a grăi:
O vestită! o aleasă!
O neînvinsă crăiasă
Căruia vedem, s-au dat
De la marele-mpărat
Putere se faci cetate
Cu tarile tale gloate
Noi, o, amar! vai de noi!
Cuprinși de grele nevoi
De vânturi împrăștiați
Și de valuri aruncați
Rugămu-ne toți de tine,
Fă cu noi un nespus bine!
Fie-ți, o, crăiasă, milă
Întru trista noastră silă
Primește-ne și pe noi

⁴²⁹ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 9, 1 mai, pp. 7-10.

Pe cei mâncați de nevoi.
Că noi nu venim armați
Nu spre bătaie gătați
Noi nu spre pradă venim,
Nu țara să-ți pustiim,
Ci venim ca niște-nvinși
Și de greu necaz cuprinși.
Este țara cunoscută
Puternică și avută
Locul Hesperia⁴³⁰ se cheamă
De la greci de bună samă
Enotrii o au domnit
Acum veste a ieșit
Că Italia numesc
De la numele crăiesc
Acolo am fost pornit
Iar când aicea n-am gândit
Un vânt groaznic se pornește
Val nespus pe mare crește
De a căroră putere
Întru nespusă durere
În toate părțile împrăștiați
Ca vai de noi alungați,
Abia câțiva ne aflăm

⁴³⁰ Hesperia - era fiica zeului Cebren (zeul râului la troieni) în mitologia greacă și romană. Așa se numea Italia în antichitate. Cf.: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Hesperia> la 26-10.2023, ora 5:27.

Și înaintea ta stăm
Spune-ne ce oameni sunt
Care țin acest pământ?
Nu ne lăsa să ieșim
La uscat să odihnim.
Că semeață cu fală
Asupra noastră se scoală
Nici în țărmuri nu ne lasă
Ci înapoi ne îndeasă
De nu vi se face milă
De a noastră tristă silă
Și de necazul cel greu
Teme-veți de Dumnezeu
Care dreptatea știe
Și rămâne în vecie
Dintâi când corăbiam
Crai pe Eneas aveam
Crai puternic, minunat
Și în toate părțile laudat
De undeva mai trăiește
Și în lume mai trudește
Au că marea l-a sorbit
Si de viu l-a înghițit
Nu ne temem noi nimică,
Nici nu ne este frică
Că doar îți va fi rușine
Că am alergat la tine.

Avem și noi dreptate
Avem foarte tari cetăți
În țara Siculicească
Cin-o vrea să ispitească.
Avem acest vestit
Din neam troienesc prășit.
Lăsați-ne să venim,
Puțințel să odihnim
Brazi din codrii să alegem
Și ce-i stricat să dregem
Să pornim a doua oară
Către Italia iară
De cumva ne va lăsa
Craiul să putem intra.
Iar de e trecut de noi
Împilații în nevoi
Și de cumva tu fierbinte
Al troienilor părinte!
În Africa stăpânești
Ca un domn mare domnești
Încă să mergem la mare
A Siciliei din care
Suntem afară goniți
Și aicea duduți.
Așa Ilioneu zise,
Iar troienii toți prinsese [ră]
Necăjiți a murmura,

Iar Dido grăi așa:
O, troieni frica țîpați
Nimic nu vă supărați!
Starea lucrurilor mele
Și vremile cele rele
Așa aduc și poftesc
Că bine se me [în] grijesc
Cine-i care se nu știe
Eneasca familie?
Și Troia cea minunată
Prin greci de la voi luată?
Neamul acesta [tyriesc]⁴³¹
Pe care eu stăpânesc
Nu este așa de rău
Și la minte așa greu,
Nici nu departe răsare
De noi căldurosul soare.
Sau voi așa socotiți
În Italia să fiți
Sau la a lui Erix țară
Vă trageți cu mare pară
Unde-ți vrea eu v-oi lăsa
Ba și ajutor v-oi da.
Sau de socotiți mai bine
Ca să rămâneți cu mine
Cetatea ce o zidesc

⁴³¹ [„tyriesc”] = [„troienesc”].

Vouă vi-o dăruiesc
Toți din corăbii ieșiți,
Și pe al meu loc veniți
Și-mi va fi mie troianul
Întocmai cu [tirianul].
Eneas de ar veni!
O, de el aici ar fii
După dânsul voi trimite
Corăbii bine gătite
Omeni care sunt pățiți
Și-ntr-aceea pricopsiți
Pe mare să ispitească
Ca undeva să-l găsească.
De aceste dulci cuvinte
Trista lui Enea minte
De mult poftea ca să iasă
Din întuneceala groasă.
Atunci Achates pornește
Si lui Eneas grăiește:
O, Eneas ce gândești?
Ce acum mai socotești?
Toate vedem că sunt bine;
Lucrul pe voie ne vine.
Soții toți ni se găsesc
Numai puținței lipsesc
La care noi am privit
Până marea i-a-nghițit

Celelalte avem toate
De maică-ta arătate.
Abia Achates grăiește
Negura se și urnește;
Se vede Eneas stând
Și cu fața strălucind
Ca Dumnezeu la făptură
Viteaz la căutătură
Căci ca Venus, maica sa
Voi să fie așa.
În ochișori insufłase
O căutare frumoasă
Și o nespūsă frumsețe
A crudelor tinerețe.
Atunci începu așa
Către toți câți aci sta
Iată-mă ca sunt de față
Crăiasa, cinstită față!
Eu, Eneas cel căznit
În mare de vânt gonit
O crăiasă minunată,
Una singură aflată,
Căreia-n grele nevoi
Îi fuse milă de noi
Care pe noi necăjiți
De cate aveam lipșți
În cetate ne primește

Și bine ne dăruiește,
Nu-ți putem a-ți multămi
Precum ni s-ar cuveni
Nici tot neamul troienesc
Pentru lucrul cel ceresc
Care cu noi isprăviși;
Când la tine ne primiși,
Nu poate să-ți răsplătească!
O, O! virtute crăiască!
Ce vreme s-au fost ivit
Când Dido s-au zămislit?
Ce părinți aceia fură
Care pe tine te născură?
Cinstea și lauda ta
În veci nu va înceta
[Bateru] unde eu voi fi,
Așa Eneas grăi.
Apoi dreapta întinde
Și pe Ilioneu prinde
Și pe Serest între toți
Ai săi foarte doriți [soți]⁴³²,
Pe Cloant și pe Gian
Vestitul acela troian.
Dido întâi se-ngrozi
De lucru ce se ivi
Din a lui Eneas față

⁴³² [„soți”] = [„camarazi de arme”].

Trecând în loc groasă ceață

Mai apoi așa grăi:

O! ce lucru poate fi!

Eneas dumnezeiesc

Eu tare mă îngrozesc

Ce tristă nenorocire

Prin primejdii de pierire

Te poartă și te zdrobește

Și tare te chinuiește,

Ce putere te-au țipat

În a mării prea trist stat?

Au tu ești Eneas [sciutul]

Din marea Venus născutul?

Mie aminte îmi vine

O, Eneas foarte bine

Că un taur a venit

În Sidon a izgonit

Și țipat întru ocară

Prin război dintr-a sa țară

Atunci Bel, tatăl meu

Pradă Chiprul, foarte rău

De atunci mi cunoscută

Și foarte bine știută

A Troii grea jefuire

Și groaznica pustiire,

Însuși acel tirănesc

[Împotrivnic tău cresc]

Pe teucrîi laudă
Si pe troieni înalță
Zicând că el e născut
Din neamul acela de mult
Deci, dară tineri veniți
Și la noi sălășluiți
Asemenea fui și eu
Căznită de necaz greu
Până când avui noroc
De sosi-i la acest loc
Necazuri grele răbdând
Și mult foarte necăjind
M-am învățat să ajut
Pe cel în necaz căzut.
Într-acest chip vorbește
Și cu Eneas pornește
Îl duce într-a sa casă
Într-o [palată]⁴³³ aleasă.
Poruncind se isprăvească
Slujba cea dumnezeiască.
Între altele gătite
Fără zăbavă trimite
La a lui Eneas [soți]⁴³⁴
Care stau la liman toți

⁴³³ [„palată”] = [„palat”]. În vers este folosit cuvântul „palată”, cu vocala „ă” la final, pentru nuanțarea rimei.

⁴³⁴ [„soți”] = [„camarazi de arme”].

Douăzeci foarte grași boi
 Și o sută grase oi
 O sută de miei frumoși
 O suta de porci spătoși
Și vin bun și marmaziu⁴³⁵
Cules tomnița mai târziu.
Iar în [palată]⁴³⁶ numită
 Cu mare pompă gătită
 Se gătează ospăț mare
Haine cu o înfrumșetare
 Și o podoabă nespusă
Ce ochi de om nu văzuse
Mulțime d-argint pe masă
Lucruri mari, ce le-nșirase
 Și le prinsese pe rând
De la vechiul neam luând
 Eneas ca un părinte
 Cu o iubire fierbinte
 Pe Achates îl trimite
 La locurile numite
La corăbii lângă mare
 Cu acea adăugare
Lui Ascanie să dea

⁴³⁵ Vin de culoare roșu-portocaliu/ roșu-purpuriu/ roșu-deschis de o calitate superioară și un rafinament aparte, din localitatea Malvazia, Grecia antică („Antica Helada”, cum mai era numită Grecia în surse și izvoare). Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/marmagiu> la 27.10.2023, ora 6:54.

⁴³⁶ [„palată”] = [„palat”].

Aceste apoi să-l ia
În cetate să-l aducă.
Grijă mare îl apucă
Pentru fiul cel iubit
Ascanie mult dorit.
Deci când Achates pornește
Și acesta-i poruncește
Că darurile luate
Și din Troia apucate
Haina cea într-aurită
Învelitoarea roșită
A Elenii cea frumoasă
Ce de la Meceni luase
Când la Troia se ducea
Și spre greu necaz grăbea.
Și schiptru împărătesc
Și lanț de aur crăiesc
Si coroana cea vestită
Toată din aur gătită
Spre acestor săvârșire,
Achates cu o grăbire
Foarte tare se ducea
Și la corăbii gândea
Iară Juno ce gândește?
Alt vicleșug socotește
Că în loc de Ascanie
Cupido însuși să vie

Cu darurile numite
Și spre adus poruncite:
Că așa venind Cupido
Să flăcăreze pe Dido
Și în oase peste fire
Să-i înfigă o iubire
Venus fiind îngrijită
De acest lucru se găta
Fiindcă frică avea
Și de Tyrii se-ngrijea
Oameni fățarnici fiind
Și vorba nu prea ținând
Juno arde, flăcărează
Toată noaptea scânteiază
Singură se necăjește
Și către Amor grăiește:
Fiule! a mea putere!
În neazuri mângâiere
Fiule! tu unul ești,
Care nu prea mult gândești
De tunet, de fulgerare
A lui Jupiter cel mare
Iată, viu cu vorbe line
Și tare mă rog de tine
Fiind cum că tu știi toate
Cum Eneas al tău frate
Pe mare se necăjește

De toate părțile se izbește
De a lui Juno mânie
Ce are spre noi urgie
Pe acesta Dido-l ține
Și îl primește la sine
Cu vorba îl întârzia
Și nu știu ce va se fie?
Eu însumi gândesc așa
Că Juno nu s-o lăsa
Nici va fi fiind mahnită
Cu atâta odihnită
Deci, eu așa gândesc
Că lucrul va prisosi,
Ca mai întâi să te duci
Și pe Dido să apuci
Să-i însuflezi o iubire
O flacără peste fire,
Ca să ardă de foc toată
Și [să steie]⁴³⁷ nemutată
Pe Eneas să iubească
Cu dragoste nebunească
Daca vei voi a face
Precum și mie îmi place
Să ascuți numai de mine
Eu te voi învăța bine:
A lui Eneas fecior

⁴³⁷ [„să stee“] = [„să stea“].

Se gândea cu mare dor
În cetate să se ducă
Și daruri scumpe să ducă
Care le au prin răpire
Din a Troii pustiire
Eu pe el l-oi adormi
Cât nu s-o putea trezi
Ca să nu prindă de veste
De lucrul nostru cum este
Tu te fă în forma lui
[Nimăruia]⁴³⁸ să nu spui
În forma lui te îmbracă
Și spre a lui chip te pleacă
Într-acesta chip făcând
Și în cetate mergând
Dido te-o prinde în brațe
Te-o săruta cu dulceață
Tu atuncea o săgeta
Cu drăgăstoasă săgeată
Și îi insuflă un foc,
Cât să nu poată sta-n loc
Amorul dacă primește
Porunca se și gătește,
Aripile jos le lasă,
Și ca Ascanie pasă
Era Venus, somn nespus

⁴³⁸ [„Nimăruia”] = [„Nimănuia”].

Lui Ascanie de sus
Îi trimite cu dulceață
Îl ia într-a sale brațe;
Către Idalia⁴³⁹ zboară
În dumbravă se pogoară
Dumbrava desfătătoare
Și cu flori mirositoare

(Vezi: Continuarea poeziei în altă secțiune a cărții)

⁴³⁹ Idalia - oraș în Cipru. Cf.: „Transilvania”, XI, 1878, nr. 9, 1 mai, p. 10.

[*Crucea și Îngerul*]⁴⁴⁰

dedicată d-nei Eugenia Conduratu⁴⁴¹

Plevna, 1877

Gemete îngrozitoare
Înălțându-se la cer,
Răsună peste hotare
Contra lanțului de fier.
Valurile turburate
Istrului întăritat.
Cer să fie răzbunate,
Tunului înflăcărat.
În mijlocul disperării

⁴⁴⁰ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 9, 1 mai, pp. 10-11.

⁴⁴¹ Eugenia Conduratu (n. 1833, Boldur Lațescu, după numele de fată) a fost un nume reprezentativ pentru emanciparea femeilor din România, în secolul al XIX-lea. A fost cunoscută și apreciată în societatea ieșeană atât pentru frumusețea ei extraordinară, cât și pentru faptele și gesturile de caritate din timpul Războiului de Independență (1877-1878). S-a implicat activ în toate acțiunile și inițiativele de ajutorare a răniților de pe front, pe toată durata Războiului de Independență a României hohenzollerniene, iar din fondurile sale personale a achiziționat/organizat o ambulanță pentru răniții români de pe front. Această ambulanță a fost activă pe toată durata Războiului de Independență românesc, sediul acesteia fiind stabilit la Nicopole. Eugenia Conduratu a fost ceea ce în termenii de specialitate, de astăzi, de numește „soră medicală”. Se ocupa de răniți, îi îngrijea, le pansa rănile, etc. Soțul său, Alexandru Conduratu, a luptat împotriva trupelor turcești conduse de Osman Pașa, în contextul Războiului de Independență a României lui *Peneș Curcanul* și a *Sergentului*, care au prins viață prin talentul și pana poetului Vasile Alecsandri. Eugenia Conduratu a primit medalia „Trecerea Dunării” din partea Domnitorului României, Carol I de Hohenzollern Sigmaringen, pentru aportul său esențial adus în sfera „medicinii de campanie”, a „medicinii frontului” și a îngrijirii soldaților români răniți de obuzele și baionetele turcești. A fost un nume emblematic pentru societatea aristocratică ieșeană și după terminarea Războiului de Independență al românilor (Războiul ruso-româno-turc, cum mai este cunoscut acesta în surse și izvoare), arătând o mare pasiune pentru animale, dar în special pentru cai. Cf.: <https://www.lovendal.ro/wp52/eugenia-conduratu-o-romanca-extraordinara-din-secolul-al-xix-lea-care-a-fost-uitata-pe-nedrept-de-istorie/> la 28.10.2023, ora 16:55.

Un înger consolator
Revărsa al vindecării
Balsamul mântuitor.

Râurile traversează,
Stâncile-l adăpostesc;
Crucea ce îl dirijează
Aripile îi umbresc.

Frig, ninsori, calamitate,
Nimic nu i s-au opus
D-a-mplini cu bunătate
Misia ce și-a impus.

Crucea roșie-i fericită
Stând pe sânul ei frumos,
Dormind dulce, liniștită,
Pe brațu-i misterios.

Crucea, emblema credinței
Sufletului întristat,
Alinarea suferinței
Îngerul a protejat.

Crucea, steaua copiliei,
Simbolul lumii iubit,
Insuflarea pocăinței

Frunților cu păr albit

Crucea scapă condamnatul

Din [catene] lănțuit⁴⁴²;

I se-nchină tot bogatul

Și săracul umilit!

Crucea tronul întărește

Și conduce pe popor,

Crucea nu deosebește

Pe bogat de cerșetor

Crucea i se înfățișează

Copilașului născând,

Ziua, noaptea îl veghiază

Până-l duce la mormânt!

Crucea cu drag însoțește

Inimile în amor,

Universul cârmuiește,

[Proteje]⁴⁴³ pe călător!

Crucea mândru strălucește

Pe pieptul învingător,

Ea a fost nedespărțită

⁴⁴² „De cătane înlănțuit”.

⁴⁴³ [„proteje”, „protége”] = [„a proteja”, „protejează”].

D-al lumii Mântuitor!

Crucea-ar fi mai adorată

Rival dacă n-ar avea

Îngerul de caritate

Mergând alături cu ea.

Craiova, Helena Baitler!

[*Vasile Aron și Operele Sale*]⁴⁴⁴

Acum Cupido mergea

Darurile aducea

Achates îndreptător

Și de grijă purtător

Dido neștiind nimica

Pe cale fără de frică

Dacă tânărul sosește

Crăiasa la el privește

Eneas cu ai săi [soți]⁴⁴⁵

Vin și la masă șed toți

Slujitorii apă dau

Și ce nu-i de lipsă iau

⁴⁴⁴ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 10, 15 mai, pp. 5-8.

⁴⁴⁵ [„soți”] = [„camarazi de arme”].

Aduc pila, pun [chindeaua]⁴⁴⁶
[Salvete]⁴⁴⁷ spălate-n rouă
[În lontru]⁴⁴⁸ sunt slujitori
Cincizeci cu o grijă mare
Ca toate să întocmească
În casa împărătească,
Sunt atâtea slujnici iar
Și o sută de slugi chiar;
Toți de-o vârstă care stau
Și a mesei grijă au.
Pun pahară, dau bucate
Și alte isprăvesc toate
[Tyrienii]⁴⁴⁹ dimpreună
La acel loc se adună
Cu o minune nespusă
De darurile aduse
De pruncul cel tinerel
Și întocmit frumușel
De a lui vorbă ciudată
De-nvelitoare gătată
Din Acantu' roș, vânjos
Ca soarele de frumos

⁴⁴⁶ Chindea/eu/iu = prosop, năframă, ștergar. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/chindeu> la 30.10.2023, ora 6:35.

⁴⁴⁷ [„salvete”] = [„șervete”]. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/salvet> la 30.10.2023, ora 6:41.

⁴⁴⁸ [„în lontru”] = [„în lăuntru”].

⁴⁴⁹ [„tyrienii”] = [„troienii”]. În Ciclul de poezii „Vasile Aron și operele sale”, troienii au fost identificați sub mai multe denumiri: „troiani”, „troieni”, „tyrieni”, etc. Am optat pentru varianta corectă/actuală a cuvântului, cea de „troieni”.

Era mai cu samă Dido
Nimic știind de Cupido
Nu se poate sătura
La dânsul a se uita
Nici de veste nu prinde
De dragoste se aprinde
Pruncul făcă-se agăța.
Într-a tătâne-său brațe
Se joacă cu desfătare
Apoi la crăiasă sare,
Crăiasa îl ia în brațe
Îl sărută cu dulceață;
Când și când la piept îl strânge;
De dragoste mai se stinge
Săraca! nu știe pe cine,
În brațele sale ține?
Era pruncul țiind minte
A maicii sale cuvinte
Tac, Dido de Sicheu
De fostul bărbatul său
Se și uită încet pe lin
Prin băutura de vin
Și așa se întocmește
Spre aceea se trudește
Ca să-i insufle iubire
O dragoste de pierire
Și mintea cea dezvățată

De a mai iubi o dată
Se omoară s-o-ntocmească
Că era să mai iubească
Dacă odată înceta
De la bucata mâncată
Pun paharele pe masă
Și vin din viță aleasă
Paharele se așează
Și vinul se coronează
Se face unu sunet mare
Un zgomot și o strigare
Atunci crăiasa se-ntoarnă
Și vin de cel ales toarnă
În paharul aurit
Cu pietrii scumpe gătit
În care și Bel și toți
Ai săi următori nepoți
Însuși se obișnuia
Vin a turna și a bea.
Atuncea tăcere fu
Dido așa începu:
Jupiter atotputernic!
Fiindcă la cel nemernic
Precum spun tu poruncești
Și dreptate împărțești
Fă această zi să fie
Tuturor de veselie

Nouă și troienilor
Că ai noștri și ai lor
Nepoți, copii viitori
Să fie neuitători
Bachus astăzi să ne fie
Izvorul de veselie
Și cu Juno dimpreună
Pricinuind voie bună
Și voi, o, carthageneni
Văzând pe bunii troieni
Fiți cu mare bucurie
La această veselie!
Atuncea Dido se-ntoarnă
Și vin peste masă toarnă
Din cel încă neturnat
Cu buzele a gustat
Apoi lui Bithia dă
Zicând: frate! mîncă
Mîncă, bea te veselește
Cîntă, joacă și trăiește
Bithia paharul ia
Și odată tot îl bea
Într-acest chip toți băură
Căți cheamați la ospăț fură
Jopas cel cu părul mare
Întinse coardele tare
Și spre muzică s-a dat

Cum Atlas l-a învățat
Cânta a lunii greșeli
Cu un glas foarte de jale
Și a soarelui scădere
Ce e, de ore când pierе?
De unde omul se naște
Și dobitocul ce paște
De unde ploaia răsare
Și a cerului tunare
Și alte nenumărate
Și de a se scrie toate
Carthageninii îndată
Cu o vorbă minunată
Și cu o mare strigare
Plesnesc în palmi foarte tare
După dâșii dimpreună
Troienii fac voie bună
Era Dido necăjită
De gânduri multe căznită
Încet amorul venind
Cu Eneas povestind
Toată noaptea petrecea
O, amar! O, vai de ea
Multe de Priam 'cercând
Și de Hector întrebând
Acum, cum fu îmbrăcat
Cu ce arme într-armat

Al Aurorii fecior
Care veni- ca un nor
La Troia cea pustiiată
Mai adeseori grăită?
Acum ce fel de cai are
Diomedes acel mare?
Acum ce fel de om este
Achiles cu mare veste?
Deci, o, pretine iubite
La mine aici primite
Prinde, zice și grăiește
Pe încet ne povestește
Vicleșugul grecilor
Căderea troienilor
Spune-ne din început
Precum ție-ți știut
Și cum tu ai rătăcit
Apoi de când ai pornit
Ca șapte ani tocmai sunt
De când tu și pe pământ
Și pe mare rătăcești
Cu cei ce călătorești.
(Aci se termină cartea I)

Liber II.

O, Hector! O, Hector lină
A Troiei noastre lumină!
O nădejde troienească!
O groază mare grecească!
În ce loc te-ai zăbovit?
Și de unde ai venit?
De unde vii, dragă prietene?
Cum vom suferi pe tine
A te vedea ponegrit
Cu obrazul tot smolit
Care multe ai răbdat
Și țara ai apărat
Ziua, noaptea ostenind
Și ca un viteaz trudind
Cum acum te-ai mutat?
Cum fața ți s-a schimbat?
El la a mele cuvinte
Neluând ceva aminte
O, Eneas, zice iute
Din oraș afara du-te
Cetatea este aprinsă
Și de potrivnici învinsă.
Până acum am făcut
Toate câte am putut
Și țara am apărat

Acum toate s-au ciontat!
Troia îți dă ție toate
Câte ați da încă poate
Ia-ți [soții]⁴⁵⁰ și pribegeste,
Și cetatea le găsește
Așa Eneas grăi
Și mai mult nu se ivi.
Era în trista cetate
Gem în toate laturi, toate
[Bateru] casa părintească
Pentru liniștea obștească
Cu arbori înconjurată
De alte case depărtată
De a armelor sunare
Și de strigarea cea mare
Din somnul greu mă deștept
Sar din pat în sus, drept
Mă sui pe casă îndată
Și cu minte deșteptată
Ascult ce poate se fie
De sunetul cu tărie?
Precum când holdele prind
Și cu flacăra s-aprind
Precum la munte ploând
Și râu mare pogorând
Se aude de departe

⁴⁵⁰ [„soții”] = [„camarazi de arme”].

Un sunet minunat foarte
Așa eu încremeni-i
Când groaznicul foc privi-i
Văzând că-s adevărate
Cele în somn arătate
Cunoscui mai aproape
Cum grecii ne-au înșelat
Prin vicleanul său Sinon;
Casa lui Ucalegon
Și a lui Deifob cade
De flacăra ce o arde
Se face mare strigare
Tobele răsună tare
Eu ca un om detunat
De arme m-am apucat
Sar jos, repede mă duc
Alte [soții]⁴⁵¹ mai aduc
Cu cei adunați pornesc
Către cetate silesc
Turburarea și mânia
[Aciția] încă tăria
Atunci aminte îmi vine,
Cum-că este foarte bine
În bătaie a muri
Eta și Panteu sosi
A lui Apollo preot

⁴⁵¹ [„soții“] = [„camarazi de arme“].

Ostenit, asudat tot
De la potrivnici scăpând
Din biserică luând
Cele sfinte lui lăsate
Grijii lui încredințate.
Și nepotul tinerel
Spăimântat ca vai de el
Cade jos la ușa mea
Îngrozit, mai, mai murea
Eu îl întreb, o, Panteu!
O, Panteu iubitul meu
Spune-mi tot lucrul cum este?
Vezi cum-că e tristă veste
Iar Panteu: amar! amar!
Amar, flacăra și jar!
Amar, trudă și nevoi
Îi trecut, frate, de noi
Troia pier: Troia prinsă;
Troia de vrășmași învinsă.
Mărimea noastră pieri
Grecilor se dăru.
A grecilor e cetatea
Acum pieri dreptatea.
Calul înalt, minunat
În cetate asediat
Fete nu mânji, ci ostași
De ai grecilor pizmași

Sinon pune foc: aprinde,
Tot ce-i stă nainte prinde.
Ostașii cei de la porți
A căzut și zac toți morți?
Vrășmașii, mulțime mare
Neavând împiedecare
Intră pe poțți, mîncă, beau
Toate câte află iau.
Atunci eu fuga apuc
Și într-acolo mă duc,
Unde s-aude mai mare
Și mai groaznică strigare
Văd că Rifeu si Ifit
Fieștecare gătit
Aleargă pe lângă mine
Și alți voitori de bine
Și Hipanis si Dimas
Se adună într-acel ceas
Si Horeb, tânăr fecior
Care înfocat de dor
De a Casandrei iubire
Cu o nespusă gătire
Ca să poată face spor
Venise într-ajutor
Lui Priam, socrului său
O, bunule Dumnezeu!
Dacă-i văzui adunați

Și spre bătaie gătați,
Așa începui cu ei
A grăi: o, frații mei!
De vreți să veniți cu mine:
Cum e lucrul voi știți bine?
Veniți să ne apucăm
Spre bătaie să ne dăm
Toți acum ne-au părăsit
Dumnezeii au fugit
Altarele și-au lăsat
Într-acest lăcrimos stat.
De vrem ceva să slujim
Veniți [bateru] să pierim!
Celor ce sunt prinși odată
Alta cale nu-i lăsată
Fără numai ca să moară.
Așa tinerii cu pară
Ca niște lupi răpitori
Spre hrană străduitori
Cu mine pornesc îndată
Prin foc, sabie, săgeată
Se bagă cu sânge și cu viață.
Tineri cu bună credință
În toate părți prin cetate
Cine să grăiască poate?
Cele ce s-au întâmplat
În acel [hartiu] minunat?

Piere cetatea vestită
Întru mulți ani [neclătită]⁴⁵²
[Bateru] încotro priveai,
Tot trupuri, moarte vedeai.
Curge sânge troienesc;
Curge și de cel grecesc
Cetatea toată răsună
Strigă grecii dimpreună;
Androgeos grec fiind,
Ostași lângă el venind
Socotind că și noi toți
Am fi dintre ai lui [soți]⁴⁵³
Începe a ne-ndemna
Grăind către noi așa:
Grăbiți acum ai mei frați,
Acuma vă arătați.
Alții bat, se străduiesc
Cetatea o prăpădesc
Voi numai acum veniți!
Și stați ca niște lemniți
Așa acel grec grăi
Și mintean se socoti
Îndată prinse de veste
Cum adică lucrul este
Minteni înapoi grăbește

⁴⁵² [„neclătită”] = [„neclintită”].

⁴⁵³ [„soți”] = [„camarazi de arme”].

De frică mai amortește:
Precum cela ce umblând
 Și nici samă băgând
De vreun șarpe se atinge
 Șarpele iute se strânge
Și după dânsul pornește
Omul fugind se ferește.
 Așa Androgeos stă
 Și de frică scăpară,
 Și se trăgea înapoi
Văzându-ne stând pe noi,
 Noi după el ne luăm
Din drept îl alungăm,
 Și împrăștiem pe toți
Ai lui Androgeos [soți]⁴⁵⁴,
 Locurile neștiind
 Și-ntrigați tare fiind.
Fuserăm cu fericire
Întru cea dintâi oștire
Atuncea Horeb voios
 Se întoarce inimos
O! [soți]⁴⁵⁵, zice să pornim,
 Norocul să-l ispitim
Armele să ne mutăm
 Și greci să ne arătăm.

⁴⁵⁴ [„soți”] = [„camarazi de arme”].

⁴⁵⁵ [„soți”] = [„camarazi de arme”].

Sunt pe cale câți și câți
Greci care zac omorâți,
Armele lor să luăm
Aspru să ne apucăm.
Așa zicând se și duce
Și un coif frumos aduce
Al marelui Androgeu
Și-l pune în capul său,
La șoldul cel troienesc
Leagă un paloș grecesc
Aceasta și Rifeu face
Așa și lui Dimas place.
Și așa făcură toți
Ceilalți înfocați [soți]⁴⁵⁶.
Ne ducem împrăștiați
Printre greci amestecați
În multe părți ne oștim
Foarte mulți greci prăpădim
Alții cuprinși de grea pară
Către corăbii se cară.
Alții [în]spăimânți de greu val,
Iară se ascund în cal,
Unde nu e ajutor.
De la Domnul nu-i nici spor!

(Vezi: Continuarea poeziei în altă secțiune a cărții)

⁴⁵⁶ [„soți”] = [„camarazi de arme”].

**[Fragmente din „Radu – Poema”,
de Ronetti Roman]⁴⁵⁷**

Am dezvelit o viață, de viața mea rudită,
Cântat-am suferințe de care am pățimit⁴⁵⁸.

Nicio fată-n lume n-are adâncimea de simțire,
Că fecioara românească ce-i pătrunsă de iubire.
Focul sudului fierbinte, moștenit de moșii săi,
Cu a nordului candoare se unesc în sânul ei,
Națiunilor străine povesti-voi cu mândrie,
Că iubirea cea mai dulce e-n frumoasa Românie⁴⁵⁹.

Nu cânt diminutive în [utia, el și ica?],
Cum spiritelor pașnice le place a cânta;
Florica mititica, fetica gingășica
Sunt lucruri de minune, — dar nu le pot gusta.
Nu crede în prieteni:

⁴⁵⁷ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 11, 1 iunie, pp. 2-5. Vezi: Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 748-750.

⁴⁵⁸ [„Radu - Poema de Ronetti Roman”], în „Transilvania”, XI, 1878, nr. 11, 1 iunie, p.4.

⁴⁵⁹ *Ibidem*.

La noi prietenu' este curatul văl sub care
S-ascunde clevetirea cu ochiu-i de vultur,
Ce tot mereu pândește și fără de mustrare
Descoperiri anunță mulțimii de-mprejur⁴⁶⁰

***Poetul nu poate suferi pe coconașii de astăzi, căroră le trebuie
atâta pomadă, și care sunt:***

*După haină, o papușă, după minte, dobitoc*⁴⁶¹

.

Poetul Ronetti Roman descrie criticii din zilele lui astfel:

Da, știu că poezia privită-i ca ridicul,
Și artele divine ca floarea veștejesc,
Că numai [criticaștrii]⁴⁶² sunt veșinici ca nimicul;
Nepieritori ca moartea, ca răul se-nmulțesc.

Ca capete deșarte de orișice gândire,
Lovesc în orice carte, făcând un zgomot greu;
Luptându-se cu umbra-i, cu propria-i orbire;
Dintr-înșii fiecare se crede-un semizeu.

⁴⁶⁰ *Ibidem.*

⁴⁶¹ *Ibidem.*

⁴⁶² [„criticaștrii”] = [„criticii”].

În suflet vanitate, nerușinare-n față,
La gât cravată albă și ochelari pe nas,
Semizeuții noștri de toate se agață:
E foarte trist d-o parte, de alta are haz.

Și autorul concluzionează astfel:

Doi singuri pân-acuma, Hajdeu și Maiorescu,
Cu gust și cu simțire la noi au criticat⁴⁶³.

[Desenul și culoarea în opera lui Ronetti Roman]⁴⁶⁴

Venera și ea e moartă — însă tot frumoasă!
Ce de forme-ncântătoare! Ce figură-armonioasă!
Buza-i dulce ca păcatul, roșie ca a speranței zori
Fruntea-i albă ca inocența și obrajii două flori.
Parcă n-ar fi moartă încă, parcă doarme și visează.
Sânu-i nu se mișcă oare? N-ar părea că re-nviază?
Moartă-i — Ochiul ei albastru, vai! se uită neclintit,
Parc-un gând prin cap îi trece, parcă simte c-a murit

⁴⁶³ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 11, 1 iunie, p. 4.

⁴⁶⁴ *Ibidem*.

[Fragment din poezia „Iehova”]⁴⁶⁵

de Ronetti Roman

'Nalt, bătrân ca o piramidă și ca ea atât de tare
Sta Iehova, zeul aprig, ce-a trăit din răzbunare.
Fruntea-i ce păstrează încă aerul îngrozitor,
Brațu-i ridicat ce pare c-amenință cu omor,
Spun că gându-i cel din urmă fu: răsplata înzecită.
Este un aspect puternic, o furtună împietrită.
Unu vulcan ce povestește că a ars și că s-a stins.
Că batjocura răsună ca o hulă din adins,
A poporului său imne care-n oarba sa credință,
Pacea morții chiar nu cruță și tot cânt-a sa putință.

Starea sufletească a lui Radu era descrisă astfel:

Că respins e din sorginte, poate că și lui e jale⁴⁶⁶.

O altă frumoasă imagine:

Lacul limpede se strică când s-astupă-al său izvor
Și o inimă curată când petrece făr' amor⁴⁶⁷.

⁴⁶⁵ *Ibidem.*

⁴⁶⁶ *Ibidem.*

⁴⁶⁷ *Ibidem.*

Starea melancolică a lui Radu era exprimată astfel:

De când trăiesc cu oamenii, și câinii s-au stricat⁴⁶⁸.

Strofă din „Radu – Poema”, de Ronetti Roman:

Un preot îi pronunță o cuvântare absurdă
Afară-i frig. Coșciugul se lasă jos cu zor.
Cad bulgări peste bulgări cu prăvălire surdă;
Așa răsună toba pe câmpul de omor⁴⁶⁹.

Strofă din „Radu – Poema”, de Ronetti Roman:

A arborilor ramuri în alb sunt îmbrăcate,
Și a morților stafie se pare că ar fi,
Când trecătorul noaptea le vede nemișcate,
Trei cruci își face iute, sfiindu-se-a privi⁴⁷⁰.

Descrierea primăverii în „Radu – Poema”, de Ronetti Roman⁴⁷¹:

Era timpul primăverii. Soarele strălucitor
Cu splendoare aurită-nvăluiește câmpu' și-ogor'.
Cu fierbințile-i săgeți iarna veche o pătrunde,
Ea lovită se retrage și în munți înalți s-ascunde.
Iar pământul se trezește și deschide ochii vii,
Cu podoabele pestrice el începe a se găti,

⁴⁶⁸ *Ibidem.*

⁴⁶⁹ *Ibidem.*

⁴⁷⁰ *Ibidem.*

⁴⁷¹ În această parte a poemului, autorul evreu Ronetti Roman a avut ca sursă de inspirație poetul latin Lucrețiu, cu lucrarea sa, „De rerum natura”. Vezi: „Transilvania”, XI, 1878, nr. 11, 1 iunie, p. 4.

Și din pieptu-i plin intona cântecul de reînviere,
Azuriul cer ascultă și surâde de plăcere.
Râurile-n nerăbdare albia lor părălesc,
Din livezile de-aproape mai departe în câmp privesc,
Par' ca-ar vrea se se convingă dacă-i vestea adevărată
Că sosită primăvara — primăvara adorată⁴⁷².

Dar te-întreb, în ceasul groazei nu ți dulce să gândești,
Că de patimi și necazuri tot nu singur pătimești,
Că se află oriunde un suflet ce-a ta viață împărțește,
Ranele ce soarta-ți bate lin cu mâna-i potolește?
Și-n momentul cel din urmă pe al veșniciei prag,
Ce de scump rămâne oare, dacă nu-i un sufleu drag,
Ce răspunde ca un echo la a ta ultimă durere?
Este-o mângâiere tristă — dar tot este-o mângâiere⁴⁷³.

Ronetti Roman!

Damelor vicioase:

Româneasca preacurvie n-o să placă, e nefastă
Franțuzeasca adulterie într-adevăr e mult mai castă.⁴⁷⁴

Ronetti Roman

⁴⁷² *Ibidem*, pp. 4-5.

⁴⁷³ *Ibidem*, p. 5.

⁴⁷⁴ *Ibidem*.

Dar în fine ce e scopul viermelui născut din praf,
Jocul unei sorți ascunse și al întâmplării jaf,
Că-n ardoare se muncește, viața sufletească-ngână,
Nu rămâne dânsul oare lipit veșnic de țărână?
Ce e scopul? [Consultează]⁴⁷⁵ mândrul soare de pe cer,
Ce-i [încâtenat] și dânsul în al soartei jug de fier
Și odată îngheța-va ca și inima în mine
Luna schimbătoare-ntreab-o, toate stelele senine,
Danțul morților ce trage cu făclii pe firmament,
Și-ncojoară-n tot de-un al universului mormânt
Ei! întreabă-le de scopul circularii lor fatale,
De le place lor cruzimea soartei lor infernale?⁴⁷⁶

[Ronetti Roman, „Radu-Poema”]

Vai de țara tristă-n care, chiar muieria e coruptă
Și-astea-s mamele menite să ne crească neamul nou!
Perspectiva e splendidă — ca găina așa-i și oul⁴⁷⁷.

Ronetti Roman

⁴⁷⁵ [„consultează”] = [„consultă”].

⁴⁷⁶ *Ibidem.*

⁴⁷⁷ *Ibidem.*

*Poate-s visuri — dar plăcute, poate-i vis și-a mea durere*⁴⁷⁸.

[Fragment din: „Radu - Poema”]⁴⁷⁹

Dedicația autorului:

de Ronetti Roman

Ce după idealuri zadarnic au umblat,
Ce au mers pe marea vieții cu [pandie?] zburătoare
Și cu catarge rupte în port au reintrat.

[Strofă din poezia „Rusia”]⁴⁸⁰

de Ronetti Roman

Se nu te-ncrezi în sora-mi de sângele-mi pătată.
Ferește-te de gheara-i când un surâs ți-arată,
. Când adevăr vorbește, să fii convins că minte,
Și când de milă-ți spune, de mine adu-ți aminte!

⁴⁷⁸ *Ibidem*.

⁴⁷⁹ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 10, 15 mai, p. 11.

⁴⁸⁰ *Ibidem*.

[„Cântecul Nataliei”]⁴⁸¹

de Ronetti Roman

Păsărica cântătoare,
Veselă ce te-ai născut,
De ce-n doina-ntristătoare
Cântecul ți-ai prefăcut.

Păsările când s-adună
Intonând armonios,
De ce vocea ta răsună
Tremurând așa duios?

Singuratică de-o parte
De ce stai în corul lor?
Și de ce nu iei tu parte,
Când spre cer se-nalță-n zbor.
Vocea-mi este răgușită,
Aripa-mi o mișc cu greu,
Inima-mi e-adânc mahnită,
Dar de ce? nu știu nici eu.

⁴⁸¹ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 11, 1 iunie, p. 5.

[*Vasile Aron și Operele Sale*]⁴⁸²

Iată Casandra legată
Toată în lacrimi scăldată,
Din biserica răpită
Se trăgea foarte căznită
Cu părul jos pe spinare
Glăsuind cu țipăt mare.
Noi într-acolo fugim
Cu armele ne pornim
Iar troienii au fost dus
Și de pe altaru' de sus
Tot spre noi foc săgeta
Și urât ne împrășca
Fiindcă grecii armați
Și ca dâșii îmbrăcați
Atunci grecii cătrăniți
Și mai tare flăcăriți
Pentru Casandra răpită
Mai tare se întărâtă
De toate părți ne-nconjoară
Mai asprii dintre toți fură
Și se ațâță mai rău
Din feciorii lui Atreu,

⁴⁸² „Transilvania”, XI, 1878, nr. 11, 1 iunie, pp. 6-9.

Grozavul Ajax și toată
Aspra [dolupeasca] gloată.
Vânturile când pornesc
Și de toate părți izbesc
Pădurile trist răsună
În mări se face furtună
Într-acest chip noi eram
Cu grecii ne frământam.
Grecii cei împrăștiați
Cu vicleșug împrășcați
Întorcându-se-n 'napoi
Ne cunosc bine pe noi
Mai mulți fiind ne răzlesc
Ne prind și ne asupresc
Horeb mai întâi cu greu
De mâna lui Peneleu
Se ucide, după el
Și Rifeu cel tinerele
Troian bun, străduitor
De dreptate iubitor
Hipanis cu Dimas pierde
Cuprinși de mare durere
Pantea încă se omoară
O! o! Troienească pară!
Fii tu mie mărturie!
Cu cât de mare tărie
Pentru țară m-am ostiț?

Și câte am pățimit?
Totuși m-a scos Dumnezeu
Viu dintru acel [hârtiu] greu.
De acolo vr-o câțiva noi
Ne întoarcem înapoi,
Puțin mai târziu Ifitu
Și Pelias cel rănit,
De Ulise fără veste,
Vedem că strigare este
La casa împărătească
Gândeai că se prăpădească
Lumea toată, câte sunt
În văzduh și pe pământ;
Așa ne vedem cuprinși,
Și de grecime învinși.
Vin ca nisipul pe mări,
Se suie pe zid pe scări,
Cu stânga se apără
Cu dreapta [capără?]
Iară troienii căzniți
Și de grecime trăzniți
Și văzându-se învinși
Și de toate laturi prinși,
Turnurile își [obora]
Cad pe căși prinse de pară.
Alții la porți se grăbesc
Acestea le străjuiesc

Râvna mi se înnoi
Încă a mă mai porni
Odată a mă lua
Spre a putea ajuta
Împărăteștii polată
Unde era mare ceată
Și o nespūsă mulțime
De ostași dintre grecime.
Era ușa în polată
Grecilor nearătată,
Pe care dintr-a sa casă
Andromache⁴⁸³ cea frumoasă
Ades fără slugi ieșea
Și la socrii se ducea,
Cu tânărul prunc în brațe
Sărutându-l cu dulceață.
Pe acea ușă m-am dus
M-am suit pe casă sus
Unde troieni mai mulți stă
Și la vale săgetă.
Stricăm turnul cel frumos
Din unghiul cel nodoros
Care era ridicat
Și de pe casă înălțat
Unde cel ce se suia
Toată Troia o vedea

⁴⁸³ Soția lui Hector. Cf.: „Transilvania”, XI, 1878, nr. 11, 1 iunie, p. 6.

Corăbiile grecești
Cu taberele oștești.
Așa noi ne apucăm
Toți de turn ca să-l stricăm.
Turnul așa tocmit este
Spre greci cade fără veste
Căzând foarte mulți omoară,
Însă alții-s în loc iară
Cu cărămizi, pietrii late
Țîpăm în pățtile toate
Pyrhu la cea dintâi ușă
Cu [pofalnica] sa gușă
Se vedea stând [țânțânat?]
[Îm]podobit, înfrumșetăt
Cu arme strălucitoare
Ca și un balaur care
Ieșind din pământ afară
În vesela primăvară
Țîpa pielea, se tocmește
Se-ngrașă, se lucește
Merge prin iarba udoasă
Cu spinarea lucioasă
Cu capul sus ridicat
Cu trei limbi înfrumșetăt.
Stă și Perifas cel mare
Și Automedon, care
Altă grijă nu avea

Fără cât de cai grijea
A lui Ahiles vestitul
Și în lume proslăvitul.
Stă fierbintea tinertime
Stă a Scyrului mulțime
Apucă oastea aleasă
Se suie și ei pe casă
Pe unde găsesc suiș;
Rup, pun foc la 'coperiș
Pyrrhus secure găsește
La prag se tămăduiește
Pe alte [soții]⁴⁸⁴ mai cheamă
Ușa cea grea de aramă
O iau din țâțână jos
Zdrobesc și stâlpul cel gros
Fac o nespūsă spărtură
Mai ca o gură de șură.
Se văd în polată toate
Lucruri mari și minunate,
Se vede acea aleasă
A craiului Priam casă,
Și al altor împărați
Mai 'nainte răposați.
Ostașii în ușă stau
Casa de plâns răsună.
Femeile înfricate

⁴⁸⁴ [„soții”] = [„camarazi de arme”].

Și de plâns mai înecate
Ușile îmbrățișează
Le sărută și oftează
Pyrrhus cu deadinsul stă
Nicidecum răgaz nu dă
De străji nu prea mult îi pasă
Se sucește, se îndeasă,
Așa ușile se strică
Nu-i stă-mpotrivă nimică.
Pe-ncet mulțime grecească
Intră-n casa-mpărătească.
Ucid pe cei mai de frunte;
O, ce plâns! ce lacrimi crunte!
Pe Pyrrhus l-am văzut eu:
Pe doi fii ai lui Atreu
Cum în pragul ușii stă
Bătea și pe moarte dă,
Sta Hecuba cu ai săi,
Și o sută de femei
Și Priam, craiul rănit
Lângă altaru' tot smolit
Sângele din ei curgea
Și peste altar stropea
Cincizeci de căși minunate
Pentru viitor gătate
Stricând ușile slăvite
Cu aur împodobite

Le cuprind, le umplu toate
Iute greceștile gloate
Cetatea prinsă văzând
Ușile căzute stând
Și potrivnicul în casă;
În zadar bătrânul pasă,
Cu mânilor tremurând
Sabia la șold legând.
În casa, cam la mijloc
Era altar, ardea foc.
Lângă el arbor frumos
Și fără samă umbros,
În care ținea ai săi
Craiul Troiei dumnezei.
Aici cu nespusă jale
Cu fetișoarele sale
Hecuba îngenunchease
Și de plâns mai leșinase
Iară când văzu armat
Pe Priam, al său bărbat
Cu arme, care poartă,
Când încă tânăr era,
Porni cu mare tărie:
Ce e aceea nebunie?
O, iubite, peste toate!
O, amărâte bărbate!
Încătrău alergi armat?

Vremea acum s-a ciontat
Cu arme a te găti
Cuiva a te-mpotrivi.
Țâpă arma jos în loc
Și te aruncă în foc.
Așa grăind mâna-ntinde
Pe bătrânul Priam prinde
Și îl trage lângă sine,
Genele de lacrimi pline,
Iată un fecior al său
Polites, necăjit greu
Fuge de Pyrrhus rănit
În sânge tot învelit
Prin pridvoare și prin casă
Pyrrhus tot după el pasă
Deci, tânărul dacă vede
Pe tatăl său unde șede
Cade la a lui picioare
Și fără zăbavă moare.
Atunci Priam necăjit
Cu mânie s-a pornit
Ție zice, o, tirane!
Al dreptății dușmane!
Dumnezeu sfânt să-ți plătească
După fapta tirănească
Ce făcuși cu fiul meu;
Și de este Dumnezeu

De este vr-o dreptate,
Să știi cum că te va bate;
Ahiles, acel vestit
Din care te zici prășit
N-a fost așa cătră mine
Știa legea firii bine
Nicidecum nu ucidea
Pe cei ce supunea,
Pe Hector mort l-a lăsat
De pe lege l-a-ngropat
Pe mine m-a slobozit
De acasă am venit.
Așa Priam și îndată
Sloboade a sa săgeată.
Sageata slabă silește
Iar nimic nu folosește
Lovind coiful scilpicios,
A căzut în pripă jos.
Căruia Pyrrhus cu [price]
Și cu mânie îi zice:
Du-te tu și povestește
La tatăl meu mă părăște
De cele ce ai văzut,
Că eu astăzi am făcut,
Mergi după fecior, bătrâne
Mergi, mori și tu ca un câne.
Așa grăind stânga-ntinde

Din 'napoi de păr îl prinde
Îl trage fără de milă
La altar, cu mare silă.
Cu dreapta se sucește
Sabia o învârtește
Și o-implântă până-n os,
În bătrânul ticălos.
Aicea fu săvârșirea
Aici lui Priam pierirea
A unui crai proslăvit
În lumea toată vestit
Pentru țări, care avea,
Neamuri, care stăpânea,
Craiul acel minunat
Zace ca un trunchi uscat.
Acestea cât am privit
Eu încă m-am îngrozit
În pofta acea fierbinte
Iute îmi aduc aminte
De tatăl meu cel iubit
Care a viețuit
Cu craiul mort o viață,
Acuma bătrâna față
Ce va face fără mine
Nici calea văzând bine?
Nici putând a umbla
Ba nici a se mișca.

De Creusa părăsită
De casa cea jefuită
De Ascanie, iubitul
Al meu fiu și mult doritul
Grijă multă mă-mpresură
De toate părți mă-nconjoară
Ai mei toți mă părăsise
Toți înspăimântați fugise.
Mai numai singur eram
Și tare mă îngrijeam
Atuncea Elena, iată
De spaimă mai înghețată
La biserica slăvită
A [Veastii?] ce-i mult mărită
Prin întuneric pătrunde
Și într-însa se ascunde
A focului luminare
Făcea o lumină mare
Și arată [încătrău]⁴⁸⁵
Se întorc piciorul meu.
Elena era ascunsă
Și cu ghimpe mare pătrunsă,
Căci ea pricinuisă
Focul cel ce se scornise.
Se aprinse și mai tare
În inima-i focul mare

⁴⁸⁵ [„încătrău”] = [„încotro”].

Știind că e vinovată
Precum știa lumea toată.
Eu gândeam singur în mine:
De Elena tot e bine,
Ea se va duce acasă
Și va fi împărăteasă
În țara sa cea grecească
Lângă vatra părintească.
O, amar! O, vai de mine!
Atuncea să mor mai bine!
Trist, Priam s-a omorât
Trecându-i arma prin gât.
Cetatea se prăpădi
Mulțimea se pustii.
Iar Elena să trăiască
În țara ei să domnească?
Știu că nu e vitejie
Aceasta tot omul știe
A ucide o muiere
Totuși groaznica durere
Ce mă pătrunse nu lasă
Să mai meargă ea acasă.
Decât curva va trăi
Mai bine eu voi pieri:
Așa eu singur grăiesc
Și asupra ei pornesc
Iară maica mea îndată

Înainte mi s-arată
Cu veștmântul strălucind,
Cu fața toată sclipind
Și cu mâna cea dreaptă
Mă prinde zicând, așteaptă.
Ce te mânii, ce grăbești?
Ce judeci? ce socotești?
Unde este gândul tău?
Nu gândești, că-i umbla rău.
De Creusa, de fecior
De al tău mai bun odor,
Și de iubitul părinte
De ce nu-ți aduci aminte?
Aceștia ar fi pierit
De nu eu i-aș fi păzit.
Sabia i-ar fi tăiat
Sau focul i-ar fi mâncat.
Ție Elena nu-ți place
Însă rabdă, n-ai ce face.
Dumnezeilor plăcură
Dumnezeii așa vrură
Troia să se prăpădească
De tăria cea grecească.
Ia sama și te grijește
Și la maica ta gândește
Eu însumi te-oi lumina,
Și să cunoști îți voi da.

Ține poruncile mele
Și nu te teme de rele.
Unde-i vedea ne-ntocmite
Pietrii multe grămădite
Și fum gros în sus ieșind
Aerul tot împutînd
Să știi că Neptunus strica
Și face toate nimica.
Acolo Juno armată
Prin porți a sta nu înceta
Și pe greci de bună samă
Din corăbii ea îi cheamă
Pallas însă cătrănită
Sus în cetate sucită,
Sus de pe nuori sclipește,
Și [cordisiu] în jos privește
Ba si Jupiter cel mare
De greci multă grijă are
Le trimite ajutor
Și le dă în oaste spor.
Deci, fiule, iute, iute,
Fugi și din cetate du-te.
Așa Venus îmi grăiește
Și minteni se potopește.
Atuncea mi se arată
'Chipuire minunată
Cetatea toată arzând

Flacăra toată mâncând
În ce chip în munte sus
Unde păstorii s-au dus
Și arborul cel vechi taie
Până când văzu că se moaie
Și așa îl aninează
Cât pare că o să cază
Arborul mult se [clătește]⁴⁸⁶
Când odată se pornește
Cade jos fără de veste,
Tot ce pe lângă el este,
Strică, rupe și turtește
Omoară tot și zdrobește.

(Vezi: continuarea poeziei în altă secțiune a cărții)

⁴⁸⁶ [„clătește”] = [„se clatină”].

[*Cântecul Gintei Latine*]⁴⁸⁷

de Vasile Alecsandri.

Latina gintă e regină
Între-ale lumii ginte mari;
Ea poartă-n frunte-o stea divină,
Lucind prin timpii seculari.
Menirea ei tot înainte
Măreț îndreaptă pașii săi,
Ea merge-n capul altor ginte
Vărsând lumină-n urma ei.

Latina gintă-i o vergină
Cu farmec dulce, răpitor;
Străinu-n cale-i se înclină
Și pe genunchi cade cu dor.
Frumoasă, vie, zâmbitoare,
Sub cer senin, în aer cald,
Ea se ogîndă-n splendid soare,
Se scaldă-n mare de smarald.

Latina gintă are parte
De-ale pământului comori,

⁴⁸⁷ „Transilvania“, XI, 1878, nr. 12, 15 iunie, p. 2. Vezi și: https://www.globalinfo.ro/z/-vasile_alecsandri_cantecul_gintei_latine.htm la 05.11.2023, ora 16:30; https://www.-vasilealecsandri.eu/opere/poezii/cantecul_gintei_latine.html la 05.11.2023, ora 16:36.

Și mult voios ea le împarte
Cu celelalte-a ei surori.
Dar e teribilă-n mânie,
Când brațul ei liberator
Lovește-n cruda tiranie
Și luptă pentru-al ei onor.
În ziua cea de judecată,
Când, față-n cer cu Domnul sfânt,
Latina gintă-a fi-ntrebată:
Ce-ai făcut p-acest pământ?
Ea va răspunde sus și tare:
„O! Doamne-n lume cât am stat,
În ochii săi plini de-admirare
Pe tine te-am reprezentat!”

[*Vasile Aron și Operele Sale*]⁴⁸⁸

Atunci eu mă scobor jos
Merg unde-i focul mai gros.
Venus mă povățuiește
Cu mine călătorește
Însă așa prefăcută
Cât [nimăruia]⁴⁸⁹ văzută
Printre potrivnici intram
Prin flacăra ne băgam.
Armele se depărtează
Flacăra se ușurează
Printre toate am pătruns.
Iară dacă am ajuns
La ușa cea părintească
La casa cea bătrânească
Mult doritul meu părinte
Pe care voiam fierbinte
Să-l scot la munte afară
Din nepomenita pară
Nu vrea mai mult să trăiască
Și în țări să pribegească
Numai geme și oftează,

⁴⁸⁸ „Transilvania“, XI, 1878, nr. 12, 15 iunie, pp. 6-9.

⁴⁸⁹ [„nimăruia“] = [„nimănuia“].

Și-ntr-acest chip cuvântează:

Voi, tineri care puteți,

Și încă vârsta aveți

Voi fugiți, voi vă cărați!

Voi țara vă căutați

De-ar fi vrut Dumnezeu

Să mai trăiesc încă eu,

Ar fi ținut casa mea

Lipsă să fug n-aș avea.

Destul e că am privit

Cum grecii ne-au jefuit

Mergeți, iar acum mai bine

Îngropați-mă pe mine

Luați-vă ziua bună

Că o a călii arvuna.

Mie a muri îmi place

Eu știu, mie moartea-mi face

Protivnicului de mine

Îi va fi milă știu bine

Mă va ucide rugat

Și spre aceea chemat

De lume sunt ocărât

Dumnezeii m-au urât

Nici nu sunt de ajutor

Nici pot face vr-un spor.

Așa bătrânul zicea,

Și de jos [nu se clătea]⁴⁹⁰
Noi ceilalți ai lui toți
Feciori, fete și nepoți
Plângeam ca să nu se lase
În starea cea lăcrimoasă
Că nu el prilej să deie
Ca toată casa să-i piere.
Bătrânul [sta neclătit]⁴⁹¹
[Ține una]⁴⁹², ce-au pornit.
Deci eu armele apuc,
Și iară la [hartiu] mă duc,
Fără nici un ajutor
Și mă dau însumi să mor.
Ce puteam alta lucra?
Fără să urmeze așa?
Au nădăjduiai, părinte!
Cu [neclătita ta minte]⁴⁹³
Să mă mai întorc acasă,
Cu suflețelul în [osa?]
Dacă ție așa-ți place,
Tu vei vedea ce vei face;
De e așa rânduie
De la cel ce te-a zidit
Poți se fii grecilor pradă,

⁴⁹⁰ [„nu se clătea“] = [„nu se clătina“, „nu se mișca“].

⁴⁹¹ [„sta neclătit“] = [„sta neclintit, nemișcat“].

⁴⁹² [„ține una“] = [„ține una și bună, nu se dezice de la ideea/planul său de acțiune“].

⁴⁹³ [„neclătita ta minte“] = [„neclintita, clara, lucida ta minte“].

Spre a neamului dosadă⁴⁹⁴.

Pyrhus minteni va veni;

Pyrhus bine rândul știe,

A arde, a sugruma

Sânge de om a vărsa,

Cum cu Priam au armat

Și cu al său drag băiat.

O, maică! maică iubită!

O, maica mea mult dorită!

De aceea m-ai [în]grijit?

Și din foc m-ai sprijinit?

O, de ce nu m-ai lăsat

Focul să mă fi mâncat!

Să văd eu amar de mine!

Să văd vrăjmașul cum vine?

Să-l văd în casa mea stând?

Pe pruncul meu omorând?

Creusa și tatăl meu

Gemând în sângele său?

O, slugi! O, slugile mele!

Plin sunt de neazuri grele!

Dați-mi arma să mă duc

De greci iară să m-apuc!

N-om pieri toți astăzi doară

Și atunci iau arma iară

⁴⁹⁴ dosadă (arhaism) = mâhnire, întristare, supărare, amărăciune, etc. Cf.: <https://dex-online.ro/definitie/dosad%C4%83> la 05.11.2023, ora 17:37.

Paloșu' de-a stânga legai
Pe lângă casă umblam.
Iar muierea lăcrimând
Înainte mea căzând
Băiatul îmi arăta
Grăind cu jale așa:
Dacă mergi iar la nevoi
Du-ne! du-ne și pe noi
Du-ne și pe noi mai bine!
Ca să pierim toți cu tine!
Iar de mergi să te oștești
Pe vrășmaș să biruiești
Să aperi prinsa cetate;
Cuvine-se între toate
De casa ta se grijești
La Julius să te gândești
Și la bătrânul părinte
Care-și mai ieși din minte
Cui mă lași, o, mult dorite!
Lasă-mă acum, iubite!
Așa muierea plângând
Casa toată răsunând.
Arătare minunată
În pripă ni se arată
Vedem partea cea de sus
A pruncuțului Julius
A [pelarii] arzând

Foc oarecum slobozind
Și părul i se aprinde
Maică-sa mai tare prinde
A plânge și a striga
Noi dimpreună așa.
Ca să stingem alergam
Să ardă să nu-l lăsăm.
Iar tatăl meu cu tărie
Și cu mare veselie
Ochii cătră cer ridică
Zicând cu [fiască] frică:
Jupiter atotputernic!
Fie-ți milă de cel smernic!
Privește de sus la noi,
În negărite nevoi!
Dă-ne ajutor, părinte!
Împărate ceresc, sfinte
Fă semnele arătate
Să fie adevărate!
Abia bătrânul grăiește
În văzduh se și pornește
Trăsnet, și de-a stâng-a parte
Cade stea frumoasă foarte
Vedem steaua luminoasă
Căzând pe vârful de casă
Arătându-se pe sine

Cătră Ide-a⁴⁹⁵ mai bine
Și cum se-ntinde pe vale
Ne arată buna cale.
Atunci tatăl meu învins
Și de adevăr cuprins
Ridică-n sus ochii săi
Cătră mării dumnezei.
Acum, zice, știu ce este
Acuma prinsei de veste.
Veniți acum să pornim
Veniți să călătorim!
Dumnezeilor grijiți!
De ai mei casnici iubiți!
Și de tinerul nepot!
Eu sunt încredințat tot
Mă duc, fiule, cu tine
Domnul ști ce face bine!
Mă duc, sunt gata, pornesc
Nu mă mai împotrivesc.
Bătrânul ața grăiește
Focul prin cetate crește.
Aproape de-a noastră casă
Pară groaznică-n sus iasă
Atunci dreapta întind
Și pe bătrânul prinzând

⁴⁹⁵ Ide-a - zonă împădurită/pădure pe muntele Ida. Cf.: „Transilvania”, XI, 1878, nr. 12, 15 iunie, p. 7.

Îl pui la mine în spate
Ca un fiu cu dreptate
Veniți acum după mine,
Că iată, flacăra vine
Pruncul aproape să vie
Să-l am eu ca o [soție]⁴⁹⁶
Muierea mai înapoi
Să urmeze după noi,
Iar voi a mele slugi bune!
Faceți cele ce voi spune:
Cât vom ieși din cetate
Este unu deal între toate
Biserica părăsită
A lui Ceres ce-a slăvită
Și de dânsa nu departe
Un arbore bătrân foarte
Merge-vom la acel loc
Scăpând dintru acest foc
Tu, iubitul meu părinte!
Ia în mână cele sfinte
Nu e lucru cuvios
Că eu fiind sângeros
De la oaste întorcând
Atâta sânge vărsând
Să mă prind de cele sfinte
Până cu apă fierbinte

⁴⁹⁶ [„soție”] = [„însoțitor de luptă”, „camarad de arme”].

Având vreme, m-oi spăla.

După ce grăi-i așa

Mă îmbrac cu grabă foarte

Auzind țipăt de moarte

Pe umeri piele de leu

Pui ca să nu-mi fie greu,

Pe bătrânu' în spate iau

Pruncului mâna îi dau.

Încet, încet după mine

Că un prunc tinerel vine

Creusa mai înapoi

Pășește des după noi.

Așa toți pornim de-acasă

Prin ceața întunecoasă.

Eu, cea ce mai-nainte

Mă oșteam foarte fierbinte

În toate laturi umblam;

Nici sama nu băgam

Acuma mă tem de toate

Tot sunetul prin cetate

Mă sperie, mă-ngrozește

Grijă îmi pricinuiește

Acum la poartă eram

Din cetate mai scăpam,

Aud picioare sunând

Ca de om iute umblând;

Atunci tatăl meu grăiește

Fiule! vezi și grăbește,
Ca din apoi gloată mare
Vine și se grăbesc tare.
Văd armele strălucind
Și ca focul flăcărind.
Fug din cale, rătăcesc;
De potrivnici mă feresc;
Odată, când prind de veste
Iată Creusa nu este
Sau singură a pierit
Sau doară s-a rătăcit,
Sau undeva ostenită
Șade odihnind căznică.
Nu știam c-a rătăcit
Până nu am fost sosit
La locul cel însemnat
Mai-nainte arătat.
La acest loc ajungând
Familia numărând
Singură nu se găsește,
Singură nu mai lipsește.
O, cât m-am mai necăjit,
Cât de tare m-am mâhnit,
Nimic n-am simțit mai greu
Întru acel drum al meu!
Pruncul și pe câți aveam
Cu care călătoream

Îi las la alții în vale;
Mă iau înapoi pe cale
Leg paloșul la șold iară,
Îmi pui gând, prin foc, prin pară
Cetatea să ocolesc
Și muierea să-mi gălesc;
Să nu bag samă de moarte
Așa mă duc mâhnit foarte
Mai întâi la zid privesc
Pe la poartă ispitesc
Pe unde am fost ieșit,
Prin cetate am pornit,
Merg pe urmă înapoi
Trudă, amar și nevoi.
Însuși tăcerea cea mare
Mă înfricoșa mai tare.
Merg până la a mea casă
Prin ceața întunecoasă
Gândind că s-au întors, doară,
Tot foc, flacăra, fum, pară.
Grecii, mulțime intrase
În părinteasca mea casă,
Coperișul tot ardea
Și acuma mai cădea
Acolo nu zăbovesc
Ci înainte pornesc
La casa împărătească

Se vede straja grecească
În jefuitul pridvor
Într-al lui Juno altar
Fenix, ostașul vestit
Și Ulise cel cumplit
Grijind cele ce răpise
Unde Priam se ucise.
Într-acest loc dimpreună
De toate părți se adună
A Troii multă avere;
Amar, amar și durere!
Scumpeturi mari și alese
Dumnezeieștile mese
Pahară întraurite
Veșmânturi argintuite
Pruncii, maicile mâhnite,
Stă de laturi [sîruite]
Eu nu mai putui răbda,
Ci începui a striga,
Pe Creusa mea numind
În toate părți glăsuind
Însă fără veste iată
Chipul ei mi se arată,
Cum umblam eu prin cetate
Ca un soț în dreptate
După dânsa căutând
Și cu tărie cercând,

Perii capului de frică
Oarecum mi se ridică
Tot trupul mi se îngrozi,
Creusa atunci porni:
Ce te căznești, o, iubite!?
Ce plângi, bărbate dorite!?
Dacă la cei de sus place,
Noi singuri n-avem ce face.

Jupiter se-mpotrivește
Jupiter nu-ngăduiește
Cu tine să pribegesc;
Mare e sfatul ceresc
Tu mult vei călători,
Multe foarte vei păți
Pe mare și pe uscat

După a Domnului sfat.

Întâi multe vei păți
Mai pe urmă vei sosi
La țara talienească
Cu mână tare oștească
Acolo a ta crăime
Acolo ostași mulțime
Acolo sosind îndată
Vestita craiului fată
Îți va fi ție muiere.
Lapdă trista durere
Pentru mine rătăcită

Și de la tine răpită
Țările mirmidonești
Locurile dolopești
Eu totuși nu li-oi vedea
Din mâna mea nu vor bea
Grecii cei învingători
De mult sânge vărsători
Grecilor eu n-oi sluji
Slujnica lor eu n-oi fi
Fiind cu bună credință
Din a lui Dardan seminție
Noru' lui Venus cea frumoasă,
În cele de sus aleasă
Căci că maica cea cerească
Cu o grijă părintească
M-au tras și m-au dus la sine,
Întru al său loc mă ține.
Deci, dară fi sănătos!
Întru toate norocos
De tinerel prunc grijește,
Și când de pruncușor grăiește
Merge, eu rămân plângând
Și cu amar suspinând
Eram să o prind în brațe
Să o sărut cu dulceață
Când gândeam că-n brațe este
În loc pieri fără veste

Ca un vis și ca un vânt
Ca o rouă pe pământ.
Așa noaptea petrecând
Cu oftare suspinând.
Dimineța merg afară
La cei lăsați ai mei iară.
Acolo se adunase
Mulțime care scăpase
Din cetate cu viață
Tot cu lăcrimoasa față
Stau într-un loc adunați
Prunci mici, femei și bărbați;
Toți cu mânilor spre rugă
Și gata numai să fugă
Vin din toate părți gătiți
Și spre fugă întocmiți
Rugându-mă să m-apuc
Încătrău oi vrea să-i duc.
Luceafărul răsărise
Peste munte se ivise;
Grecii la porți străduiesc
Toate acum se gătesc
Iau pe tatăl meu în spate
Care ședea între gloate
Și mă sui cu el în munte
Lăcrimând cu lacrimi crunte.

(După aceasta urmează cartea III. Cuprindere pe scurt.

Vezi: Continuarea poeziei în altă secțiune a cărții).

[În temniță]⁴⁹⁷

Scrisu-mi-a fost ca-n viață să nu mai am parte

Măcar o zi bună să zic c-am trăit,

Ci spre chin, necazuri și spre suferință

Fără nicio milă soarta m-a menit

Dară cu răbdare și resignațiune

Voi goli paharul umplut cu venin,

Având conștiința că pe sfânt altarul

Zeitășii mele viața mi-o închin.

C. Morariu,

Cernăuți, 10 august 1878!

⁴⁹⁷ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 17, 1 septembrie, p. 12.

[Paza Dunării]⁴⁹⁸

(poezie de M. S. D.)

O! nu te teme țara mea,
Cu brațul meu te-oi apăra,
Vezi tu colo steagul turcesc
De unde turcii ne pândesc!
Chiar mii de bombe d-ar azvârli
Cu Domnul Carol le-oi zdrobi

Dunărea veșnic ne-a iubit,
Pe unda ei am mai plutit,
Ale ei valuri cântă blând;
La zid, copii, săriți curând!
Dați foc, luptați, viteji eroi
Căci Domnul Carol e cu voi!

O! nu teme țara mea,
A tale lanțuri le-oi sfărma!
Mai fac o cruce și apoi
Pornesc la luptă, la război,
Desfășor falnic steagul meu...
Cu Carol este Dumnezeu.

⁴⁹⁸ „Transilvania”, XI, 1878, nr. 22, 15 noiembrie, pp. 12-13. Inspectorul general al muzicilor armatei, Ed. A. Hubsch, a compus pe baza acestei poezii, un marș triumfal. Vezi: „Transilvania”, XI, 1878, nr. 22, 15 noiembrie, p. 13.

1881

[Concert în Luncă]⁴⁹⁹

de Vasile Alecsandri

În poiana tăinuită, unde zbor luciri de lună
Floarea oaspeților luncii cu grăbire se adună,
Ca s-asculte-o cântăreață revenit-n primăvară
Din străinătatea neagră, unde-i viața mult amară.

Roi de flăcări ușurele, lucioli scânteietoare
Trec în aer, stau lipite de luminarele-n floare,
Răspândind prin crengi, prin tufe o văpaie albăstrie,
Ce mărește-n miezul nopții dalba luncii feerie.

Iată vin pe rând, pereche, și pătrund colo-n poiană
Bujorelul vioi, rumen, cu năltuț odoleană,
Frățiori și romanițe care se ațin la drumuri,
Clopoței și mazărele îmbătate de parfumuri.

⁴⁹⁹ „Transilvania”, XII, 1881, nr. 15-16, 1-15 august, pp. 12-13. Vezi și: <https://www.povesti-pentru-copii.com/poezii-pentru-copii/vasile-alecsandri/concertul-in-lunca-html> la 08.11.2023, ora 6:57; <https://poeziisiversuri.com/vasile-alecsandri/concertul-in-lunca/> la 08.11.2023, ora 6:59; <https://povesti-online.com/concertul-in-lunca-de-vasile-alecsandri/> la 08.11.2023, ora 7:03; <https://www.youtube.com/watch?v=1NoXJZKoj8c> la 08.11.2023, ora 7:07.

Iată frageda sulcină, stelișoare, blânde nalbe
Urmărind pe busuiocul iubitor de sânuri albe.
Dediței și garofițe pârguite-n foc de soare.
Toporași ce se închină gingașelor lăcrimioare.

Vine cimbrul de la câmpuri cu fetica de la vie,
Nufărul din baltă vine întristat fără soție,
Și cât el apare galben, ochesele viorele
Se retrag de el departe, râzând vesel între ele.

În poiană mai vin încă elegante floricele,
Unele-n condurii doamnei și-n rochiți de rândunele;
Altele purtând în frunte, înșirate pe o rază
Picături de rouă dulce care-n umbră scânteiază

Ele merg, s-adună-n grupe, se feresc de buruiene,
Și privesc sosind prin aer zburători cu mândre pene,
Dumbrăvenci, ganguri de aur, ce au cuiburi de mătase,
Ciocârlii, oaspeți de soare, rândunele, oaspeți de casă.

Mierle vii şuierătoare, cucul plin de îngâmfare,
Gaița ce imitează orice sunete bizare,
Stigleți, presuri, măcălendri ce prin tufe se alungă,
Și duioase turturele cu dor lung, cu jale lungă.

Iată vin și gândăceii în hlamide smălțuite;
Iată greieri, iată fluturi cu-aripioare pudruite,

Și culbeci care fac coarne purtându-și casa-n spinare...

La ivirea lor poiana clocotește-n hohot mare.

Iată-n urmă și albine aducând în gură miere...

Zburătorii gustă-n grabă dulcele rod cu plăcere,

Apoi sorb limpedea rouă din a florilor potire

Șoptind florilor în taină blânde șoapte de iubire.

Dar tăcere!... Sus pe-un frasin un lin freamăt se aude!...

Toți rămân în așteptare. Cântăreața-ncet prelude.

Vântul tace, frunza deasă stă în aer neclintită...

Sub o pânză de lumină lunca pare adormită.

În a nopții liniștire o divină melodie,

Ca suflarea unui geniu printre flori alin adie

Și tot crește mai sonoră, mai plăcută, mai frumoasă

Pân' ce umple-ntreaga luncă de-o vibrație-armonioasă.

Gânditoare și tăcută luna-n cale-i se oprește.

Sufletul cu voluptate în extaz adânc plutește,

Și se pare că s-aude prin a raiului cântare,

Pe-ale îngerilor harpe lunecând mărgăritare.

E privighetoarea dulce care spune cu uimire

Tainele inimii sale, visul ei de fericire...

Lumea-ntreagă stă pătrunsă de-al ei cântec fără nume...

Macul singur, roș la față, doarme dus pe ceea lume!

**[Istoria Prea Frumosului Arghir și a Prea Frumoasei Elena
cea Măiastră și cu Părul de Aur]⁵⁰⁰**

Nici cântărețele muze
Ce scot cântece din buze,
Nu sunt așa dragăstoase
Câ Elena cea frumoasă.
Păru' de aur strălucește,
Pe pământ se târăiește;
Precum luna cea ivită
E nouă și ne-implinită,
Așa-i fruntea cea suită
Cu sprâncene cercuită

.....

Alabastrului⁵⁰¹ e fața
Ce se vede-n sân la brațe,
Unde două merișoare
Stau ascunse rotunjoare.
La piept ard cu libov mare
Idoleștile [oltare]⁵⁰².
Ba crinul cel prea subțire
Și înalt la a sa fire

⁵⁰⁰ „Transilvania”, XII, 1881, nr. 23-24, 1-15 decembrie, pp. 11-12.

⁵⁰¹ alabastru - marmură de culoare albă, cu vinișoare/ mici liniuțe transparente-vineții. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/alabastru/1506> la 09.11.2023, ora 6:46.

⁵⁰² [„oltare“] = [„altare“]. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/oltar> la 09.11.2023, ora 6:50.

Asta-i obla ei făptură
Și mândra-i căutătură.
Veștmintele ard ca focul
Care-mpodobesc mijlocul.
A lui Cupidon săgeată
O vezi cum stă agățată
Cam pe lângă subțioară,
De unde la Arghir zboară.

1882

[Fragment din poezia „Sentinela română”]⁵⁰³

(poem epic)

de Vasile Alecsandri

- citit la înmormântarea Baronului George Hurmuzachi -

Eu să mor!
Eu! niciodată!
Vie-o lume încruntată
Vie valuri mari de foc...
Nici că m-or clinti din loc!
Tot ce-i verde s-a usca!
Râurile vor seca,
Și pustiul tot mereu
S-a lăți-mprejurul meu.
Dar eu veșnic în picioare
Printre valuri arzătoare,
Printre hoardele avare,
M-oi lupta, lupta-voi foarte;

⁵⁰³ „Transilvania”, XIII, 1882, nr. 9-10, 1-15 mai, p. 5. Există anumite diferențe între fragmentul din poezia „Sentinela română”, de Vasile Alecsandri, cules din presa vremii amintită și varianta integrală a acestei poezii. În „Transilvania”, XIII, 1882, nr. 9-10, 1-15 mai, p. 5, versul „Eu să mor, Eu niciodată”, alternează în altă variantă a poeziei cu „Eu să pier, eu?... niciodată!”. Fragmentul din poezia „Sentinela română”, al *Bardului de la Mircești*, a fost citit la înmormântarea Baronului George Hurmuzachi, decedat la data 1/13 martie 1882, în Cernăuți, la vârsta de 65 de ani. Cf.: Art.: *Înmormântarea Baronului George Hurmuzachi*, în „Transilvania”, XIII, 1882, nr. 9-10, 1-15 mai, pp. 4-6. Redăm mai jos întreaga poezie pentru comparația surselor/variantelor aceleiași poezii și pentru frumusețea stilistică. Vezi: https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/sentinela_romana.html la 10.11.2023, ora 6:20.

Făr-a fi atins de moarte.
Căci român sunt în putere
Și românul-n veci nu piere!

[„*Sentinela română*”]⁵⁰⁴

(poem istoric - varianta integrală)

de Vasile Alecsandri

I.

Românul nu piere!

Din vârful Carpaților,
Din desimea brazilor,
Repezit-am ochii mei
Ca doi vulturi sprintenei
Pe cea vale adâncită
Și cu flori acoperită,
Ce se-ntinde ca o ceață
Pân' în Dunărea măreață
Și de-acolo-n depărtare
Pân' în Nistru, pân' în Mare.
Iar pe cel amar pustiu
Cu văzutul ce-ntâlne-i?
Întâlne-i viteaz oștean,

⁵⁰⁴ https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/sentinela_romana.html la 10.11.2023, ora 6:25.

Purtând semne de roman,
Falnic, tare ca un leu
Și cu chip frumos de zeu.
Brațu-i stâng era-ncordat
Sub un scut de fier săpat
Ce ca soarele soarea
Și pe care se zărea
O lupoaică argintie
Ce părea a fi chiar vie,
Si sub fiară doi copii
Ce păreau a fi chiar vii.
Mâna-i dreaptă ținea pala;
Iar pe cap purta cu fală
Coif de aur lucitor,
Ca un zeu nemuritor.

Cel viteaz era călare
Pe-un cal alb în nemișcare,
Și ca dânsul, neclintit
Sta privind spre răsărit.
Numai ochii săi mișca,
Vulturește-i alerga,
Pe cea zare cenușie,
Lungă, tainică, pustie,
Unde, ca prin vis trecând
S-auzea din când în când
Vuiet surd, grozave șoaapte

Ce veneau din miază-noapte,
Zgomot lung, înădușit
Ce venea din răsărit.

Iarba nu se clătina,
Frunza nu se legăna.
Pasărea la munți zbura,
Fiara-n codri tremura,
Căci prin lumea spăimântată,
În uimire cufundată,
Treceau reci fiori de moarte,
Presimțiri de rele soarte!
Iar pe cer un vultur mare,
Făcând cercuri de zburare,
Se vedea plutind cu fală,
Și-n rotirea-i triumfală
Ținea ochiul său măreț
Pe viteazul călăreț.

-Cine ești? de unde ești?
Pe la noi ce rătăcești?
-Sunt român și sunt oștean
De-a-mpăratului Traian!
Maica Romă cea bătrână
Mi-a pus arma asta-n mână
Și mi-a zis cu glasul său:
Fiul meu, alesul meu!

Tu, din toți ai mei copii
Cel mai tare-n vitejii!
Mergi în Dacia, grăbește,
Pe barbari de-i risipește,
Ș-apoi vecinic priveghează,
Sentinela mult [vetează],
Și te-aține la hotare
Că s-aud în depărtare
Răsunând dușmane pasuri,
[A]menințând barbare glasuri...

Venit-am și am învins!
Pe barbari, pe toți i-am stins,
Și pe țărmurile lor
Acum, domn stăpânitor,
Aștept hoardele [avane],
Aștept limbile dușmane
Care vin din răsărit
Ca potop nemărginit
Să cuprindă, să înece
Tot pământul unde-or trece!
-O! viteze neferice,
Ai să pieri în câmpi aice!

-Eu sa pier, eu?... niciodată!⁵⁰⁵

Vie-o lume încruntată.

Vie valuri mari de foc

Nici că m-or clinti din loc.

Tot ce-i verde s-a usca,

Râurile vor seca,

Și pustiul tot mereu

S-a lăți-mprejurul meu,

Dar eu veșnic în picioare

Printre valuri arzătoare

Voi lupta, lupta-voi foarte

Făr-a fi atins de moarte,

Căci român sunt în putere,

Și românul-n veci nu piere!

II

Apa trece, pietrele rămân.

Abia zice, și deodată

Fulgeră-n cer o săgeată,

Văjâie, vine, lovește

Scutul care zăngănește

S-o respinge, o zvârle jos

Ca pe-un șarpe veninos.

⁵⁰⁵ Acest vers diferă față de versul cules din presa ardeleană. Vezi explicația mea de la nota 296. [FRAGMENT DIN POEZIA „SENTINELA ROMÂNĂ”, de Vasile Alecsandri], cules din „Transilvania”, XIII, 1882, nr. 9-10, 1-15 mai, p. 5.

După dânsa-n depărtare,
Colo-n fund, în fund la zare,
Se ivește-un negru nor
Plin de zgomot sunător
Ce tot vine, ce tot crește
Și pe câmpuri se lățește
Cât e zare de zărit
Între nord și răsărit!

-Sentinela, priveghează,
Norul crunt înaintează,
Sentinela! te arată,
Norul crunt se sparge! Iată
Iată hoardele avane,
Iată limbile dușmane
De gepizi și de bulgari,
De lombarzi și de avari!
Vin și hunii, vin și goții,
Vin potop, potop cu toții
Pe cai iuți ca rândunele,
Fără frâie, fără șele,
Cai sirepi ce fug ca vântul
De cutremură pământul!
Mulți sunt ca nisipul mării,
Mulți ca ghearele muștrării
Într-un suflet păcătos,
Într-un cuget sângeros!

Săi, române, pe omor,
Fă-te fulger răzbitor,
Fă-te Dunăre turbată,
Fă-te soartă ne-mpăcată,
Căci potopul iată-l vine
Și-i amar, amar de tine!

-Vie!

Ca o stâncă naltă
Ce din vârful de munte saltă,
Tună, se rostogolește,
Cade, rumpe și zdrobește
Codrii vechi din a sa cale
Pân' în fund, în fund de vale!
Astfel crunt ostașul meu
Își izbește calul său
Peste codrii mișcători
De barbari năvălitori.
El îi sparge, și-i răzbește,
Snopuri, snopuri îi cosește,
Și-i înfrânge, și-i respinge,
Și-i alungă, și-i învinge!
Calu-i turbă, mușcă, sare,
Nechezând cu înfocare,
Calcă trupuri sub picioare,
Sfarmă arme sunătoare
Și cu greu în sânge-noată,

Și mereu se-ndeașă-n gloată.

Crunt război! privire cruntă!

Fiul Romei se încruntă

Fulgeri ies din ochii săi!

Fulgera mii de scânteii

Dintr-a armelor ciocniri

Și lucioase zăngăniri.

Zbor topoarele-aruncate,

Zbârnâie-arcele-ncordate

Și săgețile ușoare

Nourează mândrul soare

Caii saltă și nechează,

Lupta urlă, se-nclăștează

Și barbarii toți grămadă

Morții crude se dau pradă!

Zece cad, o sută mor,

Sute vin în locul lor!

Mii întregi se risipesc,

Alte mii în loc sosesc!

Dar viteazul cu-a sa pală

Face drum printre năvală,

Și pătrunde prin săgeți,

Că-i român cu șapte vieți!

În zadar hidra turbează,

Trupu-i groaznic încordează,

Geme, urlă și șcrâșnește

Și-mprejur se-ncolăcește.
Fiul Romei se aprinde,
Hidra-n mâine-i o cuprinde
Ș-o sugrumă, și o sfarmă,
Ș-o învinge, și o dar'mă!
Fug gepizii, fug bulgarii,
Și lombarzii, și avarii,
Fug și hunii, fug și goții,
Fug potop, potop cu toții,
Și se duc, se duc ca vântul
Asurzind întreg pământul
De-a lor urlete barbare,
De-a lor vaiete amare!

III

Roma, Roma nu mai este.

Unde-s hoardele avane?
Unde-s limbile dușmane?
Au pierit, s-au stins din [față]⁵⁰⁶,
Precum toamna-n dimineață,
Se topesc, se sting la soare
Negurile-otrăvitoare!
Cu ce vifor de urgie
Năvăliră-n Românie!

⁵⁰⁶ Cu sensul de „fașă”.

Cum veniră de turbați,
Ca balauri încruntați,
Cu o falcă-n cerul sfânt
Și cu alta pe pământ!
Dar s-au dus cum n-au venit
În pustiul lor cumplit,
Părăsind în urma lor
Câmpul luptei de omor!
Lat e câmpul celei lupte,
Lat și plin de arme rupte,
Plin de trupuri fărâmate
Care zac grămezi culcate,
Plin de sânge ce-l pătează
Și văzduhul aburează!

Unde sunt atâtea vieți,
Unde-s ochii îndrăzneți?
Moartea rece le-a cuprins,
Într-o clipă ea le-a stins,
Și pe câmpul cel de moarte,
Crunt locaș de rele soarte,
S-a lăsat acum deodată
O tăcere-nfricoșată!
Numai când, din vreme-n vreme,
Se aude-un glas ce geme,
O jelire-ntristătoare,
Un suspin de om ce moare,

Sau nechezul dureros
Unui cal răsturnat jos,
Care cheamă ne-ncetat
Pe stăpânu-i jos culcat.

Soarele își schimbă locul!
Și apune roș ca focul,
Întinzând pe cea câmpie
O văpseală purpurie
Ca un sângeros veșmânt
Peste-un lung și trist mormânt!
Iar în naltul cerului,
Deasupra mormântului,
Țipă vulturul cu fală
Și-n rotirea-i triumfală
Încunună cu-al său zbor
Pe viteazu-nvingător.

Să trăiești, ostaș române,
Stâlp al lumii apusene!
Tu cu pieptu-ți ai oprit
Valul crunt din răsărit,
Și cu brațul tău armat
Pasul soartei l-ai schimbat!
Dar ce zic! un fior rece
Prin a lumii vine trece,
Căci deodat-un glas prin lume,

Fără seamăn, fără nume,
Sună, duce-o neagră veste:
Roma, Roma nu mai este!
Zis-a glasul, un răsunet
Lung răspunde ca un tunet,
Și a Romei vultur falnic
Cade, dând un țipăt jalnic!
Zis-a glasul, și cu jale
Plângând soarta mumei sale,
Fiul Romei cei bătrâne
Scapă armele din [mâine]⁵⁰⁷,
Pleac[fruntea și-n durere
Moartea cheamă, moarte cere!

Iară calu-i frățior,
Nechezând încetișor,
Câmpul luptei părăsește
Și spre munți încet pornește,
Ducând lin și [nesimțit]⁵⁰⁸
Pe stăpânul lui iubit
Ei se duc în trista cale
Și pe urma lor de vale
Cade-o noapte-ntunecoasă,
Noapte oarbă, fîroasă
Ca fundul pământului,

⁵⁰⁷ [„mâine”] = [„mâini”].

⁵⁰⁸ [„nesimțit”] = [„fără simțire, fără viață, mort ”].

Ca taina mormântului!
Și sub neagra sa aripă
Se șterg toate într-o clipă
Cum se șterge de ușor
Visul cel amăgitor,
Și ca suvenirul sfânt
Celor care nu mai sunt!

(Munții Carpați, 1848)!

[*Apel pentru abonații revistei „Transilvania”*]⁵⁰⁹

Frați români din patru unghiuri!
Iată timpul azi sosit,
Unde meritul, virtutea,
Pretind dreptul cuvenit
Grăbiți, deci, să arătați
Lumii și lui Dumnezeu,
Cum că știți să le stimați,
Faceți fapt proiectul meu!

Redacțiunea „Aurorei române”!

⁵⁰⁹ „Transilvania”, XIII, 1882, nr. 9-10, 1-15 mai, p. 6.

[Despre figura adevărată a lui Ștefan cel Mare]⁵¹⁰

Ștefan cel Mare, în toată puterea și vigoarea vârstei, era caracterizat astfel:

Capul este acoperit cu coroana cunoscută de pe
toate celelalte icoane; el caută, însă, în sus cu devoțiune.

Părul capului blond și lăsat în plete crește pe
umere.

Fruntea înaltă, împodobită cu sprâncene arcate.

Ochii mari, albaștri, bine deschiși.

Umerii obrazului rotunzi.

Nasul drept, corect, cu nările deschise.

Buza deasupra acoperită cu mustăți dese, puțin
răsucite la vârf, castanii.

Fața [bresnată].

Barba rasă.

Bărbia bucălată.

Grumazul plin, bine înfipt pe un corp robust.

⁵¹⁰ „Transilvania”, XIII, 1882, nr. 11-12, 1-15 iunie, p. 10.

[Odă:

***La dezvelirea statuii lui Ioan Heliade Rădulescu,
București, 21 noiembrie 1881]*⁵¹¹**

Salutare, sfânt apostol; salutare, o, martire,
Ce rupând lințoliul morții, sfărâmând piatra mormântală,
Ne reapari astăzi nouă plin de falnică mărire,
Purtând laurii pe frunte și-n mâni palma triumfală!

Căci tu ești dintr-acei omeni mari la suflet, mari la minte,
Ce mormântul nu-i încape, ce-nfruntând cumplita sortă,
Fără să s-abată-n cale, merg mereu tot înainte...
Pentru care nu-i cădere, nu-i uitare, nu e moarte.

În genunchi, copii și mame! voi bătrâni, cu fruntea [goală]⁵¹²,
În genunchi! Geniul țării peste moarte a călcat
Și-avântat la nemurire, din mormântu-i azi se scoală
Îmbrăcat în haine albe, alb ca sufletu-i curat!

Priviți fața lui senină, inundată-n strălucire,
Priviți fruntea lui încinsă de-aureolă cerească,
P-a lui buză se desemnă a triumfului zâmbire,
Ochii lui înoată-n flăcări, gura lui stă să vorbească...

⁵¹¹ „Transilvania”, XIII, 1882, nr. 11-12, 1-15 iunie, pp. 13-14.

⁵¹² [„goală”] = [„descoperită, fără căciulă pe cap”].

Da, părinte, e drept ca țara la picioare să-ți aștearnă
Flori la astă sărbătoare și-al tău cap să-lu încunune;
Da, cu drept e că urmașii în genunchi să se prostearnă,
Insuflați de pietate înaintea ta, Tribune!

Căci luând arma dreptatea și-adevărul drept [egidă],
Dintr-o mizeră colibă în palate te-ai suit.
Și-al tău piept bătut de valuri, turmentat de grea obidă,
Oțelit în dese lupte s-a schimbat într-un granit!

De trei ori întinse lacom zgriptiorul cu patru gheare
Aripi triste-asupritoare peste-a țării sfinte moaște;
De trei ori simți el însă la focoașă ta cătare,
Aripele-i săgetate și-nvăța a te cunoaște...

Ura neagră, lăcomia, uneltirile străine
Îți clădiră-n întuneric un supliciu crud, amar;
Însă la lumina zilei el se prefăcu-n ruine...
Și-astăzi ele văd în locu-i ridicat un sanctuar!

Tu văzuși cum fiii țării încărcăți de lanțuri grele,
Cufundați în letargie își uitaseră de sine.
Și-și pierdură însuși graiul, și, dați pradă sorții rele
Ei serveau în neștiință tiraniilor străine;

Dar din lunga adormire, la auzul vocii tale,
Se deșteaptă tari și falnici, sfarmă lanțul lor greoi,

Și învață a cunoaște pe dușmanii țării sale,
Și din sclavi fără de nume iese-un popor de eroi!

O! tu, fiule-al lui Lazăr, cel trimis de providență,
Ca să chemi un popor mare de la moarte la viață,
Și din noapte la lumină ai sădit în el voință.
I-ai dat viitor și nume, i-ai dat glorie măreață;

Tu ești un luceafăr splendid a cărui rază divină
Se va prelungi prin seculi peste țara ce iubești:
Tu ești sore-al națiunii ce-ai aprins cu-a ta lumină
Caldă, binefăcătoare, inimile românești!

Salutare, sfânt apostol, salutare, o, martire;
Ce rupând lințoliul morții, sfărâmând piatra mormântală,
Ne reapari astăzi nouă plin de falnica mărire,
Purtând laurii pe frunte și-n mâini palma triumfală.

Căci tu ești dintr-acei omeni mari la suflet, mari la minte,
Ce mormântul nu-i încape, ce-nfruntând cumplita soartă,
Fără să s-abată-n cale, merg mereu tot înainte...
Pentru care nu-i cădere, nu-i uitare, nu e moarte!

Nicolae Barbu!

[*Steagul lui Tudor Vladimirescu*]⁵¹³

Versuri scrise cu litere chirilice pe stindardul „Revoluției lui Tudor Vladimirescu, din anul 1821”

Tot norodul românesc

Pe tine te proslăvesc

Troița de o ființă

Trimite-mi ajutorință

Cu puterea ta cea mare

Și în brațul tău cel tare

Nădejde de dreptate

Acuma să am și eu parte!

Ianuarie, 1821!

⁵¹³ În urma morții lui Tudor Vladimirescu, Ipsilanti și-a propus să supună întreaga „armată română”, dorind ca toată oastea condusă de Tudor Vladimirescu să treacă sub ascultarea sa, să fie la ordinele sale. În acest context trasat de Revoluția din anul 1821, Comandantul artileriei lui Tudor Vladimirescu, Maiorul Ioan Căcalețianu, a luat „Steagul Revoluției lui Tudor Vladimirescu” și l-a păstrat în familia sa până în anul 1882, moment când fiul său, George I. Căcalețianu, l-a donat Statului Român spre păstrare și custodie. Cf.: „Transilvania”, XIII, 1882, nr. 13-14, 1-15 iulie, pp. 10-11.

[Petrecerea mortului]⁵¹⁴

(Bocet)

Trandafire, fire,
Rău mai ești la fire
Ce te-ai zăbovit
De n-ai înflorit
De ieri dimineață
Pân' astă 'mineață?
Lasă ciudei c-am privit:
Până ce s-a despărțit
Suflet de la [osă]
Din lumea frumoasă
Din lume cu soare
Din vânt cu răcoare
Și-apă curgătoare.
Trandafire, fire
Rău mai ești la fire
Ce mi te-ai grăbit
De ai înflorit?
M-am grăbit d-am înflorit
Căci vremea mi-a venit

⁵¹⁴ „Transilvania”, XIII, 1882, nr. 15-16, 1-15 august, pp. 9-15. Vezi: [„Acest bocet a fost publicat și în lucrarea: „Cuvinte din bătrâni”, de B. P. Hasdeu, București, 1880, pp. 706-716”]. Notă de epocă și explicație preluate din „Transilvania”, XIII, 1882, nr. 15-16, 1-15 august, p. 9.

Ca și ție de pornit
De pornit cătră apus
Unde sorele-i ascuns.
Unde-s toate florile
Cu toate surorile
Și-unde floarea soarelui
Șede-n poarta raiului
Să judece florile
Unde li-s miroasele:
Cu de seară a plouat
Cu de noapte a-nseninat
În zori bruma a căzut
Miroasele s-or pierdut.
Suflet despărțit
De multe mâhnit
Pleacă și se duce
Marea o ajunge.
Vine marea mare
Vine-n tulburare
Greu urlând și urducând
Toată lumea spăimântând.
Unda se aduce
Lumea s-o îmbuce
Tot mălini, călini
Brazi din rădăcini
Iar în râpa mărilor

Unde-i Bradul zânelor⁵¹⁵

Trecătoarea apelor
Sufletul stătea
Si mi se ruga:
Brade, brade!
Să-mi fi frate
Întinde-ți, întinde
Eu să le pot prinde
Vârfurile tale
Să trec peste ele
Marea în cea parte
Ce lumea-mi desparte.
Eu nu pot întinde
Tu să le poți prinde
Vârfurile mele
Să treci peste ele,
Că-n mine a puiat
Din inimă spurcat
Roșu șoimuleț
Cu ochiul semeț
Când nici vei gândi

⁵¹⁵ „Bradul zânelor (cel mare) din râpa mărilor” reprezintă echivalentul „Bușteanului zânelor” din poveștile și basmele populare românești. Bradul era imaginat/intruchipat ca o trecătoare a apelor cu rol mitologic-inițiativ. Simbolistica „Bradului zânelor” apare în următoarele povești și basme românești: „Dafinu și Afinu”; „Omul de piatră”; „Luntrea lui Caron”, de Lucian Blaga, etc. Bradul a fost văzut/perceput ca simbol al scindării/separării între două lumi/tărâmură mitice. Bradul ca punte de trecere într-o altă lume/tărâm magic, trecerea sufletelor în lumea cealaltă. Zeul lumii celeilalte, Pluto, avea ca simbol bradul. Și astăzi, în mentalul colectiv al oamenilor, bradul este aducător de singurătate, moarte și este plantat în cimitire sau zone mai retrase. Cf.: „Transilvania”, XIII, 1882, nr.15-16, 1-15 august, pp. 11-12.

Puii te-or simți,
Ei or șuiera
De te-i spăria,
În mare-i cădea
Și te-i îneca.
Las să fie și așa!
Vine marea mare,
Vine-n turburare
Greu urlând și urducând
Toată lumea spăimântând
Unda se aduce
Lumea să o-mbuce
Tot mălini, călini
Brazi din rădăcini.
Iar în râpa mărilor
Unde-i bradul zânelor
Trecătoarea apelor
Sufletul stătea
Și mi se ruga:
Brade, brade!
Să-mi fii frate
Întinde-mi, întinde
Să le pot cuprinde
Trupinele tale.
Se trec preste ele
Marea în cea parte
Ce lumea-mi desparte.

Eu nu-ți pot întinde
Ca să le poți cuprinde
Trupinele mele
Se treci preste ele
Că-n mine a puiat
Vidra lătrătoare
Omeni pânditoare,
Nici nu vei gândi
Puii te-or simți
Ei mi te-or lătra
De te-i spăimânta
În mare-i cădea
Și te-i îneca.
Las să fie și așa!
Vine marea mare
Vine-n turburare
Greu urlând și urducând
Toată lumea spăimântând
Unda se aduce
Lumea s-o îmbuce
Tot mălini, călini
Brazi din rădăcini
Iar în râpa mărilor
Unde-i bradul zânelor
Trecătoarea apelor
Sufletul stătea
Și mi se ruga:

Brade, brade,
Să-mi fii frate
Întinde-ți, întinde
Ca să le pot prinde
Rădăcini de-a tale
Se trec preste ele
Marea în cea parte
Ce lumea-mi desparte.
Eu nu pot întinde
Se le poți tu prinde
Rădăcini a mele
Să treci preste ele
Că-n mine a-ncuibat
Și apoi a puiat
Galbena șerpoană
Ce piere de foame.
Nici nu vei gândi
Puii te-or simți
Și or șuiera
Tu te-i spăimânta
În mare-i cădea
Și te-i îneca
Las' să fie și așa!
Haide, brade, hai,
Mult mă mai rugai
O rugare mare
Cu multă răbdare.

Brade, brade!
Am și eu un frate
Un frumos păcurărel
Și are un toporel
Și are verișori
Doi voinici feciori
Ei te vor tăia
Și te-or răsturna,
Meșteri vor veni
Și te vor ciopli
Și din tine-or face
Ca să fie pace
Punte preste mare!
S-aibă trecătoare
Suflete ostenite
Cătră rai pornite,
Bradu' atuncea se gândea
Și trupinele întindea.
Iară mortul îmi trecea
Unde dorul îl ducea
Marea fără nume
L-aialaltă lume.
Pas, suflete, pas
Du-te făr' necaz
Pân' vei trece tu cu dare
Cele grele șapte vame
Ține, dragă sufletele

Drumul înainte,
Până vei ajunge,
Unde se înfrânge,
Drumul jumătate,
Ce locuri desparte,
Acolo să stai
Și seamă se iai
Că-i vedea o salcă
Mare și înaltă
Salca aplecată
Și cu frunza lată.
Samă-aci iar să iai,
Și spre stânga să nu-mi dai
Căci în partea stângă
E calea cea strâmbă
Strâmbă și-astupată
Cu lacrimi udată,
Apoi tot în aia parte
Sunt câmpuri urât arate
Și cu spini răi semănite.
Acolo-i din-a bătrână
Și-ți ia [pasportul] din mână.
Ci să dai în mâna dreaptă
Precum firea îți arată,
Ca acolo tu vei afla
Spre îndeostularea ta
Câmpuri frumoase

Cu flori alese
Câmpuri d-ale arate
Cu flori semănate
Flori tu vei culege
Și doru-ți va trece.
Și apoi iar să stai,
Ci seama să iai
Că-n două răzoare
Va fi câte-o floare,
Floare la pământ
N-ajunsă de vânt
Floarea la răcoare
N-ajunsă de soare.
Tu să mi le iai,
Că sunt flori din rai
Apoi iar să mi te duci
Până când vei să ajungi
L-al măr mare de Sân-Petru
Cu ajutorul lui Sân-Medru.
Măru-i mare și rotat
Și de poale aplecat
Cu vârful ajunge-n cer
Cu poalele pâ'n' la mări
Și pre vârful e înflorit
Iar pre poalele împupit.
Jos la rădăcină
E lină fântână

Acolo-i Sânta Maria
Cu noi mila ei să fie,
Călători câți mai trecea
Ea spre toți se îndura
Ea pre toți-i adapă
Drumurile le-arată:
Sufletul din apă bea
Și el lumea o uita.
Iarăși calea să-ți apuci
Până când vei să ajungi
La mândra răchită
Răchită-mpupită
Ci milă să-i fie
Tot Sânta-Maria.
În haină aleasă
Haină de mătăasă
La masă chită
Masă înflorită
Șede și scrie
Maica Marie
Pre cei vii și pre cei morți
Și-și înseamnă a lor sorți.
Roagă-mi-te tu de ea
Colo viitoru' s-o ia
Doară că s-a îndura
Și-ntre vii te-o însemna,
Dar ea nu se va-ndura

Între vii a te scria
Căci colo i s-a umplut
Condeiuul și l-a pierdut.
Dar tu roagă-mi-te bine
Să te ia în rai cu sine
Dacă nu mi te-ai rugat
Când a-ntrat scrisoarea-n sat
Apoi iar du-mi-te, du-te
Pe cărări bătute
Până vei pătrunde
Și tu vei ajunge
Tocma-n poarta raiului
Unde-i floarea soarelui.
Acolo să te oprești
Acolo s-adăpostești
Și așteaptă cu răbdare
Ceasul de reînturnare
Că el va sosi
Și tu vei veni:
Dacă cerbii vor ara
Ciutele vor semăna
Pământ, pământ
De azi înainte
Iar să-mi fii părinte
Să nu te grăbești
Să mă putrezești
Că acum-ți dau

Și nu le mai iau
Spatele mele
În brațele tale
Și fața d-a mea
Sub pajiștea ta.

Simeon Manguica!⁵¹⁶

⁵¹⁶ Simeon Manguica (1831-1890), reputatul folclorist și profesor de Limba română din Timișoara, a cules/auzit acest „Cântec de înmormântare” (bocet) de la mai mulți reprezentanți ai elitei românești din Banat, transmis din generație în generație prin viu grai. Astfel, a auzit/ preluat acest bocet de la: a) Antoniu Mustețiu, docent din Făget; b) Paul Cimponeriu, notar cercual din Cacova; c) Ștefan Paulovici, paroh din Gherbovăț; d) Manta Șarpe din Bozovici; și e) Opra Ciul din Broșteni, Caraș-Severin, aceasta din urmă fiind și localitatea natală a folcloristului bănățean Simeon Manguica. În același context, aflăm de la Simeon Manguica, acest culegător de folclor din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, că respectivul „Cântec de înmormântare” (bocet), valorificat de noi în această lucrare, are/a avut mai multe variante. Cf.: „Transilvania”, XIII, 1882, nr. 15-16, 1-15 august, p. 15. Mai multe detalii despre viața și activitatea lui Simeon Manguica, vezi în: https://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Simeon_Manguica la 11.11.2023, ora 18:00.

[Carmen Sylva]⁵¹⁷

Când o vezi împresurată
De a curții pompă rece,
Toți rostindu-i pe un ton
Câte-o frază măsurată,
Ce s-alunecă și trece
Ca să-nghete lângă tron,
Capul tău adânc se-nchină
E regina! E regina!

Când cetești în reverie
Cugetările-i intime
De pe „vârful cel cu dor”,
Unde totu-i poezie
Scăpărând din înălțime
Suferință și amor
Inima-ți duios suspină;
E femeie, nu-i regină

Din purpură când descinde
Și-n catrința românească
La săraci și la copii
Mâna darnică întinde,

⁵¹⁷ „Transilvania”, XIII, 1882, nr. 17-18, 1-15 septembrie, p. 23.

Lăcomind ca să-i zâmbească,

Să-i surâdă mii și mii,

Este Christ ce ne alină

E un înger, nu-i regină

De-i regină de departe

Licărind ca o scânteie,

Ea dispare fără veste

Și-o admiri abia în zbor;

Dar privește-o în astă carte

Și mereu o vezi femeie,

O femeie care este

Înger scump pentru popor.

B. P. Hasdeu,

**Poezie preluată de revista „Transilvania” din ziarul „Românul” de la
Arad!**

[Motto:

**La apariția lucrării „*Chestiunea Dunării*”,
de Mihail Kogălniceanu, 1882]⁵¹⁸**

Dunărea, mamă vitează,
De când lumea-mi stă de pază,
Ea mă scaldă, mă-ntărește,
Ea mă-nchingă și mă crește!

Sufle, treacă vântul rău.
Treacă peste capul meu
Eu cu Dunărea sunt una:
Batem timpul și furtuna.

**Vasile Alecsandri,
(„Colecțiune de cântece populare”)!)**

⁵¹⁸ „Transilvania”, XIII, 1882, nr. 17-18, 1-15 septembrie, p. 24.

1883

[*Streino-filia la români*]⁵¹⁹

La toate *binalele*
De prin toate stradele
Se adună fetele
Văduve, nevestele,
Ele toate când se strâng
Bonjururi ca ploaia curg,
Și după ce s-au înhămat
Cu găleți și la cărat,

⁵¹⁹ Într-o notă explicativă a redactorului revistei „Transilvania”, din anul 1883, ni se relevă faptul că poezia culeasă de acesta și reprodusă în paginile publicației amintite demonstrează o distanțare a românilor de la București de folosirea jargonului în vorbirea curentă, cotidiană, pentru a defăima, a batjocori și a duce în derizoriu limba română, obișnuiți să deformeze sensul cuvintelor, să ia în zeflema vorbirea corect gramaticală, etc. Această poezie reprezintă încă o dovadă a trecerii la alfabetul latin, încă din anul 1880, și uniformizarea limbii românești, renunțarea la scrierea chirilică, la dorința de renunțare la unele cuvinte împrumutate din limba franceză, limbă vernaculară în secolul al XVIII-lea și al XIX-lea în Vechiul Regat. Cf.: „Transilvania”, XIV, 1883, nr. 1-2, 1-15 ianuarie, p. 18. Vezi orientativ și: Ștefan Cazimir, *Alfabetul de tranziție*, Ediția a 2-a, revăzută, Editura Humanitas, București, 2006; Constanța-Vintilă Ghițulescu, *În șalvari și cu ișlic: biserică, sexualitate, căsătorie și divorț în Țara Românească a secolului al XVIII-lea*, Ediția a 2-a, revăzută și adăugită, Editura Humanitas, București, 2011; Ioana Pârvulescu, *În intimitatea secolului XIX*, Editura Humanitas, București, 2013. A se vedea și: „Ciclul pieselor de teatru Chirița”, de Vasile Alecsandri, ce demonstrează tocmai folosirea franțuzismelor în limba română curentă (cu *bunojuriști*, *monsieri*, etc). Orientativ: Vasile Alecsandri, Domnica Filimon-Stoicescu, *Chirița în Iași*: comedie în 3 acte; *Chirița în provincie*: comedie cu cântece în 2 acte ; *Cucoana Chirița în voiaj*: cântecel comic, Editura Tineretului, București, 1954; Vasile Alecsandri, Constantin Mohanu, *Chirița în Iași sau Două fete și-o neneacă*; *Chirița în provincie*; *Despot Vodă*, Editura Gramar, București, 2008; Vasile Alecsandri, *Chirița în provincie: comedii și cântecele comice*, Editura Corint Educațional, București, 2014.

Toată ziua cât de mare
De dimineața până seara,
Nu mai auzi altceva
Decât pardon, draga mea!
Și *mersiurile* le toarnă
Cu grămada, de *pomană*.
Iar pe zidari și dulgheri
Nu-i mai scoate din *monsieri*.
Cum cam văd aste ființe,
S-au făcut niște maimuțe.
Dar ce păcat avem noi
Să ne facem maimuțoi!
Cum era odinioară,
Când veneau străinii-n țară,
De la ei vorbe-am luat
Și-ale noastre le-am stricat.
Mai ales de la vecini
Care au prins rădăcini,
Cu berechet, zalhanale,
Toptangiu și haimanale
*Apelpisi*⁵²⁰, *istericale,*
Vecernii și alte ale,
Că de le-ai scrie pe hârtii
Nu le dai de căpătâi,
C-așa multe — se găsesc,

⁵²⁰ apelpisi (arhaism) - a supăra, a enerva, a scoate pe cineva din sărite, disperare, exasperare, etc. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/apelpisi> la 12.11.2023, ora 9:43.

Când le-auzi te amețesc.
Pân' aicea m-am oprit,
Dar tot mai am de vorbit.
De altele mai cu minte,
Ce pare că nu se simte.
Dar care ne copleșesc,
Limba noastră ne-o pocesc.

A. M.

[Doina]⁵²¹

Originea poeziei populare la români

De când eram încă mic,
Doina știu și doina zic,
Căci românul cât trăiește,
Tot de doină se mândrește.
Eu cu doina mă plătesc
De bir și de boieresc;
Boii mei când aud doina,
Ară țelina și moina,
Și îmi seamăn cel ogor
Cântând doinele de dor;

⁵²¹ „Transilvania”, XIV, 1883, nr. 5-6, 1-15 martie, p. 13. Iată cum definea Vasile Alecsandri doina românească: *Doinele sunt cântece de iubire, de jale și de dor, plângeri duioase ale inimii românului în toate împrejurările vieții sale*. Cf.: „Transilvania”, XIV, 1883, nr. 5-6, 1-15 martie, p. 13.

Iar de aud vre-o fetiță
Cântând doina-n poieniță,
Alerg fuga de-o gălesc,
Și de doină îi vorbesc;
Ea m-ascultă bucuroasă,
Căci e mândră și frumoasă,
Și-mi zice că m-a iubi,
Dacă doina i-oi vorbi.
Vă spun drept, orice mi-ați face:
Doina știu și doina-mi place!

Costache Negruzzi,
(„Scrieri”, ed. Socek, t. 2, p. 26)!

[*Movila lui Burcel*]⁵²²

Într-o zi de sărbătoare,
Într-o zi cu mândru soare,
Care lumea-nveselea
Și cu aur o-nvelea.
Iată mări se ivea,
Că alt soare strălucea
Domnul Ștefan cel vestit,
Domnul cel nebiruit!
El pe cal încălecă
Și cu mulți voinici plecă
De la scara curții lui
La biserică-n Vaslui.
Clopotele răsunau,
Steagurile-i se-nchinau.
Armăsarii spumegau,
Frânele și le mușcau,
Iar poporul tot striga:
Să trăiești, Măria ta!
Când aproape de intrare
Ce s-aude-n depărtare?
Glas de om chiuind tare:
Hai, ho, cea, ho, Bourean

⁵²² „Transilvania”, XIV, 1883, nr. 13-14, 1-15 iulie, pp. 13-14.

Trage brazda pe tăpșan.
Ștefan Vodă se oprea
Și din gur-așa grăia:
Auzita-ți, auzit
Glas de român necăjit?
Într-o clipă să-l găsiți,
Și cu el aici se fiți.
Cinci panțiri⁵²³ se alegeau,
Pe Vaslui în sus mergeau
Pân' zăreau într-o movilă
Un român arând în silă
Și movila brăzduind
Și din gură chiuind:
Hai, ho, cea, ho, Bourean!
Trage brazda pe tăpșean.
Cei panțiri descălecau
Pe român îl ferecau,
La Vaslui îl aduceau
Și la Domnul mi-l duceau:
Măi, române, să n-ai teamă.
Spune nouă cum te cheamă?
Teamă n-am că sunt român!
Teamă n-am că-mi ești stăpân!

⁵²³ panțiri - ostași călare/ mercenari ce se ocupau atât cu protejarea și paza/securitatea granițelor țării, cât și cu îndeplinirea poruncilor domnești. Soldați/ corp de oaste îmbrăcați în armură, călare, ce duceau/ transmiteau poruncile domnitorului. Dregătorie în evul mediu, în Țările Române (Țara Românească și Moldova). Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/pan%C8%9Bir/28074> la 12.11.2023, ora 15:41.

Tu ești Ștefan Domn cel mare
Care-n lume seamăn n-are,
Și eu sunt Șoiman Burcel
Puișor de voinicel!
Să trăiești dacă n-ai teamă!
Dă-ne nouă bună seamă,
Cum de te-ai păcăuit
Să te-apuci de plugărit,
Tocma-n zi de sărbătoare
Tocma-n timp de închinare?
Doamne, pun mâna la piept
Si jur să-ți spun cu drept,
Pân' n-ajunge plugar
Aveam falnic harmăsar
Și o ghioagă nestrujiăă
Cu piroane țintuită.
Care când o învârteam
Proașcă în dușmani făceam,
Câte opt pe loc trânteam!
Alelei, pe când eram
Om întreg de mă luptam,
Mulți păgâni am mai stricat!
Multe capete-am fărmat
De tătari și de lifteni
Și de falnici ungureni!
Iar în foc la Războieni
Mi-a căzut ghioaga din mână

De o sabie păgână;
Dar n-a căzut numai ea,
A căzut și mâna mea
Cu păgănu-alătura!...
De-atunci n-am ce să mă fac
De-am ajuns un biet sărac.
Nici n-am casă, nici n-am plug,
Nici juncani ca să-i înjug!
Toată vara m-amu rugat
De bogații cei din sat,
Să-mi dea plugul ca să ar...
Mi-a fost ruga în zadar.
Atunci, Doamne, mă-ntorsăi,
La tătari că mă dusăi,
Un plug mare că prinsăi
Și c-un bou îl înjugai
Și de lucru m-apucai,
Că săracul n-are soare,
Nici zi de sărbătoare,
Ci tot zi de lucrătoare!
Domnul Ștefan l-ascultă
Și din gură cuvântă:
Măi Burcele, fătul meu!
Iată ce hotărâsc eu:
Ia-ți un plug cu șase boi
Și mergi bogat de la noi.
Ia-ți movila răzășie,

Ca s-o ai de plugărie,
Dar în vârful-i să te așezi
Ca stejaru' să priveghezi,
Și tătarii de-i vedea
C-au intrat în țara mea,
Tu să strigi cât vei putea:
Sai, Ștefane la hotare,
C-a intrat sabia-n țară!
Atunci eu te-oi auzi,
Ca un zmeu m-oi rezezi
Și nici urmă a rămânea
De tătari în țara mea!⁵²⁴

(Preluată din ziarul „Românul”, din Arad)!

⁵²⁴ Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 109-111.

1884

[*Penteleu - Mormântul fetei*] ⁵²⁵

(Legendă)

I.

Sus pe munte-n Penteleu,
Când e viscolul mai greu,
Cine crivățul înfruntă
Și pe gol pustiu s-avântă?
Cine-n piscul cel înalt
Ca vulturii dă asalt?
Nu e oaste românească,
Ci e ceată haiducească,
Ce-ntr-o noapte a răpit
Și-n păduri s-a rătăcit
Cu mari cai și-albe mioare
Și cu Lena, mândră floare!
[Cet-a suie]⁵²⁶ prin brădiș,
Până iese-n luminiș,
Sus la Șepte-le-izvoare,
Unde iarna-i viscol mare,
Iar în zilele lui mai
Cresc prin iarbă flori de rai.

⁵²⁵ „Transilvania”, XV, 1884, nr. 5-6, 1-15 mai, pp. 13-14.

⁵²⁶ [„Cet-a suie“] = [„Încet suie“].

II.

Dar din sat cine sosește
Pe haiduci de-i urmărește!
...Sunt părinții păgubași
 Și ai satului nuntași
 Și cu mirele în frunte,
Toți voinici cu flinte crunte.
 Când d-acasă au plecat,
 Ei cu toții au jurat
Pe haiduci să-i pedepsească,
 Pe Lena s-o dezrobească;
 Că-i frumoasă ca o stea,
Toți la joc că mi-o prindea,
Și s-oprea chiar mândrul soare
S-o privească-n hora mare
 Și-n cosițe-i trimetea
 Sărutări prin raza sa.
...Iar acum ea rătăcește
 Îmbrăcată haiducește!

III.

Sus haiducii urcă mereu
Pân-n vârf de Penteleu
 Și-n pădure se opresc
Și-un foc mare ocolesc,
 Ceata șede haiducește,
Bea, mănâncă, chiuieste.

...Numai Lena stă privind,
Plănuind și tot gândind,
Cum să scape d-astă soartă
Pe viață ori pe moarte!

IV.

Căpitanul cu blândețe
Îi vorbea de frumusețe
Și de salbe și d-amor
Numai s-uite vechiul dor
Și cu el în haiducie
Să trăiască ca soție.
Trista Lena-i răspundea:
Viața mea e-n mâna ta,
Dar să știi c-a mea iubire,
Traiul dulce, fericire,
Num' atuncea vei gusta,
Când tu codru vei lăsa
Și-aste flinte și pistoale
Le-i schimba-n fier d-ogoare
Și-ți vei face car cu boi,
Să n-ai grijă de nevoi.
Car cu boi și plug și casă
Am avut și turmă-aleasă;
Dar un grec, ciocoi cumplit,
Cu zapciul învoit,
Cu încetul mă prădară

Și în codru m-afundară!
...Și d-aici nu voi ieși
Până ce nu le-oi plăti.
...Ți-a venit acuma rândul
Să-ți vedem credința, gândul:
Mergi azi, mândro, de păzește
Și pe dată ne vestește
Când pe culme vei vedea
Că ne calcă potera.

V.

Fata iese din brădiș
Și păzește-n luminiș,
Tot gândind c-au să sosească
Cei ce au s-o dezrobească.
Cătră seară și zărea
Poterășii cum venea
Prin ninsoare sus pe munte
Chiar cu mirele în frunte.
...Lena mult se-nveselea
Și pe nume îi și chema.
Dar e viscolul prea mare,
Și-al ei glas răsunet n-are:
În deșert ea le-a strigat
Ca să nu-și facă păcat,
Că-i e portul haiducesc,
Dar e pieptul femeiesc:

Poterașii n-auziră,
De departe mi-o ochiră
Și un glonte o nimerea,
La pământ o și culca.
...Cine-n piept moartea-i trimise!
...Al ei mire ce venise
Din robie a o scăpa
Și-a ei frunte a-ncununa,
Cum se cade la mireasă
Și a munților crăiasă!

VI.

Pe când potera gonea
Pe haiduci-i risipea,
Lena-n sânge se scălda,
Și-aci sufletul își da!
Părinți, mire o găsiră
Și cu toții o jăliră:
Iar cu preotul din sat
Se gătiră de-ngropat
Și făcură-o înmormântare
Chiar aci pe culmea mare!
Și de-atunci oricine trece,
Vede-aci o piatră rece
P-o movilă de pământ:
E al fetei trist mormânt!

(Din poeziile lui Șoimescu)

1885

[*Din antichitățile Egiptului*]⁵²⁷

(Etnografie, viață socială, juridică și politică)

Patruzeci de seculi trec pre dinainte
 Și fieștecare-și rechema în minte
Imperii, popoare, care nu mai sunt,
Care gem uitate în negrul mormânt;
 Sau care lăsară numai al lor nume
Din zgomotul mare ce făcură în lume!

Un fum sau o umbră, un nume, un nor
 Un pumn de cenușă, vis amăgitor!
Dar ce! un vis este bietul muritor?
 Un nume rămâne de orice popor!

(C. D. Aricescu)!

⁵²⁷ „Transilvania”, XVI, 1885, nr. 1-2, 1-15 ianuarie, p. 15.

[Menelau către Pisistrate și Telemach]⁵²⁸

Mult am putut rătăci până acasă am venit.
O furtună mai întâi cătră Cipru m-a trântit,
Dup-aceea în Egipt, eu și acolo am umblat
Și mult aur de acolo, mie eu mi-am adunat.
Am mai rătăcit în urmă prin ținutul Libia,
Unde că se nasc cu coarne mieii de la muma sa;
Si unde fată o oaie pre un an de două ori,
Un lucru ce nu se întâmplă pre pământ la muritori!

⁵²⁸ „Transilvania”, XVI, 1885, nr. 1-2, 1-15 ianuarie, p. 16.

[Nunta țărănească]⁵²⁹

vodevil

fragment din Scena I

de Vasile Alecsandri

Alecu către Frunză în contra pricopselii dascălului grecesc:

Ce necaz pe mine! Ah, ce supărare!

Să zic toată ziua, tot în gura mare,

Tipto, tiptis, tiptis, tipti;

Pipto piptis, piptis, pipti.

Arde-l focul dascălu '! cum mă necăjește

Ca să mă învețe greco-păsărește!

Dascălul Gaitanis zicea:

Atunci varga pe spinare

Tipto, tiptis arată;

Și falanga la picioare.

Chiar din talpă-i învăța etc

⁵²⁹ „Transilvania”, XVI, 1885, nr. 21-22, 1-15 noiembrie, p. 8. Vezi: https://www.vasile-alecsandri.eu/opere/vodeviluri/nunta_taraneasca/scena_01.html la 14.11.2023, ora 6:11.

1886 - 1887

[Învățătorul I. M.]⁵³⁰

Mulți omeni prin meserie,
Mulți prin buna industrie
S-au rădicat la putere,
La domnie și avere.

Dai trei, patru cu ciocanul
Și-ți sosește gologanul,
Faci o spiță p-o rotiță
Iată câteva grosițe⁵³¹.

[Catren popular]⁵³²

Bine-i stă mândrei gătată
Cu veștminte de la șatră,
Dar mai bine i-ar ședeă,
De-ar fi făcute de ea.

⁵³⁰ [Nestor Simon, jurist, „Câteva cugetări despre starea noastră economică și culturală, discurs pentru adunarea Despărțământului X al Asociațiunii pentru Literatura și Cultura Poporului Român ținută în Mărgău, 20 iulie 1886“, Cluj, 18 iunie 1886], în „Transilvania“, XVIII, 1887, nr. 5-6, 1-15 martie, pp. 9-14.

⁵³¹ „Transilvania“, XVIII, 1887, nr. 5-6, 1-15 martie, p. 11.

⁵³² „Transilvania“, XVIII, 1887, nr. 5-6, 1-15 martie, p. 11.

[Fragment din poezia „*Suspinul unei românce*”]⁵³³

Cu ochii plini de lacrimi, cu mânilor-nclăștate
Spre cer cătând adese, cu inima rănită,
Ce-n pieptu-mi de durere ca moara în vânt se bate
Suspin și plâng cu jale etatea aurită.

Când tânără în horă jucam și eu la nunți
Gătită în veștminte lucrate tot acasă,
Atunci era rușine ca fetele de frunte
Să poarte-atâtea trențe și haine de mătăasă.

Pieptarele de piele, cojoace de berbece
[Mă-re] nu se mai poartă, în locu-le [jubice?]
De pânză, numa bluze subțiri, și iarna rece
Și dărdăie-n guriță dinții, de noi ferice!

Catrințele în rochii pre alocurea-s schimbate
Și pletele în concieri curând vor să se urce.
Urmează Malacoful și fustele-nfoiate
S-alunge simplitatea și gustul bun să-l strice.

⁵³³ [„Fragment de poezie preluat din „Foaie pentru minte, inimă și literatură“, 1859, pag. 330“], Cf.: „Transilvania“, XVIII, 1887, nr. 5-6, 1-15 martie, p. 12.

Cum se mai strică lumea! Ce am ajuns, o, Doamne
Să vezi cum româncuța-și vinde mițiu și lână,
Din care țesem catrințe și cumpără cartoane
Lucrate în altă țară și de o străină mână.

Iar fetele sărace, ce n-au nici oițe,
Nici alta ce să vândă; își lasă sat și casă,
Se duc pre la orașe, servesc pentru hăinuțe
Și-adesori durere! Schimbând portul și-l lasă.

De ce așa podoabe? Când n-ai pământ d-o palmă!
De ce atâta lustru? Când ești în tălpi calică!
Mai bine-o petecuță de loc pentru cea hrană;
Mai bine-o junincuță să duci la cel voinic.

**[„Fragment de poezie preluat din „Foaie pentru minte, inimă și
literatură“, 1859, pag. 330“]**

[Poezie populară]⁵³⁴

apoi

Se mergem, frați, la școală,
Că-i timpul să învățăm

Românul de nu învață,
Din lume e pierdut,
Că moșul o viață
A duce s-a trecut!
Numai știința
Și iscusința
Ne pot scăpa,
Dar fără ele
Necazuri grele
Ne-or inunda.

⁵³⁴ „Transilvania“, XVIII, 1887, nr. 5-6, 1-15 martie, p. 14.

[Imn]⁵³⁵

**Imn și Odă dedicate Preasfinției Sale Părintelui Episcop al
Caransebeșului, Ioan Popasu, la jubileul său sacerdotal
de 50 ani, 9 martie 1887,
de Zaharia Boiu, jun. (Muzica de G. Dima)**

Sfântă zi de sărbătoare!
Să cântăm și să strigăm,
Și c-un suflet și c-o gură,
Pre păstor să-l laudăm.
Care turma risipită
De prin munți o adună,
Sub toiagul mântuirii,
La viață o cheamă.

⁵³⁵ „Transilvania“, XVIII, 1887, nr. 9-10, 1-15 mai, p. 15.

[Corul copiilor]⁵³⁶

Pastorul să trăiască ani mulți în fericire,
Și oile și mieii să-i pască în iubire!
Cântarea noastră zboară la ceruri pentru El,
Iubește, bun părinte, poporul tinerel!

Iată templul în ruine
Se ridic-un Nou-Sion,
Și cuvântul ce dă viață,
Iar răsună din amvon!

Iată muzele suave,
Care lumina o iubesc,
Pe-a Banatului verzi plaiuri,
Vesele se regăsesc!

⁵³⁶ *Ibidem.*

[Corul bărbaților]⁵³⁷

Păstorul să trăiască ani mulți în fericire!
Cuvântul lui pătrunde la cerului mărire,
Renaștere imploră la un popor bărbat,
A Romei viață mare, sădită în Banat.

Jumătatea unui secol
Domnului tu ai servit,
Și credința strămoșească
Ne-ntinată o ai păzit.

Veselește-te, saltă ziua,
Ca cel Simeon bătrân,
Când cuprinse mântuirea,
Ce-i trimise al său stăpân!

⁵³⁷ *Ibidem.*

[Corul bătrânilor]⁵³⁸

Păstorul să trăiască ani mulți în fericire,
A muncii sale fructe să guste-n adumbrire!
Cu vârsta nu mai este între bătrâni Ioan.
Dar sufletu-i e tânăr, e suflet de român

[Corurile întrunite]⁵³⁹

Păstorul să trăiască ani mulți în fericire!
Cu turma un trup și-un suflet, iubire și iubire!
Un secol, o, Ioane, plinească cursul tău
Prin faptele luminii mărintzind pre Dumnezeu!

⁵³⁸ *Ibidem.*

⁵³⁹ *Ibidem.*

[Odă]⁵⁴⁰

I.

Colo-n Ardeal la miază-zi ,
Ș-oglinda măiestuoasă
A Tâmppei frunte de granit
În Bârsa unduioasă;
Acolo un picior de rai,
Brașovul se extinde,
O mică lume de frumseți
În sânul său cuprinde.

Acolo, dar, la anul opt
În lume puse pasul
Un prunc de buni părinți creștini,
Numit Ioan Popasu.
Băiatul crește încetișor,
Cum crește în munți stejarul
Dar crește sigur și frumos
Cu vârsta și cu darul.

Acuși, acuși a terminat
Cu cartea românească,
Și trece în zbor la cea mai grea
Nemțeasca și greceasca.

⁵⁴⁰ *Ibidem*, p. 16.

Deja cetește apostolul
Și cântă în psaltichie⁵⁴¹,
Și spune predica de rost,
Minune: ce o să fie?

Dar anii de aur trecu zburând
Copilul este june,
Și la apus știința sa
Aleargă s-o-ncunune,
Da, ca albina prin câmpii
Săltând din floare în floare,
Adună în suflet primitor
A muzelor odoare.

Și când re-ntoarce ca bărbat
La vatra părintească,
Biserica c-un lung suspin
Îl cheamă s-o servească.
Căci, vai! sărmana proteja
Viața sa în sclavie
Sub sarcini, lipse, umiliri,
Nici moartă, dar nici vie.

Vai, steaua ei la răsărit
S-a fost ascuns în ceață,

⁵⁴¹ psaltichie - muzică bisericească, vocală, cântată în Biserica Ortodoxă Română. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/psaltichie/937237> la 15.11.2023, ora 6:47.

Ba însuși soarele, părea,
Smolise a sa față,
Căci noaptea, noaptea cea mai grea,
Abisul suferinții.
E care ține p-un popor
În jugul neștiinței!

El n-are d-albe sărbători,
Care sufletul avântă,
Ci îmbrânțește sub poveri,
Și blastă, nu cântă.
Și jugul greu și tot mai greu,
Ce îl impun tiranii,
Îl moștenesc din neam în neam
Fii și nepoți — sărmanii!

Pân-colo sus, unde s-aruncă
Ai lumii sorți în urne,
De lume mai presus — se fac
Consilii — adânci, nocturne;
Și tatăl Sfânt, care-a creat.
Pe om la libertate,
Dezleagă jugul c-un cuvânt
De gratii nesecate.

II.

Iată cerul se-nserină și d-odată se ivește
O pleiadă d-albe stele ce vederile-ți răpește!
Ele cresc și cresc în flăcări ca diamantii străluciți
În coroana unui rege; toți, ce-i văd, rămân uimiți.

Și ca steaua din legenda sacră, ce pe Magi conduse
La-al mântuirii leagăn, și apoi numai apuse,
Astfel stă pleiada noastră în splendoare neclintit,
Unde șed nepoții Romei, transplantați la răsărit
Laurian, Cipariu scrutează ale limbii vechi izvoare,
Maiorescu caută frații risipiți printre popoare;
Barițiu mințile deșteaptă, iar Bărnăuțiu cel chibzuit
Ale dreptului origini chiar în fire le-a găsit;

Mureșianu lovește lira și din stânci în stânci Carpații
Întrunesc din patru unghiuri pe totii frații-nstrăinați
Iară Tu, părinte bune, cu al crucii viu cuvânt
Chemi poporul la-nălțime și-l ridici de la pământ

Eliad' și Lazăr saltă p-ale nemuririi plaiuri,
Șincai, Maior cu dulceață recunosc a voastre graiuri;
De acum nu mai e teamă că românul va pieri,
Când din neam în neam, o, Doamne, îi trimiți astfel de fii!

Românimea se deșteaptă. Cum sculase Salvatorul
Pe prietenul său Lazăr, în uimire stând poporul,

Vocea voastr-o chem afară din mormântul secular,
Întru care o ținuse un destin amar, amar.

Și precum dup-o mănoasă ploaie pajiștea înverzește,
Și câmpia și colina înflorește și-nrodește.
Prinzi și tu, o, fii ai Romei, a-nvia și a lucra,
Altă soartă-ntre popoare demnă ție a-ți crea.

Templele răsun d-odată de străbuna melodie,
Ton cu ton se-ngemănează într-o dulce armonie;
Toți ce-aud cântarea nouă stau, ascultă, se uimesc,
Cesta-i nația-n cădere? Cesta-i neamul românesc?

Școlile se-nalță șiruri, ele, sacrele focare,
Unde ard ca focul Vestei candelile seculare,
Ca să nu se mai re-ntoarcă nopți ca cele din trecut,
Și pământul să-l înece al sclaviei idol mut.

Iară tu, fiul luminii, forțele unind spre bine,
Ai zidit un far puternic ziua, noaptea să lumine;
De departe călătorul vede focul lui dorit,
Căci din Bârsa până-n Tisa seamăn sieși n-a găsit!

Și când pronia cerească în noianul grației sale,
Ne trimise meteorul, stele a-ntruni cu stele,
Pe păstorul cel mai mare, pe gigantele Andrei,
Tu ai fost din cei mai intimi, mai probați campioni ai săi.

Bucură-te, dar și saltă, o, bătrâne venerată,
Căci îți vezi cu-mbelșugare astăzi holdele-nspicate;
A poporului iubire o-ai purtat în pieptul tău,
Si iubire pe iubire el îți dă din sânul său.

III.

O, Caransebeș, care-n ruine
Plânseși de secoli nemângâiat,
Căci ale tale zile senine
Nori grei și negri le-au fost curmat:

Tu, biet orfane, fără mamă
Prin uși străine milă cereai,
Și nimeni în lume nu-ți ținea seama
Și să-ți pleci capul loc nu aveai;

O, Caransebeș, ruga-ți cu jale
La înălțime a străbătut.
Termin' acumă plânsele tale,
Ziua de grații ți-a apărut!
Iată bărbatul, vine la tine,
Care să curme lungu-ți suspin,
Blând și puternic, cum se cuvine,
Celui ce cerul i-a dat destin
Iată păstorul, din pribegire
Pe ai săi umeri te-a adunat,
Cu a sa viață din amorțire

Suflet din suflet ți-a insuflat!

Raza luminii se răspândește
Peste-ale tale mândre câmpii;
Templul se-nalță, crucea lucește,
Întru acesta vei birui!

Fii tăi cântă iarba și frunza,
Că turtureaua cuibu-și a aflat;
N-au să mai piară, n-au s- s-ascundă,
Au unu părinte adevărat!
O, Caransebeș, tu din ruine,
Astăzi al nostru vesel Sion,
Sus, te gătește, cum ști mai bine,
'Nalță la ceruri vers mulțișor!

Al tău părinte astăzi 'plinește
Un semi-secol Domnului său;
Vino, grabește, adu-i firește
Adu-i tributul simțului tău!

Mulți ani, Ioan, dar să ne trăiască
Rugile noastre umile zbor:
Secolul, Doamne, dă să-l 'plinească
Tot o turmă și-un păstor!

„Foaia diecezană”!

[Sfîntirea Curții de Argeș]⁵⁴²

Odă

de Vasile Alecsandri

I.

Românu-n timpuri de războaie
Pentru-al său [tărm]⁵⁴³ din moși-strămoși
Varsă tot sângele-i șiroaie,
De se umbrea sub nuori roși.
El înclina mândra sa frunte
Numai la cer, voind pe loc
Să stee 'nalt pre cât un munte
Între-a lui țară și-ntre foc.

II.

Apoi în timpuri de cădere
Cât era cerul ne-ndurat,
El stă pe gânduri în durere
De mari risipuri rezemat,
Și-ascultă plin de uimire
Glasul lor tainic, șoptitor,
Ce-i pomenea de-a lui mărire
Și în trecut și-n viitor.

⁵⁴² „Transilvania”, XVIII, 1887, nr. 13-14, 1-15 iulie, pp. 14-15.

⁵⁴³ [„tărm”] = [„țarină”, „pământ”].

III.

Românu-n timp de răsufare
Cu al său paloș vitejesc
Clădea mult trainice altare
Sub scutul Domnului ceresc,
Ca să privească lumi și soare
Cum neamul său și-a lui clădiri
În veci rămân nepieritoare
Printr-ale lumii zguduirii.

IV.

Cum de măsura mult măreață
A numelui ce-a moștenit
El stă cu soarta față-n față
Ea crâncenă, el neclintit!
Iar când suflă vânt de pieire,
Cum el în cale-i falnic stă,
Și pentru a țării mântuire
Vântul oprea și-l înfrunta.

V.

Curte de Argeș! ca și tine
Aproape-a fost el de mormânt,
In ochii liftelor străine
Păreați voi șterși de pe pământ,
Dar cât un stâlp e în picioare,
Nu cade templul dărâmat,

Și nici un neam viteaz nu moare
Cât el mai are-un fiu bărbat.

VI.

Un singur om de viață tare
Poartă în sân mii de omeni tari,
Precum o ghindă-n coaja-i are
Un verde codru de stejari.
Iar prin iubirea de moșie
Și prin credința în Dumnezeu
Un om plătește cât o mie
Stăpân pe viitorul său.

VII.

Așa tu, Curte legendară
Așa tu, drag român popor
În cursa soartei mult amară
V-ați dat un sacru ajutor
Și iată-ne azi iar cu fală
Strălucitori prin har ceresc,
El sub o mantie regală,
Tu sub veșmânt îngeresc.

VIII.

El vine-o! sfântă mănăstire,
Cu brațe pline de cununi,
După trei secoli să te-admire

Ca pe-o minune-ntre minuni.
O! monument, soarta ți-e mare!
Sub neoș Domn ai fost clădit,
Și-n mândra-ți nouă reînălțare
Azi sub un Rege ești sfințit

IX.

Privește-n jur, privește-n zare
Umbrele mari a celor morți,
Care-ți trimit o închinare.
De pe-ale veșniciei porți.
Mărirea ta este deplină;
Geniu a fost meșterul tău,
Ești demn de o nație creștină,
Ești demn locaș de Dumnezeu!⁵⁴⁴

⁵⁴⁴ Vezi și: https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/sfintirea_curtii_de_arges.html
la 19.11.2023, ora 10:49.

**[*Legendă de la Sfințirea Bisericii Curtea de Argeș,
închinată Majestăților Lor
Regelui Carol I și Reginei Elisabeta,
12 octombrie 1886*]⁵⁴⁵**

de Vasile Alecsandri

I.

Din Moldova cea nurlie,
Din voioasa Oltenie,
Din întreaga Românie,

De prin munți, de pe câmpii,
Din colnice, podgorii,
De pe văi cu ape vii,

Din orașe, de prin sate,
De la schituri depărtate,
Și mănăstiri ne-nchinate,
Au plecat în cete, cete
'Nalți flăcăi cu negre plete;
Roi bălai de mândre fete,

Și femei cu prunci la țată,
În catrință, în bundiță,

⁵⁴⁵ „Transilvania”, XVIII, 1887, nr. 13-14, 1-15 iulie, pp. 15-16.

În cămașă cu altiță,

Toate sprintene, ochioase,
Strânse-n fote fluturoase,
Și de mijloc mlădioase;

Unele din plai călare,
Altele din văi pe care,
Purtând flori, purtând ștergare,

Vin prin șesuri, prin păduri
Sfinți episcopi în trăsuri,
Iar pe jos, pe bățături,

Preoți, maice în șireag,
Slabi călugări cu toiag,
Zile-ntregi pășind cu drag.

Și din fundul celor munți
Trec prin ape fără punți
Albi mocani pe cai mărunți.

Vin pe drumuri juni ostași
Dorobanți și călărași,
Ageri, neaoși vulturași.

Toți în șiruri lungi, grămadă,
Și în haine de paradă,
Ochilor întinzând nada.

Gloata-ntreagă se adună,
Câmpu-n lung și-n lat răsună
Zgomotos, de voie bună,.

Căci ea merge-ntrânsa zare
De-o lumină ce apare
Pe sub ceruri mare, mare,

Cum mergeau neobosit,
Cei trei crai din răsărit
Spre luceafărul slăvit,

Ca să-nchine fruntea lor
Unui fraged pruncușor
Lumilor mântuitor!

II.

Dar ce este-acea lumină?
O biserică creștină
Ridicăta din ruină!

Domnul Neagoe-a clădit-o,
Timpul crunt a risipit-o

Carol Rege-a reînnoit-o.
Ș-acea lume în pornire
[Pasă vesel]⁵⁴⁶ s-o admire
În cereasca-i strălucire.

Iat-o lângă ea sosită
Împrejuru-i grămadită,
De podoaba sa uimită;

Căci în câmp din nou lucrată
Pare-o sculă nestimată:
Pe pământ din cer picată

Cu măiestrele-i cioplele
Cu-a ei turlle învârtele,
Care-i trag ochii la ele,

Și cu sfânta armonie
Ce din sânu-i lin adie
Sub nălțimea albăstrie

Lumea stă ascultătoare
Bolta e răsunătoare
De cântări pătrunzătoare

⁵⁴⁶ [„pasă vesel”] = [„pășea vesel”].

Ce-n văzduh se împreună
Cu zvon lung de tun, ce tună,
Și de clopot, care sună.

Dar tăcere! de odată
În mulțimea-nfiorată
Răsuflarea stă curmată.
Inimile bat mai tare,
Bătrâni, tineri, fiecare
Mai pătruns, mai viu tresare.

Ce se fie? pe orice munte
Țipă vulturi, șoimi de frunte,
Zboară umbre mari, cărunte.

Orice frunză re-nverzește,
Orice râu apele-și crește,
Orice pom din nou rodește!

Însuși sorele-n splendoare,
Sol trimis la sărbătoare,
E mai nou, mai splendid soare

Taina este săvârșită!
Ascultați! [lavra] sfințită
Zice lumii pironită:
Voi ce-n viață vă luptați,

Voi ce raiul căutați
Sânu-mi e deschis, intrați!

Eu sunt mâna mângâierii!
Eu sunt balsamul durerii!
Eu sunt cumpăna puterii!

III.

Preoțimea toată-afara
În veșminte, în tiară,
Se înșira-acum pe scară.
Jos, în curte oameni mii
Și neveste și copii
Se îndeasă-n straturi vii,

Ca să vadă în lumină
Sus, drept ușa cea divină,
Pe-a lor Rege și Regină!

Iată-i!... El în capul scării,
Stă purtând odorul țării
Paloșul neatârării.

Ea, pe fruntea Sa domnească;
Purtând nu stema regească,
Ci marama țărănească!

Și pe boi frumos cu fală
Fota cea națională,
Ca o mantie regală!

Ia priviți!... striga mulțimea
Cum a înfrățit mărimea
Și-al ei tron cu țărănimea.

Ea-i de noi!... A noastră este!
Parcă-i zâna din poveste!
Zic copile și neveste.

Și cu toate mii și sute,
În dorința lor pierdute,
Ar vrea mâna-i s-o sărute.

Dar un semn Regele face...
Și pe loc poporu-n pace
Nemișcat, se-nclină, tace.

Regele cu glasul tare
Îi grăiește de altare
Și de-a legii respectare.

În cuvinte cumpănite,
Din tot sufletu-i pornite,
Cu măreț avânt rostite,

El îi spune-n grai de Rege:
Că moșie, domn și lege
Trebuie strâns ca să se lege!

Că credința n Dumnezeu
Pune sfântul scut al său
Între bine și-ntre rău!

Iar pe când glasu-i tot crește
Bolta sfântă-l însoțește
C-un răsunet, ce uimește.

Și-ai zidirii porumbei
Freamăt fac din clopoței,
Ca un zbor de îngerei,

Ura-n ceruri se ridică!
Ceru-n două se despică,
Ploi de raze din el pică,

Și, ferice, tot poporul,
După cum îl duce dorul
Vede-n față-i viitorul!

IV.

O! moment de re-nviere!
Amintirea-i nu va pieri
Cât va sta crucea-n putere!

Căci avut-a martori mari
Vechi ctitori legendari,
Munții, codrii de stejari.
Și bătrânul Argeș, care
Duce-va astă serbare
Dintr-o zare-n altă zare!

Fosta-m încă și eu fată,
Și pe turla cea măreață
Amu zărit cinci umbr-n viață.

Una blând a cuvântat:
Neagoe, al meu bărbat...
Fie Domnul lăudat!

Sfânta noastră Mănăstire,
Și a noastră pomenire
Scoase sunt de la pieire!

Alta zise cu oftare:
O, Manole, meșter mare,
Azi e ziua de scăpare!

După veacuri de urgie,
Am ieșit din temelie
Eu, sărmana ta soție,

Și-ncetat-am de-a mai plânge,
De-a mai zice: crunt mă frânge
Zidul tău care mă strânge!

Azi în locu-mi spre-ntărire
Pentru falnica-ți zidire,
O Regină cu iubire.

Pe altar prinos depune
Cartea Sa de rugăciune
Ce-o s-aducă zile bune.

Toată scrisă, zugrăvită,
Și de mâna Ei slăvită,
Cu minuni împodobită.

Aibă trai ca gândul Său!
Eu cu pruncușorul meu
Zbor în cer la Dumnezeu!

Astfel umbrele șopteau,
La popor cu drag priveau,
Ochii lor se-nveseleau;

Apoi tainic, cu zbor lin
Dispărut-au în senin
Ca un vis, ca unu suspin.

Iar în urma-le, în soare,
A rămas strălucitoare
Lavra-n veci nepieritoare⁵⁴⁷.

[Traduceri din poeziile lui Vasile Alecsandri]⁵⁴⁸

[*Schönes Kind*]⁵⁴⁹

O! holdes Kind gîb Kunde
Vom Land', das dich gebar
Mit lachelnd sussem Munde
Mit Aeuglein lieb und klar.

Welch vielbeglückter Engel
Bracht' aus dem Himmel dich!?
Auf diese Welt voll Mangel
Als Fremdling! her, o sprich!
Ein Lichtbild voller Helle

⁵⁴⁷ Vezi și: https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/legenda_sfintirii_bisericii_de_la_curtea_de_arges.html la 19.11.2023, ora 12:37.

⁵⁴⁸ „Transilvania”, XVIII, 1887, nr. 15-16, 1-15 august, p. 35.

⁵⁴⁹ *Ibidem*.

Din Gura Satului și Inima Țării

Bist du, in gold'nem Glanz
Des ew'gen Gluckes Quelle,
Erldsungengel ganz!

Vom Himmel stiegst du nieder!
Und deiner Stimme Ton
Bringt Trost, wie fromme Lieder
Wenn bange Stunden droh'n!

Aus dem Romanischen des W. Alecsandri übersetzt.

**Hermannstadt am 7 Juli 1883,
Eugen Muller!**

**Traducere ungurească a poeziei lui
Vasile Alecsandri**

[*A Latin Nepfaj Eneke*]⁵⁵⁰

Irta: Alexandri Vazul

A latin nepfaj a kiralyo
A nepek kozt, kik itt nagyok-,
Dics-csillagot hord homlokan o,
Mely mindenkorra fonragyog.
Rendeltetese: csak elore
Hatolva lepni nagyszerun,.
Elol megy o, — nepek vezere, —
Nyoman vilagot szorva hűn.

A latin nepfaj deli szűzlany,
Edes búbaja elragad;
Az idegen, ot latva utjan,
Terdre borul a vagy miatt.
O furge, szep, s mosolyg' orokre,
Felhotlen, enyhe eg alatt;
A ragyogd nap az & tükre,
A fürdoje tenger, — hab-smaragd.

⁵⁵⁰ „Transilvania”, XVIII, 1887, nr. 15-16, 1-15 august, pp. 35-36.

A latin faj dus mjnden kincsben
Amik e foldon termenek,-
S a tobbi nep-testverrel minden
Javat orommel osztja meg.
De rettentó, ha gyul haragra,
S megvalto karja barkiert —
Lesujt a durva zsarnok hadra,
S ha kuzd on-dicsosegiert.

Midon a szent biro elott majd
A vegitelet napja kel,
S megkerdik ottan a latin fajt:
„A fodon, szolj, — te mit tevel?”
Fenhangon o felel ekepen:
„Uram! ott lent, minden felek:
Csudalattal betelt szemeben:
En teged kep viseltelek!”

**Brasso, 1878 Julius 30-an,
Rapolty Karoly!**

[Bradul la morți]⁵⁵¹

Pe drum se cânta:

Bradule, bradule,
Ce rând ai avut,
De te-ai scoborât
De la loc pietros,
La loc marghelos?
Eu rând n-am avut
Pa la mine or venit
Patru, cinci voinici,
Toți cu capul gol,
Și toți cu topoare,
Toți să mă doboare
Până m-au tăiat
Mi-or tot fluierat,
Și s-au lăudat,
Că ei m-or sădi
La mijloc de sat.
La cel loc [chitat],
La lină fântână
Unde-i apa bună,

⁵⁵¹ În localitatea Cugir, lângă Orăștie, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, se păstra o datină strămoșească la înmormântarea unui fecior. Băieți și fete din sat aduceau un brad de la munte, cu o mare ceremonie, îmbrăcați în costume naționale românești, și îl plantau la mormântul feciorului decedat. Vezi: „Transilvania”, XVIII, 1887, nr. 15-16, 1-15 august, p. 36.

În corn de grădină.
Da ei m-au sădit
La cap de voinic,
La cel loc jalnic.
Bradule, bradule,
Nu te supăra,
Că voinicu-mi are
Un dulce de taică
Și o dulce maică
Și frați și surori,
Veri și verișoare,
Se vor aduna
Și te-or lăcrăma,
De nu te-i usca.

(După tot acest ceremonial, se repeta: *Bradule, bradule, nu te supăra*)

În casă se cânta:

Voinice, voinice,
Nu-mi place, nu-mi place,
Ce nevastă-mi ai.
Înaltă, minunată,
Înaltă și subțire,
Crescută-n pădure,
Tăiată-n secure.
Voinice, voinice.

Răducu Rușeț

Nu-mi place, nu, nu!

Cu ce-i îmbrăcată,

Cu haină uscată.

Voinice, voinice,

Nu-mi place, nu, nu,

Cu cei învelită,

Cu frunză încrețită.

(După fiecare vers se repetă: *Voinice, voinice...*)

I. P. Ignat!

1888

**[Strofă din poezia „*Trecutul la Mănăstirea Dealu*”, de
Grigore Alexandrescu]⁵⁵²**

...Si dacă s-o întâmpla
Cu vreme România să ridice fruntea sa,
Pe-a Dâmboviței vale oștiri de s-ar ivi,
Ai luptelor cumplite părtași ei iar vor fi!

**Grigore Alexandrescu,
*Trecutul la Mănăstirea Dealu!***

⁵⁵² [„Ioan Ghica, *Amintiri despre Grigore Alexandrescu*. Scrisoare către V. Alecsandri, Londra, 15 ianuarie 1866”], în „*Transilvania*”, XIX, 1888, nr. 1-2, 1-15 ianuarie, p. 4.

**[Strofă din poezia „*Răspunsul Cometei*”,
de Grigore Alexandrescu]⁵⁵³**

Mulți oameni mari și buni
Lumii folositori
Au fost persecutați
În vremea ce au trăit
Și foarte lăudați
După ce au murit

**Grigore Alexandrescu⁵⁵⁴,
Răspunsul Cometei, 1858!**

⁵⁵³ *Ibidem*, p. 5.

⁵⁵⁴ George Călinescu, *Istoria literaturii române*: compendiu, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, pp. 72-75.

[Vulpoiul predicator]⁵⁵⁵

Fabulă,

de Grigore Alexandrescu

Un vulpoi cuprins de boală,
La putere foarte prost,
Însă învățat în școală,
Logica știind de rost,
Făcu plan ca să vorbească
Și să predice-n pustii;
Se silea să dovedească,
C-un stil dulce, vorbe mii,
Că cu o simplitate
Și cu traiul cel cinstit,
Cu năravuri lăudate,
E oricine fericit;
C-astă lume desfrânată
Totdeauna ne-amăgește,
Fără a ne da vreodată
Câte ne făgăduiește.
Dar la buna-i predicare
Nimeni nu da ascultare.
Câțiva șoareci, cerbi de munte

⁵⁵⁵ În „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 1-2, 1-15 ianuarie, p. 6 au fost publicate doar ultimele două versuri ale fabulei „Vulpoiul predicator”, scrisă de Grigore Alexandrescu. Redăm întreaga fabulă pentru importanța sa literară și moralizatoare.

Veneau rar să o asculte;
Însă ei în depărtare,
Neavând nicidecum stare
Fără cinste sau favor,
Nu putea da-ncredințare,
Slavă ăstui orator.
Așa el schimbă vorbirea,
Defăimă năpăstuirea,
Pe urși, tigri, lei, [pardoși],
Arătând a lor turbare
Și a sângelui vărsare,
Și că sunt nesățioși.
Atunci cerbi, ciutele toate
Ascultau întru mirare,
Și în lacrimi cufundate
Plecau de la adunare.
Vulpea-și făcu mare nume;
Un leu foarte cu credință,
Domn p-acea parte de lume,
Să o vază-avu dorință:
Deci și ea cu bucurie
La palat grăbi să vie,
Unde ajungând vorbește;
Tonul ei înmărmurește
P-ai pădurilor tirani:
Cu putere ea descrie
Slaba nevinovăție,

Pradă acestor dușmani,
Cufundată în durere,
Cerând la-nalta putere
Asupră-le ajutor.
Curtezanii în mirare
Ascultau cu supărare,
Căci așa vrea prințul lor,
Care plin de bucurie
La palat pofti să vie
Vulpea în acel minut.
Ce-ai vorbit, îi zise-mi place,
Căci prin tine mi se face
Adevărul cunoscut;
Însă pentru osteneală,
Spune fără de sfială,
Ce vrei? slujbă, rang sau bani?
Oratorul zise-ndată:
Prințule, în loc de plată,
Aș pofti câțiva curcani.

Grigore Alexandrescu, *Vulpoiul predicator*⁵⁵⁶

⁵⁵⁶ <https://www.povesti-pentru-copii.com/fabule/grigore-alexandrescu/vulpoiul-predicator.html> la 28.11.2023, ora 7:12.

[...] ⁵⁵⁷

Tu care ai fost din pruncie al muzelor favorit
Și ca strămoșeasca-avere geniul l-ai moștenit,
Cântăreț al primăverii...

Grigore Alexandrescu

[Epistolă către D. I. A.] ⁵⁵⁸

Spre apus curge o apă între două țări hotar,
Frați a căror neunire a avut sfârșit amar,
Pe o margine e zimbrul, iar pe alta un vultur,
Care nici nu mai visează la al Tibrului murmur,
Care sub o nouă formă și numire ce-a luat
Că mulți cântecul, purtarea și năravul și-au schimbat.

⁵⁵⁷ „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 1-2, 1-15 ianuarie, p. 6.

⁵⁵⁸ *Ibidem*.

[Versuri din poezia „Anul 1840”]⁵⁵⁹

Să stăpânim durerea care pe om supune
Să așteptăm în pace al soartei ajutor...

Grigore Alexandrescu!

[Strofă din poezia „Miezul Noptii”]⁵⁶⁰

Frumoasa primăvară acum se grăbește
La caru-i se înhame pe zefirii ușori,
Pășește și în urmă-i verdeața se ivește
Și cerul se dezbracă de viforoșii nori.

Grigore Alexandrescu!

⁵⁵⁹ *Ibidem*, p. 7. În „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 1-2, 1-15 ianuarie, p. 7, apar doar primele două versuri din strofa 1. Vezi întreaga poezie a lui Grigore Alexandrescu pe: <https://poetii-nostri.ro/grigore-alexandrescu-anul-1840-poezie-id-27609/> la 30.11.2023, ora 7:57.

⁵⁶⁰ „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 1-2, 1-15 ianuarie, p. 7.

[Strofă din: „*Epistolă către Voinescu, II*”]⁵⁶¹

A zis...

Că lupii, urșii, leii, vorbesc de stăpânire,
Că lupul e cutare ce judecă, despoaie,
Și ia după om pielea ca lupul după oaie,
Ca lebăda e omul ce dă povățuire
Acelor care umblă pe calea de pieire...

Grigore Alexandrescu!

**[Exemple de strofe din poezia
„*Umbra lui Mircea la Cozia*”]⁵⁶²**

Mircea! Îmi răspunde dealul, Mircea! Oltul repetează;

Acest sunet, acest nume valurile îl primesc,
Unul altuia-l spune, Dunărea se înștiințează
Și-ale ei spumate unde cătră mare îl pornesc.

.....

Lumea e în așteptare...turnurile cele nalte
Ca fantome de mari secolî, pe eroii lor jălesc
Și-ale valurilor mândre generații spumegate
Zidul vechi al mănăstirii în cadență îl izbesc.

[Grigore Alexandrescu, *Umbra lui Mircea la Cozia*]

⁵⁶¹ *Ibidem.*

⁵⁶² *Ibidem.*

[...] ⁵⁶³

„Ia-ți nădragii de atlas
De-ți fă steagul la Parnas”.

Grigore Alexandrescu

[Strofă din poezia „*Cântecul soldatului*”] ⁵⁶⁴

Pe câmpul României
Trompeta când răsună
La glasul datoriei
Oștirea se adună....

Grigore Alexandrescu!

[Versuri din poezia „*Codreanul*”] ⁵⁶⁵

„Măi badiță, măi crășmar,
Ad-o ploscă de Cotnar....”

Vasile Alecsandri

⁵⁶³ *Ibidem*, p. 8.

⁵⁶⁴ *Ibidem*.

⁵⁶⁵ [„Dr. I. Crisianu, profesor, „Etymologicum Magnum Romaniae” și starea în care actualminte se află limbistica comparativă în România”], în „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 1-2, 1-15 ianuarie, p.15.

[*Proverb*]⁵⁶⁶

„Că ele nu te întreabă,
D-ai negustorie slabă,
Ci *ado*! dă-i!”

Anton Pann!

[...]⁵⁶⁷

„Ridică-te Doamne, Dumnezeu sfinte,
De-ți înalță mâna și-ți *ado* aminte" etc.

Arsenie de la Bisericiani!

[...]⁵⁶⁸

Ceru-i senin, însă mâhnirea
În pieptu-mi se ascunde
Spus-am lumii, i-am tot spus...

⁵⁶⁶ *Ibidem.*

⁵⁶⁷ *Ibidem.*

⁵⁶⁸ *Ibidem.* Nu este menționat autorul acestor versuri în „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 1-2, 1-15 ianuarie, p. 15.

[...] ⁵⁶⁹

O, mamă, fiul rătăcit,
Venitu-și-a în sine.

Andrei Bârseanu!

[...] ⁵⁷⁰

O! vino iar în al meu braț,
Să te privesc cu mult nesaț,
Să razim dulce capul meu
De sânul tău, de sânul tău!

Mihai Eminescu!

⁵⁶⁹ *Ibidem*, p. 16.

⁵⁷⁰ *Ibidem*.

[...] ⁵⁷¹

Țara mea are câmpii mănoase,
Dealuri înalte cu mândre flori,
Izvoare limpezi și răcoroase,
Un cer albastru, prea rar cu nori,
Între munți falnici, plini de-avuție
Străinii află azil în ea,
Îi alăptează cu bucurie;
Ah, eu sunt mândru de țara mea!

Țara mea are neveste brune,
Neveste blonde cu ochii vii,
Cu sânuri albe, cu inimi bune,
Cu cosițe negre și aurii:
Are copile ca niște zâne,
Ce orice durere cumplită, grea
Cu a lor privire pot să aline;
Ah, eu sunt mândru cu țara mea!

⁵⁷¹ Pentru această poezie nu a fost precizat titlul și autorul. A fost recitată cu ocazia Adunării generale a „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Populului Român (ASTRA), ținută în anul 1888, în Abrud. Vezi: „Suvenire de la Adunarea generală din Abrud”, în „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 17-18, 1-15 septembrie, p. 8.

[*Rugăciunea din opera „Mihai”*]⁵⁷²

Mare Doamne al puterii
De sus cată pe-a mea țară;
Ochiul tău, al prevederii
Vadă soarta cea amară
Și-o [protegă]⁵⁷³ neîncetat, etc.

[*Cântecul Mărgăritei*]⁵⁷⁴

strofa 6

Dar ce zic? Ah? unde este plai
Mai frumos, mai vesel, mai bun de iubire,
Decât țara noastră, acest dulce rai,
Plin de încântare, plin de fericire?
Acolo-mi e dorul, acolo mă vreau,
Lasă-mă aicea să mor, dragul meu.

⁵⁷² „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 17-18, 1-15 septembrie, p. 8.

⁵⁷³ [„protegă”, cuvânt găsit și sub forma „protégé”, „proteje”] = [„a proteja”]. Expresia/cuvântul apare și în filmul „Pădureanca”, în regia lui Nicolae Mărgineanu, din anul 1987: Iorgovan, fiul lui Busuioc, spunea la un moment dat: „Doamne, ține-l și-l proteje!”. Personajul principal al nuvelei omonime a lui Ioan Slavici (Pădureanca), Iorgovan, după care a fost realizată ecranizarea românească din anul 1987, se referea la următorul raționament: „Să-l protejeze Dumnezeu pe Împăratul Imperiului Austro-Ungar, Franz Joseph (Francisc Iosif, 1848-1916), silogism uzitat ironic într-un birt din sat. Vezi filmul integral pe: <https://www.youtube.com/watch?v=RQ7G2nvP2Dc> la 30.11.2023, ora 16:14. Vezi și: Ioan Slavici, *Pădureanca*, Editura Top Publishing, București, 2020.

⁵⁷⁴ „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 17-18, 1-15 septembrie, p. 8.

[Cântece populare românești]⁵⁷⁵

La plug și la sapă, românul cânta astfel:

Păcurariul la oi,
Feciorașul la boi⁵⁷⁶

La coasă, la culesul cânepii, la secerat și când aduce cununa de grâu:

Cununa de unde vine
Rămâne țarina plină;
Cununa de unde pleacă
Multe cară se încarcă⁵⁷⁷.

***La culesul porumbului (mălaiului), la storsul vinului, fete, feciori
și neveste, toți, cântă și horesc, la șezători și la jocuri, când duc mireasa
la ospățul nunții, când sosesc cu mireasa înaintea casei mirelui,
înconjurând scaunul și stropind cu grâu strigau:***

Ieși afară soacră mare,
Că-ți aducem noră tare⁵⁷⁸.

⁵⁷⁵ Vezi: [„Disertațiune despre „Poesia poporală”, de Petru Mureșanu Șireganul, anunțată la Adunarea generală a Despărțământului XII al „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român” în Ileanda Mare, în 30 august 1888”], în „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, pp.5-9.

⁵⁷⁶ *Ibidem*, p. 6.

⁵⁷⁷ *Ibidem*.

⁵⁷⁸ *Ibidem*.

La închinarea pomului nașului/ nănașului celui mare:

Să fi nănaș veselos,
Că-ți închinăm pom frumos⁵⁷⁹.

***În anul 1857, pe „dealul nucului”, în Mintiul românesc,
folcloristul Petru Mureșanu Șireganul auzea cântându-se:***

Luniță luminătoare,
Voi stele strălucitoare,
Luminați mai cu tărie
Scumpa mea călătorie
Du-ți lumina înfocată
Pe cărarea întunecată
Să văd calea de a mă duce
La iubita mea cea dulce,
Care tristă și deșteaptă
Și cu mare dor m-așteaptă
Ca să mă duc cât mai tare
Să-mi de' dulce sărutare⁵⁸⁰.

„Familia”, 1873!

⁵⁷⁹ *Ibidem*.

⁵⁸⁰ *Ibidem*. Doină preluată din „Familia”, din anul 1873. Revista „Familia” a apărut inițial la Pesta în anul 1865, apoi la Oradea, a lui Iosif Vulcan. În această revistă literară și culturală a debutat Mihai Eminescu (1850-1889). Vezi: Răducu Rușet, *Comitete de redacție și politici editoriale în presa românească din Transilvania și Ungaria. Intelectualitatea jurnalistică românească din anii 1838-1918*, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2015, passim.

***Cântece și doine de jale ale sălăjenilor de pe sub codru venind
seara de la lucrul câmpului (1861):***

Cine a zis întâia doină
D-arsă i-a fost inima
Jele-i Doamne cui i jele
Jele-i e inimii mele⁵⁸¹.

***[Cântec popular românesc doinit în munți
și la „țară” / sat]⁵⁸²***

Duce-m-aș eu de pe aici,
Dar îmi par zilele mici;
Da-am socotit să mă las
Până colea la Ispas,
Până încolo la Rusale,
Că-atunci va fi ziua mare;
Și-atunci, Doamne, bine-a fi
Omul de-a se pustii
Și de-a trece-n altă țară,
Unde-i slujba mai ușoară
Și plata mai bunișoară
Cu mândra de subsuoară.

și

⁵⁸¹ „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 6.

⁵⁸² *Ibidem*.

Am avut o mândră dragă
O am lăsat la domni să tragă
Dacă-am văzut că-i greu,
Pusu-m-am și-am tras și eu.

„Gazeta Transilvaniei”, nr. 53, 1888!

[*Cântec popular românesc doinit în munți și la țară /sat*]⁵⁸³

Frunză verde iasomie
Spusu-mi-a măicuța mie
Că mi-a face-un buibalac,
Și m-a da după-un diac.
Mie nu-mi trebe diac,
Nici pieptar, nici buibalac,
Ci catrință-n patru iță
Să fiu și eu jelărită,
Să mă duc cu ciuru-n curte,
Cum se duc cele mai multe.

„Gazeta Transilvaniei”, nr. 173, 1888!

⁵⁸³ *Ibidem.*

[Dorul românului]⁵⁸⁴

Cine n-are dor pe vale,
Nu ști luna când răsare
Nici noaptea câtu-i de mare,
Cine n-are dor pe luncă
Nu ști luna când se culcă,
Nici noaptea câtu-i de lungă.

Nu e dorul mare câne
Preste multe dealuri vine,
Nicăieri nu se alină
Până la a mea inimă;
Nicăieri nu poposește
Până la mine sosește

Cine are numa-un dor,
Trăiește mult mai ușor;
Eu am două doruri grele,
Dorul meu și-al mândrei mele.

Frunză verde lemn uscat
Cine-n lume n-a umblat
Zile-ntregi nebun și beat
De dor ars și supărat.

⁵⁸⁴ *Ibidem.*

A aștepta și a nu veni,
A te culca și a nu dormi
A iubi și a nu te iubi:
Sunt trei lucruri de-a muri⁵⁸⁵.

„Gazeta Transilvaniei”, nr. 119, 1888!

[Pозиția /pusețiunea fetelor]⁵⁸⁶

Cine mi drag nu mă cere,
După urât cine-a mere;
Vai de mine ce să fac,
Care-mi place, eu nu-i plac;
Vai de mine, ce se fie?
Cui îi plac, nu-mi place mie.

Vai de doi ce se iubesc,
Și între sine nu-ndrăznesc;
Inima lor li legată

⁵⁸⁵ Redactorul revistei „Transilvania” din anul 1888 precizează faptul că această doină, preluată din „Gazeta Transilvaniei”, nr. 119, 1888, este o traducere din limba italiană (varianta originală a acestei creații folclorice a fost/este în italiană), iar doina adusă în atenția cititorilor vremii a fost tradusă eronat în unele locuri. Explicația constă în schimbarea antitezelor și a versificației poetice. În limba italiană un vers suna/se pronunța astfel: „Servire e non gradire”, o antiteză fiind schimbată cu alta. Vezi: „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 6.

⁵⁸⁶ „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 6.

Și dragostea nu-și arată.

Frunză verde frunzulică,
Ce ne-om face mândrulică;
Ne-am lua, nu ne putem
Ne-am lăsa, nu ne îndurăm,
Omenii ne vorovesc,
Părinții nu ne voiesc,
Părinții pute-ar face
Nouă să ne dee pace.

„Tribuna”, nr. 299, 1886!

[*Poziția/pusețiunea fetelor*]⁵⁸⁷

Mândră la inima mea
Este-un râț și-o fântânea;
Râtu-i făcut de urât,
Fântâna de necaz mult.

„Viitorul”, nr. 1, 1887!

⁵⁸⁷ *Ibidem.*

[Poziția / pusețiunea fetelor]⁵⁸⁸

Ști tu mândră ce ți-am spus
La sapă de cucuruz,
Unde-or fi oameni mai mulți
La mine să nu te uiți;
Unde-oru fi mai puținei
Ochii tăi să fie-ai mei.

Foaie verde foi de flori,
Leliță cu galbiori
Te iubesc, dragă, de mor
Zi și noaptea până-n zori

Foaie verde foaie lată
Arde-le-ar focul de stradă
C-am colindat ziua-ntreagă
După o dragă de amantă.

„Dorul”, 1885!

⁵⁸⁸ *Ibidem*, p. 7.

[*Caracterul românului*]⁵⁸⁹

Așa-i bietul românaș,
El e blând și drăgălaș,
Orice-i spun, câtu-l sucesc
Câtu-i zic și-l amăgesc,
El rămâne adevărat
Român verde și curat.

„Lipitorile satelor”!

[*Cu privire la port*]⁵⁹⁰

Bine-i stă mândrei gătată
Cu veștminte de la șatră,
Dar mai bine i-ar șede
De-ar fi făcute de ea.

„Transilvania”, nr. 43, 1887!

⁵⁸⁹ Redactorul revistei „Transilvania” amintește că nici această poezie nu este culeasă din popor, ci este, așa cum se vehicula în București, în vremea respectivă, o „poezie de contrabandă”, adică era inventată/scrișă de un cărturar/poet/scriitor, iar apoi vândută ca fiind autentică, culeasă din folclorul nostru românesc. Vezi: „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 7.

⁵⁹⁰ „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 7.

[*Fantezie exaltată*]⁵⁹¹

Câte picături de ploaie,
Câte inimi trag nevoie,
Fulgi de nea câți cad din nori.
Câte grăunțe-s la mori,

Pe luncă câte flori cresc
Pești în mări câți se găsesc
Atâtea dureri mă-apucă
Când la lelea nu mă duc!

(„Crede cine-a vrea”!)

⁵⁹¹ Nici această poezie nu este originală, ci reprezintă varianta unei „poezii de contra-bandă” (aceste poezii erau scrise de diferiți cărturari/oameni de litere, iar apoi vândute ca fiind autentice, culese din popor, din folclorul nostru românesc), așa cum lasă să se înțeleagă expresia de la sfârșitul poeziei: „Crede cine-a vrea”!). Vezi: „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 7.

[Doină populară]⁵⁹²

Munților fiți măturii,
Că prin voi călătorii
Cu ce suflet plin de dor
Cât eram pe aci să mor,
Arbori, copaci înfrunziți
Și voi măturii să-mi fiți,
Cu ce chin și cu ce foc
Am trecut prin acest loc;

Râuri, ape mari și mici
Care v-am trecut pe aici,
Nu uitați cu ce nevoi
Am băut apă din voi.
Mierlițe, privighetori,
Care vă suiți pân' la nori.
Cântați și voi acest vers
Care mă jelește-n mers!

⁵⁹² Această doină populară face trimitere la domnitorul Moldovei, Petru Rareș (1527-1538; 1541-1546, a avut două domnii), fiul lui Ștefan cel Mare, care în secolul al XVI-lea, pe fondul detronării sale de la Iași, s-a refugiat prin munți până a ajuns la Castelul său de la Ciceu. Acesta a mers pe jos („pedestru”) prin Munții Carpați până la castelul amintit mai sus. Explicație preluată de revista „Transilvania” din „Familia”, din anul 1873. Vezi „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 7.

[*Despărțirea fiicei de mama sa*]⁵⁹³

Ca un stol de rândunele
Plec din brațul mamei mele,
Frunză verde-ngălbenită
Taci inimă năcăjită,
Taci inimă, nu mai plânge,
Nu vărsa lacrimi cu sânge.

Mihai Eminescu!

⁵⁹³ „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 7.

[Chiuituri populare]⁵⁹⁴

**Versuri culese din Cascău (azi comuna Câțcău, Cluj), din colecțiunea
sergentului Ioan Turcu, prin mijlocirea învățătorului George Hatos**

Tu te duci, bade, sărace,
Dar cu dorul tău ce-oi face?
Face-vei leliță bine,
Că inima mea-ți rămâne.

Pe o lăture de sat
Merge-un păun retezat;
Dar nu-i păun retezat
Că-i bădița fărmeecat?
Și cine l-a fermecat
Mândrulița lui din sat
Cu trei maci din trei grădini,
Cu apă din trei fântâni.

Multe stele sunt pe cer,
Eu de dorul mândrei pier,
Mândra-i luna când răsare,
Eu mă sting de dorul mare,
Mult întreb de câte-o stea
Mai vedeate-oi, mândra mea?

⁵⁹⁴ *Ibidem*, pp. 7-8.

Că de când, mândruță dragă,
Mă luai prin lumea largă,
Nici soarele nu se stinge
Până sufletul nu-mi plânge,
Nici luna nu răsare
Până nu suspin de jale,
Nici zori nu se cobor
Până ce nu plâng de dor.
Lele, mândrulița mea,
Orice zice acea stea,
Dar eu nu mă voi opri,
Până nu te-oi întâlni,
Și eu, dragă, nu voi sta
Pâna nu te-oi săruta.

Magheran cu trei crenguțe
Are badea trei drăguțe,
Una-n deal și alta-n vale,
Alta la mijloc de cale.
Drumul cătră deal îmi place,
Cel din vale moarte-mi face;
Căci drăguța cea din deal
Te iubește în zadar.
Dar drăguța cea din vale
Te iubește cu-nfocare.

Frunză verde rozmarin
M-a ajuns un dor prin sân,
Că lelița mă jeleşte,
Pentru mine se topeşte
Şi pe sânul său de flori
Varsă şir de lăcrămiori.

Şi așa-mi vine ca să zbor
Să-i cânt doina cea de dor,
Şi să-i spun să nu jălească;
Că e fată îngerească,
De suspine jelitoare
Şi de lacrimi iubitoare,
Şi va pierde florile,
Florile, odorile.

Mândra mea, mândră aleasă,
Nu plânge, ci fi voioasă
De-a fi-n țară răutate
Merge-oi, mândră, mai departe
M-oi lipi lângă-o cetate,
Şi ți-oi scrie mândră carte
Pe de lături cu banaturi,

Și apoi în cornurele
Scrii-oi dorurile mele,
Cum am fost și-am ajuns rele,
Nici noaptea nu pot dormi,
Gândul tot la tine mi;
Nici n-am somn, nici n-am hodină
Făr' mi gândul tot la tine;
Dară n-am ce să mă fac,
Cată și asta s-o trag.
Rămâneți cu Dumnezeu
Până voi veni și eu.

Câte cară cu povară
Toate suie și coboară,
Numai carul puiului
Col-n valea codrului
Bate boii de-i omoară
Și nici suie, nici coboară.
Lasă boii, nu-i mai bate
Preste mijloc, preste spate
Las', bădiță, boii tăi,
Căci sunt slabi ca vai de ei;
Iarbă verde n-au păscut,
Apă rece n-au băut,
Și te-a bate Dumnezeu,
Și vei păți-n lume rău!

Dar desjugă-i, măi bădiță,
Și mi-i paște-n poieniță,
Și-i adapă la pârau,
Ca să-ți tragă carul greu,
Să-mi aduci de pe ogoară
Grâușor de primăvara,
Grâușor tăiat în zori,
Ca s-avem de sărbători.
Desjugareaș, desjugă,
Puiculița de mi-i da
Floricele de pe vale,
Din grădina fetei tale,
Mură neagră din pădure,
Sloi de gheață din țarmure,
Apă rece din izvor,
Căci de dor mă sting și mor.
De-i muri, de nu-i muri,
Dorul nu ți-l pot plini:
Florile mi s-au pierdut
Mura neagră a trecut;
Sloiul gheții s-a topit,
Apa rece s-a-ncălzit.

Floricelele din vale,
Sunt florile fetei tale,
Mură neagră-s ochii tăi

Dulci ca lacrăma din ei,
Sloi de gheață inima,
Apă rece-i gura ta
Aste, dragă, de mi da,
De mi da, te-oi asculta.

Mult mă-ntreabă inima,
Bine-mi mie sau ba,
Eu zic zău că nu-mi e rău;
Lacrămile-mi curg pârâu.
Inima mea mult mă-ntreabă,
De ce sunt tristă și slabă,
Eu zic zău că nu mi jele;
Amar inimioarei mele,
Tristă și slabă oi tot fi,
Ce-am pierdut nu pot găsi.
Am pierdut un mare bine;
Aș trăi și n-am cu cine,
Că pe cine am avut
A pus fața la pământ;
N-a pus-o să înflorească
A pus-o să vestejească.

Moldova, țară pustie,
Spune la neica să vie,

Că s-au copt strugurii-n vie,
S-a-nvățat o corbă neagră
Și-i cară cu vița-ntreagă
S-o-nvățat și grăurașii
Și toți cară strugurașii

[Poezii poporale]⁵⁹⁵

Frunză verde floricea,
Ah, măicuță, maica mea,
Eu ți-aș scrie o cărticea,
Scrisă-n dor și multă jale,
De necazurile mele,
Care am ajuns în ele.
A, maică, de dorul tău
Plânge sufletelul meu
Maică, pentru dumneata
Mi se rupe inima.
Când de acasă am plecat
Foarte rău m-am supărat;
Când porunca mi-a sosit
Fost-am rău eu bănuț,
Când am prins a o ceti
Inima mi se topi;

⁵⁹⁵ „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 8.

Înainte casei mele
Mă lovira plâns și jele.
Iubită măicuța mea,
Ochii la mine-i ținea,
Și tot trupul ei plângea
Plânge amar de supărare,
Lacrămile-i curg tot vale.

Măicuța așa zice:
Fiule al meu iubite
Tu te duci și eu rămâi,
Cu cine să mă mângâi.
Ah, iubita mea măicuță
Care m-ai hrănit la țată
Înceta de-a lăcrăma
Și mult a te supăra;
Adu mâna ta cea dreaptă
Și fă bine și mă iartă,
Dacă ți-am greșit vreodată
În copilăria mea,
Poate-am avut minte rea,
Mama mea prea mult iubită,
Te-am lăsat foarte scârbită;
Totuși mă rog de iertare
De ți-am făcut supărare.

Auzi mamă, doba-n sat,
Cum cântă de supărat
Doba-mi sună chiar și mie,
Că-s aici în cătănie,
Lăsa-i casă și moșie
Și-am venit în cătănie.
Frunzuță verde de fag,
M-a jurat neamțu' sub steag,
Sub steag roșu de năframă,
Trei ani eu să fiu cătană.
Frunză verde ruptă-n două,
Eu încă-s recrută nouă.
Frunză verde ruptă-n patru,
Eu recrută la împărat.
Nu te mamă supăra
C-am pornit din casa ta,
Că eu șed în curți de zid
Și mânânc prefont⁵⁹⁶ plângând,
Și prefontu-i nesărat
Cum îi mai rău de mâncat.
Voia bună-n cununie,
Eu aici în cătănie
Și în [mâna] de stânga
Scrisă-i, mamă, fața ta,

⁵⁹⁶ Prefont - pâine oferită în armată, pe front, pâine mai slabă calitativ în nutrienți. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/prefont> la 06.12.2023, ora 6:24.

Iar pe partea dinainte
Scrise-ș două, trei cuvinte
De la sora mea din casă,
De la scumpa mea mireasă.
Ieși mamă până la cruce,
De vezi neamțu' cum mă duce.
Rău mă doare, mamă, 'n spate
De curele-ncrucișate.
Rău mă doare peste șele
Că m-a strâns neamțu-n curele.
Rău mă doare umărul,
Pușca-i grea și vițelul,
De la doi până la șapte
Pușca pe umăru-mi șede
Fără pită, fără sare,
Tot cu pușca pe spinare.

Frunză verde, ai și ceapă,
Șezătoarea să înceapă,
Haidăți fete și neveste
Să vă trag câte-o poveste
De-mpărați cu păr de aur,
De-o zână și de-un balaur;
Să vă cânt o doină, două
Cum vă place toamna vouă
Hori plăcute la cântat

De-o nevestă și un bărbat
Hori plăcute la iubire,
De-o fetiță și de-un mire,
Și petreceți voi torcând,
Povestind și tot horind.
Haidăți și voi feciorași
Dragii badii copilași
Și glumiți cu fetele
Și le furați fusele,
Cereți vamă cât de mare
Până și o sărutare.
Numai să nu știe popa,
Sau cea ce bate doba.

Tu copilă, copiliță
Cu dulci roze pe guriță
Cu ochi negri ca de mură
Și cu trandafir pe gura.
De ce ochii-ți stau deștepți,
Ori pe mine mă aștepți?
Măi băiete, băiețele
Cu doi ochi de viorele,
Cu pletele castanie
Și cu flori la pălărie,
Ce-aștepți noaptea lângă crâng,
Unde frunzele se plâng?

Tu copilă, copiliță,
Blândă ca o porumbiță,
Eu aștept aci de-aseară
Pentru mândru frățior.
Măi băiete, băiețele
Nu mai aștepta la stele
Zâna ta să-ți fiu dar eu
Și tu fi iubitul meu.

Jelui-m-aș jelui,
M-aș jelui, dar n-am cui;
M-oi jelui codrului,
Codru-i verde, nu m-a crede,
Maica-i peste codru verde,
Nici-o văd, nici mă vede,
Căci ea toate mi le-ar crede.
Mă jăluiam la pădure
Și ea-i jalnică, ca mine,
Că-i pică frunza din sân.
M-oi jelui drumului;
Drumu-i încă supărat,
Că-i de mulți voinici călcat
De mine și din alt sat,
Și cu lacrimi picurat.

Ceru-i plin de multe stele,
Eu-s cuprins de multă jele.
Plini-s munții de păduri,
Io-s plin de rele gânduri
Io-s îmbrăcat cătănește,
Inima mi se topește,
Mă ajunge-un dor și jele
După drăguțele mele,
După pomii înfloriți,
După pretinii iubiți.
Când eram la fete drag
M-a jurat neamțu' sub steag,
Sub steag roșu de mătăasă
Tri ani să nu viu acasă;
Dar să ști mândruța mea
Că tri ani nu mi vedea;
N-oi umbla seara prin ploi,
Nici nu mi vedea la boi.
Că-n loc de venit acasă
Iau ficiori [„antratu”] la masă
Le dau pușca cu oțele,
La grumazi îmi puse stele;
Cu tri ani vrea să mă-nșele.
Când de acasă am plecat
Ziua bună mi-am luat
De la frunzulița de fag,

De la satul meu cel drag,
De la ușa din porțiță
De la a mea dragă măicuță,
De la struțul cel de flori⁵⁹⁷,
De la frați, de la surori.

[Cântec boieresc vechi de la București]⁵⁹⁸

(poezii populare)

Spune-mi puică ce ți ție
De mă lapezi cu mânie;
Spune-mi, dragă, ce-am greșit:
De mă lapezi cu urât
Cruciuliță de argint
Amândoi ne-am potrivit
Cruciuliță de aramă
Amândoi suntem de-o samă
Și la stat și la purtat
Si la dulce sărutat,
Și la ochi și la sprâncene
Ca doi porumbei la pene,
Tu-năltuță, subțirică
Ca și trasă prin verigă,

⁵⁹⁷ „struțul de flori/„struț” – din limba germană („strauss”) – buchet de flori, glastră cu flori. Regionalism folosit în satele românești din Transilvania. Cf.: <https://dexonline.ro/-intrare/stru%C8%9B/54625> la 07.12.2023, ora 7:15.

⁵⁹⁸ „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 8.

Eu înăltuț și subțirel
Pare că-s tras printr-un inel.
Cele buze nărmzii⁵⁹⁹
Cui le păstrezi, cui le ții?

[Poezii populare]⁶⁰⁰
(continuare)

Da mândruța-așa zicea
Lua-mi bade, ori ba?
Eu, mândră, nu te-oi lua,
Că mi-o spus vecina ta,
Că te sfădești cu mă-ta;
Că și-aseară te-ai sfădit
Pân' ce n-ai spălat un blid;
Și-aseară și-alaltă seară
Pân' ce n-ai spălat o oală;
Eu, mândruță te-aș lua,
Da mi-o spus vecina ta,
Că lucru ți l-ai lucrat
Cu vecinele din sat,
Și bună plată le-ai dat.
Cămașa din brâu-n sus

⁵⁹⁹ nărmziu (regionalism) – culoare roșu-aprins, spre portocaliu (Exemplul din poezia amintită mai sus: [„buzes nărmzii” = „buzes roșii, cămoase”]. Cf.: <https://dexonline.ro/-definitie/narmziu/922840> la 08.12.2023, ora 6:54.

⁶⁰⁰ „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 8.

Tri [mertie] de cucuruz
Cămașa din brâu-n jos
O [mertie] de grâu frumos;
Dă bezerii⁶⁰¹ de la mână
Pentru o majă de slănină.
Eu, mândruță te-aș lua
Da mi-o spus vecina ta
Că, cămașa de la tine
Ți-o cusut-o tri vecine
Pe unde-o-mplântat cu acu'
Poate băga calu' capu'⁶⁰².

⁶⁰¹ „bezer/bezerii” - mâneca unei cămăși/ ii tradiționale românești, de la cot în sus. În satele ardelene și maramureșene, încă din secolul al XIX-lea, fetele coseau cămăși/ii cu motive tradiționale românești, înflorituri, etc. Și astăzi, în unele zone din Maramureșul istoric, se păstrează această datină strămoșească. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/bezer> la 08.12.2023, ora 7:22.

⁶⁰² Folcloristul Petru Mureșanu Șireganul și fiica sa, Laura Veturia, au publicat poezii populare în următoarele reviste și ziare naționale românești: 1) „Familia”: 1872, 1883, 1884, 1885, 1886, 1888; 2) „Gazeta de Transilvania”: 1886, 1888; 3) „Tribuna”: 1886 și 4) „Viitorul”: 1887. Pentru culegerea și publicarea poeziilor populare, Petru Mureșanu Șireganul și fiica sa au avut ca sursă de inspirație o serie de cărturari și poeți/rapsozi populari din Transilvania, printre care amintim: Ioan Drăgan, docent în Mălin; Floarea Ilieșiu, fecioară din Șireag; Teodor Bota, docent în Cernești; Androne Petri, docent în Nepos; Simion Pop, tânăr din Chireu; Maria Danciu (văduvă), învățătoare în Maia; Vasile Rebreanu, tânăr din Șireag; Teodosia Toma din Dej; Laurențiu Micheșiu, docent în Dej și soția folcloristului amintit mai sus, Petru Mureșanu Șireganul, pe numele ei, Maria Rasu din Șireag. Cf.: „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 8-9.

[Doină poporală]⁶⁰³

De când eram încă mic,	Iar de aud vreo fetiță
Doina știu și doina zic,	Cântând doina-n poieniță,
Căci românul cât trăiește	Alerg, fuga, de-o gălesc
Tot de doină se mândrește.	Și de doină-i vorbesc;
Eu cu doina mă plătesc	Ea mă ascultă bucuroasă
De bir și de boieresc;	Căci e mândră și frumoasă,
Boii mei când aud doina	Ș-mi zice că m-a iubi
Ară țelina și moina,	Dacă doina i-oi vorbi.
Și îmi seamănă cel ogor	Vă spun drept, orice mi-ați face,
Cântând doinele de dor,	Doina știu și doina-mi place.

**[„Doina! Originea poeziei populare la români”, de Bogdan Petriceicu
Hasdeu „Transilvania” nr. 5-6, 1883, p. 45.]**

[Cântec poporal]⁶⁰⁴

Trecui valea și-un pârau
La mândra, sufletul meu
Trecui valea cea tinoasă
La mândra mea cea frumoasă.

⁶⁰³ „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 9. Iată cum definea poetul Vasile Alecsandri „doina populară”: *Doinele sunt cântece de iubire, de jale și de dor, plângeri duioase ale inimii românului în toate împrejurările vieții sale.* Vezi: „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 9.

⁶⁰⁴ „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 9.

[Cântec poporal]⁶⁰⁵

Pasere galbină-n cioc
Rău mi-ai cântat de noroc
Că tu rău mi-ai cântat mie
Să trăiesc fără soție.

de Andrei Mureșanu!⁶⁰⁶

[Cântec poporal]⁶⁰⁷

Iată hora se pornește
Sub stejar la rădăcină
Iată hora se-nvârtește
Vino, puică, vină.

de Vasile Alecsandri

⁶⁰⁵ *Ibidem.*

⁶⁰⁶ George Călinescu, *Istoria literaturii române*: compendiu, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, p. 108.

⁶⁰⁷ *Ibidem.*

[Cântec poporal]⁶⁰⁸

Înaltă-i mândra și frumoasă
Și la trup e sănătoasă
Dar nu-mi place, știu de ce.

Eu sunt ficior de plugar, de om sărac
Pe câmpie, în coliba mea eu zac.

Te duci, bade Vasilie, dar să vii
În pompoasa primăvară peste vii.

Hai să dăm mână cu mână,
Cei cu inima română.
Sub o culme de cetate
Plâng într-o singurătate.

Zis-a mândra cătră mine,
Mă mărit, te las pe tine, etc, etc.

de Vasile Alecsandri!

⁶⁰⁸ *Ibidem.*

[Epitaf, lui Ion Tiție]⁶⁰⁹

Aici zace Ioan Tiție
Un judecător drept
Cu multe cunoștințe
Din poporul românesc

Născut din opincă
Din comuna Solona
Iubi cu inima adâncă
Națiunea sa română.

Acest român mare
Model de virtuți creștinești
Și-a testat scumpa avere
Pentru școale românești!

Petru Mureșanul Șireganul!

⁶⁰⁹ *Ibidem*, p. 12.

[Epitaf]⁶¹⁰

Ioan Tiție din Solona,

1819-1875

Jude la tribunalul regesc

În lumea aceasta cât ai stat

Ca om și ca român bun

Tu te-ai luptat ca un bărbat

Pentru scopul sfânt, comun,

Un gol rămâne în urma ta

Pe-al nost vechi pământ,

Dar amicii nu te-or uita

Și-ți pun acest monument.

Petru Mureșanu Șireganul!⁶¹¹

⁶¹⁰ *Ibidem*, p. 13.

⁶¹¹ Petru Mureșanu Șireganul a fost însărcinat de judele-prim și avocatul din Dej, Gabriel Manu, să realizeze/scrie biografia lui Ioan Tiție din Solona. În mormântarea judei Ioan Tiție a fost oficiată fără nicio pompă, în maximă liniște și discreție. Petru Mureșanu Șireganul nu a știu că inițial avocatul Gabriel Manu s-a ocupat de înmormântarea celui amintit și a pus pe monumentul funerar un prim epitaf. Anunțat de Gabriel Manu, Petru Mureșanu Șireganul a rectificat eroarea și a scris un al doilea epitaf, inserat pe crucea defunctului. Vezi: „Transilvania”, XIX, 1888, nr. 23-24, 1-15 decembrie, p. 12-13.

1890

[Literatură populară:

Colinde

***Culese în Comuna Gârbova de Sus, lângă Aiud,
de G. Sima al lui Ion]*⁶¹²**

I.

Asta-i Doamna, bună-i Doamna,

[Ioghinu, Ioghinu], Doamne!

Că ea bine s-o socotitu:

[Ioghinu, Ioghinu], Doamne!

Doi boi, [biboli] prinsu-s-o,

[Ioghinu], ș. a.

La munte ieșitu-s-o,

Muntele aratu-l-o,

Cât lungiș, cât curmeziș,

Dar mai mult îi pe lungiș.

Brazdă neagră trasu-s-o,

Grâu roșu vărsatu-s-o,

Mândră holdă coptu-s-o,

La pai tot cam trestioasă

⁶¹² „Transilvania, XXI, 1890, nr. 1, 15 ianuarie, pp. 24-25.

Și la spic cam sălcioasă.
Asta-i Doamna, bună-i Doamna,
Că ea bini s-o socotit:
Mândră clacă strînsu-s-o
Tot de juni, de fete mari.
Fetele [mărunchi]⁶¹³ tăia,
Iar junii snopii lega
Alții clăile puneă,
Alții pe cară-ncărca,
Alții la șură-l ducea,
Alții stoguri îl făcea.
Asta-i Doamna, bună-i Doamna,
Că ea bini s-o socotit:
Îmblătitori băgatu-s-o;
Și grâu' îmblătitu-l-o⁶¹⁴;
După ce l-au vânturat,
În saci largi mi-l-o turnat,
Pe cară l-o încărcat,
La moară o alergat
Grâul de l-o măcinat,
Dusu-l-o, adusu-l-o
Mândrii colaci făptu-s-o:
La nănași dintr-o găleată

⁶¹³ [„mărunchi”] = [„mănunchi”].

⁶¹⁴ „a îmblăti /îmblătire” - proces folosit în satele ardelene, în secolul al XIX-lea, prin care, cu ajutorul unui instrument numit „îmblăci”, băteau fasolea ce se găsea în păstăi, grâul aflat în spice, etc, pentru a scoate/extrage conținutul, semințele, rodul. Cf.: <https://dexonline.ro/-definitie/%C3%AEmbl%C4%83tit> la 11.12.2023, ora 13:04.

Și la fini din trei deodată
Și nouă unul frumos
Cu pielița lui Christos
Și ne pare că-i acesta.

II.

Ce te-a Domnu' bun veselit,
Mândră masă-mpodobit,
Mândră masă de mătasă.
Dar pe masă ce ți-ai pus?
Pusu-ți-ai colaci de grâu,
Cam printre colaci de grâu
Pusu-ți-ai vase cu vin,
Cam printre vase cu vin
Pusu-ți-ai pahare pline,
Cam printre pahare pline
Pusu-ți-ai lumini aprinse,
De lumini ca soarele,
Ca soarele cu razele
Și ca luna cu lumina.
Ca și d-altă bucurie,
Cam mai mari de-a cununa
Și mai mici de-a boteza,
Printre cer și printre îngeri
Sus în poarta raiului,
De-a dreapta Tatălui

Și-o-nchinăm cu sănătate.

III.

Măru-i mărgărit,
Mândru-i înflorit
Tot cu flori de-argint.
La [vervuțu'] de măr
Cei [goloni (?)] veniți
Că-s feciorii gazdii,
Fire-ar sănătoși.
Mai în jos pe măr
D-albe [limpregioare (?)],
Că-s fetele gazdii,
Fire-ar sănătoase.
Mai în jos pe măr
Verigă de aur,
Jupâneasa gazdă,
Fire-ar sănătoasă.
La trupini de măr
Păhărel de-argint,
E jupânul gazdă,
Fire-ar sănătos.
Jur, prejur de măr
Iederă mărunță,
Bunătate multă
Lor a tuturor

Fire-ar sănătoși
Veseli și voioși.

IV.

Ferice de-acest domn bun,
El trii fii că și-o d-avut,
El bine i-o învățat:
Unul merge cu plugul,
Unul paște oile,
Unul sapă viile,
Tot săpând și îngropând
Dumnezeu i-o dăruit
Tot o viță de aur
Și s-o-nvățat bun făurar.
Și, zău, el că-și mai făcea
La cel frate păcurar
Tot un fluier de aur.
Încătrău cu oi pornea
Cu fluieru' că-și zicea,
Tot codru' că-și legăna;
Câți păstori că mi-l vedea
Toți bine că-l întreba:
— Cine ție ți-o făcut
'Cesta fluier de aur?
— Cine mie să mi-l facă?
Da' cel frate bun faur,

Care lucră la aur.
Și, zău, că-și mai făcea
La cel frate plugărel
Tot un pluguț de aur.
Încătrău cu plugu' pornea
Toate coaste lumina.
Câți plugari că mi-l vedea
Toți bine că-l întreba:
— Cine ție ți-o făcut
'Cesta pluguț de aur?
— Cine mie să mi-l facă?
Da' cel frate bun faur,
Care lucră la aur.
Și, zău, el că-și mai făcea
[Larion (?)], la zile mari,
La d-albele biserici,
La sfintele dumineci,
La galbine prescurele,
La galbine luminele.

al lui Ion!

**[Literatură populară:
Doine adunate de Ion Pop Reteganul]⁶¹⁵**

Frunză verde de secară
Mi-a venită o veste-aseară,
Că mândra zace să moară,
C-o doare la inimioară.
Nu știu, Doamne, cum m-aș face
Să mă duc să văd cum zace,
Cu fața cătră părete,
Cu gura friptă de sete,
Să-i dau vin cu apă rece
Boala mândrei doar i-a trece.
Și de-aș călca dealurile
Să-i aduc leacurile:
Din trei pomi trei rămurele
Să le bag în trei ulcele
Să le scot seara la stele
Dimineața la răcoare
Ziua la amiazi, la soare
Să-mi pun pe mândra-n picioare⁶¹⁶.

⁶¹⁵ „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 2, 15 februarie, pp. 26-28.

⁶¹⁶ Culeasă din Restoșnea.

Pe cel deal, pe cel colnic
Merge-o pruncă și-un voinic,
Amândoi un măr mâncând
Și cu ochii lăcrămând,
Prunca cătră prunc zicând
Și din gură cuvântând:
Bade bădișor, cu drag
Învață-mă ce să fac,
Că eu când te văd pe tine
Plânge inimuța-n mine,
Nime n-o poate opri
Numai tu dacă-i voi?⁶¹⁷

Lumea toată mă dosădește⁶¹⁸,
Cum că mândra mă orbește.
Zică lumea ce va vrea
Eu nu las pe mândra mea;
Zică lumea ce-a voi
Eu cu mândra m-oi iubi.
Mulți or zis și s-or jurat,
Că mândra m-o fermecat,
Dar eu cred că-s fermecat

⁶¹⁷ Culeasă din Tătărlaua.

⁶¹⁸ „dosădit” (arhaism) - întristat, mâhnit, dezamăgit, supărat. Cf.: <https://dexonline.ro/-definitie/dos%C4%83dit> la 12.12.2023, ora 6:50.

De-al mândrei suflet curat.
Rogu-mă lui Dumnezeu
Să nu dăm de vreun rău,
Să nu cadă în vreo ispită,
Să las pe mândra iubită,
Să nu-mi vină vreun gând slab
Să las pe cine mi-e drag⁶¹⁹.

Duce-m-aș cu luna-n nor,
Nu mai pot de-al mândrei dor;
Duce-m-aș cu stelele,
Nu mă lasă mândrele⁶²⁰.

De-aci până la mândra
Scurtă mi-o părut calea,
Dar de la mândra-napoi,
Înapoi și pân' la noi
Este-o luncă pustiită
Cu mult urât îngrădită⁶²¹.

⁶¹⁹ Culeasă din Măderat.

⁶²⁰ Culeasă din Reteag.

⁶²¹ Culeasă din Ungurei.

Trandafir brașovenesc
Tot stau și mă socotesc
Din două care să iubesc?
Aș iubi pe cea mai mare,
Cea mai mică-mi place tare,
Aș iubi pe cea mai mică,
Cea mai mare-i mai voinică⁶²².

Maică, inima mă doare
Să mă duc în șezătoare,
Că merge și mândra mea,
Să văd cu cine-a șede.
De-a șede c-un om de treabă,
De trei ori mi-a fi mai dragă,
De-a șede c-un blăstămat,
Până-i lumea n-o mai cat⁶²³.

Hai mândră la cununie
Până-i frunza verde-n vie,
Dacă frunza s-a usca,
Mă-i chema și eu n-oi vrea⁶²⁴.

⁶²² Culeasă din Bouțari.

⁶²³ Culeasă din Toplița română.

⁶²⁴ Culeasă din jurul Bistriței.

Trandafir cu patru foi,
M-a cerut la maica doi,
Unul miercuri, altul joi,
Unul bătrân și bogat,
Altul tânăr și sărac.
Spune-mi mie, pui de cuc,
După care să mă duc?⁶²⁵

Bădiță cu șase boi,
Când îi trece pe lângă noi
Pune clopote pe boi,
Cu șinoare⁶²⁶ de mătăasă
Să te-aud, bade, din casă.
Eu la maica m-oi ruga
Să-mi deschidă fereastra,
De-ou fi moartă de beteagă
Într-un cot m-oi ridica
Să mă uit la dumneata⁶²⁷.

⁶²⁵ Culeasă din Zăicani.

⁶²⁶ „șinor” - șnur, șiret. Cf.: <https://dexonline.ro/intrare/%C8%99inor/52443> la 12.12.20-23, ora 7:33.

⁶²⁷ Culeasă din Sânte-Jude.

Frunză verde de trifoi,
Când treci, bade, pe la noi,
Nu te uita oblu-ncurte,
Că eu am dușmane multe,
Ci te uită preste sat,
C-or gândi că ne-am lăsat,
Și te uită la pământ,
C-or gândi că ne-am urât⁶²⁸.

Să știu, bade că-i veni,
Calea ți-o-aș podobi,
Toată cu flori și toată cu iarbă,
Să-ți fiu, bade, ție dragă
Și cu frunze de gherghine
Să mă iubești tu pe mine⁶²⁹.

Când treci, bade, pe la noi
Pune clopote la boi,
Să te-aud de la [război]⁶³⁰
Și le leagă cu mătasă,
Să te aud, bade, din casă,

⁶²⁸ Culeasă din Reteag.

⁶²⁹ Culeasă din Blaj.

⁶³⁰ [„război”] = [„război de țesut”].

Și le legă cu [șinoare]⁶³¹
Să te-aud din șezătoare⁶³².

De-ți e drag, bade, de mine
Lasă-ți plugu-n două zile
Și hai în Sibiu la mine,
Și întrebă pe podarul:
Unde șede podarul?
Că-n ferești
Sunt flori domnești,
Lesne, bade, mă găsești,
Și-n portiță
Îi rujuliță,
Și la poartă
Îi ruja-nvoltă,
Și-n pălan
Îi măgheran⁶³³.

Ce-mi e drag mie pe lume
Mărul roșu pădureț
Și badea cu părul creț,

⁶³¹ [„șinoare”] = [„șnururi”, „șireturi” ornamentale/decorative, pândative cu însemne folclorice românești așezate la coarnele sau la gâtul boilor. În coarnele boilor se mai pun și lanțuri]. Cf.: <https://dexonline.ro/intrare/%C8%99inor/52443> la 12.12.2023, ora 9:05.

⁶³² Culeasă de pe Târnave. Vezi: „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 2, 15 februarie, p. 28.

⁶³³ Culeasă din Tătârlăua.

Părul lui tot e inele,
Gura lui fagur de miere⁶³⁴.

Cine-a început dragostea
N-a știut ce va urma,
Că va zdrobi inima⁶³⁵.

Cătu-i lumea și pământul
Nu-i nimic ca urâtul,
Negru-i, negru și pământul,
Dar nu-i negru ca urâtul⁶³⁶.

De-aș muri să mor amu,
Alătura cu mândru.
De-aș muri, să mor [astară]
Cu capul la mândra-n poală.
De-aș muri, când aș muri,
Nimic nu mi-aș bănuî,
Să știu numai c-am murit
Pentru cine am iubit⁶³⁷.

⁶³⁴ Culeasă de pe Muntele Pietrosu

⁶³⁵ Culeasă de pe Criș.

⁶³⁶ Culeasă de pe Someșul mare.

⁶³⁷ Culeasă din Bistrița.

Doină, doină, glas de jale
Tu-ndulcești zilele mele;
Doină, doină, glas de dor,
Tu nu mă lăsa să mor⁶³⁸.

Adunate de Ion Pop Reteganul!

[Literatură poporală:

Pintea

Baladă din popor]⁶³⁹

Jele-i, Doamne, cui i jele
Jele-i, Doamne, codrului
De-armele voinicului,
Că le plouă și le ninge
Și n-are cine le-ncinge,
Că voinicul ce le-a-ncins,
Șede la temniță prins,
Voinicul ce le-a purtat
Șede-n temniță-ncuiat.
În temniță la Băiță
Sunt doi frați tare legați,

⁶³⁸ Culeasă din Sohodol (Arad).

⁶³⁹ „Transilvania, XXI, 1890, nr. 4, 15 aprilie, pp. 27-28.

Cu curele până-n șele
Pentru a lor mari greșele,
Unu-i Stan
Ungurean,
Unu-i Pintea, voinic mare,
Care-n lume seamăn n-are.
Da-n gârliciul⁶⁴⁰ temniții
Șede măicuța Pintii,
Ea-mpletește-un [brâu sârbește]⁶⁴¹
Și pe Pintea-l dojănește:
— Pinte, Pinte, dragul meu,
Ia ascultă ce-ți zic eu!
Las pe Stan,
Ungurean,
Că pusă capul taică-tău
Și l-a pune și pe-al tău!
Dar Pintea că se-ntorcea,
Cătră maică-sa grăia
Și din gură cuvânta:
— Maică, măiculeana mea,

⁶⁴⁰ „gârlici” - intrare strâmtă/îngustă într-o așezare: beci, peșteră, mormânt, casă. În general, casele țărănești aveau o astfel de intrare, ușă, spațiu foarte strâmt. Cf.: <https://www.dex.ro/g%C3%A2rlici> la 13.12.2023, ora 8:20.

⁶⁴¹ brâu sârbesc (accesoriu vestimentar), dar în Serbia și astăzi există un dans cu acest nume: „Brâul sârbesc”. În Balada populară „Pintea”, cuvântul/expresia „brâu sârbesc” este uzitată cu sensul de accesoriu vestimentar. Sensul versului se referă la următoarea explicație: „Mama sa îi împletea / cosea un brâu sârbesc să îi fie cald în temnița lui Pintea”. Vezi: „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 4, 15 aprilie, p. 27. Pentru dansul „Brâul sârbesc”, vezi: <https://www.facebook.com/watch/?v=320628205437161> la 13.12.2023, ora 9:14; <https://www.youtube.com/watch?v=B9nOyathjd8> la 13.12.2023, ora 9:20; <https://www.youtube.com/watch?v=r1Dy3oT3a2s> la 13.12.2023, ora 9:26.

Mergi tu la domni și te roagă
Pe mine să mă sloboadă,
Că de cându-s la-nchisoare
Mi-a [vint]⁶⁴² vremea de-nsurare
Că de cându-s la robie
Bate-mi părul la călcâie
Mustețele-mi bat brațele
Și barba genunchele.
Maica Pintii s-a luat
Și la domni c-a alergat
Și de domni că s-a rugat
Să-l lase din închisoare,
Că [vint]⁶⁴³ vremea de-nsurare,
Că de cându-i la robie
Bate-i părul la călcâie,
Mustațele-i bată brațele
Și barba genunchele.
Iar domnii se-nțelegea
Și-astfel de răspuns îi da:
— Du-te și la Pintea spune,
Că azi, mâine o să-l cunune,
Că pe marți, pe prânzul mare,
Atuncea l-om însurare,
Că nevasta-i căpătată,
Țapă lată, ferecată,

⁶⁴² [„vint”] = [„venit”].

⁶⁴³ [„vint”] = [„venit”].

De care n-a văzut niciodată
 Și nănaș din Făgăraș.
 Maica Pintii s-a luat
 La Pinteă c-a alergat
 Și răspunsul i l-a dat,
Că pe marți, pe prânzul mare,
 Atuncea lor [însurare]⁶⁴⁴,
 Că nevasta-i căpătată,
 Țapă lată, ferecată,
De care n-a văzut niciodată
 Și nănaș din Făgăraș.
 Iară Pinteă-i răspundea
 Și din grai așa grăia:
— Maică, măiculeana mea!
 Du-te la grajdul de paltin
 Și-mi adă murguțul galbin.
 Când murgul s-apropia
 Lăcate se descuia,
 Ușile se despica,
 El din temniță ieșea
 Pe murguț mi s-arunca
 Și din gură cuvânta:
— Haidăți, boieri, după mine
 Să vă-nvăț a trăi bine.
— Iar domnii, că tremurau
 Și din grai așa-mi grăiau:

⁶⁴⁴ [„însurare”] = [„însurat”].

— Să mergi Pinte sănătos
Ca și-un trandafir frumos,
Că ni-s caii [ne-nșelați]⁶⁴⁵
Și la fugă ne-nvățați...

Al lui Ion!

**[Literatură populară:
Colinde]**

**[Culese / adunate de Andrei Bârseanu (1858-1922),
cunoscutul folclorist ardelean și deputat în „Adunarea
Națională de la Alba Iulia”, din 1 decembrie 1918, de la
elevii școlilor medii din Brașov în perioada 1887-1890]⁶⁴⁶**

a) Colinde religioase⁶⁴⁷

I.

Noi umblăm
Să colindăm
P-astă sară întunecoasă,
P-asta tină necălcată;
Noi umblăm
Să o călcăm.

⁶⁴⁵ [„ne-nșelați”] = [cu sensul de „neînșeuăți”, „neînvățați cu șaua”].

⁶⁴⁶ „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 6, 15 iunie, pp. 26-28.

⁶⁴⁷ *Ibidem*.

Ne-ntâlnim cu Dumnezeu
Cu veștmântu' mohorât
Mare, lung până-n pământ.

Împrejură poalelor
Sunt tot stele mărunțele,
Mai pe sus mai măricele.
Mâna stângă crucea duce
Ș-a dreaptă busuioc,
Busuioc fetelor,
Măghiran nevestelor,
Măr de aur junilor
Și crucea bătrânilor⁶⁴⁸

II.⁶⁴⁹

Pogorât-a Dumnezeu
Cu veștmânt mohorât,
Mohorât până-n pământ.
Dar în piept și-n spătimele
Lucesc stele mărunțele,
Pe din sus mai măricele.
Lucește luna cu lumină
Și soarele cu căldură.
Dar în 'cești doi umerei
Lucesc doi luceferei.

⁶⁴⁸ Auzită în Brașov de A. Gămulea.

⁶⁴⁹ „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 6, 15 iunie, pp. 26-28.

Mâna stângă crucea-și duce
Ș-a dreaptă busuioace,
Busuiocul fetelor
Măghiran nevestelor,
Tămâiță babelor,
Măr de aur junilor
Și crucea bătrânilor.
Raiule, grădină dulce
Nu mă-ndur d-a mă mai duce
De mirosul florilor.
De dulceața poamelor,
De versul păsărilor,
De zgomotul albinelor.
Sus în poarta lui Christos
Rămâi, om bun, sănătos
Ca un trandafir frumos,
Ca-i fost gazda lui Christos;
Rămâi gazdă sănătoasă
Ca o garoafă frumoasă⁶⁵⁰.

III.⁶⁵¹

Doamne Iisuse Christoase,
Mult ne-ai lăsat zori frumoase
Și raze prea luminoase!
Doamne, din cer te-ai coborât,

⁶⁵⁰ Auzită în Săcele de C. V. Căciulă.

⁶⁵¹ „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 6, 15 iunie, pp. 26-28.

Te-ai coborât pe pământ,
[Chip de porumb]⁶⁵² te-ai făcut
Și Iuda că te-a vândut.
Jidovilor că te-a dat
Treizeci de-arginți și-a luat.
Pe cruce te-au răstignit,
Cu piron te-au pironit
Cu sulița te-au străpuns.
Jos la iad că te-ai lăsat
Și iadul l-ai sfărâmat,
Mulți diavoli s-au spăimântat,
Suflete s-au bucurat,
Într-o parte te-ai uitat
Pe moș Adam l-ai aflat:
— Scoală Adame, moș Adame,
Că ție că Ț-am crezut
Toți din iad mărturisind!
Ne-ai scos, Doamne, din pieire.
Pentru-a noastră mântuire.
De acum până-n vecie
Mila Domnului să fie,
La mulți ani cu bucurie,
Dumneavoastră veselie!⁶⁵³

⁶⁵² [„Chip de porumb“] = [„Chip de porumbel“].

⁶⁵³ Auzită în Ghimbav de Traian Comșa.

b) Colinde lumești⁶⁵⁴

I.

Colo sus pe munte-n sus

Hoi Leru-i Doamne.

Sunt vreo opt sute de oi

Și vreo opt păcurărei.

Numai unu-i străinel

Și pe-acela l-or mânat.

[Să bată oile în jos]⁶⁵⁵.

Pân' oile le bătea

Lui grea lege că-i făcea:

Ori să-l puște, ori să-l taie.

Dară el din grai grăia:

— Pe mine nu mă-mpușcați,

Numai capul mi-l luați,

Și pe mine mă îngropați

În strunguța oilor

Și-n jocuțul mieilor.

Pe mine lut nu puneți,

Numai dragă sluga mea

Puie drag fluierul meu.

Și când vântul va sufla

Fluierul că m-a cânta.

Câte oi mândre, bălăi,

⁶⁵⁴ „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 6, 15 iunie, pp. 27-28.

⁶⁵⁵ [„Să bată oile în jos”] = cu sensul de: [„Să îndrume/ghideze oile în jos”].

Toate m-or cânta pe văi;
Câte oi mândre, seine⁶⁵⁶,
Toate m-or cânta pe mine;
Câte oi mândre, cornute,
M-or cânta pe vârful de munte.
Când a sufla vântu-ncet,
M-or cânta pe-un secret;
Când a sufla vântu' lin,
M-or cânta ca pe-un străin⁶⁵⁷.

II.⁶⁵⁸

Colo-n jos și mai în jos
Unde-i loc mai frumos
Este o dalbă mănăstire
Cu ușile jos pe mare
Cu ferestrele spre soare.
În lăuntru ce era?
Un copil ce tot plângea.
Maică-sa din grai grăia:
Taci, copile, nu mai plânge,
Că mama ție ți-o da
Două mere-ntraurele
Ca să te tot joci cu ele!
Fiu tot nu înceta,

⁶⁵⁶ „Oi seine” - rasă de oi cu blana/lâna de culoare cenușiu-roșcată. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/seine> la 13.12.2023, ora 11:20.

⁶⁵⁷ Auzită în Turda de Mihail Popa.

⁶⁵⁸ „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 6, 15 iunie, p. 28.

Ci plângea, se tânguia.
Maică-sa iară-i grăia:
Taci, fiule, nu mai plânge,
Că mama ție ți-o da
Și cheile raiului,
Raiu' sfânt să-l stăpânești
Și ceru' să-l moștenești!⁶⁵⁹

III.⁶⁶⁰

Pe sub vița vinului
Junelui bunu,
Voinicu' calu-și potcovea
Junelui bunu',
Cu potcoave de argint
Să n-atingă de pământ.
Sulița și-o zugrăvea.
Mamă-sa din grai grăia:
— Ce ți-e ție, fiul mamei?
Ori ai pus gând de însurat,
Ori gând rău de cătănit?
— Ba eu, mamă, nu mi-am pus
Nici gând bun de însurat,
Nici gând rău de cătănit,
Ci în luptă să mă lupt!
Colo-n vârful muntelui,

⁶⁵⁹ Auzită în Tohanul-vechi de N. Gabor.

⁶⁶⁰ „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 6, 15 iunie, p. 28.

De laturea drumului,
Sub un măr mare-nflorit
Șade leul adormit.
— Scoală leu,
Măi câine rău,
În luptă să ne luptăm
Și-n săbii să ne tăiem!
— Ba în luptă, că-i mai dreaptă
Și-i de Dumnezeu lăsată!
Se luptară, se luptară
Zi de vară
Până-n seară
Când era pe la apus
Voinicu' pe leu l-a răpus⁶⁶¹.

Andrei Bârseanu!

⁶⁶¹ Auzită în Tohanul vechi de Gheorghe Vodă.

Poeziile epice ale lui Vasile Alecsandri în ordine cronologică.⁶⁶²

1842-1852:

*Baba Cloanța, Sora și hoțul, Crai nou, Maghiara, Altarul monăstirei Putna, Andrii Popa, Groza, Strigoiul, Ceasul rău și Mărioara Florioara*⁶⁶³.

1852-1862:

*Sentinela Română, Biserica risipită, Muntele de foc, Hoțul și domnița, Banul Mărăcină, Dragoș, Visul lui Petru Rareș și Înșiră-te, mărgărite*⁶⁶⁴.

1862-1874:

*Mărgărita din Muncel, Ștefan Vodă și codrul, Ștefan și Dunărea, Dumbra-va roșie, Răzbunarea lui Statu-Palmă, Ana Doamna, Calul cardinalului Bathori, Tudora de la Târșor, Legendă de la Dorna, Toamna țesătoare, Palatul Loredano, Pohod n-a Sybir, Legenda rândunicii, Dan căpitan de plai, Grui Sânger, Legenda ciocârliei, Vlad Țepeș și stejarul, Legenda lăcrimioarei*⁶⁶⁵.

1874-1880:

Hodja Murad, Garda saraiului, Ghioaga lui Briar, Murad Gazi sultanul și Becri Mustafa, Prier și fata iernii, Poiana fermecătoare, Stroe Plopan,

⁶⁶² Virgil Onițiu, *Ceva despre epica lui Vasile Alecsandri*, în „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 8, 15 august, pp. 14-15.

⁶⁶³ *Ibidem*, p. 14.

⁶⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁶⁵ *Ibidem*, pp. 14-15.

*Balcanul și Carpatul, Peneș Curcanul, Sergentul, Frații Jderi, Căpitanul Romano*⁶⁶⁶.

[Fragment din poezia „Crai Nou”]⁶⁶⁷

de Vasile Alecsandri

Frumsețea virginală, curată, a Zamfirei din „Crai-nou”:

De când în lume gingașa fată
Zâmbea ca floarea de pe câmpii,
Numai de soare fu sărutată
Pe sânu-i fraged, pe-ai săi ochi vii.

Părul său negru ca norii de ploaie
De-a lung pe umeri neted cădea.
Ades copila mândră, vioaie,
De soare-n păru-i se ascundea.

Iar când pe frunte ducea cofiță
Cu apă rece de la izvor,
Când era umedă a sa guriță
Și-i sălta floarea pe sânișor.
Toți trecătorii simțeau deodată

⁶⁶⁶ *Ibidem*, p. 15.

⁶⁶⁷ Virgil Onițiu, *Ceva despre epica lui Vasile Alecsandri*, în „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 8, 15 august, pp. 19-20.

O sete mare în pieptul lor;
Beau multă apa, cătând la fată
Și urmau drumul oftând de dor

Ea cânta dulce ca ciocârlia,
Ce ciripește vesel în zori,
Și suna gingaș atunci câmpia
Ca de un freamăt de Zburători.

Ades bătrânii stând împreună
Și ascultând-o pe lângă foc
Trăgeau cu sorții noaptea la lună
Și vesteau fetii mare noroc.

[Fragment din poezia „Mărioara-Florioara”]⁶⁶⁸

de Vasile Alecsandri

Fugea murgul sprintîior	Și cu dragu-i anina
Cu aripi de dulce dor	De tot firul câte-o rouă
Și-i ducea numa-ntr-un zbor	Și pe sînu-i câte două.
Pe malul unui izvor.	Iar din apă când sălta
Mărioara mi-1 oprea	Și la soare s-arăta,
Și pe mal ușor sărea	Soarele în cale-i sta,
Și-n izvor se cufunda	Trupușoru-i săruta.
Și voioasă mi se scălda.	Și cea rouă de pe ea

⁶⁶⁸ *Ibidem*, p. 20.

Apa lină o dezmierda,	Cu a lui raze o sorbea,
Ca pe-o floare o legăna	Nouraș o prefăcea
Și pe plete-i se juca	Și la ceruri o trăgea.

[Fragment din poezia „Groza”]⁶⁶⁹

Galbenă ca făclia de galbenă ceară
Ce-aproape-i ardea,
Pe-o scândură veche aruncată afară
De somnul cel veșnic Groz-acum zăcea;
Iar după el nimeni, nimeni nu plângea!

Poporu-mprejuru-i trist, cu-nfiorare,
La el se uita,
Unii făceau cruce; alții de mirare
Cu mâna la gură capul clătina
Și-ncet lângă dânsul își șopteau așa:

.....

⁶⁶⁹ *Ibidem*, pp. 20-21.

[Fragment din poezia „Maghiara”]⁶⁷⁰

Strofele 3 și 15

de Vasile Alecsandri

De-ai fi pasăre sau vânt	Șesuri, văi, norii din cer
N-ai ajunge-o pe pământ,	În urmă-i departe pier
Căci ca vântul ea nu zboară,	Cine-o vede, — o zărește
Nici ca pasărea ușoară,	Ca o stea care lucește
Dar ca dorul ce omoară!	Și-n văzduh se mistuiește

[Fragment din poezia „Codreanul”]⁶⁷¹

Cântec haiducesc

de Vasile Alecsandri

Iar Leonti arnăutul	În pușcă mi-i ascundea,
Înghiți-l-ar pământul!	Și-n Codrean îi slobozea
Nasturi de argint că scotea,	Pe Codrenaș mi-l rănea

⁶⁷⁰ *Ibidem*, p. 21.

⁶⁷¹ *Ibidem*, p. 22.

[Fragment din poezia „*Dragoș*”]⁶⁷²

de Vasile Alecsandri

Fiară cruntă și turbată	Și sărind, mugind, da zor
Pleca fruntea lui cea lată	Peste mândrul vânător.

**[Sfârșitul poeziei
„*Visul lui Petru Rareș*”]⁶⁷³
legendă**

de Vasile Alecsandri

Fericită calea-i fie,
Căci pe dânsul Dumnezeu
L-a pus drept la locul său!

⁶⁷² *Ibidem.*

⁶⁷³ *Ibidem.*

[Caii în poezia epică a lui Vasile Alecsandri]⁶⁷⁴

[Rolul Calului în poezia „Maghiara”]⁶⁷⁵

de Vasile Alecsandri

Dar pe loc calul s-oprește,
În pământ ochii țintește
Și cu groază sforăiește,

dar ea-l îndeamnă să pască, atunci:

Calul trist a rânchezat
Și-n pârâu năvală a dat.

[Rolul Calului în poezia „Andrii Popa”]⁶⁷⁶

de Vasile Alecsandri

Are un murg de patru ani
Care mușcă în dușmani.

⁶⁷⁴ *Ibidem*, pp. 23-25

⁶⁷⁵ *Ibidem*, p. 23.

⁶⁷⁶ *Ibidem*, p. 24.

[Murgul în poezia „Mărioara-Florioara”]⁶⁷⁷

de Vasile Alecsandri

Văzând fericirea stăpânului său iubit de Mărioara-Florioara:

...în loc zburda,
Falnic coama-și încorda
Și stăpânei lui o da
Gingașă de-a o dezmierda.

[Rolul calului în poezia „Sentinela română”]⁶⁷⁸

de Vasile Alecsandri

*La început:*⁶⁷⁹

Cel viteaz era călare
Pe un cal alb în nemișcare
Și ca dânsul neclintit
Stă, privind spre răsărit.
Numai ochii săi mișca,
Vulturește-i alerga
Pe cea zare cenușie,

Lungă, tainică, pustie,
Unde ca prin vis trecând,
S-auzea din când în când
Vuiet surd, grozave șoapte
Ce veneau din miază-noapte,
Zgomot lung, înădușit,
Ce venea din răsărit

⁶⁷⁷ *Ibidem.*

⁶⁷⁸ *Ibidem.*

⁶⁷⁹ *Ibidem.*

***Când stăpânul lui se lupta cu hoardele barbare:*⁶⁸⁰**

Calu-i turbă, mușcă, sare.	Sfarmă arme sunătoare
Nechezând cu înfocare,	Și cu greu în sânge-noată
Calcă trupuri sub picioare,	Și mereu se îndeasă în gloată.

***Când vestea că „Roma, Roma nu mai este” străbate la voinic, care își pleacă fruntea și-și cere moartea, atunci:*⁶⁸¹**

...calu-i frățior	Și spre munți încet pornește,
Nechezând încetișor,	Ducând lin și nesimțit
Câmpul luptei părăsește	Pe stăpânul lui iubit.

⁶⁸⁰ *Ibidem.*

⁶⁸¹ *Ibidem.*

[Fragment din poezia „*Ana Doamna*”]⁶⁸²

de Vasile Alecsandri

Tăcutul miez de noapte în stele învelit
Stă-n lunca pudruită de alba promoroacă,
Țintind la luna plină din cerul oțelit
Doi ochi, oglinzi de gheață, în care luna joacă.
Copacii întind brațe uscate, rugătoare,
Și frunți pe care iarna a pus a ei cunună.
Ei par în așteptare să vadă recea lună
Schimbându-se pe cale-i într-un fierbinte soare.
Și printre a lor trunchiuri se văd albind la stele
Poiene de zăpadă, bălți lucii, cristaline,
Pe care trec în taină ușoare nourele
Ca umbre luminoase de palide vergine.
E totul alb, fantastic în miezul cel de noapte,
Și lunca pare-un templu, în care fără șoapte
Arbori, luceferi, umbre și luna de pe cer
Asistă la-nsoțirea morții cu asprul ger.

⁶⁸² Virgil Onițiu (1864-1915), filologul și scriitorul român născut în Reghin, considera că Vasile Alecsandri nu ar fi trebuit să introducă acest apendice de 14 versuri în poezia dedicată Reginei Elisabeta, soția lui Carol I de Hohenzollern Sigmaringen, „*Ana Doamna*”, deoarece descrierea peisajului nopții iarna (un exemplu de descriere pitorească și plastică) vine în antinomie directă cu istoria terminată a răpirii Anei de către tătarul Ghirai Mârza. Reputatul filolog român, de al cărui nume este indisolubil aglutinat de istoria învățământului românesc din Brașov, era de părere că această secțiune a poeziei ar fi fost bine să fie eliminată. Cf.: Virgil Onițiu, *Ceva despre epica lui Vasile Alecsandri*, în „*Transilvania*”, XXI, 1890, nr. 9, 15 septembrie, p. 6.

[Fragment din poezia „*Ghioaga lui Briar*”]⁶⁸³

de Vasile Alecsandri

Atunci de după dealuri Crai-noul răsărind
Văzu o fiară neagră pe câmpuri tropotind,
Urmată-amenințată de lupi flămânzii o sută
Și-un om pe ea călare cu mintea lui pierdută,
Cu pletele-i zburlete, cu ochii înfocați,
Cu mâinile întinse spre codrii depărtați,
Răcnind umplând câmpia de-o lungă văietare,
Ce se-ntrecea în groază cu a lupilor urlare...
Și om, și lupi și bivol, vârtej misterios,
Cu zgomot dispărură în fundu-ntunecos!

⁶⁸³ Virgil Onițiu, *Ceva despre epica lui Vasile Alecsandri*, în „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 9, 15 septembrie, p. 10.

[Fragment din balada populară „Miorița”]⁶⁸⁴

culeasă de Vasile Alecsandri

Că el s-a însurat
Cu-o mândră crăiasă,
A lunei mireasă,
Că la nunta sa
A căzută o stea;
Soarele și luna
I-au ținut cununa
Brazi și pâlținași
I-a avut nuntași,
Preoți: munții mari,
Paseri: lăutari,
Păsărele mii
Și stele făclii!

⁶⁸⁴ „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 11, 15 noiembrie, p. 11. Vezi: Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 5-6.

**[Fragment din Piesa de teatru în III acte
„Iorgu de la Sadagura” Sau „Nepotu-i Salba Dracului”]⁶⁸⁵**

de Vasile Alecsandri

În cea țară de păpuși
Tâlharii poartă mănuși
Și se jură pe dreptate,
Că le-s mâinile curate!

**[Ultima strofă din poezia „Păsărica Mării”]⁶⁸⁶
alegorie**

de Vasile Alecsandri

...glasul libertății
Va suna în ziua dreptății
Pentru biata țara mea,
Și din umbrele durerii
Steaua mândră a-nvierii
Răsări-va pentru ea!

⁶⁸⁵ „Transilvania, XXI, 1890, nr. 11, 15 noiembrie, p. 15.

⁶⁸⁶ *Ibidem.*

[Fragment din poezia „*Moldova în 1857*”]⁶⁸⁷

de Vasile Alecsandri

E scrisă în ceruri sfânta Unire!

E scrisă în inimi cu foc ceresc!

O, Românie! Ia a ta mărire

Lucrează brațul dumnezeiesc!

[Ultima strofă din poezia „*Cântecul Gintei Latine*”,

Scrisă în anul 1878, la Mircești]⁶⁸⁸

de Vasile Alecsandri

La ziua cea de judecată

Când față-n cer cu Domnul sfânt,

Latina ginte-a fi întrebată:

„Ce ai făcut pe-acest pământ”?

Ea va răspunde sus și tare:

„O, Doamne-n lume cât am stat,

În ochii săi plini de-admirare.

Pe Tine te-am reprezentat!”

⁶⁸⁷ *Ibidem*, p. 16.

⁶⁸⁸ *Ibidem*, p. 17.

**[Literatură populară:
„Doine”,
Culese de Ion Pop Reteganul]⁶⁸⁹**

Doine

De-ar ști, Doamne, cineva
Ce am la inima mea
Ar sta-n loc și s-ar mira
Cum de trăiesc eu așa.
Ar sta-n loc și-ar socoti:
Doamne, cum mai pot trăi
Pre pământ cu oamenii.
De-ar ști, Doamne, cineva
Cum-i la inima mea
Mult ar sta și s-ar mira
Că, cum trăiesc cu dânsa?⁶⁹⁰

Săracă inima mea
Mult trăiești în voia rea:
Arde inimuța-n mine,
Las'-ardă că n-am pe nime!⁶⁹¹

⁶⁸⁹ „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 11, 15 noiembrie pp. 25-26.

⁶⁹⁰ *Ibidem*, p. 25.

⁶⁹¹ *Ibidem*.

Oltușule apă lină
Cin' bea din ea se-nstrăină,
Că eu numa' te-am gustat,
Și tare m-am străinat.
Am băut numai o dată
Și-am lăsat mamă și tată,
Am băut de două ori
Și-am lăsat frați și surori⁶⁹².

Pârâuț cu apă rece
Dare-ar Dumnezeu să sece
Să rămână numai [mol]⁶⁹³
Cum am rămas eu cu dor,
Să rămână numai prund
Cum am rămas eu cu gând⁶⁹⁴.

Cucule, câne viclean
Ți-am plătit să-mi cânți un an
Nu mi-ai cântată nici de-un ban⁶⁹⁵.

⁶⁹² *Ibidem*, p. 26.

⁶⁹³ [„mol”] = [„nămol”].

⁶⁹⁴ „Transilvania”, XXI, 1890, nr. 11, 15 noiembrie p. 26.

⁶⁹⁵ *Ibidem*.

Cucule, pasăre blândă
Du-te pe dealuri și cântă
Pe cine-i avea mânia
Blastă-mă-l străin să fie;
Că străinu-i tot străin,
De i-ai face apa vin,
Tot nu-i faci voia deplină;
De i-ai face apa bere
Tot nu-i faci p-a lui plăcere⁶⁹⁶.

Cine n-are dor în lume
Să vie la mine-anume
C-am un dor
Ca și-un izvor
Și l-oi vinde tuturor,
Că mi-oi pune șatra-n poartă
Și-oi vinde la lumea toată.
Și mi-oi pune șatra-n prag
Și-oi vinde la dor cu drag
N-oi cota pe ce l-oi da
Numai cât l-oi lăpăda⁶⁹⁷.

⁶⁹⁶ *Ibidem.*

⁶⁹⁷ *Ibidem.*

Câte rele vin din vale
Toate la mine-și fac cale
Parcă io-s cel gazdă mare.

Câte rele vin din jos
De toate am eu folos,
Câte rele-aduce locu',
La min' vină ardă-le focu'.

Câte rele-aduce țara
La min' vină, ardă-le para
Câte rele-s pre pământ
Toate m-au mâncat pe rând

Câte-s rele și nu-s bune
Toate m-au bătut în lume.

De m-ar fi bătut odată
De atuncea m-ar fi gătată
Câtă lume-i pentru mine
Ard-o focul până mâne,
Câtă lume-i pe-a mea samă
Ard-o focul până-n sară⁶⁹⁸.

Cânt-o păsărică-n grui,
Supărată ca mine nu-i

⁶⁹⁸ *Ibidem.*

Fără puiul cucului
Când îl lasă mama lui
Mititel și ne-mpănat
Și prin lume-nstrăinat⁶⁹⁹.

Cântă puiul cucului
Din mijlocul codrului,
Așa cântă de frumos
Frunza-n codru cade jos,
Așa cântă de cu jele
Frunza-n codru toată pierе,
Așa cântă de cu glas
Frunza-n codru n-o rămas⁷⁰⁰.

Ion Pop Reteganul!

1891

⁶⁹⁹ *Ibidem.*

⁷⁰⁰ *Ibidem.*

[Cântec poporal]⁷⁰¹

auzit de Teodor Ciontea de la mama sa, ce l-a auzit în tinerețe de la fratele ei, Vasilică, în comuna Deda (locuită în majoritate de români ortodocși, situată la 30 km de Reghinul-săsesc și în apropiere de Toplița și Borsec)⁷⁰²

Prin poiana înverzită
Și cu flori împodobită,
Cine, Doamne, o să fie
Cu așa mândră solie?
Este Domnul Ștefan Vodă
Ce vine de la Moldova!
Ține-l, Doamne, mult și bine
Cu toți cei de pe lângă sine,
Că de când vine la noi
N-avem atâtea nevoi!⁷⁰³

⁷⁰¹ Teodor Ciontea, *Un monument istoric neprețuit*, în „Transilvania”, XXII, 1891, nr. 4, 15 aprilie, p. 18. Vezi articolul complet, *op.cit.*, pp. 15-20.

⁷⁰² *Ibidem*, p. 15.

⁷⁰³ *Ibidem*, p. 18.

**[O Colecție de poezii populare inedite, de Dănilă Aluaș,
absolvent de studii gimnaziale, din Sebeșul de Sus]⁷⁰⁴**

(Ex. Nr. 56/1891).

[Un tratat istoric fără titlu, având *motto*]:⁷⁰⁵

„Mii de mii de ani d-ar trece
De amar și de nevoi,
N-ar putea ca să înece
Suvenirele din noi;
Căci strămoșii din morminte
Noaptea-n vis ne șoptesc,
Ș-alor șoapte rămân sfinte
La poporul românesc”.

George Sion (Ex. nr. 95/1891).

[O lucrare de economie fără titlu, având *motto*]:⁷⁰⁶

„Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo,
Si homo fit doctus, non vi, sed saepe studendo”!

(Ex. nr. 153/1891).

⁷⁰⁴ Vezi: [„Ion Crișan, al II-lea secretar al ASTREI din anul 1891, „Lista lucrărilor intrate la concursul literar din 29 decembrie 1890, nr. 292”], în „Transilvania”, XXII, 1891, nr. 7, 15 iulie, pp. 27-28.

⁷⁰⁵ „Transilvania”, XXII, 1891, nr. 7, 15 iulie, p. 28.

⁷⁰⁶ *Ibidem*.

[O colecție de povești ardelenesti, având *motto*]:⁷⁰⁷

„De n-ar fi poveștile
Cum ar trece nopțile,
Nopțile și iernile”?

**[O lucrare intitulată „Higiena copilului de la naștere până
la anul al 7-lea al etății”, cu *motto*]:⁷⁰⁸**

I.

„Sănătatea copilului este fericirea lui, bucuria familiei și viitorul
națiunii”.

(Ex. nr. 160/1891)!

**[O lucrare intitulată „Higiena copilului de la naștere până
la anul al 7-lea al etății”, cu *motto*]:⁷⁰⁹**

II.

„Arborele-l plantăm pentru viitor”.

(Ex. nr. 177/1891)!

⁷⁰⁷ *Ibidem.*

⁷⁰⁸ *Ibidem.*

⁷⁰⁹ *Ibidem.*

[O colecție de povești populare, versuri și colinde la Crăciun, Bobotează și Sfântul Vasile, hore, doine și balade, descântece și vrăjitorii, chiuituri și varia, având *motto*]⁷¹⁰:

„Taci, române, și-nghițește

Și toate le suferește,

Că nu doarme Dumnezeu

Ți-a da bine după rău!

(Ex. nr. 182/1891)!

[O colecție de colinde, colăcărite, cântece și strigături, proverbe și ghicitori mai însemnate, având *motto*:]⁷¹¹

„Arma noastră să ne fie:

Cânturile ce răpesc,

Muzică și poezie

Cu parfumul lor ceresc”

Dimitrie Bolintineanu!

⁷¹⁰ *Ibidem.*

⁷¹¹ *Ibidem.*

1892

[Joia-Mare]⁷¹²

Colo prin munții Topliței și-a iernii grea, pustie
Stau doisprezece bieți preoți în tristă pribegie;
Căci Reghinul e fum și scrum, și-urgia nefrățească
Jurat-a morți și popilor de legea românească.

Flămânzi și rupți și degerați, cu sufletul în oase,
Ascunși prin peșteri, stâni pustii și lemne scorburoase,
Cu barbele până la brâu, cu fețele smolite,
Ei păr cadavre, din mormânt ici pe pământ ieșite.

Cu moartea-n față zi de zi, d-abia trăgându-și viața,
Oftează, caută-n jos spre văi, ce-aduce dimineța?
Căci prin omături înotând, venea câte-o soție
Cu ceva hrană, mângâieri, ca și corbii lui Ilie.

Acum e Postul Paștilor; durerea să-și aline,
Se strâng și ei duminica, cu toții să se-nchine;
Ba săptămâna patimii, ba iată Joia-mare:
De sfântă cina lui Christos dorește fiecare.
Colo-n desișul de brădet s-adună toți frățește,

⁷¹² „Transilvania”, XXIII, 1892, nr. 4, 15 aprilie, p. 32.

Se roagă, cântă pe de rost și plâng sobornicește;
Ghețarul e biserică, și-a cerului boltime
Le cheamă ochii sufletești de jos spre înălțime.

Iar brazii, închinându-se, tămâie tâmpile, strane,
Și vuietele vântului sunt strune și organe;
Altarul e un trunchi culcat, și sfeșnic sfântul soare,
Ce preste aceste liturghii trămite a sa splendoare.

Dar unde-i pâne, unde-i vin de sfânta-mpărtășire?
Bucatele li s-au sfârșit și n-a venit plinire;
Deci cu călcâie și cu unghii o fântâniță-și sapă,
Și se cuminecă pe rând — cu mușchi de brad și apă.

Apoi cântând de laudă, cu-a păcii sărutare
Se despărțesc și-n vizunii se trage fiecare;
Iar noaptea spre duminecă revin la Înviere,
Și Paștile popoarelor au șters și-a lor durere.

Zaharia Boiu!

[Țara Hațegului]⁷¹³

Țară mândră și măreață
Și-mprejur cu munți,
Ca grădina-n fortăreață
Cu voinici mai mulți.
Toată lumea de-ai umbla
Țară ca asta n-ai afla!

[...]⁷¹⁴

Ce-i străin nu se lipește
De sufletul meu:
Vorbiți, scrieți românește
Pentru Dumnezeu!

George Sion!⁷¹⁵

⁷¹³ „Transilvania”, XXIII, 1892, nr. 7, 15 iulie, p. 16.

⁷¹⁴ Idem, XXIII, 1892, nr. 11, 15 noiembrie, p. 2.

⁷¹⁵ George Sion (n. 18 mai 1822, Cernăuți, Ucraina - d. 1 octombrie 1892, București, România). Scriitor, literat și revoluționar pașoptist din Moldova, George Sion avea origini moldovene, provenind dintr-o renumită familie boierească din comuna Hârșova (Vaslui). A participat la Revoluția de la 1848-1849, din Moldova. Ulterior a fost prezent la „Adunarea Națională de la Blaj (3/15-5/17 mai 1848)”, din Transilvania. În contextul evenimentelor revoluționare pașoptiste, a ajuns și la familia Hurmuzachi din Bucovina. A deținut funcția de șef de birou în orașul Iași, în timpul ministeriatului prezidat de George Cuza. În anul 1868 a devenit membru al Academiei Române. Dintre lucrările și publicațiile sale amintim: *Traduceri: Moartea lui Socrate*, de Lamartine (1847); *Ceasurile de mulțumire* (1848); *Mizantropul*, după Moliere; *Zaira*, după Voltaire; *Întâmplările baronului Münchhausen*. Din categoria poeziilor sale enumerăm: *Suveniri de călătorii în Basarabia*; *Safira, piatră prețioasă* (1850-1857). Alte traduceri ale poetului George Sion: *Istoria generală a Daciei*, după Dionisie Fotino (1860); *Istoria Țării Românești*, după frații Tunusli (1863) (ambele au fost traduceri din limba greacă). *Fabule: Influența morală*, comedie; *101 fabule*. Alte lucrări: *La Plevna*, dramă premiată de Academia. A

[Săracul fericit]⁷¹⁶

Pe buza mea minciuna n-a jucat,
Pre niciun drept eu nu am defăimat,
Nici unui om n-am fost înșelător,
Și-n țara mea nu am fost trădător.
Deși sărac, de soarte-s mulțămît;
O, maica mea, cât sunt de fericit!.

George Sion!⁷¹⁷

murit la vârsta de 71 de ani, la 1 octombrie 1892, fiind înmormântat în Cimitirul Șerban-Vodă (Bellu) din București. Cf: Zaharia Boiu, *Necrologul lui George Sion*, în „Transilvania”, XXIII, 1892, nr. 11, 15 noiembrie, pp. 1-4.

⁷¹⁶ „Transilvania”, XXIII, 1892, nr. 11, 15 noiembrie, p. 4.

⁷¹⁷ George Călinescu, *Istoria literaturii române*: compendiu, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, p. 108.

[Apele noastre]⁷¹⁸

**Disertațiune de Silvestru Moldovan, ținută în ședința I a
„Asociațiunii transilvane”, la 15/27 august 1892, în Sibiu**

Du-te dor cu Murășul,
Nu-mi mai rupe sufletul,
și
Murăș, Murăș, apă lină,
Treci-mă-n țară străină.
sau
De-ai fi Murăș vorbitor,
Precum ești de mergător;
Eu, Murăș, te-ași întreba
N-ai văzut pe bădița?

⁷¹⁸ „Transilvania”, XXIII, 1892, nr. 11, 15 noiembrie, p. 14.

[Apele noastre]⁷¹⁹

**Disertațiune de Silvestru Moldovan, ținută în ședința I a
„Asociațiunii transilvane”, la 15/27 august 1892, în Sibiu
(continuare și sfârșit)**

Oltule, Oltuțule,
Ce curgi așa turbure...
și
Oltule, apă săracă,
Lasă voinicii să treacă.

⁷¹⁹ Idem, XXIII, 1892, nr. 12, 15 decembrie, p. 7.

1893

[Epitaful poetului Th. Șerbănescu, de pe mormântul unui
soldat mort în bătălie]⁷²⁰

Trecătorule, cetește
Astă pagină de ieri:
Vai! cu jertfe se **urzește**
Viitorul unei țări!

O altă variantă a epitafului:

Călătorule, cetește
Astă pagină de ieri
Vai! cu jertfe se **croiește**
Viitorul unei țări!⁷²¹

⁷²⁰ Ion Pop Reteganul, *Școlile noastre populare*, în „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 1, 15 ianuarie, p. 11.

⁷²¹ *Ibidem*, p. 16.

[„Risipirea Ierusalimului”, scoasă din cartea lui

Iosif Flaviu, de Ioan Barac]⁷²²

(„Studiu din istoria literaturii române”, de Dr. Emilian Popescu)

Cântarea I

Barac, pag. 12.

Că este mai bun păcatul
Luând bani de la bogatul,
Decât săracului pace
Să muncească de-ai face⁷²³.

Barac, pag. 12-13.

Cine vrea, putea se face
Jaf la casa cea săracă⁷²⁴.

Barac, pag. 12

Mulți casnici de strâmbătate
Neaflându-și dreptate
Lasă casa și moșia
Nesuferind lăcomia⁷²⁵.

⁷²² Idem, XXIV, 1893, nr. 1, 15 ianuarie, p. 19. Pentru varianta completă a acestui poem epic, vezi lucrarea: [„Risipirea cea de pe urmă a Ierusalimului care s-a întâmplat după cuvântul ce s-a zis că nu va rămâne piatră pe piatră. Scoasă din cartea lui Iosif Flaviu, pe scurt și în 9 cântări în stihuri alcătuită de Ioan Barac magistratual translator al Brașovului”], Ediția a II-a, Tiparul și editura lui W. Krafft, Sibiu, 1902, pp. 1-195.

⁷²³ „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 1, 15 ianuarie, p. 19.

⁷²⁴ *Ibidem*.

⁷²⁵ *Ibidem*.

Barac, pag. 15

Iar păgânilor povață
Se dă, și el îi învăța
În ce chip să păgubească
Pe mulțimea jidovească
Atingându-se de lege
Acel domn fără de lege⁷²⁶.

Barac, pag. 16.

Și întru a sa scumpete
Având de jaf mare sete,
Dorea ca să jefuiască
Casa cea dumnezeiască.
A trimis el de la sine
Niște soli fără rușine
În biserică să ceară
O sumă de bani afară,
Adică șaptesprezece
Talanți să-i dea să plece.
N-a putut veni a strânge
Nici setea sa a-și stinge,
Căci evreii foarte tare
Străjuiau pe la altare,
Și dându-și taina afară

⁷²⁶ *Ibidem*, p. 20.

Așa striga cu ocară⁷²⁷.

Barac, pag. 19

Norodul rănit cu rană
până la:

Cu slavă și cu mărire
Să-i calce turbata fire⁷²⁸.

Barac, pag. 20

Dacă [voi]⁷²⁹ căutați domnie
Și așteptați slobozie,
Luptați-vă a o scoate
Cu arma dacă se poate⁷³⁰.

Barac, pag. 25

Dimineața se strâng toate
Înfricoșatele gloate⁷³¹.

Flaviu 5. XV.

Flor scăzând ce vrea a face
Iar înșelătoarea pace⁷³²,

Barac, pag. 30

⁷²⁷ *Ibidem.*

⁷²⁸ *Ibidem.*

⁷²⁹ Cuvânt introdus pentru evitarea cacofoniei.

⁷³⁰ „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 1, 15 ianuarie, p. 21.

⁷³¹ *Ibidem.*

⁷³² *Ibidem.*

Flor și evreii îndată
Merg la Chest la judecată **ș. c. l. până la pag. 39**
Cu pietrii l-au scos afară (pe Agrippa)
Din cetate și hotară (**Flaviu până la sfârșit**)⁷³³.

Barac, pag. 36
Motivele vorbirii lui Agrippa:

1.

Dumnezeu a dat puțință,
Romei ca de prisosință⁷³⁴.

La Flaviu:

Rămâne, așadar, să recurgem la ajutorul divin,
Însă și acesta este în mâna romanilor, căci e imposibil,
Ca un atare imperiu se existe fără voia lui Dumnezeu⁷³⁵.

2

Că și-au supus cu strâmtoare,
Multe neamuri sub picioare.
De ce să nu sluiți, dară,
Fără patimă amară?⁷³⁶

Barac, pag. 35.

⁷³³ *Ibidem*, p. 22.

⁷³⁴ *Ibidem*.

⁷³⁵ *Ibidem*.

⁷³⁶ *Ibidem*.

Roma putere mai mică
Când avea mai subțirică,
Părinții noștri mai tare
Se supuneau cu plecare⁷³⁷.

Flaviu:

Străbunii noștri, deși romanii nu erau așa puternici,
s-au supus acestora și le-au plătit tribut.
Dară acum imperiul roman cât e de puternică ș. c. l.⁷³⁸

Cântarea II

Barac, de la începutul cântării până la pag. 46.

Și Flor tăcând pândește
Când păcatul lor privește⁷³⁹.

Flaviu (c. XVII)

Agrippa bărbați trămite
Ca cele nenorocite
Zarva să se contenească
Să nu se nenorocească⁷⁴⁰.

Faptele, precum le expune Barac,

⁷³⁷ *Ibidem.*

⁷³⁸ *Ibidem.*

⁷³⁹ *Ibidem*, p. 23.

⁷⁴⁰ *Ibidem.*

de la începutul cântului II până la pag. 50.

Acesta se-nfierbântă
Și tot sângele spăimântă
Celor ce fugeau mai tare
În turnuri spre scăpare⁷⁴¹.

Barac, pag. 53

În zădar fac rugăciune,
Ci nu le dă iertăciune⁷⁴².

Barac, pag. 53.

Până când aicea plânge
Păgânimea, ce se stinge

ș. c. I. până la pag. 61:

Pe care l-au supt pământului
Suflându-i sufletul vântul⁷⁴³.

La pag. 67, Barac expune motivul depărtării lui Cestius

⁷⁴¹ *Ibidem.*

⁷⁴² *Ibidem*, p. 24.

⁷⁴³ *Ibidem.*

din Ierusalim, zicând:

Ca nu cumva să-i înșele,
Dând de nește greșele⁷⁴⁴

Barac, pag. 64-67.

Iară noaptea-ntunecată
I-a despărțit deodată.⁷⁴⁵

Barac, pag. 71.

Și pornește, așa, cu zvonul
Ca să bată Ascalonul⁷⁴⁶.

Cântarea III

Barac, pag. 73.

Nero, care-i stăpânește
Duhul, sângele orbește⁷⁴⁷

Barac, pag. 75

Pe oastea Agripiei încă
O au luat supt a sa brâncă⁷⁴⁸.

Barac, pag. 77.

⁷⁴⁴ *Ibidem.*

⁷⁴⁵ *Ibidem.*

⁷⁴⁶ *Ibidem.*

⁷⁴⁷ *Ibidem*, p. 25.

⁷⁴⁸ *Ibidem.*

Întâi s-a stricat Gadara,
Care s-a topit ca ceara (Flaviu c. III. c. VI)⁷⁴⁹.

Barac, pag. 77.

Era o cetate tare
Iotopata foarte mare⁷⁵⁰.

(Flor c. III. c. VII) până la pag. 81

Iar Iosif lor spre ocară
Le-a stat împotrivă iară⁷⁵¹.

Barac, pag. 81-84

Iară s-au pornit cu mulțimea, etc.

.....

Cu săgeți, cu tunuri multe,
Răsunetul să s-asculte⁷⁵².

Barac, pag. 107

Până el aicea bate
Iată tatăl său la spate⁷⁵³.

⁷⁴⁹ *Ibidem.*

⁷⁵⁰ *Ibidem.*

⁷⁵¹ *Ibidem.*

⁷⁵² *Ibidem.*

⁷⁵³ *Ibidem*, p. 26.

[„Risipirea Ierusalimului”, scoasă din cartea lui

Iosif Flaviu, de Ioan Barac]

(„Studiu din istoria literaturii române”, de Dr. Emilian Popescu)⁷⁵⁴.

Cântarea IV.

Barac, pag. 123, supunerea cetății Giscala până la pag. 134, unde zice:

Întoarcă-se păcătosul
Să-și ia de la el folosul⁷⁵⁵.

Cântarea V.

Flaviu amintește ocuparea mai multor cetăți mai mici până ajunge la Ierihon (c. IV. c. V) și descrierea Ierihonului.

Iosif Flaviu, pag. 162:

Vespasian cât sosește,
La Ierihon izbândește⁷⁵⁶

Cântarea VII

De la început până la pag. 204:

Ca cea ce cu virtute,
Și-a făcut lucruri văzute⁷⁵⁷.

⁷⁵⁴ Idem, XXIV, 1893, nr. 2, 15 februarie, pp. 16-28.

⁷⁵⁵ *Ibidem*, pp. 16-17.

⁷⁵⁶ *Ibidem*, p. 17.

⁷⁵⁷ *Ibidem*, p. 18.

Flaviu c. VII. c. I.

De aici și până la pag. 205:

La Antonia cetate
O sfărâmă și o bate⁷⁵⁸.

Flaviu c. VII. c. II.

Până la pag. 208, unde citim:

Nu voi fi spre stricare
Acestor sfinte altare⁷⁵⁹.

Cântarea VIII.

Barac, pag. 231-232 = Flaviu. VII c. XI.

Să nădăjduiesc în sine
De scăpare și de bine⁷⁶⁰.

Barac, pag. 247:

Despre asediul cetății Acra:

Niciun suflet nu rămâne,
Neucis de mâni păgâne⁷⁶¹.

Aceste versuri vin în contrazicere cu cele de mai jos, scrise de el însuși:

Cirezi de robi făcându-i
În cătuși de fier bătându-i

⁷⁵⁸ *Ibidem*.

⁷⁵⁹ *Ibidem*.

⁷⁶⁰ *Ibidem*, p. 19.

⁷⁶¹ *Ibidem*, p. 20.

Unii vânduți, alții în lanțuri
S-au pus la muncă, la șanțuri⁷⁶².

Barac, pag. 251:

Tit războiul săvârșindu-și
Toți vitejii dăruindu-și⁷⁶³.

Cântarea IX⁷⁶⁴.

Barac, pag. 2.

Varsă-mi din ceruri Christoase
Mila ta cea mângâioasă
Preste duhul meu să învețe
A cântărilor frumsețe
Să poată cânta cu jale
Pierirea cetății tale⁷⁶⁵.

Tit e trimis de Dumnezeu spre pedepsirea poporului jidovesc, pag. 206:

Dând cerul lui Tit putere,
Evreilor moarte cere⁷⁶⁶.

⁷⁶² *Ibidem*.

⁷⁶³ *Ibidem*.

⁷⁶⁴ Caracteristicile epopeii: 1. calitățile acțiunii epice; 2. persoanele care participă la acțiune; 3 planul (forma) acțiunii și 4. stilul. Cf.: „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 2, 15 februarie, p. 23.

⁷⁶⁵ „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 2, 15 februarie, p. 23.

⁷⁶⁶ *Ibidem*, p. 25.

sau la pag. 197:

Venind dreaptă judecată
De la cer acum să-l bată⁷⁶⁷.

Barac, pag. 27.

Muza! acum zugrăvește
Ce ucideri săvârșește. (Flor)⁷⁶⁸

Barac, tropi și figuri⁷⁶⁹

Sinecdoce, pag. 24:

Inima să nu te lase,
Numai pentru *cinci au șase*
A pierde nenumărate
Suflete nevinovate⁷⁷⁰.

Paralelism, pag. 31:

Priviți câți *ochi cu plânsoare*
*Și lacrimi jeluitoare*⁷⁷¹.

Paronomasie (Adnominatio), pag. 133:

Și fugindu-i oastea *cade*

⁷⁶⁷ *Ibidem*.

⁷⁶⁸ *Ibidem*, p. 26.

⁷⁶⁹ „Tropii și figurile” – reprezintă acele figuri de stil folosite în epopeile antice. Acestea aduc dovezi în plus prin care traducătorul (din limba greacă sau alte limbi clasice), în cazul de față, Ioan Barac, demonstrează veridicitatea variantei originale a poemului epic tradus din limba greacă (în situația prezentată în carte). Cf.: „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 2, 15 februarie, p. 26.

⁷⁷⁰ „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 2, 15 februarie, p. 26.

⁷⁷¹ *Ibidem*.

[Periciunii] ce *se cade*⁷⁷².

Figură etimologică, pag. 61:

*Suflându-și sufletul vântul*⁷⁷³.

Metonimie, pag. 47:

Pân' soarele și răsare
De șapte ori lumina (7 zile)⁷⁷⁴.

Aliterații:

pag. 57: „Câte capete sărite”

pag. 91: „Trăsnea focul făcând frică”.

pag. 95: „Stejarii să străjuiască”

pag. 210: „S-a întins foamete foarte”

pag. 210: „La evrei spre multă moarte”⁷⁷⁵.

Epizeuxis, pag. 121:

Au împresurat cu moarte
Pe evrei *foarte-foarte*⁷⁷⁶.

Epiforă, pag. 127:

Pe noi legea *ne oprește*

⁷⁷² *Ibidem.*

⁷⁷³ *Ibidem*, p. 27.

⁷⁷⁴ *Ibidem.*

⁷⁷⁵ *Ibidem.*

⁷⁷⁶ *Ibidem.*

Și tare *ne oprește*⁷⁷⁷.

Gradațiuni (Climax), pag. 100:

„Rumpe, bate și o stinge”⁷⁷⁸.

Ceasul ce mărturisește
Ceasul în care străinul⁷⁷⁹.

Licențe poetice, pag. 76:

„Ca prunci de câne”... = căței; pag. 77⁷⁸⁰.

„Bătrâni tineri, feți și fete” (feți = feciori)⁷⁸¹.

Cuvinte cu origine greacă:

„patridă” = patrie⁷⁸².

„Troadă” = Troia⁷⁸³.

Cuvinte străine, neuzitate: *stârvuri, zgeburi, prilostit*⁷⁸⁴.

⁷⁷⁷ *Ibidem.*

⁷⁷⁸ *Ibidem.*

⁷⁷⁹ *Ibidem.*

⁷⁸⁰ *Ibidem.*

⁷⁸¹ *Ibidem.*

⁷⁸² *Ibidem.*

⁷⁸³ *Ibidem.*

⁷⁸⁴ *Ibidem.*

**[Moartea Polixeniei Radac,
o domniță născută de baron Radac în Țara Ardealului,
întâmplată în anul 1793, în stihuri, alcătuită de Ioan
Barac, translator magistratual în Brașov]⁷⁸⁵**

I.

Mai schimbă-ți glasul, muză!

Și-ți drege coarda ta,

Că cu o foarte simțire

O patimă peste fire

Să mă-nvețe a cânta;

A cânta, cânta cu jale,

Ca să se miște din vale

Toate pietricelele,

Și același glas de muză

Până la cer să s-audă,

Să simtă și stelele,

Cum cântam odinioară

Cu plângere din vioară

Pe Priam-Tisbe din veac,

Ce și-au jertfit dragostele

Și și-au junghiat inimile

⁷⁸⁵ [„P. Milian, Ceva despre poetul popular Ioan Barac și despre scrierile lui”], în „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 4, 15 aprilie, pp. 14-21.

Murind făr' de niciun leac,
Căci nu i-au lăsat părinții!
Întru dragostea credinții
A trăi, ci i-au închis.
Așa ei cu a lor brâncă
Unul pentru altul încă
Cu sabia s-au ucis⁷⁸⁶.

II.

S-a mai jertfit o mireasă,
A lui Ahile aleasă,
Polixena lui Priam,
Thisbe încă logodită,
De mititică iubită,
În sabia lui Priam;
Iar aici, cu mare veste,
Altă Polixenă este,
O născută de baron;
S-a jertfit, fiind silită
La nunta nepotrivită
De cătră al său patron.
Și unde avuse cale
De la dragostele sale
De tot dacă o-au oprit,
Și-a făcut mai bine moarte
Decât la sân să nu poarte

⁷⁸⁶ *Ibidem*, p. 14.

Pentru cine a murit⁷⁸⁷.

III.

(La anul 1803)

Și-au gătit acum cu jale
Polixenii lungă cale
Cătră veșnicul mormânt,
Care gura largă-i cască
Înghițind-o s-o primească
A putrezi în pământ.
Vărsatu-și-a scumpul sânge,
După care lumea plânge,
Veacul de curând trecut.
Ei acum, de nou vă-nchină
Aceasta de lacrimi plină
Junghiere, ce și-a făcut.
Sabia cea otrăvită
Și mâna nenorocită,
Ce pe sine s-a junghiat
Pe o tânără fecioară
N-au cruțat-o să nu moară
Ci lumea o au privegheat⁷⁸⁸.

⁷⁸⁷ *Ibidem.*

⁷⁸⁸ *Ibidem*, pp. 14-15.

IV.

Moartea pe toți îi culege,
Pe cei frumoși îi alege,
Pe cei aleși și mai mari
Cu sabia îi cosește
Și sângerați îi trăsnește
În pământ pe cei mai tari.
Nu-i destul că deodată
Și al Polixenii tată
Sângele și l-a vărsat,
Ci fiica sa cea frumoasă
Ca o încă nemiloasă
Viața nu și-a cruțat
Și cu mâna înghețată
În mormânt nou s-a băgat,
Tot pământului s-a dat.
Așa pierе cruda floare,
Când bobocul din picioare
Foile și-a lepădat,
Lăsată fiind afară
După vremea de cu vară,
Noaptea de toamnă la frig,
Care-a până dimineață
Și-a degerat toată fața,
S-a zbârcit ca un covrig⁷⁸⁹.

⁷⁸⁹ *Ibidem*, p. 15.

V.

Oh! frumoasă coconiță
De neam și de mare viță,
Bucuria neamului!
Ți-a tras moartea de pe tine
Podoaba, și nu e bine
Nici Dumnezeuului,
Așa moarte, lumea bună!
Că nu-i aici împreună
Moartea sub niciun [propus]⁷⁹⁰;
Că n-a venit nepoftită,
Ci ca deznădăjduită
Numai însăși s-a repus.
Că moartea se depărtase
Și la război apucase
Și-napoi o au chemat,
Ca o deznădăjduită
Și de tatăl său lipsită
Însăși așa a urmat.
A iubit; însă cu cine
Se încredințase bine,
Nu i s-a îngăduit;
Ci drumul și înălțarea
I-au pricinuit stricarea

⁷⁹⁰ [„propus”] = [„pretext”].

Și așa s-a zătîcînit⁷⁹¹.

VI.

A iubit atât greșită,
A fost acea pedepsită,
Însă același păcat;
Și în pămînt nu mai plînge
Unde însăși s-a băgat,
Oprită fiind, cu sine
Să nu-și poată face bine,
După cum ar fi voit,
Neavînd ce să se facă
Inima și-o înecat,
Și așa s-a îndoit
Inima să-și împileze,
Inima să nu-i cuteze
Nici a se bate măcar,
Ca ceasornicul legat
Fără simțiri ca să bată
Și fără niciun habar;
Trupul numai ca mașina
Să se miște, iară splina
Și inima nicidecât,
Ci să tacă și s-asculte
Sfaturile cele multe

⁷⁹¹ *Ibidem*. Zătîcînit = supărat, stînjînit, tulburat, etc. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/-z%C4%83tignit> la 26.12.2023, ora 16:04.

Care i se pun în gât⁷⁹².

VII.

Căci numai omul iubește
Și numai sus se gândește
Nu la neam mare, bogat,
Ci numai la vrednicie
Caută cu vrăjmășie
Și zice că e păcat.
Din așa pricini cu soarte
Dacă și-a făcut ea moarte,
Păcatul al lui era?
Moarte sau căsătorie,
Apoi care va să fie
De a se mai bucura?
Că dintru această boală
Niciun doftor nu mai scoală
Acest fel de-amorezat;
Ci inima cea oprită
Cade deznădăjduită
Din păcat într-alt păcat.
Așa a umblat sărmana
Polixena și dușmana
Cea rea a vieții ei,
Neavând altă putere
Nici cuvânt de mângâiere

⁷⁹² „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 4, 15 aprilie, p. 15.

Nu știa nimenea ce-i⁷⁹³.

VIII.

Așa lipsită de milă
Și ca să scape de silă
La căsătoria sa,
S-a făcut singură foarte
O pildă cu rea soartă,
Sângele a și-1 vărsa,
Frumoasă-i nașterea bună
Și cu mintea dimpreună
Când se află la un loc;
Că lipsește fudulia
Și iubește vrednicia
Și-apoi e și cu noroc;
Virtutea e laudată
Și în haine proaste dată,
Și păcatul osândit
Urât și în haine scumpe,
Unde virtutea se rumpe.
De mândrul cel prăpădit.
Polixena fu oprită
De unde era iubită,
Și slobodă nu era
Ca și ea să își iubească

⁷⁹³ *Ibidem*, pp. 15-16.

Dragostea sa cea firească,
Ci sila își [văiera]⁷⁹⁴.

IX.

Doamne, tu ai zidit omul,
Dar nu numai ca pre pomul,
Ci și inimă i-ai dat,
În care-a sădiși simțire,
Mișcare, foc și pornire;
Trupul cu ele legat
Ca mădularele toate
Cu mișcarea să le poarte,
Care de nu s-ar mișca
Ar fi ca o împutită
Mocirlă nesocotită,
Căci nimic nu s-ar mișca
De n-ar sufla vânturile
Spre toate pământurile
De rău iară s-ar strica.
Iar când s-ar umfla prea tare
Cu furtuna cea mai mare
Casele le-ar ridica:
Așa când s-ar naște omul
Fără simțire ca pomul
Și fără mișcare-n el,
Ar fi numai o mânășă

⁷⁹⁴ *Ibidem*, p. 16. [„văiera”] = [„văieta”].

De carne, ca o păpușă
Mișcătoare puțin⁷⁹⁵.

X.

Însă când aceste toate
Simțiri și mișcări cu gloate
Pre om îl biruiesc,
Apoi se sălbătăcește
Omul și dobitocește,
Mințile i se slăbesc
Iar Dumnezeu ziditorul
Le-a rânduit puitorul
Tuturor mișcărilor,
Ea să le povățuiască
Bine, să nu se smintească
Cu patima stărilor.
Când toate înțelepțește
Și cu inima, firește,
Frumos le-a orânduit,
Le-a ridicat sus o minte
În scaun mai înainte
De la cap ocârmuită,
Iar mai dedesubt e pusă
Inima a fi supusă
Legilor celor firești.
Mintea să povățuiască,

⁷⁹⁵ *Ibidem.*

Faptele bune să crească
Întru cele omenești!⁷⁹⁶.

XI.

Și au zis, omule! iată
Îți dau ție deodată
Putere să stăpânești;
Însă între rău și bine
Îți dau, precum se cuvine;
Ca să le deosebești,
Îți dau minte și simțire
În inimă după fire
Cu alte multe mișcări;
Dar îți dau și voia toată;
Ca toate să ți se poată,
Voie slobodă cu scări,
De vei urma tu sub soare
Inimii cei poftitoare,
Puțin vei fi fericit,
Și la urmă rău vei plânge
Când faptele te vor strânge
La jalnicul tău sfârșit.
Iar de vei urma cu minte,
Vei fi cel mai dinainte,
Plata a ți-o lua
După moarte încă-ți vine,

⁷⁹⁶ *Ibidem*, pp.16-17.

Fericirea după tine
Și plata ți se va da⁷⁹⁷.

XII.

Așa Dumnezeu din gură
Cu această legătură
Ne-a dăruit chipul său,
Ca să ne ținem de lege,
Să ne silim a alege
Binele de cătră rău.
Însă omul nu-l alege,
Ci se lapdă de lege,
Cum se cade neurmând,
Voia slobodă cea dată
Din cer, rău fiind urmată,
Că de necaz atârând,
Mișcarea inimii sale
Întorcându-se spre jale
Cătră rău s-a abătut,
Și pentru reaua mișcare
Chipul Domnului cel mare
Iată că și l-au pierdut,
Că dacă trupul va face
Lege, numai cum îi place
După pofa inimii,
Tot omul atunci rămâne

⁷⁹⁷ *Ibidem*, p. 17.

[Zvărtăcat]⁷⁹⁸fără de frâne,
Ca un rod al patimii⁷⁹⁹.

XIII.

Și trăind peste măsură,
La mâncări și băutură
Și cu alte lăcomii,
Cu toată dezmierdăciunea
Și-a câștigat stricăciunea
Cu moarte sute și mii,
Numai un ceas ia-ți aminte
Cercetează-ți a ta minte
Și îndată vei vedea,
Că n-au nicio rânduială
Ci trăiesc tot în greșeală
Oamenii și vor cădea;
Că unul se umflă foarte
Și fudulia să-și poarte
Nasul înălțându-se,
Altul iar cu dragostile,
Se frânge cu patimile
De tot veștejindu-se.
Unul de arșag, mânie,
De venin cu sumeție
Să roadă la inimă;

⁷⁹⁸ [„zvărtăcat”] = [„zvăpăiat”].

⁷⁹⁹ *Ibidem.*

Altul pizma îl omoară,
Nici mai socotind că doară
Ar fi reaua patimă⁸⁰⁰.

XIV.

Ca viermele, care strică
Trandafirul, ce-și ridică
Bobocul cel crudișor,
Ca să nu mai înflorească
Nici să mai mirosească
Ci să piară-ncetișor,
Așa-ți roade inimile
Stăpâniți de patimile,
Cărora s-au aplecat;
Cu patima necredinții
Și fără stavila minții,
În clește le-au apucat.
Aici scumpul adunându-și
Pe lada cu bani șezându-și
Și fiul și-l otrăvea.
Și căci n-au mâncat, să-i strângă
Bine cel ce va să-i stingă
Și nimic nu mai avea.
La căsătorie încă
Ia ce se vezi, fire adâncă,
Cei mai mulți necugetând,

⁸⁰⁰ *Ibidem*, pp. 17-18.

Că mai multă vază are
O nevrednicie, care
Cătră bine n-are gând,
Mai mulți aleg fără minte
Cele slabe-s: mai 'nainte
Decât lucrul cel mal bun
Și toate faptele bune
Tot mai înapoi le pune
Omul mintos și nebun⁸⁰¹.

XV.

Că mai multă cinste are
Pielea rea cu fală mare
Decât omul virtuos,
Nesocotind cu întreagă
Priceperea să aleagă
Fânul cel bun din rogoz.
Fiul cel curvar avându-și
Haine mândre și punându-și
Moda ca un împărat,
Își câștigă multă vază
Din ferestre ca să-1 vadă,
Ochiul cel asemănat.
Mai mult decât acel cu plugul
Sau ce-și poartă meșteșugul

⁸⁰¹ *Ibidem*, p. 18.

Toată ziua ostenind,
Și casa-și chivernisește.
Cu dreaptă muncă trăiește
Prihanele ocolind.
Iar un mire și de n-are
Vrednicie după stare
Fudulit nici cât un mac;
Destul că-i arde făclie
Pe masă cu fudulie
Și pompele-s care îi plac⁸⁰².

XVI.

Apoi câte o mireasă
Decât a ținea casă,
Mai mult știe de mândrii,
După ce așa se-nvață.
Numai așa se răsfăță
După alte jucării.
Și miresele mai toate,
Se uită care cum poate
Asupra mirelui său,
Ca Iuda cu două fețe
Numai ea să se răsfete
Cu el ca și c-un țângău;
Însă fiindcă părinții
Și-au dat mâna socotinții,

⁸⁰² *Ibidem.*

Cu familia lucrând,
Logodiți sunt, ce să facă?
Nu pot strica, ca să treacă
Patima lor după gând.
Pe doi dușmani laolaltă
Au împreunat, și saltă
După ce i-au cununat⁸⁰³.

XVII.

Ca cânele cu pisica
Iar ei neștiind nimica,
Vor face casă și pat;
De acolo să urmează,
De nu voiesc ca să-și crează
Unul altuia trăind.
Iar bărbatul cât muncește,
Ziua, noaptea se trudește,
Casa el chivernisind,
Și tot plin de datorie
Este, căci a lui soție
La oraș s-a răsfățat,
Conturile grămădindu-i
Modele premenindu-i,
După cum s-a învățat,
Cafeaua și ciocolata,
Golind bărbatului lada,

⁸⁰³ *Ibidem*, pp. 18-19.

Prea lesne l-a sărăcit,
Neavând nicio păstrare
Până s-a făcut că n-are
Tot în zadar au muncit.
Aceștia sunt părinții.
Ce le sterpezesc și dinții
De pruncii ce vor avea⁸⁰⁴.

XVIII.

Moisi de dânșii grăiește
Unde Domnul poruncește,
Ce pedeapsă să le dea,
Întru a doua poruncă
Acest cuvânt le aruncă
Părinților ticăloși:
Că în fii se răsplătește
Păcatul lor, ce vorbește
Scriptura de păcătoși;
Oare putrezind tulpina,
De unde iese pricina,
Ramurile cum vor sta?
Așa trăind, în păcate
Părinții și-n sănătate,
Fiii ce vor mai gusta?
Că prunci buni ei nu vor crește,
Și crește-i-vor creștinește,

⁸⁰⁴ *Ibidem*, p. 19.

Când buni nu sunt chiar nici ei?

Ci trăiesc tot în mânia,
Gâlceavă și dușmănie,
Ca doi hărățiți căței⁸⁰⁵.

XIX.

Acesta nu-i trai, ci moarte
A iadului mare soarte,
Fără tihnă, fără gust,
Poama rea și pădureață,
Amară, fără dulceață,
Poama seacă, fără must;
Dar omul atunci trăiește
Și voie bună-și găsește,
Când trăiește mulțumit;
Iar unde nu e dulceață,
Mai rea e acea viață
Decât de a fi omorât;
Acea plantă nu trăiește,
Ci numai cât înflorește
Pe din afară și ea,
Iar pe dinlăuntru are
O putrejună prea mare,
Ce nu se poate vedea⁸⁰⁶.

⁸⁰⁵ *Ibidem.*

⁸⁰⁶ *Ibidem.*

XX.

Luați, părinți, pildă mare
De la așa întâmplare
A căsătoriților!
Nu cercați pre din afară
Chipul sub larfă⁸⁰⁷ în ceară
Al neprocopsiților!
Nu vă [gândăliți]⁸⁰⁸ de față
Acoperită cu ceață,
Ci de minte s-ascultați;
Ci unde virtutea crește,
Vrednicia strălucește,
Acolo să ascultați.
Dumnezeu v-a dat în samă
Oameni, și pre voi vă cheamă
A le fi învățători,
Și așa să-i creșteți dară
Se nu fie de ocară
Din voi povățuitori;
Și dacă v-au dat putere,
Nu dați cu nemângâiere
A se îndărătnici,
Ci pruncii voștri să crească
În frica dumnezeiască

⁸⁰⁷ Larfă/ lerfă - femeie ușoară, de moravuri ușoare, stricată, de condiție josnică, etc. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/lerf%C4%83> la 27.12.2023, ora 8:55

⁸⁰⁸ [„gândăliți”] = [„îndrăgostiți”].

Să se poată feric⁸⁰⁹.

XXI.

Inima bună plătește
Mai mult, cum se socotește,
Decât mii de bogății,
Și creșterea bună este
Capital cu mare veste
Peste mii de avuții.
Dând aceasta cu silință
Pruncilor, voi în credință
Veți avea plată de sus;
Și ei vor avea-mpreună
Fericirea cea mai bună
Cu noroc mare, nespus.
Iar când la căsătorie
Vor ajunge, ce se fie,
Sfatul cel mai înțelept?
Nu le porunciți cu silă,
Orbește, fără de milă,
Ci faceți ce e drept.
Că este comoară mare
O căsătorie, care
Bine s-a orânduit.
O păreche potrivită
Cu dragostea fericită,

⁸⁰⁹ „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 4, 15 aprilie, p. 20.

În care-a s-au întocmit⁸¹⁰.

XXII.

Cei ce se iubesc de sine,
În loc strâmt încă prea bine
Și se foarte mulțănesc;
O căscioară li se pare
Că au o polată mare,
Și nimica nu cârtesc.
Aibă și bucate: [zară],
Mămăligă sau papară,
Că se satură voioși;
Dintr-un ou se-ndestulează,
Unul altuia să creadă
Se mulțumesc sănătoși.
Iar unde dragoste nu e
Dulceața li se încuiă,
Bucuria s-a răcit,
Strâmtă le este polata,
Nimic nu le este tata,
Că de tot s-au sărăcit.
Toată lumea nu-i încape
Și n-are unde să scape
Unu' de altul fugind,
Toate le sunt veninate,
Orice fel de dulci bucate

⁸¹⁰ *Ibidem.*

Numai gustul necăjind⁸¹¹.

XXIII.

De știți voi, părinți cu fire
Pre această fericire,
Ce alta mai așteptați?
Și fiilor să le fie
Spre veșnică bucurie,
Pentru ce se nu le-o dați?
Sau de cumva n-aveți parte,
Ci sunteți lipsiți de carte,
De căsătorit noroc,
Luați pildă de pre sine
Și dați fiilor mai bine,
Să nu dea și ei în foc;
Dați această fericire
Fiilor spre norocire
Ca se nu vă mai căiți.
Fiți spre dânșii cu blândețe,
Atunci ca să se învețe
Cum se fie fericiți;
Și veți avea bucurie
Și la moarte să vă fie
Mângâiere cu folos;
Iar apoi la judecată

⁸¹¹ *Ibidem.*

Ieșiți cu fața curată
Înaintea lui Christos⁸¹².

XXIV.

Veți zice cu îndrăzneală
Și cu sfântă rânduială:
„Iată, Doamne, ce mi-ai dat!
Iată eu și laolaltă
Cu pruncii mei, care saltă
Noi bine te-am cuvântat!”⁸¹³

Învățați și voi, băiete,
Luați pildă și voi, fete,
Inima nu vă lipiți,
Ca nu cumva peste fire
Întru deznădăjduire
De bine se vă lipsiți.
Să ocoliți scandalele
Să vă păziți candelile
Untdelemn îndestulat
Să aveți, să nu se stingă
Mintea să nu vi se-nfrângă,
Nici cugetul cel curat;
Fiți cu mintea înțeleaptă

⁸¹² *Ibidem*, pp. 20-21.

⁸¹³ *Ibidem*, p. 21.

Păziți-vă buna faptă
Lucrul casei să-l iubiți.
Ca la vremea sa cu toate
Voi, cele mai lăudate,
Găzdoaie bune să fiți;
Și puneți așa silință
Ca cu deplină credință
Dacă vă veți mărita,
Se fiți soții credincioase
Și maici bune, duioase,
Cum Dumnezeu vă va da⁸¹⁴.

Iar voi, care cu pricină
Sunteți întru această vină,
Pre voi nu vă judecă eu,
Ci căci cu — acest fel de soarte
V-ați făcut înșivă moarte,
Mă doare sufletul meu.
Și tu Polixeno! încă
Ce țărână te mănâncă,
Domnul să te judece;
Și să te ierte pre tine,
Dacă n-ai murit mai bine
Când ai fost în scutece;

⁸¹⁴ *Ibidem.*

Și zic, tot omul să zică
Cu cutremur și cu frică:
Doamne! pretutindenea
Ce în slavă ești slăvit,
Întru astfel de ispită
Nu duce pre nimenea⁸¹⁵.

Amin!

**[*Arghir și frumoasa Elena,*
Ediție princeps din anul 1801]⁸¹⁶**

de Ioan Barac

În ediția I, *Istoria lui Arghir* începe astfel:

Te visai mișcând din buză,
O, prea drăgălașă muză!
Verși glas îngeresc din gură,
Care inimile fură,
Fură și le amăgește
După ce le îndulcește.
Te rog ce ești mângâioasă
Firilor celor duioase

⁸¹⁵ *Ibidem*.

⁸¹⁶ P. Milian a colaționat, în epocă, ediția princeps a poemului „Arghir și frumoasa Elena” (1801) cu o altă variantă a sa din anul 1863. Vezi: P. Milian, *Postscriptum*, în „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 4, 15 aprilie, p. 24.

Dintr-acea dulce putere
Pică-mi puținică miere,
Să pot cânta cu simțire
A lui Arghir pribegire,
Fiu al celui cu vestire
Crai Acleton la numire.
Cel mai mic născut, se știe,
Precum la cronică scrie,
Cu pustiita crăiasă,
Elena fată frumoasă,
A lui iubită soție
Și logodnică târzie.
Maică sa era aleasă
Medena, blândă crăiasă⁸¹⁷.

⁸¹⁷ *Ibidem.*

**[*Arghir și frumoasa Elena*,
Ediția din anul 1863]⁸¹⁸**

de Ioan Barac

În ediția din anul 1863 poemul e transformat astfel:

Te visai mișcând din buză
O, prea drăgălașă muză!
Verși glas îngeresc din gură,
Care inimile fură,
Fură și le amăgește
După ce le îndulcește.
Te rog, muză mângâioasă!
Care-a cânti cântări frumoase,
Pică-mi puținică miere
Din măiastra ta putere,
Să pot cânta cu simțire
A lui Arghir pribegire.
Arghir a fost crăișorul
Cel mai pedepsit cu dorul,
Fiul cel mai mic să știe
În cronica firii scrie,
A lui Acleton anume,
Craiul cel bogat din lume.
Că încă n-am dat în cale

⁸¹⁸ *Ibidem.*

De numele țării sale.
Se zice dintru aflate
A fi avut o cetate
Tare și meșteșugită
Și cu șanțuri întărită
Într-o țară [fiastră?]
Din lumea cea mai măiastră
Maică-sa, blândă crăiasă
Medena cea prea aleasă etc.⁸¹⁹.

[Crislăscanu', Viteaz Voinic de Babă Săracă]⁸²⁰

poveste poporală culeasă de Ion Pop Reteganul,

Rodna, iunie 1889

Că voinicul nearmat
E ca știuca pe uscat,
Și voinicul fără cal
E ca peștele pe mal⁸²¹.

Îi da bani de cheltuială
Și haine de primeneală,
Apoi cai de călărie

⁸¹⁹ *Ibidem*.

⁸²⁰ Vezi întreaga poveste în: „Transilvania”, XXIV, 1893, nr. 7, 15 iulie, pp. 6-17.

⁸²¹ *Ibidem*, p. 8.

Și arme de vitejie⁸²².

Vai de mine flămând-îs
Că n-am mâncat de când îs⁸²³.

[*Cei doi amici*]⁸²⁴

Purtat de dor în depărtări,
Amicul cum sosește,
La groapa unui scump amic
O lacrimă jertfește,
O lacrim', un adânc suspin,
O caldă rugăciune,
Ca fruntea celui adormit
Eternul s-o-ncunune.

Și re-ntornând cu ochiul greu,
Un vifor îl cuprinde,
Și-ntr-un abis prundos, pietros
Pământului îl vinde;
Și când îi sar într-ajutor
Drumarii, trecătorii,
Și-l scot ca p-un cadavru mut,
Îl scutură fiorii.

⁸²² *Ibidem*.

⁸²³ *Ibidem*, p. 15.

⁸²⁴ Idem, XXIV, 1893, nr. 9, 15 septembrie, pp. 16-17.

Iar sufletul amicului
Din plaiul fericirii,
Aleargă, zboară și-a ajuns
La tronul preamăririi
Părinte, un suflet luptă greu,
Să vină, să rămână;
O, lasă-l încă pe pământ,
În patria bătrână.

Prezența lui o cer plângând
Soția și copiii,
Vibrarea lui servește blând
Pe morții și pe viii.
Eu l-am iubit, el m-a iubit,
Iubirea e curată,
Și astăzi chiar o-a dovedit
Gropșoara mea udată.

El a căzut căutând spre cer,
Cum zaci și tu sub glie;
Iubirea voastră e și-a mea,
Amicul tău se învie!
Atunci în psalmi melodioși
Erumpe mortu-ndată:
Părinte, îndurarea ta
E-n veci nemăsurată!

E. Silvan!

[În onoarea nășăudenilor]⁸²⁵

de Zaharia Boiu

Colonii Divului Traian în Dacia s-așază,
Și ca la „Patruzeci de Sfinți” pământul înviază;
Aratrul sparge țelina, pădurile răsună,
Și sate și cetăți răsar sub acvila străbună.

Iar când potopul ginților ajunge la hotare,
Și Ler-Domnul pleacă drept spre a lor întâmpinare,
Atunci colonii ca orfani se-mprăștie prin lume,
Și veacuri trec de nu auzi nici chiar de al lor nume.

Încet, încet s-adună iar la vatra părintească,
Că ce a rămas din vijelii să strângă, să grijească
Barbarii vin, barbarii trec, românul îi petrece,
Și unde unul a căzut, răsar în locu-i zece
Așa se scurg vecimile, ca zile după zile,
Câmpiile coc grânele, Carpații dau azile;
Cu binele se-mprietenesc, cu relele dau pieptul,
Dar mai presus de sabie pun totdeauna dreptul.
Și iataganul cel cumplit când fulgeră spre țară,
Colonii jur de jur se strâng și legiuni prepară,
Să-nfrunte hoardele, ce vin s-aducă morți și ciume,

⁸²⁵ Idem, XXIV, 1893, nr. 11, 15 noiembrie, pp. 29-30.

Și *Someșeni* și *Borgoveni* în zbor își fac renume.

Cântat-am azi treizeci de ani serbarea seculară,
De când ei poartă armele și-n țară și-n afară,
Când în Cenade dezvelesc a steagului coroană,
Și văd a Ducelui suprem scriptură și icoană.

Coroana poartă mărcile „Credință și Constanță!”
Voi v-ați luptat și-ați suferit în sfântă alianță!
Lăsați-mă să cânt și azi onoarea lor salvată:
Români lăsară la Români „Virtutea re-nviată”.

Dormiți în pace, bravi părinți, și fiii vă urmeze,
Virtutea voastră neam de neam în pieptul lor vieze;
Și-atunci dușmanii vor auzi, aducă-i nordul, sudul:
„Român am fost și voi să fiu!” — Trăiască Năsăudul!

1894

[*O sărbătoare de pietate a „Asociațiunii
Transilvane”*]⁸²⁶

[...]⁸²⁷

Un singur om de viață tare
Poartă-n sân mii de oameni tari,
Precum o ghindă-n coajă-i are
Un verde codru de stejari.

[...]⁸²⁸

Întrunirea e putere! Calea voi ne-ați arătat,
Când aceast' asociere în ființă o-ați chemat;
Piatră închegând de piatră, o cetate ne-ați zidit,
Și în ea Minervei Diver vrednic templu i-ați sfințit.

Întrunirea e lumină! Și lumină s-a făcut,
Și cei ce ședeau în noapte răsăritul l-au văzut;

⁸²⁶ Idem, XXV, 1894, nr. 1, 15 ianuarie, pp. 7-13.

⁸²⁷ *Ibidem*, p. 11.

⁸²⁸ *Ibidem*, p. 13.

Piere noaptea și sclavia, căci lumina le-a învins:
Frate-a cunoscut pe frate, mâna liberă i-a-ntins.
Întrunirea e iubire! Cel de sus și cel de jos,
Soarta lor d-acum e una, viitorul lor voios;
În viață cu credință și la moarte întruniți:
Lumii luminos exemplu, însuși cerului iubiți.

Fie, dar, puterea voastră și lumina întru noi,
Și iubirea-ncingă brâul, ca să fim una cu voi;
Fie-ne ale voastre chipuri amintiri d-aceste trei,
Și tu, cerule de grații, caută blând spre fiii tăi!

Zaharia Boiu!

[Rezultatul învingerilor romanilor asupra dacilor]⁸²⁹

**(Disertație de Basiliu M. D. Bașotă, citită de autor în Adunarea
Generală a Asociațiunii la Năsăud, 11/23 octombrie 1893)**

**Iată ce spunea Basiliu M. D. Bașotă în prelegerea sa: *Și cum s-ar și
putea ca să fim noi greci ori semiți, când după proba următoare suntem
latini curați*.**⁸³⁰

De pe munte-n vale vin,
În vale vin la râul lin
Că cu apa lui prea [chiară]⁸³¹

Limpede și bunișoară
Setea lungă să mi-o sting,
Care nu puteam s-o frâng.

Vadul nu era în cale,
Ci în lături mai la vale.

Setea mână, [urge] foarte,
Pieptu-mi strânge până la moarte.

De monte in vallem venio,
In vallem venio ad rivum lenem,

Ut ipsius aqua praeclara

Limpida et satis bona
Sitim longam extinguiam

Qualem non poteram frangere.

Vadum non erat in calle
Sed adlatus magis in valle;

Sitis monet, urget fortiter
Pectus mihi stringit usque ad
mortem

⁸²⁹ *Ibidem*, pp. 21-33.

⁸³⁰ *Ibidem*, p. 25.

⁸³¹ [„chiară”] = [„clară”].

[...] ⁸³²

Din doi bărbați cu brațe tari
Din Decebalu celă harnică
Și Traiană celă dreptu
Ce pentru vatra loră amarnică
Au dat cu atâția dușmani piept.
Și din așa părinți de seamă
În veci s-or naște luptători

Ce pentru patria lor mamă
Vor sta ca vrednici următori,
Au fostă eroi și-or să mai fie,
Ce-or frânge dușmanii cei răi,
Din coapsa Daciei și a Romei
În veci se vor naște pui de lei.

Basiliu M. D. Bașotă!

[...] ⁸³³

Ș-acum, copii nemuritori,
Tovarăși de eterne lupte,
Pe lira-i cea cu coarde rupte,
Și pe mormântu-i puneți flori!
A voastre inimi veșnic calde,
Țărâna lui să le simțească,

Și lacrimile șiroiască,
Izvor neprețuit s-o scalde;

⁸³² *Ibidem*, p. 27.

⁸³³ *Idem*, XXV, 1894, nr. 7, 15 iulie, p. 17.

Iar mândrul răsărit de soare,
O! Muze sfinte cu viu grai,
Să facă pe-al Moldovei plai,
Să crească floare lângă floare!

Vasile Alecsandri!

**[Spicuri din Almanahul *Societății*
„*Andrei Șaguna*”]⁸³⁴**

*Din părinți buni se ridică familii distinse, iar prin preoți distinși: popoare
și națiuni alese!*

[Ioan Mețianu, episcop, Arad]⁸³⁵

*Viitorul unei națiuni razimă pe cei tineri. Numai o tinerime bine educată
poate garanta viitorul unei națiuni. O tinerime bine educată e aceea care
are de bază religiozitatea și moralitatea.*

[Nicolau Popea, episcop, Caransebeș]⁸³⁶

*Magna pars vitae elabatur hominibus nihil agentibus; major hominibus
aliud agentibus; maxima hominibus male agentibus. [Seneca]*

[Ioan Hannia, director sem., Sibiu]⁸³⁷

⁸³⁴ *Ibidem*, pp. 24-25.

⁸³⁵ *Ibidem*, p. 24.

⁸³⁶ *Ibidem*.

⁸³⁷ *Ibidem*.

[Din Școala Vieții]⁸³⁸

De rouă picătura vezi cum lucește-n soare!
El la un strop de apă dă astfel de splendoare,
De joacă fețe-fețe: safir, smarald, rubin,
Mai mândre, zău, nu poartă regina l-al său sân.
Și tu în orice stare, prin inimă curată
Vei străluci ca roua de soare sărutată!

Zaharia Boiu, asesor consist., Sibiu!

Dreptatea este noțiune egală cu cele mai sublime idealuri etice. Înainte de a descinde între omeni, plini de cele mai dulci speranțe, caută la dânsa toți cei buni, și plini de fiori toți cei răi. Ajunsă între omeni, de multe ori devine desprețuită, obiect de batjocură chiar, uneori pretext binevenit de a jertfi pasiunilor milioane de omeni. Reprezentanții ei frunțași, adevărați, se sfârșesc mai ales clevețiți, persecutați, exilați, întemnițați, arși pe rug, bând venin; iar divinul ei propagator a luat moarte răstignit pe cruce pentru dânsa!

[Nicolae Cristea, asesor consist., Sibiu]⁸³⁹

⁸³⁸ *Ibidem.*

⁸³⁹ *Ibidem.*

Școala pentru copii trebuie să fie biserică; biserica pentru bătrâni trebuie să fie școală. Vai de școala în care învățătorul nu știe să fie preot și vai de biserica în care preotul nu știe să fie învățător.

[Simion Popescu, protoprezbiter, profesor, București]⁸⁴⁰

Precum albina asiduă în timpul verii, zboară cu neastâmpăr și strânge cu sârguință miere pentru iarna cea grea: așa junele înțelept aleargă și culege în faza tinereții cunoștințe necesare pentru viața sa.

[Ioan Ghibu, prof. sem., Sibiu]⁸⁴¹

Națiunea cea luminată zboară către pământul făgăduinței, unde curge lapte și miere, iar cea întunecată rămâne îndărăt, rătăcind și căzând pe cale. [Șaguna]

[Dimitrie Moldovanu, protoprezbiter, Sighișoara]⁸⁴²

[Preotului...]⁸⁴³

În mâna ta e soarta poporului pios,
Condu-l numai în toate pe urma lui Christos;
Și fă-ți ție altarul un fort nebiruit,
În fața răutății ce lumea a copleșit.

Iosif Comănescu, preot, Codlea!

⁸⁴⁰ *Ibidem*, p. 25.

⁸⁴¹ *Ibidem*.

⁸⁴² *Ibidem*.

⁸⁴³ *Ibidem*.

[...] ⁸⁴⁴

Dascălul e și el rege
Printre regii domnitori,
Cu-al său sceptru el protege,
Pe poporul viitor.

Nicio armă nu e-n stare,
Ca să-nfrângă sceptrul lui,
Alfabetul e mai tare,
Ca spada ostașului.

Ioan Dariu, învățător, Brașov!

Religiunea și morala creștină sunt razimul neclintit al binelui obștesc.

[Washington]

[Ioan Ghișa, cleric c. III. din Răchita] ⁸⁴⁵

[...] ⁸⁴⁶

E sfântă dragostea de casă,
De fii și de soție,
Dar mult mai sfântă e iubirea
De neam și de moșie!

Ioan Nenițescu!

[Culeasă de Laurențiu Ciorbea, cleric c. III. din Ponor]

⁸⁴⁴ *Ibidem.*

⁸⁴⁵ *Ibidem.*

⁸⁴⁶ *Ibidem.*

Dascălul care nu trăiește pentru o idee, ca oricare om fără niciun ideal, nu se va putea niciodată înălța peste poporul de rând, cu atât mai puțin va putea înălța pe alții. [Diesterweg]

[Iosif Făieran, ped. c. III. din Hondol]⁸⁴⁷

1895

[Din Școala Vieții]⁸⁴⁸

Aforisme alese și traduse de Ieronim G. Barițiu

Cel ce trăiește fără prietin, n-are să rămână mult timp înțelept.

[Francez]

Ca și trupul fără de suflet, așa și omul fără de prietin.

[Latin]

Viața e moartă dacă lipsește prietinul.

[Islandez]

Mai bine fără de viață decât fără de amic.

[Suedez]

⁸⁴⁷ *Ibidem.*

⁸⁴⁸ *Idem*, XXVI, 1895, nr. 9, 15 septembrie, pp. 26-28.

Mirare dacă cineva e trist când are un amic.

[Persan]

Pe calea prieteniei nu-i iertat să lași să crească iarbă.

[Francez]

Prin tăcere se strică multă prietenie.

[Proverb]

Las' să văd cine e la tine și apoi voi ști ce e de tine.

Arab

Păsări de aceleași pene zboară bucuros împreună.

[Proverb]

Egalitatea e sufletul amiciției.

[Aristotel]

Amiciția trebuie să sau să ne afle, sau să ne facă egali.

[Francez]

Persoane slabe își ating scopul dacă se aliază cu cele tari; precum pârâul ajunge cu ajutorul râului la ocean.

[Indian]

Răducu Rușeț

*Împreunarea de lucruri slabe poate deveni tare, spre atingerea
unui scop; cu fire de paie slabe împletite într-o funie, poți
lega un elefant turbat.*

[Indian]

O așchie umedă împreunată cu două uscate se dedă în curând să ardă.

[Talmud]

*Cu un om ticălos nici să nu te asociezi, nici să-i fii prietin: când un
cărbune e fierbinte, te arde; când e rece, îți înnegrește mâna.*

[Indian]

*Prietenia cu cel rău e ca umbra dimineții, din ceas în ceas
scade; dar prietenia cu cel bun crește ca umbra serii, până ce apune
sorele vieții.*

[Indian]

Cine a încetat a fi amic, nu a fost niciodată.

[Francez]

Cine caută amici fără defecte, rămâne fără amici.

[Proverb oriental]

Prietenia făcută prin vin ține cât și vinul, numai o noapte.

[Logau]

Inimile care se dau mai ușor, acelea se iau mai iute înapoi.

[Chinez]

*Prietenii cei mai prietenoși se țin mai puțin, ca și vinurile
cele mai dulci.*

[Proverb]

Nu există o oglindă mai fidelă decât un prieten vechi.

[Spaniol]

Unu prieten vechi e o a doua conștiință.

[Francez]

*Amiciția cea mai veche trebuie, ca și vinurile ce numără ani, se ne fie cea
mai plăcută.*

[Cicerone]

*A schimba pe un prieten vechi pentru unul nou însemnează
a cumpăra pentru fructe flori.*

[Logau]

Fericirea nesigură ne dă ocaziune să cunoaștem pe amicul sigur.

[Ennius]

Răducu Rușeț

În secetă se cunosc izvoarele bune, în necaz prietenii buni.

[Chinez]

Când sărăcia se furișează prin ușă în casă, prietenia mincinoasă sare pe fereastră.

[Rusesc]

Amicii falși sunt ca bășicile de apă, care se ivesc numai când plouă.

[Proverb]

Amicii falși sunt ca umbra pe orologiul de soare, care apare când e soare și dispare când să nouează.

[Italian]

Ferește-te de un amic neîmpăcat; el e ca o oglindă spartă, care nu se mai poate întregi niciodată cum a fost.

[La Andr. Sutor]

Amiciția ruptă nu se mai poate înnoda niciodată așa perfect, fără ca nodul să rămână văzut sau simțit.

[Francez]

Din vinul cel mai bun se face oțetul cel mai acru, din amicii cei mai buni dușmanii cei mai înverșunați.

[Proverb]

Primăvara umflă mugurii, iar iubirea umflă inimile.

[Finic]

*Amorul n-are măsură de timp: el încolțește, înflorește și se coace într-un
ceas frumos.*

[Th. Körner]

*Amorul îmbunătățește pe cel mai bun și poate da valoare celui mai
ticălos.*

[Raibaut de Vaqueirs]

Cel ce trăiește fără iubire, e mort de viu.

[Proverb]

*Acea e iubirea adevărată, care rămâne neschimbată, ori că-i dai tot, ori
că-i refuzi tot.*

[Göthe]

*Nicio roză, nicio garoafă nu pot înflori atât de frumos ca două suflete ce
se iubesc când stau lângă-olaltă.*

[...]

[Care este femeia cea mai frumoasă?]⁸⁴⁹

**(Disertațiune ținută la 15/27 august 1895, la Adunarea Generală a
„Asociațiunii Transilvane” la Blaj, de Ioan Popescu, din Cohalm,
astăzi în România)**

[...] ⁸⁵⁰

Unde cu un fluier cântând lângă oi,
Lași să meargă toate calea cea firească,
Neștiind de lume, de-ale ei nevoi.

[...] ⁸⁵¹

O cearcă-n viața cea din mănăstire,
Unde fug de lume mame și părinți,
Ca-n singurătate, post și umilire
Să-nalțe la ceruri rugăciuni fierbinți.

[...] ⁸⁵²

De ar fi cu puțință să dezbraci simțire
Și orice pasiune ar avea cuvânt,
Nicăieri în lume ca în mănăstire

⁸⁴⁹ Idem, XXVI, 1895, nr. 11, 15 noiembrie, pp. 2-27.

⁸⁵⁰ *Ibidem*, p. 6.

⁸⁵¹ *Ibidem*.

⁸⁵² *Ibidem*.

N-ai afla repaus dulce pe pământ!

[...] ⁸⁵³

Dulce e de-a zice când inima jelește:
Am o ființă-n lume ce știu că mă iubește!

Vasile Alecsandri!

[...] ⁸⁵⁴

Trecut-au ani de lacrimi și mulți ani vor trece încă
Din ceasul de urgie în care te-am pierdut,
Și doru-mi nu s-alină, și jalea mea adâncă
Ca trista veșnicie e fără de trecut.

Vasile Alecsandri!

⁸⁵³ *Ibidem*, p. 7.

⁸⁵⁴ *Ibidem*, p. 20.

[Flăcăii noștri când joacă și chiuiesc]⁸⁵⁵

Dragă mi-a fost dragostea
Și n-avui parte de ea;
Urât mi-a fost urâtul,
Și-avui parte de dânsul.
Da-te-aș dracului urât
Că tu mi-ai fost rânduie,
Să mânc cu tin' dintr-un blid.
De-ar fi blidul de pământ
Mi s-ar sparge mai curând,
Dar blidu-i de cositor
Nu se sparge și eu mor.
Decât cu urātu-n casă
Mai bine cu boala-n oasă,
Din boală mama mă scoate,
De la urât nu mă poate...

[...]⁸⁵⁶

Num' acela-și încunună
Viața acesta fericit,
Care poate ca să spună
C-a iubit și-a fost iubit.

⁸⁵⁵ Idem, XXVI, 1895, nr. 12, 15 decembrie, p. 12.

⁸⁵⁶ *Ibidem*.

Că iubirea-i cea mai dulce
Dintre câte farmeci sunt,
E puterea ce ne-aduce
Raiul vesel pe pământ.

[...] ⁸⁵⁷

Unde-s doi, lucrul sporește,
Sărăcia amuțește

[...] ⁸⁵⁸

*„Mai bine vai de mine decât vai de noi”, abia pot trăi singur cu salariul,
dar să mai iau o femeie, căreia o să-i trebuiască mai multe ca mie.*

Un cărturar

[...] ⁸⁵⁹

Frumos e omul, Doamne, când mintea e regină!

Andrei Mureșanu

[*Flăcăii noștri când joacă*] ⁸⁶⁰

Nu-i frumos care-i frumos,
Da-i frumos cine-i drăcos!

⁸⁵⁷ *Ibidem*, p. 25.

⁸⁵⁸ *Ibidem*.

⁸⁵⁹ *Ibidem*, p. 28.

⁸⁶⁰ *Ibidem*, p. 29.

[*Barbu Lăutarul cântă boierilor din Moldova*]:⁸⁶¹

De-ar vrea bunul Dumnezeu,
Să-mi asculte dorul meu,
Ce iubesc să fie al meu,
Și să mor când voi vrea eu!

Barbu Lăutarul!

1896

[*Pomul de Crăciun*]⁸⁶²

Cântecul bradului, Valea Hațegului

Bradule, brăduțule,
Cin' ți-a poruncit
De mi-ai coborât
Din vârful de munte
Dintre sihle multe
Jos în jos la țară,
Unde-i ap' amară,
În mijloc de sat

⁸⁶¹ *Ibidem*, p. 30.

⁸⁶² *Idem*, XXVII, 1896, nr. 1-2, ianuarie-februarie, p. 28.

Vântul să te bată
Soare să te ardă
Nime să nu-ți creadă?

[*Cântecul Gintei Latine*]⁸⁶³

de Vasile Alecsandri

**Specimen lingvistic și probă poetică a profesorului și literatului
raeto-roman Alphons Tuor
Varianta în limba română**

I.

Latina gintă e regină
Într-ale lumii ginte mari,
Ea poartă-n frunte-o stea divină
Lucind prin timpii seculari.
Menirea ei tot înainte
Măreț îndreaptă pașii săi;
Ea merge-n capul altor ginte
Vărsând lumină-n urma ei.

II.

Latina gintă-i o vergină
Cu farmec dulce, răpitor;
Străinu-n cale-i se înclină
Și pe genunchi cade cu dor.

⁸⁶³ *Ibidem*, p. 40.

Frumoasă, vie, zâmbitoare,
Sub cer senin, în aer cald,
Ea se oglindă-n splendid soare,
Se scaldă-n mare de smarald.

III.

Latina gintă are parte
De-ale pământului comori,
Și mult voios ea le împarte
Cu celelalte-a ei surori.
Dar e teribilă-n mânie,
Când brațul ei liberator
Lovește-n cruda tiranie
Și luptă pentru-al ei onor.

IV.

În ziua cea de judecată,
Când față-n cer cu Domnul sfânt,
Latina gintă-a fi-ntrebată
Ce ai făcut pe-acest pământ?
Ea va răspunde sus ți tare:
„O! Doamne-n lume cât am stat
În ochii săi plini de-admirare
Pe tine te-am reprezentat!”

Vasile Alecsandri!

[Traducerea raeto-romană⁸⁶⁴ a „Cântecului Gintei Latine”]⁸⁶⁵

⁸⁶⁴ Raeto-romana a fost limba vorbită de românii din Macedonia, Istria, Moravia și Silezia. Cele două dialecte ale limbii raeto-romane se clasifică astfel: 1) „dialectul surselvic” (zona izvoarelor Rinului) și 2) „dialectul eugadinic” (vorbit în părțile izvoarelor râului Inn, curs de apă ce traversează țările europene Austria, Germania și Elveția). Pentru uniformizarea limbii române și pentru extinderea expertizei și cercetării lingvistice peste granițele României, Academia Română a achiziționat, în anul 1896, mai multe cărți în limba raeto-romană, utile pentru biblioteca sa. În același context al cercetării și cunoașterii limbii raeto-romane de la sudul Dunării, „Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român” (ASTRA), înființată la Sibiu, în anul 1861, a intrat în contact cu literatul, lingvistul și omul de cultură raeto-roman Alphons Tuor, cât și cu alți filologi raeto-romani, iar astfel a luat notă de întreaga cultură raeto-romană. În anul 15 î. Hr., provincia istorică Rhaetia (pe teritoriul actual al cantoanelor elvețiene Graubünden și Canton des Grisons) a fost cucerită și colonizată de Imperiul Roman. De-a lungul timpului, limba raeto-romană, păstrată ca o moștenire lingvistică veche de la primii coloniști romani, s-a conservat până în secolul al XVI-lea, moment când a fost înlocuită, treptat, treptat, cu limba germană, aceasta din urmă fiind vorbită în zona Alpilor raetieni (cca. 90.000 locuitori) și în provinciile Friuli și Tirol. Cu timpul, supremația lingvistică în regiunea/provincia Raetia a fost preluată de limba italiană și cea germană. În anul 1896, limba raeto-romană era vorbită de un număr de cca. 35-40.000 de locuitori din cantonul Elveției, Graubünden. Dintre reprezentanții și susținătorii conservării limbii și tradițiilor raeto-romane amintim pe: C. de Fluggi, C. și E. Palliopi, Caderas, Carats, Valentin și Alphons Tuor. Având în vedere toată această evoluție istorică și lingvistică, merită amintit faptul că în capitala cantonului Graubünden, din Elveția, a luat naștere o societate raeto-romană. I. A. Bühler, profesor la gimnaziul de stat din orașul Chur (Coire) (preda limba raeto-romană) a fost președintele societății literare și culturale ce a purtat numele de „Societad rhaeto-romanischa”. Dintre dezideratele societății, enunțate în anuarul acesteia, amintim: 1) „Să adune monumentele limbii rhaeto-romane și să le conserve posterității”; 2) „Să dezvolte mai mult simțământ național în rhaeto-romani, care sunt despărțiți și înstrăinați unii de alții prin munți înalți și dialecte deosebite. 3) „Să dea ocaziune talentelor tinere a-și putea publica produsele literare-poetice”. În anul 1896, societatea avea 400 de membri. Anuarul costa 5 franci pe an pentru membrii societății (îl primeau gratuit dacă virau în casieria societății suma menționată) și 7 franci/exemplar în librării. Printre alți reprezentanți de seamă și lingviști raeto-romani amintim pe: Dr. Ulrich, profesor de limba raeto-romană la Universitatea din Zürich, Elveția, alături de literatul și traducătorul Alphons Tuor. Printre lucrările acestuia din urmă amintim: „Enciclopedia Română (articolele referitoare la raeto-romani). Traduceri: „Thomas Massner”, de Dr. Planta, (în dialectal surselvic), tragedie, 1889; „Poesias Romonselias” (colecție de traduceri de cântece germane, a tradus primul fascicul din această lucrare), 1891. Autor: „Il doctor per forza”, o adaptare după comedia în 3 acte a lui Moliere, „Bolnavul închipuit”. Cf.: „Transilvania”, XXVII, 1896, nr. 1-2, ianuarie-februarie, pp. 38-40.

⁸⁶⁵ *Ibidem*, p. 40.

(Traducerea aparține profesorului și literatului raeto-roman, Alphons Tuor)

Varianta în limba raeto-romană

Hymnus de la naziun latina

I.

La latina sco regina
Meina las naziuns dil mund
Cun la steila schi divina,
Ch'ella porta sin sin frunt.
Ella marscha plein luschezia
Ordavon a las naziuns,
E sin via spir clarezia
Ras' en tuttas direcziuns.

II.

La latin' ei ina fina,
Dultscha giuvna plein încont:
Avon ella spert s' înclina
Mintga jester suspiront.
Ell'in rir migieivel spenda
Sut în cauld e clar azur,
E plaseheivel seresplenda
En la mar plein terlichur.

III.

La latina che domina
Sur tresors d'immens valzent,
Cun las soras part' adina
Quels tusors da cor bugient:
Mo terribl'ei greta sia,
Cu 'la va en il combat
Cunter criua tirannia
Per honnur e libertat.

IV.

La latina zund negina
Tema muossa sin siu frunt,
Cu 'l Derschader examina
Ella a la fin dil mund,
Ell' ad el lu fustg rispunda:
„Ieu, ch' il mund ha admirau,
Hai, o Segner, dign avunda
Tei sil mund representau!”

Vasile Alecsandri!

**[Povești din popor, adunate de Ioan Pop Reteganul,
premiat și publicat de „Asociațiunea Transilvană pentru
Literatura Română și Cultura Poporului Român”,
Sibiu, 1895]⁸⁶⁶**

Lista poveștilor este următoarea: 1) *Man tâlharul*; 2) *Cuvântul ursitoarelor*; 3) *Păsărea cântă, domnii dorm*; 4) *Tata florilor*; 5) *Micu' gră-mătic*; 6) *Mândra lumii*; 7) *Fata Pajurii*; 8) *Isteață din seamă afară*; 9) *Țiganul pascălitor*; 10) *Stan pășitul*; 11) *Ioan Năzdravanul din lut*; 12) *Ioan Porc împărat*; 13) *Vasilică floare-frumoasă*; 14) *Oameni isteți*; 15) *Crișlăscan viteazul*; 16) *Binele și răul*; 17) *Cum s-a făcut pământul*; 18) *Zapisul lui Adam*; 19) *Omul cu trei sfaturi*; 20) *Porumbeii* (legendă)⁸⁶⁷.

⁸⁶⁶ *Ibidem*, p. 51.

⁸⁶⁷ *Ibidem*.

[Aforisme]⁸⁶⁸

Alese și traduse de Ieronim G. Barițiu

Aceea e soarta eternă a statelor ajunse în dezordine, că mijlocitorul între strat și strat al societății, bărbatul cu adevărat nobil, patriotul nepasionat, primul la lucru, cel mai [capace] în faptele sale — dispare de pe scenă în întunerec. Spirite opozante și mai puțin scrupuloase ocupă terenul și nu rămâne niciun factor neutral și împăciuitoare între ură și ură — până ce sleire totală, morbul de atrocități ocupă locul furiei — și despotismul e salutat ca aducător de repaos.

[Bulwer]

*

Spiritul îndoielii, precursorul necesar al oricărei cercetări și prin urmare al oricărei îmbunătățiri reale, se naște în acele strate ale societății, care sunt mai pătrunzătoare și mai inteligente și află, firește, opoziție, în alte strate: la aristocrație fiind că e periculos pentru interesele sale, la cei ne-culți pentru că le atacă prejudețele. Acesta e unul din motivele, pentru care nici cele mai superioare și nici cele mai inferioare clase nu sunt apte a conduce guvernul unui popor civilizat; pentru că ambele au în genere, cu toate excepțiunile singurate, aversiune contra reformelor, pe care exigențele unei națiuni ce progresează le reclamă neîncetat.

[Buckle]

⁸⁶⁸ Idem, XXVII, 1896, nr. 3, martie, pp. 39-40.

*

Puterea regelui, a lorzilor și a deputaților nu e putere arbitrară. Ei sunt mandatarii iară nu proprietarii statului. Patrimoniul e al nostru. Ei nu-l pot nici înstrăina, nici risipi.

[Junius]

*

Cei cari să târăsc înaintea celor ce stau deasupra lor, calcă totdeauna în picioare, pe cei se stau sub ei.

[Buckle]

*

A existat vreodată o domnie, care se le fi părut nefirească celor ce o posedau?

[Mill]

*

Ce perversitate, ca contrazicere: a fi prea mândru, a se pleca înaintea dorințelor unei națiuni și totuși gata a săruta pulberea înaintea picioarelor unui patron.

[Macaulay]

*

Oricât ne-am deosebi prin rang sau avuții, în drepturile libertății suntem toți egali.

[Junius]

*

E cert că bărbații care-și pierd neatârnamarea, își vor pierde la urmă și puterea.

[Buckle]

*

Acesta e eroarea oamenilor, cu ocazia de zdruncinări și agitații mari, că așteaptă sau se tem prea mult de intențiuni personale. Mișcarea își continuă marele său curs, care răpește chiar și pe aceia cu sine, ce par că o conduc.

[Ranke]

*

Se acuzăm, oare, frumoasa lumină a cerului pentru că liliicii nu pot suporta razele soarelui? Mai bine să orbească o mie de ochi de liliici, decât ca soarele să se întunece din cauza lor!

[Saadi]

*

E, mai bine a avea legi neliberale care se aplică în spirit liberal, decât legi liberale care se aplică în sens opus oricărui progres.

[Macaulay]

*

Nu limitarea puterii statului, ci limitarea puterii funcționarilor e cuvântul de ordine al partidei progresiste romane din timpul Tarquinilor și până la Grachi. Cea dintâi servitute e imitarea de bunăvoie. Fiecare își are firea sa, să rămână pe lângă ea, el va avea calitățile ei bune, ca și pe cele rele; dar nu va avea pe aceea de a fi o copie servilă, fără energie.

[Mirabeau]

*

Tot ce nimicește individualitatea e despotism, orice nume ar purta, și fie că pretextează a împlini voia lui Dumnezeu sau legile omenești.

[Mill]

*

Publicitatea și conservarea individualității oamenilor sunt stâlpii principali ai constituțiunilor libere.

[A. de Humboldt]

*

Binecuvântările libertății de presă sunt așa de clare și de recunoscute încât întrec pe departe urmările rele ale abuzării de ea. Răul e trecător, dar bunul e nemuritor.

[Canning]

*

Un guvernământ pierde numai prin adevăr și mai presus de toate prin adevărul comprimat.

[Thiers]

[Seara]⁸⁶⁹

dedicată D-lui Dr. G. Weigand

(Poezie macedo-română)

Cath'-un părinte șear'acasă
Ca pihtisitîi vas aiuseasca,
Niinga fumelia lui la measă
Găileile tute s'agărșiască.

Measa nipot Jonca u skoală
Arneașce — odaia ș'u andreadze
Păsa-li si spindzură di poală
Ș' cu pizmă Tantul coada li tradze.

Și după năsu călfádzlii ghinu
Cu livindeață ș' arădeare,
Sumsoară poartă unlu ghinu
Ș' t'-ună , s zimbil1 alantu meare.

Lighenea Atta vas aducă
Să speală mănile după measă,
La baba prota va sis ducă
Că nicuchiru năs est' în casă.

S' dispoalie babal cu sichie
S' tinde kurmat pi cănăpee,
Ti-orixe1 lia un arichie
Ș'ună pipercă ti mizee.

Baba vas tindă pi minderu
Scafe cu ghinu arucuteașce,
Marionca-li cură căti un meru
Ș'un cânticu dulce ahiurheașce.

Dăpoia measa Jonca bagă.
Hilia ți este ti mărtare,
Ficiorlii cruțea tuț vaș fakă

Baba dăpsia vas zburască
Că nu sun lucre, că-i chisate,
Ma Atta vâl părigursească

⁸⁶⁹ Idem, XXVII, 1896, nr. 4-5, aprilie-mai, p. 43. Calculatorul nu a avut toate semnele și simbolurile specifice ortografiei macedo-române, dar am transcris poezia conform ortografiei actuale de scriere în limba română, respectând, pe cât a fost posibil, semnele, simbolurile și grafia macedo-română.

Ș' k'-arollu s'tindu la măcare.

Las hila sade sănătate.

Grhelile multu l'arisesku

Marionca-e feată disciptată

Că sun di Jonka azî fapte

Tora ku ghie âmpilteașce

S' li-adaogă Dumnidzelu, gresin

Ș-ți gione -li cafta Baba ș- Atta

Și tuți vas tragă di ună parte.

Căti vărnoară s' minduiașce.

Ti nanca s Tantul angărniașce

Ș' dimneața Atta va să scoală,

Ș' maratlu! Baba ma hărheașce,

Șișa di ghinii armase goală.

G. Sajaktzis, stud. phil.,

Lipsca (Leipzig), 15 martie 1896!⁸⁷⁰

⁸⁷⁰ G. Sajaktzis, student la Facultatea de Filosofie din Leipzig (Lipsca), cât și membru al seminarului din aceeași localitate cu tradiție universitară germană, a fost autorul actualei poezii macedo-române, transcrise de noi în prezentul compendiu de poezii, datini și tradiții folclorice românești. Poetul și filosoful grec, G. Sajaktzis, a publicat această poezie în orașul Leipzig, la data de 15 martie 1896, și a fost dedicată filologului german Dr. G. Gustav Weigand (1860-1930). Cf.: „Transilvania”, XXVII, 1896, nr. 4-5, aprilie-mai, p. 43.

**[Carte de Citire pentru Clasa a IV-a Gimnazială, Reală și
pentru Școlile Superioare de Fete, de Virgil Onițiu,
Directorul Gimnaziului Român din Brașov, Editura
Nicolae I. Ciurcu, Brașov, 1895]⁸⁷¹**

Conținutul ei se împarte în următoarele grupe:

- I. Poeme epice;
- II. Descripțiuni și narațiuni diverse;
- III. Adaus: Elemente de stilistică, note biografice și registrul notelor⁸⁷².

I. Poeme epice sunt următoarele:

- 1. „Grui-Sânger”
- 2. „Dan căpitan de plai”, de Vasile Alecsandri;
- 3. „Florea soarelui”, de Ștefan Cacovean;
- 4. „Strigoi”, de Mihai Eminescu
- 5. „Meșterul Manole”, după colecțiunea de G. Dem. Teodorescu⁸⁷³.

II. Descripțiuni și narațiuni sunt:

- 1. „Borsecul pe la 1840”, de V. Alecsandri;
- 2. „Tunsu și Jianu”, de I. Ghica;
- 3. „Astronomul și doftorul”, de N. Gane;
- 4. „Tunetul”, de V. Alecsandri;

⁸⁷¹ „Transilvania”, XXVII, 1896, nr. 4-5, aprilie-mai, pp. 50-53.

⁸⁷² *Ibidem*, p. 50.

⁸⁷³ *Ibidem*, p. 51.

5. „Gheorghe Lazăr”, de P. Poenaru;
6. „Bunicul”, de B. Ștef. Delavrancea;
7. „Bunica”, de B. Ștef. Delavrancea;
8. „Neapoli”, de I. Slavici;
9. „Vasile Porojan”, de V. Alecsandri;
10. „Nunta Zamferei”, de G. Coșbuc;
11. „Chemarea la nuntă”, de St. Fl. Marian;
12. „Vasile Alecsandri”, de A. Bârsan;
13. „Crăciunul”, de Fiodor Dostoievski;
14. „Mitropolitul Șaguna”, de P.
15. „Concert în luncă”, de V. Alecsandri;
16. „Luptele cu taurii în Spania”, de X. (pseudonim)
17. „Podurile”, de St. Fl. Marian;
18. „Petrea Dascălul”, de N. Gane;
19. „Iarna vine”, de V. Alecsandri
20. „Sobieski și românii”, de C. Negruzzi⁸⁷⁴.

⁸⁷⁴ *Ibidem*, p. 52.

[Traduceri din limba maghiară extrase din „Cartea de Citire”, apărută în 1896, pentru Clasa a V-a Gimnazială, de Alesiu Viciu, Profesor în Blaj]⁸⁷⁵

[*Către primăvară*]⁸⁷⁶

I.

Fiică tânără a iernii
Dragă primăvară
Unde ești? De ce-ntârzii
Și nu vi în țară.

II.

Vino, căci de mult te-așteaptă
Cei vechi și buni amici,
Și sub cer tu scoate iară
Frunză, iarbă, boboci!

III.

Aurora cea morboasă,
Ce șede gălbinind;
Colo-n vârf după „Crăiasă”
Oh! Scapă-o de chin!

⁸⁷⁵ *Ibidem*, pp. 52-53.

⁸⁷⁶ *Ibidem*.

IV.

Dânsa apoi va aduce
Rouă cristalină,
Vărsând lacrimi de plăcere
Că-i iar vindecată.

V.

Ciocârlia cea voioasă
Care-a mă învață
Cântări mândre și frumoase
N-o uita și-o adă!

VI.

Nu uita apoi nici floarea,
Ci te rog, o! foarte,
Câte îți iartă puterea
În braț a aduce.

VII.

Căci și a morții grădină
S-a lărgit mai tare,
Și foarte prea mulți astupă
Morți „pro libertate”.

VIII.

Pe-a căror glee te rog să pui
Oricât de multe flori,
Să nu fie, zău, chiar pustii,
Tu le-nveselește-n flori.

(Trad. din Al. Petofi)!

[Vântul vâjâie]⁸⁷⁷

I.

Vântul vâjâiește, vremea-i cătră toamnă,
În țară mai frumoasă pasărea se-ntoarnă...
Eu încă m-aș duce, dară ce folos,
Dacă tovarăș mi-i amorul duios.

II.

Florile-s pierdute, toate răsfirate...
Cerurile stau de nori întunecate,
De norii ce lacrimi pe țelină storc;
Eu încă cu jele plâng al meu noroc

III.

Așa-mi zice scumpa cea de copiliță:
De ce-s palid, de ce nutresc suferință?

⁸⁷⁷ *Ibidem*, p. 53.

Inima mă doare, ah, îngrozitor,
De ce acea fiică nu știe de-al meu dor.

(Coloman Toth)!

[*Din timpurile bătrâne*]⁸⁷⁸

Cu a sa vitează oaste
Rákóczy a tăbărât,
Și la el cu bâta-n mână
Iat'-un secuî a venit;
Din mustețe tot sucea
Și-n jur dânsul lin privea.
N-are spadă lângă brâu,
E voinic sufletul său,
„Dar tu, măi — Rákóczy-i zice —
Nici spadă nu ți-ai legat?
Așa vii, cum cei mișei

La pradă s-o-dătinat?
- Ba mișelu-i al tău tată,
Strigă dânsul mânios,
Sau vād... că tu ești principe,
Deci te rog tare frumos!
- Bine-i, bine . . . dar n-ai armă!
- Pentru asta n-avea teamă:

⁸⁷⁸ *Ibidem.*

Căci multe ne va aduce
Dușmanul, ce ne-atacă,
De la el îmi voi lua.

(Paul Gyulai)!

[Bătălia de la Câmpul Pâinii, 1479]⁸⁷⁹

Fragment din poezia „Paul Chinezu”

de Ioan Nenițescu

De s-ar cunoaște toți românii,
Și-ar fi un suflet și-o simțire,
În veci atuncea ar sta neamul

⁸⁷⁹ Bătălia de la Câmpul Pâinii a avut loc în anul 1479, între Regatul Ungariei și Imperiul Otoman. Din această confruntare a ieșit victorioasă armata Regatului Sfântului Ștefan, moment în care s-a remarcat celebrul comandant de oști din armata lui Matia Corvin (1458-1490), Paul/Pavel Chinezu. Acesta din urmă a venit de la Timișoara în ajutorul armatei din Transilvania și a raportat victoria trupelor Regatului Ungariei. După declararea victoriei, potrivit celor menționate de Dr. Elie Dăianu în presa ardeleană, a urmat un episod spontan de veselie în care vestitul comandant Paul Chinezu, ce se află astăzi ipostaziat, alături de alți comandanți și oameni de încredere ai regelui Ungariei Matia Corvin, în Complexul Statuar: „Matia Corvin și comandanții săi”, din Piața Unirii, Cluj-Napoca, de lângă Biserica Sfântul Mihail, a dansat, simbolic, cu trei turci morți. Poetul Ioan Nenițescu, autorul poeziei „Țara mea”, pusă pe muzică și acorduri de mandolină, de marele trubadur român Tudor Gheorghe, i-a dedicat o poezie eroului Bătăliei de la Câmpul Pâinii, Paul Chinezu. În prelegerea sa, Dr. Elie Dăianu vorbea despre extinderea „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român” (ASTRA) în Banat, amintind de ajutorul oferit de bănățeni ardelenilor în timpul bătăliei amintite. Iată cum descrie Dr. Elie Dăianu Bătălia de la Câmpul Pâinii și pe comandantul ei în presa ardeleană a timpului: *Îmi revine amintirea luptei de la 1479, când Paul Chinezu alergase de la Timișoara în ajutorul fraților săi, cari luptau strașnic cu turcii, și sosind tocmai în momentul suprem, a raportat învingere și apoi s-a încins o veselie, de viteazul bănățean dănțuia cu trei turci morți deodată. Cf. [„Elie Dăianu, ASTRA la Lugoj”], în „Transilvania”, XXVII, 1896, nr. 7-8, august-septembrie, pp. 1-2. Celebra trupă „Phoenix” a dedicat lui Paul/Pavel Chinezu o frumoasă melodie: *Pavel Chinezu, leat 1479*. Vezi: <https://www.youtube.com/watch?v=3-ddwf-2JbA> la 06.01.-2024, ora 17:29.*

Și-ar pune lumea în uimire.

.....

Așa luptau puternic frații cei din Ardeal și Bănăție,
La anul șaptezeci și nouă și patru sute și o mie...

[Traduceri din H. Heine]⁸⁸⁰

Pe față-mi patima a scris
Iubirea mea întreagă,
De ce ceri de la gura mea
Să-ți spună că-mi ești dragă.

O știi ce mândră-i. Cu-n sărut
C-o glumă ea grăiește,
Și râde, pe când inima
În chinuri se topește⁸⁸¹.

[Die Heimkehr, 55.]

Serios, îmi ești dușmană?
Într-atâta te-ai schimbat?
Am să strig în lumea largă
Ce amarnic m-ai tratat!

Iar voi buze răutăcioase

⁸⁸⁰ Idem, XXVII, 1896, nr. 10, decembrie, p. 17.

⁸⁸¹ *Ibidem*.

Spuneți cum ați cutezat
Să vorbiți de rău pe omul,
Ce atât v-a sărutat?⁸⁸²

[id. 78.]

În zorile de vară
În câmp ades ieșeam,
Șopteau florile toate
Și numai eu tăceam.
Și-n șoapte-mi zise crinul,
Privindu-mă milos:
„Nu fii pe-a noastră soră,
Tu, palid om, mânios!”⁸⁸³

[Lyrisches Intermezzo 45.]

Scrisoarea ce mi-ai scris-o
Nu-i Zeu de-a mă mârni!
Nu vrei mai mult(ă) iubire
Și Doamne cât îmi scrii!

Vreo 10 coli pline,
O cărticică-ntreagă!
Când omu'-și ia adio

⁸⁸² *Ibidem.*

⁸⁸³ *Ibidem.*

Nu scrie-atâta, dragă!⁸⁸⁴

Dragostea că voi trăda-o
Niciodată să nu-ți pese,
Dac-a ta frumsețe versu-mi
În metafore îl țese.

În păduri de floricele
Stă ascunsă la bun loc
Taina noastră înfocată,
Tăinuitul nostru foc.

De răsar scânteii din roze
Vreodată' — pe pace fii!
Lumea nu mai crede-n flăcări
Și le ia drept poezii!⁸⁸⁵

[id. 35.]

(Traduse de Sextil)!

⁸⁸⁴ *Ibidem.*

⁸⁸⁵ *Ibidem.*

1897

**[Primele poezii lirice românești ale lui Vasile Alecsandri,
scrise după moartea mamei sale, 1842]⁸⁸⁶**

Căci inima mea astfel de jale e muncită
Și plânge cu durere, la tine când gândesc
O maică, înger dulce, o maica mea iubită!
Tu ce-ai zburat din brațe-mi în leagănul ceresc...
Pierdut în întunec, sub cerul plin de stele,
Lipsit de a ta ființă ce zace în mormânt,
Eu văd în nori, în valuri, icoana vieții mele
Și gem cu-al nopții vânt⁸⁸⁷.

.....

Iar mai târziu el spune prietenei sale iubite, Elena Negri:

Tu porți un dulce nume și scump inimii mele,
Un nume ce-mi inspiră un cult dumnezeiesc
Și care mă încântă ca harpele din stele,
Și care-mi pomenește de mama, ce jelesc⁸⁸⁸.

⁸⁸⁶ [„M. Străjanu, „Vasile Alecsandri”], în „Transilvania”, XXVIII, 1897, nr. 1, ianuarie-februarie, p. 16.

⁸⁸⁷ *Ibidem*.

⁸⁸⁸ *Ibidem*.

[O noapte la țară,

Din Seria „Lăcrimioarelor”

Scrisă în anul 1845, la Mânjina, moșia lui Costache Negri]⁸⁸⁹

- elegie -

de Vasile Alecsandri

Am o inimă în lume,

Care știu că mă iubește.

Conachi!

Frumoasă e câmpia cu dulcea-i liniștire,
Pentru acel ce fuge de a lumii amăgire,
Pentru acel ce caută un trai neînsemnat!
Plăcut, plăcut e ceasul de griji ne-ntunecat,
Și dulce este viața ce curge lin, departe
De-al omenirii zgomot, de-a ei fumuri deșarte!

Când inima hrănește o tainică dorință,
Când omul simte-n sânul-i o crudă suferință,
O jale fără margini, un dor fără hotar,
Când zâmbetu-i ascunde ades suspin amar,
Și mintea-i se deșteaptă din vis de fericire,
Pierzând orice credință, oricare nălucire;

Ferice de acela, ce-n tulburare-i poate
Pe-un cal să se arunce și prin văzduh să-nnoate

⁸⁸⁹ *Ibidem*, pp. 16-17.

Pășind peste-orizontaluri, zburând peste câmpii.

Ferice care poate, departe de cei vii,
Să uite a sa ființă, să piardă orice simțire,
Să nu mai facă parte din trista omenire!

Era o noapte lină, o mult frumoasă noapte,
Ce revărsa în lume armonioase șoapte
Și multe glasuri blânde în inimi deștepta;
O noapte de acelea, ce nu le poți uita,
Care aprind în suflet schinteie de iubire
Și pun pe frunte raze de îndumnezeire.

Eram... parcă sunt încă!... la orele acele,
Când ochiul rătăcește primblându-se prin stele
Și-n toată steaua vede un chip gingaș, slăvit.
Atunci când visul zboară pe țărm nemărginit,
Când dorul trist unește a lui duioase plângeri
Cu sfânta armonie a cetelor de îngeri.

Ca lampa aninată la poarta de vecie
Domnea în dulce taină a umbrelor făclie,
Vărsând văpaie lină ce lumea (a)coperea.
Lumină mângâioasă! În ceruri ea părea
Menită ca să ducă pe căi necunoscute
Dorințele-omenirii în lung deșert pierdute!

Deodată-un glas de înger, o sfântă armonie,
Plutind ușor în aer ca vântul ce adie,
Se coborî prin stele din leagănul ceresc.
Duios era și gingaș acordul îngeresc,
Căci inimile noastre săltară mai fierbinte
La dulcele său cântec, l-aceste-a lui cuvinte:

Ferice de acela, ce cu-o simțire vie,
Slăvește armonia și-nalta poezie
Ca dezmierdări plăcute de glas prietenesc.
El poartă pe-a sa frunte un semn dumnezeiesc,
Și geniul său gustă plăceri încântătoare
Zburând la nemurire ca vulturul în soare.

Dar mai ferice încă ființa de iubire,
Ce simte cu-nfocare a dragostei pornire
Și ne-nțetă e gata cu drag a se jertfi!
Căci dulce-i de a zice, când inima jelește:
Am o ființă-n lume ce știu că mă iubește!⁸⁹⁰

⁸⁹⁰ *Ibidem.*

[Fragment din poezia *Sentinela română*]⁸⁹¹

de Vasile Alecsandri

O! viteaz neferice
Ai să pieri în câmp aice!
-Eu sa pier, eu?... niciodată!
Vie-o lume încruntată.
Vie valuri mari de foc
Nici că m-or clinti din loc.
Tot ce-i verde s-a usca,
Râurile vor seca,
Si pustiul tot mereu
S-a lăți-mprejurul meu,
Dar eu veșnic în picioare
Printre valuri arzătoare
Voi lupta, lupta-voi foarte
Făr-a fi atins de moarte,
Caci român sunt în putere,
Si românul-n veci nu piere!

⁸⁹¹ *Ibidem*, p. 19.

[Fragment din poezia *Odă ostașilor români*]⁸⁹²

de Vasile Alecsandri

Juni ostași ai țării mele, însemnați cu stea în frunte!
Dragii mei vultani de câmpuri, dragii mei șoimani de munte,
Am cântat în tinerețe strămoșească vitejie,
Vitejie fără seamăn pe-acel timp de grea urgie,
Ce la vechiul nostru nume a adaus un renume
Dus pe Dunăre în Mare și din Mare dus în lume!

Vin acum la rândul vostru, să v-aduc o închinare,
Vin cu inima crescută și cu sufletul mai tare;
Ca eroi de mari legende vin să vă privesc în față,
Voi nepăsători de moarte, disprețuitori de viață,
Ce-ați probat cuvântul vostru lumii puse în mirare,
Că din vultur vultur naște, din stejar stejar răsare!

.....

O! Români, în fața voastră, colo-n tainica cea zare
Vedeți voi o rază vie, care-ncet, încet răsare
Străbătând prin umbra deasă de lungi secoli adunată?
E voiosul fapt de ziuă, mult dorită, mult visată,
E lumina învierii, e luceafărul sperării,
E triumful luptei voastre, soarele neatârării!

⁸⁹² *Ibidem*, pp. 21-22.

.....

Pas dar! pas tot înainte! timpul vechi din nou zorește!

Viitorul României dat-a mugur ce-ncolțește!

O, copii! de voi sunt mândru, simt acea mândrie mare,

Care crește cu mărirea unui neam în deșteptare.

Mi-am văzut visul cu ochii, de-acum pot să mor ferice!

Astăzi lumea ne cunoaște: *Român zice, Viteaz zice!*

[*Doina lui Avram Iancu, din ultima perioadă a vieții*]⁸⁹³

Cântată din gură

Frunză lată de pe baltă,

Fostu-mi-a și bine-odată;

Dar s-a-ntors frunza pe tău

Și-am ajuns la-atâta rău!

⁸⁹³ [„Ultima scrisoare a lui Avram Iancu”], în „Transilvania”, XXVIII, 1897, nr. 1, ianuarie-februarie, p. 24. Selectiv: Iosif Sterca Șuluțiu, *Biografia lui Avram Iancu*, Tiparul Tipografiei Archidiecezane, Sibiu, 1897; Silviu Dragomir, *Avram Iancu. O viață de erou*, Ediție îngrijită, studiu introductiv și notă asupra ediției de Ioan Bolovan și Sorin Șipoș, Cuvânt de prețuire de Ioan-Aurel Pop, Președintele Academiei Române, Prefață de Liviu Maior, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022; Mircea Popa, *Avram Iancu. Făuritor de istorie națională*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022; Lucian Blaga, *Avram Iancu. Dramă. 1934*, Ediție îngrijită, Prefață și Dosar critic de Mircea Popa, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022; Mircea Tomuș, *Glonțul de argint sau Adevărata moarte a lui Avram Iancu*, Teatru, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022; Florian Dudaș, *Prefectul-General Avram Iancu și Legiunea Auraria Gemina. Studiu istoric și corpus documentar*, Editura Metropolis, Oradea, 2016; Iuliu-Marius Morariu, *Imaginea lui Avram Iancu în creația poetică din folclorul popular*, în „Iancule Mare”, nr. 59, iulie 2015, pp. 37-39; Iuliu-Marius Morariu, *Reflectarea imaginii lui Avram Iancu în scrisul istoric și în folclor*, Editura Semănătorul, București, 2014.

Iosif Sterca Țuluțiu a completat și publicat *Doina lui Avram Iancu*:

Fii pe pace Iancule.
Om onest și bravule,
S-a-ntoarce frunza pe dos
Și-o să-i vezi fugind pe jos⁸⁹⁴.

Iosif Sterca Țuluțiu, ianuarie 1897, Sibiu, m. p.

**[„Poezie poporală” cântată și transmisă prin viu grai de
ciobanii din Transilvania]⁸⁹⁵**

Măi ungure, măi,
Ce cauți în țara mea,
Țara mea-i română țară,
Du-te dracului afară,
Că cu bine de nu-i vrea
Eu cu sila te voi da.

⁸⁹⁴ „Transilvania”, XXVIII, 1897, nr. 1, ianuarie-februarie, p. 24.

⁸⁹⁵ [„Românii în literatura străină”], în „Transilvania”, XXVIII, 1897, nr. 1, ianuarie-februarie, p. 35.

**[Avram Iancu
Biografie,
de Iosif Sterca Șuluțiu de Cărpiniș]⁸⁹⁶**

Motto:

Dar cât un stâlp e în picioare
Nu cade templul dărmat.
Și niciun neam viteaz nu moare
Cât el mai are-un fiu bărbat.

V. Alecsandri

**[Versuri din timpul „Revoluției de la 1848-1849, din
Transilvania”]⁸⁹⁷**

***Glotașii, care cine știe de când nu-și văzuseră căminul, au grăbit acasă
cântând:***

Voi unguri și voi secui,
Puneți-vă arma-n cui;
Căci nu-i pâine, nici grâu,
Numai sânge până-n brâu.

⁸⁹⁶ „Transilvania”, XXVIII, 1897, nr. 5-6, iunie-iulie, p. 11. Vezi: Iosif Sterca-Șuluțiu de Cărpiniș, *Biografia lui Avram Iancu (1897)*, Ediție facsimil, Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2024, p. 1.

⁸⁹⁷ „Transilvania”, XXVIII, 1897, nr. 5-6, iunie-iulie, p. 24.

[*Marșul lui Iancu*]⁸⁹⁸

cântec popular, prima strofă

Astăzi cu bucurie românilor veniți
Pe Iancu în câmpie cu toți să-l însoțiți,
Spălați armele voastre, cu grabă s-alergăm
Din locurile noastre etc., etc.

[*Doina lui Avram Iancu*]⁸⁹⁹

Frunză lată de pe baltă,
Fostu-mi-a și bine-odată;
Dar s-a întors frunza pe tău
Și-am ajuns la atâta rău!

[*Doină lui Avram Iancu,*

Prelucrată și adăugată de Iosif Sterca-Șuluțiu de Cărpiniș]⁹⁰⁰

Fii pe pace, Iancule
Om onest și bravule,
S-a-ntoarce frunza pe dos
Și-o să-i vezi fugind pe jos.

⁸⁹⁸ *Ibidem*, p. 47.

⁸⁹⁹ *Ibidem*, p. 48.

⁹⁰⁰ *Ibidem*.

[...] ⁹⁰¹

Acolo am eu căscioara
Pe un vârf de delișor;
Curge-n vale o apșoară
Murmurând încetișor.

logofătul Văcărescu!

1898

[...] ⁹⁰²

Cunosc mulți liberali, în vorbe ei se-ntrec
Dar pană în sfârșit cu oase se înec

Grigore Alexandrescu!

[...] ⁹⁰³

Cel ce pentru țară nu știe să moară
E ca cele păsări ce în noapte zboară
E ca cele paseri ce în noapte zbor (sic)
Și numai în noapte văd cu ochi lor.

Dimitrie Bolintineanu!

⁹⁰¹ *Ibidem.*

⁹⁰² *Idem*, XXIX, 1898, nr. 1, ianuarie-februarie, p. 23.

⁹⁰³ *Ibidem.*

[...] ⁹⁰⁴

Aste cânturi, ce adânc răsun în mine.....
Simți tu aceste friguri, ce nasc (!) din îndoială, — și care îngheț în
mine și sânge și viață!

Bengescu-Dabija!

**[Ioan Dragoș
Biografie,
de Iosif Sterca Șuluțiu de Cărpiniș] ⁹⁰⁵**

Motto:

Trecutul e o lumină pusă în prezent, ca să lumineze viitorul ⁹⁰⁶.

Bosquet!

Se apropie funia de pociumb ⁹⁰⁷.

„Zisa Moțului”

Sunt puțini din generațiunea de la anul 1848.

În zisa bardului României, V. Alecsandri:

⁹⁰⁴ *Ibidem.*

⁹⁰⁵ Idem, XXIX, 1898, nr. 2-3, martie-aprilie, p. 1.

⁹⁰⁶ *Ibidem.*

⁹⁰⁷ *Ibidem*, p. 2.

Din zi în zi pădurea bătrână se rărește.
Azi un stejar, mâine altul, se prăbușește,
Și largi poiene triste rămân în urma lor⁹⁰⁸.

Vasile Alecsandri!

[Descânțece de dragoste]⁹⁰⁹

- Din Banat -

O fată (sau fecior) care voiește a ști, că oare căsători-se-va în anul acesta, trebuie să ajuneze la ajunul Crăciunului. Când s-au ivit stelele pe ceriu se pune la cină. Prima bucătură o scoate din gură, o bagă în papucul sau opinca dreaptă, în care mai pune și un pieptene și toate le așază apoi peste noapte sub perină. Ia apoi un bâț (băț) de alun, adus de ea (sau el) din pădure, și brâul cu care a fost încins în ziua aceea, și ieșind cu acestea afară, ține bâțul în dreapta, iar brâul în stânga, privind la ceriu și ținând ochii fixați pe o singură stea, de la care nu-și mai mută ochii până ce n-a gătat următorul descântec:

Sfântă stea

Logostea,

Să te duci la noapte

Prin satele toate,

Să umbli cruciș

⁹⁰⁸ *Ibidem.*

⁹⁰⁹ Idem, XXIX, 1898, nr. 9-10, noiembrie-decembrie, pp. 5-6.

Să dai curmeziș;
Peste sate
Și Bămate;
Peste țări
Și peste mări;
Să-mi cauți al meu ursit
Frumos ori urât,
Care mie mi-e rânduit
Cu el să mă mărit (însor).
În vis să-l visez,
Aieva să-l văd,
De-o fi prea uscat
În orișicare sat;
De-o fi la răsărit,
De-o fi la (a)sfințit,
Fie măcar domn
Să-l deștepți din somn;
În vis să-l visez
Aieva să-l văd;
De-o fi peste ape
Peste mări sărate,
Brâul punte să se facă,
Și el la mine să treacă
În vis să-l visez
Aieva să-l văd;
Bât de alun,
Ascultă ce-ți spun!

Te-am tăiat în zi d-ajun;
Să mi te faci un cal bun!
Caută câmpuri, sate,
Și toate palate,
Peste toate țări
Peste șapte mări,
Rânduital meu
De la Dumnezeu!
De-o fi deșteptat
Ori de-o fi culcat,
Din somn să-l trezești
La mine să-l țapești,
Să nu-l lași nici a șede,
Nici a bea, nici a mânca,
Pân' la mine va pleca
În vis să-l visez
Aievea să-l văd⁹¹⁰.

Brâul îl lasă afară, pe coarda casei, iar bâțul pe acoperiș. Cu bărbatul cu care visează fata în noaptea aceea, se crede că-i va fi bărbat. Poporul crede că în noaptea ajunului spre Crăciun trebuie să se arate stele pe cer. Când trage clopotul la biserică, în sărbători mari, de dimineață, vrăjitoarea se dezbracă în piele, se despletește, ia o oală nouă, în care se află busuioc, floarea soarelui și tămâie, se duce la râu unde, umplând oala cu apă, zice:

⁹¹⁰ *Ibidem.*

Arângul (clopotul) bătând (sunând)

Cucul cântând,
Toate păsări zburând,
Toți la N. privind;
Că N. a plecat pe cale,
Pe cărare,
Roua scuturând
Dragostea căutând,
Pân' la râul lui Iordan
La vadul lui Bogdan,
Bună ziua râul lui Iordan,
Vadul lui Bogdan!
Să fi sănătoasă
N. fată frumoasă!
Șezi, te odihnește
Și îmi povestește,
Ce dor te-a adus
Pân' aicea sus?
N-am venit să șed
Nici să te întreb,
Ci am venit să mă spălați
Urâciunile să-mi luați;
Din față,
Din [bruță],
Din albă pieliță
Din neagră cosiță;
De urâciuni,

De spurcăciuni,
De unsături,
De făcături;
Să-mi luați de pe cap
Piele de ȧap;
De pe mâini
Piele de câini;
De pe picioare,
Piele de ursoane;
Să-mi dați în fața
Și-n brațe,
Sfântul soare lucitor,
Să fiu dragă la feciori;
Când soarele va luci
Toți la mine vor privi,
Dați-mi în umerei
Doi luceferei,
Toată lumea să caute la ei
Și la ochișorii mei;
Că am fost pe cale
Pe cărare;
Calea am călcat,
Rouă am scuturat,
În oală o am băgat,
Pe fața m-am spălat.
Cum nu pot [pesti?]oamenii în piele,
Nici cu capetele goale,

Așa să nu poată [pesti?]
Să nu poată N. odihni,
Pân' la mine N. n-o veni,
Cum se-ntoarce floarea mare (floarea soarelui)
După soare,
Și sântul soare
Dup-a ei floare,
Așa să se întoarcă N. (feciorul)
După N. (fata).
Cum nu poate nime',
Făr' sânte molitve;
Nici junii la joc,
Fără busuioc,
Așa să nu poată N. fără N.
Floare mare,
Doamnă mare,
Tu ești mai mare între floricele,
Sântul soare între stele;
Așa să fiu eu între surorile⁹¹¹.

Cu apă d-asta se spală când se îmbracă pentru joc, zicând:

Eu să fiu frumoasă ca soarele,
Celelalte ca ciorile;
Eu să fiu sus ca stelele,

⁹¹¹ *Ibidem*, pp. 6-7.

Celelalte (fete) jos ca furnicile;
Cu cât drag caută oamenii la luceferei,
Așa să caute junii la ochii mei⁹¹².

[Deochi]⁹¹³

I.

Nu suflai suflatul,
Ce suflai deochiatul.
Deochi de ochi albi,
Deochi de ochi slabi,
Cu gura v-am suflat,
Cu secera v-am tăiat,
La pământ v-am lăpădat,
Cu piciorul v-am călcat.
Deochi de ochi negri,
De ochi căprui,
De ochi vineți ori roșii,
Deochi de voinic,
De om de nimic!
Ce v-ați mirat
Și v-ați răsmirat
Și pe N. l-ați deochiat!
Să vă fiți mirat

⁹¹² *Ibidem*, p. 7.

⁹¹³ *Ibidem*, pp. 7-8.

De cei de mirat:
De [staticot] (*Statu-Palmă Barbă-Cot*)

Cu barba d-un cot;
Cu mâinile cât prăjinile,
Cu picioarele cât rășchitoarele,
Și cu capul cât oborocul,
Dar pe N. să-1 fiți lăsat:

Curat, luminat,
Ca aurul strecurat,
Ca steaua-n cer,
Ca roua pe pământ,
Ca cerul curat,
Cum maica Marie l-a lăsat.

Că de nu-1 veți lăsa
Eu așa voi blăstăma:
Cine pe N. a deochiat
Să fie ca un câine crăpat.

D-a fi de voinic
Să fie om de nimic.
De-o fi de fată mare
Crepe-i capul pe cărare,
N-ajungă la măritare.

De-o fi de muiere,
Să-i crepe țâțele,
Să-i curgă laptele,
Să-1 lingă cățelele.

De-o fi de om mare,

Să i se surpe mațele.
Să-i cadă boășele.
De-o fi de moși,
Să fie mucoși.
De-o fi de babă,
Să fie tot slabă.
De-o fi strigoneat
Să știe că l-am tăiat
Și-n apă l-am aruncat.
Pe maica Marie oi ruga
L-o sili s-o desmira
Și N. a rămas curat
Ca maică-sa ce l-a lăsat.
Amin⁹¹⁴.

II.

Plecat-a N. pe cale, pe cărare
S-a-ntâlnit cu deochiu-n cale;
Ochii la N. i-a cruntat,
La pământ jos a căutat,
Și pe N. l-a deochiat.
N. la mine-a alergat,
Că m-a știut descântătoare,
Cu maica Vineri locuitoare.
Iar eu pe maica Vineri o am rugat
Și ea pe loc m-a ascultat;

⁹¹⁴ *Ibidem*, p. 8.

Că mi-s alerga,
Poala atingea,
Drumul cuprindea,
Pe N. sprijonea
Și mi-1 lecuia.
Fugi deochiate, răsmirate,
De sprâncene îmbinate,
Din creierii capului,
Din zgârcii nasului,
Din merele obrazului,
Din bulbucii ochilor,
Fugi de la N. din mâini
Din oase și din vâni.
Deochi din gene,
Ieși prin [ceme?].
Deochi din frunte,
Du-te-n munte;
Deochi din cap,
Du-te-n sat;
La cel ce l-o deochiat.
Pe N. îl lăsați curat
Luminat
Cum maică-sa l-a lăsat
Amin⁹¹⁵.

⁹¹⁵ *Ibidem.*

1899

[Descânțece contra buboaielor]⁹¹⁶

Dacă a făcut lui N. cineva cu una,	Lui N. nimic să nu-i facă,
Io-i întorc cu două;	Să se ducă la care o mânat,
Dacă a făcut cu două,	Și mai înfocat,
Io-i întorc cu trei;	Și mai cornorat,
Dacă a făcut cu (3, 4, 5, 6, 7, 8, 9)	Și mai mâniat,
Io-i întorc cu 99 noi,	Cum duce vorba mare
Cu 99 perechi de boi	Pulberea din cale,
Cu biciu mânâți dinapoi;	Toate beteșugurile,
I le întorc și mai înfocate,	Toate visurile,
Și mai blăstămate,	Spaimele,
Și mai cornorate,	Rîcniturile
Toate făcături,	Strîcniturile
Câte mânături,	Pociturile
Câte unsori,	Bubele
Câte spurcături,	Buboaiele
De-o fi uns,	Zgârciurile,
De-o fi pus,	Izdatul,
Vrăjituri,	Apucatul,
Făcături	Muroniul,
Mânături	Strîgioniul,

⁹¹⁶ Idem, XXX, 1899, nr. 3, martie, p. 7.

Pocituri lui N. N.
'Napoi să se-ntoarcă
La cel ce-o fi pus,
La cel ce-o fi uns,
Fie din vecin,
Fie din străin,
Fie din hale,
Fie din hăluite,
Fie din om, muiere ori fată,
'Napoi să se-ntoarcă,

Priculiciul,
Toate rele,
Și toate boale,
Iar d-o fi de la Dumnezeu,
Mila să-și întoarcă,
Leacul să-1 sloboadă,
Lui N. care-n pat zăcând,
La mila lui așteptând;

Amin! (din Banat)!⁹¹⁷

⁹¹⁷ *Ibidem.*

1900

**[Din credințele poporului
„Boala mare” sau „boala rea”, „nevoie”]⁹¹⁸.
(„Epilepsia”)**

Descrierea vrăjitoriei pentru boala numită epilepsie („Boala mare” sau „boala rea”, „nevoie” în tradiția populară românească din Banat:

Poporul crede că boala mare o a căpătat cel ce o are, încă din pruncie, de spaimă, de amenințări, din visuri urâte; sau a trecut peste locul unde jucau „miluitele” și le-a conturbat; sau a dat peste făcături lăpădate și s-a [năprătit] pe el. — Descântecul: Vrăjitoarea ia o țeavă de nuc îngăurită cu burghiu, nu cu foc. Taie din cămașa bolnavului două petece, unul dinainte, altul din spatele cămășii, cari tăieturi nu se mai cârlesc; și din aceste petece se fac dopuri (astupușe) pentru țeavă. Bolnavul schipe de 3 ori în țeav[, în care răstimp vrăjitoarea „obricește” (oprește) pe bolnav de la o patimă, mai vârtos de la beutura rachiei, (a nu mânca întors, a nu-;i întoarce hainele pe dos, să nu se pieptene nici să se schimbe joia, să nu meargă la moară și să nu lucre vinerea, să nu caute în r\uri și fântâni în cele 6 săptămâni cât ține descântecul). Unele însă se obricesc a se ține peste toată viața⁹¹⁹.

⁹¹⁸ Idem, XXXI, 1900, nr. 2-3, februarie-martie, pp. 21-24.

⁹¹⁹ *Ibidem*, p. 21.

Bolnavul știe de aceste obriciri abia în ziua următoare, când aude pe vrăjitoare zicând: „Voi spaimelor și duhuri rele și necurate, pogânii și găngălii spurcate, vă promit pentru N. N. că de azi înainte nu va mai bea rachie în viața lui; nu va mai veni peste voi la moară, movile etc., și nici într-un loc unde ședeți și conăcăniți voi, ca să vă zătrească ori să vă smintească. Dar voi iar să-i dați de acum înainte pace lui N. în locul căruia iaca eu vă dau 3 trupuri moarte (la 9 zile 5, la 40 zile 9), că voi știți că n-aveți putere a prăpădi pe N., că maica Vineri îl va păzi de voi” (numește ziua în care-a se obricește a nu lucra). Zicând acestea, omoară 3 muște cu unghia degetului mare de la mâna dreaptă; în care timp bolnavul mestecă în gură o bucată de pâine (prima din acea zi) care-a o aruncă cu gura în mâna vrăjitoarei, în care-a se află muștele, cu care dumicătură învăluie muștele și le bagă în țeavă. Peste acestea bagă 3 bucăți de tămâie neagră, 3 de cea albă, 3 de iască, 3 de sare, 3 de marmor, cari toate sunt furate de vrăjitoare, iar marmorile din biserică. După ce a băgat toate acestea în țeavă, astupă țeava cu celălalt dop, o ia la subsuoara stângă, unde o ține până noaptea (Marți numai), când apoi merge la un mormânt necunoscut. Acolo își face cruce și se pune lângă zleamăn (piatra de lângă cruce), face o gaură, în care-a bagă țeava zicând: „Când va mai răsări, lăstări, în flori și face nuci țeava asta, atunci să mai capete N. boala mare; și cum nu știu eu (își spune numele vrăjitoarea) cine e îngropat în ăst mormânt, așa să nu știe de N. N⁹²⁰.

⁹²⁰ *Ibidem*, pp. 21-22.

[*Descântecul vrăjitoarei pentru epilepsie*]⁹²¹

Toți zmeii
Toate zmeoanele
Nici dracii
drăcoanele
priculicii
priculicioanele,
muronii
Cu moroanele,
Nici strîgonii
Cu strîgoanele,
Nici solomonarii,
vârcolacii,
halele,
hăluitcele,
vântul,
șoimanele,
balaurii,
șerpilor,
năpârcile,
șopârlele,
paza codrului,
muma codrului,

⁹²¹ *Ibidem*, pp. 22-23.

Schimbații
Chiznoviții
Ciuma,
Holera,
Căpcăunii
Păgânii
Stat-cicot (*Statu-Palmă Barbă-Cot*) ,
Strâmbă-lemne,
Freacă-pietri,
Uriașii,
Piticii,
Viermii cu cicul de fier,
Izdații,
Necurații,
Fetele despletite,
Nălucile
Nici Năprătiturile,
Moșii,
Babele,
Sluții,
Slutele,
Urâții,
Urâtele,
Nemții,
Nemțoanele,
Turcii,
Turcoanele,

Ungurii
Unguroanele,
Urșii,
Lupii,
Mâții,
Vulpile,
Câinii,
Cățelele,
Vulturii,
Hulii (ulii),
Corcanii,
Urliganii,
Surliișii,
Cobății,
Ciorile,
Corbii,
Ciorobările,
Nevăstuicile,
Șobolii (șobolanii)
Hârții|
Șocheții (șocății)
Viezurii,
Veverițele,
Porcii,
Caii,
Măgarii
Mulele, (catării)

Nici Taurii („bicii")	Și puterile i-ați secat,
Pîrcii,	Veniți aici car' l-ați năprătcit,
Buhnitorile,	Că iată eu v-am dăruit,
Lipitorile	Cap
Păianjenii,	Pentru cap,
Cornacii,	Dinte, pentru dinte,
Scorpiile,	Mâni, pentru mâni,
Broașchile,	Picioare, pentru picioare etc.
Gândacii,	Gura i-am cârpit
Racii,	Ș-așa l-am pocit,
Tăunii	Să nu poată țipa (zbiera),
Bîzele,	Să nu se poată mișca
Bîrnăuzii,	Când voi li-ți lua,
Viespile,	Cu N. vi-ți împăca,
Fluturii	În pace li-ți lăsa
Strâgile,	Și vi-ți depărta,
Potlogarii,	Unde nu-i urmă de săcure,
Scoicile,	Nici cântec de voinic în pădure,
Lăcustile,	Prin cărări neumbrate,
Omizile,	Prin păduri netăiate,
Nici toți viermii,	Acolo să trăiți,
Nici toate mîngugiile,	Să sălășluiți,
Nici toate gîngăliile,	Iar pe N. să-l lăsați curat, luminat,
99 feluri necurate,	Cum D. Christos l-a lăsat
99 feluri spurcate,	Amin! ⁹²²
Care spaimă-n N. ați băgat	

⁹²² *Ibidem*, pp. 22-23

La 9 zile după acestea:

Se învăluiesc într-o cârpă a bolnavului din toate felurile câte 5 bucăți, adică: 5 [musche], 5 bucăți de sare etc. cu prima îmbucătură din acea zi. Această cârpă se face folomotoc și se pune subsăoara stângă, unde le ține vrăjitoarea până ajunge între 2 dealuri, ce stau față în față unul cu altul. Pe drum ia o lespede de pe cepașul de care, ca să o pună peste groapa unde va îngropa cârpa cu lucrurile învăluite în ea. Ajunsă între dealuri, se pune în genunchi ca prima dată la mormânt și zice făcând groapa, punând cârpa, astrucându-o cu lespezile de pe cepaș, pe care se pune cu picioarele: „Când s-or împreuna aceste 2 dealuri, atunci să mai vină pe capul lui N., spaimetele; și, precum calc eu lespedea asta, așa să se calce de vorbele mele (N. numele vrăjitoarei)”⁹²³.

Toți zmeii.

Toate zmeoanele etc. (ca sus).

*Să primească în locul lui N. 5 capete ce-i dau acum, iar pre N. să-l lasă curat, luminat etc*⁹²⁴.

La 40 de zile:

Se ia de la bolnav 2 unghii, una de la mâna dreaptă, alta de la cea stângă; 9 [musche], 9 buc. de tămâie etc, și se învăluie într-o țoală a bolnavului, cu cari ținându-le subsăoară, se duce peste hotar la o movilă și le îngroapă acolo (în alt hotar) blăstămând:

Toți zmeii,

Toate zmeoanele etc. etc.

Să vă duceți

⁹²³ *Ibidem*, p. 23.

⁹²⁴ *Ibidem*.

Și răsduceți, să nu mai întoarceți;

Preste 9 țări

Preste 9 mări

Iar pre N. să-l lăsați curat, luminat etc.

Se crede: că văzând careva prima dată un om lovit de boala mare, să-l împungă cu un ac după cap, că se deșteaptă. Cel cu boala mare de ar mânca hrean ras pe răzală începând cu o lingură, până la 29 linguri, în fiecare zi cu una mai mult; și întors, cu una mai puțin, până iar ajunge la una, se vindecă de epilepsie. Numărul lingurilor de hrean le poate împărți după plac, cum să le mănânce, dar pre nemâncate și înainte de culcare, să ia cel puțin una. Se crede că hreanul ar limpezi creierii de sângele și apa ce-i tulbură, de capătă boala mare⁹²⁵.

Liuba-Iana

⁹²⁵ *Ibidem*, p. 24.

[Poezie din Sălaj]⁹²⁶

Azi vară la aratás,	Suflă vântul hătălmaș,
Pus-ai lelkiem fogadás,	Merg feciori la șorozaș,
Că la vară mi lua	Feciori mășăluiesc,
Ș-oi fi menyasszonya ta.	Fetele-i să jălnuiesc

Vino, draga mea fātuță
Din țară mai melegucză,
Vino hamar lelku meu
La mine pe kebeleu.

D. Moldovan Gergely!

⁹²⁶ *Ibidem*, p. 29.

[Din trecutul Băilor Herculane (Mehadia)]⁹²⁷

de Dr. G. Vuia

*Balnea, vina, Venus consumant corpora nostra sed
Vitam faciunt balnea, vina, Venus⁹²⁸.*

Ceea ce pe românește înseamnă:

*Baia, femeia și vinul storc puterile-n om, dar
Baia, femeia și vinul fac fericirea vieții⁹²⁹.*

Termele publice ale lui Antonin, în Roma, purtau următoarea inscripție:

*Cura vacuus hunc adeas locum,
Ut morborum vacuus abire queas,
Non enim hic curatur qui curat⁹³⁰.*

Ceea ce pe românește înseamnă:

*Leapădă grija lumească de vii la locul acesta,
Ca fără boală, voios, să poți pleca de aicea,
De suferință nu scapi cât timp o grijă te roade⁹³¹.*

⁹²⁷ Idem, XXXI, 1900, nr. 9, septembrie-octombrie, p. 14.

⁹²⁸ *Ibidem*.

⁹²⁹ *Ibidem*.

⁹³⁰ *Ibidem*, p. 18.

⁹³¹ *Ibidem*.

1901

**[Excelenței Sale Contelui Bigot de Saint Quentin,
ces. reg. general locotenent și guvernator pentru Banatul
Timișan și Voivodina,
cu ocaziunea cercetării Lipovei, în 2/14 august 1860]⁹³²
Românii din Lipova**

Vino, bărbate! inimi române
Îți stau deschise și te primesc!
Nepoții din colonii traiane
În astă țară, încă trăiesc!
Vino să-ți zică: Bine-ai venit!
Să vezi poporul 'cest părăsit.

Iată poporul, ce din vecie
Credința dreaptă și-a arătat,
Pentru împăratul și-mpărăția
Chiar și viața el și-a sacrat.
Munții și câmpii sunt mărturii,
Pe-a noastre fapte și vitejii!

Iată poporul, ce-n suferire
De-atâtea veacuri [în]drept a rămas,
Și pentru toate, o răsplătire
Avea în lacrimi și în necaz.
Piară amarul ca-ntr-un abis,
Fie trecutul ca și un vis.

Vino și dă-i azi sfântă dreptate
Cel dar preadulce de la-mpărat,
Să aibă în țară frățietate
Cu soarta crudă să fie-mpăcat.
Fă-i tu prezentul mai îndulcit,
Destule veacuri l-au amărât.

⁹³² Idem, XXXII, 1901, nr. 1, ianuarie-februarie, pp. 34-35.

Sfânta dreptate cere românul,
Limba, poporul să fie scutit,
Căci el sacrează pentru împăratul
Ce are-n lume mai prețuit!
Vivat-mpăratul, cu toții strigăm,
Și-n al lui nume te salutăm.

**[O poezie destinată Episcopului Erdélyi
(Românii din Ardeal îl numeau „țapul”)]**

Fabula

Vulpea și Mielul⁹³³

Aci o turmă mândră adeseori părăsită,
De lupi și de jigăanii adeseori prăpădită
Și vai; de nu e grijă, stă gata de pierit
Căci mulți și pân' acuma din ea au rățacit,
În turmă e o vulpe ca țapul îmbrăcată,
Nici turma, nici păstorul știa că-i dărâmată,
Căci toți credeau că țapul cu clopot [forfoiat]⁹³⁴,
Păzește blânda turmă de rău și de păcat!

⁹³³ *Ibidem*, p. 37. Inițial, această fabulă a fost publicată în „Telegraful român”, nr. 34, din 25 august 1860, iar apoi a fost preluată de folcloristul Atanasie Marian Marienescu (1830-1915) și publicată în revista ASTREI, „Transilvania”, din anul 1901. Vezi: „Transilvania”, XXXII, 1901, nr. 1, ianuarie-februarie, p. 37.

⁹³⁴ [„forfoiat”] = [„înfoiat”, „împăunat”, „mândru”].

Odată un miel mândru păștea pe lângă turmă
De atâția lupi, jigăanii vedea atâta urmă,
Și mielul, plin de frică, la țap că se grăbea
Pericol arătându-i, acestea mai grăia:
Tu, Țapule puternic! ce paști cu gloata noastră
Cea bună și cea blândă și în apărare proastă,
Ia[n] fă tu ce vei face, dă-n știre la păstor
Că-i jurăm credință, dar cerem ajutor,
Căci iată! suntem astăzi în rea amenințare,
Și tu, purtând grumazu-ți cu clopot așa mare,
Adună turma-ntreagă pe lângă al nost păstor.
Și roagă-1 ca-n pericol să deie ajutor.

Dar țapul, fără durere de turma supărată,
Când el, se știe bine că-i vulpe blăstămată,
Voia să facă intrigi, la un boitar⁹³⁵ grăbea,
Și turma și pe mielul așa-i denunța:
Păstorului de-ai spune că cel miel învrăjbește,
Cu alți berbeci în frunte și turma s-opintește
Să facă strungă nouă, să aibă și alt cap.

Auzirăți ce mai minte, cel blăstămat de țap!
Și vai și amar! atât nedreaptă prigonire

⁹³⁵ [„Boitar”]: regionalism folosit în Transilvania; în lb. maghiară: „bojtár”) - ajuta păstorul de porci, ajutor de porcar. Turmele de porci erau conduse de un păstor, iar acesta din urmă avea mai mulți bărbați (2-4, în funcție de cât de mare era turma de porci) care îl secondau în dirijarea/coordonarea turmelor de porci, la păscut, dar și în timpul drumului înspre /dinspre locul unde erau ținuți/cazați porcii. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/boitar/definitii> la 20.01.2024, ora 17:45.

Pe mielul bun, săracul, chiar pentru o sfătuire!
Apoi curând păstorul se va fi și convins,
Că ȋapul smârd, acuma, cu minciuna e prins!

Morala fabulei:

Așa sunt și-ntre oameni, destui făr' d-omenie
Făcând altora potcă⁹³⁶ din nevinovăție,
Crezând că prin intrigi să fie meritați,
Dar când iese adevărul, se văd că-s blăstămați!⁹³⁷

Atanasie Marian Marienescu,
Sibiu, 17 august 1901.

⁹³⁶ [„Potcă”] ceartă, supărare, necaz, vrajbă, etc. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/potc-%C4%83/definitii> la 20.01.2024, ora 17:55.

⁹³⁷ „Transilvania”, XXXII, 1901, nr. 1, ianuarie-februarie, p. 37.

**[Din Estetica tragicului.
Discuțiune de pe terenul dramaturgiei, (a II-a serie),
de Dr. Iosif Blaga]⁹³⁸**

a) [Tragedia „Antigonei”]⁹³⁹

Rază de soare, ca azi luminoasă
n-ai spart niciodată bolta largă deasupra
Tebei bătrâne.

Ivindu-te peste izvoarele Dircei
privește acum deschis, tu ochiul de aur al zilei
privește oștile albe de scuturi,
oștirile din Argos, fugare.
De certuri aprins, Polineikes
le-aduse în țară la noi.
Ca vultur din nori repezită,
cu aripi ca neaua de albe,
cu armele-n mâni
căzuse pe țară — urgia de coifuri,
cu coame ce flutură-n aer.
Se repezise să cadă spre turnuri,
scrâșnind la cele ;apte porți împietrite
cu umerii-n ziduri.

⁹³⁸ Idem, XXXII, 1901, nr. 5, iunie, p. 25.

⁹³⁹ *Ibidem*.

Dar fuge 'nainte de a-și umplea
și pliscul și ghearele sale de sângele nostru,
nu puse pe ziduri coroană de flăcări,
căci Ares, strigând, o goni!
Căci Zeus pe semeț îl urăște,
și când îl văzu că s-avântă
puhoi uriaș cu tărie
și fală de aur și zgomot,
lovește trăsbind
cu fulgerul frânt înfocat pe cel ce strigase
cu fală pe ziduri „izbândă”!
Cade trântit, [răbufuit] de pământ,
purtătorul de foc nebunul, care în avântu-i
de fiară spumând
sunase vârtejuri vrăjmașe de abur.
Iar Ares, prielnic amic, într-o parte-i
zdrobește.
Într-alta-i încurcă, le sparge aripa
de arme și coifuri și-i pune pe fugă.
Căci șefii cei șapte
la șapte porți fură așezați, în zadar.
Fugiră, lăsară trofee
chiar armele lor de aramă,
afară de doi,
născuți dintr-un tată și-o mamă,
ce s-au ucis între ei.
Iată izbânda, cu gloria largă

veni înaintea Tebei, cea plină de care,
cu fața de raze!

Iată ce ne spune Horațiu în a sa „Artă poetică” despre chor:

Și corul are rolul său, e un actor, o parte,
Ce între acte cântă el de drept să facă parte,
Din acțiune, strâns fiind de scopul ei legat.
Al celor buni apărător și sfetnic devotat,
El stâmpără mâniile, virtutea o iubește,
Cântând dulceața meselor frugale, el slăvește
Dreptatea, legea, pacea, — dar de porți
deschizător,
E straja tainii și la zei fierbinte rugător
De a sprijini pe cei sărmani, pe trufași
când dărâmă⁹⁴⁰.

Tot corul rostește și următoarele:

Dar iată și Kreon sosește,
Kreon al Tebei, al nostru stăpân,
Pe care ni-l deteră zeii!⁹⁴¹

⁹⁴⁰ *Ibidem.*

⁹⁴¹ *Ibidem.*

b) [Tragedia Horea]⁹⁴²

Crișan, continuă a explica dl P., care reprezenta spiritul răzbunării în această răscoală, observă față de acest plan naiv, lui Horia următoarele:

Și crezi că domnii s-ar ține de vorbă,
Când ei au fost siliți la jurământ?
Și crezi că ura ce s-a grămadit
În sufletul românului de veacuri
N-a izbucni, când domnii vor fi prinși?
Ce noi dorim aceea nu se poate
Decât cu sânge a dobândi⁹⁴³.

Horia nu înțelege cuvintele bărbătești ale lui Crișan, pentru că îi răspunde așa:

Toți, cei ce nu se înfrână, cugete,
Că focul și amnarul și măciuca
Ne aruncă într-un ciur cu orice hoț⁹⁴⁴.

Apoi tot lui Horia îi pune dl. P. următoarele sfaturi, vrednice de un erou:

Dar să nu uităm un lucru:

⁹⁴² *Ibidem*, p. 28.

⁹⁴³ *Ibidem*.

⁹⁴⁴ *Ibidem*.

Cu oameni îndrăzneți, dar cumpătați, da,
Cu tăciunari lumea nu stă de vorbă!⁹⁴⁵

c) [Problema tragediei ca artă]⁹⁴⁶

Garda Saraiului

de Vasile Alecsandri

Am răsturnat cu a noastre mari cazane
Și a lui Selim pieire cu toții am jurat;
Dar eu cu jurământu-mi nu pot să fiu legat
Cât stau pândar aici cu pieptul meu în poartă
Și cât credința sfântă în mine nu e moartă.

⁹⁴⁵ *Ibidem.*

⁹⁴⁶ *Ibidem*, p. 42.

1902

**[Fragment din poezia „Scrisoarea I”, de Mihai
Eminescu]⁹⁴⁷**

Astfel încăput pe mâna a oricărui, te vor drege,
Rele or zice că sunt toate câte nu vor înțelege,
Dar afara de acestea vor căta vieții tale
Să-i găsească pete multe, răutăți și mici scandale.

.....

Toate micile mizerii unui suflet chinuit
Mult mai mult îi vor atrage decât tot ce ai gândit.

[„Latinisme” în poezia lui Vasile Alecsandri]⁹⁴⁸

Sub cercul *splendid* al Provenții,
Eu, cântăreț din răsărit
La voi, maeștrii ai *cadenții*
Viu și vă zic: „Bine-am găsit!”⁹⁴⁹
(Brind)!

⁹⁴⁷ Idem, XXXIII, 1902, nr. 6, noiembrie-decembrie, p. 30.

⁹⁴⁸ *Ibidem*, pp. 40-41.

⁹⁴⁹ *Ibidem*, 40.

Din *seculi dispărută* în noaptea neguroasă
Tu azi *apari* în lume *coroană majestoasă*
Cu opt *regești [floroane]*, în semn nepieritor.
De glorie, mărire, tărie și onor⁹⁵⁰.

(Imnul Coroanei, de Vasile Alecsandri)!

⁹⁵⁰ *Ibidem*, p. 41. Vezi întreaga poezie „Imnul Coroanei”, de Vasile Alecsandri, pe: https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/innul_coroanei.html la 21.01.2024, ora 10:07.

1903

[A fost odată, poveste în versuri]⁹⁵¹

(Sfetea – București, 1903, 48 pagini. Prețul 1-50 lei)

**(Conferință citită în seara de 14 februarie 1903, la convenirea
coloniei române din Viena, convocată de soc. „România Jună”)**

**Traducerea în versuri a basmului lui Petre Ispirescu, cules din
București, din mahalaua Delea-Veche**

Era pe când....

.....când pământul

Era bogat în roadă și putere,

Iar împărații nu-și călcau cuvântul

La ei afla românul mângâiere⁹⁵².

S-a izbândit a noua lună visul

Și-un pui de prinț viteaz a fost trimisul⁹⁵³.

Dormi băiețel

Izvorul lin

Înfașățel,

Sub cer senin

De grijă ceru-ți poarte!

Să mi te-adoarmă-n șoapte,

⁹⁵¹ Idem, XXXIV, 1903, nr. 1, ianuarie-februarie, p. 20.

⁹⁵² *Ibidem*.

⁹⁵³ *Ibidem*, p. 21.

Să crești viteaz,	Și zânele,
La minte treaz	Stăpânele
Și neatins de moarte!	Să-ți cânte peste noapte.

Și florile
Surorile
Să-ți aromească somnul,
Și îngeri mici
Să stea aici
Trimiși din cer de Domnul!⁹⁵⁴

Prea sfântă Maică, pururea Fecioară!
Nu te-ndura de-o biată păcătoasă!
Ea-ți dă-n păstrare singura-i comoară:
Oh, apără-mi de orice rea primejdie
Nădejdea unei vieți fără nădejde!⁹⁵⁵

***⁹⁵⁶

Gheorghică, făt frumos, spre mulțumire
Că m-ai scăpat de la pieire
Prin vitejia ta cea mare;
Ascultă-mi sfatul: scaldă-te, voinice
În sângele acestei fiare,

⁹⁵⁴ *Ibidem.*

⁹⁵⁵ *Ibidem.*

⁹⁵⁶ *Ibidem*, p. 23.

Că bine o să-ți pice!

Și niciun rău pe urmă nu se leagă
De trupul tău viața-ntreagă,
Nicio săgeată, nicio boală,
Și vei fi teafăr ca un leu;
Să nu mai ai de nimenea sfială
Afară doar de unul Dumnezeu!

***957

Mult mi-e drag să bat	Doamne! eu nu-ți cer
Fieru-nfierbântat,	Luna de pe cer,
Și din el să-mi fac	Hei! un cal voinic
Arme după plac:	Și altceva nimic;
Paloș vitejesc,	Să călătoresc
Buzdugan crăiesc!	Și să vitejesc

***958

Mulți ani voioși în pace și dreptate
Să ne trăiești, slăvite împărate!
Și află că bătrânul împărat
Al ăstor locuri, s-a sfârșit de dorul

⁹⁵⁷ *Ibidem.*

⁹⁵⁸ *Ibidem.*

Ce-l mistuia, când își pierdu feciorul,
Și-n locul lui pe mine m-a lăsat,
Pân' ce s-a dovedi moștenitorul.

Dar Domnul nostru prea-mărit să fie,
Ascunsa-i voie nimenea n-o știe!
El te-a trimis în cale-mi negreșit
Ca să mă scapi de groaznica pieire
Și să cunosc în tine cu uimire
Pe fiul împăratului iubit!
Mărire Celui Prea înalt, mărire!

***959

S-a împlinit măsura de sânge și urgie,
Căci strigătul dreptății la cer s-a auzit.
Blestem asupra-ți cade si ești afurisit.
O tainiță-i la dreapta, necunoscută ție,
Ia lumânarea-n mână și cheia de pe masă
Și du-te de-o deschide. În sipet tu găsești
Frumos orânduite veștminte-mpărătești.
Din temniță chema-vei pe biata-mpărăteasă
Ca să-mbrace dânsa podoabele acele.
În sipetul din stânga, găsi-vei tu o piele
De urs, și-un lanț. Într-ânsa să te-mbraci întâi,

⁹⁵⁹ *Ibidem*, p. 24.

(Căci urs de aci 'nainte pe veci ai să rămâi),

Apoi împărăteasa de lanț o să te poarte

Și te va da în mâna lui George cel voinic.

Ia sama dară la toate și nu uita nimic:

Altminteri te așteaptă și mai cumplită soartă!

*****⁹⁶⁰**

Te du de-acum și cată ispășire,

Te aibă Domnul Dumnezeu în pază⁹⁶¹.

Iosif Popovici,

Viena, 14 februarie 1903!

⁹⁶⁰ *Ibidem*, p. 25.

⁹⁶¹ *Ibidem*.

[Plângerea Sfintei Mănăstiri a Silvașului]⁹⁶²

Atuncea săliștenii
Și cei de lângă ei, împrejurarii,
Au căutat oameni să găsească
Treaba lor să le-o împlinească.

Și cu toții s-au sfătuit
Pe trei oameni au găsit
Doi preoți evlavioși și un mirean
Ca deputați din Săliște și scaun.

Preotul Măcenic, Oprea Miclăuș
Și preotul Ioan din satul Galiș
Pe aceștia trei i-au ales
Și la Cesaro-Crăiasa i-au trimis
Crăiasa rugăciunea lor a primit
Și cu drag li s-a făgăduit
Cum că ea silă lor nu le face
Ci să se odihnească în pace
Și cu uniția nimenea să nu-i silească
Ci întru a lor pravoslavie să trăiască.

⁹⁶² *Ibidem*, pp. 26-27.

Atunci Aron ca un leu răcnind s-a sculat
Și prin scrisori după ei a alergat
Și pe câte trei în Viena i-a închis,
Și acolo viața lor s-a stins.

[Proverb ciobănesc]⁹⁶³

Săracă pălărie
Tu tragi tot a sărăcie
Dar căciula cea buhoasă
Aduce de dulce-n casă.

[Erate]⁹⁶⁴

De Dumnezeu fiind îndreptat
Că acolo om uniat nu s-a aflat
Ci singuri prostatici români
Și cu prostime buni creștini
În Săliște mi se pare trei zile au șezut
Cuvânt și o feștanie le-au făcut⁹⁶⁵.

„Telegraful Român”, nr. 27, 1898!

⁹⁶³ *Ibidem*, p. 29.

⁹⁶⁴ *Ibidem*, p. 72.

⁹⁶⁵ *Ibidem*.

Atuncea săliștenii
Cu cei de lângă ei, împrejurării,
Au căutat oameni să găsească
Treaba lor să le-o împlinească
Și cu toții s-au sfătuit
Pe trei oameni au găsit,
Trei preoți și un mirean
Din Săliște și din scaun⁹⁶⁶.

Preotul Măcenic și cu Oprea Miclăuș
Și preotul Ion din satul Galiș
Pe acești trei au ales
Și la Cesaro-Crăiasa au trimis
Crăiasa rugăciunea lor o au primit
Și cu drag li s-au făgăduit
Cum că ea silă lor nu le face
Ci să se odihnească în pace
Și cu [unația]⁹⁶⁷ nimenea să nu-i silească
Ci-ntru a lor pravoslavie să trăiască
Atunci Aron ca un leu răcnind s-a sculat
Prin scrisori după ei a alergat
Și pe câte trei în Viena i-a închis

⁹⁶⁶ *Ibidem*.

⁹⁶⁷ [„unația”] = [„uniația”].

Și acolo viața lor s-a stins⁹⁶⁸.

„Telegraful Român”, nr. 29, 1898,

I. Lupaș!

**[Câteva cuvinte asupra literaturii
poporale]⁹⁶⁹**

Și încălecai pe-o șa
Și v-o spusei D-Voastră-așa.

sau

Din poveste mult mai este
Cine-o ascultă bine-o învăța
Cine-o durmi, bine-o odihni⁹⁷⁰.

⁹⁶⁸ *Ibidem*.

⁹⁶⁹ *Idem*, XXXIV, 1903, nr. 5-6, noiembrie-decembrie, p. 19.

⁹⁷⁰ *Ibidem*.

[*Lucruri din altă lume*, de Eugene Sue]⁹⁷¹

Dedicația lucrării scriitorului francez

Dedic aceste șire spiritelor
Acelor savanți
Diplomați, breveți,
Laureați, distinși și înmormântați,
Care au negat:
Rotațiunea pământului,
Meteoriții,
Galvanismul,
Circulațiunea sângelui,
Vaccinarea,
Radiațiunea luminii,
Paratonerul
Fotografia,
Mișcarea spirală,
Vapoarele,
Locomotivele,
Luminarea cu gaz aerian,
Bio-magnetismul
Și celelalte, și celelalte.
Precum și acelor savanți vii,
Sau care se vor naște,

⁹⁷¹ *Ibidem*, p. 28.

Care tot astfel lucrează
În prezent
Și tot astfel vor lucra
În viitor!

1904

[„Bucolicele” lui Virgiliu]⁹⁷²

traducere de M. Străjan

ECLOGA I. Tytir.

Melibeu și Tytir.

Cuprinsul. — După lupta de la Filippi, 42 a. Cr., Octavian și Antoniu împărțiră legiunilor, cu care s-au luptat în contra lui Cassiu și Brut, proprietățile cetăților, care se declaraseră pentru omorătorii lui I. Cesar. Însă veteranii, care dobândiseră Cremona, nu respectară nici cetățile vecine. Mica proprietate a lui Virgiliu la Andes deveni prada centurionului Arius. Prin mijlocirea lui Asiniu Pollione, atunci prefect al Galiei transpadane și prin protecțiunea lui Mecena, Virgiliu își recâștigă bunul părintesc. În amintirea acestei binefaceri, compuse el ecloga I, iar după timpul compunerii IV, în care sub numele de Tytir mulțumește lui August punându-l în rândul zeilor, ceea ce senatul și provinciile făcură în mod oficial cu 15 ani mai târziu, ridicându-i temple și înființându-i cult religios atât în Roma, cât și în provincii. Iar prin descrierea tristei situațiuni a celor despuiți de bunurile lor, reprezentați aci prin Melibeu, probabil Virgiliu dorește a deștepta compătimirea lui August în favoarea lor⁹⁷³.

⁹⁷² Idem, XXXV, 1904, nr. 2, martie-aprilie, pp. 28-34.

⁹⁷³ Ibidem, pp. 28-29.

Melibeu:

Tytire, sub coperișul stufosului fag stând la umbră,
tu te deprinzi în cântări păstorești cu ușorul tău fluier.

Noi părăsim ale țării hotară și dulcile noastre
vetre, — alungați din moșia străbună. Tu, Tytire-n umbră
cânți liniștit de răsună pădurea de a ta Amaryllis⁹⁷⁴.

Tytir:

O, Melibee, un zeu zeu mi-a dat mie liniștea asta;
pentru-că el un zeu va fi-n veci pentru mine și-ades
câte-un miel fraged din staulele mele stropi-i-va altarul.

El a dat voie ca vacile mele să pască oriunde,
cum vezi, și mie să cânt ce voiesc eu cu simplul meu fluier⁹⁷⁵.

Melibeu:

Nu-ți port vr-o pizmă, din contră mă mir. E așa turburată
țara întreagă. Bolnav iată însumi departe de aicea
trebui-i să-mi duc căprișoarele. Asta de abia mă urmează,

Tytire, vezi-o; că-ntre alunii cei deși,
ici pe o stâncă tocmai fătând, părăsit-a doi gemeni, a turmei speranță!

Nenorocirea aceasta, mi-aduc eu aminte, adese
mi-au prevestit-o stejarii loviți de al cerului trăznet,
de-ași fi-nțele eu a lor prevestire. (Adeseori cioara
cea cobitoare de rău din gorun scorburos mi-a vestit-o).

⁹⁷⁴ *Ibidem*, p. 29.

⁹⁷⁵ *Ibidem*.

Da-n fine, spune-mi, o, Tytire, cine e zeul acela?⁹⁷⁶

Tytir:

Eu socoteam, Melibee, nebun ce eram, că cetatea,
cărei zic Roma, samăn acestei a noastre de aicea,
unde păstorii adeseori ducem ai oilor noastre
fragezii miei. Și cățeeii tot astfel sunt cânilor semeni,
caprelor iezii, gândeam, învățat cum eram ca să asamăn
mari și cu mici între sine. Dar Roma ridic' al său creștet
într-celelalte cetăți, cum se-nalță măreț chiparosul
între mărunte tufișuri de-arbuști și de sălcii mlădioase⁹⁷⁷.

Melibeu:

Și oare ce așa mare îndemn ai avut, să vezi Roma?⁹⁷⁸

Tytir:

Dorul de libertate care, deși cam târziu,
dar mi-a surâs în a mea făr' de grijă, când rad barba albă.
Ea mi-a surâs în sfârșit astăzi și după lung timp venit-a,
când Amaryllis e idolul meu și pe când Galateea
m-a părăsit. C-adevărul ți-l spun, când trăiam lângă dânsa,
nici nu speram libertate și nici n-aveam grijă de avere.
Măcar ieșeau atunci victime multe din staulele mele
și tescuiam cașul cel mai untos cetății ingrate,

⁹⁷⁶ *Ibidem.*

⁹⁷⁷ *Ibidem.*

⁹⁷⁸ *Ibidem*, p. 30.

nu mă-ntorceam niciodată având mâna plină de-aramă⁹⁷⁹.

Melibeu:

Eu mă miram, Amaryllis, de ce te rugai la zei, tristă;
nu știam eu pentru cine lași fructele-n pomi neculese.

Tytir lipsea de-aici. — Tytire, pinii aceștia, arbuștii,
însăși izvoarele, toate doreau să te-ntorci mai de grabă⁹⁸⁰.

Tytir:

Ce să fac? Nu puteam altfel să scap de robie, și-aiurea
nu speram zei așa buni. Melibee, aci am văzut eu
pe acel tânăr erou, pentru care va arde-n toți anii
zile de două ori șase pe-altarele mele tămâia.

Dânsul aci mi-a răspuns mai întâi la rugare-mi: băiete,
paști ca-nainte tu vitele tale și crești tauri mândri⁹⁸¹.

Melibeu:

Deci, o, fericite bătrân, aste câmpuri rămân ale tale.
Și sunt destul de mari pentru tine, deși mărginite
colo de-o stâncă deșartă și ici prin o mlaștină mare,
plină de papură. Oile tale, când fi-vor să fete,
n-or suferi nedeprinse-n o altă pășune străină,
nici molipsirea de turme vecine n-o să le atingă.
O, fericite bătrân! Tu, aici între râuri iubite

⁹⁷⁹ *Ibidem.*

⁹⁸⁰ *Ibidem.*

⁹⁸¹ *Ibidem.*

și lângă sfinte izvoare gusta-vei la umbră răcoare.
Ici de o parte frumosul gard viu dimprejurul câmpiei,
pururea plin de albine ce pasc în el floarea de salce,
o să te-nvite ades la somn cu ușorul său freamăt;
colo vierul sub stânca cea 'naltă, când curăță via,
o să-l auzi toată ziua cântându-ți. Iar porumbeii
cei răgușiți și mult iubiți ție mereu gunguni-vor
și de pe ulmul înalt îți va geme mereu turturica⁹⁸².

Tytir:

Dar și mai iute vor paște ușori cerbii-n aer și marea
va părăsi ai săi pești pe uscat; mai degrabă, schimbându-și
țările, parthul străin o să bea din Arar și germanul
din apa Tigrului, decât al lui chip s-a șterge din pieptu-mi⁹⁸³.

Melibeu:

Noi, ceilalți, ne vom duce prin Africa arsă de soare,
unii prin Scytia și la [Oaxul] cel repede-n Creta,
alții-n Britania chiar, despărțită de-ntreagă lumea.
Voi mai vede eu vreodată hotarele patriei mele
și 'coperișul de glie al sărmanei mele colibe?
Și după lungi ani d-exil voi mai privi cu mirare
mica mea holdă cu spice de aur, a mea-mpărăție?
Un militar fără de lege să aibă aceste ogoare?
Semănăturile acestea un barbar? Ah, vezi unde-adus-au

⁹⁸² *Ibidem*.

⁹⁸³ *Ibidem*, p. 31.

pe cetățenii nefericiți dezbinările! Iată
cui semănarăm câmpiile noastre! Acum, Melibee,
mai altoiește iar peri și mai pune-n rând vițele-n vie!
Haide-a mea turmă odată ferică, haideți căprițe.
N-am eu de-acum înainte, culcat într-o peșteră verde,
să vă mai văd cățarate pe a stâncii-nălțime stufoasă,
n-am să mai cânt; și păzite de mine, iubite căprițe,
nu veți mai paște trifoiu-nflorit și amarele sălcii⁹⁸⁴.

Tytir:

Tot vei putea odihni astă noapte aicea cu mine
pe un așternut de frunziș. Avem poame coapte, castane
moi și belșug de caș proaspăt. Și-acuma se vede departe
fumul plutind peste culmile caselor, și de pe vârful
munților 'nalți se cobor tot mai lungi de acum umbrele serii⁹⁸⁵.

⁹⁸⁴ *Ibidem.*

⁹⁸⁵ *Ibidem.*

[ECLOGA V]⁹⁸⁶

Daphnis

Menalcas:

Căci amândoi ne-ntâlnirăm îndemânatici, o, Mopse,
tu ca să cânti din ușorul tău fluier și eu să spui versuri,
să ne-așezăm sub alunii și ulmii aceștia la umbră⁹⁸⁷.

Mopsus:

Tu ești mai mare, cuvine-se ca să te-ascult, o, Menalca.
Sau stăm aici în zefirii, ce clatină umbra; sau mergem
mai bine-n peșteră colo. Privește-i intrarea ei verde,
cum o-nvelește-o sălbatică viță cu rarii ei struguri⁹⁸⁸.

Menalcas:

În munții noștri numai Amynta se-ntrece cu tine⁹⁸⁹.

Mopsus:

N-ar încerca el să-nvingă-n cântare pe însuși Apollo?⁹⁹⁰

Menalcas:

Tu-ntâi începe, o, Mopse, și cântă sau focul Filidei,

⁹⁸⁶ *Ibidem*, pp. 32-34.

⁹⁸⁷ *Ibidem*, p. 32.

⁹⁸⁸ *Ibidem*.

⁹⁸⁹ *Ibidem*.

⁹⁹⁰ *Ibidem*.

sau pe vestitul Alcon preamărindu-l, sau cearta lui Codru.

Cântă, că iezii tăi pasc în livadă sub grija lui Tytir⁹⁹¹.

Mopsus:

Ba voi să-ncerc aste versuri care, stând lângă un fag mai deunăzi,
le-am încrestat în coaja lui verde, cântând totodată
când le scriam. Apoi zi Amynta să lupte cu mine⁹⁹².

Menalcas:

Pe cât întrece măslinul cel palid plăpândeale sălcii
și purpuriile roze pe umila valeriană,
tot pe atât mai pe jos decât tine-i Amynta, cum judec,
însă intrarăm în peșteră; las' acum vorba, băiete⁹⁹³.

Mopsus:

Mult au plâns nimfele când s-a stins Daphnis de o crâncenă moarte.
Plânsului nimfelor voi ați fost martori, aluni și voi râuri,
când al fiului corp neferice îmbrățișându-l,
Venus și Zeii și stelele le-nvinuia de cruzime.
Nimeni, o, Daphnis, n-a mai mânat, în acel timp de jale,
boii la râu răcoros din pășune, și nici vreo vită
n-a gustat apa și nici n-a atins vreuna iarba-n livadă.
Munții pustii și pădurile-n freamăt de jale, o, Daphnis,
spun c-au gemut de durere la moarte-ți și chiar lei punici.
Tigrii Armeniei a-i înjuga noi știm de la Daphnis;

⁹⁹¹ *Ibidem.*

⁹⁹² *Ibidem.*

⁹⁹³ *Ibidem.*

el ne-a-nvățat a dansa jocuri sfinte-n onoarea lui Bachus
și-a-nfrumseța cu frunze de viță și iederă [tirsul?].
Cum pentru arbori podoabă sunt vițele, și pentru vițe
strugurii, turmelor taurii, holda bogată câmpiei;
astfel tu fost-ai gloria neamului tău. După moarte-ți
Pales și însuși Apollo lăsat-au câmpiile noastre.
Astăzi pe brazdele, unde adeseori punem frumoase
boabe de grâu, ne răsare-n belșug ovăz sterp și neghină;
iar în loc de narcis purpuriu și de dulci vioarele
cresc pretutindenea spini și scaieși azi cu ace ascuțite.
O, păstori, presărați pământul cu frunze și umbră
faceți izvoarelor; astfel de pašnici onori cere Daphnis.
Înălțați-i un falnic mormânt și pe el scieși astfel:
*Eu am fost Daphnis aici în păduri, cunoscut pân' la stele;
fost-am păstor unei turme frumoase și mai frumos însumi*⁹⁹⁴.

Menalcas:

Cântecul tău grațios pentru noi e, divine poete,
ca pentru cei osteniți somnul dulce pe iarbă, ca vara-n
arșița zilei un rece izvor care stâmpără setea.
Nu-n fluier numai te-asemeni maestrului, dar și cu glasul.
O, păstor fericit, tu vei fi un al doilea Daphnis.
Tot o să spui ceva, cum voi putea, despre dânsul la rându-mi;
și-o să-l ridic pân' la ceruri; la cer înălța-voi pe Daphnis.
El m-a iubit și pe mine⁹⁹⁵.

⁹⁹⁴ *Ibidem*, p. 33.

⁹⁹⁵ *Ibidem*.

Mopsus:

Ce dar mai scump ca acesta
poate fi mie? Țst tânăr fu demn de frumoasa-ți cântare;
și Stimichone de mult lăuda poeziile tale⁹⁹⁶.

Menalcas:

Strălucitor de lumină privește-acum Daphnis Olimpul,
nou-i palat, cu mirare văzând sub picioarele sale
norii și stelele. Și o veselie nespūsă cuprins-a
arbori, livezi și câmpiile toate, pe Pan și păstorii
și pe fecioarele nimfe Dryade. Azi nu se mai teme
turma de lupi, și cerbilor nu se mai pun azi rațele.
Liniște vrea bunul Daphnis. Munți și păduri seculare
pană la stele ridică azi glasuri de veselie.
Și de pe stânci și din crânguri, de pretutindeni răsună
cântecul: „zeu este el, o, Menalca, un zeu este Daphnis”.
Fii îndurător și fii bun cu ai tăi! Iată patru altare:
Două-ți sunt ție-nchinatē, o, Daphnis, și două lui Phoebus.
Patru pahare de lapte spumos și două urcioare
pline cu suc de olive îți voi aduce-n toți anii.
Ș-nveselind mai cu seamă banchetul cu mult vin, pe iarnă
lângă cămin în căldură, și vara la umbră, turna-voi
vin Ariusic, nectar de cel nou din cupe de Chios.
Veseli cânta-vor Damoetas și Egon cretanul din Lyctus;
Alfesibeu va dansa imitând în sărite pe Satiri.
Tu vei avea totdeauna asemeni onori, bune Daphni,

⁹⁹⁶ *Ibidem.*

și la serbările nimfelor și când sfinți-vom hotarul.
Cât timp plăce-vor mistreților munții și peștilor râul,
cât timp vor paște albinele cimbrul și greierii roua;
numele, cultul și gloria ta vor trăi totdeauna.
Cum în toți anii serbează pe Bacchus și Oeres câmpenii,
astfel și tu vei avea printre ei sărbătorile tale⁹⁹⁷.

Mopsus:

Ce daruri, ce daruri pot eu să-ți dau pentru astfel de versuri?
Pentru că nici al austrului murmur când suflă, nici plânsul
undelor mării izbite de maluri nu-mi place-atâta,
nici șoptitoarele râuri ce curg pe vâlcele pietroase⁹⁹⁸.

Menalcas:

Ca să primești, voiesc, tu-ntâi în dar de la mine acest fluier;
el m-a-nvățat: „Iubea mult Corydon pe frumosul Alexis”;
el m-a-nvățat iar : „A cui este turma? A lui Melibeu e” ?⁹⁹⁹

Mopsus:

Iar tu primește ciomagul acesta; ades Antigene
mi l-a cerut în zadar, și el era demn de iubire.
Vezi ce frumos, cu aramă și noduri asemeni, Menalca¹⁰⁰⁰.

M. Străjan!

⁹⁹⁷ *Ibidem*, pp. 33-34.

⁹⁹⁸ *Ibidem*, p. 34.

⁹⁹⁹ *Ibidem*.

¹⁰⁰⁰ *Ibidem*.

[„Bucolicele” lui Virgiliu]¹⁰⁰¹

traducere de M. Străjan

Cuprinsul. — Doi păstori din Arcadia, Menalca și Dameta rivali, se întâlnesc și după-ce își adresează vorbe de ocară, se iau la întrecere în cântare, alegând ca judecător pe Palemon. — Regula acestor cântece alternative, numite ameebe (amoebaea, alterna), era, ca un cântăreț să spună o cugetare într-o strofă, și adversarul să păstreze aceeași formă, spunând același lucru sau contrariul, însă mai frumos. Idile în această formă are și D. Bolintineanu în „Macedonele” sale. El le numește lupte. Această eclogă a fost compusă în 42 a. Cr. și e a doua după timp¹⁰⁰².

ECLOGA III

Menalca, Dameta și Palemon.

Menalca:

Spune-mi a cui este turma, Dameta? A lui Melibeu e?¹⁰⁰³

Dameta:

Nu-i a lui; este a lui Egon. Egon mi-o dete dăunăzi¹⁰⁰⁴.

Menalca:

Bietele oi! sunt o turmă de-a pururea nefericită.

Pân' ce stăpânul, curtând pe Nera, se teme ca nu ea
să mă prefere, păstor fără milă, străinul acesta

¹⁰⁰¹ Idem, XXXV, 1904, nr. 3, mai-iunie, pp. 24-43.

¹⁰⁰² *Ibidem*, p. 24.

¹⁰⁰³ *Ibidem*, p. 25

¹⁰⁰⁴ *Ibidem*.

de două ori i le mulge pe oră, și astfel le stoarce
toată puterea și trage tot laptele mieilor fragezi¹⁰⁰⁵.

Dameta:

Mai cu crutare bărbaților astfel de vorbe.
Știm noi doar și cine..., când se uitau slut strâmbându-se țăpii,
Și-n care templu;...dar blândețe nimfe râseră numai¹⁰⁰⁶.

Menalca:

Când mă văzură tăind, cred, cu răul cosor arborașii
cei tineri ai lui Micone și vițele lui cele noi¹⁰⁰⁷.

Dameta:

Sau când aici lângă fagii bătrâni ai rupt arcul lui Dafnis
și fluierul lui; că de rău ce ești, tu mureai, o, Menalca,
când ai văzut dăruite băiatului sculele acestea,
dacă n-ai fi putut ca să-i faci vreun rău oare-cumva¹⁰⁰⁸.

Menalca:

Ce pot să facă stăpânii când slugile lor fură astfel?
Nu te-am văzut când ai prins, punând curse, un ied al lui Damon,
nefericitule? pe când Lycisca lătra cu mult zgomot
și eu strigam: „oare unde-o tulește acum hoțul? Adună-ți,

¹⁰⁰⁵ *Ibidem.*

¹⁰⁰⁶ *Ibidem.*

¹⁰⁰⁷ *Ibidem.*

¹⁰⁰⁸ *Ibidem.*

Tytire, turma!” și tu te-ascundeai în rogozul din luncă¹⁰⁰⁹.

Dameta:

Prin al meu cântec învins, de ce nu voia să mi-l deie?
Iedul îl [amiruisem] prin fluierul meu și prin versuri.
Dacă tu nu știi, al meu era iedul; spunea însuși Damon,
însă zicea că el nu-l poate da, și nu vrea să-l deie!¹⁰¹⁰

Menalca:

Tu l-ai învins prin cântare? Avuta-i tu cândva [șiringă]
prinsă cu ceară? Au nu țârlăiai tu, cârpaci, în răspântii
cântece proaste cu simpla ta fluieră dârdăitoare?¹⁰¹¹

Dameta:

Vrei să-ncercăm așadar, ce poate din noi fiecare?
Pun ca prinsoare din parte-mi această junincă; (primește-o;
vine de două ori zilnic la muls și hrănește cu lapte
doi vițelandri). Tu spune iar, ce pui zălog ca prinsoare?¹⁰¹²

Menalca:

N-aș cuteza să mă prind pe nimica din turmă cu tine.
Eu am acasă un aspru părinte și-o vitregă crudă.
Numără turma pe zi amândoi de două ori, unul
și iezi. Dar ce e mult mai de preț, cum cunoaște-vei însuți,

¹⁰⁰⁹ *Ibidem.*

¹⁰¹⁰ *Ibidem.*

¹⁰¹¹ *Ibidem.*

¹⁰¹² *Ibidem*, p. 26.

— pentru că vrei astăzi o nebunie, — voi pune pahare
scumpe de fag, cizelate de Alcimedonte divinul.

O mlădioasă viță de vie, sculptată cu dalta-i
sprintenă-mbracă cu iederă palidă rarii săi struguri.
Două figuri la mijloc, una-i Cimoa și-a doua... cine-i?
A măsurat cu compasul întreg globul lumii și spus-a,
când vine vremea de secere, când de-arătură.
N-am atins încă de buze aste cupe; le ții încuiate¹⁰¹³.

Dameta:

Alcimedonte făcut-a și mie, iar două pahare.
Toartele lor sunt încinse cu frunze de-acant mlădioase.
Iar la mijloc e Orfeu și pădurile care îl urmează.
Nu le-am atins pân' acuma de buze, le ții încuiate.
Dar să vezi junca; o, n-ajung cu dânsa paharele tale¹⁰¹⁴.

Menalca:

N-ai să scapi astăzi; veni-voi oriunde mă chemi. Să ne-asculte
Numai... păstorul acesta ce vine; a, iată-i Palemon.
Am să te fac, ca să nu mai provoci la cântare pe nimeni¹⁰¹⁵.

Dameta:

Vino, de ai ceva, gata; eu nu întârzii cu nimica.
Nu fug de nimeni. Numai ascultă, vecine Palemon,

¹⁰¹³ *Ibidem.*

¹⁰¹⁴ *Ibidem.*

¹⁰¹⁵ *Ibidem.*

și serios ia aminte; că nu fără preț este lucrul¹⁰¹⁶.

Palemon:

Hai, dar cântați, căci acum ne așezarăm pe fragedă iarbă;
și-acum tot câmpul rodește și arborii toți sunt în floare;
verzi sunt pădurile, cel mai frumos timp din an este-acuma.
Tu-ncepi, Dameta, tu vei răspunde, Menalca, pe urmă.
Alternativ să cântați; e plăcut acest schimb pentru muze¹⁰¹⁷.

Dameta:

Faceți cu Joe-nceputul, o, muze; de Joe-i plin totul.
El ne rodește câmpia și el îmi inspiră cântarea¹⁰¹⁸.

Menalca:

Și io-s lui Febus iubit; pentru Febus eu am totdeauna
daruri ce-i plac, hiacint¹⁰¹⁹ cu suavă roșeață și lauri¹⁰²⁰.

Dameta:

Galateia mă bate cu mere, zglobia copilă;
fuge-apoi iute-ntre sălcii, dar vrea ca să fie văzută¹⁰²¹.

¹⁰¹⁶ *Ibidem.*

¹⁰¹⁷ *Ibidem.*

¹⁰¹⁸ *Ibidem.*

¹⁰¹⁹ hiacint - piatră prețioasă din categoria zirconiului, de culoare roșu-portocaliu. Cf.: <https://dexonline.ro/definitie/hiacint> la 27.01.2024, ora 11:04.

¹⁰²⁰ „Transilvania”, XXXV, 1904, nr. 3, mai-iunie, p. 27.

¹⁰²¹ *Ibidem.*

Menalca:

Scumpul meu prieten, Aminta, el singur mă caută acasă.

Delia-i câinilor noștri acum mai puțin cunoscută¹⁰²².

Dameta:

Eu pentru Venus a mea am un dar drăgălaș; căci văzut-am
eu însumi locul în care-și fac cuib porumbeii-n pădure¹⁰²³.

Menalca:

Eu i-am trimis zece mere de aur lui, astăzi culese
cum am putut în pădure; și mâine-i trimit alte zece¹⁰²⁴.

Dameta:

Cât de plăcut și de câte ori, ah, mi-a vorbit Galatea!
Duceți, o, vânturi, și cailor ceva din dulcile-i vorbe¹⁰²⁵.

Menalca:

Ce-mi folosește, Aminta, că tu mă iubești, dacă-n vremea
când urmărești în pădure mistreții, eu stau la [rețele]?¹⁰²⁶

Dameta:

Astăzi mi-i aniversarea; trimite-mi pe Filis, Iolla.
Când voi jertfi o vițea pentru grâne, să vii atunci însuși¹⁰²⁷.

¹⁰²² *Ibidem.*

¹⁰²³ *Ibidem.*

¹⁰²⁴ *Ibidem.*

¹⁰²⁵ *Ibidem.*

¹⁰²⁶ *Ibidem.*

¹⁰²⁷ *Ibidem.*

Menalca:

Filis mi-e dragă-nainte de toate; ea a plâns la plecare,
Iolla, și-un lung rămas bun, rămas bun, o, frumosule-mi, zise¹⁰²⁸.

Dameta:

Trist este lupul la stâne și grânelor coapte [povoiul].
pomilor vântul și mie mânia — Amaryllidei mele¹⁰²⁹.

Menalca:

Dulce-i seminței în câmp umezeala, iezilor tineri
fragul și caprelor salcia crudă, iar mie Aminta¹⁰³⁰.

Dameta:

Lui Pollione îi plac ale noastre cântări de la țară.
O, Pieride, nutriți o vițea cititorului vostru¹⁰³¹.

Menalca:

Face noi cântece și Pollione; un taur să-i pașteți,
muze, să-mpungă și sus cu piciorul s-azvârlă țărâna¹⁰³².

Dameta:

Cin' te iubește s-ajungă pân' unde ești tu, Pollione;
crească-i amorul și în rugii spinoși și-n veci curgă-i miere¹⁰³³.

¹⁰²⁸ *Ibidem.*

¹⁰²⁹ *Ibidem.*

¹⁰³⁰ *Ibidem.*

¹⁰³¹ *Ibidem.*

¹⁰³² *Ibidem*, p. 28.

¹⁰³³ *Ibidem.*

Menalca:

Cine pe Bavius nu-l va urî, să iubească ale tale
versuri, o, Mevie, să-njuge vulpile, să mulgă țapii¹⁰³⁴.

Dameta:

Voi, ce culegeți flori, o, copii, și fragi de prin iarbă,
mergeți de-aci că pândește sub iarbă ascuns recele șarpe¹⁰³⁵.

Menalca:

Nu 'naintați prea departe, oițe; vă temeți de țărături.
Însuși berbeculele încă și-acum își usucă a sa lână¹⁰³⁶.

Dameta:

Tytire, ia mână caprele de lângă râu mai departe.
Când vine timpul, le spăl la fântână pe toate eu însumi¹⁰³⁷.

Menalca:

Strângeți oițele-n umbră, băieți, dacă arșița seacă
laptele ca mai deunăzi, tragem zadarnic de uger.
Hei, cât de slab îmi e taurul, vai, în o grasă pășune!
Piere de-aceeași iubire și turma sa ca și păstorul¹⁰³⁸.

¹⁰³⁴ *Ibidem.*

¹⁰³⁵ *Ibidem.*

¹⁰³⁶ *Ibidem.*

¹⁰³⁷ *Ibidem.*

¹⁰³⁸ *Ibidem.*

Menalca:

Ăstora, fără-ndoială, că nu le mai strică iubirea,
și-s numai oasele. Mi-a deochiat un ochi rău mieluşei¹⁰³⁹.

Dameta:

Spune-mi, și tu ai să fii pentru mine un mare Apollo,
spune-mi, în ce țară cerul nu este mai larg de trei coturi?¹⁰⁴⁰

Menalca:

Spune-mi în ce țări cresc flori primăvara să aibă pe ele
nume de regi ca inscripții, și-ave-vei tu singur pe Filis?¹⁰⁴¹

Palemon:

Nu se cuvine, ca eu să vă judec o ceartă așa mare.
Și tu ești demn de vițea și acesta e, și fiecare
se va feri de plăcerea iubirii, ori va cunoaște-a ei chinuri.
Canalele-nchise, băieți, livezile-s ude!¹⁰⁴²

¹⁰³⁹ *Ibidem.*

¹⁰⁴⁰ *Ibidem.*

¹⁰⁴¹ *Ibidem.*

¹⁰⁴² *Ibidem.*

ECLOGA IV¹⁰⁴³

Cuprinsul. — Această eclogă, a 8-a după timp, a fost compusă în 40 a. Cr., anul în care s-a încheiat tratatul între Octavian și Antoniu la Brundisium, prin mijlocirea lui Pollione și Mecenate. Poetul celebrează în ea nașterea unui copil care, după oracolele sibiline, avea să pună capăt războaielor civile și să readucă fericitul veac de aur al mitologiei. Probabil, acest copil, a cărui naștere se aștepta încă, era al lui Asiniu Pollione, numit Asinius Gallus, fiind născut în Galia cisalpină, al cărei guvernator era părintele său. În anul următor i s-a dat și numele de Saloninus, de la Salona, cetate de port în Dalmația, întru aducerea aminte a gloriosului război purtat de Pollione în contra dalmatinilor. Acest A. Gallus, autorul unei scrieri, în care compară pe tatăl său cu Cicerone, a fost un om mediocru și, sub Tiberiu, a murit în închisoare, de foame. Prin această idilă, Virgiliu voia să exprime bucuria sa pentru onoarea și fericirea familiei lui Pollione, și recunoștința către protectorul și amicul său. Unii presupun, că pruncul sărbătorit aci era nepotul lui August, fiul surorii sale Octavia, numit Marcellus al cărui nume poetul îl face nemuritor în cartea VI a „Eneidei”. Această presupunere se întemeiază mai ales pe epitetele *cara deum soboles*, *magnum Jovis incrementum*, (*fiu iubit zeilor*, *mare vlăstar al lui Joe*) știut fiindcă familia Iulia, după legendă, își trăgea originea de la Iulius, fiul lui Enea și nepotul lui Anchise și al zeiței Venus. Mai puțin probabilă e părerea scriitorilor creștini de prin veacul al IV-lea, care, având în vedere tonul profetic și sublimitatea epică a acestei ecloge, căutau să probeze că ea este o profeție a nașterii lui Christos, care s-a întâmplat cu 40 de ani mai târziu. Această idilă, spiritul religios și simțămintele morale, prin care se disting mai ales „Georgicele” și „Eneida” lui Virgiliu, îndemnară pe scriitorii creștini ca să-l pună între profeții testamentului vechi, alături de Moise, David și alți profeți¹⁰⁴⁴.

¹⁰⁴³ *Ibidem*, p. 29.

¹⁰⁴⁴ *Ibidem*.

Pollione:

Muze sicilice, azi să-nălțăm puțin cântecul nostru.
Nu tuturora le plac arborași și tufișuri modeste.
Cântecul nostru silvestric să fie azi demn de un consul¹⁰⁴⁵.

Vremea din urmă a Sibilei din Cume a sosit și de astăzi
are să-nceapă din nou iar un alt șir de veacuri.
Se va reîntoarce fecioara și veacul saturnic cu dânsa.
Azi se coboară din cerul înalt un nou neam de oameni.
Tu să păzești numai, o, prea curată Lucină, pe pruncul,
care se naște și care va face de acum să-nceteze
veacul de fier și un nou veac de aur aduce-va-n lume.
Astăzi domnește Apollo¹⁰⁴⁶.

Fericele veac va renaște
sub consulatul tău, Pollione, și iar vor începe
marile luni al lor curs. Sub conducerea ta se vor șterge
urmele ultime, dacă mai sunt, ale crimelor noastre,
și de eterna sa frică va fi mântuit tot pământul.
Pruncul acela primi-va viață de zeu, și eroii
fi-vor cu zeii-mpreună și, zeu însuși el, guverna-va
lumea, prin ale tatălui său virtuți împăcate¹⁰⁴⁷.
Mai întâi ție, divine copil, va produce pământul,
fără de muncă, mici daruri, ca iederă și odoleană

¹⁰⁴⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁴⁶ *Ibidem*.

¹⁰⁴⁷ *Ibidem*, p. 30.

și [colocașii?]-mpreună eu răsătoare acante.
Caprele vor veni singure acasă cu ugere pline;
turmele nu se vor teme de leii cei mari; și de sine
leagănul tău se va-ncinge cu flori grațioase. Pieri-va
șarpele și vor pieri înșelătoarele ierbi veninoase.
Asirianul Amon o să crească de sine-n tot locul¹⁰⁴⁸.

Iar pe când tu vei citi de eroi și mărețele fapte
ale părintelui tău și-al virtuților preț vei cunoaște;
câmpii vor fi-ntrauriți cu holde de grâu mlădioase,
rumenii struguri atunci vor surâde și-n rugii sălbatici,
și din stejarii vârtoși rouă dulce de miere va curge¹⁰⁴⁹.

Tot vor mai fi încă urme din vechile rele-ntre oameni
și-i vor sili ca să-nfrunte cu fragede vase pe Thetis,
ca să-nconjoare cu ziduri orașele și să brăzdeze pământul.

Alt Tifis fi-va atuncea și-o altă Argo va duce
fruntea eroilor și vor mai fi iarăși alte războaie,
și-n contra Troiei din nou se va duce un mare Ahile¹⁰⁵⁰.

Când însă fi-vei bărbat întărit prin etatea matură,
va părăsi și pilotul marea și n-a să mai schimbe
înotătorul pin marfa; căci orice pământ va produce
de toate. Grapa lipsi-va din țarini, cosorul din vie;

¹⁰⁴⁸ *Ibidem.*

¹⁰⁴⁹ *Ibidem.*

¹⁰⁵⁰ *Ibidem.*

va dezlega și plugarul din jug pe vâjnoșii săi tauri.
Nici lâna n-o să mai știe minții prin culori felurite;
înșiși berbecii-n livadă schimba-vor culorile lânii
când într-o gingașă purpură, când aurii ca safranul;
mieii-n pășune un roșu plăcut îmbrăca-vor de sine¹⁰⁵¹.

Toarceți să curgă ferice așa fel de veacuri, o fuse,
zis-au ursitele după suprema voință divină¹⁰⁵².

Vremea s-apropie; pasă-nainte-n onori și mărire,
fiu iubit zeilor, nobil și mare vlăstar al lui Joe!¹⁰⁵³

Vezi cum se mișcă uimită pe osia sa toată lumea;
largile mări și pământul și cerul adânc le privește,
toate tresar la speranța noului veac care vine¹⁰⁵⁴.

O, de-aș trăi pâ'n' atunci rămânându-mi destulă putere,
ca să vorbesc despre faptele tale! Nu m-ar întrece
nici tracianul Orfeu, nici Lia, deși-nspirați ambii,
de Calliope Orfeu, iară Lia de frumosul Apollo,
al său părinte. Și dacă s-ar prinde cu mine și însuși
Pan, înaintea întregii Arcadii, s-ar recunoaște
și însuși Pan biruit, judecându-ne Arcadia întreagă¹⁰⁵⁵.

¹⁰⁵¹ *Ibidem.*

¹⁰⁵² *Ibidem.*

¹⁰⁵³ *Ibidem.*

¹⁰⁵⁴ *Ibidem.*

¹⁰⁵⁵ *Ibidem*, p. 31.

Fraged copil, începe a cunoaște din răs pe-a ta mamă;
Mult suferit-a ea-n lungul a mari zece luni de-așteptare.
Fraged copil, cui părinții săi nu i-au surâs, zeii nu-l țin
vrednic de mesele lor și nici de a-i fi soț vreo zee (zeiță)¹⁰⁵⁶.

[ECLOGA VI]¹⁰⁵⁷

Silen

Cuprinsul. — Doi tineri fauri și o naiadă surprind pe Silen dormind, îl leagă cu propriile lui cununi și nu-l lasă, până când le cântă despre începutul lumii și câteva tradițiuni mitologice, până la epoca eroilor.— Voss, Waltz ș. a. intitulează această eclogă „Varus”, după numele persoanei căreia e dedicată. Acest Varus era, probabil, Lucius Alfenus Varus, numit de Octavian, după lupta de la Ferusiu, prefect al Galiei cisalpine, în locul lui Pollione, și ca atare putea fi de mult ajutor lui Virgiliu pentru păstrarea moșiei sale. Corn. Gallus, poet și el, căruia Virgiliu îi adresează și aici câteva versuri de laudă și pentru care a scris mai pe urmă ecloga a X-a, era atunci ajutorul lui L. Varus și, ca un brav militar și favorit al lui Octavian, era însărcinat cu apărarea cetăților, ai căror agri nu s-au împărțit veteranilor. Și L. Varus și Corn. Gallus deveniră de atunci amicii lui Virgiliu. Această eclogă, scrisă în 40 a. Cr., este a șaptea¹⁰⁵⁸.

Cea dintâi Thalia mea a-ncercat ca să cânte în glumețul
ton al poetului din Siracuză și fără să roșească.
Când începui să cânt regi și războaie, m-a tras de ureche
Cynthiu și-mi zise: Tytore, unui păstor se cuvine

¹⁰⁵⁶ *Ibidem.*

¹⁰⁵⁷ *Ibidem.*

¹⁰⁵⁸ *Ibidem.*

cântece mici și ușoare să cânte, să pască oi grase.
Voi încerca, dar, o, Varo, (c-or fi ei destui care dori-vor
să celebreze gloria ta și războaiele triste);
eu voi să-ncerc cu ușorul meu fluier un cântec de țară.
Nu făr' a zeului știre cânt eu. Dacă plac aste versuri,
cui le citește cu drag, auzi-va cântat al tău nume-n
crânguri și-n toate pădurile. Și mai plăcută lui Febus
nu-i ca o foaie ce-ncepe cu scumpul tău nume, o, Varo¹⁰⁵⁹.

Haide, cântați, Pieride! — Maasylus și Chromis, doi tineri,
văd într-o peșteră-n somn pe Silen, care prea mult băuse
ca-ntotdeauna. Ghirlanda-i, căzută din cap, sta departe,
și de la brâu i-atârna greaua cupă cu toarta ei roasă.
Pentru c-adesese bătrânul îi amăgise cu vorba
tot promițându-le-un cântec, acum ei l-apucă și-l leagă,
lanțuri făcând din cununa-i de iederă. Iată că vine
încurajându-i și Egle, Egle-ntre alte naiade
cea mai frumoasă și, când deschidea Silen ochii, ea-i unge
fruntea și fața-nroșindu-i cu mure. — „Copii”, — le grăiește
dânsul și râde de a lor viclenie,— „de ce mă legarăți”?
Ia dezlegați-mă; că m-ați văzut fără veste, destul e.
Voi mi-ați cerut o cântare; veți auzi-o de-ndată.
Pentru voi cântecul; Eglei-i păstrez eu o altă răsplată¹⁰⁶⁰.

Zice și începe. Să fi văzut atunci fauni și fiare

¹⁰⁵⁹ *Ibidem*.

¹⁰⁶⁰ *Ibidem*, pp. 31-32.

dup' al lui cântec jucând și stejarii mișcând în cadență
asprele vârfuri. Nici al Parnas-ului munte pe Febus
nu-l asculta cu atâta plăcere, și admirat astfel
nici chiar divinul Orfeu nu era pe Ismar și-n Rodope.
Căci el spunea-n al său cântec, cum la-nceput s-adunase
într-un deșert fără margini semințele însuflețite,
care au dat naștere apei, pământului, focului fluid
și străveziului aer; cum elementele — acestea
sunt începutul a toate. Dintâi, ca o moale substanță
lumea ia formă rotundă de glob și pe-ncet se-ntărește;
apele apoi se despart de uscat și pe-ncetul, cu timpul,
ies la lumină ființe și lucruri cu feluri de forme,
înmărmurit stă pământul, când vede lucind noul soare
și revărsându-se norii din aer în ploii roditoare,
și cum încep mai întâi să răsară păduri, și prin munții
necunoscuți rătăcesc ici și colo rari animale¹⁰⁶¹.

Apoi le spune de pietrele Pyrrhei și de-mpărăția
saturniană și de Prometeu și-ai Caucazului vulturi.
Cum marinarii chemau în zadar pe tovarășul Hylas
de la izvorul, la care-l lăsară, așa-ncât tot țărnul
trist și mereu răsună de-al lui nume: „ei Hyla, ei Hyla!”

Cânt' apoi pe Pasifae, ferice de n-ar fi fost turme
nicicând pe lume, și plânge amorul ei pentru un alb taur.

Nefericită fecioară, o, ce nebunie-ți venise!

Ale lui Pretus fecioare umplură de mugete câmpul;

¹⁰⁶¹ *Ibidem*, p. 32.

dar o așa rușinoasă-nsoțire nici una din ele
n-a urmărit, deși-și temeau ceafa de jug, și adese
își pipăia-nchipuitele coarne pe neteda frunte.
Tu rătăcești pe la munți acum, nefericită fecioară;
el răzămându-și albele-i coaste pe moi floricele
de hiacint, sub umbrosul stejar își rumegă iarba,
sau urmărește pe-o altă junincă din turma cea mare.
— Ia-nchideți nimfe, [dicteelor] nimfe, închideți pădurii
toate ieșirile; poate întâlni-vor privirile mele
urmele rătăcitorului taur; de iarba cea verde
poate atras, sau venind după turmă, îl vor aduce
oarecare vaci urmărite la staulele de la Gortina¹⁰⁶².

Cântă pe fata cea sprintenă, ce se opri
ca să culeagă din cale-i a Hesperidelor miere;
iar pe surorile lui Faeton el le-mbracă-n amară
coajă și mușchi și-n arini de-o măreață-nălțime le schimbă¹⁰⁶³.

Cântă pe Gall rătăcind pe la râul Termes și prin munții
[Aoniani], dus de una dintre surorile muze;
cum înainte-i, în semn de onoare, tot corul lui Febus
s-a ridicat, și cum Lin, grăitor în a zeilor limbă
și-mpodobit cu verdeață pe cap și cu flori, vorbi astfel:
Muzele-ți dau acest fluier, o, Gall, iată, primește-l;
odinioară cântat-a cu dânsul bătrânul din Azera,

¹⁰⁶² *Ibidem*, pp. 32-33.

¹⁰⁶³ *Ibidem*, p. 33.

și, la duioasele-i sunete, de pe-ale munților vârfuri
se coborau ulmii tari și mișcați s-adunau împrejuru-i.
Cântă cu el începutul frumoasei dumbrăvi din Griniu,
ca mai iubită dumbravă Apollo să nu aibă alta¹⁰⁶⁴.

Ce să mai spui cum cânta el pe Scylla lui Nissus, încinsă,
se zice, cu câini lătrători peste albele-i șolduri; cum trase
vasele dulichiene-n adâncă-i vârtoare, și monștri
spăimântători sfâșiară pe ai lui Ulise tovarăși?
Sau, cum cânta pe Tereu, preschimbat pentru crime-n erete,
ce fel de prânz și ce daruri i-a pregătit Filomela;
cum aleargă ea cu grabă-n pustiuri, și iar cu ce jale,
nefericita, zbura ea pe urmă adese-mprejurul
caselor odinioară-ale sale?¹⁰⁶⁵

Câte-auzit-a cândva Eurota pe Febus cântând în divina-i extază
și pe de rost le știu laurii pe fericitele-i maluri,
toate le cântă Silen, și al văilor echo le-nalță
până la stele¹⁰⁶⁶.

Vesper silește păstorii s-adune
oile-n fine la staule și să le numere iarăși;
și al lui răsărit cu părere de rău îl privește Olimpul¹⁰⁶⁷.

¹⁰⁶⁴ *Ibidem.*

¹⁰⁶⁵ *Ibidem.*

¹⁰⁶⁶ *Ibidem.*

¹⁰⁶⁷ *Ibidem.*

[ECLOGA VII]¹⁰⁶⁸

Melibeu

Cuprinsul. - Melibeu povestește, cum alți doi păstori, Thyrsis și Corydon, se iau la întrecere în cântare; și Daphnis, păstor de boi și judecătorul lor, declară pe Corydon învingător. - Această eclogă, compusă în 715/39 a. Chr., după timp este a 9-a¹⁰⁶⁹.

Melibeu, Corydon și Thyrsis¹⁰⁷⁰

Melibeu:

Daphnis ședea din întâmplare sub un stejar cu lin freamăt.

Thyrsis și Corydon și-adunaseră turmele-ntr-una,

Thyrsis oile și Corydon lăptoasele capre;

ambii în floarea juneții, arcadieni, iarăși ambii,

și la cântare asemeni și pregătiți de a se-ntrece¹⁰⁷¹.

Până să apăr eu mirții cei tineri de frig, capul turmei

și călăuza ei, ȋapul, se rătăcise. Eu, iată

văd ici pe Daphnis. El cum mă zărește: „Mai repede”-mi zice,

vin mai curând, Melibee; aici îți e ȋapul și iezii;

și dacă poți să mai stai ceva, te odihnește la umbră.

Singuri veni-vor aici prin livadă și juneii să bee.

[Minciul] ȋese-aici verzile-i maluri cu tinere trestii,

¹⁰⁶⁸ *Ibidem*, pp. 33-36.

¹⁰⁶⁹ *Ibidem*, p. 33.

¹⁰⁷⁰ *Ibidem*, pp. 34-36.

¹⁰⁷¹ *Ibidem*, p. 34.

și prin stejarii cei sfinți aici murmură roi de albine¹⁰⁷².

Ce să fac? Nu știam unde sunt nici Philis și nici Alcippe,
ca să-mi aleagă ei mieii-nțărcați închizându-i acasă;
deh, și era luptă mare, erau Corydon și cu Thyrsis.
Totuși lăsați pentru jocul lor trebile mele. Și astfel
ei începură amândoi a se-ntrece prin versuri alterne.
Cântă dintâi Corydon și la rându-i răspunde-apoi Thyrsis¹⁰⁷³.

Corydon:

Nimfelor de la Libethra, mie mult dragi, inspirați-mi
și mie-un cântec ca scumpului Codru; el face versuri
ca și Apollo aproape. Sau, dacă această favoare
nu tuturor este dată, — atârna-voi în pinul ăst sacru
melodiosul meu fluier¹⁰⁷⁴.

Thyrsis:

Păstori din Arcadia, dați-i
verde cunună de iederă nouă poetului tânăr,
inima-n codru să crape de ciudă. Sau, de mă laudă
prea mult, încingeți-mi fruntea cu frunze de vrăji să nu facă
rău viitorului preot al muzelor reaua lui limbă¹⁰⁷⁵.

Corydon:

Micul Micon, îți închin acest cap de mistreț, o, Diană,

¹⁰⁷² *Ibidem.*

¹⁰⁷³ *Ibidem.*

¹⁰⁷⁴ *Ibidem.*

¹⁰⁷⁵ *Ibidem.*

și rămuroasele coarne ale unui cerb sprinten. Statornic
dacă-i va fi lui norocul, o statuie el îți ridică,
albă, de marmură și cu [coturn] purpuriu în picioare¹⁰⁷⁶.

Thyrsis:

Un vas de lapte și-o turtă ca asta-n toți anii, Priape,
este destul să-ți ofer; tu păzești o săracă grădină.
Pentru acum ți-am făcut chip de marmură; însă când turma-mi
crește-va iarăși prin oi roditoare, tu fi-vei de aur¹⁰⁷⁷.

Corydon:

O, Galatee Nerină, mai dulce ca cimbrul din Hybla,
și mai frumoasă ca iedera argintie, mai albă
decât o lebadă; când se re-ntorc din pășune la staul
boii sătui, dacă ție ți-e scump Corydon al tău, vino¹⁰⁷⁸.

Thyrsis:

Ba eu să-ți par mai amar decât este sardonica iarbă,
mai fioros decât brusul și mai fără preț decât alga
cea aruncată de valuri pe țărm, dacă ziua de astăzi
nu este-acum pentru mine decât un an chiar mai lungă.
Haideți, juncani, e destul azi, acasă! vă fie rușine!¹⁰⁷⁹

¹⁰⁷⁶ *Ibidem.*

¹⁰⁷⁷ *Ibidem.*

¹⁰⁷⁸ *Ibidem*, p. 35.

¹⁰⁷⁹ *Ibidem.*

Corydon:

Limpezi izvoare cu mușchi și verdeață mai dulce ca somnul,
verde frăgar ce le-acoperi cu rara ta umbră, apărați-mi
turma de arșița soarelui; iată că vine acum vara
cea arzătoare, se umflă acum mugurii veselei vițe¹⁰⁸⁰.

Thyrsis:

Vatră și lemn rășinos și pururea foc mult este-aicea;
negri-s ai ușii uștiori de fum ce din foc iese zilnic.
Teamă de frig ni-i aicea, cât lupul se teme de turma
prea numeroasă, sau râul de maluri, când el se revarsă¹⁰⁸¹.

Corydon:

Sunt și juni peri aci, și castani sunt cu coajă poroasă;
plin e pământul sub oricare pom de frumoasele-i fructe.
Toate râd astăzi. Când însă frumosul Alexi s-ar duce
de prin acești munți, izvoarele însăși vede-le-ai secate¹⁰⁸².

Thyrsis:

Câmpu-i uscat și de aerul rău iarba moare setoasă.
Bachus refuză colinelor noastre a vițelor umbră.
Când va sosi a mea Phyllis, pădurea întreagă-nverzi-va,
și Joe-n ploaie bogată pe câmp coborî-se-va vesel¹⁰⁸³.

¹⁰⁸⁰ *Ibidem.*

¹⁰⁸¹ *Ibidem.*

¹⁰⁸² *Ibidem.*

¹⁰⁸³ *Ibidem.*

Corydon:

Cel mai plăcut lui Hercule-i plopul și vița lui Bachus,
mirtul e Venerei celei frumoase și laurul lui Febus;
Phyllis iubește alunii, și cât ea iubi-i-va, nici mirtul,
nici ai lui Febus verzi lauri nu vor întrece alunii¹⁰⁸⁴.

Thyrsis:

Frasinu-i cel mai frumos în păduri, în grădini este pinul,
plopul pe margini de râuri și-n munții înalți este bradul.

Dar de-ai veni mai adese, Lycida, frumos ca și tine
n-ar fi nici pinu-n grădină și nici în păduri vreun frasin¹⁰⁸⁵.

Melibeu:

Astfel cântau, cât țiu minte, și-nvins, în zadar lupta Thyrsis.
Și Corydon e de-atunci pentru noi Corydon ne-ntrecutul¹⁰⁸⁶.

¹⁰⁸⁴ *Ibidem.*

¹⁰⁸⁵ *Ibidem.*

¹⁰⁸⁶ *Ibidem*, p. 36.

ECLOGA VIII¹⁰⁸⁷

Cuprinsul. — Pollione ceruse lui Virgiliu să imite bucolica lui Teocrit despre o vrăjitoare. Virgiliu compune această eclogă, a șasea, după ordinea compunerii, în 41 a. Cr., anul triumfului lui Pollione.

Doi păstori se întâlnesc într-o dimineață de vară, într-o pădure din Pindul Tesaliei, țară vestită pentru farmece și vrăji. Ei cântă pe rând, întâi Damon, disperarea unui păstor care, părăsit de logodnica sa, se îneacă; al doilea, Alphesiboeus, descrie farmecele unei păstorite, care vrea să readucă pe iubitul său. Această a doua parte este o imitațiune, aproape o traducere după Teocrit¹⁰⁸⁸.

Damon și Alphesiboeus sau Vrăjitoarea (Pharmaceutria)

Eu îți voi spune cântarea a doi păstori, a lui Damon
și a lui Alphesiboeus. Uitaseră juncile iarba
înmărmurite, uimiți ascultau al lor cântec și linxii,
și-n a lor albie undele-n râu își opriseră cursul.

A lui Alphesiboeus și a lui Damon cântare îți voi spune-o¹⁰⁸⁹.

Tu, care urci acum malul stâncos al Timavului mare,
sau treci sub țărmurii mării ilirice, o, Pollione,
fi-va vreodat'-acea zi, când să pot cânta faptele tale?
Îmi va fi dat, oare mie, să fac lumii-ntregi cunoscute
dramele tale, de al lui Sofocle coturn numai demne?
Tu ai fost primul obiect al cântărilor mele și iarăși

¹⁰⁸⁷ *Ibidem*, pp. 36-38.

¹⁰⁸⁸ *Ibidem*, p. 36.

¹⁰⁸⁹ *Ibidem*.

tu vei fi cel de pe urmă. Primește-acest cântec la-ndemnul
tău început, și las' ca să pun azi pe tâmplele tale
ș-această iederă-ntr-una cu ai triumfului lauri¹⁰⁹⁰.

Umbrele reci ale nopții de-abia părăsiseră cerul,
roua, ce turmei i-atât de plăcută, lucea încă-n iarbă;
când, răzimat de un neted măslin, Damon astfel începe:¹⁰⁹¹

Damon:

Vin' și-mi adu, o, lucefere, sfânta lumină a zilei,
pân' ce-amăgit de-a logodnicei mele nedemnă iubire
plâng, și, murind, rog pe zei pentru ultima oară, deși ei
nu-mi ajutară nimica, zadarnic chemați fiind martori.
Cântă-mi un cântec de pe Menal, o iubitul meu fluier!¹⁰⁹²

Brazii vorbesc pe Menal și pădurile sunt totdeauna
armonioase. În veci cântă acolo al lor dor păstorii
și zeul Pan, care-ntâiul a dat glas ceresc mutei trestii.
Cântă-mi un cântec de pe Menal, o, iubitul meu fluier!¹⁰⁹³

Nisa, nevasta lui Mopsus! La ce nu trebuie, oare,
să ne-așteptăm care iubim? De-acum înainte grifonii
s-or însoți în iubire cu iepe, veni-vor de-acuma
la un același izvor căprioare sfioase cu câinii.

¹⁰⁹⁰ *Ibidem.*

¹⁰⁹¹ *Ibidem.*

¹⁰⁹² *Ibidem.*

¹⁰⁹³ *Ibidem.*

Mopse, gătește noi [facile], că-ți vine mireasa! Bărbate,
împrăștie nuci; pentru tine-acum Vesper trecut-a de Eta.
Cântă-mi un cântec de pe Menal, o, iubitul meu fluier!¹⁰⁹⁴

O, te-ai urât c-un soț vrednic de tine, căci tu pentru toți ai
mare dispreț; tu urăști al meu fluier și caprele mele,
a mea sprânceană zbârcită și lungă mea barbă, și nu credeți
că vreun zeu ține seamă de a muritorilor fapte.
Cântă-mi o doină de pe Menal, o, iubitul meu fluier!¹⁰⁹⁵

Eu te-am văzut culegând în grădinile noastre, copilă,
Mere-nrouate cu mamă-ta; eu vă eram călăuză.
Tocma-mplinisem etatea de ani unsprezece și numai
bine puteam ca de jos s-ating tinere ramuri cu mâna.
Cum te-am văzut, am pierit, cuprins de-o nebună aiurare.
Cântă-mi un cântec de pe Menal, o, iubitul meu fluier!¹⁰⁹⁶

Știu eu acum ce-i amorul: născutu-l-au stâncile aspre
de pe Rhodope sau Timaros, sau chiar garomanții sălbatici.
Nu este el un copil doar din neamul și sângele nostru.
Cântă-mi un cântec de pe Menal, o, iubitul meu fluier!¹⁰⁹⁷

Crudul Amor învățat-a pe-o mamă, ca ia să-și păteze
Mâinile-n sângele fiilor. Crud ai fost și tu, o, mamă!

¹⁰⁹⁴ *Ibidem*, p. 37.

¹⁰⁹⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁹⁶ *Ibidem*.

¹⁰⁹⁷ *Ibidem*.

Oare mai crudă a fost mama sau răul copil făr' de lege?
Nelegiuit fu Amor, dar crudă și tu fost-ai, mamă!
Cântă-mi un cântec de pe Menal, o, iubitul meu fluier!¹⁰⁹⁸

Singur de acum o să fugă și lupul de oi, și stejarii
face-vor mere-aurii și-n arini înflori-va narcisul,
și chihlimbar unturos o să curgă din coaja cea seacă
de tamarisc. Cucuveaua va-ntrece-n cântare pe lebedă,
Tytir va fi un Orfeu; un Orfeu o să fie-n dumbrăvi
și-ntre delfinii din mare un Arion fi-va Tytir.
Cântă-mi un cântec de pe Menal, o, iubitul meu fluier!¹⁰⁹⁹

Fie pământul întreg azi o mare. Rămas bun, dumbrăvi!
De pe această-nălțime de munte m-arunc eu în valuri.
Ultimul, dar de la mine să-ți fie a mea moarte, o, Nisa.
Las-acum cântecul de pe Menal, încetează, scump fluier!¹¹⁰⁰

Pân' aci, Damon. Acum ce răspunsu-i-a Alpheisbeu lui,
voi spuneți, muzelor; nu toți le știm și putem spune toate¹¹⁰¹.

Alphesiboeus:

Adă aici apă, încinge altarul cu panglici ș-aprinde
sacre verbine cu suc și tămâie cu miros puternic;

¹⁰⁹⁸ *Ibidem.*

¹⁰⁹⁹ *Ibidem.*

¹¹⁰⁰ *Ibidem.*

¹¹⁰¹ *Ibidem.*

să rățăcim iubitului mintea cu jertfă de vrajă.
Nu mai lipsește-acum decât în cântecul magic, aicea.
Adă-l, puternic în cântec, adu-mi din cetate pe Daphnis!¹¹⁰²

Vorba de vrajă putere-ar și luna din cer s-o coboare.
Circe prin vorbe de vrajă schimbat-a pe-ai tăi soți, Ulise;
recele șarpe-n livadă prin vorbe de vrajă se-nfrânge.
Adă-l, puternic în cântec, adu-mi din cetate pe Daphnis!¹¹⁰³

Iată-ți, leg chipul cu trei legături întreit colorate
și-l port de trei ori în jurul acestui altar. Sunt plăcute
zeilor numere fără pereche și sunt norocoase.
Adă-l puternic în cântec, adu-mi din cetate pe Daphnis!¹¹⁰⁴

Leagă-n trei noduri aceste trei fâșii-ntreit colorate;
leagă-le iute, Amaryllis, și zi: s-ale Venerei noduri.
Adă-l, puternic în cântec, adu-mi din cetate pe Daphnis!¹¹⁰⁵

Cum acest lut se-ntărește și cum se topește-astă ceară
de același foc, tot așa al meu dor să prefacă pe Daphnis.
Dorul lui Daphnis mă arde și io-l ard pe el în ăst laur¹¹⁰⁶.

¹¹⁰² *Ibidem*, pp. 37-38.

¹¹⁰³ *Ibidem*, p. 38.

¹¹⁰⁴ *Ibidem*.

¹¹⁰⁵ *Ibidem*.

¹¹⁰⁶ *Ibidem*.

Adă-l, puternic în cântec, adu-mi din cetate pe Daphnis!¹¹⁰⁷

Astfel de dor simtă Daphnis, cum simte-o junincă ce cată
juncul dorit în zadar prin păduri, pe piezișe costișe,
pană ce cade pierdută-n rogozul cel verde pe malul
vreunui râu, uitând să se-ntoarcă pe noapte la staul.

Astfel să-l chinuie dorul meu, ș-a-l vindeca eu să nu vreau.

Adă-l, puternic în cântec, adu-mi din cetate pe Daphnis!¹¹⁰⁸.

Necredinciosul aceste veșminte lăsatu-mi-a cândva
gaj al iubirii; acum eu le-ngrop sub al ușii prag însuși.

Ție ți-l dau, o, pământ; ăst zălog datorește pe Daphnis.

Adă-l, puternic în cântec, adu-mi din cetate pe Daphnis!¹¹⁰⁹

Ierbile-acestea ș-aceste veninuri, ce-n Pont sunt culese,
mi le-a dat Moeris; în Pont ele cresc în o mare mulțime.

Eu am văzut cum prin ele adeseori Moeris se face
lup și s-ascunde-n păduri, și cum scoate adeseori morții
de prin morminte, și-n alt câmp strămută semănătura.

Adă-l, puternic în cântec, adu-mi din cetate pe Daphnis!¹¹¹⁰

Scoate cenușa și-n râu curgător peste cap o aruncă,
făr' să te uiți înapoi, Amaryllis. Cu ia leg pe Daphnis.

El nici o samă nu ține de zei, și de farmece-și râde.

¹¹⁰⁷ *Ibidem.*

¹¹⁰⁸ *Ibidem.*

¹¹⁰⁹ *Ibidem.*

¹¹¹⁰ *Ibidem.*

Adă-1, puternic în cântec, adu-mi din cetate pe Daphnis¹¹¹¹.

Vezi cum cenușa ia singură-ncins-a altarul în flăcări

tremurătoare, până s-o scoatem. Să fie spre bine!

Nu știu ce-aud eu aievea, și Hylax tot latră la ușă.

Oare să cred eu, sau cei ce iubesc își fac singuri vedenii?

Cruță-l că vine, puternic, o, cruță pe Daphnis!¹¹¹²

[ECLOGA IX]¹¹¹³

Lycidas și Moeris

Cuprinsul. — Această eclogă, a V-a după numărul compunerii, a fost scrisă în 41 a. Cr., în casa filosofului Syron, în Roma, unde se refugiase Virgiliu și sta adăpostit, așteptând rezultatul stăruințelor sale de a-și recăpăta moșia părintească de la Andes. În 42 a. Cr., după bătaia de la Philippi, când Virgiliu își pierduse întâia oară moșia, și-o recâștigase prin intervenirea lui Pollione și a lui Mecena. (Vezi: Ecloga I). Însă după lupta de la Perugia și după căderea lui Antoniu s-a făcut o altă împărțire de pământuri veteranilor; Pollione a fost înlocuit în administrarea Galiei cisalpine prin Alfenus Varus, și Virgiliu își pierdu din nou micul său domeniu, cucerit prin același centurion Arius. Și după spusa lui Servius, grosolanul soldat alunga pe Virgiliu cu sabia în mână până la râul Mincius. Blajinul poet de abia scăpa cu viață trecând râul cu înotul; și lăsând pe părintele său cu familia la o vilă a lui Syron, veni la Roma să reclame din nou sprijinul protectorilor sei. Însă de abia după pacea de la Brundisium i-se făcu dreptate. Moeris, servitorul lui Virgiliu, duce din ordinul stăpânului său niște iezi lui Arius. Pe drum întâlnește pe un alt păstor, Lycidas; și amândoi își exprimă părerea de rău pentru nenorocirea întâmplată poetului, care figurează aci sub numele de Menalcas; și cântă fragmente din poeziile lui¹¹¹⁴.

¹¹¹¹ *Ibidem*.

¹¹¹² *Ibidem*.

¹¹¹³ *Ibidem*, pp. 39-41.

¹¹¹⁴ *Ibidem*, p. 39.

Lycidas:

Unde mergi, Moeris? S-au poate-ncotro duce calea-n cetate?¹¹¹⁵

Moeris:

Hei, am trăit ca s-ajungem, o Lycida, ce niciodată
n-am fi crezut, ca, stăpân micii noastre moșii, un venetic:
„Asta-i a mea”, — să ne zică; — „plecați, muncitori vechi, afară!”
Plini de-ntristare și-nvinși, că întâmplarea, vezi, toate le schimbă,
azi îi trimitem și iezii aceștia, de ei n-aibă parte¹¹¹⁶.

Lycidas:

Io-n adevăr auzisem, că de pe unde se pleacă
dealul în jos și se-ncepe la vale o [clină] ușoară,
pană la râu și la fagii cei vechi, azi cu vârfuri ciuntite,
prin ale sale cântări își păstrase tot bunul Menalca¹¹¹⁷.

Moeris:

Ați auzit și așa se vorbea; dar cântările noastre
în al războiului zgomot, o, Lycida, pot cât se zice
c-ar fi putând porumbeii Dodonei, când vine vreun vultur.
Că, dac-o cioară ce sta-ntr-un stejar scorburos de la stânga,
nu-mi prevestea să pun capăt în orișice mod noii certe,
n-ar mai trăi astăzi nici al tău Moeris, nici însuși Menalca¹¹¹⁸.

¹¹¹⁵ *Ibidem.*

¹¹¹⁶ *Ibidem.*

¹¹¹⁷ *Ibidem.*

¹¹¹⁸ *Ibidem.*

Lycidas:

Poate-se, vai! o așa făr' de lege-ntr-un om? O, Menalca,
dulcile-ți cântece ni se răpeau împreună cu tine!
Cine-ar cânta oare nimfele? Cine era să presare
astăzi pământul cu flori, să-ncunune cu frunze și umbră
sacre izvoare? Și cine făcea astăzi versuri ca cele
ce mai deunăzi cântai, când veneai la a noastră Amaryllis?
„Tytire, până viu, paște-mi tu caprele; nu merg departe.
Ș-apoi le mână la apă să bea. Însă ia seama,
când li-i mâna, ca să nu-ntâlnești țăpul, că o să te-mpungă”¹¹¹⁹.

Moeris:

Ba că acele cântate lui Varus, ce-s încă [ne gata]:
„Numele tău, dacă Mantua ni se păstrează, o, Varo,
Mantua, vai! prea aproape de nefericita Cremonă,
imnuri sublime de lebedă-1 vor înălța pân' la stele”¹¹²⁰.

Lyeidas:

Astfel să fugă de-a Corsicii tisă-ai tăi roi de albine
și de trifoi să-ncordeze a lor ugere vacile tale:
cântă, de știi ceva nou. Mă făcură poet și pe mine
muzele, și eu fac versuri; păstorii îmi spun că sunt și eu
un inspirat; dar eu nu le cred lor. Mie-mi pare că încă
n-am spus nimic demn de Cinna, nimic demn de-un Varus, ci numai

¹¹¹⁹ *Ibidem*, p. 40.

¹¹²⁰ *Ibidem*.

gâgâim, cum face-un gânsac între lebede melodioase¹¹²¹.

Moeris:

Tocmai aceasta vreau, scumpul meu Lycida; cât în tăcere
să mi-1 aduc bine-aminte, că nu e urât acest cântec.
„Vino aici, Galateea; că ce desfătări afli-n unde?
E primăvară pe-aici purpurie, și pe lângă râuri
feluri de flori umplu câmpul; un plop argintiu se ridică
peste a mea peșteră și mlădioase vițe o-mpresoară.
Vino și lasă nebunele valuri să zbuciume țărmul”¹¹²².

Lycidas:

Ce cântec iar te-auzeam cântând singur pe-o seară senină?
Știu melodia, cuvintele nu mi le-aduc bine-aminte¹¹²³.

Moeris:

„Daphnis, la ce mai pândești răsăritul vechilor stele?
Iată, se-nalță' acum steaua lui Cezare, fiul Didonei,
stea ce rodește câmpiile și sub a cărei lumină
strugurii se rumenesc pe colinele noastre soroase.
Pune peri, Daphnis, și fructele le vor culege nepoții”.
— Vremea le duce pe toate și toate se uită. Adese,
mi-aduc aminte, copil, petreceam zile-ntregi în cântare.
Toate aceste cântări le-am uitat. Pe sărmanul tău Moeris

¹¹²¹ *Ibidem.*

¹¹²² *Ibidem.*

¹¹²³ *Ibidem.*

I-a părăsit azi și glasul; l-or fi văzut întâi lupii.
Dar auzi-vei destule-atari cântece de la Menalcas¹¹²⁴.

Lycidas:

Sunt numai vorbe, prin care îmi deștepți o mai mare dorință.

Vezi în ce liniște lacul te-ascultă, și vântul tăcut-a,
nu mai auzi al lui murmur. Suntem la mijlocul căii,
pentru că-ncepe mormântul lui Bianor ca să se vadă.
Unde răresc acei oameni frunzișul, să punem jos iezii,
Moeris, ca să cântăm. Ajungem de vreme-n cetate.
Sau de te temi că ne-apucă vreo ploaie ori noapte pe cale,
mergem cântând; așa mai ușor ne e drumul. Și iată,
ca să ne ducem cântând, i-o lua-ți-voi povara din spate¹¹²⁵.

Moeris:

Lasă vorba, tinere; să ne-ngrijim azi de ceea ce ne arde.
Timp de cântat vom avea noi destul, când s-o întoarce Menalcas¹¹²⁶.

¹¹²⁴ *Ibidem*, pp. 40-41.

¹¹²⁵ *Ibidem*, p. 41.

¹¹²⁶ *Ibidem*.

[ECLOGA X]¹¹²⁷

Gallus

Cuprinsul. — C. Cornelius Gallus, născut în Forum Iulianum, azi Frejus, în Galia narboneză, 66 a. Cr., era un amic al lui August, amic și protector al lui Virgiliu, și poet el însuși, citat adeseori cu laudă de către Ovidiu, Propertiu și Marțial; a scris 4 cărți, *Amores*, adresate amantei sale, Lycoris. De la el n-au rămas însă decât vreo câteva fragmente, considerate ca apocrife, care se adaugă în edițiunile lui Tibul, Propertiu sau Catul. Numit prefect al Egiptului, fu osândit la exil pentru stoarceri de bani, și se sinucise în 26 a. Cr. — Această eclogă, ultima în șirul cronologic al „*Bucolicelor*”, a fost scrisă la cererea lui Gallus, 717/37, după alții în 716/38, când Virgiliu începuse deja a se ocupa cu „*Georgicele*”, la vârsta de 32 sau 33 de ani, și pe când Gallus comanda o legiune în contra lui Pompei, aproape de Arcadia. Gallus se îndrăgostise de o comediană, Volumnia, libertă a lui Volumnius Eutrapelus, și care pe scenă purta numele de Cytheris, iar în eclogă figurează sub numele de Lycoris. Probabil, pe când această Cytheris declama vreo bucolică de ale lui Virgiliu, intră el în teatru și publicul îi făcu ovațiunea, care se făcea numai lui August. — Lycoris, însă, părăsi pe Gallus și plecă în Galia cu un ofițer din armata lui Agrippa, pe când Gallus trebuia să apere Italia în contra lui Pompei. Virgiliu căuta să-l mângâie în tonul glumeț al bucolicelor, înfățișându-l ca pe un păstor din Arcadia, pe care un amor nenorocit îl repune cu zile. Toți zeii câmpenești aleargă să-l mângâie, însăși oile și toată natura dimprejur e pătrunsă de jale și compătimire¹¹²⁸.

Arethusă, o cântare mai cer încă de la tine;
Voi cânta puțin, dar astfel și Lycoris să suspine.
Lui Gal cine n-ar cânta?¹¹²⁹

¹¹²⁷ *Ibidem*, pp. 41-43.

¹¹²⁸ *Ibidem*, p. 41.

¹¹²⁹ *Ibidem*, p. 42.

Astfel când, intrând în mare, vei lăsa verzile-ți maluri,
Să rămâie-n veci senină și de-amarele ei valuri
neatinsă unda ta!¹¹³⁰

Vin' dar să cântăm, o nimfă, dorul ce pe Gal pătrunde,
Pân' iubitele căprițe pasc în crâng; — codrul răspunde,
Nu cântăm noi în zadar¹¹³¹.

Prin ce văi, prin ce poiene, o, Naiadelor copile,
Prin ce dumbrăvi rătăcit-ați, pe când Gal pierrea cu zile,
Stins de-al dragostei amar?¹¹³²

Oare-opritu-v-au Parnasul pe-a lui culmi, ori Pindul poate
Ori izvorul Aganippei?... Plânseră pe Gal, ah, toate,
Lauri și tufari au plâns¹¹³³.

Pe-ai Arcadiei munți plâns-au brazi și culmi reci și pietroase,
Când văzutu-l-au sub stâncă singur, și duioase
Oile-njuru-i s-au strâns¹¹³⁴.

Turmei tu-i ești scump, poete, mergi cu drag în a ei urmă,
Că și frumosul Adonis păștea mândru a sa turmă
Pe la malul gârlelor¹¹³⁵.

¹¹³⁰ *Ibidem.*

¹¹³¹ *Ibidem.*

¹¹³² *Ibidem.*

¹¹³³ *Ibidem.*

¹¹³⁴ *Ibidem.*

¹¹³⁵ *Ibidem.*

Cete de păstori veniră; și Menalcas veni-n grabă,
Ud de bruma de pe ghinde: — „Ce durere?” — toți întreabă,
„Și de unde-așa crud dor?”¹¹³⁶

Alergând însuși Apollo: „ce nebună chinuire,
Gale?” — zice — că Lycoris printre crivăț la oștire
Pe un altul a-nsoțit¹¹³⁷.

Și veni Silvan, pe frunte de stejar purtând cunună,
Și cu ramuri înflorite și frumoși crini mari în mână;
Și pe față rumenit¹¹³⁸.

Cu must roșu de cârmuză câmpenească și de mură
Veni Pan, zeul Arcadiei, — ochii mei chiar îl văzură:
Când vei pune un sfârșit?¹¹³⁹

Zise — căci în veci iubirea jelind astfel nu înceată.
Nici în câmp iarba de rouă se va sătura vreodată,
nici de lacrimi dorul greu,
nici de frunze căprioara, nici albinele de miere.
Iar el, trist : „Arcazi” , — le zice,— nu voi altă mângâiere:
Să cântați voi dorul meu¹¹⁴⁰.

¹¹³⁶ *Ibidem.*

¹¹³⁷ *Ibidem.*

¹¹³⁸ *Ibidem.*

¹¹³⁹ *Ibidem.*

¹¹⁴⁰ *Ibidem.*

Munților voștri; voi singuri știți cânta, Arcazi. — Ferice
dac-odată de iubirea-mi fluierul vostru va zice...

Oh, ce pașnic a-și dormi!¹¹⁴¹

De-ași fi fost dintre voi unul, ori vier toamna la vie,
Ori păstor al turmei voastre! Fie-Amyntas, Phyllis fie,
Sau pe-ori cine-ași iubi.¹¹⁴²

— Ce e de-i brunet Amyntas; viorica nu-i negrie?
Între sălcii atunci sub vița mlădioasă mi-ar da mie
Una flori, altul cântări...¹¹⁴³

Sunt dumbrăvi, sunt reci izvoare, este aici dulce verdeață;
O, Lycoris, noi aicea cum am trece-a noastră viață!
Azi în negre depărtări¹¹⁴⁴.

Eu sub steag pe la războaie, unde-un dor nebun mă ține
Prin săgeți și printre dușmani; tu prin reci țări fără mine
Rătăcești iubit odor¹¹⁴⁵.

Pe la Rin, prin Alpi cu gheață, — de-ași putea, ah, a nu crede!
Ah, cum frigul te-a pătrunde, cum geroasele zăpezi
Vor răni micu-ți picior!¹¹⁴⁶

¹¹⁴¹ *Ibidem.*

¹¹⁴² *Ibidem*, p. 43.

¹¹⁴³ *Ibidem.*

¹¹⁴⁴ *Ibidem.*

¹¹⁴⁵ *Ibidem.*

¹¹⁴⁶ *Ibidem.*

Mă voi duce să zic singur cântarea mie-nsuflată
de cântărețul din Calchis, cu-acest fluier care-odată
din țara Siciliei¹¹⁴⁷

Un păstor mi-l dăruise. Da, va fi mie mai bine,
Prin păduri să sufăr singur, prin peșteri, prin vizuini,
Și pe arbori tinerei¹¹⁴⁸

Să-mi scriu dorul: ei vor crește și cu ei a mele doruri.
Voi umbla-nsoțit de nimfe prin a munților ocoluri,
Ori vâna-voi la mistreți¹¹⁴⁹.

M-oi sui-n codri Partenii pe orice vreme viscoloasă.
Chiar acum că sunt îmi pare în dumbrava zgomotoasă,
Printre stânci zvârlind săgeți¹¹⁵⁰.

În zadar, nimic nu stinge focul ce mă mistuiește,
Zeul acel crud, Amorul, să se-ndure nu gândește
De-ale noastre suferinți¹¹⁵¹.

Și nici nimfe, nici cântarea așa mult iubită mie
Nu-mi mai sunt azi priincioase... Rămas bun, dumbrăvi, câmpii!
Nimic pot orice silinți¹¹⁵².

¹¹⁴⁷ *Ibidem.*

¹¹⁴⁸ *Ibidem.*

¹¹⁴⁹ *Ibidem.*

¹¹⁵⁰ *Ibidem.*

¹¹⁵¹ *Ibidem.*

¹¹⁵² *Ibidem.*

Și de-ași merge dricul verii să m-arunc în Hebrul rece,
Ori prin ploile ghețoase a Sithoniei de-ași trece;
Ori în luna lui Cuptor¹¹⁵³.

Când arșița dogorește și pe ulm coaja se stinge,
De-ași mâna turma-n pustiuri: — căci iubirea toate-nvinge.
Eu iubirii voi să mor¹¹⁵⁴.

Destul, muze! Acest cântec, ce-ați cântat pân' bardul vostru
Împletea mândre corfițe, va fi scump lui Gal al nostru;
Gal îmi este mult iubit¹¹⁵⁵.

Să plecăm, că seara vine; apoi umbra nu priește
Cântăreților, nici câmpul fără soare nu rodește.
Hai, căprițe, c-a-nmurgit¹¹⁵⁶.

M. Străjan!

¹¹⁵³ *Ibidem.*

¹¹⁵⁴ *Ibidem.*

¹¹⁵⁵ *Ibidem.*

¹¹⁵⁶ *Ibidem.*

1905

[*Colindatul*]¹¹⁵⁷

Judele intrând dă binețe:

— „Și mai bună sara
Jupâne gazdă,
Multe sări
Ca sara de astăzi
Să le ajungeți.

Cu pace și cu sănătate;
Sfintele sărbători
Să le petreceți sănătoși.
Sfântul an nou
Să vă fie de folos!”¹¹⁵⁸

Judele mulțumește gazdei:

— „Vă foarte mulțămim, jupâne gazdă,
De unde ați golit
Să vă sporească Dumnezeu însutit”¹¹⁵⁹.

iar gazda răspunde:

¹¹⁵⁷ Idem, XXXVI, 1905, nr. 1, ianuarie-februarie p. 13.

¹¹⁵⁸ *Ibidem.*

¹¹⁵⁹ *Ibidem.*

„Să fiți sănătoși, feciori”¹¹⁶⁰.

[Zoritul]¹¹⁶¹

— „Buna dimineața
Jupâne gazdă,
Dimineți multe
Ca cea de astăzi,
Să le-ajungeți

Cu pace și cu sănătate.
Sfintele sărbători
Să le petreceți sănătoși
Sfântul Anu-non
Să vă fie de folos!”¹¹⁶²

Judele mulțumește gazdei:

— „Vă foarte mulțumim, jupâne gazdă,
De unde ați golit
Sa vă sporească Dumnezeu însutit”¹¹⁶³.

¹¹⁶⁰ *Ibidem*.

¹¹⁶¹ *Ibidem*, pp. 13- 14.

¹¹⁶² *Ibidem*, p. 14.

¹¹⁶³ *Ibidem*.

[Jocul în sărbători]¹¹⁶⁴

„Vai sărace bătrânețe,
Nu v-aș da pe tinerețe,
Hop, Hop!”¹¹⁶⁵

„Sunt grei bătrânii de pornit
Dar de-i pornești sunt grei de-oprit”¹¹⁶⁶.

(George Coșbuc, *Nunta Zamfirei*)!

¹¹⁶⁴ *Ibidem*, pp. 14-15.

¹¹⁶⁵ *Ibidem*, p. 15.

¹¹⁶⁶ *Ibidem*.

**[Vasile Alecsandri -
Trei conferințe publice aranjate de Despărțământul Sibiu
al „Asociațiunii” în martie și aprilie 1905]¹¹⁶⁷**

I

[Biografia și poezia patriotică a lui Alecsandri]¹¹⁶⁸

Dr. I. Beu

*Când reprezentanța Moldovei, la anul 1844, a votat dezrobirea Țiganilor
statului, Alecsandri a preamărit acest vot prin versuri avântate:*

Te slăvesc, (zice el) o, zi ferice, sfânta zi de libertate,
Tu a cărei mândră rază sufletul român străbate!
Te slăvesc, o, zi măreață pentru patria-mi iubită,
Tu ce-arăți ochilor noștri omenirea dezrobită!

Veacuri multe de durere au trecut cu vijelie,
Sub asprime plecând capul unui neam în osândire!
Dar românul cu-a sa mână rumpe lanțul de robie,
Și Țiganul, liber astăzi, se deșteaptă-n fericire.

Azi e soarele mai falnic! lumea azi e mai voioasă!
Azi în piept inima-mi crește! azi e viața mai frumoasă,
Căci la glasul libertății văd Moldova deșteptată
Și la glasul omenirii o simțesc înduioșată.

¹¹⁶⁷ Idem, XXXVI, 1905, nr. 2, martie-aprilie, pp. 1-88.

¹¹⁶⁸ Ibidem, p. 4.

Fală-n lume și mărire pentru tine-n veci să fie,
O, Moldovo, țară mândră! tu ce dai sfântă dreptate!
Brațul tău ce sfarmă astăzi un jug aspru de robie,
Ție însăși pregătește viitor de libertate!¹¹⁶⁹

[Fragment din poezia *Sentinela Română*]¹¹⁷⁰

de Vasile Alecsandri

Maica Roma cea bătrâna
Mi-a pus arma asta-n mână
Și mi-a zis cu glasul său:
Fiul meu, alesul meu!

Că s-aud în depărtare
Răsunând dușmane pasuri,
[A]menințând barbare glasuri.

Și

Tu, din toți ai mei copii
Cel mai tare-n vitejii.
Mergi în Dacia, grăbește,
Pe barbari de-i risipește,
Și-apoi veșnic priveghează,
Sentinelă mult vitează,
Și te-aține la hotare,

Să trăiești, ostaș romane,
Stâlp al lumii apusene!
Tu cu pieptu-ți ai oprit
Valul crunt de răsărit,
Și cu brațul tău armat
Pasul soartei l-ai schimbat.

¹¹⁶⁹ *Ibidem.*

¹¹⁷⁰ *Ibidem*, p. 9.

[Deșteptarea României]¹¹⁷¹

de Vasile Alecsandri

Voi ce stați în adormire, voi ce stați în nemișcare,
N-auziți prin somnul vostru acel glas triumfător,
Ce se-nalță pân' la ceruri din a lumii deșteptare
Ca o lungă salutare
Cătr-un falnic viitor?

Nu simțiți inima voastră, că tresare și se bate?
Nu simțiți în pieptul vostru un dor sfânt și românesc.
La cel glas de înviere, la cel glas de libertate
Ce pătrunde și răzbate
Orice suflet omenesc?

Iată lumea se deșteaptă din adâncă-i letargie!
Ea pășește cu pas mare cătr-un țel de mult dorit.
Ah! treziți-vă ca dânsa, frații mei de Românie!
Toți sculați cu bărbăție,
Ziua vieții a sosit!

Libertatea-n fața lumii a aprins un mândru soare,
Ș-acum neamurile toate către dânsul ațintesc
Ca un cârd de vulturi ageri ce cu-aripi mântuitoare

¹¹⁷¹ *Ibidem*, pp. 9-10.

Se cerc vesel ca să zboare
Către soarele ceresc !

Numai tu, popor române, să zaci veșnic în orbire?
Numai tu să fii nevrednic de-acest timp reformator?
Numai tu să nu iei parte la obșteasca înfrățire,
La obșteasca fericire,
La obștescul viitor?

Până când să creadă lumea, o, copii de Românie!
C-orice dor de libertate a pierit, s-a stins din voi?
Până când să ne tot plece cruda, oarba tiranie
Și la caru-i de trufie
Să ne-njuge ca pe boi!

Până când în țara noastră tot străinul să domnească?
Nu sunteți sătui de rele, n-ați avut destui stăpâni?
La arme, viteji, la arme, faceți lumea să privească
Pe câmpia românească
Cete mândre de români!

Sculați frați de-același nume, iată timpul de frăție!
Peste Moina, peste Milcov, peste Prut, peste Carpați
Aruncați brațele voastre cu-o puternică mândrie,
Și de-acum pe veșnicie !
Cu toți mâinile vă dați!

Hai copii de-același sânge! hai cu toți într-o unire,
Libertate-acum sau moarte să cătăm să dobândim,
Pas, români, lumea ne vede... Pentru-a patriei iubire,
Pentru-a mamei dezrobire
Viața noastră să jertfîm!

Fericit acel ce calcă tirania sub picioare!
Care vede-n a lui țară libertatea reînviind.
Fericit, măreț acela care sub un falnic soare
Pentru patria sa moare,
Nemurire dobândind.

[*Hora Unirii*]¹¹⁷²

de Vasile Alecsandri

Hai să dăm mână cu mână
Cei cu inima română.
Să-nvârtim hora frăției
Pe pământul României!

Iarba rea din holde piară!
Piară dușmănia-n țară!
Între noi să nu mai fie
Decât flori și omenie!
Măi muntene, măi vecine,

¹¹⁷² *Ibidem*, p. 11.

Vină să te prinzi cu mine
 Și la viață cu unire,
 Și la moarte cu-nfrățire!
Unde-i unul, nu-i putere
 La nevoi și la durere.
Unde-s doi puterea crește,
 Și dușmanul nu sporește!

Amândoi suntem de-o mamă,
 De-o făptură și de-o samă,
Ca doi brazi într-o tulpină,
 Ca doi ochi într-o lumină.

Amândoi avem un nume,
Amândoi o soartă-n lume,
Eu ți-s frate, tu-mi ești frate,
 În noi doi un suflet bate!

 la Milcov cu grăbire
Să-l secăm dintr-o sorbire,
 Ca să treacă drumul mare
Peste-a noastre vechi hotare.

 Și să vadă sfântul soare,
 Într-o zi de sărbătoare,
Hora noastră cea frățească
 Pe câmpia românească!

II.

[Epica lui Alecsandri]¹¹⁷³

de Dr. V. Bologa

[Fragment din poezia *Înșiră-te Mărgărite*]¹¹⁷⁴

de Vasile Alecsandri

Înșiră-te mărgărite
Pe lungi fire aurite
Ca o horă luminoasă
Ca povestea mea duioasă.

.....

Alei! mândre surioare!
Puteți voi a-mi spune oare
Cei mai bun în astă viață
Ca iubirea cu dulceață?
Cei mai sfânt și mai alin
Ca mama cu prunc la sin?
Cei mai drag și mai plăcut
Ca pruncuțul nou născut?
Mama, doamnă fericită,
Cu doi prunci împodobită,

Ca doi fluturi pe-un crin,
Și din pletele-i cu soare
Le făcea învălitoare,
Și pe brațe-i, ca să-i culce
Le făcea un leagăn dulce.
Ea-i privea și zi și noapte,
Le grăia cu blânde șoapte,
Și, privindu-i, se uimea!
Ea-i trezea și adormea,
I-adormea tot în cântări

¹¹⁷³ *Ibidem*, pp. 15-30.

¹¹⁷⁴ *Ibidem*, p. 20.

Îi ținea duios la sin

Și-i trezia în sărutări!¹¹⁷⁵

Înșiră-te mărgărite
Pe lungi fire aurite,
Precum lacrimile mele
Pe lungi raze de la stele!

Înșiră-te mărgărite
Pe lungi fire aurite,
Ca și anii mei de jale
Pe-a durerii tristă cale!

Înșiră-te mărgărite
Pe lungi fire aurite,
Pân-ce dorul bieteii mume
Va-nceta de-a plânge-n lume!¹¹⁷⁶

¹¹⁷⁵ *Ibidem.*

¹¹⁷⁶ *Ibidem*, p. 21.

**[Clasificarea și enumerarea legendelor
lui Vasile Alecsandri]¹¹⁷⁷**

a) Legende cu motiv eroic:

1. Dan, Căpitan de plai.
2. Ana Doamna.
3. Vlad Țepeș și Stejarul.
4. Ghioaga lui Briar.
5. Visul lui Petru Rareș.

b) Legende cu motiv religios:

1. Grui Sânger.
2. Legenda bisericii de la Argeș.
3. Biserica risipită.
4. Noaptea Sfântului Andrei.

c) Legende cu motiv social:

1. Mărioara Florioara.
2. Legenda Rândunicii.
3. Legenda Ciocârliei.
4. Legenda Lăcrămioarei.
5. Legenda de la Dorna, ș. a.

¹¹⁷⁷ *Ibidem*, pp. 22-23.

[Fragment din poezia *Dan, Căpitan de Plai*]¹¹⁷⁸

de Vasile Alecsandri

Poezia „Dan, Căpitan de Plai” este extrasă din următorul „Fragment de cântec poporal”:

Frunză verde de mălai
Cine merge sus la rai?
Merge Dan, Șoiman de plai;
C-a ucis el mulți dușmani,
Un vizir și patru hani.
Frunză verde lemn de brad,
Cine merge jos în iad?
Merg tătarii lui Murad;
C-au ucis în zi de mai
Mândrul Căpitan de plai!¹¹⁷⁹

.....

— Ceahlăul sub furtună nu scade mușunoi.
Eu, Dan, sub vântul soartei să scad păgân, nu voi.
Deci nu-mi convine viața mișelnic câștigată,
Nici pata făr-de legii pe fruntea mea săpată.

.....

¹¹⁷⁸ *Ibidem*, pp. 23-26.

¹¹⁷⁹ *Ibidem*, p. 23.

Alb am trăit un secol pe plaiul strămoșesc
Și vreau cu față albă senin să mă sfârșesc.

.....

Așa m-a deprins Ștefan, ușoară țăr'na-i fie!
La trai fără muștrare și fără prihănie.

.....

O! Dan viteaz, ferice ca tine care pierе,
Având o viață verde în timpul tinereții,
Și albă ca zăpadă în iarna bătrâneții!¹¹⁸⁰

.....

Se spune că pe locul unde-a murit, sărmanul,
Un arbor mic sălbatic, răsare pe tot anul,
Având o pășărică-n vârf, cu glas de înger...
El poartă poame roșii și numele de Sânger¹¹⁸¹.

¹¹⁸⁰ *Ibidem*, p. 24.

¹¹⁸¹ *Ibidem*, p. 26.

[Fragment din poezia *Mărioara Florioara*]¹¹⁸²

de Vasile Alecsandri

La Moldova cea frumoasă	Fură minți cu glasul lor!
Viața-i dulce și voioasă!	Multe fete și neveste
L-al Moldovei dulce soare	Fură inimi fără de veste!
Crește floare lângă floare!	Dar umblarea-i, frățioare,
Multe păsărele-n zbor	Nouă ani întregi cu soare.

Sus în munte, la munteni,	Nici copilă draguliță,
Jos în vale, la văleni	Ca Mărioara
Și de-ai călca nouă țări	Florioara,
Si de-ai trece nouă mări,	Zânișoara munților,
Florinică n-ai găsi,	Surioara florilor.
Păsărică n-ai zări,	
Nici nevastă mândruliță,	

¹¹⁸² *Ibidem*, pp. 26-27.

[Fragment din poezia *Dumbrava Roșie*]¹¹⁸³

de Vasile Alecsandri

În mijlocul pădurii este-o poiană lungă
Și largă, ce foiește de oameni ca un roi,
La capătu-i din dreapta se prelungește-o strungă,
Prin care ostășimea curge ca un șuvoi.
Ea intră în poiană și se așază-n rânduri,
Privind la o colibă de ramuri de stejar,
În care-o umbră mare de om plecat sub gânduri
Stă pe genunchi, se-nchină în față c-un altar.

De-odată o lumină fantastic izbucnește
Din zece 'nalți mesteceni cu fruntea-nflăcărată.
Coliba se deschide, umbra se scoală, crește
Și splendid, maiestoașă la oaste se arată!
Un lung fior pătrunde mulțimea-n admirare.
Toți zic: „E Ștefan! Ștefan!”

Dar! Ștefan e cel Mare!
Iată-l cărunt, dar încă bărbat între bărbați
Ca muntele Ceahlăul prin munții din Carpați!
El întrunește-n sine o triplă maiestate:
Acea care-o dau anii la conștiințe curate,

¹¹⁸³ *Ibidem*, pp. 28-29.

Acea care răsfîrînge a tronului splendoare,
Ș-acea întipărită de faima-nvingătoare.
Timpul i-a pus coroană de-argint, țara de aur,
Și gloria măreață i-a pus cununi de laur.

Pe falnicii săi umeri, cu anii, sunt clădite
Nepieritoare sarcini de fapte strălucite,
Dar, ani și fapte, Ștefan nu simte-a lor povară,
Căci dragostea moșiei, ca dalba primăvară,
În sânu-i înflorește și îl întinerește
Pentru salvarea țării, când țara pătimește.

Erou plin de lumină, el e menit în lume
Pe secolul ce-l vede să sape al său nume
Și să răspîndă raze pe secolii viitori,
Precum un soare splendid ce sparge deșii nori.

Ființă de-o natură gigantică, divină,
El e de-aceia la care istoria se-nchină,
De-aceea care prin lume, sub pașii lor, cât merg,
Las-urme uriașe ce-n veci nu se mai șterg,
A căroră legendă departe mult se-ntinde
Și-nchipuirea lumii fantastic o aprinde.
Măreț, în a sa umbră un timp întreg dispăre,
Căci Dumnezeu pe frunte-i au scris: Tu vei fi mare!

În mijlocul poienii el se înaintează,
Se urcă pe-o movilă și astfel cuvântează:
Români din toată țara! Boieri, vechi căpitani,
Și voi, feciori de oaste!... Sunt patruzeci de ani,
Moldova, la Dreptate, pe soarta ei stăpână,
Mi-au pus pe cap coroana și buzduganu-n mână.
Prin cel Atotputernic ce apele încheagă
Păstrat-am până astăzi coroana mea întreagă
Și buzduganul teafăr, deși pe mulți dușmani
I-au doborât, lovindu-i, în patruzeci de ani!
Dușmani din fundul lumii, păgâni, dușmani vecini,
Și cine ar putea crede!... chiar dușmani frați, creștini!
Trufași cu toții, sălbatici, lacomi, vicleni și orbi,
Care-mprejurul țării, precum un cârd de corbi,
Stă gata s-o sfâșie... dar n-au vrut Dumnezeu,
N-au vrut Moldova, țara vitează, n-am vrut eu!...

.....

Români din toată țara, boieri, vechi căpitani,
Voi toți ai mei tovarăși de patruzeci de ani!
Când Albert ne [menește] robie, rele soarte,
Răspundeți, ce se cade lui Albert?...

— Moarte, moarte!"

Strigă poiana; „Moarte!” pădurea clocotește,
Ș-un soare roș în ceruri de-odată se ivește.
Fie! le zice Ștefan, fie cum cereți voi...
La arme! și pe moarte! tot cerul e eu noi!

[Fragment din poezia *Rodica*]¹¹⁸⁴

de Vasile Alecsandri

S-ajungi mireasă, s-ajungi crăiasă!

Calea să-ți fie numai cu flori;

Și casa casă, și masa masă!

.....

III.

[Teatrul lui Vasile Alecsandri]¹¹⁸⁵

[*Despot-Vodă*]¹¹⁸⁶

Piesă de teatru

de Vasile Alecsandri

Frunză verde de stejar

Sus pe munte, la hotar,

Zi și noapte stau pândar...¹¹⁸⁷

Dacă vânzătorul Moțoc nu-ntorcea cuiul

În broasca țării, Despot Zay și Anton Secuiul

Nu-ntrau așa de lesne în țară... dar Moțoc...

¹¹⁸⁴ *Ibidem*, p. 30.

¹¹⁸⁵ *Ibidem*, pp. 30-45.

¹¹⁸⁶ *Ibidem*, pp. 40-45.

¹¹⁸⁷ *Ibidem*.

Trădarea cică-i fiară cu zece limbi de foc¹¹⁸⁸.

Dezbracă-te, o ! Despot, de pompele lumești,
Căci cerul ține frâul voinței omenеști,
Și nu-i nimic al nostru decât mormântul rece,
Și el ca noi devine un putregai ce trece!
Ce-am fost când dintre oameni, ieșind, am rupt eu rîndul?
Culegător de umbră cu mâna și cu gândul!
Ce sunt?... o părăsire, un vreasc fără' de răsad!
Ce-oi fi ?... un pumn de țărână pe-o scîndură de brad!¹¹⁸⁹

... Moțoace, așa vrea Dumnezeu!
Acel ce-și vinde țara își pierde neamul său!¹¹⁹⁰

Ascultă-mă, copilă: Tu ești o dulce floare
Ce n-a văzut sub ceruri decât zile cu soare
Și nici măcar visează de zilele cu nori
Amare, furtunoase, cumplite pentru flori.
Alină, înfrînează a ta închipuire,
C-ades ne rătăcește a inimii pornire
Și când din fermecare cercăm să revenim,

¹¹⁸⁸ *Ibidem*, p. 41.

¹¹⁸⁹ *Ibidem*, p. 42.

¹¹⁹⁰ *Ibidem*, p. 43.

În brațele durerii cuprinse ne găsim¹¹⁹¹.

În munți, la mănăstire, ascunsă-ntr-o chilie,
Voind să scap, sărmană, de-a dorului urgie,
Mi-am înălțat gândirea la cer, la Dumnezeu,
Și Dumnezeu și îngerii aveau toți chipul tău!¹¹⁹²

[Distihuri elegiace din Schiller]¹¹⁹³

**(Din incidentul aniversării a 100-a de la moartea poetului,
9 mai 1805)**

de M. Străjan

Filosofii¹¹⁹⁴

**(Scena se petrece în iad, între un elev și autorii deosebitelor sisteme
filosofice, sau între aderenții lor).**

Elevul:

Domnii mei, bine c-aici în plen vă găsesc laolaltă,
Una trebuie s-o știm; viu s-o aud de la voi¹¹⁹⁵.

¹¹⁹¹ *Ibidem*, p. 44.

¹¹⁹² *Ibidem*.

¹¹⁹³ *Ibidem*, pp. 82-88.

¹¹⁹⁴ *Ibidem*, pp. 82-83.

¹¹⁹⁵ *Ibidem*, p. 82.

Aristotel (care prezida):

Iute, la lucru, amice! Noi scriem Gazeta de Jena
în iad aici, și de mult ne-am luminat despre tot¹¹⁹⁶.

Elevul:

E cu atâta mai bine! Eu nu plec de-aici pân' nu-mi spuneți
O propoziție-așa, ca să cuprindă-n ea tot¹¹⁹⁷.

Primul (Cartesius):

Cogito, ergo sum. Eu gândesc, și eu sunt prin urmare.
E adevăr cel dintâi, sigur ș-al doilea e¹¹⁹⁸.

Elevul:

Cuget, deci sunt. Este bine! Dar cine să cugete-ntr-una?
Fost-am adese și, zău, n-am cugetat la nimic¹¹⁹⁹.

Al doilea (Spinoza):

Dacă sunt lucruri, e și un lucru al lucrurilor.
În lucrul lucrurilor suntem noi, cum ne găsim¹²⁰⁰.

Al treilea (Berkeley):

Tocmai contrariul zic eu. În afară de mine nimic nu-i.

¹¹⁹⁶ *Ibidem.*

¹¹⁹⁷ *Ibidem.*

¹¹⁹⁸ *Ibidem.*

¹¹⁹⁹ *Ibidem.*

¹²⁰⁰ *Ibidem.*

Toate în mine plutesc ca diafane năluci¹²⁰¹.

Al patrulea (Leibnitz):

Feluri de lucruri sunt două: e lume și suflet; dar nu știu
unul de altul; și vezi, tot una ambele sunt¹²⁰².

Al cincilea. (Un aderent al lui Kant):

Nu știu nimic despre lucru, și iarăși nimic despre suflet.
Ambele numai se par; dar ele nu sunt părerii¹²⁰³.

Al șaselea. (Un aderent al lui Fichte):

Eu sunt eu, și eu însumi mă pun; și când pune-mă însumi
fără a fi pus, ei, atunci eu și un non-eu am pus¹²⁰⁴.

Al șaptelea. (Un elev al lui Reinhold).

Cel puțin sunt cunoștințe! E un cunoscut prin urmare,
e și un cunoscător: cu cunoștința sunt trei¹²⁰⁵.

Elevul:

Domnilor, eu cu de-acestea nici câinele nu-l scot din casă.
O propoziție vreau, care să spună ceva¹²⁰⁶.

¹²⁰¹ *Ibidem.*

¹²⁰² *Ibidem.*

¹²⁰³ *Ibidem.*

¹²⁰⁴ *Ibidem.*

¹²⁰⁵ *Ibidem*, p. 83.

¹²⁰⁶ *Ibidem.*

Al optulea. (Un elev al lui Ekhardt Schmid, filosof moralist):

În teorie nimic nu se știe mai mult. Dar în praxă
e un temeinic precept: poți, așadar ești dator¹²⁰⁷.

Elevul:

Mi-am cugetat-o. De nu poți răspunde nimic mai temeinic,
vără numitul precept în capul cuiva curând¹²⁰⁸.

David Hume:

Nu mai vorbi cu mulțimea. Kant a-ncurcat toată lumea.
Vino la mine, eu sunt mie egal și-n infern¹²⁰⁹.

Întrebare juridică:

Ani îndelungi sunt de când mă servesc de-al meu nas ca de un jude.
Am eu deci în adevăr asupra lui vreun drept?¹²¹⁰

Pufendorf:

Greu de-nțeles este cazul! Dar pare-a vorbi pentru tine
prima lui slujbă, deci fii și mai departe stăpân¹²¹¹.

Îndoială de conștiință:

(În contra imperativului categoric în morală lui Kant)

Binele-l fac bucuros, dar, durere, cu simpatie;

¹²⁰⁷ *Ibidem.*

¹²⁰⁸ *Ibidem.*

¹²⁰⁹ *Ibidem.*

¹²¹⁰ *Ibidem.*

¹²¹¹ *Ibidem.*

astfel mă supără des gândul că nu-s virtuos¹²¹².

Hotărâre:

Alt mijloc aci nu-i. Ce morala dictează cu ură
și cu dispreț ai să faci. E categoric mandat¹²¹³.

Arhimede și școlarul:

La Arhimede venise odată un tânăr setos de știință.

Să mă înveți — zise el — arta divină a ta;

ea a dat patriei noastre fructe atât de mărețe

și de sambucă¹²¹⁴ păzi ale cetății zidiri.

Arta o crezi tu divină? Așa e, — răspunse înțeleptul.

Însă tot astfel fu ea și pân' a nu folosi

Vrei de la ea numai fructe? Ș-o muritoare le aduce.

Vrei pe zeiță? Atunci nu pe femeie s-o cauți¹²¹⁵.

Semănătorul:

Plin de speranță încrezi tu pământului grâul de aur,

și-n primăvară aștepti ca să rodească frumos.

Seamănă fapte tot astfel în brazdele vremii și, puse

cu-nțelepciune, pe-ncet pentru vecie înfloresc¹²¹⁶.

¹²¹² *Ibidem.*

¹²¹³ *Ibidem.*

¹²¹⁴ Sambucă – mașină de război la romani. Cf. „Transilvania”, XXXVI, 1905, nr. 2, martie-aprilie, p. 83.

¹²¹⁵ „Transilvania”, XXXVI, 1905, nr. 2, martie-aprilie, p. 83.

¹²¹⁶ *Ibidem*, p. 84.

Cântăreții vremilor vechi:

Spuneți-mi, unde sunt azi cântăreții de odinioară,
care desfătau cu grai viu cete-adunate-nprejur,
care fermecau chiar pe zeii din cer și pe oameni adese
până la cer îi înălțau pe-ale cântării aripi?
Încă trăiesc cântăreții, dar, ah, lipsesc fapte care lira
s-o-nvioraze, lipsesc cine s-asculte al lor cânt.
O, fericiți poeți din timpuri mai bune! prin veacuri
din gură-n gură zbura cântecul vostru simțit.
Evlavioși, ca pe zei vă primeau ș-admira fiecare
orice, vorbind sau formând, geniul vostru crea.
Se-nflăcări l-al cântărilor foc a mulțimii simțire,
și simțământu-i marea al cântăreților foc
și-l curăța totodată! Ferice, poetul atuncea
în al poporului glas clar auzea cântul său.
Lui i-apărea în viață cereasca divinitate,
care noi astăzi de-abia în mintea noastră-o zărim¹²¹⁷.

Columbus:

Mergi înainte, vâslaș curajos! Pot să râdă glumeții
ș-al marinarului braț să ostenească vâslind.
Tot înainte spre apus! și țărmlu ivise-va sigur.
În a ta minte tu-l vezi clar peste ape plutind.
Zeului ce te conduce te-ncrede și mării tăcute.
Chiar dacă n-ar există, totuși din unde-ar ieși.
Geniul stă cu natura pururea-n intim-alianță,

¹²¹⁷ *Ibidem.*

ceea ce el a promis: cu siguranță ea dă¹²¹⁸.

Cercul naturii:

Totul se-ncheie-n a ta-mpărăție, o, tu liniștit-o;
astfel bătrânul și el iarăși devine copil¹²¹⁹.

Geniul cu facla întoarsă:

Este plăcut și frumos al ei geniu cu facla lui stinsă,
dar pentru mulți moartea nu-i lucru așa de plăcut¹²²⁰.

Virtutea femeii:

Unui bărbat trebuiesc virtuți multe; el intră-n viață
curajos, la noroc, ca-ntr-un nesigur război.
Unei femei o virtute-i ajunge: să fie pururea
inimii dragă și iar ochiul s- vadă cu drag¹²²¹.

Cel mai frumos fenomen:

Dacă nici când n-ai văzut frumusețea-n minutul durerii,
n-ai văzut ce e frumos în cel mai 'nalt înțeles.
Dacă nici când n-ai văzut bucuria-n o față frumoasă,
tu bucuria nici când nu poți să zici c-ai văzut¹²²².

¹²¹⁸ *Ibidem.*

¹²¹⁹ *Ibidem.*

¹²²⁰ *Ibidem.*

¹²²¹ *Ibidem.*

¹²²² *Ibidem*, p. 85.

Tribunalul femeii:

Nu judecați, o femeilor, ale bărbaților fapte.
Despre bărbat, însă, voi spuneți al vostru cuvânt¹²²³.

Judecata femeiască:

Pentru bărbați judecata e-n minte; sentința femeii
e simțământul: când ea simte: a și judecat¹²²⁴.

Știința omenească:

Pentru că-ntr-însa citești, ce tu însuși ai scris pe a ei filă;
pentru că, spre a le privi, pui fenomenele-n rând
și din câmpia ei fără de margini tragi firele tale,
crezi c-a ta minte a-nțeleș tainele mării naturi.
Astfel descrie-n figuri astronomul a cerului boltă,
ca să privească ușor spațiul nemărginit.
Sori, ce-i despart depărtările Siriului, e-mpreună-n
coarnele Taurului și-n a Lebedei stea.
Dar înțelege el tainicul sferelor joc, când privește
pe planiglobul său mic cerul cu stelele lui?¹²²⁵

Așteptare și împlinire:

Tânărul corăbiază cu mii de catarge pe mare;
iar pe-al său vas, liniștit, intră bătrânul în port¹²²⁶.

¹²²³ *Ibidem.*

¹²²⁴ *Ibidem.*

¹²²⁵ *Ibidem.*

¹²²⁶ *Ibidem.*

Soarta comună:

Iată, urâm, ne luptăm, ne desparte voința și gândul;
dar într-aceea noi toți ne pomenim cu păr alb¹²²⁷.

Naturalistul și filosoful transcendental:

Dușmani să fiți între voi! este prea timpurie-alianța.
Numai cercând despărțiți vă veți uni-n adevăr¹²²⁸.

Cele trei epoci ale naturii:

Fabula-i dădu viața, știința de ea a lipsit-o,
înțelepciunea-i dă iar sufletul ei creator¹²²⁹.

Către mistici:

Adevăratul mister este tocmai ce stă înaintea
ochilor noștri în veci, și nu-i de nimeni văzut¹²³⁰.

Prieten și dușman:

Scump îmi e prietenul, dar de folos și dușmanul îmi este:
unul mi-arată ce pot, altul ce eu sunt dator¹²³¹.

Înțelepciune și prudență:

Vrei, o amice, să urci înălțimile înțelepciunii?
Pleacă riscând să fii răs de către cei iscușiți.

¹²²⁷ *Ibidem.*

¹²²⁸ *Ibidem.*

¹²²⁹ *Ibidem.*

¹²³⁰ *Ibidem.*

¹²³¹ *Ibidem.*

Scurt văzătorii văd țărmul plecării, dar nu și pe-acela,
unde puternicu-ți zbor se va opri oarecând¹²³².

Știința:

Unui e-naltă, cereasca zeiță, iar altuia-i este
zdravănă vacă de muls, ce-ntotdeauna-i dă unt¹²³³.

Kant și explicatorii săi:

Cum la atâția cerșetori un singur bogat le dă hrană!
Când împărații zidesc, au salahorii câștig¹²³⁴.

Alegere:

Nu poți plăcea tuturor prin arta și faptele tale?
pentru puțini fă destul, multor să placi este rău¹²³⁵.

Schiller!

Dacă pe cei mai de frunte ai veacului tău mulțămit-ai,
pentru toți timpii atunci prin a ta faptă ai trăit¹²³⁶.

Goethe!

Armonie:

(Probabil la adresa lui Goethe)

Ambii cătăm adevărul; tu în viață, io-n suflet;

¹²³² *Ibidem*, p. 86.

¹²³³ *Ibidem*.

¹²³⁴ *Ibidem*.

¹²³⁵ *Ibidem*.

¹²³⁶ *Ibidem*.

și fiecare-l găsim. Când este ochiul curat,
el întâlnește-n afară pe-a tot creatorul; când este
inima, lumea în ea se oglindește cum e¹²³⁷.

Table votive:

Ce zeul meu m-a-nvățat, ce mi-a fost de-ajutor-n viață,
cu mulțămită aduc jertfă aici la altar¹²³⁸.

Destinațiuni deosebite:

Sunt ocupați milioane, ca neamul mereu să existe,
dar omenirea-n puțini duce-nainte-al ei trai.
Mii de gemeni împrăștie toamna, de-abia însă unul
aduce fruct; ceilalți iar elemente devin.
Însă deși numai unu-ncolțește, el seamăn-o lume
de plăsmuiți ce-nfloresc mândre și tinere-n veci¹²³⁹.

Ce dă viață:

Și-n lumea psihică și-n cea organică, numai în culmea
vieții, numai în flori se plăsmuiesc vieți noi¹²⁴⁰.

Binele și frumosul sau două feluri de a fi folositor:

A omenirii plantă divin-o nutrești făcând bine,
iar prin frumos răspândești germenii plantei zidești¹²⁴¹.

¹²³⁷ *Ibidem.*

¹²³⁸ *Ibidem.*

¹²³⁹ *Ibidem.*

¹²⁴⁰ *Ibidem.*

¹²⁴¹ *Ibidem*, p. 87.

Deosebire de ranguri:

Ranguri și-n lumea morală sunt. Omul de rând ne plătește
cu ce el face, iar cei nobili cu ceea ce sunt¹²⁴².

Preț și valoare:

Ai ceva? împarte cu mine și eu îți plătesc ce-i cu dreptul.
Ești ceva? O, atunci vin sufletul chiar să-1 schimbăm¹²⁴³.

Puterea morală:

Nu poți simți ce-i frumos? Îți rămâne să vrei ce-i cu minte
și ca un spirit să faci ceea ce nu poți ca om¹²⁴⁴.

Comunicare:

Chiar și din cea mai rea mână mult bine face-adevăruț;
numai doar pentru frumos una sunt vas și cuprins¹²⁴⁵.

Povață politică:

Tot ce vei face, fă drept; dar aceasta să-ți fie, amice,
regula; nu stăruie ca să faci tot ce e drept.
Este de ajuns ca să fie desăvârșit ce vei face;
numai cei falși vreau mereu tot ce e desăvârșit¹²⁴⁶.

¹²⁴² *Ibidem.*

¹²⁴³ *Ibidem.*

¹²⁴⁴ *Ibidem.*

¹²⁴⁵ *Ibidem.*

¹²⁴⁶ *Ibidem.*

Eruditul:

Nu pentru dânsul cresc fructele pomului ce el sădește.
Fructul științei îl guști numai fiind om de gust¹²⁴⁷.

Conducătorii vieții. (Frumosul și sublimul)

Două frumoase genii le ai ca tovarăși pe calea vieții
Ești fericit când, uniți, ambii de-alături îți stau
Unul cu vesele glume scurtează al tău drum, și la brațu-i
mult mai ușoară tu simți soarta și sarcina ta.
El te-nsoțește jucându-se până la marea veciei,
unde pe adâncul abis stă muritoru-ngrozit.
Altul aici, hotărât, serios și tăcut te primește
și la giganticu-i braț trece-vei lin peste adânc.
Dar niciodată tu nu te-nchina unui singur! Să nu-ncrezi
primului cinstea ce ai, ș-al tău noroc celuiilalt!¹²⁴⁸

Sublimul:

Cauți mărețul, sublimul? Tu poți ca să-l vezi într-un arbore
Ce este el fără-a ști, caută știind tu să fii¹²⁴⁹.

Nemurirea:

Ce-ți este frică de moarte! Dorești nemurirea? Trăiește-n
marele Tot! El va sta, când tu demult nu-i mai fi¹²⁵⁰.

¹²⁴⁷ *Ibidem.*

¹²⁴⁸ *Ibidem.*

¹²⁴⁹ *Ibidem.*

¹²⁵⁰ *Ibidem*, p. 88.

Datorie pentru toți:

Să năzuiești totdeauna la-ntreg; și de nu poți fi-ntregul,
ca mădular de folos lâng-un întreg să te legi¹²⁵¹.

Ieșirea din viață sau libertatea ideală:

Două căi stau deschise-nainte-ți afară din viață:
una e spre ideal, alta conduce-n mormânt.
Dacă pe-ntâia voiești ca s-apuci, te grăbește pân-parcă
nu vine spre a te târî fără să vrei spre mormânt¹²⁵².

Copilul în leagăn:

Prunc fericit! al tău leagăn o lume-ți e fără de margini.
Fă-te bărbat și-ți va fi nemărginitul prea-ngust¹²⁵³.

Cheia:

Vrei ca să știi ce ești însuși? Vezi ce fac alții. Când pe alții
a-i înțelege voiești, uităte-n inima ta¹²⁵⁴.

Da, ai dreptate, o mare poet; însă nici două ramuri
din o tulpină ieșind nu sunt întocmai la fel.
Firea-i aceiași în toți, dar pe căi osebite îndreptată:
Unul e-n sufletul său înger, iar altul e drac,
Cum din părinți și strămoși hotărâtă li-i firea. Iubește

¹²⁵¹ *Ibidem.*

¹²⁵² *Ibidem.*

¹²⁵³ *Ibidem.*

¹²⁵⁴ *Ibidem.*

ca și un frate pe toți, nu crede însă ușor¹²⁵⁵.

Temă:

Nime[ni] să nu fie altui asemenea, ci fiecare
Celui prea-nalt. Întrebi cum? Fie tot insul perfect¹²⁵⁶.

Propriul ideal:

Numai ce simți este al tău, iar ce cugeți e al tuturor.
Simți doar pe zeul gândit, și el în tine va fi¹²⁵⁷.

Izvorul întineririi:

Credeți-mi, nu-i basm izvorul juneții de veci; el aievea
curge. Dar unde, întrebați? În poezie-l găsiți¹²⁵⁸.

M. Străjan!

¹²⁵⁵ *Ibidem.*

¹²⁵⁶ *Ibidem.*

¹²⁵⁷ *Ibidem.*

¹²⁵⁸ *Ibidem.*

1906

***[Scrisoarea unei demoazele sau coconite cuprinde
următoarea dorință așternută în versuri]*¹²⁵⁹:**

Eu a-și petrece într-o țară de fantezii,
Unde-a miroasă flori romantice mii de mii;
Unde-nfloresc istorii și povești de dor,
Unde joacă fețe trandafiri de amor
Unde se plimbă visuri dulci în sus și-n jos,
Unde pețitorul este îngrijit și duios.
În scurt eu a-și citi istorii și povești,
Care ne spun de căsătorii fără jale...

¹²⁵⁹ [„Gheorghe Barițiu, Un capitol din istoria ziaristicii românești ardeleni”, în „Transilvania”, XXXVII, 1906, nr. 1, ianuarie-februarie, p. 14.

[Pastelurile lui Alecsandri

**Conferință ținută în sala „Muzeului Asociațiunii” din
Sibiu, în 1 aprilie 1906, de Sebastian Stanca]¹²⁶⁰**

Iar când vine primăvara sufletul îi crește de bucurie:

Ah, iată primăvara cu sânu-i de verdeață
În lume-i veselie, amor, sperare, viață
Și cerul și pământul preschimbă sărutări
Prin raze aurite și vesele cântări¹²⁶¹.

Pământul însuși se simte fericit auzind tunetul de primăvară:

Văzduhul bubuiește!...pământul dezmoțit
Cu mii și mii de glasuri semnalului răspunde,
Și de asprimea iernii simțindu-se ferit,
De-o nouă-ntinerire ferice se pătrunde.
La răsărit urare! urare la apus!
Un cârd de vulturi ageri, rotindu-se pe sus,
Se-nalță, ca s-asculte mult vesela fanfară,
Ce buciumă prin nouri frumoasa primăvară¹²⁶².

(Tunetul)!

¹²⁶⁰ La anumite versuri din conferința susținută la „Muzeul Asociațiunii” din Sibiu, din anul 1906, Sebastian Stanca a asociat numele poetului Vasile Alecsandri cu anumite forte ale naturii sau obiecte și însușiri definitorii pastelurilor sale. Astfel, numele „Bardului de la Mircești” este înlocuit/asociat cu „Tunetul”, „Sania”, etc. Vezi „Transilvania”, XXXVII, 1906, nr. 2, martie-aprilie, p. 2.

¹²⁶¹ „Transilvania”, XXXVII, 1906, nr. 2, martie-aprilie, p. 2.

¹²⁶² *Ibidem*, pp. 2-3.

Caii scutură prin aer sunătoarele lor salbe,
Răpind sania ușoară, care lasă urme albe.
Surugiul chiuiește; caii zboară ca doi zmei
Prin o pulbere de raze, prin un nour de scânteii.

Pe câmpia înălbită, netedă, strălucitoare
Să văd insule de codri, s-aud câini la vânătoare,
Iar în lunca pudruită cu mărunț mărgăritar
Salt-o veveriță mică pe o creangă de stejar¹²⁶³.

(Sania)!

*Gerul, deși îl înzestrează cu atributele „aspru” și „sălbatic” ni-l prezintă
„ca un flăcău care strânge în brațe lunca amorțită și ca pe o mireasă:*

*...o încunună dinspre zori
Cu-n vâl alb de promoroacă și cu țurțuri lucitori¹²⁶⁴.*

*Lunca netedă strălucitoare tremură în pulbere de raze, nour de scânteii, e
pudruită cu mărunț mărgăritar,*

*iar zăpada cristalină pe câmpii strălucitoare
Pare un lan de diamante ce scârțâie sub picioare¹²⁶⁵.*

¹²⁶³ *Ibidem*, p. 3.

¹²⁶⁴ *Ibidem*.

¹²⁶⁵ *Ibidem*.

E secetă — și de căldură
Pe câmp porumbul se usucă
Mor vitele în bățatură
Și norii vin ca să se ducă...

Țăranii-n cârciumă s-adună
Pe câmp abia se mișcă o turmă
Tânguitor talanga sună
Ciobanul a rămas în urmă,

Cu cotul răzimat în bătă
El cată dus în depărtare
Dar seceta posomorâtă
Se-ntinde fără de hotare¹²⁶⁶.

(Pastel I)!

¹²⁶⁶ *Ibidem*, p. 4.

[Fragment din poezia *Noapte de vară*]¹²⁶⁷

de George Coșbuc

Iat-o! Plină, de spre munte
Iese luna din brădet
Și se-nalță-ncet, încet
Gânditoare ca o frunte
De poet

Ca un glas domol de clopot
Sună codrii mari de brad;
Ritmice valurile cad,
Cum se zbate-n dulce ropot
Apa-n vad.

Dintr-un timp și vântul tace;
Satul doarme ca-n mormânt
Totu-i plin de Duhul Sfânt:
Liniște-n văzduh și pace
Pe pământ.

¹²⁶⁷ *Ibidem*, p. 5.

[Fragment din poezia *Dimineața*]¹²⁶⁸

de Octavian Goga

Din funduri de peșteri vin umbre șirag
 Și-ascultă durerea cântării
De patima doinei și umbrele mor
 Cu lacrimi plâng genele zării
Și doina se zbate și frunzele plâng
 Și codrul prelung se-nfioară.
Când iată prin neguri cu sârg străbătând
 O rază solie pogoară:
Deschideți larg poarta cărunților brazi
 Să vie-mpăratul mării,
Să mângâie jalea nestinsului dor
 Să-mpace durerile firii.

¹²⁶⁸ *Ibidem.*

[Fragment din poezia *În codru*]¹²⁶⁹

de Octavian Goga

Când rătăcind bătrâne codru
Ajung la sânul tău de tată
La poarta-mpărăți-i tale
Plec fruntea mea înfierbântată,
Eu simt că-n lung șirag de lacrimi
Să sfarm-al genei mele tremur
Și ca un făcător de rele
La poarta ta eu mă cutremur.

[Fragment din poezia *Cântăreților de la oraș*]¹²⁷⁰

de Octavian Goga

Veniți să-ngenunchem cu toții
Pământul negru-i vechiul nostru tată
La sânul lui să râdem și să plângem
Cu sufletul și inima curată,
Să fim copiii iscusiți ai firii
Să învățăm din sfânta ei cântare
Și să asculte sufletele noastre
Mult înțeleapta firii îndurare.

¹²⁶⁹ *Ibidem*, pp. 5-6.

¹²⁷⁰ *Ibidem*, p. 7.

[*Plugurile*]¹²⁷¹

de Vasile Alecsandri

Noroc bun!... pe câmpul neted ies românii cu-a lor pluguri!

Boi plăvani în câte șase trag, se opintesc în juguri.

Plugarii apasă-n coarne; fierul taie brazde lungi,

Ce se-nșiră-n bătătură ca lucioase negre dungi.

Treptat câmpul se umbrește sub a brazdelor desime;

El răsună-n mare zgomot de voioasa argățime,

Iar pe lanul, ce în soare se zvâtează fumegând,

Cocostârcii cu largi pășuri calcă rar și meditând.

Acum soarele-i l-amiază; la pământ omul se-ntinde

Cârd de fete și neveste de la sat aduc merinde.

Plugul zace-n lan pe coaste, iar un mândru flăcăuș

Mână boii la izvoare și îi paște la imaș.

Sfântă muncă de la țară, izvor mare de rodire,

Tu legi omul cu pământul într-o dulce înfrățire!

Dar lumina amurgește, și plugarii către sat,

Hăulind pe lângă juguri se întorc de la arat.

¹²⁷¹ *Ibidem*, pp. 7-8.

[Fragment din poezia *Plugarii*]¹²⁷²

de Octavian Goga

A mea e lacrima ce-n tremur
Prin sita genelor se frânge
Al meu e cântul ce-n pustie
Neputincioasa jale-și plânge¹²⁷³.

*Plugarii lui Alecsandri sunt pururi veseli, doinitorii albastrei nevinovății,
pe când plugarii lui Goga sunt:*

Frați buni ai frunzelor din codru
Copii ai mândrei bolți albastre
Sfințiți cu lacrimi și sudoare
Țărâna plaiurilor noastre¹²⁷⁴.

sunt:

Creștini ce n-aveți sărbătoare
Voi cei mai buni copii ai firii
Ursiți din lacrimi și sudoare¹²⁷⁵.

sunt:

...oșteni fără de nume
Ce duc războiul mare al tuturor

¹²⁷² *Ibidem*, p. 9.

¹²⁷³ *Ibidem*.

¹²⁷⁴ *Ibidem*.

¹²⁷⁵ *Ibidem*.

Cei ce se sting în negură și uitare
Și cad și mor de cruda-mpovărare.
A tuturor durerilor din lume¹²⁷⁶.

*Goga pătrunde în sufletul acestui neam oropsit de oameni, din
sferele albastre ale lui Alecsandri ne cheamă pe pământ, ne arată toată
jalea și durerea, ce și-a făcut cuib la vatra acestei mizerii. El e convins că:*

În pacea obidirii noastre
Ca-ntr-un adânc întins de mare
Trăiește înfricoșatul vifor
Al vremilor răzbunătoare¹²⁷⁷.

*și de aceea ne cheamă la muncă, la luptă pentru ca să răzbunăm durerile
străbune, durerea unui neam ce așteaptă de mult o dreaptă sărbătoare, să
spulberăm atâtea patimi fără leacuri, să ridicăm acest neam străin în țara
lui, pentru ca el:*

...fratele bun cu glia
Să fie județul ceasului de mâine
Ce-ntr-un zorit aprins de dimineață
Cu mâna lui vitează, îndrăzneată
Zdrobi-va cartea legilor bătrâne¹²⁷⁸.

¹²⁷⁶ *Ibidem.*

¹²⁷⁷ *Ibidem.*

¹²⁷⁸ *Ibidem.*

[Fragment din poezia *Lunca de la Mircești*]¹²⁷⁹

de Vasile Alecsandri

Luncă, luncă, dragă luncă, vad frumos al țării mele
Mândră-n soare, dulce-n umbră, tainică la foc de stele.
O minune farmec dulce, o putere creatoare¹²⁸⁰.

Ele ne spun cât de dragi îi sunt florile, frunzele și păsările:

Și stejarul zice ierbii: Mult ești vie și gîngășă
Fluturașul zice florii: Mult ești mie drăgălașă
Vulturul uimit ascultă ciocârlia ciripind
Râu, izvoare, nouri, raze se împreună zâmbind¹²⁸¹.

*Ele ne povestesc câtă venerație și dragoste simte Alecsandri pentru
neamul său, pentru poporul de la țară:*

Sfântă muncă de la țară, izvor sacru de rodire
Tu legi omul cu pământul într-o dulce înfrățire¹²⁸².

O, farmec, dulce farmec al vieții călătoare
Profundă nostalgie de lin albastru cer

¹²⁷⁹ *Ibidem*, p. 10.

¹²⁸⁰ *Ibidem*.

¹²⁸¹ *Ibidem*.

¹²⁸² *Ibidem*, p. 11.

Dar gingaș, de lumină, amor de dulce soare
Voi mă răpiți când vine în țară asprul ger¹²⁸³.

Din cea zare luminoasă vine-un lung șir de cocoare¹²⁸⁴.

Fericite călătore! zburând iute pe sub ceruri,
Au văzut în repejune ale Africii mistere,
Lacul Cead și munții Lunii cu pustiu-ngrozitor,
Nilul alb, cărui se-nchină un cumplit negru popor¹²⁸⁵.

Și gândirea mea furată se tot duce-ncet la vale
Cu cel râu care-n veci curge, fără a se opri în cale¹²⁸⁶.

Româncuța mulțumește suflă-ncet peste cofiță
Și cu apă ne-ncepută udă rumena-i guriță
Iar drumețul după dânsa bea, fugarul își adapă,
Și se jură că pe lume nu-i așa de dulce apă¹²⁸⁷.

¹²⁸³ *Ibidem.*

¹²⁸⁴ *Ibidem.*

¹²⁸⁵ *Ibidem.*

¹²⁸⁶ *Ibidem.*

¹²⁸⁷ *Ibidem.*

Gerul dă aripi de vultur cailor în spumegare,
Ce se-ntrec pe câmpul luciu, scoțând aburi lungi pe nări.
O! tu, gerule năpraznic, vin' îndeamnă calul meu,
Să mă poarte ca săgeata, unde el știe și eu!¹²⁸⁸

Câmpie lungă, a cărei tristă zare
Sub cer, în fund, departe, misterios dispare¹²⁸⁹.

Iar drumețul după dânsa bea, fugarul își adapă,
Și să jură că pe lume nu-i așa de dulce apă¹²⁹⁰.

¹²⁸⁸ *Ibidem*, p. 12.

¹²⁸⁹ *Ibidem*.

¹²⁹⁰ *Ibidem*.

[Rodica]¹²⁹¹

de Vasile Alecsandri

Purtând cofița cu apă rece
Pe-ai săi umeri albi, rotunjori,
Juna Rodică voioasă trece
Pe lângă junii sămănători.

Ei cu grăbire îi sar în cale
Zicând: „Rodică, floare de crin,
În plin să-ți meargă vrerile tale,
Precum tu dragă ne ieși cu plin!”

S-ajungi mireasă, s-ajungi crăiasă
Calea să-ți fie numai cu flori,
Și casa casă și masa masă
Și sânul leagăn de pruncușori.
Ei zic s-o seamăn cu grâu de vară
Apoi cofița întreag-o beau;
Copila râde și-n calei zboară,
Scuturând grâul din părul său.

¹²⁹¹ *Ibidem*, p. 12.

[Fragment din poezia *Scara*]¹²⁹²

de George Coșbuc

Și o sărut mereu, mereu,
Orice-ați spune, orice-ați face
Nu știu cum, dar mie-mi place
Să sărut — așa sunt eu.

[...]¹²⁹³

O văd pe mama-n colțul șurii
Așază încet merinde în glugă
Înduioșată mă sărută
Pe părul meu bălan, pe gură.

Octavian Goga!

¹²⁹² *Ibidem*, p. 13.

¹²⁹³ *Ibidem*, p. 14.

[...] ¹²⁹⁴

Aș vrea să fiu acuma
În sat la noi acasă.

S-ascult cântarea asta
Cum picură domoală
Pe capul greu de gânduri
Să-1 culc la mama-n poală
Ea biata să-mi sărute
Lunițele pe frunte
Norocu-l să mi-1 vadă
În firele cărunte

Încetișor la sânu-i
Obrajii să-mi îngroape
Și lacrima nădejzii
Să-i tremure-n pleoape.

Octavian Goga!

¹²⁹⁴ *Ibidem.*

[...] ¹²⁹⁵

*Când icoana zădărnicită a unei sorți mai bune îi toarnă o adiere de
decepție în suflet, duioșia i se concentrează în chipul mamei, ce-i răsare
în gând:*

Și parc-o văd, s-ar bucura
De-o noră, biata mamă
Să-i deie sfaturi și s-o certe
Când nu va luă samă.

[...] ¹²⁹⁶

Dorurile mele	În zadar le caut
N-au întruchipare	Visurile mele
Dorurile mele-s	Strălucita salbă
Frunze pe cărare	Salbă de mărgele
Spulberate și strivite	Minunată și pierdută
Frunze pe cărare.	Salbă de mărgele.

Tot ce-mi țese noaptea
Zorile-mi destramă
Mi s-a dus norocul
Nu-l mai plânge, mamă,
La icoana preacuratei

¹²⁹⁵ *Ibidem.*

¹²⁹⁶ *Ibidem.*

Nu-l mai plânge, mamă.

[...] ¹²⁹⁷

Păcat de cine moare

Ferice de cei vii.

Vasile Alecsandri!

[...] ¹²⁹⁸

Nouri sunt ce nu fac umbră

Și dureri ce nu las' urme.

Vasile Alecsandri!

[...] ¹²⁹⁹

Viața-i datorie grea,

Și lașii se-ngrozesc de ea.

George Coșbuc!

[...] ¹³⁰⁰

Nu cercetă aceste legi

Că ești nebun când le-nțelegi.

George Coșbuc!

¹²⁹⁷ *Ibidem*, p. 15.

¹²⁹⁸ *Ibidem*.

¹²⁹⁹ *Ibidem*.

¹³⁰⁰ *Ibidem*, p. 16.

[Eminescu și românii din Ungaria]¹³⁰¹

— Idei culturale și literare —

**Conferință ținută în sala Muzeului „Asociațiunii” din Sibiu, la 19
februarie 1906, de Ion Duma**

[Horea]¹³⁰²

de Mihai Eminescu

Să priveasc' Ardealul lunii i-e rușine,
C-a robii copii-i pe sub mâini străine,
Ci-ntr-un nor de abur, într-un vâl de ceață
Își ascunde tristă galbena ei față.

Horia pe un munte falnic stă călare,
O coroană sură munților se pare.
Iar Carpații țepeni, îngropați în nor,
Își vuiau prin tunet gândurile lor.

„Eu am”, zise-un tunet, „suflet mare, greu,
Dar mai mare suflet bate-n pieptul său;
Fruntea-mi este albă ca de ani o mie,
Dară a lui nume mai mult o să ție”.

¹³⁰¹ *Ibidem*, pp. 17-26.

¹³⁰² *Ibidem*, p. 21.

— „'Na!ți suntem noi, munții'”, zise-un vechi Carpat,
„Dar el e mai mare, că ni-i împărat”.

Atunci luna iese, norilor regină,
Fruntea lui cea pală roșu o-nsenină,
Galbenele-i raze încing fruntea-i rece
Că părea din munte diadem de rege.

Și un stol de vulturi muntele-nconjur
Cugetând că-i Joe, Dumnezeuul lor,
Când în miezul nopții, cununat cu nimb,
Fulgere aruncă sus de pe Olimp.

(„Poezii postume”, ed. Chendi, pp. 33-34).

[Versuri din poezia *Epigonii*]¹³⁰³

de Mihai Eminescu

Așa a scris despre noi și despre ai noștri acel Mihail Eminescu, în mintea căruia s-au înfrățit — mai puternice decât la oricare bărbat al vremii sale — simțul realității cu dorul fierbinte de ideal. El nu s-a pierdut în clădirea palatelor de gheață, nu și-a:

„Împărțit gândirea pe sisteme numeroase,

„N-a pus haine de imagini pe cadavrul trist și gol”¹³⁰⁴.

nici

„N-a cârpit cerul cu stele, n-a mânjit marea cu valuri”¹³⁰⁵.

¹³⁰³ *Ibidem*, p. 26.

¹³⁰⁴ *Ibidem*.

¹³⁰⁵ *Ibidem*.

1909

[Jertfa zidirii la români]¹³⁰⁶

de Iosif Popovici

I

[Mănăstirea Argeșului]¹³⁰⁷

Pe Argeș în jos,
Pe un mal frumos¹³⁰⁸

.....

*trece Negru Vodă cu 9 meșteri mari și cu ei Manole, care-i întrece, să
caute loc de mănăstire. În cale ajung un mic ciobănaș, care doinea din
fluier. Cum îl vede Negru-Vodă, îl și întreabă, dacă a văzut, pe undeva
păscând turma, în sus și în jos, pe Argeș:*

Un zid părăsit
Și neisprăvit¹³⁰⁹.

Ciobănașul le răspunde pozitiv, că a văzut zidul, dar:

Câinii cum îl văd
La el să reped
Și latră a pustiu
Și urlă a morți¹³¹⁰.

¹³⁰⁶ Idem, XL, 1909, nr. 1, ianuarie-martie, pp. 14-22; Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 122-128.

¹³⁰⁷ „Transilvania”, XL, 1909, nr. 1, ianuarie-martie, pp. 15-17.

¹³⁰⁸ *Ibidem*, p. 15.

¹³⁰⁹ *Ibidem*.

¹³¹⁰ *Ibidem*.

Domnul se înveselește și pornește cu meșterii spre zid, alege acest loc de mănăstire și le zice:

Calfe și zidari
Curând vă siliți
Lucrul de-l porniți
Ca să-mi ridicați
Aici să-mi durați
Mănăstire înaltă
Cum n-a mai fost altă.
Că voi da averi,
V-oi face boieri,
Iar de nu, apoi
V-oi zidi pe voi
V-oi zidi de vii
Chiar în temelii!¹³¹¹

II.

Condițiile puse, meșterii întind sforile, sapă șanțurile de temelii, pornesc lucrul cu zor:

Dar orice lucră
Noaptea se surpă¹³¹².

Astfel au lucrat 4 zile, dar în zadar. Domnul îi amenință, că-i pune în temelii. Meșterii lucrau tremurând, iar Manole(i) nici că mai lucră, ci

¹³¹¹ *Ibidem*, pp. 15-16.

¹³¹² *Ibidem*, p. 16.

s-a culcat și a visat un vis. Când se scoală le spune calfelor visul chemându-i la sine:

O șoaptă de sus
Aievea mi-a spus
Că orice am lucra
Noaptea s-a surpa
Pân' om hotărî
În zid de-a zidi
Cea întâi soțioară
Cea întâi surioară
Care s-a ivi
Măine în zori de zi
Aducând bucate
La soț ori la frate¹³¹³.

Le mai zice mai departe, dacă voiesc să gate sfânta mănăstire să se lege cu jurământ să facă acest lucru și să păstreze taina.

III.

Măine în zori de zi se trezește Manea, se suie pe schele și vede în câmp că-i aduce:

Soțioara lui
Floarea câmpului
Prânz de mâncătură
Vin de beătură¹³¹⁴.

Inima-i sare din loc și se roagă lui Dumnezeu să deie:

¹³¹³ *Ibidem.*

¹³¹⁴ *Ibidem.*

O ploaie cu spume,
Să facă păraie,
Să curgă șiroaie¹³¹⁵.

*și să-i oprească mândra în vale, și s-o întoarcă din cale. Domnu îi ascultă
ruga, norii s-adună, cerul se întunecă și ploaia curgea spumegată, dar nu
oprește mândra, care se tot apropia. Manea se roagă din nou lui
Dumnezeu să sufle un vânt puternic pe pământ:*

Brazii să-i despoaie,
Paltinii să îndoiaie
Munții să răstoarne¹³¹⁶

*și să-i întoarne mândra din cale la vale. Dar Ana, nevasta lui Manole, nu
se întorcea, ci tot se apropia și amar de ea, că ajungea.*

Calfele se veseleau:

IV.

Iar Manea turbă,
Mândra-și sărută
În brațe o luă
Pe schele o urcă,
Pe zid o puneă
Și glumind zicea:
Stai, mândruța mea,
Nu te speria
Că vrem să glumim.

¹³¹⁵ *Ibidem.*

¹³¹⁶ *Ibidem.*

Și să te zidim!¹³¹⁷

Ana râdea veselă, iar Manea ofta, când vedea că ea se încredea și apucau de a zidi zidul, ca să împlinească visul:

Zidul se suia

Și o cuprindea

Pân' la gleznișoare

Pân' la pulpișoare¹³¹⁸,

iar biata Ana-și pierdea voia bună ți începea să se vaiete bărbatului ei, Manoli, rugându-l să lasă gluma, căci:

Zidul rău mă strânge

Trupușoru-mi frânge!¹³¹⁹

Dar Manea tăcea și zidea mereu pân-ce zidul a ajuns:

Pân' la costișoare

Pân' la țâțișoare¹³²⁰.

și ea se vaită mereu, Manoli turba de durere și zidea mereu, așa că zidul a ajuns:

Pân' la buzișoare

Pân' la ochișori¹³²¹,

la urmă apoi a cuprins-o zidul de tot și Manoli n-o mai vedea, dar o auzea din zid cum zice:

Manoli, Manoli,

Meștere Manoli

¹³¹⁷ *Ibidem*, p. 17.

¹³¹⁸ *Ibidem*.

¹³¹⁹ *Ibidem*.

¹³²⁰ *Ibidem*.

¹³²¹ *Ibidem*.

Zidul rău mă strânge
Viața mi se stinge!¹³²²

V.

Pe Argeș în jos vine Negru Vodă să se închine la mănăstire. De bucurie nu vrea să fie alta mai luminoasă și mai frumoasă. Din acest motiv tocmai întreabă meșterii sub jurământ de știu să facă alta mai frumoasă. Ei, stând pe acoperiș, se mândreau și răspund:

Află că noi știm
Oricând să zidim
Altă mănăstire
Pentru pomenire
Mult mai luminoasă
Și mult mai frumoasă!¹³²³

Domnul cade pe gânduri și dă poruncă să strice schelele și să-i lase pe acoperiș să putrezească. Meșterii își fac aripi din șindrile, dar cum încearcă să zboare cad jos și se prăpădesc. Rămâne numai bietul Manoli sus pe acoperiș și când dă să zboare și el și se aruncă, aude din zid glasul nădușit și iubit al Anei lui:

Manoli, Manoli,
Meștere Manoli!
Zidul rău mă strânge
Țâțîșoara-mi plânge

¹³²² *Ibidem.*

¹³²³ *Ibidem.*

Copilașu-mi frânge!¹³²⁴

*Cum o aude Manea ochii i se învelesc, lumea se întoarce în jurul
lui, norii se-nvârtesc și el cade mort de pe acoperiș. Unde cădea se făcea:*

O fântâna lină

Cu apă puțină,

Cu apă sărată

Cu lacrimi udată!¹³²⁵

[Meșterul Manole]¹³²⁶

*Domnul Negru Vodă trece-n sus pe Argeș într-o trăsură verde și
aurită, trasă de opt telegari. Cu el duce zece meșteri mari, între cari
Manole e cel mai meșter. Caută neîncetat prin aluniș și cărpiniș*

Un zid învechit

Un zid părăsit¹³²⁷,

*dar în zadar. Se întâlnește cu un noiaș (probabil doinaș) purcăraș, care
păzea o turmă de porci. Îi dă bună ziua și-l întreabă de zid, făgăduindu-i
răsplată. Purcărașul îi răspunde că a văzut zidul părăsit și mucezit*

unde se-ndesește

trestică

pitică

răchită

¹³²⁴ *Ibidem.*

¹³²⁵ *Ibidem*, p. 18.

¹³²⁶ *Ibidem*, pp. 18-22.

¹³²⁷ *Ibidem*, p. 18.

înflorită
papură
înverzită¹³²⁸.

*numai nu poate merge să-i arate locul de teama lupilor, că-i mănâncă
porcii și-l bate stăpânul de moarte. Negru Vodă îi făgăduiește cinste, milă
și despăgubire de*

scroafă cu purcei
O sută cinci lei;
de tot mascurul
ți-oi da galbenul¹³²⁹.

*Porcărașul se înduplecă și-i duce la zid, care era-n apropiere.
Când îl vede Domnul învechit și mucezit descalecă, își face cruce și se
închină și ocolește zidul. Manole, care până acum avea inima rece, bate-
n palme și zice:*

Doamne Negru Vodă
iată c-am găsit
și am nemerit
loc de mănăstire
pentru pomenire.
Var și cărămidă
Că-i pustie multă
Că-i lucrare lungă!¹³³⁰

¹³²⁸ *Ibidem.*

¹³²⁹ *Ibidem.*

¹³³⁰ *Ibidem.*

Negru Vodă de bucurie repetă aproape aceste cuvinte și poruncește să se aducă var și cărămidă. Manole începe lucrul, întinde sforile, zorește lucrul și zidea zidul. Dar ce

Ziua că-mi zidea

Noaptea se surpa

C-așa Domnul va¹³³¹.

Și așa s-a întâmplat trei ani de zile, în zadar începea, în zadar zidea și în zadar întărea zidul, că el tot se surpa. Manole cade pe gânduri și oftează dar fără orice folos. Se scoală de noapte și lucră, ziua nu lucră, dar din ochi tot măsură și gându-și tot frământa. La asfințit de soare, când se lasă lucrul, el nu se duce acasă, ci rămâne la mănăstire și se culcă pe zid, și abia ațipea i se și arată un vis, care-i spunea, că în zadar lucră, că zidul nu va sta

Până n-o clădi

Până n-o zidi

Chiar în temelie

Tânără și vie

D-o dalbă soție¹³³².

Noaptea trece, se face ziuă. Vede zidul jos și iar se gândea cât ținea ziua. Seara când se lăsă de lucru își cheamă calfele, pune icoana pe masă și le zice:

Nouă meșteri mari,

Calfe de zidari,

Și cu mine zece

¹³³¹ *Ibidem.*

¹³³² *Ibidem*, pp. 18-19.

Stă inima-mi rece.
Io că v-am chemat
Și v-am adunat
Vorbă să vorbim
Sfat să sfătuim
Plan să plănuim
Că zid ce zidim
Surpat îl găsim¹³³³.

Și apoi le spune visul adevărat, care cere jertfa zidirii. Continuă mai apoi:

Hai să ne-nchinăm
Hai să ne legăm,
Și hai să jurăm
Jurământul mare
Pe pâine și pe sare
Pe sfinte icoane:
Care mândrișoară,
Care soțioară
Întâi c-o veni
Joi de dimineață
Pe nor și pe ceață
Aici în departe
S-aducă bucate,
Voi s-o apucați
În brațe s-o luați
În zid s-o aruncați

¹³³³ *Ibidem*, p. 19.

Cu cap să scăpați¹³³⁴.

Toți se leagă pe pâine, pe sare, pe sfinte icoane și pe dulci soțioare. Cei 9 meșteri mari nu țin jurământul, se vorbesc pe drum când merg acasă și le spun femeilor lor să nu vină joi dimineața la mănăstire cu bucate. Manole iar rămâne la zid, se culcă cu capul pe o piatră. Noaptea trece și dimineața zidul e surpat. Se scoală în cap de ziuă și scrie o scrisoare acasă, o mână pe vânt c-o slugă. Nevastă-sa, Caplea, cunoaște scrisoarea și plină de bucurie citește:

Drăguță Caplea,
Soțioara mea,
Ai un bou bălan
Ce-i pierdut d-un an.
Ia să mi te scoli
Crânguri să-mi răscoli,
De le-i nimeri.
Și de le-i găsi,
Ia să mi te apuci
La tăiat să-l duci
Și din carnea lui
Bucate să-mi faci,
La zid să-mi aduci
Pe nor și pe ceață
Joi de dimineață¹³³⁵.

¹³³⁴ *Ibidem.*

¹³³⁵ *Ibidem.*

Caplea făcea întocmai cum eră scris în scrisoare și joi dimineața, cu roua-n spinare, cu bruma-n picioare, găsește boul, îl taie, gătește bucate și pleacă să le ducă la zid. Caplea zorea și se apropia, iar bietul Manole o zărește de sus pe câmp, oftează adânc și zice:

Iacăt-o că vine

Sărmanul de mine!¹³³⁶

lăcrămează, își face cruce și se roagă la cer:

Dă, Doamne, ș-acum

Ca să crească în drum

Un verde hățiș

Un mare stufiș

Ș-un rug curmeziș.

Doar s-o speria

Doar s-o împiedeca,

Bucate o vărsă

N-apoi c-a plecă,

Altele să ia

D-o întârzia...¹³³⁷

Dumnezeu îi ascultă ruga și acum, ca totdeauna. Caplea se sperie, se împiedică, varsă bucatele și pleacă înapoi după altele. Se ia în grabă și zorește din nou către zid. Manole o vede din nou venind pe câmp și iar se roagă ca mai înainte cu ochii spre cer făcându-și cruce. Dumnezeu îi ascultă ruga și-i trimite în drum:

Lupoaică turbată

Cu gura căscată

¹³³⁶ *Ibidem*, p. 20.

¹³³⁷ *Ibidem*.

Cu limba înfocată¹³³⁸.

Biata Caplea se sperie și acum, varsă bucatele și aduce altele din nou. Iar sârmanul Manole o observă și a treia oară pe câmp, lacrimile-i curgeau și se roagă să-i iese-n cale:

D-o scorpie mare

Cu gura căscată

Cu limba înfocată¹³³⁹.

Scorpia îi iese, dar văzând biata Caplea că trece vremea, nu se mai sperie de rândul acesta, cotește drumul și taie câmpul, își zorește mersul și ajunge la zid. Zidarii încep să râdă când o văd, iar bietul Manole se uită la cer, oftă din suflet și din gură le zicea:

Știți rămășagul,

Știți jurământul:

Care mi-o veni

Mai de dimineață

Pe nor și pe ceață,

Voi s-o apucați

În brațe s-o luați

În zid s-o aruncați!¹³⁴⁰

Nu sfârșea vorba bine, plânsul îl înecă. Calfele puneau-n zid pe Caplea și o zidea. Manole însă da sacadat porunca sinistră:

Var și cărămidă,

Că-i pustie multă,

Că-i lucrare lungă!¹³⁴¹

¹³³⁸ *Ibidem.*

¹³³⁹ *Ibidem.*

¹³⁴⁰ *Ibidem.*

¹³⁴¹ *Ibidem.*

Caplea zâmbea, iar ei o zideau de-a binelea. Zidul se înălța și se întărea și mi-o cuprindea. La urmă o prinde grija și le zice din gură:

De vă e de glumă
Gluma nu e bună!¹³⁴²

Ei n-o ascultă, ci zoresc cu zidul, pun la cărămizi și toarnă varul. Zidul crește mereu și se aude foarte des comanda:

Var și cărămidă
Că-i pustie multă,
Că-i lucrare lungă!¹³⁴³

Când vede Caplea că nu-i glumă, o prinde plânsetul și o cuprinde vaietul se adresează bărbatului ei, meșterului Manole, să lase gluma, că nu e bună, fiindcă:

Zidul că mă strânge,
Țâțișoara-mi curge
Copilașu-mi plânge!¹³⁴⁴

Manole nu zicea nimic, plângea numai și striga:

Var și cărămidă
Că-i pustie multă,
Că-i lucrare lungă!¹³⁴⁵

Zidul însă se ridică. Biata Caplea abia mai răsufală și în zadar se rugă lui Manole, dar în fine, când zidul i-a astupat glasul se înduioșează Manole, începe a plânge și-i dă răspuns:

Copilașul tău
Pruncușorul meu

¹³⁴² *Ibidem.*

¹³⁴³ *Ibidem*, pp. 20-21.

¹³⁴⁴ *Ibidem*, p. 21.

¹³⁴⁵ *Ibidem.*

Vază-l Dumnezeu.
Tu cum l-ai lăsat
În pat desfășat,
Zânele c-or trece,
La el s-or întrece,
Și l-or apleca,
Țâță că i-or da;
Ninsoare de-o ninge
Pe el mi l-o unge;
Ploi când or ploua,
Pe el l-or scălda;
Vânt când o sufla
Mi l-o legăna
Dulce legănare
Pân' s-o face mare!¹³⁴⁶

*Nu poate, sfârși vorba, plânsul îl îneacă și se depărtează de zid.
Calfele însă zidesc cu zor, căci ei n-au avut de ce să le fie milă. Zidul
înălțat nu se mai surpă. Sfânta mănăstire se isprăvește, dar, pe când lucră,
tot se mai auzea glasul răgușit și vaietul topit al Caplei:*

Manole, Manole
Meștere Manole,
Zidul rău mă strânge,
Țâțișoara-mi curge
Copilașu-mi plânge!¹³⁴⁷

¹³⁴⁶ *Ibidem.*

¹³⁴⁷ *Ibidem.*

Într-o duminică, zi cu soare, se-ntoarce Negru-Vodă de la vânătoare și vede mănăstirea ridicată. Își îndreaptă calul într-acolo și nu se oprește până nu ajunge. Se dă jos de pe cal și o admiră din toate părțile. Mulțumește că i s-a împlinit dorința, crede:

C-astă mănăstire
O fi pomenire
Și nu s-o vedea
În lume alta,
Alta ca dânsa!¹³⁴⁸

Manole însă de sus de pe acoperiș clătină din cap și-l pune păcatul să-i zică lui Vodă:

Doamne Negru-Vodă,
Mare-i și frumoasă,
Mândră ș-arătoasă
Sfânta mănăstire,
Chip de pomenire,
Dar, cum este ea,
Zău pe legea mea,
C-așa lucrătură
Și ferecătură
Mi-e de învățătură.
De m-oi bizui,
Altele-oi croi,
Mult mai arătoase
Și mult mai frumoase!¹³⁴⁹

¹³⁴⁸ *Ibidem.*

¹³⁴⁹ *Ibidem*, pp. 21-22.

Lui Negru-Vodă i-au căzut greu vorbele acestea, cade pe gânduri și dă peste scurtă vreme porunca să taie schelele și să lase meșterii sus pe acoperiș să piară, ca să nu facă cumva altă mănăstire mai frumoasă. I-a lăsat anume sus pe înveliș:

Zidul ca să-i ție,
Vântul să-i adie
Ploaia să-i înmoaie
Foamea să-i îndoiaie¹³⁵⁰.

Așa stau pe acoperiș trei zile de vară și postesc, mai stau alte nouă, dar îi rupe foamea. Se sfătuiesc și calfele iau scânduri, își fac aripi, dar cum zboară cad jos și se fac stană de piatră. Meșterul Manole mai stă sus încă cinci zile, dar văzând că nu mai poate răbda ia șișă și-și face și el aripi, le țântuie cu cuie de fier și de oțel, dar unde bătea, sângele țâșnea. Zboară și Manole, dar cade și se face cruce de piatră. Alătura de el izvorăște un izvor:

Cu apă sărată
Trecută prin piatră,
Cu lacrimi sărate
De Caplea vărsate¹³⁵¹.

¹³⁵⁰ *Ibidem*, p. 22.

¹³⁵¹ *Ibidem*.

[Podul din Arta]¹³⁵²

(Baladă folclorică în limba aromână)

Erau trei meșteri lăudați, ce puteau tot face. Vestea lor a ajuns și la împăratul, care-i cheamă printr-un om să le poruncească ca să-i facă podul din Arta. Ei se duc și-și cer trei zile de cugetare, se leagă să facă podul în 7 ani, numai să le dea toată cheltuiala împărăția și să-i lase să-și aducă familiile, că erau însurați. Împăratul se leagă sub jurământ să le dea toate, să-i facă pod sănătos, că dacă nu îi taie pe toți trei ca pe oi. Ei își aduc familiile din Nănta în Arta și încep lucrul, săpau temeliile, rânduiau pietrele, dar

Tută dua țe lucra

Apa noaptea l-u nica¹³⁵³.

Așa lucrau în zadar, mai odihnesc, lacrimi negre plâng și termenul s-apropie fără ca podul să fie gata. Într-o zi de dimineață când se spală pe față meșterul mai mare, vede o pasăre măiastră, ce tot sare pe cracă și-i ciripește. Meșterul mare se uită la ea și ea-i zice, să nu se jelească, ci dacă vrea să termine podul atunci:

A niiclui frate nveastă s-loați

Tru thimealii s-u băgați

¹³⁵² *Ibidem*, pp. 22-28. Baladă în limba aromână. Din păcate, nu am putut insera toate simbolurile specifice limbii vorbite în zona balcanică. Calculatorul nu are toate setările specifice acestei limbi sau dialectele derivate (istro-român, megleno-român, etc). Am corectat, adaptat și îndreptat versurile cât a fost posibil, în măsura setărilor existente la calculator (PC).

¹³⁵³ „Transilvania”, XL, 1909, nr. 1, ianuarie-martie, p. 22.

Nviie, n viie s-o-nvăliți
Jali s niilă s nu mutriți!¹³⁵⁴

Meșterului i se rupe inima când aude această prevestire, că nora mică avea băiat mic, care nu putea umbla și-l chema Constantin. Se cugetă și-i vine, că așa a urzit Dumnezeu să se ridice podul prin moartea cumnatei lui. Trimise acasă porunca ca nora mică să se gătească și să aducă de mâncare. Ea-și alăpta băiatul și-l adormi. Se găti frumos și veni la râu. Le dădu binețe, îi întrebă, ce au lucrat șase ani:

Doamnă ș noi nă ciudisim,
Puntea de anda o ahiursim,
Duă ș noapti tuți lucrăm
Ș nu putem tra s-o împrustăm.
Ma-marlu nă dimîndă,
Cu giurat nă sprigiură,
Astă-n-di prîndu care să aducă,
S nu-l alăsăm tra si-și fugă,
Ma-n thimealii si-l băgăm,
Puntea s-putem s-o adărăm¹³⁵⁵.

Ea nu pricepea, ce-i vorbeau meșterii, se uită în continuu la bărbatu-său, care plângea neîncetat. Și nu-nțelege de ce plânge. Îl întreabă, el îi spune că i-a căzut inelul în groapa temeliei și nu-l poate găsi și o roagă să i-l caute. Ea intră în groapă, cum îi spusese bărbatul. Meșterii o zidiră în temelii. Ea, nefericita, strigă în gura mare, se vaită, își sfâșia

¹³⁵⁴ *Ibidem.*

¹³⁵⁵ *Ibidem*, pp. 22- 23.

carnea, își smulgea perii din cap, dar nimeni n-o ascultă. Ea se roagă din nou de ei, s-o asculte numai o vorbă:

Țâța s ni-o alăsați n afoară
Natlu di foami s nu-ni moară.
Ea pitreațiți si ni-l aducă
Tra si-l bag pri țâța s sugă,
Că i niic și nicriscut,
Nimprustat, multu minut!¹³⁵⁶

Cântecul se termină apoi cu un blestem: Cum tremură ea, sârmana, așa să tremure și podul. Din călătorii ce vor trece pe pod să se înece cei mai mulți, iar pe an să se înece atâția oameni, câți peri are ea pe cap. În Varianta din „Veria” (cf. Papahagi, pp. 1044/1045) blestemul e mai complet, căci ne spune că au fost trei surori și toate au fost zidite de meșterii săi, una la Bistrița, alta la Vardar, iar ea cea mai mică la podul din Arta¹³⁵⁷.

Variante ale baladei populare „Podul din Arta” la națiunile vecine:

- a) ungurești (nu este menționat câte variante există în limba maghiară);
- b) sârbești (mai multe variante în limba sârbă);
- c) albaneze (3 variante în limba albaneză);
- d) bulgărești (4 variante în limba bulgară);
- e) grecești (5 variante în limba greacă)¹³⁵⁸.

¹³⁵⁶ *Ibidem*, p. 23.

¹³⁵⁷ *Ibidem*.

¹³⁵⁸ *Ibidem*, pp. 23-26.

[Sava Letinul]¹³⁵⁹

Baladă populară din Dobrogea

Zinca un fecior însoară,
Boier Răducan îl cheamă,
Iancu Vodă mi-l cunună.
Dar fata de unde-o ia?
Chez din târg din Dobrogea
Ia fata letinului
Lui Sava păgânului,
Lui Sava letin bogat
Și de lege lăpădat
Și-n cruce nebotezat...

(Burada, *O călătorie în Dobrogea*, 1880, p. 211)!

¹³⁵⁹ Idem, XL, 1909, nr. 2, aprilie-iunie, p. 51.

[*Strigoii*]¹³⁶⁰

de Mihai Eminescu

Comentariu de: Dr. Alexandru Bogdan

Pe la anul 550 d. Chr. există o domnie de popoare nomade, în stepele turanice, care domnie se extinde până la Volga. Conducătorul avarilor, popor turco-finic care s-au desprins din acest imperiu, a trebuit să-i treacă deci peste Volga. Acesta, după poet, este Arald, care așa-dară după vorbele poetului cu dreptate

În valurile Volgăi cerca(m) cu spada vad¹³⁶¹,

deoarece nu numai el, Chaganul lor, ci întreg poporul, barbar și nomad, rotea flămânzii ochi după țări de pradă, după pământuri noi. Avarii, după ce trecură Volga, se așezară în stepele din nordul Mării Negre, și la 558 se amintesc trimiși de-ai lor la Constantinopol. Această așezare paralizează, se pare, versul (7)

Pe Nistru tăbărâsem, poporul tău să-mpil¹³⁶².

Însă momentul, din care se pornește acțiunea în „Strigoii” este un atac al avarilor. Arald vine ca dușman și rămâne ca prieten prins. Deci o luptă istorică a putut numai să îndemne pe poet de a folosi acest motiv de

¹³⁶⁰ Idem, XL, 1909, nr. 3, iulie-septembrie, pp. 1-18.

¹³⁶¹ *Ibidem*, p. 4.

¹³⁶² *Ibidem*.

*fond al întâmplărilor. De la 568 când avarii năvăliră în Ungaria și supuseră și popoarele slave, care erau pe aici, și până pe la 641, când un alt popor nomad, bulgarii, îi strâmtorară în Panonia, ne-au rămas vești de mai multe năvăliri și învingeri ale lor. În două rânduri, la 579 și la 583, Hanul lor, Baian, năvăli, odată cu o oaste de 60.000 călăreți în țara din nordul Dunării, în Moldova deci, împăratul roman Mauricius trimise pe Priscus în contra lor și acesta ajunse cu oastea în Muntenia de azi. În lupta ce s-a dat între ei și fratele lui Mauricius, Petru, la 595, avarii rămaseră învingători*¹³⁶³.

*Peste doi ani apărură înaintea Tesalonic-ului, având în oastea lor și slavi, adică, vorbind în termenii poeziei, supuși de-ai Măriei. La 600 ei iarăși bătură pe romani, dar legară o pace scurtă, se face pace și în poezie, — și recunoscură drept hotar Dunărea, cărui fapt îi corespunde în poezie versul 11*¹³⁶⁴.

*Pe plaiuri dunărene poporu-și opri mersul*¹³⁶⁵.

*care față de versul unde se spune că ei au tăbărât pe Nistru trebuie interpretat în sensul că poporul lui Arald s-a așezat cu pace în locurile și laolaltă cu poporul stăpânit de Maria; la Nistru fusese numai tabăra, unde era să se întâmple lupta, care însă a rămas. La 601 fu iarăși război, la 626 avarii atacară chiar Constantinopolul. E deci probabil, că întâmplările și luptele anului 600 sunt privite de fondul istoric al „Strigoilor”*¹³⁶⁶.

Un alt popor, care se pare că a deșteptat interesul poetului, dovada probabilității vom da-o îndată, sunt longobarzii, un popor germanic, de-

¹³⁶³ *Ibidem.*

¹³⁶⁴ *Ibidem.*

¹³⁶⁵ *Ibidem.*

¹³⁶⁶ *Ibidem*, pp. 4-5.

al lui Odin. Ei veniră din nord și se coborâră în Italia, spre Roma, încotro îi conduse la 568 regele lor Alboin, care cuceri Milanul și Pavia. Aceștia au inspirat poate versurile¹³⁶⁷:

Căci Odin părăsise de gheață nalta-i domă,
Pe zodii sângeroase porneau a lui popoare
...Curgând spre vechea Romă¹³⁶⁸.

Ce ar putea fi comun e prea puțin, prea obișnuit și prea îndepărtat. Mai aproape stau regii danezi Harald Hiltetand și Sarald Blaatand prin faptul că barbarul Arald a primit creștinismul, ceea ce noi conchidem din versul 21:

Și de-azi a mea viață la zeii tăi se-nchină¹³⁶⁹.
Noi putem presupune pe baza datelor din istoria bisericească, că în secolul al VI-lea a putut fi în locurile noastre încă o luptă între românii creștini și slavii ori alți barbari păgâni. Acest antagonism iese bine la iveală și în poezie. De o parte Maria este cu fața spre altar, ca la creștini, o duc la groapă monahi, preoți bătrâni, care pun pe piatra mormântului drept pecete crucea. Versurile:

Cu creștetele albe preoți cu pleata rară
Trezeau din codrii veșnici
Mii roiuri vorbitoare curgând spre vechea Romă¹³⁷⁰.

¹³⁶⁷ *Ibidem*, p. 5.

¹³⁶⁸ *Ibidem*.

¹³⁶⁹ *Ibidem*, p. 6.

¹³⁷⁰ *Ibidem*, p. 7.

În sfârșit tipul strigoiului-vrăjitor și el viu, cu trup omenesc, numit pe alocurea „șișcă” cum ar fi de pildă mama unui fecior, strigoaică, care încearcă să prăpădească, prin blestem pe un alt fecior, rivalul feciorului ei, se înțelege pentru o fată; ori cum ar fi băiatul-strigoi, care dădea buruieni vrăjite vacii. Vaca slăbea văzând cu ochii, dar dădea lapte mult. (Slavii vechi credeau despre vrăjitori că se fac întâi vampiri; Orelli p. 788). Se cunosc strigoi de câmp care umblă prin grâne și iau rodul, de rămân spicele goale, strigoi de foc, la moartea cărora arde în sat, și strigoi de vânt; când mor aceștia începe vântul să bată și plouă și mor oameni. (Arpașul de jos). Se cunosc și generații de strigoi. Bunica strigoaie-vrăjitoare, mama asemenea strigoaie și copilul care nu moșteni toată firea mamei și a bunicii, ci numai obiceiul strigoiesc de a mânca numai noaptea! Poporul nostru mai crede că și cei vii schimbați în „pasăre de vânt” se pot duce la morți în mormânt. Așa citim într-un bocet („Convorbiri literare”, 12, 363) ori în altul (ibid. pag. 365)¹³⁷¹:

I.

Să mă duc pe *sub pământ*
Pân' la tata la mormânt¹³⁷².

II.

De-aș fi pasăre de vânt,
M-aș duce pe *sub pământ*,
Pân' la mama în mormânt.
Dar mămuța m-a simțit,

¹³⁷¹ *Ibidem*, pp. 8-9.

¹³⁷² *Ibidem*, p. 9.

Și înainte mi-a ieșit,
Ea la mine a cătat
Și astfel m-a întrebat:
Tu copile ce-ai pățit
Și-n pământ de m-ai găsit?
Stai mămuță că-ți voi spune,
Căci vin de pe ceea lume¹³⁷³.

Astfel, într-o poveste ruteană (Săinean, op. cit. p. 897) mirele mort iese din groapă de bocetele nesfârșite ale miresei, vine la miez de noapte și o ia cu sine. Într-un bocet românesc se tânguie o femeie după bărbatul ei astfel: (Teodorescu, „Poezii pop”. p. 276.):

Vino de mă omoară,
Nu mă mai lăsa vie¹³⁷⁴.

Timpul, când pot strigoi să rățăcească pe lumea asta se fixează în diferite ținuturi tot altfel. În unele locuri între orele 12 și 1 din noapte; în alte locuri strigoiul iese din mormânt la miezul nopții și rămâne până la cântatul întâi ori al treilea al cocoșului, altundeva se fixează apriat: 3 ceasuri dimineața. Și iarăși, cu totul deosebit, strigoiul trebuie să fie la miezul nopții în groapă, căci după 12 ceasuri îl prind oamenii și-l omoară, (v. și „Șezătoarea”, I, 246, 16. 248, 26.) Mai răspândită este însă credința, că ei rățăcesc între miezul nopții și până se crapă de ziuă, până la răsăritul soarelui. Și alte ființe din mitologia românească sunt legate de răsăritul

¹³⁷³ *Ibidem.*

¹³⁷⁴ *Ibidem.*

*soarelui. Mândrele zâne, numite „Zorile”, sunt rugate într-un cântec popular (Marian, op. cit., pag. 230):*¹³⁷⁵

Să mai zăbovească
Să nu prea grăbească
Raze a-și ivi
Până va veni
Mândrul îngerel
Cu cel legănel¹³⁷⁶.

Din credința aceasta populară despre strigoi atât de ramificată, Eminescu folosește foarte multe elemente la întruparea și caracterizarea strigoilor săi. Unele momente se recunosc clar, altele însă sunt mai ascunse, uneori îmbogățite și modificate. Astfel, prefacerea Mariei în strigoaică nu se motivează în poezie în sensul mitologiei poporului cu dorul ei după Arald. Pentru exprimarea acestui dor însă, Eminescu găsește versurile acestea de-o frumusețe clasică:

Maria zice către Arald (Str. 37, 38):

Rege, a venit Maria și-ți cere pe Arald.
Arald, nu vrei tu fruntea pe sânul meu s-o culci?
Tu, zeu cu ochii negrii; o ce frumoși ochi ai!
Las' să-ți înlănțui gâtul cu părul meu bălai,
Viața, tinerețea mi-ai prefăcut-o-n rai,
Las' să mă uit în ochi-ți ucigători de dulci!¹³⁷⁷

¹³⁷⁵ *Ibidem*, pp. 14-15.

¹³⁷⁶ *Ibidem*, pp. 14-15.

¹³⁷⁷ *Ibidem*, p. 16.

În închipuirea poetului va fi fost motivul clar, dar i l-a întunecat motivul străin mai îmbogățitor pentru o poezie povestitoare, prin care un vrăjitor îi aduce lui Arald, prin farmece, mireasa moartă. Maria ca strigoaică îi cuprinde gâtul lui Arald, încă viu, cu brațele ei reci:

Pe pieptul gol el simte un lung sărut de gheață
Părea un junghi, că-i curma suflare și viață (Str. 36.)¹³⁷⁸.

De la întâlnirea celui viu cu strigoaica, chipul morții, care se va lăsa asupra lui Arald, se vede în orice colț. Arald are fața albă ca ceara, într-un vechi cântec mitologic islandez, în Alvismol (36) se găsesc aceste versuri:

Ce fel de fecior ești? De ce ești alb ca ceara pe la nas?¹³⁷⁹

Ochii îi ard în friguri și buza-i sângerată,
Pe inima sa poartă de-atunci o neagră pată. (Str. 43).¹³⁸⁰

Arald, de nu mă-nșală privirea, tu ești mort¹³⁸¹.

La portretarea lor ca strigoi, Eminescu de sigur, că a trebuit să părăsească paragrafele credinței populare; orice fel de împrumut de acolo aici ar fi fost scârbos. Fantezia artistului s-a apropiat de cazul cel mai rar din mitologia poporului, când strigoii apare așa cum a fost în viață.

¹³⁷⁸ *Ibidem.*

¹³⁷⁹ *Ibidem.*

¹³⁸⁰ *Ibidem.*

¹³⁸¹ *Ibidem.*

*Astfel, strigoii lui Eminescu sunt frumoși. Maria e ca mireasă, tocmai așa cum a fost gătită și așezată în raclă.*¹³⁸²

O dulce întrupare de omăt, pe pieptu-i salbă,
De pietre scumpe, părul i-ajunge la călcâie,
Ochii căzuți în capu-i și buze viorii;
Cu mâinile-i de ceară, ea tâmpla și-o mângâie.
Dar fața ei frumoasă ca varul este albă¹³⁸³.

Strofele:

42. De când căzu un trăsnet în dom, de atunci în somn

Ca plumbul surd și rece el doarme ziua toată,
Pe inimă-i de atuncea s-a pus o neagră pată;

Dar noaptea se trezește și ține judecată,
Și-n negru îmbracă toate al nopții palid domn¹³⁸⁴.

43. Un obrăzar de ceară părea că poartă el

Atât de albă-i fața și atât de nemișcată,
Dar ochii ard în friguri și buza-i sângerată,
Pe inima sa poartă de atunci o neagră pată,
Iară pe frunte poartă coroană de oțel¹³⁸⁵.

¹³⁸² *Ibidem*, pp. 16-17.

¹³⁸³ *Ibidem*, p. 17.

¹³⁸⁴ *Ibidem*.

¹³⁸⁵ *Ibidem*.

S-ajung curând în cale, s-alătură călări¹³⁸⁶.

Icoana stelei ce-a murit

Încet pe cer se suie;

Era pe când nu s-a zărit,

Azi o vedem, și nu e¹³⁸⁷.

Mihai Eminescu!

[Descântec de făcătură - De întorsul urmei]¹³⁸⁸

(Din Cociuba de Jos, Bihor, auzit de la o femeie de vreo 30 de ani.

Scris de T. Huța, stud. med.)

Femeia, care știe descântecul, și care e chemată la cel bolnav, de regulă înaintată în vârstă, vine și își câștigă cele de lipsă: 1) fitău roșu (un fel de ață roșie, care o folosesc femeile prin părțile Bihorului la tot felul de „alesături”), care-l măsoară atâta de lung, cât înaltul omului din creștetul capului până în vârful degetului de la piciorul drept; 2) un crucer; 3) 9 fire de piper; 4) 9 „bobițe” de tămâie 5) 9 de sare; 6) 9 fire de „grâu mândru” 7) 9 spini 8) un „cățel” de ai 9) praf de pușcă 10) piatră pucioasă și 11) jăratec. După ce e prevăzută cu toate acestea, merge în dosul casei, ori în alt loc, unde pajiștea e frumoasă, și aici stând cu fața

¹³⁸⁶ *Ibidem*, p. 18.

¹³⁸⁷ *Ibidem*, p. 26.

¹³⁸⁸ *Ibidem*, pp. 60-62.

„către soare răsare” își face semnul crucii de trei ori și numai decât bagă vârful cuțitului în pământ, într-aceea vine și cel „beteag” din casă, dacă e destul de tare încă, vine singur, dacă însă „și-a pierdut puterile” vine adus de „cei cari se țin de el și nicicând de străini, numai atunci, dacă n-are pe nimeni”. Ajuns lângă cuțit se întoarce și el cu fața spre răsărit, trece peste cuțit, dară așa, că trecând să-l atingă cu vârful degetelor și numai decât își pune picioarele lângă olaltă, iară descântătoarea scoate cuțitul din pământ și începe a „brăzda” cu el în jurul picioarelor celui beteag, în urma căreia cel beteag pășește din locul de unde a stat, pleacă în casă, fără ca să se uite înapoi. Descântătoarea începe a descânta și-l zice de nouă ori. Toată vremea, cât descântă, face și următoarele: 1) „brăzdează” locul cât a stat cel beteag; 2) scoate „brazda” din locul ei 3) în groapa ce s-a făcut astfel pune fităul tăiat tot „mărunțel” crucerul, tămâia, sarea, piperul, grâul, aiul, piatra pucioasă și praful de pușcă, (acestea sunt și elementele, fără de care nu se poate face descântecul); toate aceste le pune pe jărat și cei 9 spini, până ce fităul, tămâia etc. ard fumegând, îi împlântă în pământ în jurul jăratecului, dară ața, că la fiecare repetare un spin, când apoi cu repetarea a 9-a se gată și spinii. La urmă pământul scos din groapă se bagă iară, dară întors, adică cu pajiștea în jos, „se bate cu maiul de cămeși”, și după aceea îl așază aici în linie simetrală, la un capăt cuțitul de care s-a folosit la întoarcerea urmei. Cu aceste descântecul e gata și descântătoarea sfârșește cu 3-3 mătânii în 4 părți ale lumii¹³⁸⁹.

¹³⁸⁹ *Ibidem*, p. 60.

Descântecul e următorul:

Doamne, Tu Marie, Maică Sfântă de Tine,
Eu mă rog Ție
Tu mi-ajută mie.
Eu nu întorc urma asta
Ce întorc făcăturile,
Mânăturile,
Țipăturile,
Legăturile,
Fermecăturile,
Le întorc,
Le opresc,
Le conțin,
Cu porunca lui D-zeu,
Și cu cuvântul meu,
Și cu 7 zile-n săptămână,
Le întorc cu Lunea,
Și le-ntorc cu Marțea,
Și le-ntorc cu Miercurea,
Și le-ntorc cu Joia,
Și le-ntorc cu Vinerea, Și 99 de deochitori,
Și le-ntorc cu Sâmbăta, Și 99 de fermecătoare,
Și le-ntorc cu Dumineca, Și 99 de îngâmătoare,
Le întorc cu 99 de biserici, Și 99 de bobonitoare,
Cu 99 de clopote, Și 99 de pocitoare
Cu 99 de prapore, Cu 99 de cuțite

Cu 99 sfeți,	Cu 99 de securi,
Cu 99 de dieci,	Cu 99 de berzi,
Cu 99 de popi,	Capul și-mi taie,
Cu 99 de rugi,	Sângele și-mi beie
Cu 99 de slujbe,	Pielea și-mi poarte
Cu 99 de liturghii,	Și-mi lase ziua de moarte,
Cu 99 de vanghelii,	Și-mi puie pâanza pe ochi.
Și le întorc cu 99 de stăvari,	Maica sfântă din grai grăia
Cu 99 de ciurdari,	Nu te căiera,
Cu 99 de boari,	Nu te văiera,
Cu 99 de vițalari,	Că le-om întoarce,
Cu 99 de căprari,	Și le-om răstoarce,
Cu 99 de păcurari,	Că le-om opri,
Cu 99 de bercari,	Și le-om conteni,
Cu 99 de purcari,	Cu porunca lui D-zeu,
Cu 99 de găscari,	Și cu cuvântul meu,
Cu 99 de păstori,	Peste mare,
Le întorc,	La 9 fete mari,
Le contenesc,	Că acele-s harnice a-l hrănire
Și le opresc	Îs harnice d-al adormire
Că veniră de la N.	Îs harnice d-al adăpare,
99 de zmei,	Îs harnice d-al culcare,
99 de zmeoaie,	Și-s harnice d-a purtare.
99 de pocitori,	Robul lui Dumnezeu N.
99 de deochitori,	Nu-i harnic a le culcare,
99 de îngâmfwătoare,	Nu-i harnic ale hrănire,
99 de bobonitoare,	Nu-i harnic a le adormire,

Cu 99 de cuțite,	Nu-i harnic a le adăpare,
Cu 99 de securi,	Nu-i harnic a le purtare,
Cu 99 de berzi,	Ce din robul lui D-zeu N. ieșiți
Capul și-i taie,	Ieșiți din creierii capului,
Sângele și-i beie,	Din fața obrazului,
Carnea și-i mănțe,	Din găuăcile ochilor
Pielea și-i poarte,	Din zgârciurile nasului,
Și-i lase ziua de moarte,	Din cornurile frunții,
Și-i puie pânda pe ochi,	Din inița dinților,
Și se căieră,	Din rădăcinile măselelor,
Și se văieră,	Din cugetul urechilor,
Maica sfântă bine-l vedea,	Din toate osuțele,
Bine-l auzea,	Din toate [măduuțele],
Și-l întrebă:	Nu-l încălzirăți,
Ce te caieri,	Nu-l răcirăți,
Ce te vaieri,	Nu-l bolunzirăți
Cum nu m-oi căiera,	Nu-l îmbuiguirăți,
Și m-oi văieră,	Nu vă faceți pat peste patul lui
Că veniră 99 de zmei,	Haine peste hainele lui,
Și 99 de zmeoaie,	Muiere peste muierea lui,
Și 99 de pocitori,	Prunci peste pruncii lui,

Părinți peste părinții lui,
Frați peste frații lui,
Surori peste surorile lui,
Neamuri peste neamurile lui,
Vecini peste vecinii lui,

Prieteni peste prietenii lui,
Sluji peste slujii lui,
Casă peste casa lui,
Praguri peste pragurile lui,
Umblat în umblatul lui,
Șezut în șezutul lui,
Vă luați
Și vă duceți,
Că vă opresc,
Și vă contenesc,
Că cu „grițarul” plăti-voi,
Cu fitău măsură-voi,
Cu tămâia tămâia-voi,
Cu piperul pipăra-voi,
Cu aiul aiă-voi,
Cu sarea săra-voi,
Cu pucioasa împuți-voi,
Cu praful pușcă-voi,
Cu grâul sămăna-voi,
Cu spini împunge-voi,
Cu focul arde-voi,
Că acele vi-i plata,
Acele vi-i cheltuiala,
N. și tresară curat,
Luminat,
Ca maică-sa ce l-a făcut,
În ceasul când l-a născut.

Doamne, leacul de la Tine,
Și cuvintele de la mine¹³⁹⁰.

[Versuri din poezia *Munții noștri*]¹³⁹¹

de Octavian Goga

Munții noștri aur poartă
Noi cerșim din poartă-n poartă.

[*Strigoii*]¹³⁹²

de Mihai Eminescu

**[Dr. Alexandru Bogdan, Comentariu literar de Dr. Alexandru
Bogdan]**

Stihii a lumii
Străbateți voi pământul și a lui măruntaie¹³⁹³

Precum și în versurile: (Str. 28):

Și stânci în temelie clătindu-se vedem,
Plânsori sfâșietoare împinse de blestem
Se urmăresc prin bolte, etc.¹³⁹⁴

¹³⁹⁰ Ibidem, pp. 60-62.

¹³⁹¹ Ibidem, p. 64.

¹³⁹² Idem, LX, 1909, nr. 5, octombrie-decembrie, pp. 13-38.

¹³⁹³ Ibidem, p. 13.

¹³⁹⁴ Ibidem.

Cuvintele rostite de Arald (Str. 21 8 - 6):

O, mag de zile veșnic, la tine am venit,
Dă-mi înapoi pe-aceea, ce moartea mi-a răpit.
Și de-azi a mea viață la zeii tăi se-nchină¹³⁹⁵.

(Str. 30)

Din piatră aur și din îngheț văpaie,
Să-nchege apa-n sânge, din pietre foc să sară¹³⁹⁶.

(Str. 26)

Și mii de glasuri slabe încep sub bolta largă
Un cânt frumos și dulce adormitor sunând¹³⁹⁷.

Nu te rabde mormântul,
Nu te rabde țărâna¹³⁹⁸.

(Coșbuc: mama dezleagă pe Constantin de blestem, dar blestemă pământul, care o înghite)¹³⁹⁹.

Stamati, „Zburătorul la zebre(a) ”:

Căci mi-i frică tare
Prin întuneric noaptea, când încep să umble,

¹³⁹⁵ *Ibidem*, p. 14.

¹³⁹⁶ *Ibidem*, p. 15.

¹³⁹⁷ *Ibidem*.

¹³⁹⁸ *Ibidem*, p. 18.

¹³⁹⁹ *Ibidem*.

Striga tricoliciul și-a morților umbre
Cu mantii de neguri, până-n ziua mare¹⁴⁰⁰.

Strofa 12:

Văd că joacă morții cu lină săltare
Și luna senină holbat îi privește¹⁴⁰¹.

Strofa 13:

O, tare mi-e frică, nu cumva vreo *strigă* (strigoaie)
Să mă ia cu dânsa în mormântul rece.
Sau de vreun clopot de-aripi să mă lege
Ca cu al lui vuiet să mă și ucidă¹⁴⁰².

Aici e vorba de un uriaș care se preface într-o statuie de piatră roșie din momentul când razele soarelui, care răsări, îi pătrunse în ochi. Acest sfârșit, împietrirea, încremenirea unei ființe, care poate avea viață numai noaptea, ca uriașul și ca strigoii, îl avem la Eminescu în strofele de încheiere ale poeziei și clar exprimat în versurile (Str. 52, 53)¹⁴⁰³.

A zilei raze roșii în inimă-mi pătrund,
Arald încremenise pe calu-i, - un stejar¹⁴⁰⁴.

Iar în „Helgakvida Hjorvadssonar”, 30, Atli vorbind către Hrimgerd, o uriașă cu chip de animal, îi zice:

¹⁴⁰⁰ *Ibidem*, p. 20.

¹⁴⁰¹ *Ibidem*.

¹⁴⁰² *Ibidem*.

¹⁴⁰³ *Ibidem*, p. 22.

¹⁴⁰⁴ *Ibidem*.

S-a făcut ziuă, Hrimgerd, ea-ți aduce moarte,
Până-n zori te-a opăcit Atli;
Ca un semn în port, batjocorită de pescari
Vei sta, schimbată în piatră¹⁴⁰⁵.

Eminescu a cunoscut atunci și alt cântec eddic: „Helgakvida Hundingsbana, II” în care se găsește cea mai veche prelucrare poetică a motivului din Lenore, dragostea strigoiiului și întâlnirea lui cu logodnica sa. În a doua jumătate a acestui cântec se povestește că Helgi, logodnicul valkūrei Sigrun din Sewafjoll omoară în lupta de la Frekastein pe tatăl și pe frații Sigrunei; pe al treilea frate, pe Dag, îl cruță. Acesta se răzbună și cu ajutorul zeului Odin omoară pe Helgi, pe logodnicul surorii sale și i-o anunță aceasta ei. Sigrun îl afurisește și plânge amar după Helgi (Strofa 35).¹⁴⁰⁶

Niciodată nu mă voi mai veseli în Sewafjoll,
Nici acum, nici mai târziu nu mă voi mai bucura de viață¹⁴⁰⁷.
Helgi se întoarce, neavând odihnă de plânsetul Sigrunei din locuința zeilor, Valhala, încă odată la mormântul său. Aici se întâlnește cu Sigrun, logodnica sa. Cuvintele din urmă ale ei sunt, după ce a făcut un pat în mormânt:

46. E gata, prințule, locul de odihnă
Înăuntrul mormântului pentru fiul lui Ilfing;
La inima mea vreau să strâng pe viteaz
Ca atunci când zăceam lângă regele-n viață¹⁴⁰⁸.

¹⁴⁰⁵ *Ibidem.*

¹⁴⁰⁶ *Ibidem.*

¹⁴⁰⁷ *Ibidem.*

¹⁴⁰⁸ *Ibidem.*

Helgi îi răspunde:

47. Acum pot zice că-n Sewafjoll

S-ar putea întâmplă orice odată,

Dacă fata cea albă — a lui Hogni-n mormânt

Zace la inima mortului rege

Și totuși răsuflă¹⁴⁰⁹.

48. E timpul să plecăm pe drumuri înroșite,

Să-mpintenăm la zbor calul cel galben,

Dincolo de podul cerului să fim

Înainte de ce cântă cocoșul din Valhol¹⁴¹⁰.

Cântatul cocoșului l-a putut deci lua Eminescu și din acest cântec eddic. Căci și la Alecsandri, în „Baba Cloanța” se citește „În luncă țipă cocoșul trezit” și în povestea „Făt frumos din lacrimă” are Eminescu cuvintele: „până ce cântă cocoșul, ea suge inimile ce mor”¹⁴¹¹.

Dar poezia care credem că l-a influențat mai mult, poate chiar i-a dat impulsul la alegerea acestui motiv pentru prelucrarea lui într-o poezie epică, este balada renumită a lui O. A. Bürger „Lenore” (tradusă de Șt. O. Iosif în „Semănătorul”, I, 372) la scrierea căreia Bürger însuși a primit impulsul de la un crâmpei de cântec, ce l-a auzit de la o servitoare. „Lenore” a fost prelucrată și înainte de Eminescu, de O. Asachi în balada „Turnul lui But” pe care Eminescu, de bună seamă, a cunoscut-o (m-a făcut atent la această poezie d-nul Andrei Bârseanu), vezi: Asachi,

¹⁴⁰⁹ *Ibidem*, p. 23.

¹⁴¹⁰ *Ibidem*.

¹⁴¹¹ *Ibidem*.

„Poezii”, ed. Iorga, pag. 176 urm. Prelucrarea e liberă și deci inferioară originalului. Asachi localizează. Fata e a voievodului Alexandru, războiul se poartă în Polonia, în lipsa lui But vin să peștească pe Ana „toți boierii din țară și un prinț cu suita s-a” (element din poveștile noastre). Are un dialog nesfârșit de lung între But și Ana, adeseori prea prozaic; omite romanticul dialog plin de efect între Wilhelm, care-i la poartă și Lenore, care-i în casă¹⁴¹².

Comun cu Eminescu are Asachi amintirea (de trei ori la Asachi) a cocoșului, care va cântă și, ceea ce e cu mult mai important, vrăjile. But este adus la domniță prin vrăjile și descântecul unei hârce bătrâne, care-i zice domniței.¹⁴¹³

Din păr șarpe vom formă,
Două inele-oi-mpreuna,
Din mic deget sânge-i da,
Și pe șarpe voi jura
Cu inel voi descânta
Va veni și te-a lua¹⁴¹⁴.

Probabilitatea unui împrumut de la Lenore este atât de mare încât nu putem uita în documentarea ei și amănuntele, carie și singure te îndreptățesc câteodată la presupunerea unui împrumut, nu numai aici, ci peste tot în literatura comparată. Cum și pe care scriitori englezi (vreo 10) i-a influențat „Lenore”, arată E. Schmidt: *Charakteristiken I*, 197-248, *Burgers*, „Lenore”. Pun față în față versuri ori fraze din „Strigoii” și din

¹⁴¹² *Ibidem*.

¹⁴¹³ *Ibidem*.

¹⁴¹⁴ *Ibidem*.

„Lenore”, la care am, mai ales, în vedere ideea, nu cuvintele, și urmarea momentelor în compoziția poemelor:¹⁴¹⁵

Lenore 17: E luna sus. Noi și cei morți

Ne ducem *iute* foarte.

19: Copila se găti, pe roib

S-avântă cu grăbire¹⁴¹⁶.

Strigoii 17: Prin nouri joacă luna

46: Și azi el se *avântă* pe calul său arab

Și drumul ca *săgeții* îl dă peste câmpie

Care sub *luna plină* lucește argintie¹⁴¹⁷.

Lenore 19: Cu brațu-i gingaș *încingând*,

Pe mult doritul mire¹⁴¹⁸.

Maria zice:

Strigoii 49: Las să-ți *înlănțui* gâtul cu părul meu bălai¹⁴¹⁹.

Lenore 19: Fugarul saltă sprinten,

Copitele țâșșesc schintei,

Și ies văpăi din pinteni¹⁴²⁰.

¹⁴¹⁵ *Ibidem*, pp. 23-24.

¹⁴¹⁶ *Ibidem*, p. 24.

¹⁴¹⁷ *Ibidem*.

¹⁴¹⁸ *Ibidem*.

¹⁴¹⁹ *Ibidem*.

¹⁴²⁰ *Ibidem*.

Asemenea descrierea fugii în:

Strigoii 48: Ei trec ca *vijelia* cu aripi fără număr

Căci caii lor aleargă alătura-*nspumați*.

53: Fug caii duși de spaimă și vântului s-aștern¹⁴²¹.

Lenore 20: La *dreapta și la stânga* lor

Pe drumul nins de *lună*

Cum *zboară dealuri, văi, câmpii*¹⁴²².

Strigoii 17: Arald pe-un cal negru *zbura și dealuri, vale*

În juru-i fug ca visuri, prin nouri joacă *luna*¹⁴²³.

Lenore 24: La *dreapta și la stânga* lor

Câmpii, orașe, sate,

Și țări și munți dispar în zbor

De goană fulgerate¹⁴²⁴.

Strigoii 54: Ei zboar' — o *vijelie*, trec ape fără vad

Naintea lor se-nalță puternic vechii munți,

Ei trec în repejune prin râuri fără punți,

Naintea lor se mișcă pădurile de brad¹⁴²⁵.

Lenore 26: Zburând pe sus ca-ntr-un vârtej

¹⁴²¹ *Ibidem.*

¹⁴²² *Ibidem.*

¹⁴²³ *Ibidem.*

¹⁴²⁴ *Ibidem.*

¹⁴²⁵ *Ibidem.*

Un roi de frunze-uscate¹⁴²⁶.

Strigoii 17: Movili de frunze-n drumu-i le spulberă de sună¹⁴²⁷.

Lenore 28: Roib, roib, *cocoșii* cântă-n sat

Miroasă-a dimineață...

Roib, roib, *zăresc la răsărit*

O geană de roșeață...

Mireasa mea, cred c-am ajuns¹⁴²⁸.

Strigoii 52: Arald, strigă crăiasa, las' fața să-mi ascund

N-auzi tu de departe *cocoșul* răgușit?

O zare de lumină s-arată-n răsărit...

Viața trecătoare din pieptu-mi-a rănit¹⁴²⁹.

Lenore 29: Lovit cu o vergea, de fier,

Se frânge vechiul lacăt;

Aripile bătrânei porți

S-aruncă la o parte¹⁴³⁰.

Strigoii 23: Magul: În poarta prăbușită...

Cu cârja lui cea veche el bate de trei ori,

¹⁴²⁶ *Ibidem.*

¹⁴²⁷ *Ibidem.*

¹⁴²⁸ *Ibidem.*

¹⁴²⁹ *Ibidem.*

¹⁴³⁰ *Ibidem*, p. 25.

Cu zgomot sare poarta din vechii ei uș[i]ori¹⁴³¹.

Când intră în mormânt Arald cu Maria:

56 -57: Și-n două laturi templul deschise-a lui portale.

Călări ei intră-nuntru și porțile recad¹⁴³².

Lenore 3: Pământ și ceruri *gem amar*

În ceas de grea mânie (Geamăt în groapa adâncă)¹⁴³³.

Strigoi 28: Plânsori sfâșietoare se urmăresc prin boite

31: Și lumea nebunită *gemând* din răsputare¹⁴³⁴.

Și repetițiile de versuri ori chiar de strofe, care, când măresc gingășia sentimentului și-l adâncesc, când intenționează numai un efect poetic, privite ca detaliu de tehnică, sunt asemenea comune lui Eminescu și Bürger. Un exemplu: Dacă putem privi la Eminescu cele două strofe, în care se descrie magul, ca o încadrare a poeziei, căci ele stau la începutul părții a doua și sfârșesc poezia, la Bürger vom găsi un cadru asemenea la începutul părții a doua (strofa 12) și la sfârșitul baladei în versurile:

Sie fuhr mit Gottes Vorsehung

Vermessen fort zu hadern

și la sfârșit:

Geduld, Geduld! Wenn's Herz auch bricht!

¹⁴³¹ *Ibidem.*

¹⁴³² *Ibidem.*

¹⁴³³ *Ibidem.*

¹⁴³⁴ *Ibidem.*

Mit Gott im Himmel hadre nicht!¹⁴³⁵

Asemănări de conținut sunt destule, hotărâtoare. Și aici și dincolo: bocet, plâns și chinuri după cel mort, la începutul povestirii; Lenore se învrăjbește cu Dumnezeu, în puterea căruia nu mai crede; Arald îl părăsește și se-ndreaptă spre un preot păgân, știutor de farmece. În amândouă, cel rămas viu își exprimă dorința de a-l vedea pe cel mort, ori vrea s-o vadă pe moartă. Arald: „Dă-mi înapoi pe-aceea, ce moartea mi-a răpit”, și Lenore:

O Mutter, Mutter was mich brennt,
Das lindert mir kein Sakrament!
Kein Sakrament Mag Leben
Den Toten wiedergeben¹⁴³⁶.

În amândouă se introduce în povestire o a treia persoană, al cărei rol, prin însuși contrastul care se poate găsi între ele, apropie cele două poezii. Iar contrastul este că în „Strigoii” magul aduce, în adevăr, lui Arald pe Maria, în „Lenore” însă muma zice fetei:

Dar fată dacă te-a uitat,
Necredinciosul mire¹⁴³⁷.
Și poate el cu alta azi,
Trăiește-n fericire¹⁴³⁸.

¹⁴³⁵ *Ibidem.*

¹⁴³⁶ *Ibidem*, pp. 25-26.

¹⁴³⁷ *Ibidem*, p. 26.

¹⁴³⁸ *Ibidem.*

Să nu uităm încă un moment, care-n poveștile noastre nu se găsește, iar la Alecsandri e foarte șters: dialogul între cei doi iubiți. Analiza trebuie dusă în punctul acesta și mai adânc. Despre ce vorbesc ei? În amândouă poeziile despre iubirea lor (Str. 48) și ceea ce este cu mult mai important, în amândouă strigoiul, Maria ori Wilhelm, anunță ivirea zorilor. În „Lenore”, Wilhelm: „mich dünk, der Hahn schon ruft” și „ich wittre Morgenluft”; în „Strigoi”, Maria:

Arald!

N-auzi tu de departe cocoșul răgușit?

O zare de lumină s-arată-n răsărit¹⁴³⁹.

Cea mai însemnată deosebire între Eminescu și Bürger o găsim însă în prelucrarea sfârșitului. În „Lenore”, Wilhelm se schimbă, ajuns la mormântul său, în scheletul morții — este însăși moartea, care a luat și a adus pe Lenore. La Eminescu cei doi strigoi — această idee ni se pare a o fi avut Eminescu, — au fost surprinși de zori și atinși de-o rază de soare, care apoi le-a adus liniștea veșnică, căci zice poetul:

Pe veci pieră-n noaptea mărețului mormânt¹⁴⁴⁰.

În felul „Strigoilor” se sfârșește altă poezie epică a lui Eminescu, „Făt frumos din tei”, care mai are cu „Strigoi” încă o trăsătură comună. Wilhelm și Lenore călăresc pe același cal, Arald și Maria, și în „Făt frumos din tei”, Blanca și Făt frumos, fiecare pe câte un cal. Însă în poezia lui Eminescu, „O călărire în zori”, (numai călărirea), scrisă cu mulți ani înaintea „Strigoilor”, e păstrat motivul din Bürger curat (6):

¹⁴³⁹ *Ibidem.*

¹⁴⁴⁰ *Ibidem*, pp. 26-27.

Pe câmp se văd două ființe ușoare
Săltând(e) pe-un cal¹⁴⁴¹.

*„Făt frumos din tei” se sfârșește ca și „Strigoii”: el și Blanca trec
și se pierd în codri:*

Cu viața lor pierdută.
La castel în poartă calu-i (al fetei)
Stă a doua zi în spume,
Dar frumoasa lui stăpână
A rămas pierdută-n lume. (22-244)¹⁴⁴².

*Și tocmai așa încă într-o poezie a lui Eminescu: „Viziunea lui Don
Quixotte”:*

Ea piere, cu dânsa castele, dumbravă,
Și marea de gheață vuiește grozavă¹⁴⁴³.

*Motivul „mire-mireasă” este un motiv predilect la poetul iubirii,
cum e și natural. Îl avem, deci, afară de aceste două poezii: „Strigoii” și
„Făt frumos”, și în „Luceafărul” (24); „Iar tu să-mi fi mireasă”) și în
„Călin”, unde mirele e zburătorul. „Luceafărul” se apropie de „Strigoii”
încă printr-un vers: „Căci eu sunt vie, tu ești mort” (24), după cum și
„Gemenii”, altă poezie epică a lui Eminescu, intră în atmosfera motivului
din „Strigoii”. O comparație îngrijită va descoperi și amănunte comune*

¹⁴⁴¹ *Ibidem*, p. 27.

¹⁴⁴² *Ibidem*.

¹⁴⁴³ *Ibidem*.

„Strigoilor” și celorlalte două poezii: „Făt frumos” și „Viziunea lui Don Quixotte”, câteodată aceleași vorbe. Chiar și în structura lui „Făt frumos” recunoaștem compoziția „Strigoilor”. I: Scena între Blanca și tatăl ei; II: Întâlnirea cu Făt frumos; III: Călăritul; care împărțire lipsește însă celelalte poezii, „Viziunea”. Să punem în paralelă versurile asemănătoare¹⁴⁴⁴:

„Făt frumos din tei”:

12: Vede-un tânăr chiar alături; *Pe-un cal negru* e călare.

Strigoii 17: Arald *pe-un cal negru* zbura.

F. f. 17: Capu-i cade pe-al lui umăr.

Str. 48: Și-și răzimase capul bălai pe al lui umăr.

F. f. 18: O dezmiardă și-o întreabă; Iar ea fața și-o ascunde.

Str. 47: Și unul înspre altul se pleacă-n dezmiardări.

F. f. 19: Tot alături călăresc.

Str. 48: Căci caii lor aleargă alătura-spumați.

F. f. 4: Nu voi părul să mi-l taie; Ce-mi-ajunge la călcâie.

Str. 34: ...părul i-ajunge la călcâie.

F. f. 8: E vorba de cal, că Blanca

S-avântă pe el și pleacă.

Str. 46. Arald: Și azi el se avântă pe calul său arab¹⁴⁴⁵.

F. 13. Se descrie Făt frumos:

Flori de tei în păru-i negru.

¹⁴⁴⁴ *Ibidem*, pp. 27-28.

¹⁴⁴⁵ *Ibidem*, p. 28.

Str. 3: Arald: Și încâlcit e părul lui negru¹⁴⁴⁶.

În „Viziunea lui Don Quixotte” avem asemenea descrisă fuga călare noaptea pe lună, călăritul alături al lui Don Quixotte și al frumoasei ispite, o descriere asemănătoare cu cea din „Strigoii” în decursul vrăjirii, un dialog între ei, strofele 15-17 corespund strofelor 37-38 din „Strigoii”, și o schimbare a priveliștii:

Deodată se schimbă în noaptea cea largă

Privirea-nainte-i o lume deschisă

Cu aer văratec, etc.¹⁴⁴⁷

care corespunde versului din „Strigoii” (35):

Priveliștea se schimbă. În negrul zid s-arată etc¹⁴⁴⁸.

Alte asemănări:

Don Quijote

6: *O muzică tristă, adânc voluptoasă*

Pătrunde-acea lume de flori și miroase,

Și verzile lanuri se leagănă-n lună

Și lacuri cadența cântărilor sună¹⁴⁴⁹.

Strigoii 39: Și blânde triste glasuri din vuiet se desfac,

Acuma la ureche-i un cântec vechi străbate

Acum o armonie de-amor și voluptate

¹⁴⁴⁶ *Ibidem.*

¹⁴⁴⁷ *Ibidem.*

¹⁴⁴⁸ *Ibidem.*

¹⁴⁴⁹ *Ibidem.*

Ca molcoma cadență a undelor pe lac¹⁴⁵⁰.

Don Quijote:

14: Ea calu-și alătură

Iar părul ei negru

În valuri de moale mătase el cade¹⁴⁵¹.

Strigoii 48: Caii lor aleargă alătura

33: Părul i-ajunge la călcâie¹⁴⁵².

Și în proza lui Eminescu s-au strecurat motivele „Strigoilor”. În „Povestea”, indică tipărită în „Sămănătorul” I, 415, care amintește istoria lui Harald Harfagar, ne arată Eminescu pe un cântăreț și o fată de împărat (Maria încă e regină!) care se-ndrăgostiră și se iubeau. Ea-i zise odată: „Pe fruntea ta frumoasă s-ar potrivi coroana lumii”. El plecă s-o câștige. Răsturnă imperii, le supuse și ajunse împăratul lumii. Atunci se duse să puie coroana pe fruntea miresei sale, dar o găsi moartă (cum moartă fu Maria, când Arald era în floarea puterii sale)!¹⁴⁵³

Întocmai ca Arald, care spune despre sine:

Eu răsturnam imperii, popoarele cu gândul¹⁴⁵⁴.

Cântărețul din „Povestea” indică, „mergea de-a lungul râurilor mari și răsturnă imperii și le supunea sie”. El ajunse împăratul lumii și

¹⁴⁵⁰ *Ibidem.*

¹⁴⁵¹ *Ibidem.*

¹⁴⁵² *Ibidem.*

¹⁴⁵³ *Ibidem*, p. 29.

¹⁴⁵⁴ *Ibidem.*

„domnul tuturor celor trecătoare” ca Arald, care visa „că toată lumea îi asculta cuvântul” și care i-ar fi dat Mariei orice:

De-ar fi cerut pământul cu Roma lui antică,
Coroanele, ce regii pe frunte le așază
Și stelele, ce veșnic pe ceruri colindează¹⁴⁵⁵.

Compară și versurile: „Călin”, 221, 223: „răzimat în jeț cu spată (despre craiul, socrul mare), țeapăn, drept, cu schiptru-n mână” și „Strigoii” 19: „Pe-un jeț tăiat în stâncă (despre mag) stă țeapăn, palid, drept, cu cârja lui cea veche”; ba strofele din „Luceafărul” lui Eminescu (72-73):

O, cere-mi, Doamne, orice preț
Dar dă-mi o altă soartă,
Căci tu izvor ești de vieți
Și dătător de moarte¹⁴⁵⁶.

Reia-mi al nemuririi nimb
Și focul din privire
Și pentru toate dă-mi — în schimb
O oră de iubire¹⁴⁵⁷.

¹⁴⁵⁵ *Ibidem.*

¹⁴⁵⁶ *Ibidem*, pp. 29-30.

¹⁴⁵⁷ *Ibidem*, p. 30.

Aceste strofe par a fi o imitație după sfârșitul actului al 7-lea din „Sacontala”, unde Dușanta zice: („Sacontala”, trad. de G. Coșbuc, București, 1897, pag. 190):

Și dacă eu totuși am un dor
Și am acum puțința să-i cer îndeplinire,
Te rog atunci la moarte să-mi iei această fire
Să fiu pământ de-a pururi, atunci când nu voi fi
Acel ce sunt eu astăzi¹⁴⁵⁸.

Iar descrierea „Magului” din „Strigoii”:

Pe-un jeț tăiat în stâncă stă țeapăn, palid, drept,
Cu cârja lui cea veche preotul cel păgân.
De-un veac el șade astfel, de moarte-uitat, bătrân,
În plete-i crește mușchiul și mușchiu' pe al lui sân
Barba-n pământ i-ajunge și genele la piept¹⁴⁵⁹.

Așa fel zi și noapte de veacuri el stă orb,
Picioarele lui vechi cu piatra-mpreunate,
El numără în gându-i zile nenumărate,
Și fâlfaie deasupra-i gonindu-se în roate,
Cu-aripi ostenite un alb și-un negru corb¹⁴⁶⁰.

¹⁴⁵⁸ *Ibidem.*

¹⁴⁵⁹ *Ibidem*, p. 30.

¹⁴⁶⁰ *Ibidem.*

Aceste versuri sunt aproape traduse din „Sacontala”, unde în actul al 7-lea Matali, vizitiul zeului Indra, descrie pe Iogi cel luminat din codru astfel („Sacontala”, pag. 174):

De-un milion de veacuri el șade nemișcat
Cu fruntea încrețită, cu ochii țină-n soare („Strigoii”: „orb”)
Un brâu de piei de șarpe, având ca-ncingătoare,
Și barba lui ajunge târâtă pe pământ,
Și-n palme-i crește iarbă și membrele lui sunt
De iederă cuprinse și mâinile-i sunt crunte
De ghimpi ce-i cresc pe brațe. Și-i crește mușchi pe frunte
Și mușchi pe — obraz, că anii lui nu e chip să-i numeri,
Și pasărilor cuiburi își fac la el pe umeri¹⁴⁶¹.

Pentru înțelegerea deplină a poeziei ne rămâne de explicat figura „magului”, „preotul cel păgân”, a treia persoană în acțiune, pentru care, asemenea, trebuie să aducem paralele ori să arătăm izvorul. Un izvor l-am fi găsit în „Sacontala”. Nu cred însă, că este cel adevărat și nu e singurul. Să lămurim întâi strofele 29 și 30, unde magul rostește formula aceasta de fermecare:

Din inimă-i pământul la morți să dee viață,
În ochi-i să se scurgă scântei din steaua lină,
A părului lucire s-o dee luna plină,
Iar duh dă-i tu, Zamolxe, sămânță de lumină

¹⁴⁶¹ *Ibidem.*

Din duhul gurii tale, ce arde și îngheață¹⁴⁶².

Stihii a lumii patru supuse lui Arald
Străbateți voi pământul și a lui măruntaie,
Faceți din piatră aur și din îngheț văpaie,
Să-nchege apa-n sânge, din pietre foc să sară,
Dar inima-i fecioară hrăniți cu sânge cald¹⁴⁶³.

Unde-i pământul, luna și stelele, urmează ca termin astronomic soarele, și conchidem, că Eminescu s-a gândit la zeul soarelui când a scris „Zamolxe”. Planetele și le-a închipuit poetul ca zeități, deci a mai adaus amestecului de motive din „Strigoii” și pe acela al astrolatriei, care știm că eră răspândită la egipteni, asirieni, babilonieni și la inzi. Împărțirea de daruri din partea feluritelor zeități ne-ndreaptă firul iarăși la Edda, la cântecul „Voluspa” 18, unde vorbindu-se despre cei doi pomi, din care, după credința norvegienilor vechi, zeii creară perechea cea dintâi de oameni, se zice despre ei:

Nici duh, nici suflet n-avea niciunul
Încremeniți și reci stăteau și fără culoare.
Duh îi dădu Odin, Hönir îi dădu viață,
Lodur căldură și culori strălucitoare¹⁴⁶⁴.

¹⁴⁶² *Ibidem*, pp. 30-31.

¹⁴⁶³ *Ibidem*, p. 31.

¹⁴⁶⁴ *Ibidem*, p. 32.

v. și Eminescu, „*Postume*”. (Hodoș). „*În metru antic*”, strofa 2 (p. 11):

Ție-ți dete-al Semiramidei zâmbet

Ție-ți dete brațele-i albe Iuno

Numai ochii turburători ai tăi sunt

Marmură rece¹⁴⁶⁵.

Dar nu numai în mitologia grecească se găsește varga farmecelor. În povestea „Făt frumos și fata lui Roșu împărat” (Fundescu) se amintește un baston, care învia morții de 7 ani. În „Ciprian Viteazul” se spune că cu vergeaua puteai face orice și mai ales puteai să descui și să încui orice uși numai să plesnești cu ea de trei ori. Eminescu a folosit din aceste motive populare și bastonul, dar i-a atribuit puterea vergelei fermecate și astfel ne-a rămas versul (str. 262) despre mag înaintea templului păgân:

Cu cârja lui cea veche el bate de trei ori,

Cu zgomot sare poarta din vechii ei ușori¹⁴⁶⁶.

La izvorul adevărat al însușirilor lui ne călăuzește iarăși însuși poetul. Cuvinte rătăcite prin poeziile lui ne arată calea, pe care am găsit-o. Chiar în „Strigoii” găsim pe „Odin”, numele nordic al celui mai mare zeu germanic, în „Postume”, pag. 12 (Hodoș) găsim numele saxon al aceluiași zeu Wuotan, Wodan, în „Sărmanul Dionis” citim „asemenea zeilor întunecați din epopeile nordice”, ceea ce înseamnă că Eminescu cunoștea acele epopei. În poezia „La Bucovina” e vorba de un cântec dulce al nopții, o mistică cântare (Str.: „Un cânt frumos și dulce”), un cânt din Valhala, palatul, locuința lui Odin, originar: imperiul morților, ale

¹⁴⁶⁵ Ibidem.

¹⁴⁶⁶ Ibidem, p. 33.

cărui porți ca și ale templului păgân din „Strigoii” se închid de la sine îndată ce un om viteaz adus de Odin dintre cei vii trece pragul Valhalei. Și toate acestea le-a învățat Eminescu de la cei ce le cântau, de la scalzi, poeții nordici (cel dintâi documentat istoric, din secolul IX), pe care îi amintește în poezia „Egipetul” (strofa 4) a căror măiestrie în stil o și încearcă în metafora vânoasă 53: „Arald încremenise pe calu-i un stejar” și „ei zboar-o vijelie”¹⁴⁶⁷.

Racle ce încap în ele epopeea unui Scald¹⁴⁶⁸.

Acești scalzi au poetizat istorisirile în versuri numite azi „Edda”, a căror influență asupra lui Eminescu am arătat-o ca foarte verosimilă. Adăugând izvorul poetului nostru pentru magul său, influență aceasta poate fi privită de sigură. (De-aci înainte confere Mogk: „Mythologie” în Paul: „Grundriss der germ. Philologie, III, pag. 230-406”, mai ales pag. 338-346). În cântecul eddic „Grimnismol”, strofa 20 se zice:

Peste Midgard (lumea oamenilor) trebuie Munin și Hugin

Să zboare zi de zi¹⁴⁶⁹.

Odin mai este și zeul morții și ca zeu al morții totodată „domn peste viața oamenilor”, și domn în „Valhala”, în împărăția morților. Astfel el poate să recheme la viață, să învie morții. În mitologia noastră „Zorile” pot să silească pe om, să-i dea viață, (v. Marian, op. cit. pg. 227). În „Heimskringla” se povestește, — și aceasta e cea mai hotărâtoare dovadă

¹⁴⁶⁷ Ibidem, p. 35.

¹⁴⁶⁸ Ibidem.

¹⁴⁶⁹ Ibidem.

în discuția de față, căci atinge și motivul de temelie al „Strigoilor”, — ca Odin cântând descântecul său de moarte [în „Havamal” (v. 146) se amintesc astfel de formule pentru vrăjirea morților] aduce din mormânt pe Volva (vrăjitoarea). Odin, ca stăpân peste viață și moarte este cunoscut numai la popoarele nordice, deci, Eminescu a trebuit să cunoască mitologia ori literatura nordică. Astfel, Magul aduce din mormânt lui Arald pe Maria cu ajutorul farmecelor, al unei formule de vrăjire, precum o știa și o cânta și Odin. Căci Odin este și domn al puterilor supranaturale și cunoștea vrăjitoria și descântarea. (Eminescu: „mii de glasuri”, „stihii a lumii patru”). Era privit chiar de zeu al vrăjilor și, fiindcă formulele de vrăjire se făceau în versuri, ajunse a fi socotit și de tată al poeziei. Și Eminescu încă a căutat să stilizeze cuvintele, cu care vrăjește Magul, într-o formă care să te facă să crezi că ar fi o formulă cunoscută de veacuri și des întrebuințată, încât înțelesul ei poate fi pe alocuri întunecat și indescifrabil, cum sunt între celelalte versuri, destul de clare în privință scopului vrăjirii, acestea două.¹⁴⁷⁰

Faceți din piatră aur și din îngheț văpaie,
Să-nchege apa-n sânge, din pietre foc să sară¹⁴⁷¹.

căci urmează versul care cuprinde și văpaia și sângele:

Dar inima-i fecioară hrăniți cu sânge cald¹⁴⁷².

Dr. Alexandru Bogdan!¹⁴⁷³

¹⁴⁷⁰ *Ibidem*, pp. 36-37.

¹⁴⁷¹ *Ibidem*.

¹⁴⁷² *Ibidem*, p. 37.

¹⁴⁷³ *Ibidem*, p. 38.

1910

[Asperităţi sintactice]¹⁴⁷⁴

de Dr. N. Drăganu

...când inima-ţi frământă
Doruri vii şi patimi multe,
Ş-a lor glasuri a ta minte
Stă pe toate să le-asculte:

Ca şi flori în poarta vieţii
Bat la porţile gândirii
Toate cer intrarea-n lume
Şi veşmintele vorbirii.

.....

Ah! atunci ţi se pare,
Că pe cap îţi cade cerul:
Unde vei găsi cuvântul
Ce exprimă adevărul?

(Mihai Eminescu, „Criticilor mei”)!

Asperităţi de natura aceasta găsim şi în „Iliada şi Odiseea” lui Homer, cele mai vechi epopei clasice europene.

¹⁴⁷⁴ Idem, XLI, 1910, nr. 1-2, ianuarie-aprilie, pp. 15-16.

În traducerea D-lui Murnu:

El porunci mai întâi călărimii și-i dete povață
Caii să-nfrâne la mers și să nu dea în gloată de-a valma:
Oricât ar pune temei pe sine și ar ști călăritul,
Nimeni să nu mai alerge răzleț ca să-nfrângă dușmanii,
Nici să se dea înapoi, căci pururea slab o să fie¹⁴⁷⁵.

[Asperități sintactice]¹⁴⁷⁶

de Dr. N. Drăganu

Vin plumbii ca grâu curat
Și nu mai văd al tău sat,
Nici maică, nici tată,
Nici a ta drăguță dragă,
Nici frați, nici surori,
Fără-ntre străini să mori,
Între străini și-ntre păgâni,
De nu mă petrec vecini,
Nici prietenii cei buni,
Nici neamuri, nici fărtați,
Fără-n sânge toți scăldați
Fără-n sânge și-n durere,
Fără-n sânge și prin tină.

(V. Onișor, „Doine și strigături din Ardeal”, Iași, pp. 108-109)!

¹⁴⁷⁵ *Ibidem*, p. 22.

¹⁴⁷⁶ *Idem*, XLI, 1910, nr. 3, mai-iunie, p. 31.

[Fragment din poezia *În spital*]¹⁴⁷⁷

de George Coșbuc

Și plecat spre pat Habsburgul

Cătr-acest voinic,

Blând l-a sărutat pe frunte;

Spre români întors apoi:

Vara, pășunând pe munte

Turmele de oi,

Și-adunați pe lângă masă

Iarna, la ospăț și nunți,

Spuneți tuturor de-acasă

Celor de prin munți,

Și le-nseninați viața

Cu cuvânt înălțător,

Că pe-un soț de-al vostru-n fața

Voastr-a tuturor.

Sărutându-l *împăratul*,

L-a numit copil al său,

Și c-am stat plângând pe patul

Bietului flăcău!

¹⁴⁷⁷ *Ibidem*, pp. 37-38.

[...] ¹⁴⁷⁸

...Rânduneaua, draga mea,
Spune tu la maica mea,
Să se ducă-n „ceea casă”,
Că-s hainele boț pe masă;
Să le pună pe [dricare] ¹⁴⁷⁹,
Să le ducă-ntre hotare,
Să le dee foc și pară ¹⁴⁸⁰.

**Al. Crișan, student,
Beiuș, octombrie, 1909!**

[Versul Vasilichii când au fost în beci] ¹⁴⁸¹

Treceți ani, nu zăboviți
Frățuțu-nost nu-l opriți
Oh! că dor ni-i de el!
În tot anul, treacă doi
Degrabă să vie n-apoi
Și mai treacă cei doi iară

¹⁴⁷⁸ [„Al. Crișan, student, Case românești din Bihor”], în „Transilvania”, XLI, 1910, nr. 3, mai-iunie, p. 40.

¹⁴⁷⁹ Dricar - vizitiu/birjar care conduce dricul cu cel decedat până la locul de îngropare din cimitir, dar care se ocupă și cu confecționarea căruțelor, dricurilor, a trăsurilor mortuare. Azi este corespondentul celui care lucrează la pompe funebre. Cf.: <https://dexonline.ro/intrare/dricar/17720> la 09.03.2024, ora 9:36.

¹⁴⁸⁰ „Transilvania”, XLI, 1910, nr. 3, mai-iunie, p. 41.

¹⁴⁸¹ [„Dr. Elie Dăianu, Baronul Vasile L. Popp. Conferință ținută la adunarea generală a Asociațiunii ASTRA din Dej”], în „Transilvania”, XLI, 1910, nr. 5, septembrie-octombrie, pp. 12-13.

Să mai vie-ntr-astă țară

Oh! că doru-ni-i de el¹⁴⁸².

Iar când, în fine, a sosit acasă cel așteptat, părintele Ananie a alcătuit stihuri pline de bucurie:

Săltără taică,

Bucură-te maică,

Iată c-a venit

Fiul cel dorit!

Cu toți să strigăm

Glasuri să-nălțăm

Laudă să dăm

Celui din vecie

Lui Iisus Mesie

Că lui Vasilie

I-ajută să vie

Să mai vadă o dată

Pe mamă și tată,

Rudenia toată¹⁴⁸³.

Alipirea aceasta de locul natal și aplicarea spre stihuri poetice, se vede că și fiul a moștenit-o de la tatăl său, pentru că există niște versuri, scrise de el la 1845, când s-a despărțit de Berind, ca să meargă de „cancelist” în Mureș Oșorhei. Atunci scria:

Rămas bun, locuri iubite,

În veci să fiți fericite.

Eu acum vă las de tot

¹⁴⁸² *Ibidem*, p. 12.

¹⁴⁸³ *Ibidem*.

Dorul [vost] în sân îl port
Inimuța mea cea dreaptă
N-ar dori să se despartă
Plânsul meu pe față-n jos
Spun că nu mă duc voios.

.....

Dorul meu aci rămâne
Unde-am dus zile senine¹⁴⁸⁴.

[Asperități sintactice]¹⁴⁸⁵

de Dr. Nicolae Drăganu

În propozițiunile următoare, de pildă, acțiunea încă nu este sfârșită (actio imperfecta), dar prezentul se variază cu trecutul: „Atunci Tomșa cu multe cuvinte l-a muștrat, aducându-i aminte de multe lucruri fără de lege ce făcea, că nu numai țara pustiește, ce și bisericile dezbracă și de lege își râde” (Grigore Ureche.). „Acum socotiți, fraților, de vreme că cei mari nu-și țin jurământul ce încă-și aducea pieire, dară cei proști cum l-or ținea!” (Ioan Neculce).

Numai unul rămânea
Antofiț-a lu [Vghioară]
Într-un pisc de luntrioară,
Și mi-l bate vânt de vară;
Un talaz mare-l izbește,

¹⁴⁸⁴ *Ibidem*, p. 13.

¹⁴⁸⁵ *Ibidem*, pp. 32-33.

Ochii din cap îi plesnește,
Și el, frate, rămânea
Tot ca un buștean pârlit
Ca nimenea pe pământ¹⁴⁸⁶.

(„Graiul nostru”, I. p. 75)!

[Asperități sintactice]¹⁴⁸⁷

de Dr. Nicolae Drăganu

*(Miron Costin), unde un cuvânt care exprimă prezentul se leagă cu altul
care exprimă trecutul; versuri ca:*

Cât fu vara de văroasă
Și iarna de degeroasă
Nu pusăi picior la coasă
Cătai umbrelor de deasă
Și mândrelor de frumoasă¹⁴⁸⁸.

(„Graiul nostru”, I. p. 70)!

¹⁴⁸⁶ *Ibidem*, p. 33.

¹⁴⁸⁷ *Idem*, XLI, 1910, nr. 6, noiembrie-decembrie, p. 39.

¹⁴⁸⁸ *Ibidem*.

[Fragment din poezia *Odă României*]¹⁴⁸⁹

de Alexandru I. Odobescu

— O, țara mea iubită! O, mândră Românie!

Pământ cu râuri d-aur sub bolta azurie!

.....

— Tot limpede e cerul, câmpia zâmbitoare,

Și munții cu pâraie, cu piscuri, cu zăpezi...

— Sosi-vei timp ferice, când trista Românie,

Își va vedea feciorii slăviți între popoare

Atuncea vor renaște virtuțile străbune.

¹⁴⁸⁹ *Ibidem*, p. 42.

1911

[Fragment din poezia *Melancolie*]¹⁴⁹⁰

de Mihai Eminescu

Și când gândesc la viața-mi, îmi pare că ea cură,
Încet repovestită — de o străină gură,
.....și râd de câte ascult
Ca de dureri străine... Parc-am murit de mult.

[Fragment din piesa *Mireasa din Messina*]¹⁴⁹¹

tragedie

de Friedrich Schiller

Aceasta una o simt și o recunosc lămurit,
Că viața nu este cel mai mare dintre bunuri,
Dar cel mai mare dintre ele e vinovăția.

¹⁴⁹⁰ [„M. Străjanu, Poezia în raport cu istoria și științele pozitive”], în „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 2, martie-aprilie, p. 28.

¹⁴⁹¹ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 2, martie-aprilie, p. 36.

[Descânțece din Banat]¹⁴⁹²

adunate de E. Hodoș

[Descântec de desfacere]

Cine-a făcut cu unu,

Io desfac cu doi;

Cine-a făcut cu doi,

Io desfac cu trei¹⁴⁹³.

și baba desfăcând înainte cu 4, 5, 6, 7, 8, 9 și „cu mâtile amândouă”, la sfârșit spune:

Descântecul de la mine,

Leacul de la Dumnezeu!

De la mine descântecu',

De la Dumnezeu leacu!¹⁴⁹⁴

Descântecul se va fi sfârșind altă dată — după atâta desfacere repetată și iar repetată — și așa:

Desfacerea de la mine,

Leacul de la Dumnezeu¹⁴⁹⁵.

¹⁴⁹² *Ibidem*, p. 42-55.

¹⁴⁹³ *Ibidem*, p. 42.

¹⁴⁹⁴ *Ibidem*, p. 43.

¹⁴⁹⁵ *Ibidem*.

1. Pentru parte

O fată cam trecută, dacă vede că peșitorii nu mai sosesc, merge la o babă vrăjitoare, ca să-i descânte „pentru parte”. Baba primește de la fată un cocoș, ține cocoșul în mâni și zice următorul descântec:

Sări cocoș,	Cu ghearele să-l gherăiești,
Pe coș,	Cu aripile să-l tălăpești
Cu ciocul de oțel,	Și la Ana să-l pornești!
Ghearele de fer,	În vis să-l visăm,
Aripile de-aurel!	Aievea să-l vedem,
Nu sări pe coș,	Să nu poată mânca,
Ci pe partea N. (a fetei cutare)	Lucra,
Să te duci la (cutare tânăr),	Nici sta,
Cu ciocul să-l ciocănești.	Până la Ana va pleca ¹⁴⁹⁶ .

După aceasta baba mai ia de la fată un brâu de lână și urmează:

Tu brâu, brăușor,	Cu aripele să-l tălăpești,
Fă-te șarpe gălbiniu,	Cu cozile să-l pocnești,
Cu nouă capete,	La Ana să-l pornești!
Cu nouă aripi,	În vis să-l visăm,
Și cu nouă cozi;	Aievea să-l vedem,
Du-te peste văi,	Să nu poată mânca,
Peste munți,	Lucra,
Peste sate,	Nici sta,

¹⁴⁹⁶ *Ibidem*, p. 45.

Până la a fetei parte.

Până la Ana va pleca!¹⁴⁹⁷

Cu capetele să-l ciocnești,

Cules în Vălișoara, lângă Caransebeș, de la baba [Petria Seracin]¹⁴⁹⁸, și comunicat de Ana Seracin, învățătoare¹⁴⁹⁹.

2. Pentru parte

Bun tot pentru fete mai trecute. Pot să descânte ele, fără ajutor străin.

Tu brâu,
Brăușorul meu!
Te arunc pe coș,
Să te faci cocoș,
Cu ciocul de fier,
Cu aripile de oțel;
Cu ciocul să-l ciocnești
Pe scrisul meu
Cu aripile să-l tălăpăiești:
Pe el, pe mumă-sa,
Pe el, pe tată-so,
Pe el, pe frate-so,
Pe el, pe soru-sa,

¹⁴⁹⁷ *Ibidem.*

¹⁴⁹⁸ [Petria Seracin] – grafia/scrierea numelui vrăjitoarei/descântătoarei apare în presa ardeleană scris cu doi „i”. [Petriia Seracin]. Am optat pentru scrierea numelui cu un singur „i”. Vezi: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 2, martie-aprilie, p. 45.

¹⁴⁹⁹ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 2, martie-aprilie, p. 45.

Pe el, pe nașă-sa,
Pe el, pe nașu-so;
De-o fi rumân,
De-o fi neamț,
De-o fi [piem?],
De-o fi ungur,
De-o fi sârb,
De-o fi turc,
De-o fi ȣigan,
De-o fi jidov:
În vis să-l visez,
Aievea să-l văd!
Lanț,
Vătălanț!
Io nu zgândăr lanțul,
Numai lanțul zgândără coșul,
Coșul zgândără casa,
Casa zgândără lacul,
Lacul zgândără pe dracul:
Tu, drac mare!
Să te duci la (cutare),
Să-l zgândări,
Să-l [încinți],
Să-l fierbinți,
În vis să-l visez,
Aievea să-l văd,
Prea bine să-l cunosc,

Cu el să mă zboresc¹⁵⁰⁰.

Cules în Caransebeș.

3. Pentru parte

La Sân-Vasile fetele, dacă vor să se mărite, se duc la râul cel mai apropiat, se suie pe podul râului, scutură de el și își descântă „pentru parte”:

Nu scutur podul,	Bărbatul,
Ci scutur lacul;	Să nu poată mânca,
Iar lacul să scuture	Să nu poată bea,
Pe dracul,	Până nu io-i da
Dracul să-mi scuture	Cu mâna mea! ¹⁵⁰¹

După aceasta fetele se duc la coșul deschis al bucătăriei, aruncă brăcirea (cingătoarea) pe coș în sus și se uită spre cer zicând:

Stea, stălăluică!
De mi-ai fi soruică,
Îți dau brăcirea mea,
Să te-ncingi cu ea,
Să te duci la bărbatul meu
Să-i spui, că am zis eu,
Că dacă e cu mine-n țară,
Să vină astă sară;

¹⁵⁰⁰ *Ibidem*, pp. 45-46.

¹⁵⁰¹ *Ibidem*, p. 46.

Iar de-o fi în altă țară,
Să vină pe mâne sară!¹⁵⁰²

*Brăcirea o aruncă de trei ori în sus pe coș, repetând tot d-atâtea ori
versurile de mai sus*¹⁵⁰³.

Comunicat de elevul Petru Lădariu din Obreja, Caransebeș¹⁵⁰⁴.

4. Pentru parte

*În seara de Sân-Vasile, fetele care vreau să se mărite în anul ce se începe,
se duc la un gard, clatină un par și zic:*

Nu scutur gardul,	Să scuture ortacul,
Ci scutur lacul,	Să se ducă-n lume și țară
Lacul să scuture pe dracul;	Peste 99 hotare:
Ăla să se ducă,	Să-mi aducă partea mea! ¹⁵⁰⁵

**De la Petruța Alexandrescu din Caransebeș,
comunicat de elevul Const. Iacob!**¹⁵⁰⁶

¹⁵⁰² *Ibidem.*

¹⁵⁰³ *Ibidem.*

¹⁵⁰⁴ *Ibidem.*

¹⁵⁰⁵ *Ibidem*, p. 47.

¹⁵⁰⁶ *Ibidem.*

5. Pentru parte

Când e lună nouă, fetele care-și fac „pe parte”, prind cătrînța de la poală și aruncă cu băierile cătrînței către lună. Și zic așa:

Lună nouă,	Și să-mi aduci
Lună nouă!	Pe cine mi-o fi mie parte!
Cal ai,	Că de-o fi peste munte,
Frâu n-ai;	Îmi pun brâul meu punte;
Îți dau frâul meu,	Că de-o fi în altă țară,
Să-ncaleci calul tău,	Să-mi vină pe scară;
Să te duci în lume și-n țară,	Și de-o fi peste deal,
Peste nouăzeci și nouă hotară,	Să-mi vină călări pe cal! ¹⁵⁰⁷

Comunicat de elevul Teodor Săvescu din Caransebeș!¹⁵⁰⁸.

¹⁵⁰⁷ *Ibidem.*

¹⁵⁰⁸ *Ibidem.*

6. Pentru parte

*Altădată, fetele, dacă vreau să se mărite curând, se uită seara drept
la o stea, își țin mâinile ridicate spre cer zicând:*

Tu stea luminoasă!	De peste 99 hotară.
Toate stelele să stee!	De unde va fi prins,
Tu stea luminoasă,	Să-l desprinzi!
Noaptea asta să n-ai stăveală,	De la tată, surori și frați,
Nici odihnă,	De la toți!
Până nu-i aduce soțul meu	În vis să-l visez,
Din lume, din țară,	Aieva să-l văd! ¹⁵⁰⁹

**De la Petruța Alexandrescu din Caransebeș,
comunicat de elevul Const. Iacob!¹⁵¹⁰**

7. De iubire

*La Sânziene, în 24 iunie, sărbătoarea nașterii Sf. Ioan Botezătorul,
fetele se scoală când se revarsă de ziuă și, înainte de răsăritul soarelui, se
duc afară din sat, la cutare loc, care acum, la sfârșitul lui iunie, e galben
ca aurul de florile Sânzienelor. Aici fetele — de obicei câte două — se
dezbracă în pielea goală, se uită ca să nu le vadă nimeni, și se spală pe*

¹⁵⁰⁹ *Ibidem.*

¹⁵¹⁰ *Ibidem.*

*față și pe trup cu roua florilor mirositoare, rostind înainte d-a răsări
soarele:*

— Bună dimineața,
Râul lui Iordan,
Și apa lui Viorean!
— Mai șezi la noi
Pe scaun de aur!
— N-am venit să șed
Pe scaun de aur;
Ci am venit,
Să mă spăl
Pe față,
Pe brață,
Pe albă peliță,
Pe galbenă cosiță.
Și mie să-mi dai:
În doi ochișori
Doi bănișori,
În doi umerei
Doi luceferei,
În piept soarele
Și zorile,
În spate luna
Și stelele,
Pe mânecele
Numai stele,
Pe polcuță

Dragostile!
În palmi pleznii,
În țări mă vestii,
Mândră, frumoasă să fiu!
Celor bătrâni vestită,
Celor tineri iubită!¹⁵¹¹

Auzit în Caransebeș, de la P. Adam din Zărvești!¹⁵¹²

8. Pentru joc

Seara, înaintea unei zile de sărbătoare, fata desface în două focul din vatră, și între focuri pune o oală de apă ne-ncepută, un ban alb și busuioc. Oala rămâne acolo până în dimineața următoare, la utrenie. Atunci se ia d-acolo și se așază pe o farfurie curată în fereastră. Când trage întâia oară clopotul la liturghie, rostește de trei ori:

— Bună dimineața,
Râu de rouă,
Râul Iui Iordan!
— Mulțumesc Dumitale,
Fată frumoasă,
Cu cosița groasă,
Șezi pe scaun
De mătăasă!
— Ba! că n-am venit

¹⁵¹¹ *Ibidem*, pp. 47-48.

¹⁵¹² *Ibidem*.

Să șed pe scaun
De mătăasă;
Numai am venit,
Să mă rog
De Sfânta Maică
Duminecă,
Cu de Sfânta Maică
Maria:
Să mă spele
Pe față,
Pe brață,
De urâciuni,
De făcături,
De trâmisături (trimisături),
De la strini, (străini)
De la vecini,
De la vărinci, (verișori)
De la verișoare,
De la neamurile toate.
Că mi-or pus:
Pe cap
Piele de țap,
Pe mânușiță
Piele de mătă,
Pe trup
Piele de lup,
Pe tălpi

Nojâțe de câne.
Când pe drum
Plecam:
Țapii zbierau,
Mâții se zmiorau,
Lupii urlau,
Câinii lătrau,
Smoala mă negrea,
Toți de mine fugea...
Io plângeam,
Mă văieram,
Nime-n lume
Nu m-auzea,
Numai Sfânta Maică
Duminica,
Cu Sfânta Maică
Maria,
Din vâna cerului
D-asupra soarelui.
În toiag d-argint
Se răzima,
Pe mine-n brațe
Mă luă,
În râul lui Iordan
Mă aruncă,
În lapte dulce
Mă scâlda,

Răducu Rușeț

Cu brâu roșu
Mă-ncingea,
Cu stâlp de busuioc
Mă freca:
Pe cap,
Pe după cap,
Să-i cad la toată lumea
Cu drag,
La oamenii cei bătrâni
Cu cînste
Ș-omenie,
Și la juni
Cu dragoste mare.
Și-mi puna în cap
Un mac,
Pe mânicele
Stele mărunțele,
Să se uite toată
Lumea la ele!¹⁵¹³

Când fata se schimbă (ia rufe curate), se stropește cu apă descântată.

Comunicat de elevul Ios. Stoica din Topleț, I. Orșova!¹⁵¹⁴

¹⁵¹³ *Ibidem*, pp. 48-49.

¹⁵¹⁴ *Ibidem*.

9. De spălat

Fata dacă vrea să fie ferită de rele și să rămână sănătoasă și frumoasă, se duce în zori de zi înainte de răsăritul soarelui la râu, se spală cu apă din râu, și își descântă așa:

Bună dimineața,
Râu curat!
De la Dumnezeu lăsat!
Cum ai știut spăla:
Toate ogășelile,
Toate pietricelele,
Toate rădăcinoasele,
Toate mătăsinioarele,
Așa să mă speli pe mine:
De toate relele,
De întâlnituri,
De deochituri,
De mânături.
Eu să rămân curată,
Luminată,
Ca steaua pe cer,
Ca roua pe mări,
Ca argintul curat,
Ca aurul luminat!¹⁵¹⁵

**De la Ileana Hamza în Crușovăț,
comunicat de Ermina Rădulescu, elevă¹⁵¹⁶.**

¹⁵¹⁵ *Ibidem*, p. 49.

¹⁵¹⁶ *Ibidem*.

10. De deochi

Descântecul „gighochi” se rostește la dureri de cap, împreunate cu fierbințeală și amețeli. Boala provine din deocheat („ghiocheat”). Descântătoarea cere un cuțit nou și un fir de mătură. Și zice:

Doamn' d-ajută, Doamne!
A plecat N.
Pe cale,
Pe cărare,
Și s-a-ntâlnit
Cu muronii
Și cu strigonii-n cale,
Și picioarele i-au frânt,
Manile i-au *olignit*, (scrintit, umflat)
Grumazii i-au rupt,
Sângele i l-au vărsat
Și inima i-au mâncat.
Iar Maica Precistă din cer
Auzea,
Și vedea,
Scară de ceară-și făcea,
Și se cobora
Jos la țară și-ntreba:
— Ce ți-i ție, N.?
— Am plecat

Pe cale,
Pe cărare,
Maică Preacurată;
M-am întâlnit
Cu muronii
Și cu strigonii-n cale,
Picioarele mi-au frânt,
Mânile mi-au *olignit* (scrintit, umflat)
Grumazii mi-au rupt,
Sângele mi-au vărsat,
Și inima mi-au mâncat!
Atunci Maica Precistă
Încingea cal de argint,
Pleca peste tot pământul,
Cu biciul biciuind,
După muroni,
După strigoni
Alergând.
Ea îi ajungea,
Capul cu sabia tăia
La muroni și muroane,
La strigoni și strigoane,
Și inima lui N.
De la ei o scotea
Și lui N. o aducea,
Și-i așeza:
Inimă la inimă,

Față la față,
Brațe la brațe,
Inima la loc,
Sănătatea-n trup.
Să se plămădească
Inima-n el,
Cum se plămădește:
În troacă olățelul,
În vacă vițelul,
Și-n găină oul!
De-o fi deocheat
De om mare:
Să-i crape foalele,
Să-i pice mațele,
Să-i cură sângele!
De-o fi deocheat
De muiere mare,
Muroane, strigoane:
Să-i crape boășele,
Să-i cură laptele,
Să se mire de ea
Țara și lumea,
Cum s-a mirat de N.,
Când ea l-a deocheat!
De-o fi deocheat
De fată mare:
S-o bolească boala,

Să-i pice cosițele,
Să-i crape țâțele,
Să se mire de ea
Lumea și țara,
Cum s-a mirat de N.
Când l-a deocheat!
Ori s-o fi mirat:
De statul lui,
De purtatul lui,
Sau de umblarea lui!
Voi muroni și muroane,
Voi strigoni și strigoane,
Să ieșiți din inima lui,
Din ficiații lui,
Din jâgărițele lui,
Din toate încheieturile lui,
Și din vâna groasă,
De prin oase.
Să ieșiți,
Să vă domoliți,
Să vă potoliți,
Să vă călcați,
Să vă *cuncinați*!
Să fiți călcate,
Și cuncinate
De gura mea,
Și de Maica Preacurată,

Că eu să-ți fiu descântătoare,
Și Maica Preacurată lecuitoare!

Și voi să pieriți:
Cum pierе roua de soare
Și pulberea de ploaie!

Și să ieșiți:
Din cap,
De după cap,
Din bulzii ochilor,
Din creierii capului,
Din zgârciul nasului,
Din tot trupul lui N!

Să ieșiți,
Să grăbiți
La 99 de hotare nehotărâte,
La 99 de livezi ne-mpărțite
La 99 de izvoare ne-ncepute!

Acolo să beți,
Acolo să mâncați,
Acolo s-odihniți,
Ș-acolo să sălășluiți!
Că N. nu vă poate hrăni,
Nu vă poate adăpa,
Nu vă poate sălășlui.

Și eu să-ți fiu descântătoare,
Maica Precistă lecuitoare,

Și ziua de astăzi ajutătoare!¹⁵¹⁷

Descântătoarea face acum trei cruci pe pământ, și urmează:

Cum se calcă pământul
De lume, de țară,
Și de multe care,
Așa să se calce
Durerile toate!
D-o fi din strigoni,
D-o fi din mureni,
D-o fi din strigoane,
D-o fi din muroane,
D-o fi din urâte,le,
D-o fi din despletite,le,
D-o fi din muma pădurii,
D-o fi din moșul codrului,
D-o fi din friguri curate,
Necurate,
D-o fi din orice;
Să-i treacă lui N.,
Să rămână curat,
Luminat,

Cum Dumnezeu l-a lăsat!¹⁵¹⁸

Descântătoarea sfârșind, împlântă după ușa cuțitul, care rămâne câtva timp acolo; iar firul de mătură îl aruncă afară.

¹⁵¹⁷ *Ibidem*, pp. 51-51.

¹⁵¹⁸ *Ibidem*, p. 51.

**Auzit de la femeia Cumbria Pocreanu din Jupa, comunicat de
George Gruia, învățător¹⁵¹⁹.**

11. De deochi

La „de durere de cap”, descântătoarea suflă pe capul bolnavului zicând:

Doamne-ajută!
Din limba mea,
Din cuvântul meu,
Și din leacul Sfintei Maicii Marii,
Și dintr-al Domnului nostru Iisus Cristos.

Să-i fie de folos!
Suflat peste cap,
Deochi s-a dus în sat;
Suflai peste frunte,
Deochi s-a dus în munte;
Cine-l deochea, crapă;
Și cine l-o rămnit,
O pleznit.
D-o fi deochi de fată mare,
Să-i pice cosita;
D-o fi deochi de muiere,
Să-i pleznească țâțele,

¹⁵¹⁹ *Ibidem.*

Să-i cură laptele;
D-o fi deochi de om,
Să-i pleznească boășele,
Să-i cură pișaii,
Să se mire lumea și țara de el
Să nu se mire de N.
Că-i frumoasă,
Ori că-i urâtă,
Ori că-i cenușoasă;
Numai să se mire de cei 9 ogari,
Cu gurile căscate...
Deochiul acolo se ducea,
Acolo se mira
Și se dezmira,
Și pre ăl beteag îl părăsea,
Și îl năpustea,
Cu somnul
Și cu Domnul
Și cu leacul Sfintei Maicii Marii.
Amin!¹⁵²⁰

Acest descântec se zice de trei ori după-olaltă.

De la Iconia Crâsta, de 62 ani, din Slatina-mică, comunicat de elevul

Romul Șandru!¹⁵²¹

¹⁵²⁰ *Ibidem*, p. 52.

¹⁵²¹ *Ibidem*.

12. De deochi

Sau de durere de cap. Descântătoarea pune apă într-un pahar, îl ține în mână și suflând în pahar, cascade din când în când și zice de mai multe ori:

O rană,	Mâncăți de cari,
Pogorană,	Să ugească sfânta curcubătă
Pogorească-te Dumnezeu	goală,
Din gene,	Să cânte bribeții pe ea.
Din sprâncene,	Amin!
Din dinți rari,	Leac din gura mea să fie! ¹⁵²²

De la Trandafira Murariu, de 53 ani, din Slatina-mică, comunicat de

R. Șandru!¹⁵²³

¹⁵²² *Ibidem.*

¹⁵²³ *Ibidem.*

13. De deochi

Trei cărbuni aprinși se stampară într-un pahar de apă, făcând de trei ori cruce peste cărbuni. Apa o bea persoana deocheată, iar descântătoarea zice:

Cine-a deocheat

La N., a crepat;

Cine-a râmnit

La N., a pleznit.

De-a fi deochiul din fată,

Pice-i părul,

Cură-i sângele!

De-a fi din muiere

Crepe-i țățele,

Cură-i laptele!

De-a fi din voinic,

Crepe-i boășele,

Cură-i pișății!

De-a fi din vânturi,

Din garduri,

Din muroni,

Din strigoni,

Din mânătură,

Din pocitură,

Leac să fie,

Maică Marie!

Răducu Rușeț

Mai vârtos

Iisus Cristos!

Io Terezia-s descântătoare,

Maica Marie lecuitoare,

Amin!¹⁵²⁴

**Comunicat de elevul Ioan Mircea, care l-a scris din graiul mamei
sale, Terezia din Oravița!¹⁵²⁵**

14. De deochi

Descântătoarea suflă peste capul bolnavului:

N-am suflat suflatul,

Ci strigoniatul:

Strigoni venit,

Strigoni năprăcit,

Strigoni pocit!

Ieși din creierii capului,

Din merele obrazului,

Din bulbucile ochilor.

N. să fie curat

Ca aurul strecurat,

Ca Domnul Cristos

Să-i fie de folos! (Căscând):

Plecat-a un om mare, roșu

¹⁵²⁴ *Ibidem*, p. 53.

¹⁵²⁵ *Ibidem*.

Într-un codru mare, roșu,
Să taie pari mari, roșii,
Și nuiiele mari, roșii,
Să facă o strungă mare roșie,
Să mulgă oi mari, roșii,
Să facă un caș mare, roșu,
Și să plece prin sat strigând:
Hai la caș roșu,
La caș roșu!
Cât caș roșu-n lume și țară,
Atâta deochi la N. în cap,
De-o fi deocheat:
De ochi verzi,
De ochi galbini,
De ochi roșii,
De ochi negri,
De ochi de 99 de feluri!...¹⁵²⁶

Descântătoarea așază palma de-a lungul și d-a latul pe fața bolnavului, după aceea pune palma pe pământ, tot în cruce, cum a pus-o pe față, și zice:

Cum s-așază pământul sub picioare,
Așa să se așeze de la R:
Toate deochiturile,
Toate rămniturile

¹⁵²⁶ *Ibidem.*

Răducu Rușeț

Și strigoniturile,
Din cap să fie călcate
Și așezate
De Dumnezeu cu Sfântul
Arhanghel,
Leac să-i fie!¹⁵²⁷

Din Caransebeș!¹⁵²⁸

15. De deochi

Descântătoarea sau descântătorul ia un pahar de apă, în pahar stinge câțiva cărbuni, ș-apoi descântă bolnavului. La sfârșit îi dă să bea puțin ți-l unge cu apa descântată.

Amin! Amin!
Descântecul Sfintei Maicii Marie,
Din gura mea leac să-i fie!
Plecă N.
Pe cale,
Pe cărare,
Și se-ntâlni
Cu muronii,
Cu strigonii-n cale.

¹⁵²⁷ *Ibidem*, pp. 53-54.

¹⁵²⁸ *Ibidem*, p. 54.

Ieșiți voi muroni,
Și voi strigoni,
Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Din dinți,
De după dinți,
Din măsele,
De după măsele,
Din patruzeci și patru de oscioare!
[I]Eu plecai
Pe cale,
Pe cărare,
Și loșăi (luai) o secure roșie, mare,
Mă dusăi într-o pădure roșie, mare,
Și tăiai lemne roșii, mari,
Făcui o masă roșie, mare,
Și făcui scaune roșii, mari,
Și făcui un foc roșu, mare,
Și făcui oale roșii, mari;
Făcui un prânz roșu, mare,
Și-l pusăi pe masa roșie, mare;
Mă sui-i pe scaun roșu, mare
Și strigai:
Veniți muroni!
Veniți strigoni!
Câți veți mânca,
Veți crepa;

Răducu Rușeț

Câți veți ugi,
Veți plezni,
Și N. de voi s-a mântui,
Amin!¹⁵²⁹

**Scriș în Jena și comunicat de Romul Ioanovici, elev, spus de bunică-
sa, Eva Ioanovici!¹⁵³⁰**

16. De deochi

Ieși, strigoni, din cap,
Ieși de după cap,
Din creierii capului,
Din fața obrazului!
Nu înțăpa,
Nu junghia!
Că cu limba te-oi descânta,
Cu abur te-oi sufla,
În sat te-oi mâna.
În sat,
La cel ce te-a deocheat.
Că plecă omul pe cale,
Pe cărare,

¹⁵²⁹ *Ibidem*, p. 54.

¹⁵³⁰ *Ibidem*.

Cu un topor roșu, mare,
Într-o pădure roșie, mare
Și tăia lemne roșii, mari,
Și făcu un foc roșu, mare,
Făcu mese roșii, mari,
Și puse un prânz roșu, mare,
Și striga:
— Veniți strigoni!
Veniți pocituri!
Câți veți mânca,
Veți crepa!
Și câți veți ugi, (rămânea)
Veți plezni
Și N. de strigoni s-a mântui¹⁵³¹.

Cules în Boldur și comunicat de Augustin Aldan, teolog!¹⁵³²

¹⁵³¹ *Ibidem*, p. 55.

¹⁵³² *Ibidem*.

[Țurca în Comitatul Hunedoarei]¹⁵³³

*Țurcașii de la Bozeș au 9 colinde străvechi, pe care le cântă la diferite case. Alta cântă la preot, alta la primar ș. a. Țin să observ, că colindele le-am scris în dialectul de la noi. Las să urmeze **cele 9 colinde**.*

I

**[Colinda care se cântă la casa unde
e fată mare]¹⁵³⁴**

Cea fiică frumoasă, de frumoasă îi mare
Dai Domnului Doamne!
Soț în lume n-are
Dai Domnului Doamne!
Numai prin zori, sora soarelui
Și a pământului.
Și pe ea mi-o cer mulți, din multe părți
Trei din trei lături, despre trei vaduri.
Și pe ea mi-o cere (rariu) păcurariu.
Da ea așa zice, că ea nu se duce,
Că ei îi urât în strungă șezând,
În strungă șezând, oi dalbe mulgând.
Oi dalbe mulgând, untu' alegând.

¹⁵³³ *Ibidem*, p. 62.

¹⁵³⁴ *Ibidem*.

Și pe ea mi-o cere *țifrus* unguraș.
Și ea așa zice, că ea nu se duce.
Că ei îi urâtă legea ungurească,
Legea ungurească: în gârlici șezând,
În gârlici șezând, vinu' crâșmărând.
Vinu' crâșmărând, banii numărând.
Și pe ea mi-o cere fiu mic de împărat.
Dar ea așa zice, că ea, că s-o duce,
Că ei, că îi place, a fi-mpărăteasă.
A fi-mpărăteasă, a ședea la masă,
A ședea la masă-n haine de mătase!
Și la împărat căruț ferecat,
La împărăteasă căruță aleasă.
La nouă cumnați, nouă cai gătați,
La nouă surori, nouă cingători.
La nouă cumnate, nouă *păcielate* (broboade)
Dai Domnului Doamne!
Să fie de sănătate!

II

[Tot la casă cu fată mare se cântă și următoarea]:¹⁵³⁵

Colo-n jos, mai din jos
Rouriță, romaniță!
În luncile d-Oltului
Rouriță romaniță!
Grele ploi că ne-or plouat,
Și luncile le-or spălat.
Roșu soare a răsărit
Și luncile s-or zbicit.
Faine flori or răsărit,
Fete or mers de le-or cules.
Culegând, mănunchi făcând
Câte în mâini, mai mult în sân.
Juni în cale le ieșea,
Le prindea, le slobozea.
Numai asta-i fată dalbă
O prindea, n-o slobozea.
Până nu mi-o ispitea:
Unde în lume ai născut,
Așa naltă și frumoasă
Și la față rumenoasă?
Colo-n lunca d-Oltului
Roșu soare a răsărit,

¹⁵³⁵ *Ibidem*, p. 63.

Tomna în față m-o lovit.
De față mi-o rumeni
Cosîta mi-o îngălbeni.
Rouriță romaniță!
Să fie de sănătate!

III

[La pereche tânără se cântă colinda următoare]:¹⁵³⁶

Sus la drumul mare
Crescut-o, crescut-o
Versu' verșilor
Galben străfior.
Și în umbra lui,
Ce se dumbrăvește,
[Cistașă] nevastă
Cu-n fiu mic în brațe.
Câți pe drum trecea
Toți mi-o ispitea:
Ce ți-e ție acela,
Din brațele tale?
Dar ți-e un nepoțel?
Dar ți-un cumnățel?
Dar ți-e un frate mare?

¹⁵³⁶ *Ibidem*, p. 63.

Ba! mi-e nu-mi este de acestea de toate
Că el că este slugă la (dar) deal,
La domni de cei mari.
Simbria i-a dat murgul neînvățat
Hotare împărțind, izvoare-nvăluind.
Toți domnii umblară, pân' înserară
Dacă înserară, 'napoi înturnară.
Ler dai Ler, nevestă!
Și noi ți-o-nchinăm dalba-i sănătate!

IV

[La casă cu fecior se cântă următoarea]¹⁵³⁷:

Poruncit-a poruncit
— Junelui, bun junel mirel!
Fată dalbă la juinel
— Junelui, bun junel mirel!
La juinel cam tinerel:
Ca să-mi facă atâta bine,
Și să-mi vie pân' la mine.
Să nu facă, să nu vie,
Să nu-mi vie jos spre lunci!
Luncile-s pline de grâne,
Grânele-s pline de rouă.
Junii-mi vin cu haine noi.

¹⁵³⁷ *Ibidem.*

Fata îi mică și nu-i tare,
Și nu le-a putea spăla(re).

Poruncit-a poruncit
Fată dalbă la juinel,
La juinel cam tinerel:
Ca să-mi facă atâta bine
Și să-mi vie pân' la mine.
Să nu facă să nu vie!
Să nu vie sus spre munți,
Că munții sunt spulberoși.
Junii vin cu cai frumoși.
Fata îi mică, și nu-i mare
Și nu-i poate țăsăla(re).

Poruncit-a poruncit
Fată dalbă la juinel,
La juinel cam tinerel.
Ca să-mi facă atâta bine
Și să-mi vie pân' la mine.
Să nu-mi facă, să nu vie !
Da să-mi vie sus spre cer,
Cu mâna ținând la lună
Cu alta-mpletind cunună!
Junelui, bun junel mirel!
Și-o închinăm cu sănătate!

V

[La feciori se cântă și aceasta]:¹⁵³⁸

Juinel la munte o suit,	Și părinții au hotărât?
Juinel, junelui bun!	Ba eu zile n-am urât,
El la țară a coborât,	Nici părinți n-au hotărât.
Juinel, junelui bun!	Ci-am venit, să ne luptăm,
Pradă mare, ce-o prădat!	Luptă tare în zi de vară!
Rupt-o garduri streșinite	Când fu coala-n cap de sară
Și sălașuri continite.	Luptă juinel pe leu tare.
Și o sărit într-un râu mare	Cum îl luptă, jos îl culcă
Și o strigat cu gură mare:	Supt foalele murgului,
Că frică de junel n-are.	Și îl leagă în curea neagră
Că are coarne împungătoare,	Și mi-l ia pe-o ulicioară.
Și urechi ascultătoare,	Pe ulița grecilor,
Și picioare fugătoare.	Făcând fală fetelor.
Juinel dacă auzea	Și cinste părinților,
Sus pe murg să-ncălecă	Voie bună fraților,
Vârf de munte cugetă.	Și ciudă cumnaților.
Găsi leul adurmit	Cine-n lume mi-l vedea
Supt un spin mândru înflorit.	Toți bine mi-l fericea.
Săgeta-l-aș adurmit.	Fericea de mumă-sa
Leu se ține înceluit.	Ce băiat au fost băiat
Până juinel se gândea,	C-aduce leul legat.
Leu din somn se pomenea,	Leu legat, nevătămat,

¹⁵³⁸ *Ibidem*, p. 64.

Către juinel grăia: Nici cu pușca nu-i pușcat,
Hai juinele, dăi juinele Nici cu sabie nu-i tăiat,
Ce ai călcat tu pân' la mine? Numa cu luptă-i luptat.
Dar tu zile ai urât Juinel, junelui bun!
Și-o închinăm de sănătate!

VI

[Colinda boierului]¹⁵³⁹

Beau [mis] beau boieri la masă
Domnului, Domnului Doamne!
 Și cu dalba jupâneasă
Domnului, Domnului Doamne!
 C-un fiuț micuț în brațe.
Da' paharul cine-l umple?
Tot îl umple și se roagă,
 Se roagă la Dumnezeu
 Să-i crească fiuțul său.
Să-l vadă în vârstă de holtei,
 Haine nouă îmbrăcând,
 Cu boierii petrecând
 Pe supt poala cerului
 Până-n poarta raiului.
 Și poarta s-a clătinat
 Și la boieri au intrat.

¹⁵³⁹ *Ibidem.*

Colinda i-am colindat.
Domnului, Domnului Doamne!

O cântăm și o colindăm și la gazdă o-nchinăm, să fie de sănătate!

VII

[Colinda primarului (birăului)]¹⁵⁴⁰:

De ai fi birău veselior,
Birăul în domnul bun!
C-or venit colindători
Birăul în domnul bun!
C-or venit, c-or auzit,
Că ești birău cam de mult,
Cam de mult și-ncomorat
Și dai bani pe colindat.
Grăi dalba birăiasă
P-o jebruică¹⁵⁴¹ de fereastră,
Că birău nu-i acasă
Că-i în codru la vânat.
După el pe cin' să mâie....?
Mână sluga hai mai mare:
Birău-n samă nu-l băga(re).
După el pe cin' să mâie?

¹⁵⁴⁰ *Ibidem*, p. 65.

¹⁵⁴¹ [„Jebruică/Jăbruică - ochi mic de fereastră”]. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 2, martie-aprilie, p. 65.

Mână sluga mijlocie:
Birău nici nu vrea să știe.
După el pe cin' să mâie?
Mână sluga hai mai mică
Că-i văzută și-ncrezută.
Birău dac-auzea
Saltă-mi saltă în colea,
Saltă-n grajdul ferecat,
Scoate murgul înșălat.
Înșălat cu noauă șei
Și-nfrânat cu nouă frâni.
Saltă-n [vârșă] munților
Tocma-n strunga oilor.
Și alege și culege,
Va cincizeci de miorele
Și cincizeci de berbecei.
Și te du la târg cu ei,
Și îi dă pe ce-i poți
Și ne fă bani nouă toți!
— Birăul în domnul bun!

O cântăm și o colindăm și la birău o-nchinăm, să fie de sănătate!

VIII

[Colinda preotului]¹⁵⁴²

Colo-n jos mai din jos,
Domnului Doamne! Domn de-al nost!
Ce-i scris tare, lucru-i mare.
Domnului Doamne! Domn de-al nost!
Scrisă-i dalbă mănăstire
În trei stâlpi de tămâie
Și-ncă-n patru de făclie.
Cu altarul către soare,
Cu ferești-n jos spre mare,
Cu ușa cătr' asfințit.
Și la uși cu flori de rugi,
La ferești cu flori domnești.
Slujba-i sfântă. Cine-o cântă?
Cânt-o nouă popi bătrâni,
Cu doi, trei diecei.
Grăi cel preot mai mare
Către cel diac mai mic:
Ia ieși mă(re) pân' afară
De vezi ninge, ori plouă,
Ori pică un strop de rouă?
Nici nu ninge, nici nu plouă,

¹⁵⁴² "Transilvania", XLII, 1911, nr. 2, martie-aprilie, p. 65.

Nici nu pic-un strop de rouă!
Ce rând îi, de aceasta rând,
De cocoșii n-or cântat
Și noauă ziuă ni se face,
Zori de zi de liturghie,
Miez de noapt' evanghelie
De cu sară vecernie?
Dă în toacă de trei ori
De trei ori în trei chipuri,
Și-mi trage [harăngul] mare,
[Harăng] mare de-ntroznare,
[Haroi]mic de [atroznic]!
— Domnului Doamne! Domn de-al nost!

Noi cântăm și colindăm și la preot o-nchinăm!

IX

[Colinda lui Christos]¹⁵⁴³

Pe dinaintea raiului
Domnului, Domnului Doamne!
Primblă-să Maica Domnului
Domnului, Domnului Doamne!
Cu veșminte d-argintite
Cu cosița despletită
Jos spre fiul slobozită.
Fiul dă de-a o descâlci,
Maica sfântă-l mulcomi:
Taci, fiule! taci, dragule!
Știi tu cele de demult,
Trei râuri în trei chipuri?
Și un râuț dălbui de lapte,
Și un râuț galben de mir,
Și un râuț roșu de vin.
În cel de lapte scăldate-oi,
În cel de mir botezate-oi,
În cel de vin adăpate-oi!
Domnului, Domnului, Doamne!

Să vă fie la toți de sănătate!

Tibolt Schmidt!¹⁵⁴⁴

¹⁵⁴³ *Ibidem.*

¹⁵⁴⁴ *Ibidem*, p. 66.

[Monografia Comunei Seghiște, Bihor]¹⁵⁴⁵

de Moise Popoviciu

[Lenca]¹⁵⁴⁶

**Baladă poporală, auzită de la Oana Popoviciu,
Seghiște**

Frunză verde de secară
Se iviră turci-n țară.
Dar unde se așezară?
La Onu-n a noastră țară!
Bun prânzul, măi, Onul nost!
Sănătoși voi, turcii noștri!
Dar veniți și voi prânziți!
Că n-am venit să prânzim
Ci-am venit ca să pețim
Pe Lenca, fată frumoasă,
De-i vestită în țara noastră!
Maică-sa nu vrea s-o dea
Ci pe Lenca-o tăgădea
Și din grai așa zicea:
De când pe Lenca-o-am dat
Puteam mai da: trei și patru!

¹⁵⁴⁵ Idem, XLII, 1911, nr. 3, mai-iunie, pp. 26-27.

¹⁵⁴⁶ *Ibidem.*

Tată-so din grai grăia:
Ba Lenca nu-i măritată,
Ci-i în grădină culcată
Tot în valuri de joljuri
Și-n viguri de postavuri!
Turcii nu mai întrebau,
Ci în cocie-o puneau.
Lenea din grai le zicea:
Ierte-te Dumnezeu, Maică,
Și în cer și pe pământ
C-ai grăit ușor cuvânt!
Dar pe tine, taica meu,
Nu te ierte Dumnezeu
Nici în cer, nici pe pământ,
C-ai grăit prea greu cuvânt!
Și turcii că se duceau
De mare s-apropiau.
Lenca din grai le zicea:
Stați, voi turci cu căruța
Să-mi tocmesec eu rochia
Și să-mi stâmpăr eu setea!
Și zău turcii că stăteau
Lenca jos să cobora
Și în mare s-arunca
Și din gur-așa grăia:
Decât roabă turcilor
Mai bin' smoală pietrelor

Și mâncare peștilor.

[Cântece populare culese din graiul mai multora]¹⁵⁴⁷

Seghiște

Mersei seara pe uliță
Aflai pe mândra-n porțiță
Bună sara nu dădui
Mai mare potcă-mi făcui!
Mă dusei a doua oară.
Bună seara, mândra mea!
Iată calea p-acolea!
Bine a zis frunza de vie
Că nu-i dragostea moșie
Numai potcă și mânîe;
Bine a zis frunza de fag,
Că nu-i dragostea iosag
Numai potcă și necaz.
Cântă cucul, mierla zice:
Nu-ți bea banii, măi voinice,
Că banii ți-or trebui,
La vară cându-i cosi!
Că ți-i rupe coasa-n două
Și ți-i lua alta nouă,
Să cosești iarba cu flori
La fete și la feciori.

¹⁵⁴⁷ *Ibidem*, p. 27.

[Din descântece (chiuiturile) poporului la joc]¹⁵⁴⁸

Vecină, dragă vecină!	Tot cu lin și cu pelin,
Dacă ție-ți pare rău	Ca să nu ne întâlnim,
Că iubesc feciorul tău:	Numai sâmbătă o dată
Pune gard pe după casă	Dumineca ziua toată,
Numai loc de gură-mi lasă;	Toată vara pe la soare
Îngrădește-ți ocolul	Și iarna în șezătoare.

**Moise Popoviciu,
Șeghiște, în ziua Cuvioasei Paraschiva, 1910!¹⁵⁴⁹**

¹⁵⁴⁸ *Ibidem.*

¹⁵⁴⁹ *Ibidem.*

[Descânțetece din Banat]¹⁵⁵⁰

adunate de E. Hodoș

(continuarea descântecelor de mai sus)

17. De deochi¹⁵⁵¹

*Se rostește de nouă ori după-olaltă, și de câte ori se sfârșește
descântecul, de atâtea ori descântătoarea suflă peste capul bolnavului:*

Cine te-o fi deocheat,

Să fie crăpat!

Cine te-o pocit

Să fie pocnit!

De-o fi din fată mare,

Crape-i țâțele,

Pice-i cositele!

De-o fi din nevestă tânără,

Să-i crape țâțele,

Să-i cură laptele!

De-o fi din moș bătrân,

Să-i puie șerpilor-n sân,

Și din barbă

Cuib să-și facă!

Să nu mai deoache!

Când s-a deochea pământul,

Atunci să te deochi!

¹⁵⁵⁰ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 3, mai-iunie, pp. 44-60.

¹⁵⁵¹ *Ibidem*, p. 44.

Răducu Rușeț

Cum dă soarele,
Așa să dea deochiul!

Scris în Voiteg și comunicat de Alexandru Țăran!

18. De deochi¹⁵⁵²

Se aduce apă într-un pahar și se face cruce:

Plecai pe cale, pe cărare,
Și ieși-i în dealul mare;
Acolo mă-ntâlni-i:
Cu strigoniul, cu strigoanea,
Cu muroniul, cu muroanea,
Cu pocitorul, cu pocitoarea,
Cu rămnitorul, cu rămnitoarea
Cu dracul, cu drăcoanea.
Pe N. jos îl (o) trântea,
Sângele-i vărsă,
Inima-i mânca.
Iar Maica Precistă-l (o) auzea,
Crucea în mână lua,
Și se scobora
Pe scară
De ceară,
Și de strigoni îl (o) apără,

¹⁵⁵² *Ibidem.*

Și-i îndepărtă,
Și din gură cuvântă:
Taci N., nu te văicărea,
Că eu voi chiti:
Inimă la inimă,
Ficatul la ficat,
Jăgărițele la jăgăriți,
Mâinile la mâini,
Picioarele la picioare,
Capul la cap,
Gura la gură,
Urechile la urechi,
Mai bine de cum au fost!
N., rămâne curat (ă),
Luminat (ă),
Cum Maica Precistă din cer
Te-a lăsat!
Leac să-ți fie
Din gura mea,
Din inima mea!

Auzit de la Solomia Guia, în Caransebeș!

19. De deochi¹⁵⁵³

Descântătoarea face cruce bolnavului, îi suflă peste frunte și zice:

Amin! Amin!

Descânt descântecul

Maichii Marii.

Io Ana, descântătoare,

Cu Maica Marie lecuitoare

Ne rugăm lui Dumnezeu,

Să lecuim,

Să izbăvim,

Amin! Amin !

Iarăși suflă peste fruntea bolnavului și urmează.¹⁵⁵⁴

Nu suflai suflatul,

Ci deocheatul,

Răsmieratul,

Rămnitul

Și pocitul.

Cine-o fi deocheat,

Să fie crăpat!

Cine-o fi rămnit și pocit,

Să fie pocnit!

De-o fi deocheat

¹⁵⁵³ *Ibidem*, p. 45.

¹⁵⁵⁴ *Ibidem*.

De ochi de vecin,
De ochi de străin,
De ochi de fată fetiță,
De nevastă-nfrântă,
De văduvă văduvită:
Fugi deocheate!
Fugi răsmierate,
Și rămnite,
Și pocite,
Urgisite,
Năprăcite!
Că eu cu sufletul te-am suflat,
Și cu schipeți (scurpat) te-am spălat.

*Descântătoarea, suflând peste fruntea celui bolnav, își udă degetul
cel mare de la mâna dreaptă cu scurpat, unge fruntea trăgând cruciș și
curmeziș¹⁵⁵⁵.*

În Dunăre te-am aruncat,
În nisip te-am îngropat,
Acolo să-ți fie casa
Și masa,
Acolo să-ți fie scocul
Și jocul;
Că N. nu te poate ținea,
Nici purta,
Nici culca;

¹⁵⁵⁵ *Ibidem.*

Răducu Rușeț

Ci el să rămână luminat,
Ca aurul curat,
Ca Maica Marie ce l-a lăsat,
Ca moașa ce l-a scăldat,
Ca nașul ce l-a botezat,
Mai vârtos
Ca Domnul Cristos,
Leac să-i fie!

*La sfârșit suflă, ca și mai înainte; apoi ia un cuțit și-l împlântă-n
pământ, după ușă. Dacă gazda îi dă ceva bani, descântătoarea îi pune jos
și-i calcă cu piciorul, repetând:*

Leac să-i fie,
Din Maica Mărie!
Amin! Amin!

Din Caransebeș!¹⁵⁵⁶

¹⁵⁵⁶ *Ibidem.*

20. De deochi¹⁵⁵⁷

Descântătoarea linge la frunte pe cel bolnav de „ghighiochi”, și-i suflă peste frunte, apoi zice:

Dedeochi,
Dedeochi!
Să te duci de la N.,
Din gene,
Din sprâncene,
Din inimă,
Din tulpină,
Din ficat, din rărunchi!
Cine-o fi deocheat,
Să fie crăpat!
Cine-o fi rămnit
Să fie pierit!
De-o fi de fată mare,
Țâțele să-i pleznească,
Pulpa să-i pocnească!
De-o fi de muiere,
Pieptul să-i pleznească,
Pulpa să-i pocnească!
Și părul să-i pice!
De-o fi de om,
Pulpa să-i pocnească,

¹⁵⁵⁷ *Ibidem*, p. 46.

Răducu Rușeț

Barba să-i pice!

N. să rămână

Curat,

Strecurat,

Ca aurul și argintul!

Leac să-i fie,

Sfântă Maică Marie!

Auzit de la Sauta (Safta) Jivan din Mircovăț, comunicat de elevul

Mina Nemoian!

21. De deochi¹⁵⁵⁸

*Descântătoarea linge pe cel cu durerea de cap – deocheat – pe frunte,
zicând:*

Cum își linge oaia mielul

Și vaca vițelul,

Ciuta-și linge roiul,

Și eu puiul:

De mureni și de muroane,

De strigoni și de strigoane,

De-ochituri și rămnituri,

De mânături și făcături.

Cum se potolește vântul

Și pământul,

Așa să se potolească,

¹⁵⁵⁸ *Ibidem.*

Toate strâcnurile (zgârciurile)

Toate fiorile

Din creierii capului,

Din fața obrazului,

Să ugească N. luminat,

Strecurat,

Ca argintul curat,

Ca poala Sfintei Maicii Marii,

Leac lui N. să fie!

De la Maria Cleopa, de 48 ani, din Slatina-mică, comunicat de R.

Șandru!

22. De deochi¹⁵⁵⁹

Mama descântă copilului său, îl linge pe frunte în formă de cruce și zice:

Doamne-ajută!

Vaca linge vițelul,

Oaia linge mielul,

Capra linge iedul,

Io ling copilul meu:

De toate deochiturile,

De toate străpungăturile,

De toți ochii răi,

De toate inimile rele,

De toate vânturile,

¹⁵⁵⁹ *Ibidem*, pp. 46-47.

Răducu Rușeț

De toate bubele,
De toate frigurile.
Copilul meu să rămână curat
Luminat,
Ca steaua pe cer,
Ca roua pe pământ,
Ca de la Maica Preacurată lăsat!
Leac să-i dea Dumnezeu
Din limba mea,
Din gura mea!
Comunicat de elevul Teodor Săvescu din Caransebeș

23. De deochi¹⁵⁶⁰

Trei fire de mătură, tămâie și cuțit.

Fugi, deocheate!
Fugi, muroane!
Cu gura te-am descântat,
Cu mătura te-am măturat,
Cu tămâia te-am tămâiat,
Cu cuțitul te-am tăiat,
Și pe ușă te-am lăpădat.
Apoi te-am suflat
Din creierii capului,
Din fața obrazului,

¹⁵⁶⁰ *Ibidem*, p. 47.

Din zgârciul nasului,
Din gene
Și sprâncene,
Din dinți
Și din măsele,
Din toate-ncheieturile.
Cum se scutură vaca de vițel,
Și găina de ou,
Și muierea de copil,
De se ușurește,
Să fii și tu curățat,
Să rămâi curat,
Ca argintul cel spălat!

**De la Maria Petrovici din Găvojdia,
comunicat de elevul G. Secoșan!**

24. De deochi¹⁵⁶¹

Amin! Amin!
Sfântă Maică Marie!
Cine-o fi deocheat,
Să fie crepat!
Cine-o fi rămnit,
Să fie pleznit!
Deochitoare,

¹⁵⁶¹ *Ibidem.*

Rămnitoare!
Deochiul în munte,
Leacul în frunte!
De-o fi deocheat de muiere,
Să-i crepe pieptul,
Să-i cură laptele,
Să-i moară copilul de foame!
De-o fi deocheat de om,
Să-i crepe foalele,
Să-i pice mațele!
De-o fi deocheat din fată mare,
Să-i crepe capul,
Să-i cură sângele,
Să-i pice cosițele,
Să rămână pleasă!
N. să rămână curat,
Luminat,
Ca steaua pe cer,
Ca apa pe mări,
Ca argintul curat,
Ca maica ciudat!

**Spus de Liena Hamza în Crușovăț,
comunicat de eleva Ermina Rădulescu!**

25. De deochi¹⁵⁶²

Doamne-ajută!
A plecat strigoanea cu strigoniul,
Și deochitoarea cu deochitorul,
Și pe N. au rămnit.
Iar a plecat
Pe cale,
Pe cărare,
Și s-a-ntâlnit Maica Precista
Cu bolnavul în cale.
Bolnavule, nu te necăji,
Nu te amări,
Că eu ți-oi aduce de astăzi înainte:
Inimă la inimă,
Sânge la sânge,
Carne la carne,
Putere la putere;
Eu voi mână:
Pe strigoane și pe strigoni,
Pe deochitoare și pe deochitor,
Pe rămnitoare și pe rămnitor
Peste munți
Cărunți.
Acolo să stee,

¹⁵⁶² *Ibidem*, p. 48.

Acolo să bee,
Acolo să mânce,
Acolo se pocească,
Unde nu-i glas de cocoș,
Nici tăietură de topor!
Eu să fiu descântătoarea,
Maica Precistă lecuitoarea!

Scris în comuna Vălișoara de elevul Ioan Dorca!

26. De deochi¹⁵⁶³

Doamne-ajută!
Sfântă Maică Mărie,
Leac să-i fie!
Eu m-am sculat,
Cu limba te-am descântat,
Nouă hotare te-am mânat.
Cine te-o rămnit,
O pleznit.
De-o fi de muiere,
Să-i crepe țâțele,
Să-i curgă laptele!
De-o fi de voinic,
Să-i crepe boășele,

¹⁵⁶³ *Ibidem.*

Să-i pornească pișații!
Cine s-a mirat,
Să se mire lumea și țara de el!
Și N. să rămână
Curat,
Luminat,
Ca steaua din cer,
Ca roua din câmp,
Ca poala sfintei Maicii Mărie!
Leac din gura mea să-i fie!

**Auzit de la țiganka Nanii Nițu din Petroșnița
și comunicat de Teodor Șandru, elev!**

27. De deochi¹⁵⁶⁴

Cine-o fi deocheat,
Să fie crepat!
Cine-o fi rămnit,
Să fie pleznit!
Cine-o fi vorbit,
Să fi orbit!
Dacă o fi deocheat de om,
Să-l doară boășele,

¹⁵⁶⁴ *Ibidem*, pp. 48-49.

Să-i cură pisații,
Să se mire lumea și [genea!]
De-o fi deocheat de fată mare
S-o doară capul,
Și să-i pice părul!
Să se mire lumea și [genea!]
De-o fi deocheat de muiere,
S-o doară țâțele
Și să-i moară copiii,
Să se mire lumea și [genea!]
Iar N. să rămână curat,
Luminat,
Ca de la Sfânta Maică Mărie
Lăsat!
Leac, Sfântă Maică Mărie,
Lui N. să-i fie!

**De la Sofia Vrăncuța din Globurău,
comunicat de elevul Iancu Băcilă!**

28. De deochi¹⁵⁶⁵

Muroni cu ochii verzi,
Muroni cu ochii-ntunecați
Muroni cu ochii-nveninați!
De pe capul lui N. să plecați,
Să vă duceți în vânt,
Și pe sub pământ!
Că cine l-a deocheat
Inima i-a crăpat.
De va fi deochiul
De om:
Să-i crape boășele,
Să-i cură pisații,
Să fie de mirul voinicilor!
De va fi deochiul
De muiere:
Să-i crape țățele,
Să-i cură laptele,
Să-i moară copilul de foame!
De va fi deochiul
De fată mare:
Să-i pice tot părul,
Să-i ugească curcubeta goală.
Să fie de mirul fetelor!

¹⁵⁶⁵ *Ibidem*, p. 49.

Iar Sfânta Maică Maria
Se scobora,
Și în umărul drept se puneă,
Și cu poala-l astruca
De rămnitori,
De deochetori.
Și ugea N. curat,
Luminat,
Ca steaua din cer,
Ca roua câmpului,
Ca poala Maicii Marii.
Amin!

**Auzit de la Versavia Floarea din Borlovenii vechi și comunicat de
elevul R. Boldea!**

29. De deochi¹⁵⁶⁶

Voi muroni
Cu 9 feluri de ochi răi,
Cu ochi verzi,
Cu ochi viorinți,
Nu mirarăți,
Nu desmirarăți!
Ci 'napoi să vă-ntoarceți
Din cap, de după cap,
Din creieri, de sub creieri,

¹⁵⁶⁶ *Ibidem.*

Din gene
Din sprâncene,
Din dinți,
Din măsele,
Din toate încheieturile lui N.
Io cu tămâie v-am tămâiat,
Cu sufletu' v-am suflat,
În copitele șerpilor v-am aruncat,
Șerpii în copite v-au zdrobit,
N. curat a ugit.
Leac să fie
De la Sfânta Maică Marie

**Spus de Maria Petrovici din Găvojdia,
comunicat de elevul G. Secoșan!**

30. De strădomaș¹⁵⁶⁷

La durere de cap?...

Bună dimineța, nouă frați,
Ca nouă împărați!
[Nu vi-s]¹⁵⁶⁸ nouă frați
Ca nouă-mpărați;
[Voi vis] 9 feluri de strădomași
Cu strădomășițe și 9 feluri de ochi răi
Voi toți ați plecat pe cale,
Pe cărare,
V-ați întâlnit cu N. în cale,
Și l-ați săgetat,
Și l-ați fulgerat.
Voi de la voinicul ăsta,
Din fața obrazului,
Din zgârciul nasului,
Din creierii capului
'Napo! să vă-ntoarceți!
Că io cu usturoi v-am usturat,
Cu piper v-am piperat,
Cu prav v-am împușcat,
În ostrovul mărilor v-am aruncat.

¹⁵⁶⁷ *Ibidem*, p. 50.

¹⁵⁶⁸ [„Nu vi-s”] = [„Nu sunteți”]. Regionalism folosit în Banat. Cf. „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 3, mai-iunie, p. 50.

Acolo veți bea,
Acolo veți mânca,
Acolo aveți pat de culcat.
N. să rămână curat,
Ca argintul strecurat,
Ca steaua din cer,
Ca roua din câmp,
Ca poala Maicii Marii!
Leac să fie din gura mea,
Din limba mea!

De la Ana Moise din Găvojdia, comunicat de elevul G. Secoșan!

31. De izdat¹⁵⁶⁹

Sau de durere de foale (urdinare, diaree).

Descântătoarea are un cuțit în mână, și-l mișcă deasupra foalelui zicând:

Fugi izdate,
Blăstamate!
Nu durea,
Nu ustură,
Nu coace și nu răscoace,
Ci 'napoi te-ntoarce!
Că N. nu te poate purta,

¹⁵⁶⁹ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 3, mai-iunie, p. 50.

Nu te poate sătura,
Nu te poate adapă,
Nu te poate cinsti,
Și nu te poate odihni.
Ci tu du-te de la el (sau de la ea),
Că io cu limba te-am descântat,
Cu cuțitul te-am tăiat,
În mare te-am înecat,
În piatră seacă te-am încheiat
Și-n lemn stărp te-am aninat.
Acolo să trăiești,
Acolo să viețuiești,
În munți,
Cărunți,
Unde nu-i urmă de săcure
Și nici glas de cocoș,
Amin!

**De la Trandafira Murariu, de 58 de ani, din Slatina mică, comunicat
de elevul R. Șandru!**

32. De izdat¹⁵⁷⁰

Sau de durere de inimă. Descântătoarea face semne cu un cuțit deasupra inimii, și zice:

Fugi izdate,
Blăstămate!
Că ce-ai căutat,
N-ai aflat,
Ce-ai curs,
N-ai ajuns.
Pe sub pământ ai venit,
Pe sub pământ să te duci
Cum nu te-a văzut nime (nimeni)
Până ai venit,
Așa să nu te vadă nime (nimeni)
Până ți-i duce;
Că tu ai venit la N.
Să-ți faci loc de casă,
Eu am venit
Să-ți fac loc de cruce.
Când va fi cap de lup
La trup de urs,
Și trup de urs
La cap de lup,

¹⁵⁷⁰ *Ibidem*, p. 51.

Atunci să mai vină izdatu'

Cu apucatu',

Atunci și nici atunci.

Să ugească N. luminat,

Ca argintul curat,

Ca steaua din cer,

Ca roua din câmp.

Amin! Leac să fie!

**De la Maria Cleopa, de 48 de ani, din Slatina-mică,
comunicat de R. Șandru!**

33. De izdat¹⁵⁷¹

Descântătoarea face mai întâi cruce de trei ori spre pânțele bolnavului; după aceea suflă cruciș de trei ori tot peste locul acela. Începe apoi să rostească descântecul, și în vreme ce-l rostește își așază palma întreagă pe pânțele bolnavului, o ridică și iarăși o așază, dar totdeauna o așază în cruce, până ce a făcut așa șapte cruci.

Se zice descântecul de 9 ori:

Fugi, izdate,

Blăstămate!

Fugi, spurcate,

Blăstămate!

¹⁵⁷¹ *Ibidem.*

Fugi, drace,
Necurate!
Că eu cu tămâie te tămâiai,
Cu suc te uscai,
Cu ai te aii,
Cu udat te udai,
Și-n mare te-necai.
Iar N. să fie curat,
Luminat,
Ca argintul strecurat,
Ca aurul lămurit,
De-acuma zviduit,
Amin! Amin!
Amin!

Comunicat de Eva Ogrin, învățătoare în Lugoj!

34. De izdat¹⁵⁷²

Descântătoarea pune tămâie pe cărbuni aprinși și afumă până ce descântă. Piciorul drept îl ține la foalele bolnavului.

Izdat de un hotar,
Izdat de două hotare,
Izdat de trei hotare
Izdat de patru hotare
Izdat de cinci hotare
Izdat de șase hotare
Izdat de șapte hotare
Izdat de opt hotare
Izdat de nouă hotare
Izdat necurat!
Tu ai venit, venit la N.,
Lin și cătin,
Io te mân cu calul
[Dolac]¹⁵⁷³ înșelat,
În pinteni tăiat,
Peste mare aruncat;
Că omul ăsta
Nu te poate ținea,
Nu te poate purta,

¹⁵⁷² *Ibidem*, p. 52.

¹⁵⁷³ [Dolac] = [Frumos]. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 3, mai-iunie, p. 52.

Să-l lași curat,
Străcurat,
Ca aurul și ca argintul.
Leac să-i fie,
Sfântă Maică Marie!
(De trei ori se zice).

Izdat de la o pivniță,
Izdat de la două pivniți,
Izdat de la trei pivniți
Izdat de la patru pivniți
Izdat de la cinci pivniți
Izdat de la șase pivniți
Izdat de la șapte pivniți
Izdat de la opt pivniți
Izdat de la nouă pivniți
Izdat necurat!
Tu ai venit, venit la N.,
Lin și cătin,
Io te mân cu calul
[Dolac] înșelat,
În pinteni tăiat,
Peste mare aruncat;
Că omul ăsta
Nu te poate ținea,
Nu te poate purta,
Să-l lași curat,

Răducu Rușeț

Străcurat,
Ca aurul și ca argintul.
Leac să-i fie,
Sfântă Maică Marie!
(De trei ori).

*Descântătoarea pleznește în palme de trei ori și urmează:*¹⁵⁷⁴

Izdat pleznit,
Izdat pocnit,
Tu ai venit la N.,
Lin
Și cătin,
Io te mân cu calul
[Dolac] înșelat,
În pinteni tăiat,
Peste mare aruncat,
Că omul ăsta
Nu te poate ținea,
Nu te poate purta,
Să-1 lași curat,
Străcurat,
Ca aurul și ca argintul,
Leac să-i fie,
Sfântă Maică Marie!
(De 3 ori).

¹⁵⁷⁴ *Ibidem.*

**Auzit de la Sauta (Safta) Jivan din Mircovăț,
comunicat de elevul Mina Nemoian!**

35. De izdat¹⁵⁷⁵

*Descântătoarea pune mâna dreaptă, sau piciorul drept, sau p-
amândouă la foalele aceluia, cui vrea să-i descânte. Zice apoi de trei ori
descântecul:*

Fugi, izdate,
Ș-apucate!
Nu îmfla,
Nu gâmfă,
Nu izbi,
Nu poci!
Că io cu piciorul te calc,
Cu mâna te mân,
Anume
În lume
La cel ce te-a mânat:
De-o fi țap,
Țap să crepe!
De-o fi cocoș,
Cocoș să crepe!
De-o fi mânz,

¹⁵⁷⁵ *Ibidem*, p. 53.

Mânz să crepe!
N. să rămână curat
Luminat,
Ca sfânta Maică Marie,
Ce l-a lăsat!
Leac să fie,
Descântecul Maicii Sfinte Marii,
Din limba mea curată,
Din mâna mea dreaptă! Amin.

Comunicat de elevul Iosif Stoica din Topleț!

36. De izdat¹⁵⁷⁶

Trei căței de ai (usturoi) se pisează cu muchea toporului și se mestecă cu praf de pușcă, după aceea se pune „la inimă” (la stomac) sau la locul unde-i durerea. Descântătoarea, în decursul descântecului, afumă pe bolnav cu fum de tămâie și-l atinge cu piciorul drept la locul, unde-l doare. Descântecul se zice numai o dată, în orice zi, în oricare ceas.

Fugi izdat,
Blăstămat,
De la N.,
Din creierii capului,

¹⁵⁷⁶ *Ibidem.*

Din fața obrazului,
Din zgârciul nasului,
Din piept, din inimă,
Din ficat,
Din mâni, din picioare,
Din toate-ncheieturile!
Izdat porcesc,
Izdat văcesc,
Izdat rumânesc,
Izdat nemțesc,
Izdat unguresc,
Izdat jidovesc,
Izdat greu,
Izdat domol,
Izdat de 99 de feluri!
Ieși și te du în slog (răzor),
Până-i da de-al tău loc;
Că tu la N. n-ai loc,
Nici de stat,
Nici de-ncins,
Nici de cuprins!
Nu săgeta,
Că N. cu praf te-o împușcat,
De tine nimic n-o lăsat,
Și cu ai te-o ait,
De tine nimic n-o ugit (rămas),
Cu piciorul te-o călcat,

Sub pământ te-o băgat.
Te du, unde se duc
Toate apele,
Pe sub toate punțile!
N. să rămână curat,
Ca de la Dumnezeu lăsat,
Ca-n ceasul ce-o născut,
Când betesușug n-o avut!

Comunicat de elevul Dum. Roșca din Caransebeș!

37. De izdat¹⁵⁷⁷

Descântătoarea, cu un cuțit în mână trage linii în aer, cruciș și curmeziș, d-asupra pântecelui omului bolnav, și zice:

La inimă: inimă de vidră,
La cap: cap de lup
Și ureche de urs,
La mâna stângă:
Crucea sfântă,
Iar la cea dreaptă:
Sfânta Maica Marie.

¹⁵⁷⁷ *Ibidem*, p. 54.

*Se zice de două ori. Apoi descântă așa:*¹⁵⁷⁸

Fugi, izdate, de la N.,
Din inimă (stomac),
Din ficăței,
Din sângele lui,
Din rărunchi,
Din smagă,
Din putere;
Că io cu sufletul te-am suflat,
Cu gura te-am descântat,
Cu cuțitul te-am tăiat,
În mările negre te-am aruncat,
Și-n inima lui N. nu te-am lăsat.

*Acestea se descântă de 3 ori; la sfârșit împlântă cuțitul după ușa, jos, și zice:*¹⁵⁷⁹

Cum se-ntoarce ușa,
Așa să se-ntoarcă de la N.
Toate durerile,
Toate pociturile,
Toate năprăcirile.
Amin!

Din Caransebeș!

¹⁵⁷⁸ *Ibidem.*

¹⁵⁷⁹ *Ibidem.*

38. De izdat¹⁵⁸⁰

Fugi izdate,
Blăstămate!
Nu încinge,
Nu cuprinde,
Nu umfla,
Nu gâmfă,
Nu coace,
Nu răscoace,
'Napoî întoarce!
Că eu m-am sculat,
Cu cuțitul te-am tăiat,
Nouă hotare te-am mânat
Că eu te mân cu unul,
Tu vii cu doi;
Că eu te mân cu doi,
Tu vii cu trei;
Că eu te mân cu trei,
Tu vii cu patru;
Că eu te mân cu patru,
Tu vii cu cinci;
Că eu te mân cu cinci,
Tu vii cu șase;

¹⁵⁸⁰ *Ibidem.*

Că eu te mân cu șase,
 Tu vii cu șapte;
Că eu te mân cu șapte,
 Tu vii cu opt;
Că eu te mân cu opt,
 Tu vii cu nouă,
 Iar eu te mân
Cu mânilor-amândouă.
Ieși din fața obrazului,
Din zgârciul nasului,
 Ieși din mâinile lui,
 Din piele,
 De sub piele,
 Ieși din foalele lui,
 Din inima lui!
Că N. nu te poate adăpa,
 Nu te poate culca;
Du-te-n văi și munți
 Cărunți,
Acolo-s mese-ntinse
 Și făclii dalbe
 Aprinse,
 Și pahare scrise.
Acolo să locuiești,
 Și să sălășluiești!

**Auzit de la Nina Nițu din Petroșnița, I. Caransebeș, și comunicat de
elevul Ioan Ghergulescu!**

39. De izdat¹⁵⁸¹

Fugi, izdate,
Blăstămate!
Nu izda,
Nu blăstăma!
Cu tămâie de la nouă greci
Te-oi tămâia,
Cu mătura te-oi mătura,
În Marea-Neagră te-oi arunca!
De amar ce-i fi,
Nici peștii nu te-or înghiți.
N. să rămână curat,
Luminat,
Ca steaua pe cer,
Ca apa pe mări,
Ca argintul curat,
Ca maica ciudat!

**Auzit de la Liena Hamza din Crușovăț (Caraș-Severin)
și comunicat de Eremia Rădulescu!**

¹⁵⁸¹ *Ibidem*, p. 55.

40. De izdat¹⁵⁸²

Fugi, izdate,
Blăstămate!
Nu izda,
N-apuca,
Nu săgeta,
Nu încinge,
Nu cuprinde,
Nu poci,
Nu trânti,
Nu izbi!
Cu gura l-oi descântă,
Cu cuțitul l-oi tăia,
Și cu mâna l-oi lua,
Cu tămâie l-oi tămâia,
În Marea-Neagră l-oi lăpăda!
În copitele ciutelor,
Și-n coarnele cerbilor,
Acolo să mănânce,
Acolo să zdrumice,
Acolo să cinstească,
Acolo să *sgozbească* (să ospăteze)!
Și N. *ugi* curat,

¹⁵⁸² *Ibidem.*

Răducu Rușeț

Luminat,
Ca argintul curat,
Ca aurul străcurat,
Ca maica ce l-a dat,
Ca poala Maicii Marii!

Leac să fie,
Maică Precistă,
Maica Marie!
Leac să fie,
Din gura mea,
Din limba mea,
Cu leacul tău
Ș-al lui Dumnezeu!

**Comunicat de Vasile Tărian din Pătaș,
I. Bozovici (Caraș-Severin)!**

41. De izdat¹⁵⁸³

Fugi, izdate,
Blăstămate!
Ieși din mațe,
Și din brațe,
Din inimă,
Din tulpină!...
Voi pocituri
Și făcături,
Nu încinserăți,
Nu cuprinserăți!
Că aici nu-i locul vostru,
Ci e loc de cruce,
Crucea vă despice,
Crucea vă dărâme
Cu crucea vă crucișai,
Cu cuțitul vă tăiai,
Și la muntele Semenici
Vă mânai
Și-n pământ vă băgai!

**Auzit de la baba Alecsandrina Suru din Vălișoara, l. Caransebeș, și
comunicat de Ana Seracin!**

¹⁵⁸³ *Ibidem*, pp. 55-56.

42. De izdat¹⁵⁸⁴

Fugi, izdate,
Blăstămate,
Blăstămat de nouă sate!
Aici nu-i loc pentru tine,
Că-i loc pentru biserică.
Fugi, blăstămate!
Că pe tine te-oi lua,
Cu cuțitul te-oi tăia,
În vârf de deal te-oi aruncă,
În picioarele cailor te-oi lăpăda,
Cu tămâie te-oi tămâia,
Și-n pământ te-oi băgă.

Din Caransebeș!

¹⁵⁸⁴ *Ibidem*, p. 56.

43. De colăcit¹⁵⁸⁵

Descântecul de „colăcit” sau de „încolăcit”, durere de stomac, se descântă cu tămâie, cu un fir de mătură și cu un cuțit. Tămâia o bea bolnavul cu apă sfințită. Dacă n-are apă sfințită, e bună și cea de izvor. Firul de mătură îl pune după ușă, cuțitul îl împlântă tot acolo, la sfârșitul descântecului, și le lasă puțin timp să stea acolo. Se mai poate descântă și cu nouă fuse de tors. Fusele, după descântec, se împlântă cu vârful în pământ¹⁵⁸⁶.

De-i fi colăcite:	Și te-am mânat
Din vărsat de nori,	În munți
Din răsărit de soare,	Cărunți.
Din prânz,	Acolo te-așteaptă a tăi
Din amiazi,	Cu mese-ntinse,
Din cină,	Cu făclii aprinse!
Din miez de noapte,	Acolo voi să beți,
Din cântat de cocoș,	Acolo să mâncați,
Să te domolești,	Acolo să sălășluiți,
Să te potolești!	Acolo s-odihniți!
Nu urla	Că N. n-are loc,
Ca vadurile,	Nici d-a vă culca,
Nu vâjâi	Nici d-a vă adapă,
Ca vânturile,	Nici de-a odihni,
Nu te zvârcoli	Nici de-a sălășlui;

¹⁵⁸⁵ *Ibidem.*

¹⁵⁸⁶ *Ibidem.*

Ca șarpele!
Că eu te-am suflat,

Că eu cu gura v-am suflat,
Și Maica Precistă leac ți-a dat.

**Auzit de la Cumbria Pocreanu din Jupa și
comunicat de George Gruia!**

44. De colăcit¹⁵⁸⁷

Omul ori dobitocul, care suferă de „încolăciul lietic”, nu se umflă deodată, ci tot încetișor, până când s-a făcut ca o bute. Descântecul se zice de nouă ori și totdeauna se suflă peste cel bolnav.

Fugi, încolăcit!
Că eu te-oi descântă,
Și-n codrul mare
Te-oi mână,
Nici de leac
Nu te-oi lăsa!
Ieși încolăcit grabnic,
Ieși încolăcit lietnic,
Încolăcit nemțesc,
Încolăcit rumânesc,
Încolăcit sârbesc,
Încolăcit de 99 de feluri!
Eu în codrul mare

¹⁵⁸⁷ *Ibidem*, p. 57.

Te-oi mână,
Unde cocoșii
N-or cânta,
Și glas de voinic
Nu s-aude,
Urmă de săcure
Nu se vede.
În codrul mare:
Acolo să te *odorești* (să te sfarmi)!
Că-s mese întinse
Și făclii aprinse,
Acolo să te *odorești* (să te sfarmi),
Și să te oprești!

Comunicat de Alex. Țăranu din Voiteg!

45. De colăcit¹⁵⁸⁸

Descântătoarea își face cruce și zice încet:

Fugi, colăcite,
Rătăcite!
Fugi, izdate,
Blăstămate!
Fugi, că aici n-ai loc!
Aici e loc de cruce.
Că eu cu limba te-oi descânta,
Cu tămâie te-oi tămâia.
Și te-oi lua,
Și te-oi mână
Sub tufă de răchită,
Acolo vei conăci,
Acolo vei sălășlui!
N. să rămână curat,
Luminat,
Cum Maica Precistă din cer
L-a lăsat!
Leac să fie,
Din gura mea,
Din inima mea!

**Auzit de la Rusalina Murariu din Zlagna, (lângă Caransebeș) și
comunicat de elevul Nichifor Lazăr!**

¹⁵⁸⁸ *Ibidem.*

46. De colăcit¹⁵⁸⁹

Amin! Amin !

Descântecul Sfintei Maicii Marii:

Fugi, colăcite,

Fugi, rățacite!

Ce-ai stat, d-ai încins?

Ce-ai stat, d-ai cuprins?

Fugi, izdate,

Fugi, piperate!

Că io cu gura te-oi descântă,

Cu cuțitul te-oi tăia,

Cu sufletul te-oi suflă,

Peste mări te-oi aruncă,

Nici de leac nu te-oi lăsa!

Acolo te-oi potoli,

Acolo te-oi așeza!

Să rămână N. curat,

Luminat,

Ca Maica din cer

Ce l-a lăsat!

(De trei ori și cu cuțitul).

Comunicat de elevul Simeon Lațcu din Alibunar!

¹⁵⁸⁹ *Ibidem*, pp. 57-58.

47. De întors¹⁵⁹⁰

sau „de mânătură”, sau „de desfacere”

Pentru a întoarce de la bolnav „mânătura”, „făcătura”, „aruncătura”, descântătoarea ia un cuțit și o amestecătură de: unsoare, praf de pușcă, tămâie și ai (usturoi), le ține în palmă și glăsuiește:

Io descânt cu numele Domnului,

Și a Sfintei Maici Maria,

Leac din gura mea să fie!

Plecă N. pe cale,

Pe cărare,

Se-ntâlne cu facerile-n cale.

Faceri spurcate,

Faceri necurate,

Faceri sorocite,

Faceri întâlnite!

V-o fi mânat cu unu,

Io vă-ntorc cu doi;

V-o fi mânat cu doi,

Io vă-ntorc cu trei;

(Și tot așa cu 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9).

V-o fi mânat cu nouă,

Io vă-ntorc cu zece,

Cu unu mai mult,

¹⁵⁹⁰ *Ibidem*, p. 58.

Cu vârf și-ndesat
În capu' aceleia,
Care v-o mânat,
Și să-i faceți:
Din cap
Peri de țap,
Din mâni
Peri de câni,
Din țâțe
Peri de mâte,
Din trup
Peri de lup,
Din picioare
Piele de urs!

Se rostește de 3 ori. Apoi descântătoarea ia 3 crăițari și-i aruncă spre sfințitul soarelui, fără să privească într-acolo; — dacă în odaie se află fereastră, ce se deschide spre apus de soare, banii se pot arunca și pe fereastră; iar dacă nu se află, descântătoarea trebuie să-i arunce d-afară spre apus. — Cu unsoarea descântată unge pe bolnav în cruci peste tot corpul¹⁵⁹¹.

**De la Trandafira Murariu, de 58 de ani, din Slatina-mică,
comunicat de R. Șandru!**

¹⁵⁹¹ *Ibidem.*

48. De întors¹⁵⁹²

*Pe un vătrai cu cărbuni aprinși descântătoarea pune tămâie, apoi
ia o cămașă de-a bolnavului, o întoarce pe dos și vârându-și mâinile într-
însa o întoarce pe după mâini d-asupra vătraiului, descântând:*

Nu întorc c-o mână,
Ci întorc cu două;
Nu întorc cu două,
Ci întorc cu trei;
Nu întorc cu trei,
(Și tot așa cu 4, 5, 6, 7, 8),
Nu întorc cu opt,
Ci întorc cu nouă,
Întorc cu 99:
Făcăturile,
Mânăturile,
Năprăciturile,
Supusăturile
Din lume și țară,
Să se ducă-napoi iară
De unde-s venite,
De unde-s sorocite,
De unde-s năprăcite,
De unde-s mânate,

¹⁵⁹² *Ibidem*, p. 59.

De unde-s descântate.
D-o fi din țară,
D-o fi din lume,
D-o fi din târguri
Mânate,
Descântate,
Sorocite,
Năprăcite,
Io le-ntorc 'napoi
De 99 de ori,
Mai încântate,
Mai înfocate,
Să se ducă 'napoi
Și mai *sunducoase* (*moroase*)
Și mai mânioase,
'Napoii la cine-o vrăjit.
Să se ducă de unde-s
Descântate
Și mânate,
Acolo să facă dureri,
Acolo să facă fiori,
Acolo să facă *strâcnete* (zgârciuri),
Acolo să facă săgeți,
Și mâinii, și sfezi!
Că io, Ana, descântătoare,
Cu Maica Marie lecuitoare,
Iar m-am mâniat,

De 99 de ori n-apoi le-am înturnat;

Cine-o-ntors cu 9,

Să-ntoarcă cu 8,

Cine-o-ntors cu opt,

Să-ntoarcă cu 7;

(Și tot așa până la 1).

Io 'napoi le-am înturnat,

Nici de leac nu le-am lăsat,

Mai încântate,

Mai înfocate,

Și 'napoi înturnate,

Toate durerile,

Toate arsurile,

Toate mânăturile,

Toate făcăturile.

Io pe N. am lămurit,

L-am curățit

Și izbăvit.

Amin!

Din Caransebeș!

49. De aruncătură¹⁵⁹³

Nu se simte bine cineva și crede, că s-a îmbolnăvit prin faptul aruncării pe ascuns a unui lucru tocmai în drumul pe unde a trecut, descântătoarea îi descântă pentru a desface de aruncătură. Versurile ce urmează sunt rostite întâi la un râu, din care se scoate apă descântată, pe urmă apa se duce acasă, se rostesc a doua oară versurile și bolnavul este spălat pe cap și pe trup cu apa aceea.

Apă limpede,
Apă lin curgătoare,
Pe N. să mi-l speli
Și să-l limpezești
De aruncătură de seară,
De aruncătură de miezul nopții,
De aruncătură de zori,
De aruncătură de dimineață,
De aprins,
De foc nestins!
Cine-a făcut c-o mână,
Io desfac cu două;
Cine-a făcut cu două,
Io desfac cu trei;
Cine-a făcut cu trei,
Io desfac cu patru;

¹⁵⁹³ *Ibidem*, p. 60.

Cine-a făcut cu patru
Io desfac cu cinci;
Cine-a făcut cu cinci,
Io desfac cu șase;
Cine-a făcut cu șase,
Io desfac cu șapte;
Cine-a făcut cu șapte,
Io desfac cu opt;
Cine-a făcut cu opt,
Io desfac cu nouă;
Cine-a făcut cu nouă,
Io desfac cu mânilor amândouă.

Apă lină,
Cristalină,
Curățată pe N.
De aruncătură!
N. să rămână
Curat
Cum Dumnezeu l-a dat,
Amin!

**Auzit de la Eremia Voina din Sâlha și
comunicat de Sidonia Vița, elevă!**

**[Curente de idei în literatura ardeleană
de la 1848 până în zilele noastre]¹⁵⁹⁴**

de Octavian Goga

[Versuri din poezia *Deșteaptă-te române*]

Deșteaptă-te române din somnul cel de moarte...¹⁵⁹⁵

Dacă cumpănim astăzi fiecare cuvânt din această cântare, atunci îi înțelegem pe deplin notele vremii, caracterul oarecum programatic, care cuprindea, într-un mănunchi de flăcări, văpaia celor mulți. Revolta cu care se sfarmă lanțurile ruginite ale sclaviei din bătrâni, accentele de mândrie ale originii noastre romanice, evocarea de mărețe umbre: „Mihai Ștefan, Corvine” care ne amintesc mărirea îngropată în toate părțile pământului românesc, trezind în inimi idealul vremii: unitatea națională, strigarea de îndârjire:

Acum se-ncearcă cruzii în oarba lor trufie,

Să ne răpească limba, dar morți numai o dăm¹⁵⁹⁶.

Și alături de acestea, răzvrătirea mândriei rănite:

De fulgere să piară, de trăsnet și pucioasă,

Oricare s-ar retrage din gloriosul loc¹⁵⁹⁷.

¹⁵⁹⁴ Idem, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, pp. 18-22.

¹⁵⁹⁵ *Ibidem*, p. 18.

¹⁵⁹⁶ *Ibidem*.

¹⁵⁹⁷ *Ibidem*.

Glasul de aramă a lui Mureșanu cântă:

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume,
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman
Și că-n a noastre piepturi purtăm cu fală un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian¹⁵⁹⁸.

Poezia urma aceeași matcă. Aron Densușianu, cu strofele lui greoaie, purtând urmele influenței germane și nota covârșitoare a lui Bolintineanu, „Dorurile și suspinele” lui Zaharia Boiu ținute într-un ton dulceag și oratoric, Grozescu cu versurile lui sentimentale, „Noaptele carpatine” în care I. C. Drăgescu reînvia icoana lui Horia cu surle de triumf și chiote de alarmă, — toate aceste și multe altele sunt lipsite de sinceritatea inspirației, sunt împletituri de cuvinte răsucite cu slab meșteșug, în umbra cărora temperamente lipsite de orice patimă, bunii burghezi greoi își duc tihnită lor viață gospodărească. Unul din aceștia — și nu cel mai lipsit de talent — e C. Iustin Popfîu, care la 1870, în volumul său „Poezie și proză”, își instrună lira preamărind virtuțile strămoșești:

Dar cum în miezul nopții vezi stele de pe cer
Căzând într-un tineric și-apoi în haos pier,
Astfel și nimbul nostru în ceață s-a-nchinat,
Și falnica națiune, națiunea ce odată
Era regina lumii, de glorie-ncunjurată
În pulbere-a sa frunte regal-o a plecat¹⁵⁹⁹.

¹⁵⁹⁸ *Ibidem*, p. 19.

¹⁵⁹⁹ *Ibidem*, p. 20.

Tot dânsul striga față de năzuințele guvernelor maghiare dușmane din vremea lui:

'Nainte dar la luptă, la luptă națională,
Români din Satu Mare, Arad și din Bihor,
Respingeți cu virtute 'cercarea infernală
Țintită spre a stinge acest străvechi popor¹⁶⁰⁰.

Un astfel de retor, mai lipsit de energia frazei, în schimb însă vorbăreț, neobosit la scris, când împins de un patos artificial, când alintat de copilăroase dulcegării amoroase, Iosif Vulcan, redactează, vreme de patruzeci de ani „Familia” care își face loc în cele mai multe case ale cărturării românești de la noi. În versurile lui cuprinse în „Lira mea”, apărute la 1882, e aceeași seninătate netulburată, aceeași veselă jubilară care nu mai contenește:

P-a măririi scară dreaptă
Românismul cel răpus,
Plin de fală urc-o treaptă
Către scopul ce și-a pus.
După secolii de durere
Azi românu-i răsplătit,
Moș Traian cu mângâiere,
Varsă lacrimi fericit¹⁶⁰¹.

¹⁶⁰⁰ *Ibidem*, pp. 20-21.

¹⁶⁰¹ *Ibidem*, p. 21.

În „Albina”, începută la 1877, Lapedat ne-a dat, după model german, cea mai bună revistă de familie — care și astăzi ne lipsește. În coloanele ei și-a publicat nuvelele cu subiect istoric și versurile pătrunse de vălul unei melancolii ușoare:

Crescurăm laolaltă din frageda pruncie
Voi grijilor și eu.
Ce strânsă legătură și ce tovarășie
Păstrăm până astăzi și vom păstra mereu.
Dar nu mi-a albit părul și crește n-am pe frunte,
O, griji, mai dați răgaz!
Doresc să ies din lume cu pletele cărunte,
Să duc urmele voastre semnate pe obraz¹⁶⁰².

¹⁶⁰² *Ibidem*, p. 22.

[Poeziile noastre populare istorice]¹⁶⁰³

de Silvestru Moldovan

**Conferință ținută în 10 decembrie 1911, în sala gimnaziului român
din Brașov**

*Unde putem găsi tălmăcită mai frumos, mai idealist, puterea inimii
iubitoare asupra dorului, ca în următoarele versuri:*

Bade, dorul de la tine,
Peste multe dealuri vine
Și nu-l poate opri nime (nimeni);
Nici ȝigan cu cetera,
Nici cioban cu fluiera,
Numai eu cu inima!!...¹⁶⁰⁴

*Sau unde mai găsim personificații atât de cutezate și atât de
sublime, care alcătuiesc un tablou original, grandios ca în următoarea
alcătuire poetică:*

Binele meu din fetie
Nu-i diac să-l poată scrie
Chiar de-ar fi cerul hârtie
Și luna un [călămăr]
Sfântul soare-un diecel
Să tot scrie mărunțel¹⁶⁰⁵.

¹⁶⁰³ *Ibidem*, pp. 25-43.

¹⁶⁰⁴ *Ibidem*, p. 26.

¹⁶⁰⁵ *Ibidem*.

Și mai departe, iată ce interesant jurământ de credință face fata de țăran iubitului ei, care se depărtează de acasă. Iubitul îi spune că pleacă în străini pe timp mai lung și își exprimă temerea, că iubita îl va uita și când va sosi el acasă, va găsi-o măritată. Fata atunci îi jură:

Bade, bădișorul meu!
Șapte ani de nu-i veni,
Tot pe tine te-oi iubi.
Vino negru ca tina
Mi-i fi drag ca inima
Vino galben ca lutul
Mi-i fi drag ca sufletul,
Nici atunci nu te-oi uita
Când soare pe cer n-a sta;
Pe pământ să fie stele
Și pe cer crească nuiiele
Și-atunci te-oi dori cu jele...¹⁶⁰⁶.

Dar e mare meșter poporul nostru și în crearea de poezii satirice, care alcătuiesc o parte bună a poeziilor noastre populare. Citez câteva și din acestea: Feciorul, care-și strică opincile după vreo fată îmbrăcată orășenește, este satirizat în chipul următor:

Abia aștept pân' la toamnă
Să mă-nsor, să-mi iau o doamnă,

¹⁶⁰⁶ *Ibidem.*

Fie măcar și țigană
Numai să aibă vigană (fustă)¹⁶⁰⁷.

*Se mărită o fată rea la suflet sau te miri cu ce cusururi, un limbut
bine dispus îi trage următoarea săpuneală, cu cuvinte puse în gura mamei
fetei:*

Haide bărbate să bem,
Că fata ne-o mărităm,
De noi îi bine c-am dat-o
Vai de ăl care-a luat-o¹⁶⁰⁸.

*Este în cutare sat un voinic rebel, cu suflet de anarhist — e natural
că vine adeseori în conflict cu primarul și cu jurații satului. Nu poate să le
facă însă nimic aici în lumea aceasta și în necazul lui își răzbună, în
fantezie, asupra lor pe lumea cealaltă, cântându-le de-a lungul uliței:*

Pus-am șaua pe doi cai
Să mă urc în sus la rai,
Iadu' eră mai de vale
Și fugeam în fuga mare,
Și la ușa iadului
Stau jurații satului
Tăiau lemne dracului,
Iar birăul cel mai mare
Ținea pe dracu-n spinare...¹⁶⁰⁹.

¹⁶⁰⁷ *Ibidem.*

¹⁶⁰⁸ *Ibidem.*

¹⁶⁰⁹ *Ibidem*, p. 27.

Într-o colecție de poezii populare se află următoarea poezie:

Foaie verde, trei [pătațe]
Zis-a maica, că mi-a face
Un pieptar și-un lăibărac
Și m-a da după diac;
Dar zău mie nu-mi trebuie
Nici pieptar, nici lăibărac
Nici nume de diac.
Frunză verde de răzor,
După diac stau să mor¹⁶¹⁰.

Evident, că poezia în forma aceasta a fost colectată greșit. Șirul din urmă este în contradicție cu ideea fundamentală a ei și strică efectul. Se face o încheiere nelogică, la care nu ne așteptam. Originalul, în formă corectă, este altcum și pe care eu l-am aflat din întâmplare, cercetând alte lucruri, într-un sat de pe malurile Arieșului. În original, în locul șirului nelogic, se află o încheiere potrivită: fata motivează în câteva versuri pentru ce nu poate iubi pe diac. Originalul poeziei este astfel:

Frunză verde busuioace
Zis-a maica că mi-a face
Un laibăr și-un buibălac
Și m-a da după diac,
Da, zău, mie nu-mi trebuie,
Nici laibăr, nici buibălac,

¹⁶¹⁰ *Ibidem.*

Nici nume de diac,
Că diacu', săracu'
Cum aude clopotu'
Țipă plugu-n buruieni
Și aleargă la pomeni!¹⁶¹¹

În chipul acesta poezia e naturală, e la înțeles. Fetei de țăran nu-i place de diac, ci de voinicul plugar, care lucră la ogor neîntrerupt de nimic. Aceasta o spune ea în următorul vers:

Busuioc verde din prag,
Ia ghiciți cine mi-i drag?
Badiu mândru ca un steag,
Care-mi ară la iosag
Mânând boii: cea, Vireag.

Busuioc verde-n pridvor
Ia ghiciți de cin' mi-i dor?
De-un flăcău cam negrișor
Care-mi lucră la ogor,
Mânând boii: ho, Bodor!¹⁶¹²

Poeziile aceste ne-au păstrat un tablou rupt din „conservatorismul social vechi” al poporului nostru, care pe încetul începe, ici-colea, a dispărea. Contrastul între prezent și trecut iese la iveală cu deosebire

¹⁶¹¹ *Ibidem*, pp. 27-28.

¹⁶¹² *Ibidem*, p. 28.

ascultând gândirile și dorințele moderne ale fetei de țăran, care acum ne cântă:

Vai de min' ce-mi place mie
Mărul roșu din hârtie
Badea care știe scrie;
Mărul roșu-n jumătate
Bădițul care ști carte!

Sau

Fă-mă, Doamne, ci mi face,
Fă-mă pui de ciocârlie
Fereastră-n cânțălărie (cancelarie)
Să văz pe badea cum scrie¹⁶¹³.

*Pe timpul acesta o nouă urgie să descarcă asupra Europei Orientale și asupra țărilor noastre. Erau turcii. Deja și regele Sigismund a avut războaie cu ei, iar acestea s-au înțetit cu deosebire în secolul al XV-lea. Înaintarea turcilor în Ungaria și luptele cu ei au durat vreo trei secole și jumătate, până pe timpul lui Iosif al II-lea. În acest interval lung, Sultanii cuceritori au ocupat o parte considerabilă a Ungariei și au adus în dependență de ei Ardealul și cele două țări române, Muntenia și Moldova. Stăpânirea lor pe aici, multele invazii și luptele nesfârșite cu ei, au făcut o impresie adâncă asupra poporului român și amintirea lor ni s-a păstrat în câteva poezii populare, rămase de pe acele timpuri. Una din ele este următoarea poezie epică:*¹⁶¹⁴

¹⁶¹³ *Ibidem*, p. 29.

¹⁶¹⁴ *Ibidem*, p. 31.

Pe cel deal, pe cel colnic
Merge-o pruncă și-un voinic,
Prunca merge suspinând
Și voinicul şuierând.
Iar prunca din grai grăia:
Ia-mă, bădiță, călare
Că nu mai pot de picioare,
Nu mai pot merge pe jos,
Drumu-i rău și grunjuros...
Voinicul din grai grăia:
Călare mi te-aș lua,
Dar mi-e murgul mititel
Și-n picioare subțirel

Abia duce trupul meu,
Trupul cu păcatele
Mijlocul cu armele.
Dar prunca din grai grăia:
Să te duci, bădiță, duci,
Pân' ce-i cădea rob la turci...
Nu ți-e milă și păcat
De la părinți m-ai furat,
În răi codri m-ai băgat
M-ai iubit și m-ai lăsat.
M-ai iubit ca pe-o copilă,
M-ai lăsat ca pe-o străină¹⁶¹⁵.

Alte două poezii ne reamintesc luptele cu turcii, spunând următoarele:

*Neamțule mă iei, mă duci
Tocma-n graniță la turci,
Să port caii turcilor
Pe sub umbra nucilor¹⁶¹⁶.*

Și:

*Vint-a vremea să mă duc
Către spurcatul de turc,
Azi îmi las și plug și boi*

¹⁶¹⁵ *Ibidem.*

¹⁶¹⁶ *Ibidem.*

Și mă pornesc la război
Îmi las curtea și sălașul
Și mă duc către vrăjmașul,
Că-i poruncă-mpărătească
Trebuie să se-mplinească
Turcii s-au apropiat
Șanțurile s-au stricat¹⁶¹⁷.

Iar a patra poezie cu turcii glăsuiește astfel:

Eu mă duc mândro-n cătane,
Tu rămâi și-mi spală haine.
Și le spală-n lăcrămele
Și le uscă-n gândurele
Și le trimite pe stele,
Pe fluierul vântului
În fundul pământului
La granița turcului
În marginea Brașăului (Brașovului)....¹⁶¹⁸

*Tot din epoca turcească avem câteva balade populare frumoase,
cum sunt: „Fiii banului din țara Ardealului”, „Cântecul Marcului” ș. a.
Aceasta din urmă începe astfel:*

La cetatea Marcului,
În țara Ardealului,
Câți turci pe-acolo treceau

¹⁶¹⁷ *Ibidem.*

¹⁶¹⁸ *Ibidem*, p. 32.

Toți bună ziua-i dădeau¹⁶¹⁹.

Un cercetător ungur, Dr. Frenkel a descoperit la 1904, ca manuscris, o carte de cântece, de pe la anul 1670 și care fusese proprietatea palatinului Ungariei Eszterházy Pal. În carte se face amintire și de un joc românesc (oláh táncz) și între altele se dă și poezia ce ne interesează și care este un cântec de joc haiducesc din Ardeal¹⁶²⁰.

Iată textul:

Mare țară-i Moldova-re
Megy Havasalföldre
Ungur bungur amaz rumun
Sátorát felszedte
Satu-i mare, pită n-are,
Nincs pénz az ebverte,
Nosza Radu, tolvaj Vidu,
Fujd az Bagi tánczát...¹⁶²¹

Iar în o altă colecție, tot din acest secol, în „Vásárhelyi Daloskönyv”, de Káláy, găsim o altă poezie de joc, care începe românește astfel:

Hop mai tare, hop așa,
No ugorjunk frissen...¹⁶²²

¹⁶¹⁹ *Ibidem.*

¹⁶²⁰ *Ibidem*, p. 33.

¹⁶²¹ *Ibidem.*

¹⁶²² *Ibidem.*

Acestei împrejurări trebuie să-i atribuim faptul, că despre o stare socială-economică, care a dăinuit secole de-a rândul și a apăsător greul poporul nostru, despre iobăgie nu avem nici o amintire în poezia noastră populară. Abia în o alcătuire poetică de patru șire se face aluzie la zilele de lucru la domni, ce se prestau pe timpul iobăgiei¹⁶²³.

Poezia este următoarea:

Pentru badea care-mi place
Trei zile la domni aş face,
Pentru care mi urât
Și-un minut îmi pare mult¹⁶²⁴.

Sau în varianta:

Pentru mândra, care-mi place
Trei zile la domni aş face,
Pentru care mi urâtă
Și o zi îmi pare multă¹⁶²⁵.

Modul de recrutare se făcea la început prin intrare benevolă la oaste, prin [acvirare]. Porneau pe la orașe și sate, sub conducerea unuia sau doi ofițeri, comisii de soldați, care prin băutură, prin joc, prin veselie și cântece, în care se lăudă viața militară și se prezentă în culori trandafirii, ademeneau pe feciori de se înrolau la oaste. Acest mod de

¹⁶²³ *Ibidem.*

¹⁶²⁴ *Ibidem.*

¹⁶²⁵ *Ibidem.*

recrutare se zicea nemțește: „Werbung”, „durch Werbung”, dar nedând probabil rezultate mulțumitoare, s-a introdus alături de el un alt sistem, de-a înrola feciorii pe cale de forță, adică a-i prinde și a-i duce cu sila la armată. Prinderea se făcea din partea administrației. La porunca solgăbirăului, primarul și jurații satului trebuiau să prindă și să furnizeze comandai militare câte 2-3 feciori din fiecare sat, uneori și mai mulți, după trebuință. La aceasta face aluzie următoarea strofă de poezie populară veche:

Domnule solgăbirău
Mult umblași de rândul meu
Să-mi pui peana și ciacău,
Pune-le-ai la pruncul tău!¹⁶²⁶

Amintirea recrutării prin „Werbung” s-a păstrat în următoarea poezie:

Haideți feciori la cătane
Să mâncăm pită și carne,
Haideți feciori la bărbunc
Să mâncăm carne de junc¹⁶²⁷.

Prinsul cu funia este păstrat în următoarea poezie:

Birăul și cu popa
Tot așa mi-au rupt legea
Că cu funia m-or lega
La Italia m-or pleca...¹⁶²⁸

¹⁶²⁶ *Ibidem*, p. 35.

¹⁶²⁷ *Ibidem*.

¹⁶²⁸ *Ibidem*, p. 36.

Serviciul militar de mai mulți ani ni-l eternizează următoarele două poezii:

...M-ai făcut maică fecior
 Neamțului de ajutor,
Când am fost maicii mai drag
M-a jurat *neamțul* sub steag.
 Ba de loc nu m-a lăsat
 Până nu m-a scos din sat,
Din ochi negri-am lăcrămat
 Și din gură-am cuvântat:
 Rămâi iubit al meu sat,
Nu-i nădejde de-nturnat!...
 Ba poate c-oi mai veni
 Opt ani dac-oi împlini!
Pân' atunci e vreme lungă,
Cine poate să-i ajungă?¹⁶²⁹

Sau:

Mândruleana mea iubită
 Na vălul și te mărită
 Ba eu nu m-oi mărita
 Șapte ani voi aștepta.
 Șapte ani l-a așteptat
 Și-apoi ea s-a măritat,
 El venea din cătănie
Ea venea din cununie¹⁶³⁰.

¹⁶²⁹ *Ibidem.*

¹⁶³⁰ *Ibidem.*

Frumoase poezii populare ni s-au păstrat din expedițiile și războaiele din Italia. Pentru posesiunile din Italia ale habsburgilor s-au adus mari jertfe și s-a vărsat mult sânge omenesc. Sunt de remarcă îndeosebi războaiele îndelungate din domnia împăratului Francisc II (1792- 1835) și războiul din 1859, când s-a pierdut Lombardia. Românii nu numai că au luat parte ca soldați la aceste războaie, dar au făcut și minuni de vitejie, pentru care li s-au adus laude. Aceasta ne-o atestă istoria, dar ne-o arată și poeziile populare. Iată câteva poezii din acest timp: Una din cele mai vechi este poezia ce am citat-o mai înainte:

Birăul și cu popa
Tot așa mi-o rupt legea,
Că cu funia m-or lega
La Italia m-or pleca¹⁶³¹.

Altele mai sunt:

Maică măicuța mea!
De te-a lovi dor de mine
Ia drumuțul de-a lungu'
Orașele de-a rându'
Că pe mine mi-i afla
În fundul Italiei...¹⁶³²

Apoi:

Haide mândră-n deal la cruce,
De vezi *neamțul* cum mă duce,
Hai mândră de mă petreci

¹⁶³¹ *Ibidem.*

¹⁶³² *Ibidem*, p. 37.

De la [Bălgărad] la Beci,
Din Beci la *Italia*
Să vezi ce haine ne-a da,
În loc de curea cu bumbi
Pătrântașul plin de plumbi¹⁶³³.

Aceasta poezie ne arată și calea pe care erau duse [răgutele] la Italia. Tot asemenea glăsuiește și următoarea:

Busuioc crescut în crengi
Haid' mândră de mă petreci
De-aicea până la Beci.
De ți-o fi scurtă calea,
Haid' până în Italia¹⁶³⁴.

Și alta tot așa:

Haid' mândră până la cruce
Să vezi *Neamțul* cum ne duce,
Pe pană de cucuruz
La Italia de sus.
Haid' mândro și mă petreci,
Măcar calea pân' la Beci.
De ți s-a părea cumva
Mă petreci pân' la Peșta (Pesta)
C-acolo ne-o îmbrăca...¹⁶³⁵

¹⁶³³ *Ibidem.*

¹⁶³⁴ *Ibidem.*

¹⁶³⁵ *Ibidem.*

Avem apoi o frumoasă poezie, care ne reamintește lupta de la Solferino, din Italia, de la 24 Iunie 1859. Aici au fost bătuți austriecii de oastea unită a francezilor și sarzilor. Austriecii au suferit mari pierderi. La acestea face aluzie poezia, asemenea unui strigăt de disperare:

La Solferino de vale
Merge-un ghinărar călare
Și strigă în gura mare:
Înălțate împărate,
Pune pace, nu te bate,
Că-ți pierzi cătanele toate!¹⁶³⁶

Războiul de la 1866 cu Prusia, asemenea, și-a găsit ecou în poezia noastră populară. Unele din poeziile, care reamintesc acest război, ne redau în mod plastic scene din luptele la care au luat parte feciorii noștri, cum este d. e. următoarea:

...Noi pe deal ne-am înșirat
Și de foc ne-am apucat,
Când a fost la prânzișor
Mai pușcă câte-un fecior
Și-acela numai de dor...
C-o pușcă de-a Praisului
Plătea opt de-a neamșului
Când prindea Praisul a da

¹⁶³⁶ *Ibidem.*

Feciorii prind a pică,
Și-așa veneau gloanțele
Cum vin vara ploile...¹⁶³⁷

În afară de evenimentele războinice s-a mai păstrat în poezia noastră populară amintirea a două monede, care erau în circulație pe vremuri. Poeziile acestea sunt lirice, fiecare de câte o strofă și ar părea banale, dacă n-ar conține și ele material de poezii populare istorice. Cele două monede sunt: husoșul, ca diminutiv husoșel, și dutca. Husoșul e o monedă veche. Era monedă austriacă, dar se bătea și în statele germane de sud, și a aflat răspândire și în principatele române. Valoarea ei era de 20 cr. (35-40 bani). De aci i s-a dat numele unguresc de huszas, din care noi am făcut husoș, iar moldovenii husăș. În nemțește moneda s-a numit: zwanziger și de aci numele românesc de șfanț, răspândit în Muntenia de odinioară. La noi, husoșul a fost în circulație până pe la 1848 și acest dat marchează și etatea poeziei, care este:

Mândruliță gura ta
Pentru-un husoș nu o-aș da,
Pentru-un husoș, pentru doi,
Pentru-un car cu șase boi¹⁶³⁸.

Ceva mai nouă este moneda cu numele dutca (cuvânt slavon), o monedă de aramă, de 8 bani, care a fost în circulație până prin anii '80

¹⁶³⁷ *Ibidem*, pp. 37-38.

¹⁶³⁸ *Ibidem*, p. 38.

din secolul trecut. Poezia, care-i susține amintirea, originară de pe Târnave, este următoarea:

Haida mândră să pornim
Tocma-n Blaj să ne oprim,
C-acolo-i vinul mai dulce
Și-i cupa cu două *dutce*¹⁶³⁹.

Iată câteva din aceste poezii, care vor deveni la rândul lor poezii istorice, caracteristice pentru timpul nostru:

Când eram la fete drag,
M-a jurat *neamțul* sub steag,
Sub steag roșu de mătasă
Trei ani să nu viu acasă.
Dar să știi mândruța mea
Că trei ani nu mi vedea.
N-oi umbla seara prin ploi
Nici nu mi vedea la voi,
Mi-or da pușcă cu oțete,
La grumazi mi-or pune stele,
Că trei ani vreau să mă-nșele¹⁶⁴⁰.

¹⁶³⁹ *Ibidem.*

¹⁶⁴⁰ *Ibidem*, p. 39.

Și așa mai departe, în diferite variante. Neamțul a rămas și azi, dar a dispărut serviciul militar de 7, 8 și mai mulți ani din secolele trecute. Termenul intrării în serviciu ni-l fixează următoarele poezii:

Frunză verde, măghierană
Am un frate dus cătană
De trei ani o fi la toamnă,
Și țara i-o fi lui mamă.
De-o fi bine, iarăși vine
De-o fi rău, mă duc și eu¹⁶⁴¹.

Și:

Frunză verde [cărungea]
Zice un fecior așa:
Să mă-nsor, s-o iau pe ea.
Bucuros o aş lua
Că mi dragă ca pita,
Dară mândră mândruleană
Îi bai că-s luat cătană
Frunză verde de pe nuc
Și în Octombrie mă duc¹⁶⁴².

Despre tren în Bosnia ne cântă iarăși alte poezii, din care cităm aci următoarele două:

Tună, Doamne, ce-i tuna,
Tună Doamne într-un șes

¹⁶⁴¹ *Ibidem.*

¹⁶⁴² *Ibidem.*

Și-n roatele din gezeș
Că amar m-a-nstrăinat
De la noi a șasea țară
Unde-i limba mai amară,
În țara Herțegovina
Bate-i Doamne rădăcina...¹⁶⁴³

Și alta:

Cui îi plac vorbe de jele
Vi-e asculte gurii mele,
Ca să-i spui al meu năcaz,
Ce prin Bosnia am tras.
Frunză verde de trifoi
Din anul optzeci și doi
Câți ficiori sunt mai frumoși
Toți la bătaie sunt scoși
La Bosnia-n sus pe munte
Prin locuri necunoscute.
Nu-ți trebui mai mare joc
Făr' să ții cu turcul foc.
Turcu-i șarpe ne-adormit
Șade-n tufe-acoperit,
Și de nu iei sama bine
Îți pune capul sub tine¹⁶⁴⁴.

¹⁶⁴³ *Ibidem*.

¹⁶⁴⁴ *Ibidem*, pp. 39-40.

Originea acestor poezii istorice datează de la începutul secolului al XVIII-lea, cel dintâi viteaz, care a fost cântat în accente duioase, este Pinte-Viteazul de la Baia mare. Am amintit și ne-au dovedit și poeziile române-maghiare, citate mai înainte, că în oștirile rebele din secolul al XVIII-lea au făcut serviciul militar mulți români. Îndeosebi se știe din cronici, că ultimul principe rebel Francisc Rákóczy a avut mai mulți căpitani români de gloate, între care se amintesc: Nichita Balica în jurul Turzii, Grigorie Pinte în jurul Băii mari și alții. Dintre toți cel mai vestit a fost Pinte, căruia poporul i-a dat titlu de „viteazul”. Cei mai mulți căpitani de gloate rákóczyene, români și unguri, n-au depus armele după pacea încheiată la 1711. Cauza a fost că Francisc Rákóczy se refugiase în Franca și se spera, că el se va reîntoarce în curând cu ajutor francez, spre a ridică din nou stindardul răscoalei. Căpitanii în fruntea gloatelor au așteptat câțiva ani, dar de degeaba. Steaua lui Rákóczy apusese pentru totdeauna. În acest timp, dar și mai înainte, glotașii își [acvirau] mijloacele de trai prin jaf. Dar nu jefuiau poporul, ci pe bogătași cum se zice în balada lui Pinte-Viteazul:

Ține calea la strâmtori
Și oprește negustori
De-i scapă de gălbiori.
Ține calea prin poieni
La ovrei și la armeni
Și-și face mereu pomeni,
La armeni și la ovrei
Și-i scapă de husoși
Dând săracilor din ei¹⁶⁴⁵.

¹⁶⁴⁵ *Ibidem*, pp. 40-41.

Într-un mic studiu asupra lui Pinte-Viteazul, apărut la 1889 în foaia „Gutinel”, autorul scrie următoarele în privința aceasta: „Străinii zic, că Pinte n-a fost un erou al libertății poporului, cum îl consideră tradiția poporului român din părțile Băii-mari, ci un căpitan de hoți. O astfel de părere nu poate fi luată în seamă, pentru că toți istoricii, cum sunt Katona, Gebhardi și alții, pe toți partizanii lui Rákóczy, între care a fost și Károlyi Sándor, izvoditorul păcii de la Sătmár, îi numesc hoți, din cauză că s-au răzvrătit”. Pinte-Viteazul, ca și alți voinici de pe acele vremuri, a fost un luptător pentru popor și pentru libertate. După numele lui poporul a numit câteva locuri din împrejurimile Băii-mari, cum sunt „Poiana Pintii”, „Piatra Pintii”, „Fântâna Pintii” și altele și i-a susținut amintirea în mai multe legende. Poezii populare însă nu ne-au rămas. Un singur fragment de două șire ne arată, că au existat și poezii despre Pinte. Fragmentul e următorul:

*Și eră Pinte de fel
Din Măgoaja din Ardel...¹⁶⁴⁶*

În adevăr, Pinte eră de naștere din micul sat Măgoaja, în ținutul Lăpușului-ung., la granița Ardealului de către Ungaria. Dacă însă nu avem poezii populare veritabile despre Pinte, avem o frumoasă baladă populară, în care se descrie viața și moartea lui. Pe Pinte nimenea nu-l putea răpune, căci mumă-sa așa l-a vrăjit, de:

¹⁶⁴⁶ *Ibidem*, p. 41.

Glont pe el nu-l vătăma

Sabia nu mi-l tăia...¹⁶⁴⁷

Și iarăși nimenea nu știa, că moartea lui Pinte a în ce va sta, până ce n-a spus-o el feciorilor săi de codru, iar aceștia în strâmtoare l-au trădat pandurilor. Și atunci când el a mers la Baia-mare l-au împușcat:

Cu trei fire de grâu sfânt

Și c-un plumbuț de argint

Subsuoară de-a stânga

C-acolo-i stă puterea...¹⁶⁴⁸

De fapt, Pinte-Viteazul a căzut în luptă cu pandurii și cetățenii Băii mari, cum este însemnat în analele acestui oraș. De la moartea lui Pinte trec vreo 80 de ani, când la 1784 se aprinde o mare flacără în partea vestică a Ardealului, în Zarand și Munții Apuseni. O aprinde, împreună cu doi soți ai săi, un român inimos și cu suflet mare și generos, care încă înainte de 1784 își câștigase popularitate la munteni, apărându-le drepturile și călcând în interesul lor de câteva ori drumul lung al Vienei. Este Horia. Revoluția lui Horia a fost o luptă pentru libertate. Ținta ei era să se elibereze poporul român de sub jugul baronilor și nemeșilor, care devenise literalmente insuportabil. În consecință, răsculații voiau să alunge pe toți domnii din Zărand. În procesul lui Horia, când corifeii au fost osândiți la moarte, s-a aflat din depozițiile unor martori, țărani

¹⁶⁴⁷ Ibidem.

¹⁶⁴⁸ Ibidem.

români, că lozinca care trecea din gură în gură era, că domnii unguri să fie alungați din Ardeal în țara ungurească, căci aceea este țara lor. Poeziile populare despre Horia, colectate în valoroasa scriere a lui Nicolae Densușianu, „Revoluția lui Horia”, dau expresiune acestei idei, care pe un moment a și fost realizată, întrucât aceia din opresori, care n-au fost uci,i, au fugit, care încătrău. Citez aci câteva din aceste poezii, de altcum cunoscute:

Horia bea la crâșmă-n deal,
Domnii fug toți din Ardeal.
Horia bea la făgădău
Domnii fug fără hinteu.
Horia șede pe butuc
Domnii fug fără papuc¹⁶⁴⁹.

Când era Horea-mpărat
Domnii nu s-au desculțat
Nici la masă n-au mâncat
Nici în pat nu s-au culcat¹⁶⁵⁰.

După revoluția lui Horia nu mai răsar flori frumoase de-ale sufletului românesc, dedicate eroilor, până la anul epocal 1848. Atunci a strălucit în mijlocul poporului nostru Avram Iancu, asemenea unui luceafăr radios. Poporul recunoscător i-a eternizat memoria în vraja

¹⁶⁴⁹ *Ibidem*, pp. 41-42.

¹⁶⁵⁰ Ion Lăncrănjan, *Cuvânt despre Transilvania*, Editura Sport-Turism, București, 1982, p. 13.

*cântecelor sale, preamărindu-l în avântul său și plângându-l în accente duioase atunci când a fost copleșit de o soartă nenorocită. În afară de Iancu aflăm amintiți în poeziile de pe acel timp și pe alți bărbați de-ai noștri, care și-au înscris numele în cartea nemuririi sau cu spada sau cu strălucirea minții lor. Este cunoscută d. e. poezia, care începe astfel:*¹⁶⁵¹

Strigă Bărnăț din Sibiu
Că Ardealul nu-i pustiu,
Strigă Iancu de la munte
Nu te teme măi Axente
Că și eu vin de la munte
Cu opt mii și nouă sute¹⁶⁵².

Sau alta, a cărei început este:

Scris-am carte pe-un bănuț
La prea dreptul Bărnăț¹⁶⁵³.

Dar acestea și altele de felul lor nu sunt alcătuiri de-ale poporului, ci sunt compuse în stil popular de cărturari. Poporul a dedicat poezii numai lui Iancu, eroului admirat și slăvit de el. Un mănunchi din aceste poezii a adunat în o broșură regretatul academician din Bucovina, Simeon Fl. Marian. Voi cita din ele numai două. Una este din timpul când Iancu se afla în culmea gloriei sale și glăsuiește:

¹⁶⁵¹ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 42.

¹⁶⁵² *Ibidem*, p. 42.

¹⁶⁵³ *Ibidem*.

Pe dealul Feleacului
Merg carele Iancului
Tot sclipind ca stelele
Și lucind ca soarele,
Și la boi coarne de ceară
Nu-i viteaz ca Iancu-n țară¹⁶⁵⁴.

A doua poezie este din timpul când Iancu, copleșit de nenorociri, rătăcea ca o umbră prin satele și plaiurile Zarandului, cu nădejdiile zdrobite și cu sufletul pustiu. Poporul cântă în accente jalnice pe iubitul său erou, tânguindu-se astfel:

Jale-i, Doamne, cum îi jale,
Jale-i, Doamne, muntelui,
De armele Iancului
Că le plouă și le ninge
Și n-are cine le-ncinge¹⁶⁵⁵.
Că cine mi le-a avut
Mi-o pus fața la pământ
Dar n-o pus-o să-nflorească
Ci o pus-o să putrezească¹⁶⁵⁶.

¹⁶⁵⁴ *Ibidem*, p. 43.

¹⁶⁵⁵ *Ibidem*.

¹⁶⁵⁶ Ion Lăncrănjan, *Cuvânt despre Transilvania*, Editura Sport-Turism, București, 1982, pp. 15-16.

[Descânțece din Banat]¹⁶⁵⁷

adunate de E. Hodoș

(continuare)

50. De mânătură spurcată¹⁶⁵⁸

Visează omul urât, cu „duhul rău”, nu poate dormi, și a doua zi se simte bolnav: e prepus că oarecare voitor de rău i-a trimis duhul necurat să-l bolnăvească. Cheamă o vrăjitoare, să descânte și să alunge pe cel necurat. Vrăjitoarei îi trebuie o potcoavă de cal aflată în drum, 9 fuse de tors, 9 ace de cusut, 9 spini dintr-o grapă. Lucrurile acestea, toate, se așază într-o găleată de apă, până ce se descântă, după aceea se scot și se pun în pat, și bolnavul se culcă pe ele. Mai are vrăjitoarea o pereche de foarfece și un cuțit, și descântă:

Mânătură spurcată,
Mânătură cu duh rău!
Duhul rău din apă,
Duhul rău din culcare,
Duhul rău din mâncare!
Mânătură spurcată,
Mânătură de seară,
Mânătură de la miezul nopții
Mânătură din făcutul zilei,
Mânătură de la miază-zi!

¹⁶⁵⁷ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, pp. 43-82.

¹⁶⁵⁸ *Ibidem*, pp. 43-44.

Curvoaică neagră
 Și urâtă,
Ce te-ai năprăcit (așezat)
În capul (cutăruia ori cutăreia)
 Ce te-ai năprăcit (așezat)
În capul omului (ori muierii)?
 Că eu am plecat
Cu limbă descântătoare,
 Cu fuse-adunătoare,
 Cu ace cusătoare,
Cu potcoavă călcătoare,
 Cu apă spălătoare,
 Și cu spini din grapă,
Deloc (Îndată) să-i treacă!

**Auzit de la Versavia Florea din Borlovenii vechi
 și comunicat de R. Boldea, elev!**

51-52. De mânătură spurcată¹⁶⁵⁹

Descântătoarea are un cuțit în mână și măsoară bolnavul de-a lungul lui cu cuțitul de trei ori, de la cap până la picioare, și zice:

Stu¹⁶⁶⁰ hală
Stu buduhală!
Stu ceată,
Stu negureață!
Ce vini ca iapa rânchezând,
Ca o cloță clănțâind,
Ca o căța lătrând,
Ca o mătă miorlăind
Că tu vei fi mânată
De fată fetiță,
De văduvă văduvită,
De muiere cu bărbat,
Vei fi din sat,
O dintr-alt sat,
Vei fi de străină,
Vei fi de cununat,
Vei fi de cununată,
Vei fi de mumă cu fată;

¹⁶⁵⁹ *Ibidem*, pp. 44-45.

¹⁶⁶⁰ „Stu” – interjecție. Cf. „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 44.

Eu m-am sculat,
Cu limba am descântat,
Toate mânăturile
Și făcăturile
Și năprăciturile,
Ieșiți de la N.
Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Din zgârciu' nasului,
Din dinți, din măsele,
Din piept, de sub piept,
Din inimă, de sub inimă,
Din ficați, de sub ficați,
Din rărunchi, de sub rărunchi,
Din mațe, de sub mațe,
Din *prăcșor*, de subt *prăcșor*, (?)
Din chiciuri, de sub chiciuri,
Din genunchi, de sub genunchi,
Die fluier, de sub fluier,
Din pulpe, de sub pulpe,
Din călcâi, de sub călcâi,
Din vânt, de sub vânt,
Din mâni, de sub mâni,
Din măduhă, de sub măduhă;
Că eu m-am sculat,
Cu cuțitu' te-am tăiat,
În hăi munți

Răducu Rușeț

Cărunți

Te-am mânat,

Unde cocoș n-a cântat,

Voinic iarba n-a călcat,

Nici săcurea n-a tăiat.

Acolo să vă așezați

Și să vă-ncuibăți,

Pe N. să-l lăsați

Curat,

Luminat,

Ca din tata, ce l-a prăsât,

Mama, ce l-a născut,

Nănașu', ce l-a botezat

Și moașa, ce l-a scăldat

Amin! leac să fie

Sfântă Maică Marie!

**De la Maria Cleopa, de 48 ani, din Slatina-mică,
comunicat de R. Șandru!**

53. De mânătură spurcată¹⁶⁶¹

A plecat mânătura pe cale;
Pe cărare,
Și s-a-ntâlnit cu N. în cale:
De pământ l-a trântit,
Sângele i-a tocit (?).
N. se cântă
Și se văieră,
Că mânătura
I-a băut toată puterea.
Dar io Măria, descântătoarea,
Cu N. mă-ntâlneam
Și-l întrebam:
Ce te cânți,
Ce te văierezi?
Cum nu m-aș cânta,
Cum nu m-aș văiera?
Că m-am întâlnit
Cu mânătura-n cale,
Puterea mi-a băut,
Și sângele, și smaga,
Picioarele mi-au săcat,
Trupul tot la pământ

¹⁶⁶¹ *Ibidem*, p. 45.

L-au așezat.
N. nu te cânta,
Nu te văiera;
Că io-s Măria,
Descântătoarea,
Și mânătura de la tine
Înapoi oi întoarce-o,
Ș-oi tămâia-o,
Ș-oi sufla-o,
Ș-oi împușca-o!
Cine-a mânat-o cu soroc,
Io o întorc cu praf și cu foc
În capul cui a mânat-o.
Să umble din grădină
În grădină,
Până și-a da de stăpână,
Din sat în sat
Cui o fi mânat;
Că io de la N.
Cu zbici am zbiciuit-o,
Cu lopat-am tăiat-o,
În mări am aruncat-o.
Voinicu' N. rămânea curat,
Luminat,
Leac să-i fie! Amin!

**De la Maria Petrovici din Găvojdia,
comunicat de elevul G. Secoșan!**

54. De mânătură¹⁶⁶²

Se descântă cu cuțitul la piept:

Amin, Amin!

Cușma Damin¹⁶⁶³

Plecă N.

Pe cale,

Pe cărare

Se-ntâlni cu mânătura-n

Cale:

Mânătură mânată,

Iute și-nfocată,

De la judecată.

Mânătură mânată de fată mare,

Mânătură mânată de june,

Mânătură mânată de văduvoni,

Mânătură mânată de văduvoane,

Mânătură mânată de 99 de feluri,

Întâlniră pe N.,

Îl trântiră

Și carnea-i ciupiră.

¹⁶⁶² *Ibidem*, pp. 45-46.

¹⁶⁶³ [„Cușma Damin, frații medici și patronii doftorilor: Cosma și Damian, sfinții care înlocuiesc uneori pe Maica Domnului în descânțete”]. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, septembrie-decembrie, p. 45.

Tu mânătură,
Să-l lași pe N,
Curat,
Și străcurat.
Ca aurul și ca argintul!
Io să-i fiu descântătoare,
Maica Marie lecuitoare!
Amin!

(De 3 ori).

**Auzit de la Sauta (Safta) Jivan din Mircovăț, comunicat de elevul
Mina Nemoian!**

55. De mânătură¹⁶⁶⁴

Fugi mânătură,	De sub inimă,
Fugi pocitură,	Din ficat,
Fugi din creierii capului,	De sub ficat,
Din ochi,	Din mațe,
De sub ochi,	De sub mațe,
Din obraz,	Din picioare,
De sub obraz,	De sub picioare,
Din dinți,	Din toate <i>măduhurile</i> ;
De sub dinți,	Că N. nu te poate purtă,
Din măsele,	Ieu cu praf te-oi împușcă,
De sub măsele,	Cu tămâne te-oi afumă,

¹⁶⁶⁴ *Ibidem*, p. 46.

Din barbă,	Cu usturoi te-oi ungea,
De sub barbă,	Peste cei mari munți te-oi mână.
Din grumaz,	Leac să fie!
De sub grumaz,	Sfântă Maică Mărie!
Din piept,	Din limbă curată,
De sub piept,	Din inimă dreaptă!
Din inimă,	

**Auzit de la Liena Hamza din Crușovăț și comunicat de Ermina
Rădulescu, învățătoare**

56. De mânătură¹⁶⁶⁵

Mânătură din sat,
Mânătură din alt sat,
Mânătură din vânt,
Mânătură de pe pământ,
Mânătură de nouă feluri,
99 de mânături,
99 de pocituri,
99 de mureni cu mureane,
99 de strigoni cu strigoane!
Nu poți,
Nu izbi,
Nu durea,

¹⁶⁶⁵ *Ibidem*, pp. 46-47.

Nu săgeta!
Eu cu gura te-oi descântă,
Cu cuțitul te-oi tăia,
Cu tămâie te-oi tămâia,
'Napo!
Pe povoi
Te-oi mână.
Te-oi mână din *anin* în salcă
Din salcă în măr,
Din măr în păr,
Din păr în prun,
Din prun în gorun,
Din gorun în tei,
Din tei în spin,
Acolo te-oi mână,
Acolo să trăiești,
Acolo să cinstești,
Acolo să *zgozbești* (să ospătezi)
N. ugi curat,
Luminat,
Ca aurul străcurat,
Ca maica ce l-a dat,
Ca poala Maicii Marii,
Leac să fie!
Maică Preceastă,
Maică Marie,
Leac să fie,

Din gura mea,
Din limba mea
Cu descântecul meu,
Cu leacul tău,
Ș-al lui Dumnezeu!
Comunicat de elevul Vas. Tărian din Pătaș!

57. De mânătură¹⁶⁶⁶

Nouă gene,
Dobrogene,
Nouă fete despletite,
Nouă văduvi văduvite
Pe scară
De ceară
Se suiau la Sfânta Maică Maria.
Iar Sfânta se ducea,
Toate leacurile aduna,
Și lui N. le dădea,
Sfânta Maică Maria,
După mânătură se luă,
Departe o ducea,
Unde glas de cocoș n-auzea,
Fată mare codiță nu-mpletea.
Iar cătră mânătură zicea:

¹⁶⁶⁶ *Ibidem*, p. 47.

Aici să-ți fie beutura și mâncarea,
Ca de la N. cu tămâie te-am tămâiat,
Și în munți 'nalți te-am depărtat.
N. să rămână curat,
Și luminat!
Amin!

**De la Maria Petrovici din Găvojdia,
comunicat de elevul G. Secoșan!**

58. De apucat¹⁶⁶⁷

Descântătoarea folosește un topor și așchie sărită din lemn.

Venea apucatul
Și spurcatul,
Venea în ușă,
Din ușă
Sărea în masă,
Din masă
Sărea în blid,
Din blid
Sărea în lingură,
Din lingură
Sărea la N.
Și-l apucă

¹⁶⁶⁷ *Ibidem*, pp. 47-48.

De băierile inimii.
Fugi apucate!
Și spurcate!
Că eu te tai
Și te zdrumic:
Cum taie oamenii
Lemnele,
Și muierile
Verzele
Și te-oi lua,
Și te-oi mână,
Cu 9 păcurari,
Cu 9 hoți,
Cu 9 berze,
Cu 9 puști.
Și tot te-oi pușca,
Și tot te-oi săgeta,
Și peste 9 hotare
Te-oi mână.
Și N. să rămână
Curat,
Luminat,
Cum Maica Precistă din cer
L-a lăsat!
Leac să fie,
Din gura mea,
Din inima mea!

**Auzit de la Rusălina Murariu din Zlagna, l. Caransebeș,
și comunicat de elevul Nichifor Lazăr.**

59. De apucătură¹⁶⁶⁸

Se descântă cu pieptenul la piept.

Veni apucatul	Și prinse pe N. de coastă,
Cu apucătoarea la ușă,	De sub coastă,
Află ușa-ncuiată,	De toate încheieturile
Fereastra astupată.	De-acolo te-oi lua,
Pe coș, pe coș s-a-ntins	Și te-oi peria...
O labă de urs	Leac să-i fie,
Și o labă de lup,	Sfântă Maică Marie!

**Comunicat de elevul Mina Nemoian,
de la Sauta (Safta) Jivan din
Mircovăț!**

¹⁶⁶⁸ *Ibidem*, p. 48.

60. De mironi (moroii)¹⁶⁶⁹

Omul chinuit de răul moroiului, ce iese noaptea din mormânt, cheamă doi oameni vrăjitori. Mai înainte de a plecă la mormântul moroiului, și după ce s-a înnoptat, vrăjitorii caută după moroi prin butoaie, prin oale ș.a.: și negăsindu-l, se duc la morminte¹⁶⁷⁰.

Când vrăjitorii pornesc de la casa năpăstuită de moroi, grăiesc așa:

Cel dintâi: Ciaca, maca!

Al doilea: Baricaca!¹⁶⁷¹

Ei zic vorbele acestea de trei ori, apoi merg la mormântul moroiului, purtând cu dânșii o mânecă de cămașă folosită de moroi, când era viu ca toți oamenii. Sosiți la mormânt, unul din vrăjitori bate de 3 ori în crucea moroiului și totdeauna descântă așa:

Haid' măi N.

La gostâie¹⁶⁷² să te ducem,

Pește să-ți dăm,

Să mân-ci, să te sature:

Șăran și știucă,

Și chicigă¹⁶⁷³

De tot felul¹⁶⁷⁴.

¹⁶⁶⁹ *Ibidem*, pp. 48-49.

¹⁶⁷⁰ *Ibidem*, p. 48.

¹⁶⁷¹ *Ibidem*.

¹⁶⁷² [„gostâie”] = [„ospeție”]. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 49.

¹⁶⁷³ [„chicigă”] = [„căciugă”, „nisetru”]. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 49.

¹⁶⁷⁴ *Ibidem*.

În vremea când se rostesc vorbele de mai sus, al doilea vrăjitor umple măneca de cămașă cu pământ de la crucea mormântului, unde s-au oprit. Când ies din cimitir, vrăjitorii nu se întorc pe calea pe care au venit, ci pe altă cale. Pe drum vrăjitorul leapădă, din când în când, puțin din pământul luat. Și pământul acesta lăpădat — așa se crede — se preface, mai târziu, în fel de fel de dobitoace. Vrăjitorii acum ajung la o bară, — o apă stătătoare, de care se află în părțile acestea din apropierea Dunării, se numește bară. Aici vrăjitorul aruncă în bară măneca dimpreună cu pământul adus din cimitir, zicând:

*Aici să-ți fie locul!*¹⁶⁷⁵

Moroiul acum trebuie neapărat să sară-n bară pe urma pământului luat de la crucea lui. De acolo, din apă, el nu mai poate scoate nici mănecă, nici pământ, ci — deoarece moroiul niciodată nu știe înota — se îneacă. De altcum moroiul e silit să rămână sub apă, căci vrăjitorul i-a poruncit: „Aici să-ți fie locul!” Și orice moroi poartă strașnică frică de vrăjitor. Vrăjitorii, în sfârșit, apucă iarăși altă cale și se întorc acasă; înainte de a intra în sat, unul zice:

*Aici să-ți fie hotarul!*¹⁶⁷⁶

*pentru o întâmplare când moroiul totuși ar mai avea ceva putere și ar ieși din bară. Tot în noaptea aceea — se vrăjește de obicei noaptea — vrăjitorii merg să-și primească plata de la casa mântuită de răul moroiului*¹⁶⁷⁷.

**De la Ioan Pomariu, din Deliblata,
după spusele elevului Iosif Bogdan!**

¹⁶⁷⁵ *Ibidem.*

¹⁶⁷⁶ *Ibidem.*

¹⁶⁷⁷ *Ibidem.*

61. De muroni¹⁶⁷⁸

Până ce descântă, descântătoarea taie mărunt cu cuțitul un usturoi. La sfârșit unge cu acest usturoi pe cel descântat.

Doamne-ajută!
Sfântă Maică Marie,
Leac să fie!
Din gura mea,
Din limba mea,
Mai vartos
Din Domnul Cristos!
Iarăși a plecat N. de la numărul 86 (numărul casei)
Din satul (cutare);
Pe cale, pe cărare,
Pe drumu' ăl mare,
S-a-ntâlnit cu un muroni
În cale,
Cu muroniul, cu muroanea,
Cu dracul, cu drăcoanea,
Cu zmeul, cu zmeoanea,
Cu păduroniu, cu păduroanea,
Cu codroniu, cu codroanea,
Cu leul, cu leoanea,

¹⁶⁷⁸ *Ibidem*, pp. 49-52.

Cu spurcul, cu spurcoanea,
Cu apucatul,
Cu izdatul,
Cu toate deochiturile,
Cu toate pociturile.
L-au 'tâlnit,
L-au pocit,
L-au fulgerat
L-au săgetat
Inima i-au supt.
Sângele i l-au băut,
*Meceaha*¹⁶⁷⁹ i-au luat,
Carnea i-au *smicurat* (sfărâmat)
Nu poate umbla,
Nu poate mânca,
Nu poate dormi,
Nu poate odihni,
Se cântă,
Se vaieră,
Nime-n lume nu-l aude,
Numai Sfânta Maică Maria,
Din cer îl auzea,
Pe scară de argint
Și de aur se cobora,
Și la N. mergea,

¹⁶⁷⁹ [„Maceaha”] = [„Puterea”]. Cf. „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 50.

Și-l întreba:
Ce te cânti, Maichii, așa?»
Cum, Maică Marie,
Nu m-aș cânta?!
Cam plecat
Pe cale, pe cărare,
Pe drumu' ăl mare,
Și m-am întâlnit
Cu mureniu-n cale;
M-a 'tâlnit,
M-a pocit,
M-a fulgerat,
M-a săgetat
Inima mi-a supt,
Sângele mi-a băut,
Meceaha mi-a luat,
Carnea mi-a *smicurat*.
Și pleca Sfântă Maică Marie,
Cu nouă ogari,
Cu nouă câni
D-ăi bătrâni,
Și cu nouă cățălandri:
După mureniu cu murenea,
După dracul cu drăcoanea,
După zmaul cu zmaoanea,
După pădureniu cu păduroanea,
După codroniu cu codroanea,

După leul cu leoanea
După spurcul cu spurcoanea,
După apucatul
Cu izdatul,
După toate deochiturile,
După toate pociturile.
Mergea cât mergea,
La un rug mare ajungea
Și așa-i zicea:
Bună dimineața, rugule!
Mulțămesc Dumitale,
Sfântă Maică Marie,
Șezi pe scaun de aur!
N-am venit să șad pe scaun,
Am venit, că a plecat N. de la Nr-ul 86 (numărul casei),
Din satul (cutare),
Pe cale, pe cărare
Pe drumu' ăl mare,
S-a întâlnit cu un muroni
În cale,
Cu muroniul, cu muroanea,
Cu dracul, cu drăcoanea,
Cu zmăul, cu zmăoanea,
Cu păduriul, cu păduroanea,
Cu codroniul, cu codroanea,
Cu leul, cu leoanea,
Cu spurcul, cu spurcoanea,

Cu apucatul,
Cu izdatul,
Cu toate deochiturile,
Cu toate pociturile;
L-au 'tâlnit,
L-au pocit,
L-au fulgerat,
L-au săgetat,
Inima i-au rupt,
Sângele i-au băut,
Meceaha i-au luat,
Carnea i-au *smicurat*;
Nu poate umbla,
Nu poate mânca,
Nu poate dormi,
Nu poate odihni,
Se cântă,
Se vaieră,
O! i-ai văzut p-aici trecând?
Eu nu i-am văzut trecând.
Rug ai fost,
Rug să fii!
Pom bun de mâncare
Să nu mai fii,
Cât a fi lumea și pământul!
Iar pleca Sfânta Maică Marie
Cu 9 ogari.

Cu 9 câni
D-ăi bătrâni,
Cu 9 cățălandri,
După mureniul cu muroanea,
După dracul cu drăcoanea,
După zmaul cu zmaoanea,
După pădureniul cu păduroanea,
După codroniul cu codroanea,
După leul cu leoanea,
După spurcul cu spurcoanea,
După apucatul
Cu izdatul,
După toate deochiturile,
După toate pociturile.
Mergea cât mergea,
La o salcă mare-ajungea:
Bună ziua, salcă mare!
Mulțămesc Dumitale,
Sfântă Maică Marie,
Poftiți pe scaun de aur!
N-am venit să șed pe scaun,
Ci am venit, că a plecat N. de la Nr-ul 86 (numărul casei),
Din satul N.,
Pe cale, pe cărare,
Pe drumu' ăl mare,
S-a întâlnit cu un mureni
În cale,

Cu mureniul, cu murenea,
Cu dracul, cu drăcoana,
Cu zmeul, cu zmeoana,
Cu păduriul, cu păduroana,
Cu codriul, cu codroana,
Cu leul, cu leoana,
Cu spurcul, cu spurcoana,
Cu apucatul,
Cu izdatul,
Cu toate deochiturile,
Cu toate pociturile;
L-au 'tălnit,
L-au pocit,
L-au fulgerat,
L-au săgetat,
Inima i-au supt,
Sângele i l-au băut,
Meceaha i-au luat,
Carnea i-au *smicurat*;
Nu poate umblă,
Nu poate mânca,
Nu poate dormi,
Nu poate-odihni,
Se cântă,
Se vaieră,
O! i-ai văzut p-aici trecând?
Ba, nu i-am văzut trecând!

Salc-ai, fost
Salcă să fii,
Poamă bună de mâncare
Să nu mai fii!
Și iar pleca Sfântă Maică Marie,
Ș-ajunse la vița de vie:
Bună dimineața, viță de vie!
Mulțămesc Dumitale,
Sfântă Maică Marie
Poftiți pe scaun de aur!
N-am venit să șed pe scaun,
Ci am venit, că a plecat N. de la Nr-ul 86 (numărul casei)
Din satul N.,
Pe cale, pe cărare,
Pe drumu' ăl mare,
S-a întâlnit cu mureni
În cale,
L-au 'tâlnit,
L-au pocit,
L-au fulgerat,
L-au săgetat,
Inima i-au supt,
Sângele i-au băut,
Meceaha i-au luat,
Carnea i-au *smicurat*;
Nu poate umbla,
Nu poate mânca

Nu poate dormi,
Nu poate-odihni;
Se cântă,
Se vaieră,
O! i-ai văzut pe-aici trecând?
Care mai de care,
Alergă mai tare,
Și numai cât trecură,
În ostrovul mărilor.
Plecă Sfântă Maică Marie,
Cu nouă ogari,
Cu nouă câni,
D-ăi bătrâni,
Cu nouă cățălandri,
După mureniul cu muroanea,
După dracul cu drăcoanea,
După zmaul cu zmaoanea,
După pădureniul cu păduroanea,
După codroniul cu codroanea,
După leul cu leoanea,
După spurcul cu spurcoanea,
După apucatul
Cu izdatul,
După toate deochiturile,
După toate pociturile.
Mergea cât mergea,
Pân' la ostrovul mărilor

Ajungea,
În bici de foc pocnea,
Pe toți ogarii-i sumuța,
Și relele le prindea,
Praful și pulbere le făcea;
Sfânta Maică Marie zicea:

Voi n-aveți
Să vă faceți
La inima lui N.
Casă și masă!
Că-i pun în cap
Clăbăț¹⁶⁸⁰ de țap,
La inimă
Vidră bătrână,
La picioare
Piele de ursoane,
La mâna stângă
Crucea sfântă,
La mâna dreaptă
Sabie, buzdugan
Și pușcă;
Când la N. veți mai merge,
Cu pușca vă va pușca,
Cu sabia vă va tăia,
Cu buzduganul va da,

¹⁶⁸⁰ [„Clăbăț”] = [„Căciulă”]. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 52.

N-apoi vă va mână,
În păduri vă v-arunca,
Doamne-ajută! Amin!

**Auzit de la Ioana Stanciu din Rusca,
comunicat de elevul Stachie Gherga!**

62. De muroni¹⁶⁸¹

Descântătoarea întrebuințează 9 căței de ai (usturoi), o bucățică de untură, — dacă are untură de scroafă tăiată în ziua de Ignatie (20 Dec.) este mai cu leac, decât alta, — mai multe bucăți de tămâie și trei fire de mătură. Descântecul îl face în vatra focului, așa că desparte focul în trei părți zicând:

Nu despart focul,
Ci despart muronii,
Strigonii,
Rămnitorii,
Pocitorii de N¹⁶⁸².

În fiecare parte a focului pune câte trei căței de ai, îi lasă până ce încep a pocni și atunci zice:

¹⁶⁸¹ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, pp. 52-54.

¹⁶⁸² *Ibidem*, p. 53.

Cum voi 9 căței
Ați pocnit,
Așa să pocnească
Muronii,
Strigonii
Rămnitorii
Și pocitorii!¹⁶⁸³

Acum descântătoarea adună cu firele de mătură cei 9 căței de ai, îi pune în mijlocul vetrei focului pe o scândură, ia toporul și cu muchea îi pisează bine, îi amestecă după aceea cu untura, și unge pe bolnav la „inimă”, apoi de la creștet până la călcâiul piciorului stâng, și iarăși de la creștet până la călcâiul piciorului drept, tot cruciș. După acestea pune tămâie pe jeghi (jăratie) și afumă pe bolnav rostind descântecul mai departe. La sfârșit cele trei fire de mătură le leapădă în locul unde se despart drumurile. Se descântă în trei seri: Marți seara, Joi seara și Sâmbătă seara¹⁶⁸⁴.

A plecat N.
Pe cale, pe cărare,
Pe drumul mare,
Și s-a-ntâlnit
Cu muroniul și cu muroanea,
Cu strigoniul și cu strigoanea
În cale,
Și sângele i l-au băut,

¹⁶⁸³ *Ibidem.*

¹⁶⁸⁴ *Ibidem.*

Inima i-au mâncat.
Maica Precistă în vis
I-a venit și i-a zis:
Nu te tângui,
Nu te amăra
Că ți-oi aduce
Sânge la sânge,
Inimă la inimă,
Putere la putere,
Încheietură la-ncheietură
Tu muroni și cu muroane,
Și strigoni cu strigoane,
Peste munți
Cărunți
Să vă duceți
În coarnele cerbilor,
În copitele șutelor (ciutelor),
Acolo să vă bateți
În coarne cu cerbi,
În copite cu șute (ciute)!
Maica Precistă i-a adus,
Inimă la inimă,
Sânge la sânge,
Putere la putere,
Încheietură la-ncheietură,
Cum strânge albina
La stupină,

Și oul în găină,
Și aiul în căpățână.
Cu ai v-am ait,
Și inima-n voi n-a ugit (rămas);
Cu tămâie v-am tămâiat,
Nimic de voi n-am lăsat,
Cu prav (praf) v-am împușcat
Cu mătura v-am măturat,
Ca N. să rămână curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat
În ceas de s-a născut,
Când beteșug n-a avut.
Eu să-i fiu descântătoare
Maica Precistă lecuitoare!¹⁶⁸⁵

Comunicat din Caransebeș, de la elevul Dum. Roșca!

¹⁶⁸⁵ *Ibidem*, pp. 53-54.

63. De mironi¹⁶⁸⁶

Se arde tămâie, până ce descântă; un cuțit se ține la piept.

Plecă N.
Pe cale,
Pe cărare,
Și-l întâlniră
În drumul mare:
Draci cu drăcoane,
Zmăi cu zmăoane,
Spurc cu spurcoane,
Muma codrului
Cu muma pădurii,
Îl 'tâlniră,
Și-l trântiră,
Și carnea-i ciupiră.
Și plecă N.
Țipându-se,
Văitându-se,
Pe cale,
Pe cărare,
Sfântă maică Duminecă
O-ntâmpină-n cale:

¹⁶⁸⁶ *Ibidem*, p. 54.

Ce țiți N.?

Ce deștiți?

Cum n-oi țipa,

Maică Duminecă,

Cum nu m-oi văita,

Că mă-ntâmpinară

În drumul mare:

Draci cu drăcoane,

Zmăi cu zmăoane

Muroni cu muroane,

Muma codrului,

Cu muma pădurii,

Mă 'tâlniră,

Mă trântiră,

Și carnea-mi ciupiră.

[Ean] Ia taci, tu N.!

Nu țipa,

Nu te văita,

Că vom pleca,

Pe cale mare,

Pe cărare;

Unde vom află o fiică

Cu maică periindu-se (pieptănându-se),

Capul l-om tăia,

Sângele l-om lua,

Și vom pune

Brațe la brațe,

Inimă la inimă,
Și vom chiti,
Și zugrăvi
Mai zugrav de cum a fost,
Cum zugrăvesc grecii mătasea;
Leac să-i fie,
Sfântă Maică Marie!
Io-s descântătoare,
Maica Marie lecuitoare!
(De trei ori)

**Auzit de la S. Jivan din Mircovăț,
comunicat de elevul Mina Nemoian!**

64. De muroni¹⁶⁸⁷

A plecat N.
Pe cale,
În vale,
Se-ntâlni cu Sfânta
5 Maică Marie
În cale.
Sfântă Maică Marie,
Cu vița de vie

¹⁶⁸⁷ *Ibidem*, p. 55.

În mână, zise:
Unde-ai plecat N.?
Văitând și văierând ?
Am plecat,
Că m-a-ntâlnit:
Muroniul cu muroanea,
Păduroniul cu păduroanea,
Strigoniul cu strigoanea.
Muron[i] mort,
Muron[i] viu,
Sângele mi l-a sorbit
Carnea mi-a mâncat,
Virtutea mi-a luat;
Nu-s vrednic a da de *fruștiuc*¹⁶⁸⁸,
Nu-s vrednic a da de prânz,
Nu-s vrednic a da de gustare,
Nu-s vrednic a da de cină.
Maica Sfântă Marie zise:
Curând să ieșiți!
Din cap,
Din fața obrazului,
Din piept,
Din inimă,
Din rânză,

¹⁶⁸⁸ [„Frühstück (germ.) = dejun, care se ia la 4 dimineța, ori și mai de timpuriu, după cum se scoală omul; prânzul urmează între 9 și 10, gustarea între 3 și 4 d. a., cina seara la 7 – 8”]. Cf. „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 55, infrapagină.

Din picioare,
Din toate oasele!
Și Maica Sfântă Marie
Cu viața de vie
Îl atingea,
Și durerile lua,
Și N. rămânea
Curat,
Luminat,
Ca de la Sfântă Maică Marie
Lăsat.

**Auzit de la Sofia Vrăncuță din Globurău,
și comunicat de elevul Iancu Băcilă!**

65. De „muronii [h]ăi mari”¹⁶⁸⁹

Descântătoarea face o amestecătură de unsoare, tămâie, praf de pușcă, pulbere de marmură și usturoi. Cu amestecătura aceasta unge pe bolnav cruciș în față și în spate. În vremea cât descântă, măsoară pe cel bolnav cu un fier de plug¹⁶⁹⁰.

A plecat N. pe cale, pe cărare,
S-a-ntâlnit cu muronii [h]ăi mari

În cale:

Cu muronii mari,
Cu muronii mici,
Cu muronii vii,
Cu muronii morți,
Cu strigoni,
Cu strigoane,
Cu aripa satanei,
Cu muma năzdrăvanului.
Și cu năzdrăvanul,
Și năzdrăvănoanea.
Ei cum îl întâlniră,
De pământ îl trântiră,
[Smaga] i-o luară,

¹⁶⁸⁹ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, pp. 55-56.

¹⁶⁹⁰ *Ibidem*, p. 55.

Sângele i-l vărsară,
Mințile-i furară,
Și puterea,
Și foamea,
Și virtutea.
Iar N. se cânta,
Se văiera,
Domnul Cristos,
Cu Sfânta Maică Maria
Îl auzea,
Și pe scară
De ceară
Se cobora,
În poală-l sprijonea,
În sus îl ridica,
De muroni
Cu de muroane
Îl scutură,
De strigoni,
Cu de strigoane,
De pocituri,
Cu de pocitoare,
De aripa satanei,
De muma năzdrăvanului,
De năzdravăn
Cu de năzdrăvănoane
Îl scăpa;

Și Sfânta Maică Maria

Cu glas mare striga:

N., nu te cânta,

Nu te văiera.

Ci te du la Iconia,

La descântătoarea!

Și venea Iconia,

Descântătoarea,

Cu tămâie-i tămâia,

Cu praf de pușcă pușca,

Și cu marmură depărta,

55 Cu ai îi împuțea,

Și cu cuțite

Ascuțite

De la N. scotea

Toate durerile:

Din cap,

De după cap,

Din inimă,

De sub inimă,

Din sânge,

De sub sânge,

Din trup,

De sub trup,

Din toate-ncheieturile,

Din creștet

Până-n pământ.

Că pe N. l-or fi pălit
Hale (monștri)
Din cale,
De l-or fi pălit cu unu,
Io întorc cu doi...
(tot așa întoarce până la nouă)
Și cu mânilor-amândouă,
Amin.

De la Iconia Cârstea, din Slatina-mică!

66. De pocitură¹⁶⁹¹

„Pocitură” se zice la junghiuri prin cap și prin alte părți ale trupului. Descântătoarea face nouă mătănii și nouă cruci, apoi îngenunche. În descântec folosește o secere și o perie de periat fuiorul; iar la sfârșit ia pământ din cele patru unghiuri ale casei, și anume îl ia „în cruci”: întâi de la răsărit, apoi de la apus, după aceea de la miază-zi, în urmă de la miază-noapte¹⁶⁹².

Tu sfântă Luni,
Tu sfântă Marți,
Tu sfântă Miercuri,
Tu sfântă Joi,

¹⁶⁹¹ *Ibidem*, pp. 56-57.

¹⁶⁹² *Ibidem*, p. 56.

Tu sfântă Vineri,
Tu sfântă Sâmbătă
Și sfântă Duminecă!
Eu mă rog pentru N.,
Că lui (ei) leac să-i dați!
Pocitură grabnică,
Pocitură domoală,
Pocitură roșie,
Pocitură vânătă,
Pocitură albă,
Pocitură verde,
Pocitură de 99 de feluri!
Să ieși din toate vinele,
Din toate încheieturile,
Din piele,
De sub piele,
Din carne,
Și de sub carne.
Să ieși tu!
Pocitură flocoasă,
25 Pocitură cu oase,
Să nu mai mânci,
Nici să nu mai spargi,
Și Maica Precistă leac ți-a dat.
Să pici,
Cum pică buedea (buruiana)
Înainte secerii,

Și [pozdărea]
Din perie!
Să pici
Din toate vinele,
Din toate încheieturile,
Din cap,
De sub cap,
Din ochi,
De sub ochi,
Din nas,
De sub nas,
Din mâni,
De sub mâni,
Din picioare,
De sub picioare,
Să se tragă,
Cum se trage
Albina
La stupină,
Și mierea pe lingură,
Eu să-ți fiu descântătoare,
Maica Precistă lecuitoare
Și ziua de astăzi ajutătoare!¹⁶⁹³

**Auzit de la Cumbria Pocreanu în Jupa
și comunicat de George Gruia, învățător!**

¹⁶⁹³ *Ibidem*, pp. 56-57.

67. De pocit¹⁶⁹⁴

La bube sau răni. Descântătoarea ia pământ cu sapa — din locul, unde a murit un om de vârsta celui pocit — de la picioare către capul mortului (pentru bărbat de la bărbat, pentru femeie de la femeie); apoi cerne pământul de 9 ori cu ciurul întors; după aceea aduce o perie de fier (cu care femeile perie fuioarele) și o seceră. Ia peria în mâna dreaptă, secera în cea stângă, și zice:

Viermi de pocitură,
Viermi de mâncătură,
Viermi de orbalț!
Câți coconi, câte cocoane,
Câți domni, câte doamne,
Câți împărați, câte împărătese,
Câți preoți, câte preotese,
În rai:
Atâți și nici atâți viermi
Să nu mai fie la picior (mână etc.)!
Cum pică [pozdărea] înaintea periei,
Așa să pice viermii și durerile din picior (mână etc.)
Și cum pică țuluiu¹⁶⁹⁵ înaintea secerii
Așa să pice viermii și durerile.
Amin!¹⁶⁹⁶

¹⁶⁹⁴ *Ibidem*, pp. 57-58.

¹⁶⁹⁵ [„țului”] = [„tulee de cucuruz”, „foile de porumb”]. Cf. „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie p. 58.

¹⁶⁹⁶ *Ibidem*.

Se zice de 9 ori. Afară de aceea, o oală de apă fierbinte o varsă într-o troacă, unde din pământul cernut pune de trei ori cu trei degete, apoi așază troaca sub lavița pe care șade bolnavul, și-l acopere cu o haină ori țol. Aceasta o face de 9 ori, după fiecare descântare¹⁶⁹⁷.

**De la Maria Cleopa, de 48 ani, din Slatina-mică,
comunicat de R. Șandru!**

68. De pocit¹⁶⁹⁸

Pocitură albă,
Pocitură neagră,
Pocitură viorință (vineție),
Pocitură roșie,
99 de pocituri!
Pe N. l-ați întâlnit,
Sângele i-ați beut,
Carnea i-ați mâncat,
Virtutea i-ați luat:
Nu-i vrednic a da de *fruștiuc*,
Nu-i vrednic a da de *prânz*,
Nu-i vrednic a da de *gustare*,
Nu-i vrednic a da de *cină*.
Curând să ieșiți!

¹⁶⁹⁷ *Ibidem.*

¹⁶⁹⁸ *Ibidem*, p. 58.

Din toate oasele, să vă duceți,
În poala munților rămâneți,
În coarnele cerbilor,
În copitele șutelor (ciutelor),
Unde nu-i urmă de săcure,
Nici cântătură de cocoș,
Nici glas de fată mare.
Acolo să lăcuiți (locuiți),
Acolo să stăpâniți!
N. să rămână curat,
Luminat,
Ca de la Sfântă Maică Marie
Lăsat.
Doamne-ajută!

**Auzit de la Sofia Vrăncuța din Globurău,
comunicat de elevul Iancu Băcilă!**

69. De bubă¹⁶⁹⁹

Se descântă cu trei „cărbuni stinși”. Asta însemnează: cum se sting cărbunii, așa să se stingă durerea. Mai trebuie un cuțit și un fir de mătură¹⁷⁰⁰.

Doamn' d-ajută,
Doamne!
Tu bubă roșie,
Tu bubă vânătă,
Sece-ți vinele
Și rădăcinile!
Tu bubă verde,
Tu bubă de 99 de feluri,
Bubă grabnică,
Bubă domoală,
Bubă lienică (înceată)
Tu bubă somnuroasă,
Tu buba bubelor,
Tu puiul ciumelor,
Tu bubă căiască,
Tu bubă văcească,
Tu bubă oiască,
Tu bubă căprească,
Tu bubă porcească;

¹⁶⁹⁹ *Ibidem*, pp. 58-59.

¹⁷⁰⁰ *Ibidem*.

Tu bubă cu brâncă
Tu bubă cu orbațul,
Tu bubă cu facerile,
Tu bubă cu puiul ciumei!
Tu bubă, să te duci,
Prin păduri părăsite,
Pe unde-or fi pietri zidite,
Acolo să te duci,

Să te zidești
Și să te părăsești!
Acolo să fi zidită
Și părăsită!
Eu cu gura-am descântat,
Maica Precistă leac i-a dat¹⁷⁰¹.

Firul de mătură este aruncat în crucea drumurilor; iar descântătoarea zice:

Doamne-ajută!
Cum se desfac
Drumurile,
Așa să se desfacă
Durerile!¹⁷⁰²

**Auzit de la Cumbria Pocreanu din Jupa
și comunicat de G. Gruia, învățător!**

¹⁷⁰¹ *Ibidem.*

¹⁷⁰² *Ibidem*, p. 59.

70. De bubă¹⁷⁰³

Femeia sau bărbatul care descântă ia un cuțit ascuțit, praf de pușcă și usturoi, și descântă înaintea bolnavului. Când a gătat, unge pe bolnav cu usturoiul descântat pe locul unde s-a făcut bubă¹⁷⁰⁴.

Bubă cu strigoni,
Bubă cu muroni,
Bubă cu pocitori,
Bubă cu râmnitori!
Bubă cu strigoane,
Bubă cu muroane,
Bubă cu pocitoare,
Bubă cu râmnitoare!
Bubă albă,
Bubă neagră,
Bubă galbină,
Bubă viorință,
Bubă verde,
Bubă roșie!
Bubă rumânească,
Bubă nemțească,
Bubă țigănească,
Bubă ungurească,

¹⁷⁰³ *Ibidem*, pp. 59-60.

¹⁷⁰⁴ *Ibidem*.

Bubă sârbească,
Bubă latinească,
Bubă prusească,
Bubă rusească,
Bubă jidovească!
Bubă oiască,
Bubă căprească,
Bubă mâțească,
Bubă câinească,
Bubă lupească!
Bubă din *hăluite*¹⁷⁰⁵,
Bubă din drăcuite,
Bubă din blăstămintе,
Bubă din jurămintе!
Bubă cu *otop* (?)
Bubă cu potop,
Buba bubelor,
Puiul ciумelor!
Nu ouă, nu cloci!
Că n-ai loc aci.
Ieși, pieri,
Răspieri!
Culcă-te,
Așază-te,

¹⁷⁰⁵ [„hăluite” - De la înjurătura: „Du-te-n hală”, ori „ală”. Ca și „drăcuite”, de la a dracui, drac, „hăluite” vine din „hală” = monstru, balaur.]. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 59.

În fundul pământului

Bagă-te!

Nu-ntinde,

Nu cuprinde,

Nu junghia,

Nu fulgeră,

Nu coace,

Nu răscoace,

Ci-napoi

Întoarce!

Eu cu sufletul

Te suflai,

Cu limba

Te descântai,

Și cu cuțitul

Te tăiai,

În fundul pământului

Te băgai,

Și-n tălpoanea iadului

Te-ncununai,

Nici de leac

Nu te lăsai!¹⁷⁰⁶

Descântătoarea se apropie de ușă și urmează:

Cum se-ntoarce

Ușa-n șarc și-n țâțână,

¹⁷⁰⁶ *Ibidem*, p. 60.

Răducu Rușeț

Și fusul în mână,
Moara-n vâi,
Și-n căpătâi,
Și plugul cu patru boi,
Așa să-ntoarcă
Buba înapoi!
Amin!¹⁷⁰⁷

**Comunicat de elevul R. Ioanovici din Jena
și spus de bunică-sa, Eva Ioanovici!**

71. De bubă¹⁷⁰⁸

*Se ia în patru cruci catran, cu care s-a uns roata de la car, usturoi
și praf de pușcă, se amestecă și se unge buba cu ajutorul dantelei de la
mâneca unei cămeși. Apoi se descântă:*

În numele Tatălui
Și al Fiului,
Și al Sfântului Duh,
Amin!
Amin! Amin!
Descântecul sfintei
Maicii Marii,
Din gura mea
Și limba mea,

¹⁷⁰⁷ *Ibidem.*

¹⁷⁰⁸ *Ibidem*, pp. 60-61.

Leac să fie!
Plecă N. pe cale,
Pe cărare,
Se-ntălni cu buba
Grabnică-n cale.
Fugi tu,
Bubă grabnică!
Nu coace,
Nu răscoace,
Nu oua,
Nu cloci,
Că n-ai loc aci!
Ce te-ai băgat
Ca un câne turbat?
Nu umfla ca ogarul,
Nu mușca [ca] șarpele,
Nu zgrăbăla ca mătul,
Nu urla ca lupul!
Io cu limba te-am descântat,
Cu cuțitul te-am tăiat,
Capul ți l-am retezat,
Rădăcinile ți le-am tăiat,
În munte te-am mânat,
În mușchi te-am [*mușchiat*]
Și-n piatră te-am băgat!
Cum se-ntoarce plugu'
Cu patru boi,

Așa să te-ntorci și tu
Bubă neagră-napoi,
Din mâni,
Din picioare
Și din 44 de oscioare!
Amin!

**De la elevul Romul Ioanovici,
auzit de la bunică-sa, Eva Ioanovici din Jena, lângă Caransebeș!**

72. De bubă¹⁷⁰⁹

Se întrebuițează tămâie și o mătură. Și mai întâi se rostește numele omului ori al animalului bolnav¹⁷¹⁰.

Plecai pe cale,	Bubă mâtească,
Pe cărare,	Bubă șerpească,
Mă-ntâlni-i cu buba,	Bubă drăcească.
Buba-n cale:	Bubă de 99 de feluri,
Cu 99 de bube de brâncă,	Nu coace,
Cu 99 de bube de orbalț,	Nu răscoace,
Cu 99 de bube de pocitură,	Nu umflă,

¹⁷⁰⁹ *Ibidem*, p. 61.

¹⁷¹⁰ *Ibidem*.

Cu 99 de bube de <i>frențuș</i> ¹⁷¹¹ .	Nu-ngâmfa,
Bubă albă,	'Napoi te întoarce!
Bubă roșie,	Că io m-am sculat,
Bubă galbină,	Cu limba te-am descântat,
Bubă vânăță,	Cu mătura te-am măturat,
Bubă verde,	Cu tămâie te-am tămâiat,
Bubă neagră!	În gunoi te-am lăpădat,
Bubă rumânească,	În foc te-am așezat,
Bubă nemțească,	Toate porțile se deschiseră,
Bubă ungurească,	Și bubele se închiseră,
Bubă jidovească,	Și N. să rămână curat, (ă)
Bubă talinească,	Luminat (ă)
Bubă franțuzească,	Ca de Maica Precistă din cer
Bubă țigănească!	Lăsat (ă)!
Bubă oiască,	Leac să fie!
Bubă căprească,	Din gura mea,
Bubă văcească,	Din inima mea!
Bubă porcească,	Amin!
Bubă câinească,	

**Auzit de la Salomia Guia din Caransebeș și comunicat de învățătorul
și preotul Ioan Muntean!**

¹⁷¹¹ [„frențuș”- boli venerice, sifilitice. Se mai zice „sfrenț”, „sfrențuș”.]. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 61.

73. De bubă¹⁷¹²

Se descântă de nouă ori cu nouă fire de ai (usturoi), totdeauna ocolind buba cu alt fir. La sfârșitul fiecărui descântec usturoiul se leapădă afară¹⁷¹³.

Ieși buba bubelor,
Bubă puioasă,
Și bubă răpuroasă!
Cu ai te-am aiat,
Cu gura te-am descântat,
Cu sufletul te-am suflat,
De la mână te-am lăpădat!

Comunicat de învățătorul Al. Țăranu din Voiteg!

¹⁷¹² *Ibidem*, pp. 61-62.

¹⁷¹³ *Ibidem*.

74. De bubă¹⁷¹⁴

Descântătoarea ia apă și 9 bucățele de sare, cu fiecare bucățică ocolește buba, și după aceea lasă-n apă bucățelele de sare. Și descântă:

Bubă fierbincioasă,
Bubă mânioasă,
Bubă velinoasă (veninoasă),
Nu umfla,
Nu săgeta!
Cu limba te-am limbat,
Cu gura te-am descântat,
Cu sare te-am sărat
Și-n apă te-am înecat,
Pe N. l-am curățat
Ca argintul curat.
Nu te fierbița,
Nn te mânia,
Nu te-nvelina (învenina)!
Că iar cu limba te-oi limba,
Cu gura te-oi descântă,
Cu sare te-oi săra
Și-n apă te-oi îneca.
Bubă rumânească,
Bubă țigănească,
Bubă 'talinească,

¹⁷¹⁴ *Ibidem*, p. 62.

Bubă oiască,
Bubă căiască,
Bubă porcească,
Bubă câinească!
Nu umfla,
Nu săgeta!
De 9 ori te-am descântat,
Ca pana te-am ușurat,
Peste dealuri te-am mânat,
Unde nu-i tăietură de topor,
Nici călcătură de om,
Acolo te-am aruncat.
Ș-acolo să te-astâmperi,
Cum se astâmpără vânt
Pe pământ,
Stele-n cer,
Și foc în cuptor!
Io te-am descântat,
În vânt te-am suflat:
Ogoiește-te,
Scutură-te!
Pomul se scutură de frunză,
N. de bubă
Să fie scuturat,
Ca argintul de curat! Amin!

De la Maria Petrovici din Găvojdia,

comunicat de elevul G. Secoșan!

75. De bubă¹⁷¹⁵

Se zice de nouă ori.

Ieși tu bubă,
Lietnică,
Nu umfla
Nu gâmfă,
Nu oua,
Nu cloci,
Că n-ai loc aci!
Cu cuțitul te-oi tăia,
Cum se-ntoarce plugul
Cu 4 boi!
Capul ți l-oi reteza,
Rădăcinile ți le-oi tăia,
Nici de leac nu te-oi lăsa.
Întoarce-te tu, bubă neagră,
Înapoi.
Nu fluiera ca șarpele,
Nu urla ca lupul,
Nu lătra ca cânele,
Nu zgrăbăla ca mâța!
Că eu de 9 ori te-am descântat,
Cu cuțitul te-am tăiat,
Capul ți l-am retezat,

¹⁷¹⁵ *Ibidem*, pp. 62-63.

Rădăcinile ți le-am tăiat,
În drum te-am aruncat,
Carăle te-au călcat,
Și tu, bubă, te-ai așezat.

Comunicat de Aug. Aldan, preot.

Cules în Boldur, lângă Lugoj!

76. De bubă¹⁷¹⁶

Se descântă cu tămâie. Cu un cuțit se amenință bubă¹⁷¹⁷.

Amin, Amin
Descântecul Sfintei Marii,
Maicii Domnului fără păcate:

Bubă roșie,
Bubă galbină,
Bubă vânătă,
Bubă pestriță,
Bubă verde,
Bubă albă,
Bubă neagră!

Cu mâna te-oi tămâia (ia tămâia în mână)

¹⁷¹⁶ *Ibidem*, p. 63.

¹⁷¹⁷ *Ibidem*.

Cu cuțitul te-oi tăia (ia cuțitul în mână)

Și pe tine te-oi mâna:

De unde ai venit,

Acolo să te duci,

Peste 9 sate,

Peste 9 hotare

Peste [h]ăi munți,

Cărunți.

Unde cocoșul n-o cânta,

Și nime[ni] cu securea n-o da:

Acolo să-ți faci casă,

Acolo să-ți faci masă,

Ș-acolo să sălășluiești,

Acolo să putrezești!

Și N. să rămână curat,

Luminat,

Ca de Dumnezeu lăsat!

**Auzit de la Maria Lăpăduș din Iaz
și comunicat de Ioan Naia, învățător!**

77. De bubă¹⁷¹⁸

Bubă albă,
Bubă neagră,
Bubă vânătă,
Bubă viorință,
Bubă mohorâtă,
Bubă căiască,
Bubă văcească,
Bubă pasărească,
Bubă șerpească,
Bubă rumânească,
Bubă nemțească,
Bubă ovreiască,
Bubă turcească,
Bubă de 9 chipuri,

Bubă de 9 feluri!
Nu coace,
Nu răscoace,
Cu gura te-oi descântă,
Cu cuțitul te-oi tăia,
În codri negri părăsiți
Te-oi lepăda,
Unde nu se vede viță,
De cosiță,
Nici urmă de săcure,
Unde nu s-aude
Nici glas de cocoș;
Acolo te-oi mână,
Acolo să trăiești,

Acolo să cinstești.
Acolo să *zgozbești* (ospătezi?!)
Te du la fata de-mpărat,
Mănâncă sărat,
Piperat!
N. bea apă din găleată,
Mănâncă pită nesărată,
Leac să fie!

¹⁷¹⁸ *Ibidem*, pp. 63-64.

Maică Precistă
Maică Marie!
Leac să fie!
Din gura mea,
Din limba mea,
Cu descântecul meu,
Cu leacul tău
Ș-al lui Dumnezeu!
Amin!

**Comunicat din Pătaș,
comună lângă Bozovici, de elevul V. Tărian!**

78. De spurc¹⁷¹⁹

Descântecul de „spurc” (eczemă) se zice de trei ori:

Fugi spurcate,
Necurate!
Nu te-ntinde,
Nu cuprinde,
Nu umfla,
Nu săgeta,
Nu coace,
Nu răscoace!
Nu arde ca focul,
Nu mușca ca porcul,

¹⁷¹⁹ *Ibidem*, p. 64.

Nu umbla ca șarpele,
Nu mușca [ca]¹⁷²⁰ cânele!
Că eu cu acul
Te-oi împunge,
Și cu mătura
Te-oi mătură,
Și departe
Te-oi mâna.
N. să rămână curat,
Luminat,
Ca de Dumnezeu dat!

**Comunicat de învățătorul P. Adam
din Zărvești, lângă Caransebeș!**

¹⁷²⁰ „mușca ca” - cacofonie.

79. De zgăibi dulci¹⁷²¹

A plecat omul
Pe-o cale,
Pe-o cărare,
S-a-ntâlnit cu o zgaibă
În cale.
Și se sculară:
Toate doamnele,
Toate jupânesele,
Toate preotesele,
Se încălțară,
Se schimbară,
Se pieptănară,
Și se spălară,
La biserică plecară,
Brabeții din gard zburară,
Zgăibile se luară.

**Auzit de la Liena Hamza din Crușovăț (Caraș-Severin)
și comunicat de învățătoarea Ermina Rădulescu!**

¹⁷²¹ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie p. 64.

80. De obrintit¹⁷²²

Dacă cineva s-a lovit ori s-a tăiat la mână, la picior, la deget etc. și nu s-a legat cu vreun leac la locul lovit ori tăiat, ci a umblat prin frig sau prin căldură nelegat, atunci locul lovit ori tăiat se „obrinește”, adică locul acela se umflă și din umflătură se naște o zgaibă. Descântătoarea, cu o pană de cocoș negru, atinge locul obrintit, și zice:

Două muieri negre
Cu doi oameni negri,
Semănară la grâul negru,
Secerară grâul negru,
Și legară grâul negru,
În funie neagră,
Și prinseră boi negri
La un car negru,
Și puseră grâul negru
În carul cel negru,
Și-l duseră acas' grâul ăl negru,
Și-l puseră în arie neagră,
Și treierară grâul negru,
Și făcură boabe negre,
Și puseră în sac negru,
Și duseră la moară neagră,
Și făcură făină neagră,

¹⁷²² *Ibidem*, pp. 64-65.

Și duseră acas' făina neagră.

Niște muieri negre,

Arseră țăst negru,

Și făcură pogace neagră,

Și-o coapseră,

Și la toți împărțiră.

Numai la „obrincitură”,

Nu se mai ajunse;

Ea se mânia,

Și se înfoca

Și se-ncălica,

Pe pană de cocoș,

Și zbură sus pe coș.

Și ăl beteag,

A ugit curat,

Luminat,

Ca steaua-n cer,

Ca roua pe pământ,

Maică Marie,

Leac să-i fie!

Amin!

**De la Cata Mărgătin din Deliblata,
comunicat de elevul Iosif Bogdan!**

81. De „obrâncit”¹⁷²³

*La descântecul „de obrâncit” (de obrintit) descântătoarea ia puțină cenușă, cât poate prinde în trei degete de la mâna dreaptă, și descântând ocolește cu ea rana. De nouă ori pe seară se descântă, și la fiecare descântec se ia puțină cenușă de ocolit rana. Iar la sfârșit cenușa se suflă în vânt*¹⁷²⁴.

Mersăi pe cale,
Pe cărare,
Mă-ntâlni-i cu Dumnezeu
În cale,
Și-și tăia un bățicel;
Nu-și tăia bățicelul
Ci-și tăia degetelul.
Când s-o obrânci degetul
Lui Dumnezeu,
Atunci să se obrâncească
Și mâna ta!
Comunicat de Alex. Țăranu, învățător în Voiteg!

¹⁷²³ *Ibidem*, p. 65.

¹⁷²⁴ *Ibidem*.

82. De „obrâncit”¹⁷²⁵

A plecat omul,
A plecat,
Să secere *alină* neagră;
De *alină* s-apuca,
Și secera
Alină neagră.
Și veni un om negru,
Cu niște nuiiele negre,
Și legă *alina* neagră.
Ăl om negru,
Făcu o arie neagră,
Și treieră *alina* neagră,
O puse în niște saci negri,
O duse la o moară neagră,
Și veni o muiere neagră,
Făcu o făină neagră.
A muiere neagră.
O duse la o casă neagră,
A muiere neagră
Aduse o apă neagră,
A muiere neagră
Făcu un foc negru,

¹⁷²⁵ *Ibidem*, pp. 65-66.

Răducu Rușeț

A muiere neagră
Puse o căldare neagră,
A muiere neagră
Făcu o coleșă (mămăligă) neagră,
Când din coleșă mânca,
Obrânca de la ea pleca,
Și rămase
Curată,
Luminată
Ca steaua pe cer,
Ca roua pe mări,
Ca argintul curat,
Ca aurul strecurat.

**Auzit de la Liena Hamza din Crușovăț
și comunicat de învățătoarea Ermina Rădulescu!**

83. De „obrâncit”¹⁷²⁶

Plecai pe-o cale,
Pe cărare,
Mă-ntâlni-i cu Sfânta Marie
În cale.
Ce plângi?
Ce suspini?
Cum să nu plâng!
Cum să nu suspin!
Că a venit
Obrâncit,
Și la mână
M-a lovit.
Du-te la Măria,
Descântătoarea,
Că ea ți-o descânta,
Și de la ea
Leac vei avea.
Plecară doi oameni negri,
Cu doi boi negri,
Cu car negru,
Cu jug negru,
Cu tânjeală neagră,

¹⁷²⁶ *Ibidem*, pp. 66-67.

Cu plug negru,
Să are pământ negru,
Să semene grâu negru,
Să-l grape cu grapă neagră.
Crescu grâul negru.
Se coapse grâul ăl negru,
Îl secerară două muieri negre,
Cu seceri negre,
Îl legă un om negru
Cu nuiiele negre,
Îl făcură claie grâul negru,
Îl cărară la o arie mare neagră,
Îl traseră cu doi cai negri,
Îl strânsară cu furci negre,
Îl vânturară cu furci negre,
Îl puseră în saci negri,
Îl duseră la casă neagră,
Îl ciuruiră două muieri mari negre,
Cu ciururi negre,
Îl duseră la o moară neagră,
Îl măcinară grâul negru,
Îl cernură cu site negre,
Și făcură o pită neagră,
Și-o băgară în cuptor negru,
Cu lopeți negre,
Și scoaseră pită neagră,
Și deteră la doi câni negri,

Și o mâncară pita neagră,
Și *Meeilă* (Mihail) să rămână
Curat
Luminat,
Ca de Dumnezeu lăsat!

Comunicat de elevul Eugen Călțun din Pârvova!

84. De „orbalț”¹⁷²⁷

La acest descântec de „orbalț” sau „de roșeață” descântătoarea ia puțină balegă de vacă, atâta cât prinde în trei degete de la mâna dreaptă, și descântând ocolește cu ea roșeața. De nouă ori pe seară se descântă așa și la fiecare descântec se ia puțină balegă de ocolit roșeața. Iar la sfârșit se adună balega laolaltă și se așază pe roșeață¹⁷²⁸.

Mersăi pe cale,
Pe cărare,
Mă întâlni-i c-un om
În cale
Ducându-se-n pădure,
Să taie două lemne,
Să le pună la zăbroane¹⁷²⁹,

¹⁷²⁷ *Ibidem*, p. 67.

¹⁷²⁸ *Ibidem*.

¹⁷²⁹ [„zăbroane”] - rețea de pescuit, mreajă. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 67.

Să se ducă-n tropă roșie (apă roșie),
Să prindă o mreană roșie,
Și o dădu la o babă roșie,
Să o taie cu cuțitul roșu,
Și a fiert-o la un foc mare roșu,
Și a pus-o pe-o masă mare roșie,
Și s-au strâns mulți oameni mari roșii,
Și au mâncat mreana roșie,
Nici de leac
N-au lăsat.

Comunicat de Al. Țăranu, învățător în Voiteg!

85. De „orbanț”¹⁷³⁰

*Descântătoarea, cu un fir de mătase și cu un cuțit, amenință capul
celui bolnav și zice:*

Doamne ajută-mi, Cuzman (Cozma și Damian),

Descântecul Maicii Marii!

(Vrăjitoarea își face semnul crucii)

Orbanț curat,

Orbanț necurat,

Orbanț cu bubă,

Orbanț cu pocitură,

Orbanț cu strâcnitură,

Orbanț cu mânătură,

Orbanț de 99 de feluri!

Nu umfla,

Nu gâmfă,

Nu încinge,

Nu cuprinde,

Că cu cuțitul te-oi tăia,

Cu mătura te-oi mătura,

Peste mări te-oi lepăda,

Unde nu-i urmă de săcure,

Nici glas de cocoș.

¹⁷³⁰ *Ibidem*, pp. 67-68.

Și te-oi mătură,
Și te-oi lepăda,
În livezi verzi,
În izvoare reci.
Și te-oi mătură,
Și te-oi lepăda,
La fată de-mpărat,
La mese întinse,
La făclii aprinse,
Acolo vei ugi,
Acolo te-i gusta.
Și N. se ugească
Curat, luminat,
Ca steaua-n cer,
Maică Marie,
Leac să-i fie!
Amin.

(de trei ori vrăjitoarea spune: „Maică Marie, Leac să-i fie!”)

**De la Cata Mărgătin din Deliblata,
comunicat de elevul Iosif Bogdan!**

86. De gălbinare¹⁷³¹

De trei ori se zice:

Gălbenare albă,
Gălbenare neagră,
Gălbenare roșie,
Gălbenare verde,
Gălbenare vânăță,
Gălbenare viorintă (violetă),
Gălbenare galbenă,
Gălbenare de 99 de feluri
Ieși din cap,
De sub cap,
Din frunte,
De sub frunte,
Din sprâncene,
De sub sprâncene,
Din ochi,
De sub ochi,
Din nas,
De sub nas,
Din limbă,
De sub limbă,
Din piele,

¹⁷³¹ *Ibidem*, p. 68.

De sub piele,
Din carne,
De sub carne,
25 Din *jăgărițe*¹⁷³²,
De sub *jăgărițe*,
Din inimă,
De sub inimă,
Din rărunchi,
De sub rărunchi,
Din tărban (burtă),
De sub tărban.
Din mațe,
De sub mațe!
Că cu acul te-oi împunge,
Cu cuțitul te-oi tăia,
Și departe te-oi mână.
Și N. să rămână,
Ca aurul de curat,
Luminat,
Ca roua din câmp,
Ca ceasul, când s-a născut,
Și nicio boală n-a avut.

Comunicat de P. Adam, învățător în Zărvești, I. Caransebeș!

¹⁷³² [„jăgărițe”] - plămâni și inimă. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 68.

87. De rânză¹⁷³³

La vătămătură.

Rânză roasă,
Vânturoasă!
Tu să mergi la loc,
Cum merge turta la foc,
Cum zbiară mielul după oaie,
Și copilul după mumă,
Așa să zbiere rânza
După N.
Cum se-nvelește varza-n grădină,
Așa s-alerge rânza
După N.
Cum merge voinic
Pe colnic,
Așa să meargă rânza la buric,
Amin! (De 3 ori)

Din Boldur, lângă Lugoj, comunicat de Aug. Aldan!

¹⁷³³ *Ibidem*, p. 68.

88. De coștac¹⁷³⁴

Coștacul este o boală de oase.

Despre cei ce zac de „coștac” poporul zice că, dacă nu le descântă de coștac, cel bolnav va rămânea „gârb”, (cocoșat). Vrăjitoarea atinge locurile bolnave cu un cap de câne și zice:

Coștac întâlnit!

Coștac năprăcit (mânat)!

Coștac din somn!

Coștac din drum!

Io te-ating cu cap de câne,

Să nu fi nici până mâne!

(De trei ori atinge).

Iar N. să ugească

Curat, luminat

Ca de la Dumnezeu lăsat.

**De la Cata Mărgătin din Deliblata,
comunicat de elevul Iosif Bogdan!**

¹⁷³⁴ *Ibidem*, p. 69.

89. De gâlcî¹⁷³⁵

*Vrăjitoarea, cu trei degete ale mâinii drepte freacă grumazul bolnavului,
zicând:*

Gâlcî, gâlcî,
Codobâlcî!
Gâlcile s-au dus să pască.
Trei mătuși să le păzească:
Una-i oarbă,
Una-i șchioapă,
Una-i surdă.
Veniră lupii și le mâncară,
Rădăcina gâlcilor secară.
Și-al beteag să ugească,
Curat, luminat,
Ca aurul strecurat,
Ca Maica Preceastă,
Ce l-a lăsat!

**De la Piada Bogdan din Deliblata,
comunicat de elevul Iosif Bogdan!**

¹⁷³⁵ *Ibidem.*

90. De gâlci¹⁷³⁶

*Descântătoarea, ca și mai înainte, cu trei degete ale mâinii drepte
freacă grumazul celui bolnav, și zice:*

Gâlci groase,
Nodoroase!
Fură trei babe:
Una oarbă,
Una mută,
Una surdă,
Și să puseră să le grijească.
Eu N. din vârful le luai,
Din rădăcini le smulsăi,
Nici de leac nu mai lăsa.
Amin; Maică Marie,
Lui N. leac să-i fie!
(De trei ori).

**De la Cata Mărgătin din Deliblata,
comunicat de elevul Iosif Bogdan!**

¹⁷³⁶ *Ibidem.*

91. De albeață¹⁷³⁷

Descântătoarea descântecului ce urmează trebuie să fie mama bolnavului. Ea și-a luat apă sfințită și busuioc, din apa și busuiocul când a umblat popa cu crucea la botezul Domnului. Apa și busuiocul le pune într-o butelie, le așază jos și pune piciorul cel drept pe ele. Cu apa sfințită și descântată udă ochii fiului său, zicând:

Plecat-au nouă babe,
Cu nouă sape, **(oftează)**
Cu nouă coveți,
Cu nouă lopeți;
Către Marea Neagră
Au pornit, **(tușește)**
Ca s-o curețe
S-au dus;
Dar în calea lor
Au întâlnit **(cască)**
Pe Sfânta Maica Domnului, **(își face cruce).**
Și ea le-a cuvântat:
Unde vă duceți, **(cască)**
Voi nouă babe **(răsuflă greu)**
Cu nouă sape, **(cască)**
Cu nouă coveți,

¹⁷³⁷ *Ibidem*, pp. 69-70.

Cu nouă lopeți?
Ele-nchinându-se
Răspunseră: **(își face cruce)**
Că noi că ne ducem **(tușește)**
Marea Neagră s-o curățim.
Lăsați-vă,
Nu vă duceți! **(cască)**
Lăsați Marea Neagră-n pace;
Că eu vă zic,
Să vă duceți **(răsuflă greu)**
La casa lui N. **(cască)**
Și la masa lui,
Că el nu mai vede, **(cască și tușește)**
Că albeață i s-a pus,
Și el nu mai vede: **(răsuflă greu)**
Voi cu sapele s-o săpați, **(tușește)**
Cu covețile s-o lepădați, **(răsuflă greu)**
Cu lopețile s-o aruncați, **(cască)**
Înspre răsărit,
Să zicem c-o pierit!
Iar ochiul lui N.
Să rămână **(cască)**
Curat, **(tușește)**
Luminat, **(răsuflă greu)**
Cum Dumnezeu
I l-a dat! **(cască)**
Eu sunt descântătoare,

Maica Precistă lecuitoare! (**își face cruce**)

Din mine ai născut, (**cască**)

Din mine să-ți fie leacul!

Amin! (**își face cruce**).

**Auzit de la baba Ana Achim din Bara și comunicat de învățătoarea
Sidonia Vița. La unele versuri s-a arătat și mimica, de care au fost
însoțite!**

92. De miguloși¹⁷³⁸

*„Miguloși” sau „migoși” este o umflătură pe marginea
pleoapelor, numită și urcior. Descântătoarea pune degetul arătător al
mâinii drepte la ochiul îmbolnăvit și zice:*

Ham! ham! miguloși

[Ca ta fi ca rața, (?)]

Tot pân' dimineța!

(De 3 ori).

**De la Saveta Lința din Deliblata,
comunicat de elevul Iosif Bogdan!**

¹⁷³⁸ *Ibidem*, p. 70.

93. De năjit¹⁷³⁹

„Năjâtul” sau „înăjâtul” produce dureri de urechi. Cine vrea să scape, cheamă să i se descânte „de năjit”. Așa:

Doamne-ajută!
Plecai pe cale,
Pe cărare,
Mă-ntâlni-i
Cu năjitu-n cale.
Unde-ai plecat,
Năjite,
Plecăjite?
Nu te duce la N.,
Nu te duce,
Să-i cimpoi,
Să-i drâmboi¹⁷⁴⁰
Ci du-te la mări,
Să bei apă din mări,
Să te-ntinzi la soare,
Să mori ca o cicoare!
Eu să fiu descântătoarea,
Maica Precista lecuitoarea
Comunicat de elevul Ioan Dorca din Vălișoara!

¹⁷³⁹ *Ibidem*, p. 71.

¹⁷⁴⁰ „drâmboi” – derivat de la cuvântul „drâmbă”, instrument muzical folosit de rapsozii populari români. Se așază între dinți, iar cu un deget se atinge ușor coarda. Astfel, instrumentul emite sunetele dorite. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie p. 71.

94. De năjit¹⁷⁴¹

*Sau pentru durere de ureche. Descântătoarea are un corn de cerb,
cu care ocoale urechea respectivă și zice:*

Plecă N. pe cale, pe cărare,
Se-ntâlni cu năjātu-n cale,
Dar N. zise: Unde te duci, tu năjâte?
Iar năjitu zise: Mă duc la N.,
Să fac *urâce* și *surâce*,
Și *râscoace* și *troscoace*.
Dar N, zise: Nu te duce tu la N.
Să faci *urâce* și *surâce*,
Și *roscoace* și *troscoace*;
Numa' du-te-n munții ai negri,
C-acolo este o fată mare de-mpărat,
Și pentru voi s-a câștigat,
Cu mâncări și cu beuturi,
Și cu lăutași (lătari),
Să vă zică la spinare.
Amin!
Din gura mea leac să fie!

**De la Trandafira Murariu, de 58 ani, din Slatina-mică,
comunicat de elevul Romul Șandru!**

¹⁷⁴¹ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie p. 71.

95. De năjit¹⁷⁴²

*Descântătoarea are un corn de cerb în mână cu care înconjură
urechea, zicând:*

Plecă N. pe cale,
Pe cărare.
S-a întâlnit cu năjitu',
Cu năjoanea-n cale.
Cum îl întâlniră,
De pământ îl trântiră,
Îl păliră,
Și-l străcniră,
Și au făcut în capul lui
Urlete și sunete,
Roscote și troscote,
Și *străcnete* și *sfulgere*,
N. se cântă și se vaieră,
Și sfânta Maică Maria
Din cer îl auzea,
Pe scară de ceară se scobora
Și la N. ajungea,
În poală-l sprijonea
Și în sus îl rădică,

¹⁷⁴² *Ibidem*, pp. 71-72.

De *străcnete* și de *sfulgere* îl scutura,

De urlete,

Și de sunete,

Și de *roscote*,

Cu de *troscote*,

Și în glas mare striga:

N. nu te cânta,

Nu te văiera,

Că vine Iconia descântătoarea!

Iconia venea,

Cu cuțitele tăia,

Și cu corn de căprior împunea,

Și din urechile lui N. scotea

Năjitu' că năjoanea,

Străcnetele și *sfulgerele*,

Urletele și sunetele,

Și *roscotele* și *troscotele*,

Și cu tava de la război sufla,

Și-napoi de la N. le întorcea,

Și în ostrovul mărilor le mână,

În copitele cerbilor,

Și-n urechile zăvozielor

Și-n capetele măgarilor.

Acolo-i apa ne-ncepută

Și iarba nepăscută.

Acolo să faceți urlete

Și sunete,

Răducu Rușeț

Sfulgere și strășnete,
Roscote și troscote,
Cine-l va fi pălit cu unu,
Eu îl întorc cu doi;
Cine-l va fi pălit cu doi,
Eu îl întorc cu trei;
Cine-l va fi pălit cu trei,
Eu îl întorc cu patru;
Cine-l va fi pălit cu patru,
Eu îi întorc cu cinci;
Cine-l va fi pălit cu cinci,
Eu îl întorc cu șase:
Cine-l va fi pălit cu șase,
Eu îl întorc cu șapte;
Cine-l va fi pălit cu șapte,
Eu îl întorc cu opt;
Cine-l va fi pălit cu opt,
Eu îl întorc cu nouă.

Amin!

**De la Iconia Crâsta, de 62 ani,
din Slatina-mică, comunicat de R. Șandru!**

96. De năjit¹⁷⁴³

A plecat omul
Pe cale,
Pe cărare.
S-a-ntâlnit cu năjitul
În cale.
Când năjitul
De el s-apropia.
El se văiera,
El zbiera,
Și se cânta.
Atunci el la mine,
La descântătoare,
Alerga,
Eu când auzeam,
Sfredelul în mână-l
Luam,
Și iute-i descântam,
Și năjitul *sprânjam*¹⁷⁴⁴ ,
Și eu așa de curată eram,
Deloc¹⁷⁴⁵ om îl făceam.

**Comunicat de eleva Ermina Rădulescu
și auzit de la Liena Hamza din Crușovăț!**

¹⁷⁴³ *Ibidem*, p. 72.

¹⁷⁴⁴ [„a sprânji”], arhaism = [„a risipi”, „a împrăștia”]. Cf. *Transilvania*”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie p. 72.

¹⁷⁴⁵ [„deloc”] = [cu sensul de „îndată”, „la momentul potrivit”]. Cf. *Transilvania*”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie p. 72.

97. De năjit¹⁷⁴⁶

Înăjite, înăjite!
Ieși din creieri,
De după creieri,
Ieși din cap,
De după cap,
Ieși din văzul ochilor,
Din auzul urechilor,
Și din pipăit!
Că eu cu gura
Te descântai,
Și cu sufletul
Te suflai,
Și cu secera
Te secera,
Și-n codrul mare
Te mânai,
Nici de leac
Nu te lăsa;
Că fusei la livezi
Verzi,
Acolo-s izvoare
Limpejoare,

¹⁷⁴⁶ "Transilvania", XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 73.

Acolo să te odorești,
Și să te-oprești!

Comunicat de învățătorul Alex. Țăranu din Voiteg!

Descântatul de năjit este un rest din bogomilismul vulgar. Între scrierile apocrife bogomilice, adunate de popa Ieremia Bogomil, fondatorul bogomilismului în Bulgaria, se pomenește ;i exorcismul „Nejiților” (nejitov) spirite rele, care nu lasă pe oameni a trăi (jiti) în tihnă, ci în felurite chipuri caută a amări și persecută viața lor. (Irecek, Ist. Bolg., p. 560, Odessa, 1878). Nota episc. Melchisedec, la Teodorescu, Poezii pop., 1885¹⁷⁴⁷.

¹⁷⁴⁷ *Ibidem.*

98. De junghi¹⁷⁴⁸

De junghi sau de săgetătură:

A plecat omul,
A plecat,
Să are de cânepă:
O ara,
O semăna,
O grăpa.
Ea încolți,
Și răsări.
Firele crescură,
Se aleseră,
Se culeseră;
În gârgă¹⁷⁴⁹ le luară,
La topilă le duseră,
Le uscară,
Le melițară,
Le drâglară,
Le pieptănară,
Caierle făcură,
În furcă le puseră,
Le adunară,

¹⁷⁴⁸ *Ibidem.*

¹⁷⁴⁹ [„gârgă”] = [„cârcă”, „spate”]. Cf.: *Transilvania*, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 73.

Le rășchiară,
Motcă¹⁷⁵⁰ le făcură.

Motca o nălbi,

O adună,

În pânză o bătu;

Pânza o nălbi,

O croi,

O cusu.

Când cămașa o-mbrăca,

Junghiul de la N. pleca.

Iar dacă n-o pleca,

Cu săbii l-om tăia,

Cu cuțite,

Ascuțite;

Și dacă n-o pleca,

99 de care

Pe el 'om răsturna.

**Auzit de la Liena Hamza din Crușăvăț
și comunicat de Ermina Rădulescu, învățătoare!**

¹⁷⁵⁰ [„motcă”] = [„jirebie”, „jurubiță”]. Cf.: *Transilvania*”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 73.

99. De junghi¹⁷⁵¹

Fugi junghi,
Nu junghia,
Pân' mi-oi spune
Jalba mea:
Trocăiesc cânepa,
Cânepa răsare,
Crește,
S-alege,
Se culege,
Se morează, se scoate,
Se spală, se uscă,
Se meliță, se trâglează,
Se perie, se toarce,
Se rășchie, se fierbe,
Se adună.
O-nvălesc
Și-o năvălesc,
O prind, o țes,
O albesc,
O croiesc,
Și-o cos.
O fac smoala pietrelor
Și mâncarea peștilor.

¹⁷⁵¹ *Ibidem*, p. 74.

Leac, sfântă Maică Marie,
Lui N. să-i fie!

**Auzit de la Sofia Vrăncuța din Globurău,
comunicat de elevul Iancu Băcilă!**

100. De săgetătură¹⁷⁵²

*La descântecul de săgetătură sau de junghi descântătoarea
strobește pe cel bolnav cu apă sfințită. Se descântă, când e lună plină.
Stropind de trei ori pe cel bolnav, descântătoarea zice:*

Pusu-m-am la masă,
Mândru și frumos,
Gras și sănătos:
Dar cum m-am așezat,
Iată c-au picat
Nouă fete necurate,
Cu rochiile suflecate,
Cu lopeți
Și cu hârlețe,
Și cu furci
Și cu țepe.
Când le-am văzut,

¹⁷⁵² *Ibidem*, pp. 74-75.

Le-am întrebat,
Că la min'
Ce-au căutat?
Dar pe ele-n calea
Nime nu le văzuse,
Nime nu le-auzise,
Numai Maica Domnului
Din poarta cerului
Ea când le-a zărit,
Când le-a întâlnit,
Astfel le-a grăit:
Dar voi, nouă fete,
Fete necurate,
Cu rochiile suflecate,
Cu lopeți,
Și cu hârlețe,
Și cu furci,
Și cu țepe,
Unde-ați fost
Și ce-ați căutat,
Pe N. de l-ați săgetat!
Eu vă spun vouă,
Și voi să plecați
La Marea Neagră,
C-acolo-s oameni de treabă
Și cu voi de-o seamă!
Pe N. lăsați-l,

Curat,
[Lămurat]
Cum Dumnezeu l-a dat,
Cum mă-sa l-a născut!
Eu sunt descântătoare,
Maica Precista lecuitoare
(suflă peste bolnav).
Din mine să-ți fie leacul!

**Auzit de la Ion al lui Pantilie, el l-a auzit de la bunică-sa, Maria lui
Pantilie. Comunicat de Sidonia Vița, învățătoare!**

101. De mătrice¹⁷⁵³

Trebuie un cuțit ascuțit.

Tu matrice neagră,
Neagră, negricioasă!
Ca *boaza*¹⁷⁵⁴ de frumoasă!
Nu-nțepa,
Nu junghia,
Nu fluiera,
Ca șarpele,
Nu te umfla
Ca ogarul,
Nu *zgrăbăla* (nu zgâria)

¹⁷⁵³ *Ibidem*, p. 75.

¹⁷⁵⁴ [„boaza”] = [„catran”, „păcură”]. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 75.

Răducu Rușeț

Ca mâțul,
Nu urla
Ca lupul,
Nu lătra
Ca un câne,
Nu te zvârcoli
Ca șarpele!
Nu coace,
Nu răscoace,
Nu ouă,
Nu cloci,
Că n-ai loc aci!
Cu cuțitul te-am tăiat,
Cu limba te-am descântat,
Și în piatră te-am băgat,
Nici de leac nu te-am lăsat.
Amin!

**Comunicat de elevul Romul Ioanovici din Jena, I. Caransebeș,
auzit de la bunică-sa, Eva Ioanovici!**

102. De pază¹⁷⁵⁵

Pază curată,
Pază necurată,
Pază de zi,
Pază de noapte,
Pază de 99 de feluri,
Nu întinde,
Nu cuprinde!
Leac să-i fie,
Sfântă Maică Mărie!

Descântătoarea ia brăcirile (cingătoarea) celui bolnav, le întinde și descântă cu cuțitul de trei ori în trei locuri. Apoi măsoară brăcirile cu mâna (din cot până la degete); dacă brăcirile se mai pot întinde trăiește cel bolnav; dacă nu se mai pot, moare. Ori la femeie, care stă să nască, dacă se scurtează brăcirile, nașterea urmează îndată, iar dacă se mai întind, nu urmează curând¹⁷⁵⁶.

**De la S. Jivan din Mircovăț,
comunicat de elevul Mina Nemoian!**

¹⁷⁵⁵ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 75.

¹⁷⁵⁶ *Ibidem*.

103. De alta sau de piază¹⁷⁵⁷

Fugi piază necurată	De sub cap,
Din cap,	Din creieri,
De sub creieri;	Din picioare,
Din gură,	De sub picioare;
De sub gură;	Din tălpi,
Din dinți,	De sub tălpi;
De sub dinți;	Din călcâni,
Din măsele,	De sub călcâni;
De sub măsele;	Din degete,
Din <i>gârbiță</i> ¹⁷⁵⁸ ,	De sub degete;
De sub <i>gârbiță</i> ;	Din unghii,
Din mâni,	De sub unghii;
De sub mâni;	De la cap,
Din piept,	Pân' la picioare,
De sub piept;	Să fie chilăros
Din inimă,	La os,
De sub inimă;	Mai vârtos,
Din ficat,	De cum a fost!
De sub ficat;	Când va merge N.
Din rărunchi,	În pielea goală la biserică,
De sub rărunchi;	Cu opinca-n cap,
Din maț,	Cu căciula-n picioare,

¹⁷⁵⁷ *Ibidem*, pp. 75-76.

¹⁷⁵⁸ [„gârbiță”, „gârbeață”] - regionalism folosit în Transilvania pentru a denumi bărbia/mandibula vitelor. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, p. 76.

De sub maț;	Înaintea popii,
Din rânză,	Înaintea nașului,
De sub rânză;	Atunci să-l mai ajungă alta,
Din trup,	Atunci,
De sub trup;	Și nici atunci!

**Globurău, de la Sofia Vrăncuța,
comunicat de elevul Iancu Băcilă!**

104. De vânturi¹⁷⁵⁹

Se mai numește și „ăle sfince” (cele sfinte). Se folosește la boale împreunate cu mari dureri de cap și născute din împrejurarea că cineva, într-un „ceas rău”, a călcat vânturile și le-a turburat jocul. Descântătorea ține în mâna dreaptă o lumânare aprinsă, în mâna cealaltă un buchet făcut din 9 feluri de flori și pus într-o oală cu apă. Florile sau frunzele lor, de obicei, sunt următoarele (le numește în textul descântecului): 1. Ogrișteana; 2. Bugiana (buciniș ori soc?); 3. Golopăra (calapărul); 4. Trandafira (roza); 5. Ocheșaua (mărgărita); 6. Vioreaua; 7. Semenica (floarea reginei Edelweis); 8. Jalea (Salvia) și 9. Plăcințeaua. Descântecul e următorul:

A plecat N.
Pe cale,
Pe cărare,
Pe drumul cel mare.

¹⁷⁵⁹ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie, pp. 76-78.

La mijloc de cale
S-a întâlnit cu ăle sfinte,
Cu ăle milostive,
Cu ăle curate:
Cu vânturi albe,
Cu vânturi galbene,
Cu vânturi vinete,
Cu vânturi viorințe,
Cu vânturi pestrițe,
Cu vânturi frumoase,
Cu vânturi necăjite,
Cu vânturi flămânde,
Cu vânturi setoase.
N. peste ele călcă,
Masa le-o răsturnă;
Dar ele săriră,
De pământ îl trântiră,
Picioarele i le frânseră,
Mâinile i le rupseră.
Iar N. se cânta,
N. se văiera,
Maica Sfântă Maria
Din cer mi-l auzea,
Și pe scară
De ceară
Se cobora,
La N. sosea,

În poală-l sprijonea,
În sus mi-l ridică,
De ale sfinte-l scutura,
D-ăle milostive,
D-ăle curate:
De vânturi albe,
De vânturi galbene,
De vânturi vinete,
De vânturi viorinte,
De vânturi pestrițe,
De vânturi frumoase,
De vânturi necăjite,
De vânturi flămânde,
De vânturi setoase,
Mi-l scutură
Și-n glas mare strigă:
Nu te cânta,
Nu te văiera,
Că-i aci Iconia!
Iconia descântătoarea,
Cu oală nouă venea,
Și cu apă din râul Iordan;
Cu apa te spălă,
Cu florile te stropea,
Și genunchii Domnului pleca,
Pentru N. se ruga
De Sfânta Maică Maria,

D-ăle sfinte,
D-ăle milostive,
D-ăle curate,
Și de ăle frumoase:
De doamna Ogrișteana,
De doamna Bugiana,
De doamna Golopăra,
De doamna Trandafira,
De doamna Ocheșeua,
De doamna Vioarea,
De doamna Semenica,
De doamna Jalea,
De doamna Plăcințea;
Câte flori pe munte,
Dumneavoastră [vi-s]¹⁷⁶⁰ și mai multe,
Ne-am ruga aplecat pentru N.,
Să faceți bine și ascultați,
Și-l iertați;
Că el v-o fi greșit,
În cale v-o-ntâlnit,
Cu picioarele v-o fi călcat,
Masa v-o fi răsturnat.
Voi i-ați luat smaga,
I-ați luat puterea,
Picioarele i-ați frânt,

¹⁷⁶⁰ [„vi-s”] = [„vi sunt”, „vă sunt”] regionalism din Banat (dialectul limbii române din Banat) . Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie p. 77.

Mânile i-ați rupt.
Acum faceți bine și ascultați,
Mi-l iertați,
Cu sfânta Maică Maria să veniți,
Leac să-i aduceți, să mi-l chitiți:
Cu capu' la cap,
Cu gură la gură,
Cu mâni la mâni,
Cu vâni la vâni,
Cu inimă la inimă,
Cu sânge la sânge,
Cu smagă la smagă,
Și picioarele la picioare,
Să-l chitiți mai frumos,
De cum a fost,
Cum chitește albina
Fagurul și samarul.
N. să rămână curat,
Luminat,
Ca aurul străcurat!¹⁷⁶¹

Descântătoarea sfârșește cu rugăciunea beteagului:

Cruce-n cer, cruce-n pământ,
De la Dumnezeu cel sfânt;
Cruce-n casă,

¹⁷⁶¹ *Ibidem*, pp. 76-78.

Cruce-n masă,
Cruce lui N. în așternut,
De greu somn păzește-l,
De duh rău ferește-l,
Sfântă Maică Marie ajută-i,
Și-l scoate din boli grele,
Din beteșuguri rele,
Din postul păcatelor,
Tuturor,
Amin!¹⁷⁶²

**De la Iconia Crâsta¹⁷⁶³, din Slatina-mică,
comunicat de elevul R. Șandru!**

¹⁷⁶² *Ibidem*, p. 78.

¹⁷⁶³ Așa se numește vrăjitoarea, așa apare consemnat numele ei în presa ardeleană. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie p. 78.

105. De vânturi¹⁷⁶⁴

Descântătoarea aduce 3 „chitușe” (buchețele) de flori, de 3 feluri, culese din 3 grădini, 3 ulcuțe noi cu apă luată din 3 vaduri. Bolnava bea puțin din fiecare ulcuță. Apa se numește „apă de vânturi”. Câtă mai rămâne în ulcuțe, se varsă odată toată sub o punte ori pom, la un loc curat. După aceea iarăși sunt umplute de apă din cele trei vaduri, și la fiecare ulcuță se pune un buchețel din florile culese, câte o luminiță cu un gulere (de hârtie dantelată) și un creițar. Ulcuțele astfel împodobite se dau la trei fete curate, care nu știu zice „bogdaproste, nici să fie pomană”; și când li se dau, se rostește la cea dintâi: „pentru Sfânta Miercure”, la a doua: „pentru Sfânta Vinere”, la a treia: „pentru Sfânta Duminecă”. Descântecul se zice de trei ori: Mercuri, Vineri și Duminecă, totdeauna înainte de amiazi, — Dumineca, în vremea liturghiei:¹⁷⁶⁵

A plecat N.
Pe cale, pe cărare,
Pe drumul cel mare,
S-a întâlnit cu volburile-n cale.
Volburi mânioase,
Vânturi vânturoase,
Pe N. au luat-o,
Au învârtit-o,
La cap au amețit-o,
Loarea (?) din oase i-au luat-o.

¹⁷⁶⁴ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie pp. 78-79.

¹⁷⁶⁵ *Ibidem*, p. 78.

Iar N. a strâns:
Trei feluri de floricele,
Din 3 grădinărele,
Cu trei gulerele,
În trei ulcuțe,
Cu apă ne-ncepută,
Din 3 vădurele,
Cu trei luminele,
Și pe masă le-a pus,
Pe icoana Maicii Preceștii,
Și-a îngenunchiat,
Maicii s-a rugat.
Iar Maica Preceșta
De vânturi s-a rugat:
Volburi mânioase,
Vânturi vânturoase,
La N. să-i aduceți,
Loarea în inimă,
Loarea în oase,
Și puterea;
Că N. v-a cinstit,
Cu trei chitușele,
Trei feluri de floricele,
Din 3 grădinărele,
Cu trei gulerele,
Cu trei ulcuțe,
De apă curată,

Din 3 vădurele.
Io-s N. descântătoarea,
Maica Precestă lecuitoarea.
N. să rămână curată,
Luminată,
Ca-n ceasul ce s-a născut,
Și beteșug n-a avut¹⁷⁶⁶.

Din Caransebeș, comunicat de elevul Dum. Roșca!

106. De vânturi¹⁷⁶⁷

Iar a plecat N.,
Pe cale,
Pe un drum mare,
Și s-a întâlnit
Cu vânturile-n cale.
Vânturile l-au învăluit,
La cap l-au amețit,
Puterea i-au luat,
Și smaga i-au luat.
Iar descântătoarea
Pentru N. s-a rugat,
Și vânturile le-a cinstit:
Cu 9 lumini,

¹⁷⁶⁶ *Ibidem*, pp. 78-79.

¹⁷⁶⁷ *Ibidem*, p. 79.

Cu 9 pâni,
Cu 9 crețari,
Cu 9 ulcuțe,
Cu apă din 9 vaduri.
Voi, vânturi mânioase,
Pe N. să-l lăsați curat,
Că N. s-a sculat,
Și v-a cinstit;
Voi, vânturi mânioase,
La cap să-l dezmeticiți,
Că v-o cinstit:
Cu 9 lumini,
Cu 9 pâni,
Cu 9 crețari,
Cu 9 ulcuțe,
Cu apă din 9 vaduri;
Că el o fi greșit,
O fi smintit,
Jocurile v-o fi spart,
Blidul vi l-o fi vărsat;
Vânturi frumoase,
Vânturi curate,
Pe N. mâniate,
Să faceți bine,
Să-l lăsați curat,
Că el v-a cinstit de la Dumnezeu!
Maica Precistă să fie lecuitoare,

Și vrăjitoarea descântătoare.

**Auzit de la Stana Pârnu din Vârciorova, lângă Caransebeș, și
comunicat de elevul Ioan Belciu!**

107. De soare sec¹⁷⁶⁸

*Durere de cap provenită din insolație. Aduci din vad o oală de apă
cu nouă pietricele. Scoțând pietricelele pe rând, în mână, stropești cu apa
din oală capul bolnavului și-i descânți așa:*

Descântecul Maicii Sfintei Marii¹⁷⁶⁹

De soare sec:
Soare de pere,
Soare de mere,
Soare de muroni,
Soare de strigoni,
Soare de zori,
Până dimineață,
Soare de dimineață
Până la amiazi,
Soare de la amiazi

¹⁷⁶⁸ *Ibidem*, pp. 79-80.

¹⁷⁶⁹ *Ibidem*.

Până seara,
Soare de seara
Până la miez de noapte,
Soare din 99 de mânături,
Și pocituri!
Ieși din capul lui N.!
Din creierii lui,
Din tâmpilele lui,
Din toate ale lui N.!
Du-te-n capii urșilor,
În urechile lor,
În cozile vulpilor!
Acolo să locuiești,
Acolo să conăcești!
Pe N. să-l lași curat,
Luminat,
Ca steaua din cer,
Ca roua de pe pământ,
Ca argintul curat,
Ca aurul spălat,
Mai vârtos
Ca Iisus Cristos!
Io Terezia descântătoare,
Maica Marie lecuitoare.

**De la elevul Ioan Mircea,
care l-a scris din gura mamei sale, Terezia din Oravița!**

108. De soare sec¹⁷⁷⁰

Se mai numește durerea de cap și „îngesoarele”, când „îți dă soarele în cap”. Te poți lecui singur, așa că iei apă rece cu dosul mâinii, o pui la frunte și zici:

Apă-n cap,
Îngesoarele-n apă;
Apă-n capul meu,
Îngesoarele-n ăl fund de tău!
Soarele răsări,
Îngesoarele din capul meu pieri.

**De la Ileana Hamza din Crușovăț,
comunicat de eleva Ermina Rădulescu!**

¹⁷⁷⁰ *Ibidem*, p. 80.

109. De spaimă¹⁷⁷¹

- La copii -

Nu doarme copilul noaptea, ori tresare mereu în somn, de spaimă, — e presupus că-i bolnav de „muma codrului”. Descântecul se rostește la asfințitul soarelui, descântătoarea ia o săcure și o seceră, lasă ușa odăii deschisă, ea șade înlăuntru, iar copilul pe prag cu fața cătră asfințit. Se descântă așa la capul copilului, și în ziua aceea copilul să nu mai iasă afară din odaie¹⁷⁷².

Tu hală,

Tu bală!

Tu muma codrului,

Și cu muma pădurii,

Vă duceți din capul pruncului!

Că cu săcurea v-am tăiat,

Cu secera v-am secerat,

Din capul pruncului ați plecat,

Tu păduronii cu păduroane!

Și să ugească (rămână) pruncul curat,

Ca de maică-sa scăldat!

Auzit de la Versavia Florea, din Borlovenii vechi,

comunicat de elevul R. Boldea!

¹⁷⁷¹ *Ibidem.*

¹⁷⁷² *Ibidem.*

110. De spaimă¹⁷⁷³

- La copii -

Eu m-am sculat,
Mama pădurii
Am spăimântat,
În prag am descântat:
Fugi, urâto!
Despletito!
Fugi, buzato!
Tu, colțato!
Nu înfricoșa,
Nu înspăimânta;
Că eu m-am sculat,
Cu topor te-am tăiat,
Nouă hotare te-am mânat.
Sfânta Maică Marie
Pe drum de argint pornea
Și la copil sosea,
Pe copil îmblânzea,
Și-ndată-l adormea.

**Auzit de la Nani Nițu din Petroșnița, lângă Caransebeș,
și comunicat de Teodor Șandru, elev!**

¹⁷⁷³ *Ibidem*, p. 81.

111. De spaimă¹⁷⁷⁴

Sau „d-a de sară”

Doamne-ajută!
Iar a plecat N. pe cale,
Pe cărare,
Și s-a întâlnit
Cu bălosul și cu băloasa,
Cu ciuposul și cu ciupoasa,
Cu colțatul și cu colțata,
Cu buzatul și cu buzata.
Și cu despletita:
Cu moșul codrului,
Și cu codroanea urâtă!
Ei către N. s-or strâmbat,
Pe N. cu dinții l-or mușcat.
Tu bălosule, și tu băloasă!
Tu ciuposule, și tu ciupoasă!
Tu colțatule, și tu colțată!
Tu buzatule, și tu buzată!
Și tu despletită!
Tu moșul codrului!
Și tu codroane urâtă,
Să fugiți!

¹⁷⁷⁴ *Ibidem.*

Pe N. să-l lăsați
Curat,
Luminat,
Cum e de la Dumnezeu
Lăsat!
Că descântătoarea
Cu praf v-a împușcat,
Cu foc v-a ars,
Cu topoare v-a tăiat,
Peste hotare v-a mânat,
Cu tămâia v-a tămâiat.
Cu fumul de pe coș v-a *gorgonit*¹⁷⁷⁵.
Doamne-ajută,
Maică Precistă!

**Auzită de la Stanca Pârvu din Vârciorova, l. Caransebeș, și
comunicat de elevul Ioan Belciu!**

¹⁷⁷⁵ [„a gorgoni”, „gorgoane”] = [„a prigoni”, „a persecuta”]; [„a zogoni”] = [„a alunga”].
Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie p. 81.

112. De șarpe¹⁷⁷⁶

Ha puichiță ghioșă,
Se suie pr-ăl buciumel
Buciumelul se aprinse,
Și dădu ploaia și-l stinse
Și șarpele se-ntinse
Și muri.
Iar lui N. îi trecu.
Leac să fie,
Sfântă Maică Marie!
Leac să fie,
Din gura mea,
Din limba mea
Cu descântecul meu,
Cu leacul tău,
Și-al lui Dumnezeu!

**Comunicat de elevul Vas. Tărian din Pătaș,
lângă Bozovici (Caraș-Severin)!**

¹⁷⁷⁶ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie pp. 81-82.

113. De șarpe¹⁷⁷⁷

Dacă șarpele a mușcat o vacă, pui într-un vas apă neîncepută, în vasul cu apă un fir de salcă și sare. Cu un capăt al brăcirilor (cingătoarei) întorci apa în vas și speli pulpa vitei rostind:

Antonii,

Babanii,

Zată¹⁷⁷⁸ ești,

Matcă¹⁷⁷⁹ ești,

Mustibreazi,

Mustirisit,

Îndărăt ai mușcat vaca asta,

Îndărăt să-ți fie!

Leac să-i fie,

Sfântă Maică Marie!

(De nouă ori).

**De la S. Jivan din Mircovăț,
comunicat de elevul Mina Nemoian!**

¹⁷⁷⁷ *Ibidem*, p. 82.

¹⁷⁷⁸ [„zată”] = [„umflătură”]. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie p. 82.

¹⁷⁷⁹ [„matcă”] = [„boală”]. Cf.: „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie p. 82.

114. De spurcat¹⁷⁸⁰

Dacă nu dă vaca lapte, se descântă cu o perie, un fir de mătură și o secere:

Fugi, spurcate!

Blăstămate!

Că cu peria te-oi peria,

Cu mătura te-oi mătură,

Și cu secera-n trei părți

Te-oi tăia.

În trei codri te-oi mână,

Unde cai mai mulți vor fi,

Acolo te-or călări,

Și te-or *dorovoni* (zdrobi);

Că vaca asta,

Nu te poate ținea,

Nu te poate purta.

Leac să-i fie,

Sfântă Maică Marie!

Eu să fiu descântătoare,

Maica Marie lecuitoare!

**De la S. Jivan din Mircovăț,
comunicat de elevul Mina Nemoian!**

¹⁷⁸⁰ „Transilvania”, XLII, 1911, nr. 5-6, septembrie-decembrie p. 82.

1912

[*Viața femeilor în trecutul românesc*]¹⁷⁸¹

- După N. Iorga -

De Dr. I. Matei

**[„Material din conferința ținută în sala festivă a „Muzeului
Asociației”, la 3/16 martie 1912”]**

A treia soție a lui Ștefan cel Mare vine din Muntenia. În una din luptele sale purtate cu Radu cel Frumos, și din care acesta ieșise zdrobit, Ștefan duce în Moldova ca roabe pe soția lui Radu împreună cu cele două fete ale lui. Ele au avut norocul să moștenească ca zestre „marea frumusețe a tatălui, atât de vestit prin această însușire fizică. Ștefan, care avea prilej zilnic să vadă aceste copile ale adversarului său, rob de puterea tainică a acestor suflete caste, ia în căsătorie pe Maria la 1480. Cu ea trăiește Ștefan 24 de ani, anii liniștiți ai mândrului „apus de soare”. Și cât de capricios e jocul nemilos al sorții! Ștefan a trebuit să se războiască cu însuși tatăl soției sale: Radu cel Frumos. Din clipa în care gloriosul voievod pleacă împotriva lui, Maria sau Voichița, cum îi spune Coșbuc:

...Nu s-a mai oprit din plâns

Brâu pe trup ea n-a mai strâns

Nu și-a mai gătit cosița.

În genunchi cu-n dor păgân

¹⁷⁸¹ „Transilvania”, XLIII, 1912, nr. 3-4, mai-iunie-august, p. 4.

Ea sărută iconița
Maicii Domnului din sân.
Unu-i soț, iar altu-i tată,
Pentru care se ruga?
Zile întregi ea se lupta
De fiori cutremurată;
Când avea pe soț în gând
Ea se pomenea d-odată
Pe părinte blăstămând¹⁷⁸².

Dar iată că moldovenii se întorc biruitori:

Sufletul de milă plin
Al Voichiței, cum se frânge
Pentru soțul ei dorit
Râde veselă și plânge,
Pentr-un tată biruit¹⁷⁸³.

*Ea vine să-și cuprindă soțu-n prag, Ștefan însă-o ocolește spunându-i
aspre vorbe de durere:*

Doamna e un altar ce se doboară
Când vin trăsnete de sus¹⁷⁸⁴.

*Și rămas acum Viteazul în iatac cu gândurile, se trezește în el iubirea
iertătoare, iubirea caldă ce-l leagă de sufletul simțitor al Mariei:*

...Și-ngropând în coif obrazul

¹⁷⁸² *Ibidem.*

¹⁷⁸³ *Ibidem.*

¹⁷⁸⁴ *Ibidem.*

Ștefan Vodă — el plângea...¹⁷⁸⁵

În epoca românească, aproape aceeași lipsă de viață și de excludere a doamnelor. Singurele petreceri erau praznicele de mulțămintă către Dumnezeu, alături de botezuri și cununii, despre care nu știm nimic. Cele mai mari petreceri din acest timp, erau însă bețiile cele strașnice. Așa d. p. când Mihai-Viteazul — în fulgerarea de-o clipă a norocului cucerise Ardealul, el întinse în Bălgrad unul din rarele chefuri ce s-au văzut vreodată. Jupânițele și doamnele însă, nu se amestecau la această mare bucurie a bărbaților. Ele stăteau acasă, fără pază bizantină de altminteria, ținându-se la furcă, între roabe, vise de fericire în clipele strașnice ale războiului. Și izolarea asta de plictisire și mortificare perpetuă, nu se schimbă. Se fac petreceri, se dau serbări zgomotoase și vesele, dar femeile lipsesc. Sărbătorile cele mari ale anului își aveau toate petrecerile lor speciale. Anul Nou, cu împărțirea darurilor; Bobotează cu ieșirea lui Vodă la gârlă, cum se obișnuiește și azi la București. Acum apare și Doamna lângă soțul ei la slujbă. Numai la această sărbătoare se mai văd, în acest timp de orientalism bănuitor, zăvorât, soția și fetele aceluia, după voia căruia se mișcă orice în țară¹⁷⁸⁶.

Între petrecerile cele mari ale timpului, erau alaiurile, cu deosebire acela al noului Domn. Introducerea în scaun, era însoțită de un lung și variat ceremonial, care mântuia cu luxoase agape luculice. Nici de astă-dată Doamna nu-și face intrarea deodată cu soțul ei, ci zăbovește măcar câteva zile, potrivit așa încât să sosească mai târziu. O primesc jupânesele, soțiile boierilor, în cucii și rădvane, și o duc la curte de-a dreptul, unde-și ia în primire odăile ei. Ea nu va mai ieși de acolo decât la

¹⁷⁸⁵ *Ibidem.*

¹⁷⁸⁶ *Ibidem*, pp. 10-11.

*sărbătorile cele mari ale bisericii sau pentru distracție pe uliță, la baie, pe la mănăstiri, pe la vii și primblări. Niciodată însă, cei doi soți nu se văd împreună. Se primesc oaspeți, se serbează hramul, se face un vlădică nou, se dau vânători mari, toate cu largi forme bizantine și distracții vesele, doamna însă lipsește. Rolul ei se reducea, probabil, la aceste îndatoriri frumoase de altfel, cuprinse de poetul Virgil în cuvintele înțelepte:*¹⁷⁸⁷

Să-și țină în cinste casa bărbatului său

Și să-și crească-n virtute copiii¹⁷⁸⁸.

¹⁷⁸⁷ *Ibidem*, p. 11.

¹⁷⁸⁸ *Ibidem*.

[Material pentru Studiul Dialectelor Limbii Române]¹⁷⁸⁹

- „Particularitățile graiului din Săliște, lângă Sibiu” -

de Axente Banciu

I. Particularități fonetice¹⁷⁹⁰

A. Vocale tonice¹⁷⁹¹

1. *A* rămâne nealterat: *masă, dare, sare, mâncare, capră* etc.
2. După *ș* găsim *e*, în loc de *a* provenit din *e(ea)*, când vocala silabei următoare este *e*: *șapte, șerpe, șede, șele, dar: roșată, șasă, să șază*.
3. Alte exemple pentru trecerea lui *a* tonic în *e*: *ciureșe (cerașe), stânjer (stejar), jele (jale)*.
4. *E* se prefăce în *ă* în următoarele exemple: *trămur, întrăb, sămn, săc, folosăsc, răce, răle, cățăl, vițăl, oțăl, zăce, douăzăci, încălzăsc, prânzăsc, păzăște, zăstre* etc. dar: *șed, șes, mișel, înșel, grijește, slujește, cu e deschis*.
5. *I* se prefăce în *â* (*i*) după *s, ț, z*: *sângur, sân, sâmt, sâlă, sâtă, sosît: țâie, bețâie, împărățâie, cuțăt, puțân, țâne, ametăt, subțâre; zâd, păzît, zâc, târzâu, urzâcă, auzît, zână. Apoi în: stânje (stinge) străcă, străgă*.
6. *U* s-a păstrat nealterat, cu excepțiunea lui *jor (jur)*, în care aflăm *o* în loc de *u*.

¹⁷⁸⁹ *Ibidem*, pp. 16-29.

¹⁷⁹⁰ *Ibidem*, p. 18.

¹⁷⁹¹ *Ibidem*.

7. **Diftongii.** *Ea* medial trece la *a* după consonantele *j, s, ș, ț, z*: să grijască, sară, măsaună, sacă, țapă, zamă, visază, samăn, să folosască, **apoi în vorba:** măstacăn.

8. **Ei** a trecut la **âi** în trăi (trei).

9. **Ie** a trecut la **îi** în mîrlă (mierlă).

10. **Oa** s-a păstrat intact¹⁷⁹².

B. Cuvinte atone (atonice)¹⁷⁹³

11. **E** trece la **ă** după una din consonantele *s, ț*: sănin, săceriș, sătos, chiersăcă, săcure; țăpușe, țăsălat, înțăpenesc. Tot așa și **e** final la pluralul femininelor și neutrelor, după *s, ț, z, r*: *oasă* (oase), *mesă* (mese). *feță* (fețe), *mață* (mațe), *brață* (brațe), *buză* (buze), *cară* (care), *topoară* (topoare), *fetiță* (fetițe), *rață* (rațe).

12. **I** devine **â (î)** în aceleași condiții ca *i* tonic (după: *s, ț, z*): frăsân, sâmtîre, sângurel, dinți (dinții), frați (frații), mort/ (morții), o ațâchitū (a ațipit), grumazî (grumazii), zădărit (zidărit) etc.

13. **U** final se aude când întreg, când scurt: joru (jorū) fagurū, făcū, optu¹⁷⁹⁴.

¹⁷⁹² *Ibidem*.

¹⁷⁹³ *Ibidem*, pp. 18-19.

¹⁷⁹⁴ *Ibidem*.

C. Consonante¹⁷⁹⁵

*Labialele **b, m, p, v, f** înainte de **i** se palatalizează.*

bi > ghi

Exemple:

ghine pt. bine
alghină „, albină
coghește „, cobește
oghială „, obială
corghi „, corbi¹⁷⁹⁶
ghiet pt. biet
ghiata „, biata
ghici „, bici
ghiruie „, biruie¹⁷⁹⁷

deșghin pt. dezbin
scoghiesc „, scobesc
orghi „, orbi
ghibol „, bivol¹⁷⁹⁸

*Un caz interesant e păstrarea lui **beț** pt **ghilț**.*

*A rămas nealterat **b** în cuvintele: **biserică** și în cele intrate mai târziu în limbă ca: **bilet, birjar** etc.¹⁷⁹⁹*

¹⁷⁹⁵ *Ibidem*, p. 19.

¹⁷⁹⁶ *Ibidem*.

¹⁷⁹⁷ *Ibidem*.

¹⁷⁹⁸ *Ibidem*.

¹⁷⁹⁹ *Ibidem*.

pi > chi

<i>chicior</i> (picior)	<i>chiron</i>	<i>a tochi</i>
<i>chiept</i> (piept)	<i>chierd</i>	<i>chită</i>
<i>chiele</i> (piele)	<i>chiperiu</i>	<i>chiștol</i>
<i>chică</i> (pică)	<i>cochil</i>	<i>chuiuă</i>
<i>chiezâș</i> (pieziș)	<i>chipăie</i>	<i>scarchin</i>
		<i>chidedcă</i> ¹⁸⁰⁰

*A rămas nealterat pi în cuvinte ca: pipă, împinge, pildă, pinten, pizmă etc.*¹⁸⁰¹

vi > yi¹⁸⁰²

<i>ye</i> = vie (subst. verb, adj.)	<i>yițâl</i>	<i>yinovat</i>
<i>yn</i> = vin	<i>yioi</i>	<i>yiță</i>
<i>yiclean</i> = viclean	<i>yitâ</i>	<i>yiu</i>
<i>yier</i> = vier	<i>yilață</i>	<i>yidră</i> ¹⁸⁰³
<i>yioarea</i> = viorea		

¹⁸⁰⁰ *Ibidem.*

¹⁸⁰¹ *Ibidem.*

¹⁸⁰² Axente Banciu (n. 10 august 1875, Săliște, Sibiu - d. 13 august 1959, Sibiu), reputatul gazetar, filolog, publicist, profesor și membru de onoare al „Sindicatului Presei Românești din Transilvania”, în articolul său din presa ardeleană, „Particularitățile graiului din Săliște, lângă Sibiu”, afirma, într-o explicație suplimentară, următoarele: [„Nu se poate transcrie nici cu „i”, nici cu „ghi”, cum o fac unii, fiindcă diferă și de unul și de altul. Corespunde y-meî grecești”]. Cf.: „Transilvania”, XLIII, 1912, nr. 3-4, mai-iunie-august, p. 19.

¹⁸⁰³ „Transilvania”, XLIII, 1912, nr. 3-4, mai-iunie-august, p. 19.

În câteva cuvinte s-a palatalizat în „ghi”:

ghifor pt. vifor

ghişin pt. vişin, *ghişine* pt. vişine

*S-a păstrat însă în: vindec, vindecare, vineri, ș. a. m. d.*¹⁸⁰⁴.

$$\mathbf{f_i} > \mathbf{h_i}$$

hie pt. fie

hier, hin, hiridă,

hiu , fiu

hioare (fior) hiricel,

hire , fire

hiereşteu, hieşte-care

hicat , ficat

hiincă (fiindcă)

hierb , fierb

Hilip , Filip

Păstrat în: *ficior* (*nu fecior!*)¹⁸⁰⁵.

mi > n'i (Corespunde ung. *nyi*, it. fr. *gni*)

an'iaz pt. amiazi

n'irlă, n'ie, o n'ie

să n'iaună „se miaună

n'inunat, n'ilă

n'ic , mic

n'inica, n'ir

n'iere „miere

n'irue, n'i, n'iros

n'ișcă „mişcă

n'ireasă, n'iercuri

n'iez „miez

n'irozenie etc.

n'ierță „mierță

Păstrat în: *minte, minciună, mine* etc.¹⁸⁰⁶

1804 *Ibidem.*

1805 *Ibidem.*

¹⁸⁰⁶ *Ibidem*, p. 20.

ni > n'i numai în:

n'in'ic pt. nimic

n'in'icuri „nimicuri”¹⁸⁰⁷.

Toate aceste fenomene le întâlnim de altcum și în alte părți ale teritoriului locuit de români. (Vezi: Philippide: „Ist. limbii rom.”, pag. 27 sq)¹⁸⁰⁸.

Palatalizarea lui s în ș o aflăm în următoarele cazuri:

1. st > șt (dacă după st urmează i sau e)

dragoste	steag	trăjneste
coaște	cinște	Criștian (sat)
iește	ale voaste (voastre)	puștiu
ștea, ștele	mănăștire	proaște
pește (preste)	meștecă	vește etc. ¹⁸⁰⁹
oaște	nevește	

*Dacă vocala, care urmează după grupa st nu este e sau i, atunci s rămâne neschimbat*¹⁸¹⁰.

Ex.: *Apostol, post, mastăcă, stup, astupuș, măstacăn, stobor, stăpân, Stan, Precesta etc.*¹⁸¹¹

*O singură excepțiune cunosc: chiștol pt. pistol*¹⁸¹².

¹⁸⁰⁷ *Ibidem.*

¹⁸⁰⁸ *Ibidem.*

¹⁸⁰⁹ *Ibidem.*

¹⁸¹⁰ *Ibidem.*

¹⁸¹¹ *Ibidem.*

¹⁸¹² *Ibidem.*

2. schi > șchi

Parașchivă, deșchide, șchilod, șchit, șchimbă, șchimosăsc, se șchilălăiește
etc.¹⁸¹³

3. smi > șn'i

deșn'iardă pt. *dezmiardă*

șn'irdă pt. *smirnă*¹⁸¹⁴

4. spi > șchi

sușchin pt. *suspin*

șchin „, spin

șchinare „, spinare

șchic, șchiță, doșchit

Rămâne nealterat în: spintec, spiriduș. Dar: șpirt pt. *spirt*¹⁸¹⁵.

5. sfi > șchi în:

șchiială, șchiicios pt. *sfială, sfiincios*¹⁸¹⁶.

6. sbi > șghi

șghier pt. *zbier* și derivatele sale.

șghicit pt. *zbicit* și derivatele sale.

deșghin pt. *dezbin* și derivatele sale¹⁸¹⁷.

¹⁸¹³ *Ibidem.*

¹⁸¹⁴ *Ibidem.*

¹⁸¹⁵ *Ibidem.*

¹⁸¹⁶ *Ibidem.*

¹⁸¹⁷ *Ibidem*, p. 21.

7. sne, sni > șne; șn'i > jne, jn'i

lejne pt. *lesne*

trăjnește „, trăznește

îndrăjnește „, îndrăznește¹⁸¹⁸.

8. sme, smi > șne, șn'i

deșn'iardă pt. *dezmiardă*

rășn'iriță „, răzmiriță (răzmeriță)

șn'irdă „, zmirnă

șn'eură „, zmeură¹⁸¹⁹.

Se mai aude apoi: *șendari* pt. *jandarmi*¹⁸²⁰.

În limbajul copiilor:

d>g în cuvintele: *prind*, *tund* și anume: **în prez. ind. pers. 1. sing.: *pring*,**

***tung* și prez: conj. per. 1. 3. sing. și 3. plur:**

să *pring* să *tung*

să *pringă* să *tungă*

formate probabil după analogia lui ucig (pt. ucid): „Ucigă-l toaca!”;
*„Ucigă-te crucea”!*¹⁸²¹

cm > mn

tomna pt. *tocmai*

tomnesc „, *tocmesc*

¹⁸¹⁸ *Ibidem.*

¹⁸¹⁹ *Ibidem.*

¹⁸²⁰ *Ibidem.*

¹⁸²¹ *Ibidem.*

tomneală „ *tocmeală*
Mai rar: *Omna* „ *Ocna* (l. Sibiu)¹⁸²².

tn > mn în :

îndărămnice pt. *îndărătnice*¹⁸²³.

ge, gi > j

Ex.: *jer* (ger), *junere* (ginere), *joljă* (giulgiu) *jem* (gem), *jană* (geană)¹⁸²⁴.

D. Accidente generale

Augmentare¹⁸²⁵

1. Proteză:

nămânjit pt. *mânjit*, *murdar*

zglonț alătura de = *glonț*

sdrob alătura de = *drob*¹⁸²⁶.

2. Epenteză:

Grupa *sl* > *scl* în cuvintele împrumutate de la slavi. Ex.: *sclănină*, *schujnică*, *schugă*, *sclobod*, *scloiu*, *sclovă*, *schujbă*, *schut*, *masclu*, *sclavă*, *sclab* etc.

zl* > *zgl în cuv. *zglot* care se aude alătura de: *zlot*¹⁸²⁷.

cătărambă pt. *cataramă*

¹⁸²² *Ibidem*.

¹⁸²³ *Ibidem*.

¹⁸²⁴ *Ibidem*.

¹⁸²⁵ *Ibidem*, pp. 21-23.

¹⁸²⁶ *Ibidem*, p. 21.

¹⁸²⁷ *Ibidem*.

<i>ciureș, ciureșe</i>	„ cireș, cireșe
<i>buzdunariu</i>	„ buzunar
<i>andă</i>	„ adă, adu (Contaminat din: (i)an -f- (a)dă
<i>stânjer</i>	„ stejar (Contaminat din : stânjin -f- stejar)
<i>înghilin</i>	„ îmbin (Sub influența cuv. <i>dechilin</i> - separat) ¹⁸²⁸ .

3. Epiteză:

*Pluralul articulat al femininelor se formează cu „lea” în loc de „le”. De ex.: vacilea, fetelea, oilea, muierilea, neveștelea, chietrilea etc.*¹⁸²⁹.

Eliziune:

<i>răștinesc</i>	pt. răstignesc
<i>gânesc</i>	„ gândesc
<i>vost, nost</i>	„ vostru, nostru
<i>voaște, noaște</i>	„ voastre, noastre
D- voastă	„ D-voastră
<i>une, un'</i>	„ unde (Ex. Une meri? Un'te duci?)
<i>susuoară</i>	„ subsuoară
<i>înente</i>	„ înainte
<i>ai (mai rar)</i>	„ ani
<i>pește</i>	„ preste
<i>pin</i>	„ prin
<i>su</i>	„ sub
<i>cin' zloți</i>	„ cinci zloți (dar: cinci creițari, băncuță)
<i>înt'</i>	„ înfr' (Ex.: înt'o grădină)

¹⁸²⁸ *Ibidem*, p. 22.

¹⁸²⁹ *Ibidem*.

<i>cătă</i>	„ cătră
<i>buz</i>	„ bulz
<i>doț</i>	„ donț
<i>tuțu</i> (mai rar)	„ tătuțu
tatu <i>tână</i> (mai rar)	„ tata bătrân (bunicul)
mama <i>tână</i> (mai rar)	„ mama bătrână (bunica)
<i>lelță-ta, lel-ta</i>	„ leliță-ta
<i>leliță-sa, lel-sa</i>	„ liliță-sa
<i>vrenic</i>	„ vrednic
<i>basamă(a)</i>	„ bag sama
<i>al'dată</i>	„ altădată
<i>d'icea</i>	„ de aici
<i>p'icea</i>	„ pe aici
<i>hiincă</i>	„ fiindcă
<i>mere</i>	„ merge etc. ¹⁸³⁰

Forme prescurtate mai aflăm la verbele: *văd, șed, gălesc, pierd, vin*.

Indic. Prf.: am, ai, o văst,	am, ați, o(r) <i>văst</i> (văzut)
„ „ „ șest	„ „ „ <i>șest</i> (șezut)
șestoare	pt. șezătoare
„ „ „ „ <i>găst</i>	„ „ „ găst (găsit)
am, ai, o <i>chert</i>	am, ați, o(r) <i>chert</i> (pierdut)
„ „ „ <i>vent, vint</i>	„ „ „ <i>vent</i> (<i>vint</i>)

alăturarea pe: venit¹⁸³¹.

¹⁸³⁰ *Ibidem*.

¹⁸³¹ *Ibidem*, pp. 22-23.

Metateză:

<i>n'îljoc</i> și <i>n'ijloc</i>	pt. mijloc
<i>yirnas</i> și <i>yinars</i>	= vinars, rachiu
<i>borbonac</i>	= bobârnac
<i>mascată</i> și <i>mastăcă</i> = un fel de rășină, care se mestecă-n gură.	
<i>felderă</i> și <i>ferdelă</i> = vas / recipient folosit pentru măsurarea cerealelor.	
<i>rilă</i>	pt. liră
<i>crătință</i>	= cătrință
<i>mămuiță</i>	= maimuță ¹⁸³²

În limba copiilor:

<i>moșchină</i>	pt. smochină
<i>mâstână</i>	„ smântână ¹⁸³³ .

Etimologii populare:

<i>Lână țigare</i>	pt. țigaie
<i>a curui, curuială</i>	„ a croi, croială
<i>bobdeaproștea</i>	„ bogdaproste ș. a. ¹⁸³⁴ .

¹⁸³² *Ibidem*, p. 23.

¹⁸³³ *Ibidem*.

¹⁸³⁴ *Ibidem*.

II. Particularități morfologice¹⁸³⁵

a) Nume:

Substantivele formate cu suf. [-arius], [-orius] au terminațiunea [-aria], [-oriu]: brăcinariu, morariu, porcariu, cuptoriu etc.¹⁸³⁶.

Tot astfel, printr-o falsă analogie: ceriu¹⁸³⁷.

Articolul [-l] nu se aude niciodată: cocoșu, bou, omu, cerbu. Tot astfel, la plural, articolul [-i] s-a contras cu [-i] precedent, și s-a redus apoi în anumite cazuri (după ț, z) la [î], boi, oameni, iepuri, frați, împărați, munți, soți, grumazi¹⁸³⁸.

Tot numai un [i] plin se aude la gen. dat. subst. fem.: roata mori, dinți seceri, dă-o mami, dar: colțu căsi¹⁸³⁹.

Subst. în -ță, -ză păstrează această terminațiune și la plural: rață (pt. rațe), feță (-fețe), buză (-buze), frunză (-frunze)¹⁸⁴⁰.

Substantivele neutre în -r, s, t, formează plural în ă: cară, pahară, oasă, brață, mață etc.¹⁸⁴¹.

Flexiunea numelor proprii de locuri, dealuri, izvoare se face în cele mai multe cazuri fără prepozițiune¹⁸⁴². Ex.: Dealu Folti, Dealu Furcilor, Coadă Mogorâzi, Șipotu Căprariului, Crucea Rodeanului; dar: Crucea lu Păvăloaie, Șipotu lu Stan Banciu¹⁸⁴³.

¹⁸³⁵ *Ibidem*, pp. 23-27.

¹⁸³⁶ *Ibidem*, p. 23.

¹⁸³⁷ *Ibidem*.

¹⁸³⁸ *Ibidem*.

¹⁸³⁹ *Ibidem*.

¹⁸⁴⁰ *Ibidem*.

¹⁸⁴¹ *Ibidem*.

¹⁸⁴² *Ibidem*.

¹⁸⁴³ *Ibidem*.

*Flexiunea numelor feminine de botez se face, ca și a celor masculine*¹⁸⁴⁴.

*Ex. Asta-i alu Mărie, alu Parașchivă, Du-o lu Ană, lu Marină etc.*¹⁸⁴⁵

Caracteristice sunt formele următoare:

Ana *Nuți* (= Nuței)
Ionu *Herți* (= Ionu lui Herța)
Ionu *Țați* (= Ionu lui Țața)
Pătru *Vuți* (= Vuței)
Nuța *Hânsi* (= N. lui Hânsa)
Niculaia *Mosorî* (= N. al lui Mosora)
Dumitru *Bucâ* (= D. lui Buca = Bucur)
Nuța *Chirci* (= N. lui Chirca)
Veta *Jurci* (= V. lui Jurca)
*a Ciuci, a Roșci, a Mogi etc*¹⁸⁴⁶.

apoi:

Stana *Lupi* (= Stana lui Lupea)
Măria *Țânti* (= M. lui Țânteia)
Măria *Fuli* (= M. lui Fulea)
Oprea *Borci* (= O. lui Borcea)
Oprea *Ștefli* (= O. lui Șteflea)¹⁸⁴⁷
(I de la sfârșit e plenison)¹⁸⁴⁸.

¹⁸⁴⁴ *Ibidem.*

¹⁸⁴⁵ *Ibidem*, p. 24.

¹⁸⁴⁶ *Ibidem.*

¹⁸⁴⁷ *Ibidem.*

¹⁸⁴⁸ *Ibidem.*

În felul uzitat și în alte părți, se spune numele cuiva numai când cuvântul de care se leagă numele de botez nu se termină în -ea, sau -a Ex.: Ionu lu Băroiu, Ana lu Ion, Arsăntia lu Banciu, Veta lu Răcuciu, Marina lu N'iclaș, Buca lu Comșe, Pătru lu Tocană etc.¹⁸⁴⁹.

Numele, care arată înrudire, se flexionează în legătură cu pron. posesiv în felul următor:

N. *mumă-ta, tată-to, frai-to, (dar: frate-n'eu, soru-ta, bai-to (babu-to), tătăiș'ta, socru-to, vară-ta, nepotu-to etc.*¹⁸⁵⁰.

Posesivul: *a mume-ti (a mumă-ta), a soru-ti (a soru-ta). Celelalte ca la N.*¹⁸⁵¹.

Dintre pronume amintesc **pron. arătător: aiestă, aieștia; aieia, aielă, apoi articolul: iel, ea (— cel, cea); iel, iele (= cei, cele). De remarcat e și prepoz. a pentru la (Ex. Mă duc a munte)¹⁸⁵².**

b) Verbe:

Pe lângă verbele amintite la eliziune mai relevăm următoarele forme ale verbului auxiliar **a fi**:

Prez. Ind. Sing.

1. **io** -s Pl.

3. el **îi**, ei **îs** și **sânt** (Ex: **Îs** mulți oameni în târg? — **Sân'** destui!)¹⁸⁵³.

Viitorul: Sing.

1. **oi** mere Pl. **om** mere.

¹⁸⁴⁹ *Ibidem.*

¹⁸⁵⁰ *Ibidem.*

¹⁸⁵¹ *Ibidem.*

¹⁸⁵² *Ibidem.*

¹⁸⁵³ *Ibidem.*

2. **îi, i** „ **îți** „

3. **o** „ **or** „¹⁸⁵⁴

Ex.: T' i duce, dacă-i vrea (= te vei duce, dacă vei vrea);

De-i întâlni să le spui, că... (= de îi vei...)

De **mi-i** vedea, să mă chemi (= de mă vei...)

De **s-o** duce, dus să hie (= de se va...)¹⁸⁵⁵.

Mai amintesc apoi verbele: **ucig** (pl. ucid), **vreu** (pl. vreau), **uscu** (= usuc), **pociu** (= pot), **trimețu** (= trimit)¹⁸⁵⁶.

Nume de familie¹⁸⁵⁷

Aldea	Comșa	Hașiu	Peligrad
Alămănuț	Coșa	Herția	Popa
Apolzan	Criștiu	Jitian	Pușchila
Arsenic	Cruțiu	Jurca	Putină
Babă	Cupu	Lăpădat	Răcuciu
Banciu	Curtean	Loamnăș	Răsoiu
Barb	Dădârlat	Luca	Roman
Băroiu	Dârdea	Lupaș	Rodean
Barză	Domnariu	Măgian	Roșca
Bârzan	Drăgălină	Marcu	Samoilă
Beju	Drăgoiu	Marian	Sârbu
Bloț	Fanea	Mărtin	Șchiopu

¹⁸⁵⁴ *Ibidem.*

¹⁸⁵⁵ *Ibidem*, p. 25.

¹⁸⁵⁶ *Ibidem.*

¹⁸⁵⁷ *Ibidem.*

Boia	Florian	Miclăuș	Sfârcaș
Borcea	Gherghina	Milea	Simian
Brânduș	Ghibu	Minoiu	Soră
Bucșan	Ghibuleț	Mocan	Șteflea
Cărată	Giurgiu	Moga	Știreciu
Cârjoveț	Goșa	Moisin	Stănișor
Cercel	Greavu	Morariu	Tâmpănariu
Cergău	Greco	Mosora	Țața
Chipară	Grozav	Muntean	Tipuriță
Chirca	Hanciu	Nan	Țintea
Ciuca	Hânsa	Neamțu	Vâlc
Ciucur	Hăștigan	Nedă	Vârvorea
Cojocariu	Hârâciu	Pătruțiu	Vlad
Comă	Hâra	Pavel	Zeic ¹⁸⁵⁸

¹⁸⁵⁸ *Ibidem.*

Nume de botez¹⁸⁵⁹

1. Bărbătești

Mai uzitate sunt:

Ion	Oprea	apoi:	Savu
Niculae	Stan	Lupea	Simion
Dumitru	Coman	Danil	Văsâiu (Vasile)
Costandin	Pătru	Aleman	Bucur
Ioaneș		Dan	Achim ¹⁸⁶⁰

Diminutive:¹⁸⁶¹

<i>Trică</i>	pt.	Dumitru
<i>Mitiu</i>	„	„
<i>Mitișoru</i>	„	„
<i>Nita</i>	„	„
<i>Tuca</i>	„	Petru
<i>Buca</i>	„	Bucur
<i>Oașu</i>	„	Ioaneș ¹⁸⁶²
Maniu	pt.	Manuil
Dinu	„	Costandin
Lică	„	Ilie
Vâsa	„	Văsâiu (Vasile)
Onea (Țigan)	pt.	Ion
Onu	„	„ „ ¹⁸⁶³

¹⁸⁵⁹ *Ibidem.*

¹⁸⁶⁰ *Ibidem.*

¹⁸⁶¹ *Ibidem*, p. 26.

¹⁸⁶² *Ibidem.*

¹⁸⁶³ *Ibidem.*

2. Femeiești¹⁸⁶⁴

Mărie	Stană	Soră	Brândușa
Ană	Neagă	Dobra	Safta
Paraschivă	Floare	Ioana	Dahină
Marină	Comană	Elisaveta	Elena ¹⁸⁶⁵

Diminutive:¹⁸⁶⁶

<i>Mâia</i>	pt.	Mărie
<i>Măriuță</i>	„	„
<i>Nuța</i>	„	Ana
<i>Lina</i>	„	Elena, Ileana
<i>Mina</i>	„	Mărina
<i>Mana</i>	„	Comana ¹⁸⁶⁷
<i>Boana</i>	pt.	Ioana (?)
<i>Chiva</i>	pt.	Paraschiva
<i>Chivuța</i>	pt.	Paraschiva
<i>Vuța</i>	pt.	Paraschiva
<i>Veta</i>	pt.	Elisaveta
<i>Bușă</i>	pt.	Brândușă ¹⁸⁶⁸

¹⁸⁶⁴ *Ibidem.*

¹⁸⁶⁵ *Ibidem.*

¹⁸⁶⁶ *Ibidem.*

¹⁸⁶⁷ *Ibidem.*

¹⁸⁶⁸ *Ibidem.*

Porecle:¹⁸⁶⁹

Agiu	Bucuțoaie	Savu lu Cocean
Ana din ceea curte	Bujecoaie	Mana Cocoșelului
Dumitru lu Babă	Burcuș	Codau, Coștioaie
Băbeșoaie	Bușnița	Stana Colacilor
Lița Badiului	Busuioaca	Cotețoaie
Baia Bâfi	Buză-tăiată	Cotoară
Mitu lu Bălan	Boana Căciulilor	Neaga Craiului
Băltăcioaie	Măia Cânteceli	Craiu
Măia Banilor	Cărășină	Ana lu Cruce
Sora Bărcului	Casă-de-bolovani	Dobrișcoaie
Bățanu (Țigan)	Ceacu (E ceacâr)	Dodonica
Chiva Beutorului	Pătru lu Chează	Dodonel
Boambă-n gură	Savu lu Chișcotină	Alu Fântână
Măia lu' Bobe	Chiva cea cuminte	Farfara
Lina lu Boghian	Chiva din ungheț	Fâsoiu
Bolboacă	Savu Cimpoeșu	Oașu din Fâștioacă
Bolțiță	Ciuloae	Fata cea cu 7 mersuri
Borfa	Ciocărau (Țigan)	Niculaia fetelor
Pătru Broaștelor	Clătită	Floca
Stana lu Bubuel	Clopoțâl	Flocea
Buhosu (Țigan)	Cocoe	Freacă-sfanți
Danilu lu Friț	A Neică	Spirtu
Ghișorcă	Nonu (Țigan)	Fratiu Spumă
Ghișorcoae	Costandinu Oalelor	Șutilă
Grevoiu	Oașu cu chicioarele	Lica Tâi
Chiva lu Goghițoe	Ochișelu	Alu Tărăță

¹⁸⁶⁹ *Ibidem*, pp. 26-27.

Gură mică	Olălău	Tărceatu
Guran	Ostroveanu	Țarină
Gurăneasă	Otăvoiu	Teacoe
Gușatu	Paipoca	Teșca
Hoagea	Panhiloaie	Maniu Țioani
Holtoaie	Mâia lu Păpăluță	Tiolioacă
Hurdu	Picioruș	Tocană
Împărăteasa	Picu	Țopu
Împăratu	Pintenoaga	Țorcotină
Lețu	Pișu Mini	Trei scânduri
Lunga	Pițiu din Foltești	Tunariu
Lupea minciunilor	Popan	Văsăiu Troancă
Mâia cea scumpă	Stana lu Pungă	Ionu lu Țurcan
Mâia nenii (se exprimă cu un i)	Pungă-de-scândură	Mâia lu Uleu
-	Podărelu	Undrea
Mâicote	Popoiu	Unghița
Nita lu Măje	Mâia Pureceli	Unguriciu
Mâia lu Mățau	Chiva lu Putină	Mâia Urdi
Mâțoae	Stana Răcilor	Ușurelu
N'icușanu	Răduțu	Ana Vaviloani (<i>Pavilion</i> . Locuiește lângă pavilionul satului)
Ionu N'ilii (ca mai sus)	Răgheroae	-
Mornea	Răgușitu	-
Moarte n'ică	Raica	-
Mustăcioasa	Roșianu	Vițalariu
Mustățea	Mitiu lu Săpun	Voie-rea
Negovan	Sfârcăsoae	-

Numiri de străzi și părți de sat¹⁸⁷⁰

Târgu (azi: Piața mare)

Pe Chiaț (Piața mică. Cea mai veche piață)

Ulița [c]ea mare (Strada mare. Azi: Strada lui Șaguna)

Malu râului

Ulița luncii

Foltești

Pe vale

Șteaza

București

Cățănași

Între garduri

Pe părau

Ulița nouă

Gruiu

Zăvoiu

Brata

Pietriș¹⁸⁷¹

Godârlău

Cruci:¹⁸⁷²

Crucea lu' Păvăloae

Crucea Rodeanului

Crucea lu' Mâniu Moga

Crucea Șanți

¹⁸⁷⁰ *Ibidem*, p. 27.

¹⁸⁷¹ *Ibidem*.

¹⁸⁷² *Ibidem*, p. 28.

Mori:¹⁸⁷³

Moara din sălci

„ dintră Chietri

„ Greavului

„ Herî (= a lui Herția)

Moara Podului

„ Lunci

„ Văii, (lângă satul Vale)

Poduri:¹⁸⁷⁴

Podu Herî

Podu-mare

Podu lu Ochiotă

Podu de cheatră

Părți de hotar și fânațe:¹⁸⁷⁵

Șes, Între cruci, Lăcuță, Bărboși, Ighidu, Cloace, Pucioasa, Roghină,
Mogorăzi, Coada Mogorăzi, Lunca, Luncuța, Între părauă, Mailat, Spoiele,
Dosu Mailatului.

¹⁸⁷³ *Ibidem.*

¹⁸⁷⁴ *Ibidem.*

¹⁸⁷⁵ *Ibidem.*

Vii:¹⁸⁷⁶

Viile Brăți, Viile din Tarniță, Pucioasa, Viile Buzii, Viile Mogoradie.

Dealuri, coaste, muchii și poienițe:¹⁸⁷⁷

Tarnița

Mailat

Buda

Budalău

Dealul furcilor

Gruia Prăji

Dealul Folti

Dosu Folti

„ Corbului

Mucea Corbului

Fața Corbului

Dosu Păzitorului

„ Brăți

„ Seciului

„ Netedului

„ Lacului

Vâna Bradului

La fagu lu Văsăiu

¹⁸⁷⁶ *Ibidem.*

¹⁸⁷⁷ *Ibidem*, pp. 28-29.

La fagi ei mari

Dealul cu cuțitele

Padina Cojochini

Poienița cu spini

Fața Crucii

„ Gruului de mijloc

Valea muierii

Dosu văii muierii

Vârful Ghindeștilor

Dealul Cantorului

„ Mărului

„ Ștefli

Fața viperii cu chiliile dărmate

„ Godianului sau f. Rodeanului

Coasta Sibiului

Dosu la Vâlce

„ „ Borceoae

„ Curteanului

„ la Miclăuș

„ „ Mitu Popa

„ „ Stanu Boi

„ „ Banciu

„ „ Lupaș

„ „ Oanci

„ „ Ilie Ghisorcă

„ „ Danu Gheorghi

Dosu Herțu

„ lu' Mocan

„ „ Ghib

„ „ Samoilă

Fața lu Băncioae

„ „ Arșițî

„ lu' Cărată

„ lu' Cârjoveț

Mucea Chircî

„ Șchiopului

„ Tilișcuțî

Mucea Peșterii

„ lu' Lupaș

„ drojdiilor

„ Țațî (= lui Țața)

Dosu Tărceatului

„ Brânzariului

„ Părăului rău

„ Gieriștii

„ Ruginii

„ Șugagului

Fața Ș[i]uri¹⁸⁷⁸.

¹⁸⁷⁸ *Ibidem.*

Munți:¹⁸⁷⁹

Crinți

Duși

Strâmba mare și mică

Frumoasa, cu vârful Cindrel

Piatra albă

Cristești

Șteflești,

Miriuțu (Expr. N'iriuțu)

Turișoara

Praja (frontiera României)

Nu țin toți de hotarul Săliștii.

În *Crinți* se deosebesc următoarele părți:¹⁸⁸⁰

Scoroșetu'

Mucea Scroafii

Mucea Săroi

Vaxmute și Sorțile

¹⁸⁷⁹ *Ibidem*, p. 29.

¹⁸⁸⁰ *Ibidem*.

[Herman și Dorothea]

Poemă idilică, de Goethe,

tradusă în mersul textului original de M. Străjan¹⁸⁸¹.

(Urmare)

ERATO¹⁸⁸²

Cântul VII

Dorothea

Cum călătorul privește cu drag înc-odată la soare,
Când el apune și piere, și-i vede plutind apoi chipul
În tufișul întunecos și pe coastele stâncii;
Ș-ori unde-ntoarce privirile el strălucește-nainte-i
În maiestoase colori: așa cugetând acum Hermann
Vede al fecioarei chip drăgălaș, ce părea că-i urmează
Lin pe cărarea de printre holde la deal cătră casă.
Dar el tresare din visul său uimitor și pornește
Încetinel cătră sat. Și iar se oprește uimit, căci
Iar îi apare frumoasa figur' a fecioarei dorite.
El o privește mai bine, acum nu era vis; era însăși
Ea. Venea la fântână, grăbită, cu două urcioare,
Unul mai mare într-o mână, altul mai mic în cealaltă.

¹⁸⁸¹ *Ibidem*, pp. 52-68.

¹⁸⁸² „Erato” = în mitologia greacă reprezenta iubirea, dragostea, erotismul. A fost „Muza iubirii, a poeziei de dragoste și a elegiei”. Cf.: „Transilvania”, XLIII, 1912, nr. 3-4, mai-iunie-august, p. 52; <https://www.noua-acropola.ro/erato-muza-elegiei/> la 01.05.2024, ora 7:30.

El îi iese-nainte cu bucurie. Privirea-i
Blândă și foarte mirată-i însuflă curaj și putere.
„Vrednică față”, — îi vorbește, — iar te găsesc azi grăbită,
Să ușurezi suferințe, să dai ajutor ca-nainte?
Spune, de ce numai singură vii la această fântână
Îndepărtată, când altora apa din sat li-i destulă?
Apa de aici e, firește, mai bună și dă o putere
Deosebită. Tu o duci, sigur, bolnavei, pe care,
Cu o rară credință, o ai scăpat de la moarte?
Salutând prietenește pe tânăr, buna fecioară:
Calea pân' la fântână, — i răspunde — mi-i răsplătită
Chiar în minutul de față, căci iar văd pe prea bunul tânăr,
Care ne-a dat astăzi așa multe daruri. Vederea
Dăruitorului este plăcută ca și însuși darul,
Vino, vezi însuși, pe cei ce gustară-ndurarea, și câtă
Recunoștință-ți păstrează cu toții, cei ce nutrit-ai.
Însă să-ți spun pentru ce am venit să iau apă de aicea,
Unde izvorul e limpede, rece, și neîncetat curge.
Oamenii noștri au turburat toată apa-n comună
Nesocotiții, lăsară să treacă boii și caii
Peste izvorul de obște, de unde sătenii iau apă.
Iar cu spălatul de rufe și curățitul de lucruri
Au murdărit fântânile și adăpătorile toate.
Oricare cugetă numai la sine, să îndestulească
Repede a sa trebuință de-o clipă, și nu mai departe
Astfel vorbind se coboară-n jos pe latele trepte
Însoțită de Hermann; și amândoi șed pe zidul

Cel scundicel al fântânii. Ea se plecă să ia apă;
El, apucând celălalt ulcior, se pleacă deopotrivă;
Și amândoi își văd chipul plutind în albastru senin al
Ceriului, și se salută din cap în aceeași oglindă.
„Dă-mi să beau din apa aceasta”, — zise ei vesel
Tânărul. Ea-i întinse ulciorul. Apoi odihniră,
Plini de o nobilă-ncredere ambii, pe zid lângă vase.
„Spune-mi”, — zise ea bunului prietin, — cum te gălesc eu
Fără trăsură și cai în acest loc, departe de unde
Eu te-am văzut întâi astăzi? Cum ai venit tu aicea?
Hermann să uită-n pământ gânditor, ridic' apoi ochii
Și privind-o cu drag în ochii ei negri, se simte
Sigur și liniștit. Să-i vorbească de dragoste, însă,
I-ar fi fost cu neputință. Căci nu doar iubirea,
Ci o minte-nțeleaptă vorbea din frumoasa-i privire,
Și așteptă un răspuns înțelept. Hotărându-se iute,
Tânărul zise c-o dulce încredere fetei: Ascultă,
Dragă copilă; vreau să răspund întrebărilor tale.
Pentru tine am venit eu aicea! De ce a-și mai ascunde-o?
Eu am un tată și-o mamă, care îmi doresc fericirea.
Unicul fiu, eu le-ajut cu credință și zel la purtarea
Trebilor casei și-ale moșiei, care sunt numeroase.
Dar tu cunoști cum sunt slugile, o știi din pățanie, sigur;
Uneori prin ușurință, alteori din rea voință.
Ele mereu năcăjesc pe stăpâna din casă, silind-o
Ca să le schimbe, să-nlocuiască o scădere cu alta.
Pentru aceea de mult dorea mama în casă o fată,

Care, nu să-i ajute numai cu mâna la lucru,
Dar s-o izbească, să-nlocuiască pe scumpa ei fiică,
Care, durere, ea a pierdut-o încă copilă.
Când am văzut sănătatea ta și puterea juneții
Ș-am auzit înțeleptele-ți vorbe, am rămas încântat, și
M-am grăbit să laud acasă părinților mei și
Prietenilor vrednicia străinei. Acum vin a-ți spune,
Ce doresc ei, ca și mine... Dar iartă-ncurcata-mi vorbire...

Nu te sfii, — zise dânsa; — spune-ți dorința-nainte.
Nu mă supăr; din contră, cu mulțămire am simțit-o.
Ai voi ca să viu servitoare tatei și mamei,
Și să păstrez rânduiala casei bine îngrijite;
Și socotești c-ai aflat în mine o fată cuminte,
Cu-ndemânare la muncă și cu o fire blajină.
Scurtă-i propunerea; tot așa scurt și răspunsul să fie:
Viu bucuroasă; urmez a sorții mele chemare.
Mi-am împlinit datoria aici; am adus pe lehuza
Iar la ai săi, și cu toții se bucură că le-am scăpat-o.
Sunt acum laolaltă mai toți, și cred c-or să vină
Și ceilalți. Ei cugetă, că peste câteva zile
Se vor reîntoarce în patrie. Speră mereu prigonii;
Dar în aceste zile de jale, care vor aduce,
Poate, iar alte zile de jale, pe mine speranța
Nu mă amăgește ușor. Legăturile lumii sunt rupte;
Cine să le înnădească din nou decât trebuința,
Ce se va naște din culmea relelor. Dacă prin muncă

E să mă pot hrăni-n casa părinților tăi venerabili,
Sub privegherea virtuosei matroane, o face cu plăcere.
Pentru că numele unei fete pribege-i pururea
Sub îndoială. Dar am să duc întâi aste urcioare
Rudelor mele, și să-mi iau rămas bun de la dâșii.
Vino și tu, ca să-i vezi, și să mă primești de la dâșii.
Tânărul cu bucurie auzi hotărârea fecioarei;
Dar se-ndoaia dacă-i timpul acum să-i spună adevărul;
Și crezu că-i mai bine s-o lase-n ideile sale.
Și, conducând-o acasă, acolo să-i ceară pe față
Mâna și inima. Ah, dar o nedumerire-l cuprinse:
El a zărit un inel de aur în degetul fetei,
Și o lăsa să vorbească, îngrijorat ascultând-o.
Dar să plecăm, — zise dânsa; — că oamenii scot vorbe rele
Fetelor, care rămân mult la fântână. Ș-așa e de dulce a
Sta câteodată de taină la murmurul lui de izvoare.
Ei se sculară să plece aruncând amândoi înc-odată
O privire-n fântână, și o dulce dorință-i cuprinse.
Ea apucă de toartă urcioarele și suie-n tăcere
Treptele. Hermann, aprins de iubire, pleacă cu dânsa;
Cere pe drum, să-i duc-un urcior, să-i împartă povara.
Nu, — zise dânsa; — așa mai ușoară e sarcina. Nu vreau
Să mă servească stăpânul, ce are de azi să-mi comande.
Nu mă privi așa serios. Poate soarta mea-și pare
Demnă de plâns? De cu vreme are să-nvețe femeia
Grija de trebile casei; aceasta-i menirea,
Și prin aceasta ajunge-n sfârșit la puterea, pe care

A meritat-o și care trebuie s-o aibă ea-n casă
De timpuriu îngrijește sora de frate, servește
Tatei, ajută pe mama, și viața ei este un veșnic
Du-te și vino; ridică, aduce, gătește și face
Pentru ceilalți. Și ferice de ea, când este deprinsă,
De nicio cale nu-i e prea aspră, și orele nopții
Ca ș-ale zilei îi sunt deopotrivă, și niciodată
Nu i se pare un lucru prea mic sau un ac prea subțire,
Încât se uită pe sine și numai în alții trăiește.
Pentru că, în adevăr, ei ca mamă îi sunt necesare
Toate aceste virtuți, când pruncul va deștepta-o,
Oricât de slabă, ca să-l nutrească. Și astfel s-adună
Griji și dureri. Și povara aceasta n-ar suporta-o
Douăzeci de bărbați. Ei nici nu-s chemați la aceasta;
Dar se cuvine să poarte recunoștință femeii.

Astfel vorbea ea, trecând cu tovarășul său prin grădină
Până la aria șurei, în care găsi pe lehuza
Veselă și-nconjurată de fiicele sale, icoane
De frumsețea nevinovată, pe care le scăpase
De prădători.

Intrară amândoi, și de cealaltă parte
Judele încă venea cu alți doi copii mici de mână,
Care îi credea ca pierduți întristata lor mamă, ș-acuma
Judecătoriu-i aflase prin zgomotoasa mulțime.
Veseli săriră copiii în brațele mamei iubite,
Și se uitau drăgălași la micuțul lor frate, tovarăș

Pe viitor pentru jocuri, pe care-l văd prima dată.
Apoi săriră la Dorothea ș-o salutară
Cu bucurie, cerându-i pâine și poame, și-ntâi ca să bea.
Ea le-a dat urciorul pe rând. Băură copiii,
Bea și lehuza și fiicele sale, și judele bea, și
Toți simt plăcerea răcoarei și laudă apa cea bună,
Cam acrișoară, întăritoare și sănătoasă.
Bunii mei prietini! — vorbi serioasă tânăra fată, —
Azi pentru ultima oară v-am adus, cred, urciorul,
Să vă restaurați cu apa răcoritoare.
Când veți mai bea de acum înainte în arșița zilei
Apă răcoritoare, când în odihnă la umbră
Veți mai gusta din izvoare curate, v-aduceți aminte
De Dorothea, ce v-ajuta ca o prietenă bună,
Din iubire mai mult decât din îndemnu-nrudirii.
Eu în toată viața nu voi uita bunătatea
Ce-mi arătarăți. Vă las cu părere de rău, însă astăzi
Este oricine mai mult o povară decât mângâiere
Altora. Și dacă-ntoarcerea-n patrie ne e oprită
Trebuim toți, în sfârșit, risipiți în țară străină,
Să ne găsim adăpost. Aci este tânărul, căruia
Îi datorăm binefacerea, învelitoarea acestui
Prunc, și mâncărurile care se părea că din cer ni-s trimise.
El a venit ca să-mi facă propunerea, să-i fiu în casă
De ajutor părinților, bogați de avere
Și de virtuți deopotrivă. Și eu am primit, căci o fată
Pretutindenea trebuie să aibă grijă de casă;

Și pentru ea ar fi o povară să fie servită
De cătră alții și ea să stea. Eu mă duc bucuroasă;
El pare-un tânăr cu minte, și astfel vor fi și părinții,
Cum se cuvine bogaților. — Să rămâi dar cu bine,
Scumpa mea prietină, și să te bucuri de pruncul acesta
Plin de viață, 'n a cărui privire se vede puterea
Și sănătatea. Și când îl vei strânge la piept în aceste
Fâșii frumos colorate, adu-ți aminte de bunul
Tânăr, ce ni le-a dat, și care de azi și pe mine,
Prietina și ruda voastră, mă va hrăni și-mbrăca.

Și

Adresându-se judelui: mulțămescu-ți, — îi zise, —
Nobil bărbat, că mi-ai fost ca un tată în multe prilejuri.
Îngenunchează-naintea lehuzei apoi, o sărută;
Și ea, de abia șoptind în durere-i, o binecuvânta.
Tu dup-aceea, vrednice jude, ziseși lui Hermann:
Prietine, trebui să fii socotit între oamenii cei buni,
Care, ca-nțelepți gospodari, își caută oameni de treabă.
Pentru c-adeșe am văzut cercetându-se cu de-amănuntul
Boii și caii, sau oile, care se vând ori se schimbă;
Însă pe om, care, vrednic și bun, este sprijinul casei,
Iar când e rău, ruinează și-mprăștie toate, pe acesta
Îl luăm la noroc în casă și la-ntâmplare.
Ne pare rău mai pe urmă de hotărîrea pripită,
Însă e prea târziu. Dumneata pricepi, cum se vede,

Căci ai ales o vrednică fată pentru serviciul
Casei și al părinților. Numai să aibă și dânsa
Grijă și cinste! Cât va-ngriji ea de treburile casei,
Dumneata vei avea-n ea o soră, părinții o fiică.
Iar într-aceea veniră mai multe rudonii de-aproape
Ale lehuzei, fiecare aducând câte ceva,
Sau prevestind-o c-o locuință mai bună o să aibă.
Toți fericeau pe Hermann aflând hotărârea fecioarei,
Și se uitau la el cu priviri ce exprimă gândirea,
Iar femeile își șopteau pe furiș la ureche:
Dacă stăpânul devine al ei mire, ferice de dânsa.
Hermann, luând-o de mână, să mergem — îi zise cu grijă,
Pentru că ziua se pleacă, și e departe orașul.
Iar femeile mult vorbărețe îmbrățișează
Pe Dorothea. Hermann îi dă iarăși zor. Ea le spune
Încă multe salutări pentru rude și prietini.
Dar copilașii, plângând și țipând, o apucă de haine,
Nu vreau s-o lase să plece pe a doua a lor bună mamă.
Iar femeile-i mângâie și-i sfătuiesc ca să tacă.
Fiți copii buni! ea se duce, ca să v-aducă [biscote]
De cele bune, care le-a tocmit pentru voi frățiorul,
Când, aducându-l barza, trecu pe la cofetărie,
În curând vine iar cu frumos aurite cornete.
Și de abia o lăsară copiii; Hermann o smulge
Cu greutate îmbrățișărilor ne mai sfârșite,
Până departe-i fâlăiră batistele-n semn de adio¹⁸⁸³.

¹⁸⁸³ „Transilvania”, XLIII, 1912, nr. 3-4, mai-iunie-august, pp. 52-57.

MELPOMENE¹⁸⁸⁴

Cântul VIII

Hermann și Dorothea

Tinerii pleacă amândoi spre apusul soarelui, care,
Învăluit în nouri adânci, prevestea o furtună
Și aruncă de sub vălu-i ici-colo priviri arzătoare,
Împrăștiind peste câmp o lumină-nfiorătoare.
O vijelie ne amenință; de nu ne-ar aduce
Grindină și vr-un năprasnic povoi, — îi zise ei Herman; —
Pentru că câmpul promite-o frumoasă recoltă. Și ambii
Se bucurau privind la bogatele holde, ce vântul
Le unduia și care mai le-ajungeau la înalta statură.
Bunule prietin, — zise fecioara lui Hermann, — căru
Eu în curând datoresc o soartă-mbucurătoare,
Un adăpost, când pe atâți prigoniți i-amenință furtuna!
Spune-mi acum înainte de toate, cum să cunosc eu
Pe-ai dumitale părinți, pe care eu de astăzi din suflet
Vreau a-i servi cu tot zelul. Dacă cunoști dinainte
Firea stăpânului, dacă anume-i ști gândul și voia,
Când îți comand-o lucrare, îl poți mulțami cu-nlesnire.
Spune-mi dar, cum să câștig eu inima tatei ș-a mamei?
O, ai toată dreptatea, vrednică fată, cuminte,

¹⁸⁸⁴ *Ibidem*, pp. 57-60. În mitologia greacă, Melpomene era „Muza cântării și a tragediei”. [„Cântătoarea”, „Muza tragediei”]. Cf.: „Transilvania”, XLIII, 1912, nr. 3-4, mai-iunie-august, p. 57.

Zise-nțeleptul ei prietin, — că înainte de toate
Vrei a cunoaște firea părinților! Fără aceasta
Eu în zadar mă sileam pân' acuma s-aduc mulțămire
Tatei, grijind dimineața și seara de câmp și de vie (vița de vie),
Cum a-și fi însumi stăpânul. Mama mea știe mai bine
Să prețuiască silințele, ș-o mulțămeam cu-nlesnire.
Astfel și tu vei fi-n ochii ei o vrednică fată,
Dacă-i purta grija casei, cum ar fi a ta însăși.
Nu e tot astfel cu tata, el ține ca să s-arate.
Buna mea fată, să nu mă crezi rău fiu, dacă-ți descopăr
Ție, străină, la prima-'ntâlnire, o slăbiciune
A părintelui meu. Îți jur c-o asemenea vorbă
De când sunt mi-a ieșit azi întâia dată din gură,
Pentru că nu sunt deprins să spui fleacuri. Dar ție-ți descopăr
Sincer și c-o deplină încredere întreg al meu suflet.
Bunul meu tată vrea oarecare podoabă-n viață.
El ar dori ca să vadă dovezi de respect și iubire;
Ș-un servitor mai rău ce i-ar ști măguli slăbiciunea,
I-ar fi mai drag decât altul mai bun, care n-ar înțelege-o.
Sper cu tărie, să-i mulțămesec pe-amândoi, —
Cu bucurie, grăbind ușorii săi pași pe cărarea
întunecoasă. — Eu am o fire ca buna ta mamă;
Și de copilă nu mi-e străină plăcuta purtare.
Altădată francezii preșuiau mult politețea;
Nobili, burghezi și țărani deopotrivă o iubeau, și cu toții
Recomandau copiilor lor maniere plăcute.
Și copiii germanilor noștri veneau dimineața

Ca să sărute părinților mâna și să le facă
Mici reverențe; și toată ziua păzeau cuviința.
Tot ce-n o creștere bună eu m-am deprins de copilă,
Tot ce inima-mi spune, voi împlini cu plăcere
Pentru cinstitul bătrân.

Dar acum cine-mi va spune,
Cum să mă port eu cu tine, unicu-i fiu, și de astăzi
Mie patron?

Cum vorbea dânsa astfel, ajunseră-n deal sub
Părul cel mare. Pompos lucea pe cer luna plină
Noaptea sosise și acoperise sub vălul ei negru
Cele din urmă raze ale soarelui. Și astfel în masă
Se întindeau înaintea privirilor lor o lumină
Albă ca ziua, și umbrele nopții întunecoase.
El auzi cu plăcere-ntrebarea ei prietenească
Tochmai în umbra mărețului pom, lui atât de iubit, și
Care-i văzu încă astăzi fierbințile lacrimi, vărsate
Pentru a sa exilată. Și cum ședeau ei sub arbor
Să odihnească puțin, fermecat de-o adâncă iubire,
Tânărul om, luând-o de mână-i răspunse: Întreabă-ți
Inima ta și, liberă-n toate, să faci ce-ți va spune.
Nu cuteză un cuvânt mai departe, deși era ceasul
Mult potrivit; se temea că grăbește un nu ca răspuns.
Ah! simțea mâna lui în degetul fetei inelul,
Care încă la-ntâia vedere-l îndurerase.
Ei ședeau liniștiți și tăcuți lâng-olaltă, când fata:
Cât mi se pare de dulce lumina lunii acum, — zise, —

Pare că-i ziuă; eu văd de aici în oraș foarte bine
Case și curți, și sub 'coperiș o fereastră ale cărei
Geamuri pot să le număr.

Casa ce-o vezi, — zise Hermann, —
E locuința noastră, în care te duc, și fereastra
Sub frontispiciu este a camerei mele și care
Va fi a ta poate, noi schimbăm odăile-n casă.
Holdele acestea sunt ale noastre, sunt coapte și mâine-s
De secerat. Noi la umbra acestui păr luăm prânzul,
Și hodinim la amiazi. Grădina și via la vale
Încă-s a noastre. Dar să grăbim, vine o grea vijelie;
Fulgeră ș-o să ne ascundă a lunii plăcută lumină.
El o conduce la vale pe multele lespezi, care fuse
Neprelucrate, serveau ca de trepte-n alea din vie.

Luna le mai trimite câteva raze-nterupte,
Pân-ce învălită de nourî, îi lasă în întuneric,
Hermann, voinic ca un Hercul', conduce cu grijă pe fată,
Care se ține de dânsul, ca să-și asigure mersul.
Ea însă, necunoscând cărarea și groasele trepte,
Calcă greșit și, pocnindu-i piciorul, eră să cadă.
Agerul tânăr iute și cu îndemânare-i întinde
Brațele. Ea se ține de umerii lui și se lasă
Încetinel cu pieptul pe pieptu-i și cu obrazul
Peste obrazu-i. Ca o statuie de marmură stă el
Înțepenit, reținându-se c-o serioasă voință
De a o strânge prea tare la sân. El îi stă numai proptea.
Și sub această scumpă povară el simte căldura

Inimii ei și-i aspiră pe buze-i balsamul suflării.
El susține cu simț bărbătesc pe frumoasa fecioară,
Care, prin majestuoasa-i figură este podoaba
Sexului ei și tip ideal de femeie. E rău semn,
Zise ea, ascunzându-și durerea cu vorbe glumețe,
Când intri în casă ș-aproape de prag îți pocnește piciorul,
Zic unii oameni care au credință-n astfel de semne.
Nu se putea arăta tocmai azi un mai bun semn și mie
Dar să mai stăm un minut, ca să nu te creadă părinții,
Că ești un rău gospodar aducându-le o slujnică șchioapă¹⁸⁸⁵.

URANIA¹⁸⁸⁶

Perspectivă

Cântul IX

Muzelor, mult priincioase iubirii adevărate,
Care ați condus pân' aici pe-al său drum pe vrednicul tânăr,
Și i-ați lipit pe iubita de inimă încă-nainte
De logodire, ajutați pân-la urmă unirii acestei
Mult drăgălașe perechi. Risipiți acum norii furtunii
Ce le-amenință norocul! Dar mai întâi să ne spuneți,
Ce se petrece-n casă-n aceste grele minute?
Nerăbdătoare, a treia oară într-acum mama

¹⁸⁸⁵ „Transilvania”, XLIII, 1912, nr. 3-4, mai-iunie-august, pp. 57-60.

¹⁸⁸⁶ Ibidem, pp. 60-68. Conform explicației lui M. Străjan, în mitologia greacă Urania reprezenta: [„Muza astronomiei și numele zânei Venus, ca divinitate cerească”]. Vezi: „Transilvania”, XLIII, 1912, nr. 3-4, mai-iunie-august, p. 60.

În salonul, pe care de abia-l părăsise și unde
Stau bărbații de taină. Ea vorbea de furtună,
De întunecarea cea repede a lunii, de întârzierea
Prea îndelungată a fiului său și de-ale nopții primejdii.
Celor doi prietini le bagă de vină, că prea se grăbiră,
Să se despartă de tânăr, fără să vorbească cu fata,
Și să-i propună căsătoria, ce el o dorește.
Nu face răul mai rău, supărat îi răspunde acum Tatăl.
Vezi că și noi suntem nerăbdători, s-așteptăm rezultatul.

Iar vecinul ia liniștit cuvântul și zice:
Plin de recunoștință-mi aduc aminte pururea
De fericitul meu tată, care din frageda mea vârstă
M-a dezvățat de a avea nerăbdare în orele tulburi.
Eu mai mult decât orice-nțelept sunt deprins cu răbdarea.

Care era măiestria bătrânului, ca să producă
Un așa cap de operă? — întreabă preotul.

Voi spune

Prea bucuros, că poate fi de folos fiecăruui,
Zise vecinul. Odată, eu ca băiat eram foarte
Nerăbdător. Așteptam cu o mare dorință trăsura,
Într-o duminică, ca să ne ducă pe câmp la fântâna
Teilor. Nu mai venea. Zglobiu eu fugeam de ici-colo,
De la fereastră la ușă și pe scări ca nebunul;
Tropoteam bătând din picioare-n toată odaia;
Mă mâncau mâinile, zgâriam masa, începusem a plânge.
Tata privea liniștit; însă când ajunsesem la culme
Cu nebuniile, mă ia-ncet de mână și de la fereastră

Îmi adresează aceste frumoase cuvinte: Vezi tu
Atelierul tâmplarului dincolo, închis pentru astăzi?
Mâne-i deschis, și firezul și broasca-s mereu în mișcare.
De dimineața și până seara-n amurg trec astfel
Orele. Dar ia aminte: o dimineață veni-va,
Când maestrul cu toate calfele da-și-vor silința
Să-ți pregătească sicriul și repede să-l isprăvească.
Și vor aduce de grabă casa de brad, ce primește
Pe răbdător și pe nerăbdător deopotrivă,
Și care un greu acoperiș de pământ e menită să aibă.
Eu, în spiritul meu, le vedeam întâmplându-se toate
Numai decât și aievea; vedeam așezate-mpreună
Blănille, și pregătită văpseaua cea neagră de jale.
Mă liniști-i, și așteptai cu răbdare trăsura. De atunci
Când văd pe alții că-ntruna alearg-așteptând îngrijați și
Nerăbdători, eu mi-aduc totdeauna aminte de raclă.

Mișcătoarea imagine a morții, — răspunse preotul,
Care-asculta surâzând, — înțeleptului nu e spaimă,
Și celui bun ea nu e sfârșitul. Pe unu-l îndeamnă
Să prețuiască viața, învățându-l cum s-o trăiască;
Celuilalt în nenorociri îi mărește speranța
De mântuirea ce așteaptă. Și astfel amândurora
Moartea-i izvor de viață. Tatăl pe nedreptul
A arătat simțitorului tânăr în moarte sfârșitul.
Să arătăm celui tânăr, cât prețuiește viața
Unui bătrân virtuos, și bătrânului iar tinerețea;

S-aib-amândoi bucuria de a viețui în nesfârșitul
Cerc al vieții, desăvârșindu-și viața-n viață.
Maiestoasa pereche într-aceea intră pe ușă.
Bunii părinți și amicii rămân uimiți la vederea
Mândrei mirese, deopotrivă cu mirele. Ușa
Prea părea mică, când ei pășiră pe prag împreună,
El o prezentă părinților cu-naripate cuvinte:
Iată o fată, — le zice — cum o doriți dumneavoastră.
Scumpul meu tată, ea merit-o bună primire din parte-ți.
Și dumneata, scumpă mamă, s-o-ntrebi chiar acuma de întregul
Casei cuprins, ca să vezi cât de demnă-i să-ți fie de aproape,
Să-nlocuiască pe sora.

Repede a tras la o parte
După aceea pe vrednicul preot zicându-i: părinte,
Ești înțelept, să mă scoți mai de grabă din grija aceasta,
Și să-mi dezlegi acum nodul, a cărui desfășurare
Mă-nfiorează. Eu nu i-am spus fetei c-o vreau ca mireasă;
Ea încredință că vine ca slujnică-n casă, și teamă
Am c-o să fugă cu supărare vorbindu-i de nuntă.
Să hotărâm la moment! să n-o mai lăsăm în eroare;
Și nici eu nu mai pot suporta această-ndoială.
Dă-i acum zor și ne arată ș-aicea înțelepciunea,
Ce noi cu toții o venerăm.

Preotul se întoarce
Numaidecât către toți cei de față. Însă durere,
Sufletul fetei se turburase de vorbele tatei,

Vorbe grăite în ton glumeț, dar din inimă bună:
Iată ce-mi place, băiete! Mă bucur că fiul meu are
Gust ca și tată-so, care lua-n vremea lui totdeauna
Fata cea mai frumoasă la dans, și pe cea mai frumoasă
El ș-a ales-o în sfârșit ca soție, erâ mamița.
După mireasa ce și-o alege se poate cunoaște
Ce sprijin are bărbatul și de se simte om vrednic.
Nici dumneata cred că n-ai stat mult timp pe gânduri, așa e?
În adevăr e ușor să urmezi unui astfel de tânăr.
Hermann tot tremura, și de abia auzi aste vorbe.
Toți tăcură deodată, iar vrednica fată atinsă
Și până-n suflet rănită de vorbele, care păreau ei
Zise-n batjocură, stă nemișcată, și iute-i roșește
Pân-la urechi tot obrazul, dar se-nfrânează și-n grabă
Reculegându-se, zice bătrânului, fără-și ascunde
Toată durerea: încredință, la o primire ca asta
Nu-s pregătită. Fiul îmi povesti despre tatăl
Și despre virtuțile lui, și eu știu că mă aflu-naintea
Unui om cult și înțelept, cărei drept cu oricine și care
Își potrivește purtarea după persoane. Dar pare
Că dumneata azi nu ești destul de milos cu săraca,
Care vă calc-acum pragul, dispusă să vă slujească.
Altfel nu-mi arătai cu așa ironie amară,
Cât de departe-mi e soarta de a fiului domniei voastre.
Eu sunt săracă, și numai c-un umil pachet intru-n casa
Care, cu toate înzestrată, vă face viața voioasă
Ș-asigurată. Dar mă cunosc, și știu legătura,

Ce se cuvine să fie-ntre noi. Generos este oare,
Să mă primiți la-nceput cu așa ironie, ce aproape
Mă depărtează de pragul, pe care de abia-mi puse-i pașii?
Hermann tot se frământa de grijă și-ndeamnă pe preot,
Prietinel său, să pășească la mijloc, să-mpărăștie norul.
Înțeleptul preot s-apropie-ndată și vede durerea
Și supărarea ascunsă a fecioarei, și-n ochii ei lacrimi.
Dar se gândește să nu dezlege deodată-ncurcarea,
Ci mai întâi să probeze inima fetei mișcată;
Și s-adresează ei cu cuvinte ispititoare.
Fată străină, când ți-ai luat hotărârea pripită
De a sluji la străini, tu se vede că nu ți-ai dat seamă,
Ce ai să faci și ce-nseamnă a pune piciorul în casa
Unui stăpân. De la-nvoiala făcută atârână
Soarta întregului an; și un singur da ne obligă
A răbda foarte multe. Și cea mai grea treabă a slujbei
Nu-s alergările obositoare, și nu e sudoarea amară
Stoarsă de munca veșnic zorită, căci și stăpânul
Harnic, de multe ori, ostenește alături cu sluga;
Dar ca să rabzi [*greu-rușii?*] stăpânului, când ocărăște
Pe nedreptul sau când, nestatornic, dă ordine contrare;
Și silnicia femeilor, care se mânia leșne,
Cum și necuviința copiilor răi și-ndărătnici:
Iată ce-i greu; și totuși trebui să-ți faci datoria
Ne-ntârziat, și fără să stai mânios și să mârâi.
Tu însă nu pari deprinsă cu asta, fiindcă gluma
Unui părinte atât de adânc te-a jignit; și nimic nu-i

Mai de obicei între oamenii veseli ca tachinarea
Unei tinere fete, cum c-ar iubi pe un tânăr.
Chibzuita vorbire-și produse efectul, și fata
Nu mai putu reține emoțiunea. Puternic acuma
Se manifest-ale ei sentimente; pieptu-i se umflă,
Un adânc suspin izbucnește dintr-însul, și-ndată,
Cu șiroaie de lacrimi arzânde pe față, răspunde:
O, niciodată nu știe cumintele om, ce-n durere
Vrea să ne mângâie, cât de puțin poate vorba lui rece
Să ușureze o inimă de suferință, pe care
O hotărâre de sus i-a trimis-o. Pe dumneavoastră
Cum ar putea să vă supere o glumă, că sunteți veseli
Și fericiți! Bolnavului însă-i face durere
Și o ușoară atingere. Nu; prefăcătoria
N-ar putea să-mi ajute, când chiar mi-ar fi cu putință.
Să hotărâm deci în clipa aceasta! Întârzierea
Mi-ar înmulți suferințele, ș-o mai adâncă durere
M-ar cufunda-ntr-o melancolie mistuitoare.
Vreau să mă duc! Să rămâi eu nu pot în casa aceasta.
Vreau să mă duc, să-mi caut sărmenele rude, pe care eu
Le-am părăsit în nenorocire, numai la mine
Fiindu-mi gândul. Aceasta e tarea mea hotărâre!
Și ea-mi îngăduie acuma, să-mi spui simțământul, ce altfel
L-aș fi ascuns în inima mea poate toată viața.
Da, m-a durut ironia tatălui acestui tânăr;
Nu că a-și fi mândră și prea simțitoare, cum unei slujnice
Nu se cuvine, ci-n adevăr am simțit o pornire

De simpatie în sufletul meu pentru tânărul, care
Ca un liberator mi-apăru azi în cale. Și când el
S-a depărtat, și eu îmi urmai iarăși drumu-nainte,
Mintea-mi rămase la dânsul. Ce fericită e fata,
Care-i va fi lui mireasă ș-a cărei imagine, poate,
El o poartă în inima lui, îmi ziceam. Și când iarăși
L-am întâlnit la fântână, îmi păru că vine din ceruri;
Și i-am urmat bucuroasă, când m-a cerut servitoare.
Dar, o mărturisesc, venind, îmi făceam măgulirea-n
Inima mea, că-ntr-o zi-i voi putea merita, poate, mâna,
Când voi fi reușit ca să fiu un reazem al casei.
Vai! Însă, acum îmi văd eu primejdia-n care mă aflu
Locuind lângă-acel cărui port o iubire ascunsă.
Numai acum simt, cât de departe-i o fată săracă
De un tânăr bogat, fie ea cea mai destoinică fată.
Spun toate acestea, să nu-mi recunoașteți inima, tristă
Pentru-ntâmplarea, cărei acum datoresc cuminția.
Căci trebuia să m-aștept, ascunzându-mi dorința secretă,
Ca să-l văd aducându-și în casă mireasa, ș-atuncea
Cum a-și fi suportat eu durerea mea tăinuită?!
Avertisment fericit! El mi-a stors din suflet secretul
Tocmai la timp potrivit, când mai pot vindecă încă răul.
M-am spovedit; și în casa aceasta nimic nu mai poate
Să mă rețină, aici unde acum eu stau cu rușine
Și turburată, mărturisindu-mi nebuna speranță.
Nici întunecul nopții, nici norii încărcăți de furtună,
Nu mă oprește nici tunetul care-l aud durduind, nici

Ploaia ce afară se varsă-n șiroaie cotropitoare,
Nici vijelia ce urlă. Le-am suferit toate acestea
Când am fugit din căminele noastre, alarmați de dușmanul
Care ne urmărea de aproape. Mă duc acum iarăși
În pribegie, mânăta pe drumuri, pe volbura vremii,
Ce mă desparte de toate. Așa mi-a fost mie ursita.
Fiți fericiți!

Și cu vorbele acestea repede plecă spre ușă
Strâns ținând subsuoară pachetul cu care venise.
Mama, cu ambele mâni o oprește, și îmbrățișând-o
Spune-mi , — îi zice mirată și înmărmurită de grijă, —
Ce-nseamnă asta? Ce sunt aceste zadarnice lacrimi?!
Nu te mai las eu de lângă mine: tu ești mireasa
Fiului meu, care știu numai eu cât de mult te iubește.

Tatăl privea plânsul fetei cu nemulțumire, și zise
Cam supărat: Așadar, aceasta-i răsplata prea marii
Mele îngăduințe, să mi se întâmple-n apunerea zilei
Ce mi-a fost mai neplăcut totdeauna. Căci pentru mine
Nu e nimic mai de nesuferit decât plânsul femeii.
Ele cu țipătul lor încurecă mai tare un lucru,
Ce cu puțin sânge rece-l poți lămuri foarte lesne,
Îmi este greu să mai stau la această stranie scenă;
Eu mă retrag să mă culc; isprăviți-o singuri! Și iute
Pleacă cu pasul grăbit spre odaia, în care-i e patul
Cel nupțial, și unde avea obiceiul să doarmă.

Tată! zice fiul cu glas rugător și-l oprește;
Nu te grăbi, și n-avea mânie pe fată. Eu singur
Port toată vina încurcăturii acesteia, care
Prietinul nostru, prin o prefacere neașteptat, a mărit-o.
Mult onorate părinte, vorbește, căci dumitale
Ți-am încrezut eu afacerea. Nu ne mări supărarea
Și neodihna; ci lămurește-ne cum stă tot lucrul!
Nu ți-aș putea păstra-n viitor înalta venerațiune,
Dacă-n această oră supremă, în loc de senina
Înțelepciune, ne-ai arăta bucurie vicleană.

Ce-nțelepciune, răspunse zâmbind prea vrednicul preot,
Ar fi putut ca să smulgă frumoasa mărturisire
Bune-i fecioare, dezvălindu-ne nobilu-i suflet?!
Nu s-a schimbat în plăcere și bucurie a ta grijă?!
E trebuință de altă lumină? Vorbește-i tu însuși!

Hermann atuncea se-ntoarce spre Dorothea și-i zice:
Nu te căi de-aste lacrimi și de durerea de-o clipă.
Ele-mi sunt scumpe dovezi de deplina mea fericire
Și de a ta, sper. Eu nu venisem atunci la fântână,
Ca pe distinsa fecioară străină s-o iau servitoare;
Eu am venit să cer mâna și inima ta. Dar privirea
Mea vai! prea sficioasă, n-a observat înclinarea
Inimii tale. Eu am văzut în ochii tăi numai
Un simțământ prietenesc, când privirile noastre
Se salutară-n oglinda senină a fântânii. Atuncea

Eu îmi credeam fericirea pe jumătate-nplinită,
Dacă vom fi la un loc. Acum tu ai desăvârșit-o.
Binecuvântat fie ceasul acesta.

Și fata

C-o emoțiune profundă-și înalță spre tânăr privirea
Și-mbrățișându-se, în primul sărut ei simt bucuria
Cea mai înaltă; căci pentru cei ce-și sunt dragi asta este
Asigurarea mult timp dorită a fericirii
Lor viitoare, și viața acum li se pare eternă.
Celorlalți le spusese preotul toată intriga.
Fata, acum cu respect și iubire, veni grațioasă
Ca să se-nchine și să sărute tatălui mâna
Ce el voia s-o retragă. Ești drept, zise, iar ale mele
Lacrimi, întâi de durere, fiind de o greșeală surprinsă,
Iar acum lacrimi de bucurie. Iartă-mi acea emoțiune,
Cum și aceasta; ca să-mi simțesc deplin fericirea,
La care nu m-așteptam și care acum văd că mi-e dată.
Da, supărarea, a cărei în rătăcire fui vina,
Să fie cea de pe urmă! Și slujba ce eu cu iubire
V-aș fi făcut-o ca slujnică, vi-o voi face ca fiică.
Tatăl îndat-ascunzând două lacrimi, o îmbrățișează.
Mama cu drag o sărută strângând-o la sân, ș-amândouă
Dându-și mâinile ca două prietene, plâng în tăcere.
Mult iscusitul preot degrabă ia apoi mâna
Tatălui, scoate din deget inelul lui de logodnă,
— Nu prea ușor, că inelul se înțepenise pe deget;

Ia și mamei inelul, apoi logodește pe tineri.
Fie ca astă inele de aur să lege o unire
Zice preotul — tot așa de ferice și tare
Ca și cea veche. Hermann iubește fierbinte pe fată,
Și Dorothea mărturisește aceeași iubire.

Cu a părinților voie, și având pe acest prieten ca martor,
Vă logodesc dar și vă binecuvântează viitorul.
Și vecinul le face-ndată o urare fierbinte
De fericire îndelungată. Preotul însă,
Când vrea să pună în degetul fetei inelul de aur,
Vede uimit încă unul, pe care-l zărise și Hermann
Cu-ngrijorare-ntâi la fântână— zise dânsul
Cu un ton prietenesc și glumind: este a doua logodnă?
Nu cumva-ntâiul logodnic să vină, să ne oprească
Chiar la altar!

Să-mi dați, vă rog, voie, răspunse atunci fata,
Ca să jertfesc un minut suvenirii acesteia. Bunul
Tânăr, ce-mi dădu la despărțire inelul acesta,
Și după aceea n-a mai venit înapoi la căminu-i.
Merit această amintire. El toate le prevăzuse,
Când iubirea de libertate și calda dorință.
De a luă parte la marea revoluțiune-l împinse
Ca să se ducă-n Paris, unde află închisoarea și moartea,
Fii fericită! Îmi zise, eu plec. Acum lumea-ntreagă
Pare că se mișcă și toate se dezunesc și se schimbă.

Temeliile statelor celor mai tari se desfac azi,
Eu azi te las și dacă vreodată voi reveni... dar
Cine știe? Poate vorbim pentru ultima oară.

Omul e numai un călător pe pământ, acesta-i
Un adevăr, și astăzi mai mult ca oricând altădată
Nu mai i-al nostru pământu', comorile se înstrăinează;
Se topește argintul și aurul din templele sfinte.
Toate se mișcă, ca și cum lumea puternic zidită,
S-ar descompune-ntr-un haos întunecos, ca pe urmă
Să se formeze din nou. Tu păstrează-mi inima ta, și
Dacă vreodată ne regăsim pe ruinele lumii,
Suntem ființe reînnoite și transformate,
Vom trăi liberi și neatârnați de capriciul soartei.
Ce-ar mai sta în cale cui a trăi în astfel de zile?!
Iar de va fi să nu mai scăpăm din aceste primejdii,
Dacă această îmbrățișare e cea de pe urmă,
O, păstrează-mi atuncea imaginea sufletului tău, și
Fii pregătită cu același curaj la orișice soartă.
Și dac-un nou cămin și o nouă unire te așteaptă,
Fii mulțumită cu ce-ți pregătește ursita. Iubește,
Fii devotată celor ce te iubesc și-ți fac bine.
Dar cu luare aminte să faci orice pas căci o nouă
Nenorocire o îndoită durere-ți aduce.
Sfânt fie-ți orice minut; dar să nu-ți fie viața mai scumpă
Decât un alt bun, și amăgitoare sunt orișice bunuri.
Astfel vorbi; și de atunci eu n-an mai văzut pe acest tânăr.

Tot am pierdut dup-aceea. Și la înțeleptele-i vorbe
Eu mă gândesc și acum, când o dulce speranță-mi deschide
Cel mai frumos viitor, prin o mult fericită iubire.
Iartă-mi-o, scumpul meu prietin, că chiar și la brațul tău tremur.
Corăbierului, ce a izbutit ca să scape din valuri,
Și țărmul cel mai solid i se pare că se clătește (clatină).
Și vorbind astfel puse amândouă inelele-n deget.
Cu atât mai solidă să fie a noastră unire,
O, Dorothea, în furtuna ce are să zguduie lumea!
Zise ei Hermann c-un nobil curaj și plin de iubire;
Vom apăra cu curaj o viață ce ne e scumpă,
Și bogatele bunuri menite s-o înfrumusețeze.
Pentru că omul, care se clatină-n vremi de primejdii,
Înmulțește dezastrul și mai departe-l întinde.
Iar cine stă neclintit, își formează el singur o lume.
Nu se cuvine germanului să răspândească mișcarea
Plină de groază, dintr-un extrem plecând la un altul.
Să ne fie purtarea conformă cu firea! Aceasta
Fie-ne a noastră deviză, și cu glas mare s-o spunem!
Sunt prea mărite pururea popoarele, care hotărâte
Și vitejește se luptă pentru lege și țară
Și pentru cei scumpi inimii lor; sunt mari chiar și atunci
Când ele apun în crâncene lupte. Tu ești a mea și
Ce este al meu mai scump îmi e azi ca oricând altădată.
Nu cu frică și grijă îmi voi păstra eu comoara,
Dar hotărât și cu siguranță voi apăra-o.
Și dacă astăzi sau mâne ne amenință dușmanul,

Tu dă-mi armele însă-ți și mă gătește de luptă.
Cât timp voi ști eu părinții sub grijile tale
O, voi opune dușmanului pieptul meu fără frică.
Și de-ar gândi toți ca mine, puterile ar sta față-n față,
Și-ntre popoare-ar fi pace spre a tuturor bucurie¹⁸⁸⁷.

¹⁸⁸⁷ "Transilvania", XLIII, 1912, nr. 3-4, mai-iunie-august, pp. 60-68.

1913

[Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu]¹⁸⁸⁸

**Conferință ținută la 30 sept. 1912, cu prilejul dezvelirii
monumentului lui Gh. Barițiu, în sala festivă a „Muzeului
Asociațiunii”, în Sibiu**

de Dr. I. Lupaș

O excepție formează totuși versurile intitulate „Înstrăinații”, compuse de Gh. Barițiu și la anul 1835 cântate de diletanții din clerul cel tânăr pe teatrul seminarului din Blaj. Aceste versuri le-a publicat mai târziu, la anul 1838, Barițiu în nr. 18 al „Foi literare” din Brașov, în forma următoare:

Un tânăr:

Murăș, Murăș apă lină
Prea de mulți străini ești plină,
Someș, apa ta-i prea rece,
Că de veacuri zece
Împrejurul tău n-am stare
N-am bine și-ndestulare!
Oh, ce-nstrăinare!
Arieșul sărăcește
Oltul tot se mai iuțește
Streiul seacă, ostenește

¹⁸⁸⁸ Idem, XLIV, 1913, nr. 1-2, ianuarie-aprilie, pp. 5-6.

Nici una nu crește
Târnavele-s prea sărate
Tulbure-n mol înglodate,
Oh, ce răutate!
Munții reci fără simțire
Câmpii fără de rodire
Toate-mbracă altă fire,
Oh, tristă privire!
Trecem, trecem frați dincoace
Unde cerul toate coace
*Vântul suflă pace*¹⁸⁸⁹.

Un bătrân:

Anul trece, altul vine
Eu tot nu mai dau de bine
Când va fi să-mi însărine (însenine)
Zilele de dureri pline.

Șaptezeci de ani și șase
Fără țară, lege, casă
Nedreptățile m-apasă
Ah, sfărmate-a mele oase!¹⁸⁹⁰

Un înger:

Priviți, vedeți colo departe

¹⁸⁸⁹ *Ibidem*, p. 5.

¹⁸⁹⁰ *Ibidem*.

Cum ceriu-n două se împarte,
Fiul timpului sosește
Și spre voi privește.
Treceți, mergeți înainte
Cererea voastră fierbinte
E luat-aminte!¹⁸⁹¹

Cu soția sa, Maria, se înțelegea însă Barițiu destul de bine și pare a o fi iubit cu căldură nu numai înainte, ci și după cununie. Aceasta ar rezulta și din poezia intitulată „La Maria”, publicată de G. B. în numărul 42 al „Foi pentru minte” din 18 octomvrie 1843, și în care sentimentele de iubire sunt tălmăcite în următoarele versuri cam noduroase și încâlcite:

Nume, ființă din ceruri zâmbire
Nădejde, frumsețe, a vieții delir.
Focul plăcerii născut din iubire
Pruncă Minervei, fiu de zefir,
Fulger ce-aprinzi atâtea simțiri,
Nădejdea-mi nestinsă chiar a prunciei
Țărm de ferice, gândirea veciei
Templu sfințit în a mele priviri;
Singur cuvântul în care minte
O mumă, un frate, o sor' și părinte,
Plăcerea-mi, viața, totul ce cer
Emblema iubirii minut din eter,

¹⁸⁹¹ *Ibidem.*

Tu ești Mario scumpa ființă
A vieți-mi ferice, nume ce ador.
Aurora simțirii, întâiul amor¹⁸⁹².

Căsătoria lui Barițiu cu Maria Belisar a fost binecuvântată de Dumnezeu cu 9 copii, dintre care 4 au murit în vârsta prunciei, iar 5 au rămas în viață: 1 fiu și 4 fiice¹⁸⁹³.

¹⁸⁹² *Ibidem*, p. 6.

¹⁸⁹³ *Ibidem*.

**[Colinde din Bihor]¹⁸⁹⁴
adunate din Voivozi și Cuzap de George Navrea, paroh**

**1. Colinda oii¹⁸⁹⁵
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap**

Colo jos, colo mai jos
Florile dalbe,
Dar de-acolo ci-mi și este:
Este o ceață de verdeață
Și-o turmă mare de oi.
La oi pe cine om mâna-le?
Om mâna pe Tudura (Tudora),
Că ști bine fluera-le;
Cu fluieru' înverigat,
Cu toporu' încolțurat.
Când Tudura fluera-le
Toate oile juca-le,
Numai una nu juca-le.
Tudura din grai grăia-le:
Ce ți-e oaie de nu joci?
Ori simțești o iarnă grea?
Dar eu de m-oi mânia

¹⁸⁹⁴ „Transilvania”, XLIV, 1913, nr.1-2, ianuarie-aprilie, pp. 24-40.

¹⁸⁹⁵ *Ibidem*, p. 24.

Pe toate în târg voi mâna-le
Și pe buni bani vă voi da.
Dar eu ce-mi voi cumpăra-le
Un vestmânt până-n pământ
Ș-ai fi gazdă sănătoasă,
Domnul să vă alduiască.

2. Colinda Sf. Nicolae auzită de la Gavril Châlba din Cuzap¹⁸⁹⁶

Cel domnuțu bunu-i Doamne-mi
Bun gând ș-o gândit
Hai! corinde-mi
Curții că ș-o zidit.
Câți *o ca*¹⁸⁹⁷ chematu,
Toți au *ca* venitu:
Numai n-a venitu
Sfântul Sân Nicoară.
Toți îl așteptară:
Zi de a treia zi.
Numai ce-l văzură
Viind ce putând
Cu-n căluțu albuțu.
Albu-i de spumatu

¹⁸⁹⁶ *Ibidem.*

¹⁸⁹⁷ [„o ca”] = [„o cam”]. Cf.: „Transilvania”, XLIV, 1913, nr.1-2, ianuarie-aprilie, p. 24.

Negru-i de asudatu.
Sfinții îl ispiteau:
*Iuă*¹⁸⁹⁸ ai zăbovit?
Ce mă voi pildîi?
Că voi bine știți.
Că eu și-am tălnit:
Nouă corăbii,
Nouă și alte nouă,
Pline și-ncărcate
De suflete a noastre.
Câte au fost mai drepte,
Eu le-am petrecut
Pe sub mîna dreaptă;
Pe ușe de raiu.
Raiu: luminos.
Bun loc de popasu'
De om sănătosu'.
Câte-au fost greșite
Eu le-am petrecut,
Pe sub mîna stîngă,
Pe ușe de iadu'.
Iad întunecosu',
Rău loc de popasu'
De om betegosu'
Ș-ai fi sănătoasă
Jupuneasă gazdă.

¹⁸⁹⁸ [„Iuă”] = [„unde”]. Cf.: „Transilvania”, XLIV, 1913, nr. 1-2, ianuarie-aprilie, p. 24.

3. Colinda drumarilor¹⁸⁹⁹
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap

Hai! trecu-mi și mergui Doamne-mi

Do doi drumărei 'mdai corinde-mi

Maica și cu Iosif.

Maica-și cuvânta:

Blem Iosive, blem:

Jos pe lângă mare

Pe drumul cel mare

Doară și-om ajunge

Sara lui ajunu'

Curtea lui Crăciun.

Și dacă ajungea

Maica așa grăia:

Crăciune stăpâne

Sălașu' nu ni da?

Crăciun cuvântă:

Eu sălașu' v-aș da

Da am *salăi* cam grei.

Tot sălașu' v-oi da:

Ieslea boilor,

Grajdul cailor.

Blem Iosive, blem!

¹⁸⁹⁹ „Transilvania”, XLIV, 1913, nr.1-2, ianuarie-aprilie, pp. 25-26.

Maica-și cuvântă.
Ea acolo mergea
Sălașu își făcea
Pe cum își putea.
Dar noaptea-ntr-o vreme
Pe Maica o ajungea.
Niște munci cam grele
Ca Fiul *și-l* nască.
Fiul nu putea naște.
De rosuri de cai,
De sunet de frâie
De pripot de frig.
Maica-și cuvânta:
Blem Iosive, blem.
În ieslea boilor.
Si lăsăm caii,
Și *și-i* blăstămăm:
Să n-aibă sațiu,
Numai odată în an:
În ziua de Ispas
Și atunci într-un ceas,
Atunci nici atunci!
În iesle mergea
Precum își putea
Dar noaptea într-o vreme
Pe maica o ajungea
Niște munci cam grele,

Ca Fiul să-l nască.

Fiul sfânt naște:

Boii o aburea,

Munci o ușura.

Maica-și cuvânta:

Fire-ați alduiți

Și de Fiul meu

Și de Dumnezeu.

Pe brazdă mergând

Cu gura rumpând,

Până ce-ar prânzi

Sfinții plugărei

Voi să fiți sătui.

Crăciun se sculă,

La slugă-i grăia:

Du-te, slugă, du-te

Și vezi n-au perit?

Cei salăi de aseară.

Sluga și mergea

Ciuda! ce-și vedea:

În palmi își bateă,

În genunți cădea,

Că afară-i vară

Și în casă iarnă!

Înapoi se-nturna

Și apoi cuvânta:

Crăciune stăpâne:

Ciuda că-mi văzui,
În palmi bătui,
În genunți căzui,
Că afară-i vară
Și în casă iarnă!
Crăciun pricepea.
La chei să *țiupe*
Și apoi descuia.
Valuri postavuri
Viguri de *giolgiuri*.
Crăciun cuvântă:
O, iartă-mă, Maică,
Că nu te-am știut,
Că de Te-am vut ști
Vutu-Ți-am așterne:
Valuri postavuri
Viguri de *giolgiuri*.
Crăciun cuvântă:
Pasă, slugă, pasă!
La Sandra Filii,
Moașa *de și vii*!
Sluga și mergea
În *tău*, ce călca
Apă o limpezea;
Pe câmp ce trecea
Grâul otăvea.
Ș-ai fi sănătoasă

Jupuneasă gazda noastră.

VOCABULAR:

Blem = mergem, umblăm.

salăi = oaspeți.

și-l = să îl.

și = să.

vig = [„capet, de la ungurescul veg; val.”]

Pasă = du-te în grabă, pășește.

de și = ca să.

vii = vie.

tău = balt¹⁹⁰⁰.

¹⁹⁰⁰ „Transilvania”, XLIV, 1913, nr.1-2, ianuarie-aprilie, p. 26.

4. Colinda despre „bogat și sărac”¹⁹⁰¹ auzită de la Gavril Châlba din Cuzap

Pogorât-o, pogorât-o Dumnezeu

Pe-acest pământu',

Și-a nost Domn îi Dumnezeu.

Tot pe scară, tot de ceară;

Ei de acoloa se *luară*

De-a lungul orașului,

La casa bogatului.

Bună ziua, oameni buni!

— Sănătoși! și voi *colduși*!

Aveți prânzul să ni-l dați?

— Avem prânzul prea bogatu',

Da prânzu' nost nu-i de voi

Ci-i de niște domni ca noi.

Ei de-acolea se *luară*,

În cel capăt de orașu'

La casa unui săracu.

Bună ziua, oameni buni!

Sănătoși! și voi mai buni!

Aveți prânzu' și ni-l dați?

— Avem prânzu' pre puțin!

Da avem vecini foarte buni,

La ei n-om împrumuta

¹⁹⁰¹ *Ibidem*, p. 26.

Și vouă de prânz v-oi da!
Ei de acolo se luară,
Până la un loc la mijloc.
Dumnezeu i cuvânta:
Apucă-te, Petre, apucă
De istu' umăru' stâng al meu
Și vezi, Petre, ce-i vedea?
De ce văd îmbătrânesc:
Văd patul bogatului.
În mijlocul iadului.
Doamne! rău îi așternut:
Tot cu cuțite, ascuțite,
Cu jaruri de foc cumplite.
Dumnezeu își cuvânta:
Apucă-Te, Petre, apucă
Pe *aestu* umăr drept al meu,
Și vezi, Petre, ce-i vedea?
Da Petru din grai grăia:
Doamne, ține-mă încă mult,
Că de ce văd întineresc:
Văd patul mișelului
În mijlocul raiului.
Doamne! mândru-i așternut:
Tot cu perini de bumbacu'
Cu făclii înconjuratu'!

VOCABULAR:

se luară = se duseră.

colduși = cerșetori.

pre = cam.

istu = acest.

aestu = acest¹⁹⁰².

5. Colinda vânătorului¹⁹⁰³
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap

Vânători de-ai lui Crăciun,
Tot vânară, cât vânară
Și-a nost Domn îi Dumnezeu!
Și nimica nu-și aflară,
Fără un cerbu: *stretinior*.
Trage arcu din săgeată
Trage arcu dinspre mine!
Că nu-s eu ce-ți pare ție!
Eu 's Ioanu, sânt Ioanu!
Că m-au lăsatu Dumnezeu
Să fiu fiara codrului.
Nouă ani și nouă zile;
Dacă ale împlini-le-oiu

¹⁹⁰² *Ibidem*.

¹⁹⁰³ *Ibidem*, p. 27.

Jos la țară lăsa-mă-voiui,
Chei în brânci prinde-voiui
Biserici deschide-voiui
Slujba mândră face-voiui,
Slujba mândră cine-o face?
Nouă popi și nouă dieci.
Slujba mândră cine-o ascultă
O ascultă Maica sfântă,
Cu-n Fiuț micuț în brațe,
Cu păruțu' despletitu',
Peste Fiu slobozit.
Rămâi gazdă sănătoasă,
Cu câți ai gazdă în casă.

VOCABULAR:

Stretinior = tretive, de trei ani.

ale = acelea.

brânci = mâni¹⁹⁰⁴.

¹⁹⁰⁴ *Ibidem.*

6. Colinda junilor¹⁹⁰⁵
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap

Fă-te gazdă un vesel bunu'
C-ai ajuns sfântul Crăciunu'
Dimineața lui Crăciun.
Treceți josu și mai ședeți!
Noi n-am venitu să ședem
Ci-am venit de și întrebăm,
Cam auzit c-au născut:
Un Fiu sfânt pe acest pământ
Dar de unde ar putea fi?
Din grădina cu flori albe.
Cu o mână le culegea.
Și le trimetea pe sate,
La fete și la ficii,
Că le-or veni pețitori,
Minteni după sărbători.
Pe un firuț de busuioc
Dă-i Doamne gazdei noroc.
Pe un firuț de mintă creață
Dă-i Doamne gazdei viață.

¹⁹⁰⁵ *Ibidem.*

7. Variantă¹⁹⁰⁶
auzită de la Catița Lăpoșan din Voivozi

Fă-te gazdă un vesel bunu'
Dimineața lui Crăciun.
Treci în jos și mai ședeți!
Noi n-am venit și ședemu'
Ci-am venit *de* și întrebămu'
C-am d-auzit c-o născutu'
D-un Fiu sfânt *p-aiest* pământu'
Și nu știm *dinghe-o* născutu'?
Da or unghe-o putea fi?
Într-o grădină cu flori dalbe,
Cu mâna flori culegea-le,
Cu *d-altal* le trimetea-le
Pe la fete, pe la feciori,
Că le-o veni pețitori.
Pețitorii n-or venit
Florile s-au veștejit
Minteni după sărbători.
P-on firuț de busuiocu'
Dă-i Doamne gazdei norocu'.
P-on firuț de mitră creață
Dă-i, Doamne, gazdei viață.

¹⁹⁰⁶ *Ibidem*, pp. 27-28.

Și te-ntoarce o cruce-n masă
Să fi gazdă sănătoasă,
Cu câți gazdă îi ai în casă
Domnul sfânt vă alduiască
Și cu noi de la fereastră.

VOCABULAR:

și = să

de și = ca să

dinghe = unde

d-altal = peste drum¹⁹⁰⁷.

8. Colinda „filosofilor”¹⁹⁰⁸
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap

Răsărit-a me răsărit-a
O stea mândră me luminoasă
Corindie me Doamne
De lucește me strălucește.
Luaseră-să me duseră-să
Doi o trei filosofi,
Tot pe stogu stelelor
Pân' la curtea lui Irod.
Și Irod își cuvânta:

¹⁹⁰⁷ *Ibidem*, p. 28.

¹⁹⁰⁸ *Ibidem*.

Ce umblați voi, de căutați?
— Noi umblăm de și căutăm,
C-am auzit c-o născutu
Un fiu sfânt pe acest pământ.
— Voi umblați de-1 căutați
Și înapoi vă înturnați.
Că m-oi închina și eu Lui.
Și te întoarce o cruce în masă
Și ai fi gazdă sănătoasă.

9. I. Variantă¹⁹⁰⁹
auzită de la Ana Ferche din Voivozi

Scris-o Domnul, me ce-o m-a scrisu?
Scris-o masă, me de mătasă.
Prejur mesei me sunt scaune.
Da pe scaun, me cine șede?
Ședu, ședu me do doi sfinți.
Tăt își beau și-și dăluescu
Cât îi ziua de vară.
Când i colea de cu sară
Și greu verșu de le picară!
C-o d-untrat Iuda în raiu
Dară luda și *încrîșcă*

¹⁹⁰⁹ *Ibidem*, pp. 28-29.

Și rău raiu l-o prădat:
Măndre semne d-o apucat:
Luă luna cu lumina
Și soarele cu razele
Și cheile raiului
Și scaunu' județului.
Dumnezeu își cuvânta:
Hai! voi sfinți, dragilor mei,
Dintre voi care s-o afla
Și să bată cu Iuda?
Nice d-unu nu-și află.
Sfântu Ilie-și cuvânta-le:
Dă-mi, Doamne ce-oi cere eu
Dă-mi *tunu'* și fulgeru'!
— Eu, Ilie, ți le-aș da,
Ești, Ilie, tinerel,
Și mi ti vătăma cu el
Sfânt Ilie își cuvânta:
Eu dacă m-oi vătăma
Dumnezeu m-a vindeca!
Dumnezeu își cuvânta:
Eu, Ilie, ți le-oi da,
Tună rar — fulgeră des!
Când își tună întâia oară,
Și-și fulgeră a doua oară,
Când își tună a doua oară
Și-și fulgeră a treia oară

Sfânt Ilie în iad întră,
Tot iadu' se tremură.
Luă luna și lumina
Și soarele cu razele.
Scaunu' județului
Și cheile raiului.
Mândru-i raiu' luminos
Grozav iadu' întunecos.
Tare Iuda-și *crișca*.
Sfânt Ilie și cuvânta:
Taci tu, Iudo, nu *crișca*
Că eu ție că Ț-oi da:
Fund de iad întunecos
Tot de domni și de jidovi.
Și fi gazdă sănătoasă
Dumnezeu te alduiască.

VOCABULAR:

încrișra, crișca = mânia, blestema.

și să = sa se.

tunu = tunetul

Me = se spune la fiecare vers¹⁹¹⁰.

¹⁹¹⁰ *Ibidem*, p. 29.

10. II. Variantă¹⁹¹¹
auzită de la Catița Lăpoșan din Voivozi

Sus pe dalba me răsăritu',
Mândru-i pomn me de-nfloritu'.
La trupina me pomului,
Scrisă-i masa me raiului.
Prejur mesei scaune.
Da pe scaun cine șade?
Șede, șede nouă popi.
Nouă popi și nouă dieci.
Tot își beu și-și [mulătesc?].
De cu sară, vecernie,
Miază-noapte, 'vanghelie
Ziuori dalbe, lăturghie.

Me se spune la mijlocul fiecărui vers.

¹⁹¹¹ *Ibidem.*

11. III. Variantă¹⁹¹²
auzită de la Teodor Giarca din Voivozi

Răsărit-a me cucurbău.
Ba zău, ala nu-i cucurbău,
Ci-i turma lui Dumnezeu.
Dar la turmă cine-și d-umblă?
D-umblă-și, du-mblă-și sfântul soare
Cu soruța cea mai mare.
Blem soruță și mergem.
Că ne ajunge un nor de ploaie.
Ba zău, ala nu-i nor de ploaie,
Ce vin pețitorii mei.
Vin la min', te cer pe tin'!
Ceru-ți turma jumătate.
Eu o dau a treia parte
Și dau plug cu șase boi
Eu rămân numai cu doi.

VOCABULAR:

min = mine.

tin = tine.

Me se spune la fiecare vers¹⁹¹³.

¹⁹¹² *Ibidem.*

¹⁹¹³ *Ibidem.*

12. Colindă¹⁹¹⁴

auzită de la Catița Lăpoșan din Voivozi

Colo-n poarta cerului,
Ler Florile dalbe,
Strigă, strigă un frate al lui Petru,
Petri, Petri frate-al meu,
Ler Florile dalbe,
Fă-mi și mie loc în rai.
Face-aș frate bucuros,
Dar de când ești pe pământ,
Tot birău sătesc mi-ai fost.
Cine mâna Ț-au d-umplut,
Lege dreaptă i-ai făcut.
Pe săraci i-ai asuprit,
Dumnezeu că te-o văzut;
Dumnezeu nu te voiește
Raiu' că nu te primește.

*

Colo-n poarta cerului
Strigă, strigă o soră a lui Petru:
Petri, Petri frate al meu!
Fă-mi și mie loc în rai:

¹⁹¹⁴ *Ibidem*, pp. 29-30.

Face-aș soră bucuros,
Dar de când ești pe pământ
Tot crâșmăriță mi-ai fost.
Apă-n vin ai băgat,
Banii din plin i-ai luat!
Dumnezeu că te-o văzut;
Dumnezeu nu te voiește
Raiu' că nu te primește.

*

Colo-n poarta cerului
Strigă, strigă o maică a lui Petru:
Petri, Petri fiu al meu!
Fă-mi și mie loc în rai.
Face-aș, maică, bucuros,
Că de când ești pe pământ
Sâmbăta de la ojină (odihnă)
Tătă lucru ți-ai lăsat
Nouă prescură ne-ai dat.
Dumnezeu că te-o văzut
Dumnezeu că te voiește
Și raiu' că te primește.

13. Colindă¹⁹¹⁵
auzită de la Teodor Giarca din Voivozi

Ce-i sara de astă sară?
Că-i sara născutului
C-o născut Fiul sfânt
Oare *inghe* pe pământ.
Din flori dalbe a fânului,
Din păiușul grâului.
Trei cocoși negri-și cântară
Ziuori dalbe-și revărsară,
Iuda din pat se sculară
La mânuri se sufulcară
Pe obraz se spălară
Și la jidovi d-alergară:
Dați-mi 30 de arginți
Vi l-oi da să-l răstigniți.
Răstignitu-l-o Pilat.
Că-i sânge nevinovat
Și ne-o fi la toți păcat.
Îl luară și-l duseră-se
Colo-n deal de „Cocordeal”
La o cruce-naltă de brad.
Când pe cruce îl suia

¹⁹¹⁵ *Ibidem*, p. 30.

Cuii-n tălpi îi și bătea.
Și prin tălpi, și prin palmi.
Prin creștetul capului
Cu cununa spinului.
Ceru Fiu de mâncat,
Cu oțet l-au adăpat.
Cu sulița l-au străpuns
Sângele pe cruce a curs.
Dumnezeu ! da ș-a strigat
Tot pământul a tremurat
Chetrile-n vale au crepat.
Luna-n sânge s-a îmbrăcat
Soarele apucă a plânge
Cu lacrimi mari de sânge.
Maica sfântă își cuvânta:
Plânge-ți, stele *mănânțele*
Când vedeți *chiuzaiuri* grele.
Trei îngeri apucă a plânge
O, Doamne, da cum n-om plânge
Vedem pe Christos în sânge.

14. Variantă¹⁹¹⁶
auzită de la Crăciun Cheregi din Voivozi

De astăzi spre lăudat
D-ingerilor mare sfat
D-ingerii să sfătuiau
Christos pe Iuda-l vedea,
Vorovind cu jidovii:
De mi-ți da 30 d-arginți
Vi l-oi da să-l răstigniți.
Jidovii din pat se sculară
La Pilat d-alergară.
Răstignește-ni-l, Pilate!
Și Pilat își cuvânta:
Eu nu vi l-oi răstigni,
Că-i sânge nevinovat
Și ne-o fi la toți păcat
Jidovii își cuvântară:
Dacă nu l-i răstigni
Nouă împărat nu ni fi.
Și Pilat își cuvântară:
Pân' ce nu l-oi răstigni
Vouă împărat tot voi fi.
Batu-l, bat cu ce-l mai bat

¹⁹¹⁶ *Ibidem*, pp. 30-31.

Batu-l cu vână de bou
Să-l usture mai rău
Ș-ai fi gazdă sănătoasă
Și cu noi de la fereastră.

**15. Colindă despre „Adam și Eva”¹⁹¹⁷
auzită de la Ana Ferche din Voivozi**

La grădina raiului
Șede Adam cu Eva-le,
Corindei Doamne.
Și-și plânge păcatele,
Le plânge, că-și bănuiește,
Că de rai se despărțește;
De cântările îngerilor
De mirosu' florilor.
Raiule grădină dulce
Dingă tin' eu nu m-oi duce.
Da' tu șerpe verinos
Unde te-aș afla dormind
Capu' tău trabă zdrobit.
Cine capu' ți-a zdrobi
Bună plată a dobândi:
Împărăția raiului
De-a dreapta Tatălui.

¹⁹¹⁷ *Ibidem*, p. 31.

Și Adam a fost un om
De 3 coți de înalt în sus.
Vini moartea și l-o dus
Și l-o lăsat la un neam de-al lui
Să îngroape trupul lui
Colo-n susu' dealului
La fântâna „Zanului”
La apa Iordanului.

VOCABULAR:

Dingă = de lângă.

verinos = veninos¹⁹¹⁸

**16. Colinda „fetei”¹⁹¹⁹
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap**

Dar fiicuța gazdă ele
Luminioare toate-s negre
Dimineața s-au sculatu
Și pe cap s-au pieptenatu
Și pe obraz s-au spălatu
Și pe mânuți cu vinuri.
Șiștariu galben apucă
La fântână alergă.

¹⁹¹⁸ *Ibidem.*

¹⁹¹⁹ *Ibidem*, pp. 31-32.

La fântână *pân'* grădină,
La fântâna de luncet,
Unde curge apa-ncet.
Încet, încet *pân'* cel făget.
Apă în șîștariu apuca-le
Și la nori îl aruncă
Înapoi se înturna,
Acasă la maică-sa.
La maică-sa își cuvânta:
Vai-lele, maica-mele,
„Ciuda Iuda” ce-mi văzui
La fântâna de luncet
Unde curge apa-ncet.
Fântâna e încungiurată
De voinici împintenați
Cu pinteni galbeni rânzați.
Pe păraul fântânei
Priponiți li-s caii
Cu pripoane de mătase
Până la fiicuța acasă.
Noi, fiică, te-ndatorim
Cu doi sau trei arginței
Să ne potcovim caii
Să putem fugi cu ei,
Pân' hantoci și *pân'* petroci.
Noi fată de-ndatorim
Cu-n colac mândru de grâu

Și ți-l pui, fată, la brâu.
Și nu-ți fie de ispită,
Ce să-ți fie de *izbună*.
Și noi, fiică, că ne-om duce
Unde *și* bat hai! vârfurile.
Rămâi, fiică, sănătoasă
Ca și o cruce luminoasă
Și ne *plăchi* colinda noastră.

VOCABULAR:

pân = prin.

Ce = ci.

iz bună = bună.

plăchi = plătește.

și = să¹⁹²⁰.

17. Variantă¹⁹²¹

auzită de la Crăciun Cheregi din Voivozi

Merge-și fiica la fântână
Cu-n șiștar galbăn la mână.
Dapă-n șiștar apucare
Sus la nori o arunca,
Sus, mai sus pântre d-ingeri.
Fiica acasă d-alergară

¹⁹²⁰ *Ibidem*, p. 32.

¹⁹²¹ *Ibidem*.

Și așa-și cuvântară:
Vai lele maica mele
Ciudă mare ce-mi văzui
Don bouț, d-un bour sur
Și mi-și paște o grădinioară
Și mi-și bate o boișoară.
Și mumă-sa-și cuvântă:
Pasă tare, fiica mea,
De-ți d-apucă cununa
Și te cununi cu dânsa
Și-ți fie de cununie
Mânita de veselie!
Noi, fiică te-ndatorim
C-on colac, fiică, de grâu
Și ți-1 legi, fiică, de brâu.
Noi fiică te 'ndatorim
Con florin de bani mărunți
Și ne potcovim caii
Și putem fugi cu ei,
Prin pietroci și prin hantoci.
Noi, fiică te-ndatorim
C-o cofișoară de vin
S-o închini peste mese
La meseni ca Dumneavoastră.
Fire-ai, fiică, norocită,
Corinda noastră-i plătită.

VOCABULAR:

Mânita = maică-ta¹⁹²².

**18. Colindă despre „iad și rai”¹⁹²³
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap**

Scris-o, Doamne, me ce-o mai scrisu?

Scris-o masă me de mătasă,

Corinde me Doamne,

Prejur masă me sunt scaune,

Da pe scaune cine ședui

Ședui sfinții cei mai sfinți.

Cât în ziua de vară

Tot își beu și *deluiesc*.

Când își fură mai sub sară

Mare veste le picară,

Că au intratu Iuda în raiu

Și rău raiu l-au prădatu.

Mândre semne au apucatu

Toți cheile raiului

Și cununa soarelui

Și luna cu lumina.

Dumnezeu își cuvânta:

Sfinții mei și dragii mei,

¹⁹²² *Ibidem*.

¹⁹²³ *Ibidem*, pp. 32-33.

Care voi veți afla
De-ți merge după Iuda.
Sfânt Ilie cuvânta:
Eu m-oi, Doamne, m-oi afla,
Dă-mi, Doamne, ce oi cere eu,
După Iuda merge-voi
Dă-mi tunul și fulgerul.
Dumnezeu își cuvânta:
Ba! eu ție nu ți-oi da,
Că ești foarte tinerel
Și *ti* vătăma cu el.
Sfânt Ilie își cuvânta:
De m-oi, Doamne, vătăma,
Tu mi, Doamne, vindeca.
Dumnezeu se înturna
Și lui Ilie le da
Și încă bine îl învăța:
Tună rar, fulgeră des,
Când întâie își tuna
Iuda se cutremura;
Când al doile tuna
Iuda în genunți cădea:
Când al treilea tuna
Iuda de-n dinți își crâșnea;
Când al patrulea tuna
Iuda în patru se crepa.
Sfânt Ilie se *jiupa*,

Mândre semne apuca:
Toți cheile raiului
Și cununa soarelui
Și luna cu lumină.
Toatie-n raiu le ducea
Și la locu le tocmea.
Mândru-i raiu luminos
Smârd-u-i iadu întunecosu.
Și te-ntoarce o cruce în masă
Și ai fi gazdă sănătoasă.

VOCABULAR:

toți = toate.

țiupa = aruncă, a se arunca¹⁹²⁴.

¹⁹²⁴ *Ibidem*, p. 33.

19. Colindă¹⁹²⁵

auzită de la Ana Ferche din Voivozi

Colo-n sus mai *pângă* lună,
Mândru-și d-arde o lumină.
Ba nu zău, că nu-i lumină,
Ci-i un scaun de hodină.
Da pe scaun cine șede?
Șede, șede Maica sfântă,
Cu-n Fiut micuț în brațe.
Taci tu Fiut nu tot plânge,
Că eu Ție ce ți-oi da?
Două mere, două pere,
Să Te-ntorci în rai cu ele;
Să le-ncui, să le descui
Cu cheile raiului.
Masă *rochilată*,
Galbăună, de piatră,
De moară, morată,
De poame încărcată.
Poame-și culegea
Dumnezeu întreba:
Cine vi le-o dat?
Noi le-am căpătat

¹⁹²⁵ *Ibidem.*

De la sfântu' soare
Cu mare rogare
Cu prescură slujită
Lui Christos numită.

VOCABULAR:

pângă = pe lângă.

hodină = odihnă.

rochilată = rotundă¹⁹²⁶.

**20. Altă colindă „a fetei”¹⁹²⁷
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap**

Colo-n jos, colo mai jos
Dar de-acolo ce-mi și dește?
Corindyele¹⁹²⁸
Că-mi-și dește o grădinioară,
Grădinioara ci îngrădită
Cu nuiete de sălcele,
Corindyele
Și cu pari de mălin verde.
Dar de acolo ce-mi-și dește?

¹⁹²⁶ *Ibidem*.

¹⁹²⁷ *Ibidem*, pp. 33-34.

¹⁹²⁸ [„Corindyele”] = [„Corindele”]; [„vai de minyî”] = [„vai de mine”] - [„yi, ye, yiu” = „iu” din lb. greacă]. Cf.: „Transilvania”, XLIV, 1913, nr.1-2, ianuarie-aprilie, pp. 33-34.

Că mi-și dește un bou arsură,
Nime în lume nu mi-l vede
Făr' de o fiică, fată bună.
Sparsă în casă, sparsă în măsură,
Vai de minyi, maica me
Ciuda mare ce-mi văzu-mi:
Doi boieri „boieste își bătu”.
Unu-și bate sus pe soare,
Unu-și bate jos pe mare.
Cel ce-și bate sus pe soare
Mai de ușor l-om blestema;
Cel ce-și bate jos pe mare
Mai de greu l-om blestema.
Du-te, fiică, du-te tare
Și-ți apucă cunună,
Că te-om cununa cu ea.
Și nu-ți fie de ispită
Ce să-ți fie de *izbună*.
Noi, fată te-ndatorăm:
Cu doi sau trei arginței
Și ne potcovim caii
Să putem fugi cu ei,
Pân' hantoci și pân' petroci.
Rămâi fiică sănătoasă,
Ca și-o cruce luminoasă
Și ne *plăchi* colinda noastră.

21. Colinda „Crăciunului”¹⁹²⁹
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap

Hai! susu-mi, sus-ui Doamne mi

Dumbra cerului,

Îmi dai corindyemi

Poarta raiului.

Deasupra de poarta-i, Doamne mi

Hai! dardu-mi și dardu

Îmi dai corindyemi

Trei lumini mari.

Nu-s trei lumini mari,

Ce-s trei zile sfinte.

Una-i zi ce-mi este:

Sfânta-i de Vineri.

Alta-i zi ce-mi este:

Sfânta-i de Sâmbătă.

Alta-i ce-mi este:

Ziua lui Crăciun.

Nu-i Crăciun bătrân

Ce-i Sfântul Anghel

Fuge de jidovi.

Noi îi ascundem

Din cât îi putem,

¹⁹²⁹ *Ibidem*, p. 34.

Sub veșmântul nostru.

Sub *al* Dumnezeu.

Tufa-i busuioc,

Vița vinului

Spicu' grâului.

VOCABULAR:

Dumbra = umbra.

poarta-i = poarta aceea.

dardu = ard.

Ce-s = Ce îs = ce sunt.

Una-i = una din acelea.

Sfânta i = sfânta cea.

al = al lui¹⁹³⁰.

¹⁹³⁰ *Ibidem.*

**22. Colinda „celor trei vârste omenești”¹⁹³¹
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap**

Ce sară-i din iasta sară?
Că-i sara născutului, me
Domnului Doamne
Me leri!
Luară-să me duseră să
Trei feciori ardilenești,
Pe trei cai mândri, domnești,
La târg de târgovești.
Mândru târgu-și târguia:
Trei făclie și tămâie.
Și pe atâta miranie
Luare-le, dusăre-le,
Colo în josu, mai din josu,
Colo în câmpii cei frumoși,
Întinsăre-le, aprinseră-le
Fumu-n ceriuri se înălța.
Domnu sfânt li se arăta,
Dintr-un chip în trei chipuri.
Întâie oară se arăta:
Cum-i pruncu, se băia,
De se-nvăța a *bambăra*

¹⁹³¹ *Ibidem*, pp. 34-35.

De-i mai drag la maică-sa.

A *doura* se arătă:

Cumu-i fecioru' mai frumosu',

De strebate mustăcioara

De-i mai drag între fecioară.

A treia oară se arătă:

Cum-i omu', miază-zi omu',

De străbate căruntețea

De-i mai drag între jurați.

Lege dreaptă el judeca,

Le alege, le direge

Și le face după lege.

VOCABULAR:

miranie = mirare.

doura = a doua oară.

treoară = a treia oară¹⁹³².

¹⁹³² *Ibidem*, p. 35.

23. Colindă¹⁹³³
auzită de la Crăciun Cheregi din Voivozi

Ho! ședu-i, ședu Doamne
Doi domni de cei mari,
Tare se și pildeau:
Nume că cum îi chema.
Dumii Tatăl, dumii Fiul.
Tatăl își cuvânta:
Ia-te, Fiu, mai du-te,
Jos pe cel pământ
Și vezi, cel câne de Iuda
Ce face cu suflete a noaste?
Fiul se luă, c-un toiag de fier
C-un fulger pe cer,
Jos spre scăpătat
La curtea lui Pilat.
Și pe Iuda-l afla,
Bătând suflete,
Bătând și a *celuind*.
Fiul-și prindea,
Toiag de fier răzima
De umăr de Iuda.
Fiul întreba:

¹⁹³³ *Ibidem.*

«Greu îți pare, Iudă, greu?

Iuda-și cuvânta:

Ce tu mă pildești,

Un domn mare ca tine

Pe un colduș ca mine?

Știi că-mi pare greu,

Greu ca ceru' și ca pământu'.

Fiul își cuvânta:

Și mie, Iudă, îmi păru greu

Când tu mă vânduși

În sara de Joi mari

La jidovi „pogani”

Cu 30 de bani.

Pe Iuda și-l prindea

Jos și-l ducea

Jos spre scăpătat

La curtea lui Pilat.

Și acolo l-o legat,

La stâlpuț de fier

Cu lanț de oțel.

Și va fi legat

Pân' la judecată

Pân' s-o judeca

Sufletele toate:

De la nașterea sa

Pân' la moartea sa

Și-ai fi, gazdă, sănătoasă.

VOCABULAR:

Nume = anume.

a celui = a înșelă, a seduce¹⁹³⁴.

**24. „Cunună de aur”¹⁹³⁵
auzită de la Crăciun Cheregi din Voivozi**

Cet uncet de-l uncet,
De unde-și bate apa-ncet.
Dar fiicuța gazdăele
Dimineța s-o sculat
Și pe obraz s-o spălat
Și pe cap s-o pieptănat.
Și mai mândru se-mpletea
Din cosiță 4 viță.
Cofă dalbă d-apuca;
Cofa dalbă, mâna dreaptă.
La fântână d-alergă,
La fântână pân' grădină
Și fântâna-i îngrădită,
Cu nuiiele de sânțele
Și cu pari de mălin verde.
Apă-n cofă d-apuca
Sus la nori o aruncă

¹⁹³⁴ *Ibidem*.

¹⁹³⁵ *Ibidem*, pp. 35-36.

Sus mai sus printre d-îngeri.

Fiica acasă-și d-alerga

Vai lele! maica mele!

Ciuda mare ce văzui.

Ce ai văzut tu, fiica mea?

La fântână mă-ntâlni

Doi ficiori de alăturați,

Cu pinteni galbeni rânzați.

Unu-și bate jos pre mare;

Unu-și bate sus spre soare.

Cel ce-și bate jos spre mare,

Noi de greu l-om blăstăma.

Cel ce-și bate sus spre soare

Noi *dișor* l-om blăstăma.

Și se cunună cu dânsa.

Cu dânsa, cu fiica sa.

Și-ți fie de cununie

[Mânita] de veselie.

Fire-ai, fiică, norocită

Corinda noastră-i plătită.

VOCABULAR:

dișor = ușor¹⁹³⁶.

¹⁹³⁶ *Ibidem*, p. 36.

**25. Altă colindă „a fetei”¹⁹³⁷
auzită de la Crăciun Cheregi din Voivozi**

Dar fiicuța gazdăele
Dimineața s-o sculat
Și pe obraz s-o spălat.
Lui Dumnezeu s-o rugat
Și pe cap s-o cheptănat,
Și mai mândră se-mpletea
În cosiță cu 3 viță.
Cofa dalbă-și apucă,
Cofa dalbă în mâna dreaptă;
La fântână-și d-alerga
Și d-acolea se-ntâlnea
Cu d-ajune, da lui Crăciun.
June apucă inelu'.
Adă, june, inelu',
Că de greu l-oi blăstăma:
Și ruginezi ca fieru'.
Mere-și fiica mai-nainte
Și d-acolea se-ntâlnea
Cu'n „dason” da lui Crăciun.
June apucă „mărușelu' ”.
Dadă, june, mărușelul,

¹⁹³⁷ *Ibidem.*

Că de greu t-oi blăstăma:
 Și putrezești ca măru'.
Mere-și fiica mai-nainte
 Și d-acolea se-ntâlnea
C-un „dason” da lui Crăciun.
 June apucă cununa.
 Dadă june cununa,
Că dișor te-oi blăstăma:
 Și te cununi cu dânsa,
 Cu dânsa, cu fiica sa
 Și-ți fie de cununie
 [Mânita] de veselie.
 Fire-ai, fiică, norocită,
Corinda noastră-i plătită.

26. Colinda „sferedeului”¹⁹³⁸
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap

La fântână între făget,
Unde-și curge apa încet
Hristos-ui Doamne.
Și se facă un sfereu
Și se scalde Dumnezeu,
Hristosu-i Doamne.
Dumnezeu cu soțul său.
Iar se scaldă, iar se-ntreabă:
Ce-i mai bun ca boii buni?
Că brăzdează brazda neagră
Și revarsă grâu roșu.
Iar se scaldă, iar se-ntreabă:
Ce-i mai bun ca oaia-i bună?
Cole vara te-ndulcește
Cole iarna te-ncălzește,
Iar se scaldă, iar se-ntreabă:
Ce-i mai bun că și calu-i bun?
Că te duce și te aduce
Și-ntrezie și-n beție
Și-n *pogană* de mânie.
Iar se scaldă, iar se-ntreabă:

¹⁹³⁸ Ibidem, pp. 36-37.

Ce-i mai bun ca omu-i bun?

Face-și casa lângă drum

De sălașu' drumarilor,

De pita săracilor.

VOCABULAR:

sferedeu = de la ungurescul feredő-furdő = baie.

pogan, pogană = mare, grozav¹⁹³⁹.

27. Colinda „Maicii”¹⁹⁴⁰

auzită de la Gavril Châlba din Cuzap

Colo susu-i pângă lună,

Mândru-;i arde o lumină.

Corindye me Doamne

Ba nu zău, nu-i lumină,

Ci e un scaun de hodină,

Da' pe scaun cine șede?

Șede, șede Maica sfântă

C-un fiuț micuț în brață,

Cu păruțu despletitu,

Peste fiu slobozitu.

Prinde fiu a suspină.

Maica sfântă-și cuvânta:

¹⁹³⁹ *Ibidem*, p. 37.

¹⁹⁴⁰ *Ibidem*.

Taci fiule, taci dragule,
Că eu ție ce ți-oi da?
Două mere, două pere,
Și te joci pân' rai cu ele,
Pe punctița raiului
Ca păruțu' capului.
Ș-ai fi gazdă sănătoasă,
Domnu' sfânt Vă alduiască!

VOCABULAR:

Tot la al doilea vers se adaugă: „Corindye me Doamne”¹⁹⁴¹.

**28. Colinda „păstorilor”¹⁹⁴²
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap**

Întorcu-se, întorcu-i Doamne-mi,
Doi șoimuți galbeni
Îmi dai! corindyemi.
Pă sus se-ntorc.
Sus în „sferghian”
La Sfânt Ioan.
Sfânt Ioan grăia:
Maica ce-și lucrează?
Firu' își firme,

¹⁹⁴¹ *Ibidem.*

¹⁹⁴² *Ibidem.*

Fașa o împlătea.
Căci o ca găta
Pe crengi o punea.
Șoimii se alina
Apoi o apuca
Și cu ea zbura.
Sus în sferghian
La Sfânt Ioan.
Sfânt Ioan grăia:
Duceți-o înapoi
Că v-ar blăstăma
Colo-n primăvară,
Sfinții plugărei
Albii văcărei,
Negrii purcărei,
Rarii păcurari.

VOCABULAR:

La fiecare al doilea vers se repetă: „Îmi dai! corindye mi”.

căci = cât ce¹⁹⁴³.

¹⁹⁴³ *Ibidem.*

29. Colindă¹⁹⁴⁴

auzită de la Gavril Châlba din Cuzap

Masă rotilată,
Galbenă, de piatră,
Pomu' în pomurată
De poame încărcată.
Soarele lucea
Poamele cocea.
Vânt mare suflă
Poamele pica.

Noi le culegeam.
Cu cine ne întâlneam
Întrebare aveam:
Cine *vi li-o* dat?
Noi le-am căpătat
De la sfântu' soare
Cu mare rugare.
Ș-ai fi gazdă sănătoasă.

VOCABULAR:

vi li-o = *vi le-a*¹⁹⁴⁵.

¹⁹⁴⁴ *Ibidem*, p. 38.

¹⁹⁴⁵ *Ibidem*.

30. Colinda „patimilor”¹⁹⁴⁶
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap

Întreabă-se, întrebau sfinții,
Sfinții la Dumnezeu
Îmi dai! corindyemi.
Ce din ce se face?
„Ce mă voi pildîți” sfinți!
Că voi bine știți
Bine! ca și mine.
Că miru' se face:
Din grâu și din vin,
Vița vinului
Spicu' grâului
Ce roadă frumoasă.
Jertfa pe pământ.
Pe mine mă prinseră
Cei câni de jidovi,
Seara de Joi mari.
Vineri mă ducea
Jos la scăpătat
În curtea lui Pilat.
Și mie îmi făcea
Cruciță de brad,

¹⁹⁴⁶ *Ibidem.*

De brad „năstrămat”.

Și mie-mi făcea

Cuie de oțel.

În min' le bătea.

Pân' palme, pâ'n tălpe.

Tare le bătea

Sânge „răpușnea”.

Și mie îmi făcea

Brâu de „ruguț” verde

Pe mine mă-ncingea.

Tare mă strângea

Pielița rupea.

La mine își vine

Cel jidov orb.

Cu holca sulița

Pe mine mă-mpungea

Pe la țâța dreaptă.

Tare mă-mpungea,

Sângele răpușnea.

Jidovii îl oprea,

În pahar de amar

Câți-l că simțea

Toți își pomenea.

Câți îl că vedea

Toți își orbea.

Câți îl că auzea

Toți își asurzea.

Și mie-mi făcea
„Chamanoch” de spin.
Pe cap mi-l pune
Tare-l apăsă.
Păru' galben ciunta
Domnul nu lăsă
Părul pieritoriu
Ce mi-l prefăcu?
Busuioc mănunchi
Miros pe pământ.
Ș-ai fi gazdă sănătoasă,
Domnul sfânt vă alduiască.

VOCABULAR:

Camamor = comânac¹⁹⁴⁷.

¹⁹⁴⁷ *Ibidem.*

31. Colinda „județului”¹⁹⁴⁸
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap

Scris-o Domnu me, ce-o mai scrisu',

Corindye me Doamne.

Scris-o masă de mătasă.

Prejur mese sunt scaune.

Da pe scaune cine ședu?

Ședu-și călugări bătrâni.

Călugării prinse a plânge,

Cu mari lacrimi de sânge.

Dumnezeu își cuvânta:

Ce vi-i, călugări bătrâni?

De ați început a plânge

Cu așa lacrimi de sânge.

Călugării își cuvânta,

Cătră Prea sfinția sa:

Spune, Doamne, județul.

Dumnezeu își cuvânta:

Eu județu' nu l-oi spune

Până slujba îți repune

Cu clopotu' mic de jelnicu'

De cu seară vecernie

Miază-noapte [e]vanghelie

¹⁹⁴⁸ *Ibidem*, p. 39.

Ziuori ziuă liturghie.
Dumnezeu își cuvânta:
Județul mare va fi:
În o zi mare de Paști
De la amiază-zi cătră sară
Fire-ai gazdă sănătoasă
Cu câți ai gazdă în casă.

VOCABULAR:

Între fiecare pereche de versuri se repetă: „Corindye me Doamne”¹⁹⁴⁹.

**32. Colinda „patimilor”¹⁹⁵⁰
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap**

Maica sfântă se luară
Leru-i Doamne.
Pe drumu' drumarilor;
Pe calea tâlharilor
Maica sfântă se-ntâlnea
Cu trei fete de jidov.
N-ați văzut un fiu de-a nostru?
Nu, noi Maică n-am văzut,
Noi nu l-am fi cunoscut
Maica sfântă-și cuvânta:
Fiu' meu e cunoscut,

¹⁹⁴⁹ *Ibidem.*

¹⁹⁵⁰ *Ibidem.*

Că în spate și în piept
Scrisă-i luna și soarele,
Încă, Maică, și razele,
Că zău, Maică, că-i așa,
Că l-o prinsu-l jidovii.
Într-o sfântă Joi seara
Spre Vineri dimineața.
Ei l-or răstigni pe cruce.
Oară aceea când sosea
Pe Christos îl răstigneă,
Cu sulia-l străpungea
Sânge pe cruce curgea.
Și Christos așa a strigat
Iuda în patru s-a crepat
Și pământu' a tremurat
Luna s-a-mbrăcat în sânge.
Stelele începură a plânge.
Plângeți, stele mărunțele,
Că vedeți voi chinuri grele.
Să fi gazdă sănătoasă.

VOCABULAR:

După fiecare vers se repetă: „Leru-i Doamne”¹⁹⁵¹.

¹⁹⁵¹ *Ibidem.*

33. Colinda „mălaiului”¹⁹⁵²
auzită de la Gavril Châlba din Cuzap.

Mălaiu' se [bujdane]
Florile dalbe
Și de pruncii de mocani.
Că la dinți îs rari și mari
Și la buze îs drenboiați
Și la nări îs fleșcoiați.
Popa iapa în pinteni strânse.
După mălai fuga împinse.
Întoarnă mălai, nu te duce,
Că te-om scălda în lapte dulce.
Măcar cât vă veți rugă
Înapoi nu m-oi turna,
Că în cuptor mă [hosboniți]
Cu tăciuni mă îngrădiți,
Cu pumnii mă strejuiți;
Apoi de acolo mă scoateți
Ori de-s copt, ori de nu-s copt,
Îmi puneți nume că-s copt.
Dacă vine omul în casă
M-aruncați colo sub mese
Și-ntoarceți mese pe mine,

¹⁹⁵² *Ibidem*, pp. 39-40.

Și mă faceți de rușine.
Și puneți pita pe mese
Că de *ace* vi cinste în casă.

VOCABULAR:

ace = aceea.

După fiecare vers se repetă: „Florile dalbe”¹⁹⁵³.

[Recenzii la „Premiul Andrei Mureșanu”]¹⁹⁵⁴

„Două iubiri” de Ioan Agârbiceanu. Nuvele și schițe înaintate spre premiere la „premiul Andrei Mureșanu”. Dl. Ioan Agârbiceanu este unul din cei mai fecunzi și idealiști scriitori ai generației de astăzi, în Ardeal. Ar merita, deci, să fie premiat din partea „Asociațiunii”. Dl Agârbiceanu, astă-dată, nu cred să aibă dreptul să aspire la premiul acesta, din două motive, care mă opresc să-mi dau părerea asupra volumului înaintat spre premiere: concursul cere anume, (vezi actul datat: 25 dec. 1912) ca lucrarea să fi fost tipărită în Ungaria și în decursul anului 1912. „Două iubiri” a apărut în Vălenii de munte și a văzut lumina zilei în 1910. Numai o hotărâre luată principiar ar putea stabili, dacă volumul acesta poate fi cenzurat pentru „premiul Andrei Mureșanu” pe anul 1912¹⁹⁵⁵.

¹⁹⁵³ *Ibidem*, p. 40.

¹⁹⁵⁴ *Idem*, XLIV, 1913, nr. 4-5, iulie-octombrie, pp. 184-185.

¹⁹⁵⁵ *Ibidem*, p. 184.

„Imat și Ignat”, povestire poporală de Demetriu Boșca. La concursul pentru „premiul Andrei Mureșanu” se pretinde o „lucrare originală românească”, fie din sfera literaturii frumoase, fie o colecție de literatură poporală. „Originală” ar fi „povestirea” aceasta, căci iată câteva exemple din lucrarea menită să fie citită din partea poporului nostru:

Cu Petru în societate (Hristos)

Află în pustietate... **pag. 3.**

...Și în jur pustietate,

Care poporațiune

După cum povestea spune...

...Cere guvernarea sa...

Lângă el oameni cu sfat

Formau ministeriat, pag. 4.

Căci din ani înainta

Și fii nu mai *produce*a

Și va spune-n ceva mod

Despre-al pântecelui rod, **pag. 5**

Pregătit fiind (de bucătăreasă) în casă

Pune stăpânei pe masă, **pag. 12.**

În acest timp *inașul*

Alergând troncănea vasul

Cu care caii adăpase

Și o iapă o scăpase,

Ce mirosind bărbătește,

Mirosul în ea priește

Răducu Rușeț

Din care *nime* nu știe
Ce minune va să vie
Nime nu putea pricepe
Ce are a se începe, **pag. 13**¹⁹⁵⁶.

*Tot așa mai departe - 148 de pagini!*¹⁹⁵⁷

*Cred că a trecut timpul când se putea versifica astfel, fie chiar și
povestirile populare. Exemplele aduse aici s-ar putea spori cu sutele.
Răspunsul se impune de sine. Versificațiunea lui Anton Pann este aur față
de aceasta*¹⁹⁵⁸.

Brașov, 1 iulie 1913,

Dr. Horia Petra-Petrescu!¹⁹⁵⁹

¹⁹⁵⁶ *Ibidem*, pp. 184-185.

¹⁹⁵⁷ *Ibidem*, p. 185.

¹⁹⁵⁸ *Ibidem*.

¹⁹⁵⁹ *Ibidem*.

[Lectura științifică la noi]¹⁹⁶⁰

**Conferință ținută la adunarea generală a „Asociațiunii”, în 15
septembrie 1913, în Orăștie**

de Dr. I. Radu

*În „Din trecutul poștelor” cetim: „Regula generală a
discuțiilor noastre este: că unde suntem doi vorbim despre al
treilea. Dar a ajunge de vorbă nu e bine nici pentru bărbat și e rău
pentru o femeie. A purta știri nu e permis decât Uniunii poștale; a
se face cineva poștă e lucru urât¹⁹⁶¹.*

Ucigă-te crucea drace
Ce nu dai babelor pace?
Să mai facă rugăciuni,
Să nu tot poarte minciuni¹⁹⁶².

(Op.cit., p. 65)¹⁹⁶³.

¹⁹⁶⁰ Idem, XLIV, 1913, nr. 6, noiembrie-decembrie, p. 9.

¹⁹⁶¹ *Ibidem.*

¹⁹⁶² *Ibidem.*

¹⁹⁶³ *Ibidem.*

1914

Folclor

I

„Voichița”¹⁹⁶⁴

(baladă poporală)

**Culeasă de Galeni Țimpea, elevă în clasa a V-a primară de
la școala din Petrifalău, în anul 1907**

La podul de rouă
Este-o casă nouă,
Da-n ea ce se vede?
Da-n ea cine șede?
Cea maică bătrână,
Cu brâul de lână,
Care îmi avea
Nouă fii pe lume
Cu Vochița zece,
De pe toți i-ntrece.
Ei că i-o venit,
Mări la pețit,
Tot mândri ficii
Din tri sate pețitori.

¹⁹⁶⁴ „Transilvania”, XLV, 1914, nr. 1, 1 ianuarie, pp. 24-26.

Ea din grai grăia,
Pe fii întrebă:
— Fiul meu, Gheorghe:
Spune-mi tu mie,
După car' s-o dau?
— Dă-o, maică, dă-o,
După cel din sat,
Fie mai sărac,
Când ți-o fi dor de ea
Tu o vei vedea.
Ea iar întreba:
— După car' s-o dau
Fiuț Constandine?
— După cel car' vine
Cale de un an,
Că s-o lăudat,
Că el va aduce-o
Vara de trei ori
Larna-n sărbători
Și el că și-o dus-o
Și n-o mai adus-o.
Ciuma-n sat o vin-t
Și toți au murit,
Numai muma Vochiții
Nu putea muri
De dorul Chivii.
Și ea o rămas

C-o mătă în vatră
Ca un stei de piatră.
Ea îmi blăstăma,
 Și așa grăia:
— Fiut Constandine,
 Să nu ai hodină,
 Copârșeul tău,
 Fie calul tău,
 Și pânza obrazului
 Șeaua calului,
 Și tu să te duci,
 Pe Chiva s-aduci,
Că oamenii au murit,
Da' eu n-am putut muri
 De dorul Chivii,
 Și eu am rămas
 Cu mătă în vatră
Ca un stei de piatră...
Blăstăm l-ajungea,
Din pământ ieșea,
La Chiva mergea.
Da' ea und' să fie?
 Ia-i la veselie.
 Acolo mergea,
 La fereastră sta
 Și așa striga:
 — Soriță

Vochiță,
Ieși pân' la portiță!
Iar ea se mira
Și așa grăia:
— Oare ce să fie?
Nume din fetie!
Că de când am *vin-t*
Pe acest pământ,
Nime n-o grăit:
Soriță
Vochiță,
Făr' tot doamnă
Și cocoană...
El strigă a doua oară
— Ieși până afară,
Sorită,
Vochiță,
Ea iar se miră
Și așa zicea:
— Oare ce să fie?
Nume din fetie!
Că de când am *vin't*
Pe acest pământ,
Nime n'o grăit:
Sorită
Vochiță,
Făr' tot doamnă

Și cocoană...
El strigă a doua oară
— Ieși până afară,
Soriță,
Vochiță,
Ea iar se mira
Și așa zicea:
— Oare ce să fie?
Nume din fetie!
Că de când am *vin-t*
Pe acest pământ,
Nime n-o grăit:
Soriță
Vochiță,
Făr' tot doamnă
Și cocoană.
Zise-a treia oară
— Ian ieși pân' afară
Soriță Vochiță.
Și ea îmi ieșea
Și din grai grăia:
— Frate Constandine,
De va fi de bine,
Să prind caii albi
La hinteul alb,
De va fi de rău
Să prind caii negri

La hinteul negru.
El n-o supără
Și din grai grăia:
— Soriță Vochiță,
Prinde caii albi,
La hinteul alb!
Ea caii-i prindea
Și la drum pornea.
La mijlocul drumului
Păsările că striga:
— Cine-o mai văzut așa,
Viu cu mort alătura...
Da când ajungea
La ușa [progăzii]
El din grai grăia:
— Soriță Vochiță
la-te și te du,
Că eu de când am plecat
Murgul n-o mâncat,
Nici l-am adăpat.
Eu aici m-abat
Murgul să-l prânzesc
Și să mi-l adap.
— Frate Constandine,
Unde să gădesc,
Cea maică bătrână
Cu brâul de lână?

— Soriță Vochiță,
La podul de rouă
Este o casă nouă
Prin curte-s cucute
Streșini îs căzute
Și porți huluite
Pe păreți
Bureți.

Acolo mergea
La poartă striga:
— Măiculița mea,
Deschide-mi ușa!
Un glas răspundea:
— Nu ești fata mea,
Că tu ești ciuma,
Du-te ciumă, du-te;
Și ea cum făcea
În curte intra
La ușă strigă:
— Măiculița mea,
Deschide ușa.
Din casă auzea:
Du-te ciumă, du-te!
— Că nu e ciuma
Ci-i Vochița ta,
Și ea cum făcea
În tindă intra

La ușă striga:
— Vin' măicuța mea,
Deschide ușa!
— Du-te, ciumă, du-te!
— Că nu e ciuma,
Că-i Vochița ta.
Atunci maică-sa
Ușa deschidea
Și se-mbrățișa
Și apoi murea¹⁹⁶⁵.

¹⁹⁶⁵ *Ibidem.*

**[Istoria literaturii noastre vechi
- Cursuri populare de Sextil Pușcariu -]¹⁹⁶⁶**

[Literatură populară]¹⁹⁶⁷

Sâmburele epic al baladei „Miorița” este, în ceea ce privește invenția lui, aproape fără nicio importanță. El devine operă de artă abia atuncea când poetul popular își dă prisosul sufletului său românesc spre a exprima raportul de intimitate între cioban și miorița lui, când din simplele versuri ale artistului anonim se desface maiestatea morții în cadrul naturii întregi sau tremură delicatețea iubirii filiale, și simțim fiorii adevăratei opere geniale când ni se evocă figura mamei bătrâne, cu inima sângărată de îngrijorare:¹⁹⁶⁸

Din ochi lăcrămând,
Prin câmpi alergând,
De toți întrebând
Și la toți zicând:
Cine-au cunoscut,
Cine mi-au văzut,
Mândru ciobănel
Tras printr-un inel?
Fețișoara lui

¹⁹⁶⁶ Idem, XLV, 1914, nr. 3, 1 martie, pp. 8-18.

¹⁹⁶⁷ *Ibidem*, pp. 14-18.

¹⁹⁶⁸ *Ibidem*, pp. 17-18.

Spuma laptelui;
Mustăcioara lui
Spicul grâului;
Perișorul lui
Perișorul lui
Pana corbului;
Ochișorii lui
Mura câmpului?¹⁹⁶⁹

Nota această lirică, care stăpânește chiar și poeziile epice ale poporului nostru, zădărnicește orice încercare a istoricului literar de a dată poezia populară. Doinile și cântecele care-și iau ființa din sentimente generale, străvechi și totdeauna nouă, precum sînt dragostea, dorul, jalea, aleanul, nostalgia etc, nu sînt localizabile; o doină pe care o culegem azi poate să fie de ieri sau de acum o mie de ani¹⁹⁷⁰.

Nu ți-a fi, badeo, păcat,
C-aseară te-am așteptat...
Tot cu foc și cu lumină
Și cu dor de la inimă?
Dac-am vîst că nu mai vii,
Pusei dorul căpătâi,
Cu urâtul mă-nvăliu
Doamne, rău mai odihniu!¹⁹⁷¹

¹⁹⁶⁹ *Ibidem*, p. 18.

¹⁹⁷⁰ *Ibidem*.

¹⁹⁷¹ *Ibidem*.

De când datează doina aceasta, admirabilă prin exprimarea scurtă și atât de evocativă a sentimentelor de dor nestins? Sau luați bocetul următor:

Ce e omu-n astă lume?
Plânge și se veselește,
Nu ști moartea când sosește;
Lasă prunci și lasă casă,
Când îi viața mai frumoasă,
Și se duce-n altă țară:
De-acolo nu-ntoarce iară!¹⁹⁷²

A fost plăsmuit ieri cântecul acesta sfâșietor de inimi, în fața durerii obștești, la gura unui mormânt deschis, sau filosofia amară de la sfârșit s-a născut în mintea vreunui contemporan al marelui Dante, pe când acesta ținuta de-asupra Infernului cuvintele: „Lasciate ogni speranza, voi chentiate?”¹⁹⁷³.

¹⁹⁷² *Ibidem.*

¹⁹⁷³ *Ibidem.*

Folclor

II.

„Hoțul”¹⁹⁷⁴

**Culeasă în anul 1907, de la Elisaveta Tăbăcar, elevă în clasa a V-a
primară de la școala din Petrifalău**

— Fire-ai, maico, blăstămată,
C-ai avut și tu o fată,
Și-ai dat-o să fie dată,
După hoțul din pădure,
Care omoară și fură.
Că eu n-am fost învățată
Să stau cu ușa-ncuiată,
Să spăl haine sângerate
Și de pe hoți lăpădate.
Hoțul la ușă-ascultă
Și în casă că tuna (intra)
Și din grai așa grăia:
— Mândro, mândruleana mea,
Ce-o fost adineaurea,
De plânge-ai și suspinai,
La maică-ta blăstămai?
— Eu n-am plâns, n-am suspinat,
La maica n-am blăstămat,

¹⁹⁷⁴ Idem, XLV, 1914, nr. 4, 1 aprilie, p. 25.

Da o fost fum, usturoi
Și-or curs lacrimi tot țuroi,
Și-o fost fumul tot de salcă,
Și-or curs lacrimi făr' de samă.

Hoțul din casă ieșea
Și din grai așa grăia:
— Slugilor, birișilor,
Prindeți caii la hinteu
Să mă duc la socru' meu.
Slugilor, birișilor,
Prindeți caii la căruță
Să mă duc cu-a mea mândruță
S-o duc la a ei măicuță...
Gata ești, mândruța mea,
Să mergem la maică-ta?
— Totdeauna am fost gata.
Cum să nu fiu acum,
Când mă duc iar la maica?

Folclor

III.

***Fata Iancului*¹⁹⁷⁵**

(baladă populară)

**Culeasă de la Mihai Costariu din Sebeșel, originar din Munții
Apuseni**

Cântă Doamne, cine-mi cântă,
Cântă fata Iancului,
Din ușița grajdului,
Cu părul lăsat pe brâu,
Ea vedea turcii venind,
Cură-n casă tot spunând:
— Ascunde-mă, maică, bine,
Că vin turcii după mine.
Nici vorba n-o isprăvea
Turcii-n casă se băga
Și din grai așa grăia:
— Bună ziua, Ianculeasă,
Ianculeasă prea frumoasă.
— Mulțam vouă, turcilor,
Turcilor, păgânilor.
Iar turcii din grai grăia:
Ianculeasă, draga noastră,

¹⁹⁷⁵ *Ibidem*, pp. 25-26.

Da-i-ne pe Lina nouă?

Ianculeasa le grăia:

— Până capu-n sus mi-o sta

Nici pe Lina nu voi da.

Turcii încep a căută

Și pe Lina o găsea,

Și-n brațe că o lua,

În căruță-o arunca,

Și pe drum cu ea pleca.

Iară Lina le grăia:

— Ascultați voi, turcilor,

Turcilor, păgânilor,

Fiți voi buni și iertători,

Și caii-ngăduitori,

Să mai spui maicii o vorbă,

Să sape-n vatră la foc,

Să semene busuioc,

Busuioc de-o răsări,

Eu la maica oi veni,

Busuiocul de-o săca,

În Dunăre m-oi țipa.

Ea cu vorba isprăvi,

Și pe drum, că iar porni

Până la o fântânea.

Apoi Lina iar grăia:

— Turcilor, păgânilor,

Fiți voi buni și iertători,

Și caii-ngăduitori,
Dezlegați-mi voi mâna,
Să mai beau apă cu ea.
Iar turcii din grai grăia:
— Ți-om aduce cu felea.
Iar Lina le răspundea:
— S-aduceți cu ferdela,
Și tot nu m-oi sătura,
Pân' n-oi bea cu mâna mea
Ei de mâni, că o lăsa
Ea la fântână merea,
Și din grai așa grăia:
— Decât roaba turcilor,
Mai bin' smoală pictorilor,
Și hrană peșcuților.
Și-n fântână se țipa,
Turcii după ea cura,
Pe Lina n-o mai vedea.
Zise turcul cel mai mare:
— Vezi c-am zis n-o dezlega,
Că-'n fântână s-o țipa...
S-apucară de sfădit,
Până când s-or omorât.

Folclor

IV.

***Fata Șandrului*¹⁹⁷⁶**

(baladă populară)

Culeasă de la Mihai Costariu din Sebeșel, originar din Munții

Apuseni

Jos la apa Jiului,
La cășile Șandrului,
Șandru mare
Că mi-ș are,
Că mi-ș are
O fată mare,
Și mi-o cheamă [Irincare?] (Irina).

Dimineața se sculă
Și chica și-o pieptănă,
Vasele-n mână lua,
Și la Dunăre plecă,
Apă-n vase că lua
Și acasă că pleca,
Și-napoi că se uita,
Și turcii că îi vedea
Cu caii împodobiți,
Ca trandafiri înfloriți.

¹⁹⁷⁶ *Ibidem*, pp. 26-27.

Ea acasă că grăbea,
Și-acasă că și-ajungea,
Și din gură-așa grăia:
— Ascunde-mă, maico, bine,
Că vin turcii după mine.
Nici cu vorba nu găta,
Turcii la poartă sosea,
Cu picioru-n poartă da,
Și-n curte că se băgă
Și-n casă că și intra
Și din grai așa grăia:
— Bună ziua, Șendruleasă,
Șendruleasă, draga noastră,
— Mulțam vouă turcilor,
Turcilor,
Păgânilor.
Șendruleasă,
Draga noastră,
Unde-i fiica ai frumoasă?
Șendruleasa-așa grăia:
— De când fiica mi-o murit,
Mormântul s-o risipit,
Dacă nu-mi credeți cuvântul,
Haidați să v-arăt mormântul,
În grădină la tulpină
Lâng-un fir de mătăcină.

Vasile Zdrenghia!

Folclor

V.

***Soacra și noră-sa*¹⁹⁷⁷**

(baladă populară)

Auzită de la Ana Pantea din Sebeșel

Sus la Țara Românească
Este-o grădină domnească,
Și nu-i domn s-o stăpânească,
Num-un ficior de-mpărat,
De Sâmbăta-ncredințat,
Dumineca cununat,
Lunea carte i-o venit,
O carte de cătănit,
Cartea o fost cătănească,
La birău s-o cetească
Când fu soarele-n [a]sfînțit,
Birăul le-or și cetit,
El din grai o și grăit:
— Maică, măicuceana mea,
Grijește nevasta mea,
De mâncare să-i mai dai:
Tot colac cu lapte dulce,
Doar de la noi nu s-o duce.

¹⁹⁷⁷ Idem, XLV, 1914, nr. 5, 1 mai, pp. 29-30.

Dară el cum scăpată,
Ea de mână o luă,
La temniță o băgă,
Și de mâncare îi dă,
Din ciubărul porcilor,
În potrozul robilor,
Cojiță de pită arsă,
De la câinii ei rămasă.
Ea din grai așa grăia:
— Bate vântul papura,
Să se-ntoarne tabăra,
Să mai vie bădița,
Să descuie temnița.
Nici vorba n-o isprăvit
Și badea o și venit.
Dară el când îmi sosea,
De suspin abia vorbea,
De lacrimi abia vedea,
De năcaz abia pășea
Și din gură-așa grăia:
— Măicuț', măicuceana mea,
Unde mi-i nevasta mea?
Ea atunci așa grăi:
— Fiule, dragul maichi,
Tu de mult n-ai mai venit,
Și nevasta ți-o murit.
El din grai că a grăit:

— Nu te crez cu crezământ,
Până nu-mi arăți mormânt.

Ea iară din grai grăia:

— Mormântul ți-aș arăta,

Multe vânturi au bătut

Și țărâna au mânat,

Iară el așa zicea:

— Hai, mi-arată țărâna,

Să-mi mai stâmpăr inima.

Ea din grai iar o grăit:

— Multe ploi că a plouat

Mormântul s-o așezat.

El plângea și suspină

Și din gură iar grăia:

— Maică, măiculeana mea,

Tu pe min' nu mi-i minți,

Adă cheia temniții,

Ca să descui temnița,

Să-mi mai stâmpăr inima.

— Ba eu cheia nu ți-o da

Până capu-n sus mi-o sta.

El fără cheie mergea,

Cu picioru-n ușă da,

Și în patru o crepa

Și nevasta și-o lua

La maică-sa se ducea

Și din grai că îi grăia:

— Maică, măicuțana mea,
Da mi-i că mi-i fi scăldat
Și țăță că mi-i fi dat,
Că pe tine te-aș legă,
De coadele cailor,
Să ocăli orașele,
Ca să vadă soacrele,
Cum se țin nurorile.

Folclor

VI.

Brâul de aur¹⁹⁷⁸

(baladă populară)

Auzită de la Nicolae Zdrenghia din comuna Sebeșel.

Strigă Petru dintre lunci,
Dintre lunci de la doi junci,
Nime-n lume nu-l aude,
Numai maică-sa din curte.
Maică-sa la el mergea
Și din grai așa grăia:
— Ce strigi, Petre, ce strigi dragă,
Ori bucate ți-ai gătat,
Ori opinci de fier ai spart?
El din gur' așa zicea:

¹⁹⁷⁸ *Ibidem*, pp. 30-31.

— Maico, măiculeana mea,
Eu bucate n-am gătat,
Nici opinci de fier n-am spart,
D-am greșit, de-am adurmit,
Sub un pom mare-nflorit,
Frunzele m-or năbușit,
Șerpe, balaur o *vin-t*
Nu știu șerpe-i ori balaur,
Cu trei capete de aur,
În sânu-mi mi s-o băgat,
La inimă mi-o tunat.
Maico, măiculeana mea,
Leagă-ți mâna-n chișchinău,
Și ți-o bagă-n sânul meu,
Și scoate șerpe, balaur,
Cu trei capete de aur.
Maică-sa din graiu grăia:
— Decât, Petre, fără mână
Mai bin', Petre, fără tine.
Strigă Petru a doua oară
Nime-n lume,
Nu-l aude,
Numai mândruța din curte.
— Ce strigi, Petre, ce strigi dragă
Ori ți foame, ori ți sete,
Ori ți dor de codrul verde?
Petru din grai îmi grăia:

— Nu mi foame, nu mi sete,
Nu mi dor de codrul verde,
De-am greșit,
De-am adormit,
Sub un pom mare-nflorit,
Cloambele m-or [a]coperit,
Frunzele m-or năbușit,
Șerpe, balaur o *vin-t*, (venit)
Nu știu, șerpe-i ori balaur,
Cu trii capete de aur,
În sânu-mi mi s-o băgat,
La inimă mi-o intrat.
Mândro, mândruleana mea,
Leagă-ți mâna-n chișchinău,
Și o bagă în sânul meu,
Și scoate șerpe, balaur,
Cu trei capete de aur.
Mândra din grai îmi grăia:
— Decât, Petre, fără tine,
Mai bin', Petre, fără mână.
Mâna-n năframă învălea,
Și-n sânul lui o băga...
Nu scotea șerpe, balaur,
Ci scotea un brâu de aur.

Vasile Zdrenghea!

[„Faust” în românește]¹⁹⁷⁹

Celebra tragedie a lui Goethe tradusă de I. Gorun a apărut în ediția a doua. Apariția într-o nouă ediție a unei asemenea opere merită să fie semnalată. Ea înseamnă că și operele clasice au început să-și găsească cetitori la noi, mai ales când își găsesc tălmăcitori ca Ion Gorun. Reproducem un fragment, la întâmplare, ca să se vadă cum traduce D-I Ion Gorun¹⁹⁸⁰.

Faust¹⁹⁸¹

Pe marea rătăcirii să te ții
Ferice de mai sperii vreo puțință!
Ți-ar trebui aceea ce nu știi,
Și tot ce știi nu-ți face trebuință.
Dar mulțumirea acestor clipe rare
Să n-o înnorăm cu-a gândurilor ceață!
Privește cum colo-n aprinsa zare
Lucesc colibe albe prin verdeață.
Coboară-n grabă soarele-n apus,
El moare aci și colo iar învie.
O, că n-am aripi, să mă poarte sus,
Alături de-a pururea să-mi fie!
Să pot privi în veșnicul amurg

¹⁹⁷⁹ *Ibidem*, pp. 38-39.

¹⁹⁸⁰ *Ibidem*, p. 38.

¹⁹⁸¹ *Ibidem*, p. 39.

Aprinse culmi și văile-adormite,
Pământul mut, izvoarele cum curg,
Purtând argint în ape aurite.
Cu-a lui prăpăstii muntele păgân
N-ar mai opri un mers dumnezeiesc,
Ci marea își deschide caldu-i sân
Și ochi-mi în uimire o privesc.
Se pare-apoi c-apune zeul Soare;
Dar aprig eu din nou m-oi îndemna
Să-i sorb lumina lui nepieritoare.
E zi-nainte-mi, noaptea-n urma mea,
E cer deasupra-mi, valuri sunt sub mine.
O, vis frumos! — dar Soarele-a [a]sfîințit.
Cu aripi sufletești nu e sortit
Vai! aripe trupești să se îmbine.
Dar e înăscut în inimile noastre
Îndemnul tot-nainte și mai sus,
Când ciocârlia-n sferele albastre
Răsunătorul cântec și l-a dus,
Când vulturii de vârf de brazi aproape,
Largi aripi întinzând, plutesc, senini,
Și peste-ntinse șesuri peste ape
Se-ntoarce cocostârcul din străini.

.....¹⁹⁸²

¹⁹⁸² *Ibidem.*

[Istoria literaturii noastre vechi. Mitropolitul Dosoftei]¹⁹⁸³

Cursuri populare de Sextil Pușcariu

Dar Dosoftei n-avea despre poezie ideile pe care le avem noi astăzi — dovadă e cronologia versificată a Domnilor Moldovei — și de aceea credea că, având atâta erudițiune, era chemat a scrie și versuri. Cu toate acestea nu se poate spune că ar fi fost lipsit de orice talent poetic. Unii din psalmi — mai ales cei scriși în versuri scurte — au calități incontestabile și au ajuns chiar populari. Așa e, bunăoară, psalmul 46, pe care și azi îl cântă colindătorii, fără să ne dăm seama, când îl auzim, că glasurile subțiri ale copiilor înalță spre cer rugăciunea cucernicului mitropolit de la sfârșitul veacului al XVII-lea. Odată chiar, admirarea sinceră pentru cântările lui David îi dădu acestui evlavios preot fiorii adevăratei inspirații și „prăvind acest psalom (132)”, a „scornit”, precum ne spune, următoarele stihuri originale.¹⁹⁸⁴

Cine-și face zid de pace,
Turnuri de frăție,
Duce viața fără greață
Într-a s-a bogăție.

Că-i mai bună de-mpreună
Viața cea frățească
Decât arma ce destramă

¹⁹⁸³ *Ibidem*, pp. 18-19.

¹⁹⁸⁴ *Ibidem*.

Oaste vitejească!¹⁹⁸⁵

Folclor

VII.

*Niculiț', ficior de sârb*¹⁹⁸⁶

(baladă populară)

Auzită de la Gheorghe Zdrenghea din Sebeșel

— Niculiț', ficior de Sârb,
Di ce scoți nevasta-n târg,
Ori ai scos-o de vânzare,
Ori doară de fală mare?
— N-am scos-o de fală mare,
Da am scos-o de vânzare,
Cine îmi va cumpăra-o,
De trii ori va cumpăta-o,
De trii ori cu gălbiori,
De trii ori cu șfânțișori...
Turcul banii că i-a dat,
Și nevastă și-a luat,
Și acasă c-or plecat,
Trei zile s-or ospătat
Și ei nu s-or întrebat,
Ce neamuri de oameni sânt

¹⁹⁸⁵ *Ibidem*, p. 19.

¹⁹⁸⁶ *Ibidem*, pp. 34-35.

Pe acel străin pământ?
Și glasul mi-i muieresc,
Iar cuvântul haiducesc,
Și mi-i fric' că ne-o auzî
Hărâmbașul poterii,
Hărâmbașul hoților,
Voinicul ficiorilor,
Și-nainte ne-or ieși,
Pe tine te-or prăpădi,
Și pe mine m-or robi.
— Până stă neica-n picioare,
De *nime* să n-ai fioare,
Până stă neică la deal,
De *nime* să n-ai habar.
Atunci ea se-mbărbăta,
Unde-mi rupe d-a cânta,
Munții mari se legăna,
Apele se tulbura
Frunza din fagi că pica,
Și hoții mi-o auzea;
Hărâmbașul hoților,
Voinicul ficiorilor,
Din gură așa zicea:
— Stați ficiori și ascultați,
Și ocol codrului dați,
Că eu m-aștern drumului,
Ca frunza alunului,

În postul Crăciunului,
C-aia este mândra mea,
Ce-am copilărit cu ea,
În copilăria mea.
Și-nainte le ieșea
Și din gură le zicea:
— Ce vii pe-aicea horind,
Și livezile-ncurcând,
Ori pe mândra-ți vamă-i da
Ori cu mine ti-i lupta.
— Pe mândruța nu ți-oi da
Că este nevasta mea!
— Atunci, Ghiță, ce vei vrea,
În luptă să ne luptăm,
O-n săbii să ne tăiem?
— Ba-n luptă că îi mai dreaptă
Nu-i ca sabia spurcată, ...
Ei la luptă s-apucară,
Zi de vară până-n seară...
Ghiță din grai îi zicea:
— Mândră, mândruleana mea,
Ian te dă pe lângă lotru,
Și mi-i taie brânișorul,
Că doar el s-o rușina,
Și pe mine m-o lăsa.
Iară ea că se codea,
Și din gur' așa zicea:

— Orișicare îți birui,
Tot un bărbățel-mi veți fi.
Ghiță-atunci se mânia,
La pământ pe lotru da,
Și apoi la drum plecă,
Cătră ea așa zicea:
— Mândră, mândruleana mea,
Câte clăi de grâu făcui,
Numai una mi-a rămas,
Să-i fac vârf într-acest ceas,
Ține vin din mâna mea,
Ori vei bea, ori nu vei bea,
Capul tot ți-l voi tăia.
Cum zicea, așa făcea,
Și capul că i-l tăia,
În dăsagi că îl băga
La soacră-sa se ducea,
Și din gură așa-i zicea,
— Ține, soacră, carne grasă,
Din fii-ta cea frumoasă
Dacă i-o fost mintea proastă.

Folclor

VIII.

*Ghiță Cătănuță*¹⁹⁸⁷

(baladă populară)

Auzită de la Gheorghe Zdrenghea din Sebeșel

Pe cel deal, pe cea culmiță,
Merge Ghiță Cătăniță,
Cu a sa dalbă mândruță,
Cu cincizeci de catârei,
Încărcați de gălbinei.
Ghiță din gură zicea:
— Dalbă mândrulița mea,
Pe tin' de când te-am luat,
Nici un lucru nu ți-am dat,
Dară acum îți voi da,
Și pe tine te-oi ruga,
Să-mi mai cânti un cântecel,
De când eram dănăcel (ficiar).
Ea din gură-așa zicea:
— Eu, Ghiță, că ți-aș cânta,
D-am un pustiu de glăscior,
Și sună cam pustior.
Turcul din grai îi grăia:
— De trii zile vin noi bem,

¹⁹⁸⁷ *Ibidem*, p. 36.

Și noi nu ne întrebăm,
Ce neam de oameni suntem?
Ea cătră el se-ntorcea
Și din grai așa grăia:
— Eu sunt fata Banului
Din Țara Ardealului.
Turcul din grai îi grăia:
Io-s ficiorul Banului
Din Țara Ardealului.
Dacă-i, mândro, treab-așa,
Tu ești surioara mea,
Să-ți dau bani pe cât ți-am dat,
Să mi te duci la bărbat.

Vasile Zdrenghea

[Material pentru studierea dialectelor limbii române]¹⁹⁸⁸

„Particularitățile graiului din Săliște (comit. Sibiu)”

de Axente Banciu

„Războiul de țesut cu părțile și funcționarea lui”¹⁹⁸⁹

Cel care s-apucă de țesut trebuie să cunoască bine toate tainele războiului. De aceea nevestele tinere, care nu s-au interesat ca fete de ale războiului, își aud adeseori vorbe, ca:

De pânza nevestească
Dumnezeu să te ferească.
Pânza de nevestă nouă,
Ține numai o zi, două¹⁹⁹⁰.

De pânza nevestească
Dumnezeu să te ferească.
Bagă vină la sucală,
Că se face pânza rară¹⁹⁹¹.

Sau

Harnică-i nevasta mea

¹⁹⁸⁸ Idem, XLV, 1914, nr. 10-12, 1 decembrie, pp. 16-19.

¹⁹⁸⁹ *Ibidem*.

¹⁹⁹⁰ *Ibidem*, p. 17.

¹⁹⁹¹ *Ibidem*.

Harnică, dracu s-o ia,
Că-ntr-o lună, țese-o lână,
Și mânc-un sac de făină¹⁹⁹².

Bată-te ziua sucală,
Că mi-ai făcut pânda rară;
Da nu-i de vină sucala,
Ci-i de vină *matahală*¹⁹⁹³.

Din Paști până-n Sânziene
Țese de-un fund de izmene;
Când o fost la *curuit* (croit),
De-o palm-o mai trebuit¹⁹⁹⁴.

Sau ea însăși își face judecata:

Pusei pânda
Când dă frunza,
Și-o gătai la Sân-Văsăiu,
Și gândi-i c-a mea-i întâiu¹⁹⁹⁵.

Pentru a se putea face comparație între numirile de mai sus și între cele întrebuințate în România, reproduc poezia lui N. Beldiceanu: „Stativele” cu unele note ale d-lui M. Dragomirescu:

¹⁹⁹² *Ibidem.*

¹⁹⁹³ *Ibidem.*

¹⁹⁹⁴ *Ibidem*, p. 18.

¹⁹⁹⁵ *Ibidem.*

Colo, lângă fereastră stau *stativele* puse
Pe *sul* și pe *vergele* sunt firele aduse
Ș-o harnică nevestă luând catrința-n brâu,
Urzala o mânjește cu aluat de grâu.

Ea pânza o slăbește, mutând slobozitorul,
Pe *sul* apoi o strânge și-o prinde cu zăvorul
Mergând lângă *vergele* înnoadă un fir rupt
Și repede țărâna s-apucă de țesut.

Picioarele tot una pe *călcător* apasă,
Și *scriptul* cu grăbire se mișcă rotitor;
O iță se rădică și alta-n jos se lasă,
Iar stativa-n lovire dă glas scârțâitor.

Suveica printre fire alunecă departe,
Apoi *vatala* bate în pânză îndesat,
Și firele de ițe în jos, în sus purtate,
Cu spata prinse bine rostesc neîncetat.

Când harnica nevestă slăbește în *verigă*
Urzala vine, scade pân' lângă *lopățică*;
Pe *sul* tot crește pânza și coții tot sporesc;
Țesutul încetează când firele sfârșesc.

Această pânză are menire să-mpărțească
Căldura, oboseala, cu cei care muncesc,

Căci de-abia cusută cămașa țărănească,
Scăldată-i în sudoarea acelor ce *prășesc*¹⁹⁹⁶.

[*Moara de pe Șomuz*]¹⁹⁹⁷

de N. Beldiceanu

În săpătura *gârlei* stă moara îndosită,
Sub strașina cea lată abia se vede ea;
La stânga i-o fântână adâncă, pietruită,
Din care călătorul cu sete apă bea.

Spre *lada* morii vine mătreața de pe baltă;
Șomuzul pe *lăptoace* se rupe zgomotos;
Și apa cea zburlită pe lada morii saltă,
Și valul printre *lozii* se duce spumegos,

A roților măsele prind câte o *șitoare*,
Și crângul poartă iute o piatră râșnitoare;
Iar coșul, ca *stomahul* de grâne îndopat,
De roți pus în mișcare, tresare ne-ncetat
Morarul în coș toarnă, — și piatra în rotire
Grăunțele zdrobește cu aspră duruire;
Ca pulbere mărunță de aur curgător,
Fierbinte izvorăște făina pe *izvor*.

¹⁹⁹⁶ *Ibidem*, pp. 18-19.

¹⁹⁹⁷ *Ibidem*, pp. 23-24.

Merticele-n covată- deoparte grămadite,
Grăunțele așteaptă să fie vămuite;
Și ca arhimandriții, la pânțele umflați,
În moară de părete stau sacii rezemați.

Țăranca în catrință din furcă inul toarce,
Și fusul în vârtejuri sfârâitor se-ntoarce,
Iar un guzgan de apă aleargă subt *hambar*
Mânjit, plin de făină și alb ca un pitar

Dintr-un ceaun, sub care tăciunii ard cu pară,
Făina mânioasă, se umflă, dă afară;
Cu melesteul, baba ce șade lângă foc,
Răscoala mămăligii astâmpără pe loc.

Molcuță, aburie, budinca țărănească
Deodată se răstoarnă cu lene pe lădoi,
Românilor morarul le dă ca să prânzească
Din măcinișul proaspăt de proaspeți păpușoi.

[*Curiozități semantice*]¹⁹⁹⁸

de Dr. C. Lacea

I

Cuvinte al căror înțeles a evoluat prin extensiune, analogie,
metonimie etc.¹⁹⁹⁹

Auzi(i). Printr-o remarcabilă trecere de sens de la perceperea prin auz la cea prin miros se întrebuițează, în Moldova și Bucovina, forma refl. (uneori impers.) și cu înțelesul de a mirosi (rău), „a puți”. „I se aude din gură” = îi miroase gura rău. Cfr. TDRO. „În casa rece și neîngrijită se auzea mirosul de mort”. S. NĂDEJDE, ib.: Oul se aude rău = e stricat, miroase rău, pute (Molodia, în Bucovina)²⁰⁰⁰.

Bancrută, bancrot, din ital. *banca rotta*, literal = bancă rup-tă, fiindcă negustorului ce da faliment i se rupea tejgheaua ce avea în piață²⁰⁰¹.

Bea. A bea tutun = a fuma, după turcește, „tūtün icimec”, pentru că turcul, de fapt, sugă din narghilea²⁰⁰².

Birou derivă din franc., *bureau*, care însemna la început postav gros de lână, un fel de dimie, apoi din extensiune în extensiune însemnează:

¹⁹⁹⁸ *Ibidem*, pp. 24-29.

¹⁹⁹⁹ *Ibidem*, pp. 25-27.

²⁰⁰⁰ *Ibidem*, pp. 25-27.

²⁰⁰¹ *Ibidem*.

²⁰⁰² *Ibidem*.

*postavul care acoperă o masă de scris, masă de scris acoperită cu un astfel de postav, orice masă pe care se scrie de obicei, odaia în care e așezată această mobilă, sălile în care se face serviciul unei administrații (publice), în fine, persoanele care șed la un birou, îndeplinind un serviciu (public)*²⁰⁰³.

Birjă, din rus. (izvozcicija) birza = piața unde stau trăsurile, propriu: bursă, piața bursei. Cfr. fiacăr²⁰⁰⁴.

Buget se trage din v.-franc. bougette - săculeț, pungă²⁰⁰⁵.

Buldog din engl. bulldog, propriu: câine-taur, din „bull” (taur) și „dog” (câine)²⁰⁰⁶.

Bulevard, din germ. Bohlwerk, propriu: „întăritură de bârne”, bulevardele din evul mediu fiind întărituri de pământ susținute de bârne²⁰⁰⁷.

Cal din lat. caballus — mârtoagă²⁰⁰⁸.

Cămașă din lat. camisa = veștmânt de soldat²⁰⁰⁹.

Casă din lat. casa = colibă²⁰¹⁰.

Câștiga din lat. castigare = a pedepsi²⁰¹¹.

Companion din lat. companionem, propriu: acela care împarte pâinea cu altul, din cuv. = cu și panis = pâine²⁰¹².

Farfurie din turc. fârfürî = porțelan²⁰¹³.

²⁰⁰³ Ibidem.

²⁰⁰⁴ Ibidem.

²⁰⁰⁵ Ibidem.

²⁰⁰⁶ Ibidem.

²⁰⁰⁷ Ibidem.

²⁰⁰⁸ Ibidem.

²⁰⁰⁹ Ibidem.

²⁰¹⁰ Ibidem.

²⁰¹¹ Ibidem.

²⁰¹² Ibidem.

²⁰¹³ Ibidem.

Ficat din lat. *ficatum*, *adjectiv substantivat, derivat din ficus* - smochină, din construcția = „jecur *ficatum*” = ficat de găscă îngrășat cu smochine²⁰¹⁴.

Gazetă din ital. *gazetta* = o monedă venețiană, cu care se plăteau cele dintâi gazete, apărute pentru întâia dată în sec. XVI, la Veneția²⁰¹⁵.

Granat (ă) după lat. *malum granatum* = rodie²⁰¹⁶.

Joi = târg de săptămână, în expresiunea: „Mâne-i Joi în Blaj. Com. VODA, învățător în Tohanul-vechi²⁰¹⁷.

Mare adj. din lat. *marem* = bărbătuș, fiind de regulă mai mare decât femeiușca²⁰¹⁸.

Pământ din lat. *pavimentum* = pardoseală²⁰¹⁹.

Pavilion din lat. *papilionem* = fluture²⁰²⁰.

Pedeapsă din grec. *pedevsis* = educațiune, instrucțiune, fiind pedeapsa considerată ca cel mai bun mijloc de a îndrepta și cuminți²⁰²¹.

Roman din franc, roman care în evul mediu însemna orice lucrare scrisă în limba romană-vulgară, adică franceză²⁰²².

²⁰¹⁴ *Ibidem*.

²⁰¹⁵ *Ibidem*.

²⁰¹⁶ *Ibidem*.

²⁰¹⁷ *Ibidem*, p. 27.

²⁰¹⁸ *Ibidem*.

²⁰¹⁹ *Ibidem*.

²⁰²⁰ *Ibidem*.

²⁰²¹ *Ibidem*.

²⁰²² *Ibidem*.

II. Nume proprii²⁰²³

1. Nume de persoane:

Batistă: *din franc. Batiste, numele celui dintâi fabricant al acestei pânze, care trăia în veacul al XIII-lea, la Cambrai²⁰²⁴.*

Begonie, *plantă de podoabă, nume dat în veacul al XVII-lea, în cinstea lui Bégon, intendentul general al coloniei San-Domingo²⁰²⁵.*

Boicot de la Boycott, *numele unui irlandez împotriva căruia s-a luat pentru întâia oară această măsură²⁰²⁶.*

Camelie, *nume făurit de Linné, în cinstea iezuitului P. Camelli, vestit botanist din veacul al XVIII-lea²⁰²⁷.*

Caterincă = *flașnetă, numită astfel după un cântec vechi nemțesc, care începe cu cuvintele „Charmante Katharine”²⁰²⁸.*

Fiorin, *din ital. florino, iar acesta din Firenze = Florența²⁰²⁹.*

Filomelă, *după Filomele, fiica regelui atenian Pandion, metamorfozată în priveghetoare²⁰³⁰.*

Garmond, *din Garamond, turnătorul francez care a inventat aceste caractere tipografice²⁰³¹.*

Ghilotină, *din franc. Guillotin, inventatorul ei²⁰³².*

²⁰²³ *Ibidem*, pp. 27-28.

²⁰²⁴ *Ibidem*, p. 27.

²⁰²⁵ *Ibidem*.

²⁰²⁶ *Ibidem*.

²⁰²⁷ *Ibidem*.

²⁰²⁸ *Ibidem*.

²⁰²⁹ *Ibidem*.

²⁰³⁰ *Ibidem*.

²⁰³¹ *Ibidem*.

²⁰³² *Ibidem*.

Hermetic din Hermes Trismegistus, persoană legendară din Egipt, căruia i se atribuia în evul mediu întemeierea alchimiei²⁰³³.

Joben = pălărie bărbătească înaltă, țilindru, numită astfel după pălărierul bucureștean **Jobin**, prin care a ajuns la modă²⁰³⁴.

Mânca, din lat. *manducare*, care, probabil, derivă din **Manducus**, personaj din comedia veche latină, care căscă gura mare de tot²⁰³⁵.

Mansardă, după numele celebrului arhitect **Mansard**, care a zidit mai întâi o casă cu mansarde, la începutul sec. XVII²⁰³⁶.

Mausoleu, după grec. *Mausoleion*, mormânt renumit ridicat lui Mausoleu, rege al Cariei din Asia mică, de văduva sa, Artemiza²⁰³⁷.

Napoleon, monedă, după împăratul Napoleon²⁰³⁸.

Nicotină, după **Nicot**, ambasadorul Franței la Lisabona, care trimise planta *Nicotiana herba Caterinei de Medici(s)*²⁰³⁹.

Petcuț - casă de sănătate (în Brașov), după numele unui anumit Petcuț care a donat orașului casa, în care se adăpostesc astăzi infirmi și alie-nați. Cfr. *balamuc*²⁰⁴⁰.

Ringlot (prune), după franc, *prunes de reine Claude* – prune de ale reginei *Claudia*²⁰⁴¹.

Siluetă, după franc. *Ștefan de Silhouette*. controlor general în 1759, dizgrațiat după 8 luni, de unde locuțiunea *à la Silhouette*, aplicată în glumă la tot ce părea efemer, șubred²⁰⁴².

²⁰³³ *Ibidem*.

²⁰³⁴ *Ibidem*.

²⁰³⁵ *Ibidem*.

²⁰³⁶ *Ibidem*.

²⁰³⁷ *Ibidem*, p. 28.

²⁰³⁸ *Ibidem*.

²⁰³⁹ *Ibidem*.

²⁰⁴⁰ *Ibidem*.

²⁰⁴¹ *Ibidem*.

²⁰⁴² *Ibidem*.

Șrapnel(ă), după colonelul englez *Shrapnel*, care a inventat forma de astăzi a șrapnelului în anul 1803²⁰⁴³.

Țar, din lat. *Caesar*, ca și nemțescul *Kaiser*²⁰⁴⁴.

2. Nume de țări, de localități etc.²⁰⁴⁵

Alestancă = un fel de stofă de bumbac. Din rus. *holstinka* = pânză de *Holstein*²⁰⁴⁶.

Baionetă, după *Bayonne*, oraș din Franța în care a fost fabricată mai întâi această armă²⁰⁴⁷.

Balamuc - disimilat din *Malamuc*, localitate lângă Gherghița, unde era casa de nebuni. Cfr. *Mărcuța*, *Petcuț*, mai înainte *Golia la Iași*²⁰⁴⁸.

Bariș, după localitatea *Barèges*, unde s-a fabricat întâia oară stofa numită *barège*²⁰⁴⁹.

Canar, după numele insulelor *Canare*, de unde s-a importat la noi pasărea²⁰⁵⁰.

Cantalup - un fel de pepene galben foarte gustos. După ital. *Cantaluppo* = o vilă a papilor în apropiere de Roma, unde s-a obținut mai întâi această varietate de pepeni²⁰⁵¹.

²⁰⁴³ *Ibidem*.

²⁰⁴⁴ *Ibidem*.

²⁰⁴⁵ *Ibidem*, pp. 28-29.

²⁰⁴⁶ *Ibidem*, p. 28.

²⁰⁴⁷ *Ibidem*.

²⁰⁴⁸ *Ibidem*.

²⁰⁴⁹ *Ibidem*.

²⁰⁵⁰ *Ibidem*.

²⁰⁵¹ *Ibidem*.

Dum-dum, după numele comunei și fabricii **Dum-dum de lângă Calcuta**, în **India estică**, unde s-a fabricat mai întâu astfel de proiectile²⁰⁵².

Far, după numele insulei **Faros**, aproape de Alexandria (Egipt), unde s-a ridicat un asemenea turn pentru prima oară²⁰⁵³.

Fiacăr, după biserica **Saint-Fiacre din Paris**, unde a fost stabilit cel dintâi birou de birji în anul 1640. Cfr. **bursă**²⁰⁵⁴.

Filaliu = pânză foarte fină. După **Tafilelt** s. **Tafilalet**, oraș în Maroc, unde se fabrică acest fel de pânză²⁰⁵⁵.

Grevă, după **place de Greve** unde în trecut se adunau lucrătorii ne-ocupați²⁰⁵⁶.

Hurmuz = mărgăritar imitat din sticlă. După **Hurmuz** s. **Hormuz**, oraș situat lângă golful persic, de unde a fost adus hurmuzul în comerț²⁰⁵⁷.

Pandișpan = un fel de prăjitură. Din franc, **pain d'Espagne** = pâine de Spania²⁰⁵⁸.

Pistol, după numele orașului italian Pistoia, unde s-a inventat²⁰⁵⁹.

²⁰⁵² *Ibidem.*

²⁰⁵³ *Ibidem.*

²⁰⁵⁴ *Ibidem*, p. 29.

²⁰⁵⁵ *Ibidem.*

²⁰⁵⁶ *Ibidem.*

²⁰⁵⁷ *Ibidem.*

²⁰⁵⁸ *Ibidem.*

²⁰⁵⁹ *Ibidem.*

3. Nume de popoare:²⁰⁶⁰

Canibal, din canibi, altă formă a numelui Caraibilor din Antile²⁰⁶¹.

Cravată, după numele vechi al croaților (soldați) care purtau legături la gât²⁰⁶².

Sclav, după numele poporului slav, fiind mulți slavi făcuți prizonieri și vânduți ca sclavi de Otto cel Mare, în sec. al X-lea²⁰⁶³.

[*Scoala de la Mănăstirea Strâmbului*

***și șapte poezii vechi*]²⁰⁶⁴**

de răposatul preot Gavriil Hango

Între scrisorile rămase de la iubitul meu părinte Ioan Hango, fost învățător și cantor în Măgoagea²⁰⁶⁵, repausat în anul 1910, în etate de 74 ani, am aflat șapte poezii vechi, scrise cu litere chirilice, toate din prima jumătate a secolului XIX. Autorul însă numai la una e cunoscut. Ele au ajuns în posesiunea tatălui meu prin anii 1850, de la un călugăr gr.-cat. român, cu numele Vasile Erdélyi de la mănăstirea Strâmbului din hotarul Chiueștilor, la care a învățat în pruncie ceva carte. Poeziile acestea, scrise

²⁰⁶⁰ *Ibidem.*

²⁰⁶¹ *Ibidem.*

²⁰⁶² *Ibidem.*

²⁰⁶³ *Ibidem.*

²⁰⁶⁴ *Ibidem*, pp. 49-50.

²⁰⁶⁵ [„În părțile Dejului”]. Cf.: „Transilvania”, XLV, 1914, nr. 10-12, 1 decembrie, p. 49.

fiecare separat pe câte o jumătate de coală în două coloane, au titlurile următoare:²⁰⁶⁶

1. *Părinți, mie mult cinstiți - Voiesc bine să trăiți.*
2. *Versul Petri.*
3. *Vers la moartea episcopului Ioan Bob.*
4. *Vers la moartea lui Vasile Ciacian.*
5. *Vers la moartea lui Teodor Muni.*
6. *Vers la moartea unui prunc de școală.*
7. *Vers la mort*²⁰⁶⁷.

Poezia 1. „Părinți, mie mult cinstiți”, este scrisă și subscrisă de însuși autorul ei: Paulet V. Vasilie, auditor theologiae, având datul: „Die 28 Octobris S. V. 1814”. Ea este o dedicație la adresa a doi călugări, care, probabil, la datul acesta au primit cinul monahal și numele călugăresc de Grigorie și Bonifațiu. Pe pagina a doua, unde se termină poezia, pe margine, se văd două subscrieri de aceeași mână: Basilius Erdélyi și [B. Bonifatius Erdélyi]²⁰⁶⁸ or.: D. B. M. Relig., de unde s-ar putea deduce, că poezia a fost dedicată însuși învățătorului tatălui meu, adecă lui Vasile Erdélyi, care s-ar fi călugărit la 28 octombrie 1814, schimbându-și numele de botez în Bonifaciu. Cine a fost celălalt călugăr, Grigorie, în lipsa de indicii, nu pot presupune. Din cuprinsul poeziei s-ar constata, că pe atunci mănăstirea călugărilor basiliți din Blaj eră în stagnare, și acum se

²⁰⁶⁶ „Transilvania”, XLV, 1914, nr. 10-12, 1 decembrie, p. 49.

²⁰⁶⁷ *Ibidem.*

²⁰⁶⁸ [„B. Bonifatius Erdélyi”]. Așa este consemnat în presa ardeleană: cu litera „t / ț”, nu „c ”; [„Bonifațiu”] = [„Bonifaciu”]. Cf: „Transilvania”, XLV, 1914, nr. 10-12, 1 decembrie, p. 49.

exprimă bucuria, că iar se deschide „a științelor cămară” și portul călugăresc se arată iară²⁰⁶⁹.

Poezia 2. Versul Petri, este scrisă pe dosul unei scrisori de examen în limba latină, care are datul 1808 și subscrierea elevului Georgius Moldovan; litera inițială „N” e desemnată în trei colori: negru, roșu și verde. Însăși poezia este o muștrare la adresa unui student cu numele Petru, care a părăsit școala chiar când era să treacă la filosofie, din cauza, „că nu-i mai plăcea cartea latinească, ci numai cea românească”; dar autorul necunoscut îl întreabă cu sarcasm: „Dar tu, Petre, ce-ai lucrat - Diacul cel lăudat? ”, și apoi îi spune, că acasă nu trebuiește; deci îl sfătuiește, ca să nu se lase de pagubă, de cheltuielile de până acum pe la școale, făcând astfel mare supărare mamei sale, căci, având și minte bună, ar fi păcat, — ci la toamnă să se întoarcă înapoi, scriindu-se la filosofie și sfârșind apoi și teologia. În manuscris poezia nu are titlu, iar eu i-am dat titlul acesta, după cum îl auzeam de la tatăl meu, când năcăjea cu ea, în glumă, pe un frate al meu cu numele Petru, băiat de școală²⁰⁷⁰.

Poezia 3. Vers la moartea episcopului Ioan Bob, este scrisă pe dosul unei scrisori de examen cu litere chirilice, fără dat, a elevului Papp Gregorius. La sfârșitul poeziei se află datul: Blaj, 2 octombrie 1830, adecă ziua morții episcopului Ioan Bob, care, precum se arată în text, ar fi murit după-amiazi. În poezie se amintesc și unele instituțiuni create de episcopul Ioan Bob. Autorul poeziei nu este cunoscut, iar titlul i l-am dat eu, după cuprinsul și datul poeziei, căci manuscrisul nu are titlu²⁰⁷¹.

²⁰⁶⁹ Ibidem.

²⁰⁷⁰ Ibidem, pp. 49-50.

²⁰⁷¹ Ibidem, p. 50.

Poezia 4. Vers la moartea lui Vasilie Ciacian, este scrisă pe dosul unei rugări în limba latină pentru ajutor, fără dat, adresată episcopului Bob ori Lemenyi de un anumit Bisantius Papp. Autorul poeziei nu e cunoscut. De interes în poezia aceasta este, că repausatul student își ia rămas bun de la colegii săi după categoriile de studiu din timpul său: retori, [h]umaniști, filosofi, principiști, gramatiști și minorparviști²⁰⁷².

Poezia 5. Vers la moartea lui Teoder Muni, este scrisă pe dosul unui „Contractus” în limba latină, încheiat între Petrus și Paulus, despre un împrumut de 600 fl. cu zălogirea unui pământ, având datul Balásfalvae, 31 - a Martii [31 martie], A. 1823 și subscrierea Basilius Mihályi; sigur, e exercițiul de stilistică al unui student cu numele acesta. Autorul poeziei nu e cunoscut²⁰⁷³.

Poezia 6. Vers la moartea unui prunc de școală, este scrisă pe dosul unui fragment de predică în limba latină, iar între șirele de la mijlocul strofei a șasea se află scris: „Athanasii Tohati mp. 2-i anni Humanistae, Anno 1834”. Autorul poeziei nu este cunoscut, iar titlul i l-am dat eu, după cuprins, căci în manuscris lipsește, fiind tăiată partea din sus a hârtiei pe care e scrisă²⁰⁷⁴.

Poezia 7. Vers la mort, este scrisă pe dosul unui „Supplex Libellus quo Ladislaus absolutus jam Philosophus et ad Theologiam non susceptus rogat suscipi”, cu indicarea anului 1824 și subscrierea unui anumit Demetrius Rátz, adresat episcopului Ioan Bob; sigur, și cererea aceasta este numai un exercițiu de stilistică. Nici autorul acestei poezii nu este cunoscut²⁰⁷⁵.

²⁰⁷² Ibidem.

²⁰⁷³ Ibidem.

²⁰⁷⁴ Ibidem.

²⁰⁷⁵ Ibidem.

Folclor

Balade populare²⁰⁷⁶

IX.

Toma Alimoș²⁰⁷⁷

Auzită de la Maria Nistor Zdrenghia din Sebeșel

În temniță

La Băița

Zace Toma d-Alimoș,

Voinic tânăr și frumos,

Nici mustețe nu-nfirară

Și-n temniță că-l băgară

Nouă ani că și-o robî,

Nime-n lume n-o-auzit.

Când nouă ani și-o-implinit,

Maică-sa c-o d-auzit,

Și la Toma că s-o dus

Și din grai așa i-o spus:

— Nu știu, Tomo-ai făcut rău,

Ori te-o bătut Dumnezeu;

Nu știu rele ai făcut,

²⁰⁷⁶ *Ibidem*, pp. 54-60.

²⁰⁷⁷ *Ibidem*, pp. 54-55; Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908, pp. 46-49; Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Republicii Socialiste România, București, 1979, p. 856.

Ori Dumnezeu te-o bătut.
Toma din grai îmi grăia:
— Maică, măiculeana mea,
De-ai făcut cuiva vr-un bine,
Fă și acuma cu mine:
Du-te tu la domni, fă bine,
Și te roagă pentru mine.
Maică-sa îl ascultă,
Cum zicea, așa făcea,
La domni în sus se ducea,
Cătră ei așa grăia:
— Domnilor [solgăbirauă] solgăbirăi,
Sloboziți-mi pe Toma,
Că nouă ani o robit,
Și-acum vremea i-o venit,
Vremea de căsătorit.
Domnii rău se încruntă,
Cătră ea așa grăia:
— Mergi, muiere, îndărăpt,
Că-ți slobod un glonț în piept!
Legea Tomii că-i făcută,
Că mâne pe prânzul mare,
Când ies domnii la schimbare,
Pe Toma-1 scot la pierzare.
Trei bărdași,
Din trei orașe,
Furcile i le gătesc

Și doi țapa i-o cioplesc!

Dacă auzea așa,

Ea rău că se spăimânta,

Și la Toma iar mergea

Și plângea,

Și îi spunea.

Iară Toma îi grăia:

— Maică, măiculeana mea,

Du-te tu la grajd în jos

Și-mi înșală murg frumos,

Înșală-l cu nouă șei

Și-nfrână-l cu nouă frâne

Și vină cu el la mine!

Maică-sa l-o ascultat,

Ea acasă c-o plecat,

Și murg sur o înșelat,

Și la Toma c-o plecat,

Murgu-odat-o rânchezat,

Și temnițele s-or spart.

Râncheză a doua oară,

Pe toți domnii să-i omoară,

Și toți robii că scăpară.

Iar domnii din grai grăia:

— Du-te, Tomo, sănătos,

C-așa ți-ai voit frumos.

— Eu mă duc, dar iară viu,

Că nouă ani am robî,

Sabia s-o ruginit;
Acum viu, s-o șurluiesc,
Și-n sânge s-o clătăresc.

X.

***Corbea haiducul*²⁰⁷⁸**

Auzită de la Gheorghe Zdrenghea din Sebeșel

Verde foaie ș-o lelea
Corbea o mumă-și-avea,
Ea la el că se ducea,
La Ștefan Vodă intra,
Cătră el așa grăia:
— Dare, Doamne Ștefan Vodă,
Ce mi-i Corbea vinovat,
De mi-l ți atât legat?
Ștefan-Vodă așa-mi zicea:
— Pe Corbea l-am logodit,
Iară c-o fată de crai,
Iară-ntr-un mijloc de plai:
Din săcure-i săcurită
Și din bardă-i bărduită
Și din teslă-i tesluită,
La capete-i ținuită.
Iar ei bine că-i părea

²⁰⁷⁸ „Transilvania”, XLV, 1914, nr. 10-12, 1 decembrie, pp. 55-57.

Și la Corbea se ducea.
Dară Corbea ce-mi zicea?
— Ce vii la mine râzând,
Ori te-or îmbunat cu ceva?
— Nu m-or îmbunat pe mine,
Că te-or îmbunat pe tine.
C-o zis, că te-o logodit,
Iară c-o fată de crai,
Iară-ntr-un mijloc de plai:
Din săcure-i săcurită
Și din bardă-i bărdășită
Și din teslă-i tesluită,
La capete-i țântuită.
Corbea trist că îmi râdea,
Cătră ea așa zicea:
— Poale lungi, cătrință scurtă,
Muiere nepricepută!
Aia nu-i nevasta mea,
Ci, maico, îi țapa mea,
În car' să mă puie-n ea.
Du-te tu, maico, acasă,
Și îmi scoală nouă sate,
Nouă sate
De pe baltă,
Șapte, opt,
De peste Olt,
Și județul mare tot.

Și scoate pe roibu-afară
Și vină la mine iară!
Ea acasă se ducea,
Nouă sate că scula,
Nouă sate de pe baltă,
Șapte, opt,
De peste Olt,
Și județu-ăl mare tot.
Și pe roibu' că-l prindea
Și afară că-l scotea,
De căpăstru că-l luă,
Drumul mare și-apucă,
Cu negustori se-ntâlnea,
Ce de la târg că venea,
Cătră ea așa zicea:
— Babă neagră și-nfocată,
Nu ți-e roibul de vânzare,
Să-ți dau galbini și parale?
De nu-ți trebă banii mei,
Să-ți dau herghelii de cai,
Să-ți dau, babă, până-n trii,
Să-ți dau, babă, până-n patru,
Să-ți dau, babă, până-n nouă,
Să ne dai pe roibul nouă.
Mută, surdă se făcea
Și drumul că și-l ținea,
La Ștefan Vodă ajungea.

Ștefan Vodă o vedea
Și lui bine că-i părea
Și din gur-așa-i zicea:
— Babă neagră și-nfocată,
Nu ți-i roibu' de vânzare,
Să-ți dau galbini și parale?
De nu-ți trebă banii mei,
Să-ți dau herghelii de cai,
Să-ți dau, babă, până-n trii,
Să-ți dau, babă, până-n patru,
Să-ți dau, babă, până-n nouă,
Să ne dai pe roibu' nouă.
— Dare, Doamne Ștefan-Vodă,
Nu mi-i roibu' de vânzare,
Ci mi-i roibu' de-nzestrare,
Să te-nzestrez, Măria Ta,
Ca să slobozi pe Corbea.
Iar lui bine că-i părea,
După Corbea trimetea
Și afară că-l scotea;
De bătrân ce îmi era,
Două barbe că avea:
Cu una se coperea
Și una și-o așternea.
Ștefan Vodă ce-mi făcea?
Doi bărbieri că aducea
Să mi-l radă haiducește,

Haiducește, chip domnește.
După ce se isprăvea,
Mumă-sa așa zicea:
— Dare, Doamne Ștefan Vodă,
Să îi dai Țoalele tale,
Să-mbuibe roibu' cu ele,
Să nu facă vreo ocară,
Vreo ocară,
Vreo mascară,
Să se ducă veste-n țară.
Ștefan Vodă ce făcea?
Țoale bune că-i dădea,
Corbea calu-ncăleca,
Îl plimba,
'L înfierbânta,
Mâna pe mă-sa punea,
Din dărăptu-i-o-arunca,
Peste zid că îmi sărea,
Și din gură-așa grăia:
— Dare, Doamne Ștefan Vodă,
Să mai rămâi sănătos,
Că la bună mân-am fost!
Vodă stă și cuvânta:
— Hoț viclean și blăstămat,
Mă lăasă gol, despoiat!

XI.

Mă dusei la ciobănie²⁰⁷⁹

Auzită de la Nicolae Filimon din comuna Sebeșel

— Mă dusei la ciobănie
C-o oiță ca o mie,
Și plecai cu ea la munte,
Să mă fac bogat de frunte,
Dar mă aflai păgubit,
Că toate le-am [călbejit].
Vândui piei bune și rele,
Cumpărai capre pe ele
Nădăjduind foarte tare,
Că m-oi face gazdă mare.
Plecai cu ele pe plai,
Nici merinde nu luai,
Făr-o coajă de mălai,
Uscată de nouă ai (ani).
Șezui jos și mi-o mâncai,
Cojița cea de mălai.
Până coaja se găta,
Caprele se depărta,
Dup-o coast-or apucat,

²⁰⁷⁹ *Ibidem*, pp. 57-58.

Și eu nu le-am mai aflat.
 Și căutând după ele,
 O, vai de zilele mele!
Mă-ntâlni-i cu văru' lup,
 Și zisei: măi lupe, vere,
Nu mi-ai văz' t caprele mele?
 El se făcea surd și mut,
 Parcă nu le-ar fi văzut.
 Dacă trânti-i bâta jos,
El spuse, că mi-le-o-ntors.
 — Ca să nu-ți fie bănat,
Știu că-ți place, ce-am lucrat:
 Pe costițe
 Tot osițe,
 Pe la stâni
 Tot căpățâni,
 Pin poloage
 Tot plotoage,
 Pe părauă
 Ciocărauă.
Cât îi dosu' după piatră,
Îs numai spinări de capră.

XII.

***Radu lui Busuioc*²⁰⁸⁰**

Auzită de la Gheorghe Zdrenghia din comuna Sebeșel

Pe culmița dealului
Merge muma Radului,
Tot plângând și suspinând
Și de Radu întrebând.
Și pe Radu că-l găsea
Și din gură-așa-i grăia:
— Radule, Răduțul maicii,
Lasă-te tu de hoție,
Să nu mori în pușcărie!
Și Radu c-așa-i zicea:
— Maică, măiculeana mea,
De hoții nu m-oi lăsa
Până capu-n sus mi-o sta!
Maică-sa c-așa-i zicea:
— Radule, Răduțule,
Al maicii drăguțule,
Lasă-te tu de furat,
Să nu mori tu d-împușcat
Și de iatagan tăiat!
— Maică, măiculeana mea!

²⁰⁸⁰ *Ibidem*, p. 58.

De furat nu m-oi lăsa,
Până capu-n sus mi-o sta.
Iar maică-sa-l blăstăma:
— Radule, Răduțul maicii,
Când în codru vei tuna,
Trei poteri de te-ar călca,
Trei poteri de trei laturi,
Să te taie bucături!
Radu din grai iar grăia:
— Maică, măiculeana mea,
Când am fost mai mort de beat,
Trei poteri că mi-am prădat,
Dar acuma că sunt treaz,
Nici la șapte nu mă las,
Că-s voinic cu comănac,
Verde ca frunza din fag,
Știu poterii ce să-i fac!
Nici vorba nu isprăvea,
Poteră că-l ocolea,
Harâmbașu-așa grăia:
— Stați, ficii, și dați cu foc,
Doar ne bate vr-un noroc
De la Radu Busuioc,
Tot în galbini să mă joc!
Radu sta și îi privea,
Cătră harâmbaș grăia:
— Harâmbaș al poterii,

Întoarceți potera-ndărăpt,
Să nu-ți dau un glonț în piept!
Mi-i milă de poterași,
Că le rămân copiii săraci.
Harâmbașul n-asculta,
Poterii poruncă da
Cu gloanțe în el să puște
Și la pământ să mi-l culce,
Dară Radu ce-mi făcea?
Gloanțele le sprijinea
Și-ndărăpt le trimetea,
Toată potera fugea.

XIII.

***Petru haiducul*²⁰⁸¹**

Auzită de la Gheorghe Zdrenghea din Sebeșel

Cine strigă, Doamne, strigă,
Cine strigă-n Țarigrad?
Strigă-nălțatu-mpărat:
— Copii, copilașii mei,
Care auziți,
Care n-auziți?
Să-mi aduceți iară mie,
Iar pe Petru, haiduc Petru,
Din munții Catrinului,
Din frunza Vișdeiului,
De la umbra teiului!
Nime-n lume nu s-afla,
Să facă fapta asta,
Numai trei [sarîi] de turci,
Tot călare pe cai murgi,
Cai cu coade înnodate,
Cu cioltare de bumbac,
Cum stă bine la băiat.
Culmea-n munte și-o lua,
La haiduc Petru mergea,

²⁰⁸¹ *Ibidem*, p. 59.

De departe, că-l vedea;
Când sufletul că-l sufla,
Vijdeiu-ncolo se da;
Când sufletul și-l trăgea,
Vijdeiul pe el venea.
Turcii tare se-grozea,
De departe că striga:
— Petre, Petre, haiduc Petre,
Dai-te nouă legat,
Ca să nu mergi vătămat?
El din gură-așa zicea
— Nu-s muiere cu bărbat,
Să mă dau vouă legat,
Sunt haiduc cu comănac!
De-oi scoate ăl ciobâltac,
Oi vedea ce-o să vă fac!
Dară de-ți fi învățați
Și de cineva mânați,
Haideți voi în-nentea mea,
Să nu zică cineva,
Că merg de frica cuiva!
Ei în-nente că mergea,
Iar el după ei pășea,
La-mpăratu se ducea.
Împărat când îl vedea,
Frigurile că-l prindea,
La haiduc Petru-mi bătea

Mustățile
Brațele,
Și părul călcâiele.
Petru către el zicea:
— Împărate
Înălțate,
De-ar fi lăsat Dumnezeu
Să-se taie capul tău,
Cum ți l-aș mai tăia eu!
Da-mpăratu așa zicea:
— Du-te, Petre-n haiducie,
De mine să nu-ți mai fie!

XIV.

Blesteme²⁰⁸²

Auzită de la Măria lui Nistor Zdrenghia, din Sebeșel

La mijloc de codru verde,
Un mic focușor se vede,
Lângă el cine-mi ședea?
Da un voinic potcovea
În sfânta Duminecă,
Cu potcoave de aramă,
Cu cuie de sârmă dalbă.
Mândra lui pe aci trecea
Și din grai așa grăia:
— Turc îmi ești,
Tătar îmi ești,
De tu murgul potcovești
În sfânta Duminecă
Cu potcoave de aramă,
Cu cuie de sârmă dalbă?
Bădiț', bădișorul meu,
Facă-se pe gândul meu,
Nu mi-ai merge d-așa mult,
Murgul ți se poticnească,
Sabia te sprijinească,

²⁰⁸² *Ibidem*, pp. 59-60.

Și așa rău să nu te taie,
Num-o mână ș-un picior
Ș-un picior cu șold cu tot!
El din grai așa grăia:
— Mândro, mândruleana mea,
Da tu cum te-ai îndurat,
De-așa rău m-ai blăstămat?
Că eu să mă fi-ndurat,
Mai rău te-aș fi blăstămat:
— Mândro, mândruleana mea,
Când ți-o fi lumea mai dragă,
Să-ți pice cosița-ntreagă;
Rupă-se mărelele,
Să le-aduni cu deștele;
Să-ți pice inelele,
Să te mănec rugile,
Ca pe min' gândurile!

XV.

***Ibovnica înșelată*²⁰⁸³**

Auzită de la Maria Nistor Zdrenghia din comuna Sebeșel

Sus în sus și mai în sus.
Sus în sus, pe râu în sus
Sunt trii căși nevăruite,
Cu șindrile-acoperite
Dară-n căși cine ședea?
O maică cu fie-sa.
Maică-sa din grai grăia,
Cătră fie-sa zicea:
— Nu știu, fiică, ce-i cu tine,
Că eu, fiică, tot lucrez,
Și tu, dragă, tot oftezi?
— Maico, pun mâna la piept,
Și, maico, ți-oi spune drept,
C-am avut un ibovnic,
Mândru, tânăr și voinic,
Și noi că ne-am înțeleș
Și eu, maică, l-am trimes,
La târgul Brașeului
După fir
De ibrișin,

²⁰⁸³ *Ibidem*, p. 60.

După sculuri de mătasă,
După marfă femeiască.
Și-acum veste mi-o sosit,
Că badiul mi-o poruncit,
Ca să mă duc să-l cunun.
Nu știu, duce-m-oi ori ba,
Ori mai rău l-oi blăstăma.
— Ba tu, fic-acum îndată
Frumușel tu mi te gată,
Și te du și îl cunună...
Pân-acuma ibovnică,
D-ici încolo nănășică.
Și dacă li-i cununa,
La masă vi-ți așeza,
Păharu-n mână-i lua
Și așa vei închina:
Să trăiești, fine, cu bine,
Să n-ajungi ziua de mâne;
Să trăiască și fina,
Să n-ajungă Sâmbăta...

Vasile Zdrenghea!

1916

[*Un poet poporal*]²⁰⁸⁴

*Crâncenul și îndelungatul război, ai cărui marturi suntem, a făcut și face o adâncă impresiune asupra poporului nostru. Dureroasa despărțire de casa părintească a sute de mii de ostași, suferințele îndurate pe câmpul de luptă și în spitale prin ținuturi depărtate, stingerea atâtor vieți tinere departe de aceia, pe care îi iubeau și care le-ar fi dat ultima mângâiere, — nu puteau trece fără urmă prin sufletul omului nostru din popor. Dimpotrivă, ele au fost adânc simțite și și-au aflat expresiunea și de astădată, ca și în trecut, în cântece duioase, în doine mișcătoare, simple ca formă, dar puternic simțite în toată simplitatea lor*²⁰⁸⁵.

*Diferite broșuri, tipărite de la începutul războiului încoace, ne-au și adus la cunoștință câteva crâmpie din noul capitol al poeziei noastre populare. Între acestea sunt și două cărțile tipărite la librăria Ciurcu din Brașov și intitulate: una „**Dorul soldatului**” și a doua „**Patima războiului**”, al căror autor știe să-și dea la iveală simțirile sale cu o deosebită îndemânare, astfel, că versurile lui, credem, că sunt vrednice a fi cunoscute în cercuri mai largi*²⁰⁸⁶.

*Poetul poporal, care a alcătuit versurile din aceste două cărțile, este caporalul **Cristofor Purecel de la Reg 24 de Honvezi**, sau, cum zice el însuși despre sine la sfârșitul broșurii „**Dorul soldatului**”:*

²⁰⁸⁴ Idem, XLVII, 1916, nr. 1-6, 1 iulie, pp. 65-71.

²⁰⁸⁵ Ibidem, p. 65.

²⁰⁸⁶ Ibidem.

Frunză verde arțaraș
Sunt scrise de-un căprăraș,
De un tânăr copilaș.
Frunză verde stejerel
De Cristofor Purecel.
Foaie verde măgheran
Din satul Zagonbărcan,
Foaie verde măruț sec
Comitatul Haromsec²⁰⁸⁷.

Tânărul caporal (acum în vârstă de 23 ani) povestește în aceste versuri, cum a fost luat ca soldat chiar la începutul mobilizării, cum după instrucție de două luni a fost trimis pe câmpul de luptă, cum s-a luptat în trei rânduri, în câmpiile Galiției și în munții Carpați, fiind în toate trei rândurile rănit, mai întâi la o mână și apoi la amândouă picioarele, cum după aceea, vindecându-se, se pregătește a merge pentru a patra oară, pentru apărarea țării; descrie apoi greutățile și crânceniile războiului, lăudând vitejia flăcăilor noștri și blăstămând pe dușmanul fără milă; arată, în sfârșit, greutatea despărțirii de cei de acasă, dorul de mamă și de surori, jalea soldatului cu copiii, jalea soldatului fecior, a mamelor și a fetelor, plânge tinerețea petrecută în greutăți și în primejdii, și sfârșește cu înmormântarea soldatului pe câmpul de luptă²⁰⁸⁸.

²⁰⁸⁷ *Ibidem.*

²⁰⁸⁸ *Ibidem*, pp. 65-66.

*Dar să-l lăsăm pe tânărul flăcău să vorbească el însuși, ca astfel să ne putem încredința despre talentul lui poetic. **Plecarea la război, lupta cea dintâi și cauzele războiului el le povestește astfel:***

Frunzuliță stejerel,
Când am plecat în rezel,
M-am dus vesel, plin de foc,
Ca la nuntă ori la joc.
Nimica nu socoteam,
Nici în seamă nu băgăm
Și nici frică nu aveam,
La rău nu mă cugetam!
Dar într-o zi pe-nserat,
Când a venit un granat,
Lângă mine-a explodat,
Vai, cum m-am mai speriat!
Atunci văzui că nu-i glumă,
Vin granatele și sună,
Și văzui că-s în rezel...
Cum oi mai scăpa din el?
În toate zilele-n foc,
Rast nu mai aveam de loc!
Și eram ca vai de noi,
Tot prin neauă și noroi!
În munți mari și foarte-nalți,
La care le zice Carpați.
Stând o lună și mai bine,
Mă topisem, vai de mine.

Într-a șasea săptămână
M-a pușcat rusu' prin mână,
Mănuța pe lângă cot
Și-am scăpat viu și nu mort.
Frunzuliță matostat,
Eu atuncea am strigat:
Vino, soațe, vino, dragă,
Și mâna stângă mi-o leagă !
Frunzuliță ca iarba
Atunci soțu-mi răspundea:
Nu pot veni, soțule,
Mi-s rupte picioarele!
Frunză verde de gherghină
Altu-i rănit prin inimă.
El striga cât îl [lua] gura:
Vino, soțule, de-a fuga,
Ori împușcă-mă să mor,
Ori ajută-mi să mă scol!
Unul se văita de-o mână,
Iară altul de inimă;
Unu-i pușcat prin picioare,
Altul capul nu-l mai are.
Că să fii cât de voinic,
În rezel este copil mic;
Și mulți, înalți cât un munte,
Erau cu sudori pe frunte.
Mulți nu cred în Dumnezeu-

Pe unii i-am văzut eu:
Când granatele veneau,
Șopcuța din cap își luau,
Sfânta cruce își făceau,
La Dumnezeu se rugau,
Să le scape lor viața,
Să-i poată gusta dulceața!
Toată lumea ar vrea pace,
Dară nu avem ce face,
Că ne-a bătut Dumnezeu,
Că s-a răit lumea rău;
Frați cu frați se învrăjbeau,
Pe Dumnezeu suduiau;
Se învrăjbeau frați cu frați,
Ba și veri, ba și cumnați;
Dar acum să vadă bine
Și copilul de trei zile,
Și să creadă-n Dumnezeu,
Că, vai, ne-a bătut prea rău!²⁰⁸⁹

Rănit în spital, el se adresează către mama mult iubită și-i glăsuiește:

Frunzuliță fag înalt,
Mamă, rău m-ai blestemat,
De trei ori să fii pușcat,

²⁰⁸⁹ *Ibidem*, pp. 66-67.

Să trăiesc prin țări străine,
Prin spital, ca vai de mine!
Frunză verde ca iarba
Maică, măiculița mea,
Prea m-ai blestemat cu foc,
N-am avut nici un noroc.
Și m-ai blestemat Lunea,
Să umblu toată lumea;
Și m-ai blestemat Marțea,
Rea să-mi fie viața;
M-ai blestemat Miercurea,
Să-mi fie viața rea;
Și m-ai blestemat și Joia
Ca la cuc să-mi fie voia,
El n-are țară aleasă,
Eu n-am sigură viață;
Cucul n-are țară lină,
Iar a mea e tot străină.
Vinerea m-ai blestemat,
De trei ori să fiu pușcat
Și să mor prin țări streine,
Să n-am pe nimeni cu mine,
Și să rămân dezgropat,
Negătit și nescăldat.
Să mă scalde ploile,
Mă gătească florile,
Să mă-ngroape frunzele,

Să-mi cânte tunurile!
Vinerea este zi mare,
Și m-ai blestemat prea tare.
M-ai blestemat Sâmbăta,
Când mi-a fi dragă lumea,
S-o las, să plec la rezel,
Când voi fi mai tinerel.
M-ai blestemat Dumineca,
Când țineau popii slujba.
M-ai blestemat prea urât,
Mai bin' nu m-ai fi născut.
Grumazul să mi-l fi rupt,
N-aș fi așa amărât!²⁰⁹⁰

***Dorul de casa părintească îl frământă, străinătatea i se pare neagră,
vorbind astfel despre dânsa:***

Frunzuliță de mălin,
De când sunt pe-aici strein,
Pelin beau, pelin mănânc,
Pe pelin seara mă culc,
Și pământul care-l calc,
Nici acela nu mi-e drag.
Frunză verde și-o alună
Bat-o de țară străină,
Nici apa din ea nu-i bună!

²⁰⁹⁰ *Ibidem*, p. 67.

Dulce-i zahărul și mierea,
Dar pe-aici i-amar ca fierea;
Bună-i berea, bun e vinul,
Da-s amare ca pelinul!
Fie pânea cât de bună,
Tot e rea-n țară străină!
Fie pânea cât de rea,
E mai bună-n țara ta!²⁰⁹¹

***Tot de pe patul de suferințe el se îndreaptă către cuc și trimite veste celor
de acasă:***

Frunză verde de răsură,
Cuculeț cu pană sură,
Nu-mi cânta-n țară străină,
Unde nimic nu m-alină!
Vin' la mine și m-ascultă,
Că am să-ți dau o poruncă.
Frunză verde de colie,
Cuculeț, pasăre vie,
Bunul Dumnezeu te ție,
Zboară din țară streină
La mama ce tot suspină
Și îmbună-i inima,
Spune-i de mine ceva.
Spune-i, că zac în spital

²⁰⁹¹ *Ibidem.*

În Galiția, la hotar,
La hotarul rusului,
Și de mine bine nu-i!
Dar măicuții să nu-i spui...
Frunză verde trei căline,
Ci să-i spui că o duc bine,
Ca omul prin țări streine,
Trăiesc de astăzi pe mâne.
Și să te duci, cucule,
Multe ți-ar fi zilele,
Ca mulți ani tu să trăiești,
Mulți oameni să veselești,
Să mergi tu la maica mea,
S-o veselești și pe ea!
Du-i ceva veste de mine,
Spune-i să nu mai suspine.
Frunzuliță lemn dubit,
Te rog, spune-i negreșit,
Că de-o afla c-am murit
N-o mai duce nici ea mult!²⁰⁹²

Și purtat de un gând trist, urmează astfel:

Frunzuliță de pe Olt,
Când o auzi că-s mort,
Să se ducă la preot,

²⁰⁹² *Ibidem*, pp. 67-68.

Șapte popi slujbă să-mi ție,
Toată lumea să mă știe,
Că i-am fost drag din pruncie.
Frunză verde de cireș,
Și hainele țivilești
La feciori să le-mpărțești.
Frunzuliță trei cucute,
Și la a mele drăguțe
Să le cumpere cătrințe.
Frunză verde trei smicele,
Că tinerețele mele
Nu le-am petrecut cu ele.
Frunză verde trei căline,
Cârpele-or fi amintire
Și și-or aminti de mine.
Frunzuliță brad înalt,
Când vor pune cârpa-n cap,
Atunci vor plânge cu drag.
Spune-i mami, cucule,
Să-și lase lucrurile,
Lucru de-o lună de zile,
Și să vină pâ'n' la mine,
Să ia drumul de-a lungu',
Spitalele de-a rându',
Că de mine va afla
Tocmai în Galiția,
În spital pe pat zăcând,

De la inimă oftând.
Să mă vadă unde zac,
Cu soarta cum mă împac;
Ce pâne amară mânc,
Și pe perini cum mă culc²⁰⁹³.

În „Patima războiului”, aducându-și aminte de plecarea sa de acasă și de greutatea despărțirii de cei mai scumpi ai săi, el se adresează trenului și-l blastă:

— Trenule, n-ai avea parte
De șinele de sub roate;
Mânce-ți roatele rugina,
Precum uliul găina!
Și doi ani vine ca mâne,
Duce trenu-n toate zile,
Precum m-a dus și pe mine.
A dus tot omul din sat,
Și tânăr și însurat,
Satele-au rămas pustii,
Numai femei și copii,
N-au nici cui se jelui,
Căci și sfânta mănăstire,
Goală-i de doi ani de zile;
Au rămas strănile goale,
Numai numele pe ele.
Dar sărmane mumele

²⁰⁹³ *Ibidem*, p. 68.

Când le vede numele,
Le curge lacrămele.
De-atâta dor și amar
Plâng și preoții-n altar²⁰⁹⁴.

Jalea soldatului însurat și cu copii o arată astfel:

Frunzuliță de pe vii
Sunt om bătrân cu copii,
Și sunt chemat la rezbel,
Ca și-un fecior tinerel.
Cu mult dor și cu urgie
Mi-am lăsat a mea soție
Și-am plecat la bătlie.
Nu mi-e așa greu de mine,
Că voi muri azi ori mâne,
Dar mi-e milă de soție,
C-a rămas acas' pustie,
Și mi-e milă de pruncuți,
C-au rămas fără tăicuț,
Și toți-mi sunt mititei,
Cine va griji de ei?
Căci copilul fără tată
N-are milă niciodată²⁰⁹⁵.

²⁰⁹⁴ *Ibidem*.

²⁰⁹⁵ *Ibidem*, p. 69.

Iar flăcăul tânăr glăsuiește cu durere:

Frunzuliță ruptă-n zece
Fost-ai, lume, și te-ai trece,
Și eu n-am putut petrece.
Când eră ca să-mi petrec,
Mi-a vint poruncă să plec,
Și porunca-i foarte grea,
Lăsați scumpă țara mea.
Când de-acasă am plecat
Eram numai un băiat,
Multe amărâte zile
M-a îmbătrânit, vai de mine,
De zile sunt ca băiat,
Dar de cap multe mi-a dat.
Stau de multe ori pe loc
Și la Dumnezeu mă rog,
Să puie iar pace-n lume,
Lumea să nu mai suspine²⁰⁹⁶.

La rândul ei, biata mamă, părăsită, își plânge durerea cu următoarele cuvinte:

Frunzuliță și-o alună
Din a mea o casă plină,
Vai, rămas-am singurea
Ca-n [galiță] pasărea!
Vai, sărmane de mume,

²⁰⁹⁶ *Ibidem.*

Cum vor fi să nu suspine,
Căci din trei, patru feciori,
 Au rămas făr' ajutor
De când de-acas' au plecat,
 De ei nimic n-au aflat.
Vede un soldat pe cale,
Merge-a-și face întrebare,
Nimeni nu le poate spune,
 Dorul să le mai aline.
Plâng mamele pe la porți
După copii, după soți²⁰⁹⁷.

Iar despre fetițele lăsate acasă în jale zice:

Frunzuliță de mohor
Plâng fetițele cu dor
După dragi iubiții lor,
Căci de mult s-au despărțit,
Nici nu s-au mai întâlnit.
Unde două se-ntâlnesc,
Amar plâng, se jeluiesc,
Căci ai noștri iubiți dulci,
Toți la oaste ni sunt duși,
 Ale noastre tinerețe
Cu cine le-om ști petrece?
Cu cine le-am petrecut

²⁰⁹⁷ *Ibidem.*

O fi-ngropat în pământ,
Nu-s morți de zile sfârșite,
Ci de săbii ascuțite²⁰⁹⁸.

Și aducându-și aminte de toate aceste ființe iubite, exclamă:

Frunzuliță ș-o alună,
Sărmană inimă bună,
Te-ai topit ca o lumină,
Ca o lumină de seu,
Care arde tot mereu.
Inimă cu doruri multe,
Topește-te și te rupe,
Că prea multe doruri duci,
Te topești și te usuci;
Că și de oțel de-ai fi,
Tot te-ai rupe și-ai muri.
De-ai fi, inimă, de piatră,
Caută să te rupi odată,
Trebui să te rupi, să mori,
De-atâta jale și dor.
Inimă supărăcioasă,
Ce să-ți dau, să fii voioasă?
— De mi-ai da bunul lumii
Voioasă tot nu pot fi!...
Pace, pace mult dorită,
Tare ești îndelungată;

²⁰⁹⁸ *Ibidem.*

Toată lumea te așteaptă,
Ca să mai sosești odată,
Dară nici cum nu sosești,
Mai departe te lungești!²⁰⁹⁹

Tinerețea petrecută în greutate și suferințe și-o plânge cu duioșie:

Tinerețe c-ale mele
Nu se poate-n lume grele,
Tinerețe ce-am avut
Cu amar le-am petrecut,
Cu amar și cu oftat,
Foarte greu pentr-un băiat!
Tinerețele de-acum
Le petreci plângând pe drum.
Dară vina nu-i din ele,
Ci-am născut în ceasuri grele.
Nu-i de vină măicuța,
Mi-a fost rea ursitoarea.
Ursitoare, Ursitoare,
De-aș pune mâna pe tine.
Nu te-aș mai lăsa cu zile.
Că la toți le-ai făcut parte,
Dar mie nici o dreptate!
Doamne, la ce m-ai lăsat,
Dacă noroc nu mi-ai dat?

²⁰⁹⁹ *Ibidem*, pp. 69-70.

Zilele să mi le iai,
Sau norocul să mi-l dai!
Decât zile amărâte,
Mai bine dă, Doamne, o moarte!
Nu știu, soarta mi-a fost rea,
Sau m-a blestemat maica,
Sau eu noroc n-am avut,
Sau Dumnezeu m-a bătut!
La ce-am mai născut în lume,
Că n-am avut nici un bine?
Cine-a împărțit binele,
Scurtă-i, Doamne, zilele
Și-i strică măsurile,
Că nu are măsuri bune,
Sau m-a înșelat pe mine:
La altul a dat prea mult,
Ș-a mea parte s-a pierdut!
Cine-a împărțit norocul,
Arde-l, Doamne, cu focul!
Năcazul cin' l-a-mpărțit,
Fie-i moartea de cuțit!
De necaz și de urât
Prea multă parte-am avut.
Ce folos d-a mea viață,
C-o petrec făr' de dulceață?
Ce folos de astă lume,
Dacă n-o petrec cu bine?

Ce folos că-s tinerel
Ș-acuma plec la rezbel?
O petrec tot cu amar,
Trăiesc numai în zadar²¹⁰⁰.

În sfârșit moartea și înmormântarea soldatului pe câmpul de luptă le descrie în chipul următor:

Frunză verde de cucută,
Vai de cine moare-n luptă,
Că-n cea mai din urmă oară,
Când trage omul să moară,
N-are pe nimeni cu sine,
Durerea să o aline;
Când îi iese sufletul,
Sub el plânge pământul.
În loc de perină, are
[Tornistărul] în spinare;
În loc de sfântă lumină
Moare cu pușca în mână;
În loc de părinți și frați,
Frunzele de pe copaci;
În loc de privighetori
Sunt pietrele munților;
În loc de preot a cânta,
Pușcă rusul cu pușca;

²¹⁰⁰ *Ibidem*, p. 70.

În loc de mormânt cu flori,
Într-o groapă cinci feciori,
Și îl scaldă ploile,
Îl gătește florile,
Îl plâng păsăruicile²¹⁰¹.

***Dar cu toate acestea, când e chemat pentru a patra oară în luptă,
după ce fusese rănit în trei rânduri, voinicul ostaș nu se dă înapoi, ci
dându-și seamă de datoria sa către țară, zice:***

Zilele ca visul trec,
Iar vine ordin să plec,
Și plec de unde-am venit
A treia oară rănit.
Sosește ordinul iară
Să plec și a patra oară.
Cu dor mare, cu necaz,
Țara iară că mi-o las;
Dar trebuie să luptăm,
Țara să ne-o apărăm,
E silit tot omu-n țară,
Pentru scumpa moșioară,
Să nu se deie supus,
Până îi stă capul sus...²¹⁰²

²¹⁰¹ *Ibidem.*

²¹⁰² *Ibidem*, p. 71.

*Să trăiești, voinice Cristifon, și Dumnezeu să te întoarcă cu bine acasă, ca, după ani de suferințe și de lupte, să poți cântă tot așa de frumos bucuria revederii!*²¹⁰³

Cetitorul!

[Două aniversări]²¹⁰⁴

- Gheorghe Șincai și Andrei Mureșanu -

Viitorul neamului său îl umple de teamă și îndoieli. El (Andrei Mureșanu, n.n.) vede în jurul său un popor îngenunchiat și umilit, care și-a uitat de trecutul strălucit, de virtuțile strămoșilor, și acum geme în robie și în întunec (poeziile: „Un suspin” și „La muza mea”). Numai arareori, ca în „Glasul unui Român”, se smulge el din aceste gânduri negre și, recâștigându-și încrederea în viitorul neamului, exclamă:

De tace omenimea, va da glas stânca-n munte

Și apele un vuiet, prin ton nepomenit:

Nu mai e timp s-apuie un gen, ce-a mers în frunte

La toată năvălirea, ce țara copleșit.

.....

Nu mai e timp s-apuie o viță strălucită,

Ce-a dat în zeci de secol din sânul său eroi!

De-a și supus-o soarta a fi nefericită,

Răsară-i însă steaua, și scapă din nevoi!²¹⁰⁵

²¹⁰³ *Ibidem.*

²¹⁰⁴ *Idem*, XLVII, 1916, nr. 7-12, 1 decembrie, p. 8.

²¹⁰⁵ *Ibidem.*

Zilele mari făcuse dintr-o dată din Andreiu Mureșanu un poet mare. Cu glas de arhanghel se îndreaptă el către neamul său amorțit, strigându-i: „Deșteaptă-te, Române, din somnul cel de moarte!” El trezește în amintirea contemporanilor săi gloria de odinioară și caută să le întărească încrederea în sine, provocându-i să privească în jurul lor și să vadă, „cum stau ca brazii-n munte voinici sute de mii”. Le revocă apoi în memorie numele bărbatilor mari, ce au ieșit din sânul neamului românesc, și arătându-le, ce așteaptă de la ei în acele momente grele patria lor, rostește puternica imprecațiune:

De fulgere să piară, de trăsnet și pucioasă
Oricare s-ar retrage din gloriosul loc,
Când *Patria* sa mamă cu inima duioasă
Va cere ca să trecem prin sabie și foc!²¹⁰⁶

Aruncându-și apoi ochii și asupra celorlalte ținuturi locuite de români și văzând pericolul de care sunt amenințate, exclamă:

N-ajunse iataganul barbarei semilune,
A căruia plăgi fatale și azi le mai simțim:
Acum se vâra cruntă în vetrele străbune,
Dar martor ne e Domnul, că vii nu o primim!²¹⁰⁷

²¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 9.

²¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 10.

[Poezia populară și școala]²¹⁰⁸

de Victor Stanciu

Poeziile populare sunt supuse și ele schimbărilor continue. Cum se schimbă părerile și fața lumii, așa se schimbă și ele. În scheletul conservator al metrului rămân cuvinte, întorsături drăguțe și sentimente, pe care nu le poate nimici vremea distructivă, dar cu vremea suferă și ele atâtea schimbări, încât nu mai au nici aroma, nici frumusețea, nici poezia de mai înainte:

...Și cum vin cu drum de fier

Toate cântecele pier²¹⁰⁹.

Se poate oare descrie mai frumos Oceanul Atlantic, decât cum îl găsim în multe poezii populare, în care emigrații Americii descriu călătoriile lor pe bordul vapoarelor lui Missler? În aceste, poezii marea e descrisă astfel, încât să o înțeleagă în același fel și cei de acasă. Și cu toate acestea, găsi-vom oare un singur manual de Geografie sau carte de cetire, în care la descrieri să fie pus un singur vers popular de acest fel? Deși nu găsim o descriere mai frumoasă decât aceasta:

Și sub ceriul fără soare

Mișcă marea ca-n vârtoare

Armăsari cât casele,

Vai, săraci vapoarele

²¹⁰⁸ *Ibidem*, pp. 85-86.

²¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 85.

Cum se leagănă atunci,
Parcă ar fi coji de nuci.
Și sub ceriul fără stele
Mii și mii de gânduri grele,
C-am lăsat pământ uscat
Pentru ăst vifor turbat,
Cam lăsat tată și mamă
Pentru ape fără seamă.
Și sub ceriul fără lună
Vânturile se adună,
Apele să biciuiască
Și pe noi să ne oprească,
Nimeni să nu-l poată trece,
Și pe noi să ne înece²¹¹⁰.

Poeziile vechi, rămase până acum necolectate, ar trebui să le adunăm, până când impresiile noi, ce le dau evenimentele din urmă vieții poporului, nu le modifică sau chiar nimicesc cu totul. Dacă nu se vor colecta acum, vor dispărea cu totul, căci lupta descrisă prin versurile:

Paloșul îmi răsucea
Și capul îi reteza²¹¹¹,
va trebui să facă loc poeziei de astăzi, când:
Pușca țipă, tunul bate
Tot șrapnele și granate.

²¹¹⁰ *Ibidem*, pp. 85-86.

²¹¹¹ *Ibidem*, p. 85.

Și cum vin așa turbate,
Pe mulți îi culcă pe spate
Vai de mine, ce-i pe-aici!
Plinu-i câmpul de voinici;
În tot șanțul patru-cinci.
Cad feciorii cu grămada,
Cum cade iarna zăpada²¹¹².

²¹¹² *Ibidem*, p. 86.

1920

[*Către cei chemați*]²¹¹³

Voi sunteți frați de-o limbă și de-o lege
Ci hulă numai vă rostește gura.
Ce Domnul porunci ca să se lege,
Lăsați acuma să dezlege ura.

Orbiți, voi nu vedeți făptura hâdă
A vechiului dușman ce stă la pândă,
Cum a pornit cu hohote să râdă
Că-i înlesniți dorita lui izbândă.
Dar nu spre hulă grea vă dete darul
Cel dătător de viață și lumină,
Când el vă puse să-i păziți altarul
La care un popor întreg se-nchină!

Colo-n bisericuța depărtată,
Așteaptă credincioșii în tăcere...
De-o rază li-i privirea însetată,
Iar inima de-o caldă mângâiere.

²¹¹³ Idem, LI, 1920, nr. 1, mai, p. 1.

Și cum se stinge zvonul de cântare,
E liniște... și-n pragul ușii sfinte,
Cel așteptat de toți acum răsare,
Cerească rouă-i picură-n cuvinte...

O, nu-i lăsați zadarnic să aștepte
Vestirea zilei drepte de răsplată,
Privirea lor o faceți să se-ndrepte
Spre zarea de lumină ce s-arată.

Se va înălța atunci din nou altarul
Pe câmp întins, supt bolta de lumină,
În juru-i mii și mii v-așteaptă harul
Și într-un gând, în fața lui se-nchină!

Ion Borgia!

[Sonet]²¹¹⁴

Sunt zile-ntregi și nopți când nu tresare
Nici cea mai mică frunză, — când gândești
C-a împietrit pe ramuri la ferești
Și nopți sunt iar și zile, când îți pare

Că stau afar' platanii de povești
Ori cântă lin vreun cântec. — Sunt arare,
Și nopți când plâng, când urlă cu turbare,
Se-ndoaie, gem, se zbat de te-ngrozești.

— Din geamul meu, cu vechiul parc vecin
I-am tot văzut — ș-asemeni picăturii
Ce-ți varsă-n piept, când acrul ei venin,

Când vinul sfânt al cuminecăturii,
Vărsatu-s-a și zbucium și senin
În sufletu-mi, din sufletul naturii.

Ecaterina Pitiș!

²¹¹⁴ *Ibidem*, p. 9.

[Cuvinte alese]²¹¹⁵

Orice țară care nu atinge nicăieri Marea, trăiește numai pe jumătate.

*

Frumusețea are o ciudată putere asupra inimii omului; îl ajută să treacă peste multe dureri, călăuzindu-l prin această „vale de lacrimi” către tainele lui Dumnezeu.

*

Când pe neprevestite dau de un strat de crini, care-și înalță mândra strălucire dintr-un pământ crepat și setos, parcă-mi vine să cad în genunchi și să mă închin Mânii aceleia Mari, care face astfel de minuni. În asemenea clipe, pare că deodată înțeleg taina adevărilor ascunse, care sunt îndeobște prea adânci, ca să le priceapă inimile omenești. În asemenea ceasuri nicio tristeță nu mai pare să însemne ceva, nădejdea răsare în triumf! chiar și mormintele își pierd groaza, și nesfârșita lui Dumnezeu milă se întinde ca o binecuvântare asupra pământului.

*

Suferința e învățătorul cel mare, și ca într-o vedenie limpede am simțit, că un popor, care a știut cum să sufere, are și dreptul la viață.

*

De aceea, o, țara mea, nu te gânde niciodată, care ți-au fost încercările, nici care pot să mai fie. Prin flacără trebuie să treacă oțelul înainte de a fi o bună sabie tare. Fie-ți nezguduită credința și susține-ți

²¹¹⁵ *Ibidem*, p. 18.

speranța; mai mare ești prin suferințele tale și prin felul cum le-ai purtat, mai vrednică ești de biruință.

*

Sufletele eroilor noștri morți și-au făcut drum spre faimă; izbânda pă-mântească n-are înțeles decât numai dacă cinstea puterii stă înaltă ca o culme²¹¹⁶.

*

Nu vărsați lacrimi pe mormintele eroilor, ci slăviți-i, ca faima lor să rămână în veșnicia legendelor²¹¹⁷.

Maria, Regina României!

*

Un popor nu poate exista fără armată, fără ierarhie, fără respect de autorități, fără disciplină sufletească²¹¹⁸.

G. Le Bon!

²¹¹⁶ *Ibidem.*

²¹¹⁷ *Ibidem*, p. 8.

²¹¹⁸ *Ibidem*, p. 37.

[De vorbă cu un tanc...]²¹¹⁹

de Ilie Marin

Pe „Place de La Concorde”, spre Tuileries,
Pe piața unde ghilotina
Scăldatu-și-a cuțitul sclipitor
De atâtea ori
În sânge fumegând de muritori
M-am întâlnit odată,
În fapt de seară,
Cu-un tanc german...
Era și dânsul prizonier,
Ca zecile și sutele de frați,
Mici, mari,
Pe „Calea triumfală” răsfirați:
Trofee din război...

De tanc-ul mastodont m-am apropiat
Și mâna pe catene-i mi-am plimbat.
„Vreau să trăiesc”, atunci tanc-ul mi-a spus,
Căci luase grai, cu guri de Cerberus.
Cum? Vrei de-acu să mai trăiești?
Cu gura-ți moarte să-mpărțești?
Au n-ai avut destul de secerat

²¹¹⁹ Ibidem, pp. 38-42.

În lanul omenesc și — scelerat —
Nu te-ai plimbat — destul împlătoșat,
Printre cei vii?!
L-am întrebat.
La „Invalizi”! — joc de copii
De-acu-nainte ai să-mi fii!

„O, nu, te-nșeli”! strigat-a tanc-ul și rânjea,
Tu încă nu cunoști puterea mea!
Auzi, la „Invalizi”?! la fiare vechi!
Copil ce-mi ești! Te-aș prinde de urechi!
Eu am tăria de ciclop
Și, orice-mi spui, tot eu am să te-ngrop!

Au să-ți domnească gurile spurcate
Și să-și omoare fratele pe frate,
Voiești să zici, și de acu-nainte?
Tanc-ul râdea: Da! n-ați învățat minte!

Tăria mea prostia voastră este,
O veche și cu mare tâlc poveste!
Pe ce lume trăiești ? Cu capu-n nori?
Nu ți-am boscorodit de-atâtea ori,
Că singur eu de stăpânesc pământul!
Nu mi-ai crezut, naivule, cuvântul!
Ei bine, eu dărâm clădirea!
Un obelisc ți-arată rătăcirea.

De Luksor povestește monolitul
 Și hieroglificele-i zenitul
 Al unui rege de prin Egipt
 Le cântă — cât de fals profet!
 De Napoleon ai auzit?
El — marele-mi aliat, mi-e încuscrit! —
 A văduvit ruinele tebane
 De piatra de la Luksor și avane
 Și crâncene ciocniri avut-a el!
 Nu-i vorbă, față de-astăzi, mititel,
 Un mirmidonic joc de spadă
Față de ce-am dat lumii eu să vadă!

 Și-acu privește: lupte-n Egipt,
 Pe steagul verde al lui Mahomed!
 Pe steagul sfânt, creștin, Cruciații
 Se-ncaier', păgânește, zeci de nații!
 La Rivoli, la Moscova, Beresina
 Învinge Napoleon și-1 paște vina...
Ca-n Jena, la Sedan îi luptă — urmașii
 Și-apoi vin eu, să-nving înaintașii,
 Cu platoșele-mi grele, de hoplit,
 Cu râsul meu, ce-i zici: rânjit,
Dar mult mi-e drag, purces din pieptul meu,
 Căci țăcănitul de-armă mi-e credeu!
 Cu avioane și mitraliere,
 De toate câte fantezia-ți cere,!

Așa jucat-am horele și sârba
Pe tine poate să te-apuce scârba!
La Reims, Verdun, pe „Calea Damelor”.
La Mărășești și „Țara fagilor”,
Eu, mastodont, abia gătam cu jocul.
Mărturisesc: m-a urmărit norocul!

*

Acum trăim războiul cu mașina!
Tanc-ul râdea: A voastră-i vina!
Voi vă mâncați, cumiții, între-olaltă!
O, filosof, ce-ai fost la școala-naltă!
Au nu vezi tu în germene războiul
Când oamenii la pace-i taie croiul?
Lovești din nou — ca altul să lovească —
Strivești din nou — ca celălalt să strivească —
Ții mâna pumn și-aștepți cuvânt de frate.
Ce gânduri și ce fapte deșuchate!
Îmi pare bine de-astă socoteală,
Căci pescuiesc mai bine-n turbureală!
A! te pricep! tu cauți în omenire!
Un rost, un fir de Ariadnă, o menire!
Te zbuciumi, zi și noapte, scrii și tremuri,
Ca să cuprinzi ce-au fost într-alte vremuri
Și să găsești la viața-vă busolă.
Eu nu-ți vorbesc nicicând în hiperbolă!
Ți-o spun, așa, cu-ntreaga mea cruzime:
Să afle crugul lumii nu e nime!

Sunt numai Eu, Eu singur stăpânesc

Și toate-n fața mea pălesc...

Ruinele-n Cartago-s încuscite

Cu cele de la Reims — iubite!

Și câtă vreme om a să trăiască

Cu mine are să se năvăască!...

*

Mi s-a părut atuncea că dispare

Din fața mea și tanc și monolit

Și că — hidos, din iaduri — îmi apare

Întruchiparea Răului Cumplit

Ardea privirea-i din orbite!

Și-n urma lui vedeam, strivite,

Călcate în picioare de călău,

Flori albe și curate! Tot ce-i rău.

Tot ce-i murdar, cu aspru, greu miros

Se-mbrățișa păgân — iar jos,

Îngenunchiat sub fier de ghilotină,

Zăcea cel osândit fără de vină.

*

Oricât ai fi de sfidător,

Mi-am ridicat eu glasul spre himeră,

Nu vreau vreo grație să-ți implor,

Căci sufletul meu *speră*.

Speranța mea tu n-o cuprinzi,

Nicicând n-o vei cuprinde.

În fieru-ți crud te reoglinzi
Și el te va și vinde!

Atâta sânge cât a curs
Spălat-a vechi păcate
Le-am ispășit. Al vremii curs
Vrea timpuri împăcate.

Simțesc cum alte vremuri vin,
Mai bune, mai senine,
Împart la ramuri de măslin,
Așa mă lupt cu tine!

Și de-oi cădea — să cad! — dar cred!
O moarte tot mi-e dată!
Sunt fericit să fiu aed
De-o lume împăcată'!

*

Te-nșeli, strigat-a tanc-ul, ca nebun.
Ascultă-mă acu ce-ți spun!
Sfidez cu talpa-mi groasă omenirea!
Tu n-ai să-mi vezi vreodată răstignirea!
Eu nu sunt mort, dorm numai, plictisit!
În pieptu-mi port
Venin de voi sortit
Să răspândească-n frații voștri pieirea
Aceasta-mi e pe veci de veci menirea!

Vai și-amar!

De cel ce mă trezește iar...

*

Cum stam așa — un zumzet de copii

Am auzit, din parc, din Tuilerii

Ei se jucau, neștiutori de mâine,

Nu cunoșteau ei goana după pâine,

Nu pricepeau ce tanc-ul mi-a vorbit

Ei se jucau, și-n ochiul fericit

Al unuia din ei, privind cu dor,

Voiam răspunsul pentru viitor...

Bărbia-i între degete mi-am dus

Și mie însumi întrebări mi-am pus:

Sunt ochii-aceștia blânzi, curați,

Sortiți s-arunce fulgere-ntre frați?

Să mistuie și ei, în vâlvătaie?

Ca să se-nchidă-apoi — pe câmpul de bătaie?

E gura asta de copil,

Cu zâmbetul șagalnic de April,

Chemată-n viitorul apropiat

Cum trebuie — să-nvețe — la mușcat?

Sunt creierii din capul ăst zglobiu

Meniți ca să frământa, ca-n sicriu

Sau în țărână să aducă frați,

Și mame și surori, copii și tați?

De *asta e* menirea ta, copile,

Eu nu-ți doresc, ți-o spun pe față, zile!
De n-ai pricepe să refaci ce-i rău,
De n-ai jertfi din chiar sângele tău
Ruinele hidoase să dispară
Și viața nouă să [i]zbucnească iară,
O viață nouă, tainic primenită,
Cu sângele din inimi omenești călită,
De-aș ști că-i germenul trădării-n tine,
Că ești un fiu de-al [iesmei] ce-ți aține
Cărările, ca tank-ul blăstămat
Fără de umbră de păcat,
Așa — cum ești — acu, încă în fașă
Ți-aș gătui pornirea-ți pătimașă.

Am luat copilul, blând, în brațe
L-am sărutat pe păr, pe față
Și să zâmbesc puterile-mi încord
Tanc-ul rânjește: „*Place de la Discorde!*”

Ilie Marin, 1919!²¹²⁰

²¹²⁰ *Ibidem.*

[Regina alfabetului de aur]²¹²¹

Fenelon, în cartea sa „Educațiunea fetelor”, care înseamnă o nouă epo-că în istoria creșterii femeilor, arată ce importanță pedagogică are istoria biblică, și, la sfârșit, reproduce din „Cartea Pildelor” (cap. 31 v. 10-31) lauda femeii, cunoscută în toată lumea, din așa-numitul „alfabet de aur”. E un fel de „cântarea cântărilor” despre valoarea și virtutea femeii, care se începe cu versul:

Unde se află o femeie harnică?

Decât mărgăritarul mai mare este prețul ei²¹²².

Peste tot icoana mamei lui Lamuel ne prezintă cinci trăsături esențiale, cinci ideale regali ale femeilor și anume: devotament credincios familiei sale (v. 10-12, 23, 28), voie de lucru (13-19, 22, 24-25), simț social de iubire față cu servitorimea și sărăcimea (15, 20-21, 27), cultură sufletească (26) și temere de Dumnezeu (29-30)²¹²³.

Cântarea începe astfel:

10. O femeie harnică unde vei afla,

Mai mult decât mărgăritare pentru ea vei da.

11. Inima soțului ei în ea se poate încrede

Și pentru ea nicicând el vreun câștig n-a pierde.

²¹²¹ *Ibidem*, pp. 46-57.

²¹²² *Ibidem*, p. 46.

²¹²³ *Ibidem*, p. 48.

12. Ea totdeauna numai bine, rău însă niciodată
îi va face soțului iubit, viața ei chiar toată²¹²⁴.

Pe lângă grija câștigului material harnica mamă a casei se îngrijește și de bunurile ideale, morale, ale familiei sale. În grija credincioasă a soțului său, ea năzuiește, cât atârnă de ea, să îndepărteze orice rău de la bărbatul său. Ea tot numai bine, rău însă niciodată nu îi face soțului iubit, viața ei chiar toată. În versurile ce urmează mai târziu ne spune cum adaugă ea cinste și vază casei sale și cât sunt de mândri de ea fiii și soțul ei, și se felicită înaintea lumii, că au o astfel de mama, o astfel de soție:

Bărbatul e-n cinste, când iese la poartă,
La sfat cu aceia ce grija țării poartă **(23)**
Fiii săi mândri cu urări i se-nchină,
Iar bărbatu-i vesel laude-i îmbină. **(38)**²¹²⁵.

E activă harnica femeie și în economia de câmp și în lucratul viilor, o activitate aceasta, care nu profana mâinile principilor pe atunci, cum nu era profanare nici cârja de păstor de turmă. — Chiar și lucrări de economie exterioară, cum e cumpărarea vreunui pământ, plantarea unei vii, le conduce ea, nu bărbatul ei. Nu că doară el ar fi la război sau pe mare; el e ocupat cu afacerile guvernământului: de sfat cu aceia ce grija țării poartă (23). Am putea-o picta, în colori, pe această mult silitoare Martă, după cum ni se prezintă în schițări de colori vii în versurile ce urmează:

²¹²⁴ *Ibidem.*

²¹²⁵ *Ibidem*, p. 49.

13. Ea își îngrijește cânepa și lâna
Și de hărnicie nu-i mai stă-n loc mâna.
14. Asemenea este corabiei de mare,
Ea-și aduce hrană din orice depărtare.
15. Se trezește încă până ce e noapte
Și dă de mâncare slugilor ei toate.
16. Ea vede-o moșie și-o cumpără-ndată
Chiar și ei își face din câștig, pe plată.
17. Cu tărie multă brâul și-l încinge
Și la lucru zornic brațele își frânge.
18. Ea-și dă bine seamă, că-i merg bine toate,
Candela nu-și stinge pân' târziu în noapte.
19. Ea-și ia furca-n mână si fuiorul toarce,
Degetele-i repezi fusul îl întoarce²¹²⁶.

În al treilea rând ea este animată de voie bună de lucru, „Și la lucru zornic (am putea zice dornic) brațele își frânge”. Ea are servitorime multă și trăiește în condițiile materiale a unei bune stări, astfel dară nu e silită la lucru pentru a-și câștiga pâinea de toate zilele. Ea lucră, deci, și prelungește până în noapte târziu timpul de lucru, din curată dragoste de lucru. Pentru ea lucrul nu e plagă, ci o plăcere. Pare că Schiller în „Clopotul” său din cântarea biblică a împrumutat lauda femeii casnice, când zice:

Înlăuntru direge
Cuvioasa găzdoaică,
A copiilor mamă

²¹²⁶ *Ibidem*, pp. 50-51.

Stăpână-nțeleaptă

Ea casa îndreaptă

La toate-n tocmeală,

Le dă poleială

Și n-are hodină²¹²⁷.

Ea n-a lucrat mânată de poftă de câștig, pentru a-și umplea sacii și săculeții în dauna altora. Din prisoseala secerișului ei, de pe câmpuri, ce o adună în șurile sale, ea își dă bucuros zeciuiala sa săracilor lipsiți. Ea nu e roaba egoismului, ci e învățăceaua carității sociale, care totdeauna are mână deschisă pentru cei sărmani:

20. Bucuros dă milă bieți săracilor,

Iar celor lipsiți le dă ajutor.

21. Pe-ai săi nici când de frig nu și-i teme,

Căci ea toți căsenii-i îmbracă la vreme.

22. Ea-și țese covoare din pănură dură

Și se-mbracă mândru în in și purpură.

23 Bărbatu-i e-n cinste, când iese la poartă,

De sfat cu aceia ce grija țării poartă.

24. Pânză multă țese și brâcile-ntinde

Și le vinde acelor, care le știu vinde.

25. Tărie, frumsețe, o-mbracă frumos

Și la viitoru-i privește voios²¹²⁸.

²¹²⁷ *Ibidem*, p. 52.

²¹²⁸ *Ibidem*, p. 53.

Al patrulea ideal regal al femeii virtuose este cultura sufletului. E caracteristic pentru alfabetul de aur, că cultura sufletească e pomenită, nu ca un capital personal, e parte, încuiat într-un scrin secret, pentru propria gustare, ci ca un capital cu curs public, spre folosul de obște al oamenilor. Nu numai cânepa și lâna, ci și bunurile vieții sufletești, trebuie date mai departe, trebuie puse în cursul învățării publice. Învățăceaua carității slujește și lucrărilor sufletești ale milostiviri făcându-se învățătoarea celor neștiutori, sfătuitoarea celor fără sfat, îndreptătoarea pe calea cea bună a celor rătăciți:

26. Ea-și deschide rostul cu vorbă-nțeleaptă

Blândă învățătură dă celor ce așteaptă.

27. Cu trezie multă casa-și priveghează

Dulce-și mănă pânea, ca cei ce lucrează.

28. Fiii săi cei mândri cu urări se-nchină,

Iar bărbatu-i vesel laude-i îmbină²¹²⁹.

*

Ea-și deschide rostul cu vorbă-nțeleaptă

Blânda-nvățătură dă celor ce-așteaptă²¹³⁰.

Al cincilea ideal al alfabetului de aur este frica Domnului, sau ca să traducem modern expresiunea aceasta biblică: religiozitatea, evlavia. Mărgăritarul de femeie, pe lângă toate silințele ei de Martă a vechimii, n-a uitat aceasta „una” care trebuiește, și cu evlavia ei a pus cununa vieții sale. La ideea aceasta se înalță și însuflețirea lirică a poetului; ceea ce se

²¹²⁹ *Ibidem*, p. 54.

²¹³⁰ *Ibidem*, p. 55.

vede din faptul că acum o grăiește, dea-dreptul cu „tu” în a doua persoană, pe când până aci a vorbit de ea ca de o a treia persoană. El vrea direct să o salute și să o felicite:

29. Femei multe-n lume mult bine-au făcut

Tu însă pe toate chiar le-ai întrecut

30. Farmecul înșală, frumusețea-i trecătoare

Femeia cuvioasă statornic e-n onoare.

31. Dați-i ce se cade, că din al ei dați,

Iar faptele-i bune-n porți le lăudați!

*

Farmecul înșală, frumusețea-i trecătoare,

Femeia evlavioasă rămâne în onoare²¹³¹.

²¹³¹ *Ibidem*, p. 57.

**[*Testamentul Reginei – Mame*]²¹³²
(„Cartea Pildelor”, cap. 31, v. 2-9)**

2. Ce să-ți spun eu Ție, Fiul meu iubit?
Ce să-ți zic eu Ție, al rugilor dorit?
3. Nu-ți prăda puterea ta pentru muieri,
Și, ca să pierzi regii, nu prăda averi.
4. Lamuel, să nu dai regilor, tu, vin,
Beție unde este, secrete nu se țin.
5. Căci de beau vin regii uită a judeca,
Ori schimbă legea, sărmanilor contra.
6. Mai bine dă să bee celui ce-i întristat,
Dă vin celui ce este de griji întunecat.
7. Bând ei o să-și uite al inimii amar;
Durerile să-și mai uite gustând câte-un pahar
8. Deschide gura ta pentru cei ce-s slabi și muți
Fă bună judecată celor ce sunt căzuți.
9. Deschideți rostul tău spre dreapta judecată
Săracilor câștigă și fă-le drept răsplată.

Dr. E. Dăianu!

²¹³² *Ibidem*, p. 58.

[Romanță]²¹³³

Întinsu-mi-am arcul spre cer, cu temei
Zburat-a săgeata, dar unde s-a dus
Nu știu, căci avântu-i a dus-o mai sus
Ca raza cea slabă a ochilor mei.

Zvârlit-am în noapte o dulce cântare
Și dânsa zburat-a, dar unde s-a dus
Nu știu. Cine poate să prindă din zare
O stea care pică și-un cântec apus!

Târziu într-o floare, înfipt l-am găsit,
Săgeata ce-n voie lăsat-am să zboare...
Iar cântecul dulce dormea liniștit,
În inima unei femei visătoare!

Cincinat Pavelescu, Cluj, 1920!

²¹³³ *Ibidem.*

[Expresii și citate]²¹³⁴

E o dovadă de slăbiciunea judecății noastre, dacă recomandăm un lucru pentru raritatea, noutatea sau chiar dificultatea sa, iar nu pentru bună-tatea și valoarea sa internă.

[Montaigne]

*

Nu sunt nici constituțiunile, nici flotele, nici armatele care dau cheagul unei națiuni și formează mărimea ei. Adevărata sa putere e idealul său. Putere nevăzută, creatoare de lucruri văzute, el conduce sufletele. Un popor înaintează veacuri, voind să atingă un ideal, și recade în barbarie, când l-a pierdut.

[G. Le Bon]

*

Nimic nu-i frumos ca adevărul.

[Montaigne]

²¹³⁴ *Ibidem*, p. 61.

[În așteptare...]²¹³⁵

E primăvară pe câmpii.
În rămurele de scumpii
Sunt freamăte și melodii
Te-aștept... aștept... și nu mai vii
Tu, sfântă Întrupare !...

E-atâta farmec prin grădini
Plutesc mirosuri dulci de crini,
De trandafiri și de iasmini
Și-n tei stufoși de floare plini
E cântec și chemare...

Mă arde-n suflet dor nespus
Mă uit pe drum în jos și-n sus
La răsărit și la apus
Și-aștept... aștept cu gândul dus
Avânt iubirii Tale.

.....

Aș vrea s-aud pe munți tunând
Cuprinsurile-nfiorând
Pe plaiuri „Pui de lei” luptând
Toți într-un suflet și-ntr-un gând

²¹³⁵ *Ibidem*, pp. 62-63.

În zornet și urale.

Și Feți-frumoși se văd în zori
Cu steaguri mândre trei colori
Cum se reped învingători...
Eu să le ies în drum cu flori
Când soarele învie.

Și să-ngenunchi în sfânt delir
Cum îngenunchi sub patrafir...
Pe cel dintâi Erou din șir
Să mi-l sărut ca pe-un potir
La sfânta Liturghie.

.....

Te-aștept... și-năbușit de dor
Pe mâni cătuși... pe guri zăvor
Te-așteaptă-ntregul meu popor
Să-l scapi de chin omorător
Tu, dulce Românie!...

Aurelia Pop,
la 1916!

[Câteva păreri]²¹³⁶

Dezrobiți femeia! Căci prin chemarea la îndatoriri înalte și grele se va schimba caracterul ei copilăros și răsfățat, pentru binele omenirii.

*

Dezrobiți femeia! Căci prin contribuirea ei la viața politică omenirea se va apropia de idealul păcii. O mamă nu va hotărî niciodată să-și trimită copilul la moarte.

*

Femeia eroină e o legendă. Femeia e blândă și chibzuită în cumpăna mare a vieții. Întotdeauna altruistă. A suferit dând viață, și are pentru cultul ei comori nebănuite până acum.

*

Femeia își iubește copilul mai mult decât bărbatul. Iubirea e puterea, geniul creator a tuturor virtuților. Atunci? De ce vreți să înăbușiți geniul femeii?

*

Când femeia va fi deplin stăpână pe viața ei și va avea și răspunderea ei, vor fi mai puțini bărbați galanți și mai puține femei întreținute, dar mai multe mame conștiente și energice.

*

Nu cereți drepturi pentru femei intelectuale, ci mai ales pentru cele din popor. Nicio femeie nu-i îndreptățită și chinuită de barbaria moravurilor fals legitimate ca țăranca română. Lucrează alături de bărbat

²¹³⁶ *Ibidem*, p. 63.

la câmp, în casă singură, fără îndurare nesocotită acolo unde trebuie să se țină seamă de inteligența ei.

Constanța Hodoș!

[Cugetări]²¹³⁷

Pe coastele Olimpului un măgar păștea de ici, de colo câte-un firicel de iarbă... Ca o ciocârlie de lumină, ce-și scutură aripile de rouă, luceafărul se ridică încet deasupra muchilor de stânci...

Eră în zori.

Dobitocul se opri deodată cu ochii ținți spre răsărit unde vedea zburând spre înălțimi un cal Înaripat...: Pegasus...

Măgarul se simțea așa de aproape de lăcașul zeilor. Îl ispitea gândul: de ce nu ar putea ajunge și el în cuibul celor veșnici?...

Și cum i se părea, că luceafărul îl cheamă, el începu să-și miște în fâlfâiri superbe urechile, ce-i atârnav lungi și greoaie spre pământ.

Credea că-s aripi...

*

Câinele are simțul mirosului cu mult mai dezvoltat decât al omului. Dar n-am văzut încă niciun câine mirosind... flori...

[Lucian Blaga]

²¹³⁷ *Ibidem*, p. 64.

[Studii botanice în Câmpia Ardealului.

***Cum se naște stepa?]*²¹³⁸**

Primele plante ce se ivesc pe terenele noi sunt:

Salvia verticillata

Salvia transsilvanica, cu frunzele ei albtomentease pe dos, și adesea

Salvia hybrida

Centaurea spinulosa

Centaurei micrantha

Andropogon Ischaemum

Astragalus onobrychis²¹³⁹

*

Astragalus monspessulamus

Teucrium chamaedrys

Euphorbia Gerardiana

Artemisia absinthium

Linaria genistifolia

Falcaria vulgaris

Melilotus officinalis

Campanula sibirica

Cirsium furiens, lanceolatum²¹⁴⁰

*

²¹³⁸ *Ibidem*, pp. 76-80.

²¹³⁹ *Ibidem*, p. 77.

²¹⁴⁰ *Ibidem*.

Sălbaticii fii ai stepelor, veniți în goana vântului, oțeliți în arșița soarelui de vară și în gerul lung al iernilor, se iau la luptă crâncenă. Unii dintre primii stăpâni sunt bătuți — Salvia transsilvanica nu se prea poate menține într-o stepă sau rozor mai compact — și noii stăpâni se ridică în noua câmpie:

Verbascum phoeniceum, nigrum, Lychnitis

Crambe tatarica, aspera

Adonis vernabis și wolgensis

Dorycnium herbaceum

Linum flavum și hirsutum²¹⁴¹

*

Salvia nutans

Iurinca transsilvanica

Stipa capillata, Tirsia

Festuca vaginata

Koeleria glauca

Dictamnus albus²¹⁴²

Specii mai rare:

Goniolimon tataricum

Centaurea ruthenica, trinervia

Nepeta ucrainica

Serratula Wolffi²¹⁴³

Prof. Dr. Alex. Borza!

²¹⁴¹ *Ibidem*, p. 78.

²¹⁴² *Ibidem*.

²¹⁴³ *Ibidem*.

[Cugetări]²¹⁴⁴

*A căuta pretutindeni ce este mai avantajos, e nedemn de om liber și
nobil²¹⁴⁵.*

[Aristotel]

*

*Căci nu e rău
Mai rău ca anarhia: dărâmă statele,
Pustii ce lasă casele, iar oștilor
Le sparge lanțurile de război; pe când
Supunerea e paza cetățenilor²¹⁴⁶.*

*

Căci de la pilda rea se-nvață tot ce-i rău²¹⁴⁷.

[Sofocle]!

²¹⁴⁴ *Ibidem*, p. 82.

²¹⁴⁵ *Ibidem*.

²¹⁴⁶ *Ibidem*, p. 98.

²¹⁴⁷ *Ibidem*.

[Ca un războinic...]²¹⁴⁸

Ca un războinic orb, fără picioare,
Ce-aude-n depărtări amețitoare,
Pe pusta fără de hotare
Un corn prelung sunând,
Chemând
În oarba noapte-n care moare,
Cu inima, cu trupul sângerând,
Mă răsucesc, mă sting cu fiecare gând,
Delirând
În frigurile marilor ispite,
Cu nostalgia
De noi cetăți și de pământuri cucerite...

A. Cotruș!

[Cugetări]²¹⁴⁹

Omul rău e pierdere prin partea sa bună, omul bun prin partea sa rea.

*

Păstrează-ți emoțiunile pentru lucrurile care le merită.

[Titu Maiorescu]

²¹⁴⁸ *Ibidem*, p. 103.

²¹⁴⁹ *Ibidem*, p. 105.

[Cuvântul]²¹⁵⁰

de Alexandru Vlahuță

Voi, căror vi s-a dat solia sfântă
De preoți ai acestei mari puteri,
Voi, în al căror suflet se frământă
Întunecate valuri de dureri

Și gânduri de-un întreg popor gândite
Nu duceți minunatul vostru dar
Ofrandă mâinilor nelegiuite,
Ci, ca pe sfânta masă din altar

A împărtășirii taină preacurată,
Așa cuvântul să vi-l pregătiți
Ca mii de inimi la un fel să bată,
Și miilor de veacuri să vorbești.

²¹⁵⁰ *Ibidem*, pp. 111-112.

[Cărți românești]²¹⁵¹

**[I. U. Soricu, „Doinele mele din zile de luptă”,
Ediția a doua, Tipografia „Libertatea”, Orăștie, 1919,
Format 8°, 166 p.]²¹⁵²**

Înțelegem, deci, jalea și mâhnirea românilor ardeleni, care văzând, că frații lor liberi, în primul avânt războinic, nefiind pregătiți de ajuns, nu i-au putut libera, suspină cu amar:

Cântă, dragă, pui de cuc,
Să te-ascult și să mă duc,
C-așteptarăm de-nzadar
Frați de sânge la hotar,
Cerul să-l însenineze
Piscurile să reteze,
Munții 'nalți să-i prăbușească
Focul să ni-l potolească²¹⁵³.

Înțelegem și durerea și nenorocirea marilor căpitani din 1848, Iancu și Axente, care, dându-și seamă ce vișor năprasnic se apropie, ies din morminte și se amestecă între cei vii:

²¹⁵¹ *Ibidem*, pp. 113-116.

²¹⁵² *Ibidem*, pp. 115-116.

²¹⁵³ *Ibidem*, p. 115.

Pe dealul Feleacului
Iese umbra Iancului
Și jelește și se plânge
Că Ardealu-i plin de sânge²¹⁵⁴.

Și:

Pe la Blaj, peste morminte,
Iese umbra lui Axinte
Și suspină-năbușit
Că Ardealu-i tot cernit²¹⁵⁵.

*Cu totul altfel sunt doinele „dintre Carpați și Prut”. În ele vezi,
îndată la început, elanul cu care Țara-mamă pornește spre dezrobirea
fiilor ei de peste vechile hotare:*

Bădișor, frumos pandur,
L-aș opri și nu mă-ndur,
C-avem lacrimi de plătit
Și dușmani de răvășit
Și-avem țara sfâșiată,
Sânge curs fără răsplată²¹⁵⁶.

*Mama română, conștie de dreptatea cauzei noastre, își adoarme copilașul
cu versuri ca acestea din „Doină de leagăn”:*

Astăzi Vodă la hotare
Pune zid și stăvilare,

²¹⁵⁴ *Ibidem.*

²¹⁵⁵ *Ibidem.*

²¹⁵⁶ *Ibidem.*

Și cu el e Dumnezeu
Și voinici ca tatăl tău.
Puiu mamei, nani, nani,
Că n-o fi cum vor dușmanii²¹⁵⁷.

*Însăși coarba, atât de lacomă altfel de mortăciuni, nu vrea să-și
hrănească puii cu hoiturile nemților, de teamă să nu și-i otrăvească:*

Că sunt nemții veninați,
De blestem amar legați.
Că n-au luptat voinicește,
Ci lovire tâlhărește,
Nu în luptători voinici.
Ci-n femei și copii mici,
Nu-n cetăți cu zidul tare,
Ci în sfintele altare.
Și la suflet ticălos
E și leșul veninos.
De le-oi da din leș de hoți,
Or să-mi moară puii toți...²¹⁵⁸

*Nu-i mirare, deci, dacă nu numai ostașii viteazului Moșoiu, ajuns
erou de epopee, ori ai căpitanului Serafim, ci oricare tânăr luptător român
putea să zică cu deplină încredere:*

²¹⁵⁷ *Ibidem.*

²¹⁵⁸ *Ibidem*, p. 116.

Țară mică, tare neam,
Două brațe tari mai am,
Și mai am, în tânăr piept,
Suflet credincios și drept.
Vie iadu-ntreg de-acum
N-o să mă oprească-n drum,
Până n-oi aprinde-n zare
Sfântul biruinței soare²¹⁵⁹.

*Și l-au aprins. Adevărat că unii au rămas pentru totdeauna pe valea
Cașinului, la Oituz, pe Răchitaș ori sus pe Șușița, dar cei mai mulți s-au
întors acasă biruitori și împodobiți cu flori. Niciunul însă nu-i atât de
mândru ca bădișorul, care vine la mândra:*

...drept
Cu bujor frumos în piept.
Nu-i bujor adevărat,
Da-i de sânge închegat,
Nu-i bujor de pe poiană.
Da-i bujor frumos de rană²¹⁶⁰.

*Nu știi cum, dar parcă-ți crește inima, văzând cum simte și prețuiește și
fata română vitejia fără seamăn a soldatului nostru. Ea cântă:*

Vine badea de la luptă,
Trandafir frumos,

²¹⁵⁹ *Ibidem.*

²¹⁶⁰ *Ibidem.*

Cu cămașa toată ruptă,
Trandafir frumos.
E ruptă de vânt și ploaie
Garofița mea

Și de gloanțe din bătaie
Garofița mea.
Las' să vie sănătos,
Trandafir frumos,
C-astăzi țeș și mâne cos,
Trandafir frumos.
Și-am să cos să mi-l îmbrac,
Garofița mea,
Să mi-l port iarăși pe plac,
Garofița mea²¹⁶¹.

Verax!

²¹⁶¹ *Ibidem.*

[Imn]²¹⁶²

Tu, ce-ai lăsat această dimineață,
De zi de vară caldă și senină,
Spre *Tine* cată, *Ție* ți se-nchină,
Tot ce-n cuprins chemat-ai la viață.

Ca fumul din cădelniți legănate,
Se-nalță, un prinos de mulțumire,
Miresmele din mii și mii potire
De flori de *Tine* darnic sămănate.

Slăvindu-te p e *Tine*-n câmp răsună
Departe și voioasă azi cântarea
Românului ce-și vede-mbelșugarea
Și-n snopi de aur spicele adună.

Prin *Tine*-i tot ce este. Unde nu ești,
Nu-i rod, nu-i cântec, nu-i miros de floare,
Putere, *Tu*, de viață dătătoare,
Tu ești lumina și iubirea *Tu* ești.

Ion Borgia!

²¹⁶² Idem, LI, 1920, nr. 2, iunie p. 1.

[*Cei patru*]²¹⁶³

poveste

de Octavian Prie

I

Eram unul ca altul — nici mai mari, nici mai mici, rotunzi la față, deschiși la păr, numai ochii ne erau de colori deosebite, îmbrăcămintea încă ne era la fel, ba pălărie, papuci căpătăm deodată cu toții, pe o formă, de la același maestru. Pe uliță, habar n-aveam de nime, lumea nu ne interesa, eram totdeauna ocupați cu noi. Aveam poveștile, învățăturile noastre, credințele, bucuriile, supărările noastre. Altcum numai cu trupul eram la școală, sufletul ne era departe peste o creastă de pădure, la care priveam după-amiezi întregi din vârful dealului Gușteriții. Lumea, care ne vedea consecvent laolaltă, ne zicea „Cei patru”.

Îndată ce ne-au dat vacanță, n-am mai așteptat ziua de mâne, care era zi de târg și când trebuiau să vină după noi, ca să mergem de sărbători acasă.

— Ce să mai stăm până mâne, când putem merge și pe jos ?

— Numai să nu spuneți cuiva. Dacă ne aude gazda apoi nu ne lasă. Să tăceți tăcerea peștelui și la un ceas ne întâlnim cu toții la Stanciu...

Pe șesul Cibinului un vânt subțire ne sufla din coaste și zăpadă mărunță, ca făina de boltă ne lovește în obraz.

— Nici bâte nu ne-am luat și în pădurea Cornățelului ne mai poate ieși lupul în drum. Până acolo înserăm.

²¹⁶³ *Ibidem*, pp. 3-9.

— Bravo, răspunserăm toți deodată și săream de bucurie, că o să ne întâlnim și cu lupu'.

Își umflă fiecare pieptul, își scutură capul și s-ar fi uitat de la o înălțime uriașă la vecinul său, dacă nu am fi fost toți cât mușinoaiele. Căci cel mai mare dintre noi era de opt ani și cel mai mic de șapte. Ne slobozirăm pe câmp către un zăvoi, unde sălcii bătrâne, cu răchiți răzlețe dormitau deasupra câmpului alb, fără margini. Ne tăiarăm fiecare câte o bâță și pornirăm apoi pe drum înainte. Nici nu am fi observat, că astfel înarmați am devenit o oaste înfricoșată, dacă cel dintâi trecător nu și-ar fi oprit carul în drum și s-a uitat cu spaimă la noi.

— Dar unde vă duceți, mări copii?

Se uită holbat la fiecare, neînțelegând rostul unei călătorii de copii pe o vreme ca aceasta. D-apoi încă bâtele grele, lungi, pe care le strângeam cu mânuțele vinete și înghețate!

— Cum cutezați să ieșiți voi pe o vreme ca aceasta?

De-abia în treacăt i-am răspuns, fără să mai pierdem vremea cu vorbe deșarte, ceea ce îl făcu pe celălalt să-și vadă de drum, uitându-se mereu îndărăpt, dacă mergem mai departe ori ne întoarcem înapoi.

Vântul sufla tot mai înfricoșat și din ce urcam dealul fără sfârșit al Gușteriții, din aceea era mai rece, mai pătrunzător. Păpuții ne-au înghețat și păreau acum a fi de scânduri. Eram roșii la față, aproape să ne plesnească pielea fină, întinsă și subțire, iar vârful nasului fiecăruia sta să se aprindă de roșeață.

Începurăm a juca. Simți fiecare cum îi amorțise degetele în papuci, iar cu mâinile ne frecam urechile, obrazul, le frecam una pe cealaltă, numai să nu înghețe înainte de vreme. Fugeam pe drum înainte. Bătele le prinserăm sub-suoară și dam cu picioarele în pământ, cât numai puteam.

— *Ce surprindere va fi când deseară, mama va sta gata să mestece mămăliga și să aducă peștele în moare pe masă. Se va deschide ușa și voi intra...*

— *Nu mergem bine, măi copii, zise deodată unul, mergem ca oile și ne ostenim prea iute. Băgați de seamă, că până la Olt mai avem mult. Cu căruța e o cale de 3 ½ ceasuri și noi trebuie să mergem cel puțin cinci.*

— *Cântăm! Mergem pe cântec, răspunserăm ceilalți. Îndată și începurăm cu toții: Drum bun, drum bun, doba bate, drum bun, bravi români... La cele dintâi rime călcarăm mai românește, mai veni inima, vinele ni se încoardă, inima ne bate mai cu putere. Îndată veni pasul regulat, apăsător, capul, spinarea ni se obli și uitarăm iute de tot frigul și vântul, care pe aici începea să suie.*

Vezi la ce nu-ți ajută cântarea! Ce bine e apoi că fiecare și-a adus cu sine „Caietul de cântece”, la care, Doamne, mult am scris, cât eram laolaltă. La școală învățasem numai cântări nemțești. Melodia ne plăcea la toate, dar încolo nu mai înțelegeam nimic. Știam atât, că la tonul cutare avem să cântăm pe a, la celălalt pe i, dar, în sfârșit, nu vorba e lucru de căpetenie la cântare!

Cât ne-am bucurat apoi, când unul de pe a patra elementară știa și cântece românești, și încă de celea alese, cum se învăță prin școli, nu frunză verde și hai-hai, cum știi toți proștii de pe sate. Natural, că îndată ce am învățat câteva de aceste, ne-am cumpărat un caiet de cântări cu tăblii tari și rubricat. În toată Dumineca scriam cu scrisoarea noastră românească cum da Dumnezeu, cu priceperea noastră de copii, care din vorbele înalte înțelegeam numai jumătate, dar ne creștea inima, că vezi, și de la o școală nemțească vom duce acasă cântece noi, cum pe la noi nu

știe nime, cu români, cu război, frățietate, precum era plină lumea aceea fericită de după războiul cu turcii. Dar, deși nu înțelegeam tot ce se spune în cântec, simțeam, totuși, că e vorba de lucruri neobișnuite, care face să ne clocote sângele, să ni se aprindă obrajii și înclește mânuțele acele mărunte, pe seama cărora viitorul păstrează lucruri deosebite.

— *Drum bun, drum bun.*

La drept vorbind, nici prin minte nu ne trece că acest „drum bun” este un salut, ce publicul însuflețit îl trimite soldaților viteji, apărători de țară. Nouă ni se părea că acest „drum bun” e introducere la cântare, care are tot atât de puțin înțeles, ca și când s-ar pune acolo. Brum-brum, ori Bum-bum, cum se obișnuiește a se introduce muzica militară. De frații români apoi, Doamne, cum ni se rupea inima, că trebuie să care în spinare un sac (ni-l închipuiam că e cu grâu) și pe deasupra și cu armele în mâni. Și totuși eram mândri, că vezi, românul săracul, deși e încărcat așa de grozav, cu sacul în spinare, totuși n-are habar. Nici în zi cu soare; nici pe ploaie, nici chiar prin ninsoare nu se teme — după cum nu ne temem noi aci.

— *O să vedeți cum se va bucura și dascălul cel bătrân, când i-om cânta cântările acestea.*

Trecurăm deodată la aceste cuvinte. Cu gândurile ne transportăm iară departe, peste muchea aceea de pădure, care acum .o zăream bine prin ceața tot mai rară a vecerniei. Un singur om nu se mai vedea. Câteva ciori se răzimbau într-un picior pe zăpada albă și păreau așa în nemișcare de o neobișnuită mărime. În mersul repede sub tactul marșului, uitasem de mult de frig, urechile, obrajii ne ardeau, iar degetele picioarelor se aflau în căldură și bine.

Pe marginea drumului ne oprirăm puțin, ca să ne (a)stâmpărăm foamea cu dărabul de pâine, ce nu uitase nici unul a și-l lua în buzunar, apoi pornirăm din nou: „Bravi ostași ai României...”

Păcat, că și cu această poezie eram numai jumătate în curat. Nu ne intra în cap, că de ce a trebuit să-l duca pe sârmanul soldat la război; unde este deja unul împotriva doi. Nu știam că la bătaie îi zice românește război și tocmai din motivul acesta ne era neexplicabil, că ce va face sârmanul ostaș la război, unde se află deja unul care — țese.

Mergeam acum mai domol, căci oboseala numai aici ni se lasă cu putere în picioare. Vântul a încetat a mai sufla, ninsoarea încă a trecut, iar la apus se ivi, la o spărtură de nori, soarele. Ca un glob uriaș de foc. Umbrele serii tremurau pe toate așezăturile și numai arborii mai ardeau poleiți de ultimele raze roșii ale soarelui, care apunea. Am ajuns la marginea pădurii, deodată cu seara. Aci ne închipuiam, că o săritură bună ne trebuie până acasă.

— Țineți acum bine bătele, băieți, că ne putem întâlni cu lupul. Aceasta ne dase acum iarăși prilej, ca să ne mai trezim din amorțeala în care ne cuprinsese oboseala drumului îndelungat. Pe calea pădurii nici o urmă de om pământean. Ici-colo brânci de mărime deosebită se pierdeau peste drum în hățișul de-a coaste.

— Să vină numai dacă îi sunt scumpe zilele.

Ridicarăm cu toții bătele în slavă. Păream așa patru pitici voinici, care am plecat la luptă cu zmeii. De lup chiar n-aveam habar Mai tare ne era frică de întunerec, de pricolici, de Necuratul și în teama aceasta a noastră ne făcurăm în ascuns câte o sfântă cruce. Dar de lup? Povesteam de el, ca de cânele vecinului. Ba dorea fiecare săi iasă înainte, să-i tragem o sfântă bătaie. Ce-au ști apoi spune acasă, cum s-ar uita cu toții la noi!

Așa ceva n-a făcut nici pădurarul, cu toate că el în pădure își petrece viața! Daseam câteva chiuituri prin pădurea bine cunoscută, pe unde, de atâtea ori umblarăm vara după bureți, dar numai glasul propriu venea rătăcit îndărăpt de prin văile răzlețe.

Frigul începu a se înăspri din nou, cerul se limpezi. Sclipeau miile de stele ca tot atâtea pietre scumpe pe deasupra. În văzduh tremura întunerecul străveziu, ca prins între lumina îndepărtată a cerului și între zăpada dalbă a pământului. Graiul ne era de mult scump, n-am mai cântat din vale și din ce ne apropiam de capătul pădurii, ne apropiam de casă. Când am ieșit din pădure, norocoși clipoceau sub noi luminile de prin ochiurile de ferești ale caselor cufundate. În întunerecul văii. Un sfânt cuvânt nu mai zicea nici unul. Acasă eram acum cu toată a noastră ființă, cu sufletul, care înainte tremura de emoție. În capul satului nu mai eram cei patru, era fiecare el cu inima deosebită, cu gândul lui la casa, ce numai nu răsărea dintre arborii [sulegeți?] și nemișcați din noapte. La despărțire de abia câte un ușor servus ne veni pe buze, apoi o luă care încătrău, târând bâta grea după el, adusă din hotarul Sibiului. Inima îmi bătea tare, cătam vorba, cum să încep, ce să zic? Cânele mă cunoscuse și veni să sară pe mine. Vedeam cum se uită cu toții de dinlăuntru către fereastră, (în)cercând să ghicească, că oara cine vine? Ușa se deschise. Am voit să zic ceva, dar lacrimile mă năpădiră deodată. Îmi prinsei fața cu mâinile și mă oprisem în mijlocul casei, suspinând cât numai puteam. Spaimă mare îi cuprinse pe toți. Mama mă prinse repede în brațe, începu și ea a plânge cu hohot. Un cuvânt nu putea rosti nime(ni). Într-un târziu numai îi veni mamei graiul și zise o ușoară muștrare către tata:

— *Ce lipsă ai avut tu să înstrăinezi copilul acesta așa de mititel?*²¹⁶⁴

II²¹⁶⁵

Ce altcum eram, când la Anul Nou al nemților am plecat îndărăt! Ghemuiți cu toții într-o sanie îngustă; îmboldoriți în cojoace și straie, numai ochii ne mai sclipeau de sub căciula mare, trasă adânc pe cap la vale. Un cuvânt nu avea nici unul de spus. Din mișcatul nervos al ochilor se vedea pe fiecare, cum (în)cearcă să-și smulgă gândul de acasă, unde și l-a uitat. Dar urmă de plâns nu se vedea la nici unul.

— *Dacă vrei să rămâi acasă, zicea după vechiul tipic tatăl fiecăruia în momentul plecării, aici îți pot da de lucru, dragul meu. Vezi și așa, am lipsă de om cu plată.*

— *Ba nu. Mă duc. Cum nu m-aș duce? De abia apuc să plecăm odată Ei, dar cine știe ceti în ochii oamenilor, ușor putea înțelege cum de buna și mama, apoi tata și ceilalți fac ce fac și dispar, se ascund și când reapar, li-s ochii roșii și nu știu ce ne-ar face spre voie. Doară bine vedeam noi, cum li se rupe inima tuturor după noi — și totuși habar n-aveam. Ne venea vremea să mergem și noi plecați, cu ochii uscați, cu pasul sigur, zâmbind la lacrimile tuturor, care în momentul plecării ne boceau la poartă...*

— *Plâns-ați copii, ne întreabă deodată Moș-popa, care încă, mergea cu noi în sanie și se uita vesel în ochii fiecăruia.*

— *Dar de unde ? Doar nu suntem fete?*

²¹⁶⁴ *Ibidem.*

²¹⁶⁵ *Ibidem.*

— *Am auzit, copiii moșului, zise apoi Moș-popa, ce cântări minunate știți voi și mie odată [batăr] să-mi cântați. Vedeți, și caii merg mai bine și sania alunecă mai ușor! [Batăr] una-două să-mi cântați, dacă suntem laolaltă.*

Scoase din șerpar o [dutcă] pentru fiecare și ni-o puse în mână fără să mai aștepte răspuns.

Dar eram prea aproape de casă. Dinaintea ochilor nu se depărtaseră încă dealurile, pădurea, câmpul alb de nea, Oltul ne șerpuia alături și prea era atmosfera încărcată de duioșie. O simți aceasta și Moș-popa și ne lăsă încă cu gândurile, în tăcerea noastră. Numai când nimic nu se mai vedea din țara aceasta frumoasă, când și cel din urmă creștet de deal dispăru în depărtare și iarăși bătu vântul Vămii pe șesul Căminului în sus, de abia atunci mai zise o dată Moș-popa. — îndată ce vom ajunge în Sibiu, am să vă cumpăr câte un orologiu. Numai să nu vă împrăștiți, că vreau să fiți toți laolaltă, așa cum sunteți acum. Să vă alegeți voi fiecare orologiu, pe care îl vreți. Numai să-mi cântați și mie.

Un orologiu fiecare! Începurăm a ne mișca în cojoacei Ne uitarăm o vreme unul la altul, apoi, fără vreo altă introducere începurăm cu glas timid, tremurători:

*Vino, vino lângă mine,
Înger dulce, ce iubesc.
Vino, vin', că fără tine,
Eu nu pot să mai trăiesc.*

.....

*Te rog, domnule, dă-mi pace,
Eu nu pot să te iubesc,
Căci onoarea mie-mi place,
Și nu pot s-o părăsesc.*

În sfârșit era o cântare potrivită cu situația. Mai ales că Moș-popa vrea să cântăm, îi și căutasem una mai sfântă și am ales pe aceasta cu îngerul, cu melodia duioasă așa cum tocmai se potrivea cu a noastră situație. Numai strofa a doua nu o înțelegeam de loc. De ce îngerul zice cătră domnul respectiv să-i dea pace? Și ce-o mai fi și onoarea, care-i place așa de mult îngerului?

Dar lucrul principal e, ca să cântăm și să-i placă la moșul popa, care ne cumpără orologiul. Pe încetul ne veni inima la loc, ba din ce în ce ne apropiarăm mai tare de Sibiu, cântam tot mai vesel și mai vesel, până ce ne trezirăm la „Fata lui Ghazi Ozman”.

— Bravo, copiii moșului, zise moș-popa lăudându-ne. Acum băgați de seamă să nu vă lăsați unul de altul, ca să vă cumpăr orologiul. În Sibiu, însă, era ziua de Anul Nou și boltele erau închise.

— Ce pacoste, zise năcăjit Moș-popa. Dar nu vă supărați. Mai viu eu la Sibiu. Numai băgați de seamă, să fiți toți patru, așa ca acum, căci nu aș vrea să se supere nici unul, pe celălalt. Voi toți sunteți buni. Ne mai puse câte o ducă în mână și porni supărat pentru că-s boltele încuiate. Dar orice făcu Moș-popa nu ne mai putu aduna nici când laolaltă. Și, cu toate că e azi alb și plecat de povara anilor nu uită să ne spuie, când ne întâlnește pe careva.

— Ce păcat, măi copii, că nu vă mai puteți aduna toți patru.

— Nu, moșule. Nu... Căci doi din cei patru de mult îs praf și țărână²¹⁶⁶.

Octavian Prie!²¹⁶⁷

²¹⁶⁶ *Ibidem.*

²¹⁶⁷ *Ibidem*, pp. 3-9.

[Cugetări]²¹⁶⁸

Suferința ne este cea mai credincioasă prietină. Ea se întoarce totdeauna. Adesea își schimbă haina și chiar chipul; dar o recunoaștem ușor după îmbrățișarea-i cordială și intimă.

Carmen Sylva!

[Când ne iubeam...]²¹⁶⁹

Când ne iubeam era lumină,
Sub cerul toamnei înnorat,
Acum, zadarnic se-nsenină
Căci soarele e-ntunecat...

Te cuprindea o dulce frică
La brațul meu te-nfiorai...
Când ne iubeam, o rândunică
Părea un glas furat din rai...

Când ne iubeam, întreg pământul
Era un vesel ciripit,
Acum, ce jalnic urlă vântul
În cuibul nostru părăsit!
Pe casa ta, pustiul cade

²¹⁶⁸ *Ibidem*, p. 9.

²¹⁶⁹ *Ibidem*, p. 10.

Răducu Rușeț

Și corbi îți croncăne la geam,
Atâtea flori și serenade
Mureau sub el, când ne iubeam!

Victor Eftimiu!

[Cugetări]²¹⁷⁰

Nu te mândri că ai îndurat nenorocirea ce te-a izbit. Puteai face altfel?

Carmen Sylva!

*

E cea mai intimă bucurie a sufletului omenesc, când are ce să admire. Nimic nu-l înalță atât de sus — măcar pe o clipă — peste micile lui neajunsuri, ca și admirația tainică și sinceră.

Thomas Carlyle!

²¹⁷⁰ *Ibidem*, p. 37.

[Istoria literaturii noastre vechi]²¹⁷¹

Dimitrie Cantemir

Câteodată povestitorul se avântă chiar la forma versului. Aceste versuri însă sînt toate cam de tagma celor pe care le cântă păsăruica, atacată de șoarece:

A lumii cânt cu jale cumplită viață
Cum se trece și se rupe, cum ar fi o ață...²¹⁷²

— *un plagiat aproape verbal din M. Costân (Costin).*

Tânăr și bătrîn, împăratul și săracul,
Părintele și fiul, rude ș-ălălalt statul,
În zi ce nu gîndește, moartea îi înghite
Viilor rămași otrăvite de cuțite... etc.²¹⁷³.

²¹⁷¹ *Ibidem*, p. 57.

²¹⁷² *Ibidem*.

²¹⁷³ *Ibidem*.

[Sonet]²¹⁷⁴

Aleargă vânturile-ntăritate
Și stau la pândă nouri de furtună,
Stejari bătrâni țin sfaturi împreună
Și zbucium greu din codri deși străbate...

De frământări pădurile răsună,
Se răscolesc frunzișurile toate
Și văile adânc îngrijorate...
Doar munții liniștiți ar vrea să spună:

Ce vă-ndoii?... E ceasul sfânt să vie
Cu dorul ei setos de răzbunare
Înfrișoșata, crunta vijelie...

Vom înfrunta furtuna cât de mare;
Ea ne-ntărește și ne reînvie
Și-aduce rod și binecuvântare.

Aurelia Pop, 1916!

²¹⁷⁴ *Ibidem*, p. 65.

[De vorbă cu Dl. Vasile Stroescu]²¹⁷⁵

de I. G.

— Care vă sunt scriitorii cei mai iubiți? pun eu o nouă întrebare.

— Rușii ! Scriitori ca Gogol, Tolstoi și Turgheniev nu cunosc la nici un popor din lume. Dacă ai cetit „Taras Bulba” ori „Suflete moarte” de Gogol, „Război și pace” ori „Ana Carenina” de Tolstoi, „Schife din jurnalul unui vânător” ori „Părinți și copii” de Turgheniev — atunci știi ce zic. Singur Maupassant s-ar putea măsura cu aceștia la francezi, dar el scrie tot numai despre dragoste. Iar în lume mai sunt și alte lucruri afară de dragoste. Unde mai pui apoi, că Maupassant pe cât era de îndemânat ca scriitor, pe atât era de smintit ca om? El nu putea suferi femeia când este ea mai sfântă: în stare binecuvântată. Avea groază de așa ceva.

— Adevărat! observai eu. Dar cred că mai sunt și alții. La francezi chiar, Balzac, Daudet, Flaubert, Zola și alții ce-au greșit? La italieni Dante, Manzoni, de Amicis, D'Anunzio. La spanioli Cervantes, Calderon de la Barca, Alarcon ș. a. La englezi Shakespeare, Walter Scott, Th. Carlyle, I. Ruskin, O. Wilde ș.a.²¹⁷⁶.

.....

— Dar dintre scriitorii noștri care vă place mai mult?

— Ion Creangă, minunatul povestitor moldovean și „Poezii populare ale românilor” de Vasile Alecsandri! De aceea am și lăsat să tipărească Asociațiunea D-voastră, cărțile acestea pe cheltuiala mea. Așa ceva nu are nici un neam pe fața pământului. Te-ai gândit D-Ta vreodată, nu la

²¹⁷⁵ Ibidem, pp. 69-73.

²¹⁷⁶ Ibidem, pp. 71-72.

„Miorița”, de pildă, pe care o știu, și e bine că o știu, toți copiii pe din afară, ci la „Inelul și năframa”, bunăoară. Ți-ai dat seama de rostul adânc al acestei poezii? Știi cum arată de minunat, că dragostea e mai puternică și decât moartea. „Crăișorul”, care nu s-a putut iubi în viață cu româncuța, din pricina părinților săi înfumurați, se iubește cu ea în mormânt și chiar dincolo de mormânt. Ți-aduci aminte cum zice poezia:²¹⁷⁷

Și-n biserică i-au dus
Și-n două racle i-au pus,
Racle mândre-mpărătești,
Purtând semne latinești.
Și pe dânsul l-a zidit
În altar, la răsărit,
Pe ea-n tindă, l-asfințit!
Iar din el frate-a ieșit.

Un brad verde, cătinat,
Pe biserica plecat.
Și din ea o viișoară
Înflorită, mlădioară
Ce din zori și până-n seară
Pe biserică s-a-ntins
Și cu bradul s-a cuprins!²¹⁷⁸

²¹⁷⁷ *Ibidem*, p. 72.

²¹⁷⁸ *Ibidem*.

Și unde vei găsi în poezia vreunui popor blestem ca acesta care urmează la adresa părinților, în aceiași poezie?

Tună, Doamne, și trăsnește,

Tună-n cine despărțește

Dulcea dragoste-nfocată

De-un fecior și de o fată²¹⁷⁹.

[Cugetări]²¹⁸⁰

E vanitate dacă, lucrând, ții seamă numai de oameni; e mai bine dacă ții seamă numai de Dumnezeu; și e și mai bine dacă ții seamă și de una și de alta.

N. Avancini!

²¹⁷⁹ *Ibidem*, p. 73.

²¹⁸⁰ *Ibidem*.

[*Omul*]²¹⁸¹

Un bocănit în poartă

Și iar tăcere...

În templul vieții fremătau zvâcniri de fericire și durere

Și daruri zvăpăiate de lumină

Si nostalgii de moarte și de-o lume mai senină.

Era o goană ne-ntreruptă,

O goană după voluptăți și fericire,

Zavistii, doruri, patimi și iubire

Și o ne-ncetată luptă...

Și a bătut din nou în poartă.

— Deschideți!

Sunt atomul alungat de soartă

În lumea voastră de iluzii.

Desprins din veșnicia moartă a lui Chaos,

Veni-i la voi să uit de veșnicul repaos,

Să-mi dați un strop de viață,

Ca infiltrând în mine patimi și beție.

Să simt zvâcnind în molecula cea inertă

Eterna vieții simfonie.

Să-mi rădă-n ochi tăria și nimicul,

Pe obrajii mei să-și plimbe-amurgul rozul tainic,

²¹⁸¹ *Ibidem*, p. 75.

În vine să-mi zvâcnească seva vieții,
În piept furtuna mărilor albastre
Și-n brațe forța tinereții...
Și a intrat setos pe poartă nou-venitul
Cu ochi scăpărători
Și dornici să cuprindă-ntr-înșii Infinitul...
Și a intrat pe poarta lumii *Omul!*
Doi ochi de pace și lumină îi zâmbeau,
Doi ochi de mamă,
Și-n umbră hohotea sarcastic moartea.

Isaia Tolan!

[*Romanță*]²¹⁸²

Răsări zâmbitoare, iubito,
Că-i noapte pe-ntinsele zări,
Lumina din ochii tăi negri
S-o sting sub fierbinți sărutări.

E lună demult prin alee
Și barca te-așteaptă să vii
Pe valuri adânci ca iubirea
Să plângem în dulci reverii.

²¹⁸² *Ibidem*, p. 80.

E-atâta viață-n grădină,
Și-atâta parfum e în flori
Sunt stele pe cerul albastru
Și-n inimi tresaltă fiori.
O clipă să stăm singurateci,
Să plâng al meu vis înșelat,
Să-ți cad înaintea cucernic,
Sfios, și cu gândul curat.

Deschide fereastra și vino,
Că-i cerul frumos și senin,
O, vino, căci sufletu-mi astăzi
De visuri amare mi-e plin.

Iustin Ilieșiu, Cluj!

[Cugetări]²¹⁸³

Mulți oameni critică, numai ca să nu apară ignoranți. Ei nu știu că indulgența e dovada celei mai mari culturi.

Carmen Sylva!

*

Scris este: cel ce este pururea sclav, nu cunoaște eroi. Nu se închină eroului, când este în fața lui — dar în tot șarlatanul vede un erou.

Thomas Carlyle!

*

Puterea e împreunată cu blândețe; sălbătăcia e semn de slăbiciune.

Seneca!

²¹⁸³ *Ibidem*, p. 116.

[Cărți românești]²¹⁸⁴

[Lucian Blaga, „*Poemele luminii*” și „*Pietre pentru templul meu*”, Cartea Românească, București, 1920. Format [8], mic, p. 97 și 80. Prețul 4 Lei]²¹⁸⁵.

.....

Deși rupe cu tradiția, deși e un novator în toate privințele, nu e antipatic, pentru că nu e brusc, ci atât de firesc. Iată, cum ni se prezintă d-sa îndată în poema cea dintâi, pe care o cităm în întregime pentru deosebita ei frumusețe:

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
Și nu ucid
Cu mintea tainele, ce le-ntâlnesc
În calea mea
În flori, în ochi, pe buze ori morminte...
Lumina altora
Sugrumă vraja *Nepătrunsului* ascuns
În adâncimi de întuneric,
Dar eu,
Eu cu lumina mea sporesc a lumii taină
Și-ntocmai cum cu razele ei albe luna
Nu micșorează, ci tremurătoare
Mărește și mai tare taina nopții,

²¹⁸⁴ *Ibidem*, pp. 125-127.

²¹⁸⁵ *Ibidem*, p. 125.

Așa îmbogățesc și eu întunecata zare
Cu largi fiori de sfânt mister
Și tot ce-i neînțeleș
Se schimbă-n neînțeleșuri și mai mari
Sub ochii mei
Căci eu iubesc
Și flori și ochi și buze și morminte...²¹⁸⁶

*Poetul își dă seama, ce mister adânc și nepătruns e lumea și omul.
Privindu-și inima, i se pare că e o scoică ce răsună prelung și neînțeleș de
zvonul unei mări necunoscute... de marea veșniciei. „Sto ad litus
aeternitatis”, („Stau la țărmul veșniciei”) vrea să zică și poetul nostru, ca
și un mare cugetător apusean. De aceea suspină:*

O, voi ajunge, voi ajunge
Vr-odat' pe malul
Acelei Mări, pe care azi
O simt,
Dar nu o văd?...²¹⁸⁷

*Parcă ai ceti minunata poezie a lui Enea Roncinni, tălmăcită așa
de frumos de Șt. O. Iosif:*

Cântă marea, uriașa mare:
Mare-s eu, și nimeni nu mă-nvinge!
Tot pământul, cât îl vezi de mare,

²¹⁸⁶ *Ibidem*, p. 126.

²¹⁸⁷ *Ibidem*.

Brațul meu puternic îl încinge.

Cântă cerul cel albastru: N-are
Margini largu-mpărăției mele!
Eu cuprind pământ și mare-n vălu-mi
De mătase presărat cu stele.

Cântă mica inimă: Mai mare
Sunt ca voi , care vă [în]cercați mărirea,
Căci în mine iadul stă și raiul
Cu iubirea, — și Dumnezeirea!²¹⁸⁸

*Nu se înfioară să privească în față și taina cea mai crâncenă:
moartea. El vede moartea la căpătâi, când simte câteodată un fior – din
creștet străbătându-i trupul, întocmai cum mâini reci i s-ar juca în păr cu
degete de gheață. Odihnindu-se, altădată, la umbra unui gorun, în
margine de codru, i se pare că stropi de liniște îi curg prin vine, nu de
sânge. De aceea, cu o resignațiune demnă de un poet mistic creștin, se
întreabă:*

...O, cine știe? — Poate că
Din trunchiul tău îmi vor ciopli
Nu peste mult sicriul,
Și liniștea
Ce voi gusta-o între scândurile lui,
O simt pe semne de acum:
O simt, cum frunza ta mi-o picură în suflet.

²¹⁸⁸ *Ibidem*, pp. 126-127.

Și mut

Ascult cum crește-n trupul tău sicriul,

Sicriul meu,

Cu fiecare clipă care trece,

Gorunule din margine de codru...²¹⁸⁹

Autorul, deși e tânăr și fericit, deși iubește viața, pe care vrea să o trăiască deplin („O, vreau să joc, cum niciodată n-am jucat! Să nu se simtă Dumnezeu în mine un rob în temniță — încătușat...”) - știe că toate acestea sunt trecătoare. De aceea cântă:

Aștept să îmi apună ziua

Și zarea mea pleoapa să-și închidă,

Mi-aștept amurgul, noaptea și durerea,

Să mi se-ntunece tot cerul

Și să răsară-n mine stelele

Stelele mele,

Pe care încă niciodată

Nu le-am văzut...²¹⁹⁰

Fiindcă își așteaptă, deci, amurgul durerii, care nu va întârzia mult, poetul nu va fi dezorientat, când va sosi. Va avea și atunci stele conducătoare. Se va simți în durere ca în elementul său. Mai ales, fiindcă pare a-și avea de acum steaua conducătoare în Iisus cel atât de milostiv și cu ființe păcătoase ca Magdalena. Citez:

²¹⁸⁹ *Ibidem*, p. 127.

²¹⁹⁰ *Ibidem*.

Iisus grăbea spre sat și gândul îi zbura

aiurea:

În ochii ei eră numai păcat

Și numai crimă

Era în mâna ei și-n strângerea-i fierbinte

.....

Și totuși nu-nțeleg, o rază ce-i juca-n privire

Strigă și orbitoare mă cheamă:

Și-n mine-i Dumnezeu!..

Iisus grăbea spre sat și soarele spre apus...

Iisus visa

Și ochii-i s-au oprit o clipă

Pe luciul

Mocirlelor, ce ascundeau în trestie Iordanul...

O undă de blândețe-i îneca deodată fața:

O, soarele, divinul te orbește cu lumina-i

Și-atuncea chiar, când se răsfrânge în noroi...²¹⁹¹

Verax!

²¹⁹¹ *Ibidem*, pp. 127-128.

[„Soveja, *Oameni de la munte*, Editura Librăriei Socec, București 1920, Format 8, 206 pagini. Prețul: Lei 7.50”]

*Cunoscutul autor al volumelor „Către noua generație”, „Poporul”, „Ofensiva națională”, „Primăvara literară”, „Altă creștere”, „Către românii de peste vechile hotare” ș.a. d-l profesor universitar S. Mehedinți, ne dă acum, sub pseudonimul său predilect acest volum, despre ale cărui tendințe mai bine ne lămuresc frumoasele cuvinte „către cetitori”, din care reținem următoarele*²¹⁹²:

*„Între oamenii pe care i-am cunoscut în copilăria mea și cei de astăzi e o prăpastie. De vreo jumătate de veac s-a revărsat asupra pământului și poporului românesc un adevărat potop. Versul popular stă să amuțească, poveștile s-au slăbit, proverbele șchiopătează, iar vechiul cântec bătrânesc, care începea cu „Frunză verde”, e îngânat acum de larva cafenelelor”*²¹⁹³. *S-a împlinit întocmai prorocia lui Eminescu:*

Și cum vin cu drum de fier,

Toate cântecele pier...”²¹⁹⁴

²¹⁹² *Ibidem*, p. 128.

²¹⁹³ *Ibidem*.

²¹⁹⁴ *Ibidem*.

[Mănăstirea]²¹⁹⁵

Peste-al turnurilor tale luciu stins,
Mănăstire, s-au prelins
Albe ierni cu vijelii,
Primăveri în colb de floare,
Veri cu roade coapte-n soare,
Toamne cu melancolii,
Prăfuind pustietatea adormită prin chilii,
Dar culegătoarea vreme, în ne mai umplutu-i vas,
A cules ce-a fost vremelnic
Și-a rămas
Amintirea scrisă-n piatră și pe file de pomelnic.
Toaca bate
Dup-amiaza jumătate,
Toaca bate
Izvorând ca din adâncul veacurilor primitive,
Sunete evocative
Se ridică și recad
Cadențând singurătatea din pădurile de brad.

Cu ecourile line
Se coboară-n mine
Sufletul străbun

²¹⁹⁵ Idem, LI, 1920, nr. 3, iulie, pp. 1-2.

Și mă face mai puternic,
Mai cucernic
Și de mii de ori mai bun.
Cum din slujbele trecute, arse-n smirnă și-n tămâie,
Pe sub bolțile bătrâne stăruie să mai rămâie
O mireasmă de-amintire,
Mănăstire,
Sufletul pe care-l porți
Este supraviețuirea milioanelor de morți.

Când răsfir, înduioșată, inima pe care-o am
Peste vatra unei patrii, peste timpul unui neam,
Simt adânc pe fericiții, care în stratul vremii dorm,
Cum sporesc fluidu-acesta furtunatic și enorm.

Voievozi, popor și clerici
Ce din prapori de biserici
Sfințeau flamuri de război,
Când iubirea de moșie și de lege și de noi
Din pioși făcea eroii și pioșii din eroi.

Odihnească-n pomenirea veacurilor românești
Mic și mare!
Adormiți în mausolee sub pisanii lapidare
Ori sub crucile umile dintr-un cimitir stingher,
Tu cu harurile tale, veșnic să ni-i adumbrești,
Voievod lângă boier

Și boier lângă țăran:

Umiliința din suman

Și mărirea din brocardul scump și greu

Una sunt când stăpânește țara ta și Dumnezeu.

Azi te căutăm cu dorul cerbilor după izvor,

Tu, fântână priitoare adăpării tuturor.

Dogoriți de-nvălvorarea luptei, suntem însetați

Nu de ură pentru dușmani, ci de dragostea de frați.

Mănăstire, cuib de aur al războinicei istorii,

Dă-ne sufletul din tine de evlavii și de glorii

În puterea și-n credința darului pe care-l porți,

Vor lupta cu noi alături milioanele de morți!

Nichifor Crainic!

[Canonul lui Sânpetru]²¹⁹⁶

(Poveste populară din Ardeal)

În vremea de demult, spun cărțile, că pe meleagurile acestea nu era alt neam de oameni, decât Români cu haine albe și cu vorbă desfătăță — creștini cu frica lui Dumnezeu. Și pe pământul acesta românesc era pe atunci rod îmbelșugat și har de la Dumnezeu, între oameni pace și bună învoire²¹⁹⁷.

Pe acele vremi — or fi o mie și mai bine de ani de atunci — cică Dumnezeu tatăl și cu Sânpetru călătoreau într-o zi pe pământ, cum e treaba lor. Și se nimerise să călătorească tocmai pe una din văile Ardealului românesc²¹⁹⁸.

— Măi Petre, de câte ori ți-am mai spus, să nu-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala, să nu te amesteci în trebile mele, că oi fi știind eu mai bine decât tine, ce-i de făcut și ce-i de lăsat. Dai în gropi, fătul meu, de prost ce ești, nu-ți dai seama ce ceri de la puterea și îndurarea mea, că de-ai ști, ți-ai face cruce și ți-ai scuipa în sân, și nu mi-ai mai bate capul cu zmintenii de ale tale. Ai tu la știință, nepricopsitule, că de-oi face un ungur, se învrăjbește și se strică lumea aceasta, pe care eu am zidit-o bună și de treabă, și cât suntem de sfinți, ne găsim și noi beleaua cu el. Ungurul e șturlubatic, fără [chelm] la cap și dat dracului de zurbagiu și bulucaș, așa să știi²¹⁹⁹.

²¹⁹⁶ *Ibidem*, pp. 3-16.

²¹⁹⁷ *Ibidem*, p. 3.

²¹⁹⁸ *Ibidem*.

²¹⁹⁹ *Ibidem*, p. 3.

— Cum buclucaș, Doamne? Doar nu s-a pune în [poară] și nu s-a obrăznici până și cu ziditorul lui, ca să ne găsim beleaua ca el. Fă-1, Doamne, și ai să vezi că are haz Ungurul meu²²⁰⁰.

— Să-ți fie rușine obrazului, Petre, ești față bisericească și om bătrân, și numai de hazuri și pozne te ții. Las' că ți-a da el hazul pe nas, atâta-ți spun²²⁰¹.

— Bătrân, nebătrân, mi-a da, nu mi-a da pe nas, fă-1, Doamne, să mai avem și noi de ce râde, că tare-i nesărată viața asta vecinică, așa și tot așa²²⁰².

— Dar bine, măi nesocotitule, din ce să-ți și fac Ungurul? Doar nu sunt la mine acasă, vezi că suntem la drum²²⁰³.

— Doamne Dumnezeu, din ce nu poți tu face, de-i vrea, doar lumea aceasta întreagă ai făcut o din nimica. Fă, Doamne, un Ungur din ce ți-a cădea în cale, atâta hatâr îți cer și eu²²⁰⁴.

De la o vreme lehamesindu-se bunul Dumnezeu de atâta caliceală, se hotărăște, să-i facă pozna lui Petrea și să-l mai dea la brazdă, că prea își iese din piele. Și se uită Dumnezeu în sus, se uită în jos pe drum, doar a da cu ochii de ceva, din ce să-i facă lui Petrea Ungurul²²⁰⁵.

Tocmai atunci aduce dracu, că mai bine nu i-oî zice, pe un ticăit de Român, care se întorcea pe o cărare de la moară, cu un sac de făină pe o mârtoagă de măgar. Și măgarul naibii, cum e năravul lui, se îmbăleghează, să iertați, drept înaintea sfinților călători²²⁰⁶.

²²⁰⁰ Ibidem.

²²⁰¹ Ibidem.

²²⁰² Ibidem.

²²⁰³ Ibidem.

²²⁰⁴ Ibidem, p. 4.

²²⁰⁵ Ibidem.

²²⁰⁶ Ibidem.

— *Iacă, Prea Sfinte, ai din ce face Ungurul, zice Petrea arătând balega în drum.*

— *Fie voia ta Petre, zice Dumnezeu zâmbind pe sub mustață și dă cu botul cizmei în balegă zicând:*

— *Sus talpoș!*

— *[Talpra magyar]²²⁰⁷, zice și Petrea pe limba ungurească, ca să înțeleagă Ungurul mai bine.*

Și unde nu răsare din balegă un Ungur țațoș, cu mustața cătrănită, până la urechi, cu pălăriuță ceardaș pe ceață, cu găitane pe nădragii cei strâmți, cu nasturi de alamă cât nucile la laibăr și cu pinteni la ciubote. Și cum răsare și sare înaintea călătorilor, și sucindu-și mustața îndrăcit, se [răcăduiește] la ei zicând.²²⁰⁸

— *[Ide a passust!]²²⁰⁹*

— *Piei drace, dar d-ăștia mi-ai fost? Măgarul ți-a fost tată, Magyar să-ți fie numele! Află, măi boanghinule, că eu sunt Sfântul Petrea și Dumnealui e Dumnezeu Tatăl, care din balegă te-a făcut Și balegă te poate face²²¹⁰.*

— *[„La minye nu pase de sfintu Peter, io sudui Dumnyézo, de stingem foc la vatre, aici Magyarország, ide a passust!”]²²¹¹*

— *Ce spune cioflingarul? — întreabă Dumnezeu uitându-se chiorâș la Petrea. — Să iertați, Prea Sfinte, cică să dăm pașaportul, că*

²²⁰⁷ [„Sus, Ungure”! „Vorbele, cu care se începe imnul unguresc de la 1848”]. Cf. „Transilvania”, LI, 1920, nr. 3, iulie, p. 4.

²²⁰⁸ *Ibidem.*

²²⁰⁹ [„Dați pașaportul”]. Cf. „Transilvania”, LI, 1920, nr. 3, iulie, p. 4.

²²¹⁰ „Transilvania”, LI, 1920, nr. 3, iulie, p. 4.

²²¹¹ *Ibidem.*

*aici e țara ungurească, ne amenință și se laudă că-i spurcat la gură și te suduie și pe Sfinția Ta. Ptiu, fire-ai tu să fii... Doamne, iartă-mă*²²¹².

— *Ei Petre, Ungur ți-a trebuit? „De acum să-i ai partea și să-i porți portul, iar Românul cela rob să-i fie, că doar măgarul lui l-a fătat”. Asta să vă fie osânda și canonul din partea dreptății și atotputernicei mele. Și de acum îi mai prosti tu pe cel de pe comoară, dar pe mine ca mai ba. M-ai înțeles, netotule? Așa mi se cade și mie, dacă mă iau după un nătâng ca tine*²²¹³.

Și blestemul lui Dumnezeu trup s-a făcut.

*Unde nu se pornește acolo, în mijlocul drumului mare, o ceartă și o ciorovăială de și-a pus bunul Dumnezeu mâinile în cap. Ungurul dracului a și pus o mână în căpăstrul măgarului și alta în gulerul sumanului bietului Român, precum că om și vită de acum robi să-i fie, că așa-i porunca lui Dumnezeu*²²¹⁴.

— *Stai, măi jupâne, cap de câne, că nu merge cu lopata, ci cu judecata. Dracul mi te scoase în cale, că mai bine n-oi zice. Ce am greșit înaintea lui Dumnezeu Sfântul, ca să-ți robesc ție, să ajung eu, om creștin și gospodar, slugă la dârloagă ? Doar știi că nu eu te-am făcut, ci măgarul ăsta, mâncatu-l-ar fi câinii, și cu dumnealui, cine o mai fi, că numai a Sânpetru nu seamănă. Zău parcă-i ucigă-l crucea*²²¹⁵.

Și adevărat, mare pozună și minune! Sfântul Petre se uita pe trup în jos, să căina și se oțerea, se făcea praf în mijlocul drumului și scuipa foc și pară din gură. Din creștet până în tălpi îl schimbase Dumnezeu, în chip

²²¹² *Ibidem*, p. 4.

²²¹³ *Ibidem*, p. 5.

²²¹⁴ *Ibidem*.

²²¹⁵ *Ibidem*.

*și mondir unguresc. Pletele și barba cea cuvioasă parcă le luase vântul și în loc îi răsăriseră niște mustăți unse și țăpoase până la urechi, ca niște coarne de berbec. Parcă era un Bulibașă de Țigani corturari, cu pălăriuța ceea ceardaș pe ceafă, cu cămașa scurtă până în buric, cu laibărul cela cu bumbi de alamă cât nucile, cu nădragii ceia strâmți cu găitane pe picioarele subțiri ca fusele. Ba ca să-l facă de minunea oamenilor, i-a mai pus Dumnezeu și piteni la călcâiele ciubotelor, o pipă cu ciutură în dinți la colțul gurii și un zașcău de tabac cu zurcălau în buzunarul laibărului. Drept dracul!*²²¹⁶

Și se zmâncea Românul din mânil Ungurului, blestema și suduia de mama focului, iar Sfântul Petrea se închina și se ruga:

*— Doamne sfinte, nu mai osândi pe creștinul ăsta să fie slugă la dârloagă, că păcate-ți faci și nu-ți face răs de bătrânețele mele, că slugă credincioasă am fost la poarta ta. Iacă am spus și eu, păcatele mele, o vorbă nerumegată, secatu-mi-ar fi limba, când te-am rugat să faci pe ciorofleandura asta. Și dacă nu te lasă inima să mă ierți, fă-mă, Doamne, ce mi-i face, fă-mă vită de plug, fă-mă măgar la stână, numai în chip de Ungur nu mă face, nu mă lăsa pe mine, față bisericească, să fiu de răsul și ocara creștinilor*²²¹⁷.

*— Hai mai tacă-ți gura hodoroagă! Haz ți-a trebuit, haz ai. Ungur ai voit, Ungur să fii și de Ungur să ai parte. Când ai auzit tu vorbă de clacă din gura mea? Vorba mea vorbă rămâne. Ca duhovnic ce te găsești, știi, că tot păcatul își are canonul*²²¹⁸.

²²¹⁶ *Ibidem.*

²²¹⁷ *Ibidem*, pp. 5-6.

²²¹⁸ *Ibidem*, p. 6.

— *Dar și canonul are veleat și soroc Doamne. Doar nu mi-i canonul cu chipul și asemănarea dracului cât a fi lumea și pământul?*²²¹⁹

— *Veleatul și sorocul canonului e treaba mea, nu-i de nasul tău. Și de acum lăsați-mă în pace, nu-mi mai bateți capul, că de unde nu, vă găsesc eu ac de cojoc la toți. Drept sub talpa iadului are să vă fie [masul] și sălaşul*²²²⁰.

*Când a auzit Românul așa cuvânt greu și știind bine cât e de amarnic bunul Dumnezeu la mânia sa, ce era să mai zică?*²²²¹

*S-a uitat odată pe sub căciulă la Sfântul Petrea, s-a închinat cu smerenie înaintea Atotputernicului și a plecat bombănind după stăpânul pe care i l-a hărăzit haramul de măgar și gura cea pocită a lui Sânpetru*²²²².

*A plecat și Dumnezeu în treaba lui pe drum înainte. S-a luat și Petrea pe urma Sfinției sale zurăind din pinteni; dăbălăzat și stingherit ca cânele cu tinichea de coadă*²²²³.

Românul tot își mai ținea firea. Își da el cu socoteala, că bunul Dumnezeu nu poate să fie într-o ureche și să-l facă să tragă păcatul măgarului în veci și pururea. I-a venit și sfinției sale o hachiță din pricina neroziei lui Sânpetru, și hachița i-a trece ea de la o vreme, văzând și văzând că Românul îi rupe pielea necazului cu răbdarea. Și de nu va fi chip să scape de robia ungurească nici cu răbdarea, nici cu post, nici cu

²²¹⁹ *Ibidem.*

²²²⁰ *Ibidem.*

²²²¹ *Ibidem.*

²²²² *Ibidem.*

²²²³ *Ibidem.*

rugăciunea, atunci va mai [în]cerca și cu parul, și de la o vreme tot îl va face să înțeleagă, că nici Dumnezeu din ceriu nu poate face pe veci din Românul creștin rob la un proklet de Ungur²²²⁴.

Cum spuneam, Românul tot mai avea o nădejde, de nu alta în par, dar bietul Sânpetru, vai de maica lui, ce-i pățea sufletul. Mergând pe drum în urma lui Dumnezeu, își făcea socoteală în gând fel și chip, cum ar scăpa de chipul și mondirul unguresc²²²⁵.

Trecând pe lângă un huceag de sălcii, rămâne oleacă în urmă, se dă într-un șanț, scoate cosorul și hârști pe laibăr în sus, hârști pe nădragi în jos. Dar degeaba muncă. Scoate-i drace, dacă poți. Parcă naiba îl cosea la loc, nici să fi prins rădăcini și să-i fie creșcuți din piele²²²⁶.

Văzând el, că nici cu șoalda nu poate scăpa de podoaba dracului, iese din șanț și pleacă bombănind după Dumnezeu, trăgând cu un ochi la o mustață și cu celălalt la alta și strâmbând din gură²²²⁷.

Pe drumul mare de pe câmp tot mai era ce era, că nu-l vedea lumea, dar cum intrau într-un sat, mare comedie. Oamenii se ghionteau și îl arătau cu degetul, copiii se țineau laie după el ca după Țurcă, de-i crăpa obrazul de rușine și [bătuca] de ciuda bietului sfânt. Se mai da el după Dumnezeu, când se întâlneau cu oameni în cale, ca să nu-l vadă, dar de afurisiții de copii nu era chip de scăpare, ca de câni, dau prin băț la el, îl strâmbau și-l porecleau:

Ungur bungur

Țapă-n cur²²²⁸

²²²⁴ *Ibidem.*

²²²⁵ *Ibidem.*

²²²⁶ *Ibidem*, p. 7.

²²²⁷ *Ibidem.*

²²²⁸ *Ibidem.*

Îl petreceau și-l huiduiau dracii de copii, până ce-l scoteau din sat, de-i era lehamite și lui Dumnezeu de așa tovarășie²²²⁹.

— Pe bună omenie mă porți, Doamne după Sfinția ta prin lume, parcă numai de blestemății m-aș fi ținut în viață și nu te-aș fi slujit cu smerenie și credință. Nu mi-ar fi așa necaz, de n-aș fi față bisericească și slujitor neadormit la poarta ta. Mustață de apostol și îmbrăcămintă de sfânt e asta? Măcar de pinteni izbăvește-mă, Doamne, că-mi zurăie în cap, de-mi vine să turbez și să iau câmpii²²³⁰.

— Unde se poate, Petre, una ca asta? Nu știi tu, că Ungur fără pinteni la călcâie nu se poate, cum nu se poate creștin botezat fără scaun la cap? Cum să te izbăvesc de pinteni? Doar nu sunt Țigan, nici Jidov, să-mi întorc vorba. De acum taci și înghite fătul meu, că tu ți-ai făcut-o, tu să ți-o tragi. Ale tale dintru ale tale, Petre. Hai înainte, nu te codi, și las' să mai avem de ce râde, că tare-i plicticoasă viața asta vecinică, așa și tot așa... ai?²²³¹

Bietul Petrea auzind așa vorbă cu batjocură, pune capu-n pământ rușinat, și se bate peste gură pentru vorbele nerumegate, pe care le grăise. Dar de geaba căința și pocăința, trebuia să meargă înainte după stăpân și mort, copt să-și facă canonul până la capăt²²³².

Înspre seară ajung călătorii într-un sat, și bunul Dumnezeu cunoscând inima bună și primitoare a Românului, intră în cea dintâi ogradă cu Sânpetru după el. Câinii de pe prispă, când l-au văzut pe

²²²⁹ Ibidem.

²²³⁰ Ibidem.

²²³¹ Ibidem.

²²³² Ibidem.

Dumnezeu, dădeau din coadă și se gudureau înaintea lui, lăsându-l să intre în cerdac. Când l-au zărit însă pe Sânpetru așa de chipeș, intrând pe poartă, băteau la el ca la hoheriu, se repezeau să-l rupă și să-l tragă jos, nu altceva. Cu mare ce l-a scos Românul cu nevasta și copiii din gura cânilor. Intrând în casă, până ce Dumnezeu dete binețe și stătea de vorbă cu Românul, Sânpetru se opri la ușă, înconjurat de copii, care îl priveau din toate părțile și se nădușau de râs²²³³.

— Bună seara, bade, bucuroși de oaspeți? Suntem călători și ne-a apucat noaptea la casa dumneavoastră.

— Bună să-ți fie inima, om bun, bucuroși, cum de nu?

Poftim la masă, de-ți ospăta cu noi din ce ne-a dat Dumnezeu, că cine dă călătorului, lui Dumnezeu dă.

Dar muierea, ca muierea; de colo de la vatră:

— Ia ascultă, măi bărbate! De dumnealui n-am ce zice, se vede a fi creștin și om din oameni. Dar căpcăunul ăsta ce caută la casa noastră? Mult mă mir, cum dumnealui, om bătrân și-n toată firea, umblă pe un drum cu așa podoabă de tovarăș. Pârlitul ăsta să se ducă cu Dumnezeu, că doar n-am să-mi spurc vasele dându-i de mâncare, nici casa și așternutul n-am să mi le fac de pricaz și de minunea oamenilor cu așa mosafir²²³⁴.

— Apoi de, omul lui Dumnezeu, nimerește și muierea câte una. Suntem oameni săraci, păcatele noastre. De-a mânca păgânul ăsta din vasele noastre, trebuie să le sfărmăm de pragul tinzii și să le aruncăm la gunoi. Așa-i legea noastră creștinească, n-avem ce face. Dumneata poftim

²²³³ *Ibidem*, p. 8.

²²³⁴ *Ibidem*.

*cu noi la masă și te-i odihni de noapte la casa noastră, dar dumnealui să ne ierte și să se ducă în plata Domnului, că noi nu suntem de legea lui*²²³⁵.

— *Auțiși, Petre? Pe aici nu-i țara lui Pap János, ia-ți catrafusele și vezi-ți de drum. Mă-i, aștepta dimineața în capul satului. Hai, pleacă fără vorbă, că n-am poftă să mă fac de ocară și să mă stric și cu dumnealor din pricina ta*²²³⁶.

*Și a plecat bietul Petrea petrecut de câinii satului până afară de poarta țarinei și acolo i-a fost masul peste noapte. În acea dimineață, Dumnezeu odihnit și ospătat a blagoslovit casa Românului, și-a luat toiagul și a plecat la drum*²²³⁷. Când să iese pe poarta țarinei, ca la o aruncătură de băț, iacă și Petrea tolănit într-o rălă pe hatul șanțului, plouat și ciufulit, ca vai de lume²²³⁸.

— *N-ai fi de deochi, Petre, că chipeș te mai făcu Ungurul tău, fiul măgarului și nepotul catârului. Nu mă mir de copiii oamenilor, că uite și pe mine, câtu-s de bătrân și înțelept, mă umflă râsul, când te văd așa de ferchezuit. Numai Michiduță, feciorul cel mai mic ai lui Scaraoțchi, a putut croi asemenea chip și mondir caraghios. Ei băiete, cum te-ai odihnit astă noapte? Cât despre mine, n-am ce zice, bun neam de oameni Români aiștia!*²²³⁹

— *Uf, Doamne, îmi e lehamite de viață și de tot, îmi vine să mă dau pe gârlă. Am dormit coala în cucuruz cu capul pe mușuroi, m-a plouat toată noaptea de mi-a înmuiat toate ciolanele și ghiorăie mațele în mine de foame. [Anaftima] să fie cu Ungur, cu tot cine ți-a mai cere ceva în*

²²³⁵ *Ibidem.*

²²³⁶ *Ibidem.*

²²³⁷ *Ibidem.*

²²³⁸ *Ibidem*, pp. 8-9.

²²³⁹ *Ibidem*, p. 9.

*viață. Se vede că nu numai oamenii, dar nici sfinții nu știu ce cer de la puterea și mila ta. Doamne sfinte, fă-ți o milă și-o pomană cu mine și hai să mergem la casa noastră, la rai, și nu mă purta flămând prin lume de băтелиște cânilor, de caraghioslâc copiilor și de ciușag și de ocară oamenilor*²²⁴⁰.

— *Lasă, Petre, că o să vie ea și vremea aceea. Astăzi e sfânta Duminecă, trebuie să ne ducem și noi la sfânta leturghie, ca fețe bisericești ce ne găsim. Satul e numai cât coala, tocmai bine ajungem pe la toacă*²²⁴¹.

— *Să mergem, Doamne, nu zic ba, dar eu cum am să intru în sfânta biserică în halul acesta? Iar au să mă iee oamenii în primire*²²⁴².

— *Ești drept Toma necredinciosul, Petre, nu degeaba te-ai lepădat tu de fiul meu la a treia cântare de cocoș. Doar ești cu mine, ce Dumnezeu? N-au să te dea creștinii prin șperlă, nici n-au să te jupească de coajă de față cu mine și în casa mea*²²⁴³.

Tare mai ești slab de virtute, fătul meu!

Când a mai văzut Petrea, că Dumnezeu îl ia cu furca a lungă și-i dă cu ibrișin pe la nas, ce era să mai zică? S-a luat și el după Sfinția Sa, și drept toacă ajungând într-un sat mare românesc, au intrat în biserică, Dumnezeu înainte și Sânpetru cât coala în urmă. Și-au făcut ei loc cum au putut dând din coate prin îmbulzeală, până la sfântul altar, în fața icoanelor, cum e obiceiul și căderea unor fețe bisericești ca dumnea-
*lor*²²⁴⁴.

²²⁴⁰ *Ibidem.*

²²⁴¹ *Ibidem.*

²²⁴² *Ibidem.*

²²⁴³ *Ibidem.*

²²⁴⁴ *Ibidem.*

*Dar ce-ți e bună și sfințenia îmbrăcată în chip și mondir unguresc? În așa mondir nici în cuvântul și puterea dumnezeiască nu te poți bizui*²²⁴⁵.

*Bietul Sânpetru, când să-și facă cruce și el ca tot creștinul și când se îndreptă din șale ca să ducă cele trei degete la numele tatălui, afurisita de cămașă ungurească, scurtă numai până în buric, se ridică de sub laibăr și popa din ușa altarului scuipe de scârbă, văzându-i pânțele gol, păros și zbârcit. Iar când Petrea dă să bată și el o mătanie în fața icoanei Maicii Domnului, pârrr, îi pleznesc nădragii cei strâmți dinapoi și oamenii din biserică se țineau de pânțele și se stricau de râs de așa blestemăție*²²⁴⁶.

*— Ieși afară, proclétule! — răcnește popa din ușa altarului — în casa lui Dumnezeu ți-ai găsit să te târșești și să-ți bați joc de cele sfinte? Afară! Piei de aici, Satană!*²²⁴⁷

*— Afară! Huideo, dihanie spurcată! — strigau creștinii — și luându-l în brânci, din mână în mână, i-au făcut vânt pe ușa bisericii afară. Nici n-a mai avut răgaz bietul Sânpetru, să-și mai pipăie coastele de ghionturi, s-a dus ca din pușcă și nu s-a oprit până în poarta raiului. Dumnezeu mai trebăluind și mai zăbovind prin lume, nici nu l-a mai putut ajunge, așa se sprintenise sfântul*²²⁴⁸.

*Și de atunci ca mai ba, să-l mai poată urni Dumnezeu din poarta raiului, ca să-l însoțească prin lume. Îi era rușine de câni, vorba ceea*²²⁴⁹.

Dar parcă la rai a putut hălădui mai bine? Nici acolo n-a scăpat nepricopsitul de el de osânda lui Dumnezeu. Care creștin, cum intră pe poarta raiului, când dă cu ochii de mustețele și mondirul cela, își făcea

²²⁴⁵ *Ibidem*, p. 10.

²²⁴⁶ *Ibidem*.

²²⁴⁷ *Ibidem*.

²²⁴⁸ *Ibidem*.

²²⁴⁹ *Ibidem*.

*cruce și își scuipa în sân, ca de Ucigă-1 Crucea, crezând că a greșit drumul, și în loc să nimerească la rai, a nimerit la poarta iadului*²²⁵⁰.

*Închinatu-s-a, rugatu-s-a bietul Sânpetru, să-i izbăvească Dumnezeu de baiul și mondirul unguresc. Încercat-a și Românul în fel și chip să scape de robia ungurească. A robotit la Ungur sute de ani cu supunere și credință, i-a muncit munca cu sudoarea feței sale și i-a purtat războaiele cu sângele său, doar l-a înduioșa de la o vreme și s-a îndura să-i dea drumul din iobăgie de bună voie. Încercat-a cu post și rugăciune la Dumnezeu, cu tânguiri și pâră la lumea toată, până la împărați a ajuns cu jalbele. Dar degeaba muncă*²²⁵¹.

*Ți-ai găsit să cauți milă și dreptate la Ungur și la împărați. Lumea își vedea de ale ei necazuri, iar Dumnezeu parcă n-auzea cu urechea aceea. Pe semne și Sfinția Sa a fost în toane rele, și ca omul la mânie, a lunecat peste sfânta dreptate. Va fi pus și el în gândul său vleit și soroc blestemului și nu-și putea întoarce vorba, oricâtă milă avea de patima lui Sânpetru și a Românului*²²⁵².

*Și au trecut anii ca duși de vânt, au trecut zecile și sutele de ani, a trecut mia și izbăvire din osânda lui Dumnezeu ca-n palmă. Parcă își făcea de urât și Dumnezeu*²²⁵³.

²²⁵⁰ *Ibidem.*

²²⁵¹ *Ibidem.*

²²⁵² *Ibidem*, pp. 10-11.

²²⁵³ *Ibidem*, p. 11.

Dar nu degeaba e Ungurul fiul măgarului, că și de pe partea prostiei, și de pe partea încăpățânării e drept tatăl său. Văzând el, că toate i se trec înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, își dă în petec într-o zi și face și el cum a învățat din părinți — vorba ceea — când măgarului îi merge prea bine, se dă pe gheață și se desghină²²⁵⁴.

Într-o bună zi ce-i trăsnește cioflingarului în gând? Dacă Dumnezeu, de hatârul lui, a făcut Ungur din sluga sa, Sânpetru, de ce n-ar face și el Unguri din toată lumea și chiar din Dumnezeu sfântul? Doar lui Dumnezeu și Ungurului toate îi sunt cu putință²²⁵⁵.

Zis și făcut. Mai cu făgăduieli, mai cu momeli, mai cu vicleșuguri, mai cu răcăduieli a și prins a arcăni pe cine punea mâna²²⁵⁶.

Și pe care cum îl prindea, nici una, nici două, Ungur încălțat — îmbrăcat îl făcea. Și cu rânduiala aceasta, fără știrea și voia lui Dumnezeu, s-a pus Ungurul pe treabă, ca să întoarcă lumea pe dos și să pângărească lucrul mânilor Celui de Sus²²⁵⁷.

Jidovimea toată, cu nepus în masă, a înghițit-o cu pene cu tot, fără să se gândească netotul, că va să vie vremea, când Jidovul încăpățânat și viclean are să-i dea pe nas și să-i vie de hac. Țigănimă toată, țațoșă și ea, ca și Ungurul, a luat chip, mondir și limbă ungurească în gură, de se mira și ea ce berechet a ajuns-o și se fălea zicând:

²²⁵⁴ *Ibidem.*

²²⁵⁵ *Ibidem.*

²²⁵⁶ *Ibidem.*

²²⁵⁷ *Ibidem.*

Mult se miră neamul meu,
Ce voinic m-am ales eu²²⁵⁸.

A mai arcănit Ungurul la portul, limba și legea lui câte un năblejnic de Tot cu sârmă, câte un Cal verde — Sârb cuminte, câte un lălău de Sas, și când a văzut că lumea-i ne-aude, ne-a vede și Dumnezeu se face niznai și-l lasă să-și facă de cap, hait, îl pune dracu și se leagă și de Român²²⁵⁹.

— Noa baghe Iuon, io facem la tine Ungur și chiamo la tine János. Dache nu vrei de voie bune, io batyem la tine și silim, che așa poruncește Dumnyezo. Și io Magyar, și Dumnyezo Magyar, și la tine musai fim Magyar²²⁶⁰.

— Ba măgar a fost tat-to, care te-a făcut, baragladină spurcata. De robîț ți-am robîț atâția amar de ani. Asta calea-valea, dacă așa m-a osândit Dumnezeu din pricina măgarului și a zăludului celuia de Sânpetru, că mai bine nu i-oi zice. Dar ca să mă fac din creștin cu frica lui Dumnezeu un [ciorsoiu] de Ungur, să mă fac din cal măgar, vorba ceea, despre asta să te ștergi pe bot și tu și Dumnezeu, Doamne, iartă-mă. Vezi-ți de treabă, Talpoș, nu căuta marea cu degetul. Nu mă scoate din pepeni, dacă ții la ciolane. Nu știi tu, jupâne, cap de câne, că Românul necăjit nu-i prea dus la biserică și la mânia e drept dracu. Bagă-ți mințile în cap și șterge-o de aci, că în rea zodie m-ai găsit, nu mi-s boii acasă, atâta îți spun²²⁶¹.

²²⁵⁸ *Ibidem.*

²²⁵⁹ *Ibidem.*

²²⁶⁰ *Ibidem*, p. 12.

²²⁶¹ *Ibidem.*

— *Rumuny prost, io facem la tine Ungur, ori vra, ori nu vra. Asta țare unguresc și io stăpun aici*²²⁶².

— *Așa-ți e vorba, căpcăunule? Apoi stai, să-ți arăt eu cine e stăpân în țara asta. Iar tu, Doamne, mi-i ierta, nu mi-i ierta, dar după atâta robie din porunca ta, să mă facă ciorsoiul ăsta și sămânță de măgar din Român creștin ce sunt, asta nu se poate să fie cu voia ta. Și de acum ține-te, Talpoș, că ți s-a împlinit sorocul*²²⁶³.

*Și unde nu mi se smâncește Românul din mâna Ungurului, unde nu-i pune laba cea de urs în vâna gâtului, și când l-a fâtat odată la pământ, a icnit de s-a smintit inima în el și lat a rămas. Și ca să pună și pupăză pe colac, după legea creștinească, mai smulge Românul și un păgân de par din gard și se așterne pe croială în lung și-n lat, de să dea duhul din Ungur, nu altceva. Îl ia apoi de gulerul laibărului, îl saltă în sus și când i-a pus un picior unde trebuie, i-a făcut vânt peste apa Tisei, drept în pusta lui*²²⁶⁴.

— *Teremtette!* — *zice Ungurul deșteptându-se ca din morți și pipăindu-și oasele — mult botai muncat la mine, dar botai prost ca asta nu muncat de chind sint. Greu la mune hoț ale de Rumuny. Mai batye dracu cu el. Io merem la Dumnyezo se purim la el*²²⁶⁵.

*Dumnezeu ca Dumnezeu, care toate le vede și le știe, se uita din dunga cerului la petrecania Ungurului cu Românul și ca să le facă dreptate pe vecii vecilor, trimite pe sluga sa Arhanghelul Gavril, ca să-i cheme pe amândoi la judecată înaintea feței Sfinției Sale*²²⁶⁶.

²²⁶² *Ibidem.*

²²⁶³ *Ibidem.*

²²⁶⁴ *Ibidem.*

²²⁶⁵ *Ibidem.*

²²⁶⁶ *Ibidem*, pp. 12-13.

Și se duce Arhanghelul, îi strânge de pe la casele lor și pleacă cu ei la rai, după poruncă. Ungurul, sprințar, ca păgubașul, mergea ca pe pâra, pășind mărunț și pripit, când înainte tânguindu-se Arhanghelului, când înapoi, făcând hoț și tâlhar pe Românul, care pășea agale în urmă, ca cel cu musca pe căciulă²²⁶⁷.

— Sfinte Arhanghele — zice Românul mușcându-și mustața în dinți — spune-i jupanului, să-și strângă gura acasă, să nu mă scoată din sărite, că de acum m-am nădit și eu la par, și de i-oi mai da un pui de bătaie, te-i mira de a mai ajunge la Dumnezeu, să mă pârască²²⁶⁸.

Și așa, cu durai-vurai, ajunge Arhanghelul cu ei la rai și-i duce la masa de judecată, la care sta Dumnezeu cu Sânpetru, așteptându-l cu crucea și pravila pe masă²²⁶⁹.

— Adjon isten jó napot Péter bácsi! Noa che tare minunat, én is Magyar, kend is Magyar, az isten is Magyar²²⁷⁰.

— Ce spune mânzul măgarului, Petre? Tu care îi porți portul, i-i fi știind și limba²²⁷¹.

— Mă face Ungur, Doamne, și asta calea-valea, dar te face și pe Sfinția Ta, cum a vrut să facă și pe Românul ăsta și pe toată lumea. Zărghit, zărghit, dar prea își face de urât. Îmi e, să nu-ți fie cu supărare, Doamne, dar îmi vine să încarc și eu o sfântă de bătaie pe el, doar i-a veni [chelmul] la cap, că prea multe am pățimit din pricina lui²²⁷².

— Nu te iuți, Petre, că graba strică treaba. Ce să mai bați de trupul lui? Nu-l vezi, că-i cu sufletul în gură? I-a dat Românul ăsta de cheltuială,

²²⁶⁷ *Ibidem*, p. 13.

²²⁶⁸ *Ibidem*.

²²⁶⁹ *Ibidem*.

²²⁷⁰ *Ibidem*.

²²⁷¹ *Ibidem*.

²²⁷² *Ibidem*.

*de le poate fi și la nepoți și strănepoți, până la coada veacului. N-ai auzit și tu vorba ceea, că „nici bătaia lui Sânpetru nu-i ca bătaia de Român necăjit”?*²²⁷³

— *Noa che binye spunye Moria Sa. Botut la minye Turc, botut Neamț, botut și Muscal, cine nu botut la minye? — che io viteaz cum dracu și iutye sărim la botai. Dar hoț aste de Rumuny, rob a me, chind io vrut se facem Ungur la el, jaj istenem ce botai pus pe minye! Botut cu paru, cum batyem sac de fasole la arie, de ieșit fum din nodrag a me. Jo Magyar ember, votat cu botai și pe fațe și pe dos, dar botai rumunyesc nu mai trebuie la minyc chit fi și trăi. Jo d-aia vinyit la Moria Sa, se purim la el pentru botai aste hoțesc, se facem la minye dreptatye*²²⁷⁴.

— *Dar tu, Române, ca parte pârâtă ce te găsești, ce ai de spus spre spălarea ta, în fața scaunului dreptății de veci?*²²⁷⁵

— *Nu prea multe [zo]-aceea Luminarea Voastră! Degeaba tăgada, că Sfinția Voastră toate le vede și le știe. Peste o mie de ani am îndurat cu răbdare și smerenie osânda Luminăției Tale, pentru păcatele măgarului și ale Sfântului Petrea, știu că nu pentru ale mele. Și i-am robit lui Dârloagă ăsta, numai eu și Sfinția Ta știe, cu câtă sudoare și cu cât sânge, așa numai de sufletul dracului. Eu, Prea Sfinte, când oi ști că osânda, fie și nedreaptă, de la Sfinția Ta îmi vine, rabd și înghit, și tac, mă cheamă, că așa e pravila noastră creștinească. Dar când zăludul ăsta, fără voia și știrea Sfinției Tale, așa cu nepus în masă s-a apucat să mă întoarcă pe dos, să mă facă din creștin cu frica lui Dumnezeu o ciorofleandură și un păgân de Ungur, să mă facă din cal măgar, cum vine vorba noastră românească, atunci,*

²²⁷³ *Ibidem.*

²²⁷⁴ *Ibidem*, pp. 13-14.

²²⁷⁵ *Ibidem*, p. 14.

iartă-mă, Doamne, mi s-a făcut negru înaintea ochilor și iacă, nu mai știu ce am făcut, că tu, Doamne, mi-ai luat mințile. L-am bătut, nu l-am bătut, dumnealui o fi știind, eu nu știu, n-am văzut. Știu atâta, că l-au dus Vântoasele, unde l-or fi dus, acolo în țara lui, că nu l-am mai văzut în ochi până adineaori, când ne aduse Arhanghelul la judecată. Atâta știu, Doamne, atâta spun, pot să jur pe sfânta cruce²²⁷⁶.

— Tare ești viclean, fătul meu, te faci nizon și pui vina pe mine, că eu ți-am luat mințile. Parcă eu nu vedeam cu câtă chibzuială i-ai pus mâna în vâna gâtului și cum îl îmbiai cu parul, de-i ieșise[ră] ochii ca cepele din cap? Uite la el că și acuma e vânat ca pruna; ian chipăie-l, că n-ai să găsești un ciolan întreg în trupul lui. L-ai înmuiat de istov și l-ai [înțercat] pe viață, de a mai face Unguri și din lemnele pădurii, din oameni și din sfinți și chiar din mine atotțiitorul²²⁷⁷.

Ziceai adineaori, că te-am osândit de sufletul dracului să robești la Ungur. — E drept, că nu tu ești vinovat de născarea Ungurului, ci Petrea și măgarul. Petrea și-a luat plata, de știu că i-a trecut pofta de a mai vedea Ungur în ochi. Iar măgarul, care l-a ouat pe Ungur, osândit rămâne cât a fi lumea și pământul, să nu mănânce vara decât spini și polomidă, iarna ogrinji și toată vremea bătaii și ocări din partea oamenilor, iar numele lui să fie porecla prostiei omenеști²²⁷⁸.

Pe tine cu robia la Ungur nu te-am pedepsit, ci numai ți-am ispitit credința și te-am [în]cerat, fătul meu, ca să prinzi la minte și la înțelepciune și să știi bine, că e mare păcat de a face rob din om, care e zidit de mine, după chipul și asemănarea mea. Omul numai din pățania sa prinde

²²⁷⁶ *Ibidem.*

²²⁷⁷ *Ibidem.*

²²⁷⁸ *Ibidem*, pp. 14-15.

la minte. De aceea te-am certat, fiule, cu robia la Ungur, nu te-am pedepsit²²⁷⁹.

Spune la cărțile sfinte, și iacă îți spun și eu, ca sa ții minte, că pe cine îl iubește Dumnezeu, îl ceartă, iar pe cine îl urăște, îl lasă până în ceasul al unsprezecelea, ca să se pocăiască. Și cine nu se pocăiește nici în ceasul al unsprezecelea, cum văd că nu se pocăiește cioflingarul acesta, unul ca acela de înmuierea oaselor are parte în viață și de pârleala pielii la gheena lui Scaraoțchi pe ceea lume²²⁸⁰.

Și acum, fiindcă ești creștin drept credincios, Român cumpănit și om cu dreptate și cu frica lui Dumnezeu, iacă îți dau și câteva sfaturi părintești, pe care dacă le vei urma în viață, bine are să-ți fie ție pe pământ și bogdaproste ai să-mi zici pentru ele.²²⁸¹

Ține minte de la mine, că Dumnezeu ajută pe cel ce își ajută singur și dă dreptate aceluia, care singur și-o știe scoate, cum ți-ai scos-o tu de la Ungur cu bătaia, pe care ai pus-o pe trupul lui. Bătaia-i din rai, fătul meu și aduce mintea la cap²²⁸².

A doua învățătură să-și fie, să trăiești din săul tău, cu munca și sudoarea feței tale. Să nu faci ca Ungurul, care a trăit din săul tău și al altora ca tine, și acum când i s-a luat apa de la moară și i s-au tuns unghiile, rabdă foame ca cânele și schelălăiește, de asurzește lumea²²⁸³.

A treia povață și cea mai prima are să-ți fie, ca să știi odată pentru totdeauna din pățania ta însuși, că Ungurul, pe care nu l-am făcut eu, din capul și cu voia mea, numai bătut e om de pace și de treabă. Socotesc, că

²²⁷⁹ Ibidem, p. 15.

²²⁸⁰ Ibidem.

²²⁸¹ Ibidem.

²²⁸² Ibidem.

²²⁸³ Ibidem.

*după scărchinătura, ce ai pus-o pe el, n-a mai avea poftă de alta. Dar dacă i-a mai mâncă pielea și s-a mai întinde la slănină, nu mai întreba de mine, și mai dă-i o săceală și un picior, ca să-i fugă sufletul și să nu-i mai vină cheful de a ieși din țara lui, între apa Dunării și a Tisei, unde i-am rânduit eu sălaşul, la umbra salcâmului, pe așternutul nisipului, în malul mocirlei, în tovărășia foamei și a sărăciei, răsplata huzurului pe munca și socoteala altora*²²⁸⁴.

*Și de acum blagoslovenia mea peste tine, slugă vrednica și credincioasă, acum și în vecii vecilor amin!*²²⁸⁵

— *Da io cum remunye, ize noa, Dumnyezo a me?*²²⁸⁶

— *Tu hai sictir, șopârloiule! Tu furi, tu jefuiești și tot tu strigi tâlharii; tu sari la bătaie și tu părăști lumea pentru bătaie*²²⁸⁷.

*Chelfăneala, care ți-a dat-o Românul, pe sfânta dreptate ai luat-o, s-o porți sănătos! Și dacă ți-a mai veni pofta de alta, să știi că ai să iei de la el pe mama bății. Și acum piei de la fața mea, proclétule, și să nu-ți mai calce piciorul peste pragul meu, că te dau pe mâna lui Petrea, care și așa de mult îți poartă Sâmbetele*²²⁸⁸.

*Ia-l, Petre, și fă-i vânt pe poartă afară, că-mi spurcă raiul*²²⁸⁹.

Lui Petrea atâta i-a trebuit și a și umflat pe Ungur de gulerul laibărului și pe sus l-a dus, cum ai duce un măt pricăjit. Ce i-a mai fi dat afară dinaintea porții, numai el și pielea Ungarului va fi știind. Destul că,

²²⁸⁴ *Ibidem*, pp. 15-16.

²²⁸⁵ *Ibidem*, p. 16.

²²⁸⁶ *Ibidem*.

²²⁸⁷ *Ibidem*.

²²⁸⁸ *Ibidem*.

²²⁸⁹ *Ibidem*.

*după oarecare zăbavă, se întoarce Petrea smerit înaintea lui Dumnezeu și punând mâinile cruce pe piept, zice cu jumătate gură:*²²⁹⁰

— *De acum cred, Doamne, că s-a împlinit veleatul și pentru canonul și osânda mea. Izbăvește-mă, Doamne, și pe mine de chipul și mondirul unguresc și om oi fi și eu*²²⁹¹.

— *Ei, hai să treacă și asta de la mine. Multe ți-am iertat, să ți-o mai iert și p-asta. Dar să știi, că nu de hatârul tău mă milostivesc de patima ta, ci de hatârul creștinului ăstuia, care ți-a tras păcatul tău și a celuilalt măgar*²²⁹².

*Și nici n-a scăpat Dumnezeu bine vorba din gură și cât ai bate în palme s-a și schimbat Sânpetru la față și din Ungur caraghios s-a făcut iarăși apostol sfânt și cuvios. Iar Românul închinându-se și sărutând mâna Atotțiitorului, a plecat și el în România mare, să o chivernisească și s-o stăpânească după poruncile și voia lui Dumnezeu*²²⁹³.

*Și eu, povestașul, mă sui-i pe o șa și vă spusei povestea cu „Canonul lui Sânpetru” așa. Și mă sui-i pe o căpșună și vă spusei o mare minciună*²²⁹⁴.

I. Paul,

Cluj, iunie 1920!

²²⁹⁰ *Ibidem.*

²²⁹¹ *Ibidem.*

²²⁹² *Ibidem.*

²²⁹³ *Ibidem.*

²²⁹⁴ *Ibidem.*

[Istoria literaturii noastre vechi]²²⁹⁵

Capitolul IV

[Plângerea Silvașului]

Tot împotriva unirii e îndreptată pe la a. 1782: Plângerea sfintei mănăstiri a Silvașului, din eparhia Hațegului, din Prislop, o cronică rimată, cu versuri șchioape, dar cu accente foarte puternice împotriva celor ce au părăsit legea strămoșească. Călugărul care a scris aceste versuri, pe lângă preocupările religioase, vede și primejdia națională ce rezultă din dezbinarea bisericească:

Că nu va fi spre un folos

Uniația ce s-a scos,

Ci numai ca să ne răznească (răstignească)

De frații din Țara Românească

Și din Țara moldovenească;

Ba încă și între noi din Ardeal

Să bage pe cel viclean,

Să nu ne mai putem înțelege,

Din Sași și din Unguri a ne mai alege...²²⁹⁶

De aceea vom pricepe durerea sufletească din care răsare pățimașul blestem:

O, de te-ar fi ars focul, Blaj,

Că tu multe răutăți lucași!²²⁹⁷

Sextil Pușcariu!

²²⁹⁵ *Ibidem*, pp. 22-23.

²²⁹⁶ *Ibidem*, p. 23.

²²⁹⁷ *Ibidem*.

[Patria]²²⁹⁸

În mărul ce se pârguie pe creangă
Noi ți-am gustat pământul roditor,
Din zvonul dus pe câmpuri de-o falangă
Ți-am respirat nelămuritul dor.

E sânul tău de mamă pâinea moale
Și laptele domoalelor cirezi.
Iubim albastrul fum în rotocoale
Că tu ai fost deprinsă să visezi.

Ai frământat credinți nemuritoare
În sângele focșilor băieți,
Care au cules pe buze de fecioare
Sărutul mândrei tale frumuseți.

Profetic luminezi peste dezastre
Cărări ce-n zări de răsărituri pier...
La glasurile clopotelor noastre,
Ne ridicăm cu tine către cer.

Îți lămurim, pe lespezi de morminte
Sculptatul grai din timpul glorios.

²²⁹⁸ *Ibidem*, p. 37.

În straturile vechi de oseminte
Îți numărăm al jertfelor prinos.

Trecutul adormit și viitorul
În clipa care bate le-mpreuni:
Când fericiți lipim la piept feciorul,
Îmbrățișăm într-însul pe străbuni.

Prin veacurile moarte-n suferință
Te-am ridicat în slăvi pe-al nostru scut
Și zămislăm eterna ta ființă
Din fiecare trudă pusă-n lut.

Prin noi răsufli-n marile elenuri,
Tu gemi când sângerările ne dor;
Ci-n vestejirea noastră dorm noianuri
De vieți ce-or înflori la vremea lor.

Sus cupa morții cu dureri amare!
Sorbind-o, te vom binecuvânta,
Ca râurile contopite-n mare,
Noi vom muri în nemurirea ta.

Nichifor Crainic!

[Cugetări]²²⁹⁹

Niciodată nu trebuie să numești pe vreun muritor fericit, înainte de ce ai vedea cum se va coborî sub pământ, după ce a trecut și peste ultima lui zi, murind.

Euripides

*

Geniul nu e rar astăzi, dar ceea ce nimeni nu are mai mult și ceea ce în rândul întâi trebuie năzuit să aibă fiecare, e conștiința.

Gustave Flaubert

*

Nu numai interesul poartă fesul, cum se zice în lume, ci și cugetările și mai ales cugetările, chiar și atunci când au degenerat în vorbe goale.

I. G.

[Cugetări]²³⁰⁰

Grijește bine, să nu fi dator nimănui nimic. Hotărăște-te că nu vrei să fii sărac; cheltuiește deci mai puțin decât câștigi. Marea vrășmașă a fericirii omenești, sărăcia îți mănâncă libertatea; din pricina ei multe virtuți se zădărnicesc. Economia rațională e temelia nu numai a mulțumirii și fericirii, ci și a binefacerilor.

Dr. Johnson

²²⁹⁹ *Ibidem*, p. 42.

²³⁰⁰ *Ibidem*, p. 65.

*

*Mai bucuros taci decât vorbește: a vorbi e argint, a tăcea e aur.
Mai bucuros vorbește mai rar, decât mai des; mai bine mai puțin și
temeinic, decât mult și fără rost.*

Cicero

*

*Nu-mi pare rău că am trăit, trăind așa ca să nu se zică, că m-am
născut în zadar.*

Cicero

*

*Precum o zi bine întrebuințată aduce un somn liniștit, tot așa și o
viață cu folos trăită, se încheie cu o dulce și împăcată moarte.*

Leonardo da Vinci

[Cugetări]²³⁰¹

*Dacă cineva ar cugeta că: Dumnezeu are lipsă de el ca să-și
înfăptuiască planurile, e ca și cum o stea ar cugeta că fără de ea nu poate
lumină Dumnezeu noaptea.*

I. G.

*

*Lumea dintru început s-a compus din două părți: una a cruțat,
cealaltă a prădat; una a economisit, cealaltă a risipit. Casele, morile,
podurile, corăbiile și toate acele mijloace care au produs civilizația și*

²³⁰¹ *Ibidem*, p. 82.

fericirea omenirii, le-au zidit oamenii cruțători; risipitorii și ușuraticii au ajuns robi.

Cobden

[Ție-ți închin!]²³⁰²

Nu-mi cere bogății, eu n-am palate
Și n-aștepta ca să te fac regină,
N-am diamant, nici pietre nestemate,
Să-ți pun decor pe fruntea ta senină.

Eu sunt poet sărac și cu păcate.
În lume n-am avut un singur bine,
Mania sorții grea, demult mă bate,
Și n-a găsit în lume făr' pe mine...

Dar îți jertfesc iubirea mea curată,
Ce dintr-un piept adânc, demult răsare,
Mai scumpă decât orice nestemată.

Ție-ți închin cu glas de înduioșare,
Cu ochii plânși, tot ce am cântat vreodată,
Și ție-ți scriu și ultima cântare.

Ioan Berghia, subloc.

²³⁰² *Ibidem*, p. 83.

[*Opt scrisori ale lui Al. Odobescu*]²³⁰³

(Din corespondența lui Gh. Barițiu)

A lumii cânt cu jale
Cumplita viață
Cum se rupe și să taie
Ca și cum ar fi ață...

[Dimitrie Cantemir, *Descriptio Moldaviae*]

[*Mă caut lacom...*]²³⁰⁴

Mă caut lacom, ne-mpăcat, mereu,
Mă vreau,
Mă chem pe mine însumi, eu,
Dar când mă întâlnesc la întâmplare-n cale
Prin nopțile pădurilor spectrale
Ale vieții ne-nțelese și brutale,
Ca un lunatec făcător de rele,
Ca un strigoi,
Eu mă reped cu spaimă înapoi
Și mă topesc în negurile grele,
Fulgerat de ochii morți de vasilisc,
De-ngrozitorii ochi ai arătării mele...

A. Cotruș

²³⁰³ *Ibidem*, p. 94.

²³⁰⁴ *Ibidem*, p. 97.

[Cărți românești]²³⁰⁵

[„Nichifor Crainic, *Darurile pământului. Poezii*, Editura „Cartea Românească”, București, 1920, Format 8° mic, 189 pag. Prețul 10 lei”]²³⁰⁶.

Astfel de poezii nu s-au prea scris însă în literatura noastră, și în puține din cele streine, de aceea ele ar merita să fie cunoscute de toți cărturarii români. E frumos, măreț chiar, „Soldat murind”, care sunt sigur că va trece și în antologii, mai ales pentru strofa finală:

Dar numai tu, tu vino în cea din urmă clipă,
Ca un vultur să-mi fâlfâi răcoare din aripă,
Și vaiete-n ecouri să spargi din stei în stei,
Victorie, cântată de camarazii mei²³⁰⁷.

Celelalte lasă mult de dorit. Astfel, mai întâi, e foarte stângaci, când cântă amorul. Autorul, precum apare din versuri, om cu cultură teologică, iese în calea iubitei „cu candelă de veghe” și, în loc să se simtă renăscut sufletește și chemat la o nouă viață prin farmecul iubirii, el zice:

Să te-nfășor în trâmbe de suflet care suie,
Ca darul de tămâie ce fumegă în cățuie²³⁰⁸.

²³⁰⁵ *Ibidem*, pp. 114-116.

²³⁰⁶ *Ibidem*, p. 114.

²³⁰⁷ *Ibidem*.

²³⁰⁸ *Ibidem*, p. 115.

Și după ce se atinge pe o clipă de iubită, vrea:

Și-n urmă să mă sting
Ca tristele parfumuri din florile rămase
Să moară prin biserici, pe vechi iconostase²³⁰⁹.

Și acum să ne gândim, pentru a face o asemănare apropiată, câtă deosebire între concepția aceasta ursuză, tristă, pătrunsă de spiritul unei neînțelese abnegațiuni și între cea plină de avântul tinereții și al iubirii, care se desface din „poemele luminii” lui Lucian Blaga. Acesta se întreabă fericit:

Lumina ce-o simt
Năvălindu-mă în piept când te văd,
Oare nu e un strop de lumină
Creată în ziua dintâi,
Din lumina aceea-nsetată adânc de viață?...²³¹⁰

Iar aiurea:

Eu cu lumina mea sporesc a lumii taină
Și-ntocmai cum cu razele ei luna
Nu micșorează, ci tremurătoare
Mărește și mai tare taina nopții,
Așa îmbogățesc și eu întunecata zare
Cu largi fior de sfânt mister
Și tot ce-i ne-nțeleș
Se schimbă-n ne-nțeleșuri și mai mari

²³⁰⁹ *Ibidem.*

²³¹⁰ *Ibidem*, p. 115.

Răducu Rușeț

Sub ochii mei

Căci eu iubesc

Și flori și ochi și buze și morminte...²³¹¹

[„Darurile pământului”. Poezii, Editura Cartea Românească, București, 1920”]²³¹²

[*De profundis*]²³¹³

de Nichifor Crainic

Străbunii mei din vremuri legendare,

Al vostru suflet de umili țărani

A dormitat sub secolii tirani

Ca sub un greu de lespezi funerare.

Dar din adâncul miilor de ani,

Tot ce-a mocnit în voi — frumos și mare —

Irumpe-n mine ca o-nvălvorare

Spre ceru-ncins în zboruri de vultani.

În sânge mi-arde dorul vostru scris;

Urcați, prin mine, către biruință,

Și-așa, cum ale voastre toate mi-s,

²³¹¹ *Ibidem.*

²³¹² *Ibidem.*

²³¹³ *Ibidem*, p. 116.

Vă răzbunați, că-n tânăra-mi ființă
A pălpâit lumina unui vis
Și s-a zbatut suprema năzuință.

În sfârșit, câteva observări cu privire la formă. Autorul, în general, stăpânește versul. Are însă și unele greșeli. De pildă, schimbă accentul cuvintelor de dragul rimei:

Cum gâlgâie în aer un cântec din podgorii

.....

Simbol al veseliei din vremile de glorii²³¹⁴.

Verax!

[„Toma Cociș, *Bucuria copiilor. Mici povestiri ilustrate*, Tipografia Seminarială, Blaj, 1920”]

Cităm la întâmplare:

De când sunt și eu soldat,
Doamne, multe-am învățat²³¹⁵.

Sau „pentru neam”:

Mulți voinici sângele-și varsă
Pentru tot neamul de-acasă²³¹⁶.

Sau acestea despre „oițe”:

Dragi-mi sunt oițele,

²³¹⁴ *Ibidem*.

²³¹⁵ *Ibidem*, p. 117.

²³¹⁶ *Ibidem*.

Când le cresc cornițele²³¹⁷.

Verax!

*Lui Siminic. Scrisoarea D-tale rimată, dar puțin poetică, mai bine ai fi adresat-o direct d-lui Crainic la București, Str. Brezoianu 4. Fiindcă însă ne-ai trimis-o nouă, îi facem loc în poșta redacțiunii noastre.*²³¹⁸

[Lui Nichifor Crainic]²³¹⁹

Poete dragă, Te-am cetit.
Ești suflet generos.
Precum de mama-ai povestit
Adânc mișcat, duios,
Cum iese-n drum
Să-mbie pârga pomilor
Călătorilor,
Așa ne ieși și Tu acum,
Făcând daruri bogate
De versuri nestemate...
...Să știi...Te-nșeli,
Când despre Tine mai ai îndoieli.
Numele Nichifor Crainic
Nu va dispărea ca pseudonim

²³¹⁷ *Ibidem.*

²³¹⁸ *Ibidem.*

²³¹⁹ *Ibidem*, pp. 129-130.

Și ca oricare anonim,
Ci se va înălța spre culme tainic,
Când va semnă multe volume
Cu versuri ca acele-anume
Din „Patria”, „Soldat murind”,
„Poetul”, „Șesuri natale” preamărind,
„Copacul”, „Alma mater” și „Teține”.
Cât despre „Dor”
Și altele mai slabe de amor,
Ia seama bine:
Dă-le pace;
Erotică oricum nu se mai face,
Ales de când avem pe Eminescu și Vlahuță,
Coșbuc, Cerna, Iosif cu lirica drăguță.
Ai însă-o bună concepție de viață.
Ne poți da operă măreață.
Ești un creștin.
Tu nu cunoști al îndoielii chin
Hain.
Nimic nu te reține,
Să scrii divine comedii în terține.
Deci, scumpe frățior,
Îți zic „Excelsior!”

Siminic!

[Din lirica antică]²³²⁰

I.

Valerius Aeditus

Poet roman, anterior lui Cicero, care-l va fi înțeles printre imitatorii Alexandrinilor, cantores Euphorionis, atacați de el (Tuseulanae, III, 19) ca disprețuitori ai adevăratei poezii. „Epigrama” se găsește în Gellius, Noctes Atticae, XIX, 9:²³²¹

Ce e nevoie să porți, Phileros, făclia-nainte?

Mergem așa: destul luce văpaia din piept.

N-o poate stinge pe-aceia nici vajnica vântului silă,

Nici dalba ploaie, din cer când ar cădea pe pământ.

Focul acesta, aprins de Venus, ea singură-l poate

Stinge, și-afară de ea, nimeni nu l-ar putea²³²².

II.

C. Val. Catullus

Cel mai mare liric roman; contemporan cu Cicero, căruia-i adresează (ironic poate, sigur grațios) un compliment (XLIX). — În ciuda obscenităților ce o pătează, opera sa se impune prin adevărul inspirației și duioșia simțirii. O splendidă ediție ilustrată a dat Owen. Altui englez, Ellis, i se datorește cel mai bun comentariu, — comentariul francez al lui Benoist și Thomas fiind învechit, iar acel german al lui G. Friedrich, unilateral. Cea mai reușită traducere ni se pare a fi aceea, italiană, al lui Bocci, superioară artistic

²³²⁰ Idem, LI, 1920, nr. 4, august, pp. 1-5.

²³²¹ *Ibidem*, p. 1.

²³²² *Ibidem*.

traducerii lui Eugene Rostand din ediția franceză citată. — Un minunat „medalion” al lui Cattul, la Gereke-Norden, I²³²³.

1. Către Lesbia (V)

Să trăim viața, dragă Lesbia, și să iubim,
Clevetirile de babe acre să disprețuim.
Soarele ce-apune astăzi, mâne, iar o să revină:
Noi, când ni-a apus odată mica zare de lumină,
Adormim, pierduți în noaptea fără capăt, pe vecie.

Dă-mi o suta de gurițe și adauge o mie,
Ș-apoi altă mie, dulce, ș-apoi iarăși altă sută,
Și din nou de-o mie-o sută-ori tu, dragă, mă sărută;
Pân' s-or face mii și sute...Iar atunci le-om mesteca,
Să nu le mai știm de seamă nici noi, nici altcineva,
Că ne-ar pizmui, păgânul, dac-ar ști că-s multe-așa²³²⁴.

²³²³ *Ibidem.*

²³²⁴ *Ibidem*, pp. 1-2.

2. La mormântul fratelui său (CI)

Peste mări și țări străine
Veni-u, frate scump, la tine,
La mormântu-ți dureros,
Să depun suprem prinos
De cinstire morților
Și zadarnic să implor
Muta ta cenușă, vai!
Căci mi te răpi destinul
Fără vreme, crud, hainul...
Ci acum, că s-a plinit
Darul morții, pregătit
După datini din părinți,
Ud de lacrimi fierbinți
Primește-1 de la mine
Și rămâi pe veci cu bine!²³²⁵

²³²⁵ *Ibidem*, p. 2.

III. Anacreon

„Viața sa a fost cea mai frumoasă poezie a sa”, — vorba lui Ibsen despre Björnson —, nu s-ar putea spune despre faimosul cântăreț al iubirii și vinului, Anacron din Teos (sec. al VI-lea a. Chr.). Poezia lui, ușoară, spontană, jucăușă, din care avem mai multe bucăți apocrife decât autentice, întrece cu mult viața bătrânului pățimaș ce pare să nu fi mântuit bine²³²⁶.

1. Cupa de argint (4)

Meștere-argintar, Vulcane,
Iute, dalta și ciocane,
Dar nu-mi face panoplie:
De războaie-mi arde mie?
Fă-mi mai bine un pahar,
Cât de-adânc se poate; dar
Să nu încrestezi pe el
Stele, Carul-mititel,
Sus pe-Orizon mohorât,
Nici atât!²³²⁷

Ce mi-e mie de Pleiade,
De Bonnar și celelalte!
— Fă pe dânsul viță, bade,

²³²⁶ *Ibidem.*

²³²⁷ *Ibidem.*

Și fă struguri aurii,
Și mai fă coala, prin vii,
Cârd șagalnic de Menade
Culegând, și teasc de vin,
Iar, călcând, Lyeu²³²⁸ divin,
Între Eros și-Aphrodite,
Încrustați în mărgărite²³²⁹.

IV. Sappho

Greaca „neagră și mică” din Lesbos, cea mai însemnată poetă a antichității (sec. VII a. Chr.), a fost, se pare, definitiv reabilitată, de acuzația infamantă ce plană asupra-i, prin pledoaria învățatului Wilamowitz-Moellendorff, din „Sappho und Simonides, p. 63 și urm. (O folositoare monografie asupra poetelor grece: Jos. Cal. Poestion, Griechische Dichterinnen, Wien-Leipzig, 1882). — Specimenul ce urmează, vestit și prin traducerea Ini Cattul (LI), e în metrul sapphic, întrebuițat și de Eminescu, în strălucita-i „Odă” antică: l-am păstrat, deși redus, întrucât mi-a părut necesar.”²³³⁰

1. Către Agallis (2)

Zeu leit îmi pare bărbatul, care
Șede-n fața ta și de-aproape-ascultă
Glasul tău dulce
Și-al tău râs ce inima-n piept mi-o sfarmă:

²³²⁸ [„Lyacus - epitet al lui Dionysos-Bacchus, „deslegătorul de limbă”]. Cf.: „Transilvania”, LI, 1920, nr. 4, august, p. 2.

²³²⁹ „Transilvania”, LI, 1920, nr. 4, august, p. 2.

²³³⁰ *Ibidem*, pp. 2-3.

Căci eu, de te văd o clipită, îndată
Mută mi-e gura,
Limba-mi seacă, simt ca un jar ce-aleargă
Pe sub piele, fin, — și mă lasă văzul,
Vâjâie-auzu-mi.
Pic de apă toată mă simt și tremur
Toată, sunt mai pală ca iarba, scumpo,
Mult nu lipsește,
Un cadavru-aieva să par; dar toate
Voi să sufăr, dac-am ajuns aice²³³¹.

V. Pindaros

Cel mai mare poet liric al Greciei (+ 442 a. Chr.). Singura parte păstrată în întregime din opera sa cuprinde „Epiniciile”, cântece de biruință în jocuri: elympice, pythice, nemeice și istmice; celelalte se reduc la resturi, sporite din fericire prin descoperirile papirologice. V. Bacchylides²³³².

1. Lui Aristomenes din Egina, învingător (Fragment din Pythia, VIII)

...Cu drept-cumpănit meșteșug
Temei cată vieții a-și pune;
Dar asta n-o pot muritorii,
Ci cerul o dă: el pe unii

²³³¹ *Ibidem*, p. 3.

²³³² *Ibidem*.

Înaltă, pe alții-i coboară
Cu-aceeași măsură. Onoare
Megara-ți dădu, Marathonul
Cunună îți puse: de trei ori,
Aristomen, ai învins în jocul localnic al Herei.
Tuspatru-atleții, pe rând,
Știuși să-i înfrângi vitejește,
Încât nici ferice sfârșit
La jocul cel pythic n-avură,
Și nici, când se-ntoarseră acasă,
Dulce de mamă surâs
Nu-mpărți farmec în jur:
De-adâncă obidă cuprinși,
Prin dosnice uliți ascunse
Se strecurară, tăcuți, copleșiți sub povara durerii.

Cel care-o nouă podoabă
Putu să-și câștige, acela
Pe falnice-aripi de speranță
Semeț plutește, iubind,
Mai mult ca averea, avântul:
Dară în scurt bucuria-i
Crește și cade-n țărână,
Brusc doborâtă din zbor și-ntoarsă-mpotriva părerii.
Sărmane făpturi de-o zi!
Ce-i „unul” și ce e „niciunul”?
Un vis al umbrii e omul.

Dar cade o rază din slavă
Pe fruntea-i: splendoarea luminii
Viața i-o poleiește
Și dulce-i pare-a trăi...
— Maică iubită, Egina,
Liberă ține cetatea,
Tu, împreună cu Zeus,
Eac, Peleu și Telamon cel de ispravă și-Ahile!²³³³

VI. Bacchilides

Fără originalitate — v. fragmentul 4 —, dar deplin stăpân pe formă, contemporanul și consulul lui Pindar, sau — cum se recomandă el însuși —, „privighetoarea din Ceos, cea cu limba de miere” (cătră Hieron 97-98), a ieșit din nisipul Egiptului abia în 1895. Ediția primă, de Kenyon, 1897, a fost urmată de o întreagă serie de studii și cercetări, printre care, o admirabilă caracterizare de Wilamowitz: bibliografia, până la 1905, o dă ediția Jebb, care cuprinde și traducerea engleză, în proză, ca și cea italienească din ediția Festa²³³⁴.

1. Fragm. 4 (Jebb)²³³⁵

Unul din altul deprindem,
Azi ca și-n vremuri trecute:
Nu-i principalul să afli
Cărări spre cântări neștiute.

²³³³ *Ibidem*, pp. 3-4.

²³³⁴ *Ibidem*, p. 5.

²³³⁵ *Ibidem*.

2. Fragn. 17 (Jebb)²³³⁶

N-am nici capete de vite,
Nici comori îngrămădite,
Nici de purpură covoare
N-am; dar am, în schimb, de soare
Și de Musă suflet plin
Și mai am un vas cu vin.

3. Fragn. 21 (Jebb)²³³⁷

Puțini muritori destinul
Îngăduie, o viață lungă
Și-adânci bătrânețe s-ajungă,
Fără să știe ce-i chinul.

²³³⁶ *Ibidem.*

²³³⁷ *Ibidem.*

**4. Lui Teisias din Egina, învingător la Nemea
(Oda XI, Jebb; Fragment)²³³⁸**

Ca un cuminte cârmaci,
Condu-mi cugetarea, o, Clio,
Doamnă a cântului, tu,
Acum, ca și până acuma!
Căci Nike, mândra stăpână,
Înspre Egina mă mână,
Ostrovul cel fericit,
Imn de slăvire să-nalț
Pentru cetatea de zei
Întemeiată și vlaga
Brațelor care-n Nemeia
Au biruit...

Traduse de V. Bogrea!²³³⁹

²³³⁸ *Ibidem.*

²³³⁹ *Ibidem*, pp. 1-5.

[Cerna]²³⁴⁰

poezie cultă

Torquato către Leonora:

Cum mulțumeam puternicilor zei,
Că se-ndurară să te știu pe tine
Și cum mă socoteam în rând cu ei,
Când umbra ta trecea pe lângă mine.

[Despărțirea]²³⁴¹

de Mihai Eminescu

Când prin această lume să trecem ne e scris,
Ca visul unei umbre și umbra unui vis.

²³⁴⁰ *Ibidem*, p. 3.

²³⁴¹ *Ibidem*, p. 4.

[Istoria literaturii noastre vechi]²³⁴²

de Sextil Pușcariu

Cea mai veche dintre aceste narațiuni versificate e din anul 1777, din Moldova, și se numește „Stihurile asupra Domnului Grigore Ghica voivod, al Moldaviei”. Ele descriu omorul Domnului martir, acel eveniment neobișnuit — era întâiul caz când un Domn fusese decapitat din poruncă împărătească — care a impresionat adânc pe contemporani și care, precum mărturisește Sulzer, făcu să vibreze și coarda muzei populare²³⁴³.

Autorul anonim pare a fi fost martor ocular al decapitării, căci știe să ne povestească fel de fel de amănunte. O face tacticos, fără simț pentru poezie, fără să priceapă tragicul momentului, în vreo 250 de versuri. Chiar când se pare că a prins o notă într-adevăr potrivită, imediat urmează versurile banale, prozaice, în care se dezvelesc gândurile sale de burghez pașnic și pios²³⁴⁴.

Astfel, după ce omorul e arătat cu toate amănuntele și se spune că corpul a fost aruncat pe fereastră în grădina cea din dos, unde bostangiii îl îngropară, se pare, pentru un moment, că duioșia îl cuprinde pe scriitor.²³⁴⁵

Din averile lui toate
Neavând la a sa moarte
Măcar patru coți de pânză

²³⁴² *Ibidem*, pp. 6-9.

²³⁴³ *Ibidem*, p. 7.

²³⁴⁴ *Ibidem*.

²³⁴⁵ *Ibidem*.

Ca pe dânsul s-o întinză!²³⁴⁶

Dar apoi urmează aceste versuri fără gust:

Și-așa s-au săvârșit
Grigore Ghica cel vestit,
Care mult s-au minunat
De moartea ce s-au [în]tâmpat!

Rămâne să ne rugăm
Ca să-l ierte Dumnezeu,
Să-i fie Duhul în fericire,
Veșnica lui pomenire!²³⁴⁷

Ceva mai talentat decât stihuitorul moldovean era un boiernaș muntean, care se numea pe sine Pitarul Hristache. Judecând după unele provincialisme, ca „picere” (în loc de „picioare”), se pare că avem a face cu un bucureștean. Versurile lui poartă titlul: „Istoria lui Mavrogheni-vodă și a răzmeriții din timpul lui, pe la 1790”, și se ocupă de fapt cu domnia acestui fanariot capricios și crud, pe care nici nu-l laudă, nici nu-l defaimă și nici nu-l pricepe îndeajuns. Uneori se încântă de faptele lui, aflând chiar o rimă neobișnuită:

Brava, Mavrogheni, brava!
Altul cu tine mai sta-va?²³⁴⁸

²³⁴⁶ *Ibidem.*

²³⁴⁷ *Ibidem*, pp. 7-8.

²³⁴⁸ *Ibidem*, p. 8.

alteori își bate joc de el:

Jefuia unde știa...
Pe care știa că n-are
Nu-i mai face supărare²³⁴⁹.

*fără să se indigneze prea mult însă și explicându-și jafurile, atât de
obișnuite pe vremea sa:*

Adevăr spun că prăda,
Dar nevoia-l îndemna²³⁵⁰.

[Poezie poporală din America]²³⁵¹

— Dintr-o culegere de poezii populare americane —

Păsărică din Ardeal,
Zboară tu din deal în deal,
Și din deal peste vâlcea,
Până-i da de mândra mea.
De-i găsi-o încă jună,
Spune-i, dragă, voie bună;
De-i găsi-o măritată,
N-aibă bine niciodată,
Făr-amar și zile grele,
Cum-s și zilele mele.

²³⁴⁹ *Ibidem.*

²³⁵⁰ *Ibidem.*

²³⁵¹ *Ibidem*, p. 9.

*

De n-ar plânge inima,
Ochii nu mi-ar lăcrima;
Dar inima mea tot plânge,
Cu ochii nu pot învinge.

*

Du-te pasăre ce zbori,
Ca săgeata printre nori;
Du-te seara când sunt stele,
Să semene viorele.
În toate urmele mele.
De-or răsări toate bine,
Să mai gândească la mine.
Iar de cumva nu răsar,
Să mă plângă cu amar,
Că-n lume cât va trăi
Mai mult nu ne-om întâlni!

Ion Georgescu!

[Populare]²³⁵²

— Eu plec, mândro, -n țări străine,
Dorul meu îl las la tine,
Să nu poți iubi pe nime;
Să nu poți iubi deloc,
Nici să mergi cu alții-n joc...

— Bade, bădișorul meu,
Juru-mă pe Dumnezeu,
Că cinci ani dacă nu vii,
Pe altul eu n-oi iubi,
Pân-părul mi-oi despleti,
Ie albă mi-oi cerni
Și pe tine te-oi jeli!

— Mândro, mândrulița mea,
Nu mă jeli cu ia,
Jelește cu inima;
Nu mă jeli cu părul,
Jelește cu sufletul!

Culeasă de I. G.!

²³⁵² *Ibidem*, p. 17.

[Prizonierii...]²³⁵³

Un vânt pribeag cutremură salcâmi
 Șoptind o taină tristă tremurând,
Ca vajnici roibi, ce și-au pierdut stăpânii.
Văd umbre negre-n larguri alergând,
 Văd suflete din taine dezvelite
Cum se avântă-n noapte-ngrozitor,
 Simt truda grea a lumii obidite
 Și rănilor mă dor din trupul lor.
Eu mă-nfior, mă zbat în toiul morții
 Și chinuit eu plâng în rând cu ei,
 Și zbuciumat de lovitura sorții
Regret că m-au născut părinții mei,
 Că mi s-a dat o lume de păcate
 Să ispășesc o viață cu dureri,
 Căci vaietele veacurilor toate
 Le-aud și azi și mâine ca și ieri.
Căci ce vrea noaptea pribegiei negre
Când stoarce-atâta vaiet și blestem,
 Ce vreau atâtea planșete funebre
 Câte le-aud că-n desperare gem,
 Și cine sunt acești pierduți ai lumii
 Ce rătăcesc zbătuți în agonii,
 Ce se sfârșesc în flacăra genunei

²³⁵³ *Ibidem*, pp. 57-58.

Într-ale vieții crude ironii...

Sunt frații mei, pribegii sărăciei,
Supuși, umili ai marilor dureri,
Cei înfrățiți cu sarcina robiei,
Cei istoviți de vlagă și puteri.
Care văd pierind cărarea îndurării
Și-asupra lor întunecatul cer...
Martiri zvârliți ca pradă disperării
Ce-și roagă moarte și-n zadar o cer...

Sunt frații mei de-o limbă și de-un sânge
Care sorb teroarea crudului infern,
Mi-e inima, ce desperată plânge
În spasmul lor, ce-n taină și-l aștern,
Mi-e carnea mea și sufletul și viața
Ființa mea e ruptă dintr-a lor:
Simțesc amar cum se așterne ceața
Și bieții-n toiul chinurilor mor...

Oh, stați, o, stați să vă sărut cu focul
Ce-mi mistuie nepotolitul dor,
O, fraților, ce v-ați pierdut norocul,
Mă așteptați să vin ș-a voi în zbor,
Să-mbrățișez calvarul ce vă stoarce
În marea jertfă-n care ați căzut,
S-alerg spre voi durerea mă întoarce

Ca-nsângeratul trup să vi-l sărut.

Aurel Contrea!

[Cărți românești]²³⁵⁴

[„I. I. Stoican, *Tragedie mută*, Editura „Cartea Românească” S. A., București, [...]. Prețul 15 lei, Format 8°, 326 p. ”]

Un băiat deștept de la țară, Ion V. Țârdea, eroul romanului, deși e dotat cu admirabile calități, deși învățătorii și profesorii lui îi profețesc un viitor strălucit, deși e totdeauna cel dintâi între colegii de școală, deși chiar și în publicitate, ca scriitor și conferențiar, are succese remarcabile, nu izbutește în viață să-și asigure existența sa și a familiei, din simpla cauză că nu are noroc. Autorul își pune în gândul celor doi frați, Ion și Grigoraș Țârdea, următoarele versuri caracteristice dintr-un vechi cântec popular:

Foaie verde siminoc,
Neamul nost' făr' de noroc!²³⁵⁵

Verax!

²³⁵⁴ *Ibidem*, p. 108.

²³⁵⁵ *Ibidem*.

[Const. Beldie, „*Glossa spiritului cărturăresc*”. Încercare anti-intelectualistă]²³⁵⁶.

*Broșura aceasta e, cum arată și subtitlul, o încercare directă de a combate intelectualismul modern. De altfel, precum s-a notat deja, întreaga colecție a cărților galbene are direcție antiintelectualistă. Glossele cele mai multe sunt adevărate. Povața următoare: „Tinere, nu te rușina de slăbiciunile, de ticurile și de pasiunile tale. Astea dau culoare, frăgezime și pitoresc ființei noastre” ne revocă în memorie sfatul contrar dat de tânărul poet bucovinean G. Rotică, **Drag copil cu ochi senini**.²³⁵⁷*

Soarbe, soarbe-n ochii tăi
Tot seninul clarei zile,
Dar de fluturi și de flori
Fugi departe, fugi copile!

Florile și fluturii
Pun o fermecată ceață
Peste ochii de copii,
Ca să plâng-apoi o viață²³⁵⁸.

(Ac.)!

²³⁵⁶ *Ibidem*, p. 113.

²³⁵⁷ *Ibidem*.

²³⁵⁸ *Ibidem*.

[„Cum vorbim românește?”]²³⁵⁹

*Poporul prânzește pe la 8 dimineața, adecă mult înainte de amiazi
(pardon: „înainte de masă”). De aci cântecul:*

Să n-am prânz

Fără de plâns;

Nici amiaz'

Fără năcaz;

Și nici cină

Cu hodină...²³⁶⁰

(Poporan)!

[George Coșbuc]²³⁶¹

*Coșbuc...așa sună de dur și de rupt, e parcă îndărătnicie
țărănească chiar în numele lui. Nici o vocală deschisă nu-ți alintă urechea,
— un nume predestinat să lupte, până să te cucerească, să-l rostești cu
drag²³⁶².*

*Și e ceva dârz și în felul cum Coșbuc s-a impus în literatura
noastră. Atunci, când din volumul de poezii al unui geniu picurase atâta
melancolie, încât a putut potopi sufletele unui neam întreg, atunci, când
poetii romantici se retrăgeau de razele soarelui și de zgomotul zilei,*

²³⁵⁹ *Ibidem*, pp. 113-114.

²³⁶⁰ *Ibidem*, p. 114.

²³⁶¹ *Idem*, LI, 1920, nr. 10, octombrie, pp. 1-4.

²³⁶² *Ibidem*, p. 1.

căutând, liniștea nopților cu luciu de lună, când ochii lor priveau natura împrejmuitoare numai atâta timp, cât ea putea să le înrăurească sufletul și apoi închideau pleoapele obosite ca să poată străbate cu privirile lor tainele, de multe ori închipuite ale unui suflet sentimental, — atunci apărură Coșbuc cu fruntea senină și cu zâmbetul pe buze, împingând cu coatele în dreapta și în stânga, își făcu cu îndărătnicie loc prin mulțime și ajungând la noi ne luă cu sine²³⁶³.

Ne-a dus departe-depart, într-un sat la poalele aceluia munte, care ținut este pentru totdeauna colțurile a trei țări române, și ne-a arătat cer senin, ne-a expus soarelui dogoritor al amiezii, ne-a dat să răsuflăm aer rășinos de munte și să privim icoane pline de lumină și culori, de mișcare grațioasă și de conturi precise. Fermecați am exclamat cu el:²³⁶⁴

E vară, e vară!²³⁶⁵

Ca un copil ștrengar s-a strecurat cu noi pe la fereastra unei case, unde o codană folosindu-se de singurătate, a luat oglinda din cui, a scos salba de mărgelă din ladă și și-a pus o floare la urechi. Știți voi, ne șoptește poetul, ce se zbate în căpșorul acela, când oglinda-i șoptește cea dintâi ispită? Ea-și zice:

Că-mi stă bine-n cap năframa

Și ce fată frumușică

Are mama²³⁶⁶.

Și apoi ea se gândește mai departe:

Mama-mi dă învățătură

²³⁶³ *Ibidem*, pp. 1-2.

²³⁶⁴ *Ibidem*, p. 2.

²³⁶⁵ *Ibidem*.

²³⁶⁶ *Ibidem*.

Cum se țese o pânzătură
Nu cum stau cei dragi de vorbă
Gură-n gură.

Că mi-a spus bunica mie,
Că nevasta una știe
Mai mult decât fata jună.
Ei, dar ce? nu mi-a spus buna
Și mă mir eu ce-o să fie
Asta una²³⁶⁷.

*Cu două case mai departe vedem o țărancă tânără la leagănul
copilașului său. Și ea cântă:*

A venit un lup din crâng,
Și-alerga prin sat să fure,
Și să ducă în pădure
Pe copiii care plâng.
Și-a venit la noi la poartă
Și-am ieșit eu cu-o nua:
Lup flămând cu trei cojoace
Hai la maica să te joace
El fugea-ncotro vedea.
Ieri pe drum un om sărac
Întreba pe la vecine:
Poartă-se copiii bine?

²³⁶⁷ *Ibidem.*

Dacă nu să-i vâr în sac!
Și-a venit la noi la poartă
Și-am ieșit eu și i-am spus:
Puiul meu e bun și tace
Nu ți-l dau și du-te-n pace!
Ești sărac, dar n-am ce-ți face!
Du-te, du-te! și s-a dus.
Și-a venit un negustor
Plin de bani cu vâlvă mare
Cumpără copii pe care
Nu-i iubește mama lor.
Și-a venit la noi la poartă,
Și-am ieșit și l-am certat:
N-ai nici tu, nici împăratul
Bani să-mi cumpere băiatul,
Pleacă-n sat că-i mare satul,
Pleacă, pleacă! și-a plecat²³⁶⁸.

Punând urechea la ușa casei din vecini, auzim pe fata săracă, dar frumoasă, plângându-se mă-sii de clevetirile dușmancei sale bogate și urâte; dosindu-ne după un gard, ne face martorii unei scene de hârjoneală nevinovată între doi îndrăgostiți și apoi ne oprim acolo, unde s-a strâns atât norod, că nu-l încape hotarul. Ce e chiotul și veselia asta? Săgeată, bogătașul, își mărită pe Zamfira și asistăm la un ospăț cum nu ne-a mai fost dat să ne vadă ochii²³⁶⁹.

²³⁶⁸ *Ibidem*, pp. 2-3.

²³⁶⁹ *Ibidem*, p. 3.

Văzut-ați vreodată hora românească? ne întreabă poetul. Înălțați-vă pe vârful picioarelor, ca s-o zăriți peste capetele mulțimii:

Trei pași la stânga linișor
Și alți trei pași la dreapta lor;
Se prind de mâni și se desprind,
S-adună-n cerc și iar se-ntind
Și bat pământul tropotind
În tact ușor²³⁷⁰.

Dar ce însemnează grupul acela de doi flăcăi? Unul e în-cruntat, fața lui exprimă durere și îngrijare. Bietul își ia rămas bun, căci a căzut la sorți să se despartă pe trei ani de ai săi și recrutul își dă iubita în grija frate-său:

Poartă-i grijă! Tot a mea
S-o găsesc, tot dor să-mi poarte!
Dar de nu-i păzi-o bine,
Ți-ai găsit dușman în mine
Căci fac moarte
Pentru ea!²³⁷¹

Iată moara. Aici se întâlnesc oameni de departe, aici se pune țara la cale. Morarul, om întreg de altfel, și-a pus mintea cu copiii și acum sfătoșii îl zăpăcesc cu întrebările lor istețe, așa că nuiaua mai e în stare

²³⁷⁰ *Ibidem.*

²³⁷¹ *Ibidem.*

să le răspundă „de ce se învâрте moara”. Și în veselia generală noi nici nu presupunem ce dureri se frământă în sufletul frumoasei „fete a morarului” care caută în zadar somnul, frate cu uitarea, căci la căpătâiul ei stă de strajă înfiorătoarea remușcare. Înainte de-a ne lua rămas bun de la satul acesta, ne urcăm pe dealul de la marginea lui, ca să vedem o minunată „sară de vară”. Zgomotele au amuțit.²³⁷²

Dintr-un timp și vântul tace
Satul doarme ca-n mormânt.
Totu-i plin de Duhul sfânt
Liniște-n văzduh și pace.
Pe pământ²³⁷³.

Abia acum, când întunerecul s-a lăsat peste tablourile acestea fermecătoare, ne deșteptăm și noi ca dintr-un vis frumos și pe buzele tuturor se ivește întrebarea: Dar cine e magul, care ne-a arătat toate aceste frumuseți, pe lângă care am trecut atâta timp fără să le băgăm în seamă, cine e maestrul, care a desfășurat înaintea noastră sufletul țăranului cu toate dorurile, cu toate bucuriile și cu toate întristările lui? Acum de abia zărim, pe cel ce ne-a adus aici dându-se el însuși deoparte, netulburându-ne niciodată impresiile prin rostirea cuvântului „eu”! Și numele, care suna atât de rupt odinioară, numele lui Coșbuc, e acum mângâiere urechilor noastre²³⁷⁴.

Dr. Sextil Pușcariu!

²³⁷² *Ibidem.*

²³⁷³ *Ibidem*, p. 4.

²³⁷⁴ *Ibidem.*

**[Odiseea, c. IX
traducere de George Coșbuc,
lucrare inedită]²³⁷⁵**

Și-ntreagă-i arse a ochiului lumină
Iar abur cald sprâncenele-i pârlă
Și genele, și-orbita roșie și plină
De foc și sânge adânc din ea trosni,
Stârpind tot ochiul până-n rădăcină.
Precum deci un fierar care ar căli
O teslă mare-ori un topor, și trece
Din foc de-a dreptul fieru-n apă rece,

Făcând să sfârâie grozav de tare,
Căci asta pune-n fier puteri deplin:
Tot astfel sfârâia cu zgomot mare
Și ochiu-n jurul pârgheii de măslin.
Deci el a scos un plin de-nfiorare
Și-atât de groaznic vai, și-atât de plin
De vuiete-a urlat atunci ponorul
Că-n fugă spaima ne-a luat cu zorul.

Iar el smulgând țepușa-nfierbântată
Și toată sânge roș, din ochiul stins,

²³⁷⁵ *Ibidem*, pp. 4-8. [„Această traducere a lui George Coșbuc, din poezii antici, a fost transmisă/comunicată de cumnatul poetului, C. Sfetea, redacției revistei „Transilvania”, de la Sibiu”]. Cf. „Transilvania”, LI, 1920, nr. 10, octombrie, p. 4.

Departă-o azvârli-n ponor deodată,
Și scos din minte de dureri, a prins
Să urle-apoi chemând cu-nfricoșată
Chemare-a sa pe câți pe acel întins
Ostrov, trăiau Ciclopi prin peșteri mute
Pe-nalte culmi de vânturi mari bătute.

Iar ei au auzit și s-adună
Venind din multe părți, și-au întrebat
Stând roată-n jurul peșterii pe-afară:
Ce-ți este, Polifem, de-ai tulburat
A nopții pace-ncât ne deșteptară
Urlările ce-ai scos, din caldul pat?
Ori oameni muritori îți prad-averea
Te omoară-n chip viclean ori cu puterea?

Iar el le-a dat din peșteră răspunsul:
Ah! nu m-omoară Nimene, frați ai mei,
Cu sila! iată, Nimene pe-ascunsul!
Acest răspuns deci auzindu-l ei:
De ești tu singur deci în nepătrunsul
Ponor, atunci de ce mai zbieri? Ce vrei?
Să-ți suferi boala ce de Zeus ți-e dată,
Și roagă-l pe Poseidon că-ți-e tată!

Și apoi s-au dus. Iar inima-mi iubită
Râdea de bunul joc ce mi-l bătui

Cu-al minții duh și-o vorbă potrivită!
Gemând Ciclopul în durerea lui
A dat din ușă piatra cea cumplită
Și stând să iasă oile-l văzu[ră]
Cu-ntinse mâni cum pipăia nebunul,
Că doar ne-ar prinde printre oi pe vr-unul!

Credea c-am fi copii, ca să se poarte
Cu noi așa! Dar eu gândeam mereu
Ce lucru-aș născoci să scap de moarte
Pe soții mei cei dragi și capul meu,
Căci mare rău era și-aproape foarte!
Deci câte-ți poate da prin minte-un zeu,
Pe toate le-nvârteam în gând furtună;
Și-am prins așa-n sfârșit pe cea mai bună!

Avea niște berbeci frumoși, spurcatul,
Cu lâna până pe pământ, și grei
Și foarte grași și-așa făcui deci sfatul
Să-i leg deolaltă tot pe câte trei
Cu loaze tari (acestea erau patul
Ciclopului) și așa să fac cu ei:
Sub cel din mijloc omul să s-apuce,
Iar doi s-acopere ce-al treilea duce.

Deci trei duceau pe un om; dar pentru mine
Pe cel mai bun din toți mi l-am ales,

Și-așa m-am prins de spetele lui pline,
Și-ntrând sub el, în părul lui cel des
M-am prins cu mânilor-nclăștate bine.

Astfel eu așteptam acum să ies
Și stam sub el cu inima-ndrăzneală
Dorind s-ajung și sfânta dimineață.

Când zorile au venit, deci începură
La ușă să se-ngheșuie zbierând
Berbecii turmei, și făceau și gură
Nemulșe mamele-n ocoale stând.
Ciclopul însă chinuit de-arsură
Stă-n uș-acum și pipăia pe rând
Pe care cum ieșea, pe spate, prostul,
Și nici nu bănuia că-i altfel rostul.

Că rând pe rând câte-un tovarăș trece
Legat sub pieptul marilor berbeci!
Și-n urma tuturor și al meu berbec
Greoi de lână-i și de mine, deci:
Simți-i cum pe spinare și-l petrece
Cu mânilor și-i zise-așa: Tu treci,
Berbec drag al meu, azi cel din urmă,
Și tu-mi erai oricând întâiu-n turmă!

Tu-n fruntea tuturor pășteai pe cale
Și flori și ierbi; și cătră văi ce curg

Cu drag murmur tu-ntâi fugeai la vale,
Și-ntâi veneai spre peșteră-n amurg,
Și acum la coadă tu! Ți-e poate jale
Că roși șiroaie calde mi se scurg
Din ochiul scos? Că mă-mbătară hoții
Acest mișel de Nimene cu soții!

Dar n-o să-mi scape el, că n-are unde!
Tu minte acum, ca mine, de-ai avea
Și, dac-ai fi cu glas să-mi poți răspunde
Pe unde stă ascuns de frica mea,
Să-l scot din colțu-n care mi s-ascunde:
Bătându-l pe păreți i-aș împrăștia
Toți creierii pe jos, să-mi scot amarul
De câte rele mi-a făcut tâlharul!

Așa vorbindu-i l-a lăsat să iasă.
Deci când apoi de-ajuns mă-ndepărtai
De-ocolul lui și de spurcata-i casă
Ieșind de sub berbece dezlegai
Pe soții mei, și iuți cu turma grasă
Pornind-o-n jos, noi o goneam pe plai.
La mal se bucurau rămașii foarte
De noi aceștia ce-am scăpat de moarte.

Dar foarte mult jăleau cu fața plânsă
Pe-ucișii soți în groaznicul ponor.

Eu semne le făceam cu ochii însă
Și-ndemn le dam să lase plânsul lor
Și-n navă să-mi adune turma strânsă
Ca-n grabă să plecăm, că-i mare zor.
Deci stând la rând pe lavița vâslării
Băteau cu vâsla sterpului câmp al mării.

Când fui departe cât s-aude gura,
Strigând cătră Ciclop așa-l mustrai:
Rău lucru fu să-ți verși prostește ura
Pe oameni slabi, ce-n peșteră-i mâncai!
Acum, Cicloape, ți-ai umplut măsura
[*Cumplirii*] tale, că-ndrăzniși să dai
Pieririi oaspeți chiar la tine-n casă!
Deci Zeii acum și Zeus bătut te lasă!²³⁷⁶

²³⁷⁶ „Transilvania”, LI, 1920, nr. 10, octombrie, pp. 4-8

[Cântec]²³⁷⁷

Ți-ai mânat prin veacuri turmele de plai,
Din stejarul Romei tu mlădiță ruptă,
Și-ți cântai amarul din caval și nai,
Dar cumplit tu fost-ai când te-a dus în luptă
Ștefan și Mihai.

Când ți-or pune piedici, dușmanii, să cazii,
Spada ta să fie și de-acum, Române,
Fulger care-aprinde, vânt ce rupe brazii
Și te-ncrede-apururi că vei fi și mâne
Tare cum ești azi!
Sus ridică fruntea, vrednice popor!
Câți vorbim o limbă și purtăm un nume,
Toți s-avem o țință și un singur dor
Mândru să se-nalțe peste toate-n lume
Steagul tricolor!

George Coșbuc!

²³⁷⁷ *Ibidem*, p. 12.

[Cugetări]²³⁷⁸

Să părăsești toată liniștea și toate bucuriile vieții, să petreci nopți fără de somn și zile de muncă și — ceea ce pentru o inimă simțitoare este de zece ori mai grozav — să te dai pradă calomniei cu toate urmările ei pentru a scăpa lumea de înșelători, de asupritori cruzi, de bandiți și de tirani - aceasta este o dovadă de virtute eroică și merită fără restricție acest nume.

Burke!

*

În mișcările unei revoluții este o măreție care se comunică și caracterelor; uneori ea face mari sufletele cele mai vulgare în raport cu evenimentele la care ele iau parte. Oamenii ușuratici și corupți la începutul acțiunii ajung încetul cu încetul tot așa de serioși, de devotați, de tragici ca și cugetarea ce-i învăluie și-i ridică în vârtejul său.

Lamartine!

*

Părul alb e lucru mare pentru cine vrea să știe. Și a ști să-l porți e, poate, cea mai grea filosofie.

Alexandru Vlahuță!

²³⁷⁸ *Ibidem*, p. 39.

[Cuvântul...]²³⁷⁹

Ca-n basme-i a cuvântului putere;
El lumi aieva-ți face din păreri,
Și chip etern din umbra care pierе,
Și iarăși azi din ziua cea de ieri.

El poate morții din mormânt să-i cheme,
Sub vraja lui atotputernic ești,
Străbați în orice loc , în orice vreme,
Și mii de feluri de vieți trăiești.

Te-atinge doar, și tu — o biată clipă
Ce tremură-ntre două veșnicii
Privești de sus a lumilor risipă,
Și toat-a lor deșertăciune - o știi.

Aprinde-n inimi ură, sau iubire,
De moarte, de viață-i dătător,
Și neamuri poate-mpinge la pieire,
Cum poate-aduce mântuirea lor.

²³⁷⁹ *Ibidem*, p. 40.

Voi, căror vi s-a dat solia sfântă,
De preoți ai acestei mari puteri,
Voi, în al căror suflet se frământă
Întunecate valuri de dureri.

Și gânduri de-un întreg popor gândite
Nu duceți minunatul vostru dar
Ofrandă mâinilor nelegiuite,
Ci ca pe sfânta masă din altar.

A-mpărtășirii taină prea curată,
Așa cuvântul să vi-l pregătiți
Ca mii de inimi la un fel să bată,
Și miilor de veacuri să vorbești.

A. Vlahuță!

[Pădurile noastre]²³⁸⁰

de Alexandru Vlahuță

*Ciudat cum noi, românii, n-am păstrat dragostea pădurilor. Și doar suntem copiii codrului, prin jumătate din trecutul nostru. Doina acolo am învățat-o, acolo am crescut și ne-am înmulțit, de acolo am roit la câmp. Și arme din stejarii lui ne-am făcut și mântuire înlăuntrul lui ne-am aflat, de câte ori un val mai negru a trecut peste noi. Și ce valuri au trecut peste noi!...*²³⁸¹

*O, nu se va putea zice că nu ne-a iubit pădurea și nu ne-a purtat de grijă. În toate cânteccele de demult ale poporului nostru aflăm răsunetul acestei iubiri seculare*²³⁸².

Eu mă duc — codrul rămâne,
Plânge frunza după mine...²³⁸³

²³⁸⁰ *Ibidem*, p. 41.

²³⁸¹ *Ibidem*.

²³⁸² *Ibidem*.

²³⁸³ *Ibidem*.

[Eroilor - Martiri]²³⁸⁴

Soldați viteji și preoți, soli ai dreptății sfinte,
Pe care-un neam sălbatec o calcă în picioare,
Cu voi sunt milioane de inimi... Înainte!
Poporul care are ostași ca voi nu moare.

Triumful e al vostru. Acei ce nu văd încă,
Că-n voi palpită dorul unui popor întreg
Și-n glasul vostru strigă durerea lui adâncă,
Vor înțelege mâine ce astă-zi nu-nțeleg.

Întunece pământul pustiitoarea gloată,
Și spargă, devasteze, în oarba ei mânie,
Lăcașuri și biserici: omoare iar la roată
Pe marii noștri preoți — ei iarăși or să-nvie.
Caci veșnică-i dreptatea și veșnici sunt martirii
Care-și jertfesc viața pentru triumful ei.
În zbuciumul de lupte și-n noaptea asupririi
R nasc semănătorii eternelor idei!

Nu, nu-i mormânt în care al nostru neam să-ncapă:
Adânc și larg deschidă-l vrăjmașii tăi, Române,
S-or prăvăli într-însul aceia care ți-l sapă:

²³⁸⁴ *Ibidem*, p. 44.

Furtunile rup norii — și soarele rămâne!

Soldați viteji și preoți, târâți în judecată
Pentr-o idee sfântă, azi lumea vă privește;
Ca pe-un model de jertfă popoarele v-arată,
Și dragostea obștească în jurul vostru crește.

Stați drept, sublimi apostoli, căci fruntea vi-i senină,
Lăsați inchizitorii să-și facă datoria;
Vedeaveți scris pe ziduri cu slove de lumină
În temnițele voastre: „Trăiască România”.

A. Vlahută!

[*Ah! mai vin-odată, soare...*]²³⁸⁵

Ah! mai vin-odată, soare,
Peste albele grămezi!
Iarbă, flori — nerăbdătoare
Stau mijite sub zăpezi.

Vie mierla-n abătuții
Codri, de pustiu să-i scape,
Frânge-ți gheața-n sloi, și du-ți-i,
Că-mi înăduși cele ape.

²³⁸⁵ *Ibidem*, p. 45.

Gârlă, scoate-ți unda-n față,
Rândunica să ți-o radă,
Până când atâta viață
Nămolită sub zăpadă?

Până când plecați robiei
Ne mai potolitei ierni?
Vara suflet dă câmpiei,
Și cu iarbă mi-o așterne.

Să tresalte-n revărsarea
Razelor fierbinți din soare...
Ah, ce dulce-i dezmierdarea
Dintre-un fluture și-o floare...

Al. Vlahuță!

[Cugetări]²³⁸⁶

Omul bun nu se bucură numai el singur de faptele sale, ci răspândește în jurul său o atmosferă de fericire pe care o respiră toți cei ce-i înconjoară.

Mantegazza!

*

Una din cauzele pentru care corpurile și adunările reprezentative nu pot face decât prostii este aceea că într-o deliberațiune publică, ideea cea mai bună ce ar trebui spusă pentru sau contra unei afaceri sau a unei persoane, nu se poate spune fără mari primejdii și extreme inconveniente.

Chamfort!

***²³⁸⁷

Nu există decât o fericire: datoria. Nu e decât o mângâiere: munca. Nu e decât o plăcere: frumosul.

Carmen Sylva!

*

Autoritatea și puterea sunt două lucruri deosebite: autori-tatea se exercită numai moralmente și are înrâurire asupra inimii: niciodată forța sau teroarea nu izbutesc a o da: ea presupune dreptate în cel ce o exercită și respect în cel ce o suportă.

Legouvé!

*

²³⁸⁶ *Ibidem.*

²³⁸⁷ *Ibidem*, p. 83.

*E vorba de a distruge ceva? Ce de oameni de acțiune se îmbulzesc!
Trebuie construit ceva? Ce de oratori!*

[...]

[Iacob Mureșianu]²³⁸⁸

de I. G.

De frunte, a fost în felul său, ca maestru al cântărilor românești și Iacob Mureșianu. Cu deosebire a fost mare maestru în înfrumsețarea cântecelor noastre populare. Cine a auzit cântând corul maestrului Mureșianu în 1911, la serbările cele mari ale Asociațiunii de la Blaj, nu-l va uita în veci. Atunci a văzut întreagă lumea românească, cine e maestrul Mureșianu. Imnul Astrei, așa cum l-a pus atunci pe note maestrul, îl cântă azi toți Românii cu carte:

Pe cerul nostru înnorat

Stea mândră s-a ivit

Și iată, s-a înviorat,

Apus și răsărit²³⁸⁹.

²³⁸⁸ *Ibidem*, p. 124.

²³⁸⁹ *Ibidem*.

[*Muzică*]²³⁹⁰

[Cugetări]

Muzica e un fel de limbă, prin care inima vorbește inimii.

Iacob Mureșianu

*

Muzica națională face parte din sufletul unui popor, prin care-și manifestă individualitatea sa națională.

Iacob Mureșianu

*

În orice om, care se devotază muzicii, este un sâmbure, ale cărui vlăstare sunt fapte sublime.

Iacob Mureșianu

*

În orice Român, care se devotază muzicii naționale românești, este un sâmbure, ale cărui vlăstare sunt fapte mărețe românești.

Iacob Mureșianu

*

Nu minți niciodată în fata vreunei persoane, căci ai să fii nevoit să spui odată altei persoane adevărul și amândouă se vor întâlni într-o zi.

Iacob Mureșianu,

Blaj, decembrie 1887!

²³⁹⁰ *Ibidem*, p. 125.

[Căpitanul Vulovici]²³⁹¹

Căpitanul Vulovici, autorul poeziei „De-o fi să mor”, a servit la reg. 26 inf. Craiova, la reg. 1 de vânători (primul reg. românesc, care a pus piciorul mai întâi la Blaj) și apoi la reg. 29 inf. Dragoș, la reg. 15 inf. Războieni, șoimii lui Ștefan cel Mare. — Dorința din poezia de față s-a și împlinit. În 1916 a murit lovit de un glonț dușman în munții Ciucului. Mormântul lui e cam la 15 km. departe de Miercurea Ciucului. Fusesse decorat în viață cu medalia Bene merenti cl. I. pentru merite literare²³⁹².

Dr. Victor Macavei!

*

A-ți iubi copii cu inima fără a-i iubi în același timp cu min-tea ta este cea mai primejdioasă patimă.

Ch. Chincholle!²³⁹³

²³⁹¹ *Ibidem*, pp. 127-128.

²³⁹² *Ibidem*, p. 127. Aceste informații apar și în „Unirea”, XXIX, 1919, nr. 4, 27 ianuarie, p. 5.

²³⁹³ „Transilvania”, LI, 1920, nr. 10, octombrie, p. 127.

[De-o fi să mor]²³⁹⁴

De-o fi să mor, tu, Doamne,
Dă-mi o moarte ostășească:
Un glonț în floarea din chipiu
În lupte mă izbească,

Și-n fața morții neclintit
Să stau, ca stei de piatră,
Să cad ca un stejar, gândind
La strămoșeasca vatră.

Nu voi să mor pe căpătâi
Cum mor toți nevoiașii.
Pe-oțele ori pe-un mușunoi
Adorm de veci ostașii!

Ce-i oare mai înălțător
Când mortea-ți râde-n față
S-o-nfrunți, jertfindu-ți pentru ea
Netrebnica viață!

²³⁹⁴ *Ibidem*, p. 128. Am recuperat întreaga poezie a Căpitanului Nicolae Vulovici, „De-o fi să mor”, recitată fragmentat în filmul „Triunghiul morții ” (Regia: Sergiu Nicolaescu, 1999).

Erou, de mii de ori erou,
Acela ce se bate
Și moare pentru brazda lui
Ori pentru libertate!

Să văd cum steagul în salut
Spre fruntea mea se pleacă
Pe-nsângerau-mi piept că-ncep
Copitele să treacă.

Schilav în trup, înfășurat
În pânza tricoloră,
Mă plângă vânătorii mei
Nu mamă, nici suroră!

Cu coif, cu armele gătit.
Un mire-ales de moarte,
Nu cioclii — pe grumazul lor
Ostașii să mă poarte!

Și-atunci vom auzi ca-n vis
Pe văi sunând alarmă,
Și piepturi surd izbind în piept
Și zingăte de armă.

Să nu dorm singur în sicriu
Ci-n legea ostășească

Cu toți tovarășii de rând
În groapa-ne obștească!

De-asupra gropii bubuind
Din țevi pornească duhul
Și pân' la cerul răzvrătit
Să tremure văzduhul!

Căp. Vulovici!²³⁹⁵

²³⁹⁵ Nicolae Vulovici (n. 8 iunie 1877, Calafat, Dolj - d. 8 septembrie 1916, Sânmărtin, Comitatul Ciuc). A fost un militar-poet din timpul Primului Război Mondial. A activat în Regimentul 26 Infanterie, Craiova, Regimentul 1 de Vânători de Munte, Regimentul 29 Infanterie „Dragoș-Vodă”, Regimentul 15 Războieni („Șoimii lui Ștefan cel Mare”). A murit în anul 1916, lovit de un glonț în frunte, în munții Ciucului. A fost înmormântat la 15 Km. distanță de Miercurea Ciuc (Cicsereda), iar ulterior, după terminarea Marelui Război, osemintele sale au fost deshumate și mutate la Craiova. A fost decorat cu Medalia Clasa I pentru Merite Literare, Medalia Răsplata Muncii (Clasa a II-a, 1906), Medalia pentru Bărbăție și Credință (Clasa a II-a, 1910), iar post-mortem cu Ordinul Național „Steaua României”. Cf.: „Unirea”, XXIX, 1919, nr. 4, 27 ianuarie, p. 5

[Dorul bănațencei]²³⁹⁶

Dragul mamei, somnul lin,
Leagănă-te mama ...
Leagănă-te, mama, lin,
Dragul mamei, și de chin
Udă mi-e năframa!

Îngerii din Paradis
Vie-ți blând de veghe...
Vie-ți blând din Paradis,
Tu să le zâmbești în vis,
Adormit pe zeghe!

De la boi azi, maică, luăm
Ștevia din gură...
De flămânzi și noi o luăm,
Dar și boii, ne uităm,
Mor în bățatură!

Clopotele-auzi cum plâng
Plânset de-ngropare...
Clopotele, maică, plâng
Bănațenii că se stâng

²³⁹⁶ „Transilvania”, LI, 1920, nr. 10, octombrie, pp. 128-129.

Făr-de ajutorare!

Vântul de cărări, cu-amar,
Vaieru-și împarte...
Vântul spune cu amar
Jalea, dincoa' de hotar,
Fraților departe...

Glasuri de supt cruci ascult,
Maică, la fereastră...
Gemăt fioros ascult:
Că moșia de demult
Nu mai e a noastră!

N. Vulovici!

[Cugetări]²³⁹⁷

Răul societății moderne consistă în faptul că tinerii știu chimia, geodezia, pirotehnica, dar nu știu a face sacrificii de datorie, nu știu să respecte ceea ce este respectabil. Se fac astfel prezumțioși, nefolositori țării și nesuferiți. În prima etate temelia temeliilor este respectul pentru părinți, din care naște ideea că ceea ce ei ordonă trebuie executat; nu însă cunoscându-se cauza, ci pentru că ei sunt aceia care ordonă.

D'Azeglio!

²³⁹⁷ *Ibidem*, p. 131.

[Alexei Mateevici]²³⁹⁸

de Nichifor Crainic

Poeziile publicate îl arată ca pe un luptător social național. Dezvoltat sub interdicția rusească, sufletul său de poet a gustat în limba românească dulceața fructului oprit, care, tocmai prin aceasta, îi este de mii de ori mai scump. Și ne-a lăsat astfel cel mai frumos imn pe care l-a închinat cineva graiului nostru:

Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care-o plâng și care-o cântă
Pe la vatra lor țăranii²³⁹⁹.

²³⁹⁸ *Ibidem*, pp. 132-133.

²³⁹⁹ *Ibidem*.

[*Limba noastră*, de Alexei Mateevici]²⁴⁰⁰

La deschiderea cursurilor de învățători moldoveni în Chișinău,

17 iunie 1917

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam, ce fără veste
S-a trezit din somn de moarte,
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre;
Roi de fulgere ce spintec
Nouri negri, zări albastre
Limba noastră-i graiul pâinii
Când de vânt se mișcă vara:
În vestirea ei bătrânii
Cu sudori sfințit-au țara.

²⁴⁰⁰ *Ibidem*, pp. 133-134.

Limba noastră-i frunză verde,
Zbuciumul din codri veșnici,
Nistrul lin ce-n valuri pierde
A luceferilor sfeșnici.

Limba noastră-i vechi izvoade,
Povestiri din alte vremuri
Și, cetindu-le-nșirate,
Te-nfiori adânc și tremuri.

Limba noastră-a fost aleasa
Slavă să ridice-n ceruri,
Să ne spuie-n hram și-acasă
Veșnicele adevăruri.

Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor Cazanii,
Care-o plâng și care-o cântă
Pe la vatra lor țăranii.

Înviați-vă dar graiul
Ruginit de multă vreme,
Ștergeți slinul, mucegaiul,
Pe uitarea-n care geme.

Strângeți piatra lucitoare,
Ce din soare se aprinde:

Răducu Rușeț

Veți avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte.

Nu veți plânge-atunci amar
Că vi-i limba prea săracă,
Și-ți vedea cât îi de darnic
Graiul țării noastre dragă;

Răsări-va o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Preotul A. Mateevici!

[Unui profesor mort. Dr. A. Sădeanu, 1914]²⁴⁰¹

Și iar răsări în fața mea ființă,
Ce mi-ai fost vieții mele-ndrumător.
Demult n-avem de Tine vreo știință
Și mort ești azi în seama tuturor,
Dar mie-mi ești de-a pururea în viață,
Și graiul Tău l-aud din alte lumi,
Mă chemi și azi mângâitor în față,
Și-mi dai povața vechilor străbuni.
Eu cum te-ascult cutremurat și dornic,
Mă pierd în vraja-nălțătoarei legi,
Ce mi-o descoși din multe sfaturi spornic
Și-a vieții grea enigmă mi-o dezlegi,
Sfios m-aștern supuselor evlavii
Câte răsar din graiu-ți înțelept,
Ca pe-un stăpân, ce îl urmează sclavii,
Te urmăresc cu somnul și deștept.

Ce taină m-a legat cu umilință?
Și ce țării mă înfășoară-n gând?
Și sufletu-mi, zbătut de suferință,
De ce te-așteaptă veșnic tremurând?
Oh, mare-i tâlcul unui mort, ce-și are

²⁴⁰¹ *Ibidem*, p. 134.

În fermecatu-i rost cuvântător
Un dor pribeag și gânduri călătore,
Ce izbutesc când trupurile mor.

Tu ai pierit sub steag strein, în luptă,
Cum ne-au pornit pe toți dușmanii răi!
Cum ne-au sortit o viață ne-ntreruptă.
Să o purtăm cu furci și-ntre călăi,
Ei Te-au răzbit în urmă cu păcate,
De Ți-ai dat chiar și viața în război,
Voind c-amarul lacrimilor toate
Vărsate fie numai între noi...

Dar totuși, fu și pentru noi o vrere,
Când ai trecut de pragul crudei sorți,
Căci moartea Ta ne-a dat nouă putere
Încât ne-am pus nădejdea în cei morți,
Și am simțit în suflet cum străbate
Dorința Ta-ntre cer și pe pământ,
Iar noi vedeam cum crește iar dreptate
Prin rostul Tău și Dumnezeuul Sfânt.

...Și-acum Te-ascult cutremurat și dornic,
Pierdut în vraja-nălțătoarei legi,
Ce mi-o descoși din multe sfaturi spornic
Și-a vieții grea enigmă mi-o dezlegi,
Căci eu Te am de-a pururea în viață

Și graiul Tău l-aud din alte lumi,
Mă chemi și azi mângâietor în față
Și-mi dai povața vechilor străbuni.

Aurel Contrea!

[Dr. A. Sădeanu]²⁴⁰²

Tânărul profesor al școlii normale din Arad căzu în toamna anului 1914, în Galiția, aproape în același timp cu Sandi Bogdan. Și de el se legau frumoase și îndreptățite nădejdi. În colaborare cu un coleg a scris monografia istorică a școlii normale din Arad, cu prilejul centenarului acestei școli (1912), și a adunat și date noi despre Gheorghe Lazăr prin arhivele Vienei, despre care a făcut și o dare de seamă într-o conferință, al cărei început îl reproducem aici²⁴⁰³.

[Cugetări]²⁴⁰⁴

Și de a-și grăi în limbile omenești și îngerești, dacă dragoste nu am făcutu-m-am aramă sunătoare și chimbale răsunătoare. Și de a-și avea prorocire, și a-și ști toate tainele și toată știința și de a-și avea toată credința încât să mut și munții, dacă dragoste nu am, nimic nu sunt²⁴⁰⁵.

Sf. Pavel, Către Coriteni, Ep. I!

²⁴⁰² *Ibidem*, p. 135.

²⁴⁰³ *Ibidem*.

²⁴⁰⁴ *Ibidem*.

²⁴⁰⁵ *Ibidem*.

*

*Feciorii cei buni adaogă și cresc numele părinților lor și-l fac fără de moarte; iar cei răi feciori ocărăsc și sting numele părinților buni*²⁴⁰⁶.

Neculai Costin!

*

*Dintre toate popoarele lumii, cel mai mândru și cel mai curajos, dar tot-d-o-dată cel mai cuminte în sfaturile sale, cel mai statornic în principiile sale, cel mai dibaci, cel mai muncitor și, în fine, cel mai răbdător a fost poporul roman. Din toate aceste însușiri s-a format armata cea mai puternică și politica cea mai prevăzătoare, cea mai hotărâtă și cea mai consecventă ce a fost vreodată. Sinteza sufletească a unui roman era dragostea de patrie și de libertate. Sub acest cuvânt de libertate, Romanii înțelegeau un Stat în care nimeni nu este supus decât legii, și unde legea este mai puternică decât oamenii*²⁴⁰⁷.

Bossuet!

*

*A face bine și a se simți înfruntat este o satisfacțiune regală*²⁴⁰⁸.

Antistene!

*

*Om bine-făcător este acela care dă mai bine, nu acela care dă mult*²⁴⁰⁹.

V. Hugo!

*

²⁴⁰⁶ *Ibidem.*

²⁴⁰⁷ *Ibidem*, p. 137.

²⁴⁰⁸ *Ibidem*, p. 142.

²⁴⁰⁹ *Ibidem.*

*Noblețea și virtutea fiind aceeași calitate, nu există altă noblețe decât virtutea*²⁴¹⁰.

Antistene!

*

*Cel mai bun partid politic e acela care acordă principiile cu trebuința cea mai mare a momentului*²⁴¹¹.

Montanelli!

*

*Este mai puternic acela care se învinge pe sine, decât acela care cucerește o cetate*²⁴¹².

Schiller!

[Pe țărm]

(Din ciclul „În Fumul Uzinelor”)²⁴¹³

De-acum vei sta lungit pe vecii vecilor,
Vecinul meu din grui,
De-acum vei stă lungit pe veac
Și cred că nici [pozaunele?] arhanghelilor
Nu-ți vor turnă din nou în mădulare
Avântul și setea-nfricoșată a vieții...

²⁴¹⁰ *Ibidem.*

²⁴¹¹ *Ibidem.*

²⁴¹² *Ibidem.*

²⁴¹³ Idem, LI, 1920, nr. 11, noiembrie, pp. 1-5.

Mă uit la fața ta umflată de apă,
Și înnegrită ca smolosul cărbune,
Mă uit la pleoapele tale
Întinse peste orbitele fără ochi,
Mă uit la brațele tale vânjoase
Ca două lăstare de carpen,
Și mintea mea nu vrea să creadă
Că leșul putred aruncat de talazuri
Ești tu, vecinul meu din grui,
Voinicul flăcău care mă lua pe oblânc
Și mă-nvăța obrăzniciei
Și mă făcea, când scăpăm la gheață,
Să-nfășor picioarele-n nuiiele de răchită
Să nu mânc bătaie că rup opincile...

Ah, blestemată foame de-avuții!...
Aveai pământ și boi și case durate-n piatră

Și erai harnic și voinic
Și singură odraslă la casă,
Și totuși ai tai, otrăviți de lăcomie,
Voiau să strângi, să strângi întruna,
În orice fel din orice parte.
Și patru ani îți steteră de cap
Cu vorbe bune, cu molitve la schituri,
Cu sudalme și lacrimi și blesteme,
Să i-ai stârpitura zbârcită

A văduvii lui Călin Grănicerul,
Care avea patru curți în sat
Și fânațe-n Ponoare lângă braniștea veche
Și lunci de otavă și locuri de holde,
Să se hrănească douăzeci de guri...

Și te-nsurași...
Și-ai tăi muriră cu sufletul luminat
Că te știau fericit.
Veniră apoi cei trei copii,
Cei trei nenorociți diformi.
Și doftori și spițeri intrară-n casa ta durată-n piatră,
Și nevasta ți se făcu ca o momâie
Și-ntr-o noapte tușind se duse și dânsa,
Iar tu rămăseși singur în mijlocul casei
Privind la cei trei viermi neputincioși,
Și te smulgeai de păr de deznădejde.
Se duseră casele și holdele
Și fânațele Călinoaii
Și boliștile te lăsară cu curtea pustie.
Și după zece ani de iad rămăseși singur
În casa ta veche de piatră,
Cu bilțul datoriilor la gât...
Veniși atunci, sfătuit de-un Ovreu,
Aici în țara unde-i soare și libertate
Și unde matca gârlelor
E pietruită cu galbeni...

Și alți zece ani te tăvăliși prin unghere murdare,
În vâlmășagul de păcate
Ce curge mereu din vechea Europă
În văile de oțel și cărbuni din Ohio,
Mâncând puțin, trudindu-te mult,
Uitând întreagă mlaștina
În care te-afundară să te-nece
Cei zece ani cu fata Călinoaii,
Ținând în minte numai străbuna casă albă
Din care voiau să te scoată străini fără suflet,
Și strângând în punga din sân
Cu mâinile-n tremur dolar lângă dolar,
Ca s-o scapi de străini și să scapi de rușine...

Ehei, de câte ori acolo-n mină,
Strivit între pereții de cărbune,
Nu te-ai oprit istovit de colb și-ntuneric,
Rugând pe Dumnezeu
Să surpe-odată bolta-n urma ia
Și strâmtul coridor ce-ți săpai,
Să fi fie sicriu și mormânt pe vecie
Să scapi odată de osândă!
Dar casa veche-ți răsărea-nainte
Acolo-n noaptea tainiței tale,
Și mușchii se-ncordau din nou
Și târnăcopul iarăși mușcă furios
În stânca din față...

Sosi acum o lună greva
Și crâșmele clocoteau de lume
Și zilele se scurgeau în goană.
Și tu tremurai
Văzând cum scade-n punga de la sân
Agoniseala celor zece ani de caznă,
Iar când stăpânul căută cinci oameni
Să vază de mașini,
Fuși cel dintâi
Să scobori din nou în beznele minei.

Și scoborâși, vecinul meu din grui,
Cu cei patru tovarăși ai tăi.
Și nimeni nu știe nici astăzi aievea
Povestea voastră nenorocită.
Un tunet fu, și flăcări și cutremur...
Și când te deșteptași,
În jurul tău era noapte de mormânt,
Și capul tău și brațele tale ce usturau
Erau înfășurate-n pânze,
Și răsuflai în boare curată,
Și auzeai cântare de valuri
De sub fereastra deschisă,
Și lumea-ți spunea ca erai în Cleveland
În spitalul de lângă Erie,
Și că tovarășii tăi toți fură arși de vii
În văpăile minei...

Te vindecași acum o săptămână.
Și când mânilor-ți arse fură dezlegate,
Le duseși tremurând la piept
Și nu măi găsiși nimic,
Iar când de pe obraji și de pe ochi
Îți ridicară fașele ce te ardeau
Și așteptai cu inima sălbatică
Lumina sfântă a soarelui de vară,
În jurul tău era aceeași noapte
Imensă, neschimbată, disperată...

Un plâns te cuprinse-atunci,
Amar, sugrumător,
Plânsul mândriei tale zdrobite,
Plânsul suferințelor tale zadarnice,
Plânsul vieții tale pierdute.
Din ochii tăi arși nu izvorâră lacrimi
Și gura ta schilăvită nu rosti cuvinte...

Veniră-apoi lungi ceasuri de pace,
De toropeală și liniște largă
Și nu mai auzeai
Decât răsuflătele celor adormiți
Și cântecul tulburător al undelor din Erie
Ce se sfărmau de ziduri
Sub fereastra deschisă...

De-atunci nu mai [*știum*] nimic de tine,

Vecinul meu din grui:

În zori patul tău era gol.

Și iată astăzi, dup-o săptămână,

Te aruncară valurile tulburate

Din nou la țarm,

Și zaci aici înțepenit pe pietriș,

Umflat de apă și negrit...

Ci-n țințirim departe dorm ai tăi

Cu sufletul luminat de bucurie,

Știindu-te fericit!...

Vasilie Stoica,

Cleveland, 7 august 1918!²⁴¹⁴

[Cugetări]²⁴¹⁵

Omul cinstit își face o lege de a ține ce a promis, chiar și în lucrurile cele mai mici.

Blanchard!

*

Lipsa de credință religioasă s-a dovedit totdeauna o rădăcină putredă în viața popoarelor, căci ea nu satisface trebuinței sufletești ale

²⁴¹⁴ *Ibidem.*

²⁴¹⁵ *Ibidem*, p. 12.

oamenilor și, de regulă, biruința este a acelor care știu să-și păstreze sentimentele religioase.

Friedrich von Helwald!

*

Pot să-ți fie prieteni niște oameni cărora o natură ca a ta le este în ascunsul inimii lor o veșnică muștrare?

Arthur Schopenhauer!

*

Fiecare om, până la ultima sa zi, trebuie să caute a se educa pe sine însuși.

D'Azeglio!

[Sonet]²⁴¹⁶

Cum stam aseară singură-n grădină
Pe sub copaci cu frunze-ngălbenite
Ce-n susur lin cădeau pe nesimțite,
Am auzit un plâns în surdină.

Apoi un zvon de câteva clipite...
Eră o floricea de sulcină
Brumată-n zori de zi lâng-o tulpină
Gemea-n amurgul toamnei liniștite.

De-acum și frumusețea firii moare
O mângâie o gingașă surată

²⁴¹⁶ *Ibidem*, p. 27.

Că tinerețea-i floare trecătoare.

Și, dacă mori — de ce ești supărată?...

Nu simți că-s reci și razele de soare

Și oameni-s mai răi ca altădată?...

Aurelia Pop!

[Cugetări]²⁴¹⁷

*Reputația ce se trage din părinți e înșelătoare și în curând se consumă,
dacă nu o însoțește virtutea proprie.*

Macchiavelli!

*

*Plăcerea este acordul de armonie ce naște din combinațiunea sufletului și
a corpului.*

Mantegazza!

*

*Spiritul de contradicție este stupid, pentru că, spre a contrazice pe alții,
ce-l posedă se contrazice aproape întotdeauna pe sine însuși.*

Mantegazza!

*

Cel mai mare merit al societății este că ne face să prețuim singurătatea.

Mantegazza!

²⁴¹⁷ *Ibidem*, p. 32.

[Un copil se roagă]²⁴¹⁸

Tăticu-i dus de-un an în foc
Tu, Doamne, bun ești și ești mare,
Aruncă ochii Tăi din zare
S-adune-un codru de noroc.

Apoi pe Taica nu-l uita,
Căci, vai, i-acum sătul de sânge,
Și maica toată ziua plânge
Trimite, Doamne, mila Ta.

De două luni nu ne-a trimis
Din alte țări nicio scrisoare
Și maica-n orice sărbătoare
Necazul nostru i l-a scris.
Și vezi, Tu Doamne, „Mița” iar
Întreabă tot mereu de taica
Și-o mângâie cum știe maica,
Dar vai, căci toate-s în zadar.

Acum n-avem făină-n sac
Și, Doamne, Taica nu mai vine,
Și cine ne-o aduce pâne

²⁴¹⁸ *Ibidem*, p. 67.

Ah, rău e să trăiești sărac!

De mine, io-s mai mărișor
Ș-aș mai răbda, dar „Mița” cere
Și maica plânge de durere
Și eu mă sting de-al taichii dor.

Și-i frig de-acum și-i vânt și-s ploi
Și lemnele ni se gătară,
Iar colo când e către seară
Ni-e frig ades — căci suntem goi.

Ah, taica, taica unde-o fi
Trimite-l Doamne ca să vie,
Căci vai, ni-e inima pustie,
Și n-avem cu ce mai trăi...

Iustin Ilieșiu!

[Cugetări]²⁴¹⁹

Este o admirabilă calitate a organizațiunii bisericii creștine că servitorii ei sunt răspândiți și prezenți în societatea întreaga, trăind lângă colibe ca și în preajma palatelor, în contact obișnuit și intim cu condițiunile cele mai umile și cu cele mai înalte; ei sunt consilieri și consolatori ai tuturor mizeriilor și ai tuturor măririlor. Religgiunea creștină este o pute-re tutelară, care, cu toate abuzurile și greșelile spre care puterea sau chiar întinderea sa a împins-o, a vegheat de secole și lucrează mai mult ca oricare alta pentru demnitatea morală și pentru cele mai scumpe interese ale omenirii²⁴²⁰.

Guizot!

*

Pe cât este de admirat omul care a știut să-și apropieze calitățile particulare ale fiecărei personalități pe care a studiat-o, pe atât este de grotească maimuța care nu imitează decât pe un om, chiar dacă acesta ar fi cel mai merituos dintre oameni²⁴²¹.

Chincholle!

*

Ușor mai considerăm noi ca inamici personali pe aceia care nu se înhamă la carul nostru²⁴²².

Chincholle!

*

²⁴¹⁹ *Ibidem*, p. 95.

²⁴²⁰ *Ibidem*.

²⁴²¹ *Ibidem*, p. 104.

²⁴²² *Ibidem*.

*Onoare tuturor condițiunilor omenești oneste și deci și bogătașilor! — dar numai dacă plăcerile și fastul nu-i fac leneși și trufași*²⁴²³.

Silvio Pellico!

[Cărți românești]²⁴²⁴

[„A. Cotruș, *Neguri albe*, Tipografia Schäser, Alba Iulia, 1920. Prețul 10 lei”]²⁴²⁵.

„Căci m-am născut cu dorul de lucruri uriașe”, zice în poezia nr. 34 — poeziile acestea n-au titlu, ci număr — iar în nr. 1 cetim:

Splinatic eu
În goană trec,
Ducând sub haina arzătoare-a cărnii mele,
Înăbușite fulgere rebele
Și nevăzute străluciri de curcubeie!...²⁴²⁶

Altădată i se pare că e un miner năprasnic, chemat să dărâme cu târnă-copul său munții grozavi ce-i stau în cale, pentru a afla piatra înțelepciunii. Uneori minerul se coboară în sine însuși, dar, în loc de aur și pietre scumpe, nu găsește:

...prin bezna sângerie, grea,
Decât un cap de mort cu masca mea...²⁴²⁷

²⁴²³ *Ibidem.*

²⁴²⁴ *Ibidem*, pp. 119-121.

²⁴²⁵ *Ibidem*, p. 119.

²⁴²⁶ *Ibidem*, p. 120.

²⁴²⁷ *Ibidem.*

Nerăbdător de-a ieși mai curând la larg, în natură, departe de „cetățile mișele”, cu „prafuri groase, reci de muzee și biblioteci”, poetul ia drumul cel mai scurt, ce duce:

Peste închise, îngrijite și vechi grădini
Cu statui îmbătrânite și frumoase...
Rup garduri,
Calc prin straturi și pe flori,
Arunc cu pietre-n pomi, de par-c-aș fi la mine acasă
Și trec
Că vor cârti, c-or blestema atâția-n urma mea
Ce-mi pasă!...²⁴²⁸

De astfel de viziuni, firește, trebuie să se îngrozească de la o vreme și poetul, și atunci:

Ca un strigoi,
Eu mă reped cu spaimă înapoi
Și mă topesc în negurile grele,
Fulgerat de ochii cruzi de vasilisc
De-ngrozitorii ochi ai arătărilor mele...²⁴²⁹

(Nr. 31)!

Și totuși numai visul poate da iluzia fericirii. Văzându-se sub ploaia albă de flori de pruni, poetul își reamintește copilăria înflorită, fericită, nevinovată. După atâtea orori dezvelite de o fantasmă zvăpăiată, îți cad bine aceste versuri pline de gingășie:

Cad întruna florile de pruni,

²⁴²⁸ *Ibidem.*

²⁴²⁹ *Ibidem*, p. 121.

Se risipesc în preajma mea ca o comoară

Mă văd copil,

Cu ochi duioși, adânci și buni,

Cum te priveam căzând așa odinioară²⁴³⁰.

Când sufletul poetului se va îmbogăți cu mai multe viziuni senine de acestea, când va fi mai „multitudinar”, ca să întrebuițăm un termen propriu poetului, când nu va sta aiurit, ca un năuc, auzind cum „răsună clopotele”, ci va avea „dumineci” și praznice, ca toți credincioșii, când va avea un templu al credinței, în care să intre cu evlavie și devotament, atunci și numai atunci va înțelege ceva mai bine enigma vieții, pe care acum abia o întrezărește (Nr. 29):

O, a trăi, a trăi!...

Risipindu-te cu dărnicie, zi de zi!

O, a străbate ne-mblânzit, biruitor,

Ca un năprasnic colonizator,

Pe trenurile și pe navele voinței tale,

Prin văi, prin munți, pe mările fatale,

Pentru a clădi,

Surâzător, senin, în bine și în rău,

Clădiri să-nfrunte vremuri și urgii,

Clădiri,

Pentru risipitorii fii ai sufletului tău!,

O, a trăi, a trăi!

Și-a te-nălța, și-a te învinge, zi de zi!...²⁴³¹

²⁴³⁰ *Ibidem.*

²⁴³¹ *Ibidem.*

*Dorim tânărului nostru poet viață bogată și spornică în sensul acesta*²⁴³².

Verax!

[Arhanghelul]²⁴³³

În codri, frunzele, cu jalnic șuier,
Cum pică, tăinuind poteci și urme...
În sunet de tălângi și-n vers de fluier,
Coboară de la munte albe turme

Ascultă! Glas de bucium de departe
Prelung răsună-nfiorând deodată
Tăcerea văilor, acum deșarte,
Și pacea peste vârfuli așezată,
Pe-o culme s-a oprit din-lunga-i cale
Ciobanul și ascultă cu mirare
Un vuiet coborând din munți spre vale,
Ce crește tot mai tare și mar tare.

Din neguri de păduri întunecoase
Acum răsare-un steag, în vârf cu cruce,
Oșteni în zale și țărani cu coase...
O mândră oaste spre Ardeal se duce!

²⁴³² *Ibidem.*

²⁴³³ *Idem*, LI, 1920, nr. 12, decembrie, p. 1.

Se uită lung ciobanul de pe munte,
Uitând de cale și uitând de turmă,
Căci un Arhanghel zboar-acolo-n frunte,
Și fâlfâie aripile în urmă...

Acela-i ce s-a zis că va să vie!
Iar buciul cu strigăt de fanfară
Trezește frați din jalnică robie
Vestește ziua judecății-n țară!

Ion Borgia!

[Cântece noi]²⁴³⁴

1.

La geamurile mele îmi cântă trandafirii
Și-n flori înmiresmate se scaldă-n nopți zefirii,
La geamurile mele atâția fluturi zboară
Din flori s-adune roua când zorile coboară...

Și-am stat și eu o noapte întreagă de-am privit
Cum se înalță luna, iar luna mi-a zâmbit.
Erau atâtea stele în cerul auriu
Și-n infinitul nopții al zărilor pustiu
M-a-nfiorat o clipă, și-am plâns fără să vreau,
Căci totul e cenușă, și totul Dumnezeu...

²⁴³⁴ *Ibidem*, p. 10.

La geamurile mele îmi cântă ciocârlii,
Vin zorii dimineții cu flori de pe câmpii
Doar tu iubire sfântă te-ai dus și nu mai vii....²⁴³⁵

2.

Iar îmi prind în flăcări fruntea
Gânduri și dureri rebele,
Mi-am pierdut atâtea visuri
Stând, de pază lângă ele;
Și plecând să zic adio
Vieții mele obosite,
M-au întâmpinat în poartă
Două frunze-ngălbenite...²⁴³⁶

Iustin Ilieșiu, Cluj!

²⁴³⁵ *Ibidem.*

²⁴³⁶ *Ibidem.*

[Cugetări]²⁴³⁷

Una din cauzele pentru care corpurile și adunările reprezentative nu pot face decât prostii este aceea că, într-o deliberațiune publică, ideea cea mai bună ce ar trebui spusă, pentru sau contra unei afaceri sau a unei persoane, nu se poate spune fără mari primejdii și extreme inconveniente.

Chamfort!

*

Modestia este o calitate care de regulă însoțește meritul real; ea atrage toate inimile, pentru că nimic nu e mai respingător decât preumpțiunea.

Chesterfield!

²⁴³⁷ *Ibidem*, p. 30.

1921

[*Rândunelele*]²⁴³⁸

M-ați lăsat cu ochii pribegind în zări,
Călătoare blânde, rândunele,
M-ați lăsat cu ochii pribegind în zări,
Pe când cădea moartă frunza pe cărări
Din stejarul visurilor mele.

Amuți izvorul sufletului meu
Sub lițoliul rece de zăpadă,
Amuți izvorul sufletului meu,
Își purtau deasupra-i norii plumbul greu
Și fiorii pasări mari de pradă.

Inima pustie tristă-n noapte stă
Ca bisericuța părăsită,
Inima pustie tristă-n noapte stă,
Doar o rază-ntr-însa vie mai păstră
A credinței candelă sfințită.

²⁴³⁸ Idem, LII, 1921, nr. 1-2, ianuarie-februarie, pp. 3-4.

Azi vă-ntoarceți iarăși vesele din zări
Călătoare blânde, rândunele,
Azi vă-ntoarceți iarăși vesele din zări
Cu înmuguriri de tinere vlăstari
Cu căldura cântecelor mele.

O, veniți! Izvorul caldei bucurii
Ca o harfă fermecată cântă,
A-nviat izvorul caldei bucurii
Visul meu străbate [î]naltele țării
Și-n lumină dulce se-nveșmântă

Că din lumi streine s-abătu în zbor
Către mine îngerul iubirii,
Că din lumi străine s-abătu în zbor
Revărsând spre mine foc înviator
Și viață-n largurile firii...

I. U. Soricu!

[Înviere]²⁴³⁹

Ca orchestra fermecată
Cântă codrul verde iară,
Fiecare ram e mână
Ce mângâie o chitară.
În vestmântul înnoirii
Cântă, suflete străine,
Suflul cald al primăverii
A trecut și peste tine.
Câmpul bea pentru lumina
Ce-i împărtășește mirul,
Florile-și înalță blânde
Către soare plin potirul.
Cupa bucuriei sfinte
Soarbe-o, suflete străine,
Dulce soarele iubirii
Răsări și pentru tine.
Ochii umezi către ceruri
Și-i înalță-ntreaga fire,
Tremură-n văzduhuri imnul
De-nchinare și mărire.
Focul rugăciunii tale
Nalță-l, suflete streine,

²⁴³⁹ *Ibidem*, p. 4.

Cel mai sfânt din haruri Domnul
Îl trimise pentru tine...

I. U. Soricu!

[*Dimineața*]²⁴⁴⁰

Departa, peste culmi înviorate
Semeț și tânăr soarele răsare,
Împodobind pădurile și câmpul
Cu salbă scumpa de mărgăritare.

Se-nchină brazii, apele fugare
Duc focul răsăritului cu ele,
Pe casa ta, de soare îndrăgite
Norocu-și caută două rândunele

Ascultă, e atât prinos de cântec
În sfânta, parfumată dimineață,
Izvoarele-mpletesc mărgăritare
În imnuri dătătoare de viață.
O, bucură-te! Pune-ți în cosițe
Plăpânde, parfumate viorele,
Coboară-n ochi seninul cer de vară
Și-n față crinii visurilor mele.
Din visul aurit al nopții albastre

²⁴⁴⁰ *Ibidem*, p. 5.

Ți-am făurit un cântec nou, minune,
Spre cerul maiestuos al dimineții
Tu să-l înalți în loc de rugăciune.

Zefirii calzi și murmurul de ape
Să-l prindă, să ți-l ducă-n larg de zare
Să simți cum la viață nouă lumea
La farmecul din versul tău tresare!

I. U. Soricu!

[În țara lui *D'Annunzio*]²⁴⁴¹

O țară și-a-mpărțit ființa-n două
Poporu-ntreg s-a frânt în două părți,
Din vremuri vechi veni o veste nouă
Ce-o proroceau de mult bătrâne cărți:

Că o să vie ceasuri turburate
Când fiii s-or scula peste părinți,
Și fratele se va lupta cu frate
În ceartă stâruitoare de căinți.

Ori azi îi [în]cearcă o străbună lege
Ce lucră-n ei cu jale și amar,
Din truda lor nimic nu se alege,

²⁴⁴¹ *Ibidem*, p. 16.

Căci e un neam ce luptă în zadar...
Când patimile răscolite-n valuri
Vor năvăli buiestre în neant,
Ca apele ce au scăpat de maluri
Pierzând furia-n focul delirant:

Atunci iubirea-n plânset se așterne
Călcată în picioare de vrășmași,
Și zbuciumul durerilor se cerne
Din veacuri peste veacuri la urmași

**Aurel Contrea,
Frascati, 25 decembrie 1920!**

[Cugetări]²⁴⁴²

Și sufletului îi trebuie soare, soarele iubirii și al bunăvoinței. De aceea puterea unei vorbe bune e mai mare decât puterea armelor sau a banilor. Și vorba singură având acea putere, îți dovedește firea înaltă a omenirii. În evanghelie citești: La început eră cuvântul. La început să fie în veci: belșug de iubire. Florile de primăvară nu ascultă de furtună, ci numai de soare.

Bucura Dumbravă, Pandurul!

²⁴⁴² *Ibidem*, p. 22.

[Apus de soare]²⁴⁴³

— Din nemțește —

Amurg în viață...

Amurg în natură...

Departa pe apele-mbrăcate-n cristal

În bărcile scunde se ridică pescarii

În cântecul dulce al unui caval

Și cântă sirenele-n dansuri nebune

Când soarele-apune,

Și val după val

Înălță eternului zeu rugăciune...

E aur pe ape, în văi și pe stânci

Un nor se coboară bătând din aripe,

Iar visele mele-s adânci...

Amurg în viață,

Amurg în natură...

O, cântec al inimii mele

Pe cerul de-opal înălța-se-vor stele

Durerile mele, credințele mele,

Nădejtile mele...

Mi-s ochii-obosiți de atâta-nșelare

Și ziua s-ascunde în lacuri cernite

²⁴⁴³ *Ibidem*, p. 23.

Când soarele-apune
Și-n sufletu-mi candid coboară ispite...

În ochi mi se joacă o rouă de lacrimi
Și roua-n potirele vieții mi-o torn
Dorm apele albe și-n munții de [palmi]
Suspină un corn...

Iubire senină ca fulgii de nea
Ca mâine-n mistere adânci vei cădea...
Amurg în viață când moartea coboară,
Amurg în natură când noaptea coboară
Și soarele-apune...

Iustin Ilieșiu!

[*Dimineața*]²⁴⁴⁴

Cântat-a un cocoș,
Cu strigat sfârticând
Cortina negrei nopți
Și zorile se scurg...

Un câne a zărit
Cum fuge, noaptea rea
Și latră-n urma ei...

²⁴⁴⁴ *Ibidem*, pp. 27-28.

Un car, pe drum, se-ntinde
Trezit de ham acum
Și oasele-i trosnesc...
Moș Ilie în hambar
Forfotește-a hărnicie
Din copac, pe scăriică,
Îngâmfatul domn curcan,

Se coboară pufăind
Și sub gușă îi atârână,
Visuri roșii de mânia
Ce azi noapte le-a avut...

Scârțâie bătrânul puț,
Baba Rada cheamă puii,
În pridvor motanul cască,
Bună Dimineața!

Vintilă Russu Șirianul!

[Făuritorii păcii]²⁴⁴⁵

de I. G.

Limpedele e tulbure și tulburele e limpede,
Plutește prin ceață și prin aerul necurat.

Macbeth I, 1!

²⁴⁴⁵ *Ibidem*, p. 35.

[Satul meu]²⁴⁴⁶

Fragment

de Ioan Georgescu

Așa sunt românii și româncele din Sacadate: buni la inimă și harnici. Când e de prăznuit prăznuiesc, când e de lucrat lucră. Fac și clăci. Adecă, după ce-și isprăvesc lucrul lor de câmp, uneori și mai curând, din toată casa merge cineva, mai cu seamă tineret, la lucru la părintele ori și la alți fruntași, care strâng clacă și într-o zi îl dau gata. Seara se aduce cununa sau crucea de grâu, frumos împletită din spice, numită și buzdugan. Purtătorul cununii, de regulă băiat, e stropit cu apă de toți trecătorii în semn de binecuvântare și rodnicie. Stropirea e destul de sănătoasă, căci purtătorul ajuns acasă e leoarcă: țuruie apa din el. Pe drum fetele cântă frumosul cântec bătrânesc:²⁴⁴⁷

Dealul Mohului,
Umbra snopului,
Cine se umbrește?
Sora soarelui
Cu a vântului.
Ele se-ntrebară,
Care sunt mai mare?
Sora soarelui
Din grai își grăia:
Dar eu sunt mai mare,

²⁴⁴⁶ *Ibidem*, pp. 45-51.

²⁴⁴⁷ *Ibidem*, p. 45.

Că frate-mi-o i soare.
El când se pornește,
Lumea o-ncălzește.
Sora vântului
Din grai își grăia:
Ba eu sunt mai mare,
Că frate-mio-i vânt
Mare pe pământ.
El când se pornește,
Lumea răcorește²⁴⁴⁸.

Intrând în casa stăpânului, care a strâns claca, înconjoară masa cântând:

Stăpână, stăpână,
Gata cina bine,
Căci cununa-ți vine.
Cunună de flori,
Cu secerători.
Tu, stăpânul nost',
Să fii sănătos.
Mulți ani să trăiești
Și să stăpânești²⁴⁴⁹.

Unii sunt atât de harnici, încât li se pare prea puțin lucrul ce-l pot face acasă, și se dăc nu numai peste munți, în țară, ori chiar în Moldova și Basarabia, ci și în America. Adevărat, că le vine cu mare jale despărțirea de casa părintească tuturor. E îndeobște cunoscut versul:

²⁴⁴⁸ *Ibidem.*

²⁴⁴⁹ *Ibidem*, pp. 45-46.

Cine-a scornit jalele?
Misler cu vapoarele!
Că încarcă sute-mii,
Câtă-i frunz-Americii;
Acolo-s fabrici de fier,
Mulți voinici în ele pier²⁴⁵⁰.

Chiar și după ce sosesc în pace dincolo de Ocean, în Lumea cea Nouă, nu pot uita cu una cu două pe cei de acasă. În toate scrisorile din America poți ceti:

În Americ-ar fi bine,
Da prea multă jale-ți vine;
În America n-ar fi rău,
Da te mănă dorul greu²⁴⁵¹.

Și cum să nu-i mănă dorul și să nu-i apese jalea, când primesc de acasă scrisori, care de care mai mișcătoare. Iată ce scrie o soră fratelui ei, dus în America, despre bătrânul lor tată, rămas acasă să poarte singur tot greul economiei:

Frunză verde de mătăasă,
Gândește-te frate-acasă
Cum să tragă taica coasă,
Că-i bătrân și nu mai poate;
Tremură-i deșteale toate.
E bătrân și nu zărește,

²⁴⁵⁰ *Ibidem*, p. 46.

²⁴⁵¹ *Ibidem*.

Bate coasa, dă pe dește:
Cioc în dește, cioc pe coasă,
Coasa-n gură e tot groasă.
Pleacă cu coasa pe cale,
Puțină putere are,
Șede-n loc, se odihnește,
Tot la tine se gândește...
Cum, Doamne, să poți lucra
Ziua, noaptea, tot una,
Serbători de-asemenea!²⁴⁵²

*E și mai înduioșător felul cum cheamă acasă un băiețel din
Săcădate, de abia nouă (9) anișori, pe tatăl său dus în America de multă
vreme:*

De când tata nost' s-a dus,
Negură-n curte s-a pus;
Și pe pari și pe nuiele,
Și pe fața mamei inele;
Și pe parii gardului,
Și pe fața fratelui.
Ridică, Doamne, ceața,
Să vin-acasă tata;
Ridică ceața frumos,
Să se-ntoarcă sănătos.
Astă mică poezie

²⁴⁵² *Ibidem*, pp. 46-48.

E de la Aurel Prie²⁴⁵³.

Dar românii din Săcădate își dau seama, cum ar trebui să-și deie fiecare om, că se face o stricăciune împăratului-codru și numai prin aceea că i se rupe o crenguță verde din coroana lui; de aceea se roagă de iertare precum urmează:

Codrule, Măria Ta,
Te rog nu te supără,
Că ce-mi iau o creangă mie,
Ca s-o pun în pălărie,
Tu ești mare și bogat,
Pentr-o creangă nu-i păcat;
Ești bogat și primitor,
Le dai daruri tuturor,
Zărilor le dai sălaș,
Cuiburi puilor golași,
Dai-le la căprioare
Apă din limpezi izvoare;
La copii le dai frăguțe
Roșioare și drăguțe²⁴⁵⁴.

Cu flori roșii pe cap și la urechi, în formă de cunună, cu ie știpuită și înflorită, cu rochie albă încrețită, cu catrință mare, neagră, bogat înflorată dinainte, numită „perpetă”, [a]coperită și cu un șorț alb de giulgiu străveziu, chiar cum zice cântecul:

²⁴⁵³ *Ibidem*, p. 48.

²⁴⁵⁴ *Ibidem*, p. 49.

Da' ieși soacră mare-afară
Și te uită-n sus și-n jos
Mai tare spre răsărit,
Că vine-un car [îm]podobit.
În mijlocul carului
Este-o curea ținuită.
Dar nu-i curea ținuită,
Că-i noru-ta [îm]podobită²⁴⁵⁵.

*Ales când e vreo nuntă de oameni frunțași. Apoi să vezi ospăț,
cântece și veselie Curat vorba Iordăchioaiei celei bătrâne la nunta
nepotului ei, însurat cu cea mai frumoasă și mai bogată fată din sat:*

Ține, Doamne, ce ne-ai dat,
C-am ales ce-am vrut din sat:
O fată de om bogat²⁴⁵⁶.

*Femeile, îndeosebi, sunt la locul lor. Cântecele, jocul și femeile!
Treime nedespărțită. Nu voi uita pe fina Podii care, văzând veselia cea
mare a nuntașilor — intrară și popii în horă — strigă:*

Vai de mine, ce potop,
Că joacă și popi și tot!²⁴⁵⁷

²⁴⁵⁵ *Ibidem*, pp. 49-50.

²⁴⁵⁶ *Ibidem*, p. 50.

²⁴⁵⁷ *Ibidem*.

Și cântă și strigă, nu pentru că ar fi amețite de beutură, ci fiindcă sunt încredințate că faptul cel mai sărbătoresc din viața omului, nunta, nu se poate închipui fără cântec și voie bună:

Și nu strig că sunt beută,
D-așa se cade la nuntă²⁴⁵⁸.

O vecină, măritată după un văduvoi, cu care trăia rău, la o nuntă se răzbună, strigându-i bărbatului de la inimă:

Decât după văduvoi,
Mai bin' cu capu-n noroi;
Că de noroi te-i spăla,
De văduvoi nu-i scăpa²⁴⁵⁹.

Mama cea bătrână a dascălului Lupii chiui și ea la nunta feciorului celui mai mic:

Floriți flori, nu mai floriți,
Că mii nu-mi mai trebuiți!²⁴⁶⁰

Asemenea și de cel slab! Mai bine cu om de ispravă la pagubă, decât cu unul de nimic la câștig. Decât să ai de a face cu omul slab, mai bine taie-ți sumanul, chiar de șede pe sumanul tău, dar să nu-i zici: Dă-te încolo! Că sunt unii așa de urâcioși, de nici nuca să nu le-o iei din mână. Și apoi vorba ceea:

²⁴⁵⁸ *Ibidem.*

²⁴⁵⁹ *Ibidem.*

²⁴⁶⁰ *Ibidem*, p. 51.

Bate dracu, ori nu-l bate,

Că la cruce

Nu li-i duce;

Om de pace

Nu li-i face²⁴⁶¹.

[Cugetări]²⁴⁶²

Nu e bun în lume să ajungă cât cinstea omului. Nu-i frumoasă boieria, ci-i frumoasă omenia; că bani sunt și la țigani. Altfel nime nu poate fi deplin în lumea asta. Cine vrea să scape de necazuri, trebuie să iasă din lume. Și în lumea cealaltă se zice că este o pâne și slănină, undeva dincolo de vămile văzduhului, pe care o vor mânca cei ce în lumea asta nu se tânguiesc de însurat ori de măritat, ori cei ce pot să doarmă trei zile și trei nopți după-olaltă. Pânea și slănina aceea și astăzi sunt neatinse. Lucru de sine înțeles. Necazurile sunt doară pe oameni, nu pe dealuri.

[Onea Gheorghii Lupii din Gherghelaue]!

²⁴⁶¹ *Ibidem.*

²⁴⁶² *Ibidem.*

[Sfârșit]²⁴⁶³

Ce țeși, copila mamei, într-una,
Și plângi atâtea zile-ntregi?
Beteala ta e prea subțire
Și firele prea rar le-alegi.

Măicuță dragă, pânza-i bună
Iubitului cămăși să-i fac,
Pe când s-o-ntoarce din bătaie
Cămăși în fire de bumbac.

Copila mea, dar n-auzi vestea
Că-ntr-un spital ar fi rănit,
Și nu-i nădejde de-nturnare
Întreg, decât doar schilăvit.
Dacă-i rănit atunci i-oi face
În suluri albe legători,
Și le-oi trimite să le aibă
Îmbălsămate-n colb de flori.

Ei bine, scumpa maicii, bine,
Dar vestea umblă, vezi prin sat,
C-ar fi picat în țări străine,

²⁴⁶³ *Ibidem*, p. 52.

C-ar fi murit de vreun granat.

C-ar fi murit, se poate maică?
Atunci voi face giulgi din tort,
Ș-o-i învăli în lacrimi calde
Cadavrul alb al celui mort.

O, Doamne, scumpa mea copilă
De giulgiul tău el nu-i lipsit,
Că-i pus acum de-un an sub glie
Cadavrul lui a putrezit.

De-un an, și nu mi-ai spus nimica?
Ah, tremur, parcă-s frunză-n vânt,
Atunci mi-oi face giulgiul mie
Că [*mâni*]²⁴⁶⁴ mi-ți pune în mormânt.

**Iustin Ilieșiu,
Maieru!**

²⁴⁶⁴ [„mâni”] = [cu sensul de „mâine”]

[Meditații]²⁴⁶⁵

Cu ochi pierduți în zare — stau seara câteodată
Pe prispa casei mele de flori înconjurată,
Când umbrele înnoptării s-aștern în preajma mea
Și-adorm tăcuți salcâmi pe margini de șosea,
Doar codrul rob cucernic — în șopote ce pier
Înalță înc-o rugă sfioasă cătră cer
Și valea somnoroasă în ritmicul ei mers
În unde cadențate mai [picote] vr-un vers;
Pe când pe boltă-n templu s-aprind lumini pe-ncet
Și luna maiestooasă apare din brădet
Ca o regină mândră pe-ntins nețărnut
Lucind misterioasă din cadru-i aurit...

Mi-e drag atunci și noaptea s-o vad așa treptat
Alunecând agale pe cerul înstelat,
Pân' se ridică-n zare în orele târzii
Când pulbere-argintată se cerne pe câmpii
Și sub cupola blândă a liniștitei firi
Să contemplez minunea atâtor plăsmuiri:
Sus — lumi de feerie cu veșnică splendoare,
Jos — sufletul armonic al celor trecătoare
Cu adieri domoale de șoapte și visări

²⁴⁶⁵ „Transilvania”, LII, 1921, nr. 1-2, ianuarie-februarie, pp. 56-57.

Sub farmecul de pace al tainicelor zări.

.....

În clipele acestor profunde meditații
Când toți deopotrivă — săracii și-mpărații
De a nopții pietate — adânc vrăjiți rămân
Și se supun în taină aceluiași stăpân
Ce i-a creat și cărui slujesc pământ și cer
Imensitate sfântă și plină de mister
Te cheamă-n șoapte duhuri spre lumi imagine
Și te transportă-n sfera minunilor din zare
Puteri cerești divine ce sufletu-ți răpesc
Și ți-l descătușează de tot ce-i pământesc.

.....

Aci — în haos dulce de flori și de lumini
Cu îngerei zburdalnici cu fețele senine
Prin chioșcuri de stelute cu-altare de argint
Clădite din luceferi frumoși ce nu asfint,
În hore de arhangheli, în rai de Heruvimi
Cu cete inocente de mândri Serafimi,
Ce străjuiesc la Tronul etern strălucitor
Al Celui de lumină și viață dătător,
Și-n simfonii divine de harfe îngerești
Cu glasuri dulci înalță cântări dumnezeiești.
Aci — curat la suflet, neprihănit la gând
Simți cum încet te-apropii, cu dreptii stăruind,
Prin marea de lumină înaintând mereu
De-acea minune sfântă ce-o cheamă: Dumnezeu.

.....
Sublimul te-mpresoară în visu-ți fermecat
Și nu mai simți aici urmă din lumea ce-ai lăsat.

.....
Pribeag, bătut de vânturi — tu, suflete plăpând,
Aci găsești odihna truditului tău gând.

.....
E dulce fericirea ce-o simți călătorind
În sferele luminii pe drumuri de argint
Când duhuri dragi te cheamă în noaptea cu senin
Când dor de zări te poartă la discul lunii plin.

.....
Târziu, târziu în noapte când totu-i adormit
Abia de mai clipește al apei gălgâit
Când una câte una steluțele se sting
Și luna somnoroasă coboară înspre crâng,
Târziu — când codrul tainic să murmure-a-ncetat
De frământări și zbucium cu gândul împăcat —
E-atât de dulce somnul și-atât de liniștit,
Când sufletul în visuri cu îngeri s-a-nfrățit...²⁴⁶⁶

Aurelia Pop!

²⁴⁶⁶ *Ibidem.*

[Strofe]²⁴⁶⁷

În grădini e-atâta floare...
Cântă-n nuci privighetori
Și-ai venit și zbori ușoară
Și tu floare printre flori.

Visătoare treci și mângâi
Fruntea crinilor drăguți
Și-ncercând un glas de cântec
Rupi o floare și-o săruți.
Fluturii ți-au dat ocoluri
Ca-ntr-un roi de fulgi de măr,
Tu cu mâinile te aperi
Și-ți anini o floare-n păr.

Fugi apoi și râzi:... și iară
Cânți privind departe-n zări,
Ochi-ți strălucesc de-un zâmbet
Dup-atâtea așteptări...

T. Murășanu!

²⁴⁶⁷ *Ibidem*, p. 63.

[Ștreqărița vrăjitoare]²⁴⁶⁸

după Heine

Dacă iei mai bine seama
Citind versurile mele,
Vezi frumoasa ștreqăriță
Cum ți-apare-atunci din ele.

Dacă iei mai bine seama
I-auzi vocea în murmure.
Cum prin râs, prin cânt și plânsuri,
Ea se-ncearcă să te fure...

Vocea-i dulce și privirea,
Ți-e de-ajuns ca să te fure...
Și-atunci... vei umbla ca mine,
Visând vara prin pădure.

George Ponetti!

²⁴⁶⁸ *Ibidem.*

[Cugetări]²⁴⁶⁹

Cei mai mari dușmani ai libertății nu sunt cei ce o asupresc, ci cei ce abuzează de ea.

Gioberti!

*

Dreptul oamenilor e natural fondat pe acest principiu, că diversele națiuni trebuie să-și facă în timp de pace mai mult bine și în război cât mai puțin rău posibil, fără să fie însă aceasta în dauna veritabilelor lor interese.

Montesquieu!

²⁴⁶⁹ *Ibidem*, p. 74.

[Doină]²⁴⁷⁰

(Motiv popular)

Plânge-mă, mamă, cu dor
Căci ți-am fost de ajutor:
Holdele ți le-am plivit,
Plaiurile ți-am cosit,
Ogorul ți l-am arat
Holdele ți-am secerat...

Plânge-mă, mamă, cu jele
C-ai ajuns la zile grele
Să iei biciul de curele
Și să prinzi boii la jug,
Să mergi singură la plug;
Să iei jugul subsuoară.
Să-ți duci singură la moară...
Iar eu departe de voi
În loc de carul cu boi,
Ajut tunului de roate
Să trăsnim din el în gloate
Să sune văile toate...

²⁴⁷⁰ *Ibidem*, p. 75.

Astăzi-mâne, cine ști
Vine-un glonț cât ai clipi
Oblu-n mine s-a opri
Cineva va scrie carte
C-am murit aici departe,
Unde-i pământul mai greu
Fără om din satul meu,
Fără om din a mea țară,
Unde-i moartea mai amară!

T. Murășanu!

[Mama la mormântul fiului său]²⁴⁷¹

1. Sub stejarul ce te umbrește

Dormi în pace, odihnește,
Fraged rod, pierdut odor
Unui tânăr dulce-amor.

5. Un minut numai pe brațe

A ta frunte am purtat;
Astfel p-a nădejzii lațe
Un minut m-am legănat.
P-a ta frunte de s-a-ntinde,

²⁴⁷¹ *Ibidem*, pp. 77-78.

10. De va geme-al iernii vânt,
Vântul să-ți aduc-aminte
Că alerg cu el gemând.
Cât Aurora purpurină
Cu-a ei lacrimi va uda.

15. Floricica cea senină,
Rourând cenușa ta,
Atât, fiu nenorocite,
Pe-al tău trup aicea stins
Ochii mumei osândite.

20. Vor depune al lor plâns.
Însă când sub ramul verde
Filomela cu-al său glas
Vine, rodul să-și dezmiere,
Și să uite-al său necaz;

25. Să nu crezi c-al mumei tale
Este vers melodios,
Căci cântarea gurii sale
E suspin numai duios.
Te-am pierdut! — În primăvară

30. D-acum nu te vei juca
Cu plăvița ta, mioară,
Ce sărea-naintea ta!

Nădejdea-mi oarbă jălește,
Nu-și va mai închipui

35. Ca ajunge a privi
Bărbăția ta cum crește;
Sau ducând vreunei zâne
Din colnicele vecine
Despoierea-nfricoșată

40. Ursului mult fioros
Și cerându-i spre răsplată
O cosiță d-abanos.
Iar ostașii când voi trece,
Nu-mi vor zice: Fiul tău

45. Este ager, ne întrece,
Vrednic e de tatăl său.
Voi trece ca o străină
Auzind, spre-al meu necaz
Cel ce zace sub tulpină.

50. N-a pierit ca un viteaz.
Oh! d-acum nu-s pentru mine
Zile vesele, senine!
Am fost, mumă, un minut,
Avui reazem!... L-am pierdut!

55. Sub stejarul ce se-nclină

Odihnește-a ta țărână;

Iar pe vârful-i mlădios

Turtureaua ruguiește

Și cuibul își împletește

60. Sub a frunzei cer umbros,

Seara trece, noaptea vine,

Ea adoarme-n visuri line.

Ziua-ncepe a luci?

Glasul ei pe deal răsună;

65. Eu jălesc întotdeauna,

Căci tu-n veci nu t-ei trezi.

G. Crupenschi!²⁴⁷²

²⁴⁷² G. Crupenschi (n.? - d.?) a fost un scriitor și poet mai puțin cunoscut. George Bogdan Duică ne oferă mai multe date despre acesta. A publicat trei poezii în ziarul *Curier de ambe sexe* și *Almanahul literar* (1839), publicații apărute sub atenta patronare a lui Ioan Heliade Rădulescu. În Ardeal, poezii lui G. Crupenschi au fost preluate și reproduse în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*. Prieten cu revoluționarii pașoptiști Costache Negruzzi și Ioan Heliade Rădulescu. Felix Colson îl considera: *renumit prin talentul său poetic*. Iată cum apare portretizat de Mihail Kogălniceanu, într-un manuscris al Academiei Române, nr. 1176, p. 263: *talent poetic original, care ar putea deveni întâiul nostru poet, dacă ar voi să scrie!* Moartea fiului său l-a marcat profund, iar toată suferința sa părintească a fost transpusă în poezia *Muma la mormântul fiului său*. Sentimentul tristeții se regăsește și în celelalte două poezii traduse de G. Crupenschi, din Chenier și Lamartine, și preluate și publicate de revista „Transilvania”, din anul 1921. Vezi: „Transilvania”, LII, 1921, nr. 1-2, ianuarie-februarie, p. 76.

[Crucea]²⁴⁷³

(Imitație din Lamartine)

1. O, tu cruce-n plâns culeasă de pe-o gură istovită
Cu al ei din urmă-adio, cu-al ei suflet răătăcit,
De trei ori icoană sfântă, dar de-o mână amorțită,
Chipul Domnului iubit!

5. Câte lacrimi se scurseră pe picioarele-ți prea sfinte
Din mărețul ceas în care pe al ei osebit sân,
Într-o mână tremurândă ai trecut încă fierbinte
De al ei de-apoi suspin.
Alba pară a făcliei da o searbădă lumină.

10. Întristat bătrânul preot murmură lângă sicriu,
Ca o maică ce murmură o cântare dulce, lină
Adormitului său fiu.

Cuvioasa el nădejde p-a sa frunte era trasă,
Pe-acea față ca o cerească strălucire înfrumseța;

15. Obositele neazuri duișia lor lăsară,
Moartea-i da mărirea sa.

²⁴⁷³ *Ibidem*, pp. 79-81.

Adiind cu-ncetul vântul, prin cosița-i despletită.
Dezvelea și-nvelea iarăși chipul ei încă frumos,
Cum pe-a morții marmuri albe umbla umbra cam cernită

20. Unui negru chiparos.

Un braț veșted sta nemernic de pe-al morții pat d-oparte
Celălalt cu frăgezime pe-a sa inimă adus
Se părea că câte încă, c-aducea pe-a ei buze moarte
Ajutorul cel de sus.

25. A sa gură sta deschisă pe chipul de mântuire,
Însă sufletul fugise de pe buze ce-l căta
Ca ușor miros de smirnă a văpăii înscrumire
Pân' a nu-l înflăcăra.

Acum totul amorțise p-a sa gură înghețată,
30. Răsuflarea-acum tăcuse în al ei sân adormit,
Ș-al el ochi fără privire de sub geana-mpovărată
Jumătate sta umbrit.

Eu! Eu însă stam d-oparte, pradă groazelor tăcute,
Ne-ndrăznind să mă apropii d-acea față ce-am slăvit;
35. Parcă ceasul pătimirii și al morții măririi mute
O-ar fi îndumnezeit.

Nu-ndrăzneam, dar bunul preot pricepu a mea uimire.
A lui mână, dându-mi crucea, o sărut și-n plâns o iau:

Iată (îmi zise) aici nădejdea, iată dulcea pomenire,

40. Ține, ia-le, fiul meu!

Dar! O sfântă moștenire, te-oi avea pururea-n lume!

De trei ori din ziua ceea copăcelul ce-am sădit

A schimbat a sale frunze pe-a sa groapa fără nume

Și tu nu m-ai părăsit.

45. P-acea inimă lipită, ah, de unde să șterg toate!

Tu-mpotriva vremii crude neuitatei ai fost semn

Ș-ai mei ochi prin lacrimi crunte au săpat urme-ntristate

Pe al chinurilor lemn.

O din urmă scump tovarăș unui suflet care zboară!

50. Ah! rămâi p-al meu piept, vino, spune-mi, spune-mi ce-ți zicea

Când, ca un Eho cuvântu-i, ca a limbii d-apoi pară,

Numai ție îți vorbea.

Când în ceasul de-ndoială, unde-a trupurilor viață,

Ascunzându-se sub vâlul de pe ochii ce se sting,

55. Se înalță ca văpaia, prefăcând simțirea-n gheață

Surdă celor vii ce-l plâng;

Când p-a vieții sale margini, când în cumpenele morții,

Ca un rod cu-a sa povară despărțit d-un fraged ram,

Plecat sufletul atârnă tremurând în gheara sorții

60. Peste-a morții cernit hram;

Când plăcuta armonie de cântări și de suspinuri
Nu deșteaptă mintea mută, adormit-acum în noi;
Când pe piepturi stai lipită în minutul cel de chinuri,
Ca prietenul d-apoi;

65. În aceștia-și morți nume, cer ca-n ceasul ce desparte
Să-mi dau duhul ș-a ta rază și-n acea cumplită zi,
Când minutul meu va bate, pomenește-mi a ei moarte,
A ei...ce știe muri!

Voi căta acel loc unde gura ei acum murindă
70. Răsufă a despărțire! cel din urmă scump suspin
Ș-al său suflet va întoarce pe-a mea umbră fugândă
În cerescul ei senin.

Dăruiască-mi atunci soarta, ca o mumă ce se-ndură,
O tovarășă în doliu, c-un chip jalnic întristat,
75. Ca un înger lângă mine, să-mi culeagă pe-a mea gură
Jarul ce înc-am păstrat.

Sprijinește-o pe-a ei cale, sună-i lin ceasul din urmă
Și semn dragostei, nădejdi muritorilor slujind,
Odor la cel ce rămâne de la cel ce moartea-l curmă

80. Treci așa la toți pe rând.

Până-n ziua ceea-n care spărgând bolta-ntunecoasă
Răsunând un glas din ceruri va chema de șapte ori
Pe tot cel ce-n umbra crucii odihnește a sale oase
Învelit d-ai morții nori²⁴⁷⁴.

G. Crupenschi!

[*Bolnavul*]²⁴⁷⁵

(Tălmăcire de la A. Cheiner)

1. Zeu al tainelor înalte, Apolon, a mea scăpare!
O, tu care-nnoiești viața, ce dai bolii vindecare,
Ce-ai sfărmat fruntea lui Piton, tânăr zeu, izbânditor,
Fie-ți milă d-un fiu fraged, d-al meu singur ajutor!
5. Fie-ți milă d-a sa mumă, pradă lacrimilor dată,
Ce lui singur ea viază, ce de toți e azi lăsată,
Ce n-ar mai fi dorit viața, spre a-și vedea fiu-n mormânt.
Mare Zeu, scapă-i junia! Lasă-mi reazem pe pământ.
Aliniază-n sânu-i, stinge focul bolii cei cumplite
10. Ce-arde tânăra mlădiță unei vieți neprihănite!
Apolon! Dacă vr-odată, de mormânt cumva scăpat
Îi voi mai privi pe luncă de oițe-nconjurat,
Eu îți jur ție, aice, că aceste mâini uscate

²⁴⁷⁴ *Ibidem.*

²⁴⁷⁵ *Ibidem*, pp. 81-85.

Ți-or aduce la picioare daruri multe și bogate;

15. Și în fiecare vară eu altaru-ți voi roși

În pâraiele de sânge unui taur ce-om jertfi.

Ah, copile, nu te-ndupleci! Auzi, fiule, răspunde!

Până când cruda-ți tăcere pătimirea-ți va ascunde?

Copil încă, dorești moarte? Vrei ca-n anii ei cei slabi,

20. Să îți lași muma străină numai cu ai săi peri albi?

Vrei să-nchiză a mea mână ochii tăi mai înainte,

Să unesc a ta cenușă cu a unui scump părinte?

De la tine doream, dragă, așa sfinte căutări

Și al meu mormânt așteaptă plânsul tău ș-a tal-oftări.

25. Spune mumei tale, spune, ce durere te-asuprește ?

Pătimirea ce ascundem mult mai mult ne amărăște.

Ah!, te uită, mă privește, nu e gat-al tău sicriu!

Rămâi singură, o, mumă, te las, mor, nu mai ai fiu!

Nu, tu n-ai, n-ai fiu pe lume, o ,tu maică mult iubită,

30. Te-am pierdut: o rană crudă, o durere otrăvită

Mă topește; abia încă a-mi sili sufletul pot

Fiecare răsuflare cea din urmă o socot.

D-acum tac, d-acum adio! Pân' și patul mă rănește,

Așternutul de pe mine slăbiciunea îmi mărește.

35. Toate-mi par că sunt osânda: Mă sfârșesc! Mum-ajutor!

Ah, întoarce-mă spre tine ! Vai, durere! Mă duc... Mor!

Ține, fiu nenorocite, ia această băătură.

Ea-ți va da iarăși putere prin a sa dulce căldură

Nalba, socul, mestecate cu semințele de mac,
40. Și-au unit al lor putere, îți vor fi un singur leac.
P-acest vas fierbinte încă, o vestită vrăjitoare
Descântând a ta durere-mi arată a sa-ndurare.

Acum soarele pe tine a lucit de patru ori
Făr-să guști harul Ceresii, făr-să știi somnul de zori.
Ține, fiule iubite, ia, înduplecă-te, dragă,
Iat-a ta bătrână mumă îngenunche și te roagă,
Ce-acum plânge...iar odată pașii tăi îi îndrepta,
Te strângea la sân adese, p-a ei brațe te purta;
Ce ziceai că-ți este scumpă, ce-ți sufla în piept iubire

50. Și cu cântece voioase ațâța a ta zâmbire,
Când ai tăi dinți, ascunși încă, cu durere încolțind
Din ai tăi ochi copilatici priveam lacrimi izvorând,
Ține, ah, pe a ta buză acum searbădă amară,
Și de car-aceste țâțe fură supte-odinioară,

55. Datorie hrănitore ce-ți va fi spre ajutor
Ca ș-atunci când primeai hrană din a sânului izvor.

O, colnici ai Arimatei! O, dumbrăvi ce le-ncunună,
O, voi vânturi răcoroase ce prin frunza lor răsună!

Ce-nfioară unda lină, ce pe tânărul lor sân
60. Gonesc creștii ce se-nchină p-ale lor fuste de in!
Zâne sprintene voioase, voi, frumseți neprihănite!
Tu știi, mumă, știi pe țărmul Arimatei fericite
Acolo venin nu este, nici șerpi, nici lup răpitor.
O, tu față îngerească, o, vers dulce, o, amor!

- 65.** Jocuri, păsurile împletite, flori, o undă ce lin cură.
Niciun loc nu-i mai răcoare, nu-i mai vesel în natură.
Doamne sfinte! mai vedea-voi acel păr lung despletit
Acel braț atât de gingaș, acel sân alb dezvelit!
Ah! duceți-mă pe țărmul unde inima mea zboară,
70. Să auz, să mai văd încă acea tânără fecioară,
Să privesc în depărtare acel fum în negru val
Înălțat de p-a ei casă împărțindu-se pe deal...
Lângă pieptul tău iubitor, frăgezimea ei, blândețea
Glasul ei, ferice tată, îți încântă căruntețea.
75. Doamne! parcă prin zăplajii cu cruzime înălțați
O văd lin târându-și mersul, de vânt perii dezmierdați,
P-un mormânt oprindu-și pașii, și în fiecare seară
Aducând plâns mumei sale din o inimă fecioară.
Ah! Cât ți-e de dulce chipul, ce ochi tineri îngerești!
80. Dar veni-vei și pe groapa-mi să mă plângi, să mă jelești?
Oh! veni-vei, o, zeiță, înger alb ce n-ai potrivă,
Să rostești p-a mea cenușă: A văpăii nemilostivă?
Ah, copile, e amorul! e amorul crud, orbit
Ce cu-atâta ne-ndurare inimioara-ți a rănit!
85. Așa, fiu nenorocite, cu a noastră slăbiciune,
D-amor omul totdeauna e-nzestrat cu-amărăciune.
De suspină muritorii, și-i ceti-n inima lor
Vei ști pururea că amorul e a lor biruitor.
Iar, copile, spune-mi după care jună zână
90. De pe malul Arimatei a ta inimă suspină?
N-ai avere, n-ai frumsețe? măcar când crudul necaz

Nu ștersese încă roza de p-al tău gingaș obraz
Au nu-i fiica Rigii Undă? Spune nu-i acea zeiță?

Sau frumoasa cea Irenă cu-auritele cosite?

95. Au nu-i falnica frumsețe ce-aur pururea lăudând

Ș-a căreia nume fuge de pe limbi pe limbi zburând

Acea tânără de care toate zânele-s geloase,

Ce-n ospete și în hore mame, soții nu pot s-auză,

Să privească fără groază sau fără păreri de rău?

100. Acea Dafne-atât de mândră?... Mumă, pentru Dumnezeu,

Mumă taci! Ce-ai zis, o, Doamne! e frumoasă, e măreață,

Dar, ca cele ce-s în ceruri, e cumplită, e de gheață!

Mii amanți juni au iubit-o, au iubit-o în zadar,

Ca pe ei, nemilostiva, m-ar fi ars p-al ei altar.

105. Nu! păzește, să nu afle că de tine e iubită...

Dar, vai moarte! Vai, necaz! Vai, tu mumă osândită!

Tu privești noianu-n care m-a zvârlit crudul amor,

Auzi astăzi a mea rugă, vine-mi întru ajutor!

O să mor!... Găsește-o, afl-o. A ta față cuvioasă

110. Chipul tău să-i zugrăvească, chipul mumei ei duioasă

Ia panerul meu, acesta, du-l de flori împovărat,

Du-i amorul meu de fildes, fala, cinstea acestui sat;

Du-i și cupa mea cea scumpă în Corint ea răpită,

Ia cu-a mele june oițe viața, inima-mi răpită;

115. Zvârle tot la a ei poale, fă-i să afle cine sunt,

Spune-i că-ți răpește fiul, spune-i de ce mor, ce simt,

Pe bătrâni cu lacrimi roagă, plângând cazi l-a lui picioare,

Cheamă, cere-n ajutoru-ți, temple, ceruri, zei, altare:

Mergi; și dacă te-i întoarce fără-s-o fi înduplecat.

120. Rămâi mumă sănătoasă, rămâi! fiul te-a lăsat.

Voi avea fiu, nu-l voi pierde; las, nădejdea mângâioasă

Îmi prezice... Și se pleacă și-n o liniște duioasă

Ea depune p-acea frunte ce durerile au stins

Sărutări înădușite de-al ei părintesc plâns.

125. Apoi iasă cu grăbire tremurândă d-osteneală

Și cu pașii într-a vârstei și a fricii cumpăneală

Ea ajunge: dar îndată înapoi iarăși veni,

Într-un suflet, de departe. — Dragă, strigă, vei trăi,

Vei trăi. — Apoi degrabă lângă el pe pat s-așază:

130. Tatăl vesel și-n zâmbire după dânsa-ncet urmează.

Iară tânăra frumsețe cu chip rumen și uimit

Vine, arunc-o privire, ș-acel biet nenorocit

Tremurând sub așternutu-i, fruntea sa va să și ascundă.

— Frate, îi zice, de opt zile nu te vezi nici la o nuntă;

135. Tu te-ascunzi! te afli bolnav! pentru ce vrei a muri?

Pătimești, ș-auz că astăzi eu te pot tămădui;

Dar, trăiește, și-mpreună să n-unim p-a vieții cale;

Dă un fiu cestui părinte; voi fi fiica mumei tale²⁴⁷⁶.

G. Crupenschi

²⁴⁷⁶ *Ibidem.*

[Spre suvenirul fratelui Gregoriu Dragoș]²⁴⁷⁷

Dacă vreodată în lunga-ți cale
Te-i simți, frate, nenorocit,
Pieptul în chinuri, inima 'n jale,
Viața-ți de lacrimi o tristă vale,
Ochiu-ți în plângeri de dor răpit;
Când fără soare, fără de nume,
Te-i vedea singur... disprețuit,
Un singur suflet nu-i avea-n lume,
Luptând cu a vieții valuri în spume,
Un suflet, care te-ar fi iubit,
Când fug amicii de lângă tine,
Când plângi de soarta-ți trist, părăsit,
Gândește atuncea și tu la mine:
Nici eu în lume n-o duc mai bine,
Și eu sunt, frate, nenorocit!

M. g(eamăn) Eminescu!

²⁴⁷⁷ [„Poezie publicată de dl. Nic. Petra-Petrescu în „Anuarul III al Societății pentru fond de teatru român din Ardeal, 1899-1900”]. Cf.: „Transilvania”, LII, 1921, nr. 1-2, ianuarie-februarie, p. 102.

[Cărți românești]²⁴⁷⁸

[„**Alfred Moșoiu**, *Sufletul grădinii*. Poezii, Institutul de arte grafice „Luceafărul”, București, 1920, Strada Numa Pompiliu, nr. 7-9. Prețul 8 lei, Format 8°, pagini 96”].

Altfel nu ne putem explica contradicțiile interne din aceste două imnuri, mai ales din „Imnul nopții”, unde se citesc aproape deolaltă astfel de versuri:

Cel răsplătit cu ură și ocară,
Iisus, hulit de oameni, amăgitul,
Pe brațul tău a vrut să-și dea sfârșitul
Mai scurtă calea morții, ca să-i pară...²⁴⁷⁹

Și nu departe de această invocare a Celui Răstignit pe cruce din iubire adevărată față de oameni, te surprinde această divagare erotică, neadmisibilă într-o poezie cu pretenții de concepție superioară:

Te-ador o noapte sfântă de-aceea,
Te-ador cu toată forța tinereții,
Tu ce acoperi rănilor vieții
Și-atât de voluptos dezbraci femeia...²⁴⁸⁰

Verax!

²⁴⁷⁸ „Transilvania”, LII, 1921, nr. 1-2, ianuarie-februarie, pp. 106-107.

²⁴⁷⁹ *Ibidem*, p. 107.

²⁴⁸⁰ *Ibidem*.

[„Emanoil Bucuța, *Florile inimii. Miniaturi - Oglinzi - Cântece de leagăn*, Editura Cartea Românească S. A., București, 1920. Prețul 10 Lei”]²⁴⁸¹.

Pentru ca cetitorii să cunoască felul de a scrie al autorului cităm câte un specimen din toate aceste grupuri.

Întâi din „*Miniaturi*”:

Lui Goethe, șoareci, am cetit,
Când nu-i dați pace-n pat ca mie,
Că se-mbrăca și, fericit,
Făcea cu voi anatomie.

Dar eu, oricât de greu vă cadă,
Poet mai mic și de alt soi,
Mă scol în cot cu ochi de pradă,
Și-azvârl cu gheata după voi²⁴⁸².

(„În cot.”, pag 51)!

Din „Oglinzi” cităm acest sonet plin de optimism pentru viitorul neamului nostru:

Tu n-ai putut nici dragostea, nici ura
Să ți-o arăți din plin, poporul meu!
N-avea deprinsă mâna ta scriptura,
Ți-avea deprins grumazul jugul greu.

În aerul cu flori și berze-ntoarse

²⁴⁸¹ *Ibidem*, pp. 107-108.

²⁴⁸² *Ibidem*, p. 108.

Pe trunchiul poleit de primăveri,
Te așezai prea rar, cu buze arse,
Să zici un cântec rupt din mari tăceri.

Domn tânăr ieși tu astăzi pe ogoare
Și-n urma ta bordeiul putred cade,
Cât vezi e numai larg senin și soare.

La pasul tău acopăr grauri stepe,
Răsar în zări orașe cu arcade,
Corăbii umplu mările: Începe!²⁴⁸³

(„Domn tânăr”, p. 99)!

*În sfârșit, din „Cântece de leagăn” dăm următorul cântec, atât de
caracteristic pentru existența noastră plină de umbre și lumini:*

Ochișorii tăi senini
Azi abia deschiși în lume,
Mâine de lumină plini,
Sau de lacrimi fără nume!

Mănușițele subțiri
Azi abia-ncercând s-apuce,
Mâine printre trandafiri
Sau în cuie pe vreo cruce!
Piciorușele zglobii

²⁴⁸³ *Ibidem.*

Azi abia ținând proptite,
Mâine după bucurii.
Sau și în genunchi, rănite!²⁴⁸⁴
(„Azi, mâine” ... p. 127)!

[„*Cărțile Poporului*, 20. *Măria Sa, Vinarsul. Povestea lui pentru popor*”,
de Dr. Zaharie Pop, Editura Calea Vieții, Lugoj, 1920. Prețul 2,50 lei”]²⁴⁸⁵.

*Broșura se citește ușor. E scrisă limpede, atrăgător și pe înțelesul
tuturora. E presărată cu povestiri interesante, cazuri tragice luate din
viața de toate zilele și cu o mulțime de versuri populare care de care mai
caracteristice. Iată vreo câteva:*

Căci rachiul cui îi place,
N-are cu ce să se-mbrace²⁴⁸⁶.

Sau următoarele cuvinte ale soției bărbatului bețiv:

Cu bărbatul beutor
Nu mai faci pâne-n cuptor²⁴⁸⁷.

²⁴⁸⁴ *Ibidem.*

²⁴⁸⁵ *Ibidem*, pp. 109-110.

²⁴⁸⁶ *Ibidem*, p. 110.

²⁴⁸⁷ *Ibidem.*

[*Cântec primăvăratec*]²⁴⁸⁸

Afar' e cald. Miroas-a primăvară!
Blând râde iară soarele-n ferești,
Simți cum începe viața să tresară,
Ca Faust iar, încet reîntinerești.

Un fir de iarbă verde, de sub glie,
Își clatin-acum capu-a eleganță
Închipuind în firea ce învie
Etern același simbol de speranță.

Natura întreagă râde blând în soare,
Și lumea toată-i parcă mai sprintară
E-un zvon voios, măreț, de sărbătoare,
Sub parfumatul vânt de primăvară.

Cuprins și eu d-a firii nebunie
'N obștescul imn de proslăvire-a vieții
Ca mări de mult, în suflet îmi adie,
Fiorul cald și sfânt al tinereții.

Străvechea, dulcea dragostei chemare
Avânt sublim ce-n noi sădit-au zeii,

²⁴⁸⁸ Idem, LII, 1921, nr. 3, martie, p. 5.

Fior divin ce-n suflete tresare
Când ies de sub zăpadă ghioceii.

Cum vinul vechi, — bătrânul nins de vremuri —
Îți toarnă-n sânge lănceda-i beție
De-al Ei fluid, tot astfel te cutremuri
Cuprins d-universala simpatie.

O! primăvar-a vieții tinerețe!
Sub magica-ți baghetă preschimbi firea!
Vin de-mi gonește vălul de tristețe
Și fă să mă sărute iar, Iubirea!

Al. St. Georgescu,
martie 1921, Elisabetopol!

[Cugetări]²⁴⁸⁹

Pentru omenire cea mai mare bogăție ce se poate închipui iese din liberul concurs al tuturor superiorităților cu care sunt înzestrate rasele deosebite și care concurs îngăduie fiecăreia să contribuie, prin ce se poate numi capodopera ei, la prosperitatea omenirii întregi.

[Bergson]

*

Dobrogea ne dă Marea, plămânul trebuincios oricărei națiuni.

[M. Kogălniceanu]

[Doina]²⁴⁹⁰

Peste pacea câmpurilor și a codrilor de brad,
Lin se leagănă un cântec, cel mai sfânt și cel mai drag,
Firea-ntreagă se-nfioară și se simte fermecată
De vrăjitul fără seamăn din cântarea minunată.

Doina e cântare dulce, darul Domnului Preasfânt,
Cea din harfă îngerească coborâtă pe pământ!
Când făptura de durere n-a mai încetat să plângă,
A venit ca jalea lumii-n tremurarea ei s-o frângă.
S-a ndurat și-ntreg tumultul răscolit ca o furtună,

²⁴⁸⁹ *Ibidem*, p. 14.

²⁴⁹⁰ *Ibidem*, p. 15.

Potolitu-s-a de graiul vibrător și sfânt din strună,
Patimile turburate s-au topit în armonie,
Dulce, ca suflarea vieții, pe când dragostea învie...

Oh, că-i mare avuția, care e țesută-n tine,
Și cu ea nouă chiar raiul ni-l așterni din zări senine,
Doină, doină, soră scumpă, duioșia ta ne leagă-n
O frăție ce ne ține dragi între sicriu și leagăn.

Aurel Contrea!

[Norodul]²⁴⁹¹

Din Cape Town la New-York,
Din pol în pol,
Din ecuator la tropice,
Noi ne târâm-nainte — înapoi, domol
Groi, febrili, electrizați,
Prin țări exotice,
Rigide, 'nghețate, parfumate,
Ca niște brațe de polipi nenumărate,
Ca niște infinit de multe-antene,
Aceleași,

Pe același corp,
Închise sub același cer închis,

²⁴⁹¹ *Ibidem*, pp. 24-26.

Miriapozi purtați de-aceeași soartă,
Din marea — moartă,
La Moscova, la Shanghai și la Paris.

În jur de noi se plimbă rece timpul
Schimbând din loc în loc,
Din timp în timp, Olimpul
Aceleiași credințe.
Și vremea cum ne-ngroapă
Noi cei de azi ne ducem ca o apă
Și ca o apă eternă, neschimbată,
Rămânem tot cei de azi și de-altădată
Același val confuz,
Enorm,
Difuz,
Același val etern cu aparență efemeră
În orișicare parte de pe sferă:

Din Cape Town la New-York,
Din pol în pol
Dând spațiului și vremilor ocol,
Noi suntem mecanismul complex,
Răstălmăcit
Și neghicit,
Funcționăm, ne mistuim și iar ne naștem
Și fără să ne cunoaștem
Ne suntem oglindirea resfrântă-n noi de veacuri a veșnicului *Eu*;

Prin prisma care suntem externul se maschează,
Se frânge,
Se reflectă, ne minte ca o rază,
Și astfel orișicare
Noi ne părem un altul,
Ne-ncăierăm, ne-nfrângem, ne implorăm iertare
Și ne iertăm,
Căci, viața ne ordonă să-nfrângem,
Să iertăm.

Masiv, nedefinit, etern convoi,
Noi ne sorim și zgribulim l-aceiași soare
Și împărțiți,
Sub împărțiți, pe spații și pe timpuri trecătoare,
Fărâmițați și totuși una,
Trăim ducând c-un pas-nainte epopeea
Și împărțim fără să vrem cununa
Cu orișicare eu pretins din Galileea.
Și-astfel, fără să știm ce suntem,
De unde și-n ce parte am pornit,
Zorind spre un pretins zenit,
Planăm între aceleași două puncte:
Zenitul cu himerele de mâine,
Nadirul cu speranțele defuncte.

Isaia Tolan!

[Imn]²⁴⁹²

dedicat Soc. Ac. „Dacia Traiană”

Din Dacia ne-a adunat
La Roma o schinteie,
Ce s-a aprins, când neamul Dac
Luptând cu Divul împărat,
Căzu pentru-o idee.
Un neam ce-n jertfă s-a născut
Prin moarte și din viață,
Norocul și l-a cunoscut,
Când alegându-și vieții scut
Și-a pus nădejdea-n brațe

Din toiul trudnicului chin
Noi am cules cununa,
Sub bolta cerului senin
Cu soare cald și vântul lin
Ne bucurăm întruna.

Un neam ce jertf-a cunoscut
La Sarmizegetusa?
Și-acel ce avea lupoaița-n scut?
Din lupta lor am cunoscut

²⁴⁹² *Ibidem*, p. 33.

Răducu Rușeț

Virtuțile și muza.

Povestea neamului întreg
O lege ne învață,
Precum sămânța scoate [*vreg*]
Din zgura solului vitreg:
Și noi scoatem povață.

Când vifor înspăimântător
Asupra noastră vine,
Ne vom ruga c-un singur dor,
S-avem în suflet forța lor
Și-același sânge-n vine.

Să vie-atunci orice-ar veni:
Pe viață și pe moarte,
Oricâte rele ne-ar meni,
Noi drepti în față le-om privi,
Căci ne-am croit o soartă.

Aurel Contrea,
Roma, 31 martie 1921!

[Populare]²⁴⁹³

Codrule, frunză rotundă,
Pice bruma, nu te-ajungă,
Că mi-ai ținut cândva umbră;
Codrule, frunzuță lată,
Pice bruma, nu te bată,
Că mi-ai fost mamă și tată.

*

Mult mă-ntreabă inima,
Doru-mi-e de cineva?
I-am spus că mi-e dor și jele
De tinerețile mele,
Că le port cu mult năcaz
Și cu lacrimi pe obraz.
Dar de lacrimi nu țin seamă,
Că le-oi șterge c-o năframă,
Ci mi-e milă de obraz,
Că rămâne fript și ars.

²⁴⁹³ *Ibidem*, p. 57.

[Cronică culturală]²⁴⁹⁴

Conferințele Comandamentului VII teritorial și ale „Asociațiunii”

Până acum, din cauze foarte bine cunoscute, poporul nostru din Ardeal avea mare groază de armată. Și era foarte firesc să fie așa. Era „muștruluit” de streini, în limbă streină, sub steag strein și pentru scopuri streine. Nu-i mirare că, „cântecele cătănești” ale Ardealului erau foarte jalnice și înduioșătoare:

Neamțule, mă iei, mă duci,
Tocma-n graniță la turci etc...²⁴⁹⁵

Și

Fire-ar Neamțul blestemat,
Că pe badea l-a luat...²⁴⁹⁶

Ori:

Împărate, împărate,
Nu te temi că te vor bate
Lacrimile de pe sate?

Ba se chemă și mânia lui Dumnezeu să lovească:

Ghinărilor și majorii,

²⁴⁹⁴ *Ibidem*, pp. 66-67.

²⁴⁹⁵ *Ibidem*, p. 67.

²⁴⁹⁶ *Ibidem*.

Care cătănesc feciorii!²⁴⁹⁷

De pilda, să cităm una din cele mai frumoase doine din zile de luptă a poetului I. U. Soricu:

Țară mică, tare neam,
Două brațe tari mai am,
Și mai am, în tânăr piept
Suflet credincios și drept.

Vie iadu-ntreg de-acum,
N-o să mă oprească-n drum,
Până n-oi aprinde-n zare
Sfântul biruinței soare²⁴⁹⁸.

Ori refrene ca acesta:

Viteaz soldat,
Ne-nfricoșat
În luptă una ține minte,
Un singur cântec minunat:
'Nainte!²⁴⁹⁹

²⁴⁹⁷ *Ibidem.*

²⁴⁹⁸ *Ibidem.*

²⁴⁹⁹ *Ibidem.*

[Cărți românești]²⁵⁰⁰

[„**Livia Hulea Rebreanu**, *Răvașe în tabără. Poezii (1914-1918)*, Editura
Librăriei diecezane, Arad, 1920. Prețul 8 lei”].

*Cititorul de astăzi, al acestor răvașe, va rămânea impresionat de
cuvintele bunicului:*

Voi toți sunteți departe prin cele țări străine...
Luptați... fără a ști măcar anume pentru cine...²⁵⁰¹

Cel puțin de sărbătoreștile și profeticele lui juruințe:

Iar...dac-o fi din rază să se aprindă-un soare,
Ne-om întâlni, nepoate, la Marea Sărbătoare²⁵⁰².

*

Puteri nebiruite se vor trezi în mine
Și-ușor, cu coasa-n spate te-oi căută pe tine,
Grăbind ca șoimul aprig spre vârful ncetinat...
Uitând că-s gârbov, bolnav și părul argintat...²⁵⁰³

*Ne place a remarcă și schimbarea de ton și mentalitate ce se
observă la sfârșitul volumului. De unde la începutul războiului mondial
mama română din Ardeal se ruga pentru fiul ei:*

²⁵⁰⁰ *Ibidem*, pp. 76-77.

²⁵⁰¹ *Ibidem*, p. 76.

²⁵⁰² *Ibidem*.

²⁵⁰³ *Ibidem*.

Dacă-i scris el să-mi rămână
Colo-n țările străine,
Doamne-auzi-mi rugăciunea;
Ia-mă mai întâi pe mine!²⁵⁰⁴

La sfârșitul volumului, când, după norocoasa încheiere a războiului, nu mai sunt „granițe-n Carpați”, despărțitoare de frați, ea poate grăi către „Doamna tuturor Românilor”:

Căci de când ești Tu scumpa noastră
Mamă, a amuțit al lanțurilor glas,
Zăvoarele închisorilor dușmane — sub
care atâtea inimi ne-au rămas —
Sunt azi sfărmate în bucăți o mie

.....

Mormintele lui Horea, a lui Iancu ți-au
dovedit c-atâta te-am dorit
Cu ei alături deci îți zic Stăpâno
în liberul Ardeal: „Bine-ați venit”!²⁵⁰⁵

Ce emoționantă e această imagine a mamei române și creștine de la noi:

Ea tresare — zece ceasuri! —
se ridică-ncetișor
Și-și așază-n patul moale
puișor de puișor.

²⁵⁰⁴ *Ibidem.*

²⁵⁰⁵ *Ibidem*, p. 77.

Face-apoi la fiecare câte-o cruce —

și-i sărută,

Iar când dorm le ia din mână

mărul roș și mândra turtă...²⁵⁰⁶

I. G.

[Românii din America și „Asociația”]²⁵⁰⁷

Omaha Nebraska, America de Nord,

21 martie 1921, 2819, T. Street!

Trimitem orice sumă, oricât ar fi, dar, pentru numele lui Dumnezeu, trimiteți-ne cărți și iar cărți, sufletul să ni-l înveselească, inima tuturor să trezească, căci nu-i mai scump și mai dulce ca limba românească, căci iar pe lângă toate bunătățile, ca cântecul vechi:

Fie pânea cât de bună

Tot e rău în țară străină,

Fie pânea cât de rea

Mai bine-i în țara mea²⁵⁰⁸.

Dorindu-Vă colonia română „Învierea Domnului” la mulți ani fericiți”, am rămas al D-Voastră cu profundă stimă și respect.

²⁵⁰⁶ *Ibidem.*

²⁵⁰⁷ *Ibidem*, p. 90.

²⁵⁰⁸ *Ibidem.*

**Preotul Miron Benchea,
originar din comuna Cornățel, Jud. Sibiu, fost
preot militar în Armata Statelor Unite, în prezent
parohul bisericii „Sfintei Cruci” din Omaha Nord,
America!²⁵⁰⁹**

***[La groapa eroilor]*²⁵¹⁰**

Ne-apropiem sfielnic cu suflete smerite
De voi mărețe umbre - în Domnul adormite...
Spre voi ne-nchinăm astăzi a inimii pornire
Voi toți cei ce luptați spre-a neamului mărire,
Eroi fără de nume, viteji înflăcărați
Purtați de idealuri și dragoste de frați...

Ce dulce v-a fost visul, că pentru el sub steag
N-ați șovăit o clipă să vă jertfiți cu drag!
Și-acum dormiți sub glie — loviți de glonț păgân
Voi, lamura curată a neamului român...
Ni-e sfânt și lutul care v-acopere mormântul,
Cum sfânt v-a fost idealul și sfânt v-a fost avântul...
Dar nu v-aducem lacrimi prinos iubirii voastre,
Ci cântec de mărire din sufletele noastre!
Că nu-nzadar în luptă viața v-ați jertfit
Azi visul vostru falnic și sfânt s-a împlinit!

²⁵⁰⁹ *Ibidem.*

²⁵¹⁰ Idem, LII, 1921, nr. 4, aprilie, pp. 2-3.

Venim la groapa voastră umilă, — doar c-o cruce
Să vă trezim pe-o clipă din somnul lin și dulce,
Venim, cu mic cu mare, cu steaguri și cu flori
Să ne-nchinăm azi vouă — voi vrednici luptători.

Țărâna voastră rece o clipă să tresară
Că ne-ați rostit în suflet atâta primăvară
Răscumpărând cu viața o mare Românie
Și pagini de mândrie punând la temelie.

Dormiți de-acum în pace! vă fie somnul lin...
Să vă doinească codrii cu-glasul lor blajin
În tainice amurguri când plânge vântu-ncet
Și freamătă cucernic frunzișul în făget...
Când blânde izvoare cu unde argintii
Îngână-nduioșate frânturi din liturghii...
Vă fie leagăn dulce al Patriei pământ
Și sfânta lună — noaptea — candelă la mormânt...
Veni-vom câteodată aci cu drag și noi
Să v-alintăm c-o șoaptă duioasă — dragi Eroii
Și să vă cerem tainic în vremuri turburate
Să ne-nvățați iubirea de Patrie și frate...
Planeze-asupra noastră de-apururi o Credință:
Credința voastră tare în sfânta biruință...
Voi ne-ați făcut pe-ntinsul Ardealului Stăpâni!
Dormiți... dormiți în pace... ostași viteji români...

Aurelia Pop!

[Portretele lui Avram Iancu]²⁵¹¹

de Ioan C. Băcilă

Avram Iancu și-a iubit neamul ca un părinte, a luptat pentru el, s-a zbuciumat pentru dreptate pe care în zadar a cerut-o, neavând liniște până la moarte. Luptase pentru neamul românesc și pentru salvarea tronului habsburgic; cei mari — Habsburgii — l-au uitat și l-au disprețuit, dar neamul românesc nu l-a uitat niciodată. Poporul l-a cântat și l-a iubit; și amintirea lui a rămas în doina poporului care-i povestește isprăvile vitejești ca ale unui erou legendar. Doina lui Iancu răsună astăzi, fără sfială, pe la Vidra și Câmpeni:

Iancule, fecior de moț,
Hai mai tare dacă poți,
Că s-au sculat ungurii
S-omoe toți românii²⁵¹².

sau

Foaie verde după clăie
Pleacă Iancu la bătaie²⁵¹³.

²⁵¹¹ *Ibidem*, p. 6.

²⁵¹² *Ibidem*.

²⁵¹³ *Ibidem*.

[Sonete]²⁵¹⁴

I

[*Apuselor clipe*]²⁵¹⁵

Trecutu-i un sicriu în care doarme,
A viselor zadarnică risipă.
Moloh nesățios ce ne înghite
Din viața noastră, fiecare clipă.

Din lumea lui de veșnică uitare,
Simți uneori în juru-ți cum adie
Un suflu cald și plin de-nduioșare
Un vag fior de tristă nostalgie.
O, delicioase, dulci, apuse clipe!
Ca fâlfâiri eterice d-aripe
Vă simt plutind în jur de mine lin.

Năluci iubite! voi veniți pe-ncetul
Să implantați în sufletu-mi regretul
A celor ce s-au dus și nu mai vin.

Al. St. Georgescu!

²⁵¹⁴ *Ibidem*, pp. 17-20.

²⁵¹⁵ *Ibidem*, pp. 17-18.

II

[Căminul]²⁵¹⁶

Nevestei mele

Ce liniștit și molcom arde focul
În odaia noastră prietenoasă!
Povestea-i îngânată și duioasă
Din gând mi-alungă jalea, nenorocul!

Zglobie flăcări se-nvârtesc în jocul
Nebun; și eu alene le contemplan
Și-n pacea dulce, sfântă ca de templu,
Sânt fericit că mi-a zâmbit norocul!

Norocul ce s-apropie în pașii
Ușori, tiptili și leneși, de pisică
În foșnetul de rochie atât de lin!
Și când m-atinge-o mână moale, mică,
Când văd deasupra-mi, ochi-ți, dragălașii!
Pricep că fericire-i un cămin.

Al St. Georgescu!

²⁵¹⁶ *Ibidem*, p. 18.

III

[*Moartea boemului*]²⁵¹⁷

Ca șoimului ce dragă-i este zarea,
Tu rătăceai sub cerul larg, albastru.
Și-n lumea ta, închis ca un sihastru
Armură-ți îmbrăcase-și nepăsarea.

Cules-ai de pe sânuri moi fiorul!
Din cupe adânci sorbit-ai lung beția
Și proslăvind etern, zădărnicia,
D-a pururi ai rămas, rătăcitorul.
Dar zâna ce-o născu al mării pântec
Ți-aprinse-n sân văpaia ei fatală;
Deci, renunțând la vechea îndoială

Ai smuls din liră ultimul poem
Cel mai frumos! — Al lebedei trist cântec.
Căci învinsese Amorul, pe boem!

Al. St. Georgescu!

²⁵¹⁷ *Ibidem*, pp. 18-19.

IV

[Piatra filosofală]²⁵¹⁸

1²⁵¹⁹

Nepotului meu, Codin!

Și tu primiși a muzei sărutare!
Blestem fatal ce viața ta întreagă
D-a suferinței stâncă crunt te leagă,
Izvor de lacrimi multe și amare.

O! văd sub fruntea ta îngândurată
Cum neîndurat și strivitor Destinul,
Ți-a hărăzit din viață numai chinul,
Gândirea de dureri e ferecată.

De n-ai fi fost un biet cârpaci de rime.
Să crezi în nebuloase idealuri
Ceva ce azi în lume nu se iartă.

Urmând a realității îngustime
Ai fi făcut și tu ceva parale
Căci banul e filosofală piatră.

Al. St. Georgescu!

²⁵¹⁸ *Ibidem*, p. 19.

²⁵¹⁹ *Ibidem*.

Tot lui

Și totuși câtă sfântă voluptate
În reverii-amurgurilor triste
Când gândurile tale antichriste
Se molcomesc adânc înfiorate.

Cum sufletul tresare a mulțumire
În fața frumseții ce natura
Dezvăluie; cum tace pân' și ura!
Ce prieten bun te simți atunci cu firea!

Străvechiul ritm al poeziei-nvie.
Îl simți bătând în tine cu putere
Și așa te pomenești scandând încet.

Iar când coboară seara, în tăcere
A tinereții sfântă bogăție
Te-a preschimbat deodată în poet.

**Al. St. Georgescu,
Elisabetopole, martie 1921!**

²⁵²⁰ *Ibidem*, pp. 19-20.

[O barcă]²⁵²¹

O barcă — a părăsit asară
Țărml,
O barcă,
A oarecui,
Poate a ta, a lui, — dar parcă
Nu-i tot un vas indiferent ca toate ce plecară?

O barcă — a părăsit uscatul — asară...
Va fi acum departe,
Pe undeva,
Sub luciul rece — al lunii,
Ori poate-o jucărie a furtunii,
Sau nu-i acum decât o amintire,
Un vis pierdut,
Purtat din val în val și azi ca-n alte rînduri
De restul zdrențuit al unor scînduri.
O barcă...
Și marea-și cântă cântecul posacă,
Același cântec răsuflat,
Surâde călătorilor ce pleacă
Și tace despre toți câți au plecat.

Isaia Tolan!

²⁵²¹ *Ibidem*, p. 35.

[Populare]²⁵²²

Frunză verde, grâu mărunț,
Maico, de când m-ai făcut
Niciun noroc n-am avut,
C-ai beut apă din baltă
Să-mi ocolesc lumea toată
Și-ai beut apă din râu
Să mă duc, să nu-ți mai viu,
Când m-am urcat pe vapor
Nu știam mai scap ori mor.

Vaporul se legăna
Inima mea tremura
Valurile cât casa,
Mi-au săcat inimuța;
Valurile de pe mare
M-au uscat de pe picioare.
Dară D-zeu bun sfânt
M-a scos iară la pământ
La pământ și la uscat
Sănătos cum am plecat.

Când ți-i dor, maico, de mine,
Nu te plânge cătră nime,

²⁵²² *Ibidem*, p. 45.

Ci dă-i ocol grădinii
Cum îi dau și eu lumii
Și dă-i prin grădină roată
Cum dau eu la lumea toată!
Măicuțo, când m-ai [îm]băiat
Tu tare m-ai blăstămat
Cu scaldă de Vineri seara
S-ocolesc lumea și țara;
Măicuțo, când m-ai [îm]băiat
Niciun noroc nu mi-ai dat!
— Dragu' maicii, eu ți-am dat
Dară tu ți l-ai mâncat,
Căci când ai fost mititel
Ai durmit lâng-un părau
S-o-necat norocu' tău,
Și-ai durmit lâng-o vâlcea
S-o-necat norocu-n ea!...²⁵²³

²⁵²³ *Ibidem.*

[Însemnări]²⁵²⁴

Un epitalam vechi. Următoarele versuri sunt (după Niagoe Calend., Rom. pe a. 1829) făcute cu ocaziunea unui ospăț ținut pe timpul revoluției franceze în Italia, la care se zice că ar fi jucat 11 feciori români călușarii, cu mare bucurie celor de față, meritând cu aceasta de a fi acest cântec faimos prin zisele versuri în limba germană însemnat (?)²⁵²⁵.

Saltă-mi, române! saltă!
La jucărea aceea înaltă,
Jucarea acea românească
Fiecine s-o cunoască.
Așa e? Romulus striga
Cu picior în pământ da
Cu soțiile ce avea
Luând cetatea o făcea.

Romulus mergea în frunte
Într-un desfătător munte
Sabinilor mirare!
A căroră fetișoare
Venind, Romanii le răpesc
Sabinii se pornesc,

²⁵²⁴ *Ibidem*, pp. 70-71.

²⁵²⁵ *Ibidem*, p. 70.

Pe Romani să-i prăpădească
Ce gândire nebunească.

Dă-mi pace, o, iubit taică!
Lasă-mă în pace, maică!
Strigă ele: La ce-ți face
Price? Cui nu-i place
A lui Romulus soții?
Sunt eroi țepeni și vii,
Cu care de nu vom fi
Gata suntem a pieri.

Aceasta s-o dovedească,
Jucărea cea românească
Iar împăratul Traian
Vestitul acel roman,
L-a adus și l-a sădit
Cu neamul și e iubit
În Dacia cea învinsă
Și cu vitejie prinsă.

Du-te, eroule și saltă!
Săltând cu vorba-naltă;
Strige versuri! acum toți
Ai lui Romulus nepoți!
Dați în pământ cu piciorul
Să se cutremure norul,

În grația patronilor
De binefăcătorilor.

Măcar aceasta jucare
Celora cu pizmă mare,
Ar fi doară neplăcută
Și ne bucuros văzută.
Totuși la mulți va plăcea
Mulți iubite or avea
Și ca un lucru vechi foarte
O vor iubi pân-la moarte.

Fiecine cum grăiască,
Măcar cum vă ocărăscă,
Voi ai lui Romul[us] nepoți
Ș-a lui Traian eroi toți,
Sunteți de toți mai lăudați
Cei d-un sânge cu voi frați.
Numai la voi fu păstrată
Zestrea lui Romulus toată.

Mergeți iute și jucați!
Și jucând așa strigați:
Să stai Vienă cu pace!
Să n-aibă nime ce-ți face
Contrarii să stea departe
De ai tăi mari naltă foarte

Stai, Vienă fericită,
De tot răul mântuită.

Poporul ce șede-n tine
Aibă de pururea bine,
Fie în veci fericit
De pururea [îm]păciuit,
Fie Francisc sănătos,
Fie vesel și voios
Cu Augusta-mpărăteasă
Patroana cea prea aleasă.

Și țărilor ce le are
Să aibă liniște mare,
Bucuria să-nflorească
Și în toate părți să crească,
Departa boala să fie
De acum pân-în vecie,
Toată trista întâmplare
Să nu aibă la noi stare²⁵²⁶.

²⁵²⁶ *Ibidem*, pp. 70-71.

[Cărți românești]²⁵²⁷

[„Ovidiu Hulea, *Blestemul codrului*. Poezii, Editura Librăriei diecezane, Arad, 1920. Prețul 8 lei”].

E aceeași gamă sufletească ca și a „Răvașelor în tabără”, de talentata sa soție, d-na Livia Hulea Rebreanu. Pe când însă, versurile doamnei se caracterizau prin duioșie și dragălășenie, ale d-lui Hulea sunt pline de vigoare și de energie:

Atuncea iadul de-ar porni pe noi,
Nebiruită ceată de eroi,
Vom sfârâma a iadurilor porți
Și, zâmbitori în fața negrei morți,
Vom duce viață largurilor firii,
Ce azi își plânge psalmul adormirii;
Vom duce viață lumii, care plânge
În leagănul îngrozitor de sânge;
Vom duce viață morții;
Vom duce noi,
Cei mai umili și mai măriți eroi!²⁵²⁸

Și ce viață nouă vrea să aducă pe pământ poetul, și, cu el, întreaga generație de „cei mai umili și mai măriți eroi”? E a dreptății și generozității. A dreptății pentru asupriții de ieri și a generozității pentru

²⁵²⁷ *Ibidem*, pp. 75-76.

²⁵²⁸ *Ibidem*.

asupritori, când asupriții vor fi învingători. Un ideal profund uman, ba mai mult creștin. Un strașnic avertisment istoric:

„Vae victoribus!”

Atunci, când Nunta mare ne o vom începe noi
Și-atunci cu ochii tulburi și dornici de răsplată,
Când veți cerși o milă cu ochiul istovit
Vom...șterge lacrimile din ochii voștri satanici
Și vom uita-n o clipă că-am plâns și suferit²⁵²⁹.

Și poetul nostru așa e. Undeva ne și spune: „Cântarea mea e toată rugăciune!” Și în una din cele mai frumoase alegorii, poetul se compară cu apostolii, care rătăceau pe marea înviforată a Tiberiadei în luntre cu Domnul Hristos, pe când acesta dormea. Văzând primejdia valurilor năprasnice, pornite să ne înghită și pe noi, ca odinioară pe apostoli, poetul se roagă așa de mișcător:

O, Rabbi!

În jurul meu plâng

Și nu mai pot slabii!

Și stau și eu-n mijlocul lor,

Și nu mai pot nici eu de dor

Și strig și eu-n mijlocul lor,

O, Rabbi!

Învie din somn,

Învie-nduratule Domn,

²⁵²⁹ *Ibidem.*

Că nu mai pot slabii!²⁵³⁰

[Azi e furtună... 1915]

Creștinesc e și epitaful, așa de simplu și așa de mișcător, ce-I scrie poetul pe crucea părinților săi: preot Aurel și Maria, amintirii cărora închină de altfel întreg volumul acesta. Îl cităm în întregime:

Drumeți, de-n satul nost' v-aduce
Vreodată pribegia sorții,
Faceți popas în cimitirul,
Unde ne dorm în pace morții.
Opriți-vă, și-o rugăciune
Să tremure-n al vost' cuvânt.
Lângă biserica cea nouă
Am două-altare în mormânt...²⁵³¹

Sunt frumoase și inspirațiile din natură ale poetului, „Toamna” și „Dimineața”. Fiindcă a crezut, fiindcă a luptat și a îmbărbătat și pe alții la luptă, poetului i s-a hărăzit marele noroc să vadă visul neamului împlinit. Atunci a scris la sfârșitul anului 1918 puternica poezie „Carpaților, gătiți-vă-n mărire...”! care e chiotul de bucurie la „nunta”, la „sărbătoarea”, la marea „dimineață a neamului”, cum mai numește poetul marele praznic național al unirii:

Dar munților! gătiți-vă-n mărire, căci
milioane frații vă privesc

²⁵³⁰ Ibidem.

²⁵³¹ Ibidem, p. 76.

Spre voi coboară Dumnezeuul lumii
și-are-n mână steagul românesc²⁵³².

Verax!

[Reviste străine]²⁵³³

Ostașii români ai lui Rákóczi. Numărul de Paști din „Nagyváradi Napló”
(27 martie 1921, anul XXIV, nr. 68).

*Din amândouă cărțile apare adevărul, că Rákóczi a trebuit să
părăsească valea Someșului și Ardealul nu din pricina naționalităților, ci
a ostașilor împărâtești. Sașii și românii din Ardeal s-au luptat pe alocurea
împotriva curuților, dar încă nu s-a dezvoltat acel „odium nationis” (ură
de neam), care a izbucnit mai întâi în 1784, a doua oară în 1848. Urmările
catastrofei militare din 1705 românii le-au simțit aproape deopotrivă cu
maghiarii. Un vers curuțesc (româno-maghiar) zice:*

Májre-csájre

Molduváre:

Fut Havasalföldre;

Ungur-bungur,

Amaz rumuj

Sátorát felszedte²⁵³⁴.

²⁵³² *Ibidem.*

²⁵³³ *Ibidem*, pp. 80-83.

²⁵³⁴ *Ibidem.*

La sfârșitul lui august 1703, armașii români din Țara Chioarului au părăsit pe Împăratul. Pretutindenii răsună cântecul curuțesc al românilor:

Măi, Rákóczi, Bercsényi,
Unde-i merge, acolo-om fi!²⁵³⁵

Aceasta e soarta celor mai multe oștiri populare. În regimentele regulate însă românii s-au luptat vitejește și lângă buciumele (tulnicele) curuțești cântau românește:

Sub poală de codru verde
Mititel foc mi se vede;
Mititel și învăluit,
Tot de voinici ocolit²⁵³⁶.

Trad. Ioan Georgescu!

²⁵³⁵ *Ibidem*, p. 81.

²⁵³⁶ *Ibidem*, p. 83.

[Visul lui Tudor Vladimirescu]²⁵³⁷

din Colecția Vasile Alecsandri

— Tudor, Tudor, Tudorel,
Dragul mamei voinicel!
De când mama ți-ai lăsat
Și olteni ți-ai adunat
Pe ciocoi să-i prinzi în gheară
Și s-alungi grecii din țară,
Mult la față te-ai schimbat
Și mi te-ai întunecat!
Spune, maică, ce te doare,
Că m-oi face vrăjitoare,
De alean să te descânt,
Să calci vesel pe pământ.
— Alei, maică! Alei, dragă!
Curând visul mi-l dezleagă,
Că știi, maică? am visat
Buzduganu-mi fărâmat!
Sabia-mi cea bună, nouă
Am visat-o ruptă-n două!
Pușca mea cea ghintuită,
Am visat-o ruginită!
Maică! pistoalele mele

²⁵³⁷ Idem, LII, 1921, nr. 5, mai, pp. 19-20.

Le-am visat făr-de oțele.
Apoi încă-am mai văzut
Șarpe galbin prefăcut,
Ce purta coarne de țap.
Și creastă roșie-n cap.
El avea ochi vânzător,
Avea grai lingușitor
Și mă tot ruga mereu
Să mă duc la cuibul său.
— Ba, ferească Dumnezeu
Să nu te duci, fătul meu,
C-acel șarpe veninos
E vr-un dușman ticălos,
Vreun hoț volintiraș
Și la inimă vrășmaș.
— Maică, măicuțița mea,
Cum să scap de cursa rea?
Căci un glas prevestitor
Îmi tot spune c-am să mor.
— D-ai să mori, drăguțul meu,
Facă ce-a vrea Dumnezeu!
Dar să știi tu de la mine
Că un român voinic ca tine
Pân-ce cade, pân-ce moare,
Calcă șerpilor în picioare,
Căci de-un șarpe-nveninat
I se iartă un păcat!

[Domnul Tudor]²⁵³⁸

I.

Pădure, fermecata mea pădure,
Se scutură măreața ta cunună,
Pe frunza ta omizile s-adună,
Stejarii tăi s-apeacă de secure.

Cu brațele învinse de furtună
Plâng brazii de pe piscurile sure,
În vuietul pustiu al morții dure
S-a stins cântarea ta din vremea bună

Pădure despoiată și străină,
Stejarii frânți de greul loviturii
Trăiesc nemuritori în rădăcină.
Și-ascultă, în suspinele pădurii
Un neam întreg dezmoștenit suspină:
E neamul meu bătut de vântul urii...

II.

Au ce arhanghel a rostit chemarea
Pe care-o duce Oltul de solie,
Pătrunde-n munți, în văi și pe câmpie,

²⁵³⁸ *Ibidem*, pp. 24-25.

Și spintecă cu zvon de luptă zarea?

Mândria veche-n ochii stinși învie,
Pe late frunți surâde-nseninarea,
Luminii îi deschide iar cărarea,
A libertății jalnică armie.

O țară, o credință și un dor,
Și la rostirea dezlegării sfinte
Bolnavii își luară patul lor.
Căci din țărâna tristelor morminte
Un steag s-a înălțat biruitor:
— Cu Dumnezeu, poporul meu, [î]nainte!

III.

Pe tine te-a ales cerescul tată,
Ca să-și arate voia lui prin tine
Și să-mplinească visul de mai bine
Prin brațul tău, din mila lui bogată.

Copil frumos al văilor virgine,
Pe calea care ție ți-a fost dată
Știai că năzuințelor răsplată,
Te-așteaptă moartea-n cursele străine.

Căci gândurile mari, ca să rodească,
Așa își curmă totdeauna firul,

Ca mai vârtos prin veac să strălucească.
Și Domnul, când ți-a pus pe frunte mirul,
A rânduit în cartea lui cerească
Să fii tu și alesul și martirul...

I. U. Soricu!

[*Cântecul pandurilor de la 1821*]²⁵³⁹

Colecția Gh. Dem. Teodorescu

(Citat de Ioan Eliade Rădulescu în *Echilibrul între antiteze*)

Toate plugurile umblă,
Numai plugulețul meu
L-a-nțelenit Dumnezeu.
Dar o da și Dumnezeu
De-o umbla și plugul meu:
Să trag brazda dracului
La ușa spurcatului,
O brăzduță d-ale sfinte,
Să ție ciocoiul minte;
Să-ți arunc un semănat,
Cu sângele meu udat,
Ploaie mare, d-apă vie,
Ce sămânța ți-o învie.
Să mi-ți da un semănat,
Cum de mult nu s-a mai dat,

²⁵³⁹ *Ibidem*, p. 28.

Semănat de [potecași],
Sa răsară românași;
Sămâncioară d-aia, nene,
Tot cu ochi și cu sprincene,
Sămânță de plumb, de fier,
Ce mi-ți crește pân-la cer.
Mi-am vândut și cămășoara,
Și-mi cumpărai săbioara!

Plugulețul meu nebun.
Cum te prefăcuși în tun!
Vezi, așa mai poți ara,
Și mă scap de angara!
Nu mai plânge, Măriuță,
Vezi de Ion și de căsuță,
Și de bieteale copile,
C-am ajuns în rele zile.
Să nu plângeți moartea mea,
Că-i pe țară piază rea.
Uite, mergem să arăm,
Țelina să despicăm,
Că avem să semănăm.
Voi aveți să mă urmați
Și-nsutit să secerați.
Nu plângeți, nu vă-ntristați:
Domnul Tudor e cu noi,
Dumnezeu fie cu voi!

[*Oltenii lui Tudor*]²⁵⁴⁰

de George Coșbuc

Vine-un chiot dinspre munte,
Vine freamăt din păduri
Tudor Domnul vine-n frunte,
Cu mulțimea de panduri!
Iar din Jiu, din apă sfântă,
Iese cântec vitejesc,
Și cu glas de surle cântă
Tot poporul românesc.

Las' să-i sune surle-n țară,
Să-și adune — Olteni destui,
Țara s-o vedem noi iară
Veselă pe urma lui —
Mândra patrie română
Nu sub braț de oameni slabi,
Ci voinică și stăpână,
Cum a fost sub Basarabi.

Zboară corbi pe sus, băiete,
Cârduri negre se-nvârtesc,
Și se zbat de-atâta sete

²⁵⁴⁰ *Ibidem*, p. 32.

Și de foame se izbesc:
N-au s-aștepte — Oltenii rugă,
Să le dea de hrană-n văi —
Oh, ciocoi, te-ajung în fugă
Toți răzbunătorii tăi!

Cine vrea părtaș să fie
Dreptului pe-acest pământ
După *Tudorin* să vie!
Că-i trimis de Domnul Sfânt,
Să ne scape-acum odată
De ciocoi, căci Dumnezeu
Însuși s-a pornit să-i bată,
Cum ne bat și ei mereu.

Ridicați, români, Dreptății
Steag cu Sfântul George-acum!
Sfintei legi și libertății
Faceți-i odată drum!
Cine nu-i cu voi, să știe
Că izbit va fi de voi,
De cei strașnici în mânia
Și din leagăn de eroi.

Domnul Tudor să trăiască!
Sus cu toții, pui de lei,
Pentru Țara Românească,

Pentru drepturile ei!
A-mbrăcat cămașa morții
Domnul Tudor, ca Hristos,
Dar schimba-va pasul sorții,
Va trânti tiranii jos!

[Cugetări]²⁵⁴¹

...Ci pe semne Dumneata pe norod, cu al căruia sânge s-a hrănit și s-a poleit tot neamul boieresc, îl socotești nimic și numai pe jăfuiitori îi numești patrioți... Văd dar că alta nu este fără numai Dumnezeu a împietrit inimile mai marilor noștri după cum oare când pre ale egiptenilor. Dar cum nu socotiți dumneavoastră, că Patria se cheamă norodul, iar nu jăfuiitorii? ...Norodul nu cere altceva decât numai o dreptate ce poate fi folositoare și tagmei boierești.

[Tudor Vladimirescu către Nicolae Văcărescu!]

²⁵⁴¹ *Ibidem.*

[*Umbra lui Tudor*]²⁵⁴²

Spre culmile străbune — ce râd ca-n sărbători —
Năvalnic vine-un suflet desprins din lumi de nori...

Se clatină frunzișul și tot cuprinsu-i treaz
Vedenia măreață e-a unui Domn viteaz...
Ori nu-i simțiți suflarea lui Tudor, Domn român?

.....

Trec zvonuri prin desișul brădetului bătrân
Și codri plini de taine încep a fremăta...
Ca de-un fior tresare și Oltu-n matca sa

.....

Pe plaiurile țării — pământul său iubit
Pe care-odinioară cu sânge l-a sfințit —
Oprește umbra-i sfântă — privind cu drag în jos
Apoi rotindu-și ochii în largul ei frumos —
Aude din tumultul poporului supus
Un glas ce se înalță spre chipul său în sus:
Erou al țării noastre — al cărei aprig scut
În vremuri de restriște ai fost neîntrecut —
Ca din avântu-ți falnic povețe să luăm
Din negura de-un secol noi azi ne dezgropăm!

.....

²⁵⁴² *Ibidem*, p. 38.

Coboară-te pe-o clipă cu sufletu-ntre noi
Din ceata cea mai mândră de-nflăcărați eroi
 Și dă-ne duh din duhu-ți de țară iubitor
 Tu, cel de neam și lege zelos apărător!...
Azi băjbâie dușmanii pe-ntinsul țării-ntregi
 Și-avem ca niciodată nevoie de viteji...
Când ne va strânge goarna la datorie-n șir
Să fie tot românul un „Tudor Vladimir”!!!

.....

Săgeți de foc s-aruncă-n văzduh neconținut
 Și-o rază încunună pe cel sărbătorit...

.....

Răsună ca un tunet de sus cuvânt spre frați:
Păziți pământul țării și neamul v-apărați!...

Aurelia Pop!

[Răvaș din Ardeal]²⁵⁴³

la 1919

Azi îți trimit răvaș de bucurie
Tu, țară mândră — leagăn de mătăasă
Azi îți trimit răvaș de bucurie
Frumoasă și iubită Românie
Că-n dragoste uniți pe veci cu tine
Noi suntem fericiți și-o ducem bine
Și de dușman acum nu ne mai pasă!...
Pe plaiurile noastre-s flori și-i soare
Că s-a vestit triumful biruinții!
Pe plaiurile noastre-s flori și-i soare
Și-i o priveliște încântătoare
Cum fâlfâie pe case tricolorul
Că stă uimit în drumu-i călătorul
Și plâng de drag copiii și părinții...

Răsună-n larguri imnuri triumfale
E izbucnirea sfântă și măreață
Răsună-n larguri imnuri triumfale
Și clocote văzduhul de urale,
Că nu s-a pomenit așa minune
De cântec pe câmpiile străbune,

²⁵⁴³ *Ibidem*, pp. 58-59.

Nici lume mai setoasă de viață.

Trec dorobanții veseli de izbândă,
Ca crăișorii mândri din poveste;
Trec dorobanții veseli de izbândă
Cu chip frumos și cu privirea blândă
Și cum se duc voioși cântând pe stradă,
O lume-ntreagă iese-n drum să-i vadă
Căci ei ne-aduc a birunții veste.

Vibrează sunetele de fanfare
De răsăritul sfânt al libertății,
Vibrează sunetele de fanfare
Și toți se prind cu drag în hora mare
Bărbați voinici, bătrâni cu albe plete
Și mame și neveste lângă fete
Toți robii până ieri ai nedreptății...

S-aud cum cântă tulnicele-n vale
Cu glas sonor în zvon de sărbătoare.
S-aud cum cântă tulnicele-n vale
Și cum doinesc prin codrii deși cavale.
Râd munții fericiți ca niciodată
Și străluce-n lumină firea toată
Lumină de viață dătătoare

Trag clopotele ca de Înviere
Țin preoți liturghii pe la altare,
Trag clopotele ca de Înviere
Căci nu e o mai sfântă mângâiere,
Decât o rugă-n clipe de mărire,
Rostită-ntru-n avânt de-nsuflețire
A inimilor demne de-nălțare...

Trăim acum sublimele clipite
Unui popor scăpat din grea robie
Trăim acum sublimele clipite
Cu jertfa Ta de sânge dobândite
Și — fericiți — ți-aducem cu credință
Prinosul nostru de recunoștință,
Tu, dulce și iubită Românie!

Aurelia Pop!

[Populare din Bihor]²⁵⁴⁴

Cine-o-nceput horile,
Aibă ochi ca florile
Și față ca zorile...
Că horile-s stâmpărare
La omul cu supărare...
Că și eu când mă supăr,
Cu horile mă stâmpăr.

*

Trec zilele omului
Ca florile pomului.
Bătrânețe, haine rele,
Tu mănânci zilele mele.
De te-aș prinde,
Cum te-aș vinde!
N-ași căta
Pe ce te-aș da,
Numai să mă pot scăpă!

²⁵⁴⁴ *Ibidem*, p. 80.

[Închinare]²⁵⁴⁵

cu prilejul semicentenarului nașterii lui Nicolae Iorga (1871-1940)

1921

[*Prometeu*]²⁵⁴⁶

Prometeu, Titan sălbatec, suferința ta senină
Luminoasă strălucește din anticele povești,
Și pe stânca ta, în lanțuri, pradă vulturilor, ești
Mai măreț decât, sus, Zeus în splendoarea lui divină.

Treceau veacurile leneș peste barbara ta muncă,
Păsările din văzduhuri sfărâmau pieptul tău gol,
Tu, ca marmura de rece, peste-al vremilor *nomol*,
Înfrângeai tăcând pe-acela care trăsnetele-aruncă.

El s-a dus, pierind din ceruri cu frumoasa lui credință,
Risipitu-s-au în neguri palizii nemuritori,
Tu cu jalea omenirii te înalți mângâietor,
Revărsând ca un luceafăr raza ta de suferință

Nu, n-ai plâns: l-a-tale lacrimi fetele lui Ocean
N-au venit cântându-ți imnuri,— și în liniștea-ți apari

²⁵⁴⁵ Idem, LII, 1921, nr. 6, iunie, pp. 1-2.

²⁵⁴⁶ *Ibidem*, p. 2.

Cea mai aprigă icoană din eroii legendari,
Mândru-nvingător de chinuri, neclintitule Titan.

Nicolae Iorga!

[În calea norocului]²⁵⁴⁷

Doi oameni se-ndreptau către noroc,
Dar fiecare cu o altă minte:
Unul din ei stătea pândind pe loc,
Celălalt fugea să-i iasă înainte.

Și n-au avut la urmă nici-o parte.
Îl cați? L-aștepți. El nicăire nu-i:
Norocul întâlnit-a, hăt departe,
Pe unul ce-și cătă de drumul lui.

Nicolae Iorga, 1918!

²⁵⁴⁷ *Ibidem.*

[Urare de Anul Nou, 1917]²⁵⁴⁸

„Dinastiei Românești”

A venit mai an
Nu badea Traian,
Ci aprig dușman,
La suflet avan,
La gând năzdrăvan,
La luptă viclean,
Și-a făcut din sate
O pustietate,
Din mândre orașe
A morții lăcașe,
Sămănând pe drum
Al carelor scrum
Și lăsând în vale
Numai vetre goale
Numai plâns și jale
Numai morți pe cale,
Săracii voinici,
Săracii prunci mici,
Sărace femei
Ce plâng după ei,
Sărace vădane
Și fete orfane.

²⁵⁴⁸ *Ibidem*, pp. 6-7.

— Mânați măi, hăi, hăi.

Dar steaua de sus
Încă n-a apus,
Steaua ce ne-a dus
Și-aice ne-a pus,
În drum la răscruce,
Lângă sfânta cruce.
Legea lui Iisus
Tot nu s-a răpus,
Legea lui Hristos,
Domnul cel duios,
Ce simte durerea
Și-nfrânge puterea,
Legea lui cea bună
Care ne răzbună
Și duce prin foc
Spre noul noroc,
Prin foc și prin pară
Către altă țară,
Prin plâns și prin moarte
Către-a noastră parte.
— Mânați măi, hăt, hăi.

Vă trezim din somn,
Copilași de domn,
După sfânta lege,

Odrasle de rege,
Tinere domnițe,
Neam de-mpărătițe,
Doamnă luminată
Și încununată
Cu mândră cunună,
De mult ce ești bună,
Cunună frumoasă
Căci mult ești miloasă
Cu cei care plâng
Ca cei care se frâng,
Vă aducem vouă
Ca o veste nouă
Anul care vine
Pe aripi senine
Cu făgăduință
Despre biruință,
Biruință mare
Sfântă răzbunare,
Să se facă iară
O singură țară
Să se îndoiască,
Neamul să ni crească.
— Mânați măi, hăi, hăi.

Să veniți acasă
Într-o zi frumoasă,

Între flori bogate
În vechea cetate,
De dușmani lăsată
Și răscumpărată,
Să vă-ncununați
Binecuvântați
Cu cununi străbune,
Ca în zile bune,
Și să fiți voioși
Deplin norocoși,
Țării bucurie
Și nouă mândrie.
În jur să vă crească
Odrasla domnească;
Să se veselească
Țara Românească.

Să fie-n ceas bun
Cele ce vă spun
Și să fie-n plin
Când zicem: Amin!

N. Iorga!

[Cugetări]²⁵⁴⁹

*Pentru a te deosebi de ceilalți, poți vorbi mai frumos limba lor;
alții vorbesc, în loc, o limbă străină; ceea ce e mai ieftin.*

Nicolae Iorga!

*

*Zâmbetul, care e o cochetărie, o bunătate, n-are a face cu râsul,
care e o bucurie și cu rânjitul, care e o batjocură. Cei mai mulți oameni
rânjesc.*

Nicolae Iorga!

[Înainte...]²⁵⁵⁰

Celui ce predică-n pustiu
Și-n jurul lui tovarăși n-are,
Trăiască-i numele lui viu,
Căci tristă-i munca lui, și mare.

Când glasul tău răsunător
Și cald în inimi străbate
Nu-i greu a fi Mântuitor,
Căci ceasul de trezire bate.
Dar să lucrezi, nebănuind
Izbânda stăruinței tale,

²⁵⁴⁹ *Ibidem*, p. 7.

²⁵⁵⁰ *Ibidem*, p. 12.

Să uiți prietenii zâmbind
Și brațul tău să taie cale!...
Răbdare-n noapte, muncitori,
Profeți cu ochi de foc, răbdare:
Lumina falnicilor zori,
Acum sau mai târziu răsare.

Nicolae Iorga, 1892!

[Sfaturi]²⁵⁵¹

Nu vă legați de cele de-mprejur:
Azi sunt și mâine vi le ia furtuna;
Ori de le-aveți, ori nu, vă e tot una,
O, voi care nu știți decât huzur!

În viață ele pot fi un mormânt,
La moarte, o zadarnică podoabă:
Să le ținem — puterea ni-i prea slabă
Prea iute mersul nostru pe pământ.
Dar sufletul ce-n el s-a mărginit
Și s-a-nălțat prin muncă grea pe sine
De-al omenirii rost etern se ține,
Mergând cu dânsul, viu, în infinit.

N. Iorga, 1918!

²⁵⁵¹ *Ibidem.*

[Nu ne uitați...]²⁵⁵²

Noi suntem mulți: e codrul plin
De noi, e plin muntele tot,
În șiruri crucile se țin
Pe gropi ce nu se mai socot.

Noi suntem mulți: de vrei să știi,
Poftește-n sate pe la noi
Unde o spuză de copii
Rămasu-ne-au flămânzi și goi.
Cu meșteșuguri ne-au răpus,
Pierirăm de mizerii plini;
Ne-am stins pe unde ne-au tot dus,
De frig, de foame, prin străini.

Dar, cum suntem din moși strămoși
Deprinși tot cu aceiași sorți,
Ne-am dus la moarte bucuroși;
Și nu le cerem alte morți.

Români am fost când am luptat,
Până la urmă neclintit:
Creștini suntem, căci am iertat,

²⁵⁵² *Ibidem*, p. 25.

Dormind acuma liniștit.
Și, după câte le-am făcut,
Noi mai simțim un singur dor:
Al celor care s-au trecut
Și n-au văzut isprava lor.

Și, fiindc-am fost tot ce v-am fost
Când ne-am făcut al vieții rost,
În bucuria voastră frați,
Nu ne uitați!

N. Iorga, 1917!

[*N. Iorga, pregătitorul de suflete*]²⁵⁵³

de I. U. Soricu

[*Limba noastră*]²⁵⁵⁴

de Alexei Mateevici

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Limba noastră-i limba sfântă
Limba vechilor Cazanii,
Care-o plâng și care-o cântă
Pe la vatra lor țărâni.

Limba noastră-i numai cântec
Doina dorurilor noastre;
Roi de fulgere ce spintec
Nouri negri, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pâinii,
Când de vânt se mișcă vara:
În vestirea ei bătrâni,

²⁵⁵³ *Ibidem*, pp. 30-55.

²⁵⁵⁴ *Ibidem*, p. 40.

Cu sudori sfințit-au țara.

Limba noastră-i frunza verde,
Zbuciumul din codrii veșnici,
Nistrul lin ce-n valuri pierde
A luceferilor sfeșnici.

Limba noastră-i vechi izvoade,
Povestiri din alte vremuri
Și, cetindu-le-nșirate,
Te-nfiori adânc și tremuri.

Limba noastră-a fost aleasă
Slavă să ridice-n ceruri,
Să ne spuie-n hram și acasă
Veșnicele adevăruri.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam ce fără veste
S-a trezit din somn de moarte,
Ca viteazul din poveste.

Înviați-vă dar graiul
Ruginit de multă vreme,
Ștergeți slinul, mucegaiul,
Pe uitarea-n care geme²⁵⁵⁵.

²⁵⁵⁵ *Ibidem.*

Strângeți piatra lucitoare,
Ce din soare se aprinde:
Veți avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte.

Nu veți plânge-atunci amarnic
Că vi-i limba prea săracă,
Și-ți vedea cât îi de darnic
Graiul țării noastre dragă;

Răsări-va o comoară
În adâncuri înfundată.
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată²⁵⁵⁶.

*

Același crez îl duce în Basarabia, mai amenințată. Cercetează și aici locurile și oamenii, satele, orașele și așezămintele rămase din bătrâni sau ridicate de dușmani cu gândul de a deznaționaliza. „Acea e țara Muscalului care ia oricând și nu dă niciodată îndărăt. Frântură de trup viu aruncată în gura lupilor nemilostivi. Și ce-ai putea să știi măcar despre pământul pe care-l păzește, îl apără de orice atingere a spiritului, de orice flacără a inimilor, straja aspră a Cazacilor biciuitori?” Dar la acest strigăt de deznădejde răspunde el, cercetătorul, trimis parcă anume să facă înainte inventarul locurilor scumpe sufletului românesc, pe care ni le-a furat străinul hrăpăreț, și care, în curând, prin voia lui Dumnezeu și

²⁵⁵⁶ *Ibidem.*

jertfa poporului credincios, trebuie să ni le luăm iarăși în stăpânire. El simte că în curând va răsună dulce și alinător cântecul oștilor biruitoare:

Hai cu Domnul sfântul,
Haidem peste Prut,
Să păzim pământul
Care l-am avut²⁵⁵⁷.

N. Iorga!

Și dacă acest binecuvântat ceas a făcut să înflorească atâtea nădejdi și atâtea răni ce-au sângerat doi ani de suferință, nici bucuria sărbătorii care venea ca ceva firesc, nici durerea ne-succesului nu-l clatină în credința lui pe luptătorul cel mare al ideii. Sângele va curge valuri. Semănătorul, care știe că ideea numai sfințită cu sânge și suferință rodește, va scrie în zilele de descurajare pentru alții acel imn către suferință, prin care o va binecuvânta, ca primenitoare a tuturor sufletelor. Din ea va naște unirea cea mare pe care o cântă în „24 Ianuarie 1917”²⁵⁵⁸.

Când ne-am unit odată, era un cer senin
Și boarea aromită a libertății noastre
Făcea să se frământă sub bolțile albastre
Ca o pădure mândră un neam de visuri plin.
Credeau părinții noștri că Cerul ne-a sortit
Să fim în lumea asta, ce-și smulge greu dreptatea,
Sălaş de fericire de-a pururea scutit,

²⁵⁵⁷ *Ibidem*, pp. 45-46.

²⁵⁵⁸ *Ibidem*, p. 52.

Căci îngerii din ceruri ne-ar apăra cetatea.

Azi ruptă e vremelnice Unirea altei vremi,
Din vechea moștenire o parte-i cotropită,
Ne-am poticnit pe drumul tău, falnică ispită,
Deși spre strălucirea-ți ne-precurmat ne chemi.

Acolo unde-odată cântam mărirea zilei
Ce ne-a făcut din două țări un mănunchi să fim,
Șoptește-năbușită de dușman ruga silei,
Și ce-am avut, e astăzi aceea ce râvnim.

Dar ne-ai făcut prin aspra-ți osândă, suferință,
Un dar fără de margini de scump, ce-a rămânea
Atâta timp cât neamul ni va avea ființă,
Cât sufletul acesta în noi se va ținea.

Ai mestecat pe câmpul de glorie și jale
Același sânge care în noi se zbate-acum,
Ai însemnat cu dânsul a pribegiei cale
Și ai stropit cu dânsul al casei noastre scrum.

Cei morți ne strigă astăzi: zadarnic nu murim,
Ci ne-am făcut morminte ca să întindem țara,
Unde-am căzut, acolo nu este un țințirim
Ci câmp de roadă vie ce-așteaptă primăvara.
Din brazdă nu se-aruncă țărâna de viteji,

Ci locul de odihnă ni l-am făcut moșie,
Și stăm în adâncime, solemn și aprig treji,
De așteptăm răsplata ce trebuie să vie.

În chinurile voastre nu vă uitați de noi,
Acei ce-am dai un suflet țărânei sângerate
Lăsând să ne cuprind-al dușmanului șuvoi:
Ni-i dor de voi și pasul străinului ne bate.

Nu-i loc pe tot întinsul pământului supus
În care să nu sune un glas care ne cheamă,
Un glas de implorare ce se înalță sus,
Un glas de închinare spre-aceeași țară-mamă!

Azi nu mai este nimeni legat de locul lui:
Suntem deopotrivă ai țării noastre toate,
Ai celei care astăzi în mâna noastră nu-i,
Ai celei care poate să fie-a noastră poate.

Schimbam-am și țărâna din locul nostru-ntreg
Puindu-i temelie din nou aceleași oase,
Și cei străini odată acum se înțeleg
Sub florile depuse de-aceleași mâni pioase.

De-o țară și de alta acum nu mai vorbiți,
Ardealul, Bucovina s-adună de la sine:
Prin lupte și morminte, prin sânge și ruine,

Suntem pentru vecie nedespărțit uniți²⁵⁵⁹.

N. Iorga!

[Cugetări]²⁵⁶⁰

Anumite împrejurări pot scoate la iveală într-un om toată bunătatea sau toată răutatea sa: atunci el pare mai bun sau mai rău de cum este în adevăr.

N. Iorga!

*

Pentru mulți oameni fericirea e o stare. De aceea raiul, unde fericiții stau înaintea lui Dumnezeu. Fericirea nu poate fi însă decât în avânt, în faptă, cel mult în beția de mulțumire după fapta săvârșită.

N. Iorga!

²⁵⁵⁹ *Ibidem*, pp. 52-53.

²⁵⁶⁰ *Ibidem*, p. 61.

[Poetul Nicolae Iorga]²⁵⁶¹

de I. G.

Natura cum se vede la noi și natura în strălucirile ei din alte țări: în Veneția, cu gondolele și cupolele ei bătrâne; în Tirol, cu brazii ei înalți, cu izvoarele cristaline, cu țitera ce sună-n văi, cu stânele tănuite; în Egipt, cu Nilul cel feeric și fecund, cu ibisul mistic, cu piramidele uriașe, cu sfincșii roși de vremi, cu cântările duioase ale felahilor ce par însuși sufletul jalnic al pustiei; în Libia, cu leii maiestoi, a căror ochi încruntați luceșc în întunec; în Arabia, cu caravanele bogate înaintând încet sub cerul de purpură și aur; în orientul turcesc, cu sultani înconjurați de spahii, de nizami aprigi, de arabi cumiți, de tătari boțiți și ageri, de georgieni frumoși, de cerchezi cu obraji galbeni, de greci șireți, și cuprinzând în brațe, cu spasme de delir, pe Zora cea bălaie cu ochii de safir. Și altele, și altele! Câte țări și mări nu cutreieră un suflet avântat! Vorba lui Eminescu.²⁵⁶²

Fantezie, fantazie, când suntem numai noi singuri,
Ce ades mă porți pe lacuri și pe mare și prin crânguri!²⁵⁶³

*Fiind mult prea frumos acest imn în metru antic închinat iubirii, puterii
creatoare a universului, ne luăm voie să reproducem strofele din urmă:*

²⁵⁶¹ *Ibidem*, pp. 62-67.

²⁵⁶² *Ibidem*, p. 63.

²⁵⁶³ *Ibidem*.

Flacăra-ți dulce aprinde în piepturi iubire,
Tu pui în inimi dorințe de nimeni știute,
Tu dai fecioarei ce doarme în liniște visuri
Fermecătoare.

În primăvara plăpândă domnești pretutindeni,
Glasu-ți e cântul etern al izvorului harnic,
Ochiu-ți lumina din bolta cea fără de nour,
Crinii obrazu-ți.

Zeii se-nchină-n fața-ți măreață, stăpână,
Lumea se mișcă la semnul din fruntea-ți înaltă,
Veacuri se pleacă în drumul etern înainte-ți,
Mama vieții!²⁵⁶⁴

E caracteristică și dovedește cât de mult a aprofundat autorul viața antichității păgâne, când pune în gura lui Bathyllus, care se sinucide, aceste cuvinte:

— Gândit-am deseori
La viața mea deșartă, la zilele-mi de trudă,
La searbăda plăcere a trupului sătul,
Și-n mijloc de ospete, cu fruntea încă udă,
De vinuri lesbiene, strigat-am: Mi-e destul!

²⁵⁶⁴ *Ibidem*, p. 64.

Destul cu ochii umezi de lacrimi arzătoare
Cerșit-am sărutare vândută și-n beții
Călcatu-mi-am durerea cea sfântă sub picioare,
Cătând o fericire în false nebunii.
Prietenii și iubite, mi-e silă de viață,
E mort pe lume totul, ridicol și aton...
Privirile mi-s oarbe și sângele de gheață:
Să ne vedem cu bine la masa lui Pluton!
Și luând cuțitu-n mână...²⁵⁶⁵

O rază nouă aduc în întunerecul și beția asta infernală Magii, cari vin de la răsărit să aducă daruri și să se închine micului Iisus, care plânge în iesle „al omenirii veșnic chin”. Când apoi Iisus crește și se-ntărește cu darul și cu înțelepciunea înaintea oamenilor și a lui Dumnezeu, când a asudat sudorile de sânge în Ghetsemani și a beut paharul suferințelor, dând lumii pilda și fapta cea mântuitoare, poate să vină și strigătul „În lături!”:

În lături cerșetorii ce-și fac o gloriolă
Din cântecul de jale al celor suferite:
Durerea nu coboară pe frunți îngălbenite
Nicio aureolă...

Ea nu alege unde pecetea și-a pus:
N-a plâns Iscariotul în ceasul de căință?
Sublimă e răbdarea senină-n suferință,

²⁵⁶⁵ *Ibidem*, pp. 64-65.

Pe cruce, ca Iisus²⁵⁶⁶.

Poate să vină și cucernica închinare ce „se-nalță” ca „fumul de tămâie” către Iisus Hristos, centrul lumii ideale, când zice:

Și când privesc pe Cristul blajin între umilii ucenici
Mă-nchin Acelui ce-a pus capăt nemăsuratei suferinți
A lumii fără ideale ce blestemă, scrâșnind din dinți²⁵⁶⁷.

Poate să vină și „Mândria gândului”, care e unica mângâiere aici pe pământ:

Urând tămâia ce se suie
De pe altarele banale,
Ridică-ți falnică statuie
Din marmura virtuții tale²⁵⁶⁸.

Precum și sfatul, atât de creștinesc, de a îngriji mai mult de suflet și de comorile lui nemuritoare, decât de trup și de bunurile materiale, pe care furiile fură și moliile le rod:

Dar sufletul ce-n el s-a mărginit
Și s-a-nălțat prin muncă grea pe sine
De-al omenirii rost etern se ține,

²⁵⁶⁶ *Ibidem*, p. 65.

²⁵⁶⁷ *Ibidem*.

²⁵⁶⁸ *Ibidem*.

Mergând cu dânsul viu în infinit²⁵⁶⁹.

Grație acestui suflet nou, lămurit și întărit prin creștinism, și-a formulat autorul strălucita deviză „Înainte!” și și-a oțelit caracterul național în strașnica luptă pentru întregirea neamului până într-atât, încât să creadă în împlinirea idealului nostru și atunci, când cei mai mulți au deznădăduit: la „24 ianuarie 1917”:

De-o țară și de alta acum nu mai vorbiți,
Ardealul, Bucovina s-adună de la sine:
Prin lupte și morminte, prin sânge și ruine,
Suntem pentru vecie nedespărțit uniți²⁵⁷⁰.

Într-adevăr, unde vei afla mai multă credință și ideal ca în aceste versuri smulse din splendida „Urare de anul nou 1917, Dinastiei Românești”:

Dar steaua de sus
Încă n-a apus,
Steaua ce ne-a dus
Și-aice ne-a pus,
În drum la răscruce
Lângă sfânta cruce.
Legea lui Iisus
Tot nu s-a răpus,

²⁵⁶⁹ *Ibidem*, pp. 65-66.

²⁵⁷⁰ *Ibidem*, p. 66.

Legea lui Hristos,
Domnul cel duios,
Și-nfrânge puterea,
Legea lui cea bună
Care ne răzbună
Și duce prin foc
Spre noul noroc,
Prin foc și prin pară
Către altă țară,
Prin plâns și prin moarte
Către-a noastră parte.
Mânați măi, hăi, hăi!²⁵⁷¹

[Cugetări]²⁵⁷²

Veselia omului e ca mirosul florilor: ea nu se înalță din sufletele veștede.

N. Iorga!

*

Când este vânt, zboară și hârtiile netrebnice de pe drum.

N. Iorga!

*

Calomnia e o recunoaștere de superioritate: cel ce calomniază arată că are nevoie de muncă pentru a te-aduce la nivelul tău.

N. Iorga!

²⁵⁷¹ *Ibidem.*

²⁵⁷² *Ibidem*, p. 72.

*

*A lăsa fiului tău o moștenire e ca și cum l-ai ținea pe umeri pe când alții
se căznesc să se suie.*

N. Iorga!

*

*Societatea cu o aristocrație prea puternică seamănă cu macrocefalul, și în
capul prea mare nu e sănătate, nici inteligență.*

N. Iorga!

[Închinare]²⁵⁷³

**cu prilejul sex-centenarului morții lui Dante Alighieri (1265-1321)
(1921)**

Dante Alighieri

I. *Infern*

trad. de George Coșbuc²⁵⁷⁴

Pe când e omu-n miezul vieții lui
M-aflam într-o pădure-ntunecată,
Căci dreapta mea cărare mi-o pierdui
Amar mi-e să vorbesc, cât de-nfundată.

Gândind la ea mi-e mintea-ncrâncenată!
Un strop mai mult de-amar și m-ar răpune!
Dar până să v-arăt a mea scăpare,

²⁵⁷³ Idem, LII, 1921, nr. 9, septembrie, p. 1.

²⁵⁷⁴ *Ibidem*, pp. 3-6.

Eu de-alte stări văzute-n ea voi spune.

Intrai în ea și nu știu fel în care,

Atât de mult eram de somn pătruns,

Pe când ieșeam din dreapta mea cărare.

Dar când sub o colină fui ajuns,

Sub care se-nfunda și-această vale,

De-a cărei groază mă simți-i străpuns,

Privind văzut-am creștetele sale

Scăldate-n focu-acelei dragi planete

Ce mâna sigur pe orișicare-mi stete

O baltă-n suflet cât putu să-ncapă

Prin noaptea care-atâta spaimă-mi dete.

Și ca și acela ce din valuri scapă

Și abia răsuflă.

Așa și sufletu-mi, și acum fugind,

S-a întors pe-acel ponor

Ce n-a lăsat om viu prin el nicicând.

Și astfel truditul trup mai întremându-l

Plecai din nou pe coasta neumblată

Dar ferm picior tot cel de jos avându-l.

Și-abia-ncepui să urc pe ea, și iată,

Săltând o sprintenă panteră-n drum

Și având o blană-mpeștișată

Nu vrea să-mi lase cale nicidecum

Și astfel de mult mă-mpiedică-n suire

Că stătui să mă-ntorc acum-acum,

Era-ntr-a zilei cea dintâi ivire,

Iar soarele ieșea cu-aceleași stele
Ce-au fost cu el când veșnica iubire
A pus mișcarea primă-n el și-n ele,
Și astfel făceau să sper de multe ori
 La blana fiarei cu pestriță piele
 Și dulcele-anotimp și-ai zilei zori,
 Nu îns-atât ca frică să nu-mi fie
De-un leu care-apărând îmi da fiori
 Părea că el asupra-mi vrea să vie
Cu botu-n vânt și-n foamea lui cea mare
 Părea și zării-o spaimă ca și mie.
 Și iată și-o lupoaică apoi că pare
În mii de pofte-n slabu-i trup răpus,
 Căci multe lumii îi face zile amare
Prin multa piedică ce-n drum mi-a pus
 Cu groaza ce-o stârnea a ei vedere
 Pierdui speranța de a merge-n sus.
 Și ca și acel ce vesel strânge-avere
Când vine-un timp care și-a pierde-l face
E-n toate trist și-și plânge-a lui durere
 Așa-mi făcu și bestia făr-de pace
Ce-ncet-încet venindu-mi mă-mpingea
 Acolo unde orișice lumină tace.
Pe când mă ruinam în noaptea grea,
 De-odată-mi apăruse unul care
De lung ce-a fost tăcut ca mut părea,
 Văzându-l deci aci-n pustiul mare

Oricine-ai fi ori umbră adevărată,
Ori om, am zis, te rog ai îndurare,
Nu-s om, a zis, ci-atare fui odată.
Strămoși, răspunse el, lombarzi avui,
Din Mantua și mamă avui și tată.
Deși târziu, sub Iuliu mă născui
Și Roma, sub August pe când domnise
Mințise zei ce mint, eu o văzui.
Poet fiind, cântai pe-a lui Anchise
Cucernic fiu care cu-ai Troiei fii,
Când Ilion fu ars, la noi venise.
Dar tu-ntr-acest amar de ce revii?
De ce nu sui pe dealul desfătării,
Că-i scop și cauză oricărei bucurii?
— Virgil ești tu? Fântâna ești, al cărei
Torrent, îi zisei cu rușine acum,
Bogat pornit-a fluviul cântării?
Tu marea faclă-n veci pe-al artei drum!
Deci fie-mi de-ajutor iubirea vie
Și studiul lung în dulcele-ți volum.
Părinte-mi ești, maestru-mi ești tu mie
Tu singur ești acel ce-a dat o viață
Frumosului meu stil ce mi-e mândrie.
Vezi fiara ce m-a-ntors și-mi șade-n față,
Ajută-mi, înțeleptule vestit,
Căci inima de spaimă-n mine-ngheață!
— Pe alt drum ți se cădea să fi pornit,

Mi-a zis, văzând ce plânset mă doboară,
De vrei să scapi de locul ăst cumplit.
Căci bestia ce-asupra ta scoboară
Nu lasă-n drum pe nime fără de-osândă,
Ci-i stă de cap astfel, până-l omoară.
E rea din fire și mereu la pândă
Și-n veci fără de saț cumplita-i vrere,
Căci după ce-a mâncat, e mai flămândă.
Sunt multe fiare care și-o fac muieră,
Și și mai multe-or fi pân-o să vie
Să-i dea Copoiul moarte-ntru durere.
El nu averi cătă-va, nu moșie,
Ci minte și virtuțile și mila
Și țara sa-ntre Feltre o să-i fie.
Prin el vom mântui de-amar umila
Italie, de-al cărei drag tu Nisa
Muriși și Turn și Evrial și Camilla.
Gonindu-ne-o de prin cetăți închisă
Din loc în loc, va-mpinge-o-n iad de veci,
De unde-ntâi invidia ne-o trimise.
Spre-a ta scăpare cred și judec deci
Să-ți fiu conducător, și te voi scoate
De-aici, făcând prin loc etern să treci,
S-auzi cum urlă disperate gloate
Să vezi și-antice duhuri osândite
Ce a doua moarte-a lor și-o strigă toate.
Apoi să vezi și duhuri mulțumite

În foc, căci
Oricând va fi la neamuri fericire,
La care de-ai vrea și tu a te urca,
Mai bun ca mine-un suflet e ce vine
Și lui am să te las când voi pleca.
Acel stăpân ce-acel imperiu-l ține,
Fiindcă fui rebel la sfânta-i lege,
Nu vrea să-i intri-n țara Sa prin mine.
[Tutindeni?] este domn, ci-aici e rege,
Aici cetatea sa și tronu-l are,
Ferițiți acei pe care aici îi alege!
Iar eu: O, fă pe Dumnezeuul care
Tu nu-l știauși poete-n lume sus,
Să fug și de-acest rău și alt rău mai mare,
Și du-mă ca să văd, unde mi-ai spus;
Și poarta lui Sân-Petru ca și plânsul
Celor ce zici că-n veci e neam răpus
Porni atunci, și urmând, eu după dânsul²⁵⁷⁵.

²⁵⁷⁵ *Ibidem.*

[Cugetări]²⁵⁷⁶

Cei mai cuminți de la natură au privilegiu față de ceilalți.

Dante Alighieri, *De monarchia* I, 3!

*

*Ați fi fericiți voi, muritorilor, dacă inimile voastre ar fi stăpânite de iubirea
care stăpânește cerul.*

Boëthius!

[Sonete]²⁵⁷⁷

[Poezia]²⁵⁷⁸

Te văd tremurând... Dar nu mai porți brățară,
Nici diadem, nici straie orbitoare...
Ci tristă-n șalul vechi de cerșetoare,
Averea ta întreagă e-o ghitară.

Războinici mari pe vremuri te-nălțară,
Tu le-mpleteai cununi nepieritoare;
În veacul nostru cine-ți smulge-o floare?
Gonită rățăcești din țară în țară...

²⁵⁷⁶ *Ibidem*, p. 6.

²⁵⁷⁷ *Ibidem*, pp. 27-29.

²⁵⁷⁸ *Ibidem*, p. 27.

Pe drumuri, în surghiun te-apucă seara;
Dormi prin ruini, drept căpătâi ghitară,
Iar ziua cânti în uși de cafenele...

Aprinzi în muritori simțiri rebele,
Tu care-l desfătai cu ambrozie,
Sărmană, urgisită Poezie!

Șt. O. Iosif!

[Șincal]²⁵⁷⁹

Din vechi hrisoave, din scripturi bătrâne
Strângând dea-valma note pentru Hronic.
Așa-l văd eu pe tânărul canonic.
Istoricul semeț și dârz de mâine.

Când cei puternici l-agrăiau ironic,
El nu știa mânia să-și înfrâne.
Mișei l-au prigonit, l-au scos din pâne,
Dar n-au înfrânt curajul lui demonic.

Ca Dante ne-nțeles, pribeag prin sate
Îl văd apoi, purtând, trudit de cale,
Gigantica sa operă în spate.

²⁵⁷⁹ *Ibidem*, pp. 27-28.

Întreg trecutul națiunii sale:
Un alt Infern, mai crunt, mai plin de jale
Căci toate-n el erau adevărate!

Șt. O. Iosif!

[*La Luvru*]²⁵⁸⁰

Ce de popor în templul artei sfinte!...
Sub aste bolți de veacuri consacrate.
Mii de străini din țări îndepărtate
Trec rătăciți... Dar să luăm aminte...

Abia-ndrăznim să trecem înainte:
Eterne forme-n marmură-nghețate,
Vechi pânze rupte din eternitate
Vădesc ce-nalță omeneasca minte...

E-o lume-n veci de veci nepieritoare
Comori pe care Cronos nu le-nghite:
Un Rafael, un Rubens, un Murillo...

În fund, senina Venus de la Millo...
Dar ce-ntorci și nu m-ascuți, iubite?
— Ce ochi albaștri! Cum o cheamă oare?

Șt. O. Iosif!

²⁵⁸⁰ *Ibidem*, p. 28.

[*Far-Niente*]²⁵⁸¹

Pe luncă sună coasa; jos pe vale
Copii fac larmă, râd, se iau la trântă:
Pe creangă vesel un florinte-mi cântă...
Ce dulce-i glasul ciripirii sale!

Din popușoi un iepur-sare-n cale:
Seninul zilei oare nu-l încântă?
Un foșnet lin de frunze-l înspăimântă
Și fuge — parcă cerul se prăvale...

Albine fierb; lăcuste, greieri saltă;
Țânțari se bat; fug fluturi albi departe...
Bondarul singur zice ca din carte...

Eu însă zac pierdut în iarba-naltă,
Privind, cu ochii beți de poezie,
A cerului albastra-mpărăție!

St. O. Iosif!

²⁵⁸¹ *Ibidem*, pp. 28-29.

[Ideile politice ale lui Dante Alighieri]²⁵⁸²

— Analiza scrierii sale despre monarhie —

de I. G.

Când galii au cucerit partea cea mai mare a Romei și în întunerecul nopții voiau să se apropie de capitol, singurul punct încă necucerit de dușman, o gâscă, nebăgată în seamă, s-ar fi deșteptat din somn și prin găgâitul ei înfiorător ar fi chemat pe toți ostașii la apărarea capitolului. Faptul e amintit de toți scriitorii. Mai frumos e povestit însă de dumnezeiescul poet P. Vergilius Maro (Aeneis VIII, 651-655):

Însă deasupra pe scut, păzitor cetății tarpee,
Manlius șade apărând Capitoliul cel mândru și templul;
Casa lui Romul era de curând învelită cu paie,
Iată și gâsca de argint cum zboară prin templele de aur
Plină de spaimă zbierând că s-apropie galii de ziduri²⁵⁸³.

Sau nu ne-a dat un alt exemplu, vrednic iarăși de atențiunea tuturor timpurilor, de luptă în contra iubirii de argint, un Fabricius, când a fost îmbiat cu bani de Pyrrhus, regele grec din Epir, dar el i-a râs în față?! Pe el îl amintește poetul cu aceste cuvinte de laudă (Aeneis VI, 843):

Fabricius cel mare și-n lipsuri?²⁵⁸⁴

²⁵⁸² *Ibidem*, pp. 29-49.

²⁵⁸³ *Ibidem*, pp. 37-38.

²⁵⁸⁴ *Ibidem*, p. 39.

Nu e Camillus un model strălucit, cum să prețuim legile mai mult decât binele nostru personal?! N-a fost trimis el în exil, cum povestește Titus Livius, și după ce a despresurat Roma de vrășmași și a readus în cetatea eternă toată prada de război, a părăsit-o numaidecât, deși întreg poporul l-a rugat să rămână, și nu s-a reîntors decât numai după ce senatul i-a dat voie să se reîntoarcă? Și de el își aduce aminte poetul, când zice (Aeneis, VI, 825):

Iată-l pe cel ce ne-aduce pierdutele steaguri, Camillus²⁵⁸⁵.

Și n-a arătat Brutus cel bătrân, cum trebuie să prețuiești libertatea țării mai mult chiar decât viața propriilor tăi copii? Despre el povestește Livius, că fiind consul și aflând că fiii săi conspirau cu vrășmașii, i-a osândit la moarte. Despre el are poetul aceste mișcătoare cuvinte (Aeneis VI, 818-823):

Brutus merit răzbunării și fasciilor iarăși primite?
Dânsul puternic topor și putere de consul avea-va.
Primul; și tata pe fii, când ei înnoi-vor războiul,
Da-i-va pieririi, jertfind și pe-ai săi libertății cei sfinte.
Bietul! Oricum judeca-vor frumoasa lui faptă cei tineri:
Biruie-a țării iubire și pofta cea mare de glorie²⁵⁸⁶.

Astfel stând lucrurile, nu-i mirare, că natura parcă anume a ales un loc și un popor merit să stăpânească lumea întreagă. Din cele

²⁵⁸⁵ Ibidem.

²⁵⁸⁶ Ibidem.

desfășurate mai înainte nu va fi greu să deducem, care e acest loc și cine e acest popor?! E Roma și poporul roman, cu toți urmașii și moștenii săi adevărați. Despre ei zice Anchises, tatăl, către Aeneas, fiul, în cartea a șasea a epopeii lui Vergilius (Aeneis VI, 847-853):

Alții cioplească viață, prin artă dând suflet aramei,
Alții! Și scoată scobind din marmur-o vie făptură,
Vorbe mai tari să rostească-n județe și-n mână cu cercul
Afle-ale stelelor căi și-ale cercului margini rotunde:
Tu să domnești stăpânind ale lumilor neamuri, Romane,
Asta ți-e arta pe veci! Și păcii să-i fii tu străjerul:
Cruță pe cel umilit și doboară pe cel îndărătnic!²⁵⁸⁷

Asta în ce privește pe stăpânitori. În ce privește locul, de unde trebuie să stăpânească, la același poeta vates cetim aceste cuvinte ale lui Iupiter, mai marele zeilor, către Mercur, zeul vestitor:

Nu la de-aceste purtări i-l menise frumoasa lui mamă,
Două vieți mântuindu-i din sulii ahaice-n luptă.
Ci-n născătorul pământ de războaie și regi, să domnească
Malul italic prin veci, și neamul din sânge [*teucric?*]
Să-l răspândească, și legi popoarelor lumii să facă!²⁵⁸⁸

Astfel au mai încercat să stăpânească lumea și asirienii și egiptenii și persanii și macedonenii, dar toate aceste stăpâniri au fost scurte și

²⁵⁸⁷ *Ibidem*, p. 40.

²⁵⁸⁸ *Ibidem*, p. 41.

neînsemnate pe lângă a romanilor. — Și nu e mirare, dacă ei au biruit, ori de câte ori s-au măsurat cu alții. Aeneas pe Turnus, cei trei horații pe cei trei curiați, romanii pe sabini și pe samniți, Fabricius cu ai săi pe Pyrrhus, regele grec al Epirului cu ai lui, Scipio și legionarii săi pe Hannibal cu mercenarii lui. Nu în zadar zice poetul (Aeneis I, 234-236):

Mândrii pe-acolo romanii trăi-vor prin vremuri odată,
Regi se vor naște, renașteri din nobilul sânge troianic,
Care ținea-vor în jugul robiei și mări și pământuri²⁵⁸⁹.

[Alessandro Manzoni]²⁵⁹⁰

Cinci Mai

A fost. Precum în nemișcare,
După al morții greu suspin,
Înmărmurit îi stătu trupul
De spiritu-i gigant străin,
Înmărmurit stătu pământul
De vestea ce l-a fulgerat.
Și mut gândea la cea din urmă
Clipită — a omului fatal
Și nu știa când altă urmă
De muritor cu el egal
Va mai veni să se-ncrusteze
Pe pragul lui însângerat.

²⁵⁸⁹ *Ibidem*.

²⁵⁹⁰ *Ibidem*, pp. 49-52.

Pe tronul strălucirii sale,
Eu l-am văzul și am tăcut.
Și când, în tremurări de fulger
Din înălțime a căzut,
Cu strigătul din mii de piepturi
Eu glasul nu mi-l voi uni.
Ferit de lauda smerită,
Curat de hula ticăloasă,
Se-nalță, când s-a stins năprasnic
O rază — atât de luminoasă
Și izbucnește cu tărie
În cânt ce poate n-o muri.

Din Alpi și pân' la Piramide
Și de la Manzanarre-n Rin
În urma fulgerării sale
Simțeau că trăsnetele vin,
Tună de la Tunai la Sicille
Văzduhu-ntreg, din mare în mare...
Fu glorie adevărată?
Urmașii poate o vor spune
Noi fruntea ne plecăm spre Tatăl,
Ce-l plăsmui ca pe-o minune.
Lăsând în el adâncă urmă
A sfintei forțe creatoare.
Vijelioasa bucurie.
Și teama unui mare plan,

Și grija inimii ce-n slujbă
Visează nimb de suveran;
Și el învinge, cucerește
Ce a spera fu nebunie...
El toate le-a încercat: Mărirea
După primejdii îndoită,
Triumful, fuga și exilul
După domnia strălucită,
De două ori căzut în țăr[â]nă,
De două ori idolatrie.

Ce nume poartă? Două veacuri
Armata-n lupta pân' la moarte
Spre el s-au îndreptat umile
Cerând să le croiască soarte.
El le supune la tăcere,
S-așază în mijlocul lor.
Și dispăru. Și atâta zbucium
S-a stins pe-an țăr[â]m pustiu, pe stânci,
Dovada pizmei ucigașe
Și a evlaviei adânci,
Dovadă de nestinsă ură
Și de nepotolit amor.

Cum peste cel căzut în valuri
Se prăbușește-n zvon barbar
Talazul, pe care sârmanul

Îl așteptase în zadar,
Nădăjduind c-o să-l ridice
Și c-o să-l poarte la liman,
Tot astfel valul amintirii
Căzu pe dânsul uriaș,
De câte ori a vrut să-nsemne
Povestea lui pentru urmași,
Dar peste veșnicele pagini
Se-ntinse dreapta lui în van!

De câte ori în amurgitul
Pustiu al zilelor pierdute,
Cu brațele încrucișate,
Cu ochii-n fulgerări tăcute,
Stătea și-l ascultau cucernic
Nemuritoare amintiri.
Vedea atunci întinse corturi,
Treceau prin văi ostași semeți,
Înaintau batalioane,
Treceau în valuri călăreți,
Și zbuciumata-mpărăție,
Neașteptate umiliri...

Vai, poate zvăpăiatul suflet
Căzu de-atâtea zbuciumări,
Și-atunci, puternică, din ceruri
O mână-l ridică în zări

Cu orizonturi luminoase
Cu aer proaspăt și curat...
Și acolo-l îndreptă pe calea
Nădejdlor înflorite,

Spre câmpi eterni, către lumina
Izbânzilor nebănuite,
Unde tăcere și-ntuneric
E slava ce l-a-nconjurat.

Frumoasă și nemuritoare
Credință cu triumful soră,
Încoronează-l și pe dânsul
Cu veșnic nimb de auroră.
Căci înainte de rușinea
Golgotiei, stătu neclintit.
Și fă ca-n fața lui osânda
Să-și curme orișice cuvânt,
Și Dumnezeu, care ne ceartă
Și ne înalță din mormânt,
Mângâietor să îl așeze
În cortul lui cel strălucit...²⁵⁹¹

I. U. Soricu!

²⁵⁹¹ *Ibidem.*

[*Iter animae Dantis in Deum*]²⁵⁹²

— Câteva probleme ca privire la „Canzoniere” —

de Ramiro Ortiz

Acum poetul își propune un plan anume, insistă asupra imaginilor, și asemeni unui ecou crud și dureros, repetă anumite cuvinte aspre ca sunet și semnificație: piatră, stâncă, ger, umbră, crudă, smalț, cuvinte a căror prezență ne poartă gândul la anumite disonanțe ale unor muzicanți ultra moderni. Și că astfel de asprimi în exprimare sunt voite înadins de el, ne-o poate arăta începutul canzonei:

Così nel mio parlar voglio esser aspro,
Com' è negii atti questa bella pietra
La quale-ogn-ora impètra
Maggior durezza e più natura cruda²⁵⁹³.

Traducere:

*Vreau să fiu în spusele, mele aspru
Ca — în faptele sale — această piatră frumoasă
Care duce în ce arată
Mai multă asprime și fire tot mai crudă²⁵⁹⁴.*

Cine ar putea să spună anume, care e căderea din care omul nu se mai poate ridica? Dacă se ridică — îi spunea lui Dante religia — aceasta e urmarea nu a propriei sale puteri, ci a grației, a harului pe care Dumnezeu îl poate refuza unei făpturi nevrednice. Ascultați pe Beatrice:

²⁵⁹² *Ibidem*, pp. 52-63.

²⁵⁹³ *Ibidem*, p. 53.

²⁵⁹⁴ *Ibidem*.

Tanto giu cadde, che turti argumenta
Alia salute sua eran gi corti,
Fuor che mostrargli le perdute genti...?²⁵⁹⁵

Traducere: *Atât de jos căzu, că nu mai rămăsese nici-un mijloc de scăpare
afară de acel de a-i arăta lumile pierdute*²⁵⁹⁶.

Ascultați-l:

Tu non se-morta ma se-sbigottita,
Anima nostra che si ti lamenti,
dice uno spiritel d-amor gentile:
che questa bella donna che tu senti
ha transmutate in tanto la tua vita
che n-hai paura, si se' fatto vile²⁵⁹⁷.

Mira quant-ella è pietosa e umile,
Saggia e cortese nella sua grandezza,
di si alti miracoli adornezza,
che tu dirai; Amor, signor verace,
ecco l-aneella tua, fa' che ti piace²⁵⁹⁸.

Traducere:

*Tu nu ești mort, ci ești rătăcit suflet al nostru care te tângui astfel,
zice un spirit dulce de amor: căci această frumoasă doamnă pe care o*

²⁵⁹⁵ *Ibidem*, p. 55.

²⁵⁹⁶ *Ibidem*.

²⁵⁹⁷ *Ibidem*, p. 57.

²⁵⁹⁸ *Ibidem*.

*ascuți, ți-a schimbat în așa fel viața că ți-e teamă, așa de josnic te-ai făcut*²⁵⁹⁹.

*Privește cât e de blândă și umilă, cuminte și curtenitoare în măreția ei, împodobită cu atâtea minuni că-ți vine a spune: „Amor, stăpân adevărat, iată-ți sluga, fă ce vrei”*²⁶⁰⁰.

Dar Beatrice? Prea nobilă iubire e și aceea. Cum, deci, să împace Dante iubirea cea nouă cu cea dintâi? Avem un sonet în care se pare că el a reușit în îndrăzneța întreprindere. E un sonet în care cele două femei discută în mintea poetului, liniștit și prietenește, despre iubire, fără ca una să fie geloasă pe cealaltă. Sonetul e următorul:

Due donne in cima della mente mia
venute sono a ragionar d-amore;
l-una ha in se cortesia e valore,
prudenza e onestate in compagnia.
altra ha bellezza e vaga leggiadria
e adorna gentilezza le fa onore;
ed io, raerce del dolce mio signore,
stommene a piè della lor signoria.
Parlar *Bellezza e Virtù* all-intelletto
e fan. quistion, come un cuor puote stare
infra due donne con Amor perfetto.
Risponde il fonte di gentil parlare:
che amar si puo *bellezza* per diletto

²⁵⁹⁹ *Ibidem.*

²⁶⁰⁰ *Ibidem.*

e amar puossi *virtu* per alto oprare²⁶⁰¹.

Traducere:

Două femei pe culmea minții mele
veniră să vorbească de iubire;
una e plină de curtenie și de însușiri
având tovarăși prevederea și cinstea.
Cealaltă are frumusețe și drăgălășie
iar grația ce-o împodobește îi aduce cinste;
și eu; mulțumită dulcelui meu stăpân,
mă așezai la picioarele domniilor lor.
Vorbeau *frumusețea* și *virtutea* minții
Și-ntrebau, cum poate stă o inimă
împărțită între două femei cu iubire deplină.
Răspunde izvorul nobilului grai:
că poți iubi *frumusețea* din plăcere
și poți iubi *virtutea* dintr-o pornire înaltă²⁶⁰².

Iluziunea lui Dante e scurtă. Avem un alt sonet în care problema e pusă cu termenii ei adevărați: de o parte Beatrice cu virtutea și cu frumusețea ei cerească și de alta, Dorina Gentile (adică Lizeta, după cum vom avea prilejul să dovedim în cele ce urmează) cu sărmana ei frumusețe pământească. De data asta conflictul se va sfârși prin înfrângerea, ori cel puțin aparenta înfrângere a Lizetei:

²⁶⁰¹ *Ibidem*, pp. 57-58.

²⁶⁰² *Ibidem*, p. 58.

Per quella via che la bellezza corre,
quando a destare Amor va nella mente,
passa Alisetta baldanzosamente
come colei che mi si crede torre.
Quand-ella è giunta al pie di quella torre,
che s-apre quando l-anima consente,
Levati, bella donna, e non ti porre;
che quella donna, che disopra siede,
quando di signoria chiese la verga,
com-ella voise, Amor tosto le diede,
Quando Alisetta accomiatar si vede
da quella parte dove Amor alberga,
tutta dipinta di vergogna riede²⁶⁰³.

Traducere: *Pe acea cale pe care aleargă frumusețea când vrea să deștepte
amorul, trece Lizeta îndrăzneată, ca aceia care cred că mă stăpânea. Când
însă ajunge la poalele aceluia turn care se deschide când sufletul consimte,
aude un glas spunând deodată: Ridică-te, frumoasă femeie și nu te așeza,
căci acea doamnă care stă deasupra, când ceru bagheta atotputerniciei,
așa după cum voi, amorul i-o și dădu. Când Lizeta se vede izgonită dintr-
acea parte unde sălășluiește amorul, pleacă aprinsă toată de rușine!*²⁶⁰⁴

*Sonetul făcu scandal. Lizeta găsi pe unul care s-o apere. Acesta fu
„dorninus Aldobrandinus de Mezzabatibus” (Aldobrandino Mezzabati),
„căpitan al poporului” în Florența din mai 1291 până în mai 1292, care
scrise un sonet:*

²⁶⁰³ *Ibidem*, pp. 58-59.

²⁶⁰⁴ *Ibidem*, p. 59.

Lisetta vuo' della vergogna sciorre
... nel commin dolente,
che la conduca fuor di Crudagente²⁶⁰⁵.

Traducere: *Vreau să scap pe Lizeta de rușine în care cavalerescul apărător
afirmă că vrea să-i fie călăuză*²⁶⁰⁶.

*Însă Lizeta nu se duse. Rămase rănită de moarte din cauza insultei,
deveni rece și nesimțitoare ca piatra, omorî în inima sa orice urmă de milă,
râse de chinurile și de disperările poetului îndrăgit mai mult ca oricând:*

Perchè ti vedi giovinetta e bella
tanto che svegli nella mente amore,
pres' hai orgoglio e durezza nelcore.
Orgogliosa se' fatta, e per me dura,
pero che' ancider me rasso ti prove.
Credo che'l facci per esser piu sicura
se la virtu d-amore a morte move,
ma, perche preso piu ch-altro mi trove,
non hai rispetto alcun del mio dolore;
poss-tu sperimentar io suo valore!²⁶⁰⁷

Traducere:

*Fiindcă te vezi tânără și frumoasă cât să trezești în inimă iubire,
ai luat orgoliu și asprime în suflet. Te-ai făcut orgolioasă, și pentru mine
aspră, căci vai! încerci să mă omori!*²⁶⁰⁸

²⁶⁰⁵ *Ibidem*, pp. 59-60.

²⁶⁰⁶ *Ibidem*, p. 60.

²⁶⁰⁷ *Ibidem*.

²⁶⁰⁸ *Ibidem*.

Cred că o faci pentru a fi mai sigură dacă tăria amorului duce la moarte, dar fiindcă sunt robit mai mult decât oricare altul, nu ai niciun respect față de durerea mea; să dea Dumnezeu să-i încerci și tu puterea odată²⁶⁰⁹.

Așa plânge poetul într-una din baladele sale, ale cărei note muzicale (deoarece balada era întotdeauna cântată) trebuie să fi fost nespus de triste și sfâșietoare. Mai departe izbucnește într-o mai bărbătească explozie de patimă:

Io son si vago della bella luce
degli ochei traditor che m-hanno anciso,
che la dov-io son morto e son deriso,
la gran vaghezza pur mi riconduce²⁶¹⁰.

Traducere: Sunt așa de fermecat de frumoasa lumină a ochilor trădători care m-au ucis, că acolo unde ei m-au omorât și m-au batjocorit dorul cel mare mă îndreaptă totuși²⁶¹¹.

La un moment dat se găsi cineva care voi să facă pe împăciuitorul, sau cel puțin să facă așa, încât Dante, declarând că se căiește, să poată înfrânge disprețul femeii insultate. Acest cineva fu poetul venețian Giovanni Quirini. Într-un sonet al său către Dante citim:

²⁶⁰⁹ *Ibidem.*

²⁶¹⁰ *Ibidem.*

²⁶¹¹ *Ibidem.*

Tornate umilmente ad Isabetta
che sua vendetta è sol da cio casione!²⁶¹²

Cu alte cuvinte: „Poartă-te așa încât să împaci lucrurile, căci, la dreptul vorbind, asta vrea și Lizeta (Isabetta) ca să pună capăt purtării ei severe”. Însă eră prea târziu. După ce izbucnise într-o văpaie mare și cumplit de pătimasă, incendiul se potolea pe încetul în inima lui Dante. Încă un sonet și despre Lizeta nici nu vom mai auzi vorbindu-se decât de către Beatrice, pe Sfântul munte din Purgatoriu. Încă pentru câtăva vreme Dante ocărăște și blestemă. Apoi dragostea se stinge cu totul în sufletul lui²⁶¹³.

Io maledico il di ch-io vidi imprima
la luce de-vostri occhi traditori,
e'l punto che veniste in sulla cima
del core a trame l-anima di fuori.

E maledico l-amorosa lima
ch'a pulito i miei detti e i bei colori
ch' io ho per voi trovati e messi in rima
per far che il mondo [mai] sempre v-onori

E maledico la mia mente dura
che ferma e di tener quel che m-uccide,
cioè la bella e rea vostra figura.

²⁶¹² *Ibidem*, p. 61.

²⁶¹³ *Ibidem*.

Per cui Amor sovente si spergiura
sicchè ciascun di lui e di 1774er ide,
che credo tor la rota a la Ventura²⁶¹⁴.

Traducere:

*Eu blestem ziua când am văzut întâi lumina ochilor tăi trădători,
și clipa în care intrași în adâncul inimii (mele) ca să-mi scoți sufletul
afară²⁶¹⁵.*

*Și blestem pila amoroasă care a ascuțit spusele mele și frumoasele
colori pe care le-am găsit pentru tine și pus pe rime pentru ca lumea în
veci să te cinstească²⁶¹⁶.*

*Blestem mintea mea aspră, care se îndărătnicește să păstreze
aceea ce mă ucide, adică frumosul și răutăciosul tău chip²⁶¹⁷.*

*Pentru care amorul își calcă adesea jurământul, încât fiecare râde
de el și de mine care cred c-o să fur roata norocului²⁶¹⁸.*

*Întreaga lui scuză o găsim în episodul reproșului Beatricei, în
rușinarea și în lacrimile lui Dante; dar mai ales în spovedania sa:*

...le presenti cose
col falso lor piacer valsèr miei passi
tosto che-l vostro viso si nascose²⁶¹⁹.

²⁶¹⁴ *Ibidem*, pp. 61-62.

²⁶¹⁵ *Ibidem*, p. 62.

²⁶¹⁶ *Ibidem*.

²⁶¹⁷ *Ibidem*.

²⁶¹⁸ *Ibidem*.

²⁶¹⁹ *Ibidem*, pp. 62-63.

Traducere: *Lucrurile prezente cu înșelătoarea lor plăcere îmi schimbă
curând pașii mei atunci când chipul tău se ascunde*²⁶²⁰.

[Din „Leopardi”]²⁶²¹

**„Pe monumentul lui Dante, care se pregătește în
Florența” (1818)**

NOTĂ: *Fragmentul tradus din oda aceasta, vestită în istoria literaturii italiene, este una din cele mai caracteristice poezii a marelui poet italian Leopardi. În 1818 era încă Italia sub dominație austriacă. Poetul încercă să recheme trecuta glorie, poporului său, care sângerase tocmai în războaiele napoleoniene. Deși oda este, poate, prea lungă, este — totuși — una din cele mai frumoase și rotunzite imnuri aduse libertății. — Traducerea am făcut-o în 1907, folosindu-mă și de traducerea lui Hamerling*²⁶²².

Ilie Marin!

.....

Ce fericit ești Tu, că soarta vrut-a,
În bunătatea ei cea făr-de seamă,
Să nu trăiești în zilele de-acuma,
De viața noastră ca să te cutremuri!
Să nu vezi Tu femeia italiană
Cum zace-n brațe de ostaș străin,

²⁶²⁰ *Ibidem*, p. 63.

²⁶²¹ *Ibidem*, pp. 63-66.

²⁶²² *Ibidem*, p. 63.

Să nu vezi date pradă, nimicite,
Orașele și mândrele câmpii,
Nici lancea cea dușmană nu ți-e dat
S-o vezi cum stăpânește făr-de milă.
Tu n-ai zărit odoarele pictate,
Ce plăsmuite-au fost de chiar măiestrii noștri
Atât de sfânt și-atâta de frumos,
Cum sunt purtate în sclavie neagră!
O, n-ai văzut nici drumurile țării
Ce-s pline de dureri și ele!
Umplute de șirag străin de [cară]!
Nici ascultat-ai Tu vreodată porunca
Sălbatec zisă, nici n-ai auzit
Cuvântul: libertate, spus cu rânjet
În sunetul de lanțuri.
Și-n țipăt de bătaie.
O! Cine poate spune toată jalea!
Și cine nu se tânguiește? Fiara asta
Când a avut ea ceva sfânt,
Când a-nțeleș și ea că face-o crimă?
Vai, pentru ce, tu, soartă, hărăzit-ai
Ca să ajungem noi și zilele-astea?
De ce nu ne-a fost scris, murind mai bine
Să nu vedem cum patria-i ferecată
De ticăloși in lanțuri rușinoase
Și pângărită vechea-i strălucire
Cu mâni murdare, strigător la ceruri!

Vai, soarta nu ne-a hărăzit nici asta:
Să-ți alinăm durerea, scumpa noastră,
Să te scăpăm de zbuciumul sălbatec,
Ce sfârticat-a inima-ți de mamă!
Nici sângele, nici viața noastră-ntreagă
N-am fost în stare să-nchinăm, iubită,
Pe-altarul tău cel fără de prihană,
Dar inimile noastre-n veci purta-vor
Durerea grea de soarta ce te-ajunse!
Rușine și mânie zace-n inimi.
Vai, chiar luptat-am noi, și-apoi căzut-am,
Și sângele din noi curs-a șiroaie
Dar nu pe seama patriei slăvite!
Căci sânge-a curs pentru dușmanii noștri!

Vai, tatăl nost, de e iertat s-o spunem,
Cum s-a schimbat de când erai în viață!
Pe câmpul rus, cuprins de întuneric
Căzur-ai noștri, vrednici de-altă moarte
Dușmani având și om și animale,
Ba chiar și vijelia din stepele rusești.
Căzură jos în pâlcuri, pâlcuri dese,
Genunchii goi și plini de sânge cald,
Culcați pe veci pe tablele de gheață
Dar dându-și viața-n ceasul de pe urmă
Ei molcom suspinau, gândind la tine,
Tu, scumpă patrie, murmurând duios:

O, dacă-n locul spaimei,
A vântului și-a norilor de iarnă
De sabie dușmană-am fi căzut,
Luptând cu toții numai pentru tine!
Pe stepele pustii — aicea, însă,
Murim în floarea vârstei,
Lipsiți de glorie pentru veci și pururi
În țări străine — pentru *gâzii* tăi!
...Și martore la moartea lor haină,
Au fost doar stepe-ntinse, codrii-n zbucium
Așa murit-au ei în nord, veniră
Flămânde fiare, trupul lor, ce groapă
Nu și-a găsit aiurea decât câmpul
De-nghetuț trist cuprins, — îl sfâșiară.
Uitați sunt ei, vitejii, ei, eroii'
Și numele ce-odată ei purtară
Cu-al trădătorilor de neam vecin e.
Vai vouă, ce-ați murit, durerea-i mare,
Și nici s-alin nu pot a voastră soartă
Făr' doar s-arăt că pentru veci și pururi
A voastră amintire, e pecetluită!
Vă-ncingeți deci tăcuți în haina jeli,
Ca fii unei sfinte mame, vrednic,
Ce-asemenea ca voi își duce jugul
Și nimicită-i de dureri — asemeni vouă!
...O , nu voiesc s-o-nvinuiesc pe dânsa,
Pe mama voastră nu, ci pe aceia,

Care v-a purtat în luptă împotriva-i
De stă acuma, zbuciumată-n suflet
Și varsă lacrimi, clipă de clipită,
La fel cu-a voastre.

De-ar renaște, vai, pornirea *milei*
În unul dintre voi, cei mult iubiți,
Pe care *ea* v-a crescut în poala-i sfânta,
S-o smulgă din abisul fără-de margini
Pe ea, o mucenică!

Tu, spirite de glorie,
Au dispărut, s-au stins pentru vecie
Ale iubirii flăcări în Italia,
Care ție ți-au aprins odată ochii?
Coroana cea de mirt, care pe vremuri
Ne încingea domol pe frunți, pierdut-a oare
Verdeața, tinerețea?
Să cadă-așa pălită?

Nu e nimeni
Să ți se-asemene chiar numa-n parte ție?
Zdrobiți suntem pe veci? Rușinea noastră
Nici când de-acum să n-aibă răzbunare?
Să strig m-oi apuca, toiagu-n mână:
Privește înapoi, căzută gloată!
Citește vechi hrisoave, vezi din pietri
Ce-ai fost odat', din temple, din castele,
Și ce-ai ajuns acuma te gândește!

Pierit-au oare

Din simțurile tale pildele-astea?
Ce te-ai ales?! Grăbește înainte,
Ca nu cumva tu, doica de-odinioară
Cea mult slăvită, să te-ngropi în lanțuri:
Decât la oameni lași să fii tu mamă
Mai bine să te pierzi, uitată-n neguri!...²⁶²³

[*Noi suntem...*]²⁶²⁴

Noi suntem nesfârșitul care leagă
Sfârșitul cu prezentul ne-ncetat,
Ne zbatem traversând cărarea-ntreagă
Croindu-ne un azi pe un trecut.

În drumul lung uităm de ieri și mâine
Căci azi ni-e scopul caldei ahtieri
Prezentul cu o haină și o pâine
E tot ce știm din mâine și din ieri.

Și — astfel un azi cu mâine — un azi se leagă,
Cu orice azi ce-l trecem la trecut,
Trăim fără să vrem povestea-ntreagă
Cuprinsă-ntr-un etern necunoscut.
Noi suntem nesfârșitul către care

²⁶²³ *Ibidem.*

²⁶²⁴ *Ibidem*, p. 66.

Pornirăm din eternul nesfârșit,
Și-n orișicare noi de azi tresare
Prezentul *eu* ce încă n-a sosit.

Isaia Tolan!

[Jean de La Fontaine]²⁶²⁵

Din prilejul tricentenarului său

de Ilie Marin

Viața sa întreagă i-a plăcut să trăiască bine și să observe. Un epicurian plin de grație. Caracteristic pentru mentalitatea sa a fost și epitaful ce și l-a dictat:

Jean a plecat-precum a și venit:
Mâncându-și bunul cu venitul său,
Ținut-a la avere prea puțin
Iar timpul, risipitu-l-a din greu,
În două l-a-mpărțit, așa obișnuia:
Într-unul el dormea, într-altul [zăcărea]²⁶²⁶.

²⁶²⁵ *Ibidem*, pp. 67-72.

²⁶²⁶ [„zăcărea”] = [„nu făcea nimic”]. Cf.: „Transilvania”, LII, 1921, nr. 9, septembrie, p. 67.

[Cugetări]²⁶²⁷

Dintre toate nedreptățile nici una nu e mai mare ca a celor ce, înșelând, par oameni cinstiți.

Cicero, *De officiis*!

*

Cei mai mulți fac nedreptăți, ca să câștige ceea ce au poftit.

Cicero, *De officiis*!

*

Nu e surd mai afurisit ca cel ce nu vrea să audă.

Proverb francez

²⁶²⁷ „Transilvania”, LII, 1921, nr. 9, septembrie, p. 72.

[Rondeluri]²⁶²⁸

Frumoaselor de altădată!²⁶²⁹

Ou sont les cydalises?!

Eltes sont aux tombeaux.

[Girard de Nerval]

Unde-s frumoasele de alt'-dată?!

O! cât de repede pieriră
Un chip ce-l mângâie o daltă,
Sau pentru care plânse-o liră.

Superbe frumuseți apuse !
Azi, mai trăiți în amintire
Căci praful, vai de mult se puse
Pe vechi poeme de iubire.

Oh! ochii cu sclipiri de astre
Închisu-i-a a morții mână,
Iar din pupilele albastre
Câteva fire de țărână!

Eleno, prima-ntră frumoase
Făptură de zâmbiri și grații!
Din luxul tău azi ce rămase?!

²⁶²⁸ *Ibidem*, pp. 73-74.

²⁶²⁹ *Ibidem*, p. 73.

Tu, ce-nvrăjbiși atâtea nații!

Didono, ce ai scos din fire
Pe anticul pribeag Enea
Calypso ce cu o privire -
Probași ce mult poate femeia?

Și voi frumoase castelane
Din vreme-acelui Rege-Soare
O mână, poate, de ciolane
E azi apusa voast-splendoare!

La rând vin azi alte frumoase:

Căci seva vieții e bogată.
Ori, nu sunteți deloc geloase
Frumoaselor de altădată?!

Ori poate socotiți că mâne
Și ele morți-or da prinosul.
Pier frumusețile, rămâne
Etern nepieritor, Frumosul.

[Rondelul Rămasului bun]²⁶³⁰

Partir c'est mourir un peu!

Spre țara unde-i rege Visul
Mă duc. Mă mânu-n dor nebun.
În lumea asta sunt, Proscrisul.
Deci prietene-ți zic Rămas Bun.

Te plâng, că nu te iau cu mine
Ca să te scap d-acest surghiun,
Mă cheamă zărilor senine,
Deci prietene-ți zic *Rămas bun!*

Vreau să zdrobesc robia humii
Căci lanțurile-i mă răpun
Să trec hotarul strâmt al lumii
Deci prietene-ți zic *Rămas bun!*

Aci, e prea murdar sălașul
Mi-e scârbă!... Știu eu?... sunt nebun!
Îmi face semn Haron luntrașul
Să trecem Stixul: *Rămas bun!*

²⁶³⁰ *Ibidem*, p. 74.

[Murind, în vis te iau cu mine!]²⁶³¹

Din buzele-ți însângerate
Sorbi-i cuvintele divine
În sufletu-mi adânc săpate
Murind, în vis le iau cu mine!...

Risipă binefăcătoare
De raze blânde și senine
Privirile-ți mângâietoare
Murind, în vis le iau cu mine!

Ucigătoare-s ca otrava
A tale dezmierdări feline!
Oh! cum mă ard și-acum, ca lava,
Murind, în vis le iau cu mine!

În bezna rece de sub glie
Nedespărțit, voi fi de tine.
Căci te-am închis pe veșnicie
În gând; murind te-am luat cu mine!

**Al. St. Georgescu,
Elisabetopole, iulie 1921!**

²⁶³¹ *Ibidem.*

[Cărți românești]²⁶³²

[Ramiro Ortiz, *Cronici italiene*, Editura Viața Românească, Iași, 1921.
Prețul 14 lei.]

Astfel pe când de o parte a luat apărarea evului mediu împotriva unor calomnatori ca: Carlo Botta, care l-a numit „prostul și neînfrânatul ev mediu”, amintindu-i acestui domn că între acești proști și neînfrânați a fost Tommaso d'Aquino și Dante Alighieri, de altă parte în oda „Per le nozze di Alessandro d'Ancona” vorbește de veacul de mijloc ca de-o «epocă păgubitoare, dușmana luminii și a iubirii, asupra căreia planează moartea în mii de feluri și omul iese din întunericul schitului numai pentru acela al mormântului»²⁶³³.

Dannosa etade! Solitario mostro
La morte allor sul cieco mondo incombe
Con mille aspetti, e l'uomo esce dal chiostro
Sol per le tombe.²⁶³⁴

Ca poet el se poate compara cu un copilași, îndrăgit de păsări, fluturi, de povești, de viteji, de război chiar, dacă e glorios. Altfel e omul păcii și al iubirii desăvârșite. Deși a scris o admirabilă poezie pentru italienii înstrăinați, deși a profetizat „fulgerătoarea auroră” a războiului

²⁶³² *Ibidem*, p. 88

²⁶³³ *Ibidem*.

²⁶³⁴ *Vârstă dăunătoare, monstru solitar/Atunci moartea planează peste lumea oar-bă,/Cu mii de fațete, iar omul iese din schit, /Doar pentru a intra în mormânt. Cf.: „Transilvania”, LII, 1921, nr. 9, septembrie, p. 88.*

italian, când hotarele strâmte ale țării se vor lărgi, ca să cuprindă pe toți fiii neamului, el totuși a rămas toată viața sa un iubitor al păcii:

Pace, oameni! Pe pământul
așternut prea e mult mister, și
numai cel ce caută— în frica lui
— să aibă frați, nu greșește²⁶³⁵.

Pesimismul său a fost mai întunecat și mai îngrozitor chiar decât al lui Leopardi. Acesta speră să se odihnească și să-și aline zbuciumul cel puțin în mormânt, Graf însă zice:

Când vei fi îngropat
Nădăjduiești tu să ai pace în veci?
Nădăjduiești tu în moarte și nimicnicie?
O nebun, o nebun!
Să mori, să te odihnești nu ți-e îngăduit!
În veci în schimbări nesfârșite,
Dintr-o făptură-n făptură, și dintr-o
viață în alta
Vei fi târât²⁶³⁶.

Dumnezeu și spiritele cele bune îl cheamă și pe Mefisto să intre în rai, unde va fi primit cu iubire. Acesta însă răspunde:

²⁶³⁵ *Ibidem*, p. 89.

²⁶³⁶ *Ibidem*, p. 90.

Răducu Rușeț

Iubirea!

Tocmai! mereu Iubirea!

Răul este că eu nu pot iubi²⁶³⁷.

Poemul se încheie cu acordul magnific al corului îngeresc:

În vastul vârtej

Al singurei ființe

Se liniștește cearta

Dispare aparența.

Neatins și curat

Cine trăi re trăiește

În marea fără țarmuri

În marea fără fund²⁶³⁸.

I. Georgescu!

²⁶³⁷ *Ibidem.*

²⁶³⁸ *Ibidem.*

[Ca o statuie...]²⁶³⁹

după Al. Petőfi

Ca o statuie stau, încremenit,
În mijlocul șesului fără sfârșit.
Liniște adâncă-n cuprinsul senin.
Departe de mine cosește-un creștin;
Acum se oprește,
Și coasa-și ascute.
Dar nu se aude
Cum lama vibrează.
Pe urmă-ncetează,
Se uită uimit...
Eu, tot neclintit.
Aș vrea să ghicesc:
Ce-o fi crezând
Că-mi umblă prin gând.
Când stau și-l privesc?...

Ax. Banciu!

²⁶³⁹ Idem, LII, 1921, nr. 9-12, octombrie-decembrie, p. 6.

[*Școlarii*]²⁶⁴⁰

I.

Cu cărțile cuprinse subsuoară,
Cu vorba cumpănită și-nțeleaptă,
Pe-aceiași cale pasul vi se-ndreaptă,
Școlari cuminți, a neamului comoară.

Voi știți că *Alma Mater* azi v-așteaptă
Cu-aceiași dor ca și de-ntâia oară,
Cuvântul ei aprinde și-nfioară
Și noi porniri în suflete deșteaptă.

La vraja ei înaltul pisc s-apleacă,
Inertul bloc de piatră se supune
Și-n haina nemuririi se îmbracă:

În lumea ei de farmec și minune
În armonie totul se împacă
Și niciodată soarele n-apune...²⁶⁴¹

²⁶⁴⁰ *Ibidem*, pp. 22-23.

²⁶⁴¹ *Ibidem*, p. 22.

II.

Ca zumzetul de harnice albine
În ritm ușor al vostru glas răsună
Și ochii voștri — aleargă și adună
Din șiruri lungi îndemnul spre mai bine.
Tresar scânteii și-n flăcări se-mpreună,
Ce fâlfâie ușoare, calde, pline
Iar gândurile voastre pelerine
Disting acum frumosul de minciună.
Cu fiecare filă recitată
Al minții voastre soare se mărește
Și altfel prinde inima să bată.

Căci orizontu-n jurul vostru crește
Și tot ce-a fost în umbră altădată
Acuma în lumină strălucește...²⁶⁴²

III.

Vă râde-n ochi prisosul de viață
Cum râde vesel soarele de Mart[i]e
Și ce nădăjduia de bine-mparte
A tinereții voastre dimineată.

Voi lumea o cunoașteți după carte
Cărarea v-o-ndreptați după povață,
Ispitele ce curse întind în ceață

²⁶⁴² *Ibidem.*

De voi acum atât sunt de departe.

Vă-nmuguresc în suflet candizi crinii
Și-n mâna Voastră-i arma cea mai tare,
Soldați viteji ai cinstei și-ai luminii,

Vedeți voi viitorul colo-n zare
Cum își adună și-mpletește spinii
Spre triumfala voastră-ncoronare?²⁶⁴³

I. U. Soricu!

[Florile]²⁶⁴⁴

după Al. Petőfi

Pe câmpie-o iau in zori,
Unde cresc prin iarbă flori,
Doamne, cât de dragi îmi sunt
Florile-n al lor veșmânt
Când le văd, parc-aș vedea
Câte-o fată frumoșea,
Așa-mi bate inima.
Pe mormânt, de voi muri,
Flori să-mi puneți, aș dori,
Când zăresc vreo floricea,
La povești mă pun cu ea,

²⁶⁴³ *Ibidem*, p. 23.

²⁶⁴⁴ *Ibidem*, pp. 32-33.

Ba-i declar și dragoste
Stând cu ea pe pajiște.
O întreb, de mă iubește?
Și, deși ea nu vorbește,
Mie-mi pare că pătrunde
Ale dragostei dulci unde.
Pe mormânt, de voi muri,
Flori să-mi puneți, aș dori.

Ci parfumul, de unde știi
Că nu-i limba florii vii?
Omul însă n-o-nțelege,
Deci nu poate s-o dezlege.
Mirosim, dar n-auzim
Glasul lor de taină plin.
Pe mormânt, de voi muri,
Flori să-mi puneți, aș dori.

Da, limba, cântecele lor,
E parfumul florilor.
Partea pământesc-a mea
În pământ când va zăcea,
N-o să miros, ca acum,
Minunatul lor parfum,
Ci atunci voi auzi
Cântecul ce-mi vor doini.
Pe mormânt, de voi muri,

Flori să-mi puneți, aș dori.

Drag parfum, al florii cânt,
Tu m-ei legăna-n mormânt,
Ca s-adorm pân' vine iară
Mult dorita primăvară,
Ca-al meu suflet, pân' atunci,
Să s-alinte-n visuri dulci.
Pe mormânt, de voi muri,
Flori să-mi puneți, aș dori²⁶⁴⁵.

Ax. Banciu!

²⁶⁴⁵ *Ibidem.*

[G. Coșbuc, poetul Liceului grăniceresc din Năsăud]²⁶⁴⁶

de N. Drăgan, prof. univ., Cluj!

Epigramă²⁶⁴⁷

Când Tănăsucă cântă mai marilor voievozi

Toți câinii încep a bate din cozi.

George Coșbuc!

Admirația colegilor săi îl așază în anul școlar 1882/83 în scaunul de vice-președinte al societății [n.n. Societatea „Tinerimea Română”], căreia poetul, în cea dintâi ședință, îi dedică o odă, în care, pornind din anumite idei și cuvinte ale „Răsunetului” lui Mureșanu, plânge soarta poporului românesc, căci:

Rănit până la suflet de „oarba tiranie”,

O zi în libertate, sărmanul, n-a avut,

Măcar să plângă-n taină trecuta-i vitejie

Amorul țării sale ce-n veci nu l-a pierdut.

Nimic însă în fire de soarta-i nedomnit,

A libertății soare cu zor i-a răsărit.

Românul se ridică, dar slab de grea durere:

El cere mână tare și brațe de eroi,

Dar cine să ne-ajute? În dar la cer vom cere²⁶⁴⁸.

²⁶⁴⁶ *Ibidem*, pp. 45-68.

²⁶⁴⁷ *Ibidem*, p. 47.

²⁶⁴⁸ *Ibidem*, p. 48.

Cu toate că profesorul de limbi clasice al lui Coșbuc, cum am văzut, nu era o figură simpatică, era însă un bun filolog și un înțelegător de artă, care a încercat, și el, să facă deosebite traduceri. Însuși Coșbuc mărturisește, că ceteau mult și repede. E firesc deci dacă el, cum se vede din procesele verbale ale ședințelor societății „Virtus Romana Rediviva”, a încercat să transpună în versuri românești din clasicii pe care îi ceteau în școală. Întâmplarea a fost ca în clasa VII și VIII, când dorea mai multă independență, să nu mai cetească traduceri de acest fel la societate. În acest chip „Muza Someșană” nu ne păstrează nicio încercare de traducere din clasici. Totuși găsim, cel puțin, o inspirație din lectura clasică. Evident poezia „Învățăm” ne reamintește episodul lui Solon și Kroisos cetit la Herodot:

Învățăm și zi și noapte
Înțelepți numai să fim,
Și cu toate acestea-n lume
Pururea nimic nu știm.
În cărți de filosofie
În zadar am tot căta:
Știința cea adevărată
Numai morții-o pot afla²⁶⁴⁹.

După „Freiligrath” traduce, într-o formă care poate fi invidiată chiar de unii dintre traducătorii de astăzi: „Răzbunarea florilor”, din care ne mărginim să reproducem ivirea fantomelor:

²⁶⁴⁹ *Ibidem*, p. 51.

Ce să fie? Ce suspine? Ce șoptiri nenumărate?
Din a florilor potire veștejite și uscate
Ies fântome, apar nimfe, care saltă-n joc nebun
Și la semnul dat prin fluier toate-n ordine se pun.
Din a rozei sân cu dulce o muiere se ridică.
Pletele-i pe dalbii umeri legănate de vânt pică.
Iar mărgăritare scumpe printre plete strălucesc;
Doi crini îngânați cu sânge fața-i o împodobesc
Din [*condurul*] — domnișoarei iese-un cavaler cu fală
Purtând coif și armătură prin războaie triumfală.
[*Panțera-i*] frumos lucește; spada însă tremurând
Fluierul de la picioare îl lovește când și când!
Din a [*lilie*] potire se arată o virgină
Dulce ca o primăvară, blândă ca o lună plină:
Vălu-i alb ca neaua iernii zace tainic așezat
Ca o pânză de păianjen peste capu-i rourat;
Iar din aconitul verde se ivește un [*arap*]²⁶⁵⁰,
Negru ca un corb de munte, purtând un turban pe cap,
Peste care tras în aur luminează de minune
Semnul turcilor, adecă semnul crudei semilune.
Din narcisul palid iese un copil ce în graba mare
Fuge ca să pună fetei pe guriț-o sărutare;
Din violă iese-un rege purtând sceptru-nvingător,
Iar din iris îl urmează harnicii săi vânători.
Mai în urmă din garoafă iese-un pag cu haina sură
Având un hanger la mijloc și [*posaunul*] la gură...

²⁶⁵⁰ [„arap”] = [„arab”]

Și încheierea:

Atunci soarele apare dintre nori, iar raza-i lină
Salută cu jale scena petrecută în grădină,
Căci pe iarbă doarme rece un cadavru mult iubit:
Cel mai grațios cadavru dintre câte s-au zărit.
Lângă florile uscate înc-o floare stă cosită;
Fața dânzei co o ceară.— palidă și veștejită.
Copilița cu iubire în grădină cum dormea
Florile cu-a lor miroase o au înădușit pe ea²⁶⁵¹.

„Unda mării”, tradusă după Petofi, e relativ mult mai slabă și departe de original. În traducerile sale Coșbuc, încă de pe-acum, caută cu deosebită plăcere subiectele orientale, exotice. Astfel ne dă, după Rückert mai întâi „Arabii și dracul”, apoi „Chidre”, care după tradițiune a fost comandant și profet. A beut din izvorul vieții și astfel eră nemuritor. Tot la cinci sute de ani cercetă unul și același loc al pământului, pe care totdeauna îl afla schimbat de tot. Astfel odată — ne povestește el — a trecut pe la o cetate al căruia început nu l-a putut găsi de la bătrânul întâlnit pe câmpia pe care ea se ridica²⁶⁵².

Cinci sute de ani zburară
Și-ntr-o zi de primăvară
P-acel drum m-am re-ntors iară.

²⁶⁵¹ *Ibidem*, pp. 51-52.

²⁶⁵² *Ibidem*, p. 52.

Nicio urmă de cetate
Eu p-acolo n-am aflat.
Ci prin văi îndepărtate
Mânând turma întristat
Întâlni-i un păstorel...
Cu privirea drăgălașă
Îmi răspunse: Ce vrei tu?
Nime nu ști în ce timpuri (sic!)
Sat aice să fi fost;
Turmelor aceste câmpuri
Dat-au veșnic adăpost!²⁶⁵³

După cinci sute de ani, reîntorcându-se pe aceeași cale, ne spune:

N-am aflat [*nice*] câmpie
Nici cu turme păcurariu,
Ci o mare azurie,
Iar pre (sic) dânsa un pescăria,
Căruia nedumerit
Eu din gură i-am vorbit:
Multă vreme-i, frățioare,
De când marea stă aci?
Și mai sta-va mult timp (sic!) oare
Ca să poți tu pescui?
El cu hohot râzând zice:
Ce mai vorbă! Acest loc

²⁶⁵³ *Ibidem*, p. 52.

Veci de veci nu cred să strice
Neschimbatul meu noroc!²⁶⁵⁴

După alți cinci sute de ani:

Marea deja (sic!) dispăruse
Iar acuma-n locul, ei
Codru plin de brazi crescuse²⁶⁵⁵.

*Moșneagul care culegea vreascuri în acest codru n-a știut să-i
spună vârsta lui. Așa îl știa, „din vecie”:*

Cinci sute de-ani zburară
Și-ntr-o zi de primăvară
P-acel drum m-am reîntors iară!

O cetate mult făloasă
Nălță capu-i maiestos,
Și-o mulțime zgomotoasă
Undulă în sus și-n jos.
Curios eu m-am mirat
Și pe-un om l-am întrebat:
Unde-i marea? Câmpul unde?
Codrul cum s-a nimicit?
El m-ațintă și răspunde

²⁶⁵⁴ *Ibidem.*

²⁶⁵⁵ *Ibidem.*

Omule, ai nebunit?
Ce vorbești fără gândire,
Căci de codru înfrunzit
N-are nime-n lume știre
Iar de mare nici atât!²⁶⁵⁶

Cu toate acestea dorința de a revedea același loc nu-l părăsea:

Cinci sute de ani să piară,
Vreau să merg p-acolo iară!²⁶⁵⁷

*După Kosegarten traduse „Stâncile strig-Amin”. Bătrânul Beda,
orbit de ani, călătorește din sat în sat condus de un copil care-i servea
drept tovarăș:*

Odată printr-o vale copilul l-a purtat,
Un loc de stânci mărețe și multe semănat.
Aici [a] stând bătrânul puțin se odihnește,
Copilul însă-n glumă se-ntoarce și-i vorbește:
Cinstitu-le părinte, nu-i bine a sta-n drum:
Mulțimea te-așteaptă, deci scoală-te acum
Și predica o ține. Bătrânul se ridică
Cătându-și textu-ndată-l cetește și explică,
Așa de blând și dulce, cât lacrimi de drag
Brăzdau zbârcita față a tristului moșneag.

²⁶⁵⁶ *Ibidem*, p. 53.

²⁶⁵⁷ *Ibidem*.

Copilul nebunatic râdea cu hohot mare
Văzând cum ține sfântul la pietri cuvântare,
Cum glasul lui răsună și fluștură în vânt;
Dar iată, când bătrânul încheie-al său cuvânt,
Când face semnul crucii, atuncea deodată
Din crânguri se înalță o șoaptă fărmeacă
Și mii de mii de glasuri din vale repetă lin:
P-a veacurilor veacuri amin, părinte-amin!
Se spărie copilul; pe loc îngenunchează,
Și sfântului părinte păcatul își trădează,
Cu lacrimi de căință de jele (sic) prigonit.
Și Beda stă și-ascultă și zice umilit:
Tu n-ai cetit, copile, scriptura ce vorbește,
Când tace omenirea, chiar stânca glăsuiește.
Înseamnă-ți asta bine și nu o mai uită,
Că tot așa se poate o piatră a schimba
În inima umană, precum inima mea
Adeseori se schimbă în piatră și în stâncă!²⁶⁵⁸

Din Bodenstedt ne-a dat „Dacă”:

Dacă e păcat amoral	Dar când na-i păcat o mamă
I-os un mare păcătos	P-al său fiu a și-l iubi,
Iară tu, copila dragă,	Noi prin dragoste, copilă,
Nu ești cu nimic mai jos!	Oare ce-am păcătui? ²⁶⁵⁹

²⁶⁵⁸ *Ibidem.*

²⁶⁵⁹ *Ibidem*, p. 54.

*Încă în clasa a patra încercase să traducă cunoscutele versuri ale
lui Heine despre limba stelelor:*

Es stehen unbeweglich
Die Sterne in der Höh
Viel tausend Jahr, und schauen
Sich an mit Liebesweh.
Sie sprechen eine Sprache,
Die ist so reich, so schön;
Doch keiner der Philologen
Kann diese Sprache verstehn.
Ich aber hab sie gelernt...²⁶⁶⁰.

În clasa a șaptea traduce „Un brad”:

Un brad stă singuratec
În nord p-un pisc golit.
El doarme: În jur iarna
Cu nea l-a învălit.

D-un [palm] visează dânsul
Ce blând în zona caldă
Sub razele de soare
Coroana și-o scaldă²⁶⁶¹.

²⁶⁶⁰ *Ibidem.*

²⁶⁶¹ *Ibidem.*

E caracteristic pentru felul de a lucra și publica de mai târziu al lui Coșbuc, faptul că uită să noteze că poezia aceasta e traducere din Heine și „Dacă” din Bodensadt. Felul acesta de a-și păstra în „neregulă” gospodăria literară i-a pricinuit, cum se știe, mari neajunsuri. A fost învinuit că și-a plagiat o seamă din „Baladele și Idilele” sale. Era însă vorba numai de o scăpare din vedere cu prilejul tipăririi. „Apoi am și eu un păcat”, ne spune el (Fire de tort, l. c, p. 171); îmi țin într-o grozavă neregulă hârtiile și sunt nepăsător, scriu și public, ori scriu și rup, tot una mi-e. Iar „Baladele și Idilele” s-au publicat așa cam fără rând, fără interesarea mea directă, și s-a făcut o confuziune. Au țipat atâția și m-au înjurat cum le-a venit în gură; refrenul era „necinstea”. Ce motiv m-ar fi împins la necinste? N-aveam destul material ca să fac un volum? Aveam, cum am spus, și pentru patru²⁶⁶².

Din poezia:

Der Tod das ist die kühle Nacht,
Das Leben ist der schwüle Tag.
Es dunkelt schon, mich schläfert,
Der Tag hat mich müd gemacht

Über mein Bett erhebt sich ein Baum,
Drin singt die junge Nachtigall;
Sie singt von lauter Liebe,
Ich hör es sogar im Traum²⁶⁶³.

²⁶⁶² *Ibidem.*

²⁶⁶³ *Ibidem*, pp. 54-55.

Prinde strofa întâi și o preface în poezia care urmează:

Și știți ce e viața
Și moartea iară ce-i?
Ah, viața-i ziua, moartea
E noaptea, dragii mei!

Și știți voi, așadar
În jur ce-mi dominează!
Nici ziua, dar nici noapte,
Ci-acuma înserează!²⁶⁶⁴

Cine plânge²⁶⁶⁵

Cine plânge-n lume
E mai liniștit;
Lacrimile spală
Sufletul rănit.

Dar a plânge numai
La cei slabi e dat:
Plânge doar viteazul
Când e vulnerat.

²⁶⁶⁴ *Ibidem*, p. 55.

²⁶⁶⁵ *Ibidem*, p. 56.

***Omul plânge*²⁶⁶⁶**

Omul plânge până moare	Dar fiindcă-n sânuri crește
Și tot udă-a vieții floare,	Numai lacrima-i priește,
Floare blândă înflorită	Lacrima care se șterge
În tot sânul zugrăvită.	Și suspinului premerge
Căci spre-a sta nevinovată	Deci când omul n-ar ști plânge,
Trebe (sic!) pururea udată,	Floarea vieții i s-ar strânge.

***Coroana și sceptrul*²⁶⁶⁷**

Regele se-ncoronează	Regele are o țară;
Cu coroane vechi de aur,	Sceptru are de domnit;
Ea mă-ncoronez, copilă,	Eu te am pe tine, — sceptru
Cu-al speranței verde laur.	Mi-i amoru-ți infinit.

***Văi cu văi!*²⁶⁶⁸**

Văi cu văi în miezul nopții	Florile încet se-nclină,
Dulci povești destăinuiesc,	Șoaptele le-au mărmurit.
Zefireii a lor șoapte	Cine știe, vai, ce șoapte
Florilor le povestesc.	Vântul le-a destăinuit.

²⁶⁶⁶ *Ibidem.*

²⁶⁶⁷ *Ibidem.*

²⁶⁶⁸ *Ibidem.*

***Și-am întrebat*²⁶⁶⁹**

Și-am întrebat inima mea	Și plin de dor o-am întrebat
De ce-i mereu cu voia rea?	De ce suspină neîncetat?
Și ea-mi răspunse când Și când	Ea mi-a răspuns tăcând cu-amar
Cu jale palpitând.	Nici ea nu știe chiar!

***Cântec*²⁶⁷⁰**

Printre-a îngerilor cete	Printre stele eu iubire
Am privit misterios:	Am [în]cercat o dalbă stea:
Dar ca tine nu posedă (sic!)	Dar ca tine stea mai blândă
Cerul înger mai frumos.	Nici pe cer nu poți vedea.

²⁶⁶⁹ *Ibidem.*

²⁶⁷⁰ *Ibidem.*

Am [în]cercat...²⁶⁷¹

Am [în]cercat o mândră floare
Fruntea să mi-o încunun
Și-am găsit o floare care
N-ar mai fi ca să o spun.

Să-ndulcesc a mea privire
Am [în]cercat o blândă stea
Și-am găsit, dar încă — două,
Ochii la amanta mea.

Tu râdeai²⁶⁷²

Tu râdeai, dar pe-a ta față
Două blânde lăcrimioare,
Am zărit. Așa în vară
Este ploaia cea cu soare!

Cu durerea infernală
Mai în urmă tot te-nvinse:
Zâmbetu-ți pieri pe buze,
Soarele de nori se-ncinse.

²⁶⁷¹ *Ibidem*, p. 57.

²⁶⁷² *Ibidem*.

În zadar²⁶⁷³

Soarele pe cer apare
Mândru ca un crăișor,
Dar îndată iese-n zare
Și-l acopere-un nor!

Ah, de câte ori și oameni
Geniali în lume-apar,
Dar se-mbrobodesc în ceață
Și-a lor rază e-n zadar.

Fete blânde²⁶⁷⁴

Fete blânde și tăcute,
În tot lucrul rezolute
Sunt cele cu părul brun,
Brunu-arată cu-nfocare
Simplă melancolizare
Și-n amor cu foc nebun

Ci din contră tot voioase
Sunt — ba chiar capricioase,

²⁶⁷³ *Ibidem.*

²⁶⁷⁴ *Ibidem.*

Cele ce-au păr aurit.
Ele-s mândre ca amante,
Dar pururea neconstante
Deși avute de spirit!

Până când...²⁶⁷⁵

Până când, o Doamne sfinte,
Până când s-o tot iubesc,
Căci cu-amoru-i zi și noapte
Tot mai tare veștejesc.

Până când, oh, spune-mi Doamne,
Pân' atunci, el mi-a șoptit,
Până când — dar pân' atunce
Până când — vei fi iubit!

²⁶⁷⁵ *Ibidem*, p. 58.

N-am...²⁶⁷⁶

Luna-i tristă și noroasă
Decât ea mai trist sunt eu,
Tristă-i inimă din mine
Trist e sufletelul meu.

Luna are pe-oarecine
Ca s-o mângâie în drum.
Însă eu? Avui odată,
Însă îmi lipsește-acum.

Tiranei²⁶⁷⁷

Cei mai dulci ani ai juniei
Cu tine i-am petrecut
Iară tu, tirană cruntă,
Fără suflet, m-ai vândut.

Am văzut de la-ntâlnirea
Primă că tu suflet n-ai,
Însă astă lovitură
Fost-a lipsă să mi-o dai?

²⁶⁷⁶ *Ibidem.*

²⁶⁷⁷ *Ibidem.*

Al doilea motiv era direcția populară pe care o luase literatura românească de la Alecsandri încoace, care dăduse și el câteva admirabile povești versificate. Nu putem spune dacă Coșbuc a cunoscut și alte creații în acest gen (d. p. una mai apropiată în timp de el : „Frumoasa fără corp” din poemul „Radu”, Iași, 1878), afară de ale lui Alecsandri, dar influența acestuia e sigură, nu numai ca inspirație, ci și ca limbă. Dau ca exemplu strofa întâi din poezia „Unde zbor”:

Unde zbor, ah!, unde zbor,
Lacrimile din amor?
Zbor în cer sau zbor în soare

Sau în flori amăgitoare?
Zbor în lună sau în nori
Sau în razii călători²⁶⁷⁸.

Același lucru ni-l dovedește și poezia „Face-m-aș un vulturaș”, din care ne mărginim să dăm iarăși numai cea dintâi strofă:

Face-m-aș un vulturaș
Vultur falnic face-m-aș,
Să am aripi ca să zbor

Sus pe fruntea unui nor,
S-ascund sub aripa mea
Tristă stelișoara mea²⁶⁷⁹.

²⁶⁷⁸ *Ibidem*.

²⁶⁷⁹ *Ibidem*, p. 59.

*În ședința din 8 martie 1883 Coșbuc cetește „Pepelea din cenușă”,
poveste în aproape 600 versuri uneori alcătuite cu multă artă:*

La palat e jele mare
Jele făr' asemănare.
Plânsei greu, durere grea,
Toată-mpărăția — avea,
Căci al craiului fecior,
Tânăr, mândru crăișor
A pierit în bătlie

Nime' urma să i-o știe;
Iar pe cele trei fecioare
Ca trei razi căzuți din soare,
Ca trei flori, ca trei scânteii,
Le-au răpit spurcății zmei.
Și le-au dus, le-au dus departe
L-ale lor negre palate²⁶⁸⁰.

*Craiul dă „cuvânt” în țară căutând un tânăr care s-ar încumeta să
se lupte cu zmeii făgăduindu-i „o împărătească plată”. Nu se găsește
nimeni care să săvârșească aceste*

Porunci grele de-auzit,
D-apoi încă de-implinit²⁶⁸¹.

²⁶⁸⁰ *Ibidem.*

²⁶⁸¹ *Ibidem.*

Pierzându-și atunci nădejdea:

A-ntrebat la vrăjitoare
Și babe descântătoare.
Și ele cu bobi au dat.

Și din ei s-a arătat
Că-un voinic în țară este
Care ști de fete veste²⁶⁸².

*A întrebat arunci cum l-ar putea găsi. Și din bobi a ieșit, că să pună
pe la fiecare casă din oraș câte-o slugă aleasă care să pândească ce se va
vorbi²⁶⁸³.*

Chiar la capătul de sat
Într-un bordei dărâmat
Ședea fără vreo putere
O sărmană de muiere
Văduvă ce-abia trăia
După cele ce muncea.
Tocmai în aceasta sară
Pruncii ei se adunară
Și spuneau povești de zmei
De lei falnici, paralei,
Și de crai cu păr de aur
Cum se luptă c-un balaur.
Toți copiii stau pe rând

²⁶⁸² *Ibidem.*

²⁶⁸³ *Ibidem.*

Câte-o [basnă] povestind.
Când, veni rândul să spună
Și Pepelea vreo minciună.
El se scoală și vorbește
Și pe frați batjocorește:
Că ce, zice el, atunci
Voi sunteți cu toții prunci
Măi micuți care de care,
Ci să știți că io-s în stare
Să mă bat cu zece zmei.
Și să știți voi, dragii mei,
Că mie singur în lume
Mi-e știut locul anume
Unde au zmeii palate,
Iar de fetele furate
Numai gândurile mele
Cunosc locul unde-s ele!
Abia zise din cenușă
Când se și ivi pe ușă.
Un soldat armat din greu:
Stai pe loc, copilul meu,
Dacă mi te laudai,
Hai cu mine-acum la crai²⁶⁸⁴.

²⁶⁸⁴ *Ibidem*, pp. 59-60.

Craiului, când îl văzu, cu toată durerea, îi veni să râdă:

Dar Pepelea deodată
Face peste cap o roată
Și pe loc din copil mic
El se schimbă-ntr-un voinic
Mândru, dalb și voinicel
Încât nu era ca el²⁶⁸⁵.

Împăratul, când îl vede, se umple de bucurie, îi dă bani, îi dă merinde, soți, îi dă de toate și-i mai fângăduiește o răsplată împărătească, numai să-i aducă fetele. După un an și după o lună ajunge:

Unde-l trase gândul lui
La sorbul pământului²⁶⁸⁶.

Se coboară-n lumea cealaltă. Trece peste podul de aramă, de argint și cel de aur după ce omoară câte un zmeu fără multă greutate, căci când:

Zmeul calea i-o apucă
Pepelea ciomagu-aruncă
Și de-odată îl doboară
Și de-a una-l și omoară²⁶⁸⁷.

²⁶⁸⁵ *Ibidem*, p. 60.

²⁶⁸⁶ *Ibidem*.

²⁶⁸⁷ *Ibidem*.

Lupta cea mai grea a avut-o cu zmeul care a furat fetele și care tocmai era dus la vânătoare. Dar trebuia să sosească în curând. Fetele i-au spus semnul ce avea zmeul când venea:

Că un buzdugan el are,
Buzdugan cât nici n-ai crede.
Pe acesta îl răpede
De o milă-ndepărtat
În cea poartă la palat.
El din poartă sare-n casă,
În casă sare pe masă,
De pe masă sare-n cui
Că acolo-i locul lui²⁶⁸⁸.

Așteaptă până deseară. Zmeul își aruncă buzduganul pe care Pepelea îl zvârle îndărăt de două mile. În inima zmeului se trezește bănuiala că Pepelea, singurul de care purta frică, e în casa lui. Intrând în casă zmeul, „de noroc se întrebară”. Pe urmă se luară la luptă. M-ai întâi s-au întrecut în mâncare; „care va mânca mai iute”. Apoi zmeul se prefăcu în o roată de fier, iar Pepelea în alta de oțel, și se ciocniră, rostogolindu-se din deal în vale. Dar nu se putură învinge unul pe altul. Se schimbă deci în flăcări:

Unul se preface pară
Albăstrie, altul însă
Pară roșie aprinsă
Și-amândouă se [căleară]

²⁶⁸⁸ *Ibidem.*

În grea luptă până-n sară²⁶⁸⁹.

*Lupta nu se putea decide. Atunci se ivi pe cer un corb, căruia
Pepelea îi făgăduiește de mâncat stârvuri, care îi vor ajunge mai bine de
un an:*

Atunci corbul poftitor
Zboară sus până la nori,
Zboară-n zarea depărtată
Până ce mi se vedea
Întâi ca o rândunea
Apoi ea un [stiglețel],
Apoi ca un [bonzărel],
Și în urmă stă pe loc
La tău de sânge și foc²⁶⁹⁰.

*De unde luând sânge picură deasupra zmeului, care moare. Ia apoi
averile acestuia și pleacă la „sorbul pământului”, ca să iasă. Soții însă îl
trădează și voiesc să-l omoare. El bănuiește aceasta. Trimite fetele, dar
în locul său pune o piatră pe care prietenii săi o fac scăpată. În sfârșit, cu
ajutorul unei pajure, căreia-i scapă puii de un balaur, iese la lume,
descopere împăratului vinovăția soților, care-și iau pedeapsa după
vrednicie²⁶⁹¹.*

Împăratu-apoi se gată.
De o nuntă minunată

²⁶⁸⁹ *Ibidem*.

²⁶⁹⁰ *Ibidem*, pp. 60-61.

²⁶⁹¹ *Ibidem*, p. 61.

Cum se cade la-mpărați
Și la crai
Și pe Pepelea îl cunună
Cu copila-l cea mat jună.
Era frate-o veselie,
Cum n-a fost și n-o să fie,
Fost-am și eu frățioare
Dar eu n-am văzut sub soare.
Nici mire, nici mireasă
Mai frumos și mai frumoasă²⁶⁹².

Povestea, asupra căreia am insistat ceva mai mult din motivele pe care le vom vedea mai la vale, reproduce, așadar, în versuri luptele lui Făt-frumos din basmele populare, păstrând factura și concepția țărănească a acestora, și ne reamintește pe „Prâslea cel voinic și merele de aur” al lui Ispirescu etc. Influența lui Alecsandri e evidentă din comparații de felul celei următoare:

Ca trei razi căzuți din soare
Ca trei flori, că trei schintei²⁶⁹³.

Care ne reamintește pe „Înșiră-te mărgărite”, apoi din versuri ca:

Doi cai negri ne-nșelați
Ageri, falnici și turbați²⁶⁹⁴.

²⁶⁹² *Ibidem.*

²⁶⁹³ *Ibidem.*

²⁶⁹⁴ *Ibidem.*

Coșbuc cunoaște de pe-acum bine limba poporului și-și împeștritează poezia, cum se vede și din exemplele citate, cu provincialisme nășăudene. Se mai pot adăuga talger, țintele, bufni, etc. Nu-i scapă din vedere anumite arhaisme provinciale, dintre care relevăm două. Unul e verbul „a cură” cu înțelesul de „a alerga” în:

Ci de vrei, la luptă cură,
Cu puterile-n măsură²⁶⁹⁵.

Întocmai ca orice țăran neștiutor craiul întreabă:

...la vrăjitoare
Și babe descântătoare
Și ele cu bobi au dat²⁶⁹⁶.

Al doilea e „a aiepta” cu înțelesul de „a arunca”:

Capu-n dreapta și-l aiaptă,
Carne de mâncat așteaptă²⁶⁹⁷.

Găsim și unele latinisme, cum este și firesc la un elev care se găsea încă sub influența profesorilor săi:

Dar ajunse la mormânt
Și la podul de argint²⁶⁹⁸.

²⁶⁹⁵ *Ibidem.*

²⁶⁹⁶ *Ibidem.*

²⁶⁹⁷ *Ibidem*, p. 62.

²⁶⁹⁸ *Ibidem.*

Cum vedem, „Pepelea din cenușă” deschide seria admirabilelor povești în versuri ale lui Coșbuc publicate mai târziu în „Tribuna” lui Slavici din Sibiu și în biblioteca populara a acesteia („Izvor de apă vie”, „Pe pământul turcului”, „Blăstăm de mamă”, „Fata craiului din cetini”, „Fulger”, „Tilincea”, „Patru portărei” și „Crăiasa zânelor”) cu care întemeiază adevărată școală în Ardeal și pe care le caracterizează atât de frumos Ilarie Chendi în articolul „Poveștile în versuri”, publicat în „Preludii”, București, 1903, pp. 199-201. „În poveștile sale”, ne spune Chendi, Coșbuc se afirmă, mai mult decât oriunde, ca scriitor epic. Forța lui descriptivă se manifestă aici pentru întâiași dată, și iscusința cu care știe conduce acțiunea proprie poeziei epice, aici o arată mai întâi. În poveștile acestea e zgomot și putere, senin și veselie; ele redau nota cea mai românească populară de până acum, deoarece se îndepărtează întru toate mai puțin de originea lor țărănească decât cele anterioare. Poveștile lui Coșbuc, despre „Trăsnet-Împărat”, „Craiul-Încetinat”, „Tabără-Împărat”, și cum se numesc eroii lui cu o nomenclatură atât de sugestivă au ceva din înțelepciunea primitivă a poporului și din graiul sfătosului povestitor din șezătoare. Mai găsim în ele și duiosia ce-o simte poetul pentru vremile ce apun, cu mărimea lor romantică, lăsând în urma lor o lume de mititei nevolnici și cu foarte puțini viteji, — cum se rostește, foarte caracteristic, prin cuvintele Sfintei Vineri din povestea „Patru portărei”²⁶⁹⁹.

Sunt tari feciori la spuneri, dar slabi la făptuit:

Vitejii lumii noastre de mult s-au pristăvit!

Când n-au curaj în suflet, de ce se bat nebuni?

Nici Dumnezeu nu face cu cei fricoși minuni.

²⁶⁹⁹ *Ibidem.*

De nu te-a făcut cerul voinic să lupți cu zmeii,
Degeaba măsuri câmpii, căci pați ca portăreii.
Nu-s toți viteji de luptă, câți stau în șa puși,
Viteaz e numai unul, și-l cheamă... Pipăruș²⁷⁰⁰.

Cetitorul își va aduce, de bunăseamă, aminte de frumoasa și sugestivă „Noapte de vară” cu care-și începe Coșbuc volumul „Balade și idile”. Ni se descrie foarte plastic mai întâi înserarea cu muncitorii care se întorc de la câmp umplând satul de viață, cu carele care vin scârțâind sub povară, cu fetele și flăcăii care vin hăulind și cu nevestele care aleargă grăbite cu cofițele de apă. Nu lipsesc nici copiii zgomotoși din jurul gărlei. „Satul e de vuiet plin, fumul alb alene iese din cămin”. Dar seara se apropie, pe încetul se înnoptează, zgomotul se molcomește, oamenii obosiți de munca grea de peste zi, adorm. Doarme și focul în vatră. „Doar vreun câne-n somn mai latră răgușit”, în timp ce luna se înalță „gânditoare ca o frunte de poet”, codrii de brad sună și valurile cad ritmic în vaduri²⁷⁰¹.

Dintr-un timp și vântul tace;
Satul doarme ca-n mormânt
Totu-i plin de Duhul sfânt:
Liniște-n văzduh și pace
Pe pământ.

Numai dorul mai colindă
Dorul tânăr și pribeag

²⁷⁰⁰ *Ibidem.*

²⁷⁰¹ *Ibidem*, p. 63.

Tainic se-ntâlnește-n prag
Dor cu dor să se cuprindă
Drag cu drag²⁷⁰².

Nu va fi uitat iubitul meu cetitor nici acel frumos peisaj sătesc care are titlul „În miezul verii”. E vara la amiază. Natura pare să fi adormit sub razele dogoritoare ale soarelui. Dorm toate în jur. Doarme cărărușa dintre lanurile de grâu, părănd o pânză întinsă la soare, dorm câmpii, doarme culmea. Valea, lunca s-a golit, la fântână e pustiu. Liniștea s-a întins pretutindeni „ca-ntr-o mănăstire arsă”. Dorm și-arinii de pe dealuri. Nu se mișcă nicio frunză. Căldura se revarsă în valuri. Se aude numai ne-ntreruptul „zumzet de albine”. O țărancă vine în grabă la fântână având în brațe un copil. Scoate apă ca să răcorească obrăjorii aprinși ai copilășului, apoi bea și ea și se așază ca să-l alăpteze. Poezia se sfârșește cu următoarele strofe care cuprind o frumoasă personificare a vântului:²⁷⁰³

Singur vântul, colo iată
Adormise la răcoare
Sub o salcie plecată
Somnoros în sus el cată
Cătră soare,
Mai e mult! Și ca să-i fie.
Scurta vremea, până pleacă,
El se uită pe câmpie,
Fluieră și nu mai știe

²⁷⁰² *Ibidem.*

²⁷⁰³ *Ibidem*, pp. 63-64.

Ce să facă.

Dar deodată se oprește
Peste ochi își pune o mână
Și zâmbind copilărește
Curios și lung privește
Spre fântână²⁷⁰⁴.

După cele expuse mai sus cetitorul acum nu se va mai mira dacă i se va arăta că pe Coșbuc îl preocupa ideea de a înfățișa seara la țară într-un pastel încă de când era elev de liceu. În ședința din 9 martie 1884 a Societății „Virtus Romana Rediviva” cetește el poezia „Tablou de seară”, care cuprinde aproape aceleași elemente și pe care o reproducem mai la vale²⁷⁰⁵.

Blândă rază	Căci îi place	Flori adună.
Lucitoare	Ca să-și scalde	Geme câmpul
Scânteiază	În a sării	Și răsună,
Și-o culoare	Zâmbiri calde	Căci e timpul
Purpurie	Mândra-i frunte.	Să se-ntoarne
Se aruncă	Sus pe piscul	Muncitorii
Pe câmpie	Unui munte	De la coarne.
Și pe luncă!	Arde discul	Pe cer norii
Ce roșeață!	Solar. Dulce	Pier în juguri
Ce liniște,	El se găta	Boii pasă

²⁷⁰⁴ *Ibidem*, p. 64.

²⁷⁰⁵ *Ibidem*.

Ce măreață	Să se culce	Trăgând pluguri
Priveliște!	Și deodată	Cătră casă;
Totul pare	El sfințește	Iar copiii
În natură	Și-n tot locul	Ce-i alungă
Că tresare	Se lățește	Pe-a câmpiii
Și murmură	O tăcere	Zare lungă
Imnuri sfinte	Mult dorită:	Fug și cântă
Rugi duioase	Șoapta pierе	Râd și saltă.
Prin cuvinte	Adormita.	Iar de partea
Maiestoase	Colo-n vale	Cealaltă
Cătră tronul	La izvoare	Pe răzorul
Ce nu pierе!	Lângă cale	Ce-nflorește
Orizonul se polee,	O fetișoară	Vânătorul
Se ivește.	Orice șoapte.	Ce suspină
Deja moare	Totul tace	Cu blândețe
Cel din urmă	Ca mormântul	Grea și multă
Raz de soare	Doarme-n pace	Nu prelude.
Și se curmă în	Chiar și vântul,	Dar ascultă!
Liniște	Chiar și unda	Ce s-aude?
Mult frumoasa	Fără știre	Doar e vântul
Priveliște,	În profundă	Cu-al său șuier?
Căci se lasă	Liniștire.	Ba, e cântul
Trista noapte	Chiar divina	Unui fluier! ²⁷⁰⁶
Și-amuțește	Cântăreață,	

²⁷⁰⁶ *Ibidem*, pp. 64-65.

„Chiar și vântul” celor două pasteluri citate se găsește în „Tabloul de seară”, vântul, acest „răsfățat copil” șagalnic căruia mai târziu îi consacră o întreagă poezie de o frumusețe neîntrecută. Doar el, de pe-acum îi aducea poetului, ca și florilor (Cf. poezia „Văi cu văi”, „dulci povești din altă lume”:

Vântul bate-n miezul nopții
Trestia lacului mișcând,
Dulci povești din altă lume
P-al său șuier aducând.

Mie încă într-o noapte
O poveste mi-a adus,
Așa tristă cât și lacul
Plângea trist când mi s-a spus²⁷⁰⁷.

Alături de „Tabloul de seară” mai putem cita, ca să rămânem în aceiași ordine de idei, încă un scurt „Tablou” alcătuit cu doi ani mai înainte. El e însă totuși de altă natură și are factura poeziilor scrise sub influența lui Heine. Poate că trebuie să ne gândim la o inspirație inconștientă din Loreley²⁷⁰⁸.

O tăcere mult adâncă
Peste apă s-a lăsat
Marea doarme, iar pe stâncă
Stă năierul supărat

²⁷⁰⁷ *Ibidem*, p. 65.

²⁷⁰⁸ *Ibidem*.

Naia lui a fost sfărmată
De oceanul furios;
Marea doarme legănată,
Luna râde grațios²⁷⁰⁹.

*Motiv, asupra căruia revine nu odată mai târziu, deși în altă formă
și mult mai desăvârșit — e vorba de iubirea înșelată (Cf. „Cântecul
fusului”, „Fata morarului”), întâlnim și în.²⁷¹⁰*

La fântână²⁷¹¹

Copilița la fântână
Stă plângând, iar într-o mână
Ținând cofa tot ofta
Dar de ce ? — Nu mă-ntreba.

Știu, inelul de pe mână
Că l-a zvârlit în fântână,
Blăstămând din gură greu
Dar de ce? — Ști Dumnezeu!

*Coșbuc a fost un om de spirit. Întreținerea cu el la un pahar de
bere între prieteni și cunoscuți era o adevărată plăcere. Această vervă,
care ne-a dat mai târziu bucați de mare valoare se manifestă la el încă din*

²⁷⁰⁹ *Ibidem.*

²⁷¹⁰ *Ibidem.*

²⁷¹¹ *Ibidem.*

*vremea când era licean. Astfel, în 1882 ne dă o serie de epigrame, unele imitații, dintre care reținem patru*²⁷¹².

La un leneș²⁷¹³

În mâncare tu ești iute,
Dar la mergere lenos;
Mancă cu piciorul, frate,
Și cu gura mergi pe jos.

Liberalul²⁷¹⁴

De avar ce este Leon
Ia pururea ochelari,
Că mâncând a lui bucate
Deși mici, să-i pară mari.

²⁷¹² *Ibidem.*

²⁷¹³ *Ibidem*, p. 66.

²⁷¹⁴ *Ibidem.*

***Filosoful*²⁷¹⁵**

Ce fiară e măi cruntă
Din toate pe pământ?
A întrebat odată
Un crai p-un filosof.
El zise: Dintre cele
Sălbatic, tiranul,
Iar dintre cele blânde
Acel ce-ți lingusește.

***Oratorul*²⁷¹⁶**

Prietenul mi-i bun orator,
Căci cunoaște acurat
Orice frază și sentință
Din clasici orice citat.

Și lă gesturi se pricepe
Și cu foc le folosește,
Încât oricând perorează
Măinile și le sclintește.

²⁷¹⁵ *Ibidem.*

²⁷¹⁶ *Ibidem.*

Cităm aici și poezia „Ciudatu-s împărțite a pământului comori”:

Ciudatu-s împărțite o pământului comori
Săracu-are puține, iar bietul cerșetor
Nimic, bogatul multe, de-aceea e fudul.
Cu toții avem ceva, dar nimenea destul²⁷¹⁷.

În revistele pe care le cetea Coșbuc ca elev de liceu se găseau, la sfârșit, și ghicitori, pe care, ca orice copil va fi încercat și el să le dezlege. A compus chiar o „Găcitură” în versuri:

Când mă bag ca servitoare
Pot să câștig orice sume,
Ca stăpână-a mea putere
Mi-i redusă chiar la nume!

Un copil încă mă știe,
Iar tu de nu mi-i *gâci*
Nu meriți decât cu titlul
Ce am eu a te numi²⁷¹⁸.

(Nula)!

Încă de pe băncile școlii îl interesează pe Coșbuc, în o măsură mai mare decât e obișnuit la poeți, chestiile de limbă. În special îl supără maghiarismele limbii din jurul Năsăudului și mai ales a maramureșenilor

²⁷¹⁷ *Ibidem.*

²⁷¹⁸ *Ibidem.*

care veneau acolo la târg. Nu se poate răbda să nu alcătuiască o [„Pildă de graiu tyistuș rumânesc de prin părțile Ardéliului de miază-noapte”]²⁷¹⁹.

Alduit o fo' vileagul în celi vremuri bătrânești
Când *gân'ești* la el cu *chedve* așa fain te *revenești*,
Traiu-n slobod, găbănașul plin de buză, trai cu hasnă.
Azi sușig, porții, zăloage, cheltuieli, muncă și casnă.

Dar să vezi, *felebărate*, c-azi și portu-i prefăcut
Chiar cătana nu vrea coardă nici ciacău pe cap mai mult,
Și bocancii-i par *cisiguri* pentru el prea *rongiuite*:
Opță toate-s azi sub soare [*pustușagului hernite*]²⁷²⁰.

Traducere, prima strofă:

Binecuvântată a fost omenirea / mulțimea
în acele vremuri bîtrânești / de demult.
Când gîndești la ele / el cu plăcere
Așa de fain te răcorești
Traiul în libertate, hambarul plin buză, trai în tihnă,
Azi nevoi, porții zăloage, cheltuieli, muncă și caznă²⁷²¹.

*Dar „poetul liceului din Năsăud” avea între colegi, cum arată
însăși coloanele „Muzei someșene” rivali, firește, mai puțin talentați decât
el, dar tocmai pentru aceasta cu atât mai veninoși. În criticile lor îi*

²⁷¹⁹ *Ibidem.*

²⁷²⁰ *Ibidem*, pp. 66-67.

²⁷²¹ *Ibidem.*

imputau tristețea poeziilor lui, care li se părea nefirească la o vârstă atât de fragedă. Coșbuc arată în poezia „Soarta lor” că nu pot să fie altfel:

Căci dac-a spune sincer
E lucru bun și-ales,
Cum pot să fie altminteri
Ca locul d-unde ies?!²⁷²²

El vede răutatea criticilor și-și dă seama, în „La mulți”, că ele vin din invidie, pentru că firea i-a dat talent, iar alții vor:

Că toate ce fac eu
Să fie rău făcut²⁷²³.

E conștient de firea sa de poet. Ca și Ovidiu, care ne spune despre tinerețea sa că, orice încerca să spună, pe buzele sale se versifica, și Coșbuc afirmă despre sine în „Cum curgând” că întocmai:

Cum curgând o undă-n vale
S-a bufnit de-o stâncă-n cale
Și-n mii picuri s-a spart ea;

Astfel e junia mea:
Când de-o stâncă se izbește
În mii versuri se zdrobește²⁷²⁴.

²⁷²² *Ibidem*, p. 67.

²⁷²³ *Ibidem*.

²⁷²⁴ *Ibidem*.

*Totuși va mai trece multă vreme, îi va trebui multă muncă și
pregătire până va ajunge „Poetul” de mai târziu:*

Sunt suflet în sufletul neamului meu
 Și-i cânt bucuria și-amarul
 În rănilile tale durutul sunt eu,
 Și-otrava deodată cu tine o beu
 Când soarta-ți întinde paharul.
Și-oricare-ar fi drumul pe care-o s-apuci,
 Răbda-vom pironul aceleiași cruci,
 Unindu-ne steagul și [*larul?*],
 Și-altarul speranței oriunde-o să-l duci,
 Acolo-mi voi duce altarul.
Sunt inimă-n inima neamului meu
 Și-i cânt și iubirea și ura,
Tu focul, dar vântul ce-aprinde sunt eu;
 Voința mi-e una, că-i una mereu
 În toate-ale noastre măsură.
Izvor ești și ținta a totul ce cânt
Iar dacă vreodată-aș grăi vr-un cuvânt
 Cum nu-ți glăsuiește scriptura,
Ai fulgere-'n cer, Tu cel mare și sfânt
 Și-nchide-mi cu fulgerul gura!
Ce-s unora lucruri a toate mai sus,
 Dar altora lucruri deșarte,
Dar știe Acel ce compasul și-a pus
Pe marginea lumii-ntre viață și-apus,

De-i alb ori e negru ce-mparte!
Iar tu-mi ești în suflet, și suflet ți-s eu,
Și secolii-nchid' ori deschidă cum vreu,
Eterna ursitelor carte,
Din suflet eu fi-ți-voi, tu neamule-al meu,
De-a pururi nerupta sa parte²⁷²⁵.

Iată ce s-a ales din micul poet al liceului din Năsăud: un poet mare, cel mai tipic și mai mare poet al Ardealului și unul dintre cei mai mari ai întregului neam românesc. „Meșter al versului, virtuos al rimei, imitator al paginilor care-i plăcuseră mai mult, el ne-a dat atâtea bucăți care vor trăi cât și limba noastră”. Dar mai ales vor trăi poeziile în care „izbutea în chip fericit să amestece motivele vieții românești de astăzi cu icoanele înviate ale străvechilor basme”. (N. Iorga, „Partea Românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească. Influențe și conflicte”, București, 1911, p. 17. Acte. R., p. 783)²⁷²⁶.

N. Drăganu, prof. univ., Cluj!

²⁷²⁵ *Ibidem*, pp. 67-68.

²⁷²⁶ *Ibidem*, p. 68.

[Cugetări]²⁷²⁷

Cea mai puternică minte șovăiește când nu se rezimă pe o credință.

*

Adevărata puterea unei idei este de a dezvolta un sentiment.

*

Tinerețea pune inteligența mai presus de toate; numai experiența știe cât prețuiește caracterul.

*

În luptele vieții mai mult caracterul decât spiritul aduce succesul.

[Adina Gr. Olănescu, *Cugetări!*]²⁷²⁸

²⁷²⁷ *Ibidem.*

²⁷²⁸ *Ibidem.*

[Amurg]²⁷²⁹

Torturi de văpaie
Soarele anină
Prin răchiți în sat.
O fată bălaie
Cu cofița plină
Trece legănat.

În văi se strecoară
Liniștit amurgul
De la asfințit.
Cu picioru-n scară
Își strunește murgul
Dinu-ndrăgostit.

La o cotitură
Un șoptit de gură:
— Mai pe înserat

Volbură Poiană!

²⁷²⁹ *Ibidem*, p. 87.

[Plopul]²⁷³⁰

Din argint veșmânt îi țese
Luna plopului din vale.
Vântul bate-n frunza rară
Și suspin-a dor și jale.

Scârțâie din rădăcină
Un fior parcă-l cuprinde,
Peste gârla de alături
Umbra lungă își întinde.

Cine poate să priceapă
Jalea plopului și plânsul?
Doar acela care-n lume
E stingher și el ca dânsul.

Volbură Poiană!

²⁷³⁰ *Ibidem.*

[Eroii]²⁷³¹

Eroi strânși din patru unghiuri
La umbra steagurilor țării
De la Carpați, de peste ape,
Și de la marginile mării.

Cu roșu, galben și albastru
Au pus pecetea biruinței
Pe-altarul jertfei înălțate,
Din adâncimea suferinței
Arzând în flăcările luptei
Viața lor cea trecătoare
Au așezat o țară-n largul
Nestrămutatelor hotare.

Volbură Poiană!

²⁷³¹ *Ibidem.*

[Din lumea celor obidiți...]²⁷³²

Era-n pre-seara de Crăciun. O iarnă-ngrozitoare
Un vifor crunt pornise-n larg să bată cu turbare.
 Urla și vântul azvârlind zăpada spărioasă
 Și zgâlțâia pe la ferești mereu să intre-n casă.
 Zadarnic ai fi căutat vreo rază din poveste
Doar viscolul de mai cânta frânturi din „O ce veste”.
Din când în când vr-un glas pierdut dintr-o colindă veche
 Părea că-noată prin zăpezi să-ți vină la ureche...
 Pe-un ger păgân, nemiluit de iarnă-nfricoșată
 Ce și prin ușa cu zăvor încearcă să străbată
Pornise blândul Moș Crăciun din cele zări preasfinte,
 Că drum atât de greu de-abia ținea bătrânul minte.
 Și-l așteptau creștinii toți cu inima curată,
 Precum în fiecare an din moși strămoși e dată:
 La case mari cu bunătăți, cu tihnă și cu pace,
 Cu flori de gheață pe ferești la vetrele sărace...

Printre furtuna de nămeți a serii-ntunecate
Se deslușeau în sat [*zăvezi*] de geamuri luminate.
Doar pe la marginea de sat, cu case mici și rare,
 Era-ntunerec și pustiu și nicăiri vreo zare.
Într-o căscioară — aci sub deal — de vremuri hârbuită

²⁷³² *Ibidem*, pp. 106-108.

Zăcea de săptămâni întregi o mamă istovită
De griji, de muncă și răceli, de chinurile toate
Ce-s date celor mat săraci în lume să suporte...
Pierduse soțul în război prin cele țări străine
De-atunci obidă, viață grea, și lacrimi și suspine...
Pe cel mai mic — din trei copii — așa-ntr-o dimineață
A fost venit — pe semne „el” și i l-a dus din brațe...
Au mai rămas cei mărișori în grija ei să-i crească
Din care doar cel mare avea vr-o cinci ani să-mplinească.
Muncise toată vara-n rând în arșița de soare,
În ploi și-n vânturi alergând pe șesuri și răzoare.
Strânsese ea cu mult amar de-avu de azi pe mâne
Și acum în seara de Crăciun n-avea nici foc, nici pâne...
De când o ținutise-n loc o boală nemiloasă
N-a mai adus la casă-un vreasc, ori o bucată-n masă.
Se mistuise braț cu braț grămada de surcele
Și câte uscături a strâns să facă foc cu ele.
Ba și-a mai desfăcut pe rând și gardul de răchite
Că sărăcia din ocol pe câte nu le-nghite?...
Acum sosind preasfânta zi — cu ce-o să-i stea ea față
Când n-avea-n casă decât chin și streșini sloi de gheață?...
Iar vântul șuiera-ntre grinzi și coșurile goale
Și se-ntorcea prin [a]coperiș vârtej și rotogoale.
.....
Măicuță dragă — nu ofta... și nu mai plânge iară,
Că ne trimite Dumnezeu pe Moș Crăciun deseară.
Și ai să vezi tu Maică-n zori cum o s-avem de toate

Că moșu-i milostiv și bun și-ajută unde poate...
Așa grăia cu glas duios copilul cel mai mare.
Iar cel mai mic îl asculta cu ochi plini de mirare
Și amândoi [zguliți] de frig în pat lângă părete
O mângâiau pe mama lor pe față și pe plete.

.....

Da... dragii mamei... Dumnezeu... El să ne aibă-n pază.

.....

Un huruit... și grinda — văi — amenința să cază...
Se întetise afară iar vifornița turbată
Și năvălea prin crăpături un ger ca niciodată...
Venea un crivăț șuierând dinspre pădurea moartă
Și tânguiri prelungi porneau din plopilor de la poartă.
Părea că vântul îndârjit de-o clipă furioasă
Cerea să ia din temelii nefericita casă.

.....

Cu chip de groază-ncremenit de-a nopții surdă larmă
Nevinovații copilași — prindeau încet s-adoarmă

.....

Se-nvălmășeau suspine-adânci cu vânturile grele
Și se pierdeau în depărtări, în cântece de stele...
Tot mai departe rătăcea năvalnica pornire
Și potolită — se-nfrăța cu imnuri de mărire

.....

Pe drumuri albe de argint tivite-n floricele
Înconjurați de îngerei, împresurați de stele
Mergeau micuții frățiori cu fețele senine...

Și uite și pe Moș Crăciun cu coșurile pline!...
Cu sufletul înveselit de-atâta bunătate
Zâmbeau copiii fericiți c-aveau în rai de toate...
Dar unde e măicuța lor?... De-acum nu vor s-o lase
În lumea celor care mor de frig și foame-n casă.
Și-un înger repede-a plecat pe-o rază de lumină
Ca fericirea celor doi să fie-n rai deplină
A dus-o și pe ea-ntre ei la locul de credință
Unde nu-s lacrimi, nu-i suspin și nicio suferință.

.....

În zorii zilei de Crăciun — când răsună-n ograde:
Sculați, sculați boieri mari din pernele calde
La casa scundă de sub deal, cu grinzile crăpate,
Zăceau pe-un pat sărăcăcios — trei suflete-nghețate...²⁷³³

Aurelia Pop!

²⁷³³ *Ibidem.*

[Colind]²⁷³⁴

Sculați, sculați, români frați,

Că ne vine iară

Tânăr crai în țară...

Sculați, sculați, români frați,

Că vă vin colindători

Să vă cânte de cu zori

Florile dalbe.

Sculați, sculați, dragi ostași,

Că pe cer răsare

Stea biruitoare...

Sculați, sculați, dragi ostași,

Că-ntre cer și-ntre pământ

Azi răsună cântec sfânt

Florile dalbe.

Sculați, sculați, fete mari,

Tânărul crai vine

Dorul să-l aline...,

Sculați, sculați, fete mari,

Că v-aduce pețitori

În război biruitori

Florile dalbe.

²⁷³⁴ *Ibidem*, p. 110.

Sculați, sculați, copilași,
Craiul de departe
Mila lui ne-mparte...
Sculați, sculați, copilași,
Craiul tânăr strălucit
Visul drag ni l-a-mplinit,
Florile dalbe.

I. U. Soricu!

[Serbările culturale de la Târgu-Mureș]²⁷³⁵

*Fie ca frumoasele daruri de clopote și de cărți făcute acestui județ
să aibă și darul unirii și înfrățirii oamenilor noștri așa cum a dorit
dăruitorul lor și precum a urât și reprezentantul nostru în cuvântarea sa,
când a zis în vechi versuri populare:*

Sus sună,
jos răsună,
Românii s-adună
toți cu voie bună
la fapte ce-mpreună!²⁷³⁶

²⁷³⁵ *Ibidem*, p. 115.

²⁷³⁶ *Ibidem*.

1922

[Un autor dramatic necunoscut]²⁷³⁷

- Încă o comedie a lui -

de Nicolae Iorga

Acum o scenă de horă. „Se ridică o cortină din fund și acolo un han de țară, în mijlocul curții horă de flăcăi și fete, pe de margini lăiți pe care șed sătenii cei bătrâni, doi cimpoieri cântă cu cimpoaiele, după câteva minute hora se sparge și două oale cu vin umblă din mână în mână”. E ziua cununiei. Sătenii joacă „o rață”: „Cântați rața ici, rața colea”:

Rața ici, rața colea

Rața paște papura

Și rățoiu'

Usturoiu'.

Rața ici, rața colea,

Rața iese din pădure,

Cu bobocii

De fiertură.

Rața ici, rața colea,

Rața iese din vizdei

²⁷³⁷ Idem, LIII, 1922, nr. 1, ianuarie, pp. 1-5.

Răducu Rușeț

Cu bobocii
Mititei.

Rața ici, rața colea
Rața iese din tufani
Cu bobocii
Dolofani.

Rața ici, rața colea,
Rața. trece Dunărea
Cu bobocii.
După ea.

Tralala la, ramta-ta ta
Trala, ta ramta ta ta
Ramta ta
Tralala²⁷³⁸.

Întors Alecu află supărarea Zoi; Sătenii intervin din nou într-un nou dialog: „Trebuie să fie vreo [namesnie] la mijloc”. Cel bănuț pe nedrept vrea să se omoare, și intriga se descopere. Oprea vine cântând:

Frunză verde frunzuliță,
Aolică puiculiță,
De unde vii, neiculiță?
Că ești udă pe rochiță

²⁷³⁸ *Ibidem*, pp. 3-4.

De apă și de humiță?

Ori ai trecut Prahova,

Singurică turturea?

Ori în brațele cuiva?

Aolică, fa, fa, fa!

Spune, gâcit-am au ba.²⁷³⁹

[Furtuna]²⁷⁴⁰

După o legendă nordică

de I. U. Soricu

În vălul rece-al nopții e țarmu-mbrobodit

Și-acolo-n largul mării furtuna s-a pornit.

Și trăsnetele-adâncul țărilor străpung,

Iar cerul și pământul răzbubeie prelung,

Și răzvrătit noianul spre maluri își trimite

Armadele de valuri, de vifor biciuite.

Și ele vin, mânate de furia nebună

În crâncene vârtejuri se sparg și se adună,

Se răsucesc în suluri, se-ntind în cercuri mari

Și-amenință să-nghită sătucul de pescari.

Cu sufletul de groaza pieirii înnoptat

Acolo sus pescarii pe mal s-au adunat

Și, cum priveau spre largul ce clocotea nebun,

²⁷³⁹ *Ibidem*, p. 4.

²⁷⁴⁰ *Ibidem*, pp. 5-8.

Au auzit de-odată un bubuit de tun
Și altul, apoi altul. Ei ochii și-i ascut
Și strigatul de-alarmă văzduhul l-a umplut.
Căci au zărit în noaptea de fulgere-nroșită
Zbătându-se-ntre valuri ca lebăda rănită
Și năzuind în luptă cu moartea cătră mal
Corabia izbită de vânt din val în val.
Acolo-și văd pieirea sărmanii călători,
Împinși înspre genune și aruncați în nori,
Și li s-a stins acuma nădejdea de scăpare,
Căci nu mai au putere să facă vreo sfortăre.

— Să alergăm acolo! pescarii prind să strige
Și luntrea de salvare dezleagă din cârlige
Și cei mai bravi dintr-înșii în mână prind lopata
Și să s-arunce-n largul spumegător sunt gata.
Dar unde este Harro, luntrașul neînfricat
Ce știe să se lupte cu valu-nfuriat.
Și care pe furtuna și vremea cea mai rea
Tovarășilor știe curajul să li-l dea?
L-a apucat în satul vecin a nopții groază
Și sigur că nu doarme, ci Harro priveghează
Căci poate de pe valuri vreun glas de călător
Cuprins de spaima morții va cere ajutor?
Și, până când să vie, corabia se-neacă
Își fac voinicii cruce și fără Harro pleacă.
Depart, mai departe în urmă, țărmul lasă

Se-nalță, se afundă în marea furioasă
Un val o-nvăluiește, dar iese la iveală,
Și luntrea îndrăzneță [î]nainte dă năvală
Eroică prin munții de apă a pătruns
Și iat-o că la locul de groază a ajuns.
De-acuma călătorii salvați sunt din năpaste:
Corabia izbită la proră și în coaste
S-apleacă-ncet de apa ce-ncepe s-o pătrundă
Și lin, ca și sicriul în groapă, se cufundă.
Iar naufragiații de spaimă înghețați
În luntrea cea vitează acuma-s așezați
Doar unul, unul singur de groază abătut
Rămase-acolo-n valuri, că-n luntre n-a-ncăput
Și-mbrățișând catargul corabiei zdrobite
Vedea din clipă-n clipă, cum valui îl înghite
În vreme ce cu ochii în lacrimi se uită,
Cu-ai săi tovarăși luntrea spre țărm cum [î]nintă.

Dar, când au pus luntrașii piciorul pe uscat
Găsitul-au acolo pe Harro îngrijorat
Și cele dintâi vorbe ce dânsul le-a rostit
Au fost: „Tovarăși spuneți pe toți i-ați mântuit”?
— Pe toți. Doar unul singur în luntre n-avu loc;
Așa a vrut, pe semne, hainul de noroc
Că, sprijinit de vârful zdrobitului catarg,
El moartea și-o așteaptă acum acolo-n larg
— Așa? Atunci acolo noi nu-l putem lăsa

Vom merge să-l aducem!

— Dar nu vom mai putea

Căci luntrea ni-e slăbită acumla-ncheieturi
Și vântul suflă moartea pe zeci de mii de guri
Și parcă mai grozavă se-ncinge vijelia.
Să mergem, dragi tovarăși! Ne cheamă datoria!
Hai, cine îndrăznește să vie-acum cu mine?
Niciunul? Plec dar singur. Voiesc să mor mai bine
Decât să știu că-n valuri o viață s-a pierdut
Iar noi ca să-i dăm mână de ajutor n-am vrut!

Și Harro potrivește lopețile pe val
Dar ce duios suspină măicuță-sa pe mal:
— Văi, Harro, nu te duce, copilul mamei drag,
Și tată-tău, știi bine, muri pe mări pribeag
Și Uve, al tău frate în larg de mări pornit
Nesăturata mare desigur l-a-nghițit
Și sufletul de jale acuma plânge-n mine,
Că tot aștept și Uve de nicăiri nu vine.
Cu câtă duioșie la sânu-mi l-am crescut,
Copilul mamei dulce, și-acuma l-am pierdut!
Și vrei să te-nneci și tu în marea-nfuriată,
Ca dulcele tău frate, ca scumpul vostru tată!
Ascultă, dragul mamei, ascultă, nu pleca!
Ce-ar face măiculița, când nu te-ar mai avea?
— Ci nu va fi nimica, voinicul îi răspunde.
De voi muri ca tata și frate-meu în unde

Ne-om întâlni acolo, în ceruri sus toți trei,
 Și-abia vei veni și tu mai repede la ei!
— Te duci, și nu ți-e milă de maică-ta, de mine?
 — Dar cel ținut de moarte în ghearele haine,
 Nu crezi că are și el o mamă ce-l așteaptă
 Și rugătoare-n cale-i trudiții ochi și-ndreaptă?
 A zis. Și-n mâni voinice lopețile prinzând.
Porni în largul mării mânat de-un singur gând:
 Să-l scape pe străinul rămas acolo-n larg
 Cu groaza morții-n suflet cu mâna pe catarg
 Și valuri după valuri loveau tumultuoase
 În luntrea cumpănită de brațele vânjoase
 Și fulgerele nopții, izbind năprasnic marea,
 Spre țința lui dorită îi luminau cărarea
 Și-l răsturnă furtuna, dar nu-l opriră-n cale
 Nici marea cu potopul de valuri ale sale
 Nici norii care în noapte lumina i-au ascuns,
 Catargul este acolo și Harro a ajuns!

El smulge dintre valuri pe bietul călător
 În șubreda lui luntre l-așază binișor
 Cu focul bucuriei în inima vitează
Spre țărm unde-l așteaptă pescarii-naintează.
 Se luminează de ziuă și ei acolo stau
 Cutremurați în suflet pe Harro-l așteptau.
Și-acum venea! Un strigăt ca un fierbinte val!
 Porni de sus de-acolo. S-apropia de mal

Dar pân-a nu ajunge uscatul cu piciorul,
Se ridică în luntre în sus învingătorul
Și mâinile drept tulnic la gură și le duse
Și-n strigătul ce dete tot sufletul și-l puse,
Că răsună văzduhul de glasu-i de aramă:
— E Uve frățiorul! E Uve-al nostru, mamă!...²⁷⁴¹

I. U. Soricu

[*Clipe de seară*]²⁷⁴²

Soarele-și desface brâul
De luminează până-n văi;
Câte-o zdreanță de văpaie
Aruncată stă pe clăi.

La toiag de mult își ține
Spânzurat un zurgălău,
El când vine se strecoară
Tot pe maluri de pârâu.

Stropi de aur sfarmă prundul
În izvoarele ce curg
Și-n mahramă de călugăr

²⁷⁴¹ *Ibidem.*

²⁷⁴² *Ibidem*, pp. 14-15.

Vine fratele amurg.
În amurg un dor mă poartă
La Siret departe-n crâng,
Gol cumplit se face-n suflet
Și suspin și încep să plâng.

Lâng-un plop adus de coapsă
Luna mă ninge de sus,
Cum s-a dus ninsoarea lunii
Așa dragostea s-a dus.

Volbură Poiană!

[Portretele lui Horia, Cloșca și Crișan]²⁷⁴³

de Ioan C. Băcilă

Bustul lui Horia spre stânga, figură mai tristă. Heliogravură făcută la frații Schuller & Comp. în Orăștie și dată ca Premiul II la „Revista Orăștiei”, 1896. 13x13 cm. B. A. R. Nr. inv. 471. — A. VIII 4²⁷⁴⁴.

Horia în întregime, cu fața spre stânga, cu capul gol, părul căzându-i în inele pe umeri; în mâna dreaptă ține un topor gata să lovească și mâna stângă în șold; la brâu două pistoale, un pumnal și încins cu sabie. Pe umeri poartă o sarică încheiată la gât și dedesubt are o cămașă încheiată la mâneci. O curea îl încinge de la umărul drept până la șold. La gât are un lanț de care atârână un mic portret. Are cioareci și în

²⁷⁴³ *Ibidem*, pp. 26-27.

²⁷⁴⁴ *Ibidem*, p. 26.

picioare opinci. Totul este într-un peisaj, în partea stângă sunt niște stânci și în dreapta niște flori. Portretul nu se aseamănă cu niciunul din portretele lui Horia, este o fantezie. Dedesubtul cadrului, în mijloc este scris: HOREA, apoi următoarele versuri:

Hora șade pe răzor
Domnii fug de se omor
Hora șade pe butuci
Domnii fug fără papuci²⁷⁴⁵.

[Cântec popular]

Bustul lui Horia între stânci, înfățișând retragerea sa în munți. Jos pe o stâncă inscripțiunea:

*Nicol: Ursu oder
Hora Anführer
der Rebellen. — 8^o²⁷⁴⁶.*

²⁷⁴⁵ *Ibidem*, p. 27.

²⁷⁴⁶ *Ibidem*, p. 28.

[Ursita ei]²⁷⁴⁷

Din ghemul razelor de lună
Ea și-a-mpletit boboc de floare
Îi tremură în colțul gurii,
Cu ea îl poartă până moare

Din raza de lumină albă
Ea și-a făcut mărgăritare;
În gură le-a-nșirat pe-o rază
Le-arată lumii până moare.

Volbură Poiană!

²⁷⁴⁷ *Ibidem*, p. 65.

[Inima mea]²⁷⁴⁸

după Al. Petőfi

Doamne, să știu, mult aș da:

Mai făcut-ai și-altora

Inimă cum e a mea?

De-ai făcut, și într-acele

Pus-ai simțăminte grele

Și fierbinți ca ale mele?

Inima mea-i adăpost

Pentru prieten credincios,

Cum zău, multe n-or fi fost.

Moale pernă-n suferinți

Pentru bieții mei părinți:

Părășiți, îmbătrâniți.

E-o grădină, de flori plină,

De cele mai parfumate

Flori a dragostii-nfocate.

E o mână-a cărei vână

De oțel, de spadă-i plină,

Pentru-a libertății mână.

²⁷⁴⁸ *Ibidem*, pp. 68-69.

Ce este oare pe pământ
Ceva bun, ori ceva sfânt,
Sau frumos fără cuvânt,
Ce ea n-ar îmbrățișa,
Către care ruga sa
N-ar zbura, nu s-ar pleca?...

Dar și inima-mi bogata
Înceta-va să mat bată,
Cum înceată toate-odată;
Da, și inima-mi bogată
Înceta-va să mai bată....
Mut-o fi și înghețata.

În pământ apoi, cândva,
Cu alte inimi și a mea
În praf sur s-amesteca;
Chiar cu de acelea poate.
Ce n-au fost în veci mișcate
De porniri mai avântate.

Nu, o nu! inima mea
N-ar fi drept cu a altora
În același loc să stea....
Prietinelor, al meu dor
E s-o ardeți, dacă mor.

Ax. Banciu!

[Cântecul lui Budac]²⁷⁴⁹

- Vestitul hoț din Cârțișoara -

Foaie verde de trifoi,
Țese sora la război.
Foaie verde, foi mărunte,
Scoboară Budac din munte.
Și intră la sora-n curte.
Și din curte intră-n casa
— Bună ziua, sora noastră!
— Fire-ai, frate, sănătos!
De un' vii și unde-ai fost?
— Eu am fost în codru des
Și-am venit ca să vă văz!
Du-te, frate, nu ședea,
Ca jăndarmii-s cât coalea.
— Eu am fost prin munți ascuns,
Și jăndarmii nu m-au prins.
Când era ca pe-nserat,
Budac la crâșm-a plecat.
Că și el își petrecea
Cu băieți alăturea.
Când era la 9 seară,
Budac iese pân-afară.
Iar văr-so ăl prăpădit,

²⁷⁴⁹ *Ibidem*, p. 72.

Iute pușca i-a golit
Și la jăndarmi l-a pârât.
Când eră la unsprezece,
Budac se găta să plece,
Să se duca peste vale
L-a lui mândră-n șezătoare.
Bine puntea n-o trecea,
Doi jăndarmi calea-i ținea,
Două pușcături îi da
Iar văr-so din grai grăia:
— Du-te, jăndarm, fără teama,
Că el n-are alta armă;
Du-te, jăndarm, fără frică,
Că-n pușcă n-are nimică.
Iar Budac din grai grăia:
— Mulțumescu-ți ție, vere,
Că m-ai adus la durere.
Ție rău nu ți-am făcut,
Făr' bine cât am putut.
Mai am eu doi frați acasă?
Nerăzbunat nu mă lasă.
Pe Ion și pe Vasile,
Ăia-ți vor răsplăti ție;
Ăia-ți vor cere răsplata
Pentru ticăloasa-ți faptă!

[Auzit în comuna Săcădate, județul Sibiu, de Ion Georgescu!]

[*Lord Randal*]²⁷⁵⁰

- Baladă veche engleză -

— Pe unde umblat-ai, Lord Randal al meu?

Pe unde umblat-ai în sânge și tină?

— Prin codri la fiare; fă-mi patul, măicuță:

Sunt frânt de-oboseală ; mi-e dor de hodină.

— Și unde prânzit-ai, Lord Randal al meu?

Și unde-ai prânzit, la ce masă străină?

— La draga-mi acasă; fă-mi patul, măicuță:

Sunt frânt de-oboseală; mi-e dor de hodină.

— Dar câinii tăi unde-s, Lord Randal al meu?

Dar câinii tăi unde-s și când o să vină?

— Murit-au pe cale; fă-mi patul, măicuță:

Sunt frânt de oboseală; mi-e dor de hodină.

— Tu ești otrăvit, vai, Lord Randal al meu;

Tu ești otrăvit și doar n-ai nicio vină

— Așa e; viața-mi se stinge, măicuță;

Otrava mă arde; mi-e dor de hodină.

Vasile Stoica!

²⁷⁵⁰ Idem, LIII, 1922, nr. 2, februarie, pp. 6-7.

[Rândunelele]²⁷⁵¹

Prin văile tăcute, prin muncele
Vă-ntoarceți astăzi vesele-napoi,
O, viersul vostru, blânde rândunele,
E crudă ironie pentru noi.

Azi nu vă mai putem ieși-nainte
În ochi cu caldul cerului senin:
Ne cheamă glasul celor din morminte
Răpuși de moarte pe pământ străin.
De focul nostru, voi, neștiutoare
Atâtea visuri dragi v-ați împlinit,
V-ați legănat pe razele de soare
Sub cerul maiestos de răsărit.

Ați adunat în suflete lumină
Și-al dragostei neprihănit fior,
V-au fermecat cântări de mandolină
Și-al apelor albastre dulce cor.

Iar noi? Din a trecutului comoară
Un singur vis, atâta am avut,
Și-a trebuit și-acela să ne moară
Uitat, de Dumnezeu necunoscut.

²⁷⁵¹ *Ibidem*, pp. 10-11.

Din adâncimea zărilor albastre
Ce doruri cătră noi v-au îndreptat?
Au nu vedeți subț streșinile noastre
Ce trainic cuib durerea și-a durat?

Și plugul care zace-n bățatură
Și toată buruiana din ogor
Vă spun c-aicea au bătut cu ură
Furtuni aducătoare de amor.

Nu cântul vostru! Râuri nesecate
De lacrimi cu murmure de foc
Să spele-atât adânc de nedreptate,
Atât amar și-atâta nenoroc.

Întoarceți-vă, blânde călătoare,
Cu-al vostru cântec vă întoarceți iar
Acolo unde-s flori și unde-i soare
Și unde se revarsă-al păcii har.

Porniți, porniți! În patru părți de lume.
Povestea noastră trista o purtați,
Să nu murim și noi ca visul nostru
Necunoscuți, de Dumnezeu uitați!

I. U. Soricu

[Doină]²⁷⁵²

Crăiasă!.. Peste codri țării tale
S-a abătut furtuna pustiirii
Și vifor purtător de plâns și jale
Cutremură adâncurile firii.

De lungul vaier cerul se-ngrozește
Și platoșe de nori pe piept își prinde,
Căci focul, ce din suflete pornește,
Cu-a lui văpaie-n flăcări l-ar aprinde.

Acolo Dumnezeu, de remușcare,
Cu hohote de tunet astăzi plânge,
Ca răsplătit credința cea mai tare
Cu moarte și cu lacrimi și cu sânge.
Prin munții tăi pustiul azi colindă,
Căci, dornic de eroi, pământul urii
Ne-a spulberat stejarii verzi din ghindă,
De vii ne-a-nmormântat în el vulturii.

În care valuri chipul tău de soare
Și-o oglindi luminile albastre?
Căci undele duioaselor izvoare
S-au turburat de lacrimile noastre.

²⁷⁵² *Ibidem*, pp. 11-12.

De unde vei culege astăzi crinii,
Care mureau pe pieptu-ți, de zăpadă?
Pe câmpurile noastre-au crescut spinii
Și poposiră păsări mari de pradă.

Nu va veni de acum privighetoarea
În seri de vară viersul să-ți îngâne:
A amuțit-o plânsul și strigarea
Orfanilor înfometați de pâne.

Pe văile, pe unde altădată
Atâtor visuri le-ai cântat fiorul,
Te-o-ntâmpina măicuța îndurerată:
— Crăiasa noastră, unde mi-e feciorul?

Feciorule cu ochi umbriți de jale,
Cu noaptea-n gând și în inimă cu focul,
Plângând întâmpina-te-vor în cale:
— Crăiasa noastră, unde mi-e norocul?

Ascultă... În durerea lor amară
Acuma parcă strigă al tău nume.
Îndură-te și nu-i lăsa să moară,
Căci numai tu le-ai mai rămas pe lume.

Ascultă... Ruga lor înduioșată
A început anume să te cheme.

Te du la ei, crăiasă adorată,
Blestem cumplit învață-i să blesteme,

Văpaia urii-n ochii lor sădește,
La glasurile lor înfricoșate
Să vezi cum ceru-ntreg se prăbușește
Pe-o lume îmbătrânită în păcate!...²⁷⁵³

I. U. Soricu

[*S-a dus badea*]²⁷⁵⁴

Foaie verde de trifoi,
Pe poteci la munte sus
Cel mal drag din sat la noi,
Bade-al nostru, ni s-a dus.
Și s-a dus... s-a dus!...
Numai griji, numai nevoi...,
Verde de trifoi.

Foaie verde de stejar,
Azi în horă e pustiu,
C-a lăsat jale și-amar.
Și nu știu de-i mort sau viu,

²⁷⁵³ *Ibidem.*

²⁷⁵⁴ *Ibidem*, pp. 16-17.

Dacă-i viu...e viu...
Căci se luptă la hotar
Verde de stejar.
Foaie verde foi de fag,
Holdele pe câmp se strâng,
Dar în lan eu nu mă bag
Căci de-l văd, îndată plâng,
Plâng într-una... plâng...
Că-i lipsește cel mal drag
Verde foi de fag.

Foaie verde păpușoi...!
Sfântă-i vorba nu știu cui
Că în lume-i bine-n doi.
Dar al meu s-a dus... și nu-i
Nu-i bădița... nu-i...
Căci l-a luat crudul război,
Verde păpușoi.

Foaie verde lemn cânesc,
Mulți se-ntorc și știri nu-mi port
Privind trist, mă ocolesc.
Și de ce?... ori el e mort?
Mort bădița... mort?
Și ei știu că îl iubesc,
Verde lemn cânesc...!

Foaie verde de mohor,
Azi, — auzi-i cum se șoptea
C-am să-nebunesc ușor,
Dac-aș ști de moartea sa.
Cum... de-a sa... de-a sa...?
Și — eu ce fac cu-al meu dor....
Verde de mohor...?

George Ponetti

[Iubiți, cântați!]²⁷⁵⁵

Iubiți, cântați, iubiți, cântați.
Nu-i somnul primăverilor în floare
Nu-i idolul din sfintele altare
În fața căruia îngenunchiați;
E singură iubirea — numai ea
Renăscătoare de viață nouă,
Ca vraja picăturilor de rouă
Pe-o floare, -n zori, ce sufletul își da,
S-a așternut pe sufletul meu mort,
Am înviat din stricăciunea vieții,
Sunt întruparea nouă-a tinereții,
Trăiesc în largul necuprinsu-i cort.

²⁷⁵⁵ *Ibidem*, pp. 20-21.

Iubiți, cântați, iubiți, cântați.
Se-nalță soarele vieții voastre
Pe scara înălțimilor albastre
Iubirea stă în voi, n-o căutați
În armonia versului din crâng.
Nici în parfum de floare de pădure.
Dar nici în spinii vrejilor de mure,
Nici în povestea codrilor ce plâng.
Iubirea e viața pe pământ,
Iubirea crește-n răs, în veselie,
Iubirea sfântă este mâna vie
Ce îndepărtează omul de mormânt.
Acolo unde-s lacrimi și suspin,
Acolo nu-i iubire creatoare
De forțe noi; acolo nu e soare,
Nu-s trandafirii roșii, nici albul crin.
Acolo unde-s lacrimi și suspin,
Iubirea stă în inimi sugrumată,
Iubirea nu-i ca focu-nvăpăiată,
Ci soarbe tristă cupa de venin.
De ce să plângă ochii cât iubim?
De ce suspine lungi, neînțelese?
De ce îndrăgostiții merg adese
Pe drumul care duce-n țințirim?
Suntem nevrednici de iubire când
O legănam în cântece de jale
Îndrăgostiții merg pe-a morții cale

În ceasul când alături stau plângând,
Iubirea-ntinerește pe bătrâni,
Iubirea cântă-n inimi, cântă, cântă,
Iubirea către soare ne avântă,
Ne pune steag biruitor în mâni.

Iubirea-i viața lumii, cât trăim!
Măine soarele vieții o s-apuie
Și dincolo de noapte nu mai suie,
Din groapa morții nu ne mai trezim.
Cântările iubirii le cântați!
Să-și spună inimile-ntreg cuvântul
În cântece să deșteptăm pământul
Iubind, mai sus de voi vă înălțați.

Volbură Poiană!

[Studiul naturii]²⁷⁵⁶

de Gavril Todică

Cu totul indiferent de preocupările acestea, matematice și naturaliste, ale omului de știință — ni se ivesc poezii, care privesc lumea mare prin altă prismă sufletească. Puțin îi importă dacă luna se învâрте în jurul pământului, ori pământul se învâрте în jurul lunii. Principalul e ca luna să lumineze, ori să nu lumineze, după anumite împrejurări sentimentale²⁷⁵⁷.

Iat-o plină dinspre munte,

Iese luna din brădet

Și se-nalță-ncet-încet

Gânditoare ca o frunte

De poet!

zice Coșbuc în „Noapte de vară”²⁷⁵⁸.

Auf den Bergen ruht der Mond,

Eine Riesenpomeranze

observă Heine, la rândul său²⁷⁵⁹.

Fullest wieder Busch und Thal

Still mit Nebelglanz,

Lösest endlich auch einmal

²⁷⁵⁶ *Ibidem*, pp. 21-24.

²⁷⁵⁷ *Ibidem*, p. 22.

²⁷⁵⁸ *Ibidem*.

²⁷⁵⁹ *Ibidem*.

Meine Seele ganz;

Breitest über mein Gefild
Lindernd deinen Blick,
Wie des Freundes Auge mild
Ober mein Geschick.

Jeden Nachklang fühlt mein Herz
Froh und trüber Zeit,
Wandle zwischen Freud und Schmerz
In der Einsamkeit²⁷⁶⁰.

adăugă și Goethe, căzând în reverii ca Eminescu al nostru:

Lună tu, stăpâna mării, pe a lumii boltă luneci
Și gândirilor dând viață suferințele întuneci;
Mii pustiuri scânteiază sub lumina ta fecioară
Și câți codri-ascund în umbră strălucire de isvoară!
Peste câte mii de valuri stăpânirea ta străbate,
Când plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate!
Câte țărmuri înflorite, ce palate și cetăți
Străbătute de-al tău farmec ție singură-ți arăți!
Și în câte mii de case lin pătruns-ai prin ferești,
Cate frunți pline de gânduri, gânditoare le privești!²⁷⁶¹

²⁷⁶⁰ *Ibidem.*

²⁷⁶¹ *Ibidem.*

După anume situații și dispoziții sentimentale cineva poate dori să nu lumineze luna:

Bagă, Doamne, luna-n nor,
Să mă duc unde mi-e dor;
Bagă, Doamne, luna-n ceață,
Să mă duc la mândra-n brațe,
Să mă satur de dulceață²⁷⁶².

(Poporan)!

Poezii puțin se sinchisesc dacă soarele e la distanța de 149 milioane km., ori la 149 miliarde km. și 1 cm. Vorba e, ca el să lumineze și să încălzească, ba uneori să nu prea lumineze și s-o lase mai domol cu dogoreala²⁷⁶³.

O soare, veselie, viață, -ntinerire,
A lumilor podoabă, a cerului zâmbire!
Deschizător feeric de aripi zburătoare,
Deschizător maestru de glasuri cântătoare,
Alungător de visuri, de griji, de gânduri rele,
Absorbitor de umbre, culegător, de stele,
Ochi splendid, care-n tine-oglinzi întreaga lume,
Ador a ta lumină, mă-nchin la-al tău nume,
Și simt că fără tine tot omul în orbire
Lipsit ar fi de zile, lipsit de fericire!²⁷⁶⁴

Vasile Alecsandri!

²⁷⁶² *Ibidem*, p. 23.

²⁷⁶³ *Ibidem*.

²⁷⁶⁴ *Ibidem*.

[Înnoptare]²⁷⁶⁵

S-a pitit de soare satul,
Doar biserica mai poartă
Sus per cruce răstignite,
Auritele lui raze...

Și cu umbra deodată,
Peste fire-ncet se lasă,
Ca o moale-nvelitoare,
Taina gravă a tăcerii...

Undeva, departe plânge
Blândul bucium, moartea zilei.

Dinspre stână se coboară
Turma tânără de oi
Care-aduc în lână noaptea
Ș-o alungă peste sat,
Cu îndemnuri de tălângi...

S-a culcat în pat de pini
Înțeleapta lună plină
Iar în fag, pe vârful de creangă,

²⁷⁶⁵ *Ibidem*, pp. 24-25.

S-a aprins să stea de veghe,

Ca o candelă, o stea...

Vintilă Russu Șirianu!

[Cântece]²⁷⁶⁶

Când te privesc iubita mea

În zarea ce se pierde,

În piept îmi saltă inima

De sângele mi-l fierbe

Și toată răsuflarea-n vânt

Aleargă să te cheme,

Căci dorul meu n-are cuvânt

Și gândul n-are vreme.

Să-ți înfășoare chipul tău

Cu-o vrajă negrăită,

Ce ți-a trimis-o Dumnezeu

Când te-am cerut iubită.

Căci ce vrea soarele cu noi

De-mparte atâtea raze,

Și ce vrea noaptea de apoi

Când moartea ne-o visează,

²⁷⁶⁶ *Ibidem*, pp. 28-29.

Doar întunericul nîcicînd
Nu va dori lumină
Nici turburatul meu de gînd
Nu va cerca hodină,

Căci ziua întreagă urmăresc
Dorința vieții mele,
Și toată noaptea ispitesc
O fermecată jele...

În taina dorului pribeag
Cât farmec se cuprinde,
Cînd lun-apare seara-n prag
Lumina de și-o-ntinde

În firele-i de mîrgărint
Se-nșiră o poveste,
Țesînd o salbă de argint
Din mare pînă-n creste,

Și din urzeala-i cu noroc.
Un chip ni se desprinde:
În suflet tăinuitul foc
Văpaia și-o aprinde...

Aurel Contrea!

[Concepția cosmică, de la Thales până la Einstein]²⁷⁶⁷

de Teodor Neș

*Cu un rar dinamism ne zugrăvește Eminescu spațiul cu nenumăra-
ții sori improșcați prin el:*

Un cer de stele de desubt
Deasupra-i cer de stele
Părea un fulger neîntrerupt
Rătăcitor prin ele²⁷⁶⁸.

M. Eminescu, *Luceafărul!*

²⁷⁶⁷ *Ibidem*, pp. 29-40.

²⁷⁶⁸ *Ibidem*, p. 35.

[Cugetări]²⁷⁶⁹

Pentru dragostea de țară și de neam nu putem fi niciodată prea slabi sau prea bătrâni²⁷⁷⁰.

[...]

*

Răbdarea toate le învinge²⁷⁷¹.

[Mitropolitul Al. St. Șuluțiu la G. Barițiu, *Părți alese din Istoria Transilvaniei*, III. 534]

*

Că orișicum, tinerii fie altmintrelea cât de inteligenți, sunt foarte neprecauți și nepățiți...²⁷⁷²

[Mitropolitul Al. St. Șuluțiu la G. Barițiu, *Părți alese din Istoria Transilvaniei*, III. 534]

²⁷⁶⁹ *Ibidem*, p. 40.

²⁷⁷⁰ *Ibidem*.

²⁷⁷¹ *Ibidem*.

²⁷⁷² *Ibidem*.

[Călcâiul lui Ahile]²⁷⁷³

Piesă în 3 acte, în proză

de Ilie Marin

La fapta bună
Puțini s-adună
Mult pot puținii
Buni împreună²⁷⁷⁴.

a spus-o, nu numai pentru cei mici, I. Văcărescu — dacă ne-am lega să ocolim, să ne dăm osteneala, să ocolim temele explozibile. Să le ocolești cu desăvârșire nu se va putea — dar să lucrăm într-acolo ca puterea lor devastatoare să scadă²⁷⁷⁵.

[Sentințe!]²⁷⁷⁶

de D. Nanu

Adună de prin lume, cum strânge miere albina,
Din zâmbete căldura, din vii dureri lumina.
Dar de te faci albină, de hrană purtătoare,
Ia seama și la tine, ia seama și la floare,
Să nu aduci otravă în stup din ce-ai cules,
Căci moartea-n flori frumoase s-ascunde mai ales.

²⁷⁷³ *Ibidem*, pp. 41-58.

²⁷⁷⁴ *Ibidem*, p. 58.

²⁷⁷⁵ *Ibidem*.

²⁷⁷⁶ *Idem*, LIII, 1922, nr. 3, martie, p. 5.

[Cugetări]²⁷⁷⁷

Când zic finanțe, zic nervii statului, care dau bogăția publică și privată, puterea națiunilor și de atâtea ori fericirea neamului omenesc.

[Nicolao Caragiano-Bartholomaeus,
Euchologii sive Ritualis Graecorum illustrati a R. P.
Jacobus Goar, edit. 11, Venetūs, 1730!]

[Cântecul muierei leneșe]²⁷⁷⁸

— Tu muiere, tu muiere,
Las-o dracului ședere !
Că cânepa ta-i întreagă
Și tu zaci în pat beteagă!
— Mă bărbate, fii cuminte,
Ia cânepa și mi-o vinde.
Și mi-o vinde mai cu preț,
Că eu Lunea nu lucrez;
Marțea-i zi de sărbătoare;
Miercurea capul mă doare;
Joia-i târg de dobitoace;
Iar Vinerea nu se toarce;
Sâmbăta-i de primenire;

²⁷⁷⁷ *Ibidem.*

²⁷⁷⁸ *Ibidem*, p. 23.

Dumineca-i de iubire.
— Mă bărbate, mă bărbate,
Ia gârbaciul și mă bate,
Și mă bate și mă moaie
Și fă din mine găzdoie.

Auzit în comuna Săcădate, județul Sibiu, de I. G.

[Cugetări fără autor]²⁷⁷⁹

Sentimentele trebuiesc subordonate rațiunii, altfel domnește în noi anarhia.

*

Mulțămită rațiunii și puterii morale cu care ne-a înzestrat natura, putem îndura cu răbdare și demnitate loviturile sorții și a semenilor noștri.

²⁷⁷⁹ *Ibidem*, p. 23.

[Populare]²⁷⁸⁰

Florică albăstrea,
Mândră, mândruleana mea,
După fața ta de doamnă
Lumea-ntreagă se întoarnă;
Râsu-ți lumea veselește,
Plânsu-ți lumea amărăște
Și de dragul dumnitale
Știe chiar și sfântul soare:
Că la tine când privește
Stă și numai asfințește.
Sfântul soare dacă-i soare,
Și tot după tine moare;
Dără eu, ficior sărac,
Cum să nu mor de-al tău drag?
Hei, dragoste, dragoste,
Tu uști, mândra pajiște;
Tu mi-o uști, tu mi-o-nverzești,
Și iar lumea-nveselești!

Cântă cucu-n par de vie
Și-acolo este-o chilie
Cu mușcată și tămâie.
Dragu' meu acolo scrie.

²⁷⁸⁰ *Ibidem*, p. 26.

Și când scrie, mă mângâie;
Când citește, mă topește,
Cu cerul mă potrivește;
 Cu luna, cu stelele,
Cu dragi rândunelele;
 Cu luna, cu soarele,
Cu dragi căprioarele.

Bine-i stă la cer cu lună
Ca și mândrei cu cunună;
Bine-i stă la cer cu stele
Ca și mândrei cu mărgelă.
 Buzele ca rujile,
 Poalele ca florile;
 Fața ei ca hârtia
De poți scrie pe dânsa !

Pe de-o lăture de sat
Merge-un păun retezat,
Dar nu-i păun retezat,
Ci-l bădița fermecat.
 Și cine l-a fermecat?
Mândrulița lui din sat
Cu trei maci din trei grădini.
Cu apă din trei fântâni²⁷⁸¹.

²⁷⁸¹ *Ibidem.*

[Cântec de flăcău]²⁷⁸²

Nu știu, luna-i luminoasă,
Ori e puica mea frumoasă.
Nu știu, luna-n ceruri trece,
Ori puica la apă rece.
Nu știu, luna s-a ivit,
Ori puicuța mi-a zâmbit.
Nu știu, luna s-a ascuns,
Ori puica nu-mi dă răspuns.
Cine are dor pe vale,
Știe luna când răsare
Și noaptea câtu-i de mare.
Cine are dor pe luncă
Știe luna când se culcă
Și noaptea câtu-i de lungă.

T. R.

²⁷⁸² *Ibidem*, p. 29.

[Cugetări fără autor]²⁷⁸³

Cu cât vei arăta mai multă modestie față de calitățile cu care ești înzestrat, cu atât aduci mai mare omagiu naturii, căreia i le datorezi, iar considerația semenilor tăi va crește²⁷⁸⁴.

*

Omul trebuie să înțeleagă că nu e decât o imperceptibilă moleculă al acestui imens complex al naturii și că e înzestrat cu rațiune, pentru a contribui la progresul intelectual și perfecționarea morală a omenirii. De ce dar atâta egoism, orgoliu și vanitate, sentimente atât de contrarii chemării noastre?²⁷⁸⁵

*

Viața se poate compara cu o scenă. Autorii suntem noi oamenii, îmbrăcați în diferitele roluri, ce îndeplinim în viață. Dacă în relațiile noastre sociale ne-am imagina că suntem în culise, dezbrăcați în veșmintele în care ne jucăm rolul în viață și care influențează atât de vătămător asupra mentalității noastre, câtă armonie n-ar domni în omenire!²⁷⁸⁶

²⁷⁸³ Ibidem.

²⁷⁸⁴ Ibidem.

²⁷⁸⁵ Ibidem.

²⁷⁸⁶ Ibidem.

[Populare]²⁷⁸⁷

Dare-ar Dumnezeu o ploaie,
Să se facă tot șiroaie,
Să crească vâlcelele,
Să se spele relele;

Dare-ar Dumnezeu un vânt,
Să rămâie pe pământ
Numai verde pajiște,
Numai dulce dragoste

Cine-n lume a văzut
Lucru nemaiauzit:
A trăi ș-a nu muri,
A fi viu ș-a nu iubi,
A iubi ș-a nu dori!
Cine n-a iubit sub soare
Nu ști dorul unde-nfloare,
Nu ști jalea ce ajunge,
Nici durerea cum străpunge.

În pădurea Clujului
Cântă puiul cucului
Ș-așa cântă de frumos

²⁷⁸⁷ *Ibidem*, p. 37.

De cade frunza pe jos.

Ș-așa cântă de cu jale
De cade frunza pe cale,
Ș-așa cântă de cu drag
De cade frunza din fag,
Și eu cât l-am auzit
De loc m-am îndrăgostit.

Dulci-s, Doamne, dragostele
Când le cântă pasărilor;
Dulce-i dragostea și bună
Dacă și-n codri răsună.

Bine-i stă la cer cu lună,
Ca și mândrei cu cunună;
Bine-i stă la cer cu stele.
Ca și mândrei cu mărgele.

Ceru-i mare, stele-s multe,
Și mai mari și mai mărunte,
Dar ca luna
Nu-i niciuna,
Ca luna de luminoasă
Și ca mândra de frumoasă.

[Rugăciune]²⁷⁸⁸

Din liniștea acestor mândre dealuri
Cu codrii-ntunecați, scăldați în rouă,
Din limpezimi de șoptitoare valuri
Beau sănătate și viață nouă.

Căci neguri de lăcuste-acolo-n vale
Acoperit-au scumpa noastră țară;
Străini ce vântul ni-i aduse-n cale
Vor să ne facă neamul de ocară.

Ca-n vremea de demult, de grea-ncercare,
Când ne călcau păgânii holde, sate,
Venim și azi la vechile altare
Spre veșnica-ți mărire înălțate.

Adună, Doamne, oastea Ta la munte,
Fă să vuiască cerul cu mânie,
Și din înaltul stâncilor cărunte
Pornește-apoi cumplita vijelie!

Vino-n prăpăd, ca-n ziua cea din urmă,
Și, cu mânia fulgerelor Tale,
Sfărâmă-i, Doamne-al răzbunării, curmă

²⁷⁸⁸ Idem, LIII, 1922, nr. 4, aprilie, p. 1.

Odat-această nesfârșită jale!

Ion Borgia!

[Primăvară]²⁷⁸⁹

Un munte-ntreg de aur s-a sfărmat?

Și, iată, curge pulbere ușoară,
Pe tot pământul ce se înfioară
Sub haina aurului preacurat.
Din lutul omenesc, cel pieritor,
Cresc dorurile noi pe drumul vieții
Ca naștii crini, în faptul dimineții,
Veniți cu primăvara pe răzor.

Uitați-vă, uitați-vă, în zori,
Cu foc sărută soarele pământul;
Bătrâna iarnă și-a găsit mormântul,
Să-i aruncăm la groapă — un pumn de flori.
Veniți, cei însetați, toți cei flămânzi!
Veniți din întuneric la lumină;
Se naște-o lume nouă din ruină!
De sus coboară porumbeii blânzi
Pe arătura strânsă-n larg hotar:
Ei sunt trimiși din ceruri, drept solie,

²⁷⁸⁹ *Ibidem*, pp. 9-10.

Ca să vestească zi de bucurie...
La munte suie mândrul păcurar:
Cunoașteți-l, e strănepot de dac,
E frate bun cu vârfurile sure,
La munți ascultă basme de pădure
Rostite an cu an și veac cu veac.

În orice colț de lume depărtat
Nu are odihnă furnicarul lumii
Își cere înnoire pumnul humii
Pe care gura iernii l-a-nghețat.
O, primăvară dulce, te slăvim,
Ușor ne-alintă ca o mână vântul,
Se depărtează-n negre zări mormântul,
Visăm o clipă că nu mai murim.
În leagăn pruncii pe furiș mai dorm,
Ca mugurii pornirea către soare
Și-o simt în gheara vremii curgătoare
Zvâcnind în tactul pasului enorm.
Și unde două inimi stau la sfat
Coboară luna, dornică de viață,
Tăcută, ca o pasăre-ndrăzneată,
Deasupra lor pe-un ram ce s-a lăsat.

Copii, cântați, în crengi vă legănați,
A voastră-i primăvara luminoasă,
Vă scoate soarele pe toți din casă

Vă-ndeamnă pretutindeni s-alergați
Iar noi pășind pe-al vieții povârniș,
Cu ochi trudiți, cu fața către moarte,
Privim la voi cum viața vă împarte
Puteri pe drumul către luminiș.
Din bucuria voastră noi gustăm
Netulburat izvor de întărire,
Bătrâna vreme cere-ntinerire
Căci ani de bătrânețe noi purtăm.

Uitați-vă la întrupatul vis:
Din ram în ram, mirositoare salbe,
De flori se-nșiră multe, toate albe,
Împărăția lumii s-a deschis.

Și cum plutește în nemărginit
Deasupra noastră viața fără moarte,
O piatră parcă-am dat azi la o parte
Și-acum din groapa morții am ieșit.

Volbură Poiană!

[Cugetări]²⁷⁹⁰

*Sunt trei feluri de fructe: fructe pripite, fructe culese, fructe căzute. Și în
cugetare și în artă tot așa...*

N. Iorga!

[În numele poporului]²⁷⁹¹

de Al. Petőfi

Dați-i poporului până ce cere!
Sau, poate, nu știți cumplit ce-i poporul
Când se răscoală și-n loc ca să ceară
Își ia? De vestea lui Dózsa voi n-ați auzit?
Scrum l-ați făcut pe al tronului fier înroșit,
Duhul său însă a focului pară
Nu l-a atins, căci însuși fu foc; grijiți dar,
Nu cumva acest foc să vă-ncingă azi iar!
Numai mâncare poporul cerea
Odinioară, când și el — biet — vită era.
Dar vita de atuncea acum e bărbat
Și-acestuia drepturi de om i se cad.
Dați-i deci drepturi acestui popor!
Căci nedreptatea e cea mai urâtă
Pecete pe fruntea făpturii divine,

²⁷⁹⁰ *Ibidem*, p. 10.

²⁷⁹¹ *Ibidem*, pp. 14-15.

Și cine i-o pune, în veci n-o să poată
Scăpa de pedeapsa cerescului Tată.

De ce numai voi să aveți privilegiu?
De ce numai voi stăpâni peste drepturi?
Țară frumoasă părinții v-au dat, dar
Sudoarea poporului curge pe ea.
Nu e de-ajuns: Iată o mină! — să zici,
Și brațe se cer care să scurme pământul
Pân' ce-a metalului vână s-arată....
Și brațele-acestea să n-aibă răsplată?

Și voi care spuneți atât de-ngâmfați:
A noastră e țara și-a noastre și drepturi!
Ce-ați face oare cu patria voastră,
Buzna de-ar da peste voi inamicul?
Dar, pentru această-ntrebare, vă rog de iertare,
Aproape să uit de vitejii din Győr.
Când ridicați monument de amintire
Picioarelor multe ce acolo-o tuliră?

Dați-i poporului drepturi de om,
În numele sfânt al umanității
Și-n numele patriei, care se surpă,
De n-o să-i mai dați o columnă de sprijin;
A voastre sunt rozele legilor țării
Și spinii zvârlitu-i-ați între popor.

Din roze, — poporului câte va voi
Și, jumătate din spini, înapoi!
Dați-i poporului până ce cere!
Sau, poate, nu știți cumplit ce-i poporul
Când se rășcoală și-n loc ca să ceară
Își ia? De vestea lui Dózsa voi n-ați auzit?
Scrum l-ați făcut pe al tronului fier înroșit,
Duhul său însă a focului pară
Nu l-a atins, căci însuși fu foc; grijiți dar
Nu cumva acest foc să vă-ncingă azi iar!

Axente Banciu!

[*Norii*]²⁷⁹²

după Al. Petőfi

Pasăre dacă aș fi,
Tot prin nori aș zăbovi.
Dar de pictor de-aș avea,
Numai nori eu aș picta.

Norii-atât de dragi îmi sunt
Că-i salut, când vin, pe rând
Și fiecăruia îi spun,
La plecare un: drum bun.

²⁷⁹² *Ibidem*, pp. 25-26.

Prieteni scumpi îmi sunt acești
Pestriți călători cerești....
Mă cunosc atât de bine,
Încât mai să cred îmi vine
Că-mi ghicesc și gându-n mine.

I-am văzut de-atâtea ori
Dormitând 'n-apus, în zori,
Ca pruncușori nevinovați
La al mamei sân culcați.

I-am văzut și mânioși,
Mânioși și furioși,
Gata de a se lua la luptă
Cu furtuna cea mai cruntă.

Ba i-am prins și întristați,
În jurul lunii adunați,
A bolnavei lor surori,
Ca frați buni, îngrijitori.

Prin câte forme au trecut
Eu în toate i-am văzut;
Și oricum i-aș mai vedea,
Deopotrivă-mi vor plăcea.

Sufletește înrudiți,
Nu mă mir că-mi sunt iubiți.
Sufletul meu încă ia
Forme mii, și va lua,
Dar, de-aceea, firea sa
Tot cea veche-a rămânea.

Și-apoi încă în ceva
Ne putem asemăna:
Și ei au, ca ochii mei,
Lacrimi și fulgere-n ei.

Ax. Banciu!

[Populare]²⁷⁹³

Multe stele sunt pe cer
Care toate-n ziuă pier,
Și mai mari și luminoase,
Nu-s ca mândra de frumoase,
C-așa merge de frumos
Gândești că scrie pe jos.

Badiul meu tânăr copil,
Mândru ca un trandafir,
Când îl văd seara la poartă

²⁷⁹³ *Ibidem*, p. 26.

Parcă-i ruje înnourată;
Când îl văd seara pe lună
Parcă-i floare din cunună;
Când îl văd seara pe stele
Parcă-i cruce de mărgele.
Frunză verde măr mustos,
Drag mi-a fost omul frumos,
 Și călare și pe tos,
Că și noaptea-i luminos.

Frunză verde de pe fag,
Am un drăguț ca un brad,
Și lui Dumnezeu i-e drag.

Să fiu sus ca negura
Tot a-și merge ș-ași ploua
Pe unde umblă badea.

De la noi pân-la Popești
Răsărit-au flori domnești,
 Dar cine le-a răsărit?
 Bădița când a venit
 Dar cine le-a sămănat?
 Bădița când a-nturnat.

Frunzuliță viorele,
La porțița dragei mele

Răsărit-au două stele,
Dar nu-e stele părăsite,
Ci-s două flori înflorite,
Una-i ea și una-s eu:
Dorul ei și dorul meu.

Adu, Doamne, luna-n nor
Să vină cine mi-i dor;
Adu, Doamne, luna-n prag
Să vină cine mi-i drag.

[Cugetări fără autor]²⁷⁹⁴

Mulțumită rațiunii și puterilor morale cu care ne-a înzestrat natura, putem îndura cu răbdare și demnitate loviturile sorții și a semenilor noștri²⁷⁹⁵.

*

Când un om se poartă necuviincios, trebuie să-ți dai seama, că mentalitatea sa, în lipsa unei educațiuni mai bune, nu-l ajută să se poarte altfel; iar tu, ferește-te de a te coborî la nivelul pur-tării sale pe care o blamezi, căci care ar fi atunci deosebirea între tine și el?²⁷⁹⁶

*

²⁷⁹⁴ *Ibidem*, p. 34.

²⁷⁹⁵ *Ibidem*.

²⁷⁹⁶ *Ibidem*.

O faptă bună trebuie să fie voită și lipsită de orice alt gând, decât acela al binelui²⁷⁹⁷.

*

Neînțelegerile și discordiile cele mai dese se produc din cauza interpretării prea grăbite și arbitrare ce dăm înțelesului cuvintelor. Să evităm dar de a ne pronunța înainte de a fi reflectat²⁷⁹⁸.

*

Nimic mai, greu decât să pătrunzi caracterul unui om în toate fazele șui, nimic mai delicat decât să-ți dai opinia și nimic mai ușor decât să greșești²⁷⁹⁹.

*

Omul se cuminește după ce a comis prostia, ar putea, însă, să o evite, dacă s-ar deprinde să raționeze înainte de a acționa²⁸⁰⁰.

²⁷⁹⁷ *Ibidem.*

²⁷⁹⁸ *Ibidem.*

²⁷⁹⁹ *Ibidem.*

²⁸⁰⁰ *Ibidem.*

[Populare]²⁸⁰¹

Multe stele sunt pe cer
Care toate-n ziuă pier,
Și mai mari și luminoase,
Nu-s ca mândra de frumoase,
C-așa merge de frumos
Gândești că scrie pe jos.

Badiul meu tânăr copil,
Mândru ca un trandafir,
Când îl văd seara la poartă
Parcă-i ruje înourată;
Când îl văd seara pe lună
Parcă-i floare din cunună;
Când îl văd seara pe stele
Parcă i cruce de mărgеле.

De la noi pân-la Popești,
Răsărit-au flori domnești,
Dar cine le-a răsărit?
Bădița când a venit
Dar cine le-a semănat?
Bădița când a-nturnat.

²⁸⁰¹ *Ibidem*, p. 46.

Frunză verde măr mustos
Drag mi-a fort omul frumos
 Și călare și pe jos.
Că și noaptea-i luminos.

Frunză verde de pe fag,
 Am drăguț ca un brad,
Și lui Dumnezeu i-e drag.

Să fiu sus ca negura
Tot a-și merge ș-ași ploua
 Pe unde umblă badea.

Dar nu-s stele părăsite
Ci-s două flori înflorite
 Una-i ea și una-s eu:
Dorul ei și dorul meu.

Eu dor, mândra cu jele,
 Amândoi cu inimi rele;
Eu cu dor, badea cu dor:
 Două doruri la un loc
Nu mai trebuie alt foc.

[Mama]²⁸⁰²

Din lacrimile care le-ai plâns,
De-ar fi mărgăritare, salbe,
Comoară-ntreagă ai fi strâns...
În părul tău cresc fire albe...

Cum stai așa pierdută, pari
Cuprinsă de melancolie.
Copiii tai crescură mari
Și casa ți-a rămas pustie...

S-au dus în lume, rând pe rând
Să-și caute-n străini norocul,
Și tu-i aștepți, i-aștepți, — visând,
Când arde seara în vatră focul.
O luminare ți-ai aprins...
Și-acum deschizi încet psaltirea ...
Și murmuri... și pe-un drum întins
Te poartă-n depărtări gândirea

În umbra tainicei odăi,
Cum stai la masă-ngenunchiată.
Rugându-te-pentru ai tăi,
Pari însăși Maica Preacurată.

Ion Borgia!

²⁸⁰² Idem, LIII, 1922, nr. 5, mai, p. 1.

[*Tainele zorilor*]²⁸⁰³

Lui *Volbură Poiană*

Într-o pădure deasă, cu drumul încâlcit,
La ceas târziu din noapte umblând am rătăcit;
Pe locuri neștiute, sub cer întunecat,
Că stelele și luna demult s-au fost culcat
Și-un vâl ca un lițoliu de păcură cernit
Acoperind văzduhul — în cale m-a oprit...
Tăcerea-și întinsese nocturnul ei veștmânt.
Nu mai clipea nici frunza, nici cel mai tainic vânt.
În liniștea adâncă dormea pământul greu
Și odihnea pădurea în brațul lui Morpheu.

În nepătrunsul nopții de pace și pustiu.
Doar sufletul din mine simțeam că era viu.
Și mai simțeam cum bezna în spasme de nespus
Se năruia asupra-mi de undeva de sus;
Iar prundul de sub mine prindea a se surpa,
Că nu eră scăpare a nu mă îngropa...
Cum n-aveam nici un sprijin și nici un reazim drept,
O deznădejde-amară mi se înfipse-n piept
Și groaznice fantasme mă torturau în van
Ca sufletul ce iese din noapte la liman.

²⁸⁰³ *Ibidem*, pp. 14-17.

.....

Atunci — pornise-un foșnet — dintr-un frunziș — tiptil
Ușor — ca visul unui nevinovat copil —
Pe urmă tot mai tare și mai stăruitor
Îl auzeam cum vine — un vânt desprins din nor...
Avea menire sfântă... și eu îl pricepui,
Când se porni din harfă să-mi cânte-n limba lui:
Credința-i temelia virtuții omenești.
De ai credință-n suflet — la drum nu poticnești
Că razele divine ce te vor adumbri,
Vor netezi cărarea pe care vei porni
Și pasul tău oriunde cu drept îl vei purta,
Se va feri păcatul mereu din calea ta...
Nu vei călca orbește în urme de noroi
Și nu te va atinge nici grindină, nici ploi.
De vei greși poteca — la răspântii un far
Din margini de prăpastii te va întoarce iar...
Și nu va fi ispită ce te va amăgi
Să calci o lege sfântă — credința de-i păzi....
Doar cântecele firii te vor opri în loc
Și-ți vor aprinde-n suflet acel mai sacru foc.
Te-or desfăta în cale nevinovate flori
Și ciripit de păsări te va trezi în zori.
Privirea ta senină spre zare ațintind
Nu umbra — ci lumina vedea-vei răsărind.
Și oricâte vârtejuri în drum te-or fi cuprins
De farmecul luminii vei rămânea învins...

Cu valurile vieții de-a pururi luptător
De ai credință-n suflet — vei fi biruitor

.....

Pe creștetul pădurii suflase ca un duh
Și începuse-un clocot și-un vuiet în văzduh,
Că toată firea parcă în luptă de titan
Se frământa în haos să biruie-un dușman...
Mi se părea c-o rază se-ncaieră c-un nor
Și — ca pe-un [ce?] netrebnic — l-azvârle pe-un pripor..
Și altele venite în ajutorul ei
Smulgeau din întunerec mereu câte-un crâmpei

.....

Se auzea departe un cântec de cocoș
Și negrul nopții parcă se plămădea cu roș...
Simțeam cum se ridică un vâl întunecos
Și altul iar la rândul-i se prăvale în jos.
Se zguduise ceva ca din adânc abis
Precum se mișcă patul când te trezești din vis.
Și răsuflă pământul greoi și somnoros,
Îl auzeam cum cascade năprasnicul colos...
În somnu-i alintată de-al veacurilor scut
Se întindea molatec pădurea-n așternut...
Din visu-i feciorelnic ce noaptea i-l urzi
O dâră de lumină părea a o trezi.

.....

Pornise-o adiere din munții de brădet
Și începuse frunza să șopote încet...

Un suflu de viață venea de undeva
Și firele de iarbă îngăimau ceva...
Prin tainice culcușuri un zvon s-a răspândit
Și zgomotele-n ramuri creșteau neconținut
În cuiburi puișorii se răscoleau zburliți
Sub aripile mamei din somn abia treziți.
De pe covorul moale de mușchi lângă tulpini
Și din *tufițe* dese și negre de afini
Popoare de gângăanii citeau încetișor
Stihii din molitvelnic — pe înțelesul lor;
Iar în bordeie scunde sub tufe de aluni
Ciupercile în taină șopteau la rugăciuni...
Sub fiecare frunză foșnea un gândăcel
Și alte *gongulițe* mărunte ca și el.
Se auzeau din prunduri izvoarele țâșnind
Și apele grăbite-n zăgazuri clocotind.
Se petrecea o taină aci în preajma mea
Și toată plăsmuirea avea un rol în ea.
La un semnal — din ramuri — răspunse-un fâlfâit
Și-un stol de păsărele veni în zbor grăbit.
Într-un avânt sosiră și altele cu zor
Și s-așezară toate cu tâlc la locul lor.
Părea că sunt chemate de-același tainic gând
Că auzeam prin arbori vioare acordând.
.....
De-odată ca prin farmec în templul înverzit
Cântare de mărire spre zări a izbucnit...

Era o rugăciune... prinosul unor vieți
Într-un elan cucernic rostit în dimineți...
Și cântecul armonic plutea în infinit,
De mii de mandoline și harfe însoțit...
În cântecul acesta pios și fermecat
Pădurea-nfiorată — din somn s-a deșteptat.

.....

Au început stejarii să murmure în cor
Și fagii să doinească și ei în limba lor.
Cântau pe vârfuri ulmii clățiți ușor de vânt
Și plopii și arinii din frunze tremurând;
Iar când porniră surle și lire de prin tei
Și florile să-și cearnă parfumul pe sub ei,
Ca la un glas de clopot ce cheamă la-nchinat,
Din rariștile toate de-odat-au alergat
Cu capete semețe și pasul săltător
Jivinele trezite din somnul lor ușor:
Cerbi, ciute, căprioare și iepuri — am zărit
Cum năvăleau spre locul de cântece vrăjit...
Și-acî — plecară toate genunchii... ca la dar
Când iasă cu potirul preotul din altar...

.....

Mi s-a părut atunci c-aud un murmur sfânt
A tot ce-avea viață și reazim pe pământ.

.....

La răsărit în zare se deschisese-un geam
Și taina dimineții acum o-nțelegeam

Vedenii minunate torceau un fir lucios
Și nimfele maestre îl răsfireau în jos...
Mereu sporeau din caier — ca dintr-un labirint
De torturi nesfârșite de aur și de-argint...
S-a destrămat pe-ncetul zăbranicul veștmânt
Și-a biruit Lumina în cer și pe pământ!...

Pe-o pajiște frumoasă m-am regăsit în zori
Și mi-am văzut cărarea brodată toată-n flori;
Iar soarele c-un zâmbet spunea triumfător:
„De ai Credință-n suflet — vei fi biruitor...”²⁸⁰⁴

Aurelia Pop!

²⁸⁰⁴ *Ibidem.*

[Cugetări fără autor]²⁸⁰⁵

În toate acțiunile tale, de orice natură, și oricât de neînsemnate ar fi ele, deprinde-te de a examina motivele de care ești îndemnat, supune-le judecății imparțiale ale conștiinței tale și acționează în consecință²⁸⁰⁶.

*

Nu aruncă vina asupra aceluia care te-a înșelat pentru a doua oară, căci greșeala e a ta²⁸⁰⁷.

*

Ne plac artele, le admirăm, ne trudim să le învățăm, ba unii ajung chiar la o perfecțiune superioară. Numai arta de a trăi, cea mai de seamă și mai distinsă, aceea care înalță pe om, ne lasă nepăsători²⁸⁰⁸.

*

De se repetă o suferință sau o supărare, nu-ți îngreua moralul tânguindu-te, ci spune-ți că: După cum ceea ce a fost a trecut, va trece și aceasta. Să nu comitem greșeala de a ne îngreua prezentul cu ideea trecutului, în loc să ne folosim de experiența trecutului pentru a ne ușura prezentul²⁸⁰⁹.

*

Pătrunde puțin conștiințele oamenilor și vei vedea cine sunt cei ce te judecă²⁸¹⁰.

²⁸⁰⁵ *Ibidem*, p. 17.

²⁸⁰⁶ *Ibidem*.

²⁸⁰⁷ *Ibidem*.

²⁸⁰⁸ *Ibidem*, p. 28.

²⁸⁰⁹ *Ibidem*.

²⁸¹⁰ *Ibidem*.

[Fii bărbat, de ești bărbat!]²⁸¹¹

de Al. Petőfi

Fii bărbat, de ești bărbat,
Nu fii trestie de baltă
De-orice vânt încovoiată,
Când în stânga, când în dreapta.
Când timid este soarta,
Fuge de curajoși
Care se iau cu ea la luptă;
Latră numai pe fricoși,

Fii bărbat, de ești bărbat,
Nu cu gura, ci prin faptă,
Care-ntrece orice artă
De oratorie-naltă.
Ori constructor, ori destructor,
Taci, de lucru-ai terminat
Fă cum face vijelia:
Trece, de s-a răzbunat

Fii bărbat, de ești bărbat,
Cu credință, ideal,
Și acestea nu le-ascunde,

²⁸¹¹ *Ibidem*, pp. 29-30.

Chiar de-ai fi lovit mortal.
Moartea e de preferat
Pentru tine, ca bărbat,
Viații fără de onoare.
Luată de toți în picioare.
Fii bărbat de ești bărbat,
Și nu-ți pune la vânzare,
Pentru-a lumii avuție,
Scumpa ta neatârnaire.
Cu dispreț întoarce-ți fața
De la cei care se vând.
Mult mai bine: cerșetor
Însă, neatârnat.
Fii bărbat, de ești bărbat,
Hotărât și fără frică;
Și-atunci, crede-mi-o: nici om,
Nici soarta nu-ți mai strică.
Fii stejar, al cărui mijloc,
Viforul când s-oțărăște,
Din pământ îl poate scoate,
Frânge, însă, nu îl poate²⁸¹².

Ax. Banciu!

²⁸¹² *Ibidem.*

[Seară tristă]²⁸¹³

Seara vine cătinel,
Liniștea coboară,
Doar un greier visător
Cântă din vioară.

Tremură abia simțit
O mireasmă rară:
Flori de iasomie-acum
Susură afară.

Prin perdele, pe furiș,
Luna lung privește,
Mă găsește-ngândurat
Și mă dojenește:
Nu. mai sta pierdut așa,
Gândurile-alungă,
Lasă cartea, lasă vis,
Vremea nu e lungă.

Ieși din chiliuța ta
Ora e vrăjită
Și te-nvață să trăiești
Viața netrăită.

²⁸¹³ *Ibidem*, p. 30.

Lună, lună, nu cunoști
Dorurile mele,
Nu mi-e dor de raza ta,
Nu mi-e dor de stele.
Nu mi-e dor nici să trăiesc
Clipe desfătate...
Ostenit de timpuriu,
Vreau singurătate.
Vreau să nu mai cercetezi
Tainițele mele.
Pitulat în umbră, plâng,
Plâng neliniști grele.

Alinarea va veni?
Sufletul se-ntreabă...
E dorința mare, dar
E credința slabă.

Visul doar m-o ușura,
Fruntea mi-o împleti-o
Totdeauna, până la
Veșnicul adio....

George Dumitrescu!

[Dor nebun]²⁸¹⁴

Cântec popular

Greu la deal și greu la vale,
Să tot mergi pe drum mereu...!
Cine mi te-a scos în cale,
Să îl bată Dumnezeu...
Să pățească că și mine
Frunză mă răcine.

Căci mi-ai luat inima toată
S-o târăști în calea ta
Și-ai lăsat viața-mi uscată
De-al tău dor ce mă durea
De nu pot nici ca să mor
Frunză de mohor.
Ai iubit... dar fără milă:
Ca să-ți joci un gust al tău.
Și-ai făcut mai mult în silă
Dragoste cu un flăcău
Și eu crezui... și te-am iubit
Frunză mărgărit.

Astăzi plâng iubirea moartă
Rătăcind ca un nebun.

²⁸¹⁴ *Ibidem*, p. 49.

Răducu Rușeț

Și tu râzi când pe la poartă
Cântând dragostea ți-o spun
Blestemând pustiul dor
Frunză merișor.

Nu măi știi nici ce să fac...
Chiar și gându-ți mă doboară.
Sufletul ca să-mi împac
O să plec în altă țară
Să nu mai aud de tine
Frunză de gherghine.

De-ai muri înstrăinat
Rătăcind de-aici departe
Să știi că te-am blestemat
De iubire să n-ai parte.
Să fii de toți ocolită...
Frunză ofilită.

George Poneti

[Baladă nouă]²⁸¹⁵

Un orizont tăcut și negru
Brăzdat de fulgere târzii
Un han dărăpănat... aproape
De două cumpene pustii...

Eu beau, privind printre obloane,
Cum ploaia picură mărunț,
La ce s-o fi gândind hangiul
Că prea se uită greu și crunt?

Am poposit aci la dânsul
Să gust un păhăruț de vin
Și-s trist, că n-am nici un tovarăș
Să-i zic: *Noroc!*.. și să închin.
Sunt trist, că n-am cui spune taina
Pribeagului nefericit,
Ce-și poartă sufletul prin lume,
Un suflet orb și chinuit...

Căci vinul nu vrea să mă îmbete
Mă ține treaz nebunul vis,
Pe care nestatornicia

²⁸¹⁵ *Ibidem*, p. 50.

În cartea vieții mi l-a scris.

Mi-ai stat de-atâtea ori în brațe
Acum... și urma ți-am pierdut...
... Prin sat un câine urlă-n ploaie,
Hangiul doarme abătut.

Pe 'coperișul de șindrilă
Cad picuri într-un ritm barbar,
Tot ce-am visat odinioară
Acum înec într-un pahar.
Un han dărăpănat... aproape
De două cumpene pustii,
Un orizont tăcut și negru
Brăzdat de fulgere târzii...

Sandu Teleajen

[Golea - Goleș]²⁸¹⁶

- Legendă -

De mult, de mult, pe vremea când era ispravnic la Hunedoara Balogh Laslo, un vestit tiran ungar, vine la el un biet „nemeș”, — așa se numesc acolo nobilii români, — să se plângă de nedreptățile și jafurile suferite de la vecinii cei răi²⁸¹⁷.

Balogh eră obișnuit să se uite întâi la fața și mâinile omului, să vadă ce i-a adus sau ce-i dă și, pe urmă, să-i facă dreptate. Fiindcă, însă, acest român necăjit nu i-a adus nimic, el i-a spus:

— Gol ai venit, gol te duci!

De atunci i-a rămas nenorocitului numele de Golea, iar satul de lângă Hunedoara, de unde se trage el, poartă și astăzi porecla Goleș²⁸¹⁸.

²⁸¹⁶ *Ibidem*, p. 51.

²⁸¹⁷ *Ibidem*.

²⁸¹⁸ *Ibidem*.

[O inscripție veche din Turda]²⁸¹⁹

Pe o piatră din Turda, acolo unde a fost ucis mișelește marele nostru erou Mihai Viteazul, s-au aflat săpate în latinește următoarele cuvinte înțelepte:

Pacea naște bogăția,
bogăția trufia,
trufia disprețul,
disprețul nedreptatea,
nedreptatea războiul,
războiul sărăcia,
sărăcia smerenia,
smerenia pacea²⁸²⁰.

De câte ori s-au adeverit aceste cuvinte în cursul veacurilor?

împărtășite de: I. G.²⁸²¹

²⁸¹⁹ *Ibidem*, p. 51.

²⁸²⁰ *Ibidem*.

²⁸²¹ *Ibidem*.

[Cugetări fără autor]²⁸²²

În exercițiul oricărei profesii, omul caută să urmeze în-tocmai regulile respective, numai în exercițiul profesiei sale firești de om se abate continuu de la regulile vieții morale²⁸²³.

*

Natura ne-a înzestrat cu rațiune, pentru ca să ne conducem și să ne susținem unii pe alții, iar noi o utilizăm pentru a ne procura argumente de invidie și dușmănie²⁸²⁴.

[Vântule]²⁸²⁵

O, vântule, prieten bun și drag,
De mult mi-ascuți a inimii bătaie,
Tu clatini crengi sub flacăra bălaie
A lunii pline ce surăde-n prag.
Nu-ți numeri ceasurile când te culci,
Nu spui la nimeni vremea de hodină,
Fățiș tu umbli ziua, pe lumină,
Și seara furi săruturile dulci.

Hai, vin-aproape, să-ți șoptesc ceva,
Plinește-mi bănuita rugămintă:

²⁸²² *Ibidem.*

²⁸²³ *Ibidem.*

²⁸²⁴ *Ibidem.*

²⁸²⁵ *Ibidem*, p. 52.

Vezi fata care merge, înainte
Grăbită? Fugi degrabă după ea
Și prinde-o. Strânsă-n brațe să mi-o ții;
Pe urmă lung sărut-o pe sprâncene
Că e nepoata blândeii Cosânzene
Cu ochi de foc ca doi luceferi vii.

Și uită-te sfios jur-împrejur
Să te ferești de ochii răi ai lumii
Când prinzi pe fată-n vraja sfântă-a glumii
Să-i cânti încet cântări de trubadur.

Și s-o încingi din creștet până jos;
Tu, ia aminte, fă-mi odată placul,
Să mă-nfior acum și eu, săracul,
Privind furtuna lutului frumos.
Tu ai un dar, pe care eu nu-l am:
Ești nevăzut, dar umbli tot pământul,
Săruturi iei, în fugă iei cuvântul,
Șoptești ce vrei iubiților la geam.
Dezmierzi la fete sânni tari;
Și ele rușinoase cu-amândouă
Frumoase mâni le-acopere și nouă
Ne pare rău c-aceste fete mari
Cu fața lor de foc când bate vânt
Își strâng sub pumni doi crini ai tinereții
Crescuți anume să dea puls vieții

Vieții ce-i legată de pământ.

Volbură Poiană!

[Cărți străine]²⁸²⁶

[„Faust”, partea I, în trad. lui Ion Gorun, ediția a III-a]

*„Faust” este omul care vrea să pună punctul pe i, care vrea să
știricească problema existenței, cu prețul a mii de suferințe, cu prețul vieții
sale chiar, ducând o luptă grea, de Prometeu cuceritor de lumină. Omul
care suspină:*

În pieptu-mi două suflete se zbat
Și luptă să se rupă deolaltă;
În setea arzătoare de iubire
Se încleștează unul de pământ;
Pe când celălalt se smulge cu-ndârjire
Spre-nalții lui strămoși să-și ia avânt!²⁸²⁷

Mefisto? Se caracterizează singur:

Sunt spiritul acel ce veșnic neagă!
Cu drept; căci tot ce ia ființă-aci
E vrednic în neant iar a pieri;
Ființă dar mai bine n-ar fi luat.
Deci toate cele ce numiți păcat,
Distrugere sau răul cu-un cuvânt,

²⁸²⁶ *Ibidem*, pp. 61-63.

²⁸²⁷ *Ibidem*, pp. 61-62.

Sunt elementul meu; acesta sunt²⁸²⁸.

Mefisto își bate joc de vorbărie:

Cu vorbe de minune se discută,
Cu vorbe un sistem se execută,
În vorbe minunat se poate crede,
Din vorbă nicio iotă nu se pierde...²⁸²⁹

Faust oftează:

Suntem deprinși să-și bată joc oricine
De ceea ce nu înțelege el
Adesea ce-i frumos și ce e bine
Îi cade greu și mârâie rebel...²⁸³⁰

Iată monologul elocvent al lui Faust înainte de a muri, din partea a II-a, din care încă n-a apărut traducerea românească, dar pe care o pregătește poetul I. U. Soricu, (il redau în traducerea mea proprie):

Al sapei zgomot mult îmi place mie!
Este mulțimea care-mi robotește
Și care-mpacă glia cu ea însăși
De granițe la valuri împrumută,
Încercuind cu margini strânse marea
O mlaștină se-ntinde unde-i munte
Pestilențează toată-agonisita
Mocirla puturoasă s-o uscăm
Ar fi acumă culmea muncii noastre.
Așa dăm loc milioanei de oameni

²⁸²⁸ *Ibidem*, p. 62.

²⁸²⁹ *Ibidem*.

²⁸³⁰ *Ibidem*.

Cu trai, desigur nu, activ și liber.
Să fie câmpul verde, roditor:
Om, animal ca bine să se simtă
Pe noul lor pământ — colonizați —
La fel legați de-a [*hâlmului?*] putere
De-un neam ce-i îndrăzneț și muncitor.
'Lăuntru - o țară — aici, paradisiacă —
Să fiarbă valu-afară, pân-la dig,
Căci, când va vrea mistuitor să spargă,
Aleargă cei aliați să-nchidă golul.
Da! sunt pătruns de-acest fel de-a vedea,
E ce-i mai bun din mintea omenească,
Căci viața — libertatea — să se dea
La cei ce zilnic au s-o cucerească.
Și-așa petrec, de griji înconjurați,
Au încheșat copii, moșnegi, bărbați.
Așa mulțime deasă înțeleg!
Aș vrea și eu ca liber să mă leg
De-un neam în libertate. Aș rosti:
Ești prea frumoasă clipă, nu pieri!
Iar urma mea din zilele trăite
Nu este vreme care mi-o înghite!
Și presimțind eu marea fericire
Trăiesc acum clipita peste fire...

[moare]²⁸³¹

Horia Petra-Petrescu

²⁸³¹ *Ibidem*, pp. 62-63.

[*Crinul*]²⁸³²

Din vremuri de demult purces,
S-a-nfiripat regescul crin
Și-a răsărit neînțeleș
Pe-o stâncă de pe Palatin.

Străinii trec pe lângă el
Și, în mirarea lor adâncă,
Se întreabă toți în fel de fel,
Cum de-a crescut un crin pe-o stâncă?

Saxoni roșcați și gali, și huni,
Neguțători de peste mări,
Și barzi, și critici, și tăuni,
Se rătăcesc în întrebări.

Iar el se leagănă în vânt
Pe piatra clasicului deal,
Cu rădăcinile-n pământ
Și florile în ideal.

Duiliu Zamfirescu²⁸³³

²⁸³² Idem, LIII, 1922, nr. 6, iunie, p. 1.

²⁸³³ Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 928-932.

[Românul și Ungurul]²⁸³⁴

Fragment din „Miriță”, poem eroic

de Duiliu Zamfirescu

Semeți cu inimi învrăjbite;
Ei se privesc și se măsoară,
Ca două acvile cumplite
Ce vor să-nvingă sau să moară:

Eu știu că țara voastră e,
E cât o lingură de tină,
Pe care nu-nțeleg de ce,
De ce n-aș prinde-o la ciochină;
Și-apoi în pusta mea s-o-ngrop
Și s-o băătoresc cu carul,
Iar dac-ar rămânea vreun hop,
Un hop să-l sar cu armăsarul.

Tu știi ce e și ce-ar mai fi,
Când n-ar fi toate cum sunt azi,
Dar ține-ți calul, nu sări,
Că-i locul larg, și poți să cazi.
Fii mai cuminte; c-ai să fii
Stăpânitor pe-atâți păgâni,

²⁸³⁴ „Transilvania”, LIII, 1922, nr. 6, iunie, pp. 10-11.

Și stăpâniții de copii
Aleargă după alți stăpâni.

Eu sunt Maghiar, iar tatăl meu
E Arpad, cel fără prihană;
Iar eu sunt eu, — un pui de zmeu
Hrănit de-o acvilă romană.
Aici, eu am venit întâi
Și pentru doi, Carpații-s mici;
Eu nu știu ce-au făcut ai tăi:
Eu n-am venit, că sunt de-aici.

Eu sunt de-aici, cum sunt copacii
Și muntele și bolovanii
Și de-am rămas una cu Dacii
Și una apoi, cu Romanii,
E că mi-au înțeles aleanul
Și gândul ce muncesc voinicul,
Că eu, aici, sunt pământeanul,
Iar tu, Maghiar, ești veneticul!

Și prinși acum de toată ura
Ce din părinți le umple gândul,
Își caută căutătura
Și sabia, să-i treacă rândul²⁸³⁵.

²⁸³⁵ *Ibidem*, p. 10.

Lupta²⁸³⁶

Cum se repede de la munte
 Și rupe apa, stăvilarul,
Ducând în trunchiuri sfărâmate
 Podoaba codrului, stejarul;
 Așa s-aruncă ungurimea
 Și către poduri dă năvală
 Înfășurând întreg văzduhul
 În zgomot și învălmășeală.

Și prinși de cai, de cozi de vite,
De grinzi, de poduri plutitoare,
 Secuii trec înot puhoiul,
Iar Zuboslău trece-n picioare.
 Așa-i de 'nalt și hâd la față
 Și-atâta strigă și se zbate,
 Încât curata undă albă
 Îl ocolește pe la spate.

Iar Kemeny, faimosul duce,
Ce-i prins pe pod, în așteptare,
Nerăbdător s-aruncă-n lături,
 Dă pinteni calului și sare.
Cei mai voinici din călărime

²⁸³⁶ *Ibidem*, pp. 10-11.

S-avântă după el, să treacă,
Și sar în spate la mulțime,
O dau afund și o îneacă.

Un cal cu nămile în sânge
Își poartă capul sus, arabul,
De când pe el pristavul ostei
Prevestitor că trece Ștabul.
Și iată, după el, Magnații
Înconjurând pe noul Rege
Și-nconjurați de învățații
Întru războaie și-ntru lege.

S-avântă trupele pe poduri
De huruie a gol pământul,
Și trec ostași și provianturi
Și turnuri ce le pleacă vântul,
Și se orbesc unii pe alții
Cu fumul de rășini din torții
Râzând de focul către care
Îi mână nebunia morții

Dar iată, zbârâie prin aer
Un zbor subțire de săgeată
Și grindină din mii de praștii
Oprește ceată după ceată,
Se-nfinge-n coarne pe la vite

Răstoarnă oameni și-i omoară,
Iar răgetele de durere
Puterea zilei înfioară.

Din fund de zmârcuri și din cătini,
Ca din pământ, de-odată sare
Mulțimea îndelung trudită,
Urlând de dor de răzbunare;
Și cu topoare și cu sulii,
Cu buzdugane și cuțite,
Desface țestele la unguri
Și crucea pieptului la vite.

Cu Negoită, cap. de piatră
Ce și-a adus și lăutarii,
Sar din Zărnești toți [*năișorii?*]
Și ies din groapă ferentarii²⁸³⁷
Iar Negoită prinde boul,
Împinge-n el, care pe care,
Îi frânge gâtul sub cerbice
Și-l grămădește pe spinare.

De la [*Bălaci?*], vine viteazul
Cu capul negru pe stindarde;
Pe Zuboslau îl vede-n apă
Și-n sfârcul biciului îl arde

²⁸³⁷ Cu sensul de „Infanterie”. Cf. „Transilvania”, LIII, 1922, nr. 6, iunie, p. 11.

Se dă afund secuiul buhos,
Dar Bălceanu-l împresoară.
Și când se-ncearcă să mai iasă,
Cu scara șeii îl omoară.

Dar dintr-odată se deschide,
Pe rânduri, armia română,
Și din adânc, o mogâldeată
O suflă vântul și o mână.
S-aude vuiet de departe
Și ropot și șuierătură
De parcă zmeii de prin peșteri
S-au învrăjbit acum de ură,

Miriță vine din afunduri
Înfipt pe șargul năzdrăvanul;
Cu stânga ține strâns dârlogii,
Cu dreapta ține buzduganul.
Când dă la pod, în ungurime,
Ca trăsnetul, fără de veste,
De peste tot țâșnește sânge
Și zboară creierii din țeste.

El intră ca un vânt de moarte
Prin procleții fără de lege
De-ajunge să atingă-n ceapcă²⁸³⁸

²⁸³⁸ Ceapcă = coif, cască. Cf.: „Transilvania”, LIII, 1922, nr. 6, iunie, p. 11.

Zarpalele noului rege.
Și când ridică buzduganul
Și-l prăbușește peste ele,
Se sfărămă și trup și zale
În patru mii de bucățele.

Grozavă urlă fiara-n codru
Când pajura îi fură puii,
Și marea, când o sparge vântul,
Dar mai grozav urlă secuii
S-aruncă patruzeci de-odată
Pe unul singur să-l răpună,
Dar șargul se smuncește-n lături
Și buzduganul îl detună.

Atunci, mulțime rupe podul,
Miriță, sprinten, sare-n apă,
Dar paloșele taie-calul
Și fruntea omului o crapă
Iar bietul șarg, cu șale rupte,
Și nări tăiate cu cuțitul
Își caută din ochi stăpânul
Răsuflă greu, și-și dă sfârșitul.

S-aruncă-n goană Lehăcescu'
Cu volintirii din Tilinca,
Și din Balășiuța, voinicii,

Izbesc pământul cu opinca,
Și sar să scape pe Miriță
Călări pe stârvuri smreduite,
Dar apa, beată de-atât sânge,
Nu-i mai cunoaște și-i înghite²⁸³⁹.

[Cugetări, de Duiliu Zamfirescu]²⁸⁴⁰

*Cine ești tu, călător de o clipă, pe pământul tău, trăitor de o zi, când atâtea
pământuri umplu veșnicia deasupra?*²⁸⁴¹

*

*Noi nu suntem deplin fericiți decât numai în iluzia fericirii noastre*²⁸⁴².

²⁸³⁹ *Ibidem.*

²⁸⁴⁰ *Ibidem*, p. 23.

²⁸⁴¹ *Ibidem.*

²⁸⁴² *Ibidem.*

[Odinioară]²⁸⁴³

Glasul clopotelor sfinte
Plânge fără de cuvinte,
Speriat,
Înviforat
Și plutește peste sat.

A venit de la hotare
Alb de praf, un om călare,
Și-a dai gură pretutindeni
Că primejdia se-ntinde,
Că să plece fiecare
Cu ce poate, cu ce are,
Până nu răsare luna...

Iară satu' plânge-ntruna
Și blăsteamă — și se-nchină
Vine furia străină,
Vin tătarii
Din fruntarii,
Slobozindu-și armăsarii,
Vin ca tunetul ce tună,
Vin ca norul de furtună,

²⁸⁴³ *Ibidem*, pp. 24-25.

Aducând pe urma lor
Lanțul greu al corbilor...
Pe șoseaua dusă-n zare
Pleacă lungul șir de care,
Scârțâind cu greutate
Sub poveri nenumărate...
Iar alătura de care
Se târăște gloată mare:
Sunt copii și sunt femei,
Sunt uncheșii mărunței...
Și cum merge biata turmă
Tot mereu se uită-n urmă;
Satul lor se depărtează,
Satul lor se micșorează,
Satul far nu se mai vede...

Dar se vede
Umbra serii cum se lasă,
Ca o plasă...

Au rămas, pe lângă vatră,
Numai câinii...

Somn de piatră
Dorm căsuțele și nu se
Mai aude nicio tuse
De moșneag întârziat

Pe la hanul vechi din sat...

Dar ce zic?....

Din deasa pace

O cântare se desface,

Când mai lin și când mai tare,

Ca un dor, ca o chemare:

Tată sfânt, trimite-o rază,

Să ne vază,

Să ne crează....,

Este dascălul — albit,

Gârbovit

Care n-a voit să plece.

Toată viața și-o petrece

În clopotniță, la toacă,

Unde joacă

Lilieci — sperioși...

Glasul amuțește...

Roșii,

Zărilor tresar acum,

Cerul tot e numai fum,

Iară buciumul străbate

Jalnica pustietate...²⁸⁴⁴

George Dumitrescu!

²⁸⁴⁴ *Ibidem.*

[Din comorile sufletești ale poporului nostru]²⁸⁴⁵

de Colonel I. Manolescu

Andrei Gârghescu, din comuna Bala, îmi trimite o poezie, „Puterea claselor primare”, în care arată cât suflet se călește în clasele primare, și cum așteaptă acest suflet să i se dea cunoștințe de adevăr și lumină adevărată în formă clară și puternică pentru ca să iasă de aici un popor luminat:

De-ași fi studiat-nainte
În liceu sau seminar,
Poate mi-ar trece prin minte
Vreun cuvânt ceva mai clar.

Eu încerc s-arăt puterea
Celor cinci clase primare,
Spun cum pot de ale vieții
Clipe bune.... sau amare

Însă voi ce învățarăți
Decât noi cu mult mai mult,
Vă rugăm ca să ne spuneți
Cât mai limpede cuvânt.

²⁸⁴⁵ *Ibidem*, pp. 24-28.

Ca noi toți; și eu smeritul
S-aud adevăr curat,
Eu citind, altul citindu-l
Să fim popor luminat²⁸⁴⁶.

Iată ce ne spune moș Ioniță Cojocaru din comuna Tanaca, Jud. Vaslui, despre puterea sufletului și despre zădărnicia lucrurilor pământești:

Vin-o, omule, și spune
Ce-ai făcut în astă lume!
De-i fi făcut fapte bune
Ar fi ferice de tine.
Azi ori mâine rându-ți vine
Să pleci de pe astă lume,
Și nu poți să iei cu tine
Decât numai fapte bune.

Sufletul când se desparte
Pleacă-n cer și le lași toate,
Lași avere, lași pământ,
Carnea-ți intră-n putrezit.

Când ai venit pe pământ
Zămislit de Domnul Sfânt,
Ți-a dat un înger cu tine
Să-ți dea drum la fapte bune.

²⁸⁴⁶ *Ibidem*, p. 27.

Dar tu-ndată te-ai schimbat
Și pe drac l-ai ascultat,
Risipind a ta putere;
În zăzaniei și plăcere,
Fără să pricepi, să știi
Mai pe urma ce-o să fii²⁸⁴⁷.

Colonel I. Manolescu!

[Cugetări]²⁸⁴⁸

*Știu atâta că viața îmi pare interesantă, lumea în general bună și
cu un ideal în suflet aș trăi un veac fără să mă plâng²⁸⁴⁹.*

[Duiliu Zamfirescu]

*

*Ce a fost frumos în viața noastră trebuie să ne rămână în suflet.
Mai mult nu putem cere de la firea omenească, ale cărei meniri sunt așa
de nesupuse nouă²⁸⁵⁰.*

[Duiliu Zamfirescu]

*

*Natura e câteodată de o nedreptate revoltătoare. Față cu noțiunile
noastre morale, e imorală, oarbă. Cu drept cuvânt au făcut grecii din
destinul lor, un fiu al Chaosului și al Nopții²⁸⁵¹.*

[Duiliu Zamfirescu]

²⁸⁴⁷ *Ibidem*, pp. 27-28.

²⁸⁴⁸ *Ibidem*, p. 28.

²⁸⁴⁹ *Ibidem*.

²⁸⁵⁰ *Ibidem*.

²⁸⁵¹ *Ibidem*.

*

*Ceea ce constituie bătrânețea sau tinerețea popoarelor este memoria lor, cu alte cuvinte conștiința vieții*²⁸⁵².

[Duiliu Zamfirescu]

*

*Ce fără rost mai era și lumea asta! Cine e fericit într-însa? Violenții si apoplecticii. Cei blânzi și fără voință sunt victime. Dar fiindcă înțelegea că e așa, de ce nu-și schimbă și ea firea? Însă poți să-ți schimbi firea?*²⁸⁵³

[Duiliu Zamfirescu]

*

*Nu e iertat nimănui să robească pe aproapele său pentru a hrăni o zadarnică închipuire de sine*²⁸⁵⁴.

[Duiliu Zamfirescu]

*

*Ne trebuie o atmosferă de idealitate binefăcătoare, în care realitatea vieții noastre să se purifice de multele ei pete și imperfecțiuni*²⁸⁵⁵.

[Duiliu Zamfirescu]

²⁸⁵² *Ibidem.*

²⁸⁵³ *Ibidem*, p. 32.

²⁸⁵⁴ *Ibidem.*

²⁸⁵⁵ *Ibidem.*

[Populare]²⁸⁵⁶

Ziua nor și noaptea nor,
Eu petrec lumea cu dor;
Ziua nor și noaptea stele,
Eu-mi petrec lumea cu jele,
C-așa-au fost zilele mele;
Eu cu dor, mândra cu dor,
Tragem ca boii-n ogor;
Eu cu dor, mândra cu jele,
Amândoi cu inimi rele.
De-aici pâ'n' la badea meu
Nu-i nici deal; nu-i nici pârâu
Numai singur dorul meu;
Nu-i nici deal, nu-i nici cărare,
Numai dorul meu cel mare.
Dorul meu, bade, ș-al tău,
De s-ar face pod mereu
Ca să treacă doi cu doi
Și noi, bade, amândoi.

²⁸⁵⁶ *Ibidem*, p. 34.

[Cugetări]²⁸⁵⁷

Știu că sunt și mulți nemulțămiiți, — că doar nu degeaba firea noastră omenească e alcătuită din pulbere și vanitate²⁸⁵⁸.

[Duiliu Zamfirescu]

*

Ne vine foarte cu durere, când vă vedem că disprețuiți tot ce aveți mare, și năzuiviți numai spre ce au alții caraghios și nemoral²⁸⁵⁹.

[Duiliu Zamfirescu]

*

Nu sunt nerozi oamenii și alcătuirea vieții lor?

[Duiliu Zamfirescu]

*

Să nu atingi pe nimeni, să fi drept și generos!

[Duiliu Zamfirescu]

*

Oricât de mizerabilă e viața, ea are totuși o licărire de ide-al, către care tind cei ce nu sunt cu desăvârșire stricați²⁸⁶⁰.

[Duiliu Zamfirescu]

²⁸⁵⁷ *Ibidem*, p. 36.

²⁸⁵⁸ *Ibidem*.

²⁸⁵⁹ *Ibidem*.

²⁸⁶⁰ *Ibidem*.

*

*Femeile iubesc pe oamenii tineri, fiindcă iubesc puterea creatoare*²⁸⁶¹.

[Duiliu Zamfirescu]

*

*Inima noastră e ca fluturele, o biată omidă cu aripi. Așa de puțină lume știe să umble cu fluturii, fără să rămână cu polenul pe degete!...*²⁸⁶²

[Duiliu Zamfirescu]

*

*Fiecare din noi are un colț al sufletului în care nu admite să pătrundă nimeni: acolo se ascunde personalitatea rănită*²⁸⁶³.

[Duiliu Zamfirescu]

²⁸⁶¹ *Ibidem.*

²⁸⁶² *Ibidem.*

²⁸⁶³ *Ibidem.*

[La moartea unui viteaz]²⁸⁶⁴

În țară nu mai contenește plânsul
E mort biruitorul în războaie,
Stejar pe care cerul îl îndoaie,
El singur mai puternic decât dânsul!

Și-n toată țara prins-au să vuiască
A jale clopotele la biserici,
Când se porniră și mireni și clerici,
Să-i dea cu toții cinstea cea obștească.

Să-și poată trage brazda-n pace plugul,
Făcut-a armă coasa și toporul!
Spre veșnica odihn-acum poporul
Cu jale mută-i însoțea cosciugul.

Pornește-ncet alaiul de-ngropare...
Și pașii grei dau vuiet surd în cale...
Răsună zureitul trist de zale,
Ca o străveche pentru morți cântare...

.....

Se pleac-acum spre culmi bătrânul soare...
Veșmânt cernit s-așterne peste țară...

²⁸⁶⁴ [„Închinare lui Avram Iancu, cu prilejul semicentenarului morții sale, septembrie 1922”], în „Transilvania”, LIII, 1922, nr. 9, septembrie, p. 2.

E mort!... Dar din mormânt va să răsară
Viteazul suflet care-n veci nu moare!

Ion Borcia!

[*Pelaghia Roșu*]²⁸⁶⁵

1848

Pe cel mai falnic munte care-și suie
Spre ceruri fruntea de furtuni brăzdată,
Când oare vom putea și noi odată,
Pelaghio, să-ți înălțăm statuie?

Dar nu; icoana-ți nu-i cuvânt s-o spuie
Cât de adânc în inimi e săpată,
Mai trainică nu-i cea din bronz turnată,
Nici cea din marmură cioplită nu e.

Noi te vedem și astăzi priveghind,
Cu tulnicul la gură, ca atunci,
Călare, — o străveche Amazoană...

Ah, cum răsună! Iată-i ropotind
Voinicii Moți prin codri și prin lunci,
Să-și ia călăii îngroziți la goană!.

Ion Borcia!

²⁸⁶⁵ Idem, LIII, 1922, nr. 9, septembrie, p. 6.

[*Armele Iancului*]²⁸⁶⁶

Je-le-i, Doamne, cui și cui,
Je-le-i, Doamne, muntelui,
De armele Iancului,
Că le plouă și le ninge
Și n-are cine le-ncinge,
Că cine mi le-a avut
Mi-a pus fața la pământ
Dar n-a pus-o să-nflorească
Ci-a pus-o să putrezească.

**Culeasă de Dl. Dr. Valeriu Braniște
din ziarului „Patria”, p. 89.**

²⁸⁶⁶ *Ibidem*, p. 9.

[*Până fu Iancu*]²⁸⁶⁷

Până fu Iancu-n domnie
Mâncam pită ca-n câmpie,
De când Iancu s-a lăsat
Iar mâncăm mălai uscat
Iancu cu fluier de vie
Ne scoase din iobăgie.
Iancu cu fluier de soc
Umplu țara de noroc.
Mulțumesc secure, coasă,
Că-mi țineți sufletu-n oase.
Mulțumesc codrii și văi
Că scăpărați frații mei!

**Din V. Sohodol, publ. în *Gazeta
Poporului*, a. IV. nr. 11, p. 3.**

²⁸⁶⁷ *Ibidem.*

[Avram Iancu în poezia populară română]²⁸⁶⁸

de Ioan Georgescu

Nimic nu dovedește mai bine popularitatea unui erou, felul cum el este privit și prețuit de poporul de rând, ca poezia populară. Ea e criteriul cel mai sigur nu numai al popularității unui erou, ci și al influenței, binefăcătoare sau stricăcioase, pe care eroul a exercitat-o asupra maselor populare. De aceea, nimic nu e mai interesant de studiat ca: felul cum se oglindește personalitatea eroilor mari în poezia populară a neamurilor din care aceștia au făcut parte și invers, felul cum se oglindește firea neamurilor și concepția lor de viață în apoteoza și aureola de mărire ce acestea o împletesc în jurul eroilor legendari²⁸⁶⁹.

Sub acest raport, puțini eroi se pot compara cu Avram Iancu, regele munților, nu numai la noi, ci și la alte popoare. El are toate calitățile ideale ale unui bun conducător. E tânăr, frumos, viteaz, iubitor de neam și de dreptate, în sfârșit, om fără seamăn²⁸⁷⁰.

Dar să vedem pe rând aceste însușiri ale marelui erou, așa cum ni se înfățișează în versurile populare:

Sus e cerul luminat,
Iancu tinerel băiat
Mândru cal a-ncălecat
Și departe mi-a plecat²⁸⁷¹.

²⁸⁶⁸ *Ibidem*, pp. 10-13.

²⁸⁶⁹ *Ibidem*, p. 10.

²⁸⁷⁰ *Ibidem*.

²⁸⁷¹ *Ibidem*.

E grăbit. Dă pinteni calului și-l îndeamnă cântând:

Calcă, murgule, lupește
Și pășește iepurește,
S-ajungem în sat cu soare,
Că ne-așteaptă cu mâncare
Și buze de sărutare²⁸⁷².

Dar nu se oprește aici. El știe că dragostea, adecă aceea ce de obicei se înțelege în viața de toate zilele prin cuvântul dragoste, este înșelătoare și nestatornică. De aceea, pus în dilema de a alege între ibovnică, de o parte, și între mamă și soră, de altă parte, Iancu nu stă un moment la îndoială spunând:

Că știu că te-i mărită
Și pe mine me-i uita;
dar:
Maica mea m-a comânda
Și sora mea m-a căta!²⁸⁷³

Merită să fie subliniată, îndeosebi, această iubire de părinți, care covârșește dragostea vulgară față de ibovnică, fiindcă este atât de rară. Numai o astfel de iubire superioară de părinți l-a putut duce la adevărata iubire de neam, îndemnându-l să fie cruțător și să strângă tot bănuțul pentru binele și fericirea neamului, ba să-l facă să renunțe chiar la dreptul

²⁸⁷² *Ibidem.*

²⁸⁷³ *Ibidem.*

de a întemeia și el o familie, pentru ca să-și poată servi neamul cu atât mai mult devotament:

— Ce-ți trebuie bogății,
Pentru că tu n-ai copii?
— Am un neam și-o țară-ntreagă
Să le scot dreptul mă roagă²⁸⁷⁴.

Mai departe el știe că:

Din robie și din somn
Scot un neam ca să-l fac domn²⁸⁷⁵.

Această superioară iubire de neam îl face pe Iancu să fie și „viteaz, stând în frunte la necaz”. Această iubire de neam îl îndeamnă să-și disciplineze ostașii și să și-i pregătească bine pentru luptele grele ce au să le poarte cu vrăjmași foarte numeroși:

— Iancule, Urbanule,
Unde mâni cătanele?
— Da, la foc, sărmanele!
— Mână-mi-le mai încet,
Că le sar bumbii din piept!²⁸⁷⁶

Iancu nu se lasă înduplecat de asemenea rugăminți băbești. El își are idealul său bine formulat, pentru care știe să-și însuflețească luptătorii, deschizându-le în câteva cuvinte perspectivele încântătoare ale gloriei:

²⁸⁷⁴ *Ibidem*, p. 11.

²⁸⁷⁵ *Ibidem*.

²⁸⁷⁶ *Ibidem*.

Că voi dacă veți lupta,
Țara dacă veți scăpa
De urgia ungurilor,
Dușmanii românilor,
Morții bine-or răsufla,
Părinții s-or bucura,
Lumea vă va lauda²⁸⁷⁷.

*Însuflețiți de asemenea idealuri de mărire, nu-i mirare că
neînfricații luptători ai lui Iancu au prăpădit cu totul pe vrăjmași:*

Din optzeci de mii și sute
Au mai rămas opt la munte
Și-acei cu brâncile rupte²⁸⁷⁸.

Și că după crâncena încăierare a războiului:

N-a fi nalbă și nici iarbă,
Numai sânge până-n barbă²⁸⁷⁹.

*Totuși, Iancu și țăranul român își dau seama că nu e bun războiul,
un rău necesar, ci bună este pacea, buna înțelegere dintre oameni și
popoare, munca singură fericitoare:*

De-ar fi ungurul cuminte,
Cu românul nu s-ar prinde,
Ci-ar băga sabia-n teacă

²⁸⁷⁷ *Ibidem.*

²⁸⁷⁸ *Ibidem*, p. 12.

²⁸⁷⁹ *Ibidem.*

Și l-ar ruga ca să tacă;
Și-ar pune sabia-n cui,
Și n-ar spune nimănui;
Ar pune-o să ruginească
Și s-ar pune să muncească²⁸⁸⁰.

Decât iubirea lui de neam, decât vitejia lui în război, decât dorul lui de muncă și înaintare pașnică în cultură și bunăstare, mai mare este iubirea lui de dreptate, fără de care nu poate ființa nimic trainic. Dreptatea e doar chemată să țină cumpăna între neamuri și indivizi. Nu e bine când se deschid prăpăstii îngrozitoare între om și om, între neam și neam; când unii huzuresc în bunătați și se răsfața în plăceri, iar alții se prăpădesc de rele și se chinuiesc de necazuri și suferințe²⁸⁸¹.

— Iancule, crai luminat,
Dacă mai crezi în păcat,
Vino-n Bihor, fă dreptate,
Dacă crezi în cele nalte!²⁸⁸²

Cu aceste mișcătoare cuvinte îl chemau frații noștri bihoreni pe marele erou, pe „craiul luminat”, pe adevăratul „împărat”, să le facă dreptate în procesul lor cu dușmanul secular. Și Iancu a venit. Dar nu numai în Bihor, ci pretutindeni, în tot cuprinsul pământului românesc²⁸⁸³.

²⁸⁸⁰ *Ibidem.*

²⁸⁸¹ *Ibidem.*

²⁸⁸² *Ibidem.*

²⁸⁸³ *Ibidem*, pp. 12-13.

Iancu cu fluier de vie
Ne scoase din iobăgie,
Iancu cu fluier de soc
Umple țara de noroc.
— Mulțumesc, secure, coasă,
Că-mi țineți sufletu-n oase;
Mulțumesc, codrii și văi,
Că scăpărați frații mei²⁸⁸⁴.

Ne pare foarte rău că s-au cules atât de puține poezii populare privitoare la Avram Iancu, craiul munților și împăratul fără seamăn al românilor. Aproape tot ce cunoaștem astăzi e din cărticica folcloristului nostru bucovinean Simion Florea Marian, „Poezii populare despre Avram Iancu”, Suceava, 1900, cărticică pe care am întrebuințat-o și noi în articolul de față²⁸⁸⁵.

Suntem convinși că în munții noștri apuseni, atât de bogați în aur și în alte metale nobile, se mai află încă multe comori de poezie populară necunoscută. Folcloriștii și etnografuli noștri, acești mineri ai sufletului popular, sunt chemați să descopere încă mult aur și argint de adevărată gândire și simțire românească, în legătură cu numele neuitatului nostru erou. Îndeosebi ne surprinde faptul că din timpul nebuniei eroului și al tristei lui peregrinări dintr-un loc într-altul n-am găsit încă nicio poezie. Și e cu neputință să nu se găsească. E cu neputință să nu fi fost mișcat și

²⁸⁸⁴ *Ibidem*, p. 13.

²⁸⁸⁵ *Ibidem*.

*zguduit, în toată ființa sa, poporul nostru de la sate, care a trebuit să-și vadă și să cânte în nenorocirea eroului său propria sa nenorocire*²⁸⁸⁶.

*De aceea zicem: Etnografia și folcloriștii au cuvântul*²⁸⁸⁷.

Ioan Georgescu!

[Testamentul lui Avram Iancu]²⁸⁸⁸

Ultima mea voință!

Unicul dor al vieții mele e să-mi văd Națiunea mea fericită, pentru care după puteri am și lucrat până acuma, durere fără mult succes, ba tocmai acuma, cu întristare, văd că speranțele mele și jertfa adusă se prefac în nimica.

Nu știu câte zile mai pot avea; un fel de presimțire pare că mi-ar spune, că viitorul este nesigur. Voiesc dară și hotărât dispun ca, după moartea mea, toată averea mea mișcătoare și nemișcătoare să treacă în folosul Națiunii, pentru ajutor la înființarea unei academii de drepturi, tare crezând că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile Națiunii mele.

Câmpeni, 20 Decembrie 1850

*Avram Iancu m. p., avocat și prefect emerit*²⁸⁸⁹

²⁸⁸⁶ *Ibidem.*

²⁸⁸⁷ *Ibidem.*

²⁸⁸⁸ *Ibidem*, p. 14.

²⁸⁸⁹ *Ibidem.*

[Cum e înregistrată moartea lui Avram Iancu?]²⁸⁹⁰

În protocolul morților parohiei gr.-ort. române din Vidra de Sus, Județul Turda-Arieș, cetim, la pagina 47, anul 1872, următoarele: „Nr. curent 42, anul morții: 1872, luna august 29, ziua îngropării: sept. 1. Numele, porecla și meseria celui mort: Avram Iancu, „Eroul Românilor”. Patria, locul nașterii, locul preturii și al prefecturii unde a locuit mortul: Transilvania, Alba Iulia, Câmpeni, Vidra de Sus. Vârsta mortului: 44 ani. Religia mortului gr.-or. Starea mortului, adecă fost-a căsătorit sau june? June. Fost-a mortul grijit sufletește sau nu, de n-au fost grijit, din ce cauză n-au fost grijit? Fost. Felul bolii de care a murit: Firească. Locul unde s-a înmormântat: Răposat, Baia de Criș, înmormântat la bis. din Țebea. Numele și porecla preotului îngropător: protopopi: M. Vălțeanu (Mihălțanu) din Zarand, Balint gr.-cat. din Roșia și 36 preoți cu mine, V. Gomboș”²⁸⁹¹.

²⁸⁹⁰ *Ibidem.*

²⁸⁹¹ *Ibidem.*

[Străbunii]²⁸⁹²

În serile de toamnă fumurie,
În clipe turburi de melancolie,
Străbunii mei din vremuri depărtate
Coboară-n muta mea singurătate,
Înveșmântați în pulbere-argintie.

Cum stau pierdut în vise-amăgitoare,
Ei vin încet, în avântări ușoare,
Și parcă vin pe razele de lună
Și vin — și vin — și tot mereu se-adună,
Ca un popor de umbre mișcătoare...

Îi văd cum se frământă prin odaie,
În ochii reci cu-o stranie văpaie,
Ca niște suflete neliniștite...
Stau gândurile mele — 'ncremenite
Și-nmărmurește-a ceasului bătaie...

Privirea lor e-așa dojenitoare,
Că mă pătrunde-n creier — și mă doare...
Pe tot ce-a fost și-au prețuit în viață,
Nepăsător, se-ntinde vâl de ceață,

²⁸⁹² *Ibidem*, p. 15.

Uitarea flutură biruitoare...

Atunci, în firea mea ce adânc tresare,
Vuiește greu târzia remușcare,
Iar buza, tremurând de sfioșie,
Scăldată-n ape de simțire vie,
Îngână umilită: Îndurare!

George Dumitrescu, XII/1920

[*Carăle Iancului*]²⁸⁹³

Pe dealul Feleacului
Merg carăle Iancului,
Nu merg cum merg carăle,
Strălucesc ca soarele.
Carul merge-mpiedecat,
Iancu merge supărat.

Boii-s cu coarne de ceară,
Om ca Iancu nu-i în țară;
Boii-s cu coarne de spume
Om ca Iancu nu-i pe lume;
Boii-s cu coarnele verzi,
Om ca Iancu nu mai vezi!

²⁸⁹³ *Ibidem*, p. 19.

[„Publicată de I. P. Florantin în „Avram Iancu, regele Carpaților”
(continuatorul operei lui Horia). Roman istoric, București, 1891, pp.
191-192 și p. 130! ”]²⁸⁹⁴

[*Pe urmele lui Avram Iancu*]²⁸⁹⁵

de I. Georgescu

Mândru de isprăvile lui Iancu, poporul îi făcuse cântece:

De când Iancu-i împărat,
Domni la masă n-au cinat,
Iancu bea între haiduci,
Domnii fug fără papuci²⁸⁹⁶.

Și:

Bea Iancu, se veselește,
Iobăgie nu mai este²⁸⁹⁷.

*În înțelesul acesta pare că-mi freamătă și stejarul deasupra
mormântului lui, trimițându-mi altă solie mângâietoare despre același
neuitat erou:*

Iar când va veni barbarul
să vă ia pământ și drept,
Români, scuturați stejarul
ca din somn să mă deștept²⁸⁹⁸.

²⁸⁹⁴ *Ibidem*.

²⁸⁹⁵ *Ibidem*, pp. 20-27.

²⁸⁹⁶ *Ibidem*, p. 24.

²⁸⁹⁷ *Ibidem*.

²⁸⁹⁸ *Ibidem*, p. 27.

[Eroii]²⁸⁹⁹

Din cele patru unghiuri s-au adunat sub steag,
Moșia le-a fost mică și-au vrut să o-ntregească;
Cu ochii țintă-n soare s-au îndreptat cu drag
Spre țara suferinței de jug s-o mântuiască.

Și iată-i prinși în flăcări arzând în zări de foc,
Ei au văzut Ardealul frumos cum îl visară,
Sfărâmând cu pieptul munții, în vremuri de noroc,
Mormântul își deschise robia milenară.

Dar înviind oțelul amestecat cu fier
Oștiri înverșunate s-au repezit din zare,
Trăsnind potop de tunuri au spart pământ și cer
Rostogolind infernul mai tare, tot mai tare.
Și unul câte unul cu arma prinsă-n mână
A apărat pământul mai strașnic ca pe-un tată;
Desculți, cu haina ruptă, flămânzi de săptămâni
Mulți au pierit pe brazdă cu inima curată.

Durerea lor în suflet adânc i-a sfâșiat;
De două ori durerea le-a fost împovărare:
Odată cu pământul de dușmani sugrumat,

²⁸⁹⁹ *Ibidem*, pp. 33-34.

Apoi cu mari înfrângeri la orice trecătoare.

Și strânși ca într-un clește ei au ajuns pe rând
La porțile Moldovei cu steagurile rupte,
S-au sprijinit cu stânga pe Dunăre, plângând,
Cu dreapta-n munții Vrancei, în aprigele lupte.

Din cât pământ cuprinde Moldova-n sânul ei
S-a înălțat viața atât cât mai rămase:
Întreaga bărbăție de feți frumoși și zmei
S-a adunat la moarte în carne și în oase.
Și-a fost orânduirea unirii pentru veci
A sângelui cu țăr[â]na de veacuri însetată;
S-a scris cu vârful spadei: „Pe-aice n-ai să treci,
În țara, cât mai este, păgâne, niciodată! ”

Din zări și până-n noapte pumnal după pumnal
Au repezit în coasta Moldovei zbuciumate,
Dar s-a aprins de-a pururi lumina în Ardeal
Împurpurând cu dânsa un steag de libertate.

Volbură Poiană

[Unirea]²⁹⁰⁰

Sus la Țebea, la umbra gorunului lui Horia, odihnește Avram Iancu, Craiul Munților și tot acolo, lângă sfântul lui mormânt, s-a așezat pentru vecie trupul, sfâșiat în bucăți de unguri, al eroului de la Tisa în 1919²⁹⁰¹.

Aci e sacra mărturie a trei epoci de frământare sângeroasă a neamului românesc pentru unitatea națională; aci e legământul pecetluit cu sânge generos, ca să punem mai presus de orice, unirea tuturor, din tot sufletul, unirea, fără nicio rezervă, unirea, cea mai puternică temelie a viitorului nostru ca stat și ca neam²⁹⁰².

Nicolae Bălănescu!

²⁹⁰⁰ *Ibidem*, p. 34.

²⁹⁰¹ *Ibidem*.

²⁹⁰² *Ibidem*.

[Iancu și Kossuth]²⁹⁰³

— Scoală, Iancule, din somn

Dacă vrei să te faci domn,

Și-ți ia sabia-ntr-o mână

Și o spală de rugină!

Iancu sabia-și lua,

Din teacă el o scotea

Prin dușmani o învârtea

De rugină o spăla.

Kossuth din gură grăia:

— Dă-te, Iancule, 'ndărăpt,

Să nu-ți trag un glonț în piept!

Dă-te, Iancule, legat,

Să nu-ți trag un glonț în cap!

Iancu din grai îi grăia

Și din gură așa zicea:

— Nu-s muiere învălită

Să-mi fie de unguri frică

Ci-s voinic și comandant

Cu ungurii să mă bat!

[„Publicată de T. Frâncu și G. Candrea în opul „Românii din Munții Apuseni” (Moșii), București, 1888 pag. 302”]²⁹⁰⁴

²⁹⁰³ *Ibidem.*

²⁹⁰⁴ *Ibidem.*

[Iancu în Abrud]²⁹⁰⁵

Iancu pleacă la Abrud
Unde-i aurul cel mult
Cu sabie de trei coți
Să taie ungurii toți.
Ungurii de frică mare,
S-aruncă pe cai călare,
Vreau să scape la loc larg
Caii stau legați de gard.
Iancu pleacă pe ogoară
Ungurii fug de s-omoară
Cu capul gol și desculți
Pare că-s ieșiți din minți.
Iancu pleacă pe cea luncă,
Ungurii, să nu-i ajungă,
Fug de el ca de-o nălucă
Care încotro-mi apucă.
Iancu stă-n loc și zâmbește
Și din gur-așa vorbește:
— Sabie! armă iubită,
La români ești prețuită
Ungurilor moarte-amară,
Când te văd se înfioară!

²⁹⁰⁵ *Ibidem*, p. 38.

Apoi mi se turbură
Trupul mi și-l scutură
Și pe cal mi se avântă
Și românilor cuvântă:
— Feciorașilor voinici!
Bateți acum mari și mici!
Tot ce-i ungur în Abrud
Să nu-l lăsați nebătut,
Nebătut și netăiat
Că-i neam tare blestemat!

**Comunicat de dl. Ioan Popovici,
docent în Opațița, comitatul Timiș!**

[*Reviste românești*]²⁹⁰⁶

Două cântece războinice de la 1848. Efectele evenimentelor de la 1848 nu s-au manifestat nicăieri, la poporul nostru, cu atâta putere ca la Blaj. Nu e mirare, căci aici eră centrul cultural al neamului nostru, aici a fost și de aici au pornit crainicii renașterii naționale. Tot numai aici s-au putut produce cele două poezii latine, pe care Aron Densușianu le-a găsit într-un vechi caiet studențesc, amestecate între cântece de vin și de iubire. El le-a publicat în „Revista critică-literară” din Iași, an III, pag. 335. Noi le

²⁹⁰⁶ *Ibidem*, pp. 55-59.

*reproducem pentru un public mai mare, că revista lui Densușianu a pătruns puțin la noi și acum abia de mai e rășfoită*²⁹⁰⁷.

I.

Sat iam bibi, sat amavi
Sat puellas decantavi
Telum, fratres, nune vibrandum
Nune Hungaros de bellandum!

Arma, arma, arma fratres!
Ex se ulcris surgunt patres
Ut viderent an vivamus,
An in vinclis putrescamus.

Pater Mars iam saevit, fremit,
Coelum tonat, terra ti emit,
Ecce irâe diem illam —
Omnem mundum in favillam!
Et disruptum coelum ruat,
Dacia tantum reviviscat!

Traducere:

Destul am beut, destul am iubit,
Destul am cântat copilele,
Acum, fraților, trebuie să învățăm spada

²⁹⁰⁷ *Ibidem*, p. 58.

²⁹⁰⁸ *Ibidem*, p. 58.

Trebuie acum să sfărâăm pe unguri.

Arme, arme, arme fraților
Din morminte se scoală părinții
Să vadă, mai trăim
Sau putrezim în lanțuri.

Tata Marte turbă și murmură deja
Cerul tună, pământul tremură,
Iaca acea zi a mâniei
Toată lumea-n flăcări
Prăbușit să cadă chiar cerul,
Numai Dacia să reînvie!²⁹⁰⁹

II.

Pater Gratie, omnia nam potes,
Viribus novis indue nepotes,
Ut tot labores seculorum graves
Penderent hostes.

Jupiter pater, dextera corusca
Disjice turres nubibus certantes
Dirue aedes madidas, tepentes,
Sanguine nostro.

Et Romuleam, omnipotens, gentem
Ad hancce diem Lerum te coleutem,

²⁹⁰⁹ *Ibidem*, pp. 58-59.

Horrido Chao Huniae barbarae

Effer in diem²⁹¹⁰.

Traducere:

Părinte Gradive (Marte), care toate le
poți, îmbracă cu nouă puteri pe nepoții
tăi, ca dușmanii să plătească cumplita
noastre suferințe de atâtea secole.

Tată Joe, cu dreapta ta fulgerătoare
risipește turnurile, care se întrec ca
norii și prăbușește palatele ude și
calde de sângele nostru.

Atotputernice, pe ginta lui Romul, care
Până-n ziua de azi te venerează sub
numele de Ler, scoate-o la lumină din
spăimântătorul haos al [*Huniei*] barbare²⁹¹¹.

Traducere de A. Densușianu!

²⁹¹⁰ *Ibidem*, p. 59.

²⁹¹¹ *Ibidem*.

[Imnul Unirii]²⁹¹²

Text de Andrei Bârseanu

Muzică de Ciprian Porumbescu

Pe-al nostru steag e scris unire,
Unire-n cuget și-n simțiri,
Și sub măreța lui umbrire
Vom înfruntă orice loviri.
Acela-n luptă grea se teme
Ce singur e rătăcitor,
Iar noi uniți în orice vreme
Vom fi, vom fi învingători.

Am înarmat a noastră mână
Ca să păzim un scump pământ,
Dreptatea e a lui stăpână
Și domn e adevărul sfânt.
Și-n cartea veșniciei scrie,
Că țări și neamuri vor pieri,
Iar mândra noastră Românie
Etern, etern va înflori.

Învingători, cu verde laur
Noi fruntea nu ne-o-mpodobim,

²⁹¹² „Andrei Bârseanu (1858-1922). În amintirea neuitatului președinte al „Asociațiunii”, cu prilejul morții sale (19 August 1922)”, în „Transilvania”, LIII, 1922, nr. 10, octombrie, pp. 1-2.

Nici scumpele grămezi de aur
Drept răsplătite nu dorim.
Știind că-n viața trecătoare
Eterne fapte-am împlinit
Și chinul morții-ngrozitoare
Bogat, bogat e răsplătit²⁹¹³.

[Imnul Astei]²⁹¹⁴

Text de Andreiu Bârseanu
Muzică de Iacob Mureșianu

Pe cerul nostru înnorat
Stea mândră s-a ivit
Și, iată, s-a înviorat
Apus și răsărit.
La a ei lucire, frați români,
Din somn vă deșteptați;
Voi inimile vă-ncălziți
Și mintea luminați!

Deschideți largi ferești și uși,
Să intre raza ei;
Primiți cu drag cerescul sol
Și-n colțuri de bordei!

²⁹¹³ *Ibidem*, p. 2.

²⁹¹⁴ *Ibidem*.

Ajungă veacuri de dureri,
De când voi suferiți
Și-n întunerec cufundați
Triști soarta v-o jeliți!

De mândra stea călăuziți
Drum nou voi apucați
Și-n gând și-n doruri strâns uniți
Ursita v-o schimbați!
Menire-naltă v-a urzit
În lume Domnul sfânt;
Datori sunteți să vă-mpliniți
Menirea pe pământ!

Iar tu, ce-n ceasul de dureri
Solie ne-ai trimis
Și-al tău izvor de mângâieri
Din non ni l-ai deschis,
Cu dreapta-ți să ne ocrotești,
Puternic Dumnezeu;
A noastră stea pe bolți cerești
Lucească-n veci mereu!

[„Vezi: „Serbările de la Blaj, 1911, o pagină din istoria noastră culturală”, publicată de Despărțământul XII - Blaj al „Asociațiunii”, Blaj, Tipografia Seminarului, pag. 304 și 305”]²⁹¹⁵.

²⁹¹⁵ *Ibidem.*

[Comorile lui Iancu]²⁹¹⁶

A lui comoară am aflat!
Strigați aprinși de bucurie
Și cu nespusă lăcomie
De răscolit v-ați apucat.

Și-ați răsturnat pământul sfânt
Pe unde pașii lui umblară
Și aur... aur, ăst cuvânt,
V-aprinde sânul cu-a sa pară.

O, epigoni!... Argint și aur
Nu sunt comoara Iancului
Ci altul e al lui tezaur,
E alta moștenirea lui

E spada lui cea vitejească
Și sfânta dragoste de frați.
Acestea să vă-nsuflească
Acestea voi le căutați.

**Andrei Bârseanu,
Brașov, decembrie 1894!**

²⁹¹⁶ *Ibidem*, p. 9.

[Popa Gheorghe]²⁹¹⁷

legendă din istoria națională,

închinată adevăraților preoți români din Ardeal

Popa Gheorghe din Grozești	Ajutați, iubiții mei
La altarul sfânt slujește	Pe tot omul de-nvoială.
Și pe oameni dăscălește	Iar cu lupi ce dau năvală
Tot cu vorbe creștinești.	Fiți în orice vreme lei!

Oameni buni, mă ascultați!...	Pânea voastră o-mpărțiți...
De acum până-n vecie	Dară limba strămoșească
Tot în pace, cu frăție	Sfânta limbă strămoșească
Pe căi drepte să umblați.	Neatinsă o păziți.

Pe lipsit îl miluiți	Și de cumva vreun dușman
Și la vetrele străbune.	Ar da semn de lăcomie,
Orice om cu gânduri bune	Învățați-l omenie
Bucuros îl găzduiți!	Voi, odrasla lui Traian!

Cam așa grăiește el	Aste vorbe bărbătești
Către obștea ce-l ascultă	Tot creștinul le învață
Și-apoi fără vorbă multă	Și un neam plin de viață
O mai schimbă în ăst fel:	Crește falnic în Grozești.

Andrieu Bârseanu!

²⁹¹⁷ *Ibidem*, p. 14.

[*Un falnic glas...*]²⁹¹⁸

(Cântec nou)

Un falnic glas răsună
Din vârfuri de Carpați;
E glasul țării voastre,
Români, îl ascultați:
De veacuri fără număr
La sânu-mi vă hrănesc;
N nicicând nu dați uitării
Pământul strămoșesc.

Un glas din depărtare
Străbate-acuma lin;
E-al Romei glas de mamă
Din zări cu cer senin:
Un grai vorbit de îngeri
Ca zestre eu v-am dat;
Vorbiți-l deci cu fală,
Păstrați-l neschimbat!

Ca tunetul de vară
Un tulnic din păduri
Trezește văi și dealuri,

²⁹¹⁸ *Ibidem*, p. 15.

Străbate munții suri:
De câte ori sunat-am
În vreme de nevoi
Venit-au moșii voștri
Tot cete de eroi!

Și noaptea din morminte
S-aude adeseori
O tainică șoptire
Ce-n suflet dă fiori:
Prin mii de suferințe
Un nume v-am lăsat;
Blestem, blestem pe-acela
Ce neamul și-a uitat!

Răsune acest cântec
Prin munți și prin câmpii;
Trezească inimi moarte,
Aprindă inimi vii.
Iar cine neam și țară
Nemernic va trăda,
Disprețul și blestemul
Să fie plata sa!

Andrei Bârseanu!

[3/15 Mai 1848]²⁹¹⁹

...Și lanțurile grele pe brațu-i ruginise...
Spre groapa ce dușmanul, râzând, îi pregătea,
El ochiul stins aproape cu jale-și ațintise
Și-n cel din urmă gemăt vai! glasu-i se topea.

Când un fior năprasnic cuprinse-ntreaga fire,
O rază-nvietoare văzduhul fulgera
Și vocea Libertății prin lumea în uimire:
„Deșteaptă-te, Române”! răsunător tuna.

Mai crede-va-n viață cel gata de-ngropare?
...Cercarea de pe urmă!... privirea-i a-nviat
Și pieptul lui se umflă... departe lanțul sare...
Cu spaimă-n suflet fuge dușmanul rușinat.
Voind a ta scăpare minuni făcut-a cerul,
Române, ia aminte: nu cumva brațul tău
Din nou să se înmoaie și să primească fierul,
Urăște pe nemernici chiar bunul Dumnezeu!

Andrei Bârseanu

²⁹¹⁹ *Ibidem*, p. 18.

[Cugetări din discursurile lui Andrei Bârseanu]²⁹²⁰

Deși conceptele literatură și cultură sunt deosebite unul de altul, ele totuși sunt de aproape înrudite. Cultura este un concept mai general și cuprinde tot ce-a produs omul prin silințele sale, fie pe terenul intelectual sau moral, fie pe cel material, pe când sub literatură înțelegem numai produsele minții omenești exprimate în grai viu sau în scris și cu deosebire pe acelea care au și o formă frumoasă²⁹²¹.

Andrei Bârseanu!

[Ardealul]²⁹²²

Frumos te-a mai împodobit

Părintele ceresc

Ardealul nostru mult iubit

Scump leagăn părintesc!

Mănoase câmpuri, mândre văi

În sânu-ți a întins,

C-un falnic brâu de munți stâncoși

Măreț mi te-a încins.

²⁹²⁰ *Ibidem*, p. 20.

²⁹²¹ *Ibidem*.

²⁹²² *Ibidem*, p. 21.

În miezul tău de preț nespus
Ascuns-a mii comori,
Cu codri munții ți-a-mbrăcat
Ș-a tale văi cu flori.
Și râuri limpezi, viu cristal,
Din sânu-ți a pornit
Și-ntr-ale lumii patru părți
Ca dar le-a împărțit.

Și către ceruri te-a-nălțat,
Stăpân pe depărtări,
Cu fală-n juru-ți să privești
Tu țară între țări!

Și-ncăpător mi te-a croit,
De neamuri primitor,
Să dai sălaș și adăpost
Și hrană tuturor.

Să fii în lume a voit
Un cuib de fericiri,
Dovadă vie pe pământ
De-a lui cerești iubiri.

Dar ah, prea sfântă vrerea lui
Cum soarta o-a schimbat
Și cât amar și cât necaz

Mereu te-a cercetat!

Ah, câte veacuri pe-al tău plai»

Mereu am suferit,
Și cât ai noștri bieți strămoși
La sânu-ți au jelit!

De câte ori al tău pământ
Cu sânge au udat,
Seninu-ți cer de câte ori
De lacrimi s-a înnorat!

De grea robie veacuri lungi
Să-ndure le-a fost scris,
Și rareori un cer mai blând
O clipă le-a surâs.

Dar orișicât au suferit,
Ei nu te-au blestemat,
Ci zi de zi și an de an
Mai cald te-a-mbrățișat.

Și dacă soarta-n viitor
Tot chin ne-o rânduie,
O clipă nu vom încetă
Ca ei a te iubi.

Răducu Rușeț

Și-ntemnițări și schingiuiuri
Și noi vom îndură,
Dar nicicând nu ne-om dezlipi
De sfântă glia ta.

Și cel din urmă-al nostru gând
Spre tine-o fi țintit,
Ardealul nostru, leagăn scump,
Dar mult nenorocit!

**Andrei Bârseanu,
Brașov, mai 1898!**

[La Crăciun]²⁹²³

1. *Copilul*²⁹²⁴

Bucurie, bucurie
La apus și răsărit,
Căci a lumii mântuire
Iată, iată a sosit!

Din părinți fără avere
Într-un sat necunoscut
Un copil sărman și gingaș
Azi în iesle s-a născut.

Dar acest copil odată
Lumea-ntreagă va uimi,
Căci minciuna și păcatul
Fără milă va zdrobi.
Omenimea prăznuiește,
Cântă îngerii în cor,
Iar măicuța tinerică
Blând admiră-al ei odor.

Andrei Bârseanu!

²⁹²³ *Ibidem*, p. 23.

²⁹²⁴ *Ibidem*.

2. Colindătorii²⁹²⁵

Ce mișcare, ce cântare
Se aude pe-nsărat?...
Sunt colindătorii harnici,
Ce pe uliți au plecat.

Băiețași la față rumeni
Cu căciula pe urechi,
Ce nu vor ca să se piardă
Datinile sfinte, vechi.
Ei pășesc cu străduință
Prin omătul sclipicios
Și sub streșini primitoare
Cântă-și cântecul voios.

De-un copil trimis din ceruri
Peste tot ei povestesc,
Si de-a spune-a lui ivire
Nicidecum nu obosesc.

Frigul tot mai tare crește
Neaua scârțâie sub pași.
Ce le pasă?... E Crăciunul;
Ei colindă drăgălași.

Andrei Bârseanu!

²⁹²⁵ *Ibidem.*

3. Steaua²⁹²⁶

Din hârtie e făcută
Și de-un băț e aninată
Dar întreabă-l... El n-ar da-o
Nici pe lumea asta toată.

Cântând versuri mult voioase
El mereu o învârtește,
Ș-a lui față rotunjoară
Tot mai falnic strălucește.

Stelelor din înălțime,
Ce clipiți cu-așa mânie?...
Înțeleg... Necaz vă face
Steaua mândră de hârtie.

Andrei Bârseanu!

²⁹²⁶ *Ibidem.*

[Poezia lui Andreiu Bârseanu]²⁹²⁷

de Ioan Georgescu

E adevărat că patriotismul este sentimentul său cel mai puternic. El i-a inspirat cele mai frumoase și mai fericite creațiuni, fiindcă el este sincer și pornește chiar de la glorioasa noastră origine latină. Nu numai în proză, cu prilejul cuvântării de deschidere a adunării generale a „Asociațiunii” în Șimleul Silvaniei, la 1908, și nu numai în cântecul nou „Un falnic glas”, tipărit în Almanahul scriitorilor de la noi, îngrijit de dl. Dr. Seb. Bornemisa, avea să ne vorbească el despre „al Romei falnic glas”, ci și într-o inspirațiune mai lungă, durere, nu chiar terminată încercă el să ne transmită „Salutul Romei”, din care reținem aceste două strofe pentru frumusețea formei și adâncimea înțelesului lor. „Salutul” însuși sună astfel:

Să nu vă temeți, dragii mei!
Curaj, curaj, tot înainte,
Păzind a voastre drepturi sfinte,
Nu uită Roma fiii săi!²⁹²⁸

Efectul binefăcător al cuvântului ei dătător de viață îl tâlcuiește astfel:

Ah, dulce fu acest cuvânt
Și-aducător de mare bine.

²⁹²⁷ *Ibidem*, pp. 24-32.

²⁹²⁸ *Ibidem*, p. 25.

În pieptul său, zău, oarecine
Nu simte azi un nou avânt?²⁹²⁹

Afară de patriotism, pe poetul Andrei Bârseanu l-a mișcat: amorul, prietenia, respectul față de bătrâni, pietatea față de morți, iubirea pentru copii, pentru natură, credința, zbuciumul religios, dragostea de știință și de adevăr, idealul transcendental. Pe lângă toate acestea mai era și de spirit și de inimă. Să analizăm pe rând aceste sentimente și să ne convingem despre calitățile lui poetice²⁹³⁰.

1. Amorul l-a cântat într-un poem mai lung, „Ochii negri”, de-un profund sens moral, tâlcuit așa de nemerit în versurile finale:

Vă feriți de ochiul negru
Și de focu-i voluptos,
Decât norii plini de trăsnet
Și decât turbata mare
El e mai primejdios!²⁹³¹

La cununia domnișoarei E. B. el trimite un duios „Glas din depărtare” într-o zi de sărbătoare care:

...două inimi a răpit
Unite prin iubire
Într-un vis dulce-mpletit
Din aurite fire²⁹³².

²⁹²⁹ *Ibidem.*

²⁹³⁰ *Ibidem*, p. 26.

²⁹³¹ *Ibidem.*

²⁹³² *Ibidem.*

Și făcea această urare de bine pentru fericirea tinerei părechi:

O, fie veșnic acest vis
Și veșnic dulce fie,
În el pierdutul paradis
Din nou pe lume vie!²⁹³³

Sorei d-șoarei E. B., care l-a rugat să-i scrie ceva de amintire pe o elegantă foaie de album, după mai multă vreme îi face următoarea dedicație la 3. IV. 1889:

Sunt ani de-atunci...
Zâmbind mi-ai dat astă hârtie
Și mi-ai zis: Scrie!
Azi împlinesc...
Și ce-ar putea să-ți spună aste șire,
Decât ce-n suflet îți doresc:
Trăiește-n fericire!²⁹³⁴

Precum am văzut și din poezia „Ochii negri”, pe A. B., ca și pe atâția alți poeți, îl frământă taina negrăită a ochilor omenești — mai cu seamă ai femeii — aceste minunate ferestre ale sufletului, prin care se revarsă atât lumina bunătații, păcii și iubirii, cât și fulgerele mâniei, urii și turbării. Gândindu-se la acest mare mister concentrat în ochii persoanei iubite, el constată că:

Glas în lume nu e
Ce zăresc eu ca să spuie;

²⁹³³ *Ibidem.*

²⁹³⁴ *Ibidem.*

Dar în blânda lor clipire
E întreaga-mi fericire²⁹³⁵.

Mai jos nu s-a coborât. S-a mulțumit cu „clipirea ochilor” și a sprâncenelor și n-a căutat viul cald al formelor rotunde, ca alți poeți. Mai spiritual, mai cast, mai candid nu se poate. Sărutarea, chiar dacă o dă un sănătos fiu al naturii, Florea vânătorul, fetei rătăcite în [muriș], înaintea lui e un „lucru-așa pocit”, de care râde și izvorul din pădure cu brusturii și fagii lui. El știe bine ce primejdie este amorul neînfrânat și beția. De aceea arată efectul lor dezastruos în „Crâșmărița din Izvor”, zicând:

Ăsta caii și căruța
În zăpadă și-a lăsat,
Cela dracului nevasta
Și copii și tot și-a dat.

Și cu toții se cufundă
Într-un lung și dulce vis
Și-nainte-le cu toții

Mândrul rai îl văd deschis²⁹³⁶.

2. Prietenia ce l-a legat de dl. N. Petra Petrescu l-a făcut să simtă puternic durerea acestuia, când moartea nemiloasă i-a răpit, înainte de vreme, pe unica sa copilă. Amiciția rareori este motiv de inspirație în literatură și mai rareori prilej de sinceră compătimire. În literatura noastră nu cunosc alt prilej de felul acesta decât al lui A. Vlahuță pentru „Iulia Hașdeu”, unde se constată, fatalist și într-o resemnare tristă,

²⁹³⁵ *Ibidem*, p. 27.

²⁹³⁶ *Ibidem*.

aproape pesimistă: „Să poarte-atâta minte, un cap atât de tânăr a fost de neiertat”. A. B. însă, ca un creștin credincios ce era, încearcă să mângâie pe părinți cu credința în fericirea din lumea cealaltă, cu idealul transcendental:

Ah, ștergeți lacrimile voastre,
Părinți, cu suflet întristat!
Pământul a pierdut o floare,
C-un înger ceru-i mai bogat²⁹³⁷.

3. Respectul față de bătrâni i-a dictat, cu prilejul sărbătoririi septuagenarului publicist Iacob Mureșianu, tatăl fericit al unei numeroase și valoroase familii, următoarea dedicație însemnată „IX Dlui I. M.” în carnetul III amintit mai înainte:

Deasupra creștetului tău
Trecut-au vremuri crunte,
Tu însă verde ai rămas
Ca bradul cel din munte.

Și-acum, în juru-ți când privești
De sub albita frunte,
Mlădițe mândre îți surâd
Ca bradului din munte.

²⁹³⁷ *Ibidem*, pp. 27-28.

Străinul caută fermecat
La pletele cărunte,
Șoptind: de n-ar avea sfârșit
Idila cea din munte!²⁹³⁸

4. Pietatea față de morți i-a inspirat marea „Cantata”, scrisă cu prilejul jubileului școalelor române din Brașov, cu muzică de George Dima. Fiind destul de bine cunoscută, atât una, cât și cealaltă, nu mai stăruim de astă dată asupra lor. Amintim mai bine un modest epitaf, scris la 18 noiembrie 1894, cu prilejul morții d-soarei Augusta Glodariu, conducătoarea unei grădini Froebeliene de copii. Epitaful e acesta:

Grabnic din lume-ai zburat, lăsând copilașii în plângeri,
Trebuie că-n cer s-a deschis o mândră grădină de îngeri²⁹³⁹.

5. Dar decât morții, mai mult l-au preocupat, cum era și firesc, cei vii. Mai ales copiii. Lor le-a rezervat unele din cele mai izbutite creațiuni ale sale. Bag seama, unde el n-a fost învrednicit să aibă fii trupești, a încercat să-și câștige cât mai mulți fii sufletești. Cu câtă dragoste și bucurie nu vorbește „La Crăciun”, nu numai de copilul „sărman și gingaș”, născut într-o iesle, dar menit să aibă cel mai însemnat rol în viața omenirii (micul Iisus), ci și despre alți copii și copile drăgălașe. El a cântat doar „Copila și fluturelul” în versuri de o mișcătoare naivitate. Sub influența poeziei mistice „Erlkönig” (Craiul codrului), de Goethe, s-a înduioșat și el de o

²⁹³⁸ *Ibidem*, p. 28.

²⁹³⁹ *Ibidem*, pp. 28-29.

„copilă bolnavă”. A simțit apoi bucuriile nevinovate ale celor mici, când a scris în „Colindătorii”:

Frigul tot mai tare crește,
Neaua scârțâie sub pași.
Ce le pasă?... E Crăciunul.
Ei colindă drăgălași²⁹⁴⁰.

Asemenea când arată strălucirea stelei de hârtie a copiilor de pe pământ, în fața căreia pălesc de mânie și invidie și stelele de pe cer:

Stelelor din înălțime,
Ce clipiți cu-așa mânie?...
Înțeleg... Necaz vă face
Steaua mândră de hârtie²⁹⁴¹.

6. Avea și sentimentul naturii. A cântat primăvara, vara, toamna și iarna. Îndeosebi primăvara îl însuflețea mult, îl umplea de speranțe și îl făcea să exclame:

Bine-ai venit, bine-ai venit,
Frumoasă primăvară,
Cu raze vii, cu dulci cântări
Cu-a florilor comoară²⁹⁴².

²⁹⁴⁰ *Ibidem*, p. 29.

²⁹⁴¹ *Ibidem*.

²⁹⁴² *Ibidem*, p. 30.

O părticică din această comoară ne dezvăluie el într-o altă poezie, spunând ce ființe drăgălașe se ivesc „de sub zăpada albă”:

Ghiocei cu trupul sprinten,
Brebenei și toporași
Și voioase viorele"
Deschid ochii drăgălași²⁹⁴³.

Și apoi ne dă această superbă imagine despre lunca înflorită:

Ca o mamă tinerică
Lunca veselă zâmbește
Ș-un covor de iarbă verde
Copilașilor gătește²⁹⁴⁴.

Cele mai multe fenomene ale naturii el le simbolizează. Astfel, privind oșilirea înainte de vreme a ghiocelului, el constată cu tristețe:

Așa-i și pieptul omenesc!
Când visu-i mai frumos,
S-aruncă crivățul turbat
Și-l sfarmă nemilos²⁹⁴⁵.

7. Sufletul acesta bogat și bine înzestrat n-ar fi deplin dacă i-ar lipsi sentimentul cel mai adânc care ne leagă nu numai de lumea

²⁹⁴³ *Ibidem.*

²⁹⁴⁴ *Ibidem.*

²⁹⁴⁵ *Ibidem.*

*înconjurătoare, ci ne face atârănători de marele Ziditor al universului:
sentimentul religios*²⁹⁴⁶.

Reproducem pentru adâncul ei înțeles următoarea poezie:

Ascuns e adevăru-n noi
Întocmai ca izvoru-n stâncă;
Îl caută mulți, dar câți ajung
S-aline setea lor adâncă?...
Cu pieptul ars zadarnic mii
Muncesc viața lor întreagă;
L-aud șoptind, dară la el
Prielnice drum nu știu s-aleagă.

Dar într-un ceas menit de veci
Un Moise, iată, se ivește.
Lovește stânca... stropi luceșc.
Poporu-ntreg întinerește²⁹⁴⁷.

*Voind să caracterizăm poezia lui Andrei Bârseanu, trebuie să
împrumu-tăm o imagine de la el însuși. Autorul e nu numai cel mai bun
tâlmaci al cuvintelor proprii, ci în cazul de față, atribuindu-i cuvinte ce el
le-a spus în alt înțeles, chiar cel mai bun judecător și apreciator al său.
Poezia sa e ca și copila buciumană, pe care o cântă în „Păstorul
Detunatei”:*

²⁹⁴⁶ *Ibidem*, p. 31.

²⁹⁴⁷ *Ibidem*.

Și la grai e drăgăstoasă

Și la inimă voioasă²⁹⁴⁸.

Mare pagubă că nu e cunoscută în întregime, precum se cuvine. Și mai mare, că multe bucăți sunt începute, dar neisprăvite. Cine știe, poate chiar dacă și-ar fi publicat volumul, câte dintre strălucitele lui versuri n-ar fi avut soarta pe care ne-o descriu versurile lui din „Pribeagul”?:

Iar numele de toți mărit

Nu-l are cel mai harnic,

Ci-acel ce este-n lingușiri

Și în minciună darnic²⁹⁴⁹.

Ioan Georgescu!

²⁹⁴⁸ *Ibidem*, p. 32.

²⁹⁴⁹ *Ibidem*.

[Cugetări din discursurile lui A. Bârseanu]²⁹⁵⁰

Dar literatura este totodată un eflux al culturii; fără un grad oarecare de cultură ea nici nu se poate închipui. De altă parte însă ea este și un propagator însemnat al culturii; popoarele cu o literatură bogată națională, de obicei au și o cultură însemnată. Cu un cuvânt: ele se influențează una pe alta și de regulă merg mână în mână, afară de cazul când la un popor sunt deosebiri prea mari sociale²⁹⁵¹.

[Cugetări]²⁹⁵²

Oricât ți s-ar părea de indispensabil un viciu, te poți dezbăra de el; de virtute însă, odată ce i-ai recunoscut bunătățile, nu te mai desparți. Aceasta din urmă, din chiar voința naturii, își are sediul în om, pe cât timp viciul este un mosafir nepoftit²⁹⁵³.

Andrei Bârseanu!

²⁹⁵⁰ *Ibidem.*

²⁹⁵¹ *Ibidem.*

²⁹⁵² *Ibidem*, p. 41.

²⁹⁵³ *Ibidem.*

*

*Nici la mare, nici la munte, omul nu poate găsi o liniște mai desăvârșită, moi blândă și mai consolatoare, ca în sânul sufletului său, când are o conștiință curată și o rațiune luminată*²⁹⁵⁴.

Andrei Bârseanu!

*

*Câtă lipsă de bun simț moral și de respect divin e în faptul de a te rugă lui Dumnezeu, pentru realizarea capriciilor și vanității tale*²⁹⁵⁵.

Andrei Bârseanu!

*

*Temperanța este barometrul sănătății*²⁹⁵⁶.

Andrei Bârseanu!

²⁹⁵⁴ *Ibidem.*

²⁹⁵⁵ *Ibidem.*

²⁹⁵⁶ *Ibidem.*

[Populare]²⁹⁵⁷

Eu cu dor, mândra cu jele,
Amândoi cu inimi rele;
Eu cu dor, badea cu dor:
Două doruri la un loc
Nu mai trebuie alt foc.

Pe sub lună, pe sub stele,
Merge-un cârd de rândunele,
D-acelea nu-s rândunele,
Ci-s gânduri de-a puicii mele.

Suflă vântul, nu înceată,
Dorul mândrei nu se gată:
Și din lună și din nor
Eu cetesc numai de dor.
De-ai ști, bade, cum nu știi
Cât e de rău a dori,
Ți-ai face din noapte zi
Ș-ai veni de unde-ai fi.

Du-te dor,
Până e nor,

²⁹⁵⁷ *Ibidem*, p. 48.

Că dacă s-o-nsemina
Mai departe te-oi mână;
Du-te dor, până te mâi
Și te-așază unde-ți spui:
La mândra la căpătâi.

Când îmi vine mândra-n gând
Mă leagăn ca frunza-n vânt;
Când îmi vine mândra-n dor
Mă legăn ca frunza-n pom;
Când îmi vine mândra-n minte
Mă legăn ca frunza-n munte.

Prin cărarea mândrei mele
Semănat-am viorele:
Răsărit-a dor și jele;
Semănat-am busuioc;
Răsărit-a dor și foc²⁹⁵⁸.

²⁹⁵⁸ *Ibidem.*

**[„Cuvântările rostite la înmormântarea regretatului
președinte al „Asociațiunii”, Andreiu Bârseanu, în
Sibiu”]²⁹⁵⁹**

Discursul dlui. I. Lupaș²⁹⁶⁰

Ca un propovăduitor neobosit al idealului național a luptat Bârseanu și la cârma „Asociațiunii” și între membri celuilalt areopag cultural al neamului nostru, în sânul „Academiei Române”, care la 1907 i-a oferit locul rămas vacant prin moartea lui Iosif Vulcan de la Oradea-Mare, iar în sesiunea generală din anul acesta l-a distins, după cuviință, alegându-l vice-președinte al ei. Aci a rostit, în mai 1919, cuvântul de înfrățire al Ardealului dezrobii și a cetii poemul istoric intitulat „Grăiește marea” pe care îl încheie cu următoarele versuri:

Falnic se înalță-a Daciei cetate;
Pe dragostea de neam ea e clădită:
Și-n veci de veci va fi nebiruită
Cât caldă fi-va inima de frate!²⁹⁶¹

Atât în numele „Asociațiunii”, cât și în al „Academiei Române” din București și în al Universității din Cluj, — profesorii căreia vor ști să înfățișeze studenților, cu dreaptă recunoștință, strecurată prin lumina

²⁹⁵⁹ *Ibidem*, pp. 49-64.

²⁹⁶⁰ *Ibidem*, p. 52.

²⁹⁶¹ *Ibidem*.

adevărului, armonioasa personalitate culturală reprezentativă a profesorului, a scriitorului și academicianului Andrei Bârseanu — am însărcinarea de a exprima, cu acest trist prilej, adâncă durere că l-am pierdut, dar și înalta mângâiere și mulțumita cea mai cucernică atotputernicului Dumnezeu, care ni l-a hărăzit atât de bun, drept, cinstit și puritan, încât acum, în clipa despărțirii putem cuprinde aprecierile tuturor despre valoarea lui morală și culturală în cuvintele Psalmistului:

Fericit bărbatul
Ce nu i-a fost sfatul
Cu necredincioșii
Și cu păcătoșii
N-a stătut la cale
În trebile sale²⁹⁶².

²⁹⁶² *Ibidem*, p. 53.

[Cărți românești]²⁹⁶³

[Ada Umbră, *Sub plopî, poezii*, „Ramuri”, Craiova. Format 8, pagini 112, prețul 10 lei].

Un aer de tristețe neobișnuită se desprinde din acest volum de poezii, de-o fractură aproape ireproșabilă. De la început până la sfârșit tonul dominant e melancolia, pe care o îngână plopî și sălciile, vânturile și izvoarele, soarele, luna și stelele, — întreg universul poetei. Povestea de jale se desprinde ușor din aceste versuri. El, idealul pierdut în noaptea unei lumi care nu există, e departe de inima poetei și va rămânea totdeauna străin și neînduplecat²⁹⁶⁴.

Cum steaua ce plutește în sferele senine

Nu știe niciodată ce lumi a luminat²⁹⁶⁵.

Urmarea: zbucium, clocot, pustiu, nenoroc²⁹⁶⁶.

Tremură și mi-i

Greu s-o mai ascult:

Focul inimii

Stinsu-s-a de mult

Iar pe vechiul loc,

Ars și pustiit

Floare cu noroc

²⁹⁶³ *Ibidem*, pp. 69-70.

²⁹⁶⁴ *Ibidem*, p. 70.

²⁹⁶⁵ *Ibidem*.

²⁹⁶⁶ *Ibidem*.

N-a mai răsărit²⁹⁶⁷.

De aici jalea ce-o „șuieră mereu” vântul, valea, plopii, grădina, zilele, nopțile. De aici înduioșătoarea chemare la mormânt „Să vii”! De aici tristețea scrisorilor și melancolia serilor de iarnă. De aici dese amurguri și risipa trandafirilor bătuți de brumă. O singură dată se ridică din aceste mizerii personale, când se avântă în versuri scurte să cânte epopeea întregirii neamului: „Strofe mici din vremuri mari”. Dacă n-ar fi decât acest mare noroc al întregirii noastre naționale, pe care poeta îl numește:

Vast poem al vieții
Într-un singur gând
Scriș de-analfabeții
Care mor luptând²⁹⁶⁸.

Verax!

²⁹⁶⁷ *Ibidem.*

²⁹⁶⁸ *Ibidem.*

[Sărmană zburătoare]²⁹⁶⁹

Sărmană zburătoare plângi,
De jale inima îți frângi
Pe ramură de liliac.
Îți tângui cel din urmă ceas,
De stolul dus tu ai rămas,
Cum să te-alint ca să te-mpac?

Furtuni de nori din zare vin
Întunecă tot ce-i senin,
Rămân pădurile pustii.
Aștepți cu ochii duși în gol
Doar va mai trece un alt stol
Pe urma lui ca să te ții.

Vai, stolul care te-a lăsat
Fu cel din urmă stol plecat
De-aici, din țară de la noi.
Cu tine ramurile plâng,
Se tot frământă și se frâng
De vânturi aspre și de ploi.

²⁹⁶⁹ Idem, LIII, 1922, nr. 11-12, noiembrie-decembrie, p. 12.

Așa cum plângi pe ram stingher
Cu ochii țină către cer
Nimic de n-ai în lume drag,
Te-aseamăn pasăre țipând
Cu inima de om plângând
Rămas pe drumul lui pribeag.

Volbură Poiană

[Cugetări fără autor]²⁹⁷⁰

Cu cât munca ce exercită un om în folosul societății pare mai înjositoare, cu atât mai mult se cuvine să-l respectăm, fiindcă felul muncii lui ne dă siguranța și igiena vieții²⁹⁷¹.

[...]

*

Neîncetat comitem greșeala de a crede că numai ceea ce ne procurăm cu bani ne costă, și că ceea ce plătim cu liniștea, demnitatea sau independența persoanei noastre, nu costă nimic²⁹⁷².

[...]

²⁹⁷⁰ *Ibidem.*

²⁹⁷¹ *Ibidem.*

²⁹⁷² *Ibidem.*

[*Glas din Ardeal*]²⁹⁷³

la 2/15 octombrie 1922

Veniți acum în sunet de fanfară
Să prăznuim triumful unui vis
Și să mărim virtutea legendară
A regelui dezrobitor de țară
Ce porțile-nvierii ne-a deschis

Azi România-i templu de-nălțare
Și Alba Iulia măreț altar,
La care cântece de sărbătoare
Și imnuri de slăvire — sus spre zare
În tunete de salve — s-aduc dar.

Azi umbrele strămoșilor coboară
Și duhuri de martiri și de eroi
Ce și-au jertfit viața pentru țară
Cu dragostea lor sfântă ne-mpresoară
Și fericiți — se bucură cu noi.

Azi neamul românesc — urmând o lege —
Când soarele străluce mândru-n zări
Se-nchină cu credință unui rege

²⁹⁷³ *Ibidem*, pp. 17-18.

Ce-a suferit cu el pe căi pربةge
În grele vremi de grele încercări...

Încununat cu lauri de izbândă
El urcă gloriosul tron cu drept.
Ardealul dezrobit în laude-l cântă
Că a-mplinit chemare grea și sfântă
De rege iubitor și înțelept.

Ostașii săi duc steag de biruință
Pe-acest pământ cu sânge scump sfințit,
Eliberat din jug de suferință
Cu dragoste de frate și credință
Și cu nespuse jertfe răsplătit...

Veniți să-i împletim ghirlande-n cale
S-așternem flori în drumu-i strălucit
Altar să ridicăm iubirii sale
Și să-l întâmpinăm cu osanale,
Că noi luptând — prin el am biruit!

Pe fruntea sa întâi se strălucească
Coroana întregitei României!
Sus deci Coroana Românească!
Onoare ei și salve! — Să trăiască
Viteazul Rege Ferdinand întâi!

Aurelia Pop!

[Populare]²⁹⁷⁴

Frunză verde, măr uscat,
Astă noapte m-am visat
Că mândrul m-a sărutat.
M-am trezit ș-am pipăit
Și nimica n-am găsit:
Numai dorul inimii
Scriș pe fața perinei
Cu mătasea genelor
Și cu roua ochilor.

Duce-m-aș în lume, duce,
Dragostea iară m-aduce;
Duce-m-aș departe-n țară,
Dragostea mă-ntoarnă iară.
Dragoste bănuitoare,
Rea copilă ești sub soare,
Că oriunde-a merge voi
Tu mă-ntorci iar înapoi

De când badea mi s-a dus
Negură-n poartă s-a pus,
Și pe pari și pe nuia

²⁹⁷⁴ *Ibidem*, p. 33.

Și pe inimioara mea.

Ca și luna printre nor
Duce-m-aș de-al badei dor;
Ca și luna printre stele
Duce-m-aș de-a badei jele.

[Populare]²⁹⁷⁵

Frunză verde de trifoi,
Când treci, bade, pe la noi,
Nu te uita oblu în curte,
Că eu am dușmane multe,
Ci te uită peste sat,
C-or gândi că ne-am lăsat,
Și te uită la pământ,
C-or gândi că ne-am urât.

Foaie verde din costiță,
Ridică-te neguriță,
De pe pari, de pe nuiete,
De pe ochii mândrei mele.
Nu știu soarele răsare.
Ori mi-i bădița călare;
Și se suie tot mai sus:

²⁹⁷⁵ *Ibidem*, p. 45.

Bădița pe deal s-a dus;
Sfântul soare stă-n răscruce
Și bădița tot se duce;
Sfântul soare că-mi sfințește:
Bădița nu se zărește.

— Măi Gheorghiță păcurare,
Unde grăbești așa tare?
Oile ți-s răsfirate,
Turma-i dusă jumătate?
De ce lași fagul stufos,
Și nu-mi fluieri dureros?

Că pădurea-i înverzită
Și poiana-i înflorită.
— N-am eu grijă, măi fârtate,
Nici de turmă, nici de alte,
Și mă duc la nuntă-n sat:
Mândra mi s-a măritat.

— Dacă la nunt-ai plecat,
Ce ești așa supărat?
Ce ți-i fața-ntunecată
Ca și noaptea înnorată?
— Cum să nu fiu supărat,
Că mândra-mi s-a măritat?
Cum să nu fiu întunecat,
Când grăbesc să mor in sat?

Cine-și uită cuvântul
Înghiți-l-ar pământul;
Cine-o uita dragostea
Aibă parte partea mea!

Du-te, bade, duce-te-ai,
Unde-o sta apa să stai,
Drăguță să nu mai ai,
Că drăguță ți-am fost eu,
Dată de la Dumnezeu,
Drăguță ți-am fost odată,
De la Dumnezeu lăsată.

Cine strică dragostele,
Mânce-i grâul păsările,
Să n-aibă pâne pe masă
Și nici sănătate-n oase
Eu mă duc, urâtul vine
Tot alătura de mine;
Eu gândesc că-s singurea,
Urātu-i alătura;
Eu mă duc să nu m-ajungă,
Urâtul îmi ține umbră.

Urâtul unde cosește
Tot plouă și viscolește
Și de vreme nu-i nădejde;

Răducu Rușeț

Dragostea unde adună
Tot soare-i și vreme bună,
Poți strânge fânul pe lună²⁹⁷⁶.

²⁹⁷⁶ *Ibidem.*

1923

[*Martirului Dr. Vasile Lucaciu*]²⁹⁷⁷

Cântă-o mierlă prin păduri.
Robu-i Lucaciu, la unguri
Pentru sfânta dreptate
De care noi n-avem parte.

Nu fii mierlă supărată,
Nu-i robia ne-ncetată.
Vine-o dalbă primăvară
Fi-va Lucaciu liber iară.
Nu suspina în zadar
Du-mi-te pân' la Sătmar,
Unde-i Lucaciu la-nchisoare
Nu vede nici cer, nici soare.

Du-te și te pune-ndată
La fereastra-i încuiată,
Și-i spune închinăciune
De la-ntreaga națiune.

²⁹⁷⁷ Idem, LIV, 1923, nr. 1-2, ianuarie-februarie, p. 4.

Spune-i multă voie bună
Și că-i împletim cunună,
O cunună-n trei colori
Din mai multe dalbe flori!
Că el bine s-a luptat
Ca român înflăcărat
Pentru țară și națiune
A pretins el multe bune.

Spune-i, mierla dragă, spune
De la-ntreaga sa națiune,
Că noi cu toții îl iubim,
Pentru el în foc sărim.

Fi-va Lucaciu liber iară
Pentru noi în astă țară,
Până-i viu nu-l părăsim
Mai bine toți ne jertfim!

**George Bocu, învățător,
Șiștarovăț , 15/27 iulie 1893!**

[Cugetări din discursurile lui Andrei Bârseanu]²⁹⁷⁸

Nu este aproape nici o ramură din aceea ce se numește cultură națională, care să nu poată fi îmbrățișată de „Asociațiune” și anume cercul ei de activitate este cu atât mai mare, cu cât ea cuprinde pe toți românii din această țară, fără deosebire de confesiune sau de trepte sociale²⁹⁷⁹.

Andrei Bârseanu!

*

Poporul nostru, din fericire, nu cunoaște deosebirea de clase sociale. Cu toții, noi cărturarii (ardeleni) am răsărit din aceiași colibă țărănească: unii mai curând, alții numai în timpul din urmă²⁹⁸⁰.

Andrei Bârseanu!

*

Valoarea unui om, ca și a unui popor, se arată tocmai în energia cu care știe birui piedecile ce-i stau în calea sa spre înaintare și fericire²⁹⁸¹.

Andrei Bârseanu!

*

Dreptul de a aspira la o cultură națională proprie este unul din drepturile naturale cele mai de căpetenie ale unui popor. El se poate asemăna eu dreptul individului la viață, la partea sa de aer și de lumină²⁹⁸².

Andrei Bârseanu!

²⁹⁷⁸ *Ibidem*, p. 8.

²⁹⁷⁹ *Ibidem*.

²⁹⁸⁰ *Ibidem*.

²⁹⁸¹ *Ibidem*.

²⁹⁸² *Ibidem*.

[Eroilor - Martiri]²⁹⁸³

Soldați viteji și preoți, soli ai dreptății sfinte,
Pe care-un neam sălbatec o calcă în picioare,
Cu voi sunt milioane de inimi... Înainte!
Poporul care are ostași ca voi nu moare.

Triumful e al vostru. Acei ce nu văd încă,
Că-n voi palpită dorul unui popor întreg
Și-n glasul vostru strigă durerea lui adâncă.
Vor înțelege mâine ce astăzi nu-nțeleg.
Întunece pământul pustiitoarea gloată,
Și spargă, devasteze, în oarba ei mânia,
Lăcașuri și biserici: omoare iar la roată
Pe marii noștri preoți — ei iarăși or să-nvie.

Căci veșnică-i dreptatea și veșnici sunt martirii
Care-și jertfesc viața pentru triumful ei.
În zbuciumul de lupte și-n noaptea asupririi
Renasce semănătorii eternelor idei!

Nu, nu-i mormânt în care al nostru neam să-ncapă:
Adânc și larg deschidă-l vrășmașii tăi, române,
S-or prăvăli într-însul acela care ți-l, sapă:
Furtunile rup norii — și soarele rămâne!

²⁹⁸³ *Ibidem*, p. 9.

Soldați viteji și preoți, târâți în judecată
Pentr-o idee sfântă, azi lumea vă privește;
Ca pe-un model de jertfă popoarele v-arată,
Și dragostea obștească în jurul vostru crește.

Stați drept, sublimi apostoli, căci fruntea vi-i senină,
Lăsați inchiizitorii să-și facă datoria;
Vedea-veți scris pe ziduri cu slove de lumină
În temnițele voastre: „Trăiască România!”

Alexandru Vlahuță!

[Cugetări din discursurile lui Andrei Bârseanu]²⁹⁸⁴

Prin urmare, nu putem renunța cu niciun preț la urmări-rea idealului nostru cultural-național, oricâte greutăți am avea de învins. O astfel de renunțare ar fi identică cu o sinucidere, care nu o poate pretinde nimeni de la noi²⁹⁸⁵.

Andrei Bârseanu!

*

Poporul nostru nu poate urma alt drum decât cel străbătut de popoarele care au avut norocul a ajunge mai departe pe calea nesfârșită a progresului²⁹⁸⁶.

Andrei Bârseanu!

²⁹⁸⁴ *Ibidem*, p. 13.

²⁹⁸⁵ *Ibidem*.

²⁹⁸⁶ *Ibidem*.

[*Liga domnișoarelor române*]²⁹⁸⁷

În munți, în codri-ntunecați
Unde robit de-atâta vreme
Un uriaș în lanțuri geme,
Au mers și preoți și soldați
Și nimeni n-a putut răzbate
Să-i duc-o rază de dreptate
Pe-acolo drumurile-s pline
De cruci, de ruguri, de morminte
Tot codru-i plin de jertfe sfinte
Și-n freamătu-i auzi suspine.

Dar iată dinspre Răsărit
Ca-n basme se ivește-o zână
Și ochii ei aduc lumină
Eroului batjocorit
Pășește zveltă, zâmbitoare
Și-n loc de armă poart-o floare
El printre gene dese, grele,
Ca-n somn privirile-și strecoară
— Ce cauți gingașă fecioară
În preajma suferinței mele?

²⁹⁸⁷ *Ibidem*, p. 14.

Ea surâzându-i galeș, blând
Întinde mâna-i delicată
Atinge lanțul și deodată
S-aud verigile căzând
Și robul se ridică domn:
El pare-un leu trezit din somn
„Mântuitoare-o, cine ești?”
— Sunt fiica ta! Tu ai strigat
Și glasul tău a răsunat
În plaiuri românești.

Alexandru Vlahuță, 28 mai 1894!

[*Cântecul lebedei*]²⁹⁸⁸

Dlui. I. A. Bassarabescu

Încet, agale, ziua se strecoară.
În urma ei, ca ruptă din tărie,
O aripă de umbră viorie
Pe câmpul leneș — fâlfâind coboară.

Iar soarele, din depărtarea stinsă,
O ultimă săgeată mai aruncă...
El pare floarea unui mac din luncă,
Întâmplător de o cută-a zării prinsă...

²⁹⁸⁸ *Ibidem*, pp. 17-18.

În taina codrilor ce n-au hotare,
Veghează lacu-n pacea lui străbună:
Argint curat sub aurul din lună,
Oglindă albă umbrelor fugare

Copacii-ncremeniți, în chip de roată,
Sunt parcă vechi străjeri, uitați de vreme...
De s-ar mișca o frunză, eu m-aș teme
Că s-ar mișca, sunând, pădurea toată.

Din stuhul lacului, din albă ceață,
O lebădă sfioasă se desprinde
Și-n liniștea ce tot mai mult se-ntinde
Ea pare-a fi o lespede de gheață.

Privirea ei cuminte nu clipește,
Dar mai adânc în sufletu-i s-afundă...
Cum s-ar putea-n afară să pătrundă,
Când înlăuntru ochiul strălucește?

Azi, lebăda nu poate să se culce,
Ci rătăcește aiurită-ntr-una,
Pe când deasupra strălucește luna...
Un glas din altă lume-o cheamă dulce...

În firea ei, mâhnirea cruntă sapă
Nemilostivă și cotropitoare.

Ar vrea odată numai să mai zboare
Și-un lanț de plumb o ținție pe apă...

Ce plângere se zbate, deodată,
Ca marea răzvrătită sub furtună?
E plânsetu-i, ce strop cu strop adună
Durerea toată-n lume-mprăștiată.

E cântul ei ce se răsfire darnic,
Ca cel din urmă dar, când ea se pierde.
Curând... și cupa cu otravă verde
I-o va întinde straniul paharnic...

Un freamăt lung de jale se strecoară
În sufletul pădurii-nfiorate...
Luceafărul, în depărtări curate,
Clipește ca o lacrimă ușoară.

.....

În zori de zi, natura renăscută
Va fi uitat, cu totul, drama nopții...

**George Dumitrescu,
9/VIII. 1920!**

[Testamentele noastre corporale și sufletești]²⁹⁸⁹

de Dr. G. Preda

Și câte și câte din aceste idei și povețe frumoase nu ne-a fost dat să auzim din gura acestui mare om al neamului. [n.n. Andrei Bârseanu]. Eroul culturii românești căruia i s-ar putea reîntoarce ultima strofă din „imnul Unirii” scris de mâna lui:

Învingător cu verde laur,
Noi fruntea nu ți-o împodobim,
Nici scumpele grămezi de aur
Drept răsplătire nu-ți dorim.
Știm că în viața trecătoare
Eterne fapte ai împlinit
Iar pentru ele cu ardoare
Cu suflet vei fi răsplătit²⁹⁹⁰.

²⁹⁸⁹ *Ibidem*, pp. 19-30.

²⁹⁹⁰ *Ibidem*, p. 26.

[Tradiție]²⁹⁹¹

Apostolii:

Tu, Doamne, știi, că noi suntem flămânzi.
Suntem flămânzi ca porumbeii blânzi
Ce așteaptă hrana să li-o dea stăpâna,
Să-i ciugulească-n pragul tinzii mâna
Cea darnică și-a tot dezmierdătoare.

Iisus:

Priviți, se-ntinde lanul până-n zare.
Luați, mâncați, sunt multe spice coapte;
De fiecare spic mâncat, la noapte,
Va crește-n loc un snop de grâu curat,
Din lan sărac voi face lan bogat.

Și-ascultători apostolii mâncară
Frumoase spice pân' se săturară;
Ci, numai Iuda singur a răpștit:

Ce facem astăzi, Doamne, nu-i cinstit.
De-ar fi o săptămână să răbdăm
Din truda altuia să nu luăm.

²⁹⁹¹ *Ibidem*, p. 31.

Iisus:

Ți-i inima un lan plin de neghină;
Tu rătăcești ca orbii în lumină.
Din rodul copt al țarinei culeg
Cei care pe mine-n toate mă-nțeleg.
Nu m-ai iubit, nici nu m-ai înțeleș
De aceea spice coapte n-ai cules.
Și-oricât de multe spice ai mancă
Tu niciodată nu te-ai sătura.

Volbură Poiană!

[Sămânța înțelepciunii]²⁹⁹²

de Maria, Regina României

Și oricât de comic ar fi, însă noaptea gândurile împăratului toate se adunau într-un cântec care îi sună mereu în urechi:

Chinezul mi-a zis:
Împărate, mi-i teamă,
Înțelept precum ești,
Că altul este,
Și mai înțelept ca tine.

Cu o mică sămânță,
Pustnicul necunoscut citește
Stelele și soarele,

²⁹⁹² Idem, LIV, 1923, nr. 3, martie, pp. 1-19.

Și lucrurile dintru început
Când lumea se ivea.
Vede ce a fost
Și ce va fi.
Când amândoi vom fi morți.
El liniștit și fără teamă,
Se gândește la Dumnezeu.

N-are nevoie de coroană de aur
Nici de faimă zgomotoasă
Și oamenii toți
Îi zic Sfântul²⁹⁹³.

Din engleză de Em. Panaitescu!

²⁹⁹³ Ibidem, pp. 4-5.

[Reîntoarcerea]²⁹⁹⁴

(Sonete)

Părinților mei

I

Din goana mea p-hotarele străine
Revin târziu la casa părintească
Începe acum tot să mă cunoască
Și bucuroase, toate râd la mine.

Să-mbrățișez și pietrele îmi vine
Iar inima stă-n pieptu-mi să plesnească
Când a început departe să zărească
Căsuța amintirilor senine.

Trec pragu-ncet, e-o pace ca de moarte
Dar mama mă cunoaște de departe
Și într-o clipă gâtul mi-a cuprins.
Iar tata, bietul, greu de vreme nins
Îmi zice blând cu vocea-i de moșneag
Bine-ai venit, feciorul nostru drag!

²⁹⁹⁴ *Ibidem*, p. 20.

II

Sunt toate-n cas-așa cum le-am lăsat
Biroul vechi cu cărțile-n risipă
Oglinzi, portrete; A timpului aripă
Doar colbul peste ele a presărat.

Iar tata, parc-ușor s-a aplecat
Încolo cum îl știu cu vechea-i pipă
Și mama agitată ce în pripă
M-a și luat acum la cercetat.

Și-n timp ce povestesc din trista-mi viață
Încet le lunec lacrimi pe față
Și-apoi bătrânii triști, pe gând rămân.
Fu parcă ieri de când plecași de-acasă
Cu fața plină, fragedă, voioasă,
Și te-ai întors acuma... un bătrân!

**Al. Șt. Georgescu,
Elisabetopole, 1921!**

[Imn]²⁹⁹⁵

În zori, pe ramurile tinereții,
Cresc singuratici muguri ai iubirii;
S-apropiem clipita fericirii,
Cu dragostea ce dă scânteie vieții,

Fiți buni, fiți drepți, cântați, pământul cântă,
În orice fată crește-o primăvară
Ce se mlădie pe cărări ușoară,
Și-n haină de lumină se-nveșmântă.

Volbură Poiană!

²⁹⁹⁵ *Ibidem*, p. 23.

[Zile de toamnă]²⁹⁹⁶

Plouă zilnic
Fără soare.
Vântul silnic
Mână-n zare
Psaltii verzilor amvonuri.
Stingând cântece și zvonuri

Vara plânge
Prigonită,
Scurpând sânge
Bolnăvită,
Pân-ce moare amărâtă
Într-un colț de gard târâtă

Este toamnă!
Vara moare!
Și-și înseamnă
Plângătoare,
Mii morminte pe pământ
Viselor ce nu mai sunt.

George Ponetti!

²⁹⁹⁶ *Ibidem*, p. 37.

[Cugetări fără autor]²⁹⁹⁷

Înainte de a te decide la ceva, consultă-ți conștiința, vezi de ce motive ești determinat, dacă întrunești aptitudinile cerute și dacă puterile tale corespund²⁹⁹⁸.

[...]

*

Cât timp progresele științei și ale civilizației nu ne aduc decât avantaje materiale, ca: un trai mai comod prin felul de a locui și a ne alimenta, distracțiile cele mai rafinate, etc; ele nu ne pot procura fericirea morală, a cărei lipsă o resimțim zilnic, fără a ne da seama de ceea ce cu adevărat ne lipsește²⁹⁹⁹.

[...]

*

Filozofia ne deșteaptă conștiința, iar perseveranța morală ne-o consolidează³⁰⁰⁰.

[...]

*

Senzațiile neplăcute ce resimțim sub formă de suferință, pentru o pierdere sau pagubă, ni le creem noi înșine, prin ideile ce ne formăm³⁰⁰¹.

[...]

²⁹⁹⁷ Ibidem.

²⁹⁹⁸ Ibidem.

²⁹⁹⁹ Ibidem.

³⁰⁰⁰ Ibidem.

³⁰⁰¹ Ibidem, p. 52.

*

*Cât e de înșelătoare și de efemeră fericirea ce credem să găsim în petreceri, în orgii, sau în vastul cortegiu al vanităților; și cât e de sinceră și de statornică fericirea ce ne-o procură viața morală*³⁰⁰².

[...]

[Amintiri și impresii] [n.n. despre George Coșbuc]³⁰⁰³

de Virgil Șotropa

Au trecut iarăși ani în care n-am văzut pe Coșbuc, cu atât mai multe însă am auzit și citit despre el. În 1896 am părăsit redacția „Gazetei”, fiind numit profesor la liceul din Năsăud. Aci, în 1899, euforia fondurilor școlare grănicerești m-a ales director al liceului, însă guvernul maghiar, pe motiv politic, nu voia să confirme alegerea. S-a discutat pe-atunci și în ziare chestia, care ajungând la cunoștința lui Coșbuc, îi dă prilej să-mi adreseze câteva șire, pe care, fiind ele de conținut intim, nu le-aș aminti. Le reproduc însă pentru ca să se vadă, cum umorul său trecând în anumite situații la exagerare, știa să ia un colorit grotesc. Aflându-se el în societatea prietenilor într-o cârciumă a Bucureștilor, mă caută și pe mine în vr-o cârciumă din Năsăud, și, atribuind alegerii de director o însemnătate excesivă, îmi scrie aceste șire hazlii:

³⁰⁰² *Ibidem.*

³⁰⁰³ *Idem*, LIV, 1923, nr. 4-5, aprilie, pp. 1-7.

[Ditiramb de la Carul cu bere]

Șotropa,
Tu sperii Europa
Cu plângerile tale!
Ești tu la Rahova,
Ești tu la Grivița,
Ești tu la Alexe, cârciumarul?
Ori unde ești?
Țipă guvernul, și țara țipă
Că ești director
La Năsăud.
Bagă de seamă, scumpule Maro
Nu te umfla!
Și salutare, dragă primește
De la amicul vostru Coșbuc³⁰⁰⁴.

George Coșbuc!

³⁰⁰⁴ *Ibidem*, p. 3.

[Cântec]³⁰⁰⁵

Frunză verde dintre flori,...
Să nu crezi că-s supărat,
Sau plâng dragii-ți ochișori
Că te-ai dus și m-ai lăsat.
Cușma-n praf, de cade jos,
O ridic și-o scutur bine
De-o pun vesel, mai frumos...
Și rămân același mâine.

Și-mi pun floarea care vreau,
Făr' să-mi pese de nimic;
Căci mai mândră fată iau
Cât sunt tânăr și voinic.

Tu... vei plânge cu amar
Ocolită de băieți,
Arzând inima-ți în jar,
...Frunză pală-ntre scaieți.

G. Ponetti!

³⁰⁰⁵ *Ibidem*, p. 7.

[Sufletul]³⁰⁰⁶

Mi-i sufletul crenguță înflorită.
Când suflă vântu-ncetinel s-apleacă,
Apoi se-nalță iar — parcă se joacă.

Mi-i sufletul crenguță înflorită,
Frumoasa mea e vântul ce-o adie:
De frumuseți sufletul tresare
Primindu-i calda binecuvântare.

Dar de pornește aspră vijelie
Se scutură crenguța mea de floare
Și simt atunci cum sufletul meu moare.

Volbură Poiană!

³⁰⁰⁶ *Ibidem*, p. 18.

[Din „La cena delle beffe”; „Batjocura”]³⁰⁰⁷

**Poemă dramatică, de Sem. Benelli
(Fragment din actul III)**

Giannetto (Îngrijorat):

Ei, și Ginevra?

Fazio:

N-a vrut să-i deschidă;
Căci se temea că minte. Dânsa știe
Ce fiare sunt acești doi frați.

.....

Atunci el începu s-o-njure-amarnic
Cu vorbe ticăloase și murdare.
Apoi jurându-i c-o să te ucidă
În chipul cel mai groaznic cu putință
Ca să-și răzbune asupra-ți pentru Neri,
S-a dus la tine și te-așteaptă acolo...
Am alergat să-l văd și eu, stăpâne;
Și l-am văzut: e galben de turbare
Și e setos de sânge și iubire...³⁰⁰⁸

Giannetto:

La mine?

³⁰⁰⁷ *Ibidem*, pp. 19-21.

³⁰⁰⁸ *Ibidem*.

Fazio:

Da. Se plimbă acum pe stradă
În sus și-n jos, acolo-n fața casei³⁰⁰⁹.

Giannetto (Urmărit de un gând):

Crezi, așadar, că dac-atunci Ginevra
Nu se temea și-i deschidea iatacul,
L-ar fi-nșelat pe Neri, Gabriello?³⁰¹⁰

Fazio (Cu tot mai multă vioiciune):

Iubirea față de femei, stăpâne,
Ucide orice dragoste străină,
De-ar fi aceasta oricât de profundă.
E ca și suc și mireasma rară
A vinului; e floarea veninoasă
Ce stinge orice altă floare-n tine;
E rana care doare-așa de tare
Încât orice alt chin în suflet tace;
Și e beția care-ndeamnă tații
Să-mplânte junghiu în fiii lor, iar frații...³⁰¹¹

Giannetto (Întrerupându-i tirada):

Eh, ce știi tu?

Fazio (Modest):

³⁰⁰⁹ *Ibidem.*

³⁰¹⁰ *Ibidem.*

³⁰¹¹ *Ibidem*, pp. 19-20.

E singura știință
Pe care-o știe adânc și-un prost ca mine.

.....

Fugi, doamne, că-i mai bine!³⁰¹²

Giannetto:

Dac-aș fugi n-aș mai vedea Florența
În veci de veci³⁰¹³.

Fazio:

Ce vrei să faci, stăpâne?

Giannetto:

Vreau să mă joc.

Fazio:

Cu moartea nu se joacă³⁰¹⁴.

Giannetto:

Dar viața ce-i? Nu-i oare un joc cu moartea?
Vezi cum sunt eu: cu cât mai aprig tremur,
Cu-atât mai mult îmi place jocu-acesta.
M-am pervertit și m-am deprins cu groaza;
Sunt tot mai fin și tot mai îndărătnic.
În lupta asta-mi simt întreagă viață

³⁰¹² *Ibidem*, p. 20.

³⁰¹³ *Ibidem*.

³⁰¹⁴ *Ibidem*.

Parcă-ncleștându-se de spaimă-n noduri
Mai tari decât năpârcile Meduzei...
Vreau, Fazio, eu vreau ca astăzi Neri
Să cadă-n praf cerșindu-mi îndurarea
Și să-mi zâmbească plin de umilință,
Nu cu dispreț pe buze ca aseară.
Vreau asta cu nebună-nfrigurare
Căci altfel lațul urii mele negre
De deznădejde are să-l sugrume...³⁰¹⁵

Fazio:

Stăpâne, ești ca fluturii aceia
Care joacă vara-n raza luminării:
S-apropie și zboară în jur cu tremur
Și parcă vor să fugă de văpaie;
Dar iarăși vin apoi și iarăși fug;
Li-e frică și li-e dor și mor în pară
De tragica plăcere de-a se teme...³⁰¹⁶

Din originalul italian, de Vasile Stoica!

³⁰¹⁵ *Ibidem*, pp. 20-21.

³⁰¹⁶ *Ibidem*, p. 21.

[Cugetări fără autor]³⁰¹⁷

Câte vicii nu sunt ascunse în om și nu așteaptă decât împrejurări favorabile pentru a se produce. Numai o bună educație morală le poate preveni și scoate din rădăcină chiar³⁰¹⁸.

[...]

*

Foamea propriu-zisă nu costă mult, ceea ce e costisitor sunt poftete³⁰¹⁹.

[...]

*

Virtuțile și viciile pe care vremurile scurse le-au pus mai mult în vază, constituie pentru noi pilde în temeiul cărora rațiunea noastră poate deosebi pe deplin binele de rău³⁰²⁰.

[...]

*

Natura a făcut ca instinctul primordial al omului să fie acel al conservării; cu toate acestea omul, în setea realizării plăcerilor sale imediate, și în care crede a găsi fericirea, preferă adeseori moartea față de nerealizarea lor³⁰²¹.

[...]

³⁰¹⁷ *Ibidem.*

³⁰¹⁸ *Ibidem.*

³⁰¹⁹ *Ibidem.*

³⁰²⁰ *Ibidem.*

³⁰²¹ *Ibidem.*

*

*Pentru ca omul să-și îndeplinească îndatoririle sale indispensabile vieții, natura le-a asociat senzația plăcerii; noi însă abuzând de această bunătate a naturii, depășim limita rațională și cădem în viciu*³⁰²².

[Dureri ascunse]³⁰²³

Noapte albă. Luna taie bolta limpede și largă.
Plopii vor, cu sulii-nalte, înălțimile să spargă,
Înșirați pe drumul neted, zăbrelit de umbra lor.
Vânturi molcome colindă și-i miros turburător.
Liniștea se țese deasă tot mai mult și tot mai mult,
Până-n cer. O stea de-acolo — roșiatică — s-a smuls:
Cărbuș fugar de aur din grădini aeriene...

Aiurită stau și toate aburos le văd prin gene.
Farmecul de-acuma parcă n-a mai fost. Lumina-i nouă.
Parcă-ntâia dată floarea ține picături de rouă,
Iar deși deapănă un greier cântecul, e cântec nou...

Sună-n mine dorul tainic, înmulțit ca un ecou.
Amintirea se deșiră ca un fir prelung de ață
Ce se-nvolbură prin aer și de mine se agață
În rețele încâlcite. Bratu-mi cade greu în jos,

³⁰²² *Ibidem.*

³⁰²³ *Ibidem*, pp. 22-24.

Ochii-mi umezi prind într-âșii visul dulce și sfios...

Gândul meu de fată, veșnic, i se-nchină numai lui,
Veșnic lacrimile mele i le dau. Și nimănui
Nu dau zâmbetele mele, decât lui și numai lui:
Visătorul, el mi-e visul, el viața mea de când
Strecurându-se-ntr-o seară l-am zărit pe drum trecând...
Pace bună și deplină stăpâneă neîntrerupt,
Dar din seara-aceea pacea sufletului meu s-a rupt
Ca o pânză de păianjen. Somnul meu așa de lin
Turburat e-acum de gânduri și de basme care vin
Momitoare, ca mireasma pentru roiul de albine...

Uneori mă roade [*cariul?*] îndoii: Oare cine
Leagă-ntreaga noastră viață — de o clipă, de-un cuvânt
Fluturat la întâmplare și luat apoi de vânt?...
O, de-ar fi... Dar nu se poate... N-a venit din întâmplare
Zeul meu. Puteri ascunse ne presară pe cărare
Trandafiri sau spini... Iubirea pentru el mi-a fost sortită,
Din bătrâne vremi. Sortită mi-este fruntea lui umbrită
De dureri, sortită gura arcuită-n răs amar
Și sortită-a lui privire ce se bucură arar.

Mă-nfioară gândul— numai că-aș putea să-i fiu aproape,
Umilită și cuminte, că-ar putea să mi se-ngroape
Ochii dornici în abisul din privirea lui. Așa
Ca o pasăre speriată mâna mea ar tremura

Prinsă-n mâna lui. Aș plânge de plăcere și de frică
Și, cu inima topită, m-aș vedea atât de mică,
Slabă ca un fir de iarbă în bătaia vântului...
Dară chinul meu — mai grabnic l-aș mărturisi oricui,
Iară lui să-l spun vreodată n-aș putea. Sunt legi de aramă,
Aspre ca suișul stâncii, că deși duios mă cheamă
Gândurile sale-ntruna, nu cutez și nu se cade
Să-i vorbesc... ;

Iar el de trece, când lumina zilei scade,
Doritor, pe lângă poartă, dar cu genele plecate,
Se sfiește și se pierde, sângele în tâmple-i bate
Ca un val — și abia hoțeste de-mi aruncă o privire.
Deși râu de vreme curs-a de la-ntâia întâlnire.
Fața tot mai subțiată, buzele tot mai pălite,
Cearcănele suferinței mai adânc încercuite
I le văd. O milă sfântă mă cuprinde-n orice seară
Și cu-ncetul mă topește ca pe-un bulgăre de ceară...

Doamne, viața mea smerită a crezut mereu în tine,
Când i-ai dat pahar cu fiere, când i-ai dat un strop de bine,
Iar acum te roagă viața-mi istovită-n așteptare
Să dai liniște atâtor lacrimi grele și amare...
O, de-ai ști tu că iubirea mi-e cu moartea împletită,
Ca lumina ce se-ngână cu-ntunericul, — pornită
Către noi ți-ar fi atuncea dragostea... și-ncetinel,
Zi cu zi ai face punte între mine și-ntr'el;

O, de-ai ști că, temătoare, inima-mi grăbit se strânge
Și că s-ar fărma — oglindă ce nimic n-ar mai răsfrânge —
Dacă el ar fi să plece, o, de-ai ști te-ai îmbuna
Și dorința lui sfioasă către mine ar cuteza...

Însă dacă niciodată visul meu nu s-o-implini
Și-ntre noi — biruitoare — negurile s-or urzi,
Aripa nenorocirii — neagră mă va 'coperi
Și vor fi atuncia toate cum le-am fost întrezărit:
Ca o salcie plăpândă, ca frunzarul despletit,
Care plânge totdeauna, aplecată peste ape,
Viața mea dezamăgită apleca-s-ar mai aproape
Pe durerea ucigașă

.....

Dar nu-i vremea... Sunt nebună de mă zbucium...

În curând

Am să-l văd pe visătorul pe la poarta mea trecând
Și voi merge mai pe urmă, în iatacul tăinuit,
Să-l visez că mă sărută și că el e fericit...

Noaptea-i albă. Luna taie bolta limpede și largă.
Plopii vor, cu sulii-nalte, înălțimile să spargă,
Înșirați pe drumul neted, zăbrelit de umbra lor.
Vânturi molcome colindă și-i miros turburător...³⁰²⁴

George Dumitrescu!

³⁰²⁴ *Ibidem.*

[Cugetări fără autor]³⁰²⁵

Când ai muncit cinstit toată ziua, nu-ți priește odihna ce-ți procură un somn profund? Ei bine, tot astfel, după o viață de muncă cinstită, ne priește somnul etern³⁰²⁶.

[...]

*

Omul, în egoismul său, nu se gândește că dacă predecesorii săi nu ar fi trăit și murit, fiecare la termenul său, nu i-ar fi venit rândul să vadă lumina zilei și că, în consecință, moartea fiind condiționată de viață, trebuie și el, la rândul său, să facă loc altuia³⁰²⁷.

[...]

*

Tratează-ți inferiorii după cum ai dori tu să fii tratat de superiorii tăi³⁰²⁸.

[...]

*

Scopul vieții e acela de a fi trăită; e însă o artă, și chiar cea mai dificilă, aceea de a trăi bine viața³⁰²⁹.

[...]

³⁰²⁵ *Ibidem*, p. 24.

³⁰²⁶ *Ibidem*.

³⁰²⁷ *Ibidem*.

³⁰²⁸ *Ibidem*.

³⁰²⁹ *Ibidem*.

*

*Învăță a voi tot ceea ce împrejurările vieții îți impun, și vei dobândi calmul
și mulțumirea sufletească față de toate evenimentele vieții*³⁰³⁰.

[...]

*

*Cel ce cugetă într-un fel, vorbește alta și face cu totul altceva, e nedemn
de a purta numele de om*³⁰³¹.

[...]

[Percy Bysshe Shelley]³⁰³²

(1792-1822)

de P. Grimm

Versul cuprins între « » este luat de poet dintr-un poem a lui Wordsworth, iar versul din urmă, cuprins între [] este o interpretare a traducătorului. Pentru unele pasaje despre „Moarte” și „Somn” să se compare „Imnul către Noapte”, tradus de Iosif și Anghel, iar pentru gândurile de la sfârșitul acestui poem, exprimate aici cam vag de poetul încă tânăr, să se compare următoarele pasaje din elegia „Adonais”, scrisă cu un an înaintea morții sale, în care gândirea este exprimată mai clar și mai plastic:

Tăceți, tăceți! El n-a murit, nu doarme
S-a deșteptat din visul vieții numai...
Când gândul cel măreț înalță sus

³⁰³⁰ *Ibidem.*

³⁰³¹ *Ibidem.*

³⁰³² *Ibidem*, pp. 28-32.

Deasupra viziunii muritoare
Un suflet tânăr, iar iubirea, viața
Se luptă pentru soarta-i pământească,
Acolo sus trăiesc, se mișcă morții,
Ca raze de lumină prin văzduhul
Cel negru și bătut de vijelie.
Un singur lucru este și rămâne,
Când cele multe trec mereu, se schimbă:
Lumina cerului lucește pururi,
Iar umbrele pământului se trec;
Și, ca un dom de sticlă colorată
În mii de fețe, viața doar păstrează
A veșniciei albă strălucire,
Pân-ce-n fărâme îl azvârle moartea.
De vrei să-ți vezi aievea năzuința,
Mori, du-te-acolo unde zboară toate³⁰³³.

după Percy Bysshe Shelley!

³⁰³³ *Ibidem*, pp. 31-32.

[Din „Alastor” sau „Spiritul singurătății”]³⁰³⁴

după Percy Bysshe Shelley

Pământ, Ocean și Aer, frați iubiți!
De mi-a lăsat în suflet marea Mamă
Fireasca pietate care face
Să simt iubirea voastră fără margini
Și să vă răsplătesc cu-a mea în schimb;
Și dacă mi-au fost scumpe mie toate:
 Și zorile cu proaspăta lor rouă,
 Amiaza-mbălsămată ca și seara
 Cu-apusul și solia-i strălucită,
 Și liniștea solemnă-n miezul nopții
 Ce face să tresari înfiorat,
Suspînul toamnei în frunzele uscate,
 Și iarna îmbrăcând cu nea curată
 Și-ncoronând cu stelele de gheață
 Pălită iarbă și golite ramuri,
 Fiorii pățimași ai primăverii
 Cu mii de sărutări în boarea ei,
De mi-au fost scumpe mie toate-acestea
 Și dacă n-am făcut eu cu voință
Vr-un rău nici la ființa cea mai mică,
Ci le-am iubit pe toate ca pe-ai mei,

³⁰³⁴ *Ibidem*, pp. 32-37.

Iertați-mi, frați iubiți, această laudă
Și m-ajutați și-acum ca și-altădată³⁰³⁵.

O Mama lumii acesteia nepătrunse,
Ajută-mă-n cântarea-mi, căci pe tine,
Pe tine numai te-am iubit de-a pururi,
Am urmărit întunecoasa-ți umbră
Și pașii tăi, iar inima-mi privește
De-a pururi la adâncile-ți mistere.
Eu mi-am făcut culcușu-n cimitire,
În care moartea ține socoteală
De tot ce-a câștigat ea de la tine,
Sperând să aflu vr-un răspuns odată
La întrebările stăruitoare
Ce-mi pun eu despre tine și ale tale,
Silind poate vr-un duh, ce-i al tău crainic,
Să-mi spună ce-i cu noi. Acolo singur
În ceasuri liniștite, atunci când noaptea
Vrăjit răsună în tăcerea ei,
Ca alchimistul desperat ce-și pune
Întreaga viață-n joc pentru-o speranță,
Amestecai în sufletu-mi grozave
Cuvinte și priviri întrebătoare
Cu dragostea cea mai neprihănită,
Și-atuncea stranii lacrimi se uniră
Cu sărutări nebune și făcură

³⁰³⁵ *Ibidem*, p. 32.

Un farmec într-atâta de puternic
C-ar fi putut sili vrăjita noapte
Măreața-ți taină a descoperi.
Deși până acuma niciodată
Altarul tău ascuns n-ai dezvelit,
Eu totuși am putut zări destul
Din visul care nu se poate spune,
Și din vedenii în amurg, precum
Și din gândiri adânci în miezul zilei,
Încât acum senin și nemișcat
Eu pot s-aștept (ca lira cea uitată
Ce-i atârnată-n bolta solitară
În templul părăsit, misterios).
Eu pot s-aștept suflarea-ți, Maică sfântă;
Și-atuncea struna-mi poate răsună
Cu murmurul văzduhului, cu zvonul
Mișcărilor pădurii și-ale mării,
Cu imnurile nopții și-ale zilei,
Cu vocile ființelor și glasul
Din inima adâncă omenească³⁰³⁶.

A fost odată un poet al cărui
Mormânt prea timpuriu nu fu-nălțat
De vreo pioasă mână omenească,
Ci ale toamnei vânturi, cu vârtejuri
Vrăjite ridicară piramida

³⁰³⁶ *Ibidem*, pp. 32-33.

De frunze veștejite peste dânsul,
Pe oasele-n țărână-amestecate,
Acolo în pustiul cel sălbatic.
Fermecătorul tânăr n-avu parte
De flori sau de cununi de chiparos
Lăsate de o mână de fecioară
Pe patu-n care-și doarme somnul veșnic³⁰³⁷.

[Cugetări fără autor]³⁰³⁸

*Acela care iubește adevărul, care știe să deosebească binele de rău, apreciind fiecare lucru după valoarea lui reală, fără a se lăsa influențat de opinii, care acordă faptele sale cu ceea ce cugetă și știe să păstreze aceeași atitudine față de suferințe ca și față de plăceri, va ști totdeauna să reziste loviturilor soartei. Dobândirea acestor calități superioare depinde numai de noi...*³⁰³⁹.

[...]

*

*Utilul fiind măsura necesarului, rezultă că viața simplă își are limitele ei, iar prisosul, care rezidă în viața luxoasă și depășește necesarul, nu cunoaște nicio limită*³⁰⁴⁰.

[...]

³⁰³⁷ *Ibidem*, p. 33.

³⁰³⁸ *Ibidem*, p. 53.

³⁰³⁹ *Ibidem*.

³⁰⁴⁰ *Ibidem*.

*

*Oriunde apare filosofia, ea lasă urmele ei binefăcătoare. Tot ce se atinge de dânsa, se altoiește cu germenii virtuții. În casele unde ea străbate, atmosfera devine blândă și armonioasă, amicitiiile pe care le creează sunt inspirate numai de sentimente nobile, gândurile influențate de ea sunt înălțătoare*³⁰⁴¹.

[...]

[La denii]³⁰⁴²

În seara cea sfântă și mare de denii
Stă epitaful gătit cu prinoase,
Răsfiră-aromeli de muscat și verbenii
La privegherea de moarte-Ți, Hristoase.

Și preoții cântă psalmodic prohodul
Jalnic ne spun epopeea cea mare;
Făclia aprinsă o ține norodul,
Când se îndrumă spre înmormântare.

Si veacuri de veacuri slăvit-au ființa
Celui, ce fu răstignit în durere,
Și neamuri de neamuri păstra-vor credința
Celui ce-n moarte calcă spre-nviere.

Maria Baiulescu!

³⁰⁴¹ *Ibidem.*

³⁰⁴² *Ibidem*, p. 54.

[Sonet]³⁰⁴³

De atâtea ori în nopți cu lună plină.
Purtat de-un dor în suflet ca de-un soare,
Am zăbovit pe căi scânteietoare
De-nfiorări, mistere și lumină...

Pe-aceleași căi azi sufletu-mi se-nchină
În juru-mi umbre, șoaapte, flori, splendoare
Și ceru-ncins cu-aceeași cingătoare
Ce-am mai slăvit-o-n nopți fără hodină.

Aceleași zări ca și-alte dăți încântă
Cu-același farmec început de-aseară
S-aud pe prunduri apele cum cântă...

Și totuși azi sub ceru-ncins de pară
Mă-mbată parcă noaptea cea mai sfântă
Pe care ochi-mi nicicând n-o visară..!

Teodor Murășanu!

³⁰⁴³ *Ibidem.*

[Cugetări fără autor]³⁰⁴⁴

Oricât am împodobi păreții cu imagini strămoșești, ele nu dovedesc întru nimic adevărata noblețe, aceea pe care ne-o decerne natura prin calități morale. Aceasta e singura noblețe reală, recunoscută de natură. Numai gradul de superioritate morală ne poate înălța în rang³⁰⁴⁵.

³⁰⁴⁴ *Ibidem*, p. 70.

³⁰⁴⁵ *Ibidem*.

**[„Părți alese din cuvântarea rostită de A. Șaguna, la 9/21
martie 1861, cu prilejul înființării „Asociațiunii
Transilvane pentru Literatura Română și Cultura
Poporului Român”]³⁰⁴⁶**

[Epitaf]³⁰⁴⁷

Pe monumentul funerar din cimitirul „Kerepesi” în Pesta

Mult iubitei sale mame ANASTASIA

Prea prețuitului său frate VRETA

Și dulcii sale surori ECATERINA

Ridică monumentul acesta

Andrei Șaguna, episcopul Ardealului, 1849!³⁰⁴⁸

³⁰⁴⁶ [„Închinare nemuritorului nostru întâi președinte și mare organizator: Andrei Șaguna. Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului roman”], în „Transilvania”, LIV, 1923, nr. 6-7, iunie-iulie, pp. 1-4.

³⁰⁴⁷ „Transilvania”, LIV, 1923, nr. 6-7, iunie-iulie, p. 4.

³⁰⁴⁸ *Ibidem.*

[În onoarea zilei de 21 august 1871]³⁰⁴⁹

**Poezie citită de P. asesor consist. Z. Boiu
la banchetul din 22 august 1871**

Zi frumoasă, zi măreață, zi de candidă lumină,
Românimea te salută! Inspirarea ta divină
Ne deșteaptă suvenirea de momentul fericit
Când Mireasa, castă sfântă, cu Andrei s-a logodit³⁰⁵⁰.

Biserica în doliu
Gemea cu lung suspin,
Strângând pe credincioșii
La credinciosul sân;
Dar vai! tempesta-i — gravă;
Pre mamă și pre fii
Amenință pierirea,
Oricine-i va scuti?

Atunci cu îndurare
Preabunul Dumnezeu
Căută spre cei ce sufăr
Spre scump poporul său
Și-n sfântul său consiliu,

³⁰⁴⁹ *Ibidem*, pp. 5-7.

³⁰⁵⁰ *Ibidem*, p. 5.

De lume nepătruns
Decise: Cupa-i plină,
Ați suferit de-ajuns!³⁰⁵¹

Cerul se-nsenină, soarele lucește
Curcubeul păcii, lumile unește
Și de la apusuri un Apostol vine,
Ca un geniu tainic, noaptea s-o lumine.

Cine e străinul? cei uimiți se-ntreabă;
Dar Mireasa sfântă îl cunoaște-n grabă
Și-i întinde mâna: „Bine ai venit”!
E trimisul, solul, Mirele-i dorit!

E Andrei, chematul să ne reînvieze,
Ceața ignoranței să o depărteze;
E Andrei, chematul ca să îndulcească
Soarta unui popul cu mană cerească.

Cine e străinul? faptele-l arată;
Facerea de bine îi e mamă, tată;
Spiritul puterii, al mărimii zbor,
Al iubirii farmec îi e frate, sor.

Colo se înalță templele credinței,
Ici s-aprind în șiruri faclele științei;

³⁰⁵¹ *Ibidem.*

Fructele de spirit arta le gravează
Și posterității le încredințează.

Văduva-înecată în adânci suspine
Vine către dânsul soarta să-i aline;
Iar colo orfanii pâne-i cer și sfat,
Căci pierzând un tată, altul au aflat.

Cel mormânt gigantic parcă-nsuflețește.
E realitate? E vis ce-amăgește?
Ba nu e vis, nu e noapte, ea s-a terminat:
E mitropolia ce-a reînviat.

Dup-un somn de farmec ce părea că-i moarte,
Dup-a învelirii și-a-ngropării soartă
Iată dimineața de a treia zi:
Ea spărgând sicriul, din mormânt ieși.

Ca eternul cedru adâncimi cuprinde,
Ca olivul verde ramurile-ntinde,
Și revarsă fructe ca un cer senin
Cel ce la venire-i se numea străin.

O, străine scumpe! viața, luminarea
Îți urmează pașii, Îți descriu cărarea;
Fie ca tot secolul s-aduc-un străin,
Cum fuși tu, Andree, la al nostru sân.

Un pătrar de secol astăzi se-mplinește
Și-Andrei fondatorul nu mai obosește;
Nu e luptă unde n-ar fi [co-luptat],
Nici triumf la care n-ar fi meritat.

Un pătrar de secol orologiul sună,
Laurul nemuririi fruntea-i încunună,
Monumentul pietrei, iată-l înălțat
Dar mai 'nalt în inimi el s-a ridicat³⁰⁵².

Virgine tinere, flori adunarăți,
Fruntea cea nobilă o-ncoronarăți;
June, — bătrânule încărunțit
Ziua durerilor iat' a sosit!

Rugile fiilor cerul pătrundă,
Vinul ospățului curgă în undă!
Mari sunt momentele ce le serbăm,
Mari suvenirele ce revocăm.

Mulți ani Părintele să ne trăiască!
Mulți ani, Păstorule, turma să-ți crească!
Secolul Mirele vază-l plinit!
Anii miresei lui n-aibă sfârșit!³⁰⁵³

³⁰⁵² *Ibidem*, pp. 5-7.

³⁰⁵³ *Ibidem*, p. 7.

[Spicuri din operele lui Șaguna]³⁰⁵⁴

Pe românii ardeleni din adâncul lor somn să-i deștepți și cu voia către tot ce e adevărat, plăcut și bun să-i trag³⁰⁵⁵.

*

Cea mai mare parte a norocirii mele — pururea în osteneală mi-a fost și îmi va fi, și așa cea mai mare bucurie; mi-a fost a învinge piedicile și aceasta și în viitor îmi va fi.

(Vezi: N. Popea, *Biografia mitrop. Șaguna* pp. 37-41)³⁰⁵⁶.

*

... Niciun minut, nici un prilej nu las să treacă fără de a-l fi întrebuințat spre ajutorința voastră. Și pentru acestea toate să vă spun, ce aștept eu de la voi drept răsplată: nimica alta, decât să mă ascultați; să ascultați de sfaturile mele, care vi le-am dat și vi le dau vouă, și să le împliniți, nu pentru mine, ci pentru voi înșivă, pentru binele vostru.

(„Circularul din Pesta, 28/16 august 1848”)³⁰⁵⁷.

*

³⁰⁵⁴ *Ibidem*, pp. 8-10.

³⁰⁵⁵ *Ibidem*, p. 8.

³⁰⁵⁶ *Ibidem*.

³⁰⁵⁷ *Ibidem*.

... Mângâiați poporul ca să nu dispereze, mângâiați-l și nu-l năcăjiți! (Epistola din Sibiu, 26 febr. 1849, la Dr. II. Pușcariu, Docum. P. limbă și istorie 1. P. 265-266)³⁰⁵⁸.

*

... Nu știți că amplexații aceștia înapoiază tot cugetul românului despre înaintarea lui materială și spirituală. Toate acestea așa sunt, noi însă să arătăm năcazurile noastre la locurile cuvenite, dar să nu disperăm că atunci numai contrariilor am făcut plăcere, iar nouă stricare...

(Șaguna către I. Maiorescu, la 21 mai 1850, din „Conv. Lit.”, 1899, pag. 1033)³⁰⁵⁹.

*

... Nu omului, ci lui Dumnezeu dați, și că nu pentru mine, ci spre mărirea lui Dumnezeu și spre binele vostru, că avem și astăzi câteva sute de copii la Sibiu, în școalele de aci, și bucuroși i-aș adună lângă mine în toate duminicile și sărbătorile la slujba dumnezeiască și cu osârdie le-aș da lor învățătură în toate și pentru toate spre binele lor și spre bucuria noastră, a tuturor, dar nu avem biserică, unde să-i adun...

(Circular dtto, 1 dec. 1857, nr. cons. 980 pentru colecta catedralei din Sibiu)³⁰⁶⁰.

*

... Lucru bun și folositor este pentru creștini și îndeobște pentru stat, dacă preoțimea este cultă, dar lucru și mai folositor este, dacă preoțimea este morală, cu frica lui Dumnezeu și cu evlavie.

(Dr. I. Lupaș, Mitrop. A. Șaguna, pag. 124)³⁰⁶¹.

³⁰⁵⁸ Ibidem.

³⁰⁵⁹ Ibidem.

³⁰⁶⁰ Ibidem.

³⁰⁶¹ Ibidem, p. 9.

*

... Punctul de vedere religios-moral trebuie să fie țățâna, pe lângă care să se întoarcă creșterea pruncilor noștri... Dacă vrem să prospere[ze] școala sătească atunci nu poliția, ci preotul trebuie să fie organul cel înviator al ei. Școala poporală trebuie să înainteze binele bisericii, al statului și al familiei. Când egoismul care se bazează numai pe cele materiale vrea să câștige școala numai pentru scopuri de a ști, când politicienii vor să o facă argat al doctrinei lor, atunci școala creștinească stă vârtosă în hotărârea sa și sprijinită pe cele veșnice, alungă de la sine cu energie cerințele cele egoiste de modă.

(Tot acolo, p. 140)³⁰⁶²

*

... De la locul [încvartirării] atârnă foarte mult fericirea și viitorul lor (al școlarilor).

(Tot acolo, pag. 147)³⁰⁶³

*

...Deșteptarea poporului românesc din barbaria veacurilor, împrietenirea lui mai de aproape cu legea lui Dumnezeu, pășirea lui către lumina cea blândă a civilizației și a culturii, înfrățirea neamului nostru românesc, pe care mâna Proniei l-au semănat prin atâtea țări deosebite și printre atâtea neamuri străine, rămânerea în viață a limbii sale naționale, toate aceste binecuvântări neasemănate avem a le mulțămii acestor ediții vechi ale Sf. Scripturi, acestor monumente nepieritoare ale limbii, moralității și preste tot ale vieții noastre naționale și bisericești.

³⁰⁶² *Ibidem.*

³⁰⁶³ *Ibidem.*

Iară limba noastră e pom viu...: ramurile bătrâne și fără suc, se uscă și cad, mlădițe tinere ies și cresc; frunza vestejește și se scutură, dar alta nouă curând îl împodobește; toate ale lui se fac și se prefac, numai trupina rămâne totdeauna aceeași.

(Prefața Bibliei din 1858)³⁰⁶⁴

*

Să nu ne speriem nici de feluritele limbi, în care membrii acestei conferințe (11 februarie 1861, la Alba Iulia) își descopăr opiniunile lor. Această ivire nu este turnul Babilonului, ci este icoana cea adevărată a sărbătorii creștine de Rusalii. Deosebirea limbilor s-a scos ca pedeapsă numai în testamentul vechi, iară în cel nou s-a cinstit de darul Duhului Sfânt, ceea ce doresc, ca și peste această conferință să se reverse în cea mai bogată măsură. Așadar, diferența limbilor din această conferință este răsunetul frățietății națiilor din țară, este caracterul cel mai de frunte al patriei noastre constituționale, care, ca o maică bună, îmbrățișează cu asemenea iubire și căldură pe toți fiii săi; este factorul cel puternic pentru adevărarea maturității națiilor din țară; este factorul acela, care garantează pacea și mulțămirea obștească și pune stavilă la orice iregularitate. În sfârșit, felurimea limbilor din conferința aceasta reprezintă în originalitate patria noastră, Ardealul.

(„Tel. Rom.”, 1861, pag. 17)³⁰⁶⁵

*

Eu, după § 108 din Statutul organic, aș putea testa cui și cum aș voi jumătate din averea mea, dar eu rezinez la favorul acesta și rânduiesc, ca toată averea ce se va găsi după moartea mea, să rămână arhiepiscopiei

³⁰⁶⁴ *Ibidem.*

³⁰⁶⁵ *Ibidem*, pp. 9-10.

noastre spre scopuri bisericești, școlare și filantropice, prin o fundațiune pentru toți timpii viitori.

(Testamentul din 1871)³⁰⁶⁶

[*Pentru lege*]³⁰⁶⁷

de Maria Cunțan

1. Anastasia Șaguna

Vântul toamnei zguduie fereastra
Copilașii-mi dorm. Sfântul Andrei
Din pervazul iconiței sfinte,
Milostiv — se uită-n jos la ei.

Ceasuri grele — nopți neodihnite....
Când nedumerirea, șarpe sur,
Pe la toate florile nădejdi
Sapă rădăcinile-mprejur,
Naum, soț iubit al vieții mele,
Cum te-aș crede? Cum te-aș apăra?

Greul vieții ți-a săpat mormântul?
De ai dat uitării legea ta?

³⁰⁶⁶ *Ibidem*, p. 10.

³⁰⁶⁷ *Ibidem*, pp. 10-12.

Copilașii mei fără de tată,
Legea-i sfântă ca un jurământ;
Mergem, pribegind în lumea largă
Vom afla o mână de părinte!
Ce făcându-și cruce ca și noi,
Ne va da sub scutul casei sale
Adăpost și sprijin la nevoi.
Eu cu brațele neobosite
Voi munci din zori și până-n zori,
Căci îmi arde sufletul cu pară
Inima mi-e moartă de fiori!....³⁰⁶⁸

2. Fiul ei

Ursitoare bune, ursitoare rele
Au țesut, pe semne, soarta vieții mele.
Nu mai plânge, mamă! ceața trecătoare
Se topește-n fața veșnicului soare.

Am trecut prăpăstii, râuri fără vad,
Lanțurile grele de pe brațe-mi cad;
Văd departe-n zare licărind o stea
Ce-mi arată drumul către legea mea.

Vatra-i luminată, pragul tămâiat,

³⁰⁶⁸ *Ibidem*, pp. 10-11.

Clopotele sună, inimile bat....

Cânt și-mi plec genunchii, tremur al meu glas.

C-a sosit, în fine, mult doritul ceas,

Ca să-mi dau iubirea toată, ce-am păstrat,

Legii-n care mama crezul m-a-nvățat...³⁰⁶⁹.

3. Asfințit

Joacă-n lacul auriu

Razele de soare

La altarul din Sibiu

Un apostol moare.

Lupte grele pentru-ai săi

I-au grăbit sfârșirea

Dar otrava celor răi

Nu i-a frânt iubirea.

Turnă mică, credincios

Ți-am păzit tot pasul,

Fie-mi munca de folos,

Căci îmi caut sălașul.

³⁰⁶⁹ *Ibidem*, p. 11.

Cu al soarelui apus
Tu rămâi orfană
Dar stăpânul cel de sus
Ți-a trimite mană.

Lemn și piatră ți-am cioplit
Ți-am lucrat ogorul,
Și sub stâncă de granit
Ți-am săpat izvorul.

Cel ce m-a purtat în zbor,
Dup-a mea dorință,
Va trimite creator
De-i avea credință³⁰⁷⁰.

³⁰⁷⁰ *Ibidem*, pp. 11-12.

[Părerii despre Șaguna]³⁰⁷¹

Virtuțile acestui mare bărbat român sunt mai cunoscute, decât să aibă trebuință a se mai lăuda, încât nici inimizii nu i le-ar putea nega, și credem că grația Majestății Sale n-a putut să cadă pe o persoană mai meritorie de o așa mare chemare. Multe zile și din partea noastră-i urăm.
(T. Cipariu, *Organul Luminării*, Blaj 1848, pag. 329)³⁰⁷².

*

Mulțămim pentru adevărata râvnă, ostenelele și jerfele cele mari ce faci pentru fericirea națiunii noastre: dee-ți atotputernicul putere spirituală și morală, ca precum dorești, până în sfârșit neobosit ca un neînvins atlet, cursul în arena națiunii noastre cu încoronare să-l poți curge, dându-ți milostivul Dumnezeu zile multe și fericite, ca să te bucuri de coapsele fructe ale adevăratelor, naționaliceștilor ostenele și jertfe.
(Alexandru Sterca Șuluțiu, scrisoarea din 28 oct. 1849)³⁰⁷³

*

Mă bucur că pot salută de arhiepiscop și mitropolit pe un bărbat prea meritat pentru tron și patrie, în care Eu, și toți românii greco-orientali avem deplină încredere.
(Franz Josef, în audiența din 6 febr. 1864)³⁰⁷⁴

³⁰⁷¹ *Ibidem*, pp. 14-15.

³⁰⁷² *Ibidem*, p. 14.

³⁰⁷³ *Ibidem*.

³⁰⁷⁴ *Ibidem*.

*

Are atâta minte (Șaguna) cât o jumătate de țară.

(Ministrul maghiar Josef Eötvös)³⁰⁷⁵

*

Om politic din creștet până în tălpi.

(M. Eminescu, *Scrieri politice și literare*, pag. 196)³⁰⁷⁶

*

Ce să zicem despre imensele progrese făcute în arhidieceza greco-orientală, atât în reședința sa de la Sibiu, cât și afară, în cler! Despre aceasta pot să judece acei fii ai patriei care cunoscuseră starea ei deplorabilă înainte de 1848. Se ceruse un spirit gigantic și o voință neînduplecată pentru ca să o regenereze. O adevărată providență a fost aceea care-l trimise pe Andrei baron de Șaguna.

(G. Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, III, pag. 495)³⁰⁷⁷

³⁰⁷⁵ *Ibidem.*

³⁰⁷⁶ *Ibidem.*

³⁰⁷⁷ *Ibidem*, p. 15.

[Cavernele...]³⁰⁷⁸

- Ady -

Cu vârful nins, senin privește drept în soare
Muntele cântecelor mele: sufletu-mi
Scobit în lung și-n lat de caverne vuitoare.

Visurile, femeile, poftete, orgiile,
Gândurile, frământările — mi-au scobit adâncimile
Și-mi înmulțiră cavernele, stafiile.

Deasupra pe munte e-o liniște dumnezeiască
Și minunea dănuitoare a gândurilor,
Jos vuietul cavernelor ce tot mai mult se cască.

Pe vârful sufletului își joacă jocurile
Gândurile sprintene, sălbătice de plăcere
De [desubt] își înmulțesc cavernele neconținut locurile.

Puțin numai și muntele cu [*huet*] se pornește
Iar poporul amețit de dans de pe vârful-i mândru
Se cufundă-n adâncimea care hohotește...

Trad. T. Murășanu!

³⁰⁷⁸ *Ibidem.*

[Două lupte]³⁰⁷⁹

Populară

Scrisoare culeasă de pe front

Foaie verde de cais
Îți trimit din nou *înscriș*
Că la noi e mult frumos:
Verde sus... și verde jos.
Sus pe munte e curat
Omățul de mult s-a luat
Numai pe inima mea
Ce s-a pus nu se mai ia.

Foaie verde de mohor
Mult îmi e de tine dor
C-aș da tot să mă reped
Pân' acasă să te văd
Și s-ascult frumosu-ți glas.
Dar armata nu-mi dă pas
C-am legat cu ea contract
S-alung neamțul și să-l bat.

Foaie verde foi de nuc
De-aș avea parte s-apuc

³⁰⁷⁹ *Ibidem*, pp. 32-33.

Ca să batem pe nemți, lasă,
Să mă-ntorc cu bine-acasă.
Să te strâng în dorul meu
Cum strângeam arma-n tranșeu.
Și să te sărut cu foc
Ca granatele în foc.

Foaie verde foi de in
Jos în vale la Cașin
De cinci ori eu m-am luptat
Cu germanul cel spurcat
Iar odată la Slănic.
Și n-am grijă zău, nimic
C-am să mor sau să trăiesc
Dar... la tine mă gândesc.

Foaie verde merișor
Pe când aici e ușor,
Focul dragoste-i mai greu.
Și te ține-ncins mereu
Fără gând de-a fi scăpat.
Și ca pe-un bujor uscat
El te scutură în vânt
Pân' te bagă în mormânt.

Foicica, foi de pin,
Ți-aș mai spune al meu chin,...

Dar e timpul furtunos
Și de sus pe pisc în jos
Ne vin musafiri la sfat.
Zor răvașu-am încheiat,
Ca să-ncep un alt acum
Plin de foc, oțel și fum!³⁰⁸⁰

George Ponetti, Cașin, 1917!

[*Flacăra galbenă...*]³⁰⁸¹

- Ady -

Mi-a pătruns o flacăra galbenă între visuri
Mă chinuiesc,... arde sufletu-mi cu vâlvătaie:
Cufundați-mă, aruncați-mă în ape de aur,
Ajutați-mă, nu mă lăsați în cumplita văpaie.

O muzică sălbatică mă alungă, mă înnebunește
Cu satanica aurului mreață,
Să amuțească odată această muzică
De atingerea bețigașului purtător de vrajă!
O, vino seară dulce și prietenoasă
Când nici cântecul, nici flacăra numai urmărește,
Vreau să dorm, vreau să dorm pe patul meu de aur
Senin, liniștit și împărătește...

Trad. T. Murășanu!

³⁰⁸⁰ *Ibidem.*

³⁰⁸¹ *Ibidem*, p. 41.

[O clipă de liniște]³⁰⁸²

Părinților mei

Plecat spre plaiuri depărtate
Lipsesc de mult de-acasă, mamă;
Dar clipele sunt neuitate,
Și glasul tău mereu mă cheamă.

Te roagă, tată, pentru mine,
De mai trăiești cum cred eu, încă...
Și bun e Domnul, va fi bine,
Ne-om întâlni iarăși la luncă.
Iar de-oi muri să nu plângi, tată,
Și tu să nu te jalești, mamă...
Să lași doar clopotul să bată,
S-asculte lunca și.... s-adoarmă.

**Alex. Gh. Stănescu Greci,
Inginer silvic, Locot. în rezervă,
Bârlad, 1917!**

³⁰⁸² *Ibidem*, pp. 41-42.

[Cea mai frumoasă poveste]³⁰⁸³

Povești multe-aud, frumoase,
Multe mi se par duioase...
Dar niciuna nu-i din ele
Ca povestea vieții mele.

G. Ponetti!

[Pădurea]³⁰⁸⁴

Oprește-te și-ascultă, pădurare,
N-auzi și tu acel vrăjit tumult
Pe care eu, cu cât l-ascult, în suflet
Nu mă mai satur, parcă, să-l ascult...!?

... E-un freamăt sfânt și-mpărțitor de taine
Cântat de-o veste-ntreagă de tălângi
Mi-e sufletul o tainică pădure
Stau gândurile-mi aninate-n crengi.

Când trec arare vânturi printre ele
Se-nvălmășesc, se-nvolbură, se frâng,
Se-agită, gem, ca o pădure-n vifor

³⁰⁸³ Idem, LIV, 1923, nr. 10-12, octombrie-decembrie, p. 30.

³⁰⁸⁴ *Ibidem*, p. 31.

Cu glas de orgă-n mii de forme plâng...

Cântarea lor se face-acum un strigăt
Ce vine ca un vuiet din pământ,
Acum e-un plâns de vijelii... și iară
Acum e parc-un hohot lung de vânt...

Mi-e sufletul o tainică pădure
Cu mii de bolți din umbre și din crengi,
În fiecare zi mă pierd printr-ânsa
Si mă cufund în graiuri de tălângi...

Pădurea mea, pădurea mea frumoasă,
Cu orgile sfărmate printre brazi,
O, cum aș vrea să fii tu veci cu mine
Așa cum te cunosc și cum ești azi!

... Oprește-te și-ascultă, pădurare,
N-auzi și tu acel vrăjit tumult,
Pe care eu, cu cât l-ascult, în suflet
Nu mă mai satur, parcă, să-l ascult!?

Teodor Murășanu!

[Către lună]³⁰⁸⁵

Cum bate luna-n geamul meu acum
Și-mi umple casa de o dulce vrajă,
Îmi vine-a crede că s-a pus de strajă
Să-mi țină pază, ca-ntrecut, la drum.

Sărmană lună, vechi și scump tovarăș,
Tu ai rămas tot visătoarea veche
Și crezi că sunt și astăzi cu pereche,
Unde mă vezi privind spre tine iarăși.

Dar eu te caut și te chem să vii
În camera-mi pustie și săracă
Să-nseninezi viața mea posacă,
Făcându-mă să cad în reverii.

Cu farmecul luminii ce reverși
Vreau ca să-mi schimbi iubirea dureroasă
În amintire dulce, luminoasă
De lacrimi ochii mei să fie șterși.

Ion Băilă!

³⁰⁸⁵ *Ibidem*, p. 50.

[Don Quijote]³⁰⁸⁶

Aseară, Don Quijote mi-ai răsărit în gând,
Mai trist ca altădată și cu privirea moartă,
Aseară, Don Quijote, mi-ai răsărit în gând:
Veștmântul tău în zdrențe, iar pavăza ta spartă.

Mai trist ca altădată și cu privirea moartă,
Cuvântul tău pe buze șoptea ca un zefir
Și, trist ca niciodată și cu privirea moartă,
Treceau surâsuri stinse pe fața de martir
Cuvântul tău pe buze șoptea ca un zefir,
În ochii tăi de noapte nimic nu străvedeam...

.....

Dar sufletu-ți prieten în mine-l culegeam...
O, sufletu-ți prieten cu drag îl culegeam...

Aseară, Don Quijote, povestea ta-nvia,
Înfiorând tăcerea ce-n mine-nmărmurea
Și-adâncuri neștiute din suflet — mi-au cântat
Izbânzile eterne din sufletu-ți bogat...

...Și dacă-au râs de tine în nebunia lor,

³⁰⁸⁶ *Ibidem*, p. 51. Vezi: Miguel de Cervantes, *Don Quijote de la Mancha*, 2 Vol., Traducere din limba spaniolă și note de Ion Frunzetti și Edgar Papu, Editura Polirom, Iași, 2016.

Disprețul tău plutească asupra tuturor
Îmbracă-te-n mândria ghețarului polar,
Când gloata nu-nțelege — o, tu, vizionar...
Avântul fanteziei deasupra lor te-a pus,
Cum vulturul domnește în lumile de sus,
Când larga ta iubire cu ei nu te-a-nfrățit,
Ia-ți darul tău zadarnic ce nu l-au prețuit...

Tu i-ai învins prin suflet oricât vor râde ei,
Zâmbește tu cu milă sărmanilor pigmei...
Vei crește și mai mare în pustnicia ta,
Cum palmierul crește senin, în Sahara...

Aseară, Don Quijote, povestea ta-nvia,
Înfiorând tăcerea ce-n mine-nmărmurea
Și-adâncuri neștiute din suflet — mi-au cântat
Izbânzile eterne din sufletu-ți bogat...

George Dumitrescu!

[Sonetul resemnării]³⁰⁸⁷

Când vezi nădejdea ta cum se destramă
Precum lumina zilei către seară,
Când vezi că toate sunt făpturi de ceară
Ce se topesc și nici nu bagi de samă,

Când răzvrătirea ta cu glas de-aramă,
Voind destinului schimbări să ceară,
E sugrumată de cumplita gheară
A nepăsării ce mereu dărâmă,

Atunci, sărmăne om, — școlar în viață —
Urmează ultima înțelepciune:
Obișnuit cu jertfa renunțării

La orice bun, în orice dimineată, —
Găsind că totul e deșertăciune,
Îmbracă-te în haina resemnării.

George Dumitrescu

³⁰⁸⁷ „Transilvania”, LIV, 1923, nr. 10-12, octombrie-decembrie, p. 56.

[Bemol]³⁰⁸⁸

Vii prea târziu:
— grădina mea-i rugină și pustiu...

Și totuși — ieri —
înfiorate
de goana clipelor ce trec,
crengi încărcate
de dulci poveri
te așteptau și te chemau, foșnind în vânt,
te așteptau plecate la pământ:
ca rodul lor de aur să-l culegi...

Vii prea târziu...
Aiurea-ndrumă-ți pașii tăi pribegi
Vreau iarna singurel să mi-o petrec...

George Voevidca!³⁰⁸⁹

³⁰⁸⁸ *Ibidem.*

³⁰⁸⁹ Scriitorul, poetul și epigramistul bucovinean George Voevidca (n. 09.04.1893, Sinăuți - d. 01.02.1962, Suceava) a semnat articole și în revista „Luceafărul”, de la București, înființată de Nichifor Crainic și Al. Busuioceanu. În această revistă au publicat o întreagă pleiadă de scriitori și poeți renumiți din perioada interbelică, totul privit în conivență cu disputa „tradiționalism” - „modernism”. În paginile „Lucea-fărului” bucureștean îi regăsim pe următorii literați și oameni de cultură: Alexandru Vlahuță, Nichifor Crainic, Al. Busuioceanu, Vasile Savel, Corneliu Moldovanu, C. Ardeleanu, Lucian Blaga, Ion Pillat, Artur Enășescu, C. Gregorian, D. Nanu, I. U. Soricu, G. Rotică, C. Sandu-Aldea, Ion Sîn-Georgiu, Emanoil Bucuța, Ion Agârbiceanu, Gib. Mihăescu, V. Voiculescu, George Voevidca, V. Cioflec, Liviu Rebreanu, Brătescu-Voinești, Gala Galaction, Gh.

[*Cântec*]³⁰⁹⁰

Asemenea izvorului de munte
Aș vrea să șoptesc încetișor,
Să împletesc din unde argintate
Icoana vie-a tristului meu dor.

Aș vrea să smulg povestea minunată
Pe care ți-aș șopti-o tremurat,
Pe care-ați plânge-o veșnic și-aș dori-o
Și mă cuprindă-n valu-i minunat.

Dar freamătul adormitor de codru
Mă fără iar și trec, fără să știu
Căci vremea îmi aruncă-ncet pe tâmpile,
Mereu mai mult năvodu-i argintiu.

Gr. Veju!

Bogdan-Duică și alții. Cf.: Zigu Ornea, *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea*, Editura Eminescu, București, 1980, pp. 103-104.

³⁰⁹⁰ „Transilvania”, LIV, 1923, nr. 10-12, octombrie-decembrie, p. 70.

[*Ascultând pe Mignon*]³⁰⁹¹

Ca-n vis mă chemi, Italie măreață,
Liman scăldat cu purpură din soare
Și-n veci păzit de munți în nimb de gheață
Și cu veștmântul alb, de mirt în floare.

Spre tine-aleargă stoluri călătore
Să-ți cânte veșnic raiul de verdeață
Și țărnu-ncins de mări scânteietoare
Și ochii umezi, dornici de viață...

Tu cer, sub care s-a născut Petrarca
Și Florentinul cel purtat cu barca
Înspre infern, și aprigul Carducci

Și Leopardi care trist își duce
Pe-al morții gând, iubirea zbuciumată...
Tu cer ne-nvins, am să te văd vreodată?

G. Tutoveanu!

³⁰⁹¹ *Ibidem*, p. 71.

[Cântec]³⁰⁹²

Privighetorile
în parc m-au auzit
aseară cum plângeam
sub dudul înflorit...

Și ele, au ghicit
de ce plângeam domol,
de ce oftam, plângând
cu brațe-ntinse-n gol...

Ascultă — Acum la geam
îți cânta ele-n cor:
și numai dragoste
și dor e viersul lor...

George Voevidca

³⁰⁹² *Ibidem.*

[Influența lui Schopenhauer asupra lui Eminescu]³⁰⁹³

de Dr. Vasile Gherasim

[Concepția lui Eminescu despre lume și viață]³⁰⁹⁴

Ce este lumea în concepția lui Eminescu? E o stare de trecere! De la felul ei de acuma, la starea hotică din care s-a născut. Căci a fost o vreme,:

...când nu era moarte, nimic nemuritor,
Nici sâmburul luminii de viață dătător,
Nu era azi, nici mâine, nici ieri, nici totdeauna,
Căci unul erau toate și totul era una,
Pe când pământul, cerul, văzduhul, lumea toată
Erau din rândul celor ce n-au fost niciodată³⁰⁹⁵.

Și

Pe când totul era lipsă de viață și voință,
Când nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns...
— N-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă³⁰⁹⁶.

³⁰⁹³ *Ibidem*, pp. 72-111. Vezi: Mircea Popa, *Eminescu: trepte ale devenirii*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2024, passim.

³⁰⁹⁴ „Transilvania”, LIV, 1923, nr. 10-12, octombrie-decembrie, p. 84.

³⁰⁹⁵ *Ibidem*.

³⁰⁹⁶ *Ibidem*.

Și la ce, adică, să te mai legi de această viață, când vezi, la orice pas ce-l faci că:

moartea succede vieții, viața succede la moarte,
Alt sens n-are lumea asta, n-are alt scop, altă soartă³⁰⁹⁷.

Această „eternă alergare prin lume te obosește”. De la o vreme ajungi să pricepi că „un vis al morții eterne e viața lumii întregi”³⁰⁹⁸.

Și totuși:

pe toți ea îi înșală, la nime[ni] se destăină,
Dorinți nemărginite plantând într-un atom³⁰⁹⁹.

*Aceste lucruri nu le pot înțelege oamenii de rând, marea taină nu o pot dezlega; — omul genial știe însă și mai mult:
Ce suntem? se întreabă el; și răspunsul e: „Copii nimicniciei”, „Nefericiri zvârlite pe brazdele veciei”³¹⁰⁰.*

Zbuciumul din această viață nu e zadarnic. Cunoștințele, pe care le câștigăm cu atâta chin, sunt de tot palide, însemnătatea lor e zero:

Gândirea noastră-i spuma nimicniciei noastre
Iar visuri și iluzii pe marginea uitării
Trec și se pierd în zare ca păsările mării

³⁰⁹⁷ *Ibidem*, p. 90.

³⁰⁹⁸ *Ibidem*.

³⁰⁹⁹ *Ibidem*.

³¹⁰⁰ *Ibidem*, p. 91.

Și ce rămâne-n urmă nu e decât obscură
Și oarbă suferință ce bântuie-n natură³¹⁰¹.

Dar ispitele vieții sunt mari. Puterea lor e nemărginită. Cine ar putea oare rezista chemării lor? Desigur, nici omul cel mai genial. Din întâmplare și un atare supraom — el nu-și dă seama cum — ajunge în situația penibilă de a se „învârti în jurul instinctului ce conduce viața”. Și aceasta îl împiedecă în hotărârea de a ridică...

...o lume mai bună, mai senină,
Precum au fost odată a raiului grădină³¹⁰².

Păcatul ce îl ia asupra sa ființa care-l smulge pe adâncul cugetător din această resemnare, e deci îndoit. Cine o face însă aceasta? Femeia...! Femeia, acea ființă pe care Schopenhauer a numit-o — cea mai culpabilă dintre existențe. Dacă ai privi femeia, pentru sine, și pe acel genial bărbat, pentru sine, atunci ai vedea că,:

Despărțiți de-a vieții valuri între el și între dânsa
Veacuri sunt de cugetare; o istorie-un popor;³¹⁰³

Tocmai în aceasta constă marea taină; ea constă, în faptul că sunt totuși clipe, când și cel mai stoic om, dacă e încă tânăr, nu se mai poate împotrivi ascunsei ademeniri, căci:

Uneori, — deși arare — se-ntâlnesc, și ochii lor

³¹⁰¹ *Ibidem.*

³¹⁰² *Ibidem.*

³¹⁰³ *Ibidem.*

Se privesc, par a se soarbe în dorința lor aprinsă³¹⁰⁴.

Zdrobită cade hotărârea care se afla în vorbele: „eu mă uit în sus asemenea statuii lui Apoll... fii steaua din cer, rece și luminoasă! ș-atunci ochii mei s-or uita etern la tine”! Începe lupta cu puternicul instinct al vieții. Adesea sunt momente când o muștrare la adresa „alesei”, un cuvânt rostit mai aspru, produc în el remușcări:

Plângi, copilă? — C-o privire umedă și rugătoare
Poți din nou zdrobi și frânge [apostat] inima mea
La picioare-ți cad — și caut în ochi negri-adânci ca marea
Și sărut a tale mâne — și te-ntreb de poți ierta³¹⁰⁵.

Femeia, cu rafinamentul ei, izbutește să-l seducă, oricând vrea pe bărbatul încrezător, căci ea „eu ochii ei de înger” îl mângâie și-l minte, doar „ei cuprind o faime de dulci făgăduinți”, de felul cărora „nu se află-n lumea aceasta nicăiri”. Și decepția este mare pentru-acela care a înțeles că trebuie:

Să sfințești cu mii de lacrimi un instinct atât de van
Ce s-abate și la păsări de vreo două ori pe an;³¹⁰⁶

căci, poetul se adresează întregii omeniri:

Nu trăiți voi, ci un altul vă inspiră, — el trăiește,
El cu gura voastră râde, el s-ncântă, el șoptește,

³¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 92.

³¹⁰⁵ *Ibidem*.

³¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 93.

Căci a voastre vieți cu toate sunt ca undele ce curg
Veșnic este numai râul: râul este Demiurg
Nu simțiți c-amorul vostru e-un amor străin? Nebun!

.....

Nu vedeți c-acea iubire serv-o cauză din natură?
Că e leagăn unor vieți, ce semințe sunt de ură?
Nu vedeți că râsul vostru e în fiii voștri plâns,
Că-i de vină cum că neamul Cain încă nu s-a stins?³¹⁰⁷

Și neamul omenesc este „neamul Cain”. Într-un loc poetul încearcă a ne da chiar date precise asupra obârșiei neamului acestuia. (În poezia „Demonism”, Poezii postume, pag. 228-233). Dorul omului de a asupri, de a urî, de a chinui; — spune Eminescu — e sădit în el de însuși Dumnezeu. În luptă nedreaptă acesta l-a răpus pe titanul blând care era Pământul, — iar din cadavrul acestuia l-a zidit pe om. Viață i-a insuflat din propria-i viață:

Spre a-l batjocori până și-n moarte [pe ucisul titan]
Ne-am născut noi, după ordin divin
Făcuți ca să-și petreacă Dumnezeu
Bătrân cu comica-ne neputință,
Să râdă-n tunet de deșertăciunea
Viermilor cruzi...³¹⁰⁸

³¹⁰⁷ *Ibidem.*

³¹⁰⁸ *Ibidem*, pp. 93-94.

În realitate, „minciuni și fraze-i totul”. Oamenii, ca neam al lui Cain, se asupresc unii pe alții. Cezarul, fiind convins:

în înălțimea-i solitară
Lipsită de iubire... cum că principiul rău
Nedreptul și minciuna a lumii duce frâu...

.....

La jugu-i el silește pe cei ce l-au urât³¹⁰⁹.

Aceasta se repetă de mii și mii de ori; — în cursul veacurilor și al evilor nu se produce nicio schimbare. Deci, ce rost să aibă — se întreabă, desperat, poetul — toate aceste zburciunări ale unor oameni, de a se înălța pe spatele altora, când nici nu putem ști la ce mai trăim. Doar:

În orice minte lumea își pune întrebarea
Din nou: de unde vine și unde merge? Floarea
Dorințelor obscure, sădite în noian³¹¹⁰.

Aflăm doar că:

În veci aceleași doruri mascate cu-altă haină,
Și-n toată omenirea în veci același om.
În multe forme-apare a vieții crudă taină³¹¹¹.

³¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 94.

³¹¹⁰ *Ibidem*, p. 95.

³¹¹¹ *Ibidem*.

Și când ne gândim bine, nu există nici dezvoltare în sens evoluționist, căci:

umana roadă-n calea ei îngheață
Se pietrifică unul în sclav altu-mpărat³¹¹².

Istoria n-are nici un rost mai adânc:

Viitorul un trecut pe care-l vad întors...
Același șir de patimi s-a tors și s-a retors...³¹¹³

„Rugăciunea unui Dac” (publ. 1879):

...Părinte...
Să simt că de suflarea-ți suflarea mea se curmă
Și-n stingerea eternă dispar fără de urmă!³¹¹⁴

Eminescu n-a urât femeia, cu toate că, după cum am văzut, adesea vorbește rău de ea. La femeia iubită bărbatul află adesea un port al mângâierii, un port în care corabia vieții lui poate scăpa de zdrobire, de naufragiu. În astfel de momente, poetul o aseamănă pe femeie cu un înger:

Am voit viața-ntreagă să pot răscula poporul
Cu gândirile-mi rebele contra cerului deschis
El n-a vrut ca să condamne pe rebel, ci a trimis
Pe un înger să mă-mpace, și-mpăcarea — e amorul³¹¹⁵.

³¹¹² *Ibidem.*

³¹¹³ *Ibidem.*

³¹¹⁴ *Ibidem*, p. 96.

³¹¹⁵ *Ibidem*, p. 99.

Suferința sa, suferința celorlalți, suferința ce se iveau în urma întocmirilor sociale netrebnice îi sugerau adesea întrebarea dacă nu se află vreo altă cale ce duce la mântuire? Cine știe? Poate, sfărâmând toate întocmirile existente, ai putea afla mântuirea dorită — mântuirea de suferințe. Arătând mulțimii cum se procedează față de ea, să trezești „furia vulgară”:

...Ce-i dreptatea omenească?

E-o-ngrădire contra voastră — legile nu-s pentru ei.

.....

Patria? Lor dă mărire și-a puterii aspră varga

Pe ei cu aur și cu glorie — pe noi cu greul ne-ncarcă,

Ah! ei sunt înșelătorii, noi — înșelații, nebunii³¹¹⁶.

și deci:

Zdrobiți orânduiala cea crudă și nedreaptă

Ce lumea o împarte în mizeri și bogați

Faceți ca-n astă lume să aibă parte dreaptă

Egală fiecare... și să trăim ca frați!³¹¹⁷

Se poate înfăptui oare aceasta? Poetul ajunge la convingerea că orice ai face, — chiar dacă ai aprinde și ucide totul, — la urma urmei totul rămâne, cum a fost. Ai încercat să înlături relele care domnesc în lume și să le înlocuiești prin bine și fericire universală, — și ce-ai reușit? Ai schimbat numai fața răului, — ai stârnit, în masele poporului, sălbătăcia care era latentă, fiind stânjenită în manifestările ei, prin legile impuse de

³¹¹⁶ *Ibidem*, p. 100.

³¹¹⁷ *Ibidem*.

statul pe care l-ai dărâmat. Faci chiar trista constatare că, jertfindu-te pe tine, trebuie „să mori fără speranță!” Cine știe — amărăciunea:

Ce-i ascunsă-n aste vorbe? — Ajungi
...Să te simți neliber, mic,
Sa vezi marile-aspirații că-s reduse la nimic³¹¹⁸.

Dacă vrei să trăiești liniștit și împăcat cu tine însuși, renunță la orice ideal social și învăluiește-te în liniște stoică:

Privitor ca la teatru
Tu în lume să te-nchipui,
Joace unul și pe patru
Totuși tu ghici-vei chipu-i.

Și de plânge; de se ceartă
Tu în colț petreci în tine
Și-nțelegi din a lui artă,
Ce e rău și ce e bine³¹¹⁹.

Pentru puține clipe măcar s-ar putea întrupa poate înțelepciunea:

Vreme trece, vreme vine
Toate-s vechi și nouă-s toate
Ce e rău și ce e bine
Tu te-ntreabă și socoate:

³¹¹⁸ *Ibidem*, pp. 100-101.

³¹¹⁹ *Ibidem*, p. 101.

Nu speră și nu ai teamă,
Ce e val ca valul trece
De te-ndeamnă, de te cheamă
Tu rămâi la toate rece³¹²⁰.

Iar la întrebarea:

Și pentru cine vrei să mori?
Întoarce-te, te-ndreaptă
Spre-acel pământ rătăcitor
Și vezi ce te așteaptă³¹²¹.

*Luceafărul poate să răspundă abia după ce a văzut nimicnicia
zbuciumărilor pământești. El trimite, din înălțimea tărilor cerești,
următoarea constatare pe care și-a format-o despre oamenii mici ce nu
știu și nici nu vreau să știe care este idealul adevărat:*

Trăind în cercul vostru strâmt
Norocul vă petrece,
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece³¹²².

*Această nouă specie de oameni trăiește din sudoarea poporului
autohton, ea e o rasă parazitară — sui generis, — care, prin intrigi și
mijloace mârșave, s-a urcat sus: din ea s-a format „pătura superpusă”, un
fel de „sediment de pungași”. Acești oameni „trăiesc din munca aceleiași*

³¹²⁰ *Ibidem.*

³¹²¹ *Ibidem.*

³¹²² *Ibidem*, p. 102.

sume de producători”. Și, pe când poporul — în întunerecul inculturii — moare de mizerii, — aceștia se înmulțesc mereu, în urma [afluenței] din străinătate, pretinzând, după trecere de câțiva ani, că sunt români get-beget:

Și apoi în sfatul Țării se adun să se admire
Bulgăroi cu ceafa groasă, grecotei cu nas subțire
Toate umbrele acestea sunt pretinse de roman,
Toată greco-bulgărima e nepoata lui Traian
Spuma asta-nveninată, astă plebe, ăst gunoi
Să ajung-a fi stăpână și pe țară și pe noi?
Tot ce-n țările vecine e smintit și stârpitură,
Tot ce-i însemnat cu pata putrejunii de natură,
Tot ce e perfid și lacom, tot Fanarul, toți iloții,
Toți se scurseră aicea și formează patrioții³¹²³,

Încât poetul, cu explicabilă ironie, exclamă:

O, te-admir, progenitură de origine romană!³¹²⁴

Eminescu dovedește o dragoste aproape mistică pentru adevăratul popor român de pretutindeni și o tot atât de adâncă ură față de străinii care trăiesc și se îmbogățesc din sudoarea atâtor milioane de brațe ale acestui oropsit popor. Mult timp înainte de Unirea tuturor Românilor și scurtă vreme după înjghebarea micului stat român, scria poetul tuturor Românilor, cu adâncă indignare și durere:

³¹²³ *Ibidem*, pp. 107-108.

³¹²⁴ *Ibidem*, p. 108.

De la Nistru pân' la Tisa
Tot românul plânsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.

.....

Vai de biet român săracul

.....

Îi străin în țara lui...³¹²⁵

Cernăuți, 1921!

[Cugetări fără autor]³¹²⁶

Nehotărârea e consecința unei judecăți șubrede³¹²⁷.

*

[...]

*Numai studiul filozofiei, prin aplicarea practică a principiilor, ne poate
procura adevărata fericire sufletească, constantă și inalterabilă³¹²⁸.*

*

[...]

Ascultă mult și judecă, vorbește puțin și cumpănește³¹²⁹.

*

[...]

³¹²⁵ *Ibidem*, p. 107.

³¹²⁶ *Ibidem*, p. 111.

³¹²⁷ *Ibidem*.

³¹²⁸ *Ibidem*.

³¹²⁹ *Ibidem*.

*Suferințele sunt pentru oameni. De aceea natura, în bună-tatea ei, ne-a înzestrat cu calități morale, pentru ca să le putem îndura și cu forțe fizice, ca să putem rezista*³¹³⁰.

*

[...]

*Fii preparat pentru neplăcerile vieții și nu uita că iritându-te de cele ce ți se întâmplă nu faci decât să-ți agravezi situația, fără a putea schimba ceva din hotărârile soartei*³¹³¹.

*

[...]

³¹³⁰ *Ibidem.*

³¹³¹ *Ibidem.*

1924

[Pornind din nou la drum...]³¹³²

de Vasile Goldiș

Amintim, în paranteză, pe bătrânul dascăl Vintilă al d-lui Agârbiceanu, care oprește pe elevi în mijlocul uliții satului și învață pe copii litera „a” și „iu” cu versurile:

U, iu, iu, bunu-i pui,
Da-i mai bună găina,
Care-o frige vecina...³¹³³

[Ultima poezie a lui Andrei Mureșanu]³¹³⁴

Pe o foaie lipită de scoarțele volantului de poezii, de Andrei Mureșanu, apărut la Brașov, în 1862, tipografia I. Gőtt, are volum, după iscălitura pe care o poartă pe prima pagină, pare a fi fost proprietatea lui Nic. Șuștai, care la dăruit apoi bibliotecii liceului „Andrei Șaguna”, am aflat scris cu mâna, următorul:

³¹³² Idem, LV, 1924, nr. 1-2, ianuarie-februarie, pp. 4-9.

³¹³³ *Ibidem*, p. 6.

³¹³⁴ *Ibidem*, pp. 9-10.

[*Epitaf*]³¹³⁵

Supt astă piatră rece
În linul ei mormânt
O [vergură] petrece
Făr-a rosti cuvânt.

Vedeți, ce-i viața,
Ce-i lumea, dacă mori!
Se șterg, se pierd, ca ceața
Onoare și comori
Deșert e plânsul mumei,
Deșert și negrul flor,
Caci toate ale lumii
Au scris-a moartea lor.

Nimic e pus sub soare,
Să n-aibă și finit,
Precum nu este floare,
Ce nu s-a veștejit.

O, mamă, nu mai plânge
Și tu scump frățior!
Căci inima-mi se-nfrânge,
Ș-atunci mi-e greu să mor³¹³⁶.

³¹³⁵ *Ibidem.*

³¹³⁶ *Ibidem.*

Sub poezie se găsesc următoarele șire:

Epitaful acesta, scris de propria mână a laureatului poet Andrei Mureșianu, în primăvara anului 1862, este lucrarea sa ultima. Epitaful acesta l-a făcut la rugarea mea, pentru piatra de mormânt a surorii mele, Maria de Șuștai³¹³⁷.

(ss) Nicolae Șuștai!

*

Nicolae Șuștai a fost primul președinte al tribunalului din Făgăraș, înființat la 1872. După cum sunt informat, a stat în fruntea acestui tribunal până la 1875, când, în urma contopirii lui cu cel din Brașov, a trecut în fruntea tribunalului din Sighișoara. Aici n-a stat însă mult căci, îmbolnăvind-se, și-a cerut pensionarea și s-a mutat la Brașov, unde a și murit³¹³⁸.

*

La 24 octombrie, anul trecut, s-au împlinit 60 de ani de la moartea autorului imnului nostru național, care a strecurat atâta dor de libertate și putere de viață în sufletul celor încovoiați sub povara dezamăgirilor și asupririlor fără sfârșit³¹³⁹.

*

Ne facem o datorie de recunoștință către sufletul bardului nostru național, improspătându-i memoria prin publicarea acestui epitaful, care, deși nu prezintă vreo valoare deosebită, e merit totuși de a ne da și o

³¹³⁷ *Ibidem*, p. 10.

³¹³⁸ *Ibidem*.

³¹³⁹ *Ibidem*.

*dovadă de sentimentele nobile, prietenești și creștinești, ale cântărețului unirii în cugete și simțiri a românilor din patru unghiuri*³¹⁴⁰.

Axente Banciu!

[*Vânătoarea din Munții Cheviot (Chevy Chase)*]³¹⁴¹

Baladă populară engleză

Traducere de P. Grimm

Sir Percy din Northumbria

Făcut-a jurământ

C-o să vâneze-n Cheviot

Trei zile și trei nopți pe rând,

În ciuda falnicului Douglas

Ș-a celor ce în slujba-i sunt.

Și cerbii cei mai grași din munți

Zicea c-o să-i omoare,

Dar mândrul Douglas zise — atunci:

Le-arăt eu vânătoare.

Și Percy a venit cu cete

Puternice, îndrăznețe,

O mie cinci sute de-arcași

Veniți din trei județe.

³¹⁴⁰ *Ibidem.*

³¹⁴¹ *Ibidem*, pp. 28-30.

Și s-a-nceput de Luni, din zori

Pe munte și pe vale,
Chiar și copilul nenăscut
Ar plânge de-așa jale.

Gonacii peste tot aleargă

Pădurea răscolind,
Arcașii stau la pândă gata
Și-arcurile-ntind.

Aleargă cerbii prin pădure

Încolo și încioace,
Copii-ntruna-i urmăresc
Și nu îi lasă-n pace.

Și-n Cheviot, pe munții-nalți,

Din zor până la amiază.
O sută de cerbi grași și mari
Ucise ceata trează.

Și moarte suflă ei din corn,

De peste tot s-adună,
Și Percy vine-acum și el
Să vadă prada bună.

El zise: Douglas a jurat
Aici să mă-ntâlnească
În ziua asta, dar știam

Că n-o să se grăbească!

Când iată că un cavaler,
Privind atunci în zare,
Pe mândrul Douglas îl zări
Venind c-o ceată mare.

Sunt două mii cu lănci și arcuri,
Vedere minunată,
Mai tari viteji n-a mai văzut
Creștinătatea toată.

Opriți-vă, le zise Douglas,
La arcuri luați sama,
Că nu v-au trebuit mai mult
De când v-a născut mama.

Și Douglas pe un armăsar
În frunte călărește,
Un alt viteaz mai mare nu-i;
Și scutu-i strălucește.

El zise: spuneți cine sunteți
Și cine v-a-ndemnat
Ca să vânați prin munții mei
Și voie cin' v-a dat?

Și cel dintâi răspunse Percy:

Ce treabă ai cu noi

N-o să-ți dăm nicio socoteală

Ce suntem, și apoi

Vânără c-așa ne place nouă,

Orice ați face voi.

Ucis-am cerbii cei mai grași

Ș-acasă îi vom duce.

Iar Douglas: Unul va muri

Din noi, mă jur pe cruce.

Și mândrul Douglas mai grăi:

Atât de mulți bărbați

Să-i omorâm ar fi păcat,

Că nu sunt vinovați.

Dar nobili suntem amândoi

Și amândoi de-o treabă,

Să stea de-o parte oamenii,

Iar noi la luptă dreaptă.

Și Percy spuse: Blestemat

Acel ce-o zice nu!

Iar mândrul Douglas îi răspunse:

Ia bine seama tu.

De-o vrea norocul să m-ajute,

Pe tot acest pământ:

De-un om născut dintr-o femeie

Eu nu mă tem nicicând.

Un nobil zise-atunci lui Percy:

Nicicum nu se cuvine

Doar căpitanii să se lupte,

Cum nu ne-ar fi rușine

Ca noi să stăm și să privim?

Doar sânge-avem în vine!

Ce zi de groază și omor!

Englezii îndrăzneți

O sută de dușmani ucid

Cu-ntâiele săgeți.

Dar bine s-a ținut și Douglas,

Viteazul căpitan,

Izbind cu multă-nverșunare

În aprigu-i dușman.

El ca un căpitan isteț

Și-mparte oastea-n trei.

Și de o parte și de alta

Cu lănci, porniră ei.

Pricinuiră grele pierderi

Arcașilor englezi,

Și goluri multe se făcură,

Pierit-au mulți viteji.
Englezii arcurile lasă,
Pun mâna pe [baltoage],
Și peste coifuri, cu nădejde,
Încep acum a trage.

Prin zale străbătând cu spada
Loveau cu toți vârtos,
Și mulți viteji semeți și ageri
Zăceau acum pe jos.
La urmă Douglas și cu Percy
De-odată se-ntâlniră
Și cu tăioasele lor spade
Puternic se loviră.

Cu-atâta foc loveau vitejii
Și cruntă fu bătaia
Că de sub coifuri sângele
Curgea acum ca ploaia.

Oprește, Percy, zise Douglas,
Destul noi ne-am luptat,
La Craiul meu eu te voi duce
Și-n marele lui sfat
Cu cei mai nobili cavaleri
Alături te va pune,
Căci altul mai viteaz ca tine

N-am întâlnit pe lume.
Răspunse Percy cu mândrie:
Ți-am spus-o, niciodată,
Un om născut dintr-o femeie
Nu poate să mă bată.

Atuncea dintr-un arc puternic
Ca fulgerul porni
Săgeata blestemată care
Pe Douglas îl lovi

Și-n furca pieptului pătrunse
Săgeata ascuțită
Și doar o vorbă mai ieși
Din inima-i rănită:
Luptați-vă, vitejii mei,
Că viața mea-i sfârșită.

Și Percy răzimat pe spadă,
Văzând cum Douglas pierе
Mărinimos i-ntinde mâna
Și zice cu durere:

O, ce păcat! Și ce n-aș face
Să-ți dan viața iară!
Un alt viteaz ca tine nu-i
În toată-această țară.

Sir Hugo de Montgomery,
Un nobil scoțian,
Văzând atunci cum a murit
Viteazu-i căpitan,

Pe armăsarul lui cel sprinten
Printre dușmani străbate,
Oricât de mulți ar fi, nimic.
Din cale-i nu-l abate,

Și drept spre Percy merge el,
În fața lui ajunge.
Și cu puternica lui lance
Tot trupul i-l străpunge.
Și un arcaș northumbrian
Văzând cum Percy moare,
Țintește-n Hugo o săgeată
Din arc puternic, mare,

Săgeata iute, ascuțită
Prin trupu-i a trecut
Cu sânge din inima lui
Săgeata s-a umplut.

Niciun voinic nu da-napoi
Ci-ntr-una, cât puteau
Cu toții, unu-ntr-altul, crunt

Cu spadele loveau.

Și bătălia s-a-nceput
'Nainte de amiază,
Și nici când soarele-a apus
Ea tot nu încetează.

Deși e noapte, prin pădure,
Cât luminează luna,
Tot nu se lasă, cu-ndârjire
Se războiesc într-una.

Și unii care în luptă-aveau
Picioarele tăiate,
Luptau mereu doar în genunchi,
Pân' ce cădeau pe spate.

Nici unii, nici ceilalți nu vrură
Să dea-napoi un pas,
Pân' ce de-o parte și de alta
Doar cincizeci au rămas.

Și când acas-ajunse vestea
Soțiile veniră,
Bărbații-și luară să-i îngroape,
Și-amarnic îi bociră.

În Cheviot, pe munții-nalți,
A curs șuvoi de sânge,
Chiar și copilul nenăscut
De-atâta jale-ar plânge.

Aceasta fuse vânătoarea
Din munții Chevioți.
De-așa sfârșit să ne păzească
Hristos pe noi, pe toți³¹⁴².

[Lăsați-mă să beau uitare!]³¹⁴³

Lăsați-mă să beau uitare!
Dați-mi potirul alb, curat.
Am ocolit pământ și mare,
Să uit, și, totuși, n-am uitat.

Fierbinți îmi picură pe frunte
Lacrimi de rime și de fiori.
Râu pentru mine fără punte,
Cu maluri fără pomi și flori.

Un suflet de copil le plânge.
Mormântul lui a-nțelenit
Și mie-mi pare că-s de sânge

³¹⁴² *Ibidem.*

³¹⁴³ *Ibidem*, p. 34.

Pare că eu l-aș fi rănit.

Sufletul dar, trupul e tină.
Din zbuciumarea luptelor
Tot omul duce vreo vină
Ce-l tulbură, ca un omor.

Cântare sfântă, poezie
Cum de n-ai darul de-a scuti
De-a vieții crudă ironie
Nevinovații tăi copii.

Mă prinde dor de-o nepăsare,
Neștiutoare de păcat.
Lăsați-mă să beau uitare!
Dați-mi potirul, fermecat.

Să plec și eu unde se duce
Tot ce e viu, ce e atom.
Va rămânea un semn de cruce
Pe zbuciumarea mea de om.

Când nime[ni] nu va ști de mine.
Când nime[ni] nu va cumpăni
Durerea clipelor haine
Ce mi-a fost dat a le trăi,

Când lanțurile firii grele
Mai mult nu le va-ncătușa
Frânturi din cântecele mele
Din când în când vor învia.

Maria Cunțan, martie 1924!

[*Cât de departe am ajuns cu toții....*]³¹⁴⁴

- Un mozaic adunat și comentat de Horia Petra-Petrescu -

Ce crezi din suflet spune-o, îndrăznește,
Făr-de zăbavă multă,
Căci îndoiala vorba-ți zămislește
La cel ce-ascultă!
De îndoială fug păreri netoate,
Și nici nu crezi o vorbă-ades ce poate³¹⁴⁵.

Goethe!

³¹⁴⁴ Idem, LV, 1924, nr. 3-4, martie-aprilie, p. 1.

³¹⁴⁵ *Ibidem.*

[Cireșul meu]³¹⁴⁶

L-a răsădit în poarta casei noastre
Credința tatei. Drept și astăzi cată
Cu vârful către cerurile-albastre,
Nu l-a răpus furtuna niciodată.
Din frunza verde a doinit spre seară
Și a gemut din trunchi în vremuri rele,
A-ntinerit în zori de primăvară
Și-a legănat culcuș de păsărele.

E pus de tata în norocul meu.

Pe când eram copil zglobiu acasă
Sub soare, biruit de somnul greu,
La umbra lui, în iarba de mătăasă,
Curate visuri mă împresurau,
Și orice frunză-a lui părea o gură
Și câte frunze-atâtea guri spuneau
Povești cu zmei năprasnici care fură
Domnițele frumoase de-mpărat.

Odată știu că-n somn visam sub el,
Și-atunci furtuna-n brațe l-a luat,

³¹⁴⁶ Ibidem, pp. 41-42.

L-a sugrumat în gheare de oțel.
Apoi din ram în ram urlând furtuna
L-a despoiat de floare-ncurmeziș,
De n-a rămas măcar pe ramuri una,
A smuls din crengi frunziș după frunziș.

De-atunci șirag de ani s-a furișat.
Drumeți bătând la poarta casei noastre;
Cu vicleșug din suflet mi-au luat
Avântul către zărilor albastre.

De câte ori gemea furtuna vieții
În ramurile sufletului meu
Se ofilea frunzișul tinereții
Și pasul mi-l simțeam pe cale greu.

Cu fiecare lacrimă căzută
Murea tăcut un mugur al nădejzii
Și inima, o roabă nevăzută,
Se umilea în ceasuri de primejdii.

Cireșul însă a-nflorit mereu
Cu fiecare nouă primăvară,
Dar n-a-nflorit cu el norocul meu.
El a rodit cu fiecare vară,
Dar n-a rodit cireșul pentru mine.
Bătut de viscol nu s-a îndoit

Ci măsurându-și zilele senine
Mai mult a înflorit și a rodit.
Eram copil când tatăl meu l-a pus
În poarta casei noastre de la țară;
Cireșul stă și azi cu vârful sus,
Nu l-a răpus a anilor povară.

E pus de tata în norocul meu,
Dar n-am avut noroc pe lume eu.

Volbură Poiană!

[Seceriș]³¹⁴⁷

Ici, fetele cu secera adună
Lumina spicelor de aur, coapte
Și-un murmur întrupat de voie bună,
Se leagănă în râsete și șoapte.

La un obraț de ele, strânși, flăcăii,
Se-ntrec cu fetele să taie grâul.
E-atâta chiot până-n fundul văii
Că fuge grabnic tremurând pârâul.

³¹⁴⁷ *Ibidem*, p. 46.

Tot mai grăbiți flăcăii culcă paiul,
Deprinși să aibă brațele la spor,
Tăind în grâu s-apropie alaiul
Să dea în secerișul fetelor.

Și când în lanul soarelui văratic
N-a mai rămas de secere nimic,
Din sărutările ca de jăratic
Îmi pare că-nflorește câte-un spic.

Volbură Poiană!

[Parfum de tei]³¹⁴⁸

Iubirea noastră dulce și curată
Ce s-a trecut cum trece-un nor de fum,
Tulburătorul teilor parfum
Mi-o-aduce-aminte iar — Și ca odată

Noi ne-ntâlnim trecând pe-același drum,
Ne salutăm zâmbind și — înșelată —
Începe tare inima-mi să bată,
Dar simt și știu că-mi ești străin acum.

Iar de mai stau privind în urma ta
Și astăzi stau că semenii foarte bine

³¹⁴⁸ Idem, LV, 1924, nr. 6, iunie, pp. 29-30.

Aceluia ce mi-a fost drag cândva:

Și-n ochii lui, ca-n ochii tăi, străine,
Era un farmec, nu știu ce era,
Și el umbla, iubea, uită ca tine.

Ecaterina Pitiș!

[Grigorescu]³¹⁴⁹

Din tot ce-avem mai bun, mai sfânt,
În larg de șes, pe culmi sihastre,
Cules-a gându-ți fermecat
Lumina sufletelor noastre:

Pe graiul blând al primăverii
Și-n jalea toamnelor pustii,
Ai prins minunile de visuri
Din vremea când eram copii;
Și ca vrăjit, același este
Pe care noi l-am sărutat,
Adâncul foc văzut de tine
În ochii fetelor din sat...

Ai noștri sunt și-nviforații
Ce-n câmpuri ude, fără drum,

³¹⁴⁹ [„Închinare memoriei lui Avram Iancu (1824-1924)”, în „Transilvania”, LV, 1924, nr. 7, iulie, pp. 39-40.

Se duc plecați pe baionete
Pân' se topesc în nori de fum:
Că ni-s tovarășii de horă,
De plugărie și cules,
Eroii tainici de la Plevna,
De la Smârdan și Opanes...

Iar dinspre turmele drumețe
Pe lunci scăldate-n asfințit,
Coboar-un vers cu care-alături
De-atâtea ori am adormit:
În lumea toată, veci de veacuri,
N-o să răsunе peste văi
O doină mai înflăcărată
De cum o zic ciobanii tăi...

Ne-ai spus un basm ca zări senine,
Cu veselii și sărbători,
Ne-ai pus în suflet mângâiere
Și pe obraji senin de flori;

Dar și ce mult ne-ai fost tovarăș
Sub biciul cruntelor nevoi
Ca să ne cânti cu-atâta farmec
Poema carului cu bol..

Mărire ție! Reînviem
Plutind pe-a gândului tău cale,
Și când durerile ne-adorm
În largul cerurilor tale.

G. Tutoveanu!

[Cugetări]³¹⁵⁰

de Victor Eftimiu

Numai cine știe mai vrea să învețe³¹⁵¹.

*

Zarafii erau numeroși, Iisus era singur. Aceasta însă nu înseamnă că zarafii erau cei ce aveau dreptate când i-a scos Iisus din templu, cu biciul³¹⁵².

*

Vânt nu însemnează, numaidecât, aer. Revoluție nu însemnează, numaidecât, asanare³¹⁵³.

*

Toate legile sunt bune acolo unde sunt oameni de treabă. Ticălosul calcă și legea lui Dumnezeu³¹⁵⁴.

³¹⁵⁰ „Transilvania”, LV, 1924, nr. 7, iulie, pp. 45-46.

³¹⁵¹ *Ibidem*, p. 45.

³¹⁵² *Ibidem*.

³¹⁵³ *Ibidem*.

³¹⁵⁴ *Ibidem*.

*

*Să nu dea Dumnezeu omului cât poate să rabde, — și nici puterea de-a face tot răul de care e capabil*³¹⁵⁵.

*

*Unii seamănă, alții culeg. Uneori fiindcă aceștia din urmă nu fac decât să pândească și să fure rodul celor ce muncesc. De cele mai multe ori, însă, pentru că cei ce au semănat n-au destulă credință că bobul lor va rodi și nici răbdarea să aștepte secerișul*³¹⁵⁶.

*

*De ce, intrând în lume, te plângi că te lovesc străinii? Au la tine acasă, de-ai tăi, n-ai fost bătut niciodată?*³¹⁵⁷

*

*Nu e prost numai cine n-are minte, dar și cel ce pune prea multă minte acolo unde nu trebuie*³¹⁵⁸.

*

*Fă binele și aruncă-l în mare, spune o vorbă din bătrâni. Probabil ca nu cumva binele ce l-ai făcut să te arunce-n mare el pe dumneata*³¹⁵⁹.

*

*Pentru tine gândește cu mintea vârstei tale; pentru ceilalți, însă, gândește cu mintea vârstei lor, dacă vrei să vă înțelegeți*³¹⁶⁰.

³¹⁵⁵ Ibidem.

³¹⁵⁶ Ibidem, p. 46.

³¹⁵⁷ Ibidem.

³¹⁵⁸ Ibidem.

³¹⁵⁹ Ibidem.

³¹⁶⁰ Ibidem.

*

*În renunțări sunt, de multe ori, eroisme mai mari decât în cuceririle violente*³¹⁶¹.

*

*Poartă-te așa fel ca oamenii cu care ai lucrat să privească bucuros o nouă tovărășie*³¹⁶².

*

*Când vrei să spui o minciună, trebuie să ai la îndemână alte nouăzeci și nouă, ca s-o consolidezi*³¹⁶³.

*

*Nu întreba prea mult: riști să ți se spună neadevăruri. Mințim ca să scăpăm de indiscreții. Minciuna este un păcat mai mic decât indiscreția care-o provoacă. Minciuna este o armă defensivă împotriva indiscreției agresive*³¹⁶⁴.

*

*Nu cunosc sforțări mai penibile decât ale aceuia ce vrea s-arate că nu e prost*³¹⁶⁵.

*

*Unii cred că dacă sunt puțini le ajunge să constituie o elită*³¹⁶⁶.

³¹⁶¹ *Ibidem.*

³¹⁶² *Ibidem.*

³¹⁶³ *Ibidem.*

³¹⁶⁴ *Ibidem.*

³¹⁶⁵ *Ibidem.*

³¹⁶⁶ *Ibidem.*

[Sărbătorirea memoriei lui Avram Iancu]³¹⁶⁷

- 100 de ani de la nașterea lui -

Nici sfârșitul tragic al lui Horia, nici mulțimea dușmanului, nici lipsurile și mizeriile de tot felul n-au fost în stare să-i înfrângă curajul și să abată din calea biruințelor sale pe acest mare suflet de viteaz. Atunci s-a dovedit, că dragostea de neam e cea mai înaltă școală a strategiei, iar spiritul de jertfă și devotamentul către dreptatea cauzei apărute sunt arme mai puternice decât plumbul puștilor și decât oțelul tunurilor. Hatvani, Kemény, Vasváry și toți care au încercat ori au reușit chiar să pătrundă pentru o clipă în cetatea munților, s-au izbit de vitejia dârză a lui Iancu. Ca și în vremile cele grele ale trecutului, așa și de data aceasta, munții au fost adăpostul sigur și cuibul din care șoimii moșilor lui Iancu n-au putut fi scoși. Iar tovarășii lui de luptă — ca și de altfel ai tuturor eroilor noștri naționali — au fost cu deosebire preoții. Cu crucea și cu spada deopotrivă își apărau păstorii turma cu ale cărei nevoi s-au știut face una în toată bună vremea. Această împrejurare a stors de pe buzele poporului versul:

Sus pe vârful dealului
În tabăra Iancului
De trei zile, de trei nopți
Cânt-o sută de preoți
Și se roagă și se-nchină

³¹⁶⁷ Idem, LV, 1924, nr. 8-9, august-septembrie, pp. 1-69.

Pentru tabăra română³¹⁶⁸.

Duhul lui Iancu rămână de-a pururi in inima poporului nostru, ca o întărire pentru cei șovăielnici, ca o neînfricăță împintenare spre jertfă a tuturor și ca o călăuză bună în vremile grele de care nu este scutită soarta niciunui popor. Cu el să ne umplem inimile și, închinându-ne înaintea umbrei marelui erou, să-i zicem:

Iancule mare,
Bravule, tare,
Cu noi să fii³¹⁶⁹.

Atât proiectul de lege al baronului Wesselényi, cât și cel alcătuit de comisiunea zisă regnicolară se întemeiau pe concepția despre unitatea națională a statului maghiar și erau departe de-a mulțumi măcar pretențiile celor mai moderați. Dar, în afară de împrejurarea că dorințele juste ale românilor au fost disprețuite și refuzate, în Ardeal se înstăpâni un adevărat regim de teroare. Chiar și după statisticile oficialității austriece numărul jertfelor culese dintre intelectualii și țăranii români a fost considerabil: peste patru mii de vieți omenești au botezat cu sângele lor primul avânt de libertate al națiunii române. Numai în partea sudică a Transilvaniei, în județele conduse de sași, precum și în Țara Oltului mai găseau adăpost cei refugiați dinaintea furiei care se dezlănțuise. Versul popular din acel timp zugrăvește admirabil icoana acestor stări:

Dragă țara Oltului,
Câte lunci
Atâtea cruci,

³¹⁶⁸ *Ibidem*, pp. 9-10.

³¹⁶⁹ *Ibidem*, p. 11.

De-a dragul să te tot duci.

Dar țara Ardealului,

Câte lunci

Atâtea furci,

De urât să nu te duci³¹⁷⁰.

Biserica română din țară nu numai ia din tot sufletul parte la aceste festive manifestări de generală recunoștință, ci și cu multa mândrie, fiind conștientă că ea a crescut poporul în duhul care să inspire pe acești eroi. Și de aceea tocmai zilele și faptele lui Iancu au cristalizat cunoscuta deviză: „Preoți cu crucea în frunte, căci oastea e creștină”... Acestui adevăr istoric îi da glas gura poporului în semnificativele versuri:

Sus pe vârful muntelui,

În cetatea Iancului,

De trei zile, de trei nopți

Cânt-o suta de preoți:

Și se roagă și se închină

Pentru tabăra română³¹⁷¹.

³¹⁷⁰ *Ibidem*, p. 32.

³¹⁷¹ *Ibidem*, p. 43.

Pe această cale în era românească viața neromânească s-a întărit în multe ținuturi cu pași uriași și nu la minoritățile băstinașe ale țării cu care împreună împărțim bucuros pământul și bunătățile lui și cu care voim a trăi în frățească armonie, și la bine și la rău, ci oamenii venetici din toată lumea găsesc la noi neturburați teren cald de a ne duce belșugul acolo unde le-o fi și sufletul. În fața acestei situații buciulul moșilor trebuie să repete pentru toată țara tot mai des și mai intensiv refrenul lor:

Munții noștri de-aur plini,
Iar noi slugi pe la străini³¹⁷².

[Cronică]³¹⁷³

Un cioban de la oi pentru Asociațiune. Turda (7. IX. 1924) *ne aduce un raport inimos despre sărbătorirea lui A. Iancu în Ocoliș, din despărțământul nostru, Sălciua. Ceea ce a primit „Asociațiunea” cu plăcere este mai cu seamă contribuția unui cioban român. Iată ce scrie „Turda”: „Când președintele despărțământului dorea să deschidă adunarea, din mulțimea de oameni, spre mirarea tuturor, se desprinde un tânăr bine făcut, cu o privire fulgerătoare, de pe fața căruia se putea ceti multă istețime și cu glas răspicat salută „Asociațiunea” cu următoarele cuvinte:*

Maica noastră culturală
Ne face cinste și fală,

³¹⁷² *Ibidem*, p. 45.

³¹⁷³ *Ibidem*, p. 76.

Vechea „Asociațiune”,
Îmbătrânită-n fapte bune,
Eu îți zic: „Bine-ai venit
Într-al nost sat umilit.
După cum ai fost menită
De când ai fost plăsmuită,
Cu brațul tău te-ai întins,
Tot Ardealul l-ai cuprins.
Ca maica el fiu-și crește,
Ne hrănești tu sufletește.
Dee bunul Dumnezeu
Ca să-ți ajungi scopul tău:
Națiunea românească
Ajutând-o să-nflorească,
Prin carte și bună-stare
La o vază cât mai mare³¹⁷⁴.

³¹⁷⁴ *Ibidem*, p. 76.

[O deziluzie: Cântecul lui Iancu, de C. Visarion]³¹⁷⁵

Cărticica nr. 1, proprietatea și direcția I. C. Visarion, București, Tip. la „Cartea Românească”, 1924. Cetitorul ia broșurica în mână cu invitarea: ascultați „Cântecul lui Iancu”. Avram Iancu? Nu. Fiindcă Avram Iancu nu putea cânta astfel:

Noaptea neagră când te culci
Cine-ți pupă ochii dulci
Cin te pupă în guriță,
Puiculiță, puiculiță?...

.....

Spune-mi însă dacă-ți plac
Să-mi fac planul cum să fac,
Să ne pupăm în guriță,
Puiculiță, puiculiță!³¹⁷⁶

Iancu Jianu? Haida-de, dar nici el n-ar fi „cântat” așa de prozaic și de lipsit de gust:

Un chin mi-este viața
Fiindcă te doresc,
Da-n somn toată noaptea
Mi te giugiulesc!

³¹⁷⁵ *Ibidem*, pp. 77-78.

³¹⁷⁶ *Ibidem*.

Gându-mi tot la tine
Se-ndreaptă mereu,
Încât toată vremea,
Rog pe Dumnezeu:
Să te dea în brațe mie
Să te strâng cu dor,
Să simt și eu fericirea
Până ce nu mor!³¹⁷⁷

Doresc — giugiulesc; mereu — Dumnezeu; dor — mor! Brrr! Ce rime — ieftine și ce versuri pentru „Noul micul dor!” Apoi „haos” să rimeze cu „repaus”; „da, a-și spunea”, ca să rimeze cu „pe Ea”;

Toată noaptea, toți țăntarii
M-a-nțepat ca toți tâlharii...
Mă luă somnul bine ha,
Dar atuncea mă-nțepa!
Ni-e dragă marea și izvorul
Și păsările ce sunt;
Ni-e drag și cerul de p-aicea,
Și toate câte sunt!³¹⁷⁸

³¹⁷⁷ *Ibidem*, p. 78.

³¹⁷⁸ *Ibidem*.

[*Trei scrinuri*]³¹⁷⁹

după Peter Rosegger

Trei scrinuri cerești,
Loc pașnic și sfânt,
Sub soare găsești,
Aici, pe pământ:
Un leagăn cu visuri,
Un pat eu plăceri,
Sicriu plin de pace!
Atâta să ceri...

³¹⁷⁹ *Ibidem*, p. 88.

[Cugetări]³¹⁸⁰

de Victor Eftimiu

Citesc numai când sunt bolnav. Sănătos, umblu și învăț mult mai mult decât în cărți³¹⁸¹.

*

Scriitorii falsifică umanitatea³¹⁸².

*

Unii cred că dacă se supără, fac mai bună treabă³¹⁸³.

*

Apa turbure nu este, numai adâncă³¹⁸⁴.

*

Nu-mi cereți să stimez prea mult pe cei care au învins; în fiecare ascensiune sunt atâtea prăbușiri!³¹⁸⁵

*

De câte ori văd un om ridicat, mă întreb: câți semeni de-ai lui va fi înlăturat, umilit, îngenunchiat, strivit, ca să se 'nalțe el?³¹⁸⁶

³¹⁸⁰ Idem, LV, 1924, nr. 12, decembrie, p. 21.

³¹⁸¹ *Ibidem.*

³¹⁸² *Ibidem.*

³¹⁸³ *Ibidem.*

³¹⁸⁴ *Ibidem.*

³¹⁸⁵ *Ibidem.*

³¹⁸⁶ *Ibidem.*

*

Ca să-și scuze lipsa oricărei sforțări, unii își zic „conservatori”. Ca și cum, a păstra ceva, nu însemnează, totuși, a face sforțări³¹⁸⁷.

[Cred]³¹⁸⁸

Durerea mea e-o lacrimă în Mare,
Și-n van încerc s-o cânt la fiecare.
Ce-i pasă lumii de durerea mea?
Din jertfele ce-s pietre de altare
Ea își urzește crudă sărbătoare
Și iadu-i tot mai multe jertfe vrea!

Eu nu voi ști vreodată' ce-i fericirea...
La flori sau stânci — de-aș povesti iubirea
Ce sufletu-mi îl mistuie-n ascuns,
Tot a-și trezi ecou, — împărtășirea.
Iar balsamul din flori, în toată firea:
— Că „fluturul li-i drag! ”... ar fi răspuns!

Cântarea mea s-o cânt în largul lumii,
Când doar o clipă este viața spumii?
Când niciun val nu e pe-al mării chip,
Câți pot să știe zbuciumul genunii?
La ce să speri? stăpână-i legea „humii”,

³¹⁸⁷ *Ibidem.*

³¹⁸⁸ *Ibidem*, pp. 30-31.

Iar cântul meu e: slovă pe nisip!

Copil bastard: sublimă Poezie,
Adesea plâng și văd că-i nebunie
S-aștern pe-al vieții stârv, — al tău vestmânt,
L-or sfâșia „Cei mici”, cu dărnicie,
Cununi de spini și fiere-mi vor da mie,
Dar nu blestem...
ci: Cred în haru-ți sfânt!

Cezar Cristea!

1925

[În pragul anului 1925]³¹⁸⁹

Ai început — la fel — creștinătății
Aceeși zi la toți — catolici, pravoslavnici
Și protestanți, calvini — Eternității
În [tărnă] prosternați, cu toții sclavi!

Când ai pășit, în ciocnet de pahare,
Pe pragul părăsit de-un an bătrân,
Ce ne-ai ursit pe-a inimii Sahare?
Ce ne nutrește inima din sân?
Lângă — așternutul micului Mesia
Îngenunchiat-au toți, și mici și mari,
Din ochi la mulți cetitu-le-ai trufia —
Creștini cu buza, în inimă barbari...

Sub flacăra plăpândă de pe pomul
Trimis la noi de blândul Moș Crăciun
Îmi ticluiește plan satanic „omul”,
Să stingă vrea la vieți, le dă surghiun

³¹⁸⁹ Idem, LVI, 1925, nr. 1-2, ianuarie-februarie, pp. 3-5.

În timp ce dorm copiii în pătuțuri,
În toate țările, An-Nou, te chem
Și ți-i arăt, să vezi a lor mândrețe.
Cei mari le pregătesc nou Betleem!

O, n-a curs sânge, mii de Niagare,
De ajuns pe Mamona să-l vezi sătul!
În pieptu-i sec iubirea cuib nu are
Și-oricâți ar sugruma, nu-i e destul!

Suspină văduva, un ciung, orfanul,
Un tată-și plânge fiul, în război
Toți și-au pierdut propteaua; iară Banul,
El se învârte, cinic, printre noi!

Spre cerul înstelat înalți privirea
Și mânele-ți trudite ți le-ntinzi,
Vrei de la aștrii să-mprumuți lucirea
Și oamenilor raze vrei să vinzi.
Să își îndrepte ochii către stele,
Nimicnicia omului înțelegând
Și inimii să-i împrumuți vântrele,
Lumină din lumină, gând din gând!

O, stă samsarul și-ți socoate viersul
Și, de-i câștig, îl vinde la mezat!

Iar cel cu bursa îți aține mersul
Și-ți râd-n față, răs de desfrânat,

Căci vrea să dea acum o „lovitură”,
Las' să tresară zeci și zeci de mii,
Cei pasă lui de schingiuite, de fură,
Morala-i pentru proști, pentru copii!

Și-o rotativă, n-auzi tu cum ține
Dizgrațios discurs cu albe foi?
Lui Gutenberg i-ar fi de ea rușine
Tiparniță de vrajbă, vrea război!

Tiparniței îi dă — dârz — nutremântul
Dinamitardul, la-nceput de an!
Pângăritor a tot ce e „Cuvântul”,
El supralicitează, îi politician!...

Și-apoi mai vine-n goană, șovinistul,
Cei care nu-s cu el sunt „răi” și „hoți”.
Potopul după nou! — e arivistul!
Ne pregătesc potopul pentru toți!

Da, e la noi Satana, Negațiunea!
Orice ai face — înger de ai fi,
Te schingiuește, ucigând Rațiunea,

Neronic hohotește: Sunt aci!

Tersitic îți arată Goliciunea,
Își bate joc de-ai Binelui eroi,
Savant îți toarnă-n piept amărăciunea!
Satana-și are cuibul între noi!

O, an ce vii, adus-a Moș Crăciunul
Un bici de fier, cu plesnele de foc,
Să nu ne cruce-n drum pe niciunul
Ce-și bate de-adevăr și inimi joc?

An douăzeci și cinci! Vine, doboară
Tot ce e rău și putred și meschin!
Ne apără de spiritul ce-omoară,
În fața ta, smerit, atunci mă-nchin...³¹⁹⁰

**Horia Petra-Petrescu,
Bobotează - Sf. Ion, 1925!**

³¹⁹⁰ *Ibidem.*

[Sonete]³¹⁹¹

de Marius Iliescu

***Tăcerea ți-a vorbit*³¹⁹²**

O taină mare-n inimă purtată
Cuvântul nu e-n stare ca s-o spună...
Și simți că orice vorbă ți-o-ncunună
Cu nimbul de tăcere — resemnată...

Cum ai putea o mare zbuciumată,
Pe vreme de năprasnică furtună,
S-o prinzi într-a cuvântului lagună?
Vezi tu, așa-nțeleg iubirea adevărată!

.... Ea, fără zgomot, una câte una,
Ți-a prins pe frunte frunzele de laur...
Căci eu, ce-n taină te-am slăvit într-una,

N-am fost stăpân pe-al vorbelor tezaur,
Să-ți spun iubirea mea ... dar totdeauna
Tăcerea ți-a vorbit cu glas de aur!...

³¹⁹¹ *Ibidem*, pp. 14-17.

³¹⁹² *Ibidem*, p. 14.

Farmec în noapte³¹⁹³

... Spre geamul tău, încântătoare fee,
Se urcă-n noapte flori de clematită...
Iar tu, în somn, de vise stăpânită,
Pe Cupidon îl lași ușor să-ți iee

Și inima și gândul drept trofee...
Și-așa, în pat de roze adormită,
În părul blond, cu raza-i aurită,
Îți țese luna vrăji de curcubee...

Prin somn adânc, un zâmbet în visare,
Trădează lumea ta necunoscută...
Și-acum, când luna de la geam dispare.

Tresari, din vis, de fulger străbătută,
O, da! p-un umăr gol, cu înfrigurare,
În locul meu, un flutur te sărută!

³¹⁹³ *Ibidem*, p. 15.

Cu sufletul în iarnă...³¹⁹⁴

Așteptare

Un fulg, doi, trei și-apoi mai mulți deodată

Urzesc hermina iernii, care vine

Și-ntunecă, departe, zărilor senine...

Cu inima de doruri frământata.

Îmi plâng ursita, azi, încătușată

În mreaja din privirea ta... și-n tine

Adăst mereu comori de visuri pline,

Dar tu rămâi zadarnic așteptată...

...Și-afară ninge... versul meu te cântă

Iar eu, rămas în seara asta pradă

Atâtor doruri, care mă frământă,

Tresar la fiecare pas pe stradă...

E iarnă, tu nu vii... și-n pace sfântă

Îmi cad pe suflet fulgii de zăpadă...

³¹⁹⁴ *Ibidem.*

Senzație de iarnă³¹⁹⁵

Cu albe flori de gheață, cizelate,
Îmi e fereastra-n noapte-mpodobită
Și-n lumea mea, de gânduri troienită,
Îmi pierd văpaia frunții rezemate

Pe luciul geamurilor înghețate...
Mi-i soarta, azi, de iarnă geruită
Și-mi simt ființa-ntreagă năruită
Spre-a sufletului meu singurătate...

Căci, azi, mă lasă amintirea verii
Pribeag pe-ntinsul unei largi Siberii...
Zadarnic mă feresc să nu mi prindă

Omățul, care-ncepe să s-aștearnă:
M-a copleșit cu fulgi căzuți din grindă
Siberia sufletului meu, în iarnă...

³¹⁹⁵ *Ibidem*, p. 16.

Tristețe³¹⁹⁶

Apropie-te, tristețe, în tăcere
Și ține-mi de urât în astă sară;
Mă simt străin de lumea din afară
Și-nchis în mine, sufletu-mi te cere!

Pornind încet, din tainiți de unghere,
Învăluită-n mantie funerară,
Apropie-te cu albe mâini, de ceară,
De fruntea mea și adu-mi mângâiere!

Fără sfieli de-a mea seninătate
Ce luptă ca pe sine să se-nfrangă,
Apropie-te cu mâini înfrigurate

Și-ncet, când lacrimi vin să mi se strângă
În colțul genelor înrourate,
Mângâie-mi ochii, care vor să plângă...

³¹⁹⁶ *Ibidem.*

Cuib visat...³¹⁹⁷

Un zburător plecat în pribegie
E dorul meu înaripat de vise.
Și-l simt plutind, cu-aripe deschise,
Spre aceleași zări, mânat de nostalgie.

Sortit a fost tot călător să fie
Prin țări cu chiparoase și narcise;
O pasăre ce se îndărătnicise
Visând, drept cuib, o inimă pustie.

.....

Dar a înțeles el, atingând pământul,
Cât e de greu să sapi un cuib în stâncă
Și nici nu-ți cere ca să-ți calci cuvântul...

Ci, cu aripa sângerândă, încă,
În sufletu-mi își sapă el, mormântul
Drept cuib visat, o groapă mai adâncă!...

³¹⁹⁷ *Ibidem*, p. 17.

Convalescență³¹⁹⁸

La brațul lui, mergând cu-nfrigurare,
Pășești încet, cu-nmlădieri suave
Și strângi, cu mâini micuțe și firave,
La piept, buchetul de mărgăritare.

În orice pas, tot sufletu-ți tresare
La gândul unor suferinți grozave...
Dar, azi parfumul florilor jilave
Îți dă din viața lor cu-mbelșugare...

...La brațul lui trăiești o veșnicie
În orice pas... dar floarea ofilită
La piept, în primăvară timpurie,

Îți amintește soarta osândită...
Și-ngâni, de frica toamnei ce-o să vie,
Pe azi ajunge, că sunt obosită....

³¹⁹⁸ *Ibidem.*

[Interdependența]³¹⁹⁹

Striga martirul: Nu suntem doar frați?!
Și tu și eu, vai, mici efemeride!
Jos arma ucigașe! — Toți lucrați
Și-o nouă lume-atunci ni se deschide
Rânjea călăul rânjet de satrap,
De-al rațiunii mir sfințit pătruns
Cuvânt el nu înțelegea — i-a dat la cap,
Iar muribundul: „Nu ai alt răspuns!”

[Cântec - căldurii]³²⁰⁰

Sub stânca-naltă stau adăpostit
O stâncă albă, mare, de granit
Și haina de pe mine am aruncat
Într-ânsa mă simțeam încătușat
Și-așa, în soare, liber, vesel, sol
Mi se părea că-s harpa lui Eol,
Bătută ritmic de un meșter vraci,
Care te-nvață cam să te dezbraci
De orice-i rău, de orice murdărie
Dând glas frumseții sfinte, să-ți învie...
Oceanu-n fața mea se întindea.

³¹⁹⁹ *Ibidem*, p. 20.

³²⁰⁰ *Ibidem*, pp. 21-23.

Un cer albastru, blând, de peruzea.
În ritmic tact o barcă cu vântrele
Trecea domol — ca gândurile mele.
Și cum stăteam în soare, înviorat,
Mi-am apărut un cap încoronat
Hlamida mea? din mușchiul de pe stâncă!
Un schiptru? De coral, din marea-adâncă,
Din spuma cea de mare — diademă
Și-albastrul de pe cer mândră emblemă...

Voiesc să cânt un cântec lin, sub soare
Căldura — de viață dătătoare!
Vreau s-o culeg — pe rând — de pretutindeni
Și s-o resfir ca ramul de Armindeni
În fiecă locșor, la orice poartă
Căci pretutindeni inima mă poartă....

Și cânt, având natura drept pistol:
Sunt un trimis, dintr-alt țărâm un sol!
Dușman vădit la ce se cheamă ură,
Trimisul țării, vatră de căldură!...
Îți cânt, copil, ce-nveți ce-i gânguritul,
Căldura vorbei ce-o rostești dintâi,
Purtat de moșul tău, ce — obositul! —
Și-așteaptă crucea de la căpătâi!
Cânt cântecul de leagăn, ce trimite
Copilul pe-alte lumi, ca din cleștar;

Iar la copii cu fețele-ofilite
Cânt cald prâsnel, cu zumzet de bondar.

Cânt sânguința harnică, de-albină,
Ce-aduna mierea sfântă din potir
Și-ntreaga mea ființă se închină
Preotului ce-mparte sfântul mir.

Te cânt sărut, dat — cald — cu-nfiorare,
Sărut ce cu credința-i mișcă munții
Și inimi să topească este-n stare
Sărut a doi îndrăgostiți, în noaptea nunții.

Te cânt căldură din priviri de mamă,
Copilul ce și-l vede, ca lăuză
Căldură, viitorul ce-l destramă.
Voind să-i fie scut și călăuză

Vă cânt pe voi, pe-o lume primenită,
Care ați luptat ca-n patria voastră focul
S-aducă cald în casă liniștită
Primejduindu-vă cu pasul vost norocul!
Te cânt căldură ce-a purces pe buze
La doi dușmani ce vreau să se împace
Și, în loc de blestемate spăngi și-obuze,
Simțesc comoara ce-n iubire zace.
Căldura-o cânt, de sânge, ce purcede

Din rana de martir batjocorit
Din ochiu-i care moare, care crede,
Căldură, ce rodește înmiit...

Căldura-o preamăresc, ce radiază
Din ritmul furtunatic, de verset,
Ce fantazia tainic și-o creează
În creierul de-nviforat poet.

Te cânt, te preaslăvesc, căldură,
Cuprinsă-n largul arc de curcubeu
Pod legător, menit să stingă ură
Și să-ngenunche chiar și pe-un ateu.

Și vreau să cânt, cântare murmurată,
Căldura, care-o cred că viețuiește
În pieptul tău, iubită-ndepărtată,
În pieptul tău, chiar de disprețuiește...

Te preaslăvesc pe tine, mândru soare,
Cel ce mă lași ca să-ți simțesc căldura
Și aripi dai ființei muritoare
Să-și supraviețuiască chiar făptura...

Stau în genunchi acum și-n față-mi marea
Și-a-ngemănat albastrul cald cu cerul

Smerit cat eu atomul, depărtarea,
Ce ne-a cuprins pe mine, efemerul!

Îmi simt în univers nimicnicia.
Nu sunt decât o slabă părticică,
Dar gândul că mă lupt cu veșnicia,
Căldura-n piept, — mă ține, mă ridică...³²⁰¹

**Horia Petra-Petrescu,
Primel-Trégastel (Canalul Mâneicii), 24 august 1919!**

[*Cuvinte noi!*]³²⁰²

Apă curată, apă de râu,
Apă de râu de la munte!
Spală-mi tu vorbe fără de frâu,
Fă-te tu, — luntre și punte —
Dă-mi tu cuvântul curat, spălățul
Inima-ți rădă, dragă, de el!

Apă curată, apă de râu,
Apă de râu, de la munte!
Scoate neghina toată din grâu
Curăță gânduri cărunte

³²⁰¹ *Ibidem.*

³²⁰² *Ibidem*, p. 66.

Vină, revarsă-te, fi-voi trabant!
Dă-ne cuvântul — virgin — diamant!

Astăzi cuvântul zace-n noroi,
Plin de mirosuri și fiere;
Joc el își bate de umerii goi
Vină și dă-i tu putere!
Curăță-i sufletul bolnav, molău
Apă curată, apă de râu!³²⁰³

[Unui scriitor]³²⁰⁴

Oprește-te din scris pentru o clipă
Tu, care gându-l dai pe-aripi de vânt,
În inimă săgeata mi-o împlânt,
Să te nutresc cu-a sângelui risipă.

Era o seară murgă și tăcuta,
Iar sufletul ancora-și arunca
Zadarnic, de pământ căutat nu da,
Păream o discordată alăută.

Privirea s-a oprit înfometată
Pe maldărul de cărți și-o carte-am scos,

³²⁰³ *Ibidem.*

³²⁰⁴ *Idem*, LVI, 1925, nr. 3, martie, pp. 8-10.

Era prevestitor, un albatros,
Prestitor de țarm, țară bogată.
De când deschis-am cartea — prima filă,
A început să-mi picure balsam
În suflet, — picături mai am
Și-acuma-n el, de dragoste, de milă!

Vorbea cu glasul blând o baroneasă,
Cu degetu-arăta: aici e rana!
Și-i sângera ei inima — umana —
Din inimă-i era vorba purceasă.

Când am sfârșit și fila cea din urmă
Și cartea-nchis-am: Te bine-cuvânt!
Am zis în mine, ca-ntr-un jurământ
Să-mi calci și tu acum, voios, în urmă!³²⁰⁵

...Și mai este altul — acesta orișice i-ai spune — îți râde!
Îi vorbești de poezia unei nopți calde, de vară,
De cuvinte tănuite ce iubiții își jurară,
Râde râs de satir cinic, dezbrăcându-ți poezia;
I-amintești de viața tristă, ce-i purtată-n colivie
Temniță ce neamul duce, schingiuitul pe nedrept,
El îți râde râs sardonic, al lui Nietzsche crud adept;
Smulgi din piept accentul sincer al durerilor trăite,

³²⁰⁵ *Ibidem*, pp. 8-9.

Proza când o simți gândirea omenească cum înghite,
El îți ticluiește-n grabă un articol de „senzație”,
Cu un titlu de o șchioapă, să-l cunoască scumpa nație
După fraza-i sacadată, magistrala lui factură,
Vrea „senzație” pretutindeni, cere-n loc de milă — ură!
De-l vorbești atunci de cinste și-i remarci tristul curaj,
Și de asta el își râde — se gândește la „tiraj”.
Libertatea presei? Oare presa-i marfă de samsar?
Un canal, cloacă, unde-i tot ce-i cinic, temerar?
Să te lase procurorul publicul să-l otrăvești.
Ca în tulpure mai bine la arginți să pescuiești?
Când prelinzi la murdăria-i debitată un zăgaz,
El invocă libertatea!, de durere-și face haz?
Când sămânța încolțește și izvor e de zăzanii,
Conștii el de măreția strălucitei sale danii,
Pieptu-și bate și, neronic, fapta singur tămâiază.
Câtă vreme, jos, mulțimea, cheamă, geme, lăcrămează.
Te revolți de stratagema-i și îi strigi în față: gâde!
El îți dă un fum și cinic de revolta ta își râde
Râs prostesc, de [*beliduce*] a satanice trireme,
Tril grotesc e în gâtleju-i, până altu-n lanțuri geme.
O, îți vine-atunci în minte: ia în mână o secure
Și retează fără milă mâni ce nu știu să se-ndure,
Mâni ce-mprăștie la semințe negre, triste și spurcate,
Mâni, care rânduri le dezbină, învrăjbind simțiri de frate,
Mâni, care scriu că „libertatea presei” este pângărită,

De n-apare-n teasc produsul penei proprii — dinamită!³²⁰⁶

*

... Tu, să trimiți acum îți e menirea
Cuvântul scris în zări îndepărtate,
Nu vezi cum azi întreagă omenirea
Sub jug caudin, cu spete-mpurpurate,
De sângele țâșnit din răni ce dor,
Cutreieră popor după popor?
Înmoaie pana ta în chin și-n jale,
Pricepe inimi cum îți glăsuiesc,
Strivește tu minciuni ce-ți ies în cale,
Fii sol al glasului dumnezeiesc!
Nu fii minciunii goale simbriaș!
Spre zări senine fericit vâslaș...³²⁰⁷

H. P. P., Săliște, 1920!

³²⁰⁶ *Ibidem*, p. 9.

³²⁰⁷ *Ibidem*, pp. 9-10.

[Pentru Mihail Eminescu]³²⁰⁸

- Cuvânt de introducere la o serată Eminescu -

de Horia Petra-Petrescu

Lirica lui este de o muzicalitate rară. Cetiți unui străin, care nu pricepe boabă românește: „Te duci” sau „De-acuma nu te-oi mai vedea” sau „Să cer un semn, iubito, spre-a nu te mai uita” sau acele „Somnoroase păsărele”, pe care le veți auzi și dumneavoastră în curând — și urechea străinului va trebui să [a]perceapă tonalitatea moll din ele și va zice: E ceva trist în cadența versului, în alegerea tonurilor. Sunt confesiile sufletești ale unui evreu rătăcitor al iubirii, care caută-caută întruparea aceea visată, chintesența frumuseții, împerecheată cu bunătatea — a acelei [Kalo-Kagathii] feminine, visate de greci...³²⁰⁹

Ascultați:

[Adio]³²¹⁰

De-acuma nu te-oi mai vedea,

Rămâi, rămâi cu bine!

Mă voi feri în calea mea

De tine.

³²⁰⁸ Idem, LVI, 1925, nr. 4, aprilie, pp. 1-11.

³²⁰⁹ *Ibidem*, p. 4.

³²¹⁰ *Ibidem*, p. 5.

De astăzi dar tu fă ce vrei,
De astăzi nu-mi mai pasă,
Că cea mai dulce-ntre femei
Mă lasă.

Căci nu mai am de obicei,
Ca-n zilele acele,
Să mă îmbăt și de scânteii
Din stele.

Când degerând atâtea dăți
Eu mă uitam prin ramuri
Și așteptam să te arăți
La geamuri.

O, cât eram de fericit
Să mergem împreună
Sub acel farmec liniștit
De lună!³²¹¹

³²¹¹ *Ibidem.*

[*Te duci*]³²¹²

Te duci, și ani de suferință
N-or să te vadă ochii-mi triști,
Înamorați de-a ta ființă,
De cum zâmbești, de cum te miști.

Și nu e blând ca o poveste
Amorul meu cel dureros,
Un demon sufletul tău este
Cu chip de marmură, frumos.

.....

*Poetul privește câteodată și la stele — câți privesc în ziua de astăzi la ele?
— și scrie strofele sculpturale:*

La steaua, care-a răsărit
E-o cale-atât de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă.

Poate de mult s-a stins în drum
În depărtări albastre,
Iar raza ei abia acum
Luci vederii noastre.

³²¹² *Ibidem.*

Icoana stelei ce-a murit
Încet pe cer se suie:
Era, pe când nu s-a zărit,
Azi o vedem, și nu e
.....³²¹³

*Aici o mică paranteză, înainte de a auzi câteva din pasajele celebre ale lui Eminescu: Străinule, care ai auzi aceste pasaje, îți ai și tu pe poetul care ți-a spus adevăruri tot atât de crude: un Leopardi în Italia, un Hugo în Franța, un Petőfi în Ungaria, ca să nu citez doar numai trei*³²¹⁴.

În „Epigonii” constată Eminescu de epoca sa:

Iară noi? noi, epigonii?... Simțiri reci, harfe zdrobite,
Mici de zile, mari de patimi; inimi bătrâne-urâte,
Măști râzânde puse bine pe-un caracter inimic;
Dumnezeul nostru: umbră, piatra noastră: o frază,
În noi totul e spoială, tot e lustru fără bază;
Voi credeți în scrisul vostru, noi nu credem în nimic!³²¹⁵

În Satira a III-a se adresează „urmașilor Romei”:

Și acum priviți cu spaimă fața noastră sceptic rece,
Vă mirați cum de minciuna astăzi nu vi se mai trece?
Când vedem că toți aceia, care vorbe mari aruncă,
Numai banul îl vânează și câștigul fără muncă,

³²¹³ *Ibidem*, p. 6.

³²¹⁴ *Ibidem*, p. 7.

³²¹⁵ *Ibidem*.

Azi, când fraza lustruită nu ne poate înșela,
Astăzi alții sunt de vină, domnii mei, nu este-așa?

Prea v-ați arătat arama, sfâșiind această țară,
Prea făcură-ți neamul nostru de rușine și ocară,
Prea v-ați bătut joc de limbă, de străbuni și obicei,
Ca să nu s-arate-odată, ce sunteți: niște mișei!
Da, câștigul fără muncă, iată singura pornire;
Virtutea? e-o nerozie; geniul? o nefericire.

Dar lăsați măcar strămoșii ca să doarmă-n colb de cronici:
Din trecutul de mărire v-ar privi cel mult ironici.
Cum nu vii tu, Țepeș-Doamne, ca punând mâna pe ei,
Să-i împărți în două cete: În smintiți și în mișei,
Și în două temniți large cu de-a sila să-i aduni,
Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni!³²¹⁶

*Dacă a ajuns Eminescu la disprețul acela față de specia umană,
dacă i s-a născut surâsul acela dureros din colțul gurii, dacă a rostit, ca
un al doilea Marcus Aurelius, filozoful:*

Ce e val, ca valul trece
De te-ndeamnă, de te cheamă,
Tu rămâi la toate rece³²¹⁷.

din „Glosă”!

³²¹⁶ *Ibidem*, pp. 7-8.

³²¹⁷ *Ibidem*, p. 9.

[Imagini pentru ochii ei...] ³²¹⁸

- Sonete -

de Marius Ilescu!

***Când mâna mi-o întinzi...* ³²¹⁹**

— Vezi, tu, mijește iarba sub zăpadă
Și pomii goi încep să-nmugurească;
Cu-aceeași frăgezime tinerească
Se plimba primăvara prin livadă...

Pe urma ei, în murmur de cascadă,
Izvorul a-nceput să irosească;
Și-n suflet simt cum a-nceput să-mi crească
Un dor încins cu săgetări de spadă...

...Nu știu de ce, ne-ncrezători în soartă,
Mergem tăcuți... ne despărțim în poartă
Și simt că toată primăvara trece

Și iar zăpezi încep ca să s-aștearnă,
Când, tot atât de albă și de rece,
Tu mâna mi-o întinzi, — simbol de iarnă...

³²¹⁸ *Ibidem*, pp. 11-13.

³²¹⁹ *Ibidem*, p. 11.

Îndoială...³²²⁰

Trec zilele și săptămâni de-a rândul,
Noi nu ne mai vedem... în apropiere
Văd casa ta albind... ca o putere
Ce totdeauna îmi albește gândul...
Dar pragul ei, adeseori visându-l
În ceasuri nesfârșite de veghere,
Nici azi nu-l trec... și, singur, în tăcere,
Adâncul tău de suflet luminându-l,

Sunt un scafandrier pe fundul mării...
Culeg, în poezia depărtării,
Nădejdi ce-n ochii tăi își pierd puterea...

Și, trist, când dorul pașii mi-i îngână,
Îmi calc pe inimă și revederea
O tot amân, mereu, pe-o săptămână...

³²²⁰ *Ibidem*, p. 12.

Decepție...³²²¹

E primăvara asta descântată
De nevăzute mâini de vrăjitoare...
Pe creanga sufletului meu în floare,
O pasăre stă pururi aninată

Și-mi scutură podoaba parfumată,
Lovind mereu ca o ciocănitore...
Și-n tainică lovire cobitoare
Vrea parcă sufletul să mi-l străbată...

...Cu ochii aiuriți în zarea-albastră,
Simt între gene înflorind sprintară
Iubirea mea tăcută și sihastră...

Și înțeleg, din ce mi-ai spus aseară,
Ce-nseamnă-n suflet pasărea măiastră
Și pomi pleșuvi, în plină primăvară...

³²²¹ *Ibidem.*

Finiș...³²²²

Iubirea mea va fi, cândva, bătrână...
Și-n clipa când o voi simți că moare,
Încrezător în viața viitoare,
Îmi voi pleca genunchii în țărână...

Cu-n dor de azi, ce știu c-o să-mi rămână
Credința mea în veci nepieritoare,
Mă voi ruga să fie iertătoare
Cu tot ce-a fost... și-n soarta mea păgână

Din taina nesfârșitelor litanii
Vedea-voi pe Iisus la Ghetsimani...
Și-n margine de suflet ridicată,

Bând cupa suferinței, liniștită,
Va fi simbol de moarte resemnată
Iubirea mea, murind ne-mpărtășită...

Marius Iliescu!

³²²² *Ibidem*, p. 13.

[Cugetări]³²²³

[Comeia?] vrea să îmbuneze prin râs; dar nu prin ridiculizare crudă...Folosul ei adevărat, general, zace în râsul însuși, în exercițiul proprietății noastre (spirituale) de a băga de seamă ridicolul³²²⁴.

Lessing!

[Zaharia Bârsan, poetul]³²²⁵

Un trubadur din Evul mediu, dușman neîmpăcat al oricărui „Ausweis”, (de aceea a ajuns și cu societatea de fond de teatru, temporar, în corn de capră: Societatea cerea patalama, negru pe alb, că a urmat studii regulate la conservatorul din Berlin — câtă vreme bursierul declara: am văzut, am trăit — și-atât)! Poetul Bârsan ia ghitara, își instrună coardele și cântă astfel:

Am să fur în noaptea asta

Stelele strălucitoare,

Să mi le-mpletesc în raze

Și să-ți fac o cingătoare.

Să-i șoptesc în taină lunii

De mijloc să ți-o agațe,

³²²³ „Transilvania”, LVI, 1925, nr. 5-6, mai-iunie, p. 9.

³²²⁴ *Ibidem.*

³²²⁵ [„Număr dedicat artistului dramatic Zaharia Bârsan, la 25 de ani de activitate dramatică”], în „Transilvania”, LVI, 1925, nr. 5-6, mai-iunie, pp. 10-16.

De mijloc când te-oi cuprinde
Cerul tot să-l iau în brațe...³²²⁶

Lună, spune-mi, dragă lună,
Ce mai face ea acum?
— Doarme, toată lumea doarme.
Haide, culcă-te și tu!

Doarme?... Lună, dar cum doarme?
Ca o zână din povești?...
Cum să doarmă? Cum se doarme,
Visătorule ce ești!

— Și visează?... Lună bună,
Ce visează ea spre zori?...
Luna râde și-mi răspunde:
— Lasă, nu mai știi... că mori!³²²⁷

Drăgălășia aceasta este caracteristică poeziilor mai cu seamă în epoca întâi a evoluției sale de autor liric. Sunt sentimentele unui poet delicat — licăririle unor gânduri șugubețe, amărăciunile unor ghimpi trecători. Alte două exemple:

Ochii mari și gura mică,
Buzele de trandafir...

³²²⁶ „Transilvania”, LVI, 1925, nr. 5-6, mai-iunie, p. 10.

³²²⁷ *Ibidem.*

S-o privesc parcă mi-e frică...
Și n-am ochi să mi-o admir!

Când o văd trecând pe stradă,
Nici n-atinge de pământ,
E ca fulgul de zăpadă...
Și n-am suflet să mi-o cânt!

Iar acas' se face-a plânge,
Brațele spre ea de-ntind,
Subțirică... de s-ar frânge...
Și...n-am brațe s-o cuprind!³²²⁸

Mi-ai întins voioasă cupa
Dragostei înflăcărare:
Ia și bea din fericire!
Nu știam că-mi dai păcate...

Mi-ai întins-o a doua oară,
Drăgălașa mea ispită...
Am băut-o dintr-odată...
Și știam că-i otrăvită...³²²⁹

³²²⁸ *Ibidem*, pp. 10-11.

³²²⁹ *Ibidem*, p. 11.

Judecați înși-vă dacă un Brahms, autorul „Cântecelor de dragoste”, n-ar fi găsit inspirație în poeziile următoare:

De ce ți-s ochii-așa albaștri,
De mă-nsenini când mă privești,
Ca dimineața când pătrunde
Albastrul zilei pe ferești?

Și când surâzi așa... alene...
La ce ispită mă îndemni?
Ah, tremuratul tău de gene
Ce trist pe suflet mi-l însemni!³²³⁰

Somn li-e, mamă, ochilor
Și-i pustiu, mămucă,
Da-mi-a-și dorul norilor,
Norii să mi-l ducă...

Să mi-l poarte-n depărtări
Pe pustiu de zare...
Și-n amurgul unei seri
Să mi-l lase-n mare...³²³¹

³²³⁰ *Ibidem*, p. 11.

³²³¹ *Ibidem*.

Zaharia Bârsan mai încearcă o armură și mai grea, cu toate că nota de până acum este cea mai caracteristică firii sale. Vrea să filosofeze și atunci ne scrie sonete — pro domo — ca acestea:

I

Cu soarele ce prinde să răsară
Răsar mereu surâsuri de Dalile,
Ce ne-amăgesc de-a lungul unei zile,
Ca să ne lase singuri mai pe sară...

Simțim atunci și visuri și idile
Și le vedem cum ni se-ngroapă iară
În adâncimea liniștei de-afară,
Lucind tot mai puțin... și mai umile...

Și azi așa... și tot așa de-apururi;
Ne facem cârje de umbre și himere,
Ca să urcăm al zilelor calvar...

Târziu, printre noptatice contururi...
Privim cum ni se-neacă în tăcere
O zi pierdută iarăși în zadar...³²³²

³²³² *Ibidem*, pp. 11-12.

II

Mă scaldă noaptea-n apa-i de hodină
Și-n zori, ca din botez, mă scol curat
Și bun ca un copil nevinovat
Pornesc suișul vesel de lumină.

Dar voi... cu sufletul înnourat
Mă-nlănțuiți în hora-vă meschină...
Și cine poate să-mi găsească vină
Că mă trezesc un rău și-un ne-mpăcat?

Pe lună doar mă regăsesc eu iară...
Un răsfățat al noptilor de vară,
Un Dumnezeu din zare până-n zare...

Și-atunci vă văd venind ca niște hoți,
Târâdu-vă păcatul spre iertare...
Și...de pe tronul meu vă iert pe toți!³²³³

Iertarea aceasta nobilă, zâmbetul de superioară înțelegere, a tuturor patimilor omenești, mirmidone pentru cel ce se știe ridica peste mușuroaiele locuite de oameni — nu le ia în considerare, atunci, când se apropie de iubita și muncita sa mamă (și mama lui, mucenică, trebuie amintită cu respect într-un număr închinat fiului). În fața mamei sale își face imputări nemeritate, de flagelant. E o poezie frumoasă, care și-a așteptat comentariul și care și l-a găsit acum:

³²³³ *Ibidem*, p. 12.

Ai muncit o viață-ntreagă,
Ca să te mândrești cu mine!...
Ți-ai dat sufletul, odihna...
Toate clipele senine
Ți le-ai dat, iubită mamă,
Să mă faci mai fericit...
Ți-ai tras pâinea de la gură,
Traiul ți l-ai înnegrit
Și visând zile frumoase
Într-o lume de suspine,
Ai muncit o viață-ntreagă,
Ca să te mândrești cu mine...
.....³²³⁴

Nu mai plânge, puiul mamei...
Nu vezi tu cum ți se strânge
Tinerețea ca o floare?...
Fii cuminte, nu mai plânge!
Spune-mi mie ce te doare,
Spune-mi înger mititel,
Bunul Dumnezeu e-n ceruri
Și mă voi ruga de el...
Și când mă trezeam din plânsu-mi,
Te vedeam îngenuncheată
Înaintea Maicii-sfinte...
Cu privirea-ngândurată

³²³⁴ *Ibidem*, pp. 12-13.

Te rugai de Prea-curata
Să-mi dea minte și noroc...
.....³²³⁵

O, de-atunci trecut-a vreme...
M-am tot dus din loc în loc,
 Veșnic doritor de pace,
Să-mi găsesc o clipă bună...
Dar... e scris... aceiași doină
 Peste viața mea răsună...
.....³²³⁶

Și pe urmă, când văzut-ai
 Răsplătirea muncii tale,
Ai căzut la gânduri, mamă,
 Suflet pustiit de jale...
 Visurile tale toate
S-au făcut grămezi de scrum,
Peste care-un vânt de iarnă
 Urlă pustiind acum...
Și eu veșnic sunt același
 Visător pe calea vieții;
Cânt de dragul unei frunze,
Plâng de dorul dimineții,
 Și străin în lumea asta

³²³⁵ *Ibidem*, p. 13.

³²³⁶ *Ibidem*.

N-am nici casă, nici cărare...
Și pierdut mă-nchin icoanei...
Ce-mi surâde-n depărtare...
.....³²³⁷

Aici vrea să fie un Tyrteu al românilor și îi și reușește, „Ca mâine va bate ceasul” a fost una din cele mai citite și iubite poezii în decursul războiului. Scrisă în 1913, a contribuit în parte și ea, ca „să se-ascundă bufnitele toate”. Poetul cere o „Duminică a-nfrățirii” („Vis”) strigă: „Sus frunțile... și credeți în unul Dumnezeu”, iar în „Cu toții una”, după război, caută să mângâie astfel pe cei ce au pierdut ființe scumpe pe câmpul de luptă:

Noi n-avem morți în țară și nimenea nu plânge
Și niciun suflet încă de jale nu s-a stins!...
Pe cei ce-s duși... cu fală noi îi purtăm în sânge,
Credința lor e farul ce-a veci nu se va stinge...
De-ar fi să cadă cerul... noi n-avem morți de plâns!

Zadarnică, o, jale, ai vrea să rupi cununa!...
De cei plecați ne leagă același fir de tort...
Credința lor a noastră-i, acum și-n totdeauna!...
A lor fuse credința să fim cu toții una!...
Zadarnic bați la poartă... noi n-avem nici un mort!³²³⁸

³²³⁷ *Ibidem*, pp. 13-14.

³²³⁸ *Ibidem*, pp. 14-15.

Frumoase, înălțătoare sentimente evoca în clipa când e vorba să aducă omagiul Franței, la o sărbătoare a poporului francez în Cluj. Servească citatul acesta ca exemplu și pentru nota cealaltă a caracteristicii poeziei sale: elanul curat, pus în slujba unei idei nobile:

Mărire Ție... țara minunilor... de sus!...
Pe Tine cerul veșnic te are cea mai dragă;
Străfulgerări de raze de el parcă Te leagă...
Și cum Te văd, departe, Tu luminezi întreagă...
Și-mi pari în strălucirea aprinsului apus

O falnică statuie scăldată-ntr-un mister...
C-o mână ridicată-n albul fără pată,
Cu cealaltă întinsă spre lumea-ndurerată,
Așa Ți-a fost menirea... cu inima curată
Să legi întreg pământul cu Dumnezeu din cer!

Din ce-ai avut în Tine mai mare și mai sfânt
Ai risipit, bogato, c-o dărnicie rară;
Fâșii din al Tău suflet... ca suflet să răsară....
Cum fac semănătorii vrăjiți de primăvară,
Când își aruncă bobii săracului pământ!

Ai semănat dreptatea și-ai revărsat văpăi
Ce-au botezat pământul în sfânta primenire...
'Nainte-mergătoare spre culmi de mântuire
De câte ori scăpat-ai onoarea de pieire,

Și-ai dus cu Tine lumea pe luminoase căi!...

Noi Te privim cucernici... cu ochii-nduioșați...

Și Te-om slăvi de-apururi în cântecele glii

Și-n imnuri de unire Te-or preamări copiii

Și sfintele hotare găsite-ale moșii

Și morții Tăi și-ai noștri ce dorm îmbrățișați.

Mărire Ție, țara luminilor cerești!...

Revarsă-Ți peste lume prinosul Tău de soare...

Și de-o fi iar furtună... din codri și ogoare

Ne-om înălța spre Tine și-n falnica-Ți splendoare

Vom reînvia Mărăștii, Oituz și Mărășești!...³²³⁹

[Cugetări]³²⁴⁰

Atât în numele artei, cât și în numele tinereții trebuie să protestăm împotriva principiului: comedia curată sau adevărată este un lucru pentru sine și n-are nimic de a face cu morală. Dacă comedia, în orice găteală, înseamnă o imitare a vieții reale, cum este cu puțință să n-aibă nicio legătură cu legile care normează viața și cu sentimentele pe care le evocă fiecare eveniment³²⁴¹.

Macauley!

³²³⁹ *Ibidem*, pp. 15-16.

³²⁴⁰ *Ibidem*, p. 16.

³²⁴¹ *Ibidem*.

[Amintirile de teatru ale dlui. Z. Bârsan]³²⁴²

Despre repertoriul teatral al turneelor celor două ne dă dl. Z. Bârsan, indicii prețioase. Ascultați ce a jucat în primele 4 turnee. A trebuit să împace și pe cei [pretensivi] și pe cei cu gustul mai puțin rafinat. De aceea zig-zagul acesta, care are atâtea circumstanțe atenuante în favorul său³²⁴³.

În activitatea mea din Ardeal, de până acum, am avut următorul reper-toriu:

1. *Jean-Marie*, dramă 1 act, de A. Theuriet;
2. *Greva Fierarilor*, de Fr. Coppée;
3. *Don Piedro Carusso*, dramă 1 act, de R. Bracco;
4. *Frații*, dramă 1 act, de H. Bang;
5. *Mărioara*, idilă dramatică, 2 acte, de Carmen Sylva;
6. *Năpasta*, 2 acte, de Caragiale;
7. *Supliciul unei femei*, 3 acte, de Girardin;
8. *Drepturile sufletului*, 1 act, de Giacosa;
9. *Instinctul*, 3 acte, de Kistemaekers;
10. *Fântâna Blanduziei*, 3 acte, de V. Alecsandri;
11. *Necinstiții*, 3 acte, de G. Rovetta;
12. *Papa Lebonard*, 4 acte, de Jean Aicard;
13. *La Turnu Măgurele*, 1 act, de V. Alecsandri;
14. *Ovidiu*, (act. V) de V. Alecsandri;
15. *Lăutarul din Cremona*, 1 act, de Fr. Coppée;

³²⁴² *Ibidem*, pp. 43-50.

³²⁴³ *Ibidem*, p. 48.

16. *Trecătorul*, 1 act, de Fr. Coppée;
17. *Noaptea de Octombrie*, de A. de Musset;
18. *Steaua*, 1 act, de Richepin și Gill;
19. *Scânteia*, 1 act, de Pailleron;
20. *Trei pălării de damă*, 3 acte, [localizare];
21. *Furtuna casnică*, 1 act, de P. Ferieu;
22. *Ursul*, 1 act, de A. Cehov.
23. *Cârlanii*, de Constantin Negruzzi;
24. *Între patru ochi*, 1 act, de Fulda;
25. *Năzdrăvăniile divorțului*, 3 acte, de Labiche;
26. *Răzbunarea amorului*, 1 act, [...];
27. *Herșcu Boccegiul*, de V. Alecsandri;
28. *Sărutarea*, de Banville;³²⁴⁴

**Comedii în câte un act, traduse și localizate de Z. Bârsan din
italienește și franțuzește:**

29. *De la Nord la Sud*;
30. *Câinele și pisica*;
31. *Capriciul unui tată*;
32. *Învățata*;
33. *Steaua mea*;
34. *Cântecul cocoșului*;
35. *Nervosul*;
36. *Slugă la 2 stăpâni*;
37. *Luna de miere*;
38. *Un prieten*;

³²⁴⁴ *Ibidem*, pp. 48-49.

39. Drepturile sufletului³²⁴⁵.

[Cugetări]³²⁴⁶

Exista, de fapt, cazuri când și ce este josnic (brutal) poate fi lăsat în domeniul artei: acolo, unde are să evoce râsul. Și un om cu moravuri fine poate să-și petreacă, râzând, câteodată, fără ca să trădeze printr-asta un gust literar pervertit (stricat), să-și petreacă, văzând expresia brutală, dar autentică a naturii și contrastul între moravurile lumii fine și acelea ale plebei³²⁴⁷.

Schiller!

*

Nu e vorba ca să se dărâme ceva, ci ca să se clădească — de ceea ce să se bucure omenirea³²⁴⁸.

Goethe!

*

Contrarii cred că ne combat dacă repetă într-una părerea lor și dacă nu dau nicio atenție părerii noastre³²⁴⁹.

Goethe!

³²⁴⁵ *Ibidem*, p. 49.

³²⁴⁶ *Ibidem*, p. 50.

³²⁴⁷ *Ibidem*.

³²⁴⁸ *Ibidem*, p. 64.

³²⁴⁹ *Ibidem*.

1926

[Vers]³²⁵⁰

Un copil se uită-n ochii mei,
Un copil ce seamănă cu mine.
E copilul, care-n urmă-mi vine.

Ochii lui sunt încă prea curați,
N-au privit poate numai la stele!
Vor vedea și lacrămile mele?

Ochii lui sunt buni și se tot miră,
O, cât de frumoasă e oglinda lor.
Și păcatele-mi în ochii tineri mor.

Un copil se uită-n ochii mei,
Un copil ce seamănă cu mine.
De-aș fi orb nu ar fi mai bine?
Să nu-mi văd copilăria-n tine...

Emil Isac!

³²⁵⁰ Idem, LVII, 1926, nr. 1, ianuarie, p. 13.

[Cugetări]³²⁵¹

Poate ca îți trebuie mai mult curaj ca să te împotrivești calomniilor, ofenselor și înțepăturilor, decât ca să ții fruntea în fața tunurilor și a bombardărilor³²⁵².

[Savantul francez Charles Richet, 18 mai 1924]

*

Progresele științelor vor face din viitorul război o măcelărie, ca aceea pe care am văzut-o și am suferit-o, dar incomparabil mai vehementă și mai îngrozitoare: va costa, în loc de 8 sau 10 milioane, viețile a 100 milioane de oameni, adică: va stârpi, în parte, neamul omenesc și îl va strica cu totul³²⁵³.

[Savantul fizician francez Branly, iulie 1924]

*

Dacă vrem să fim întâia națiune a lumii, să fim în urma rațiunii, a înțelepciunii, a înțelegerii pline de cumințenie a ceea ce este cu puțință de ajuns și a bunătății, în urma contemplării, lipsite de patimă, a contemplării ce cuprinde întreagă omenirea: să fim, după frumoasele cuvinte ale lui Goethe, buni europeni³²⁵⁴.

[Anatole France, martie, 1922]

³²⁵¹ *Ibidem.*

³²⁵² *Ibidem.*

³²⁵³ *Ibidem*, p. 25.

³²⁵⁴ *Ibidem.*

[Prima vizită la Titu Maiorescu]³²⁵⁵

de G. Vâlsan

Îmi aduc aminte de un moment; când mă întreba ce e „răsură”, pentru că nici soția sa, „care e bună cunoscătoare a limbii românești”, nu l-a știut. Eu îi răspund mirat că înseamnă trandafir sălbatec, măceș, și că acest cuvânt e popular, — églantine? Vezi, eu n-am știut asta!. Răsură, cuvânt latin în franțuzește se numește églantine... Și îl văd, de-o parte pe el, aplecat pe „Semănătorul”, notând cu mâna tremurătoare: „trandafir sălbatec, églantine” și murmurând, cu, vocea lui gravă și dulce „Mais, c'est charmant, c'est tres charmant!” —și de altă parte pe mine, cu ochi lacomi, frângându-mi degetele de masă ascultând înfiorat și mândru că am învățat ceva pe Maiorescu. Altă clipă când vorbea despre „Călugărul”, recitând versurile:

Eu sunt mișcat când sunete de clopot
În rugăciuni mă află la utrenii,
Sau când s-adună-n liniștitul ropot
Bătrâni călugări cuvioși, la denii...³²⁵⁶

³²⁵⁵ *Ibidem*, pp. 26-30.

³²⁵⁶ *Ibidem*, p. 29.

[Zeflemeaua]³²⁵⁷

Războiul a dus zeflemeaua la paroxism. Soldații cântau:

Jeder Schuss ein Russ,
Jeder Stoss ein Franzos³²⁵⁸.

[Cugetări]³²⁵⁹

A fi „critic” distructiv, veninos, coroziv, este mult mai rentabil, decât a fi critic-constructiv. N-a luptat Lessing cu mizeria? Rangul fiecăruia pe scara ființelor viețuitoare e determinat de elevarea și puterea iubirii de care dă dovadă³²⁶⁰.

Ruskin!

*

Trebuie să vrei, să vrei, ceea ce trebuie să vrei³²⁶¹.

Leonardo Da Vinci!

*

Pacea va deveni în lumea culturală numai din ziua în care se vor fi hotărât Franța și Germania, conștiente amândouă de interesele lor

³²⁵⁷ *Ibidem*, pp. 33-34.

³²⁵⁸ *Ibidem*, p. 33.

³²⁵⁹ *Idem*, LVII, 1926, nr. 2, februarie, p. 22.

³²⁶⁰ *Ibidem*.

³²⁶¹ *Ibidem*.

*reciproce, să nu mai poarte război una împotriva celeilalte și din ziua în care această hotărâre se va bucura de încrederea lumii*³²⁶².

[Istoricul A. Aulare, de la Sorbona, din Paris, 1922]

*

*Dacă m-ar întreba cineva: să mai scriu? aș surâde și i-aș spune: nu mai scrie! e de prisos! Adevăratul scriitor, acela, care simțește o misiune în scris, care e scriitor din naștere, nu întreabă, ci își așterne pe hârtie gândurile, ce-i frământă creierii. Este un proces psihologic, care nu-ți dă răgaz să mai întrebi: să mai scriu? Ca și când ai da poruncă unui vierme de mătase: nu mai țese mătase! Orice i-ai spune, el tot va construi acea minunată gogoasă de mătase, ca să ajungă fluture și să spargă încăperea, în care s-a închis*³²⁶³.

*Prea bine, dar după cum poți opări o gogoasă înainte de a se fi dezvoltat pe deplin — omorând viermele de mătase, care lucră — tot astfel poți tu, opinie publică, tu, public cetitor pasiv, smulge condeiul din mâna adevăratului scriitor, silindu-l să moară sufletește. Și scriitorul are lipsă de căldura publicului, ca viermele de mătase de foile de dud și de temperatura trebuincioasă*³²⁶⁴.

[...]

³²⁶² *Ibidem.*

³²⁶³ *Ibidem*, p. 30.

³²⁶⁴ *Ibidem.*

[Aștept doar vremea să înflorească merii...]³²⁶⁵

Eu am un gând,... Într-un târziu de sară
Au să ne lase singuri, în livadă...
În părul tău flori albe au să cadă
Și-mprospătate flori au să răsară.

Pe crengile de măr, în primăvară...
Vom fi noi doi... Eu, visului meu pradă,
Un vechi străjer ce-a așteptat să vadă
Domnița lui mergând pe drum de țară...

...O să ne binecuvânteze luna
Și-albastrul cer pentru întotdeauna...
Și, totuși, azi nădejdea mi se curmă.

Dar am un gând... și-n cripta primăverii
Voi ști să-nvălui visu-mi de pe urmă...
Aștept doar vremea să-nflorească merii.

Marius Iliescu!

³²⁶⁵ *Ibidem*, p. 32.

[*Albatrosul*]³²⁶⁶

Un albatros
Zbura pe jos
La suprafața mării
Parcă chema
Pe cineva
Din depărtatul zării...

Zadarnic chemi!
Sunt alte vremi!
E dusă pe vecie...
N-ai s-o-nfiripi
Dând din aripi...
Trăiește-n... fantazie...

Icarus,
(Pr. Tr. aug. 1919)!

³²⁶⁶ Idem, LVII, 1926, nr. 3, martie, p. 16.

[O carte pentru mamele române]³²⁶⁷

- Un apel -

„Cartea mamei române”

Mai întâi și mai întâi avea cartea mea pe scoarța dintâi o icoană, pe care am îndrăgit-o de la prima privire: o mamă cum își leagănă copilașul. Un leagăn de lemn, de la țară, vărgat cu dungi vinete și stropit cu picățele albe. O odăiță spălățică, din satele noastre, cu farfurii înflorite în [armariul] din fund, cu merindare deasupra icoanelor sfinte, cu flori roșii, ruji, în ferestrele cu ochiuri curate, pline de raze de soare. Copilașul e gata-gata să adoarmă. Îi vine „Moș Ene” pe la gene. Mama-i cântă:

Nani, nani copilaș;
dragul mamei îngeraș,³²⁶⁸

Într-un colț de foaie o pupăză! O pupăză în toată legea. Nu e pupăza satului, pe care o furase șugubățul Creangă în copilăria sa și încercase să o vândă la târgul de țară, până ce: svârrr!, i-a făcut-o scăpată un om din satul său? Și-un cintezo! Și-o codobatură! Nu e codobatura, de care scria Eminescu:

Jos în vale pe-un pietroi
Șade-un codobăturoi,
Și mănâncă usturoi
Și nu se mai satură,
Cu-a lui codobatură!?³²⁶⁹

³²⁶⁷ Idem, LVII, 1926, nr. 5, mai, pp. 1-10.

³²⁶⁸ *Ibidem*, p. 1.

³²⁶⁹ *Ibidem*, p. 2.

Și nu numai cum au cântat și cântă mamele, ci cum cântă și tații și mamele, mânuitori și mânuitoare de condei, e însemnat în cartea asta ca din povești. E, spre pildă, cântecul de leagăn al tatălui Ștefan O. Iosif, cântec cântat la leagănul odorului său:

Hai dor, hai păsărică,
Nani, dormi, fără de frică,
Să te-alinte
Moș cuminte³²⁷⁰.

Ha, ha, ha! mă pornesc să râd un râs sănătos. Să nu râdă omul când vede o așa [șodenie]?! Priviți la musca cea mare și la cea mică și cetiți ce stă tipărit pe de marginea chipului ăstuia mucalit:

Musca mare treiera,
Cea mai mică vântura,
Două mere,
Două pere,
Două fuse d-aurele.
Mă dusei la Măgurele
Cu rochiță d-aurele,
Bou-n cinci,
Bou-n cinci
După casa lui Tibiș,
Tibișoara,
Roșcodana³²⁷¹.

³²⁷⁰ *Ibidem*, p. 3.

³²⁷¹ *Ibidem*.

Pe altă pagină stă mama cu copilașul la [podmol?], în fața casei de la țară. Cerul e lacrimă de curat, numai într-o parte, spre o colină îndepărtată, unde se văd secerători lucrând, se zăresc câteva dungi de ploaie. Și mama-și învață copilașul să alunge ploaia, ridicându-i mâna și spunându-i cum să amenințe ploaia:

Treci ploaie,
Călătoare,
Că te-ajunge
Soarele
Și-ți taie
Picioarele...³²⁷²

Sau, într-alt loc, stă copilașul zgribulit sub streășină — plouă ca din găleată și el arată cu degetul spre mâța casei:

Plouă, plouă
mâțele se ouă³²⁷³.

Ploaia a încetat — florile încep să-șș scuture lacrimile de pe ele — se arată curcubeul pe cer. Ce curcubeu împărătesc! Chiar și melcul vrea să-l vadă. Iată-l cum își scoate coarneau, cum își întinde gâtu-i cleios și cum îi cântă Ioniță sau Gheorghită sau Neghiniță, cum l-a chema pe băiatul cu pălăria tatălui său în cap, de-i mai mare decât dânsul:

³²⁷² *Ibidem*, p. 4.

³²⁷³ *Ibidem*.

Melc, melc, codobele,
Scoate coame boierești
Și te da la baltă
Și bea apă caldă
Și te du la Dunăre
Și bea apă tulbure...³²⁷⁴

A prins lipici de mine și râsul lor sănătos și zburdalnic. Iacă râd, râd din băierile inimii. Sunt în mijlocul unei cete de copii, ca în chipul, pe care-l am înaintea — și întind și eu mâinile, să facem un jumătate cerc cu toții. Măriuța, înăltuța și cumincioara, e în mijloc și ne numără la repezeală, clipind din genele-i negre. De câte ori trece pe lângă mine îmi dă un bobârnac, de râd să se tăvălească coșcodanii de lângă mine, și numără:

Ala,
bala,
portocala.
Cioc,
boc,
treci la loc!³²⁷⁵

(Colecția G. Dem. Teodorescu și P. Ispirescu)

³²⁷⁴ *Ibidem.*

³²⁷⁵

Acum trebuie să mă „fac”. Duc mâinile la ochi, ca o mireasă supărată, și ceilalți aleargă ca furnicile să se ascundă. Nicio vorbuliță nu-mi aruncă, să nu care-cumva să-și dea locul șederii lor de gol. Măriuța e pandurul, care mă păzește ca să nu mă uit printre degete. Deodată îmi spune ea: „Acu” și mă lasă-n plata sfântului. Alergături, sdruhăieli, țipete, căzături — locul meu e cuprins de zece mâini mititele de copii. Am pierdut! Iar trebuie să mă „fac”. Și-acu începe Măriuța din nou jocul, dar pe alt glas:

Ieși fetiță,
La portiță,
Că te-așteaptă Talion,
Talion, fecior de Domn,
Cu tichie
de frânghie,
cu peană
de ciocârlie,
cu căruța Radului,
cu caii-mpăratului,
cu biciul cumnatului,
în mijlocul satului.
Dorobanț, banț,
clanț!³²⁷⁶

Nu e mama, care îmi numără gropițele din obraz și scobitura ochilor, zicându-mi:

³²⁷⁶ *Ibidem*, p. 5.

Adam — Eva

Moș — Adam

Michiri — Pichiri

Face — Ham! ajungând la gură?!³²⁷⁷

*Și mi-am mai adus aminte și de poznașele vorbe, cu care însoțeam
în copilărie numerele, când ziceam:*

unu — nebunu',

doi — cotoi,

trei — Macavei...³²⁷⁸

apoi de:

Luni — e Lunei,

Mărți — e Macavei,

Miercuri — vom pleca la târg,

Joi — vom târgui,

Vineri — vom sosi,

Sâmbătă — vom hodini

Duminecă — vom lucra,

De-a lucra și — popa³²⁷⁹.

*Așa e — are dreptate. Numai o singură amintire și închei șirul
acesta de gânduri. Sunt cu surioara mea, moartă de mult. Ea e „băbuța”,
eu îi urmez batjocorind-o cu umbletu-i șontâc-șontâc:*

— Und-te duci, băbuță?, întreb eu,

³²⁷⁷ *Ibidem*, p. 6.

³²⁷⁸ *Ibidem*.

³²⁷⁹ *Ibidem*.

— *La bisericuță!*, îmi răspunde ea.

— *Să mergem și noi?*

— Haida de, măicuță,

dar nu care cumva

să faceți pe drum ceva.

— *Nu, băbuță, nu...*³²⁸⁰

N.B.: Red. „*Transilvania*”, bucuros, va aduna materialul trimis și se va gândi la posibilitatea de tipărire, într-una din bibliotecile ei³²⁸¹.

[*Pe-nserate*]³²⁸²

Miroase-a brad tăiat, bătut de soare,

Un miros rășinos, de din-adânc,

Îți pari un călăreț plecat pe-oblânc,

Sorbind o gură de-apă-ntremătoare.

Cum stai și-aspiri mireasma răspândită

Și ochii-ți plimbi pe cerul albastru,

Potir ridici în viața-ți sihăstrită

Și gândurilor rele-oferi sicriu.

³²⁸⁰ *Ibidem.*

³²⁸¹ *Ibidem*, p. 10.

³²⁸² *Ibidem.*

Potiru-ai vrea să-l vadă lume, țară,
Din sfântul Graal să-mparți o părticea,
La semeni să le strigi: *Din case-afară!*
Priviți spre cer, căutați polara stea!

Cum stau și-adăst cu mâinile întinse,
Vântrele, care cheamă, simt un fior:
E nouă luna — [iesmele?] ne-nvinse,
Samsarii se gândesc la punga lor!

Îmi râde gheșeftarul și-astronomic
Un număr rotunjește-n chip rebel.
Lui Flammarion îi pare șters și gnomie,
Ne hohotește lung Mefistofel!³²⁸³

Radu Paltin!

³²⁸³ *Ibidem.*

[Două notițe biografice]³²⁸⁴

Ioan Prale - Ioan Rusu

de G. Bogdan-Duică

Ioan Prale³²⁸⁵

Necrolog

[„Gazeta de Transilvania”, din 24 septembrie 1844, pagina 311], scrie:
Vorbind de morți nu pot trece în tăcere și pe vestitul prin origina-litatea sa d. Ioan Prale, autorul psaltirii în versuri, asupra căruia fericitul întru aducere aminte B. Fabian, glumind într-o zi cu Prale, îi făcu asemenea următorul vers:

Praleo, dac-ar auzi sau ar ști David prorocul
Ce-ai făcut cu psalmii lui, zău că Ț-ar suna cojocul³²⁸⁶.

³²⁸⁴ *Ibidem*, pp. 21-22.

³²⁸⁵ *Ibidem*, p. 21.

³²⁸⁶ *Ibidem*.

[Actualizări: 1848 -1849]³²⁸⁷

culese de G .B. D.

I

Soarta națiunii române se va hotărî în București și în Iași, iar nu în Cluj, nici în Blaj, nici în Budapesta; o știu contrarii noștri, pentru aceea se și aruncă asupra ziselor capitale: cu toată povara silei lor³²⁸⁸.

**[Articol de fond,
„Gazeta de Transilvania”, 27 mai 1848]**

II

Însă, spre consolidarea naționalității nu e destul numai ca să nu ne mai urâm, sau să nu ne mai vedem rău unii pe alții, ci ca să ne putem înființa mijloacele și institutele ducătoare către fericire, să punem umerii unii cu alții; câmpul literaturii, al dezvoltării să ne fie unul și asemenea propriu, două biserici pot să stea, dar școala numai una să fie pentru științele intelectuale³²⁸⁹.

**[Articolul: „Unire națională”,
T. A-n. (Teodor Aron?),
„Gazeta de Transilvania”, 6 mai 1848]**

³²⁸⁷ *Ibidem*, pp. 22-23.

³²⁸⁸ *Ibidem*, p. 22.

³²⁸⁹ *Ibidem*, pp. 22-23.

III

*Libertate, iar nu desfrâu; egalitate, iar nu comunism; frățietate sinceră, deschisă, iar nu fățarie grețoasă; aceste devize vom trebui să le aplicăm și le vom desfășura, nu numai noi de noi, ci în societatea tuturor popoarelor...*³²⁹⁰.

[G. Barițiu,
„Gazeta de Transilvania”, 20 ianuarie 1848]

IV

*Nimic mai puțin decât celelalte națiuni, însă nici mai mult decât fiecare în proporția numărului. Egoism nobil, iar nu asupritor și murdar*³²⁹¹.

[G. Barițiu,
„Gazeta de Transilvania”, 20 ianuarie 1848]

[Catren popular]³²⁹²

Spunea că se-nchină!
Mătănii da-lumină!
O oră mai târziu
Te jupuia de viu!

³²⁹⁰ *Ibidem*, p. 23.

³²⁹¹ *Ibidem*.

³²⁹² *Ibidem*, p. 25.

[Material pentru „Șezători literare”]³²⁹³

Ștefan Octavian Iosif

- Biografie și apreciere -

de Horia Petra-Petrescu

Poezia lui Iosif în prima epocă a dezvoltării ei este, prin excelență, lirică. Numai în epoca din urmă a vieții i-a reușit poetului să atingă, pe lângă cele vechi, o coardă nouă, pe cea patriotică, gravă, plină de virilitate. Până mai înainte îl cunoșteam ca pe poetul „Patriarhalelor”, al senzațiilor fine, blânde, duioase. Iosif ne era povestășul, care ne reamintea timpurile când „Turcul stăpânea în țară”, („E mult de-atunci... e mult, nepoate...”), care ne înduioșa când ne vorbea de „traiul patriarhal” de sub „nucul falnic”, când ne povestea de „bunica” lui:

Cu părul nins, cu ochii mici

Și calzi de duioșie,

Aieva parc-o văd aici,

Icoana firavei bunici

Din frageda-mi pruncie³²⁹⁴.

Iată-l pe „cobzarul” care „salută zdrăngănind din strune”. Poetul ar vrea să fie: „un biet bunic, adus din spate și pitic” și cântă:

³²⁹³ *Ibidem*, pp. 26-36.

³²⁹⁴ *Ibidem*, p. 27.

Să-mi mângâi barba albă
Să stau la foc, de somn să pic,
Visând la vremea dalbă³²⁹⁵.

Ca exemplu de dragoste de natură iată începutul descrierii din „Furtuna”:

A revenit albastrul Mai!
Flori în grădină, flori pe plai
Și flori la pălărie.
Stau ca pe spini, stau ca pe foc,
E timpul numai bun de joc
Și bun de ștregărie³²⁹⁶.

*Iată pe „Domnul Profesor”, care își smulge părul din cap fiindcă elevii:
„nimic nu-nvață, blăstămații!”*

Dar vezi, că cele trei surori
Îmi sunt cu mult mai dragi ca frații
Cei răi și neascultători³²⁹⁷.

*Ascultați sfatul, care revine mai târziu, mult mai răspicat în „Scrisoarea”
adresată lui Goga:*

Da, mult mai bine ar fi fost
Să fi rămas în sat la noi! (Adio)³²⁹⁸,

³²⁹⁵ *Ibidem*, pp. 27-28.

³²⁹⁶ *Ibidem*, p. 28.

³²⁹⁷ *Ibidem*.

³²⁹⁸ *Ibidem*.

sau strofa aceea dureroasă, care te urmărește cu ritmul și cu simplitatea ei vrednică de un Heine:

De mult înstrăinatul
De-abia ce ți-a sosit,
Așterne-i, mamă, patul,
Să doarmă dus băiatul
Bolnav și obosit! (Învins)³²⁹⁹.

Iosif a învățat ușurința versificației de la Heine, marele poet liric german, din operele căruia a tipărit în același an (1901): „Romanțe și cântece”, desigur cele mai reușite traduceri românești din Heine. Cu romanticii germani are multe puncte de asemănare Iosif, așa d. e. cu Lenau și cu Hölderlin. De la aceștia a învățat să scrie „pastelurile” sale, care pot sta în rând cu descrierile din natură ale lui Eminescu, Coșbuc sau Alecsandri³³⁰⁰.

Pastel V³³⁰¹

Coboară seara pe câmpie...
Pe drum pustiu un car cu boi
Se leagănă încet, departe
Cresc nori de pulbere-'napoi.

În car, îngână căraușul
Un cântec vechi și trist nespus,

³²⁹⁹ *Ibidem*.

³³⁰⁰ *Ibidem*, pp. 28-29.

³³⁰¹ *Ibidem*, p. 29.

Ca o poveste-ntunecată
A veacurilor ce-au apus...

Și, cum se pierde-n umbra serii,
Mă-ntreb pe gânduri adâncit:
Va răsări cândva și steaua
Acestui neam nenorocit?...

Pastel VI³³⁰²

Trece-n sus, pe plai în sus,
Un voinic pe-un murg călare,
Înapoi se uită dus
Peste mândrele hotare...

Dus el cată spre Ardeal
Unde-o turlă-n fund străluce.
Murgul urcă greu la deal,
Pe voinic de-abea-l mai duce...

Neguri de brădet se-ntind...
Turla-n văi de mult e ștearsă,
Dar voinicul pribegind
Tot mai ține fața-ntoarsă.

³³⁰² *Ibidem.*

În epoca ultimă a vieții sale și-a instrunit Iosif lira și a lovit cu degetele în ea cu mult mai multă energie. Dacă s-au găsit accente de acestea virile și în „Patriarhale”, (d. e. către tinerii poeți) acum aflăm accente, care ne arată pe Iosif într-o altă fază de dezvoltare, era să ajungă un Theodor Körner al nostru, un Körner mult mai talentat, unul care ne dă îndemnuri la lupta pentru lege, pentru neam, pentru glie. Poeziile ultime, ca aceea care se începe astfel:

Auzi-mă Tu, Dumnezeu,
Acesta este gândul meu...³³⁰³

Servească spre ilustrare următoarele exemple:

Te duci³³⁰⁴

Te duci și cum zâmbești nepăsătoare
M-abat din cale și mă simt murind...
Pierdut spre tine brațele-mi întind,
Ca-n urma unei viziuni fugare,
Dar nu mai pot în ele să te prind.

Te duci, — și ca o umbră rătăcită
Te voi dori în zilele pustii,
Te voi striga în nopțile târzii,
Și-n veci voi plânge vârsta fericită
Când nu știam, ce-nseamnă a iubi!

³³⁰³ *Ibidem*, p. 30.

³³⁰⁴ *Ibidem*, p. 31.

O, dulce fericire risipită,
De ce-ai venit și pentru ce-a fost scris
Să-mi schimbi tu viața-n iad și-n paradis?
Te duci și simt pe fiecă clipită
Că pierd în tine cel din urmă vis...

O, vremea...³³⁰⁵

O, vremea câte zile negre-a tors
De când te-ai dus și nu te-ai mai întors;
De când te-ai dus și singur m-ai lăsat,
O, câte nopți n-am plâns și n-am visat!

De câte ori și azi tresar din vis,
De parcă ușa lin s-ar fi deschis
Și albă parcă-mi înflorești în prag,
Și dulce sună râsul tău cel drag.

De câte ori recad dezamăgit
De parc-ai fost aievea și-ai fugit,
Aud aproape pașii tăi ușori,
Apoi departe... O, de câte ori.

De câte ori ascult uimit și-aștept
Să te re-ntorci, să mi te-arunci la piept,

³³⁰⁵ *Ibidem*, pp. 31-32.

În brațe să te prind, să nu mai pleci,
Deși știu, vai, că te-am pierdut pe veci!

Cântec de leagăn³³⁰⁶

Hai, odor, hai, păsărică,
Dormi, o, dormi fără de frică,
Să te-alinte
Moș cuminte
Și să-ți cânte-ncetinel:
Mugur, mugur, mugurel...

Îngeri vin tiptil și-alene
Să te mângâie pe gene
Și mi-ți leagă-n
Dulce leagăn
Fraged trupușor de crin,
Ca s-adormi ușor și lin...

Ce tresari?... Nu-i nime, nime...
Liniște și-ntunecime,
Doar zefirul
Musafirul
Cel șăgalnic și pribeag
A trecut pe lângă prag...

³³⁰⁶ *Ibidem*, p. 32.

Și-a trimis o găză mică
Să-ți aduc-o scrisorică
Și să-ți spună
Noapte bună,
Că și el, sătul de drum,
Merge să se culce-acum.

Din Heine³³⁰⁷

În mai, când mugurii-ncolțesc
Și râde toată firea
A răsărit și-a înflorit
În inimă-mi iubirea.

În mai, când tot văzduhu-i plin
De vers de păsărele,
Mi-am pus în versuri jalea mea
Și dorurile mele!

³³⁰⁷ *Ibidem*, p. 33.

Vocea muntelui! (Heine)³³⁰⁸

Pe văi un călăreț pribeag
Coboară abătut.
Logodnica m-așteaptă-n prag
Ori m-a uitat de mult?
Un glas din văi s-a smuls:
Uitat de mult!

Și călărețul, coborând,
Oftează cu amar:
Vai, iată-mă-s așa curând
Uitat, șters dintre vii?
Plâng văile pustii:
Șters dintre vii!

Și-l prind fiorii morții reci
Pe tristul călăreț.
Mai bine-atunci să dorm pe veci
Într-un mormânt tăcut!
Trist văile-au gemut:
Mormânt tăcut.

³³⁰⁸ *Ibidem*, pp. 33-34.

Din Verlaine³³⁰⁹

În parcul vechi de zile, pustiu și înghețat
Doi inși cu pași de umbră ușor s-au strecurat.

Li-s ochii stinși sub gene și buzele uscate
Și slabele lor vorbe, abia de-s îngânate.

În parcul vechi de zile, pustiu și înghețat
Două năluci trecutul din somn l-au deșteptat.

— Mai ți-amintești tu astăzi de-acele ceasuri sfinte?

— De ce mai vrei tu oare ca să-mi aduc aminte?

— Când îmi auzi de nume, tot mai tresari și-acu ?

Îți mai apar în visuri, ca altădată? — Nu.

— Ah, zilele frumoase, nespus de fermecate

Când ale noastre buze se-mpreunau! — Se poate...

— Ce-albastru era cerul și mare viitorul!

— Dar, frânt, spre cerul negru s-a dus, luându-și zborul.

Așa printre ovăzuri ce le-ncurcase vântul

Mergeau, și numai noaptea le-a auzit cuvântul.

Horia Petra-Petrescu!³³¹⁰

³³⁰⁹ *Ibidem*, p. 34.

³³¹⁰ *Ibidem*.

[Cugetări]³³¹¹

Să formăm elite, da, desigur, demagog acela care nu recunoaște această necesitate. Niciun alt regim nu are trebuință mai mare decât democrația de o selecție. Dar, chiar dacă Revoluția a vrut să șteargă elita nașterii, să nu lăsăm să se creeze o elită a hazardului. Când ar fi să aleg, aș prefera pe cea dintâi... Să ne străduim, să lucrăm ca să fondăm elita meritului, aristocrația cunoștinței³³¹².

[Heriot, disc. la congr. „Ligii învățământului”, mai, 1926]

[Lectura de limba română la

Universitatea cehoslovacă din Bratislava]³³¹³

Aurelia Pop-Florian. *Amintind în numărul de față numele câtorva doamne din societatea noastră, a căror glas merită să fie ascultat, ne poartă gândul și la o mânăitoare a condeiului, colaboratoare a publicațiilor noastre. Dna Aurelia Pop-Florian, din Săliște, a scos în timpul din urmă un volum de versuri, care merită să fie încrestat aici³³¹⁴.*

În „Valurile sufletești” (Atelierele „Cartea Românească” S. A., București, 40 lei) are dna Aurelia Pop un mănunchi de poezii dedicate „Fetei mele”, fetei d-sale, moarte în fragedă copilărie. Dacă se și simte influența lui Coșbuc, Goga, Măria Cunțan, în multe din poezii, totuși,

³³¹¹ *Ibidem*, p. 36.

³³¹² *Ibidem*.

³³¹³ *Ibidem*, pp. 62-64.

³³¹⁴ *Ibidem*, p. 63.

sentimentul de dragoste de mamă își află expresia, nestingherit, în unele din aceste versuri și, atunci, când e vorba de durerea unei mame la pierderea copilei sale va fi bine să se numere și aceste poezii, pline de gingășie și de spontaneitate. Ca pildă dăm un fragment din „Scrisoarea”, dedicată odraslei în lumea cealaltă și alte două poezii.³³¹⁵

Păpușile-ți sunt triste, că prea stau singurele.
De-atâta-amar de vreme — tu n-ai vorbit cu ele.
Ar vrea parcă să-mi spună că le-ai lăsat pustii,
Că nu mai au zi bună, de când tu nu mai vii...
În legănuț tustrele — în mijloc cea micuță
Visează zi și noapte măiastră ta mânuță...
Stingher stă căruciorul în colț, lângă fereastră,
În el — împăturată — rochița ta albastră.
Măsuța, scăunelul, stau cum le-ai așezat,
Cu vase mărunțele blidaru-i *decorat*!
Tăblița cu creionul și cărțile cu chipuri
Și alte drăgălașe și gingașe nimicuri,
O-ntreagă grămăjoară de mândre jucării
Și florile din glastre — te-așteaptă să mai vii...³³¹⁶

³³¹⁵ *Ibidem.*

³³¹⁶ *Ibidem.*

Dor...³³¹⁷

În fiecare seară
Adorm cu chipu-ți blând
Și zori când se strecoară
Mă scol cu tine-n gând.

Au răsărit zorele
La geamul din pridvor,
Din lacrimile mele
Vărsate-n nopți de dor...

Și nu știu cum îmi pare
Aievea e ori vis
Pe fiecare floare
Văd numele tău scris.

În dimineți senine,
Când freamătă zefiri,
I-aud șoptind de tine
Prin foi de trandafiri.

Și câte păsărele
Prin ramuri ciripesc,

³³¹⁷ *Ibidem*, pp. 63-64.

Răducu Rușeț

Îmi pare că și ele
De tine povestesc.

Azi o privighitoare
Cu glas înduioșat
Cum stam cu ochii-n zare
De tine m-a-ntrebat...

De dorul tău suspină
Izvorul din brădet
Și florile-n grădină
Și frunzele-n făget...

Suspină-ndurerată,
Cătându-te prin nori
Iubirea mea curată
Ca roua de pe flori...

Frumoasa mea steluță...³³¹⁸

Lucește-mi blând — frumoasa mea steluță,
Din înălțimi de zări neprihănite.
Revarsă lin o dungă de lumină
Și-n calea vieții mele o trimite.

În tine-ador o lume ideală
Pe-ntinsa cerurilor veșnicie.
Slăvesc a bolților nemărginire
Când licărești în noaptea mea pustie.

Pătrunde-mă de raza bunătații
Și gândul meu în zbor îl luminează.
Iubirea mea-n durere amorțită
Sub farmecul tău sfânt o înviază.

În tremurarea genelor de aur
Tu să-mi șoptești de tainele credinții
Și cu blândețea strălucirii tale
Să-mi potolești amarul suferinții...

³³¹⁸ *Ibidem*, p. 64.

[Ne cheamă satele]³³¹⁹

de Ilie Marin

*Ne-a cântat poezia în care poetul își exprimă regretul că n-a rămas
în atmosfera sănătoasă de la țară, neîmbâcsită de miasmele pestilențiale
ale orașelor, ne-a cântat o romanță sentimentală, pe care o execută
chitariștii prin mahalale și...doina, care se termină cu refrenul:*

Bate-i, Doamne, pe ciocoi,
Cum ne bat și ei pe noi...³³²⁰

[O noapte fermecată!]³³²¹

Azi-noapte a fost o noapte fermecată!
Părea că nu trăiesc, ci-ntr-un mister,
De-a lutului povară dezbrăcată
Suflarea mea plutea pe-aripi, spre cer.

Mi se părea că am puteri gigante
Și zeci de piepturi — cum avut-a [Gaeaa]
Și-nvățătura din zeci-mii foliante
Și dragostea ce-ți poate da femeia!

³³¹⁹ Idem, LVII, 1926, nr. 6, iunie, pp. 1-6.

³³²⁰ *Ibidem*, pp. 1-2.

³³²¹ *Ibidem*, p. 6.

Mi se părea că știu tot ce-a să vină
Și c-ași fi smuls eu vâlul de la Sais
Și-mi arăta misterele-n surdină,
Natura, ca [hetera] greacă Tais.

Aș fi-mpărțit, cu darnici mâni, iubire
În fiecă atom din omenire,
Aș fi cules din suflete ce ura
A semănat vreodată și-n [Suburra]
Aș fi trimis, surghiunuri pe vecie,
Tot ce-i murdar, tot ce-i ticăloșie.
Aș fi-nălțat, cu mâinile-amândouă,
Stâlپări de pace, dintr-o lume nouă,
Un Ion Botezător al conștiinței
Ce prevestește învierea minții,
Pe-o lume ce se zbate în delir
În labirint, fără-de-al — Ariadnei fir !...

Sclipea șiret la gândurile mele
Pe cer puzderia de-albe stele
Mai fericit n-a fost om vreodată
Azi-noapte a fost o noapte fermecată...

Radu Paltin, Paris, iunie 1919!

[*Fantasme...*]³³²²

Să nu rostești nimic, stai molcom, trează,
Cu mâini întinse larg — a sărbătoare —
Nu știrici de-s vesel, de mă doare,
Doar ochii mei cer lacom să te vază...

Atât pretind — năvalnică-i dorința!
Vreau pe altar să te ridic, femeie,
Încerc ca-n piept să îmi nutresc credința.
Ce mândru ți-e profilul de camee !...

Sunt musulmanul ce-a zărit geamia
Și-adânc plecat, lipsit de-ncălțăminte,
Realitatea crudă el și-o minte,
Pășește-nfiorat... chemând solia...

Îmi împânzesc închipuiri de basme,
Cu sârg, îți Țes în jur aureolă:
Pallas-Athene-mi ești, îmi ești creolă,
Esență de româncă... Tot!... Fantasme...

Radu Paltin!

³³²² *Ibidem*, p. 13.

[Opera lui Creangă și pictorii noștri]³³²³

În copilăria mea am cetit, ca mulți alți copii români, la îndemnul părinților, poveștile lui Creangă. Am început, firește cu cele mici: cu „Capra cu trei iezi”, cu „Punguța cu doi bani”, cu „Fata babei și fata moșneagului”, și celelalte. Parcă îmi răsună și acum în urechi râsul meu sănătos de copil fericit în clipele acelea, când auzeam pe tata cum cetește, la „Capra cu trei iezi”:

Trei iezi, cucuieți,
Ușa mamei descuieți,
Că mama v-aduce vouă:
Frunze-n buze,
Lapte-n țâțe,
Drob de sare,
În spinare,
Mălăieș
În călcăieș,
Smoc de flori
Pe subsuori³³²⁴.

De câte ori n-au spus versurile cocoșului moșului:

Cucurigu! boieri mari
Dați punguța cu doi bani!³³²⁵

H. P. P.

³³²³ *Ibidem*, pp. 14-20.

³³²⁴ *Ibidem*, p. 15.

³³²⁵ *Ibidem*.

[*Tăranii*]³³²⁶

Voi, case scunde, zarea ce vă-nghite,
Și voi, salcâmi pitici, piperniciți
Ce tainice puteri adăpostiți,
De mă chemați cu graiuri aromite?

Ce-i cântul vost, poiene înverzite?
Din care sân sirenic îl răpiți?
Și voi, săteni sfioși și obidiți
Au ce puteri tăria vă trimite?

La voi mă-ndrept, să prind înviorare.
Cu cât mai joase casele găsesc,
Cu-atât avântul meu îmi e mai mare;

Un singur gând: pe lume să muncesc,
Să vă-nțeleg în oarba disperare
Și visul meu să-l supraviețuiesc...

Dumitru Brădeanu, 1907!

³³²⁶ *Ibidem*, p. 30.

[Amintiri din vremea iobăgiei]³³²⁷

Anii 1841 - 1848

Aflându-se în doaga morții, după suferințe de 6 luni, în temnița din castelul Făgărașului — când nu mai avea față de om, a fost adus la casa sa și a murit în 2 feb. 1842. Îmi aduc bine aminte de mulțimea mare de oameni, din toate satele, ce a fost la îngropăciune și de cântecul de jale ce s-a cântat la groapă, de dascălul Crecana, cu copiii de la școala grănicerească:

Bate Doamne, pedepsește,
Pe cel ce ne asuprește
Oameni drepti cu suflet mare
Pentru-a noastră-naintare
Ioan Borzea cel cinstit,
Fără vină pedepsit,
Ca să moară chinuit,
De tot ținutul jelu³³²⁸.

Nicolae Borzea, protopop și senator de Făgăraș,

Viștea de jos, 28 februarie 1926!

³³²⁷ *Ibidem*, pp. 31-39.

³³²⁸ *Ibidem*, p. 36.

[Strofă]³³²⁹

Au cui să mă închin,
Pe o lume hrăpăreață, vană?
Celui cu ochii-n senin,
Privirii de ură orfană,
Celui ce-aruncă o mană:
Cuvintele: „vreau mai puțin!”

[...]

[Amintiri]³³³⁰

Două sonete de Marius Iliescu

***Amintiri...*³³³¹**

Te-am vrut în alb, în alb învestmântată,
Așa cum azi te regăsesc în mine...
Ia-spune, tu, mai știi acum cine
Ți-aduse primii muguri verzi, odată ?...

Simbol de primăvară revărsată
Din sufletu-mi întinerit de tine...
Nu mai simțise-și pân' atunci cum vine
Iubirea tainic desprimăvărată...

³³²⁹ *Ibidem*, p. 49.

³³³⁰ *Ibidem*, p. 50.

³³³¹ *Ibidem*.

Mi-ai spus atunci, în mrejele tăcerii,
S-aștept să cadă apa primăverii...
Și eu m-am închinat în pace sfântă...

Dar, boabele de rouă, în sclipiri,
Azi lunecă în ochi și mi se-mplântă
Și-mi ciripesc, în suflet, amintiri...

O zi vrăjită...³³³²

O zi vrăjită, draga mea, vrăjită...
Era atât de cald, atâta soare
Și pomii se rupeau de-atâta floare,
Că mi-am simțit ființa ispitită...

N-am vrut, dar nu părea deloc grăbită,
Am dat să trec... dar ea, surâzătoare,
Ca niciodată ademenitoare,
Mi s-a părut așa de-ntinerită

În inima-mi de-atâta dor bătrână,
Că i-am cuprins înfrigurata mână
Cu-același gând curat, de veșnicie...

³³³² *Ibidem.*

Am stat așa, într-o tăcere sumbră...
Trecutul mort prinsese să re-nvie:
Ea, fără drept, ea mă muștra din umbră.

[Catren]³³³³

Religia! Cultura!
Le cere cu gura.
Rânjește urât,
Te strânge de gât!

[...]

[Dumineca...]³³³⁴

Veneam mai totdeauna către sară
Robit de dor... îți mai aduci aminte?
Din colțul tău, micuță și cuminte,
Te ridikai înaltă, statuară

Și tot parfumul cald, de primăvară,
Îl culegem pe mâna ta, fierbinte...
Rămași, prin farmec, fără de cuvinte,
Trăiam atunci, în viața-mi solitară,

³³³³ *Ibidem*, p. 59.

³³³⁴ *Ibidem*, p. 60.

Din Gura Satului și Inima Țării

O clipă mare, fără de păreche.
Iubirea-n mantia de modă veche,
Așa cum o îngăduiesc bătrânii,

Era o stavilă nestrămutată...
Și-n liniște, ca restul săptămânii,
Dumineca trecea, încătușată

Marius Iliescu!

[*Din ce se trage omul?*]³³³⁵

Nu vreți strămoși maimuța? — Vi se pare
Că degradați pe om? E criminal?
Adesea tentațiunea-mi este mare
Să cred că omul iese din... șacal!

Ilie Marin!

³³³⁵ Idem, LVII, 1926, nr. 7, iulie, p. 8.

[?]³³³⁶

Sub abajurul roșu cravata-mi stă pe masă
Și-un semn al întrebării, încolăcit, îmi pare,
Cravata de mătase, cea verde, vaporeasă,
Ce gâtul alt-dat' — cuprinde în strânsă [ninerare?].

Acum mă-ntreabă: unde-i? și: când a se mă lege,
Cu degetele-n tremur, mici, fine, moi și caste?
Și când din stofa-mi verde ea nodu-a să-ntrupeze,
Cu ochi de pisicuță spre mine-a să adaste?

Și semnul întrebării mai larg mi se prelinge.
Ce-ai vrea? întreb. Se poate? Visări rebel-bizare?
Cravata-mi spovedește un gând ce nu-l învinge:
Cordon ar vrea să-ți fie, cuprins de-nfrigurare!

O, vrei prea mult! Așteaptă! Mi te dezmeticește!
De ceri s-o ai în brațe, vei vrea odat' și gura
Să i se plimbe vesel pe verdele-ți [ghicește!]
[Mătase ce-ntărâtă!]: să-i freamăte natura.

Și-ai vrea, o, spune, spune [ce limbă elocventă
Îmi mai vorbești, cravată, cu semn de întrebare!],
Ai vrea s-o ai de-a pururi, încolăcită, lentă,

³³³⁶ *Ibidem*, p. 19. Așa se numește poezia: „Semnul întrebării”; [„?”].

Și să-i simțești suflarea, în strânsă-mbrățișare...

George Mărgean!

[*La miez de noapte...*]³³³⁷

Nu-mi spune nimic...
Închide pleoapele. Treacă
Un înger prin casă,
Un înger cu-un spic
De grâu, peste țarina seacă.
Doar dreapta în mâinile-mi lasă...

Și gândul să fie curat.
Avânte-se-n sfântă lumină.
Un înger și el, din mister.
Un rob parcă-s, descătușat.
Gust libertatea-n surdină.
Vezi, doar atâta îți cer...

Sufletul caută sprijin,
Caută un „om” Diogene.
Zburdă pe sus un [Samum].
O, ce-ți cer e puțin:
Uită-te blând printre gene
Ridică iluzia din scrum!...

George Mărgean!

³³³⁷ „Transilvania”, LVII, 1926, nr. 7, iulie, p. 27.

[Cetiți povești!]³³³⁸

(Scrisori unei domnișoare)

(Cetind „Poveștile ardelenesti” ale lui Ioan Pop-Reteganul)

Horia Petra-Petrescu, 10 mai 1917!

Dar fie, că bună și vrednică femeie a fost madame Cristu' — a avut un singur-singurel cusur: nu-i plăceau poveștile! Și n-o invidiam pentru aceasta. Dimpotrivă. Mă lingușeam eu pe lângă dumneai, îi dam târcoale când mergeam cu mama pe la dânsa, îi cântam eu ștregărește, cu prietena Steluța împreună:

Doamna Cristu' [aa]are

Dulceață de portocale!³³³⁹

Îmi aduc prea bine aminte că am cetit cu plăcere, copil fiind, povestea în care un biet român se plânge lui Dumnezeu:

Doamne, Doamne, mult zic Doamne,

Dumnezeu gândești că doarme,

Cu capul pe mănăstire,

Că de mine n-are știre...³³⁴⁰

³³³⁸ *Ibidem*, pp. 27-44.

³³³⁹ *Ibidem*, pp. 28-29.

³³⁴⁰ *Ibidem*, p. 32.

Sfârșituri de poveste:³³⁴¹

*...Cine vrea să-i vadă, meargă, că eu nu-i opresc; eu unul încă n-oi merge, că nici nu sunt învățat a colinda pe la curți domnești și mă și prinde somnul. Noapte bună! (I. P. Reteg., I, 42)*³³⁴².

*

*În vremile acelea, se vede treaba, că nici feciorii de-mpărat nu erau așa făloși, ca acum; mai intrau și ei prin casele oamenilor de rând. (I. 52)*³³⁴³.

*

*După ce ajunse feciorul împăratului acasă, spuse mamei sale întâmplarea cu fata cea frumoasă, chiar cum v-o spusei și eu d-voastră, adevărat el spuse mamei sale atâta cât știu de la lelea Nastasie, dar eu, știind mai mult decât el, vă spusei ceva mai mulțisor. (I. 52)*³³⁴⁴.

*

*Pe cum se vede, pe vremile acelea nici feciorii de împărat nu se rușinau a lua fete de nație, din popor, dacă chibzuiau că-s harnice; astăzi? tot petecitul ar trage să ia tot domnișoare și încă doamne bogate și frumoase și învățate! (I. 56)*³³⁴⁵.

*

Mă sui-i pe-o șa

Ș-o auzi-i așa.

Mă sui pe-o găină

Și veni-i prin tină,

³³⁴¹ *Ibidem*, pp. 41-42.

³³⁴² *Ibidem*, p. 41.

³³⁴³ *Ibidem*.

³³⁴⁴ *Ibidem*.

³³⁴⁵ *Ibidem*, pp. 41-42.

Mă sui pe-o coasă
Și-o spusei mincinoasă. (I. 79)³³⁴⁶.

[*Revenire*]³³⁴⁷

Copil senin, eu am plecat
De-al visurilor cânt furat,
Și, prins de vrajă, m-am tot dus,
Mereu urcând, mereu mai sus,
Spre țelul ce m-a îndemnat,
Și dragul tău eu l-am uitat!
Iar când sfios am revenit
Cu suflet greu și chinuit,
Te-am regăsit zâmbind cu drag,
Când am trecut al casei prag,
Cu părul nins
De-atâta greu,
Cu ochiul stins
Ce-a plâns mereu
De dorul fiului plecat.
Și nu m-ai dojenit cam stat
Printre străini și te-am uitat,
Ci tremurând la piept m-ai strâns
Și-abia vorbind, cu glasul plâns
Și înecat,

³³⁴⁶ *Ibidem*, p. 42.

³³⁴⁷ *Ibidem*, p. 45.

M-ai întrebat:
— „Ai înviat
Copil iubit?
Atâta timp ai rătăcit!?
Ești sănătos, ești mulțumit?...
Eu...uite, am îmbătrânit! ”
Și-o lacrimă ți-a înflorit
În ochiul stins,
Ce-a plâns mereu
De dorul fiului plecat,
De dorul meu,
Că te-am uitat!

D. Psatta!

[Cugetări]³³⁴⁸

Nu fă tu însuși ceea ce îți displace la alții³³⁴⁹.

Thales!

*

Nu trebuie să te ocupi cu răul, doar ca să extragi binele din el³³⁵⁰.

La Harpe!

³³⁴⁸ *Ibidem*, p. 53.

³³⁴⁹ *Ibidem*.

³³⁵⁰ *Ibidem*.

[Moldovanul din Basarabia]³³⁵¹

de Anibal I. Gheorghiu

*Și, după o viață de veșnică contemplare spre orizonturi fără sfârșit,
în care trebuia să domnească mai aproape de pământ ca oriunde, suflul
divin al unei forțe dumnezeiești, reprezentată prin nelipsitele troițe de la
încrucișări de drumuri, acest nou Creangă trebuia să asculte, în nopți
senine și răcoroase, frânturi de doine ce se ridicau de după dealurile
Basarabiei, ca o rugă sau ca un blestem:*

[Foiliță], foi de vie,
Păsărică ruginie
Tu la noi mai mult nu stai
Că nu ai cui cânta
Du-te, du-te, soră-n lume
Și la toți plânge și spune

C-am rămas străini robiți
Și de frații despărțiți.
Frunză verde, fir sucit.
Când Rusu o-ndrăznit
Și pe noi de ne-o robît,
Fie-i neamu-afurisit³³⁵².

³³⁵¹ Idem, LVII, 1926, nr. 10, octombrie, pp. 10-15

³³⁵² *Ibidem*, p. 11.

**[Interes pentru folclorul românesc în Ardeal
înaintea apariției baladelor lui Alecsandri (1852)]³³⁵³**

de Ion Mușlea

Începutul se face în anul 1839, când la pag. 173-174 [n.n. în „Foaia pentru minte, inimă și literatură”] găsim niște „Cântece populare de pe la Sibiu, din Ardeal”. Acestea sunt din cele mai obișnuite lirice ardelenesti, care se găsesc azi în orice colecție. Te bucuri însă aflând că versuri ca:

Văzt-am badeo că nu vii,

Pus-am dorul căpătâi

Și urâtul așternut,

Iar dragul 'coperământ³³⁵⁴,

au fost remarcate încă la 1839 și publicate fără nicio corectură³³⁵⁵.

„Poeziile populare (din Ardeal)”, „culese” (cum zice tabla de materii) de „Fodor András, doctor primar a c. Comit. Hunedoarei”, publicate în același an (p. 38), nu sunt însă tocmai populare. Redactorul ne spune doar în notă că „domnu' autorul acestei poezii trimisă redacției câteva cântece scrise în limba poporului românesc din Ardeal”. Dar cu această ocazie, Bariț găsește potrivit să scrie următoarele: „Dorul inimii noastre, mai de multe ori descoperit, este, ca doar pe încetul se vor scula bărbați, care nu își vor pregeta a culege odată cântecele [Ossianilor] și a Barzilor românești, originale, neschimbate, neatinse cum să află în gura poporului, în munți, în văi, la șesuri și oriunde. Să vedem care nație ne va

³³⁵³ *Ibidem*, pp. 15-22.

³³⁵⁴ *Ibidem*, p. 17.

³³⁵⁵ *Ibidem*.

întrece cu aceste. Cine nu știe cum că în cântecele,. în povestirile, în jocurile, obiceiurile, ceremoniile unei nații să află mai cu deosebire trăsurile adevăratului caracter?”³³⁵⁶

Autorul lui „Deșteaptă-te Române” nu e surprins că tinerii s-au apucat de versuri: s-au apucat de versuri: „căci la aceasta se pot în-demna atât prin cetirea poeziilor, cât și prin acea împrejurare că în părțile acestea [n.n. Transilvania și Ungaria - ținuturile ungurene] niciun fel de veselie, nici un sunet de vioară nu se aude fără de versuri; dar ce versuri? populare, firești, fără vreo legătură măiestrită; căci capetele din care au ieșit, acelea n-au învățat nicio logică, n-au citit pe Virgil, nici pe Schiller ori Goethe. Cu toate acestea au un ce poetic în sine, ce ne place și nouă, și după care mult ne batem capul, împlând coli ba cărți întregi, și tot nu-l aflăm³³⁵⁷.

„Aci... îmi vine a răspunde și la acel scriitor german, care, neavând nici măcar idee despre român și limbă-i — după cum s-au întâmplat de obște cu toți cei ce ne-au copiat până acuma — au strigat în lumea mare că românii încep toate versurile cu „frunză verde”, și n-au băgat de seamă că după „frunză verde” urma descrierea unui război cu turcii și tirania ce întreprindeau aceia cu partea femeiască”:

Este un an, este un an.

De când s-au dus Imbrian (Ibrain);

El s-au dus cu [șeica] veche

Să taie Dunărea-n șapte,

³³⁵⁶ Ibidem, pp. 17-18.

³³⁵⁷ Ibidem, p. 19.

Ș-a venit cu alta nouă,
Să taie Dunărea-n două.
Cinci copii cu cinci lopeți.
Taie Dunărea-n cinci părți
Ieși Ancuță de mă vezi³³⁵⁸.

*În sfârșit era să o treacă peste Dunăre turcul, care o răpise din
stupina părintească, iată ce zice Ancuța:*

Decât curvă turcilor
Mai bine hrană peștilor!
(și se aruncă în Dunăre)³³⁵⁹.

*Pentru popor era destul de viu descrisă această fărădelege
turcească, căci astfel cum o putea el păstra, până când o auz și eu? — Sau
alta:*

Frunză verde trei măslina,
Ș-aseară porni-i la tine.
Cu cofița cu smochine,
Greși-i calea, vai de mine!
C-a fost noaptea-ntunecoasă,
Și cărarea lunecoasă;
Nimeri-i la altă casă,
Unde-i fată și nevastă³³⁶⁰.

³³⁵⁸ *Ibidem*, p. 20.

³³⁵⁹ *Ibidem*.

³³⁶⁰ *Ibidem*.

Ce firesc și nesilit; măcar de le-am imita pe acelea două. Altul:

Frunză lată de pe baltă,
Fostu-mi-au și bine odată;
Dar s-a-ntors frunza pe tău (lac, baltă),
Ș-am ajuns destul de rău³³⁶¹.

*Dar încă n-am spus neamțului pentru ce începe românul țăran —
căci literatul nu o face — cântecul său cu frunză verde? Pentru ca să-și
ajute credința în versul următor, nu știa poetul țăran cum să-l potrivească
pe Ilie în versul următor, așadar au fost silit a pre trimite:*

Frunză verde [tililie],
Suspina popa Ilie³³⁶².

*Țăranul târnăvean, cum să potrivească versul, ca să dea în glas cu
Ion de la Micăsasa, care au fost părtaș la omorul unui nobil numit
„Ceatău”, așadar au zis:*

„Frunză verde, tufă deasă,
Ion de la Micăsasa (un sat între Târnave)³³⁶³.

³³⁶¹ *Ibidem*.

³³⁶² *Ibidem*, pp. 20-21.

³³⁶³ *Ibidem*, p. 21.

[Jazzi]³³⁶⁴

... „Jazzi”, iar ne-a părăsit stăpânul,
Iar vom aștepta o noapte-ntreagă ...

Eu — păpușa mică și cochetă,
Tu — un fox cu fundă violetă.

El a fost așa de bun aseară
Și ne-a spus atâtea vorbe bune...
Eu l-am întrebat: — „Când vii, stăpâne?”
Mi-a răspuns printre săruturi: — „Măine!”

„Jazzi”, numai tu mă vezi cât sufăr,
Numai tu cunoști a mea durere...
„Jazzi”, dacă ai avea cuvinte
Tu mi-ai spune — pentru ce el minte?

Doamne! Dacă ar intra acuma ...
N-aș mai fi nervoasă, n-aș mai plânge,
Și-aș săruta o seară-ntreagă
Gura asta roșie de fragă.

Noaptea lin se lasă și apasă
Iar o vom petrece-n așteptare...

³³⁶⁴ *Ibidem*, p. 30.

Eu — păpușa mică și cochetă.

Tu — un fox cu fundă violetă.

Irine Fleury!

[*Gingășie (Tandrețe)*]³³⁶⁵

După Paul Gerald

Tu mă iubești?... Ce faci?

Nu spui nimic Apropie-te de mine.

Nu te-opăci cu lucruri de prin casă.

Vin', te lungește-aci, așa!

O să te-ascult cu multă luare-aminte.

N-am să-ți adun nici haina mototol.

Să dăm deoparte perne, stau în cale.

Să încercăm să ne-așezăm cuminte

Și mâinile să-mi dai, așa, urâto,

Și ochii-n ochii mei să ți-i cufunzi.

O, de ai știi ce dragă-mi ești!

Privește-mă mai bine... și mai bine!

Că tot ți-am dat din ce am eu

Se va vedea-n ochii mei, desigur!

O vezi, vorbește? Și-o pricepi?

Iubirea mea i-atât de mare-ast' seară,

Așa de gravă, adâncă, delicată!...

³³⁶⁵ Idem, LVII, 1926, nr. 11-12, noiembrie-decembrie, p. 32.

Dar nu, nu ești în stare a o pricepe...
Tu spui că da?.. Cât ești tu de gentilă.
Micuța mea, le spun eu toate-aceste
Ca să îți dai tu seama, să o știi...

În fine, iată.

Privește — lacrimi mi se urcă
În ochi. Nimic nu e, nimic nu valorează
Decât ochișorii ăștia și-astă frunte.
Apleacă-ți capul puțințel spre lampă,
Și lasă-mă, să fiu o legătură,
Cu palma manilor să-ți vin la tâmple...
Nu e așa, că-i bine, păsărico?
Am adunat, așa, la gingășii
Ce sunt supreme: ochii-n patru
Și fruntea asta mândră și egală?!
Adevărat?, O, spune. Este-așa? Te-ador; o, te ador!
Și-aș vrea să-ți fac vreun rău...

Radu Mărgean!

[Sărbătorirea D-lui Dr. Vasile Bologa]³³⁶⁶

Regretatul Ion Borgia a scris versurile următoare, ca profesor ideal al școalei acesteia de fete, iar elevele au brodat cuvintele eu litere de aur, ca ofrandă de recunoștință „Asociațiunii”, în a. 1906:

Crescându-ne la sânul tău de mamă
Ne-ai zis: Vă-ncredințez comoara mea.
Păstrați-o și să dați odată samă
În fața neamului întreg de ea!³³⁶⁷

Redacția!

³³⁶⁶ *Ibidem*, pp. 33-35.

³³⁶⁷ *Ibidem*, p. 33.

[Mama]³³⁶⁸

de Andrei Bârseanu

**(Poezie declamată la petrecerea dată de Reuniunea Sodalilor
Români, a doua zi de Crăciun, de sodalul tipograf: N. Jugănaru, în
Brașov, Hotel Nr. 1, în anul 1886)**

Cuvântul nostru cel dintâi
E numele de **mamă**;
Ah, dulce e acest cuvânt,
E dulce făr' de seamă.
Comori bogate de simțiri
În el se întrupează,
Un basm întreg plin de-adevăr
În el se [oglindează].

Priviți: din patul de dureri
Abia reînviată
Cum se-nșenină ochiul ei
La micul fiu când cată.

Cu drag îl strânge la-al ei sân
Și dulce îl sărută:
Tot chinul greu ce-a suferit,
Uitat e-ntr-o minută.

³³⁶⁸ *Ibidem*, pp. 36-39.

Și dintr-al sânelui izvor
Ba veselă-l hrănește,
Și legănându-l ușurel
Pe brațe-i ațipește.

Ah, câte temeri, câte griji
În fiecă clipită,
Odorului înfășat
Viața-i e jertfită.
De plânge micul puișor,
Îndată ea tresare;
Când râde, 'n casă raiul tot
Că s-a mutat îi pare.

Și nani, nani, puișor!
Ea veselă îi cântă
Și de norocul viitor
Cu dragoste-i descântă.

Voinic îl vede-n gândul său
Ca fătul din poveste,
Cum peste nouă mări și țări
Se duce a lui veste,

Îl scaldă-n apă cu bujori,
Frumos ca să se facă
Și-i pune-n scaldă busuioc

Ca fetelor să placă.

Drăguțul mamei îngerăș!

Ah, când va fi el mare,
Flăcău mai mândru și-nțelept
În lume fi-va oare?!...!

Și ca o floare îngrijit
Micuțul mereu crește
Până-ntr-o zi cu glasul-i drag
El „**mamă**” gângăvește.

Voios străbate pieptul ei
Auzul ăstui nume,
Mai cald, mai dulce, mai ceresc
Nimica nu e-n lume.

Și zi de zi iubirea ei
Mereu se adâncește
Și orice vorbă, orice pas
Pe ea o fericește.

Dar iată-un vânt otrăvitor
Pe puiul drag l-atinge
El pleacă fruntea suspinând,
Puterea i se stinge.

O, Doamne, ce lovire grea,
În inima de **mamă**,
Cum [în]lănțuiește pieptul său
Apăsătoarea teamă.

Ea zi și noapte neclintit
La capul lui veghează
Și rugi duioase îngenunchind.
Spre ceruri îndreptează.

O tu, ce mi l-ai dăruit,
Prea bunule Părinte,
Ah, lasă-mi-l, nu mi-l lua
Te rog, te rog fierbinte!!

Și dorul ei învăpăiat
Chiar cerul cucerește,
Și iat' altoiul ofilit
Din nou iar înverzește.

Și zi de zi și an de an
El mai voios se face,...
Pân' iată: cel copil plătând
În june se preface.

Dar pasărea cum a simțit
Putere-n aripioare

Își lasă cuibul părintesc
În lume vrea să zboare.

Așa s-aruncă el orbiș
În ale vieții valuri
Ș-ades departe-i azvârlit
Pe mult străine maluri.

Dar orișunde s-ar afla,
Aproape sau departe,
O inimă de lângă el
Nici când nu se desparte.
În bine ca și-n nenoroc
Cu drag ea-l însoțește
Ș-o caldă rugă pentru el
Dintr-ânsa izvorăște.

Și când cu sufletul rănit
Din lume el se-ntoarnă
Ceresc balsam pe rana lui
Cu drag oricine toarnă.

E **mama**, înger pământean,
Ființa cea mai sfântă
Ce, chiar murind, pe fiul ei
Cu drag binecuvântă³³⁶⁹.

³³⁶⁹ *Ibidem.*

Cronică

[Întru amintirea lui Alexandru Vlahuță]³³⁷⁰

Dr. V. Bologa!

Cel ce a cântat:

Iubire, sete de viață,
Tu ești puterea creatoare.
Sub care inimile noastre
Renasc, ca florile sub soare³³⁷¹.

[Amintirea lui Alexandru Roman]³³⁷²

Olimpiu Boitoș

Pe rând au luat cuvântul apoi: Păr. Dr. Lăzărescu, de la Episcopia ortodoxă din Oradea, amintind rolul de ocrotitoare ale neamului a celor două biserici românești; în numele administrației județene d. Dr. Victor Fildan, prim-notar: d. Dr. Constantin Pavel de la liceul din Beiuș, unde a profesat Roman, a stăruit asupra înfrățirii dintre școală și biserică în trecut și a reluat un lucru, pentru mulți necunoscut, că pentru Roman a fost compusă populara doină:

Cântă mierla prin păduri,

³³⁷⁰ *Ibidem*, pp. 67-68.

³³⁷¹ *Ibidem*, p. 67.

³³⁷² *Ibidem*, pp. 70-71.

Rob e Roman la unguri
Pentru sfânta libertate,
De care noi n-avem parte³³⁷³,

care a fost adaptată apoi pentru Lucaciu, reprezentantul unei alte generații, în luptele naționale ale românilor ardeleni; d. Dr. Teodor Neș, directorul liceului „Gojdu” din Oradea, a vorbit despre calitățile de dascăl ale sărbătoritului; d. Dr. Szombach a adus omagiul ordinului premonstratens; deputatul Grigorie Pop, într-o strălucită improvizație, pe înțelesul poporului, a povestit momente însemnate din activitatea lui Roman în parlamentul din Budapesta; d. inspector școlar Petre Coroiu, despre oamenii mari ai județului și studentul Traian Tămaș, anunțând reînființarea societății pentru tinerimea studioasă de la Academia de drepturi din Oradea, în amintirea lui Alexandru Roman³³⁷⁴.

[Profesorul Victor Lazăr]³³⁷⁵

Munciți pentru neam și omenire.
Munciți în tăcere și cu inima curată,
Munciți gândind la cei ce vor veni³³⁷⁶.

V. C. Ștefan[iu]!

³³⁷³ *Ibidem*, p. 71.

³³⁷⁴ *Ibidem*.

³³⁷⁵ *Ibidem*, pp. 72-74.

³³⁷⁶ *Ibidem*, p. 74.

[O piesă teatrală pentru popor]³³⁷⁷

Să nu mai spui la nimeni, comedie țărănească, în 3 acte, de Petrea Dascălul (Petre Olariu, înv. din Orlat, jud. Sibiu), Sibiu, 1826, Edit. instit. „Dacia Traiană”, prețul 8 Lei.

Lavinia! Dintr-un țânțar un armăsar! În zadar cată să le potolească Stan, în zadar le-ntreabă dacă știu ele, desigur, cele ce le susțin: „De unde nu este foc, nu iese fum! ” O, ce învechită și mucegăită vorbă vorba înțeleaptă (nu e aceea de Zaharia Boiu, din cărțile de cetire?):

Doi ochi și numai o gură

Ți-a făcut buna natură!

Multe, multe să privești

Dar puține să vorbești!³³⁷⁸

³³⁷⁷ *Ibidem*, pp. 78-79.

³³⁷⁸ *Ibidem*, p. 78.

[Se-ntreabă mintea sănătoasă...] ³³⁷⁹

Mai e nevoie să se-ntrebe?
De adăstăm pe calea joasă.
Cu toții: tu, și tu, și tu
Pat cald norocul ne-așternu:
Ție, bogat din faetoane,
Domniță, 'n scumpele-ți paltoane,
Burghez, de sentiment calic,
Cosaș ce nu-mprumuți nimic,
Dinamitard cu scris venin.
Politician, cuprins de „*spleen*”,
Și tu, stăpân majoritar.
Și [*tiu*], 'mbumbat minoritar!
Se-ntreabă mintea sănătoasă...
Ajungem la topor și coasă!... ³³⁸⁰

[...]

³³⁷⁹ *Ibidem*, p. 79.

³³⁸⁰ *Ibidem*.

1927

[Vor dărâma cazarma Ujezd!...] ³³⁸¹

Horia Petra-Petrescu

*Celor din regimentul 2 de inf.
din fosta monarhie austro-ungară și
altora, care au pătimit în decursul
războiului!*³³⁸²

*Recitiți „Wilhelm Tell-ul” lui Schiller și — oricât v-ar batjocuri
samsarii de la bursă, samsarii de suflete, samsarii de popoare — prindeți
tărie din adevărurile rostite de acest „om”, căruia îi priește lumina și
adevărul. În actul ultim, când elvețienii au ajuns la liman verde, strigă
conștiinței elvețiene unul din ei:*

Veniți bărbați, femei, veniți eu toți
Și puneți mâna, sfărâmați binaua!
Zvârliți în aer bolțile! Dărâmați
Și faceți zidul una cu pământul,
Să nu rămână piatră peste piatră!³³⁸³

[Traducerile sunt de Șt O. Iosif]

Stauffacher întrerupe pe cel ce citește mesajul „reginei, căreia i s-a dus domnia”, (nu e mesajul întârziat: „Către popoarele mele”, al lui

³³⁸¹ Idem, LVIII, 1927, nr. 1, ianuarie, pp. 9-13.

³³⁸² *Ibidem*, p. 9.

³³⁸³ *Ibidem*, p. 10.

Carl și al Zitei?) când mesajul vorbește de „dragostea și harul”, date de casa domnitoare:

Noi ara primit, da, harul de la Tatăl;
Dar de la fiu, cu ce ne-am lăuda?
Ne-a întărit el cartea *libertății*;
Cum au făcut-o pân' la el toți craii?
A judecat el după legea dreaptă
Și fost-a *sprijin celui asuprit*?
Voit-a el s-asculte-ncalte solii,
Pe care-n spaima noastră i-am trimis?
Niciuna din acestea toate Craiul,
Nu ne-a făcut și dacă noi de noi
Nu ne făceam dreptate, nu-l dureau
Nevoile ce-aveam... Lui mulțămire?
N-a semănat el mulțămire-n van!
El sta pe-un loc înalt, *putea să fie*
Un tată al popoarelor, dar el
Pe-ai săi numai știu la piept să-i strângă,
Acei pe care i-a iubit, să-l plângă!...³³⁸⁴

Iar Melchthal adaugă:

Și dacă plânge-n jalea ei regina
Și-și strigă către ceruri azi durerea,
Aci stă uri popor scăpat de frica
Robiei, căutând spre-același cer,
Cu ochii-nlăcrămați de mulțumire

³³⁸⁴ *Ibidem*, p. 11.

Căci lacrimi poate să culeagă numai

*Acela care seamănă iubire!*³³⁸⁵

Osânda dinastiei de Habsburg? A fost minunat formulată într-o alegorie transparentă, încă în 1547, într-un cuplet popular din Boemia. Cupletul spunea:

Tu nu vei ști în ce măsură
Vulturul, dragă, te iubește,
Decât atunci când carnea da-vei
Vulturului să ți-o mănânce³³⁸⁶.

[După „L'Europe centrale”, 30 octombrie 1926]

A! E țipătul de durere al lui Octavian Goga, din decursul războiului, țipăt, adresat „Pajurii cu două capete”:

Cu două ciocuri nesătule
În inimă tu ne-ai străpuns,
Nici lacrimi n-ai avut destule,
Nici carne nu ți-a fost de-ajuns
Ți-am dat feciorii și bărbații
Și ți-am dat plânset de femei,
Ți-am dat sudoarea unei nații,
Tu, pajură, tu tot mai vrei...³³⁸⁷

³³⁸⁵ *Ibidem.*

³³⁸⁶ *Ibidem.*

³³⁸⁷ *Ibidem*, p. 12.

Cântărețul din 1547 și cel din 1914 își dau mâna, adevărind monstruozitatea habsburgică. Melchthal din „Wilhelm Tell” exclamă:

Astfel pe dărâmturile puterii
Stăm noi acum și s-a-mplinit măreț
Tot ce la Rütli am jurat, tovarăși!³³⁸⁸

dar Walter Fürst încheie:

E munca-abia-ncepută, nu-mplinită!
Avem nevoie-acum de bărbăție
Și de unire...³³⁸⁹

*Aceasta să ne învețe zidurile urgisite ale cazărmii Ujezd, ce se dărâ-
mă...³³⁹⁰*

Horia Petra-Petrescu!

³³⁸⁸ *Ibidem.*

³³⁸⁹ *Ibidem.*

³³⁹⁰ *Ibidem*, p. 13.

[Comorile iubitei!]³³⁹¹

Ca trestia bălții, mlădie și fină,
Ce-și pleacă făptura la orice suspin,
E trupul iubitei! Mlădiță de crin,
Cu forme sculptate de-o mână divină!

Aprins, ca potopul de raze-aurite
Ce plouă pe vârfuri de munți 'zăpeziți,
E părul iubitei! Lucioase șuvițe
Pe umeri de marmur-bogat risipite!
Duiosi ca un cântec de harpă vrăjită
Ce sună departe pe-ntinsuri de mări,
Sunt ochii iubitei! Crâmpenie de zări,
În care durerea se pierde, strivită!

Ca pata de sânge-nchegată pe-o lamă,
Zvârlită-n zăpadă de-un tainic tâlhar,
E gura iubitei! Potir plin de har,
Ce-n brațul pornirii nebune te cheamă!

D. Psatta!

³³⁹¹ *Ibidem*, p. 26.

[Pe umărul meu pleacă-ți fruntea...]³³⁹²

Pe umărul meu pleacă-ți, fruntea.
Romaña-ncepută să-ți cânt,
Cum seara-n pădure, prin frunze,
Trecând, fredonează un vânt!

Din floarea iubirii petale
S-adun în duiosul meu cânt,
Și genele-ți ude de lacrimi
Cu buzele mele să-ți zvânt!
S-adormi legănată de visuri,
În vraja sublimului cânt,
Și tristelor gânduri din minte
Uitarea le sape-un mormânt!

D. Psatta!

³³⁹² *Ibidem*, p. 35.

[*Dimineață-a vieții mele...*]³³⁹³

Te-a zidit din vrajă firea
Ori din rouă cea curată,
De te-a hărăzit iubirea
Să-mi fii zare-nseninată?

Cine mi te-a scos în cale,
Dimineață-a vieții mele,
Să-mi presari sclipiri de stele
Peste cerul meu de jele?!
Te privesc și nu știu bine
De nu-i vis, minune sfântă,
Fericirea ce-azi în mine
Bucuria și-o cuvântă!...

Lasă-mă s-adorm pe sânul
Pietruit de-nfiorare,
Și pierdut cu mintea-n zare
Visului să-i fiu stăpânul!

Să-ți durez din el cunună
Sau podoabă vieții tale,
Împletind argint de lună

³³⁹³ *Ibidem*, pp. 35-36.

Cu-ale florilor petale!

Și sub blânda-ți mângâiere.

Copleșit de-a ta iubire,

Să-mpietresc de fericire,

Ca [Nioba] de durere!

D. Psatta!

[*La despărțire...*]³³⁹⁴

Când ai bătut întâia oară

La poarta gândului meu cald,

Torceam un vis de primăvară

Cu zări senine de smarald!

Sub rasa soarelui simțirii

Creșteau atâtea flori pe rând,

Scăldând pornirile iubirii

În roua picurată-n gândi

Nu cunoscusem încercarea!

Nici jarul crudei așteptări,

Un vultur ce săgeată zarea

În larg, croindu-și lungi cărări!

.....

Când m-ai robit ființei tale

³³⁹⁴ Idem, LVIII, 1927, nr. 2, februarie, pp. 18-19.

Vâlvoarea patimii m-a-ncins,
Pălind sfințitele petale
Din cugetu-mi de vrajă nins!

Ți-am dăruit comori de cânturi
Zvâcniri de suflet sfâșiat,
Noianul scumpelor veștminte,
În val de chinuri botezat!

Crâmpei din viața mea firavă
Pe-altarul dorului jertfi-i,
Te-am înălțat în culmi de slavă,
Icoană de-nchinat să-mi fii!

.....

Acum, când pleci, coboară toamna
Pe vatra gândului amar.
Cu ploi de lacrimi vine Doamna
Tristeților fără hotar!

Cernând pustiul deznădejdi
Mă-neacă-n marea ei de chin,
S-a stins Luceafărul nădejdi,
Mă plec vrăjmașului destin!

Și pentru cea din urmă oară
La poarta gândului meu cald,
Îngăduie-mi, albă fecioară,

În flori de cânturi să te scald!

Să-ți fie calea fericită
Și toate să-ți zâmbească-n drum,
Să uiți ușor viața-mi zdrobită
Și greul ceasului de-acum!³³⁹⁵

D. Psatta!

[Fie-vă milă de ființele fără de grai!]³³⁹⁶

**[„Niciuna dintre ele nu e uitată de Dumnezeu”!
a spus Iisus, la Luca, XII/ 6]³³⁹⁷**

**Prelucrare din engleză
de Tr Scorobeț**

*De întâmplarea aceasta au oblicit și alții și când se întâmpla să le
moară simpaticele animale, au cerut și li s-a dat voie să-și îngroape câinii,
astfel că azi dorm sub glie la patru sute de câini, în acel cimitir. Se găsesc
în acel cimitir inscripții cu adevărat duioase și patetice. Iată câteva:*

Spre plăcută aducere aminte.

Drăgălașul Lockie, cățeluș scoțian,

Mort la 31 octombrie 1895. A trăit 15 ani³³⁹⁸.

³³⁹⁵ *Ibidem.*

³³⁹⁶ *Ibidem*, pp. 20-24.

³³⁹⁷ *Ibidem*, p. 20.

³³⁹⁸ *Ibidem*, pp. 20-21.

Alta:

„Cel mai cuminte, mai fidel, mai drăgălaș și mai devotat câine, care a trăit vreodată, care și-a adorat pe Prietenul său în mare chin”³³⁹⁹.

Sir H. Seton Gordon, Bart!

Alta:

„Mona,

Născută: 2 aug. 1878

moartă: 15 aug. 1892

împreună eu adoratul său:

„Prince”, iubitul său

vlăstar câinesc

mort: 14 aug. 1895

Nedespărțiți nici în mormânt”³⁴⁰⁰.

Un alt mormânt are flori proaspete și pe piatră:

„Tovarășului din copilărie”!³⁴⁰¹

Pe piatra altui mormânt, prietenul Bob, de 14 ani, a crezut că se potrivesc aceste cuvinte:

„Sunt oameni înțelepți și buni

Care cred că mutele ființe

Capabile să fie vesele și drăgălașe,

Vor ieși odată în calea noastră

În drumul către Porțile de aur,

Unde ne așteaptă Nădejdea și veșnica Iubire”³⁴⁰².

³³⁹⁹ *Ibidem*, p. 21.

³⁴⁰⁰ *Ibidem*.

³⁴⁰¹ *Ibidem*.

³⁴⁰² *Ibidem*.

Pe altă piatră, această lapidară inscripție:

„Doamne, n-am murit,
Ci numai dormim”!³⁴⁰³

[1 Octombrie]³⁴⁰⁴

(după Hermann Gilm)

Să-mi pui pe masă rezedele-n floare,
Garoafe, [margherite] vreau să-mi dai.
De dragostea-ne-ncet vorbind, ne-nfioară...
Atunci gândesc: e ziua-ntâi de Mai!

Dă-mi mâna ta, a mea încet s-o strângă.
Chiar de ne văd, în cumpănă nu stai!
Chiar o privire umedă-ți mă-nfrângă...
Atunci gândesc: e ziua-ntâi de Mai!

O, nu-ndrăznesc! Mai mult nu ți-am cerut!
Pe gând ești doar stăpân, te-avânți cum vrei;
În gând eu frunte, ochi, gură-ți sărut...
Și mă gândesc: e ziua-ntâi de Mai!...

Trad. liberă: Ilie Marin!

³⁴⁰³ *Ibidem.*

³⁴⁰⁴ *Ibidem*, p. 24.

[Ziua Învierii]³⁴⁰⁵

de I. U. Soricu

Aceasta este ziua care-n piepturi
Ne-au înviat bătrânele virtuți,
Aceasta este ziua-n care Domnul
Întinse dreapta fiilor pierduți.
A tresărit pământul în adâncuri
Sub pasul renăscuților eroi,
Și soare dătător de viață nouă
Țăriile aprins-au peste noi!...

O, vis al suferințelor de veacuri,
Din ce noian de foc te-ai întrupat,
Și câtă înflorită tinerețe
De dragul tău spre groapa s-a [a]plecat!
Pământule-nchinat făgăduinței,
În haina libertății te răsfeți,
Dar haina fermecată e țesută
Din firul scump al miilor de vieți.

Aceasta este ziua-n care cei buni
Cu moartea lor pe moarte au călcat,
Și, sfărâmând cătușele pierzării,
Un neam întreg din morți a înviat.

³⁴⁰⁵ *Ibidem*, pp. 40-41.

Acolo, la mormântul sfânt, în care
S-au coborât măreții semizei;
A răsunat cântarea biruinței,
Se cunoscără frații între ei.

Fugiți, nevolnici soli ai împilării,
De chinuri și-ntunec purtători,
Din fulgerul de spadă al Dreptății,
Ni se urzesc ai propășirii zori
Și, tânără, puterea noastră crește
Ca ramurile viței pe arac,
Se va-nălța semeț, sfidând furtuna
Stejarul altoit pe trunchiul trac.

Un neam suntem acum și-o tapă,
Păzită de-un păstor și-un Dumnezeu,
Și nu e iad să poată să oprească
În calea-i spre lumină neamul meu.
Căci una în trecut ne-a fost durerea,
Care-a-mpletit suspinul doinei sfinte
Și una e voința ce ne-ndeamnă
'Nainte, fii ai Romei, înainte!

Voi toți ce-n giulgi de lacrimi arzătoare
Credința în triumf ați tăinuit,
Sus frunțile! Pe cerul țării noastre
Azi soare-nvietor a răsărit.

Sub binecuvântata lui lumină,
Munciți, îmbrățișați-vă ea frați,
Și tatălui ce jertfa ne-a primit-o
Cântare de mărire-i înălțați!...³⁴⁰⁶

[Apropierea sufletelor prin muzica populară]³⁴⁰⁷

**(„Causerie”, ținută la concertul Reuniunii de muzică
„Gh. Dima” din Sibiu, în 3 martie 1927)**

Horia-Petra Petrescu!

*Sărbătorim, doamnelor și domnilor, în anul acesta — parcă ne-ar
fi fost trimise aniversările de o pronie cerească! — sărbătorim memoria
unui Pestalozzi și a unui Beethoven. Memoria aceuia, care, rege al
pedagogilor fiind, poartă pe lespede de mormânt gravate cuvintele:
„Salvator al săracilor, tată al orfanilor, educator al omenirii, om, creștin,
cetățean!”... Memoria aceuia, care, rege al compozitorilor muzicali fiind
— a armonizat cuvintele într-aripate ale lui Schiller:*

*Peste bolta înstelată
Este, frați, preabunul Tată!”*³⁴⁰⁸

³⁴⁰⁶ *Ibidem.*

³⁴⁰⁷ *Ibidem*, pp. 44-47.

³⁴⁰⁸ *Ibidem*, p. 45.

[*Fata Morgana*]³⁴⁰⁹

Când m-am trezit, buimac, din așternut,
În zori de zi, zărit-am din odaie,
Departe,-un sat arzând cu pălălaie.
Ardea cu flăcări lacome și dese,
Din guri de iad parcă erau purcese,
... Un răsărit a fost! Mi s-a părut...
Fata Morgana...

Când pentru-ntâia dată te-am zărit,
În calea mea că-mi vii, ca-n Odisee,
Credeam că Penelope-mi ești, din epopee.
Ideal întruchipat eu te-am crezut
Te-am dezbrăcat de haina ta de lut
Cu visurile-mi calde te-am nutrit
Fata Morgana...

Când simt acum, la țărm, sfânta tăcere
Pe stânci cu mușchi, în față-mi, verde, marea
Și cântărind — piticul! — depărtarea
Cu valuri ce se-ntrec și vin furtună,
La țărm de mare sclavie să apună
Mă-ntreb atunci: nu-i totul o părere?
Fata Morgana?....

³⁴⁰⁹ *Ibidem*, p. 48.

Când mă gândesc, îmi zic, cu mintea rece
Da, peste toate suflă un Samum,
Care preface tot-n praf și scrum
Iluzii, într-alte sfere plămădite,
Suflarea-i nemiloasă le înghite.
Nu-i și Samum-ul vis ce vine — trece?
Fata Morgana...

Radu Mărgean,
(Pr. Trégastel, VIII. 1919)

***[Ahriman și Ormuzd]*³⁴¹⁰**

Nu-ți înălța privirea spre cerul înstelat
Nu [știrici] eu ochii, năvalnic, infinitul
Ești robul de galерă, în lanțuri ferecat
Ce n-ai s-ajungi vreodată, nici chiar în gând, zenitul

Nu-ntinde mâni trudite în sus: excelsior
Iar gura-ți să blesteme, să muște și să-njure
Așa ești „omul zilei”, cu pace și onor
Pe-o lume târbăcită de gânduri seci, sperjure.

Să n-arunci nici sămânța blândeții și-a iubiri
Nu aminti că-s una: colibă și palat
Vai, biete-efemeride! Ai chinuri ca martirii.

³⁴¹⁰ *Ibidem*, p. 80.

De plebea cugetării vei fi crucificat!...
— Cum? Nici un strop de-albastru în sufletul setos?
Cum ? E oprită-n lume beteala siderală
Pe fruntea îndreptată spre nobil, spre frumos?
Apelul pentru milă îl luați... sporovăială?

Iconoclaști de-altare! De vanitate plini!
Făuritori de sate și-orașe incendiate!
Voi nu simțiți durerea la mii de orfelini?
Vă chem în judecată: de „les-umanitate!”...

[...]

[*Autoportret*]³⁴¹¹

de Marius Iliescu

Mi-i sufletul o caldă primăvară,
Ce-n fiecare an se-mprospătează.
În mine cresc și mor și re-nviază
Mimozele ce vin din altă țară.

Eu sunt o sete de lumină clară,
Ce-n ape raza lunii o-ncrustează.
Și soarele mă binecuvântează,
Secându-mi apele, în miez de vară.

³⁴¹¹ Idem, LVIII, 1927, nr. 4, aprilie, p. 5.

Schimbatu-mi-am țărâna-n cuib de visuri,
Și-n ochi mi-am pus albastrele irisuri,
Cu care maurii-nfruntă depărtarea...

Și-mi duc, tăcut, în viață, caravana
Spre templul unde-mi murmur închinarea
Și rugăciunea mi-e: să văd Nirvana!...

[Aducere aminte]³⁴¹²

de Marius Iliescu

Acum un an crescuse grâul mare
Și prea devreme-n lunca înverzită.
Copii, cu inima neliniștită,
În timpuria desprimăvărare.

Ne-am strâns norocu-n mână, dar mai tare
Decât furtuna, apa stăvilită
Din iazul lângă casă 'ntr-o clipită
Porni, rupând bătrâne stăvilare...

Și câmpul tot părea numai o apă,
De unde ochii noștri nu mai scapă,
Părea, atunci, că însuși iazul plânge.

³⁴¹² *Ibidem*, p. 19.

Când te-a durut, acasă, mâna mică
Și când simțeam în mine cum se frânge
Bătrânul plop, cu cuib de rândunică...

[*Mor gingășii, cu visuri spulberate...*]³⁴¹³

Să te condamn când fruntea-mi netezești?
Ești sacrileg când cauți să trezești
Tu gingășii, ca să-mi înfior, sfânt, firea?
Să te blăstem că preaslăvești iubirea?

În veacul nost ruină-i prin cetate!
Mor gingășii, ca visuri spulberate.
Cu pumni, stilet, venin, s-adună hrana.
De toate-și bate joc, rânjind, Satana...

[După lectura Vol. „În grădină”, de D. Anghel]

³⁴¹³ *Ibidem*, p. 35.

[Din „fericiri”]³⁴¹⁴

Sfânt adevăr în mine zace.
Din „fericiri”... poți protesta!...
Ferice-un făcător de pace,
Dumnezeiesc fiu s-a chema!

Oricât mi-e litera de mică,
De parcă-n neant dispăre,
O tablă-a legii îți ridică
Și adevărul spus — mi-e mare!

Vrei să-l strivești, o, nemurice?!
Ce pui la loc? Vrajba spurcată?
Cu Diavolul, la braț, complice?
Atuncea cine-ți este tată?

[...]

³⁴¹⁴ *Ibidem*, p. 48.

[Steagul]³⁴¹⁵

- Schiță -

de I. U. Soricu

Să știi, bădiță, i-a zis ea la plecare, că de te-i prăpădi în război, eu nu mai am la ce trăi. Și, de m-ai uita și nu te-ai mai întoarce, n-ar mai da Dumnezeu ploaie pe pământ, atât l-ar mâhni și pe el durerea din sufletul meu. Mihai Faur se-ntoarse la cazarmă, trist și abătut. Ostenit de parcă toată ziua ar fi fărâmat pietre. A doua zi căpitanul l-a întrebat ce are. Și el n-a putut dintru-ntâi să-și închege un răspuns lămurit. Își plecă ochii-n jos, ca un vinovat și oftă domol vechea vorbă din bătrâni:

Pă cin' s-o-nfrăți cu rusu'

Să-l văd jucând ca pă-ursu'...³⁴¹⁶

*Să vie și naș mocanu' cu ciobanii lui lași în spete și cu opinci neîncrețite.
Să joace ardeleneasca pe bătă și să chiuie ca-n țara [hireanului]:*

Am o mândră cucuiată,

Șade-n cămară 'ncuiată.

Doar să mor, să n-o descui,

Să-i pui mâna pe cucui...³⁴¹⁷

³⁴¹⁵ Idem, LVIII, 1927, nr. 5-6, mai-iunie, pp. 30-36.

³⁴¹⁶ *Ibidem*, p. 31.

³⁴¹⁷ *Ibidem*, p. 33.

Avea pentru nepoți și veri câte-un fes turcesc, iar pentru bătrânul vornic o narghilea, care, spuneau în glumă camarazii, a fost chiar a lui Osman Pașa. Ce de gânduri frumoase, ce prilejuri de glume fuseseră în toate astea, când le adunase cu grija de avar, ca să le ducă daruri din război celor care îl așteptau. Și-acum? Le va mai veni lor râsul pe buze? Și Mihai, cu ochii înlăcrămați, se trezi fredonând:

De la Plevna mai la vale,
Aman, bre Osman, aman,
Trece-un ture pe cal călare
Aman, bre Osman, aman...³⁴¹⁸

[Sărutul]³⁴¹⁹

A fost o zi când mâna primitoare
Mă așeză aproape, lângă tine...
Cu ochii mari, ca să te văd mal bine,
Privit-am mult, poate prea mult, în soare...

În liniștea de-atunci, obositoare,
Simțit-am cum, în roiuri de albine,
M-apropie gânduri de păsate pline
De dragostea-mi asemeni visătoare.

Dar buza mea, de dragoste-nsetată,
S-a strâns ca o mimoză-nveninată,

³⁴¹⁸ *Ibidem.*

³⁴¹⁹ *Ibidem*, p. 36.

Ferindu-mă puternic de ispită.

În colțul nostru, 'mpodobit cu artă
Stă amfora de Sevres neclintită
Și gata s-o ridici încet, de toartă...

Marius Iliescu!

[Memento]³⁴²⁰

În primăvara noastră de-altădată,
Ne-am dus copilăria împreună.
Sub soare cald, sub razele de lună.
Ne-a înfrățit grădina fermecată.

Sub soare cald... lumina lui purtată
Pe cerul fără semne de furtună,
Credeam atunci că n-o să mai apună....
Dar a venit o noapte-nveninată

Cu freamăt și neliniște pe mare.,
Încet, încet jertfită pe altare,
Muri în focul nostru înfrățirea.

Și-a fost o zi, erai așa frumoasă,
Când a venit și ți-a adus iubirea

³⁴²⁰ *Ibidem*, p. 42.

Trei flori de mirt și-o albă chiparoasă

Marius Iliescu!

[Meditație]³⁴²¹

Azi templul meu nu e decât o casă,
În care-mi cresc ferită de părinți,
Cea mai curată dintre năzuinți...
Și, totuși, simt cum sufletu-mi mi-apasă

Aceeași teamă, care nu mă lasă
Mai mult în umbra tainicei credinți...
De-aceea mă cobor, cu pași cuminiți,
Cu sângele în panglici de mătase.

Legat, așa, în vinele albastre...
Și strâng aripa pasării măiastre
Din sufletu-mi, ca nu cumva s-atingă

Cu gând nestăpânit vreo sfântă piatră
Din templul meu — începe să mă-mpingă
Către păcat iubirea idolatră!...

Marius Iliescu!

³⁴²¹ *Ibidem*, p. 60.

[Dorință]³⁴²²

Lungit pe fânul proaspăt, de-asupra, pe-o căpiță,
Drept perină o mână vânjoasă, căpătâi
S-aud mugit departe — cum scârțâie-o portiță
Și clipei, care trece, să-i poruncesc: „Rămâi!”

Să mă îmbăt de-un miros de fân curat, de-o boare
Ce fruntea, pieptul, mâna dorește să-mi sărute
Și-ncearcă gânduri negre cu sârg să le doboare,
Iar gândurile -mi albe s-apară renăscute.

Să uit de tot ce-i mârșav, de tot ce-i murdărie
Cu ochii prin albastrul înalt, neîntinat
Cea mai frumoasă, sfântă, cerească pribegie
Să simt atunci, aievea, sunt: cap încoronat!

Și-apoi, spre seară, în șură, pe fân, să ațipesc
Și să aud cum plouă (ne plânge omenirea?)
Depart, mai departe, de tot ce-i... omenesc,
Să-mi spun atunci: „Aice, aice-i fericirea!”

H. Brașoveanu, 2. VI. 1927!

³⁴²² *Ibidem*, pp. 60-61.

[*Apa vie*]³⁴²³

I

Îl știți pe Făt-Frumos din basme?...
Ce mult el s-a luptat — eu [*iasme*],
Cu zmei — prin crânguri, prin poiene
De dragul mândrei Cosânzene!...

Ce-odată,... cu toporu-i greu,
Tăiatu-l-a-n bucăți un zmeu...
Zăceau crâmpeiele-i ciuntite,
Pe jos, prin iarbă risipite...

Ici, capul... spre pământ ou fața,
Cu sângele-i roșind verdeața;
La stânga, trunchiul... cam pe-o vână
La dreapta, un picior... o mână...

Când maica lui îndurerată.
Venind pe-acolo... numai, iată.
Le-a strâns, le-a împreunat cu rost
La loc, pe toate, cum au fost.

³⁴²³ Idem, LVIII, 1927, nr. 8-9, august-septembrie, pp. 3-5.

Dar... țeapăn îi zăcea odorul;
Degeaba ea, pe-obraji — în dorul
De-ai da, din sufletu-i, suflare
Îl sărută cu-nflăcărare!

Sărmana! ca să și-l învie,
Avea nevoie, de-apă vie,
De la izvorul fermecat,
Din munți... ce-n capete se bat.

Vai, cine să-mi aducă?... cine?..
Ai milă, tu, din slăvi!... La tine,
La tine mi-e nădejdea, numa!"
Se roagă plângătoare muma.

Și... ce să mi te pomenești?...
Din munți, prin slăvile cerești,
Un vultur vine-n zbor — pe loc —
Cu apă vie, strânsă-n cioc.
O toarnă peste Făt-Frumos...
El se ridică-atunci de jos,
Mai viu, mai luminos la față,
Decât a fost cândva-n viață.

O ia-nainte voinicește,
La Cosânzeana lui sosește;
Și duce-apoi, cu ea-n unire,

Ani veseli... plini de fericire!

II

Povestea asta, nu-i poveste;

Icoana vieții tale este,

O, neamule al meu, iubit,

De soartă veacuri prigonit!...

Ca Făt-Frumos, și tu... luptași

Întruna... cu atâți vrăjmași!...

Odată însă, toți săriră,

În mici bucăți te ciopârțiră.

Și risipite pe cărări,

În toata cele patru zări,

Au stat crâmpiele-ți trunchiate,

Timp lung!... de Dumnezeu uitate...

Ci, buna mamă, România,

Porni într-o zi, ca vijelia

De-un vânt biciuitor mânată...

Le-a strâns, bucată, cu bucată...

La loc pe toate le-a unit...

Neam falnici azi... ești întregit!...

Dar zaci, ca mort... Pentru a-nvia,

Mai ai nevoie de ceva!

Îți trebuiește... apa vie
Cea dătătoare de tărie.
Cea sfântă și dumnezeiască,
Ce-i zic: unire sufletească.

Vai, cine ți-o aduce-o?... cum?...
E zarvă la izvor acum...
E ură... Munții, ne-ncetat,
În capete, cu foc, se bat!...

Ci, totuși,... ura, n-o să ție...
De grijă-n poartă Cerul ție...
Sosi-va, neîntârziată,
Cea „apă-vie” minunată...

Și-atunci, te vei nălța de jos,
O, neam al meu, — ca Făt-Frumos, —
Mai plin de vlagă, mai în floare,
Decât ai fost cândva sub soare.

Și ai să mergi — cum ești ursit —
Mereu-nainte, neoprit,
Pe căile desăvârșirii...
S-ajungi... podoaba omenirii!³⁴²⁴

P. Dulfu!

³⁴²⁴ *Ibidem.*

[Zbucium]³⁴²⁵

În jurul meu e cânt de păsărele
Și câmpul tot e luminat de soare.
Aș vrea s-ascult... dor gândurile mele
Îmi stăruie, se zbat ostenitoare
Și patima în piept se înfierbântă
Și dorul meu din suflet mi-l frământă.

De ce nu sunt un vânt, ce vine tainic,
Ca să străbat meleaguri nepătrunse,
Că să ajung, răzleț, întâiul crainic,
Pe unde nicio faimă nu ajunse.
Ca rostul nou al lumii ce-o să vie
Să-l răspândesc prin trudnică soliei
De ce nu sunt un nouăș cu ploaie
Ca lacrimile binecuvântate
Să-mi curgă-n largi în rodnice șuvoaie,
Pe câmpurile aspre și uscate:
Un nor bătut de vânturi și furtună,
Un dor zbătut cu lacrimi și genune!...

O, în zadar mi-am frământat ființa,
În nor și vânt și trudnică solie,

³⁴²⁵ *Ibidem*, p. 48.

În calea mea nu văd decât căință
Și nu s-așterne nicio bucurie.
De ce nu vii, nevrednică ursită,
Să-mi iei povara vieții, urgisită?

... Și, totuși, cred, că nu-nzadar noianul
De suferinți ne zbate biata viață.
Căci suflet nou o să ne-aducă anul,
O să vedem și altă dimineață,
Mai fragedă, mai plină de iubire.
O, vino cu pași repezi, fericire!³⁴²⁶

Aurel Contrea!

[Cronică]³⁴²⁷

[„De pe Secaș. *Strigături și cântece din popor*. Date la tipar de Alexandru Lupeanu-Melin, prof. în Blaj. Tipografia Seminarului, Blaj, 1927, 64 p., format mic”]³⁴²⁸.

Membrul nostru în comitetul central, laboriosul bibliotecar, ziarist și profesor, a găsit în biblioteca cea mare din Blaj (adunată de un Timotei Cipariu, un Ioan Micu-Moldovan), 8 caiete de poezii populare, adunate în 1838. Pe coperta colecției se află scris că poeziile sunt culese din gura poporului de pe Secaș, ținutul care se întinde de-a lungul râulețului Secaș,

³⁴²⁶ *Ibidem.*

³⁴²⁷ *Ibidem*, p. 67.

³⁴²⁸ *Ibidem.*

cu maluri mănoase, în unghiul între Blaj, Alba Iulia și Miercurea Sibiului. Culegătorul iscălește Nicolae Pauletti, un cărturar, desigur „unul din școlarii cei mulți și buni ai Blajului”³⁴²⁹.

Slovele bătrânești nu l-au oprit pe dl. Alexandru Lupeanu-Melin ca să nu transcrie strigăturile și cântecele, și așa ne este dat să citim broșura, care cuprinde 160 de strigături și cântece și trei poezii mai lungi³⁴³⁰.

Nu numai pentru popor sunt interesante aceste epigrame scânteietoare, ci și pentru cel ce vrea să scruteze sufletul poporului nostru. Câteva probe de cum cânta poporul acum 89 de ani.³⁴³¹

„Atunci (înainte de 1838!) era lumea lume
Acum e zamă de prune!”³⁴³²

(Va să zică și în 1838 exista câte un lăudător temporis acti!)

*

Bate, Doamne, și trăsnește
Omul c e batjocorește
Și pe el nu se privește!³⁴³³

(Va să zică și pe atunci nu-și cunoștea fiecare lungul nasului!)

*

Fă-mă, Doamne, păsăroi
La lelița pe război,

³⁴²⁹ *Ibidem.*

³⁴³⁰ *Ibidem.*

³⁴³¹ *Ibidem.*

³⁴³² *Ibidem.*

³⁴³³ *Ibidem.*

Să-i mai văz picioarele
Cum își calcă iepele,
Să-i mai văz mânuțele
Cum își schimbă ȋțele,
Să-i văz degetuțele
Cum înnoadă firele!”³⁴³⁴

Ascultați blestem de fată părăsită:

Să te-nsori de nouă ori
Și să aibi nouă feciori,
La urmă o copilită
Să te poarte de cârjuță,
Să umbli din sat în sat,
Bădiț', după căpătat,
Să te-aducă Dumnezeu
Pe la drag de satul meu.
Să te miluiesc și eu
Din ce mi-a dat Dumnezeu,
C-o cojiță de mălai.
Uscată de nouă ai (usturoi),
Cu răsuri de pe covată,
De când a fost buna fată...!
Nici alea nu ți le-oi da
Până ce nu te-oi muștra
Dragă ți-am fost eu o[ri] ba?³⁴³⁵

³⁴³⁴ *Ibidem.*

³⁴³⁵ *Ibidem.*

[Discurs comemorativ pentru Regele Ferdinand I]³⁴³⁶

**(rostit la adunarea generală a Astrei, 5 dec. 1927, la ședința festivă,
în numele Secției feminine, de președinta secției, Maria B. Baiulescu)**

*După ce fu doborât dușmanul, munții dezrobiți își deschiseră
porțile și prin inima pădurilor se coborî Viteazul însoțit de mândra
Crăiasă, care a colaborat și a contribuit, cu tot sufletul Său, la întregirea
neamului, cutreierând meleagul pe urma lui Mihai³⁴³⁷.*

Iar mamele, ce-n lacrimi, cu candelă aprinsă,
Își priveghease neamul, prin veacuri neștirbit,
Acum, cu pruncii-n brațe, de-un sfânt fior cuprinse,
Îngenuncheau în calea Viteazului slăvit.

Moșnegi eu plete albe, purtând povara vieții,
A zilelor amare, pe care le-au trăit,
Priveau cu ochi extatici, la soarele dreptății,
Ce în amurgul vieții și lor le-a răsărit.
Și toată țara-ncinsă în brâne tricolore,
Cu dangăte de clopot, îi aștepta pe nuni,
Preoții în ornate, cu liturghii sonore,
Slujeau ceremonia, gătindu-i cu cununi³⁴³⁸.

Era nunta Ardealului cu Dacia Traiană reînviată³⁴³⁹.

³⁴³⁶ Idem, LVIII, 1927, nr. 12, 4-5 decembrie, pp. 7-9.

³⁴³⁷ *Ibidem*, pp. 7-8.

³⁴³⁸ *Ibidem*, p. 8.

³⁴³⁹ *Ibidem*.

*

Și plângând închinau glorie și mărire marelui mucenic al neamului:

Noi plângem și mereu vom plânge
Pe cel ce fuse fala țării,
Stăpân și Domn biruitor,
Pe care nu-l putu înfrânge
Niciun dușman;
Doar moartea-n ceasul ne-ndurării,
Îi stinse duhul luminat.

Am plâns, când jalnic luase drumul
Suit pe Tunul de izbândă.
Plecând spre veșnicul lăcaș.
Tămâia-și înălțase fumul
Și-un suflet mare, sus, în zări.
Plutea în adiere blândă,
Spre alt liman mai fericit.

Vom plânge, vom jeli-n suspine.
Pe lespedea ce e mormântul,
În care s-a sălășluit.
Iar noi făcut-am jurământul
Că neam de neam.
Plecat pe criptă să se închine

Eroului nemuritor³⁴⁴⁰.

[Din poezia inedită, „Nunta Ardealului”!]

**[Voci de presă
despre publicațiile „Astrei” apărute în timpul din urmă]³⁴⁴¹**

de Horia Petra-Petrescu

**„Patria”
24 februarie 1927**

***O faptă bună.** Luptătorii trecutului nostru apropiat, deși prin îndeletnicirile lor au fost într-o trainică împreună-viețuire sufletească eu păturile largi ale poporului de dincoace de munți, pentru vremurile de acum, sunt tot mai slab și mai puțin cunoscuți. E acesta un păcat de totdeauna și fără de leac al nostru. Căci dacă atâția și atâția chiar dintre intelectualii ardeleni nu cunosc frământările de mai înainte ale acestui pământ, cum să le mai cunoască cercul larg al lumii noastre rurale? Și totuși, peste vremi și împrejurări amintirea luptătorilor noștri, deși vagă și îndepărtată trăiește încă în sufletul satelor, transfigurată sub aureolă de legendă³⁴⁴².*

³⁴⁴⁰ *Ibidem*, pp. 8-9.

³⁴⁴¹ *Ibidem*, pp. 41-59.

³⁴⁴² *Ibidem*, p. 54.

Cine nu cunoaște acel „Bate ploaia prin copaci, Rob îi Maior la Muncaci”, al târnăvenilor sau n-a tresărit, — înecându-și zâmbetul pentru făloșenia bănățeană, — la auzul versurilor:

...Nu-i român ca bănățeanu'

Bănățean ea Lugojanu'

Lugojan ca Brediceanu...³⁴⁴³

*purtate din sat în sat în jurul Lugojului?*³⁴⁴⁴

[I. Br.]

³⁴⁴³ *Ibidem*, p. 54.

³⁴⁴⁴ *Ibidem*.

1928

[*Du-te soare*]³⁴⁴⁵

Soare... mi-ai căzut pe masă...
Ce mai căutai la mine?...
Nicio floare n-am în casă,
Să te-ntâmpine cu bine...
Niciun vers nu mi se încheagă
Să te îmbrace ca-n trecut...
Te-am uitat de-o iarnă întreagă
De când nu te-am mai văzut...
Uite... cărți întredeschise...
Îmi păreau odată sfinte!...
Câte gânduri... câte vise
Nu mi-au răsădit în minte!
File rupte... file rele...
Mi-am cântat prea mult un dor...
Nu te-apropia de ele,
Că te-ngropi în noaptea lor!...

Mergi mai bine... că te-așteaptă...
Du-te ... du-le zile bune...
Câte suflete se-ndreaptă

³⁴⁴⁵ Idem, LIX, 1928, nr. 1, ianuarie, p. 9.

Înspre raza ce apune!
Nu vezi că la mine-n casă
Niciun cântec astăzi nu-i ?!...
Du-te soare ... și mă lasă...
Nu mai am nimic să-ți spui!...

Zaharia Bârsan!

[*Unde merg?...*]³⁴⁴⁶

Ochi de vrajă fără seamă,
Ochi cum n-au mai fost pe lume...
Cum mă-ndeamnă și mă cheamă
Noaptea lor fără de nume...
Cum mi-nchide orice zare
Fulgeratul lor cel sfânt
Și mă poartă pe-o cărare,
Care duce la mormânt...

Ochi nebuni din cale-afară,
Val de doruri înnoptate,
Răsăriți ca dintr-o pară,
Numai farmec și păcate
Și pe apa lor, minune!...
Ard lumini ca-ntr-un altar...
De pe margini de genune

³⁴⁴⁶ *Ibidem*, p. 10.

Să mai fugi ar fi-nzadar!...

Ochi, pustiul luminându-l,

Întunec fără vină...

Simt cum mi se-ngroapă gândul

În adâncul lor... lumină

Unde merg?... în care parte

Mă tot duc rătăcitor?...

Spre iubirile deșarte

Și spre lacrimile lor!...

Zaharia Bârsan!

[Joc în soare]³⁴⁴⁷

Cic cicoare.

Cântătoare

Din glădicii

Plini de floare,

Cic, cu gușa

Încărcată

De cic-cic-uri

Și de soare.

Cic cicoare,

Cântătoare

³⁴⁴⁷ *Ibidem*, pp. 26-27.

C-a venit un crai călare
Cu cer limpede-n cătare,
Cu lăcuste pe spinare,
Și grâu verde-n cingătoare,
Umblă-n lume să se-nsoare
Când glădicii sunt în floare.

Cic cicoare,
Ieși din floare,
Ieși cu gușa încărcată
De cic-cic-uri
Și de floare...

Și-un copil pitit în brusturi chicote de răs și soare,
Sare-n foaia de lumină ce se varsă pe poteci,
Și copiii toți aleargă și-i aruncă-n cale melci,
Melci vârgați, căzuți din pumnii primăverii pe cărare.
Luminișul plin de tremur, plin de aur, joacă-n ei
Ca seninu-n ape limpezi, rotitoare de izvoare.

Printre crengi le pică-n creștet borangic curat de soare
Și de-atâtea flori și râset, se frâng bolțile de tei.
Baniștea își varsă umbra peste [ciozarul] de mei,
Pe când [shegul] dă năvală într-o tufă de ferigă,
Și-un copil orbit de soare chicote de răs și strigă:

Cic cicoare,
Ieși din floare,

Răducu Rușeț

Ieși cu gușa
Încărcată
De cic-cic-uri
Și de soare...

D. Ciurez!

[Crăciunul sinistraților, 1927]³⁴⁴⁸

- Prolog -

de Horia Petra-Petrescu

Cum fluieră vântul prin horn și la geam!
Ce ger îndrăcit e pe-afară!
E-al Iernii pomposul și trufașul hram,
Sau Vântul cu iarna se-nsoară?

Pornitu-s-a Iarna prin munți și prin văi
E-o [zgrițoră], aspră mătușa
E rea cu oricine, cu buni și cu răi
Și-i gheață ce-mi poartă în gușă.

Și — iată — n-or trece nici trei săptămâni
Cum plânge, 'n furtună, gorunul!
Cu ramuri ce-amenință, parc-ar fi mâini!
Crăciunul ne vine — Crăciunul!

³⁴⁴⁸ *Ibidem*, pp. 52-58.

În casele arse sunt bieți sinistrați
Cu fețele palide, supte
N-au grâu în hambare trudiții noștri frați
Și hainele-s coapte și rupte.

Le-a ars ce-adunat-au cu sârg și-ndelung,
Copiii le plâng. [Mizare[re]!
Și codrii de pâine la toți nu ajung
Ce vaiet, ce plâns, ce durere!...

O, dar telefonul cheamă, telegraful, cablul cere
Rotativa, salahorii scribi pretind. Durere?
E o marfă ca oricare, în jurnal ți-o „etalează”!,
Și, când pansamentul vorbeii tu îl ceri, ei te sfidează
Superior zâmbesc când tremuri: logica-a ajuns orfană!

Ei își fac o meserie să împlânte pana-n rană.
Ce-i durerea unor sate? Temă pentru reportaj!
Ca un box de-atleți sau altul, tot brutal, la „vernisaj”!
„Bieții oameni”! spui în treacăt și-ți ascunzi fața în blană,
Aruncând un ban la omul ce te tine de pulpană,

O! Dar văd mai mult, mai aspru sărăcia răspândită,
Nu o văd numai la micii copilași fără de pită,
O-ntâlnesc mai des, mai spornic, sărăcia cerebrală.
Ridicatu-și-a pe lume-o rușinoasă catedrală!...

Voi sporiți să se pornească, smulsă din apocalipsă,
O [lavină] uriașă ce împrăstie jaf și lipsă,
Ce-ndârjește frate-soră și religii și popoare
Voi sunteți groparii cinici ai Rațiunii, care moare:

Gazetari imberbi, [neronici], cu creionul spadasin.
Sacrilegi împrășcătorii de pucioasă și venin
Impresarii de „reviste”, de perdiție lupanar
Bursieri, care, într-o noapte, adunați, ca-ntr-un grânar
Aur câștigat la bursă cu o dungă de condei,
Voi, care nu cunoașteți munca și iubirea sfântă ce-i?

Doamnele de prin saloane, lumea-n care se „amuză”,
„Gustă”, ca la cărți, lansându-ți, cinic, vorbele -ventuză.
„Diplomații”, prinși și dânșii în vârtej, se cangrenează
Și cu fraze-electorale toți se supralicitează...
Orișicât mâini curate degetele le aveți
Sânge văd, pe prețul groaznic a lor mii și mii de vieți!
Sunteți „oameni” sau flămânde fiare făr' de căpătâi?
...Văduvit de-nțelepciune, bietul nost' pământ rămâi!

Sate văd arzând cu focuri nesătule, 'n bobotaie
Mii și mii de guri flămânde, victimele de bătaie
Și orașe-nfloritoare, 'n vesel triluri de bacantă,
Amorțește-le pe dată... [levisita vesicantă...]
Zeci și sute, mii orfanii, copilașii făr' de tată,

Adăpost căutând zadarnic; lumea iar înrourată.
Nu de rouă din-nălțime, ci de roua sângeroasă!
Curge sânge, puști și tunuri, țipete, topor și coasă!

Asta vă e omenirea? N-a-nvățat nimica minte?
„Dă-i la mir”! lozinca vremii? Alta: „Dinte pentru dinte”?
Dar atunci o sarabandă diavolească, dezământată,
Face una cu pământul, iarăși, Europa toată!
Râde negrul, râde roșul, râde galbenul, ne lasă
Să ne-ncăierăm, ca orbii, pentru galbeni de pe masă;

Detronatu-ne-am, nu suntem albul sfânt de-acum mai mult.
Până în rărunchi cetit-au, prin tranșee, 'n omul cult...
Nessus a-mbrăcat cămașa, în venin cumplit scăldată,
Azi Rațiunea arde-n zece, machiavelic îmbrăcată.
În zadar se-mpotrivește, prinsă-n flăcări, făr' de vină,
Piere, sugrumată, cinic, de lozinca „Ce dezbină!”

O, privit-ați vreodată și voi, seara, spre-nălțime?
Glasul tainic să rostească răspicat au n-a fost nime[ni]?
Glasul, care vă ridică, glasul, care vă arată,
Că suntem doară aceiași fii ai unui singur tată?
Pe cărarea cea lactee, mii de stele-ați apucat?
N-ați simțit voi adevărul: suntem toți dintr-un aluat?
Musculițe efemere!? Biblia, doar și ea vi-o spune!
Dar, atunci, blestem pe buze, 'n loc de sfântă rugăciune?!
Dați afară „Fericirea” din religia creștină,

Pentru „făcători de pace”, spuneți „pentru care dezbină! ”

De-asta o vreți, iau târnăcopul
Și-o făclie-mi dați-n mână,
Întărâtați în juru-mi focul,
Întunerec nu rămână
Nici atât, cu toți s-o știe,
Mic și mare — îngenunchez.
Het, cioclu', vino! dă-mi sicrie:
Rațiunea vreau să-nmormânteze
Din zece, — o sută, dintr-o mie.
Din fiecare cap eu prind
Rațiunea, să-mi urmeze mie
Și-o sting, în loc ca s-o aprind
O-ntind în racle, — îi dau uitare,
Din râul Lethe mii șuvoaie —
Oricât cuprins de-nfiorare
Aș fi, chiar gâtul se-ncovoie
„Rațiune-ai moartă! Da! E moartă!”
Să n-o-nviați, v-ar blestema
Și-ar blestema haina soartă
Și-n groapă iar s-ar înturna!
Ce vreți cu ea? A fost regină,
Dar voi ați detronat-o, 'n drum
Călcăt-ați haina-i și — cu tină —
Acuma- i pulbere și scrum...

Suntem sclavii de galeră a lozincilor turbate!
Orișicât Rațiunea spera-n simțămintele de frate,
Orișicât cu dreapta tindem spre zenitul sfânt al minții,
Ne cosește, nemiloasă, Moartea, unde-au mers părinții
Dar 'nainte de-a închide ochii pentru veșnicie,
Tu desfide Ignoranța, orișice ți-ar rânji ție
Tu trăiește-ți clipa mândru, chiar cu mâni încătușate...
Suntem sclavii de galera a lozincilor spurcate!...

Cel puțin atât: disprețul tu-l arată, 'n lume — țară!
Scârba; care te cuprinde întrupează-o-ntr-o fanfară,
Las' să sune goarna, steie saltimbancii și-ți rânjească!
Murdăria vorbeii sarbezi, corozive, înflorească
Sub gingia-le lascivă, stâlpilor de cafenele —
Tu aruncă-le în față vorbe grele, tot mai grele:
Asta e chemarea voastră? Să-ncâlciți, să smulgeți rana?
Nu-i puroi destul pe lume? N-auziți și voi: Osana
Celui care vrea noblețea pe pământ, tămăduire?!
Niciun strop n-aveți în suflet din cereasca Lui iubire?
Fiecare vorbă-a voastră, zeflema încinsă-n spini?
O, dar îmi sunteți atuncea criminali și asasini!

Cum ne târâm printre ruine
Și răni adânci cum pipăim!

O, nu ne e de noi rușine,
De morții noștri din cintirim/țintirim?
Și nu ne spun, în orice țară,
Pe orice petec de pământ:
De ce vă faceți viața-amară?
Așa urmați pe Domnul sfânt?
Aceasta vi-e creștinătatea?
Aceasta-i etica-n Talmud?
V-a blăstema posteritatea
De gândul vost' hain și crud.
Legăți voi rana sângerândă?
Turnați de viață elixir?
Întărâtați fiara flămândă?
Dați nebunia la delir?
În loc de chiot făr' de nume
Vreți steaguri negre pe la porți?
Cu toții sinistrați pe lume,
Vreți hecatombe noi de morți?

Și, totuși, nu! Uriaș sporească
Zeci, sute săbii de Damocles
Înfricoșând, [mii trigi târască?]
Mii trupuri scumpe de Patrocle
Să zămislească gându-n boală
Apocaliptice vedenii,
Sporind a inimii răscoală,

Cu lungi și-ndurerate denii,
Se ia cu toate-n luptă dreaptă
Rațiunea, mintea de pe urmă
Și-un steag de mântuire-ndreaptă,
Ce zbuciumul păgân mi-l curmă.
Un țipăt, care izbăvește
De din adâncuri ne purcede
E țipătul ce se dospește,
Din inima de om ce crede,
Ce fură într-o lume nouă,
Mai bună, nobilă, de frați,
Un țipăt de vă strigă vouă:
„Suntem cu toții sinistrați!”

Cum fluieră vântul prin horn și la geam!
Ce ger îndrăcit e pe-afară!
E-al Iernii pomposul și trufașul hram?
Sau Vântul cu Iarna se-nsoară?

Ascute urechea: e-un frate-n prăpăd
El cheamă, se tânguie, geme
Și ochii-ți cu spaimă mizeria o văd
Și mâni se întind, ca să cheme.

Nu-s mânilor numai de om la aman,
Sunt mâni ridicate spre ceruri

Sunt mâni grăitoare la-ai tăi, la dușman,

Mâni albe, din cer, de mistere...

Sunt mâni ce vorbesc la mii conștiinți

Adună, ajută și... iartă!

Acesta-i temeiul curatei credinți,

Căci altfel e viața deșartă!

Popoare și state, religii, cum pier

Iubirea de nu le e cheagul!

E-o lege preasfântă, pornită din cer

Și astăzi își caută ea magul.

Fiți magii Iubirii, cu ea alinați!

O, nu se dea-n lături niciunul!

...Pe-o lume înnoită, surori, toți și frați...

Așa serbați voi sfântul Crăciunul!³⁴⁴⁹

Horia Petra-Petrescu,

Sibiu, 15 decembrie 1927!

³⁴⁴⁹ *Ibidem.*

[Poporale]³⁴⁵⁰

Cel fecior de Sîr mai mic,
Mă-sa Vineri l-o făcut,
Sâmbătă l-o botezat,
Duminecă l-o nsurat
Luni în tabără-o plecat.
La nevastă i-o lăsat:
Măi nevastă, draga mea,
Da tu numa' că m-așteaptă
Nouă ani și nouă luni
Și pe-atâtea săptămâni.
De-i vedea că nu mai viu
Tu te suie-n vârf de munte
Și-ți fă ochișorii roată
Și te uită-n lumea toată.
De-i vedea codrul ciungit
Să ști mândră, c-am murit,
Să ști, c-am fost împușcat
De pistoale p' in picioare
De pușcuță p' in mînuță
Și tăiat de săbiuță.
Cea nevastă tinerea
Da ea nu l-o așteptat

³⁴⁵⁰ *Ibidem*, pp. 59-60.

Nouă ani și nouă luni
Și pe-atâtea săptămâni.
Dac-o văst' că nu mai vine
S-o suit în vârful de munte
Și-o făcut ochiții roată
S-o uitat în lumea toată
Și-o văzut codru' ciungit
Și-o știut dar e-o murit,
Și-o văzut codru' uscat
Și-o știut că-i împușcat
De pistoale p'în picioare
De pușcuță p'în mână
Și tăiat de săbiuță.
Cea nevastă tinerea
Jos la țar-o coborât
Și-o văzut murgu' viind
Din [s]copite scânteind
Și p'în nări pară suflând.
Ea din grai așa grăia:
— Ho-ho-ho, murguțu' meu
Und' lăsași pe domnul tău,
Domnu' tău și soțu' meu?
— Da io numa' l-am lăsat
Drept în fruntea taberei,
Șede-n paloș răzimat
Cu capul șede ciuntat.
El ție ți-o poruncit,

Cu partea lui de moșie
Să-i faci masă la vecie
Și cu partea lui de loc
Să-i faci masă la prohod.
Tu să te căsătorești
Lui altu' nu-i trebuiești
Făr-o cruciță de brad
Pune-i-o tu lui la cap!
Cea nevastă tinerea
Ea din grai așa grăia:
— Vai mămuică, maica mea,
Ce să fie și asta?
Că nici-s fată la mama,
Nici nor la soacră-mea....
Da mai bine ce-o să-mi fiu?
Tot rugina pietrilor
Și mâncarea peștilor...
Tot molu' să mă molească,
Nime' să nu mă cunoască
C-am mai fost din vița voastră.

(Auzită de la Viroana Mieruț, din Năsăud, care o știa de la Nastasia Morariu, din comuna Romuli, lângă Năsăud)!³⁴⁵¹

A. P. Bănuț, București, 1906!

³⁴⁵¹ *Ibidem.*

[Poporale]³⁴⁵²

În fundu' grădinii mele
Răsărit-au viorele;
Paște badea boii-n ele
Și tot mână slugile
Să-i trimit eu buzele.
Da' eu n-am înnebunit
Să-i trimit buzele-n vânt.
Vie gazda slugilor
Că ști rândul ușilor
Și dulceața buzelor.
Mândra cu ochi [mierăuți]
Tot în gură s-o săruți
Da' la ochi să nu te uiți;
Că la ochi de te-i uita
Șapte boale te-or lua
Șapte boale ș-o lungoare
Și friguri amorătoare.

[Colecția T. Podariu]

³⁴⁵² *Ibidem*, p. 61.

[Te duci]³⁴⁵³

Te duci... odată cu sfârșitul verii
Pe-ntinsul unui an de-mbelșugare...

Iubirea mea a fost o apă mare
Și unduioasă ca lumina serii.

A fost un cânt în șoaptele tăcerii,
Urnite într-un scârțâit de care.
A fost o urmă pe acea cărare
Pe unde calda desprimăvărare

Știu s-o facă pururi anonimă ...
A fost o jertfă tristă și sublimă
... Ca-n clipe de pioasă tresărire,

Plugari se dau în lături ca să treci...
Te duci... eu te petrec c-o-mbătrânire
Din vremi când te pierdeam sub liliaci...

Marius Iliescu!

³⁴⁵³ *Ibidem*, p. 62.

[Cărți]³⁴⁵⁴

Răsărit, de D. Ciurez. De curând au apărut două volume de versuri a doi scriitori dintre cei mai tineri: Zaharia Stancu și D. Ciurez. Volumașul celui dintâi nu-l avem la îndemână, dar prin diferite reviste am citit mult din poeziile sale, care toate aduceau o notă de simțire proaspătă de la țară, fie că autorul privea natura, fie pe sine însuși³⁴⁵⁵.

Caietul cu versuri al dlui D. Ciurez, (90 pag.), tipărit spre lauda nouă a Institutului de Arte Grafice „Scrișul Românesc” din Craiova, ne aduce același izvor limpede de inspirație din pământul strămoșesc, din datina străbună, din superstiția materialului folcloristic. Volumul poartă titlul „Răsărit” și ni se pare potrivit mai ales pentru indicația ce ni se dă, că din comorile neexploatare încă ale creației populare va răsări mereu îmbogățirea, îmbospătarea producției literare naționale³⁴⁵⁶.

Adună mereu material și, fiindcă îl vede așa de frumos, rar are vreme să-l prelucreze. Iată „Cântec-ul”, un cântec de leagăn, încheat din superstiția populară, din elementele acestei superstiții:

Nani, nani
sânul mamei,
țină-l anii...
Că i-am pus
la ursitoare
junghi

³⁴⁵⁴ *Ibidem*, pp. 75-76.

³⁴⁵⁵ *Ibidem*, p. 75.

³⁴⁵⁶ *Ibidem*.

și-o stebă
de cicoare
sinilie,
ca să fie
drept și aspru
la mânie...
Nanii, nanii,
l-am adus din Valea Mare
Creangă-n floare
și otavă învălită
pe copite de mioare,
leac când sufletul te doare
Când strângi junghiu-n cingătoare³⁴⁵⁷.

*Iată „Gărgărița”, căreia toți copiii de țăran i-au spus, ținându-o în palmă:
„Încotro vei zbura, într-acolo m-oi însura”³⁴⁵⁸.*

Gărgăriță, gărgăriță,
O boabă roșie-n altă.
Gărgăriță zburătoare
Gând fugar de fată mare,
Joc în palme de copii,
Un' te duci, de unde vii?
.....
Vii din soare, pleci-n soare

³⁴⁵⁷ *Ibidem*, p. 76.

³⁴⁵⁸ *Ibidem*.

Licărire trecătoare;
Năvălești printre răzoare
Ochi prelungi de fată mare;
Duci o boabă din altă, ³⁴⁵⁹
Gărgăriță, gărgăriță³⁴⁵⁹.

Sau un „descântec”:

Apă,
Apă lină
cu miros de bolbotină
neatinsă de lumină,
nici de umbră de sulfină,
nici de gură de albină.
Apă,
Apă lină;
Apă vie, ne-ncepută
în adânc de lut crescută,
în prundiș de piatră suptă,
apă vie, ne-ncepută;
Am venit
cu zori pe gene
și pe tâmpile
cu răcoare de poiene;
Am venit
în păr cu vânt,

³⁴⁵⁹ *Ibidem.*

și pe glezne
miros reavăn
de pământ,
să-ți descânt³⁴⁶⁰.

Iată o pildă din „În Vie”:

„Stă Fira trântită sub vâsla de coarnă
Și stoarce pe gură un strugure nou.
Și buzele Firei încinse de vin
Par una eu ia cusută-n arnici,
Pe glezne-i aleargă un șir de furnici
Iar ochii-i se-ngroapă în fulgi de senin.

Și trupul ei proaspăt lipit de pământ,
Cu vâlnicul roșu căzut de pe șold,
În [pârporul] toamnei îți pare un rod
Adus în podgorii de-o pală de vânt³⁴⁶¹.

Cine vede și simțește așa frumusețea naturii nu poate porni decât cu pași optimiști în viață. Când atâția tineri făuritori de versuri își storc gândul pentru a da ceva exotic, nemaiîntâlnit în poezia noastră; pe când trec insensibili pe lângă bucuriile tinereții sănătoase și frumusețile naturii, pentru a cerea să analizeze mai ști ce sensibilitate anormală, dl. D. Ciurez spune simplu și sincer care e izvorul inspirației sale și până azi, însăși realizarea sa poetică, în poezia de încheiere: „Mă-nchin”:

Mi-e trupul tot un zvon de depărtări,
un murmur de pădure și șuvoaie.

³⁴⁶⁰ *Ibidem.*

³⁴⁶¹ *Ibidem*, p. 77.

Pe umeri port un ropot viu de ploaie
Și-n ochi lumina dintre două zări.
Mi-e fruntea proaspătă de înălțimea ta
Și tâmpilele mă dor de năzuință,
De-atâta vis mi-s brațele fierbinți
C-ar vrea să înflorească-n fața ta.
Pe gene-mi joacă dalb un luminiș
Și-n coapse simt răsaduri din pământ,
Tot trupul meu se bucură de vânt
Ca un lăstar cu freamătu-n frunziș.
Și tresărind sălbatic ca un cerb
Mă plec cu fruntea-n țăr[â]nă și mă-nchin
Cu pleoapele-mbătate de senin³⁴⁶².

*Dacă inspirații și realizări ca acestea își fac drum fără surle și tobe, de la suflet la suflet, iar atâtea producții artificiale, căutate, se usucă între două rânduri ale recenzițiilor plini de admirare, cine e de vină?*³⁴⁶³

*Dl. Ciurez e oltean. Oltenii sunt plini de voință și acțiune: sunt harnici, muncitori. Oltenia e, deci, cuib de optimism. Și ne gândim că marele chiot pentru bucuria vieții încă n-a răsunat în versurile poezilor noștri. Oltenia va fi chemată să ni-l dea în viitoarele creații ale artiștilor ei?*³⁴⁶⁴

I. P.

³⁴⁶² *Ibidem.*

³⁴⁶³ *Ibidem.*

³⁴⁶⁴ *Ibidem.*

[Fluier de soc]³⁴⁶⁵

Voi râdeți de fluierul meu de soc,
De neisprăvit-mi fluier de soc...

L-am tăiai dintr-o tufă sălbatecă
Crescută-n marginea drumului de țară
Și l-am cioplit într-o zi de primăvară,
Îi simt încă-n gură seva amară...

Se rostuiau berze deasupra satului,
În aer jucau minuni sclipitoare,
Râdeau ochii boilor de dragul suhatului,
Pe luncile calde siluetau fecioare,
Miei cruzi se jucau cu fluturi pe deal,
Copii se-ntorceau cu flori de podbal...

Și eu mi-am făcut fluierul atunci, cum se poate,
Îi cunosc stângăciile toate
Cu lemnu-i încă verde, necopt, nelucrat,
Pe buze când l-am pus și-am cântat,
Mi-a părut și mie o unealtă de joc
De care să vă puteți bate joc...

³⁴⁶⁵ Idem, LIX, 1928, nr. 2, februarie, p. 11.

Dar mi-e așa cum e, mirositor a pământ,
A câmp, a sat, a cojoc, a oaie,
A iarbă, a clopot, ori a [cioaie?],
Mi-e drag totuși, și-atât mi-e de sfânt
Ca ziua cea de primăvară,
Când îl ciopleam în marginea drumului de țară,
Purtător de noroc sau nenoroc,
Primitivul meu fluier de soc...!

Teodor Murășianu!

[*Subconștient și conștiință națională*]³⁴⁶⁶

Ion Agârbiceanu

*Odată Eminescu, cutreierând aproape toate regiunile locuite de
români, a putut spune, relevând adevărul:*

De la Nistru pân' la Tisa
Tot românul plânsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate³⁴⁶⁷.

³⁴⁶⁶ *Ibidem*, pp. 16-27.

³⁴⁶⁷ *Ibidem*, p. 24.

[Poezii populare]³⁴⁶⁸

— Trandafir verde-ncrângat...

Unde meri bade gătat?

— La drăguța dintr-alt sat!

— Du-te tare și mai tare

C-a ta ibovnică moare!

.....

Când în sat el o intrat

Mă-sa lumină-i ținea

Tată-so sălaș făcea

Frate-so scălduș umplea

Soru-sa se despletea ...

Da ea din grai îi grăia:

— Ce pământ, bade, te ține

De n-ai venit sara la mine?

— Mă ține pământ cu iarbă

Nu, pot veni fără treabă...

— Da vino cu orice treabă

Batăr numa' de-ai bea apă.

Din cofița mea ai albă...

Când îi trece pe drept noi

Pune-ți clopote pe boi

Și-n [s]bici pleasnă de mătase

Să te-auz bade din casă.

³⁴⁶⁸ *Ibidem*, p. 28.

Că de-aș fi moartă de beteagă
Tot oi striga la mama
Să-mi deschiză fereastra
Să mă uit la dumneata...
... Vai, bădiucă, bădișor
Că num' atunci m-oi scula
Când o fi să-mi poți aduce:
Mură neagră-n postu' mare
Bulz de caș în miază-iarnă
Sloi de gheață-n miază-vară!
Mândrucu' din grai grăia:
—Hai, tu, mândră, draga mea
Mură neagră-s ochii mei
Bulz de caș îi fața mea
Sloi de gheață mi' gura
Te-i stampară cu dânsa!
Da ea din grai că grăia:
— Stinge, mamă, lumina,
Împlete-ți, soră, cosița
Svârle, frate, scăldușa
Strică, taică, sălașu'
Că de-al cui dor m-am [*războlit*]
El în casă mi-o venit!

(Auzite de la Vioara Mieruț, din Năsăud)

A. P. Bănuț, București, 1906!

[Balada veche și modernă]³⁴⁶⁹

Sultanul din... îi spuneți cum veți vrea
Povestea-au zămislit-o musulmanii
Și vrednică de răspândit e ea,
Și-acum, la noi, n-au învechit-o anii...

Sultanul din Lahore dat-a zvon
La lume-țară: vrea să-și ia soție!
Fecioarele să-i vină lângă tron
Dorința-i e s-aleagă dintr-o mie...

Mai întrebați de s-a pornit convoiul?
Din zeci și zeci de locuri mărginașe;
Din țări îndepărtate chiar, ca roiul...
Cătau părinții chiar copila-n fașă!

Și mi-au bătut la poarta sultănească
Tați mulți, ținând odoru'-ales, de mână,
N-a fost fecioară ce să nu dorească
În raiul pământesc ea să rămână.

De cine vrut-a soarta să mă lege?
Pășind încet, un deget la bărbie,

³⁴⁶⁹ *Ibidem*, pp. 51-52.

Sultanu'-a întrebat, vreau a culege
Din zeci și zeci, din sute, dintr-o mie.

Și-atuncea tații, mamele și frații
Au dezgolit odoarele prețioase
N-aveau nimic pe ele, făr' doar grații;
Catifelatii ochi, mâni mătăsoase...

Ce sân pietros, ce umblet de gazelă,
De Odaliscă șolduri sculpturale
Ce brațe-ntinse (către cer o schelă!)
Narcotici ochi, ce te privesc agale ...

De-ai fi avut puțința — o himeră!
Ca să îmbini frumsețile deolaltă.
Un Praxitel să fii, ce vrea și speră
Frumosul să-ntrupeze-n tact de daltă!...

Ce maiestos pășea, cu ce ardoare,
Sultanul alegea, în pas încet.
Și cum oftau trimisele: „E soare!
Ce trup frumos, drept, ca un minaret!”

Deodată ochiu-i viu se odihnește
Peste sprâncene-și duce palma pod,
„Te-apropie”, zice, fata lin roșește.
„Din ce ținut ești fericitul rod? ”

Atunci fecioara ochii-i de migdală
Sultanului în ochii blânzi tribut i-a dus.
Cu mâinile pe-un sân de portocală:
„În Șiras tatăl meu este supus! ”

Era-mbrăcată, avea în căutătură
Un ce nostalgic, vis ispititor,
Ostrov preafericit, lipsit de ură.
Iar pasul ei... de rândunică zbor.

Privirea lui adânc a săgetat-o,
Pleoapele-i închis-au ochii ei
Sultanul în azur a-nveșmântat-o,
Părându-și sie-și zeci de... Prometei!

Și cum stătea trimisa, înfiorată,
Cu ochii-nchiși, cu sufletul ce-adastă,
Sultanul prins-a mâna, zis-a: „Iată!
Pe ea vreau de acum s-o am nevastă! ”

L-au întrebat: ce te-a atras, Stăpâne?
„M-ademeneste”, — a zis pudoarea ei de fată.
Ea mi-a păstrat ceva suav pe mâine!
Nu-i goală,-o ghicitoră dezlegată!...

Aceste versuri nu le spuneți, voi,
De vă aflați la casino, pe plajă,
În sala de tango, o să-mi aveți apoi
Război cu cei „mondeni”, lipsiți de vrajă!

Și-n ziua de-azi, tu, bard, o, nu-ndrăzni
Ca să ridici solide metereze
Sultanului — Tarpeia e aci!
Sau — dacă scapi — au să te lapideze!...³⁴⁷⁰

Horia Petra-Petrescu, Sovata, 1925!

³⁴⁷⁰ *Ibidem.*

[Transilvaniei]³⁴⁷¹

Cu trupul: rană și glod
pe munții tăi genunchii mi-i rod
și pași de fier înnod
și deznod
spre piscuri ce-n nori îmbrobod
urme de pași fără rod...

Doru-mi furtunatic vreau să-ți fie,
pe vecie:
cneaz
treaz,
viteaz,
veghindu-te, fără răgaz...

Sufletu-ți să-mi fie voievod,
să-ți fii ostaș-rapsod,
dârzenie, foc, strădanie,
unic în viața ta valahă, aspră, mută, stranie,
Transilvanie! Transilvanie!...

A. Cotruș!

³⁴⁷¹ Idem, LIX, 1928, nr. 3, martie, p. 8.

[Noaptea la Murăș]³⁴⁷²

Murășul a adus azi noapte un mort,
Și mortul, ca morții, albastru și trist.
Ajunge-va trupul lui zdrențuit, în port?...

La țărmul Murășului, de tinichea, un Christ,
Și lume în fața lui de multe ori se-nchină...
— Poate și mortul la rugăciune o să vină...

Cum te numești, mortule ? De ce-ai murit în apă?
Cum te-au dus valurile, cum te-au frânt?
De ce ai vrut să scapi de cimitir și de groapă?

... Murășul e biciuit de furia bătrânului vânt
Ori poate sufletul mortului în Murăș clocotește...

Și mortul în apă zâmbește.
(Doar i-a atins buzele vinete, jucându-se, un pește...)

Emil Isac!

³⁴⁷² *Ibidem*, p. 9.

[*Floriile*]³⁴⁷³

Învie câmpiile,
Că vin *Floriile*
Și râde soarele
Că gâlgâie izvoarele...
Privesc viorele
Cu ochii spre stele,
Și-arată tunicile
În zări rândunicile;
Pe drum vin mieușelele
Se rostogolesc, ca pe masă măgelele...

Ovidiu Hulea!

³⁴⁷³ *Ibidem*, p. 10.

[Frați învrăjbiți]³⁴⁷⁴

Frați învrăjbiți, frați învrăjbiți!
Calea cea dreaptă aice-i, veniți:
Mâna întindeți, dreptele dați
Trainice poduri la suflet durați!
Frați învrăjbiți, frați învrăjbiți!
Marea poruneă-i: Lucrați, vă iubiți!

Frați învrăjbiți, frați învrăjbiți!
Altă cărare voi n-o să găsiți!
Singură dragostea-i omului cheag
Altfel se *darmă* tot ce ți-e dragi
Frați învrăjbiți, frați învrăjbiți!
Marea poruncă-i: Lucrați, vă iubiți!

Râde călăul, cuțitu-și ascute.
E caldă bătaia de degete, mute
Ușile inimii lui le găsește
Sufletu-mi prinde călăul în clește.

Frați învrăjbiți, frați învrăjbiți!
Piscul Carpaților nu mi-l priviți?
El vă învață ce-i înălțimea

³⁴⁷⁴ *Ibidem*, pp. 11-12.

Sufletul nobil — viitorimea!
Frați învrăjbiți, frați învrăjbiți!
Marea poruncă-i: Lucrați, vă iubiți!

Râde călăul, răs-ghilotină!
Cere de sânge râu, făr' de vină
Bestiei de sânge și-acuma i-e sete
Pieptu-mi străpunge cu mii de stilete...

Frați învrăjbiți, frați învrăjbiți!
Dați voi lozinca: Veșnic uniți!
Tot ce ridică! Tot ce-mpreună!
Patima josnică-aduce furtună!
Frați învrăjbiți, frați învrăjbiți!
Țara refaceți, lucrați, va iubiți!

H. Brașoveanu, 1928!

[Încercările poetice ale lui Nicolaus Olahus]³⁴⁷⁵

de St. Bezdechi

La 16 septembrie 1536, adică la circa două luni după moartea lui Erasm, Olahus îl răspunde, din Bruxelles, unde era secretar al reginei Maria, următoarele: „Am stat mult la îndoială, dacă la versurile pe care mi le-ai trimis, ilustre Craneveldius, trebuie să-ți răspund în proză, sau tot în versuri, de care de mulți ani m-am dezobișnuit”³⁴⁷⁶.

Totuși îi trimite, cu acest prilej, o elegie de 80 de versuri, și alte 4 epitafe mai scurte, tot în distihuri elegiale, prin care deplângea moartea învățatului Rotterdam. Iată în traducere începutul acestei elegii:

Îngrijorate drumet, dacă vrei să știi a' cui oase
Lespedea rece de-aici le adăpostește, te rog
Mersul grăbit îți oprește și-ascultă a mea tânguire.
Dacă oprești al tău pas, tu vei afla ce dorești³⁴⁷⁷.

Iată acum, în latinește, unul din acele epitafe mai mici, în care, după obiceiul umaniștilor vremii, relua în rezumat aceeași temă:

Jussu Pontificis Pauli cum doctus Erasmus
Concilio Patrum gestis adesse sacro.
Tunc Deus omnipotens superas transaexit ad auras,

³⁴⁷⁵ *Ibidem*, pp. 13-21.

³⁴⁷⁶ *Ibidem*, p. 13.

³⁴⁷⁷ *Ibidem*, p. 14.

Coetibus ut divum redderet aethereis.
Concilio Pauli peterunt tua scripta probari:
Vivere te mecum malo, ait ipse Deus³⁴⁷⁸.

Același Craneveldius, la 20 noiembrie 1536, îi înapoiază lui Olahus, cu oarecare corecturi, un epitaf în grecește, pe care acesta îl scrisese tot în cinstea lui Erasmus. În traducere acest epitaf ar suna astfel:

Zace în mormântul acesta îngropat învățatul Erasmus,
Sufletul lui îns-acum are în cer adăpost.
Lumea întreagă deplânge pierderea aceasta cumplită,
Îngerii însă în Rai de bucurie-or sălta³⁴⁷⁹.

Părerile despre valoarea estetică a poeziilor sale au fost foarte împărțite. Contemporanii lui le admirau fără rezervă. Acel Craneveldius, citat mai sus, în scrisoarea cu pricina, le numește „elegantissima carmina”. Ramus Ioannes, belgianul care fusese trimis de Olahus la studii în Padova, într-o dedicație pe care i-o adresează (în „Epigra-mmata ex Thesauris Graecorum deprompta”, 1551, Viena) îl ridică în slavă pentru talentul său de poet³⁴⁸⁰.

In te Musarum turba ingenuosa quiescit,
Tuque Helicon, tuque es quicquid Apollo fuit
Ergo sibi Musas qulsquis velit esse faventes

³⁴⁷⁸ *Ibidem.*

³⁴⁷⁹ *Ibidem.*

³⁴⁸⁰ *Ibidem.*

Et felix [studiis] numen adesse suis.
Pectoris ile Tui precibus penetrare fatiget
Expugnet que animi limen, Olahe, Tui,
In que quicquid hacent vatū monumenta, reclusum est.
Heu quanto Deus hic flumine abundat opum³⁴⁸¹.

Iată acele versuri în traducere:

Nu al Italiei sol mi-a îmbogățit al meu suflet;
Grecia, nu-mi oferi prea învățătele-i școli.
Nici a Germaniei țară nu-mi cultivă caracterul.
Nici orașul ce-și luă numele său de la Grah:(?)
Belgia cea învățată nu-mi dădu nici un magistru,
Grațiile ei nu mi-a dat Franța bogată în duh.
Dacă e-n mine ceva (*recunosc doar ca e o scânteie*)
Apoi aceasta-nvățai de la *tăcutele cărți*.
Deci nu ai drept să m-asemeni, amice, eu Ianus Panonul,
Care în glasu-i avea farmec și vrăji din belșug³⁴⁸².

Cei cari caracterizează opera lui poetică uită, de obicei, să citeze frumoasele versuri care stau chiar la începutul Ungariei, și care, în eleganta lor simplitate ne dau încă o dovadă de cumintea modestie a aceluia, care, ajungând chiar în docta Belgie, patria lui Erasm, un Mecenas al literaților, avea tot motivul să fie mândru. Dar el, ca și Ovidiu pe alocuri, vorbește moderat de slaba lui „vena poetica”: „Nu vă apropiați, zice el, de opul meu („Hungaria”) cu pretențiile pe care le aveți

³⁴⁸¹ *Ibidem*.

³⁴⁸² *Ibidem*, p. 16.

când ațâți pe Ptolomeu, Salustus sau Trogus, ci apropiați-vă ca de opera modestă a unuia,

Sed qui Castalium parco bibit ore liquorem
Et quend non gremis docta Thalia foveat
Et [eut] non studii requies sed multa laborum
Sollicitique fuit temporis anxietas³⁴⁸³.

Iar mai departe, ca un nou Ovid, într-un exil de o nouă specie și în sens invers, el adaugă: „Dacă găsiți vreo greșeală de geografie în opera mea, vă rog să mă iertați”³⁴⁸⁴.

Nam procul a Gethico littore cymba mea est!³⁴⁸⁵

Nu, nu era tocmai lipsit de talent acest Olahus, care pe lângă multiplele și absorbantele sale ocupații, pe lângă o regină, ce nu-i lăsa un moment de răgaz, găsea totuși vreme să ție o așa de bogată corespondență cu toți bărbații iluștri din vremea sa, și să scrie lui Cornelius Graphaeus, versuri ca următoarele:

Toate poemele tale ce tu cu mărețul tău plectru
Le făuriși, au plăcut mândrei Maria nespus.
Mult prețuit-a Regina pe bardul ce Muza latină
Știe s-o facă din nou ca să răsună suav.

³⁴⁸³ *Ibidem*, p. 17.

³⁴⁸⁴ *Ibidem*.

³⁴⁸⁵ *Ibidem*.

Astăzi sonorele [sistre] latine să-și curme-al lor cântec.
Muze, voi azi lui Grafeu pizmă să nu-i arătați!
Căci în a noastră epocă el toate poemele docte
Ce laudate-s de toți, să le întreacă știu.
El în bucolicul ritm zugrăvește misterele sfinte
Ce, în a veacului veac a le slăvi ești dator.
Tu, ce întreci pe poeții chiar cei mal de seamă, pe tine
Înșuți și lira ta cea dulce să cauți s-o-nvingi.
Vei birui dacă rusticul plectru îl lași deoparte
Și te silești a slăvi faptele marilor regi.
Dragostea mea pentru tine, Corneliu, mă-ndeamnă aceste
Sfaturi să-ți dau, care, eu cred, ție spre faimă ți-or fi.
Pentru talentul tău epic nu vor lipsi subiecte,
Muza-ți voios va slăvi faptele regelui nost'.
El a supus nesfârșita Libie, Gallia mândră,
El, Europei stăpân, Asia va cuceri.
Dacă tu azi vei cânta cumplitele lupte-a lui Marte,
Vei birui, să mă crezi, chiar pe străvechii poeți.
Dacă Virgil la-nceput a cântat doar în ritmul bucolic.
Epice lupte cântă și pe Eneas apoi³⁴⁸⁶.

*Dar de fragmentele în distihuri elegiace ale lui Olahus e plin acel
„Brevis Commentarius” al iezuitului Kazy. Într-o epistolă (v.p. 49-50)
adresată arhidiaconului Emericus Kalnay, pomenit mat sus, el celebra-*

³⁴⁸⁶ *Ibidem*, pp. 17-18.

ză memoria unor amici ai săi, făcând aluzie și la nunta Palatinului Thomas Nadasd cu Ursula:

Nadasdina domus elaro est sucerevit honore
Sic crescat, rogito, prolibus aucta piis.
Exhilarat mentem felix concordia nostram
Convictusque piae laetus amicitiae³⁴⁸⁷.

Iar în altă epistolă, adresată aceluiasi, pomenește pe toți acei care l-au îndatorat, numind printre ei, afară de Palatinul suscitāt, pe episcopul Brodericus al Sirmiului, pe ruda lui, episcopul Nicolae Gerendus din Alba Iulia, și pe voievodul de origine română,

Wajdaque Majlathus³⁴⁸⁸ referens ab origine gentis
Romanae stirpem³⁴⁸⁹,

cât și pe contele Turzo și pe episcopul de Győr, Ujlaki. Pe acest Franciscus Ujlaki, episcop de Agria (Eger), mort la 1 februarie 1555, l-a celebrat Olahus prin următorul epitaḡ, în care prezintă pe Clara, mama lui Ujlaki, preaslāvind pe fiul ei prin aceste vorbe:

Dacă, drumețule, vrei să cunoști a mea soartă și țară,
Versurile astea citind, tu vei afla ce dorești,
Fost-am născută în Syrmica, țară în care odată
Dulce [lache]u, al tău mândru palat se afla.
Înduplecată apoi de-a feciorului rugă fierbinte

³⁴⁸⁷ *Ibidem*, p. 18.

³⁴⁸⁸ [„Ștefan, voievodul Ardealului, prins de Petru Rareș și predate turcilor”]. Cf.: „Transilvania”, LIX, 1928, nr. 3, martie, p. 18.

³⁴⁸⁹ „Transilvania”, LIX, 1928, nr. 3, martie, p. 18.

Plec și în Pesta m-așez unde mult timp am rămas.
Iar după ce Ludovic cel vestit a căzut în cumplita
Luptă eu turcii, când tot fu de război frământat,
Dragostea fiului meu mă făcu, deși înaintată-n
Vârstă, să plec și de-aci și să poposesc în oraș.
Cum din măcel pe al său părinte îl scoase Eneas,
Astfel pe mine al meu fiu credincios mă scăpă.
Și cu toate c-am tras multe și mari suferințe,
Iar în exilul meu fui greu încercată de chin,
Totuși eu fui mângâiata de toate, fiindcă feciorul
Meu, ce viața mea fu, veșnic a fost iubitor.
Tocmai de-aceea în viața-mi mai mult ca de orice bucuroasă
Fui, că-mi fu scris ca să fiu mama acestui bărbat³⁴⁹⁰.

*În anul următor Nicolae cântă în distihurile sale pe Paul Bakith,
căzut în luptă eu turcii, la 1 decembrie 1537. Capul său fu tăiat și trimis
lui Soliman. La acest lucru face aluzie poetul în versurile sale următoare:*

Non est [eur] oculos lacrimis oneretis amicos,
Pulsetisque gravi pectora vestra manu.
Aspictis mutilum quod enim sine vertice corpus;
Avulsit caput hoc religionis amor³⁴⁹¹.

*Într-un alt fragment, care nu știm din ce poemă va fi făcut parte,
Nicolae Olahus face în următoarele versuri aluzie la moartea transfugului*

³⁴⁹⁰ *Ibidem*, pp. 18-19.

³⁴⁹¹ *Ibidem*, pp. 19-20.

[Katzipanerus], care, în urma poruncii Regelui Ferdinand, fu dat morții de către Nicolae Zrinius:

Sanguinis innocui fuerat qui effusor acerbus,
Nune meriti poenas suppliciumque dedit.
Sic agit humanis divina potentia rebus,
Ut vitam poena penset ubique pari³⁴⁹².

Termin seria fragmentelor lui poetice, citând frumosul epitaf, pe care, când s-a întors din Flandra în iubita sa Ungarie, l-a scris în cinstea iubitului și neuitatului său prieten, Brodaricus — episcopus Vaciensis, natione Sclavus — pe care, spre marea sa durere, n-a apucat să-l mai revadă, cum se hotărâse:

Hic Jacet inclusus gelida Brodaricus in urna
Cui decus et nomen pulchra Corona dedit
Phoebus in aetheres donec clarescet Olimpo,
Dum tenebras densas Cynthia clara fugat;
Semper erit Stephani virtus, doctrina perennis,
Sancta fides, probitas et pietatis amor.
Pontificis vixit sacro decoratus honore.
Cujus in officio sedulus usque fuit.
O felix claros patriae qui vidit honores!
Illius ast etadem cernere non volutt.
Dum nullam potuit nostris ad hibere medelam
Itisce mali; subito migrat ad astra poli³⁴⁹³.

³⁴⁹² *Ibidem*, p. 20.

³⁴⁹³ *Ibidem*.

Iată și traducerea acestui text:

Zace în urna cea rece de-aicea închis Brodaricus
Căruia nume și rang mândrul Brașov (?) îi dădu.
Febus cât timp din văzduh lumina-va văzduhul eteric,
Luna cât timp va goni desu-ntuneric din cer,
Veșnică fi-va virtutea lui Ștefan și-a sa-nvățătură,
Cinstea-i, cucernicu-i gând, cât și evlavia sa,
Împodobit fu în viață cu titlul cel sfânt de episcop,
Slujba în care mereu neostenit se-arătă.
El fericit că văzu ale patriei timpuri de glorii,
Na mai voi a vedea cum în ruină căzu.
Și, neputând a găsi un leac pentru-a patriei sale
Mari suferințe, porni înspre cerescul locaș³⁴⁹⁴.

St. Bezdechi!

³⁴⁹⁴ *Ibidem.*

[*Cântecul primăverii*]³⁴⁹⁵

(După un poet englez anonim din sec. XIII)

Iubire-aduse primăvara
Și fericire-n toată țara
Cu cântece și flori,
De ghiociei smălțată-i calea,
De ciocârliei răsună valea
Și de priveghetori,
Mierloiul însă le întrece,
Trecută este iarna rece
Cu vânt și cu fiori,
Și toate sunt cu voie bună
Pădurea-ntreagă-acum răsună
De cântecele lor.
Și fetele sunt bucuroase
Și mândre că-s așa frumoase
De una mi-e dor mie,
De n-oi avea a ei iubire
Eu nu știu altă fericire,
M-oi duce în pustie.

Traducere în formă originală de P. Grimm!

³⁴⁹⁵ *Ibidem*, p. 37.

[Iluminare...]³⁴⁹⁶

Lăsați sclipind în urmă pragurile,
La toată casa râdă steagurile...
Veniți pe pajiștea-nflorită cât mai mulți,
Cântând,
Jucând,
Veniți pe pajiștea-nflorită cât mai mulți,
Fetițe-n alb și copilași desculți...!
Că mai în sus de sat, pe Dealul Mare,
S-a profilat o prea frumoasă arătare,
Drumeți cu vorbe și cu graiuri bune,
Vorbesc de ea cutremurați, ca de-o minune:
Sălbatică de tinerețe n-o prind drumurile,
A doua țară-i fug parfumurile,
A șaptea țară-i hohotesc ecourile,
A noua țară-i fulgeră tablourile....!
Teodor Murășanu!

³⁴⁹⁶ *Ibidem*, p. 38.

[Seară...]³⁴⁹⁷

O sulică pornită din apus
O clip-a sângerat pleoapa serii,
A săgetat o frunză... și s-a dus
Furată de aripile tăcerii.

Puzderie de sori fără lumini
Trec nicăieri, pe-o boltă de cărbune...
În sat, vecinii trec la alți vecini,
De parcă-n toată casa-i o minune!

Prin geamuri zâmbitoare și pătrate
Ies umbre uriașe, ce se-ntind
Până la stâlpii porții... Și-i cuprind
Cu dezmierdări tăcute, 'ntunecate!

Pe uliță, drumeții trec și vin
Ca umbre răsărite din senin!
Nu îi auzi, cum nu auzi ninsoarea
Și cum n-auzi nici când, cum lasă floarea
Mirosul, risipit în toată zarea!

.....

E-o seară, nu ca celelalte seri

³⁴⁹⁷ *Ibidem*, p. 39.

În care șoapta-ți pare o strigare
E-o seară purtătoare de tăceri,
Desprinsă din puzderia da seri,
Cum din colanul de mărgăritare
Desprinsu-s-a un bob din cele rare!

Al. Negura!

[*Românii....*]³⁴⁹⁸

Câmpia despoiată de comori până la piele
Mai fumegă, ca tot atâtea ruguri...
Un vânt țesut cu țepi de mazărice
A răsucit de vârf pe drum răchitele.
Și boii se căznesc supuși în juguri...

Ochii lor mari și blânzi sunt biciuiți de zloată,
Neclintiți însă alături de ei vin stăpânii:
... Cu felele lor aspre, tot unul și unul,
Scoarță și-a făcut din palma lor gorunul,
Muntele și-a-mprumutat din brațele lor piatra,
În glasul lor toate vânturile și-au lăsat urmele,
Blestem, răs, lumină, vânt: Românii...!

Dar nu-i pe lume glas mai bun, de cum e glasul,
Cu care ei își mână turmele

³⁴⁹⁸ Idem, LIX, 1928, nr. 4, aprilie, p. 10.

Și boii, îndemnându-i blând în treacăt
Cu codoriștea sau cu dosul mâinii...!

Teodor Murășanu!

[Pustiu]³⁴⁹⁹

Un ritm înveninat de nostalgii
Cădelnițează monoton pe-aproape;
Și zărilor cu falduri sinilii
Stau gata, toată-ntinderea s-o-ngroape.

Copacii: gravi străjeri ai unui drum,
Cu sulite gata de bătaie,
Par împietriți de-un veac cum stau acum.
De parcă nu-i bătu nici vânt, nici ploaie!
Și drumul, obosit de umblet lung,
S-a așternut pe un pripor departe,
Tot merg spre el și nu pot să-l ajung...
Potop de străji, de el, mă mai desparte!

Trec singur prin venin de nostalgii,
Trec singur pustiiri tot mai pustii
Și nimeni nu mă-ntreabă-n drumul meu
De ce alerg și mă sfâșii mereu!

³⁴⁹⁹ *Ibidem*, p. 25.

Trec singur prin nostalgicul venin,
Cum trece pe-orice drum orice străin;
Monotonia cade grea, mai grea, pe-aproape
Și falduri sinilii, stau că s-o-ngroape.

Al. Negura!

[În slujba nouă]³⁵⁰⁰

II. Alte fețe

de Ion Agârbiceanu

— *O știi, cum nu. Îmi zicea moș Mitrea: Măi băiețuș, mi-i milă de tine că crești așa fără nicio știință. Haida și te-oi învăța eu niște ocinași. Și începea:*

Tatăl nostru
În podu' vostru,
Fură prune
Și nu spune
Fură pere
Mărunțele
De-și umple traista cu ele³⁵⁰¹.

³⁵⁰⁰ *Ibidem*, pp. 35-43.

³⁵⁰¹ *Ibidem*, pp. 39-40.

*Așa mă învăța, cinstite părinte. Și mai era unu' pripășit pe la târlă
din alt sat. Asta știa „Tatăl nostru” ți-gănește. Da' eu unu' nu l-am putut
învăța, că vorbele erau tare șoade! Nu mai țin minte doar atât:*

Tala pala
Perlesta greșeala
Tempopovisaria³⁵⁰².

[*Magna Mors....*]³⁵⁰³

Inimă, tu, țară mândră și bogată în comori
De-ale tale daruri toate singură te înflori,
Căci de n-ai decât chitara tânguioasă și sonoră
Ai atâtea zeci de inimi, ce te-ascultă și te-adoră,
Ce, de plângi, cu tine-alături varsă lacrimi de milă
Și îți sorb cu duioșie vers de vers, filă de filă,
Iar în nopți de veghe dulce, lângă cântecele tale
Până-n trista ta chilie își fac gândurilor cale
Și te văd, nopți lungi de veghe, înșirând din versuri clare
În magia fără seamăn, salbe de mărgăritare...
Dragă suflet, sfânt e darul, care ție ți s-a dat
Și cu el chiar decât regii ești mai mândru și bogat,
Căci pe când de-o lume-ntreagă, care-a fost, cine mai știe,
Tu de-a pururea, ca astăzi, vei trăi o veșnicie
Veacurilor povestindu-ți toată slava vieții tale
De norocul ți-a fost parte sau ți-e parte neagra jale...

³⁵⁰² *Ibidem*, p. 40.

³⁵⁰³ *Ibidem*, pp. 44-45.

.....

O, ce dulce-ar fi magia versului și a cântării
Dacă arta-ar fi beția de-o clipită-a inspirării
Dacă tu poet nostalgic cu priviri țesute-n visuri
Ar fi doar diapazonul de regrete și surâsuri
Receptorul visurilor ce se țeș în alte stele
Veci de veci neîmplinite și deșarte ea și ele...
Vai, dar arta nu-i beția de-o clipită a cântării
Și ce-amară e magia versului și-a — inspirării!
E-o năprasnică-nceștare între zeul mut din tine
Și cuvântul, zdreanța veche, să-l îmbraci să-i steie bine....
Ce tiran e sfinxul care-și mână sângele prin tine
Și-ți vrăjește mii de visuri, feerii, minciuni divine,
Mii de doruri arse lacom în ființa ta întreagă,
Mii de lumi precipitate într-o biată zi pribeagă
Și-ntr-o clipă de iubire toată vraja veșniciei...!
Câți n-au încercat prin veacuri, în vârtejul nebuniei,
Să cuprindă în magia versului minunea mare
Toată lumea lor din suflet cu cereasca ei splendoare...
Câți au prins în vers fiorul dragostei ce plânge-n tine?!
Care verb toată-mbătarea fericirii care vine
Setea arzătoare care nemiloasă-n drum ne mână,
Amăgirea și speranța ce pe toate e stăpână?!...

.....

Iar decorul cu risipă, de frumuseți și feerie,
Și pe care ți-l gătiră zeii darnici numai ție

E-o pustie zi de toamnă, este sufletu-ți bolnav,
Visurilor ne-implinite și-amăgirii veșnic sclav...
Strop din ceruri frânt în tina drumurilor nemiloase
Floare fragedă și-orfană într-o glastră-ntunecoasă...
[Harmonică] tânguită-n curți pustii-n amurg de seară
Ea primește-un ban, de milă, aruncat pe geam afară...!

.....

Dar și cântul de-o clipită își încetinește plânsul
Bruma toamnei se coboară peste lanuri, peste dânsul,
Greieraș-poet sărmanul — amorțit în zi de toamnă,
Căci în lume peste toate, peste toate moartea-i doamnă.
Peste versuri mohorâte de pe file-ngălbenite,
Peste răs și suferințe, peste visuri ne-implinite.

*

Vezi, ți-am spus povestea-ntreagă, care-o am de ani întregi
Moștenire mi-o lăsară mulți stihuitori pribegi,
De-a lor soartă azi, nu-i vreme să gândești cu indignare,
Că viața lor întreagă e o tristă sărbătoare,
Ci plecându-te pe filă, soarbe versul înșirat,
Nu-ntreba dacă vreodată lacrimile-mi l-au udat,
Ci în nopți de veghe dulce, fă-ți tu gândurilor cale,
Până-n trista mea chilie și în versurile tale
Lasă-mă să-mi duc viața precum tu mi-o-nchipuiești...
Și viața mea întreagă cum vrei tu să mi-o trăiești!...³⁵⁰⁴

Ovidiu Hulea!

³⁵⁰⁴ *Ibidem.*

[*Pe sub arini*]³⁵⁰⁵

Te-am revăzut, pădure îndrăgită!
Ce lungă fost-a iarna și ce grea!
Cum te-ai luptat, ca Făt Frumos, cu ea,
Voia un veac întreg la noi să stea
Și-acum e-o primăvară primenită ...

Ce aer blând, parfumuri fermecate!
Îți vine zece piepturi să-mprumuți.
Urechea-ai vrea la șoimi să ți-o ascuți
Și-ai vrea să chemi, să nu rămână muți,
Pe toți închișii-n ziduri de cetate...

Un chiot toți să dea: e primăvară!
Sădiți în humă, 'n suflet primitor,
Tot ce-are să te-nalțe-n viitor,
Cu roadă-nutremânt, doritul spor!
Dereticați, dați ce-i murdar afară!

... Și ce frumos îmi încolțesc arinii!
Vezi coaja albă-a plopilor zglobii?
N-auzi tu glasul gureș de copii?
Pe prețul unei sfinte osârdii

³⁵⁰⁵ *Ibidem*, p. 58.

Natura smuls-a de pe fruntea-i spinii!

... Încet pe-ncet se-ntunecă, în seară.

Au nu simțești cum frunzele de plop

Aplaudă? De jale nici un strop...

Cutremurat de fericire-ngrop

În palme fața-mi, veselă fanfară ...

H. Brașoveanu, Florii, 1928!

[Ultima noapte a lui Ovidiu în Roma]³⁵⁰⁶

[Ovidiu, Tristia]

Când îmi răsare în cuget, icoana cea tristă a nopții,

Care în Roma mi-a fost cel de pe urmă răgaz;

Când mi-amintesc de-acea noapte în care lăsați tot ce-mi fuse

Drag, și-acuma din ochi lacrimi îmi curg pe obraz.

Zorile și apăruse[ră], în care Cezar pornise

La Euxinul țarm, în pribegie să merg.

Nici n-avusesem răgaz, nici gând potrivit de plecare.

Timp îndelung îmi stătu sufletul ca amorțit.

Nu-mi alesesem nici sclavii și nici camarazii de cale,

N-aveam veșminte, nici bani pentru exil pregătiți,

Încremeneam uluit ca acel, ce, lovit de-al lui Joe

Trăsnet, trăiește, dar viu nici el nu știe că e.

³⁵⁰⁶ Idem, LIX, 1928, nr. 5, mai, pp. 7-9.

Dar când, în fine, durerea ceața îmi luă de pe suflet
 Și după ce-mi adunai cugetul meu răvășit.
Gata de drum mi-agrăiesc pentru ultima oară amicii
Care, din mulți de pe vremi, unul sau doi rămâneau.
Însu-mi plângeam și soția mă îmbrățișa, și mai plânsă:
 Ploaie de lacrimi brăzda nevinovăției obraji.
 Pe-ndepărtatele Libiei țarmuri se află-a mea fată.
 Fără să știe nimic despre destinul meu trist.
Oriunde ochii arunci, răsună numai jale și geamăt
 Iar înăuntru era vaiet și plâns ca la morți.
Deopotrivă bărbați și femei și copii-mi bocesc moartea
 Iară în casă de plâns orice ungher este plin.
Dacă umila-mi durere îngăduie-o pildă vestită,
 Troia așa arăta când cucerită a fost.
Se potolise și zvonul de glasuri de om și de câine
 Iară pe-a bolților culmi luna fugarii-și mână.
Ochii-mi spre ea ridicând și apoi înspre Capitoliu',
 Care-n zadar cu a mea casă vecin a stătut,
Sfinte puteri, le zisei, care aproape aveți locuința,
 Temple pe care în veci nu le-oi vedea de acum,
Zei, de acum eu vă las, tronând în cetatea [quirită],
 Și de la voi rămas bun pentru vecie îmi iau!
Însă cu toate c-abia după rană eu platoșa luat-am,
 Voi surghiunu-mi de-a sa ură să mi-l ușurați,
Spuneți divinului prinț în ce rătăcire căzut-am
 Că a mea vină să nu creadă c-o crimă a fost.
Dac' autorul osândeii afla-va ce știți și voi, zeii,

El, îmbunat, va curma răul ce-acuma îndur.
Astfel pe zei i-am rugat; mai mult încă-i roagă nevasta
Cu-ndureratul ei glas întretăiat de suspin.
Ba chiar, căzând despletită-naintea Larilor, vatra
Stinsă o acoperi cu tremurându-i sărut.
Apoi aduse Penaților dușmani nenumărate
Rugi, fără niciun folos pentru jeliu-i bărbat.
Noaptea zorită nici pic nu ne-ngăduia de zăbavă
Iară [Parrhazicul] Urs se-ndepărtase de Pol.
Ce-aveam să fac? Mă ținea dulcea iubire de țară,
Dar trebuia în surghiun chiar acea noapte să plec.
Doamne, de câte ori spus-am, când unu-mi da zor: „De ce graba
Asta? Ia seama-ncotro și din ce locuri plecăm?”.
Doamne, de ce multe ori am mințit spunând c-am o oră
Orânduită să plec pe poruncitul meu drum.
Pragu-atinsei de trei, de trei ori îndărăt trăsese pasul
Ce șovăia chiar și el, înduioșat de-așa chin.
Des, după ce bun rămas îmi luam, le spuneam iarăși multe,
Și, ca pornind, le dădeam câte un ultim sărut.
Des, nepierzând din privire pe scumpele mele odoruri,
Singur chiar eu m-amăgeam dându-le aceleași povețe.
Dar în sfârșit le spusei: „De ce să grăbesc? Căci din Roma
Plec pentru a merge în Pont. Cum deci să nu zăbovesc?
Sunt despărțit de soția-mi vie pe veci, cât trăi-voi,
De locuința-mi, de-a ei scumpe ființe-așa dragi
Și de amicii pe care-i iubi-i cu iubire frățească,
Inimi legate de-a mea ca Piriton de Tezeu.

Vă-mbrățișez cât e timp. Căci poate prilej niciodată
N-oi mai avea. De-acest ceas barem să mă folosesc”.
Nici nu sfârșesc bine vorba și fără zăbavă, la pieptu-mi
Îmbrățișat-am pe toți cei ce-mi fuseseră dragi.
Cum tot vorbeam printre lacrimi, Luceafărul, steaua cumplită
Mie pe cer răsări, sus în al bolții cristal.
Oh! Mă despart așa greu ca și cum mi se sfâșie trupul
Iară din mine atunci parcă o parte s-a rupt.
Metis, el doar pătimit-a atâta când pentru trădarea-i
Caii, potrivitnic trăgând, îl sfârtică-n bucăți.
Geamăt și strigăt ai mei scot toți deodată atuncea,
Iar întristatele mâni goalele piepturi izbesc,
În acest timp agățată de umerii-mi biata soție
Își împleti cu-al meu plâns triste-le-i vorbe zicând:
„Nu-mi poți fi smuls. Împreună de-aci vom pleca... împreună.
Și voi urma în surghiun pe surghiunitul meu soț,
Mă va-ncăpea și pe mine drumul și-a lumilor graniți;
Doar cu puțin voi spori sarcina vasului vost'
Ție-ți ordonă din țară să pleci a lui Cezar mânie;
Mie iubirea. Ea deci mie drept Cezar mi-o fi”.
Astfel mereu mă-ncerca precum mă-ncercase-nainte
Și-nduplecată de-al nost' bine abia se lăsă.
Plec, dar părea mai de grabă că-s încă de viu dus la groapă,
Hâd și cu părul vâlvoi pe ne-ngrijitu-mi obraz.
Ea, de durere nebună, aflai că, simțirea pierzându-și,
Ne-nsuflețită-a căzut drept în al casei mijloc,
Iar după ce s-a sculat cu părul-mbâcsit de țărână

Și de pe lespezi de jos trupu-nghețat și-a ridica.
Se căina-ntâi pe ea, apoi pustiita ei casă,
Tot repetând ne-ncetat numele soțului dus.
Aflu c-atât s-a bocit de parcă vedea deodată
Trupul fiicei și-al meu gata întinse pe rug,
Și că voia să-și ia viața, să scape, murind, de durere,
Însă că s-a stăpânit pentru iubirea ce-i port.
Deci, să trăiască, și soțului dus — căci așa vru destinul —
Să trăiască spre-a-i fi neîncetat ajutor³⁵⁰⁷.

Trad. Șt. Bezdechi!

[*Tu, soare!*]³⁵⁰⁸

Și când te-arăți la orizon', tu, soare,
De ce se umple lumea de splendoare?

De ce s-aprind la față apele,
Pădurile de ce-și încearcă clapele?

De ce-i mai darnic câmpul în ecouri,
De ce se aruncă ciocârliile spre nouri?

În fața ta fulgerătoare de lumină,
Neîntrecuții-ți slujitori: românii,
De ce-ngenunche-n iarbă și se-nchină?

³⁵⁰⁷ *Ibidem.*

³⁵⁰⁸ *Ibidem*, p. 47.

Clocotitoare inima pământului de ce zvâcnește,
Copilul mic în albia, ce-l [liuliulește],
Atins de degetele tale moi, de ce zâmbește!?

Teodor Murășanu!

[Poporale]³⁵⁰⁹

Cel fecior de [Sâr] mai mare
Frumoasă nevestă are.
El găzduc și ea săracă
Și mâne-și nu i dragă.
Nevasta din grai grăia:
— Bărbate, sufletu' meu,
Tu mă-mbracă ea pe-o doamnă
Și mă leagă ea pe-o roabă
Și du-mă-n târg în [Brâia-Mare]
Și mă poartă de vânzare.
Cel fecior de [Sâr] mai mare
D-o-mbrăcat-o ca pe-o doamnă
Ș-o legat-o ca pe-o roabă
Ș-o dus-o-n târg în [Brâia-Mare]
Ș-o purtat-o de vânzare.
Și el numa' s-o-ntâlnit
C-un câne de turc bătrân.
Ce din grai așa grăia:

³⁵⁰⁹ *Ibidem*, pp. 48-49.

— De vândut îi nevasta?
— De vândut zău, aiasta!
— Da ce-i prețu' nevastii?
— Tot cu mierța talerii
 Ș-o sută și cinci de Lei
Și mai mulți mai mărunței,
Că n-o dau că cinste n-are,
 Nici că-i băutoare tare,
Nici că-i vara somnoroasă,
 Ori că-i iarna friguroasă,
Făr' o dau că io-s găzdac
 Și ea-i săracă
Și mămuchii nu-i dragă!
Nevasta din grai grăia:
— Bărbate, sufletu' meu,
 Ian cată la Dumnezeu,
 Nu mă vinde la iesta,
 Că mi turcu' bătrânel
 N-oi putea trăi eu el.
 Ci mă vinde la altu'
 Să poci trăi cu dânsul
Cel fecior de Sâr mai mare
 El de mână mi-o luat-o
Și p'în târg o mai purtat-o
 Până numa s-o-ntâlnit
 Cu un tânăr de voinic.
Voinicu' din grai grăia:

— De vândut îi nevasta?
— De vândut zău, aiasta!
— Da ce-i prețu' nevestii?
— Tot eu mierța talerii
 Ș-o sută și cinci de Lei
Și mai mulți mai mărunței,
Că n-o dau că cinste n-are,
 Nici că-i băutoare tare,
Nici că-i vara somnoroasă,
 Ori că-i iarna friguroasă,
Făr' o dau, că io-s gazdac
 Și ea-i săracă
 Și mămuchii nu i dragă!
 Da' voinicu' ce făcea?
O-nceput banii a-i număra
 Iar nevasta a se cânta:
— Dare-ar Dumnezeu să dea,
 Banii să nu i se-ajungă,
 Pe mine să nu mă vândă!
Voincu' dacă banii i-o numărat
 El de mână o luat
 Și din grai așa grăia:
— Măi nevestă, draga mea,
Io mulți bani pe tine-am dat,
De-ntrebat n-am întrebat,
C-a cui fată ai fost tu?
Ea din grai așa grăia:

— Io-s *Ioana Banului*

Din țara [Hărtagului].

Și el din grai a grăit:

— Și io-s *Ionu' Banului*

Din țara [Hărtagulul....]

Hai, sorică, draga mea,

Du-te-napoi la bărbat,

Batăr banii mi i-am dat....

Dac-acea s-or găta

Vină, c-alții ți-oi mai da³⁵¹⁰.

**(Auzită de la Viroana Mieruț din Năsăud, care o auzise de la
Nastasia Morariu din Romuli, de lângă Năsăud)**

A. P. Bănuț, București, 1906!

[Din *Catul*]³⁵¹¹

13

Cina-vei bine, Fabule, la mine

În scurtă vreme, de-ți ajuta zeii,

Dac-ai s-aduci cu tine-o cină bună

Și din belșug, o fată frumușică

Și vin și râs destul și glume multe.

O! Dragul meu, de-ai să le-aduci acestea,

Cina-vei bine, punga lui Catullus

E plin-acum de pânze de paiangăni,

³⁵¹⁰ *Ibidem.*

³⁵¹¹ *Ibidem*, pp. 50-51.

În schimb, primi-vei dragostea-mi curată
Și tot ce-i mai suav ș-ales pe lume,
Parfumul cel pe care-a mea iubită
Îl are de la Cupidoni și Grații.
Când ai să-l miroși, tu pe zei ruga-vei
Să mi te facă numai nas, Fabule!
De nu mi-ai fi, o! dulcele mea Calvus,
Mai drag ca ochii, pentru darul ăsta
Eu te-aș urî grozav, ca și Vatiniu,
Căci, ce-am făcut sau ce-am zis eu vreodată,
Să mă ucizi cu-atâția [poetaștri?]
Să-l bată zeii pe clientul care
Ți i-o trimis! Pângăritori ai artei
Cum bănuiesc, învățăcelul Sylla
Îți dete darul nou, găsit cu trudă.
Dacă-i așa, nu-i rău, e foarte bine
Că nu se pierde munca ta degeaba,
Grozava carte, doamne, blestemată!
Tu i-ai trimis-o lui Catul, desigur,
Ca el să moară-n zi de Saturnale,
În cea mai bună zi, pe loc să moară
Nu, nu, aceasta n-o să treacă lesne.
Eu alerga-voi, cum s-a face ziuă,
Pe la librari, voi strânge tot veninul
Aquini și Caesii, versuri de Suffenus,
Și te-oi plăti și eu cu-aceste chinuri
Iar voi, vă duceți sănătoși acolo

De unde-ați venit, cârpaci de versuri proaste,
Nenorocirea secolului nostru!³⁵¹²

Trad. Teodor A. Naum!

[„Importanța Unirii”]³⁵¹³

- Comemorare -

de Ion Agârbiceanu

Mi se pare potrivită asemănarea neamului românesc și a istoriei sale cu stejarul milenar care și-a înfipt rădăcinile adânc în pământul natal, în cetatea tare a Carpaților, trunchiul puternic i-a crescut în înălțimile senine, dar ramurile lui au adumbrat dealuri și văi, șesuri și râuri, o țară întreagă, de la Nistru la Tisa³⁵¹⁴.

Spiritul vremilor noi, porunca acestor vremuri a vorbit adânc în instinctul și conștiința națională a moldovenilor dintre Prut și Nistru. Îndată lângă prăbușirea țarismului ei hotărâsc să rupă lanțurile robiei, într-o vreme când nimeni nu știa ce puteri noi se vor putea ridica în uriașul Imperiu, ce primejdii îi pot paște de peste Nistru; într-o vreme când Regatul liber era îngenunchiat, cu dușmanul stăpân pe trei sferturi din țară, basarabienii se constituie în „Republică moldovenească”. Sufletul nației întregi, nu numai a celor concentrate pe pământul sfințit de eroism și de suferințe, a Moldovei libere, simțea de-atunci, știa: ce însemnează,

³⁵¹² *Ibidem.*

³⁵¹³ *Ibidem*, pp. 63-68.

³⁵¹⁴ *Ibidem*, p. 63.

*această Republică Moldovenească era întâia și ultima etapă către unirea definitivă și fără condiții eu neamul întreg. După puțină vreme Republica Moldovenească cere, într-adevăr, protecția armatei române împotriva bandelor ce rămăseseră să se scurgă peste teritoriul său din fosta armată a țării. Cântecul național, pe care-l învățasem în copilărie două generații ale românilor de pretutindenea.*³⁵¹⁵

Hai cu Domnul Sfânt,
Haidați peste Prut,
Să păzim pământul
Care l-am avut³⁵¹⁶.

Atunci, și nu va trece mult până atunci, elementul național care stă ca un zid neclintit sub valurile sociale ce bat de peste Nistru și apără civilizația Europei, va rămânea cetate nebiruită pentru românism. Vom putea să deșteptăm din morți vechiul cântec războinic:

Hotine, Hotine,
Aține-te bine
Că muscalul vine³⁵¹⁷.

³⁵¹⁵ *Ibidem*, p. 66.

³⁵¹⁶ *Ibidem*.

³⁵¹⁷ *Ibidem*, p. 68.

[Cronică literară]

[George Coșbuc. *Cu prilejul celor zece ani de la moarte*]³⁵¹⁸

de Ion Agârbiceanu

*Cu ani înainte, în floarea tinereții, Coșbuc pusese în fața morții pe
mama lui Fulger, pe tatăl eroului, a cărui moarte o vestea,*

În goana roibului un sol.

Cu frâu-n dinți, cu capul gol,

care

Răsare, crește-n zări venind,

Și zările de-abia-l cuprind.

Și-n urma-i corbii croncănind

Aleargă stol³⁵¹⁹.

*Se pusese pe sine însuși în fața morții, ca spectator. Și nu avem alte
versuri românești în care durerea părinților în fața fulgerătoarei morți a
fiului, durerea spectatorului, să fi fost mai cumplit simțită, mai
monumental exprimată:*

Sărmanul crai! Când l-a văzut

Și când de-abia l-a cunoscut,

Cu vuiet s-a izbit un pas

De spaimă-n lături și-a rămas

Cu pumnii strânși, fără de glas,

³⁵¹⁸ *Ibidem*, pp. 68-77.

³⁵¹⁹ *Ibidem*, p. 69.

Ca un pierdut.

Dar mâne va mal fi pământ,
Mai fi-vor toate câte sunt?
Când n-ai de-acum să-l mal privești
Pe cel frumos cum însuți ești,
De dragul cui să mai trăiești
Tu, soare sfânt?³⁵²⁰

*Iar suferința mamei la moartea lui Fulger e de-un tragic antic,
profund și deznădăjduitor uman:*

Ce urmă lasă șoimii-n zbor,
Ce urmă peștii-n apa lor?
Să fi cât munții de voinic
Ori cât un pumn să fi de mie
Cărarea mea și-a tuturor
E tot nimic³⁵²¹.

*Dumnezeu însuși, în astfel de clipe în care muritorul își ispășește
toate bucuriile unei vieți — ajunge un „nedrept stăpân” care ne
„pizmuiește norocul” ca „un păgân”:*

De ce să cred în el de-acum?
În fața lui au toți un drum,
Ori buni ori răi, tot un mormânt!
Nu-i nimeni drac și nimeni sfânt!

³⁵²⁰ *Ibidem.*

³⁵²¹ *Ibidem.*

Credința- vai, iubirea-i vânt

Și viața fum³⁵²².

*Și însuși poetul, spectator al înfrângerii părinților lui Fulger,
lăcrimează împreună cu bătrânii:*

Și tu, cel spre bătrâi aprins,

Acum ești potolit și stins!

N-auzi nici trâmbițele-n văi,

Nu vezi cum sar grăbiți ai tăi,

Râdeai de moarte prin bătrâi,

Dar ea te-a-nvins!

Cu făclioara pe-unde treci

Dai zare negrilor poteci...³⁵²³

În aceeași poezie filosofează:

Un sfânt de-al cărui chip te temi,

Abia te-aude când îl chemi:

Bătrân ca vremea, stâlp rămas,

Născut cu lumea într-un ceas.

El parcă-i viul parastas

Al altor vremi³⁵²⁴.

³⁵²² *Ibidem.*

³⁵²³ *Ibidem*, p. 70.

³⁵²⁴ *Ibidem.*

Bătrânul e personificarea sufletului popular, a înțelepciunii stră-vechi a neamului și aprobându-l pe el, Coșbuc ne arată și concepția sa asupra lumii și vieții:

De ce să-ntreb, viața ce-i?
Așa se-ntreabă cei mișei,
Cei buni n-au vreme de gândit
La moarte și la tânguit...

Zici fum? O, nu-i adevărat!
Război e, de viteji purtat,
Viața-i datorie grea
Și lașii se-ngrozesc de ea

.....

Trăiește-ți, Doamnă, viața ta!
Și-a morții lege n-o câta...

Dar știu un lucru mai presus
De toate câte ți le-am spus:
Credința-n zilele de-apoi
E singura tărie-n noi,
Că multe-s tari cum credem noi
Și mâne, nu-s!³⁵²⁵

³⁵²⁵ *Ibidem*, pp. 70-71.

Iar concepția bătrânului asupra lumii și vieții e completată și concentrată, în aprobarea poetului, de glasul ce se ridică din „bubuitul frânt al bulgărilor de pământ”:

Nu cerceta aceste legi,
Că ești nebun când le-nțelegi!
Din codru rupi o rămurea,
Ce-i pasă codrului de ea,
Ce-i pasă unei lumi întregi
De moartea mea!³⁵²⁶

Este atitudinea nației noastre în fata vieții și a morții. A-și plânge pe cei duși cu mare frângere de inimă, ca la sfârșitul lumii, dar a ști că plânsul e zadarnic: legile lumii nu pot fi biruite; te resemnează în ceea ce nu poți schimba, mângâindu-te cu credința creștină și străveche tracă, a ne-muririi:

Mă-ndoiesc, dar nu mă frâng
Gândurile morții³⁵²⁷.

Și iarăși:

De durere chin mi-e somnul
Foc și fiere traiul meu,
Dar tu laudă mereu,
Suflete, pe Domnul!³⁵²⁸

³⁵²⁶ *Ibidem*, p. 71.

³⁵²⁷ *Ibidem*.

³⁵²⁸ *Ibidem*.

Desigur, Coșbuc n-a început să scrie cu intenția de-a alunga suflul greu al unuia pesimism rău înțeles și adeseori de loc simțit, din poezia română post-eminesciană. El a început să cânte în mod firesc, cum cântă privighetoarea în zorii dimineții sau în fapt de seară. Cântecul lui e ca și al fetei din popor:

Eu mi-am făcut un cântec
Stând singură-n iatac
Eu mi-am făcut un cântec
Și n-aș fi vrut să-l fac...
Dar fusul e de vină
Că se-nvârtea mereu.
Și ce cânta-nainte
Cântam pe urmă eu!³⁵²⁹

*Luați „Baladele și Idilele” și cele mai multe poezii din „Fire de tort” și vă veți convinge. Chiar unde cântă o durere, cântă una sănătoasă, reală, tare ca o fatalitate?*³⁵³⁰

Zările de farmec pline,
Strălucesc în luminiș,
Zboară mierlele-n tufiș
Și din codri noaptea vine
Pe furiș.

Cu cofița, pe-ndelete
Vin neveste de la râu;

³⁵²⁹ *Ibidem*, p. 73.

³⁵³⁰ *Ibidem*.

Și cu poala prinsă-n brâu
Vin cântând în stoluri fete
De la grâu³⁵³¹.

*Și gingașul, etericul și totuși atât de plasticul tablou prea cunoscut,
se amplifică mereu cu toată frumusețea inserării:*

Dintr-un timp și vântul tace
Satul doarme ca-n mormânt
Totu-i plin de Duhul sfânt:
Liniște-n văzduh și pace
Pe pământ³⁵³².

*Vântul în imaginația poetului, vântul domol, boarea, e o realitate
a naturii atât de luminoasă, încât poate fi personificat într-un copil:*

De fete mari luna e plină,
Iar vântul răsfățat copil,
S-apropie tiptil-tiptil
De pe sub fagi, de pe colină,
Și fetele cu drag suspină:
O, Doamne, Doamne, adăni-l³⁵³³.

*Și-I poartă personificat în copil în toată descrierea, cu o delicatețe
fără pereche și nu mai ști: de dragul lui, fiul naturii, sau de dragul fetelor
din luncă. Păsările călătoare au fost străine-ntr-alte țări, ele se reîntorc
aici unde:*

³⁵³¹ *Ibidem*, pp. 73-74.

³⁵³² *Ibidem*, p. 74.

³⁵³³ *Ibidem*.

De frunze și de cântec goi,
Plâng codri toți fără de voi.

Și poetul le întreabă:

Străinilor voi nu le-ați spus
Că doine ea a noastre nu-s?³⁵³⁴

*Și nu-i o mare de lumină în întreaga descriere a verii, care începe
superb și clasic:*

Priveam fără de țință sus,
Într-o sălbatică splendoare;
Vedeam Ceahlăul la Apus.
Departe-n zări albastre dus.
Un uriaș eu fruntea-n soare,
De pază țării noastre pus.
Și ca o taină călătoare,
Un nor cu muntele vecin
Plutea-n acest imens senin
Și n-avea aripi să mai zboare!
Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare?³⁵³⁵

*Iată-l pe flăcăul nedumerit și aprins dintr-o toană neînțeleasă a
Linei, în „Mânioasa”:*

Vreau de-aici să rup o floare!
Ochii unui înger scump,

³⁵³⁴ *Ibidem.*

³⁵³⁵ *Ibidem.*

Au albastru de cicoare
Și cicoare vreau să rup
Mai știu eu ce-aș vrea să rup!
Că-n amiazi venind pe vale
Mă întâlni-i eu Lina-n cale
I-am dat fragi, ea mi-a zis: Na-le!
Ți-am cerut eu ție fragi?
Ochii ei frumoși și dragi
Priveau tot spre poala rochii;
S-a pus Lina pe tăcut
Și vedeam că-i umblă ochii,
Umblă ochii,
Ca la șerpi îi umblă ochii
Și mă mir ce i-am făcut?³⁵³⁶

Iat-o pe fata care-și înfruntă iubitul în „Nu te-ai priceput”!:

Tu să fi-nceput iubitul
Că-i făceam eu isprăvitul
Tu cu pâinea și cuțitul
Mori flămând, nepriceput!³⁵³⁷

*Iat-o pe codana „rea de plată”, iat-o pe fata greșită a Morarului
care își ia întreaga vină a păcatului și o compătimește pe mamă-sa:*

Dormi mamă, dormi draga mea mamă
Să nu-ntrebi de ce nu dorm eu!

³⁵³⁶ *Ibidem*, p. 75.

³⁵³⁷ *Ibidem*.

Obrazul ascuns sub năframă
E [martur] păcatului meu,
E [martur] amorului meu,
Tu n-ai băgat încă de seamă!³⁵³⁸

*Recitiți: „Pe lângă boi”, „Rada”, „La oglindă”, „Calul
Dracului”, „Numai una”, „Dușmancele”, „Recrutul”, „Păstorița”, „La
pârâu”, „Spinul”, „Sub patrafir”, „Ispita”, „Dragoste-nvrăjbită”, și
întregul șir luminos de icoane de la țară, și opriți-vă la aceea, „Subțirica
din vecini”, care parcă ne crește însăși noblețe rasei prin discreția și
delicatețea simțământului³⁵³⁹.*

Ea mergea căpșuni s-adune.
Fragi s-adune.
Eu ședeam pe prag la noi
Ea ca șarpele prin foi
Vine-ncet, pe ochi îmi pune
Măinile ei mici și moi,
În ureche-o vorbă-mi spune
Râde lung și fuge-apoi³⁵⁴⁰.

După ce descrie întregul joc cu o mare delicatețe poezia sfârșește:

Stând așa un braț ridică.
Blând ridică
Părul meu pe frunte dat.

³⁵³⁸ *Ibidem*, p. 76.

³⁵³⁹ *Ibidem*, p. 76.

³⁵⁴⁰ *Ibidem*.

Când mă-ncalț rămân mirat.
„Te-ai întors?” Și, subțirică,
Ea pe piept mi s-a lăsat
Și zâmbea c-un fel de frică:
„Răule, te-ai supărat?”³⁵⁴¹

Coșbuc nu a rămas atât de senin viața întreagă. Conflictul dintre sat și oraș s-a resimțit și la el, îndată ce s-a stabilit într-un mare centru. Răutatea lumii, greutățile vieții celei noi, gândul tot mai cercetător al omului matur, au adumbrit și fruntea lui senină. Conștiința amară de care nu poate scăpa nici unul dintre cei mari:

Să fi cât munții de voinic
Ori cât un pumn să fi de mic
Viața mea și-a tuturor
E tot nimic³⁵⁴².

Conștiința că nimic nu însemni, organic, sufletește, pentru alții, pentru viața veșnic împrospătată:

Din codri rupi o rămurea,
Ce-i pasă codrului de ea?
Ce-i pasă unei lumi întregi
De moartea mea?³⁵⁴³

³⁵⁴¹ *Ibidem.*

³⁵⁴² *Ibidem*, p. 77.

³⁵⁴³ *Ibidem.*

[Cronică literară]
[George Ranetti]³⁵⁴⁴

de Alexandru Ciura

*„Biju și Grivei” e veșnica ceartă dintre javra mică și frizată și
dulăul, care veghează și își face datoria. Morala fabulei:*

De pildă poți să presupui
Că domnișorul Biju nu-i
Decât un moftangiu d-acel
Ce-s meșteri doar să lingusească
Pe când dulăul de Grivei
E muncitorul harnic care,
Lipsit adesea de mâncare
Și totdeauna de trufie.
Din viață doar atâta știe:
De jertfă și de datorie³⁵⁴⁵.

*Același remarcabil talent de fabulist în „Herr von Frankfurter” și
„Nenea Caltaboș”, „Omida șt furnica”, „Calul de curse și calul de saca”,
„Bătrânul bard”.³⁵⁴⁶*

În „Legea talionului”, un calambur, (și nu o fabulă):

De-o zi întreagă nu mâncasem,
Două ochiuri comandasem,

³⁵⁴⁴ *Ibidem*, pp. 77-80.

³⁵⁴⁵ *Ibidem*, p. 79.

³⁵⁴⁶ *Ibidem*.

Când un client, intrând în birt,
Îmi luă un ochi din farfurie,
Fără să-mi ceară voie mie
M-aprind ca un bidon de spirt,
Și mai războinic ca [Huroki?],
Mă năpustesc la ticălos,
Cu furculița, și i-am scos.
Cu-nverșunare cruntă, ochii³⁵⁴⁷.

Morala:

*Ochi pentru ochi*³⁵⁴⁸.

*Mai reținem, de încheiere, câteva rânduri din „La mare”, din ciclul
„Diverse”, în care se evidențiază poetul:*

La țară-i sclava ta natura... Da!
Ești împărat! Dar ia să vii încoa,
Ia vin' pe țărmul mării, împărate,
S-auzi, să vezi, cum saltă și se zbate,
Ca un gigant nebun pe care-l leagă...
Și parc-ar sta să-nghită lumea întreagă!...
S-o vezi apoi dormind surâzător,
Ca fetele la-ntâiul lor amor,
Și-ncet încetișor s-auzi cum cântă
Talazurile ca o orgă sfântă
Un cânt de leagăn ne mai ascultat

³⁵⁴⁷ *Ibidem.*

³⁵⁴⁸ *Ibidem.*

— Și-n fața mării, mândre împărat,
A mării ce dezmiardă și sfărâmă —
Te vei simții mai mic decât o rămă!³⁵⁴⁹

[Șoapte de adorare....]³⁵⁵⁰

Ca tot atâția mielusei cruzi și priori,
Râd pomii-ncărcați de culori,
De miresme și de mii de comori...!

Cu ochii mari, cu sufletul flămând,
Le pipăi, le privesc pe toate în rând,
Și printre netezii, proaspeții trunchi,
Ca un mag, mă prăbușesc în genunchi,
Brațele-mi le mlădiu ca un pom în vânt,
Inima-mi e una cu cea din pământ,
Mă leagăn, mă frâng în petale, cânt,
M-aprind, mă-ndoiesc, suspin,
Jăruiesc imnuri, mă frământ, mă-nchin..!

Teodor Murășanu!

³⁵⁴⁹ *Ibidem*, pp. 79-80.

³⁵⁵⁰ *Idem*, LIX, 1928, nr. 6, iunie, p. 5.

[Boabe de mărgele]³⁵⁵¹

Cinci poezii

[Convalescent]³⁵⁵²

Mi-e inima o rană-nsângerată

Mă arde și mă doare înmiit

Mi-alini, tu, vers, cu aria-ți cadențată,

Durerea, pansament îmi ești, vrăjit.

Îmi ești izvorul rece, sfânt, de bine.

În legănarea-ți par convalescent.

Mi-adun ce am mai drag — tribut — ciorchine?

Și — sub bagheta ta — mă simt Regent

Las pe-alții, vers, să calce prin hârtoape,

Să bată câmpii, 'n ritmul dezmățat;

Bieți simbriași ai inimii mioape,

Actori funești, cu suflet revoltat!

În ritmul tău îmi scald trudită rană

Și-atât de bine — 'mi cade osârdia!

Ești tutore la inima-mi orfană:

La tine n-are loc bădărănia...

I. Marin!

³⁵⁵¹ *Ibidem*, pp. 48-52.

³⁵⁵² *Ibidem*, p. 48.

[*Vultur înlăntuit*]³⁵⁵³

E vulturul cu aripa tăiată
Doar ochiul viu spre înălțimi, dârz, cată
Năvalnic el eteru-nalt pretinde,
Dar aripa, murdar dușman, îl vinde...

Vrea să se scalde-n sfântă auroră,
Dar e legat cu lanțuri, strâns, de proră
Și spre-ntuneric nava-și ia cărare,
Sfidând, [neronic], marea-i disperare...

Dă țipete de din-adânc purcese,
Chemări pe creștete de munți culese.
Idealul bufniței e-un soare-apune!
... Se prăbușește totul în genune...

I. Marin!

³⁵⁵³ *Ibidem*, p. 49.

[*Visat-am căsnicia ideală*]³⁵⁵⁴

Visat-am căsnicia ideală

De niciun nor vremelnic tulburată,
Veșnic cu bunătatea-ngemănată,
Curată, 'n claritate sculpturală.

Cerut-am sărutarea — chintesență

De ce e cast și nobil și cuminte;
Ochi ce se spovedesc fără' de cuvinte,
Când sunt Rațiunea-Inima-n regență...

Mi-a fost sortit recolta: amărăciune,
În loc de-un soare-răsărit, mi-apune,
'Nainte de-a-și fi dat tributul floarea.

O, n-am să blestem, sânger numai, știu
Prea-fericesc pe norocoși, chiar din sicriu
Și-mi port cu resemnare închisoarea ...

I. Marin!

³⁵⁵⁴ *Ibidem*, p. 50.

[Lacrima]³⁵⁵⁵

Nu te uita la lacrima din geană!
Nu-i diamant prețios, pentru mezat
E o idee doar, sfioasă-orfană,
Ce-n cursul ei s-a împiciorogată.

E-un gând din creier, în formă cristalină,
Tăria lacrimii, ea e de diamant
Mi-o prețuiește, mi-o pricepe, vină!
Și să pornim cu lacrima-n neant!...

Ea să ne fie sfetnic, ea luminează
Prin curăția ei să se răsfrângă
Și faptele de-acu, de viață plină
Chiar soarta de ne-ar da cu mâna stângă...

I. Marin!

³⁵⁵⁵ *Ibidem*, p. 51.

[Tragicomedie]³⁵⁵⁶

Le-a spus: „Fiți oameni!” și și-a dezvelit
La piept, în dreptul inimii, cămașa
Răspunsul lor: cuvinte cu cravașa,
Jucând nerușinat, râdeau cumplit.

Le-a spus: „Aveți copii!” — le-a arătat
Privirea lor curată și senină.
De dragul lor în lături ce dezbină!
De-aici durați altar spre închinat!
În tact de jazz, cu gesturi ce te-mbie
La tot ce e murdar — râdea mulțimea:
„E idealist!” — El: „Vai, viitorimea
Va blestema!” — Ce tragi-comedie!

I. Marin, Sibiu, 1928!

³⁵⁵⁶ *Ibidem*, p. 52.

[Cărți]³⁵⁵⁷

[*Poeme de îngeri*, de V. Voiculescu. În colecția „Cartea Vremii”, îngrijită de Dl. Nichifor Crainic și editată de „Fundăția Principele Carol” din București], *au apărut vreo 20 de numere, asupra cărora vom spune pe rând, câteva cuvinte în revista noastră, socotindu-le prețioase și prea puțin cunoscute dincoace de Carpați*³⁵⁵⁸.

*Poeziile Dlui V. Voiculescu, cu titlul de mai sus, dau No. 11 din colecție. Întâiul volum de versuri al Dlui. Voiculescu a apărut în 1916, la București; altul în 1918, la Bârlad, „Din țara zimbrului”, al treilea „Pârgă”, în 1921, la „Cartea românească”*³⁵⁵⁹.

*În „Poeme cu îngeri” V. Voiculescu atinge mereu, aprofundează uneori, partea de mister din noi, și năzuința spre înălțimi e mereu stabilă*³⁵⁶⁰.

Tot mai cu greu, prin somn, mi-aduc aminte

De îngerul la porți străjuitor

Și dau, în vis, ocol grădinii sfinte,

M-ating de ziduri, bat cutezător...

Dar nu-mi arată poarta, ca-nainte

Focosul heruvim flăcător.

E beznă-n tot și somnul se lungește

Trăiesc și mor, dar nu mă mai trezesc

³⁵⁵⁷ *Ibidem*, pp. 63-65.

³⁵⁵⁸ *Ibidem*, p. 63.

³⁵⁵⁹ *Ibidem*.

³⁵⁶⁰ *Ibidem*, p. 64.

Și-n van cat poarta, băjbâind orbește,
Nu-i semnul după care s-o gălesc,
Arar un foșnet ... sufletu-mi zvâcnește:
E îngerul? Și neclintit pândesc.

Și stând, fățiș, în bezna mea haină
L-aștept să-nalțe brațu-i înarmat
Cu paloșul de fulger și lumină
— Când m-ar trăsni, izbind înviforat
Tot aş putea să-l rog, de jos, din tină:
Te du și spune-i că m-am înturnat³⁵⁶¹.

Pentru poetul „Poemelor cu îngeri”, durerea „e un înger încătușat de pământ” pe care însă „Domnul a ales-o de la început”³⁵⁶².

În ochii ei lucește, încă neînțeleasă
Lumina, semnul Lui izbăvitor,
Și-a pus-o mai presus, crăiasă
Și pildă, îngerilor tuturor³⁵⁶³.

*Autorul e un suflet chinuit de gând, și se însenină când simte
putința contactului cu Cel nemărginit:*

Sunt porumbelul călător al lumii..
Zvârlit de însăși voia mâinii Tale
Din arca vieții pe tărâmul lumii,

³⁵⁶¹ *Ibidem*, p. 64.

³⁵⁶² *Ibidem*.

³⁵⁶³ *Ibidem*.

Mă uit și numai ape văd în cale.

.....

Bat vânturi mari pe sus, dar vânturi line

Iubirea băntuie ca la-nceput...

Din trist surghiun, din lumi de torturi pline,

Îngăduie să mă întorc la Tine

Și făr' de ramura ce mi-ai cerut...³⁵⁶⁴

Am citat din poezia de la sfârșitul ciclului „Pe drumul de aur”, care e drumul vieții Mântuitorului: „Pe drumul Sidonului”, „Botezul”, „Iisus pe ape”, „Pregătirea de cină”, „Cina cea de taină”³⁵⁶⁵.

Autorul dă dovadă de o fină sensibilitate în fața frumuseților naturii în „Icoanele cerului și ale pământului”, un ciclu de șaisprezece poezii, deschis cu o adorabilă imagine a ninsorii:

A suflat prin cer un vânt

Răsturnând stupinele

Azvârlite pe pământ

Năpădesc albinele...

.....

Negri stupi rostogoliți

Tot văzduhu-ntunecă

Dar din stupii răscoliți

Roiuri albe lunecă...³⁵⁶⁶

³⁵⁶⁴ *Ibidem.*

³⁵⁶⁵ *Ibidem.*

³⁵⁶⁶ *Ibidem.*

Câteva subiecte istorice sau de legendă închid volumașul editat de „Fundatia Principele Carol”, cu versuri sobre, care cuprind însă o mare mândrie și o caldă dragoste de pământul românesc:

Pe [decindea] Dunării, la vale,
Printre triste miriști cu ciulini,
Trece-n baltă, legănat agale
Un chervan cu coviltir de rogojini.

În tot câmpul niciun fir nu-i verde,
Mișcă vântul albe colilii,
Drumul lung în zări pustii se pierde
Sub un cer de mari melancolii.

Boii mei se lasă pe tânjală
Grebenele roase-i dor
Osiile gem cu-ncetineală
Și [slomnesc] un fel de doin-a lor.

Omul stă cu capul gol și mână
Înfundat în maldărul din car.

.....

Cât un urs întins el dormitează
Peste sarcina de patru piei de oi
Numai ghioaga aprigă-l veghează
Ghintuită cu alămuri noi...³⁵⁶⁷

S. V.

³⁵⁶⁷ *Ibidem.*

[*Poeme simple*, de Zaharia Stancu]³⁵⁶⁸

E nouă și drăgălașă această cântare, și puritatea ei ne face să ne gândim la evlavie cu care privim cu toții creșterea noilor vieți, a noilor frumuseți:

Azvârli în colț ghiozdanul supărată
Că azi ai căpătat o notă rea.
Lepezi rochița ta numerotată
Și-mbraci o ie proaspătă, de nea,
Îmi faci un semn, ne furișăm desculți
Spre câmpul plin de mure și de rugi,
De sprinten târâit de greieri mulți
Și iepuri ce-ți arată cum să fugi.

C-un fir de iarbă degetul mi-l legi
Să am, asemeni ție, un inel.
Ridici sprâncenele și nu-nțelegi
Ce dor mi-a odrăslit în gând din el.

O măgură ne-a răsărit în drum
Și tu alergi spre ea cu pași mărunți,
Te urci în vârf și eu te bănuie cum
De pe-nălțimi cauți să mă-nfrunți;
Și ridicând, aripi zvăpăiate,
Mănuțele, rămâi o clipă cruce
Asemeni troiței ce ar vrea s-arate

³⁵⁶⁸ *Ibidem*, pp. 65-66.

Pe care drum pribeagul să apuce³⁵⁶⁹.

Iată noua cântare. Puritatea sentimentului nici nu află destule cuvinte pentru înveșmântarea lui, așa că se repetă prea des comparația cu porumbeii, cu „hulubii”, expresiunile „zvelt”, „sprintară”. Delicatețea simțirii înaintea celei ce abia a ieșit din copilărie, e prinsă, totuși, adeseori în tablouri reușite:

Ca ciripiri sfioase vii din lan
Unde-ai găsit un cuib și-un pui golaș.
Îl porți în palmă, — abia e cât un ban.
Ți-e milă și în iarba crudă-1 lași.
În cuibul cald al mâinii tale mici
Mi-e sufletul un pui plăpând și mic³⁵⁷⁰.

Sau:

Din spice cu țepi lungi cum au aricii
Ți-am pus pe frunte, ca la pension,
Cunună, Și din rochia rândunicii
Peste mijloc Ți-am împletit cordon,
Și când am căutat să-ți prind în plete
Un mac rotund, în soare legănat
Din care rouă să sorbim cu sete
Mai roș ca gura-ți, altul n-am aflat³⁵⁷¹.

Mai puțin reușite ne par cele câteva rugăciuni, iar din ciclul de „catrene” câteva prind frumoase imagini:

³⁵⁶⁹ *Ibidem*, p. 66.

³⁵⁷⁰ *Ibidem*.

³⁵⁷¹ *Ibidem*.

Dac-ai veni-n grădină ți-aș arăta în zori
Albine cum se roagă zorite și se-nchină,
Pe fiecare dintre sălbaticile flori
Ca-ntr-o bisericuță de rouă și lumineă³⁵⁷².

Sau:

Pe unde-i fi acum tu? De-aș pleca prin soare
Și m-aș opri în holde cu brațele în vânt
Aș fi luat de oameni drept o sperietoare
Și m-ar ochii ciobanii cu bulgări de pământ³⁵⁷³.

I. T.

Gândirea (nr. 2, 3, 4). *E una din puținele reviste românești care și-a asigurat, în anul acesta, o apariție regulată, sub directă îngrijire a dlui. Nichifor Crainic. No. 2 se deschide cu un eseu al dlui. Sorin Pavel, care se continuă și în Nr. 3, 4, indicându-se și aici urmarea: „Krinonis” sau „Treptele singurătății”. E un studiu plin de subtilități de gândire și observație, asupra căruia vom reveni după ce va fi terminat³⁵⁷⁴.*

Dl. V. Ciocâltea în „Reînviere” a luat strofe de o veritabilă inspirație și o ușurință în exprimarea gândului și a simțirii, cum, de obicei, nu prea întâlnim la poeții mai noi³⁵⁷⁵.

Pe ruinele din mine dac-aș vrea
Să-mi clădesc din cioburi sparte suflet nou,
Mai nebun aș fi decât de-aș încerca
Din sfărâmat-uri de coji să fac un ou.

³⁵⁷² *Ibidem.*

³⁵⁷³ *Ibidem.*

³⁵⁷⁴ *Ibidem*, p. 69.

³⁵⁷⁵ *Ibidem.*

Stinge lampa amintirii, — apăsarea
Vremii duse e plumbul unei răniți,
Cercul ei sub tâmpla rece-mi dă strânsoarea
Greoaiei umede din țara fără graniți³⁵⁷⁶.

Ritmul se schimbă potrivit stării sufletești a poetului, fără a trece însă în dezordinea întâlnită la moderniști:

Cu baionete lungi spre luncă
Trec iar cocorii în zig-zag-uri,
Și vestitorii albi aruncă
Semințe noi de grâu în praguri.
Albinele în flori anină
O dragoste de viață oarbă
Din zbor de aur când se-nclină
Polenul galben să li-l soarbă;
Și despletindu-și păru-n soare
Pe câmpuri iarba se revarsă.
Topiți curg fulgii de ninsoare
Pe fruntea-mi netedă și arsă³⁵⁷⁷.

Dl. Cezar Petrescu își continuă nuvela „Palace” cu aceeași însemnare amănunțită a stărilor sufletești, și notație colorată a mediului.

³⁵⁷⁶ *Ibidem.*

³⁵⁷⁷ *Ibidem.*

Dl. V. N. Condiescu aduce o schiță, „Vedenie”, dl. Sandu Tudor poezia „Stihuri de psalt nou”³⁵⁷⁸.

La cronică dl. N. Crainic se ocupă cu un articol a lui Ernst Robert Curtius asupra „Psihologiei înțelegerii germano-franceze”; dl. Al. Busuioceanu scrie despre traducerea în italienește a lui Eminescu, făcută de dl Ramiro Ortiz, și apărută acum la Florența. O interesantă apreciere asupra lui Lucian Blaga, publică dl. G. Călinescu. În restul cronicii bogate: „Thomas Hardy”, de Dragoș Protopopescu; „Vicente Blasco Ibanez”, de Al. Marcu. „Dări de seamă”: Al. Bădăuță; „La Grandiflora” de Gib. Mihăescu; „Cronică festivă” etc. Coperta de Tonitza, reproduceri din Tonitza și Demian³⁵⁷⁹.

³⁵⁷⁸ *Ibidem.*

³⁵⁷⁹ *Ibidem*, pp. 69-70.

[*Ovidiu*]³⁵⁸⁰

Tristia 1. 5.

Către un amic,

Scumpe prieten, ce meriți să fii pomenit printre primii.

Tu, ce destinul meu crud l-ai socotit ca pe-al tău,

Tu — mi-amintesc — care mie, buimacului, scumpe, întâiul

Ai îndrăznit cu al tău grai mângâieri să îmi dai;

Tu, ce-mi dăduși cu blândețe povața să țin la viață,

Când se-ncuibase-n al meu piept năzuința să mor,

(Știi doară cui m-adresez, deși-n loc de nume pun semne

Și recunoști — sunt convins — binele ce mi-ai făcut,

Care-n vecie săpat în inima mea rămânea-va).

Pentru-a mea viață mereu eu îți voi fi-ndatorat.

Sufletul meu mai de grabă se va risipi în văzduhuri

Și pe fierbintele rug trupu-mi va fi pustiit,

Ca al meu cuget să uite meritu-ți față de mine

Sau să stingă cândva dragostea ta de amic.

Zeii să-ți fie prielnici și dee-ți o soartă mai bună,

Ca vreo nevoie să n-ai de un străin ajutor.

Dar dac-ar fi de-un prielnic vânt a mea navă mânată,

Marele-ți devotament ar rămânea neștiut.

Dacă Tezeu n-ar fi mers să înfrunte-a Infernului ape,

N-ar fi știut Piriton prețul amicului său.

³⁵⁸⁰ Idem, LIX, 1928, nr. 7-8, iulie- august, pp. 5-7.

Triste Orest, pe Foceu îl făcură cumplitale tale
Furii s-ajungă a fi pilda amicului bun,
Dacă în mâna dușmanilor n-ar fi căzut Eurialus,
Nisus, prietenul său, n-ar fi ajuns glorios.
Cum se încearcă — vezi bine — prin flacăra galbenul aur.
Astfel în nenorociri prietenia o-ncerci,
Soarta cât timp te ajută și-ți râde cu fruntea senină,
Toți urmăresc cu alai nevătămatu-ți noroc.
Când a tunat, fug cu toții și nu te cunoaște niciunul
Dintre acei ce mai ieri ți se-mbulzeau împrejur.
Astfel de pilde culese cândva din istorii străbune,
Astăzi se adevăresc prin ale mele restriști.
Dintre atâția prieteni doar voi, vreo doi, trei mai rămâneți;
Restul, norocului meu, nu mie-mi fură amici.
Voi, cel puțin, cu atât mai mult m-ajutați în restriștea-mi
Și naufragiului meu dați-mi un țărm liniștit.
Nu tremurați de-o deșartă frică și nu aveți teamă
Că prin al vost' credincios zel supărați pe Cezar.
El la potrivnici adesea devotamentul cinstit-a,
Care-i e drag la ai săi și prețuit la dușmani.
Pricina mea-i mai ușoară, căci n-am luat arme dușmane.
Ci am ajuns în exil pentru c-am fost un neghiob.
Rogu-te deci să veghezi asupra restriștilor mele,
Vezi dacă poți micșora ura divinului prinț.

De-i curios cineva de toate-ale mele pățanii,
Cere mai mult decât pot împrejurările-a-i da.

Căci suferit-am atâtea, câte pe cer lucesc stele,
Câte în praful uscat fire de pulbere sunt.
Multe din ce am pățit, deși-s întâmplare, fiindcă
De necrezut vor părea, nu vor găsi crezământ
Trebuie parte din ele cu mine-mpreună să moară
Căci în tăcere aş vrea să le cufund, să le-ngrop.
Glas de-aş avea neînfrânt şi un piept ca arama mai tare.
Dacă o sută de guri, sute de limbi aş avea,
Tot n-aş putea a le spune pe toate vorbele mele,
Căci subiectul ar fi peste-ale mele puteri.
Barzi iscusiți, deci în loc să cântați ce pățit-a Ulise,
Relele mele-mi cântați, căci le-a-ntrecut pe-ale lui:
El, pe întinderea mică dintre Pergam şi Itaca,
A rătăcit navigând ani de-a lungul, în şir;
Eu, după ce străbătut-am mări pe sub zodii străine,
Soarta mă duse la geți şi la sarmaticul golf.
El a avut credincioşi tovarăşi şi-o oaste supusă;
Eu de amicii mei chiar fui părăsit în surghiun:
El se-ndrepta bucuros şi biruitor spre-a lui ţară;
Eu am fugit din a mea patrie-nvins, surghiunit.
Nu-mi e locaşu-n [Dulihia], 'n Samos şi nici în Itaca,
Locuri din care de lipseşti, nu eşti prea greu osândit.
Ci-s din cetatea ce vede din vârful colinelor şapte
Lumea întreagă, sălaş pentru-mpărat, pentru zei.
Zdravăn a fost şi deprins cu orişice trude Ulise;
Eu îs plăpând şi gingaş, fără puteri de-ajuns
El a trăit ne-ncetat în mijlocul armelor, luptei;

Eu doar cu studiu tihnit fost-am mereu ocupat.
Eu fui de-un zeu prigonit și nimeni nu-mi plânse durerea;
Lui îi venea-ntr-ajutor Zea Minerva mereu.
Cum Poseidon, ce domnește în unde, -i mai mic decât Joe,
Eu asuprit fui de-un zeu mare, el, de-unul mai mic.
Unde mai pui c-ale lui pățanii mai mult plăsmuite-s
Iar ale noastre au fost adevărate deplin.
Apoi Ulise-a putut să ajungă-n dorita lui casă
Și a atins, în sfârșit, locul pe care-l căta:
Însă eu fi-voi lipsit pe veci de a patriei glie
Dacă mânia Cezar nu și-o va mai potoli.
Traducere din latină de Șt. Bezdechi!

***[Elegia lui Nicolae Valahul la mormântul
lui Erasmus de Rotterdam]³⁵⁸¹***

Îngrijorat călător, dacă vrei ca să știi a cui oase
Lespedea rece de-aici le-adăpostește, te rog :
Mersul grăbit îți oprește și-ascultă a mea tânguie.
Dacă oprești al tău pas, tu vei afla ce dorești.
Cum socotesc, auzit-ai de dumnezeiescul Erasmus,
Căci în al nost' univers nimeni nu fu mai vestit.
Dărăpănatul său trup odihnește-n mormântul acesta
Trist, însă spiritul său cu ambrozii hrănit,
Încă din fragezii ani el dăduse dovadă de mintea

³⁵⁸¹ *Ibidem*, pp. 22-24.

Sa minunată la toți oamenii cei renumiți.
Când înflorită etate tânără trupu-i ajunge,
S-a arătat pe deplin geniul duhului său.
Harnica lui tinerețe neîncetatului studiu
Fu închinată, când el Biblia tot cerceta.
Când a crescut înțeleptu-i cuget și-ajunse om matur,
În univers ca o stea fără pereche luci.
Iar când cu pas tremurând îi sosi bătrânețea, în lume
N-a mai putut încăpea geniul său strălucit.
Anii târzii, ce-ndeobște slăbesc ale minții podoabe,
Lui îi spori și mai mult rodnicul minții belșug.
Să mai înșirui pe rând însușirile sale alese?
Nimeni în stare nu e să le [în]numere, cred.
Căci după cum biruiește soarele stelele toate,
Astfel și el pe ceilalți toți învățați i-a-ntrecut.
Viața întreagă îi fuse atâta de neprihănită,
Că îl poți lua însuși tu ca fericit îndreptar.
Despre aceasta ne dau mărturii credincioase a' sale
Opere ce-au izvorât dintr-un cucernic talent.
Ele redau neclintita-i credință și firea-i curată.
Chipu-i, ce parcă e viu, și trăsăturile lui:
Ele ne-arată și drumul cel drept înspre culmile înalte
Ale stelatului cer ce-i pregătit celor buni.
Iar dacă vrei ca să știi de ce-nlăcrimați mi-s obraji
Înrourați, să m-ascuți—rogu-te — încă puțin:

Când Împăratu³⁵⁸²-nvingea pe iberi înspre Soare-apune
Carol ce este stăpân pe Universul întreg
Iar generoasa lui soră domnea în Brabant și în Flandra,
Ocârmuind în chip drept prin înțeleptul ei sfat:
Sta credinciosul Erasm în orașul ce-i zic [Basilea],
Care un nume-și luă după al său împărat.
Sufletul nostru era înfrățit prin virtuți și credință
Ce ne-ndemnau a trăi și a muri la un loc.
Des de-acolo despre multe lucruri primit-am aicea
Multe scrisori despre care nu pot acuma vorbi,
Însăși regina a fost cuprinsă de-o vie-nclinare
După acest învățat însuși de cer înzestrat.
Ea de dorință ardea să-l vadă aici pe Erasmus
Și să discute cu el, sacre cuvinte schimbând.
Deci fu plăcută la toți scrisoarea prin care pe dânsul
Îl îndemnam a veni, tot stăruind ne-ncetat.
Tocmai îmi făgăduise prin multe scrisori c-o să vină
Și mă vestea tot mereu că va porni în curând.
Ba-mi și scrisese cu propria-i mână mai multe dorințe
Ale curatului său suflet, în câte-un răvaș.
Tocmai se și pregătea să vie să-și vadă iubita
Țara, prietenii scumpi și părintescul cămin.
Însă pizmașa Lachesis a rupt urzeala sortită,

³⁵⁸² Filologul, scriitorul și latinistul Ștefan Bezdechi (n. 24 aprilie 1886, Ploiești - d. 25 martie 1958, Cluj), ajuns profesor universitar la Facultatea de Filologie din Cluj, după Marea Unire din anul 1918, traducătorul din latină al acestei elegii închinată lui Erasmus din Rotterdam, se referă la împăratul romano-german Carol Quintul (1519-1556). Vezi: „Transilvania”, LIX, 1928, nr. 7-8, iulie- august, p. 23.

Iară în mâna-i luă Atropos firul tăiat.
Iată de ce nu putu Erasm să-și plinească dorința:
Astfel ursita a vrut, astfel a vrut Dumnezeu.
Iată de ce, sfâșiat de chinuri cumplite, tristeții
Pradă sunt azi tocmai eu, ce pe-ntristați mângâiam.
Fi-va notată c-o piatră cernită deci ziua de astăzi
Fiindcă a lumii întregi scumpă podoabă răpi.
Scrieți dar, ceată sfințită a barzilor, o triste distihuri,
Plângeți, o Muze, iar voi, Grații, bocîți pe cel dus,
Căci răposat-a bătrânul Erasm, de-a părinților noștri
Gură slăvit, a pierit gloria lumii întregi.
Ce fericit aș fi fost dacă soarta-mi dădea-ngăduința
Încă de vie să văd fața amicului scump!
Ce folos însă să-mi cresc durerea prin lacrimi amare,
Cu ne-nduratele-mi mâini pieptul mahnit să-mi lovesc,
Când Ursitoarele triste urzeala o țes și o taie
Deopotrivă la toți, și renumiți, și umili?
Căci neclintitele praguri a soartei nu poate să treacă
Nimeni decât când îi e ceasul de sorți hotărât.
Deci, cetitor, ce te îndrepti spre mormântul acesta, o vorbă,
Cea de pe urmă, să-i spui astfel cu gândul blajin:
Bunul rămas eu pe veci, îți doresc, o, ilustre Erasmus,
Care de-acum ai trecut printre bărbații cerești³⁵⁸³.

Din latinește de Șt. Bezdechi!

³⁵⁸³ „Transilvania”, LIX, 1928, nr. 7-8, iulie- august, pp. 22-24.

[Zări cenușii]³⁵⁸⁴

Peste albastrul, — ca un gând curat,
Căzut din mintea Celui veșnic — Pază —
O zale cenușie s-a lăsat
Și mai stăruitor se-ngreunează.

*

Cu lungi perdele, grele, ea apasă
Întreg decorul tristului oraș:
Prin geamuri larg deschise intră-n casă,
Cu grava-mbrăcăminte de ocnaș:

*

Drumeții astăzi par a fi mai triști
Și mai tăcuți, în mersul pe trotuar...
— Îi crezi un nesfârșit popor de Criști,
Cum stăruiesc în drumul spre calvar!

*

E zarea cenușie și mai grea
Ca zările de ieri și-alaltăieri!
De o privești se-ngroapă ochiu-n ea
Și-i văduvit de orice mângâieri!

.....

Peste albastrul, astăzi îngropat,

³⁵⁸⁴ *Ibidem*, p. 48.

O zale cenușie s-a lăsat...
Și-ntreg decorul tristului oraș,
Îmbracă grav o haină de ocnaș.

Al. Negură!

[*Să nu mă vedeți...*]³⁵⁸⁵

(A. Ady)

O, nu-mi dați mie mantaua de aur
Și nu-mi dați coroană strălucitoare,
Eu nu vreau scufița cu clopotele
Și nu vreau hlamidă-n culori strigătoare...

Eu sunt stăpânul unei țări neguroase,
Nevăzut îi e tronul, dar mie-mi slujește,
Cât timp voi nu-l vedeți și nu-i dați podoabe,
Atâta numai ființa-i trăiește....!

Trad. Teodor Murășanu!

³⁵⁸⁵ *Ibidem*, p. 55.

[*Pe malul Tisei...*]³⁵⁸⁶

(A. Ady)

Sosii de pe țărmul sfântului Gange,
Visat-am în soare ce-ți îneacă vederea,
Mi-e inima o mare floare de clopot
Și fine vibrații îmi este puterea,

Ierugă, focos, fântână cu cumpănă,
Săruturi sălbatice, de vis ucigătoare,
Pustă, larmă, mâini arse de soare,
Pe malul Tisei ce caut eu oare!?

Trad. Teodor Murășanu!

³⁵⁸⁶ *Ibidem.*

[„Ziua mamelor”]³⁵⁸⁷

**de Maria Baiulescu,
președinta secțiunii feminine biopolitice a „Astrei”!**

Iar în decursul secolelor, câte lacrimi de mamă vărsate pe acest pământ; era creștinătății, cu toate jertfele martirilor, sfinților și mucenicilor; era inchiziției cu toate pedepsele nedrepte; cruciadele, războaiele neîntrerupte din evul mediu până-n timpul de față, care au stors lacrimile și inimile mamelor în toate epocile, până la acest din urmă formidabil război mondial, când pământul era potopit de sânge, iar alături curgea un limpede pârlăiaș cristalin, în care erau numai lacrimile mamelor³⁵⁸⁸.

E sânge-ales și nobil, ce-a adăpat pământul,
Eroi și-au dat viața, în sfânta lor pornire.
Ai voștri sunt eroii, voi data-ți zămislire
Atâtor inimi calde, atâtor vieți jertfite,
Voi le-ați purtat durerea, voi, mamele martire
Adus-ați holocaustul pe-altarele cernite,
Și voi sunteți eroe (eroine)³⁵⁸⁹.

În poezia „Clăcașii”, Goga zugrăvește pe această mamă a poporului nostru, cu tot trecutul și cu zarea viitorului:

³⁵⁸⁷ *Ibidem*, pp. 87-93.

³⁵⁸⁸ *Ibidem*, p. 89.

³⁵⁸⁹ *Ibidem*.

Din ceata lor grăbită se desprinde,
Întreg lăsându-și codrul de merinde
Cu chipul stins o femeie.
Lângă-un răzor ea stă îngrijorată,
Privește-n jos și sânul își deschide, mângâietor s-apeacă
să ridice un făt bălan, ce adumbrit de spice,
A adormit pe-un așternut de glugă.
Ea blând ridică-l, stând îngenuncheată
și dă copilului să sugă³⁵⁹⁰.

*Da, aceasta este mama poporului nostru, demnă, trudită, blândă,
cucernică și îndelung răbdătoare, reprezentând eroica mironosiță a
trecutului, care a păstrat comoara frumoasă, ce formează individualitatea
noastră; iar eu, împreună cu poetul, mă plec:*

Și sărutându-i mâna inspirată
Și haina ei de sfântă preacurată³⁵⁹¹.

³⁵⁹⁰ *Ibidem*, p. 91.

³⁵⁹¹ *Ibidem*.

[*Pastel*]³⁵⁹²

În pânda serii, raze argintii
Pun flori aprinse, pe un stins decor...
Asemeni unor candelă pustii,
Ce ard la căpătâiul tuturor.

Tăcerea crește-n plin, ca un parfum
Descătușat dintr-o petală rară!
Și-auzi, cum frunza, ce-a picat în drum
Oftatu-și-a iubirea ei de-o vară!

Înzăpezit de raze,-un nor subțire,
— El pare că ar fi al nopții mire —
Plutește urmărit de stele mici,
Ca în frunzar un roi de licurici,

Decorul aruncat din bolta grea,
Ca-ntr-o oglindă apele l-au prins...
Și-n fundul lor, tăcerea a aprins
Lumina unui parc, pudrat cu nea!

Pe-ntinderea din boltă la pământ,
Plutește armonia unui zvon

³⁵⁹² *Ibidem*, p. 102.

Și, prins de firișoarele de vânt,
Îi cântă în boschete monoton.

Din pânza serii, candelă pustii
Deșiră pe pământ raze-argintii...
Tăcerea crește-n plin, ca un parfum
Descătușat de-o floare, moartă-n drum!

Al. Negură!

[Folclor medical român]³⁵⁹³

— Contribuțiuni —

a) Leacuri folosite de poporul nostru

I

1. **AIUL:** *Fiert cu lapte e bun contra limbricilor. (Com. Zanoc - jud. Sălaj)³⁵⁹⁴.*
2. **ALUAT de ALUNĂ:** *Bun contra copturilor. (Com. Lupeni-Cojocna)³⁵⁹⁵.*
3. **ANIJUL:** *Se fierbe și se folosește la dureri de rănză. (Com. Zanoc - Sălaj)³⁵⁹⁶.*
4. **ARINUL NEGRU:** *E bun la orbalț, la cei pieriți sau [hițioani]. Li se tocmește inima spre mâncare. (Zanoc - Sălaj)³⁵⁹⁷.*

³⁵⁹³ *Ibidem*, pp. 109-112.

³⁵⁹⁴ *Ibidem*, p. 109.

³⁵⁹⁵ *Ibidem*.

³⁵⁹⁶ *Ibidem*.

³⁵⁹⁷ *Ibidem*.

5. ARNICA : *La tăieturi*³⁵⁹⁸.

6. BOBOVNIC: *Contra durerilor de picioare, contra tusei, contra pistruiilor*³⁵⁹⁹.

7. BOBOVNIC de APĂ : *Rădăcina fiartă e bună în dropică*³⁶⁰⁰.

8. BOZIE: *În hidropizie băi cu bozie. Rădăcinile fierte sunt bune în ascită, hidropizie*³⁶⁰¹.

9. BROASCĂ: *Cu ouă de broască se vindecă negeii. (Com. Dăești -jud. Vâlcea). Broască uscată se atârână la gâtul copiilor ca să-i scape de sperieturi. (Com. Dăești - Vâlcea)*³⁶⁰².

10. BROSCIȚĂ: *Se culege în „Ziua Crucii” cu rădăcini cu tot. Și apoi uscată bine (— pascălitori —) trage cu ea frigurile, dacă o pune în dreptul încheieturii mâinii*³⁶⁰³.

11. BRUSTURUL: *Trage durerea și umflătura la bube. Se mai folosește la „mărinu” (o bubă mare) când se zice și următorul descântec:*

*Se luară un om albuț, cu căluț albuț și frâu albuț, coama-i albă, capu-i alb și buzele albe și cu picioarele albe și cu toate ațuțele albe. Când în târg sosea, târgu' se spărgea, mărinu-napoi se întorcea. Doamnă Mărie, maică sfântă, așa să se-ntoarcă mărinu' acesta cum se-ntorc oamenii din toate târgurile, din toate piațurile, din toate holdurile, din toate crășmele, din toate unghiurile, nici să se coacă, nici să se spargă, mărinu'-napoi să se-ntoarcă. Descântatul de la mine, leacul, Doamne, de la tine*³⁶⁰⁴.

(Auzit de la Marișca Bența în 1912, în comuna Zanoc—Sălaj)³⁶⁰⁵

³⁵⁹⁸ *Ibidem.*

³⁵⁹⁹ *Ibidem.*

³⁶⁰⁰ *Ibidem.*

³⁶⁰¹ *Ibidem.*

³⁶⁰² *Ibidem.*

³⁶⁰³ *Ibidem.*

³⁶⁰⁴ *Ibidem*, pp. 109-110.

³⁶⁰⁵ *Ibidem*, p. 110.

12. BUCINIȘUL: *Se folosește la friguri, la dureri de cap și la „soare sec” și atunci se descântă așa:*

Fugi soare sec că te-ajunge altu' soare, de una zi, de a doua zi, și de a treia zi, până la a noua zi, soare pân' bere, soare pân' mâncare, pân' pofta cea mare, dar eu te opresc prin sorocul meu și a lui Dumnezeu ca..... (cutare) să rămâie curat și luminat ca argintul strecurat, ca Dumnezeu ce l-a lăsat, din gura mea descântat. Doamne dă-i haznă și leac precum i-ai dat trup și cap³⁶⁰⁶.

Alte babe descântătoare zic:

Fugi soare că te-ajunge altu' soare, fugi cu mânuri și picioare, că te-a frige și te-a arde; fugi soare hidos, că te-ajunge altul luminos. Dă-i, Doamne, leac de la mine descântat³⁶⁰⁷.

(De la Marișca Bența, Zanoc -Sălaj)³⁶⁰⁸

13 BUJOR : *Rădăcina de bujor se pisează bine, se amestecă cu tărâțe de grâu și se pune pe creștetul capului, când ai dureri de cap³⁶⁰⁹.*

(De la Bălașa Beldie de 75 ani, din Jovăști – județul Covurlui)³⁶¹⁰

³⁶⁰⁶ *Ibidem.*

³⁶⁰⁷ *Ibidem.*

³⁶⁰⁸ *Ibidem.*

³⁶⁰⁹ *Ibidem.*

³⁶¹⁰ *Ibidem.*

II

b) Cum caută să-și tămăduiască țăranul nostru suferințele trupești și sufletești³⁶¹¹

1. ABCESE (copturi). *Folosește rășina de cismaș sau un aluat din miez de nucă și alună. (Com. Lupeni, jud. Cojocna)³⁶¹².*

2. APLEDATE: Descântec din com. Mulciovă, județul Constanța):

Aplecate românești, aplecate țigănești, aplecate mocănești, aplecate ungurești, aplecate bulgărești, aplecate d-a turcului, aplecate cu nouăzeci și nouă de feluri, voi să vă duceți unde câinii nu latră, unde cocoșul nu cântă, unde vaca nu zbiară, unde popa nu toacă, c-acolo v-așteaptă, cu mesili-ntinse, cu făclii aprinse, cu lăutari, cu paturi așternute³⁶¹³.

3. ARSURI: *Pe arsură se pune un amestec făcut din albuș de ou, unt și „pufulete” (o ciupercă) uscat și pisat. (Com. Brabova-Dolj)³⁶¹⁴.*

La Seaca, jud. Dolj, *se unge arsura cu alifie făcută din untdelemn, sacăz, ceară și săpun care nu are sodă-n el³⁶¹⁵.*

4. BEȚIE. I. Descântec din Covurlui:

Cum nu stă apa-n ciur, cum nu stă mielu-n pățul, cum nu poate peștele fără apă, așa să nu poată sta..... Nu băui rachiu și vin. Să umble după băutură-n sat, ca un câine turbat, să se ție lumea după el, ca praful după câinele bătrân, că o ia vara la drum, și să nu-l poată opri, de la vin, de la rachiu, cum nu se poate opri apa curgătoare, cum nu se poate opri oastea

³⁶¹¹ *Ibidem*, pp. 110-111.

³⁶¹² *Ibidem*, p. 110.

³⁶¹³ *Ibidem*, pp. 110-111.

³⁶¹⁴ *Ibidem*, p. 111.

³⁶¹⁵ *Ibidem*.

*călătoare, cum nu se poate opri săgeata înfierătoare. (Com. Cosminele, jud. Prahova)*³⁶¹⁶.

II. *Când bărbatul a căzut în nesimțire din cauza beției de rachiu sau vin, femeia lui, ca să-l deștepte, îi stoarce-n gură murdărie de cal, proaspătă. (Com. Jorăști—Covurlui)*³⁶¹⁷.

5. DE BEȘICA CEA REA. Descântec auzit de la Maria Cobițioaia, de 115 ani, din Jorăști - Covurlui:

*M-am suit pe un deal mare și am făcut un foc mare, și am tăiat un cal mare și am făcut o comandare, și am chemat toate bubele: și pe buba vișinie și pe buba [maramzie?] și numai pe cea vânăță n-am chemat și atunci ea s-a supărat și a trecut ca fumul de petică. (Se descântă cu fumul de petică aprins deasupra bășicii)*³⁶¹⁸.

6. BRÂNCA : I. *Se pălește partea bolnavă de brâncă cu murdărie de bou încălzită. Alții se duc la cântărețul de la biserică, care le scrie pe o bucată de hârtie albă astfel: NI -IISUS – CRISTOS – KA. Figura încă neuscată se aplică pe partea bolnavă*³⁶¹⁹.

II. Descântec din Cosminele—Prahova:

Brânca brâncilor, muma câinilor și a păgânilor, fugi din fața omului, din obrazu' voinicului, că te-mpung, că te-nțâp, că te ard cu piatra Iadului. Tu să fugi din fața voinicului, că nu este locul tău. Du-te în coadele mărilor, în capul peștilor și-al lupilor, și-al urșilor, că acolo este locul tău, secate-ar Dumnezeu. Aci este al omului și-al voinicului, că eu te-oi

³⁶¹⁶ *Ibidem.*

³⁶¹⁷ *Ibidem.*

³⁶¹⁸ *Ibidem.*

³⁶¹⁹ *Ibidem.*

*descânta și tu vei seca. Și cutare a rămas curat, luminat, cum Dumnezeu l-a lăsat*³⁶²⁰.

7. DE BUBĂ REA în GÂT sau URECHI: *Se ia un ban de argint și se pune pe degetul mijlociu drept dacă buba e înspre dreapta și invers dacă-i spre stânga. Apoi se ia un cățel de usturoi cu care tragi pe obrazul bolnavului, în dreapta și în stânga până-n creștet, apoi în jos pe mâna pe care este banul până ajungi unde este banul; atunci faci cu usturoiul către pământ și zici de trei ori.*³⁶²¹

*Doamne, ajută-mi, mărită și sfântă preacurată precistă că eu trag bubă și zgaibă din vinele grumazilor, din înghițitoare, din creierii capului, din [melciul] ochilor, din zgârcii nărilor, din rădăcina măselelor, din carne borfoasă, din oase sănătoase*³⁶²²

Ieși bubă, ieși zgaibă!

Nu umfla, nu gâmfă,

Nu roși, nu vineți!

Nu te face, nu te coace!

Că de nu-i ieși de voie

Cu ajutorul lui Dumnezeu

Cu fir de ai (usturoi) trage-te-o!

Pe creștetul capului scoate-te-o!

Pe groșiță de argint pune-te-o!

În Marea Roșie țipa-te-o!

Acolo să piei, să răspiei,

Cum piere roua de soare

³⁶²⁰ *Ibidem*, p. 112.

³⁶²¹ *Ibidem*.

³⁶²² *Ibidem*.

Și scuipatul sub picioare.
Cutare să rămâie curat
Și luminat
Cum Dumnezeu l-a zidit
Și cum mă-sa l-a născut
De mine să-i fi cotat (făcut).
Dumnezeu, veșnic, să-i trimită leac³⁶²³.

Dacă buba e-n urechi, se bagă usturoiul ce a servit la descântat, în urechea bolnavă. (De la V. Câmpean din Hida - Cojocna)³⁶²⁴.

[Din culegerea doctorului OD. Apostol!]³⁶²⁵

[Cărți]³⁶²⁶

[Viața și opera lui Ion Barac, de Ion Colan]³⁶²⁷

Scriitorul acestor rânduri își aduce aminte că înainte cu câteva decenii păcurarii bătrâni știau povestea lui Arghir pe din afară, nu în proză, ci în versurile lui Ion Barac:

O, Arghire, lungă cale,
Lungi năcazurile tale
Ia de-a lungul dealurile
Și numără jgheaburile

³⁶²³ *Ibidem.*

³⁶²⁴ *Ibidem.*

³⁶²⁵ *Ibidem.*

³⁶²⁶ *Ibidem*, pp. 147-149.

³⁶²⁷ *Ibidem.*

Tot prin locuri necălcate
Și prin păduri neumbrate...³⁶²⁸

Iată, de-o pildă, strofele următoare din „Constantina”:

Când s-au sculat vânturile
Din toate adâncurile
Peste Marea Baltică
De părea că va să ningă
Și cu vifor să atingă
Ziua cea mai falnică

.....

În corabie cu frică
Spaima mare se ridică
La atâtea suflete;
Văzând că va să-i răstoarne
Vântul, ca cu niște coarne
Un fulger cu tunete³⁶²⁹.

În alte traduceri întrebuințează versul troheic de douăsprezece silabe — de altfel ca și Anton Pan, în „Poveste vorbii”. Iată de pildă Rătăcirile lui Ulise:

Așa Pinelopi, mahnită regină,
S-a dus la Laertie, la a lui grădină
La socrul său, unde să se jeluiască.

³⁶²⁸ *Ibidem*, p. 148.

³⁶²⁹ *Ibidem*.

Ca să nu o lase să se prăpădească³⁶³⁰.

Dar versul lui predilect rămâne constant cel poporal:

Săraca cetate tare,
Cum te-a ars focul cel mare.

Zece ani acea cetate
Grecii n-o putură bate,

Iar Odiseu cel cuminte
A făcut mai înainte
Un cal de lemn foarte mare
Scorburos, la foaie tare,
Și cu unghiuri mari, goale,
Prin grumazi până la foale³⁶³¹.

I. Turcu!

[Francis James: *Poezii alese*]³⁶³²

Domnii I. Pillat și N. I. Herescu au adus un serviciu literaturii traducând, în volumașul din fruntea acestor rânduri, poezii alese din opera lui Francis James. Traducerile sunt în general reușite: plac mai mult cele care înconjoară versurile albe. Iată o bucată, caracteristică pentru motivele de inspirație a lui Fr. James:

³⁶³⁰ *Ibidem*.

³⁶³¹ *Ibidem*, p. 149.

³⁶³² *Ibidem*, pp. 154-155.

Mi-a spus un om cuvânt înveninat:

.....

Atunci m-am supărat.

Și-am colindat cu câinii mei pe-ogoare
Vezi, firicelele de iarbă nu-s în stare
— Ca omul — de o vorbă ce te doare.

Văzui aici fapte nevinovate
Care nici când n-au spus o răutate,
Și păsărele mici și zvăpăiate.
Gândeam, privind pe gardurile vii
Cum tremură măceșii ruginii...
Sunt bune frunzele. De ce-s răi oamenii?

Simțeam în piept cum bucuria vine
În liniștea ce mulți n-o cunosc bine.
Și, blândă, pacea se lăsa în mine.

Gândeam: să fim prieteni, păsărele mici.
Să fim prieteni, tufe de[aglici],
Să fim și noi prieteni, mici furnici.

Și-acolo, pe un lan în povârniș,
Vedeam, pe lângă un verde luminiș
Cu boii lui, cum vine un țaran.

Părea că lunecă în umbra clară
Alătura de rugile de seară
Ce pe pământ și-n sufletu-mpăcat coboară³⁶³³.

[*Cartea vieții*, Biblioteca pentru toți, îngrijită de Gh. D. Mugur și V. Voiculescu, Editura „Fundăției culturale Regele Mihai I”. Fiecare număr 6 lei]³⁶³⁴.

Nr. 1. M. Eminescu, „Făt frumos din lacrimă”; Nr. 2. *Pildele Mântuitorului*, din sfintele Evanghelii, traduse de Gala Galaction; Nr. 3. „Proverbe”, culese de Gh. Mugur și V. Voiculescu; Nr. 4. „Minunile lui Iisus”, din sfintele Evanghelii, traduse de G. Galaction; Nr. 5. „Cântece din popor”, culegere de Ion Pillat³⁶³⁵.

Iată câteva minunate **proverbe populare**, adunate (în broșura nr. 3) de domnii Gh. Mugur și V. Voiculescu:

Omul fără prieten e ca stânga fără dreapta.

*

Tânăr lângă tânără ca paie lângă foc.

*

Beția tinereții întrece pe a vinului.

*

Lasă, lasă, să vedem! strigă cimpoiul la nuntă.

*

Rumegă vorba ca oaia iarba.

³⁶³³ *Ibidem*.

³⁶³⁴ *Ibidem*, pp. 155-156.

³⁶³⁵ *Ibidem*, p. 155.

*

Pe cap bun stă bine și o căciulă ruptă.

*

E mai ușor a păzi un cârd de iepuri, decât o femeie.

*

Adevărul este ușa raiului.

*

E lesne a cârti, dar anevoie a îndrepta.

*

Pe leul mort și șoarecii se cațără.

*

Dragostea înțelege toate limbile.

*

Decât un an cioară mai bine o zi șoim.

*

Pe porc nu-l poți face să bea apă din fedeleș.

*

Chelul lesne se pieptănă.

*

*Bătrânii satului ca și câinii la turmă. Spală rufele în ogradă la tine și le
[întind pe frânghia ta³⁶³⁶.*

H. P. P.

³⁶³⁶ *Ibidem*, p. 156.

[Reviste]³⁶³⁷

[„Viața Românească”, nr. 3]³⁶³⁸

Din poezia dlui V. Ciocâltău, „Sfârșit”, reproducem strofa cea mai clară:

Din nou pornește gându-mi să s-adape
Din mlaștina cu putrezite ape
A morții,—dar în fundu-i când străbate
Ca păsările prinse-n laț se zbate,
Tot mai adânc în mâlu-i se cufundă
Și tremură cu fiecare undă,
Miasmele-l îneacă și-l îngheață
Căci moartea n-are suflet și nici față³⁶³⁹.

³⁶³⁷ *Ibidem*, pp. 159-160.

³⁶³⁸ *Ibidem*.

³⁶³⁹ *Ibidem*, p. 160.

[Dr. Ioan Rațiu]³⁶⁴⁰

- Amintiri -

de Al. Ciura

Cetitorul își mai aduce, probabil, aminte de redacția din strada Poplăcii, popularizată prin versurile, în stil de baladă, apărute într-o foaie umoristică, semnalând mutarea „Tribunei” din strada Măcelarilor, în noua reședință:

Calmează-te, dragă,
Redă-te iar păcii:
Se mută „Tribuna”
În strada Poplăcii³⁶⁴¹.

Redacția avea o anticameră, unde inimosul Andrei Balteș făcea pe corectorul și redactorul răspunzător, și o cameră mai mare, unde era redacția³⁶⁴².

La stânga cum întrai, era masa lui Silvestru Moldovan, care scria două articole de fond la săptămână și redacta „Foaia Poporului”. Tot la stânga era o masă mai lungă, a directorului: Dr. Ilie Dăianu. În colț, tot la stânga, masa mea, fostă mai înainte a lui Ion Scurtu. La mijloc masa lui Emil Sabo, poet aproape necunoscut generației de azi, asupra căruia vom reveni odată³⁶⁴³.

³⁶⁴⁰ Idem, LIX, 1928, nr. 9, septembrie, pp. 10-13.

³⁶⁴¹ Ibidem, p. 12.

³⁶⁴² Ibidem.

³⁶⁴³ Ibidem.

Și, în colțul din dreapta, masa lui Victor Lazăr, colaborator la „Foaia Poporului” și enciclopedist, la care recurgeam de multe ori, când aveam nevoie, sau când nu ne aminteam de vreun articol publicat într-un ziar românesc sau străin³⁶⁴⁴.

La ora opt-jumătate intram în redacție. Luam poșta, citeam ziarele, subliniind cu creionul roșu și albastru informațiile și articolele mai importante. Sosea directorul, se distribuia munca și interval de un ceas și mai bine s-auzea numai scârțâitul condeielor, pe filele albe. Zețarul Stanciu se îngrija să ni le ia, la repezeală, umede încă, pentru tipar³⁶⁴⁵.

La ora zece-jumătate, figura voinică a președintelui Ioan Rațiu, se deslușea pe cărările parcului orășenesc. Se oprea la geam, trecea în inspecție scrisul nostru, cu îmbărbătări de părinte bătrân. Avea câte un cuvânt de laudă pentru articolele din numărul de ieri; citea coloanele numărului mai nou, pe suluri lungi de hârtie, mirosind a cerneală proaspătă³⁶⁴⁶.

Apoi ne spunea, cu bunătate:

— Bine, domnilor, sunteți harnici; îmi place. Ia să poftiți cu mine la „Stadtpark”, la o tocăniță și la o bere³⁶⁴⁷.

Scârțâitul condeielor înceta, la moment. Până la restaurant ajungeam în două minute, era doar a treia casă de la redacție³⁶⁴⁸.

Interval de 15-20 minute ne recream, înfulicând, la repezeală, tocănița și halba de bere și ascultând, cu mult interes, vorbele înțelepte, ce le rostea bătrânul președinte, în legătură cu evenimentele mai

³⁶⁴⁴ Ibidem.

³⁶⁴⁵ Ibidem.

³⁶⁴⁶ Ibidem.

³⁶⁴⁷ Ibidem.

³⁶⁴⁸ Ibidem.

*importante în curs. Îndeosebi asasinarea reginei Elisabeta ne-a comentat-o cu multă destoinicie, sugerându-ne și cu acest prilej, articole, ce aveau să apară în numărul cel mai apropiat*³⁶⁴⁹.

*Ne înapoiam la redacție; condeiele lunecau mai repede peste file; zețarul, care se plângea întotdeauna, că n-are manuscris destul — el se gândea și la rezerva pentru alt număr — declara la ora 12, că are manuscris pentru întreg numărul. După-amiaz' mai aveam de lucru o oră, cu revizia, iar directorul da câteva informații la „Mai nou”, după ziarele, ce soseau cu trenul de la o oră*³⁶⁵⁰.

*La ora cinci „Tribuna” apărea. Manuscrisele erau arse în curte și, după obiceiul rămas de la înaintași, ne aprindeam țigara la flacăra lor, și ieșeam la plimbare*³⁶⁵¹.

Al. Ciura!

[Tragedie!]³⁶⁵²

Un crin pocalul își întinde-n drum
— Ca Dumnezeu un gând de sărbătoare —
Din el, în treacăt, gâze-și iau parfum
Și zboară săltărețe la plimbare...

Și iată, că pe buza de pocal
A poposit și-un fluture ștrengar,

³⁶⁴⁹ *Ibidem*, p. 13.

³⁶⁵⁰ *Ibidem*.

³⁶⁵¹ *Ibidem*.

³⁶⁵² *Ibidem*, p. 14.

— Purtând pe-aripi polenul cel mai rar! —

Frumosul crin, răpit de prețul pus
Pe-aripa celui ce-a venit de sus,
Își îmlădie trupul ușurel, —
În cinstea musafirului din el!

Ștregarul îmbătat de-atât miros,
Un gând îi crește-n minte și ușor
Se dezlipește din pocal frumos
Și pleacă, în viraje, către-un nor.

În drumul, care suie și tot suie,
Acuma e, acuma iarăși nu e!...
Când, din visarea asta fericită,
Își simte aripioara greu rănită ...

.....

Trecuse-o rândunică fără drum,
Care-mbătată de atât parfum,
S-a întâlnit cu el, din întâmplare,
Născând astfel o tragedie mare!

Al. Negură!

[Acorduri de primăvară]³⁶⁵³

Pe cerul limpezit de-atâta soare,
A răsărit o pată, și-apoi alta...
Și de-unde până-acum cădea dogoare,
Tot crește-un nor, sculptat parcă, cu dalta!

Și fulgii albi, întârziați prin spațiu,
Se-nvolbură cu straiul de lumină...
Când soarele îi soarbe cu nesaț
Din bolta, ca prin farmec, iar senină!

Un ropot de-adieri, rupte din vânt,
Cad peste crengi, le-apeacă la pământ,
Și-n râsete șoptite se strecor,
Să tulbure tăceri din alt decor.

Vrăjită de lumina grea și caldă,
O păpădie muguru-și pocnește!...
Și aurul din floare, ea și-l scaldă
În marea de lumină, care-o crește.

.....

Vin iarăși nori și iarăși cade soare,
Iar crește floarea-n câmp și iarăși moare! . .

³⁶⁵³ *Ibidem*, p. 15.

Fâșii de adieri, iar se strecor,
Să tulbure tăceri din alt decor!

Al. Negură!

[Cărți]³⁶⁵⁴

[A. Cotruș, *Mâine*], versuri. *Într-un elegant caiet, editat la Craiova, poetul ardelean A. Cotruș publică o colecție din ultimele D-sale versuri. D-sa, după unire, e cel mai fecund poet de la noi, a mai dat publicității câteva colecții de versuri, și colaborează statornic la reviste și ziare³⁶⁵⁵.*

*Dar sunt și versuri tari, cioplite din bardă în perete de cremene, care nu evidențiază revolta socială, ci alipirea țaranului de pământul lui, versuri de un aspru naționalism. Astfel în „Mâine”, „Ai noștri sunt acești munți”!*³⁶⁵⁶

Urmele mele se pierd.

Când aud străbune goarne,
pe morminte prind crucile să se răstoarne.

Atunci

Gol

din mii și mii de morminte mă scol³⁶⁵⁷.

³⁶⁵⁴ *Ibidem*, pp. 75-76.

³⁶⁵⁵ *Ibidem*, p. 75.

³⁶⁵⁶ *Ibidem*.

³⁶⁵⁷ *Ibidem*.

Sunt și ecouri de revoltă îndreptățită, ca de pildă în poezia „În munți”, unde flămânez în Țara lor

Moți crunți
mari la față,
pe cai mărunți³⁶⁵⁸.

Dar când uită suferințele actuale A. Cotruș are imnuri de slavă pentru „Strămoșescul pământ”:

Strămoșesc pământ!
Aici m-am născut, aici vreau să lupt neînterupt!³⁶⁵⁹

Și cântarea tot națională și-o vrea. Să cânte:

Flăcări arși de soare și copilele,
Muncile, izbânzile de toate zilele...³⁶⁶⁰

I. R. U.

³⁶⁵⁸ *Ibidem.*

³⁶⁵⁹ *Ibidem.*

³⁶⁶⁰ *Ibidem.*

[*Scrisoare*]³⁶⁶¹

Despletindu-și bucle roșii, prin grădini,
Toamna-și cântă melodia cunoscută!...
Te zăresc la o fereastră cum suspini,
— Poate gândurile mele te sărută.

Eu, pornit pe căi răzlețe, merg mereu,
Și când dorul mă cuprinde, de ce-a fost;
La răspântii mă adun cu Dumnezeu
Și-i deșir povestea noastră pe de-a rost!

Mă-nțelege și prin păr îmi poartă mâna,
Mă mângâie cu șuvițe de fiori,
Și îmi smulge de pe fruntea mea cununa
Ce-au țesut-o nopți de veghe, până-n zori.

.....

Dacă azi îți scriu, iubito, nu te mire!
Toamna-și cântă melodia cunoscută..,
Și eu vreau ca clipa asta să-ți deșire
Amintirea celui care te sărută.

Al. Negură!

³⁶⁶¹ Idem, LIX, 1928, nr. 10, octombrie, p. 8.

[Secetă]³⁶⁶²

Cald !... Pe boltă pânze albe în fâșii
Se-albăstresc de-nalt senin ce le îneacă!
Printre aspre trestii vezi cum balta seacă...
Și simți tainic cum pe tine te împrăștii...

Niciun zgomot pe întinsul râu de foc...
Sau timpanul din ureche s-a topit!?...
Umbra răsturnată-n iarbă — a adormit,
Câinii , beți d e zăpușeală, nu-și prind loc!
Lungi încovoieri de șarpe: crăpături
Își fac loc pe miriști arse de pârjol...
Alte pânze sus pe boltă dau ocol
Și-nghițite-s de pustiu, cu mii de guri!

.....

Te dizolvi și te împrăștii și ți-e teamă,
Că întreaga ta făptură se destramă!...

Al. Negură!

³⁶⁶² *Ibidem*, p. 16.

[*Mi-au căzut în suflet...*]³⁶⁶³

Mi-au căzut în suflet zile reci de iarnă
Pustiindu-mi toate ce împodobii!
Vifornițe aspre au pornit să-și cearnă
Fulgii argintii.

Gânduri, ce-mi făcură nopți din albe zile
Dărmate-s toate de atât prăpăd!
Am rămas o carte, ale cărei file
Azi nu se mai văd.

Singurul ce-n mine vajnic stăpânește
E sângele!... Iată-l!... îl aud cum muge,
Cum se-naripează, tumultos cum crește
Și din mine smulge!

Nu-i mai stă în cale azi nicio podoabă,
Mi-nclăștează pumnii, văzul mi-l destramă
Și ființa-mi toată fiindu-i o roabă,
Înscenează-o dramă!

Mi-au căzut în suflet, peste albe zile,
Nopți de iarnă rece, pustiiri de vânt!

³⁶⁶³ Idem, LIX, 1928, nr. 11, noiembrie, p. 6.

Am rămas o carte, ale cărei file
Nu știu unde sunt!

Al. Negură!

[*Sub umbreluța japoneză*]³⁶⁶⁴

Ne furișarăm amândoi de-acasă,
Pornind, cumiți, pe drumul din ogradă.
Lăsat-ai mâna ta-ntr-a mea să cadă
Și, după primii pași, mi-ai spus; nu-mi pasă!

De drum întins și nici de glod, rămasă
În cui, e umbreluța mea de stradă...
Ai vrea s-alergi?... dar, vezi, să nu te vadă...
E soare! umbreluța de mătase!...

Mergând, apoi, spre neumblate lunci,
Din ochi ca de pisică siameză,
Simțeam mereu spre buze cum mi-arunci

Cea mai frumoasă lecție de sinteză...
Și parcă-mi pare rău c-am mers atunci
Cumiți, sub umbreluța japoneză...

Marius Iliescu!

³⁶⁶⁴ *Ibidem*, p. 27.

[P. Cerna]³⁶⁶⁵

de George Șerban

Iubirea în lirica noastră nu și-a găsit până la Cerna și după Cerna pe un altul care să fi îngenunchiat în fața templului ei cu suflet mai curat și mai sfințit. Iubirea e izvorul de lumină de unde își soarbe acest poet dragostea pentru viață, tăria în lupta vieții și încrederea în biruința finală:

Acest pământ bătrân, tăria toată,
Iubire! numai tu îl sprijinești³⁶⁶⁶.

(Despărțire!)

Și

Alții vor pricepe odată.....
.....după veacuri de mizerii,
Că-n iubire fără margini este marginea durerii³⁶⁶⁷.

(Lui Leo Tolstoi!)

Oricare ar fi urmările iubirii, ea, iubirea, are un farmec nemăsurat, care e în stare să-ți dea tăria să înduri orișice:

De-a fost păcat iubitul, mărire cui l-a scos;

El a făcut păcatul atâta de frumos:

Un farmec, o beție, ce-n veci în tine-o porți

Pe clipa rătăcirii, îndur și mii de morți³⁶⁶⁸.

(Plânsul lui Adam!)

³⁶⁶⁵ *Ibidem*, pp. 42-48.

³⁶⁶⁶ *Ibidem*, p. 43.

³⁶⁶⁷ *Ibidem*.

³⁶⁶⁸ *Ibidem*.

Făptuitorul necunoscut, înțelegând destinul sărmanilor oameni, le-a plâns de milă, și le-a dăruit vrăjita clipă de iubire:

Tot ce-a visat pământul vreodată
Tot ce-ar putea să dea viața toată
E-n clipa sfântă care vă-nfioară³⁶⁶⁹.

(Șoapte!)

În poezia „Șoapte”, poetul schițează numai ideea ce o are despre iubire, ca să ne-o desfășoare în toată mărirea ei în poezia „Noapte”. Poetul tremură de fericire la amintirea clipelor de dragoste de ieri și cu conștiința desăvârșitei lui fericiri izbucnește în versuri unice de psalmist al iubirii:

O, suflete, doinește și tresaltă!
Tu, tu ești fericitul din poveste!
Iar răzătorul chip cioplit de daltă
E visul tău și-a ta domniță este...
Tresaltă, suflete al meu și cântă!
De azi n-ai să mai tremuri singuratic
Și nu vei mai privi, plângând, la stele
Acum ești numai cântec și jărat
Ca ele viu, nemuritor ca ele...
Tresaltă, suflete al meu, și cântă!...³⁶⁷⁰

(Noapte!)

³⁶⁶⁹ *Ibidem.*

³⁶⁷⁰ *Ibidem*, pp. 43-44.

În afară de acest mod direct de-a mărturisi credința sa despre puterea iubirii, Cerna o mărturisește aceasta și cu ajutorul poeziilor simbolice: La amintirea jertfelor iubirilor ce s-au aruncat în valurile de sub stâncă se-nduioșează și marea neguroasă:

Dar uneori se face lumină-n slava toată.
De parc-ar surâde toți îngerii de-odată
Văzduhul, tot, visează iubire, cântec, stele...
Și-atunci, înduioșată de zâmbetele firii,
Și-aduce-aminte marea de jertfele iubirii.
S-aprinde în adâncuri un cer și pentru ele³⁶⁷¹.

(Legenda unei stânci!)

Dacă, în sufletele unora, împrejurările vieții pot arunca umbrele durerii peste câmpul de lumină al iubirii, iubirea din poezia lui Cerna e de-o energie ce nici nu dă răgaz nădejdi să dispară:

Puteri, ce puneți între noi hotare!
Amenințați, loviți, răniți mai tare!
C-un zâmbet în luminile privirii,
Cu milă și blândețe Vă primim;
Nu tremurăm la gândul nimicirii
Noi suntem mai puternici: noi iubim!³⁶⁷²

(Înseninare!)

Concepția lui în această privință este dreaptă și limpede. Sufletul său nu trăiește decât prin iubire și pentru iubire. Iubirea e totul! Ființa

³⁶⁷¹ *Ibidem*, p. 44.

³⁶⁷² *Ibidem*.

poetului este atât de mult stăpânită de puterea iubirii, încât ajunge să ne exprime în mod simbolic, dorul de a-și nimici ființa proprie, pierzându-și-o în lumea ființei iubite. Este cea mai frumoasă formă de preamărire a iubirii:

Să stingă setea mea de adorare,
Pe nimeni n-am... afar' de tine, soare!
O văd, o simt: tu singur m-ai iubit!
Pe tine te zăresc în înălțime
Pe tine te aud din adâncime
Și numai pentru tine m-am gătit...
De când m-am rupt din sufletul tău, tată,
Am cunoscut ce-i bine și ce-i rău
La tine-i slava și iubirea toată:
Primește-mă-napoi la sânul tău.
O soare, soare!
Auzi-mi ruga mea mistuitoare
Și stinge dorul meu nemărginit
.....
O soare, soare
Dă-mi mai curând eterna-mbrățișare!
Zdrobește-mă de tronul tău ceresc...³⁶⁷³

(Ruga pământului!)

... În lumea aceasta sunt și „făpturi neisprăvite”, deasupra cărora apasă neîndurătoare, o lege de fier: „cei slabi să piară, să nu le dea viața nimic din câte-or cere”, (e concepția nietzscheană). Pe acești neisprăviți

³⁶⁷³ *Ibidem*, pp. 44-45.

fericirea îi cheamă în zadar. Pentru că ei n-au putere în sine să lupte și să biruiască. Iar fericirea:

E o copilă dulce și curată
C-o lacrimă în ochii ei cerești,
De toți s-ascunde, rareori s-arată
Atunci, când singur tu o cucerești³⁶⁷⁴.

În strofa ultimă poetul ne înfățișează o nouă stăruință a „stelei” chemătoare de-a ridica spre sine pe cei destinați robiei, — deși poetul o rugase mai înainte așa:

Zeită, tu, eternă bunătate,
De-i întâlni în lunga ta cărare
Robi și nevolnici, suflete-nserate,
Treci înainte, lasă-i în uitare!...
Ființa lor de când a fost creată
Robie și-ntunerec numai strâns-a;
Dar este lină și netulburată,
Nicio dorință nu veghează-ntr-ânsa
Să nu-i trezești!...³⁶⁷⁵

Eminescu, descifrând rostul vieții, zice:

Când știi că visu-acesta cu moartea se sfârșește,
Că-n urmă-ți rămân toate astfel cum sunt, de dragi,

³⁶⁷⁴ *Ibidem*, pp. 45-46.

³⁶⁷⁵ *Ibidem*, p. 46.

Oricât ai drege-n lume, — atunci te obosește
Eterna alergare ... și-un gând te-ademeneste:
— Că vis al morții eterne e viața lumii-ntregi³⁶⁷⁶.

(Împărat și proletar!)

*Și lui Cerna i se arată viața așa cum este ea, plină de suferință, de luptă,
dar:*

Ce este o durere și-o lacrimă ce-nseamnă
Când tânăra nădejde la luptă te îndeamnă?
Și ce-i să cazi, când viața n-o pierdem în zadar,
Când trupurile noastre sunt pietre de altar,
Când fiecare știm
Că făurim o lume ce-o vor primi ca dar
Acei ce nu sunt încă și totuși îi iubim?³⁶⁷⁷

(Către pace!)

*Din înălțimile lor, acești doi poeți îndreaptă asupra vieții două
priviri, și formulează două convingeri tot așa de adânci, tot așa de sincere.
Și unul și celălalt e convins de ceea ce spune și convinge și pe alții. Vorbele
lor nu sunt părere, impresie desprinsă fugară, ci rezultatul unei analize
răbdă-toare a rostului vieții...*

Când știi că visu-acesta cu moartea se sfârșește...³⁶⁷⁸

zice Eminescu!

Când fiecare știm,
Că făurim o lume...³⁶⁷⁹

³⁶⁷⁶ *Ibidem*, p. 47.

³⁶⁷⁷ *Ibidem*.

³⁶⁷⁸ *Ibidem*.

³⁶⁷⁹ *Ibidem*.

zice Cerna!

Astfel, împăcat în sine prin iubire, a putut acela, în sufletul căruia se ducea, surdă, tragică luptă a vieții și a morții, să privească c-o seninătate fără pereche ruinele vieții sale, visând din pragul morții o lume nouă:

Al lumii geniu împăcat cu sine
Se odihnește-o clipă pe ruine,
Visând o nouă formă de viață³⁶⁸⁰.

(După furtună!, sonet)

[Acuarelă]³⁶⁸¹

...Mergeam alături prin semănături
Și-n gunguritul verii pe hotare...
O dimineață proaspătă în care
Se scuturau, din frunze, picături...

Sărutului împătimatei guri
I se topea carminul, în uitare...
Cu linia negrului de fum ce-apare
Peste bisericești și vechi picturi...

³⁶⁸⁰ *Ibidem*, pp. 47-48.

³⁶⁸¹ *Ibidem*, p. 49.

Îți netezeam, atunci, în taină, ochii
Și părul blond și marchizeta rochii
Ce mâine o să-ți pară demodată.

Așa, ca pururi, să-ți ghicesc prezența
În apa și-n culoarea încrustată
Cu trăinicii de frescă din Florența...

Marius Iliescu!

[Folclor medical român]³⁶⁸²

- Contribuțiuni -

I

a) Leacuri folosite de poporul nostru

14. CAMFORUL. *Se folosește la dureri de cap, la guturai, la orbalț, la „mijite”, la dureri de spinare. (Com. Zanoc, jud. Sălaj)³⁶⁸³.*

15. CĂRBUNELE (din vatră). *Pisat se pune pe răni, se dă în otrăviri, dar mai ales se întrebuințează la descântec, contra deochiului³⁶⁸⁴.*

16. CEAPA. *Caldă se pune pe buboi să spargă. Sub formă de ceai (cu pelin) e bună la dureri de piept. Foile de ceapă coaptă se pun la buboaie³⁶⁸⁵.*

³⁶⁸² *Ibidem*, pp. 50-52.

³⁶⁸³ *Ibidem*, p. 50.

³⁶⁸⁴ *Ibidem*.

³⁶⁸⁵ *Ibidem*.

17. CARTOFI. *Felii simple sau muiate în oțet, se pun pe o cârpă. Cu ea se leagă capul, apoi se stropește capul cu oțet. Tratament în contra durerilor de cap. (Auzit de la Bălașa Beldie din Jorăști, jud. Covurlui)*³⁶⁸⁶.

18. CLOCOTIC. *Se întrebuințează la descântat, la bube mici și dese. (Com. Zanoc, jud. Sălaj)*³⁶⁸⁷.

*În comuna Hănești, jud. Dorohoi, se fierbe în apă. Cu acea apă se spală bubele sau coșurile de pe față*³⁶⁸⁸.

19. CICOAREA. *Se folosește la dureri de splină, dureri de stomac și de cap. Se face pruncilor baie de cicoare ca să se odihnească bine noaptea. (Com. Zanoc, jud. Sălaj)*³⁶⁸⁹.

Frunza de cicoare *se moaie în apă și se pune pe tăieturi la mâni și la picioare. (Com. Zanoc, jud. Sălaj)*³⁶⁹⁰.

Floarea de cicoare *plămădită cu vin, se bea în cazuri de friguri, pentru combaterea lor. (Com. Popești, jud. Vâlcea)*³⁶⁹¹.

20. COADA CALULUI. *Se întrebuințează în tratamentul rănilor, iar cu ceai în contra durerilor de stomac*³⁶⁹².

21. COADA ȘORICELULUI. *Bună la tuse grea, la alunelele de pe obraz. Fiartă cu pătrunței e bună la oprirea udului. (Combaterea retenției urinare)*³⁶⁹³.

22. COADA VACII. *La dureri de piept. (Vezi și LUMÂNĂRICĂ)*³⁶⁹⁴.

³⁶⁸⁶ *Ibidem.*

³⁶⁸⁷ *Ibidem.*

³⁶⁸⁸ *Ibidem.*

³⁶⁸⁹ *Ibidem.*

³⁶⁹⁰ *Ibidem.*

³⁶⁹¹ *Ibidem.*

³⁶⁹² *Ibidem*, p. 51.

³⁶⁹³ *Ibidem.*

³⁶⁹⁴ *Ibidem.*

23. CUCUTA. *Frunzele de cucută fierte se pun pe răni și umflături.* (Com. Popești, jud. Vâlcea)³⁶⁹⁵.

*Foile pisate și amestecate cu untură, se pun pe gălci și [scrofuri]*³⁶⁹⁶.

24. CIUMAFĂIA. *Se face baie cu ciumăfaie, contra [mătricilor]*³⁶⁹⁷.

25. DOVLEAC. *Semințele fierte cu pelin alb sau cu lapte sunt pe alocurea, ca de pildă în com. Zanol, jud. Sălaj, date contra viermilor intestinali, dar îndeosebi contra limbricilor (ascarizilor)*³⁶⁹⁸.

26. FĂINA (de porumb). *Vezi: Guturai*³⁶⁹⁹.

II

b) Cum caută să-și tămăduiască țăranul nostru suferințele trupești și sufletești?

8. Descântec de *BUBE DULCI*:

Buba bubelor, sora câinilor,
Bubă vânătă, bubă albastră,
Bubă țigănească, bubă ovreiască,
Eu te mut, tu să te muți,
Eu te mut pe piele,
Tu să te muți sub piele.
Cu toate vinele tale,
Nu umfla, nu *gâmfă*,
Nu-ncinge, nu aprinde,

³⁶⁹⁵ *Ibidem.*

³⁶⁹⁶ *Ibidem.*

³⁶⁹⁷ *Ibidem.*

³⁶⁹⁸ *Ibidem.*

³⁶⁹⁹ *Ibidem.*

Nu *cușita*, nu sângera,
Du-te în fundu' mărilor,
În coarnele cerbilor,
Unde popa nu citește, secure nu pocnește,
Fată mare cosiță nu-mpletește.
Acolo să te duci, acolo să umfli, acolo să *gâmfezi*,
Acolo să-ncingi, acolo s-aprinzi, acolo să *cușitezi*,
Acolo să săgetezi, aci să te-ncuibezi³⁷⁰⁰.

**De la Ioana Constantinescu,
comuna Cosminele, jud. Prahova!**

9. Descântec de-A BUBĂ: *Bubă albă, bubă neagră, bubă câinească, bubă tătarească, bubă nemțească, bubă de 99 de feluri, bubă cu izbituri, bubă cu fulgerături, bubă de somn, de sculare, nu umfla, nu durea, nu unghia, nu face carne rea în inima lui, că eu te trag, te mut, că nu știu ce-ai vrut, de ai putut la el să te strângi, să-l faci să plângă. (Din satul Pantelimon, jud. Constanța)³⁷⁰¹.*

10. De BUBA cea REA: (Descântec din com. Jorăști, jud. Covurlui): *A plecat omul de arin, cu plugul de arin, cu boii de arin, cu [răstele?] de arin, cu tînjala de arin, cu roțile de arin, cu osia de arin, cu grindeiul de arin, cu plasa și bârfa de arin, cu coarnele și cu carâmbii de arin. A arat și-a semănat arin, Buba cea rea a secat și a rămas curat și luminat, cum Dumnezeu l-a lăsat și maică-sa l-a făcut³⁷⁰².*

³⁷⁰⁰ *Ibidem.*

³⁷⁰¹ *Ibidem.*

³⁷⁰² *Ibidem*, pp. 51-52.

Se descântă de trei ori cu petică de câlți aprinsă. Când termină odată descântecul zice: „Să fii sănătos!” și pune puțin câlți pe bubă. Dacă nu trece după un descântec, descântă altă femeie și-așa mai departe, până trece bubă³⁷⁰³.

11. De DĂLAC (Bubă rea). (Descântec din com. Brabora, jud. Dolj. Auzit de femeia Maria Nițoiu, de 78 de ani)

Bubă albă, bubă verde, bubă turcească, bubă porcească, bubă ovreiască, bubă românească, bubă de cuțit, bubă de izdat, bubă de întâmpinat, bubă de dălac, bubă de 99 de feluri, ieși de la din mațe, din inimă, din ficați, din rărunchi, și risipește-te, și topește-te, ca spuma de mare, ca roua de soare, să rămâie (cutare) curat luminat, ca steaua pe cer, ca roua pe câmp, ca ziua bună ce-a născut³⁷⁰⁴.

Se descântă cu-n cuțit cufundat într-un pahar cu apă neîncepută. Din această apă bolnavul ia de 3 ori pe zi câte o linguriță: dimineața, la prânz și seara³⁷⁰⁵.

12. De LIPITURĂ (Somn agitat): Descântec din satul Arăbagi, jud. Constanța.

A plecat (cutare) pe cale, pe cărare, a ajuns sub o râpă de pârâu și l-a-ntâlnit mare rău. Lipitură de mă-sa, lipitură de ta-său, lipitură de boi, lipitură de oi, lipitură de apă, lipitură de foc, lipitură de vecin, lipitură de străini, lipitură de nouă zeci și nouă de feluri. Pricolici te-ai făcut, pe sub piele i-ai intrat, carne i-ai mâncat, sângele l-ai băut, ca un buștean a

³⁷⁰³ *Ibidem*, p. 52.

³⁷⁰⁴ *Ibidem*.

³⁷⁰⁵ *Ibidem*.

*rămas. Eu te-am descântat și curat ai rămas. Cu mătura te-am măturat, cu
cuțitu' te-am tăiat și băiatul s-a curățit*³⁷⁰⁶.

13. De JĂLUDE (umflătură la gât):

Jălundită

Bolundită

Cară-te pe *cute*

Și te du la munte

Și te pune la soare

Și creapă ca o cicoare³⁷⁰⁷.

*Se zice de 3 ori și te ungi cu scuipat pe gât dimineața zicând de trei
ori: „Fugi cășunătură, că te freacă mână nespălată (mâna trebuie să fie
nespălată) și te scopește, (scuipă) gură leșinată (leșiată)”*³⁷⁰⁸.

**[„Descântecul acesta ni l-a comunicat învățătorul Turcu, care mi-a
mărturisit că l-a cules de la Vasilică Câmpian, a Răgului, din Hida, jud.
Cojocna”]**³⁷⁰⁹

Din culegerea Doctorului OD. Apostol!

³⁷⁰⁶ *Ibidem.*

³⁷⁰⁷ *Ibidem.*

³⁷⁰⁸ *Ibidem.*

³⁷⁰⁹ *Ibidem.*

1929

[*Cântec de toamnă*]³⁷¹⁰

Copilul meu încearcă să prindă o rază de soare

Și plânge că nu a putut să o prindă...

Și mă-ntreabă: cine a aprins soarele,

Cine a aprins soarele ca raza lui să aprindă?...

Copilul prinde o floare gingașă și albă floare...

Și înțelege glasul neprihănitei comori.

Sărută floarea și râde cu lacrimi. O, de-atâtea ori.

În viață vei săruta răsând și plângând flori! ...

Emil Isac!

³⁷¹⁰ Idem, LX, 1929, nr. 1, ianuarie, p. 7.

[Panică]³⁷¹¹

S-a oprit la geam tristețea și îmi bate
Picături de ploaie rece, mici și grele!
Toți copacii, cu veșminte sfâșiate,
Își reped la mine pumnii, prin perdele!

Trecătorul se-nfioară de-atât vaier,
Care-aleargă poticnindu-se de case!
Ploaia-și toarce monoton același caier,
Înflorindu-l cu mici frunze ofticoase.
S-a oprit la geam tristețea și îmi bate
Picături de ploaie rece, mici și grele!
Peisajele din rame-îngândurate,
Se privesc cu înțelesuri, între ele!

Picături de ploaie rece bat mereu...
Înserează și e frig și bate vântul,
De îmi pare că slăvitul Dumnezeu
A scăpat astăzi din mâini întreg pământul!

Al. Negură!

³⁷¹¹ *Ibidem*, p. 39.

[Reviste]³⁷¹²

„Gândirea”, nr. 11. *Cititorii ardeleni ai revistelor românești au avut prilejul să admire, din reproducerile date pe vremuri de „Luceafărul”, câteva lucrări ale pictorului Theodor Aman, unul dintre întemeietorii picturii artistice la noi³⁷¹³.*

Dl. Adrian Maniu, ne dă un subtil „Cântec de jale”, dl. L. Blaga traduce două poezii din poetul rus Esenin: lucruri adânci, formă nepretențioasă, cum e poezia adevărată, de când lumea. Totul firesc, nimic căutat, chiar în poezia modernă, când ea e sinceră — o izbucnire a simțirii sau a gândului chinuit³⁷¹⁴.

Tot ce trăiește poartă semn

De timpuriu, ca un dar.

Dacă n-aș fi poet,

Aș fi hoț sau tâlhar.

Slab și mic, totdeauna erou

Printre ștrengari, pe sub gard

Adesea, foarte adesea, mă întorceam

Acasă cu nasul spart.

Când vedeam pe mama speriată,

³⁷¹² *Ibidem*, pp. 74-75.

³⁷¹³ *Ibidem*, p. 74.

³⁷¹⁴ *Ibidem*, p. 75.

Cu gura în sânge îngânam pitic:
Nu e nimic, m-am lovit de-o piatră,
Mâine nu se mai vede nimic.

Și acum că s-a stins
Clocotul zilelor acele,
O putere neliniștită
s-a răspândit în poemele mele...³⁷¹⁵

Copil, poetul avea nasul zdrobit, azi om mare, are „sufletul întreg în sânge”³⁷¹⁶.

Astăzi nu către mama, ci spre mulțimea
Ce râde străină, zic:
Nu e nimic, m-am lovit de-o piatră,
Mâine nu se mai vede nimic³⁷¹⁷.

Dl. E. Bucuța, iscălește bucata de proză „Maica Domnului de la Mare”, Z. Stancu, versuri, Radu Gir stanțe cu frumoase imagini noi:

Toate florile de ceară și de vis
lângă moarte și în toamnă, s-au închis.

Tufănelele, întârziate, plâng
și-n bucăți, ca stelele, se frâng.

³⁷¹⁵ *Ibidem.*

³⁷¹⁶ *Ibidem.*

³⁷¹⁷ *Ibidem.*

Păsăruicile cu cântec van
se urcară-n luntrea lumii de mărgean
și s-au dus, pe apa cerului, la vale.

Și pe câmpul înserat și fără țel,
întârzie, rătăcit, un gândăcel...

Îi e frig, e gol, și fără rost,
și tot cată, în zadar, un adăpost,
la vreo floare cu ferestre luminată
să se apropie pribeagul și să bată³⁷¹⁸.

„Năzuința”, nr. 2, revistă lunară, apare la Craiova în anul al VII-lea, sub direcția dlui Al. Popescu-Telega³⁷¹⁹.

Se dă în traducere, a dlui. Telega desigur, bunul cunoscător al literaturii spaniole „Cântecul spiritual” a lui Joan Maragall, poetul creștin, un mare îndrăgostit de viață, de lumină, de cer și pământ, de toată lumea asta a simțurilor, în care ar vrea să afle și veșnicia, numai trecând prin moarte:

Dacă lumea-i așa de frumoasă, Stăpâne, când se privește
Cu pacea ta în adâncul ochilor noștri
Ce-ai mai putea să-mi dai în viața cealaltă?

Pe cine nu zice altei clipe : „oprește-te”
decât clipei morții

³⁷¹⁸ *Ibidem.*

³⁷¹⁹ *Ibidem*, p. 76.

eu nu-l înțeleg, Stăpâne; eu care aş voi
să opresc atâtea clipe din fiecare zi...
Când se vor închide ochii-mi omenești
Deschide-mi, Stăpâne, alții, mai mari
Spre a privi chipu-ți fără sfârșit,
Fie-mi astfel moartea renaștere veșnică...³⁷²⁰

[*Filă de cronică*]³⁷²¹

***...Și a durut-o sufletul ei foarte
și s-au tulburat apele Moldovei!
(Cronică)³⁷²²***

Purta Moldova tremurând spre șes
Legenda ei tăcută și barbară
Și-ntr-un chenar de piatră și de seară
Domnița vrea un mugur de-nțeles.

Trecuse-un om și-un cântec călător
Cu apa ei prelinsă sub castel,
Și nimeni n-a știut cine e el
De e un rob, un prinț sau vrăjitor

³⁷²⁰ *Ibidem.*

³⁷²¹ *Idem*, LX, 1929, nr. 2, februarie, p. 8.

³⁷²² *Ibidem.*

Un petec de cămașă-avea pe-un umăr
Iar celălalt râdea voinic în soare
Ducea mândrii de stele lucitoare,
Iar ochii lui pâraie fără număr.

De-atunci Moldova a-necat în vad
Un ram de măr și-o umbră din chenar
Și-a plâns povestea-ntr-una mărgele de cleștar
Cu gene de-ntuneric, cu alintări de brad.

.....

D. Ciurez!

[*O scrisoare*]³⁷²³

En lisant vos vers j'ai resente

le terrible dor de ma patrie!

(*O scrisoare*)³⁷²⁴

Ne-am întâlnit acum a doua oară.

Eu neștiut, eu singur, cu zările pe frunte,

Duc din păduri spre culmile cărunte

Descântecul ce sufletu-mi omoară

Tu nici nu vezi legenda care crește

În ochii tăi ce-nmugură pe mine.

N-auzi cum cresc din gânduri ape line

Și cum castelu-n valuri clipocește.

D. Ciurez!

³⁷²³ *Ibidem*, p. 9.

³⁷²⁴ *Ibidem*.

[Decemvrie]³⁷²⁵

Din cerul, sur de zile, cad fulgii-ncetișor
Țesând pe tot întinsul un alb și greu covor...
E-atâta oboseală în vastul pământesc,
Că vezi cum toți copacii, la crești, îmbătrânesc!

În aer niciun zgomot, — și fulguie din plin —
De crezi că niciodată nu va mai fi senin!
Mi-ngrop afund piciorul în proaspătul covor
Și mă-nfior de teamă, că mii de vieți omor!

Cad fulgii din belșugul potopului de sus,
Imaculând pământul cu haina lui Iisus!...
În mintea noastră crește, — ca-n liniște de schit
Povestea minunată: „Trei Crai din Răsărit”.

O auzim șoptindu-și, în noi, frumosu-i fir
Și-n strofe calzi, de imnuri, se țese ca-n delir!...
Se smulge și prin aer se-mprăștie-n fiori,
Cădelnițând-o-n stradă, copii colindători!

Al. Negură!

³⁷²⁵ *Ibidem*, p. 15.

[Reviste]³⁷²⁶

[„Ramuri”, nr. 11-12]. În nr. 10 al aceleiași reviste poetul I. U. Soricu publică rânduri duioase de apreciere asupra scriitoarei Ada Umbră (înv. Eugenia Fl. Ionescu) moartă de curând. Tot d-sa publică trei sonete „Statuia”, pline de juste observații și de nobilă revoltă:

Ne-au năpădit ca roiul de lăcuste
Cohorte făcătoare de minuni,
Pleiada secăturii auguste,
Așteaptă închinări și rugăciuni.
Masivul caracterelor robuste
Azi îl găsești în casa de nebuni³⁷²⁷.

[Rămâi]³⁷²⁸

Râmai, în noaptea albă s-ascultăm,
Cum cântă-n straturi florile grădinii.
Zâmbește luna tot mai somnoroasă
Și dorm în toate casele vecinii.

În ochii tăi îngândurați și triști
Să scânteieze lacrimi de credință.
Visa-vom sub salcâmi auriți,

³⁷²⁶ *Ibidem*, pp. 75-76.

³⁷²⁷ *Ibidem*.

³⁷²⁸ *Idem*, LX, 1929, nr. 3, martie, p. 19.

Cuprinși de-a primăverii biruință.

Fiori de nou parfum ne-or îmbăta.
Cutremurându-ne ispititoare grații,
Vom asculta de-al inimilor glas,
Ne vom privi sfioși, ca vinovații.

Când vor apune stelele în lac
Și-or înflori pe culmi senine, zorii,
Ne vom împodobi cu maci și ruji
Și vom privi în ochii aurorei.

Ciobanii rumeni vor urca pe munți,
Chemați de glasul tainic al naturii.
Cu brațe îndreptate către cer
Sorbi-vom sfântul cântec al pădurii.

Rămâi, în noaptea albă s-ascultăm,
Șoptind în straturi florile grădinii.
Zâmbește luna tot mai somnoroasă
Și dorm în toate casele vecinii.

Iustin Ilieșiu!

[*Ca Sisif*]³⁷²⁹

Când urc spre ceruri stânca, ce se cheamă

În mine — suflet, pe într-aripate

Și calde stihuri, uit că — prin păcate —

Legat cu trupul sunt de Gee-mamă....

Și urc... dar, din năvalnica lumină

Mă prăvălesc nevolnic către țarnă;

Și-atunci, pricep osânda ta eternă,

Corintiene Sisif, și-a ta vină....

Ca tine-am fost, avar cu mine însumi

Și-nșelător cu propria-mi viață....

Pe când eram cu-amarul față-n față

Dușmani — cântări am făurit din plânsu-mi

M-am înșelat, Sisif, pe mine însumi

Și-acuma-mi port informa stâncă-n brațe.

C. Ionescu-Olt!

³⁷²⁹ *Ibidem*, p. 20.

[Amintiri]³⁷³⁰

Ce mână nevăzută mi-a răpit
Nădejtile: garoafe trecătoare?
Ca un copac cu crengile spre soare
Ridic spre ceruri brațe de granit,
Din umbra amintirilor fugare....

De unde fulgeră acest ecou
Și-mi răscolește sângele din nou?
Durerea-mi spintecă iubirea cu pumnalul.
Și se înfînge-n mine, ca într-un cavou.
Din aurora visurilor ce mă mint
Îmi împletesc pe frunte laurii uitării,
Și-n barcă de argint
Mă pierd cu viforul în largul mării....

Mă cheamă amintiri trecute-n vreme
Spre-altarul diamantului curat
Dar lutul meu e frământat
În flăcări zămislite din blesteme.

O, barca mea, spre care lumi mă poartă?
În ochii mei lumina-i moartă....

³⁷³⁰ *Ibidem*, p. 21.

Un clopot purpuriu e orizontul,
Și limba-i bate-n margini de aramă
În larguri clocotește Helespontul,
Și valuri după valuri se destramă....

La umbra amintirilor cad flori
Întunecate de funinginea uitării,
În leagănul pierzării
Se sting și visuri și iluzii și fiori....

Ca un copac eu crengile spre soare
Înalț în aer brațe de granit
Din umbra amintirilor fugare...

Iustin Ilieșiu!

[Cântec]³⁷³¹

Nu plânge, inimă orfană,
Așa ți-a fost și ție scris,
Să te cutremure durerea
Și să te-nșeli în orice vis.
Să te învingă mii de patimi,
Și, frământată de fiori
La crucea ta îndoliată
Să n-ai nici lumânări, nici flori.

Iustin Ilieșiu!

[Evohe]³⁷³²

Voi poposi pe țărmuri Stygiane!
E-aproape să se stingă rugul vieții....
Să se adune-n jurul meu bureții;
Cabiri, Satiri și Nimfe-Averniane.

Să-mi pregătească urna funerară
În care, 'nvăluită-n foi de vie,
Cenușa mea să se păstreze vie....
Cu Orcus, cel hidos, întâia oară

³⁷³¹ Idem, LX, 1929, nr. 3, martie, p. 52.

³⁷³² *Ibidem*, p. 53.

Mă voi găsi ca mâine, față-n față....
Pe când în maiestatea morții mele
„Evohe” voi striga, privind spre stele,

Spre Cytheron — izvorul de viață
Și-n [tyrs] proptit, în plete cu verdeață
Secatul piept să-mi sângere-n oțele.

C. Ionescu-Olt!

[*Grăiește Marea*]³⁷³³

(Fragment)

Grăiește Marea Dunării bătrâne:
Ce freamăt vine oare dinspre munte?
El crește tot mereu... Sunt zile crunte
Din nou colo, în văile române?

Și valul tău, ce tocmai îmi sosește,
Parcă-i mai cald, ca oricând altădată;
Mai iute vii, dar unda-ți nu-i turbată,
Ce s-a-ntâmpat ?... Mai grabnic povestește!

Și-ncepe Dunărea: Chiar ca și tine

³⁷³³ Idem, LX, 1929, nr. 4-5, aprilie-mai, pp. 1-2.

Și eu am fost cuprinsă de mirare.
Văzând că unda crește tot mai tare
Și dinspre munți ea tot mai caldă vine.
Copiii-ntreb: pe Tisa cea bălaie
Și Mureșul voinic, Oltul năvalnic,
Pe Prutu-adânc, Siretul cel zburdalnic:
Ce vești mi-aduc, fiorul să mi-l taie?

Și într-un glas răspunsu-mi-au copiii:
Colo-n Carpați e o minune mare,
Nu-i zgomot de război, ci-i sărbătoare;
Din ochi se varsă unda bucuriei.

E praznic mare-n Dacia străbună:
Copiii ei răzleți se regăsiră,
Și-n caldă-mbrățișare-și juruiră
Pe veci să viețuiască împreună.

Și biata mamă plânge fericită,
Văzând odraslele-i iar lângă sine
Scăpate din robiile străine;
Ca-n vremuri vechi, iar casa întregită.

Ah, iată mândra, dulcea Bucovină,
Și Basarabia înstrăinată,
Cu câtă dragoste acuma cată
La mama cea de fericire plină!

Și saltă viu Moldova cea frumoasă,
Recunoscând pe-a sale surioare;
Mai blândă soartă-avuta-a ea supt soare,
Unită cu Muntenia mănoasă?

Și Ardealul cel cu plete aurite,
Banatul cel bogat, vioi și gureș.
Crișana dalbă, mândrul Maramureș,
Cum strâng la piept surorile iubite!

Și-n urma lor fii și nepoți o sumă:
Munteni bălani, câmpeni pârliti de soare,
Tot cete vin la vatra-ncăpătoare,
Înconjurând pe fericita mumă.

Și-o horă mândră larg-acum se-ncinge
Cu chiot și cântări: hora frăției,
Înlănțuind cuprinsul României
C-un cerc vrăjit, ce nu se poate-nvinge.

Vuiesc de strigăt vesel munți și dealuri,
Și clocotesc câmpiile întinse;
Iar danțul cel frățesc ce se încinse,
Acum ajuns-a pân' l-a noastre maluri,

Și cât e de haină Neagra Mare,
Ea valuri spumegoase-și îmblânzește,

Iar sfântul soare sus pe cer s-oprește,
Privind cu drag româna sărbătoare³⁷³⁴.

Andrei Bârseanu!

[*Imnul Unirii*]³⁷³⁵

Pe-al nostru steag e scris unire,
Unire-n cuget și-n simțiri,
Și sub măreța lui umbrire
Vom înfrunta orice loviri.
Acela-n luptă grea se teme
Ce singur e rătăcitor,
Iar noi uniți în orice vreme
Vom fi, vom fi învingători.

Am înarmat a noastră mână
Ca să păzim un scump pământ,
Dreptatea e a lui stăpână
Și domn e adevărul sfânt.
Și-n cartea veșniciei scrie,
Că țări și neamuri vor pieri
Iar mândra noastră Românie
Etern, etern va înflori.

³⁷³⁴ *Ibidem.*

³⁷³⁵ *Ibidem*, p. 3.

Învingători, cu verde laur
Noi fruntea ne-o-mpodobim,
Nici scumpele grămezi de aur
Drept răsplătire nu dorim.
Știind că-n viața trecătoare
Eterne fapte-am împlinit
Și chinul morții-ngrozitoare
Bogat, bogat e răsplătit.

Andrei Bârseanu!

[*Nunta Ardealului*]³⁷³⁶

În ceasul împlinirii nădejdlor străbune
Se smulse crunt Ardealul din lanțul cel barbar
Și, luându-și tot norodul, pleca să se cunune
Cu Dacia Traiană, l-al neamului altar.

La-această nuntă mare, sosea-n șirag oștirea
Ce fuse-nvingătoare, în frunte cu-al său crai
Și cu crăiasa mândră, și-n toată strălucirea
Cutreierau meleagul, pe urma lui Mihai.

Iar mamele ce-n lacrimi, cu candelă nestinse
Își privegheară neamul prin veacuri neștirbit,
Acum cu pruncii-n brațe, de-un sfânt fior cuprinse,

³⁷³⁶ *Ibidem*, p. 4.

Îngenuncheau în calea viteazului slăvit.

Moșnegi cu plete albe, purtând povara vieții,
A zilelor amare, pe care le-au robii,
Priveau cu ochi extatici la soarele dreptății
Ce-n pragul bătrâneții și lor le-a răsărit.

Și toată țara-ncinsă-n brâne tricolore
Cu dangăte de clopot îi aștepta pe miri,
Prelații în ornate, cu liturghii sonore
Slujeau ceremonia, gătindu-i cu cununi.

Și-n glasul Isaiei și miri și nuni și clerul
Purtându-și crucea-n frunte, în horă dănuiau
Cu binecuvântarea ce-o revărsase cerul:
Ca-n veci să dăinuiască Unirea ce-o-ncheiau.

Și pentru ca în lume de veste să se știe,
În largul de hotare prelung s-a buciumat;
Că țara întregită e Marea Românie
Și neamul ce-l cuprinde e viță de-mpărat.

Maria Baiulescu!

[Străbunul]³⁷³⁷

din a lui Decebal oaste
rănit în frunte, ursuz
rămas pe-ale muntelui coaste
cu codrul, cu turmele,
cu-a luptei imensă larmă-n auz,
întinsu-și-a urmele
de sânge păgân,
peste rău, peste bine
veac după veac,
din dac în dac,
din rumân în rumân,
până la mine...

A. Cotruș!

³⁷³⁷ *Ibidem*, p. 11.

[1 Decembrie 1918]³⁷³⁸

de Al. Ciura

*Fără voia mea, simțeam că ochii mi se umezesc și la ureche îmi
șopteau evocări din „Clăcașii” lui Goga:*

— Eu le vedeam înșiruirea lungă
De mucenici nerăsplătiți ai pâinii,
Cei logodiți de veacuri cu durerea
Și două lacrimi mi-au curmat durerea,
Căzând încet în bulgării țărâni...³⁷³⁹

*Lacrimile de bucurie brăzdau toate fețele. Avea toată lumea de
acolo o rezervă așa de bogată din această sursă, pe care n-avusese prilejul
s-o utilizeze zece veacuri de-a rândul...³⁷⁴⁰*

³⁷³⁸ *Ibidem*, pp. 23-26.

³⁷³⁹ *Ibidem*, p. 24.

³⁷⁴⁰ *Ibidem*.

[În Ravenna]³⁷⁴¹

de Aurel Decei

La dreapta: palatul magnific al lui Theodoric... din el pare că ies cei douăzeci și șase de martiri în alb, cu pantofi albi, purtând fiecare câte o coroană, despărțiți prin palmieri — simbolul raiului — în frunte cu Sf. Martin, în purpură. Se-ndreaptă spre Iisus, care șade pe un măreț tron de aur țintat cu smaralde și rubine, îmbrăcat în purpură, făcând un gest de binecuvântare grecească și străjuit de patru îngeri înarmați cu lănci. Stânga: cetatea Classis, cu marea și corăbiile... apoi șirul Fecioarelor, douăzeci și două, printre crini și [asfodel], în alb, cu pantofi de purpură și o haină de fir pe deasupra, ducând ofrandă coroanele slăvirii... spre Maica Precesta, tronând cu Pruncul în brațe între îngeri; în capul alaiului cei trei magi: Gaspar, violet, Melchior, verde, Balthasar, alb, oferindu-i daruri în vase scumpe... Pe cer licărește luceafărul... Și, [repentin], niște magi mici, cu nasul roșu, cu steaua în mână și înzorzonați în hârtii multicolore, îmi apărură, în biserica de acasă, din sat.³⁷⁴²

O, Doamne-mpărate sfinte

Primește a noastră cinste...

Numele meu e Gașpar,

Smirnă dau Domnului dar,

Eu Melchior mă numesc...³⁷⁴³

³⁷⁴¹ *Ibidem*, pp. 39-48.

³⁷⁴² *Ibidem*, p. 46.

³⁷⁴³ *Ibidem*.

[Hesiod]³⁷⁴⁴

Munci și zile

Ale [Pieriei] Muze vestite prin cântecul vostru,
Haide încoace, grațiți, preaslăvind pe măritul vost' tată.
El împărțește la oameni și faima și lipsa de faimă:
Suntem vestiți sau umili datorită voinței lui Joe.
Lesne pe om îl înalță și pe înălțați îi coboară;
Lesne-njosește pe cel glorios, pe umil ridicându-l;
Lesne pe strâmb îl îndreaptă și-apasă pe cel ce e mândru
Jupiter, norilor domn, ce-n supremul văzduh locuiește.
Vezi de-mi ascult-a mea vorbă: dreptatea-n pricini urmărește-o
Tu. Iară eu voi vorbi cu Perses curat adevărul.

Nu-i pe pământ doar un fel de râvnă, ci feluri se află
Două: pe una din ele o-ncuviințază-nțeleptul,
Însă cealaltă-i de-ocară. Ci ele frământ-al nost suflet.
Cea de pe urmă războiul ne-aduce și crunta gâlceavă
Nenorocită. De nimeni ea nu e cinstită, ci sfada
Noi de nevoie-o cinstim, căci așa fu a zeilor voie.
Ci pe cealaltă-o născu mai-nainte al Noptii-ntunec,
Iară Cronid-ul, în cer locuind, temelie o puse
Lumii, spre-a fi de folos muritorilor, înspre mai bine.
Ea și pe cel mai netrebnic din oameni la muncă-l îndeamnă,

³⁷⁴⁴ *Ibidem*, pp. 60-62.

Căci când un om fără lucru își vede vecinul cu stare
Gospodărint, semănând și arând ca să-și strângă avere,
Face la fel cu vecinul. Și râvna aceasta e bună.
Faur cu faur se-ntrece și-olarul se-ntrece cu-olarul,
Bradul de brad pizmuie e, sărac pe sărac pizmuiește.
Perses, tu sfaturile-astea în inima ta ți le sapă:
Sfadă, de rele voioasă, să nu-ți depărteze de muncă
Sufletul tău, privitor la certuri, în târg când ascultă.
Pentru proces și județe puțin timp doar are acela
Care-n hambare n-a strâns pentr-un an la-ndemână bucate,
Roade aduse de glie, prinos al Demetrei bogate.
Când ai din astea belșug stârnește-n pricini și gâlceavă
Pentru străine averi. Însă ție a face în astfel
Nu îți e îngăduit. Ci noi să curmăm mai pe urmă
Cearta-ntre noi prin dreptate, ce-i darul de frunte-al lui Joe.
Nu de mult noi moștenirea-mpărțit-am. Ci tu jecmănit-ai
Mult de la mine, ungând din greu pârcălabii de daruri
Înghititori care, nerozii, pretind c-au făcut judecată,
Fără să știe cu cât e mai mult jumătatea ca-ntregul
Nici ce foloase de seamă ne dau asfodel-ul și nalba.
Zei-i orbiră pe oameni de nu mai știu hrana să-și afle;
Altfel, ușor doar cu munca de-o zi tu puteai pe-ntreg anul
Hrană-ndeajuns să câștigi, fără pic de-osteneală agățându-ți
Plugul de horn să se afume în grindă, lăsându-ți catării
Harnici și boii în pace, să se odihnească în voie.
Jupiter însă ne-ascunse focul, cuprins de mânie
Fiindcă pe el l-înșelă Prometeu cel cu mintea isteță;

Iată de ce el scorni neazuri cumplite la oameni.
Focul ne-ascunse deci Zeus. Dar iar Prometeu pentru oameni
De la-nțeleptul Cronid îl fură-ntr-o vergea găurită,
Fără să bage de seamă voiosul de trăsnete, Joe.
Joe, de nori strângătorul ce astfel îi zice-n mânia-i
O, tu, născut din [Japet], priceput deopotrivă în toate,
Te-ai bucurat că furat-ai focu-nșelând al meu cuget?
Spre nenorocul tău ți-va cât și-al viitorilor oameni
Căci le voi da-n loc de foc o năpastă de care cu toții
S-ar bucura-n al lor gând, îndrăgiți de năpasta ce-i paște.
Astfel vorbit-a râzând al zeilor tată și-al nostru
Și-a poruncit lui Hefaistos, vestitul, s-amestece iute
Apă și lui și-n acesta să pună și glas și tărie
Ca și de om și să-i dea un chip cu zeițele-asemeni,
Tânăr și fermecător. Apoi poruncit-a Atenei
Ca meșteșugul s-o-nvețe de-a țese-nfloritele pânze
Și să-i reverse pe cap auritele Venerei haruri:
Dorul cel mistuitor și iubirea ce trupul topește.
Si poruncit-a lui Hermes, călăul lui Argus, să-i dea
Suflet sfruntat de cățea și înșelătoare năravuri.
Astfel grăi și aceștia-mpliniră porunca lui Joe.
Hefaistos șchiopul îndată din lut, după sfatul lui Joe,
Trup plăsmuit-a asemeni la chip c-o sfielnică fată.
Zea Minerva, cu ochi de azur, o găti și o-ncinse.
Apoi divinele Grații și Înduplecarea slăvită
Trupu-i găsesc cu-aurite brățări, iară Hore cu mândre
Plete o încununară cu flori ce răsar primăvara.

Toată podoaba pe trupu-i de Atena a fost potrivită
Iar vestitorul Mercur, călăul lui Argus, în cuget
Pusu-i-a amăgitoarele vorbe, minciuna și firea
Înșelătoare, cum Joe spusese. Dar ea înzestrată
Fuse cu glas de-al zeilor crainic, care Pandora
A botezat-o, fiindcă toți zeii din cer îi dădură
Daruri, ca ea să ajungă năpasta isteților oameni.
Iar după ce isprăvi viclenia cea primejdioasă,
Hermes, al zeilor crainic, fuse trimis de-al său tată
Darul acesta să-l ducă lui Epimeteu. Iar acesta
Își aminti ce i-a spus Prometeu, ca nicidecum să primească
De la olimpicul Joe vreun dar, ci-nao să-l trimită.
Ca să nu cadă vreun rău pe capul sărmanilor oameni,
Totuși el darul primi și rău-l simți suferindu-l,
Căci mai-nainte trăiau pe pământ omeneștile neamuri
Fără necazuri și rele și fără de trudnica muncă,
Fără de boli dureroase ce-aduc bătrânețea cu ele.
Oamenii-ncep de atunci să-mbătrânească-n necazuri.
Ci-ntr-o parte capacul butoiului dându-l Pandora,
Relele toate zburară spre-a omului nenorocire.
Numai Speranța-năuntru rămase aproape de buza
Vasului fără a zbura, căci la loc împinsese capacul,
După voința lui Joe, de nori strângătorul, Pandora³⁷⁴⁵.

(Frag. v. 1-100),

Trad. de Ștefan Bezdechi!

³⁷⁴⁵ *Ibidem.*

[Ovidiu]³⁷⁴⁶

Glorie de poet (Amores, I, 15)

Pizmă rozând, de ce mă mustri pentru traiul meu leneș
Și al meu cânt îl proclami rod al trândavului duh?
Ce spui că eu, cât în floare-s, nu vreau, după datina veche,
Praful ostășesc să înghit spre-a deveni glorios,
Și că nu vreau să învăț prolixele legi și că glasul
Nu vreau să-mi prostituez în tribunalul ingrat?
Lucrul ce-mi ceri, trecător e, iar eu năzuiesc după-un nume
Veșnic. Pe globul întreg veșnic slăvit vreau a fi.
Bardul Homer va trăi cât Tenedos, sta-va și Ide,
Cât Simois și-o vărsa-n mare torenții lui iuți.
Și Hesiod va trăi câtă vreme ciorchina musti-va,
Secera curbă cât timp grâul culca-va pe lan.
Fi-va slăvit de întregul glob Calimah, care fuse
Nu prin talentu-i vestit, ci prin al său meșteșug.
Al lui Sofocle coturn nicicând vreo știrbire avea-va;
Lună și soare cât timp fi-vor, va fi și Arat.
Fi-va Menandru cât timp curtezana șireata, haina,
Codoașă, robul viclean, tatăl sever vor trăi.
Ennius cel colțuros și Accius entuziastul
Faimă avea-vor ce-n veci nu va pieri pe pământ.
Care epocă uita-va de Varron, de prima lui navă

³⁷⁴⁶ *Ibidem*, pp. 66-67.

De d-auritul berbec, cel căutat de Iason?
A lui Lucretius versuri sublime atunci pieri-vor,
Când într-o zi prăpădit fi-va întregul pământ.
Despre Enea, Tityrus, și de secerișuri citi-vor
Cât timp învinsului glob Roma stăpână-i va fi.
Cât exista-va amorul, Cupidon, săgețile sale,
Te va-nvăța al tău vers, o, iscusite [Tibul]
Gallus va fi cunoscut și cu el cunoscută Lycoris
(Draga-i) va fi-n Răsărit și deopotrivă-n Apus.
Deci pe când cremenea, fierul plugului plin de răbdare
Se irosește în veac, versul e nemuritor.
Versului deci să se plece și regii și-a lor biruințe
Cât și al [Tagelui] țărin' ud de belșug aurit.
Vulgul s-admire ce-i ieftin; ci mie bălaiul Apollo
Din al Castaliei puț dee-mi paharul răsplin,
Cu merișorul plăpând la îngheț să-mi gătesc al meu creștet
Iară amantu-ngrijat să mă citească mereu.
Pizma trăiește-ntre vii, dar după ce mori, ea te iartă
Când fiecăruia-i dăm cinstea ce-a meritat.
Chiar deci când focul suprem mă va mistui, eu trăi-voi
Și-mi va supraviețui partea mai bună a mea³⁷⁴⁷.

Trad. Ștefan Bezdechi!

³⁷⁴⁷ *Ibidem.*

[*Dacă mi-ar spune un zeu...*]³⁷⁴⁸

(Amores, II. 9)

Dacă mi-ar spune un zeu: „Trăiește, dar fără iubire”,
N-aș asculta, A iubi e un cusur... delicios.
Când sunt scârbit și în sufletu-mi se potolește văpaia.
Cugetul mi-e frământat ca de un straniu vârtej.
Cum un fugar năvălaș spre prăpastie-și duce stăpânul
Care încearcă-n zadar frâu-nspumat a-i struni;
Cum pe o navă ce intră-n port și-i aproape s-atingă
Țărnul, un neașteptat vânt o răpește în larg,
Astfel mă mână adesea Cupidon cu-a dragostei toane
Iar purpuriul Amor vechile arme-și reia.
Trage, copile! Eu gol, fără arme, îți stau în bătaie:
Iată, în largul tău ești. Poți vitejia-ți s-arăți.
Ca la poruncă săgețile-n voie îți zboară spre pieptu-mi:
Chiar ca pe-al lor săgetar ele mai bine mă știu.
Nefericit cel ce rabdă să-și doarmă întreaga sa noapte.
Mare ispravă crezând că a făcut cu-al lui somn.
Nu știi că somnu-i, nebune, icoană a morții-nghețate?
Soarta, când mori, îți va da timp de odihnă destul.
Eu amăgit chiar de-aș fi de glasul amantei șirete,
Mari bucurii voi avea, fie și numai sperând;
Uneori vorbe ea dulci de-mi va spune, iar alteori, grele,

³⁷⁴⁸ *Ibidem*, p. 68.

Deseori m-o desfăta, deseori ea m-o goni.
Marte din pricina ta-i, o, mașter Cupidon, 'ndoelnic
Căci după pilda-ți războiu' poart-al tău vitreg frățân.
Ești ușuratic, mai plin de vânt ca aripile tale
Dai și răpești bucurii cu-nșelătoru-ți cuvânt.
Dacă tu, totuși, Cupidon, m-ascuți cu frumoasa ta mamă
Fără-ncetare să fii peste-al meu suflet stăpân³⁷⁴⁹.

OVIDIU, trad. Ștefan Bezdechi!

[*Cântec de leagăn*]³⁷⁵⁰

Fetiței mele

Ai venit pe lume mică
— Strop de soare dintr-o rază
Și de-atunci întreaga-mi casă
Zi de zi se luminează.

Privesc gura-ți rumeioară,
Cum din buze împletește
O poveste fără vorbe,
Care nu se mai sfârșește!

³⁷⁴⁹ *Ibidem.*

³⁷⁵⁰ *Ibidem*, p. 75.

Deschizi ochii, parcă-ai vrea
Să îmi spui cu dinadins
Ce departe e hotarul,
De-unde tu mi te-ai desprins!
Lasă-ți spata peste buze
Și-ți închide ochii mici...
Dormi în zumzet de albine
Și-n lumini de licurici.

Al. Negură!

[Folclor medical român]³⁷⁵¹

- Contribuțiuni -

a) Leacuri folosite de poporul nostru

III

Pelinul. *Mai des se folosește la dureri de stomac și ficat (Com. Zanoc—Sălaj). Se fierbe și zama se dă de băut celor care au dureri de stomac sau zac de friguri. (Com. Hănești—Dorohoi)*³⁷⁵².

Pelinița. *Se pune în baie, la dureri de șale. (Floarea Matic, Com. Zanoc, jud. Sălaj)*³⁷⁵³.

Petrinjelul (sau Pătrunjelul) *E bun la tuse și constipație. Te scapă de ele. (Com. Zanoc, jud. Sălaj)*³⁷⁵⁴.

Ienupăr cu rădăcină de pătrunjel și rădăcină de urzică, *se întrebuințează la facerea unui ceai bun contra [dropiceii]. (Com. Popești, jud. Vâlcea)*³⁷⁵⁵.

Petroleul. *La mușcătură de șarpe. (Com. Zanoc—Sălaj)*³⁷⁵⁶.

Pir. *Ceai de pir, bun contra frigurilor. (Com. Popești, jud. Vâlcea)*³⁷⁵⁷.

Pătlagina. *Bună contra inflamațiilor (Obrintit). Se ia o foaie de pătlagină, pe care se pune puțin unt alb și un cărbune stins și se descântă astfel: „Peste Marea Neagră, zbiară o oaie neagră, latră un câine negru, dă chiot un cioban negru. Tăcu oaia de zbierat și câinele din lătrat, ciobanul din*

³⁷⁵¹ *Ibidem*, pp. 95-96.

³⁷⁵² *Ibidem*, p. 95.

³⁷⁵³ *Ibidem*.

³⁷⁵⁴ *Ibidem*.

³⁷⁵⁵ *Ibidem*.

³⁷⁵⁶ *Ibidem*.

³⁷⁵⁷ *Ibidem*.

*chiotit și-i trecu lui... de obrintit". Apoi cărbunele se pisează, se pune în apă și se bea. Frunza se aplică pe umflătură*³⁷⁵⁸.

[Descântecul acesta îl am de la dl. Diaconescu - Dăești, care l-a cules de la Anastasia I. R. Grigore, de 60 ani, din com. Dăești-Vâlcea]³⁷⁵⁹.

Plopul. *Frunzele fierte servesc la tratarea bubelor*³⁷⁶⁰.

Poprica (Ardeiul). *Se întrebuințează contra junghiurilor. Cu palincă [ileștit], contra durerilor de rânză. (Com. Zanoc—Sălaj)*³⁷⁶¹.

Porcuț. *Se fac băi contra podagrei. (Com. Zanoc—Sălaj)*³⁷⁶².

Porumb (păpușoi) *Rădăcina de porumb se fierbe și zeama se ține în gură atunci când te dor măselele. (Com. Hănești, jud. Dorohoi)*³⁷⁶³.

Potbalul. *Din zeama lui se dă femeilor după naștere. Rădăcina se folosește la dureri de picioare, la tratarea diferitelor bubițe și bube*³⁷⁶⁴.

Potrăceaia. *Se culege de regulă în ziua Crucii. Se folosește ileștită (macerată) la căldură cu palincă (țuică). Se bea de 3 ori pe zi la dureri de rânză, la friguri și dureri de rărunchi. (De la Floarea Pușcaș, com. Zanoc, jud. Sălaj)*³⁷⁶⁵

Priboiul căpresc. *Se dă miercurea și vinerea, adică în zile de post, la cei bolnavi de scurgere grea (diaree) fie ileștită în palincă ori vin, fie fiartă în apă. (De la Cupe Todora, com. Zanoc, jud. Sălaj)*³⁷⁶⁶.

³⁷⁵⁸ *Ibidem.*

³⁷⁵⁹ *Ibidem.*

³⁷⁶⁰ *Ibidem.*

³⁷⁶¹ *Ibidem.*

³⁷⁶² *Ibidem.*

³⁷⁶³ *Ibidem.*

³⁷⁶⁴ *Ibidem.*

³⁷⁶⁵ *Ibidem.*

³⁷⁶⁶ *Ibidem*, pp. 95-96.

Rachiul, în care s-a plămădit rășina, se bea în contra sperieturii. (Com. Popești, jud. Vâlcea)³⁷⁶⁷.

Racii vii, pisați, se pun la buric, în contra **surpăturii (herniei)**. (Com. Dăești—Vâlcea)³⁷⁶⁸.

**b) Cum caută să-și tămăduiască țăranul nostru suferințele
trupești și sufletești**

III. B

De Năjit. *Se ia un capăt de trestie și se suflă de trei ori în urechea bolnavului, zicându-se: „Fugi, năjite, pricăjite din creierii capului, din [meașele] ochilor, din sfârcul urechilor, din fața obrazului, din nările nasului, din mățele dinților, din vinele gâtului. Cum te-oi ajungă te-oi împunge și... să rămâie curat cum Dumnezeu l-a lăsat, când mă-sa l-a făcut”.* (De la Catrina Bleaga, de 45 ani, din Jorăști, jud. Covurlui)³⁷⁶⁹.

Negi. *Cel cu negi se scoală de dimineață, pe la răsăritul soarelui, în timp de nouă duminici de-a rândul. Va lua o lingură de lemn și în timp ce popa toacă la biserică să bată și el imitând toaca și zicând: „Toacă popa, toacă și negii îndată seacă!” Cel cu negii va sta cu fața la răsărit. (După V. Anton, din com. Slobozia—Mihălceni, jud. R. Sărat)³⁷⁷⁰. Tot după V. Anton se mai poate și altfel: în loc să toci cu lingura, în timpul când popa toacă, înțepi cu vârful unui cuțit fiecare neg în parte zicând tot ca mai sus. După Carp Cobanov — din com. Ghirova, jud. Soroca³⁷⁷¹. Se caută un*

³⁷⁶⁷ Ibidem, p. 96.

³⁷⁶⁸ Ibidem.

³⁷⁶⁹ Ibidem.

³⁷⁷⁰ Ibidem.

³⁷⁷¹ Ibidem.

*os de la picioarele vreunui animal, care să fie cât mai vechi și peste care să fie crescut mușchi sau iarbă și cu acesta să freci bine negii, într-o zi de Luni dimineața, înainte de răsăritul soarelui, până când va porni sângele din fiecare neg. El crede că se va vindeca cel cu negi. Mitică Ciurea, de 40 ani, din Vârlezi—Covurlui, spune că te vindeci de negi, dacă-i freci cu ardei, cu usturoi, cu piatra iadului sau apă tare*³⁷⁷².

De spăriet în somn. (Descântec auzit de la Vasilică Câmpean din Hida—Cojocna. Eu îl am de la învățătorul Turcu): „Doamne, ajută-mi, Dumnezeule, Criste ȣiomolidit, Criste te-o botezat, Criste paloș în mâna dreaptă ȣi-o dat să te aperi de 9 spărieȣi, de 7, 5, 3 spărieȣi, de un spăriet, de nici unul”³⁷⁷³. Apoi se suflă cruce peste copilul spăriat care doarme și împlânȣi cuȣitul de aramă deasupra capului copilului în perete, perină, rufă, în semn că omori duhul rău”³⁷⁷⁴.

De soare sec. Descântec auzit de la C. Amzulescu, de 36 ani, din com. Brabera, jud. Dolj. „Fugi, soare sec că te-ajunge izbitura și-ȣi rupe dinȣii și gura”³⁷⁷⁵. Vărăjitoarea merge înainte de răsăritul soarelui la fântână și găsinȣ o urmă de vită cu apă în ea, înmoaie busuioc în apă și zice de 3 ori cele de mai sus, apoi pune busuiocul sub căciula bolnavului. Alȣii se duc cu paie și zic: „Fugi, soare sec, că te-ajunge paiul sec”³⁷⁷⁶. Soare sec = dureri de cap”³⁷⁷⁷.

[Din culegerea Doctorului med. OD. Apostol!]³⁷⁷⁸

³⁷⁷² *Ibidem.*

³⁷⁷³ *Ibidem.*

³⁷⁷⁴ *Ibidem.*

³⁷⁷⁵ *Ibidem.*

³⁷⁷⁶ *Ibidem.*

³⁷⁷⁷ *Ibidem.*

³⁷⁷⁸ *Ibidem.*

[Cărți]³⁷⁷⁹

Homer: „Iliada”, în românește de George Murnu. După *Odiseea*, dl G. Murnu ne dă, în aceeași monumentală execuție tehnică a „Culturii naționale”, „Iliada”, aceasta „în forma cea mai isprăvită la care a putut ajunge”. Într-adevăr „Iliada”, în traducerea dlui. Murnu apăruse, primele 10 cânturi, prin 1907, în editura „Luceafărului” din Budapesta, iar în toate cele 24 cânturi în editura „Casei școalelor”, după ce părți răzlețe apăruseră în diferite reviste. A fost încununată și cu premiul cel mai mare al Academiei. Dl. G. Murnu „și-a topit o parte bună” din anii vieții, cum însuși spune, în căutarea formei celei mai desăvârșite pe care o meritau nemuritoarele poeme homerice, și, de la un an la altul, de la o ediție la alta, traducerea sa s-a tot perfecționat până când a ajuns la „Odiseea și Iliada”, editate de „Cultura națională”³⁷⁸⁰.

Iată, de pildă, vorbirea lui Zeus de la începutul C. VIII:³⁷⁸¹

Zeilor toți și zeițelor toate, auziți de la mine
Vorba ce am să vă spun, dup-a inimii poftă și vrere.
Nimeni să nu se încumete-acum porunca să-mi calce,
Nicio zeiță, niciunul din zeii, ceilalți, ci cu mine
Una să fiți ca mai iute să-nchei începuta lucrare.
Cum o să simt că vreunul e dus de la noi și mai umblă

³⁷⁷⁹ *Ibidem*, pp. 140-143.

³⁷⁸⁰ *Ibidem*, p. 140.

³⁷⁸¹ *Ibidem*, p. 142.

*Una din armii s-ajute pe-Ahei ori pe cei de la Troia,
El pe Olimp se va-ntoarce lovit și făcut de ocară;
Ori îl apuc și-i dau drumul în bezna Tartarului negru,
Colo, departe sub glie-n prăpastia cea mai afundă,
Temnița oarbă cu poarta de fier și cu pragul de-aramă,
Jos pe sub lumea cealaltă pe cât pe sub cer e pământul.
Ști-va el astfel cât eu pe toți vă întrec în putere.
Spre încercare poftim dacă vrea fiecare s-o știe:
Dacă de cer atârna-veți un lanț cu belșugul de aur
Și vă veți prinde de el cu toții, voi zei și zeițe,
Nu veți putea din Olimp să trageți la vale pe Zeus,
Sfeticul nostru mai 'nalt, oricât v-ar fi cazna de multă.
Dar dacă lanțul l-oi trage spre mine și eu de-adinsul
Repede am să vă salt spre cer cu pământul, cu marea
Și am să leg după aceea de piscul Olimpului lanțul,
Jur-împrejur și în slăvi au să spânzure toate-ale lumii;
Iată cât eu sunt mai tare decât muritorii și zeii³⁷⁸².*

Ion Pillat: „Limpezimi”. În editura „Scrișul românesc” din Craiova a apărut, într-o superioară execuție tehnică, un nou volum de dl. I. Pillat, „Limpezimi”. Volumul aduce aceleași portrete, din mijlocul naturii, în care parcă s-a specializat dl. I. Pillat. În strofe puține, în versuri simple, care par adeseori prea uscate, prea de șablon, ni se înfățișează câte un tablou de la țară, de la moșia poetului. Avem și câteva „ceruri

³⁷⁸² *Ibidem.*

*străine”, din călătoriile autorului, descrise tot așa de simplu, nepretențios*³⁷⁸³.

Dl. Pillat ne dă frumoase versuri, pline, de imagini și de căldură, cum e de-o pildă „Hanul cu rândunici”:

Han vestit la drum de țară, han cu strașina afară,

Vechi de când e lumea — spun

Căraușii cu chervanul care pe vremi își lăsau hanul

Pe-o bărdacă de vin bun.

Stai de-acum cu mușchi pe șită,

Cu pridvorul prins de viță,

Cu păianjeni în gârlici,

Intră slobod, ies pe ușă, ca o rază jucăușă

Miile de rândunici³⁷⁸⁴.

Ioan Turcu

Valeriu Bora: „Când purtam cu mine soarele”³⁷⁸⁵.

³⁷⁸³ *Ibidem*, p. 143.

³⁷⁸⁴ *Ibidem*.

³⁷⁸⁵ *Ibidem*, pp. 143-144.

Iată o poezie întreagă: „Eu am păzit pământul”:

În fiecare toamnă holdele mi le-am arat
cu toate faptele le-am semănat,
cu toate păsările-am povestit,
cu codrul drag m-am înfrățiț.
Din mieii buni ai sufletului meu
jertfă am adus lui Dumnezeu,
garduri-nalte am pus grădinii
să n-o mai dijmuiie vecinii.
Păzi-i pământul drag,
credința ca un dar
să fiu oamenilor Mag,
miere fratelui amar
dar,
din tot ce-a fost odinioară pe aici
a mai rămas un vis duios, de ceară,
să-l lumineze-n nopți târzii de vară
pribegii licurici³⁷⁸⁶.

Sau alta: „Marele nebun”:

Marele nebun citea
în palma tuturor săracilor
și spunea:
pe-a mea
pe-a ta

³⁷⁸⁶ *Ibidem*, p. 144.

pe-a lui
pe-a fiecărui
am văzut-o-n zare cum tot suie
ci, numai steaua ta nu e
nu e
nu e!
Ehei!
Pe toate căile pe unde-am trecut
atâta suflet darnic am pierdut
că-i plin de stele-ntreg pământul...³⁷⁸⁷

I. Turcu!

[S. Voevidca: „Turnuri”]. *Poetul bucovinean, care la apariție a deșteptat nădejdi mai mari decât ce a putut realiza până acum, se pierde prea mult în ademenirile moderniste: vers frânt, sau ai bine lipsă de vers, imagini care să te uimească, puțin păsându-i scriitorului că înțelege ceva sau ba, fiindcă în aceeași situație e și el când scrie*³⁷⁸⁸.

Iată pildă: „Sinucigașul”

De „undeva” spre „nicăire”,
dus în neștire,
de mii de ani într-una pribegesc...

³⁷⁸⁷ *Ibidem.*

³⁷⁸⁸ *Ibidem*, pp. 144-145.

Că sunt un „uni-vers în mic”:

— : pic

ce-n fețe mii minciuna-și joacă —

e-un gând ce sila nu mi-o-mpacă.

— Ieri am fost om, mâni mă lipesc

de [tulpa] ta într-o băltoacă...

Celui ce sunt, celui ce-am fost

zadarnic cerc să-i caut rost,

căci: gol în gol,

absurd ocol

gol și împrăștiat frământ

am fost și sunt³⁷⁸⁹.

Dl. Voevidca începuse altfel. Începuse, dacă nu ne înșelăm, îndrăgostit de natură, de plaiurile Bucovinei, și de factura tradițională a versului. Mai sunt urme și în volumul de față:

Șoptesc copacii tineri, sfioși ca-n spovedanii,

Îi mângâie amurgul cărunt și taciturn,

Vezi cumpene bătrâne domol bătând metanii...

Blajin binecuvânta cu gest sonor un turn³⁷⁹⁰.

(Noapte de vară!)

Și voci de mierlă înfloresc

Și țipă sângeros cocoșii

³⁷⁸⁹ *Ibidem*, p. 145.

³⁷⁹⁰ *Ibidem*.

Și crângurile se trezesc
Și joacă flăcările roșii³⁷⁹¹.

(Răsărit de soare!)

Sau:

Sub lampa ce-n surdină cântă
scrisoarea ta îmi stă-nainte.
Și, vezi, din noaptea negrei slave
aud eu caldele-ți cuvinte.
Și aplecat pe draga carte
cum îți citesc dorinți și gânduri,
Zâmbindu-mi chipul tău de floare
încet se-nalță dintre rânduri³⁷⁹².

[Tr.]

[„Raze de lună”, poezii, de Nic. Iancu, Sibiu, Tip. „Foaia Poporului”,
1929, 96 pag., 40 Lei]³⁷⁹³.

*Deschizi volumașul autorului, student de-abia scăpat de pe băncile
liceului din Sibiu, și cetești:*

Pe ferestrele deschise
Lin pătrunde vântul serii,
Inundând odaia-mi tristă
Cu parfumul primăverii³⁷⁹⁴.

³⁷⁹¹ *Ibidem.*

³⁷⁹² *Ibidem.*

³⁷⁹³ *Ibidem.*

³⁷⁹⁴ *Ibidem.*

Sau:

Printre cetini trece vântul,
Plâng tălăngile la stână,
După munți înalți se-nalță
Visătoare-a nopții zână...³⁷⁹⁵

Sau cetim:

Erai frumoasă ca un vis
Un vis în luna Mai,
Nevinovată ca un crin,
Un îngerăș din rai³⁷⁹⁶.

(Factura Heine!)

Sau:

Sate cu căsuțe albe,
Așezate sub coline
Nu sunt mai frumoase-n lume.

Cântece de vitejie
Doine dulci și plângătoare,
Unde sună mai vrăjite
Ca în România Mare (!)?³⁷⁹⁷

³⁷⁹⁵ *Ibidem.*

³⁷⁹⁶ *Ibidem.*

³⁷⁹⁷ *Ibidem.*

[„Zbuciumul Ardealului”, poezii din războiul pentru întregirea neamului, de Ion Băilă, București, 1928, 40 lei]³⁷⁹⁸.

Mai bine-i reușește dlui B. când imită poezia populară, ca în poezia „Trei frați:

Măi frați, grăiește, cel bătrân,
Cu ochi căprui, la față spân,
De m-o lua cumva urgia
Grijiți copiii și soția!

De-o fi să n-am nici eu noroc
Vorbește blând cel de mijloc,
Și-o fi să mă ajungă-o schijă,
Las Domnului pe-ai mei în grijă.

Iar cel mai mic, cu ochi ca mura:
De-o fi ca să mă dau de-a dura,
Să nu-mi mai văd nici când iar satu'.
Să scrieți carte la-mpăratu'.

Să știe și măritul sfat
Că am murit cum am jurat.

.....

De mult căzură-n foc toți trei,
Dar cine-ntreabă azi de ei?...³⁷⁹⁹

³⁷⁹⁸ *Ibidem*, p. 146.

³⁷⁹⁹ *Ibidem*.

„Un junghi”, poezia cu titlul acesta mărturisește:

Că feciorii din Ardeal
Bat de stâng pe ăl Muscal.
Azi îi vezi încă la plug,
Măine iată-i drept la Bug,
Strâng din dinți, înjură-odată,
Și în ploaia de granate
Zece cad, unul străbate³⁸⁰⁰.

„Imnul unirii”, „Povestea unei coroane” ș. a. vor putea prea bine să fie declamate la șezătorile noastre literare, pe sate³⁸⁰¹.

[P.]

[A. Nani: „Cruci de țințirim”]. *Un caiet cu versuri inspirate de evenimentele dintre 1916-1919, războiul României, suferințele țării, ale ostașilor, ale românilor robiți, imnuri pentru regele Mihai. Intenții bune, câte-o strofă mai bine reușită, ici-colo, urme de inspirație — majoritatea — intenție. Cele mai multe versuri sunt închinat singuraticelor evenimente din război: martirilor din Sighiștel, jud. Bihor, țăranilor Dragoș, Florea, Meza etc. și altora până la 180, uciși în jud. Caras-Severin, întru pomenirea întemnițaților din Cluj sau a primarului Gavril Bulojan din Birtin, jud. Bihor, și altora³⁸⁰².*

Iată de pildă versurile închinat, cum se spune în notiță, locotenentului Tămaș, „constrâns să-și sape însuși mormântul la Ciucea”:

³⁸⁰⁰ *Ibidem.*

³⁸⁰¹ *Ibidem.*

³⁸⁰² *Ibidem.*

Un serafim...

Sub doi salcâmi bătrâni

Din colț de țintirim

Cu razele pe mâni

Se zbate-un Serafim,

Și scurmă bolovani

Și oase din pământ

Și-n strajă de dușmani

Își sapă lui mormânt³⁸⁰³.

*Mai reușite ni se par întâile strofe din „Arhanghelul”, închinat regelui
Mihai:*

Un brad voinic, cu ramuri pline,

Proptit pe-un pisc, pornește grai:

Să crească înalt și drept ca mine!

Trăiască Regele Mihai!³⁸⁰⁴

[I. T.]

³⁸⁰³ *Ibidem*, pp. 146-147.

³⁸⁰⁴ *Ibidem*, p. 147.

[„Propilee literare”, nr. 22-24, 1928, nr. 1-1929]³⁸⁰⁵.

Reproducem în întregime această frumoasă traducere fragment din „Imnul lui Kleantes”, — datorită d-lui Ion Al. George:

Prea strălucit, nemuritor
Atotputernic Zeus,
Numit cu mii de nume, — roditor
Ca și natura înflorită, — Zeus,
Ce toate cu dreptate cârmuiești!
Ating cu mâna struna lirei mele,
Chemându-te din veșnicie,
Dar glasul buzei mele pământești
Menit e doar pe buze să rămâie.
Știu! Noi suntem cu toți ieșiți din tine
Și ne-ai lăsat un glas
Să nu ne-asemănăm altor ființe
În lume și-ntr-un drum fără popas.
Astfel, puterea ta nemărginită,
Eternitatea-ți voi cânta
Mișcarea universului, rotită
În juru', — acestui disc, cu voia ta...
Sub mâinile-ți nebiruite
Ții trăsnetul supus.
Iar focu-i veșnic viu, fără astâmpăr
Despintecă văzduhurile sus.

³⁸⁰⁵ *Ibidem*, pp. 150-152.

Nimic fără de tine nu se face
Pe pământ;
Nimic din cerul fără de hotare
Al Eterului sfânt,
Nimic pe-ntinsa mare
Și tot ce-ascunsa inimă urzește
Apare la lumină:
Cad lanțurile grele sub picioare
Zdrobite de voința ta divină.
De mult tu ai un rău și-un bine
Făcând din ele lege,
Iar noi o vom păstra de-a lungul vieții
Pân' Hades va veni să o dezlege.
Nefericiți, dorind mereu un bine
Ce nu-i sortită legea-ți să-l aducă,
Ne fuge dinainte fericirea
Și veșnic alergăm după nălucă³⁸⁰⁶.

³⁸⁰⁶ *Ibidem*, p. 151.

[„Propilee literare”]³⁸⁰⁷.

Dl. I. Foti continuă i sfârșește tragedia în cinci acte și în versuri „Tiranie și dragoste”, dl. I. Agârbiceanu publică două mari nuvele „Stafia” și „Slab de înger”, cu subiecte din actualitatea vieții românești. A. Moșoiu continuă traducerea fabulelor din La Fontaine, versuri de V. Eftimiu și V. Demetrius. Reținem aceste strofe de Artur Enășescu:

Fulgii cad ușor;
Pentru-ntâia oară
Simt ca un fior
Blând de primăvară.

Pe deasupra-mi ning
Parcă ghiocei,
Aruncați în taină
De mâinile ei.

Iarnă? Primăvară?
Totu-i alb în cale
Drumul lung de țară
Plin e de petale³⁸⁰⁸.

³⁸⁰⁷ *Ibidem*, pp. 151-152.

³⁸⁰⁸ *Ibidem*, p. 152.

Revista publică, — o raritate azi — și versuri populare, culese de A. N. Ureche. Între ele adeseori câte-o perlă mai valoroasă ca frumusețe poetică decât volume de versuri lucrate în armură exotică³⁸⁰⁹.

Ș-o foiță, solz de pește
Pe mine cin-mă topește?
Primăvara când sosește,
Răchita când bobocește
Și puica de se gătește.

Ș-o foiță, trei granate
Trenule n-ai avea parte
De șurupurile toate
Și de șina de sub roate:
Prea mă-nstrăinași departe
Și n-are cin' să mă cate³⁸¹⁰.

„Fântâna darurilor”, nr. 1, 2, an. I³⁸¹¹.

Ca o notă nouă relevăm versurile religioase ale dl C. Goran, din primele două numere. E deosebit de frumoasă poezia „Laudă Betleemului”, din nr. I³⁸¹².

Vâltoare de neguri pe lume plutea...
În inimi de răni de păcate-negrite

³⁸⁰⁹ *Ibidem.*

³⁸¹⁰ *Ibidem.*

³⁸¹¹ *Ibidem*, pp. 153-154.

³⁸¹² *Ibidem*, p. 154.

Satan ca un șarpe, sălbatic, pândea.

Zăcea un amurg de desfrâu și ispite
În case, în temple de jertfe-nnecate,
De idoli morții cu brațe-mpietrite.

Betleem... Betleem!
Cum să cânt și cum să chem
Clipa-n care-a fulgerat
Peste lume ca pe-o mare
Steaua ca o creangă-n floare,
Vestea nouă, auroră plutitoare
Pe pământul în păcate îngropat...³⁸¹³

³⁸¹³ *Ibidem.*

[Amurg la țară]³⁸¹⁴

Un clopot a cântat solemn
La margine de sat adoarme
Bisericuța cea de lemn.

Străine păsări călătoare
Își taie cale prin abis
Și ochiul soarelui s-a-nchis.
Pe-un vârful de munte ziua moare.
Vis pe pământ și-n ceruri vis.

Cresc limbi de flăcări dintr-un deal,
Și cântă jalnic un caval.

Prin arborii scăldați în rouă
Zefirii tremură sfioși,
În sărbătoarea-aceasta nouă.
Și teii albă floare plouă.

Apoi adorm în glastre crinii
Și curg izvoarele tăcerii
Peste boschetele grădinii.

³⁸¹⁴ Idem, LX, 1929, nr. 6, iunie, p. 14.

Arar, când freamătă pădurea.
Vătaful celor cinci haiduci
Înalță-n aer dârz săcurea.

E cătrănit de-atâta pândă,
De când cutreieră hotarul —
Și nu mai trece cămătarul...

Iustin Ilieșiu!

[*Cântec de chitară*]³⁸¹⁵

Am venit și-n asta seară
S-adun aurul din stele,
Să-nșir salbă de mărgele
În acorduri de chitară.

M-a chemat privighetoarea.
Cerul varsă din potire
Rouă caldă, peste fire —
Scutură salcâmi floarea.

Nu te-ndeamnă azi credința
S-auzi gârla cum se-ngână,
Să ne prindem triști de mână,
Să ne spunem suferința?

³⁸¹⁵ *Ibidem*, p. 15.

N-auzi, noaptea, cum oftează

Liliacu-ntinerit?

Steaua nopții-a răsărit

Peste culmi, să țină pază.

Am venit și-n astă seară

Să-nșir salbă de mărgele.

Moartea visurilor mele

Să o cânt dintr-o chitară.

Iustin Ilieșiu!

[*Cântec de primăvară*]³⁸¹⁶

Iar sunt teii-aprinși de floare, zărilor sunt iar senine,

Mugurii iubirii sfinte înfloresc din nou în mine.

Vino ! Cerul e o feerie,

Vântul scutură miresme peste țarina pustie.

Luna cerne peste dealuri palide mărgăritare. —

Vom slăvi-nvinși de farmec a nădejdi sărbătoare.

Vino ! La altarul-mpăcării

Vom așterne câmpul urii cu ghirlandele iertării.

³⁸¹⁶ *Ibidem*, p. 16.

Scânteiază licuricii peste vârfurile ierbii, —
Credincioși, ca-n alte vremuri, prin livezi ne-așteaptă cerbii.

Iustin Ilieșiu!

[Seara de primăvară]³⁸¹⁷

Crucea de pe turnul catedralei
Răstignește-n ea ultima rază
— Dintr-un soare,
Ce-a murit în zare
Și-apoi turnu-ntreg se întristează,
— Și încet, încet se înserează.

Cerul își adună scânteii mici,
Ce-au sărit din focul, stins acum;
Bolta pare-un nor de licurici,
Poposit o clipă, de-un lung drum.

Străzile, la colțuri, se țin strânse
Și cu ele-odată se mai strâng
Doi îndrăgostiți, cu fețe-aprinse,
— De nu știi de-au râs sau dacă plâng!

Intru-n parcul gol... simt cum mă-mbată
Un miros de floare răzlețită,

³⁸¹⁷ *Ibidem*, p. 32.

Și, în mers, mi-nșirui viața toată,
— Viața noastră-atât de pustiită!
Am rămas sub bolta de castan,
Înflorită toată și îmi pare,
Că mă văd copil, abia de-un an,
Când eram și eu o albă floare.

Mă deștept cu ochiul umezit
Și mă uit la bolta înflorită,
— Preschimbată-acum în candelabru,
Care arde-ncet, în infinit,
Peste viața noastră risipită!

Al. Negură!

[Cărți]³⁸¹⁸

[Livia Rebreanu-Hulea: „Răvașe în tabără”].

³⁸¹⁸ *Ibidem*, pp. 66-67.

[Basmul stelelor]³⁸¹⁹

Minunată-i noaptea asta!
Bolta-atât de înstelată,
Firea-atât de liniștită
N-am văzut-o niciodată.

Dar un basm îmi vine-n minte.
Stând cu ochii, duși în stele:
Când se stinge-un om din lume
Pică una dintre stele...

Basm duios, dar nu-l pot crede
Astăzi, când în toată clipa,
Peste-atâtea mii de oameni
Moartea-și fâlfâie aripa.

Căci, privește! bolta rece
Poartă-aceeași bogăție...
— De-ar fi drept ce spune basmul
Bolta-ar fi acum pustie.

În „Mireasa” e răvașul fetei de la sate către iubitul de pe front...

³⁸¹⁹ *Ibidem.*

Și... ce să-ți spun? Că satul
Și casele-s pustii?
Chiar vântul parcă spune
De-a lumii vijelii...

Că hora, șezătoarea
De mult au încetat,
Că toată veselie
Din vremuri, — s-a curmat?³⁸²⁰

În rugăciunea „Lângă altar” poeta cere, în strofa finală:

Și-n clipa sfântă, când păcatul negru
Își domolește groaznica furtună,
Înălță, Doamne, peste lumi și neamuri
Biruitoare, flamura străbună³⁸²¹.

Iar în „Așteptare” nădejdea românească strigă tare:

Trecură luni, ba ani de așteptare,
Dorind și Ei și Noi s-apar' o stea
Dar steaua Noastră încă nu răsare.

...Din umbra nopții, care-i tot mai grea
V-a răsări în loc de stea, un soare

³⁸²⁰ *Ibidem*, p. 67.

³⁸²¹ *Ibidem*.

Și mii de ochi ce-azi plâng va-nsenina³⁸²².

În partea a doua a caietului „Reverii”, poeta aduce o colecție de poezii lirice, de-o spontaneitate care vădește simțirea adevărată și puterea de expresiune a talentului real³⁸²³.

Întinde-mi mâna să ți-o strâng
De cea din urmă dată,
Întinde-mi mâna să ți-o strâng
Și las la pieptu-ți cald să-mi plâng
Iubirea sfărâmată.

.....

Ci în amurg, când pribegești
Stingher peste coline,
Ci în amurg când pribegești,
Și visuri gingașe-ți urzești
Să te gândești la mine³⁸²⁴.

Sau:

Glasul vremii îmi vorbește:
— Uite, toamna-n prag sosită..
Printre ramuri vântul cântă
Arii triste de-ngropare..
Le-nțelegi?
Și-ascultă încă:

³⁸²² *Ibidem.*

³⁸²³ *Ibidem.*

³⁸²⁴ *Ibidem.*

Inima ce te iubește
Azi mai mult ca niciodată
Te dorește...
Deci așteaptă:
Vine...³⁸²⁵

Recitind caietul de versuri al doamnei Livia Rebreanu-Hulea, avem un singur regret: că autoarea ce începuse atât de promițător de mulți ani, nu mai scrie. În poezia „Pace” pare să avem explicarea:

Atâta vrajă, pace,... soare
În sufletu-mi s-a revărsat,
Întregul șir de ani de zbucium
Ca-n vis urât s-a destrămat.
Întinerită, cu ochi limpezi,
Ascult al firii veșnic cânt...
Dar dorul vostru, puii mamei
Îmi trage-aripa spre pământ³⁸²⁶.

A.

³⁸²⁵ *Ibidem.*

³⁸²⁶ *Ibidem.*

[Reviste]³⁸²⁷

[„Ramuri”, 1905-1929. Număr festiv]³⁸²⁸.

T. Arghezi publică frumoase versuri: „Orașul medieval”.

Abia se scoală vântul. În fund un ultim cer.
Văzduhul se închide cu lacăt și zăvoare.
Ce pregătește, iute, un val de întristare
Le pare hotărâtă în schituri, în mister³⁸²⁹.

*Dl. N. Iorga scrie, vorbind de cei ce atacă „sămănătorismul”:
Ceilalți, cărora câțiva ani mai puțin decât conducătorii mișcării
„sămănătoriste” le-ar da, după a lor părere, o înfățișare de tinerețe,
dezmințită prin părul lor alb, ne aduc, pontifical, învinuiri pe care, după
multă trudă, au ajuns a le subsemna sub trei condeie:*

Eram, suntem, rămânem: țărâniști.
Eram, suntem, rămânem: etnici.
Eram, suntem, rămânem: etici³⁸³⁰.

³⁸²⁷ *Ibidem*, pp. 71-73.

³⁸²⁸ *Ibidem*.

³⁸²⁹ *Ibidem*.

³⁸³⁰ *Ibidem*.

[Așteptare]³⁸³¹

Te-am așteptat și azi ca altădată
Când se-ntorceau femeile de la fântâni.
Și firea de parfum era-ncărcată,

Dormeau pe câmpuri holdele de grâu
Pe munți broda amurgul flori de plumb.
Și ca un călător întârziat,
Tăia în două cerul, un porumb...

Femeie, fără de prihană,
Nici astăzi n-ai venit
Să-mi mângâi inima orfană!

Te-am așteptat cu ochii plânși,
Însetoșat de lava gurii tale.
Pe fruntea mea de gânduri răzvrătită
Cerneau cireșii cercuri de petale.

Pe vârful plopului a înflorit
Într-un târziu, o floare de lumină,
Tu n-ai venit
Să vezi cum plânge noaptea luna plină.

³⁸³¹ Idem, LX, 1929, nr. 7-8, iulie-august, p. 19.

Te-am așteptat robît de remușcare.

Dar n-ai venit,

Să-ngenunchez în fața ta, să-și cer iertare...

Iustin Ilieșiu!

[Romanță]³⁸³²

Când ne întoarcem de la holdă cu ochii ținți în pământ

Ne dojenește vîntul serii că ne iubim atît de sfînt.

Pe măgură-nflorește luna și-i fură zările polen,
Adorme codrul cu ciobanii și cu-al izvoarelor refren.

Plină-mi fruntea-ngîndurată, sărută-mi ochii supărați —
Pe pajiștea brodată-n fire ne vom cuprinde ca doi frați.

Șoptește-mi dulce la ureche, nevinovată ca un crin,
Plîng brazii lacrimi de rășină și cerul de miresme-i plin.

În părul tău bogat și negru, iubirea lauri va-mpleti —
Din clipa binecuvîntată o veșnicie vom croi.

Ne dojenește vîntul serii că ne iubim atît de sfînt,
Când ne întoarcem de la holdă cu ochii ținți în pământ.

Iustin Ilieșiu!

³⁸³² *Ibidem*, p. 20.

[Cuvinte pentru femeia moartă]³⁸³³

Azi când coboară toamna supărată.
Se-nvălmășesc pe cerul palid norii —
Mi-e inima o frunză sfâșiată.

Ai dus cu tine fericirea-ntreagă —
De viață azi nimic nu mă mai leagă.
Azi am rămas orfan de ideal,
În piept îmi sapă-un junghi ca un pumnal.

Dormi dulce somn, iubita mea sub glie.
Căci viața-i tristă și pustie.
Cad frunze scuturate pe cărări,
Prin mine trec furtuni de supărări.
O, cioclul care vine,
Mă va culca alătura de tine.

Azi gândurile mele-s călătoare,
Mi-am sfărâmat altarele strălucitoare,
Căci nu mai am în suflet sărbătoare.

În jurul meu cresc munți înalți de gheață,
Se-nvălmășesc pe cerul vânăt, norii —

³⁸³³ *Ibidem*, p. 21.

Simt lutul cum se rupe de viață.

Șopti-vor câteodată brazii-n vânt.
Pe groapa noastră poposi-vor corbii,
Și noi vom putrezi-n pământ...

Iustin Ilieșiu!

[*Cântecul clopotului*]³⁸³⁴

Schiller, 1799

*Vivos voco,
mortuos plango,
fulgura frango!*³⁸³⁵

În pământ, cu rost boltit,
Țestul de lut stă-n foc rumenit.
Clopotul gata, azi trebuie să-l dați,
Fiți la-ndemână deci, sprinteni fărtați!
De pe fruntea-ncălzită
Curgă sudoarea-ncropită,
Lucrul pe faur de-o fi să-l cinstească;
Cerul numai a bine menească.
La lucrul, ce noi pregătim cu folos,
Se cade doar un cuvânt inimos;
Când vorbe bune i se-mperechează,

³⁸³⁴ *Ibidem*, pp. 32-41.

³⁸³⁵ *Ibidem*, p. 32.

Lucrul merge ca o sfârlează.
Să privim deci înțelepțește
Ceea ce din slaba putere rodește;
Omul cel rău e de disprețuit,
Căci n-a cumpănit ce-a-nfăptuit.
Asta pe om doar l-mpodobește,
Și de asta minte i s-a dat,
Că în fundul inimii simțește,
Ce cu mâna-i a durat.
Luați lemn de pin și brad,
Dar să fie mai uscat:
Ca flacăra de vânt smuncită,
Să împroaște-n jignea dogorită!
Fierbeți arama cu zor,
Iute turnați și cositor,
Ca aspra acioae
Să curgă bine-n copaie!
Ceea ce-n groapa adâncă lucrează
Mâna cu-al focului ajutor,
Sus în clopotniț-apoi vibrează,
Povestind despre noi cu glas vestitor.
Încă în zile târzii va dăinui
Și urechea multora trezi-va,
Și cu cei întristați îl va tângui
Și-n cor al său glas contopi-va.
Ce schimbătoare-i adună
Omului soarta, în cale,

Metalica cunună
Mai în larg le răsfrânge spre vale.
 Spume albe văd răsărind;
 Bine! unda a pornit.
Cenușa presurați grăbind,
 Aceasta ajutoră la topit.
 Și de spumă curat
 Amestecul fie spălat,
 Ca din metalul curățit
Plin să răsunе glasul-i vrăjit.
 Căci cu sunete de bucurie
 Întâmpină el copilul iubit
 În prima cale a vieții zglobie,
Ce-o-ncepe dormind în braț liniștit;
 În cutele vremii îi stau grămăjori
 Încă sorții negri și cei albiori;
Grijile dulci pentru-a mamei tezaur,
 Veghează-n dimineața-i de aur.
 Fug anii ca o săgeată.
 Se desparte dragul de fată,
Băiatul să-nfrunte viața deodată,
Măsoară lumea cu bățul în mână;
Străin se-ntoarce-n casă bătrână;
 Și mândră-n nurii tinerești,
Ca și un chip din lumi cerești,
 Cu fața îmbujorată, sfioasă,
Zărește-nainte-i fecioara frumoasă.

Atunci un dor nemărginit
L-apucă pe june, el umblă zorit,
Din ochii-i lacrimi curg șiroi,
El fuge de frații, ce zburdă în toi.
Pașii ei fericit urmărește
Și se-nroșește, de-o întâlnește;
Ce-i mai mândru pe câmp adună,
Cu flori iubita și-o încunună.
O, gingaș dor, o dulci năluciri,
O, timp auriu al primei iubiri,
Ochiul raiul întrevede,
Inima-n fericire se-ncrede.
Ah, dăinuire-ar, în veci zâmbitoare.
Timpul frumos al iubirii în floare!

Surlele se rumenesc!
Acest bețișor cufund,
Iese sticluit din fund;
Toate spre turnat grăbesc.
Calfe, acum, bărbătește!
Cercați dac-amestecul crește,
Dacă ce-i aspru cu ce este blând
În semn bun se unește curând!

Căci, unde ce-i gingaș și ce-i înăsprit
Se leagă, ce-i tare și ce-i molcomit,
În sunet plăcut supărarea alungă.

Vadă deci cel ce de-a pururi se leagă,
Suflet cu suflet să se înțeleagă!
Beția e scurtă, căința e lungă.
Pe-ale miresei cosițe întruna
Se leagănă, feciorească, cununa,
Când clopotele răsunătoare
Cheamă la a nunții sărbătoare.
Ah! cea mai frumoasă serbare din viață
Curmă și [Prierul] vieții în floare,
Cu beteala și găteala,
Se pierde și farmecul de dulceață.
Patima zboară,
Iubirea coboară;
Floarea pălește,
Rodu-ncolțește.
Bărbatul va să pornească
Lumea să ocolească
Și în greu să măsoare
A vieții vârtoare;
Să râvnească, să lucreze,
Să sădească, să creeze,
Să ghicească, să nimerească,
Să (în)cerce, să îndrăznească,
Norocul să vâneze.
Atunci belșugu-nmiit se adună,
Se umple hambarul din holda cea bună,
Conacul se-ntinde, casa tot crește,

Iar înăuntru rânduiește
Casta gospodină,
Muma copilașilor,
Și veghe stă-nțeleaptă
Vechii domestice vetre,
Pe fete la lucru îndreaptă,
Băiatul de rele-l ferește,
Și neîncetat lucrează
Din zori până înserează,
Câștigul mărind,
Cu rând și cu jind;
Și cupele umple de daruri gemând,
Și toarce din furcă fuiorul curgând,
Și-adună în lucidul, netedul scrin
Lâna sclipitoare, albinelul in,
Și-adauge la bine mândrețe, zâmbind,
Ne mai contenind.

Și tatăl vesel în jur ochind
Și de pe-a casei creștet privind,
Își măsoară norocu-nflorind;
Vede târâși adunați în grămezi,
Snopi înfoiați, clădiți în girezi,
Coșare de belșug plecate
Și grâne ca valuri de vânt mânate;
Se laudă cu mândrie:
Față de neaga rea,

Mă apăr-a mea bogăție,
Cât temelia de grea
Dar cu puteri ursitoare
Nu-i de legat frăție,
Căci iute te-ajung la strâmtoare.

Poate să-nceapă de-acum turnătura,
Frumos dințată e și frântura.
Ci pân' să curgă frumos,
Spuneți un tâlc pios.
Cepul de-acum destupați!
Casa-mi păziți, fărtați!
Că arcul de toartă țâșnește pe loc
În valuri fumegând de foc.

A focului putere priește,
Când omul cu socoteal-o păzește,
Și ce creează, și ce-ntruchipează.
Paterii acesteia din cer mulțamește;
Dar groaznic este prăpădul ceresc,
Când din cătușe a scăpat,
Și drumul liber își croiește,
Fiul firii dezmățat:
Vai, când zborul și-a luat,
Fără-mpotrivire crescând,
Flăcări groaznice rostogolind
Pe uliți de oameni gemând!

Căci ielele urăsc
Lucrul omenesc.
Nouri din cer
Cern prin eter
Ploaie și belșug.
Din nori ca dintr-un rug
Fulgere trăsnesc.
Munca prăpădesc.
Auziți din turn cum sună?
E furtună!
De-un roș încruntat
Ceru-i pătat;
Asta nu-i a zilei zare!
Ce-n vălmășag
Pe străzi în șirag!
Zvâcnesc aburi acum tare!
Limbi de foc ies flăcărând,
Uliți de-a lungul trecând
De vânt alungate, înainte mânite.
Ca din gură de iad scuișând
Arde văzduhul, grinzi pocnesc,
[Tarași] se darmă, ferești zornăesc;
Copiii scâncesc, mame se bocesc,
Vite în chinuri mugesc,
Sub dărâmături obidesc;
Toți aleargă, fug sau scapă,
Noaptea cu zare de foc se adapă.

Din mână-n mână, plină cu apă,
Zboară găleata burduhănoasă.
În arc înalt stropesc izvoare
Din rezervoare răcoritoare.
Urlând vine vântul zburând,
În vâjet flacăra vânând.
Pâlpâind s-aruncă-n bucate, de atâta căldură uscate
În încăperi de hambare,
Între căpriori de coșare,
Și parc-ar fi vrând să doboare
Pe-de-a-ntreg în vâlvoare,
Chiar greul pământului,
Crește-n 'naltul Cerului
Mai că nemărginit!
Deznădăjduit
Se-apeacă omul puterii cerești,
Căci vede umilit și de admirare uimit
Munca-i zădărnicită în opinteli omenești
Pustiită
În zgură topită
Stă vatra caselor
Pradă vânturilor.
Golul ferestrelor
Cască în groază
Și-a Cerului nouri ca între oază.
Privesc din zbor.

O privire.

De oțărâre

Înspre mormântul averii pierdute

Arunc-apoi omul plin de vârtute

Apucă apoi liniștit

Toiagul de călătorie.

Cât focul înfuriat i-o fi răpit urgie,

I-a mai rămas o dulce mângâiere:

Își numără cei dragi din apropiere

Și uite! niciunul nu-i lipsește.

Pământul l-a înfulecat

Ferice în țeșt e turnat.

Ieși-va cum ei l-au dorit

Frumos, lucitor la privit?

Dar munca lor și sânguința

Lovi-se-va cu iscusința?

Dar [spija] de s-o fi topit?

Sau țeștul s-o fi hârbuit?

Ah! poate pe când mai nădăjduim.

În drum cu năpasta ne și întâlnim

Brăzdând adânc în sfântul pământ.

Fapta mânelor odrăslește.

Sămănătorul, bobi aruncând,

A bine menește; holda-ncolțește.

Spornică, dacă Cerul voiește.

Sămânță mai scumpă adânc în pământ
Ascundem în jale și plânset, sperând,
Că va-nflori din sicriu luminoasă
Spre-o nouă ursită, și mai frumoasă.

De pe turn în dangăt greu
Clopote bombăie-a moarte mereu.
Sunetul lor petrec jelitor
În calea-i din urmă pe-un călător.
Ah! E soția neprețuită,
Ah! Este mama nebiruită,
Pe care al umbrelor negru stăpân
Din a soțului brațe a smuls-o păgân,
Din ceata copiilor iubitori,
Ce i-a născut înfloritor,
Ce i-a văzut crescând cu dor,
La pieptul de mamă plutind ușor.
Ah! Legătura casei duioase
Pe veșnicie e dezlegată,
Căci se trudește în țara umbroasă,
Ce fuse mama neuitată;
Căci cârmuirea-i fidelă lipsește,
Grija-i nu mai stăpânește,
Străină-n locu-i în părăsire
Va porunci fără iubire.

Până ce clopotul să se răcească,
Munca grea să contenească.
Cum pășăretu' se joacă-n frunzare
Petreacă în voie fiecare.
De cum stelele s-aprind,
Liber de greu și cu jind
Ascultă calfa toaca sunând,
Maestru nici-când nu are rând.

Pașii săi grăbește voios
Drumețul stingher prin codrul stufos.
Spre părinteasca casă.
Behăind spre stână oile se lasă,
Si-ale vitelor cete cornute
Se perindă mugind,
Obișnuitele staule umplând
Greu înfoiat
Se clatină carul
De grâu încărcat.
O cunună de flori
Zace în multe colori
Pe snopi, spre noroc.
Iar junii secerători
Zboară la joc.
Târg și piață se liniștesc.
În jurul luminii se-ngrămădesc
Localnicii casei; se închide

Poarta cetății huruind.
Pământul se-nvăluie-n negru;
Dar pe cetățeanul integru,
Noaptea nu-l neliniștește,
Ce pe răi grozav îi muncește;
Căci ochiul ocârmuire păzește;
Ordine sfântă, de haruri plină
Fiică cerească, care îmbină
Cele de-o seamă cu voioșie
Liber, ușor, cu drag și cu dor,
Ce-ai pus orașelor temelie,
Și-ai chemat din rediu-nflorit,
Pe-ursuzul sălbatec, la gând pocăit.
Apoi în colibe omenești ai intrat
Și datini mai blânde i-ai învățat,
Și-ai urzit cea mai scumpă pornire,
A dalbei patriei iubire!
Mii de mâini de sârg lucrează,
Se împletesc în horă voioasă
Și în mișcare armonioasă.
Toți, ce pot, învederează.
Calfe și meșteri se întrec
În libertate, scut de preț,
Toți în felul lor petrec,
Clevetitorului dând dispreț.
Munca, podoaba cetățenească,
Belșug e celor ce știu să muncească;

Regelui demnitatea păziți
Nouă munca dreaptă cinstiți.

Pace dalbă.

Dulce unire.

Plutiți, plutiți.

Cu dragoste asupra acestui oraș!

Nu s-ar ivi niciodată clipa,

Să vedem cum [oarde-a] războiului crunt

În valea aceasta, tăcută pătrund,

Unde cerul,

Pe care amurgul gingaș al serii

Blând îl zugrăvește,

De-a satelor, de-a orașelor

Vâlvătaie sălbatecă,

Groznic strălucește!

Țestul și-a-ndeplinit

Scopul, deci sfarmă-l, băiete,

Ca chipul său reușit

Urechi și ochi să desfete.

Dă-i cu ciocanul și trage,

Pân' ce-nvălișul s-o sparge!

De-o fi clopotul să se ridice,

Țestul în bucăți să pice.

Maestrul poate țestul desface

Cu socoteală la timp potrivit;

Dar, vai, când în râu nestins, neoprit
[Spija] topită drum își face!
În tunet trăsbind, orbit turbând
Darmă clădirea, în două crăpând,
Și ca din hău de iad căscând,
Scuipă prăpăd din nou încingând.
Unde brute puteri au pus stăpânire,
Nu se încheagă vreo-nchipuire;
Unde nații de sine se liberează,
Binele-acolo nu [properează].
Vai, când orașele în răzvrătire
Prea multă iască de-aprins adună
Și-a sale lanțuri rumpe-n orbire
Poporul aprig și se răzbună!
Atunci revolta de clopot se sparge,
Încât răsună a urlet dogit,
Și, deși spre scopuri de pace urzit,
Lozinca violentării trage.
„Libertate și egalitate?”
Răsună oriunde în strigăte late:
Cetățeanul ia arma în apărare,
Pe uliți mulțime nenumărată,
Bătăuși pretutindeni s-arată,
Femei devin hiene la-nfățișare
Cu groaza glumind, încă zvâcnind
Cu dinți de panteră sfâșie-n silă
Inima dușmanului fără milă.

Nimic nu e sfânt, se desfac nesfioase
Legăturile toate a teamei pioase;
Cel bun răului locu-i cedează
Și patimi în toi se liberează.
E primejdios pe leu să-l trezești.
Cu-a tigrului colți să nu te-ntâlnești,
Dar spaima spaimelor îngrozitoare
E omul în furie-nfricoșătoare.
Vai celora, care celor orbiți
Lumina cerească-mprumută grăbiți!
Ea nu luminează, numai poate s-aprindă
Și-orașe și țări cu foc să cuprindă;
Dumnezeu mi-a dat bucurie!
Vezi! Ca și o stea aurie
Miezul metalic se dezgheacă
Neted și luciu din gheoacă.
De la coif la cunună
Străluce ca raza de lună.
Și-a stemei scut curat
Laudă pe fauru-ncercat.
Veniți! Veniți!
Strângeți rândurile fărtați,
Clopotul ca să-l sfințim ca frați!
Concordia să se numească, grăbiți!
Obștea s-adune-n frățescă unire,
Să-i topească pe toți în gând și iubire.
Și-aceasta de-acuma chemarea să-i fie,

Pentru care măiestru-a menit-o-n vecie:

Peste viața josnică pământească
Sub mândra boltă albastră cerească
Vecină tunetului să plutească,
De lumea de stele să se lovească,
Să fie un glas din slavă sonor,
Ca ceata de stele luminată,
Ce laudă în mers pe-a lor urzitor
Și vremea conduc încununată.
Numai pentru lucruri severe din fire
Gura-i metalică aibă menire
Și-atingă cu sprintene aripi în zbor
Timpul pe fiecare ceas schimbător.

Limba sa împrumute ursitei, mândre sau slute

El însuși fără simțire, fără compătimire,
Petreacă cu a sa cumpănire
Joaca schimbătoare a vieții trecătoare.
Și sunetul, cum în ureche dispare,
Ce-atotputernic din clopot răsare,
Învețe, că nimic nu trăiește.
Că tot ce-i pământesc, se topește.

Acum de ștreang apucați viguros,
Clopotul scoateți din groapă frumos,
Urce-se-n lumea sunătoare
În strălucire de cer și de soare.
Trageți vârtos, ridicați,

Acum plutește, fărtați!
Acestui oraș spre bucurie,
A pace prima-i sunare să fie³⁸³⁶.

Trad. de Ilie Gherghel!

[Întrebare]³⁸³⁷

Stând sub caisu-nflorit,
Lasă florile să-ți ningă
Ochii, părul să-ți încingă
Fumul lor neprihănit...

Mă voi întreba ca-n vis:
Care-s ochii tăi, frumoșii,
Care-s obrăjorii-ți roșii,
Care-i floarea de cais!?

Teodor Mureșanu!

³⁸³⁶ *Ibidem*, pp. 32-41.

³⁸³⁷ *Ibidem*, p. 48.

[Lumea cu chipuri]³⁸³⁸

Peste livezi de caiși și de pruni
Își revarsă cerul lumea de minuni...
Vâlvorile, mișcările, sclipirile
Îmi fulgeră cu vrăji privirile.

...Un imn din mii de muzici pe aproape-mi
Își bate ritmu-i straniu pe pleoape-mi
De jos, de sus, de-aproape, de departe,
De dincoace și dincolo de moarte...!

Teodor Mureșanu!

[În Ravenna]³⁸³⁹

de Aurel Decei

*Grăiește mai curând sufletului decât dac-ar fi îngrămadită
amintirea lui cu munți peste munți de piatră. Destulă slavă pământească
pentru un om, care, deși iubea păgân viața, aici, totuși, cu ochii era mereu
rătăcind prin Paradis, sunt lespezile de porfir și de verde antico... și mai
ales cele două ramuri, pururi verzi, fiind mereu schimbate, de lauri, de-a
stânga și de-a dreapta sarcofagului pe care stă scris:*

³⁸³⁸ *Ibidem.*

³⁸³⁹ *Ibidem*, pp. 75-80.

Jura monarchiae superos Phlegetonta lacusque
Lustrando cecini, volverunt fata quousque,
Sed quia pars cessit melioribus hospite castris,
Actoremque suum petiit felicior astris;
Hic claudor Dantes patriis extorris ab oris
Quem gennit Florentia, mater amoris³⁸⁴⁰.

Iar pe o piatră din dreapta, Bembo, periindu-și puțin hainele sale, i-a pus epitaful:

Exigua tumuli Dantes hic sorte iacebas,
Saquenti nulli cognite pene situ,
At nunc marmores subnixux conderis arcu
Omnibus et cultu splendidiore nites ;
Niminetn Bembo Musis incensus Ethruscus,
Hoc tibi quem imprimis hae coluere dedit³⁸⁴¹.

Dar n-am pomenit decât în treacăt de Pineta... E o pădure de pini nobili ce se întinde pe câteva hectare spre sud, cât ține coasta mării; câteva trunchiuri freamătă și în spatele lui San Apollinare in Classe. Odinioară erau mulți, mulți și se dă cu socoteala că de aceea, pe lângă alte cauze, și-ar fi făcut August aci portul, căci romanii, știut este, își fabricau corăbiile de preferință din lemn de pin³⁸⁴².

³⁸⁴⁰ *Ibidem*, p. 79.

³⁸⁴¹ *Ibidem*.

³⁸⁴² *Ibidem*, pp. 79-80.

Dante a cântat-o:

plecând din margini, fără de-amânare,
trecui cu pas încet acea câmpie
ce plin tot locul de mirezme-l are

Și-o dulce-aură care-n veci nu știe
Schimbare-n curs, îmi flutura pe frunte,
nu mult mai mult ca boarea ce adie,

făcând ca frunzele-n mișcări mărunte
în dulce tremur se plecau spre-o parte,
spre care-umbrește-ntâi divinul munte!

Precum din creangă-n creangă plin e locul
pădurilor de brad pe malul Chiasei,
când Eol lasă-n voia sa sirocul³⁸⁴³.

A cântat-o Boccaccio, Dryden, Byron, Panzini³⁸⁴⁴.

Puțin cercetată de străini, căci, pe lângă categoriile trecutului, nu oferă și distracții pentru conți, lorzi și boieri — deși are un vin roșu delicios, Ravenna nu e un oraș al actualității. Însă se nădăjduiește într-o reînviere, cumva, cândva, ca a păsării Phoenix, care, din timp în timp se scula, din propria-i cenușă, iar la lumina soarelui. Și vraja misterioasă,

³⁸⁴³ *Ibidem*, p. 80. [„Siroc” = „Purgatoriul”, cânt. XXVIII, trad. George Coșbuc”]. Cf.: „Transilvania”, LX, 1929, nr. 7-8, iulie-august, p. 80.

³⁸⁴⁴ *Ibidem*.

*specifică, inevitabilă, de care e împresurată, o exprimă magnific
D'Annunzio:*

Gravida di potenze e la tua sera
tragica d' ombre, accesa dai fermento
dei fieni, taciturna e balenante.
Aspra si torce in cor la primavera
e, sopra te che sai, passa nel vento
come polline il cenere di Dante³⁸⁴⁵.

Aurel Decei!

[Folclor]³⁸⁴⁶

— Cântece populare din vremea războiului —

I

Foaie verde și-o lalea,
Dare-ar Dumnezeu să dea,
Să ningă și să se ia,
Să se-ntoarcă tabăra.
Să se-ntoarcă lumea toată,
Să vină și-al meu vreodată.
Or o mai veni, or nu,
Or l-a-nghițit pământu'.
Căci mă doare inima,
Când mă-ntreabă fetița:

³⁸⁴⁵ *Ibidem.*

³⁸⁴⁶ *Ibidem*, pp. 92-94.

— Mamă unde e tata?!³⁸⁴⁷

(De la Maria C. Palașcă, sat. Marman, jud. Mehedinți)

II

Foaie verde trei lalele, măi
Pe de-a sus de Baia mare, mă!
Sus lună, jos stele,
[Dor și jele.
Dorul m-ajunge,
Inimioara-mi plânge]³⁸⁴⁸,
Lacrimile-n vale curg[e] rău!
Trece-un căpitan călare, mă!
Cu trei sute de cătane.
Căpitanul şuierând
Și cătanele plângând.
Căpitanul mi-i întreabă:
— Ce plângeți cătane-a jale?
Or vi-e grea arma-n spinare,
Or ranița-n spetișoare.
— Nu mi-e grea arma-n spinare,
Nici ranița-n spetișoare.
Dar mi-e dor de-a cătare,
C-am lăsat boii-njugăți
Și părinții supărați.

³⁸⁴⁷ *Ibidem*, p. 92.

³⁸⁴⁸ Aceste versuri se repetă în timpul recitării poeziei populare. Cf.: „Transilvania”, LX, 1929, nr. 7-8, iulie-august, p. 92.

Și-am plecat tot la vale,
Făr' de pâine, făr' de sare,
Numai cu arma-n spinare³⁸⁴⁹.

(De la B. Tomescu, sat Marman, jud. Mehedinți)

III

Fă-mă Doamne, ce m-ai face.
Fă-mă un bobiț de-argint,
Să mă bag pe sub pământ,
La Ioniță în mormânt,
Să-l văd de a putrezit:
Trupul cu curelele,
Mâna cu inelele,
Mijlocul cu betele,
Care bătea fetele,
De le lua batistele
Și făcea dragostele³⁸⁵⁰.

(De la D. Cioabă, Gârbovăț, jud. Mehedinți)

³⁸⁴⁹ *Ibidem*, pp. 92-93.

³⁸⁵⁰ *Ibidem*, p. 93.

IV

Foaie verde, trei bujori,
— Măi soldat de la vânători,
Unde-ai fost ursit să mori?
În vârful Carpaților,
În bătaia gloanțelor.
— Măi băiete, când ai murit,
Lumânare cin' ți-a pus?
— Luna galbenă de sus,
Am văzut pân' s-a aprins.
— De-mpânzit, cin' te-a-mpânzit?
— Frunza când s-a risipit.
— De jelit, cin' te-a jelit?
— Ghiulelele șuierând.
— De-ngropat, cin' te-a-ngropat?
— Ghiuleaua când a explodat,
Munți de piatr'-a răsturnat,
Și pe mine m-a-ngropat.
Veniți mamă, veniți tată,
De-mi vedeți mormântu-n piatră.
Veniți frați, veniți surori,
De-mi puneți pe mormânt flori.
Veniți și voi cumnatele,
De-mi aduceți floricele³⁸⁵¹.

(De la Alex. Dumitrescu, înv., Bistrița, jud. Mehedinți)

³⁸⁵¹ *Ibidem.*

V

Foaie verde foi, trifoi,
Și-am fost maică la război,
Pică, unul, pică doi,
Pică mia dintre noi,
Pică unul de călare
Si-l găsește-o fată mare
Și-i aprinde-o lumânare.
Iar maiorul de călare,
Așa strigă-n gura mare:
— Stinge, fată, lumina,
Or îți sting eu viața ta.
Că așa-i soldatul ursat (ursit)
Ca să moară împușcat.
C-așa-i dat soldatului,
Să nu moară-n casa lui³⁸⁵².

(Din Bistrița, jud. Mehedinți)

Culese de: Iosif N. Dumitrescu-Bistrița!³⁸⁵³

³⁸⁵² *Ibidem*, p. 94.

³⁸⁵³ *Ibidem*.

[Cu bobii]³⁸⁵⁴

Se dă cu 41 boabe de porumb. Se învârtesc pe-o tinichea sau un ciurel cu fundul în sus. Bobăreasa, când le ia, le numără câte patru, făcând 10 grămezi de câte 4 și unul singur. Cel, pentru care se dă, face pe boabe cu mâna dreaptă semnul crucii și pune un semn. Dacă se dă de altul, se pune semnul aceluia, luat din brăciri (bete), cioareci (pantaloni), mintan (haină) sau o fotografie. Tot timpul cât se descântă boabele se învârtesc cu mâna. După ce se descântă se desfac în trei grămezi și se alege câte patru și care rămân se dau în linie sus, cu soț sau fără soț, acelea formând fruntea. Iar se unesc celelalte și iar se desfac tot în felul arătat mai sus. Se fac trei rânduri de câte trei grămezi. Grămada de la mijloc i-arată inima. În partea dreaptă este partea bărbătească, iar în partea stângă partea femeiască. Cu bobii se dau în multe feluri: de măritat, de însurat, de călătoria cutăruia, de boală etc. Și credința este foarte întinsă, la țară mai ales³⁸⁵⁵.

Mai jos dau un descântec, de boabă, cu bobii:

Patruzeci și unu de bobi,

41 de frați

Bine știți,

Bine să-mi dați.

³⁸⁵⁴ *Ibidem*, pp. 94-95.

³⁸⁵⁵ *Ibidem*.

Cum știți a-ncolți,
A rodi
Pe glod a-nșirui,
Lumea, țara a hrăni,
Câmpul a-nveseli,
Să știți de starea lui (cutare),
Dac-o muri și s-o prăpădi,
Să-mi dați pe nouă,
La inimă două,
Colac în prag.
Să văd bine că moare
Și se prăpădește.
Dacă n-o muri,
Pragul deschis.
Să-mi dați pe cinci,
Pragul deschis.
Bucurii să-mi dați și-n stânga și-n dreapta
Să văd bine că mai trăiește
Și nu se prăpădește³⁸⁵⁶.

(Văzut la Veta Mangiu din Marman, jud. Mehedinți)

*În timpul descântecului, dacă baba sau cel ce dă cu bobii (dau fete, băieți)
cască, este bine, are leac. În datul cu bobii numai ce i se arată urmări,*

³⁸⁵⁶ *Ibidem*, p. 95.

*nicidecum vreun leac. De aci se vede, încotro s-o apuce după descânțete sau buruieni*³⁸⁵⁷.

Iosif N. Dumitrescu-Bistrița!

**[Credințe, obiceiuri și superstiții care sunt folositoare
sătenilor, neaducând niciun rău]**³⁸⁵⁸

1. *Dacă se apropie Paștele, să nu fii supărat cu nimeni, că nu-i bine (Marman-Mehedinți).*
2. *Copiii, care bagă foarfecile în gură, fac broască. (Bistrița-Mehedinți).*
3. *De mănânci zăpadă, faci gălci. (Bistrița-Mehedinți).*
4. *Nu mânca carne de arici, căci te pocește. (Bistrița-Mehedinți).*
5. *Nu mânca, după ce-ai umblat cu mâna pe pisici sau câini fără să te speli, căci te vei îmbolnăvi de oftică. (Bistrița-Mehedinți).*
6. *E mare păcat să calci pe fărâmiturile de pâine. (Bistrița-Mehedinți).*
7. *Când pleci de-acasă, fă semnul crucii, căci Dumnezeu e mai mare ca dracul. (Bistrița-Mehedinți).*
8. *Când copiii se joacă cu focul, se pișă în pat. (Bistrița-Mehedinți).*
9. *Când fată vaca, nu o lăsa să și-o mănânce, că se va usca. (Bistrița-Mehedinți).*
10. *Nu fluiera seara, în casă, căci va rămâne casa pustie. (Bistrița-Mehedinți).*

³⁸⁵⁷ *Ibidem.*

³⁸⁵⁸ *Ibidem*, pp. 95-96.

11. La botez se zice: „De la noi puțin, de la Dumnezeu mult”. (Bistrița-Mehedinți).

12. Dacă o femeie fură un lucru în timpul sarcinii, noul născut va purta pe față semnul lucrului furat, deci este rău. (Bistrița-Mehedinți).

13. Dacă mănânci carne de barză sau rândunică, te vei duce de-acasă întocmai ca ele. Deci este rău. (Bistrița-Mehedinți).

14. Să nu scuipi în foc, căci faci bășici la gură. (Bistrița-Mehedinți).

15. Obiceiuri la nași:

După botez, la 3-4 săptămâni, vin finii cu plocoane. Când intră în casă așază tot ploconul pe o masă, care se găsește în mijlocul casei. Se tămâie masa de către un om, care totodată spune și câteva rugăciuni. Apoi, toți, prind de colțurile mesei, o ridică de câteva ori în sus, urând copilului noroc și sănătate. Apoi se ia un colac, făcându-se o tăietură în partea de jos, în semnul crucii, unde se toarnă vin, pe care-l soarbe nașul. Din sticla aceea, din care s-a turnat, beau toți și norocesc. Nașa împarte la toți mesenii, grâu dintr-o strachină, care reprezintă corpul lui Iisus. Fina împarte daruri: prosoape, cămăși, legături etc, în schimbul unor bani. După aceasta se așază cu toții la masă și petrec³⁸⁵⁹.

(Din com. Bahna, jud. Mehedinți),

Iosif N. Dumitrescu-Bistrița,

învățător!

³⁸⁵⁹ *Ibidem*

[Idealul]³⁸⁶⁰

de Aurel Decei

Jos, între fărâmaturi, zdrobit de tancuri. Un crâmpei de creier tot mai gândea la ultimele licăriri ale Nepătrunsului. Apoi coborî. Perdeaua Neagră, pe care sta:

Denn wir sind nur die Schale und das Blatt,
Der grosse Tod, den jeder in sich hat,
Das ist die Frucht, um die sich alles dreht³⁸⁶¹.

În coliba lui oamenii găsiră Stundenbuch-ul. Pe marginile paginilor putură descifra aceste cuvinte:

„... Crezi că nu știu că, odată ajuns sus, mă voi scârbi? Cum te scârbește orice lucru cunoscut: sugi miezul și coaja o arunci. Crezi că nu știu că și Colțul Trăsnetelor e un pisc chel ca orișicare stâncă; nici lumină, nici aur nu este sus? De ce mă constrângi să mărturisesc acestea?... „Lumea-i cum este și ca dânsa suntem noi!” Așa-i. Nu este sus, nici jos, frumos, urât, precum nici ideal nu este. Nimic nu este. Ești mulțumit? Le știu! Le știu!... Vârsta de aur a vieții; pofta slavei; chip de vise — da, da!... Însă, atunci, ce-i acel imponderabil, nesesizabil care te constrânge să evadezi? Ce-i forța aceea misterioasă, care, peste toți [skyscraperii] de raționamente logice, peste toate piramidele de judecăți calme, inundă cernoziomul virgin din tine și-l face să rodească nostalgii? Eu știu că-s

³⁸⁶⁰ Idem, LX, 1929, nr. 9, septembrie, pp. 1-8.

³⁸⁶¹ *Ibidem*, p. 8.

deșertăciuni, și totuși”... — desigur ciornă de corespondență, ce se pare că o purta cu cineva din „lume”³⁸⁶².

[Soarele în apă]³⁸⁶³

La marginea minunii lunecătoare
Semn de-ntrebare, flacăra, taină,
Pată urâtă și supărătoare
Pe dumnezeiasca câmpiilor haină...

Și nu știu cum, apa neastâmpărată
Mi-a adus aminte de tine-atunci,
Nuia de salcie reîmprospătată,
Râs din macii înfloriți pe lunci...
Și-n sufletu-mi: taină, pată amară
În care nimic frumos nu poate să-ncapă,
Râsul tău, hohot de primăvară,
S-a aprins deodată, ca soarele-n apă!?...

Teodor Mureșanu

³⁸⁶² *Ibidem.*

³⁸⁶³ *Ibidem*, p. 17.

[Furtună de primăvară]³⁸⁶⁴

Din A. ADY

Furtuna de primăvară,
Ca o mare zburdare de mânji,
Îmi aruncă-n ochi flori de pomi...
O pot face asta verzii gânji,
O pot face florile-n mai.

Pomii rămân, totuși, pe aicea
Lor asta li-e singura țară
Și la anul vor înflori iară,
Dar eu, cu primăvara ce m-am dus,
Cu rădăcini cu tot am apus!

În furtuna de primăvară
M-am oprit ca un semn de-ntrebare:
Încotro mă va arunca
Acest vânt și această risipă de flori,
Această măreață și tristă scuturare!?

Trad. de: Teodor Mureșanu!

³⁸⁶⁴ *Ibidem*, p. 18.

[*Vin mutilații Franței între noi!...*]³⁸⁶⁵

Vin mutilații Franței între noi!
Cei ciungi, ologi și „guri” — vai! — „ciopârțite” —
Ei, ce-n tranșee, 'n lumea de noroi,
Au cunoscut, din greu, vieți troglodite!
Cei ce la iaduri mii au suferit,
Cu ochii, dârz, cătând către zenit!

Vin mutilații Franței între noi!
Trimiși din Verdun, din Reims! Scapini,
Cel ce-a pierdut, chiar într-al luptei toi,
Lovit la ochi, sfânt candela luminii!
Vin mulți, în șir, târâș și-n cărucior,
Să alergăm cu toți, grăbit, 'naintea lor!...
O, iată-i, cum sunt duși, cum se târăsc
Și unii cum mâni tefere ridică
Capela fluturând, par vis grotesc,
Ce-n miezul nopții creierul înfiripă.
Cu toți voi capul vă descoperiți:
Sunt ei, din iad trecut, soli îndrăgiți!

Și ce ne spun acești trimiși ai Franței,
În lung convoi, cu-o soartă „Na Sibir”?

³⁸⁶⁵ *Ibidem*, pp. 23-24.

Victime, noi pe câmpul ignoranței,
Trăim și-acum o viață de martir!
Dar ochii noștri-adânci, de prin orbite,
Vă răscolească glasuri amorțite!

Am suferit cum n-a fost chin pe lume
Mai mare, mai absurd și mai cumplit!
Milioane-au fost „eroul fără' de nume”
Toți pentru libertate au murit!
Mușcam în buză și doream să vie
Să dăm noi lumii altă temelie!

Vrem să vorbim acumă conștiinței
Oricât am fi de slabi și de ologi,
Venim să apelăm la bara minții,
La diplomați, economiști și teologi
Și vă-ntrebăm, suprema întrebare:
Vreți, uriașă, altă-ncăierare?

Priviți la noi, cei ce-am trăit războiul
Ai spiritului omenesc, vai, mutilați!
Opriti! Din nou s-a revărsa puvoiul,
De nu vom ști să ne simțim toți frați!
A tot ce-i nobil vom trăi exodul
Și-atunci... culturii îi cântăm prohodul!...
... Și nu e ochi să nu se împânzească
Cu lacrima ce curge, 'nviorează

Privind la ei! Nu-i creier, să nu-i lucească
Apelul lor, dând ceva, 'n ce să creadă.
Și gura, care strigă: „Vive la France”
Ea jură! „Nu mai vrem al morții dans!”

Vin mutilații Franței între noi!
Vor tresări chiar morții din morminte,
Cei ce-au luptat — și-aici — aproape goi
Și ei ne-ndeamnă, 'n mii de jurăminte:
„Fiți oameni toți, ai vremii mutilați!
Întindeți mânilor! Iubiți! Lucrați!”³⁸⁶⁶

Horia Petra-Petrescu,
august 1929!

³⁸⁶⁶ *Ibidem.*

[Folclor medical român]³⁸⁶⁷

IV

Șarpe. 1. *Dacă ți-a intrat șarpele pe gură-n burtă, mănâncă pipotă de barză. Dacă vezi că nu iese, mănâncă ouă de broaște pân'o ieși. (Com. Vrata-Mehedinți)³⁸⁶⁸.*

2. *Când cineva e mușcat de șarpe trebuie să se ducă la descântat. Se descântă astfel:*

Se ia un pahar cu apă. Cel mușcat pune un ban sau o bucată de argint și-nchide ochii. Descântătorul sau descântătoarea face semnul crucii peste pahar, zicând de 3 ori: „Nu umfla, nu gâmfă, nu-nvinoșea, că te sorocesc cu cuvântul meu și a lui Dumnezeu, cu puterea sfintei zile de azi. Să ieși, să te duci, la pustia să ajungi”. Se dă celui mușcat să soarbă din apa descântată, cu care se freacă apoi tot trupul și mai ales partea mușcată³⁸⁶⁹.

(De la baba Maria Ion Tașcă, de 70 ani — Adamclisi).

3. Alt descântec din Adamclisi:

„Mistriță pestriță, să duce pă tulpiță, s-apucă de pieleță, pieleță de os, os dă venin, veninu' să-l bea, șarpele leacu' să-l bea...” Cu apa mestecată cu un cuțit și descântată, apă neînceptută se spală rana, apoi se face un fel de tărâțe și-i dă celui mușcat să-nghită³⁸⁷⁰.

³⁸⁶⁷ *Ibidem*, pp. 30-32.

³⁸⁶⁸ *Ibidem*, p. 30.

³⁸⁶⁹ *Ibidem*.

³⁸⁷⁰ *Ibidem*.

Scurtă (=Umflătură la încheieturi = Adenite). *Se încinge ușor muchia securii pe foc, se pune pe scurtă și se zice: „Ia-te scurtă pe secure, și mi te du-n pădure. Securea să vie, scurta să rămâie”*³⁸⁷¹.

Spurcăciune. *„Fugi spurcate, fugi veninate, nu ciupi, nu ciocăni, nu mușca, nu venina, inima lui săgeta. Din copaci lungi, din văile adânci, de acolo să ciupiți, acolo să ciocăniți, acolo să muști, acolo să veninezi, să lași pe... curat, luminat, cum Dumnezeu l-a lăsat”*³⁸⁷².

Speriet. *„Maică preacurată, dimineața m-am sculat, a spăla eu m-am spălat, la icoane m-am închinat, la picioare ți-am picat și astfel eu m'am rugat:*

*„Aist... pământean mi-l dăruiește, de boală mi-l curățește. Să-mi stai mână de ajutor, ca să-i luăm durerile din creștetul capului și din furca pieptului, din spete și din umbră și din toate încheieturile lui și le-i trimite în munții muți, în zidurile zidite, în pustii încremenite, acolo să încremenească, acolo să înțepenească, înapoi să nu se-ntoarcă și să rămâie... curat, luminat, ca Dumnezeu ce l-a lăsat”*³⁸⁷³.

*Se descântă în 3 luni de-a rândul, când e luna pe sfârșit, cu un cuțit, cu un ac, cu un pai de la mătură, în apă neîncepută. Iar după ce se spală bolnavul, restul de apă se toarnă în urma unui par scos din pământ*³⁸⁷⁴.

(Auzit de la C. Olaru, Sticlăria, Iași)!

Strânsoare. (De strânsul copiilor). *„A plecat... (cutare, bolnavul), pe cale, pe cărare. Când în cale și cărare, l-a întâlnit dobitoc, boala jos l-a trântit, sângele i-a supt din fața obrazului, din sfârcul nasului, din limbă,*

³⁸⁷¹ *Ibidem.*

³⁸⁷² *Ibidem.*

³⁸⁷³ *Ibidem*, p. 31.

³⁸⁷⁴ *Ibidem.*

de sub limbă; nime' nu l-a văzut (pe bolnav), nime' nu l-a auzit, numai Maica Domnului l-a văzut și auzit și din gură i-a grăit. (Cutare, bolnavul)... nu țipa, nu văita, aleargă fuga la... (descântător sau descântătoare) și... (acela) ți-a cânta, ți-a descânta și cu mâna ți-a lua, peste mare-a arunca, unde cocoș roș nu cântă, vacă neagră nu rage, acolo să chee (=piară) și să răschee (boala). Iar tu vei rămâne curat, luminat, ca argintu' strecurat"³⁸⁷⁵.

*Se descântă cu un ac într-o bucățică de slănină, cu slănină se freacă tot corpul copilului bolnav. (Maria Câmpeanu, Hociungi, jud. Roman)*³⁸⁷⁶.

Păr. Descântec pentru creșterea părului. *În ziua de Sf. Toader, până n-a răsărit soarele, se strânge [turiște de fân] și se face lăutoare. În acest timp se zice descântecul:*

„Toadere, sfânt Toadere, dă cosița apelor, ca s-o poarte fetele, să crească lung ca ața moale, ca mătasea și cosița fetelor, dă s-o poarte iepele"³⁸⁷⁷.

*Sau se va lua rută, se va fierbe și se va spăla capul. Sau se face unsoare cu coajă de plop, cu unt de lemn; cenușă de coji de nuci și de alune se amestecă cu untură de urs, se unge capul descântatului (Irina Vrănescu, Cârliți - Roman)*³⁸⁷⁸.

Lipitură. *„A plecat... pe cale, pe cărare. A ajuns sub o râpă de pârâu și l-a întâlnit mare rău. Lipitură de mă-sa, de ta-său, de boi, de oi, de apă, de foc, de vecin, de străin, lipitură de nouăzeci și nouă de feluri. Pricolici te-ai făcut, pe sub piele i-ai intrat, carne i-ai mâncat, sângele l-ai băut, ca un*

³⁸⁷⁵ *Ibidem.*

³⁸⁷⁶ *Ibidem.*

³⁸⁷⁷ *Ibidem.*

³⁸⁷⁸ *Ibidem.*

buștean a rămas. Eu te-am descântat și curat ai rămas, cu mătura te-am măturat, cu cuțitu' te-am tăiat și băiatul s-a curățit". (Com. Arabagi – Constanța)³⁸⁷⁹.

Mâlcăviță (=reumatism).

„Bună dimineața, apă lină.

Mulțumesc ție, Lină. Șezi.

Nu șed. Am venit să iei lui (...) junghiurile, durerile, cuțitele, amețelile, din toate încheieturile și nevederile. Să rămână (cutare) curat, luminat, cum Maica Precista l-a lăsat". (Maria Nițoi, de 78 ani, com. Brabova -Dolj)³⁸⁸⁰.

Descântecul se face duminica, înainte de răsăritul soarelui, într-un pârâu în care intră și bolnavul și vrăjitoarea, care aruncă apă cu busuiocul peste mâinile și picioarele reumaticului³⁸⁸¹.

Material câștigat și catalogat de Dr. OD. Apostol!

³⁸⁷⁹ *Ibidem.*

³⁸⁸⁰ *Ibidem*, p. 32.

³⁸⁸¹ *Ibidem.*

[Ziua a ieșit răsând din baie...]³⁸⁸²

Ziua a ieșit răsând din baie,
Norii-o-nvăluiesc cu pânze moi;
Pânzele, de sâni-i tari, se taie
Și ea calcă-ncet, cu sâni goi!...

Soarele văzând-o, se aprinde...
După urma ei își face cale,
Jucării de aur îi întinde
Și îi iese-n drum, pe-un sfârc de vale!...
Ea, șireată, mâna-și arcuiește,
Prinde un boboc de pe cărare;
Soarele-l sărută ștregărește
Și i-a prefăcut bobocu-n floare!...,

S-a mirat ușor de-așa minune!
Și-o pornește iar... dar iată că,
Nu mai știe drumul să-și adune!
Apa unui râu în drum îi stă.

Meșterul atâtor jucării
Punte aurită-i împletește;
Ea-și pornește sâni trandafirii
Și picioru-n valuri își clătește.
Drumul ei se țese numai flori,

³⁸⁸² *Ibidem*, pp. 49-50.

Cresc pe ape d-aurite punți...
Și de-odat' cuprinsă de fiori.
Cade-n brațul celui rupt din munți!

Își șoptesc și-n brațe, calzi, se strâng;
Bat câmpia, codrii îi despică...
Zărilor se-ntunecă și plâng!
Știu ceva și parcă le e frică!

Fără de rușine, pe pământ,
Stau culcați, mai goi, ca niciodată!...
Îi dezmiardă doar, un fir de vânt,
Cum n-a fost pereche dezmiardată!

.....
Iată că un ochi i-a fost zărit!
Ochiul ce-a văzut și vede toate
Fulgere aprinse au pornit,
Rupte din cetăți întunecate!

Crestele încep ca să trosnească,
Norii alungați, înot din greu!...
Peste cei ce dorm pe-un braț de vis,
Ploaia cade grea, să-i pedepsească,
Că i-au amintit lui Dumnezeu
De Adam și Eva-n Paradis!³⁸⁸³

Al. Negură!

³⁸⁸³ *Ibidem.*

[Cărți]³⁸⁸⁴

[St. Bezdechi, *Antologia liricilor greci*]³⁸⁸⁵.

Iată un cântec din s. VII a. Ch. Datorită lui Minneros din Smirna:

E viață sau plăcere
Fără Kypria cea de aur?
Ah, aș vrea să mor mai bine
Dac-ar fi să nu am parte
De iubirea tăinuită,
De-a ei daruri dulci ca mierea
Și de moalele-i culcuș.
Căci a tinereții floare
Trece repede și moare;
Iar când vine bătrânețea
Necăjită, ea ne face
Și urâți și neferice.
Grele griji ne rod în suflet
Și nu ne mai veselește
Nici chiar raza soarelui...³⁸⁸⁶

Din Simonide din Amorgos, s. VII:

Fiul meu, Zeus tunătorul, cârmuește-n lume toate
Și la un sfârșit te duce cum el vrea și cum socoate.

³⁸⁸⁴ *Ibidem*, pp. 74-76.

³⁸⁸⁵ *Ibidem*.

³⁸⁸⁶ *Ibidem*, p. 75.

Oamenii-s lipsiți de minte și trăiesc mereu ca vita.
De-azi pe mâne făr' să știe ce sfârșit le-a da ursita.
Cu speranțe și credințe năzuințele deșarte.
Și le pasc. Ci unul crede că de țință îl desparte
Măine...³⁸⁸⁷

Sau altă construcție saphică:

Îmi pare fericit ca zeii
Bărbatul ce îți stă în față
Și de aproape îți ascultă
Glasul dulce

Și râsul drăgălaș ce-n suflet
Ca un cutremur mă pătrunde,
Căci de te văd măcar o clipă-mi
Mor pe buze.

Cuvintele și limba-mi seacă;
Un foc subtil 'm-ncinge trupul
Pe ochi am ceață și-n urechi îmi
Țiuiește...³⁸⁸⁸

Din „Anacreon”:

Eros cu plete de aur
Azvârlă cu mingea de purpură-n

³⁸⁸⁷ *Ibidem.*

³⁸⁸⁸ *Ibidem*, p. 76.

Mine, îndemnându-mă
Să mă joc cu fecioara gătită
Cu sandalele înflorite
Ea e din Delos-ul trainic.
Când vede cărunțile-mi plete
Se supără, și înspre altul
Privirea-și aruncă³⁸⁸⁹.

[Ovidiu Hulea, *Jerbe matinale*]³⁸⁹⁰.

Mor toți cei buni și cei ce-aveau un bine...
În urma morții cine mai rămâne?
Și va veni apoi, veni ca mâne
Mărita dimineată așteptată
Cu-atâta dor, cu însetări păgâne...³⁸⁹¹

(Vifor, 1914)

Stăpâne, și ne lași tu cerșetori
Pe cei ce-am plâns și-am așteptat o viață?
Mai bine-atunci dărâme-se pământul
Ce ne-a-ncleștat în oarba zbuciumare,
Cu el alături să găsim mormântul
Crezând, sperând în marea sărbătoare!³⁸⁹²

(La anul nou, 1919)

³⁸⁸⁹ *Ibidem*.

³⁸⁹⁰ *Ibidem*, pp. 76-77.

³⁸⁹¹ *Ibidem*, p. 76.

³⁸⁹² *Ibidem*.

Și-un neam întreg și-aduce inimile
Ca un prinos de mulțumită, Ție:
Să ard-a inimilor hecatombe
Numai dreptatea ta să nu-ntârzie!³⁸⁹³

(Dă brațelor puterea lui Samson, 1915)

O, munților, vă rupeți trupu-n două
Cum inima în două ne-a fost ruptă,
Cerniți și, vai, îngrozitoarea frunte
De dor ni-e buza arsă, fața suptă!
Vă vom cuprinde hohotind în plânsul
Cel fericit și scump al revederii
Și vom chema pe Dumnezeu să vie
La serbătoarea Lui, a învierii³⁸⁹⁴.

(Carpaților, gătiți-vă-n mărire, 1916)

Din „Nopți de veghe” cităm:

Am zis vieții să m-aștepte...
Și cum zoream pe albul drum
Râdea câmpia nesfârșită
Și zărilor cerneau parfum...

— Dar viscolind porni de-odată

³⁸⁹³ *Ibidem.*

³⁸⁹⁴ *Ibidem.*

Din cerul toamnei veșted scrum...
Și m-am trezit plângând cu hohot,
Ca un orfan pierdut pe drum...³⁸⁹⁵

I. T.

[Reviste]³⁸⁹⁶

[„Viața românească”, nr. 2-3]³⁸⁹⁷.

Dacă românul nu se spânzură din pricina chinurilor metafizice, nu o face pentru că e un suflet echilibrat, unul care a luat din milenii cunoștința cea adevărată asupra lumii și vieții, știe ce-i este dat și ce nu-i este dat muritorului să poată și se mulțumește cu realitatea, grea și dură, cu taina ce ne acoperă:

La ce să-ntrebi viața ce-i?
Așa se-ntreabă cei mișei.
Ce-i buni n-au vreme de gândit
La moarte și la tânguit.

Dar știu un lucru mai presus
De toate câte ți le-am spus:
Credința-n zilele de-apoi,
E singura tărie-n noi!³⁸⁹⁸

³⁸⁹⁵ *Ibidem*, p. 77.

³⁸⁹⁶ *Ibidem*, pp. 78-79.

³⁸⁹⁷ *Ibidem*.

³⁸⁹⁸ *Ibidem*, p. 79.

[Politică și cultură]³⁸⁹⁹

de V. Goldiș

Iancu vine de la munte
Cu opt mii și nouă sute.
Și când Iancu se găta
Și de la munte pleca,
Toată Turda tremură³⁹⁰⁰.

(Poezie poporană)

Credința devine suportul elanurilor fără mărginire ale sufletului omenesc. Fără credință orice ideal se ofilește și cade în nori ca frunzele toamna, lipsite de căldura dulcelui soare. Legea biruinței oricărui ideal consistă în statornica lui întovărășire cu credința. La temeiul dorului de cunoștință veghează interesul egoistic, credința se așază de la început pe soclul în veci nebiruit al dreptății. Sâmburele tuturor religiilor este imaginea dreptății între oameni. Ea este [columna vertebrală] a civilizațiunii. Originea ei este în ceruri³⁹⁰¹.

Umana probitate crește rară
pe crengi în sus, căci vrea să fie astfel.
Acel ce-o dă, ca Lui să i se ceară³⁹⁰².

(Dante: „Purgatoriul”, VII, 121)

³⁸⁹⁹ Idem, LX, 1929, nr. 12, decembrie, pp. 1-5.

³⁹⁰⁰ *Ibidem*, p. 1.

³⁹⁰¹ *Ibidem*, p. 3.

³⁹⁰² *Ibidem*.

[Cântec bun]³⁹⁰³

Spui noapte bună lumii întregi,
Și doresc fiecăruia sănătate!
— Pe mine mă lăsați, biciul vieții mă bate!

Doresc flori de dimineață și aur în vis
Și fiecăruia îi doresc tot ce este bun.
— Ce mie-mi dă viață, nici nu vă mai spun...

Fiți fericiți cu toții și să vă boteze noroc.
Și fiecăruia îi spun: somn ușor și vis frumos, frate;
— Și ei mă zbat pe perne cu lacrimi udate!...

Emil Isac!

³⁹⁰³ *Ibidem*, p. 6.

[*Salutul Romei*]³⁹⁰⁴

Sub cerul aspru, plin de nori,
În prigonirile turbate,
Ce dulce glas de-odat' străbate
Până și-n negrele-nchisori?

Români! voi toți l-ați cunoscut
Ș-ați tresăltat de bucurie...
E mama, ce cu duioșie
La fii trimite-al ei salut.

De veacuri voi v-ați dezlipit
De la călduțu-i sân de mamă,
Trimiși ca să luați în seamă
Acest pământ în răsărit.

Voi ați venit, voi ați învins
Și multă vreme-ați stat de paza,
Lățind mereu a Romei vază,
Păstrând onoru-i neatins.

Dar vremuri grele v-au ajuns:
Barbare cete năvăliră
Și fii de mamă despărțiră

³⁹⁰⁴ *Ibidem*, pp. 14-15.

Cu-un zid aproape nepătruns.

Și mult, prea mult ați suferit
Și ați căzut sub mâini străine;
Lipsiți ați fost de-al lumii bine.
Dar, totuși, nu v-ați prăpădit.

Dar nici ea nu v-a părăsit,
Ci v-a păstrat a ei iubire,
Privind cu ochi plini de-ngrijire
La fiii săi din răsărit.

Ș-acum, când iarăși, s-a încins
Lupta de drept și libertate,
Ea vă îndeamnă a combate
Cu braț vânjos, cu foc nestins:

Să nu vă temeți, dragi copii;
Pentru-ale voastre drepturi sfinte
Luptați cu-ncredere 'nainte...
Nu uită Roma pe-ai săi fii!

Ah, dulce fu acest cuvânt
Și-aducător de mare bine
În al său piept, zău, oare cine
Nu simte azi un nou avânt?

Și cine oare va pleca
În țăr[â]nă fruntea mișelește,
Când ochiul mamei îl privește
Cu-ntreagă strălucirea sa?

**Andrei Bârseanu (A. B.),
Brașov, decembrie, 1894,
(„Gazeta Transilvaniei”, nr. 5, 1895)!**

[Domnișoarei A. Bârsescu]³⁹⁰⁵

Bine-ai venit din depărtare,
Tu oaspe gingaș, adorat;
Un zeu prea bun a ta cărare
Spre-a noastre plaiuri a-ndreptat!

Căci a voit pe o clipită
A vieții neguri să lăsam
Și-n ale artei sferi senine
Conduși de tine să planăm.

Născută-n zodii fericite
Menire mândră ai primit:
Ca să-nțelegi a lumii taine,

³⁹⁰⁵ *Ibidem*, pp. 16-17.

Să farmeci sufletul uimit.

Întocmai cum cufundătorul
Străbate-a mării adâncimi
Și scumpele mărgăritare
Răpește din întunecimi,

Așa tu-n marea ne-nțeleasă
A sufletului omenesc,
Străbați, condusă de-al tău geniu
Și toate se destăinuiesc.

A patimilor largi prăpăstii
Tu le cutreieri până-n fund,
Zadarnic monștrii pasiunii
De-a ta privire se ascund.

Și pe-al iubirii ostrov tainic
Cu drag s-oprește al tău pas,
Tot ce-i mai sfânt, mai dulce-n lume
Vrăjește magic al tău glas.

Și-n calea ta mult îndrăzneală
O lume-ntreagă tu răpești;
Cu-n gest, cu-n tremur, c-o privire
Tu mii de piepturi zguduiești.
O, câte inimi, câte sânuri

La glasul tău au palpitat;
Câți ochi, o Hero ne-ntrecută,
La tine lacrimi au vărsat!

De mult acum vestite neamuri
În drumul tău cu drag privesc
Și ca s-acopere-a ta frunte
Cununi de laur împletesc.

Iar noi, frați dornici, cu mândrie
Triumful tău îl admiram
Și orice pas pe-a artei cale
Cu ochi lucios îl urmăream.

Ș-acum, când între noi te-aduce
Un ceas ferice, mult visat,
Deodat' pe toți, o nouă Circe,
În robii tăi ne-ai preschimbato.

În fața geniului falnic
Cu drag genunchii noi plecăm
Și cu stâlări în mâna dreaptă
Cântări de laudă-ntonăm:

Pășește falnic înainte
Menirea-ți mândră împlinind.
Cu glasul tău, cu-a ta ființă

O lume-ntreagă fericind.

O, făcă cerul, ca în cale-ți
Pe lângă laurii divini
Să crească-a bucuriei roze
Ș-ai păcii dalbe fragezi crini!³⁹⁰⁶

Andrei Bârseanu,
Brașov, 3 martie 1895,
(„Gazeta Transilvaniei”, nr. 51, 1895)!

[150 de ani de la revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan]³⁹⁰⁷

de Ioan Popa,
profesor de istorie

Horia, după ce s-a întors de la Viena, ia mai întâi înțelegere cu tovarășii săi, Cloșca și Crișan. Horia purta o cruce aurită despre care spunea că i-a dat-o însuși împăratul, precum și un pergament împodobit cu scrisoare, în care s-ar fi cuprins drepturile românilor. Propaganda revoluționară a lui Horia ne-o înfățișează următoarele versuri poporane:

Că eu pentru a vost folos
Am umblat la Beciu (Viena) pe jos

³⁹⁰⁶ *Ibidem.*

³⁹⁰⁷ *Idem*, LXV, 1934, nr. 6, noiembrie-decembrie, pp. 17-24.

Să vă-aduc vouă dreptate
Să vă las până la moarte,
Să fiți cu așezământ,
Până veți fi pe pământ
Și la pruncii voștri în lume
Să rămâie a Horii nume.
De împărat acum nimica
Nu vă fie nicio frică.
Acolo nimic să dăm
Că eu știu ce să lucrăm,
Acum de mine-ascultați
Ce veți afla, tot luați
Lănci și puști de vă gătați
Să fiți bine înarmați.
Iar care-i fecior voinic
Să-și capete și tulnic
Și-aceasta — încă să-mi știți
Care credincioși să fiți
Clopotele [joncheniți ?]
Și aici la mine veniți
Că eu la case și la sate
Nicidecum nu m-oi abate
Nici la șes sfat nu voi face.
Că mie la deal îmi place
Să stați toți pe lângă mine,
Că-i frumos și-mi șade bine
Și ș-aceasta să-mi știți

Pe mine mă străjuieți.
La culcuș și la sculare
Ca pe-al vostru tist (conducător) mai mare
Că eu până voi trăi
Și până eu voi fi
Vă voi scoate din nevoie
Și vă va fi tot pe voie
Nu veți mai avea necaz
De nevoile ce-ați tras.
Că voi pune tisturi mari
Căpitani și cu căprari,
Și voi pune pace-n țară
Nu veți mai fi de ocară³⁹⁰⁸.

³⁹⁰⁸ *Ibidem*, p. 21.

1935

[Ioan Pop-Reteganul.

***Treizeci de ani de la moartea propagandistului cultural
și folcloristului entuziast]*³⁹⁰⁹**

de Horia Petra-Petrescu

Deși se poate trage la îndoială una din tezele susținute mai sus: că numai cei îmbuibăți cântă cântece satirice — câtă vreme știut este că satira se naște și în sufletul omului amărât și eu puna mal modestă — totuși — concluzia la care vrea să ajungă e validă și astăzi: împrejurările în care trăiește un individ singuratec, ca și un popor, „dispun” cântecele individului și națiunii. „Precum pre un individ n-ai să-l întrebi cum îi e viața, dacă nu vrei să-ți auzi:

După cum mi-e cântarea,

Așa mi-e și inima³⁹¹⁰.

Dascălul entuziast urmează — în 1889, — constatând că „aproape douăzeci de ani” a adunat poezii populare, profane și „religios-morale”. Cu ce rezultat?

Le-a împărțit după cuprins, ca să vadă „cari-s mai multe” și „rezultatul silințelor” sale a fost următoarea statistică:³⁹¹¹

³⁹⁰⁹ Idem, LXVI, 1935, nr. 2, martie-aprilie, pp. 2-10.

³⁹¹⁰ *Ibidem*, p. 3.

³⁹¹¹ *Ibidem*, p. 4.

**Evidența cântecelor populare
culese de folcloristul Ioan Pop-Reteganul³⁹¹²**

1	Cântece	bătrânești	Colectate	100
2	„	voinicești	„	156
3	„	ostășești	„	200
4	„	de bucurie	„	33
5	„	de iubire	„	370
6	„	de jale	„	430
7	„	de dor	„	242
8	„	urât, mânie, necaz	„	585
9	„	satirice	„	325

Cărturarii? Mare parte din ei, unii cetesc pe Goethe și Schiller (cei din Bucovina), alții pe Petőfi și Vörösmarty (cei din Marmăția, Sătmar, Ungaria și unii transilvăneni), iar alții pe Victor Hugo (cei din România), pe când „talpa țării”, nația, își păstrează și transplântă din generațiune în generațiune ale sale dintru ale sale, poeziile populare, (pe) care le numește cântece și hori, d. e.³⁹¹³

Cântă-ți, mândră, cântecu',

³⁹¹² *Ibidem.*

³⁹¹³ *Ibidem.*

Că mi-e drag ca sufletu'.

Și

De n-ar fi horile-n lume

Ai vedea fete nebune

Și neveste duse-n lume!³⁹¹⁴

În „Biblioteca poporală a Asociațiunii” au apărut următoarele broșuri de Ioan Pop-Reteganul:

Nr. 1, 2, 45, 66, 78 din seria I. „Povestiri din viața țăranilor români” (1908).

Apoi, din seria II:

Nr. 128: „*Lucă - minte slabă*”.

Nr. 145: „Casa țăranului român”.

Nr. 148: Chiuituri în „Un ceas de șezătoare poporală”.

Nr. 172: „Stan Bolovan”.

Nr. 180: „Din Țara Hațegului”. Povestiri.

Nr. 185: „Copiii Ursuțului” și alte povestiri.

Nr. 198: „Dascălul Ioniță”.

„Asociațiunea” a premiat și publicat, în 1895, „*Povești din popor*”, într-un volum de 216 pag. — epuizat³⁹¹⁵.

*Să aibi vreme și cu cetitul cărților a face iscusită zăbavă*³⁹¹⁶.

[Miron Costin]

³⁹¹⁴ *Ibidem*, p. 5.

³⁹¹⁵ *Ibidem*, p. 10.

³⁹¹⁶ *Ibidem*, p. 16.

1938

[Obicei, comunitate sătească]³⁹¹⁷

Cultură populară

de Ion Chelcea

*În viața fiecăruia din noi s-a pus
măcar o dată întrebarea dacă poporul
nostru e o unitate etnică destul de hotărâtă³⁹¹⁸.*

G. Vâlsan!

*Fiindcă, cu locul de naștere, comunitatea întreagă sătească și
implicit individul, se identifică până la adorare, într-o cronică de casă,
manuscris în posesiunea mea, din 1908, al unul țăran din Feleae-Cluj, am
dat peste următoarea poezie, cu adânc înțeles în această privință:*

Iată mă aduce trenul
în cătunul meu iubit,
locul visător de aur
unde am copilărit.
Unde am stat la sânul mamei
unde am crescut măricel
și unde mi-a zis ia mie

³⁹¹⁷ Idem, LXIX, 1938, nr. 2, martie-aprilie, pp. 24-37.

³⁹¹⁸ *Ibidem*, p. 24.

dragu' mamii voinicel
după ce vei crește mare
și în țări te-i depărta
sa nu uiți nici pe o clipă
vatra și pe mama ta...
Astfel ascultând povața
după trei ani și mai bine
scumpa mea dorită mamă:
iată m-am întors la tine³⁹¹⁹.

M. Cozma

Elementele culturii populare, înc-odată, sunt părți raportate cu necesitate la un întreg organic: însăși cultura populară. Au, repet și acestea, funcțiunea lor în viața socială, dar numai în sensul și în înțelesul întregului. În acest spirit ele se formează la rândul lor, sunt chiar îndrumate spre un curs anumit, determinat de întreg. De aceea ele, la rândul lor, activitățile acestea, nu se pot înțelege singuratic, decât în teorie, pentru facilitarea judecății noastre. Ele se și întăresc în spiritul întregului, precum cuvântul e angrenat în spiritul limbii. Așa și cu fiecare credință, obicei, spiritul întregului, își consolidează însăși poziția lor în viață față de neant. De aceea, eu cea mai mică slăbire a unei părți din întreg, se simte pierderea, slăbirea întregului. Și în fața unei astfel de pierderi, individul părtaș la viața întregului, se simte lezat, odată cu neamul din care facem parte. Nu-s altceva versurile:

³⁹¹⁹ *Ibidem*, p. 31.

Și cum vin cu drum de fier
Toate cântecele pier...³⁹²⁰

Și nici cuvintele: „Gândiți-vă că pierim cum pier cântecele noastre, fără a lăsa nimic în bun în urmă” — decât o astfel de constatare a unui popor, neam — tânguire adusă la valoare de expresie, prin cele mai autorizate voci, ca să se audă. „Cultura populară”, în înțelesul acesta, nu mai e considerată nici ea un „rest” — ca o supraviețuire a vremilor trecute — barbare — ci ca un avut superior al vieții popoarelor”, cel puțin din p. d. v. al existenței lor terestre, spune Osvald Menghin. Iar pe plan filosofic, cum spun, cultura populară e o structură, în înțeles kantian³⁹²¹.

³⁹²⁰ *Ibidem*, pp. 35-36.

³⁹²¹ *Ibidem*, p. 36.

1939

[Privești asupra vieții sufletești a satului]³⁹²²

de Petrea Dascălu

Folclorul, adică știința poporului, nu trebuie uitată, părăsită. Ea trebuie adunată, culeasă, rânduită și păstrată, cum se păstrează anafura, cu sfințenie. S-a dovedit, că un cântec sau altă creație a poporului, trăiește cam două sute de ani, în amintirea, în gura poporului. După acest timp, se uită și altul îi ia locul. Câtă jale nu se desprinde din:

Eu mă duc, mă prăpădesc
Ca un cântec bătrânesc³⁹²³.

Spre anul recrutării își trăiește din plin viața sufletească. Doinește și iară doinește. Doinește de dragoste, de bucurie, de jale, de urât, de dor³⁹²⁴.

Mândro, de dragostea noastră
Au răsărit flori pe coastă³⁹²⁵.

Și:

³⁹²² Idem, LXX, 1939, nr. 1, ianuarie-februarie, pp. 41-49.

³⁹²³ Ibidem, p. 45.

³⁹²⁴ Ibidem, p. 47.

³⁹²⁵ Ibidem.

Neamțule, mă iei, mă duci
Chiar în graniță la turci³⁹²⁶.

*Flăcăul satului nu poate lipsi din Dealul Mare sau Dealul Viilor,
unde în seara lăsatului de sec, unde se arde carnea, în opăiți de paie. De
aici își strigă și el batjocura lui, spre rușinea fetelor și-a nevestelor:*

De la poarta noastră
Până la a voastră
Șapte roate ferecate
De — (cutare fată) agățate³⁹²⁷.

*Dar când pe purtătorul buzduganului, — la claca părintelui sau a
primarului, — nu-l poate uda nime[ni] ? Cât de țațoș, cât de mândru se
ține. Și câtă duioșie, nu pun secerătoarele în cântecul:*

Stăpâne, stăpâne
Gată-mi-te bine,
Buzduganu-ți vine³⁹²⁸.

*Dar tânărul rupt din mijlocul familiei, al satului și aruncat în
creierii munților, ca cioban, ca muncitor de pădure, credeți că nu-și
făurește cântecul dorului de sat, de oameni?*³⁹²⁹

La Sfânta Măria Mare
Cobor oile la vale
Și cobor și nu mai vin

³⁹²⁶ *Ibidem.*

³⁹²⁷ *Ibidem.*

³⁹²⁸ *Ibidem.*

³⁹²⁹ *Ibidem.*

Pân' la Sfântul Constantin³⁹³⁰.

Aci, în creier de munte își duce el viața lui simplă, dar plină de închipuiri, aci, alături de măiestrele, care au purtat pe sus, peste nouă hotare, pe ciobanul, care a cutezat să cânte din fluier „cântecul măiestrelor”, cu cele nouă întorsături. Aci stă de vorbă cu Strâmbă-lemne, Sfarmă-piatră. Aci îi jură credință iubitei sale, care absentă fiind, nu știe nimic:

Că nu te spui nimănui
Nici crucii bradului³⁹³¹.

Câtă seriozitate, câtă evlavie au ciobanii în ținuta lor, când leagă turma, pentru a fi ferită de atacul fiarelor:

Lupi din nouă hotare,
Să vi se înclește gura...
Când vă veți apropia de turma mea...³⁹³²

Am auzit și ascultat, în toamna anului 1914, în Galiția, aproape de râul San, un cântec, singurul cântec, prin care vorbea nu un suflet, nu un om, ci o întreagă armată, un întreg neam, care avea simțul că nu știe pentru ce se luptă:

Împărate, împărate
Pune pace, nu te bate
Că-ți pier cătanele toate³⁹³³.

³⁹³⁰ *Ibidem*, p. 48.

³⁹³¹ *Ibidem*.

³⁹³² *Ibidem*.

³⁹³³ *Ibidem*.

[Începutul revoluției din 1848/1849 în jud. Alba]³⁹³⁴

de Dr. Vasile Bologa

Nu departe de Alba Iulia, de la Teiuș înspre Munții Apuseni, acest clasic pământ al poporului român, se află lângă Cricău un sătuleț românesc cu numele Mesentea, care și astăzi abia dacă numără vreo 100 de fumuri. Lângă biserica acestui sătuleț se află, între altele, o modestă cruce de piatră, mărturie a unui mormânt, care poartă inscripția:

În al pământului sân
Zace leul cel bătrân³⁹³⁵.

Acest epitaf, cu înțelesu-i alegoric atât de sugestiv, după cum am constatat la fața locului, și l-a compus și săpat în piatră până era încă în viață, fericitul adormit ale cărui oseminte le indică și anume: preotul comunei Mesentea din anul 1848, Vasilie Pop, ceea ce dovedește altcum și piatra³⁹³⁶.

Priviți, generații viitoare, cum venerabila noastră preoțime, în vremuri de grea încercare, a știut să sufere pentru numele său de Român. Se încheagă sângele în vinele noastre, gândind la torturile sale, atât de barbare și atât de tirane. Din care el, biruitor dacă a ieșit, deși cu fața însângerată, just și mândru de sine „leu bătrân” s-a numit, care doarme

³⁹³⁴ Idem, LXX, 1939, nr. 2, martie-aprilie, pp. 19-26.

³⁹³⁵ Ibidem, p. 22.

³⁹³⁶ Ibidem, pp. 22-23.

numai în sânul pământului, lăsând urmașilor săi virtutea sa și credința sa.

Acesta e înțelesul epitafului său:

În al pământului sân,
Zace leul cel bătrân³⁹³⁷.

1940

[„Astra” în Moldova de la Nistru]³⁹³⁸

**de T. Iacobescu,
Cetatea-Albă!**

Limba noastră-i graiul pâinii,
Când de vânt se mișcă vara.
În rostirea ei, bătrânii
Cu sudori, sfințit-au țara³⁹³⁹.

Alexei Mateevici

³⁹³⁷ *Ibidem*, p. 26.

³⁹³⁸ *Idem*, LXXI, 1940, nr. 5-6, septembrie-decembrie, pp. 52-54.

³⁹³⁹ *Ibidem*, p. 52.

1941

[Profesorul Dr. Petru Barbu (1864-1941)]³⁹⁴⁰

de Dr. Cornel Corneanu

Dintre vârstnicii săi din Banat numai puțini îi mai supraviețuiesc. Doar protoiereii Sebastian Olariu de la Făget, Traian Oprea de la Vârșeț și Dr. Ștefan Pop, profesor onorar al Academiei teologice de la Caransebeș. Iar dintre mireni, colegii săi de școală, avocații Dr. Gheorghe Dobrin de la Lugoj și Dr. Petru Corneanu de la Oravița, ambii foști prefecți ai Caraș-Severinului. Asfințitul generației lor, generație încărcată de slavă națională, ce prin suferințe și prin sacrificii a înfăptuit Unirea, e pe sfârșite... Unii s-au săvârșit înaintea întregirii. Alții au supraviețuit-o și au consolidat-o. Iar pe cei din urmă, între ei și pe Petru Barbu, îl zdrobește durerea prăbușirii hotarelor, fundamentate și înălțate și prin ființa lor jertfelnică. Astfel se îndeplinește, cu adevărat, prorocia poetului:

Din zi în zi pădurea bătrână se rărește
Azi un stejar, mâne altul, pe rând se prăbușește
Și largi poiene triste rămân în urma lor...³⁹⁴¹

Nu putea lipsi nici dintre fondatorii „Organului național-politic” „Drapelul” (1901-1920), ce apare la 1-14 ianuarie 1901, în Lugoj, având

³⁹⁴⁰ Idem, LXXII, 1941, nr. 3, mai, pp. 30-40.

³⁹⁴¹ *Ibidem*, p. 30.

ca „proprietar-editor” pe Dr. Valeriu Braniște, iar ca redactor responsabil pe Dr. Corneliu Jurca. Contribuția materială și morală a intelectualilor bănățeni a susținut acest „Drapel” al afirmării noastre românești până la 1920, când cenzura îi suspendă apariția. „Drapelul”, sau „Dărăbielu”, cum îi ziceau bănățenii, a intrat prin ținuta sa națională și morală în legenda bănățeană. Poetul Dr. Gheorghe Garda îl și veșnicește:

Doamnie, Doamnie, dă mai mândru-i

Și la Dărăbielu-n casă!

Și-n să bagă, îl prind gânduri

Și nu îi vine să mal iasă³⁹⁴².

[Sate de mazili și răzeși]³⁹⁴³

de Mihail Sadoveanu

Cât am fost despărțit de domniile voastre, am suspinat și m-am rugat. Mi-am adus aminte de toate și m-am rugat cu înfrângere. Mi-am adus aminte de toți ai noștri care au suferit în curgerea vremii și s-au jertfit pentru legea noastră, ca să stea aici un neam cuvios și cu inimă dreaptă. Mi-am adus aminte de toate urgiile trecutului, de toată durerea și neliniștea veacurilor și am nădăjduit. M-am rugat alături cu psalmistul:

... Glasul meu pe Domnul îl cheamă

Și el îmi răspunde din muntele-i sfânt.

³⁹⁴² *Ibidem*, p. 34.

³⁹⁴³ *Idem*, LXXII, 1941, nr. 5-6, iulie-august, pp. 3-7.

M-am culcat și am adormit.
Sculatu-m-am căci Domnul mă sprijină.
Nu mă tem de miile de mii de noroade,
Care se îmbulzesc de jur-împrejur împotriva-mi.

Scoală, Doamne, ajută-mă, Dumnezeul meu!
Căci tu peste fălci ai bătut pe toți vrăjmașii mei
Dinții nelegiuitorilor i-ai sfărâmat...

La Domnul e mântuirea.
Și peste poporul meu fie binecuvântarea ta³⁹⁴⁴.

*Dacă mai ești din această lume, căpitane Grigore, cunoaște că
Dumnezeu își aduce aminte de ai săi³⁹⁴⁵.*

³⁹⁴⁴ *Ibidem*, pp. 6-7.

³⁹⁴⁵ *Ibidem*, p. 7.

**[Ajutorul românilor ardeleni pentru răniții
Războiului Independenței]³⁹⁴⁶**

de Valeriu L. Bologa

„Cocoșul-roșu” al lui Iosif Pușcariu din Brașov, „foaie umoristică populară cu ilustrațiuni”, care în tot timpul conflictului oriental secunda presa noastră politică cu arma satirei, pe lângă mici glume, mai mult sau mai puțin reușite la adresa „ucazului”, dă în numărul din 10 iunie următoarea poezie:

***La ucazul pentru dizolvarea comitetelor*³⁹⁴⁷**

Când barbarul moslemin
Varsă sângele creștin
Mai întâi în Kecskemét
S-a făcut un comitet.

Cu ton mândru-nfumurat
Kecskemétu-a apelat
La Zombor și Debrețin,
Bács-Bodrog și Seghedin.

³⁹⁴⁶ *Ibidem*, pp. 60-77.

³⁹⁴⁷ *Ibidem*, pp. 68-69.

Din Bucegi și până-n Laita

O băsadă da de-a raita:

Semiluna o să piară,

Dați cu toții la hotară!

Avem pene, avem [șinoare],

Avem pinteni la picioare;

Când e vorba și de zdrențe

Astea sunt în abundențe.

Pe la sat, pe la oraș

Vom cruța din papricaș

Și-ntr-o cauză prea măreață

Chiar și bechea din mustață.

Vom cruța și vom dona

Și pe frați i-om ajuta,

Ca barat-ul, musulmanul,

Să-și încrunte iataganul!

Și cu vorbe mari și late

Prin orașe și prin sate

Și-au făcut deci comitete

Și-ntruniri cu marafete.

Atunci nime n-a aflat

Că asta nu e iertat,

Ci cu toții se-ntreceau,
Pentru turci contribuiau.

Turcul cu maghiaru-i rudă,
După mămăliga crudă:
Neamul nostru ni se stinge
Înecat în al său sânge!

Hai să facem comitete,
Întruniri cu marafete,
Și tot pintenul maghiar
Să concure c-un denar.

N-avem poli, n-avem patace,
Asta n-are mult a face:
Avem bumbi pe la [talmale?]
Cum și alte dranganale,

Dar acum când și românul
A prins spada, înarmat
Să zdrobească pe păgânul
Ce de secol l-a călcat,

Când românii din Carpați
Vrând să facă pentru frați
Oarecare mici colecte,

Au pus și ei comitete,

Spaimă, frică, groază mare

S-a lățit printre hotare,

Că se face-o împărăție

Zisă Daco-România.

Un ucaz, ce-a detunat

Ca o bombă, a dizolvat

Comitetele române

Contra oștilor păgâne.

Unul face tot ce-i place,

Altul ia la bobârname!

Dar mai bine deocamdată

Să lăsăm treaba-ncurcată!³⁹⁴⁸

³⁹⁴⁸ *Ibidem.*

[*Andrei Murășanu*]³⁹⁴⁹

de Emanoil Bucuța

Andrei Mureșanu a început să scrie curând după ce s-a așezat în Brașov. Dacă ar fi să credem ce spune în prefața volumului de poezii, singurul, publicat la 1862, cu un an înaintea morții, întâia lui bucată e din 1839, „Fetița și Păsărică”. Întâia strofă e destul de nevinovată, dar curgătoare Și dulce la sunet:

Pasăre din colivie
Soarta ta cu soarta mea
A legat o prietenie
Care cred că va ținea³⁹⁵⁰.

Aleg trei compoziții din anul 1842, prin care trec uneori, neașteptate răsunete eminesciene, ca în „O plimbare pe lună”:

Ți-i minte, copiliță, când braț în braț la lună,
Pompoasa doamn-a nopții, cu tine mă plimbam?
Din ochii tăi cei negri ca fulger izbea focul,
Gătit a da întâmpin noptaticei iviri³⁹⁵¹.

sau accente de folclor, între Văcărescu și Alecsandri:

Pasăre galbenă-n cioc,
Rău mi-ai cântat de noroc.

³⁹⁴⁹ Idem, LXXII, 1941, nr. 8, octombrie, pp. 30-36.

³⁹⁵⁰ *Ibidem*, 32-33.

³⁹⁵¹ *Ibidem*, p. 33.

De ți-ar seca clonțul tău
Cum mi-ai cântat tu de rău!
Că toată viața mea
Ai cântat să fie rea
Și toate zilele mele,
Decât bune, mai mult rele³⁹⁵².

sau, în sfârșit, strofele, uneori amintind pe Grigore Alexandrescu sau pe Andreiu Mureșanu însuși de mai târziu:

Întunecă-te, soare, și-aurita ta lumină
Păstrează-o pentru fiii din timpii viitori!
Acoperă-ți, o, lună, a ta rază senină,
Să nu o vadă munții și-a lor locuitori³⁹⁵³.

Imnul popular de la 1854 suferă de meteahna despre care am vorbit, dar are în același timp toată moliciunea și catifelarea, venite de la un om cu urechea dedată cu cântecul:

Doamne ține și protege
Patria și pre-mpărat!
Ca umbrit de sfânta lege,
[Să ne reaggă]³⁹⁵⁴ luminat!³⁹⁵⁵

³⁹⁵² *Ibidem.*

³⁹⁵³ *Ibidem.*

³⁹⁵⁴ [„Să ne reaggă”] = [„Să ne cârmuiască”], latinism. Acest cuvânt nu s-a păstrat în vocabularul nostru uzual, dar din el derivă „rege” și „regiment”. Cf.: „Transilvania”, LXXII, 1941, nr. 8, octombrie, pp. 34-35

³⁹⁵⁵ *Ibidem.*

Cu această obârșie, versuri ardelenеști după un cântec muntenesc, „Deșteaptă-te Române”, era încă de la naștere o zămislire, care nu era numai a Transilvaniei, cum nici n-a rămas numai a ei, ci a tuturor țărilor românești. El se întindea numaidecât, primit pretutindeni ca o veche și așteptată cunoștință. „Din sânul maicii mele”, cântecul model, nu era decât strofa a zecea,

Din sânul maicii mele născut în griji, necazuri³⁹⁵⁶,

a frumoasei elegii a lui Grigore Alexandrescu din 1832, „Adio la Târgoviște”. Apropierile sunt multe între cei doi poeți. Andrei Mureșanu s-a lăsat deseori înrăurit de colegul lui mai mare de literatură, de peste munți. Cred că elegia și oda unuia nu se pot înțelege fără ale celuilalt, deși nimeni nu și-a dat osteneală până acum să cerceteze, fiind socotit Andrei Mureșanu un poet prea neînsemnat ca să merite asemenea osteneală. Într-o încercare de satiră, de la 1841, a lui Mureșanu, se citește această strofă:

Aud vorbind de limbă, că-i dulce, sună bine,

Merită să concerte (iară latinismele blăjene!) cu limbile surori,

Văd însă că-n saloane e lucru cu rușine

A convorbi-n o limbă ce-i pentru servitori³⁹⁵⁷.

Cine ar putea zice că nu sunt cea mai puternică literatură, când versul răsuflă atâta viață și atât avânt?

Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,

Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost pământ!³⁹⁵⁸

³⁹⁵⁶ *Ibidem*, p. 36.

³⁹⁵⁷ *Ibidem*.

³⁹⁵⁸ *Ibidem*.

[Însemnări]³⁹⁵⁹

AUS GRÜNEN WALDERN WEHT DER WIND

[„Rumänische Gedichte, herausgegeben von Hermann Roth, Wiener Verlagsgesellschaft, 1941. (Die Gedichte wurden aus dem Rumänischen übersetzt von Arnold Roth, Hans Diplich und Hermann Roth. Die Buchausstattung besorgte Hermann Schmutzen - hofer), pag. 123”]³⁹⁶⁰.

Dar am putea cita pagini întregi, îndeosebi din capitolul poezii populare, în care traducerea însăși este impecabilă și păstrează tot farmecul și toată realitatea românească a originalului:

Manole, Manole,
Meister mein, Manole !
Ach wie drückt der Stein
Zwängt den Leib wir ein!.
Doch Manole schweigt
Und die Mauer steigt,
Wächst und halit sie ein:
Ihre Knochel klein,
Ihre Kniee fein,
Ihre Lenden schmal,
Arme allzumal.
Und die Armste steht

³⁹⁵⁹ *Ibidem*, pp. 80-81.

³⁹⁶⁰ *Ibidem*, p. 80.

Weinend still und flecht:

Manole, Manole,

Meister mein Manole,

Ach wie driickt der Stein,

Zwängt den Leib wir ein,

Würgt das Kindlein mein!

Doch Manole schafft,

Schafft mit Riesenkraft,

Rühret sich und schweigt

Und die Mauer steigt

.....

Aus der dumpfen Gruft

Ihre Stimme ruft:

.....

Ach wie weind vor Pein

Mein lieb Kindelein³⁹⁶¹.

Al. P.

³⁹⁶¹ *Ibidem*, pp. 80-81.

[Dacia lui Mihai Viteazul]³⁹⁶²

- Lectura făcută la Postul de Radio-difuziune în 23 octombrie 1941 -

de Alex. Lapedatu

O chemare în astfel de versuri populare a descoperit colegul și amicul meu, Ion Lupaș, la adresa lui Radu-Vodă Șerban, vrednicul urmaș al lui Mihai Viteazul, care, continuând politica creștină a acestuia, trecu munții, în 1603 și — la Brașov — sfărâmă oștirile lui Moise Secuiul, răzvrătit, împreună cu nobilimea maghiară, împotriva împăratului. Versurile acestea, ale unui cioban de pe lângă trecătoarea Rucărului și Piatra Craiului, sunt, desigur, în simțămintele atâtor ciobani ai vremii noastre, de pe toată fața pământului românesc, chiar dacă ei nu le pot exprima în forma literară a înaintașului de la 1603:

Auleu, Măria Ta,
Ce potop în țara mea:
Turcii vitele răpesc,
Tătarii ne jefuiesc,
Vai de neamul românesc!
Hai, Doamne, Măria Ta,
Știu ascunsă cărarea:
Printre stânci, strâmtă vâlcea
Să nu simtă pasărea,
Te voi duce-n țara mea.
Hai, Doamne s-o stăpânești,
De păgâni s-o izbăvești!³⁹⁶³

³⁹⁶² Idem, LXXII, 1941, nr. 9, noiembrie, pp. 3-10.

³⁹⁶³ *Ibidem*, p. 10.

[Învățămintul românesc în Republica Moldovenească]³⁹⁶⁴

Traian Marcu

Luând în specială considerare manualele moldovenești, vedem că ele se mulțumesc a fi simple prelucrări sau traduceri ale manualelor ruse sau ucrainene. Ele n-au nimic care să lege pe școlar nici măcar de comunitatea spirituală a „moldovenilor”, prin povestiri luate din viața lor sau prin cunoașterea literaturii lor poporane. Ca traduceri ele sunt servile și lipsite nu numai de talent, ci și de un elementar simț estetic, când e vorba de transpunerea pe „moldovenește” a unei opere literare rusești. Iată spre exemplu o strofă dintr-o „carte de șitire”, de clasa II-a, tradusă din poetul ucrainean Șevcenko, mort la sfârșitul veacului trecut:

De-oi muri, pe o mojiță
Mă-ngropați pe mine,
În câmpia-ntinsă larg
A drajii Ucrainei.
Ca ogoarele lărjite
Dnepru cât se [troje]
Să le văd eu și s-aud eu
Cât de tare [roje]...³⁹⁶⁵

sau acest fragment din poemul „Povestea despre un pescar și un peștișor”, de Pușkin:

³⁹⁶⁴ *Ibidem*, pp. 50-56.

³⁹⁶⁵ *Ibidem*, p. 53.

Când se roagă peștișoru' de aur,
Cu glas omenesc grăiește el:
Drumu', dă-ni, bătrâne, ni-e în mare,
o plată scumpă ți-oi da eu pentru mine.
M-oi răsplăti cu *șe* numa' îi dori.
S-a minunat bătrânu, s-a *spăriet*:
a pescărit el *triizăși și trii de ani*
și n-a auzit ca peștele să vorbească.
I-a dat drumu' peștișorului de aur
Și i-a zis lui mângâietor:
Dumnăzău cu tine, peștișor de aur!
Plata ta *nie* nu-mi mai trebuie.
Du-te în marea albastră,
Și te *primblă*, unde dragă-ți este³⁹⁶⁶.

În fața acestor adevărate monstruozități care nu pot deștepta în sufletul copilului gustul pentru frumos, nu e de mirare dacă manualele școlare și bibliotecile școlare sau publice nu vor să cunoască deloc literatura românească, poporană sau cultă. Într-un singur manual am găsit această scurtă variantă a „Mioriței”, intitulată „Cântecu vechi șiobănesc”, în care se pare că folcloristul de ocazie a stricat intenționat până și muzicalitatea ritmului, pe lângă abolirea oricărei punctuații:

— Frunză verde de *trii* flori
Șiobănaș de la miori
moartea unde ți-a fost să mori

³⁹⁶⁶ *Ibidem.*

— sus în vârful nukului (sic I)
 în bătaia vântului
 la șetina bradului
— de șe moarte ai murit
— de un *trăsnit* când a *trăsnit*
 — d-apui *șine* te-a jelit
 — păsările — au *șirichit*
— de scăldat *șine* te-a scăldat
 — ploile când au plouat
 — de păzit *șine* te-a păzit
 — luna, când a răsărit
— lum[â]narea *șine* ți-a pus
 — soarele când a fost sus
— de-ngropat *șine* te-a-ngropat
— *trii* brazde mari s-au răsturnat
 — fluerașu' unde l-ai pus
 — în creanga bradului sus
 și când vântu' a sufla
 fluerașu' a cânta
 oile s-or bucura
 și pe mine m-or căta³⁹⁶⁷.

Nicăiri nicio amintire de un Creangă, Coșbuc sau Alecsandri, sau măcar despre noțiunea de român ori apropierea dintre „moldovean” și român. Totul era clădit pe concepția unul neam complet deosebit, care n-

³⁹⁶⁷ *Ibidem*, p. 54.

are nimic cu România, despre care nu se făcea nicio amintire. Singurii poeți „moldoveni” ai manualelor, ca și ai bibliotecilor publice, sunt N. Țurcan, autor al unor versuri ca acestea:

Iarna

Peste dealuri grebănoase,
peste câmpu' dizgolit
cu *cojoașele nițoase*
iarna albă a venit:
o perină *arjintie*
prin-mprejur s-a-ntins pe jos,
peste sate și câmpie
astă noapte a nins vârtos³⁹⁶⁸.

sau L. Cornfeld, autorul mal multor volume de poezii „moldovenești” și creator al unor valori estetice ca cele de mai jos, reproduse din volumul „Versuri cântătoare” (Balta, 1935):

Nistru

Câte veacuri, Nistre,
Îți știai cărarea.
Îți duceai tu, Nistre,
Spuma în spinare
Și urmai tu, Nistre,
Până-n Neagra Mare.

³⁹⁶⁸ *Ibidem*, p. 55.

Revărsai tu, Nistre,
Apele albastre,
Înecai tu, Nistre,
Satele sihastre³⁹⁶⁹.

[Mihai Beniuc: „Cântece noi”]³⁹⁷⁰

Radu Stanca

Astfel încât ceea ce apărea numai sporadic în „Cântece de pierzanie”, devine în „Cântece noi” ton dominant, silind atmosfera acelui volum inițial să se furișeze în secundul, numai rareori și pe alocuri, ca o ușoară mișcare spre exterior a unui poet revenit la matcă, recules³⁹⁷¹.

Poezia extranee din „Cântece de pierzanie” este înlocuită de o poezie intranee — dacă am putea propune atari termeni — în „Cântece noi”. Poetul, deși continuă să fie frământat, chinuit de probleme, nu mai participă la ele activ, ci oarecum invers, le privește doar, din perspectiva timpului istoric, brumându-se astfel de o ușoară melancolie a reminiscenței:

Câte lupte am pierdut în viață
Câte vieți am doborât în luptă
Mărturie inima-mi de gheață
Și această veche lance ruptă³⁹⁷².

(„La drum”)

³⁹⁶⁹ *Ibidem.*

³⁹⁷⁰ *Ibidem*, pp. 59-62.

³⁹⁷¹ *Ibidem*, p. 60.

³⁹⁷² *Ibidem.*

Printre datele caracteristice „Cântecelor noi”, date născute din aparatura psihică amintită mai sus, remarcăm: „panta rei”-smul viziunii interioare, adică aceea conștiință lirică a scurgerii tale inevitabile în neant, aceea conștiință a consecvenței destinului care te lovește cu sine însuși, a inutilității agitațiilor tale:

Mai departe voi pleca și eu
Într-o zi tăcută-n asfințit,
Numai râul curge-va mereu
Murmurând în matcă liniștit³⁹⁷³.

(„Râul”)

Conștiință atât de vie în atmosfera întreagă a „Cântecelor noi”?; dezgustul interior, fenomen caracteristic aproape în generalitatea ei, poeziei române tinere, la dl. Beniuc, temeinic și justificat:

Dar nu știu cum azi vinul a devenit sălciiu
Sătul de mine însumi, un altul vreau să fiu³⁹⁷⁴.

(„Versuri de toamnă târzie”)

„Tristețea și melancolia autumnală”, o creație specifică viziunilor negative:

Măhnirile se lasă pe sufletul meu iar
Ca negura de toamnă pe câmpul solitar³⁹⁷⁵.

³⁹⁷³ *Ibidem*, p. 61.

³⁹⁷⁴ *Ibidem*, p. 62.

³⁹⁷⁵ *Ibidem*.

*și care mămentează acel gust amar de care vorbeam; sentimentalismul
maladiv cu tonul său întotdeauna [accedic] și livresc:*

De-acum tinerețea-i doar în amintiri
Ce v-ați ales, trecutele mele iubiri³⁹⁷⁶.

(„De-acum tinerețea”)

[Contribuții la plămada patriotismului ostășesc]³⁹⁷⁷

de Ilie Rusmir

Luptă, Craio, pentru țară
Că eu duc viață amară
Luptă, dragă, până la sânge
Dușmanu' să-l poți învinge³⁹⁷⁸.

Evodia Stelia

*Să-i dăm cuvântul poetei, să spună în poezie, apoi în proză soțului
ei, care este pe frontul rusesc:*

„Craio, dragă, de-aș putea,
O pasăre m-ași face
Ca să trec în Rusia
Aș zbura încet și amar
Ca să trec peste hotar
Să mă duc la al meu bărbat
Că e foarte îndepărtat

³⁹⁷⁶ *Ibidem.*

³⁹⁷⁷ *Ibidem*, pp. 66-70.

³⁹⁷⁸ *Ibidem*, p. 66.

Ca să văd unde a ajuns
În slujbă unde la pus
Eu am înțeles așa
Că ești la Odessa
Ți-o dat pușcă și grănade
Dușmanu' să-l poți bate
Luptă, Craio, pentru țară
Că eu duc viață amară
Luptă, dragă, până la sânge
Dușmanu' să-l poți învinge
Iar, dragă, când vei vedea
Că viața îți va lua
Să-mi trimiți pe-o păsărică
Să-mi spună mie așa:
Nu mai ai ce aștepta
Să-mi spună că ai murit
Și de vii te-ai despărțit³⁹⁷⁹.

Dar femela năcăjită, după ce zboară cu gândul la bărbatul ei până pe meleagurile Odesei, și după ce îl încurajează, cum numai o româncă adevărată poate s-o facă, dându-i și sfaturi pentru ultimul drum din viață, își aduce aminte că se apropie iarna cu frigul ei obișnuit și nu știe ce se va face cu copiii mititei. Dar nu descurajează. Se va descurca ea cumva, țara însă trebuie apărată și iarăși un nou îndemn la luptă, la vitejie, însă la luptă cavaleriească, omenoasă cu cel cu arme în mână, ba merge mai departe, îl îndeamnă să țină cu neamul său, că îi va ajuta și Dumnezeu,

³⁹⁷⁹ *Ibidem*, p. 67.

iar dacă o fi să meargă pe jos, să nu facă la nimeni rău. De bună seamă, aci femeia se gândește la populația de acolo, la cei neînarmați. Iată această parte a poeziei împletită cu un sentiment patriotic și creștinesc care poate să țâșnească numai din suflete alese:

Craio, dragă, ce-om făcea
Când frigul se va pune
Copilașii îs micucei
Mor de frig, vai de ei
Că al meu bărbat
Fără casă m-o lăsat
Și la război a plecat
Că țara l-o chemat
Să se ducă la dușman
Să nu-și facă al său plan
Dușmanii când îi vei vedea
Tu să lupți cum vei putea
Ca să-ți aperi țara ta
Tu să lupți cu bărbăție
Să arăți o vitejie
Că-ți ajută Dumnezeu
Dacă ții cu neamul tău
Dar una te rog frumos
Cât o să mergi pe jos
Să nu faci la nime[ni] rău
Că te bate Dumnezeu
Tu să te gândești acasă

Că ai copii și nevastă³⁹⁸⁰.

Zbuciumul sufletesc, jalea adâncă și fiecare clipă din viață ei, chiar somnul este destinat pentru cel plecat de acasă la front. Așa sunt toate mamele, toate soțiile, toți copiii, gândul lor mereu se îndreaptă către acela care a plecat dintre ei. Nu toți însă pot să-și aștearnă gândurile pe hârtie ca Evodia Stelia. Îngrijorarea este mare, dar ce să facă? Se împacă cu soarta și le pune ca tot românul, toate în sarcina ursitei și-l roagă pe Craia să nu le poarte grija celor de acasă, doar numai să le scrie carte și s-o trimită prin foc și apă, să le scrie cât e viu, căci după ce a murit și așa nu mai scrie nimic³⁹⁸¹.

Craio, seara când mă culc
Cu gândul plec și mă duc
Mă gândesc mereu, mereu
Cum m-o ursit Dumnezeu
Să fiu dusă în sate străine
(E măritată din satul Rudăria
în sat străin, comuna Gârbovăț)
Să n-am milă de la nime[ni]
De la tine am avut
Dar acum s-o pierdut
Dar iar mă gândesc așa
Că ești dus în Rusia
Ești departe și nu poți

³⁹⁸⁰ *Ibidem*, pp. 67-68.

³⁹⁸¹ *Ibidem*, p. 68.

La noi să te mai socoți
Dragă, grija noastră o lasă
Nu te mai gândi acasă
Că degeaba te frământă
Că nu poți să ne ajuți
Numai una fă cum știi
Barem carte să ne scrii
S-o trimiți prin foc și pară
Că-i scrisă din altă țară
S-o trimiți prin foc și apă
Că-i cu sânge picurată
Scrie, Craio, ca să știu
Câtă vreme tu ești viu
Că după ce ai murit
Atunci nu mai scrii nimic³⁹⁸².

*Dar Evodia, pe lângă toate că nu vrea să le poarte Craia de griji
celor de acasă, totuși ține foarte mult să se știe că dorul și jalea îi storc
multe lacrimi ziua și noaptea:*

De când, Craio, ai plecat
Căpătâiu' l-am udat
Câte lacrimi am vărsat
Un copil aș fi scăldat
Că ziua eu fac ce fac

³⁹⁸² *Ibidem.*

Dar în noapte nu mă bag
Eu când văd seara că vine
Parcă-i moartea lângă mine
Și încep să plâng amar
Dară toate-s în zadar
Că al meu bărbat
E prea tare îndepărtat
Nu mă aude, nu mă vede
Dunărea nu mi-o mai crede
Într-o noapte te-am visat
Că de tot te-ai liberat
Iar când m-am sculat
Eu de tine am aflat
Am aflat și am înțeles
Că departe ești trimes
Iar când la loc ai ajuns
Inima mea mi-a spus
Și iarăși am [pro] visat
Că la cine am plecat
Și mergând am întrebat
Unde stă al meu bărbat
După multe rugăminți
Mă întâlni-i, Craio, cu tine
Iar când m-am pomenit
Am văzut că-i numai vis³⁹⁸³.

³⁹⁸³ *Ibidem*, pp. 68-69.

Și acum urmează partea ultimă a poeziei, explicația Evodiei Stelia, și anume: pentru ce a scris așa cu foc și atâta jale și cu lacrimi de suspinare. A scris așa pentru că s-a întâmplat ceva neobișnuit în depărtare a trăsniț³⁹⁸⁴.

Craio, tu te vei mira
De ce am scris cartea așa
Cartea, Craio, eu am scris
Tot cu lacrimi de plâns
Eu am scris cu suspinare
C-o trăsniț în depărtare³⁹⁸⁵.

³⁹⁸⁴ *Ibidem*, p. 69.

³⁹⁸⁵ *Ibidem*.

[Gheorghe Ucenescu]³⁹⁸⁶

- Contribuții -

Constantin Lacea

***Cântul către o iubită soție*³⁹⁸⁷**

1

Mila mea, dulceța mea.
Dorul meu și viața mea,
Numai tu ești pre pământ;
Fără tine dureri port,
Nu mă țiiu nici viu, nici mort,
Trist peste măsură sunt.

2

Unde merg tot lacrimi store
Și grăbesc să mă întorc
Cu un minut mai curând,
Să viu la sfântu-ți amor
Și pe brațele-ți să mor.
Mângâierile-ți gustând

³⁹⁸⁶ Idem, LXXII, 1941, nr. 10, decembrie, pp. 8-16.

³⁹⁸⁷ *Ibidem*, p. 15.

3

Orice vine, mi-e-nzadar,
Dulcele îl simt amar
De la ochii tăi când plec;
Iar cu tin' nenorociri
Mi se par tot fericiri,
Mulțumit eu le petrec.

4

Dar și tu, suflet al meu,
De dorești precum și eu
Și l-amorul meu gândești,
Te mângâie așteptând
Că mă vei vedea curând
Sănătos precum dorești³⁹⁸⁸.

G. Ușenescu

³⁹⁸⁸ *Ibidem.*

[Ovidiu în opera lui Miron Costin]³⁹⁸⁹

Nicolae Lascu

Dacă versuri ca:

Trec zile, trec ca umbra de vară
Fug vremile ușoare, fug și nicio poartă
A le opri nu poate...

redau ideea de la începutul celebrei ode către Postumus (II, 14), cu atât mai mult cunoaștem expresia horațiană „pulvis et umbra sumus” din oda către Torquatus (V. 7, v. 16) în costinianul „Fum și umbră sunt toate”³⁹⁹⁰.

Și mai elocvente sunt însă, în ceea ce privește influența lui Horațiu asupra lui M. Costin, următoarele versuri, care ne-au scăpat din vedere când am publicat studiul citat mai sus, deoarece nu se găsesc în textul poemei „Viața Lumii” din ediția Ureche, ci numai în Cod. man. II, și sunt date de Ureche numai într-o notă, tom, II, p. 502, într-un grup de 14 versuri (cfr. și p. 417):

Moartea într-un chip calcă toate, ca să
Domnești și împărătești, pe nime' nu lasă.
Pe săraci și pe bogați, ea le taie vacul...³⁹⁹¹

³⁹⁸⁹ *Ibidem*, pp. 35-46.

³⁹⁹⁰ *Ibidem*, p. 36.

³⁹⁹¹ *Ibidem*.

Aceste versuri sunt o traducere exactă din Horațiu:

Pallida mors aequo pulsata pede pauperum tabernas
Regumque turres³⁹⁹².

(I, 4, v. 13-14).

Ocupându-se, în scrierea sa istorică „De neamul moldovenilor”, cu originea cuvântului „vlah”, M. Costin combate pe umanistul italian Enea Silvio Piccolomini, care susținuse că acest cuvânt ar deriva de la „fliah”, hatmanul Ramului. El spune apoi textual: „Și această părere acelui Enea nu este de aiurea, numai au cetit nește stihuri a unui dascăl anume Ovidius”. După ce dezbate apoi chestiunea exilului poetului latin, într-un pasaj pe care-l vom examina în cele ce urmează, cronicarul reia ideea inițială: „Într-acele cărți, una, ce are nume „De Pont”, scrie la un prietin al său la Râm, anume Greșin, aceste stihuri. Iacă ți le însemnez latinește scrise și pre limba noastră tălmăcite:

Praefuit his, Graecine, locis modo Flaccus, et illo
Ripa ferox Histri sub duce iuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli,
Hic arcu fisos terruit ense Getas³⁹⁹³.

Traducerea în limba română:

„Gheții” ținea într-o vreme, acum Flaccus ,ine
Râpa scump-a Dunării, el singur cu sine.
El a ținut Misia în pace cu credință,

³⁹⁹² *Ibidem*.

³⁹⁹³ *Ibidem*, p. 37.

Pre „Gheți” i-a scos de-aicea el cu biruință³⁹⁹⁴.

Astfel, găsim un ecou tocmai al versurilor ovidiene cu care ne-am ocupat mai sus, în niște versuri, 18 de toate, pe care M. Costin le-a scris asupra originii italice a românilor; aceste versuri au fost publicate mai întâi la 1673, în „Psaltirea” lui Dosoftei. Este amintit Flaccus, „Fliah”, care a adus cel dintâi, și după el Traian, aici pe strămoșii moldovenilor (v. 3), iar mai jos (v. 12), reluând ideea, spune că aceștia, adică Flaccus și Traian, „i-au adus în țară”:

Pre „Gheții” cu sabia scoțând din hotară,
vers care nu este altceva decât un decalc al versului:

Pre „Gheți” i-au scos de aicea el cu biruință³⁹⁹⁵.

Din poezia propriu- zisă se pot desprinde câteva elemente de proveniență pur și indiscutabil ovidiană. Astfel, comparația vieții pământești din primele versuri,

A lumii cânt cu jale cumplită viață
Cu griji și cu primejdii cum iaște o ață
Prea subțire și-n scurtă vreme trăitoare,
este destul de aproape de versul lui Ovidiu:

Omnia sunt hominum tenui pendencia filo³⁹⁹⁶.

(Ex ponto, IV. 3, v. 42.)

³⁹⁹⁴ *Ibidem*, p. 38.

³⁹⁹⁵ *Ibidem*, p. 39.

³⁹⁹⁶ *Ibidem*, p. 40.

Motivul acesta al comparației vieții omenești cu o ață îl întâlnim, în versuri aproape identice ca la M. Costin, și la D. Cantemir. În „Istoria hieroglifică” (Buc. 1883, p. 194). Pasărea (tot neamul muntenesc), după ce nu poate îndupleca pe Șoarece (Ursechel) să-i lase, cel puțin, ultimul pui, și după ce i-l sfâșie totuși și pe acesta, se tânguie într-un bocet care începe cu versurile:

A lumii cânt cu jale cumplită viață
Cum se trece și se rupe, cum ar fi o ață³⁹⁹⁷.

În schimb versul:

Norocul, fără stea, își tot schimbă pasul
este o traducere exactă a versului lui Ovidiu:

Passibus ambiguis fortuna volubilis errat³⁹⁹⁸.

(Trist. V, 8, v. 15)

Aceeași idee o dezvoltă versul:

Au poruncit la un loc să nu stea norocul
care redă, ceva mai îndepărtat de original, versul următor din „Tristia”:

Et manet (sc. Fortuna) nullo certa tenaxque loco³⁹⁹⁹.

³⁹⁹⁷ *Ibidem.*

³⁹⁹⁸ *Ibidem*, p. 41.

³⁹⁹⁹ *Ibidem.*

[O traducere nouă a lui Eminescu în limba italiană]⁴⁰⁰⁰

Liviu Onu

Anumite strofe, ca primele două din „Mai am un singur dor”: „Un solo desiderio mi resta: nella quiete della sera lasciatemi morire sulla sponda del mare; che mi sia placido il sonno e accanto il bosco, che sulle vaste acque abbia un ciel sereno. — Non m'occorrono stendardi, non voglio un ricco feretro, ma piuttosto intrecciatemi un letto di teneri rami” (pag. 121), — prin simplitatea traducerii ;i prin adorabilul lor stil, ne amintesc de acea magnifică traducere făcută Bibliei de către Giovanni Pascoli⁴⁰⁰¹.

Cu toate acestea însă, s-au strecurat în textul italian stranii incongruențe cu originalul românesc, care, suntem mai mult ca siguri, însuși traducătorul va fi acela care le va [canteriza] la prima ocazie⁴⁰⁰². Iată bunăoară câteva:

Versurile 45-46 din „Călin”

Ea zâmbind și trist se uită, șoptește blând din gură:

Zburător cu negre plete, vin la noapte de mă fură,
au fost traduse cu textul următor: „Sorridente accorata si guarda e mormora tra se flebilmente: „Un alato genio dalia negra chioma viene di notte a predarmi” (pag. 55). În textul original e o imprecațiune, o dorință: „Zburător” e vocativ, „vin” e un așa-zis imperativ. Fata dorește să fie

⁴⁰⁰⁰ *Ibidem*, pp. 64-68.

⁴⁰⁰¹ *Ibidem*, p. 66.

⁴⁰⁰² *Ibidem*.

*furată de zburător și-l cheamă în șoaptă. Nu face o constatare că acesta va veni s-o fure. E aici o diferență de stil care i-a scăpat traducătorului*⁴⁰⁰³.

Versul 8 din „Sara pe deal”:

Pieptul de dor, fruntea de gânduri ți-e plină,
*e tradus de [d-l Cianciollo] astfel: „colmo t'è il petto d'affanno, e di pensieri gravida la tua fronte” (pag. 123). Ori affanno e „oboseală”, cu totul altceva decât „dor”!*⁴⁰⁰⁴

Strofa 5 din „Mortua est”:

Văd sufletu-ți candid prin spațiu cum trece;
Privesc apoi lutul rămas... alb și rece,
Cu haina lui lungă culcat în sicriu,
Privesc la surâsu-ți rămas încă viu,

*ne figurează, în cadrul acestor viziuni, antiteza între esența dinamică a sufletului și a atitudinilor sale și imuabilitatea materiei. Traducătorul italian nivelează această antiteză, prin mișcarea pe care o acordă lutului: „Vedo il tuo candido spirito migrar per lo spazio; poi miro l'argilla che avanza... bianca e fredda, distesa nella bara colla sua veste lunga, il tuo sorriso rimasto miro ancor vivo” (pag. 37). Ceea ce, deci, nu corespunde originalului*⁴⁰⁰⁵.

*Dar dl [Cianciollo] nu urmează totdeauna textul lui Perpersicius. Când nu-l urmează, se întâmplă să comită însă iarăși mici infidelități față de Eminescu*⁴⁰⁰⁶.

⁴⁰⁰³ *Ibidem.*

⁴⁰⁰⁴ *Ibidem.*

⁴⁰⁰⁵ *Ibidem*, pp. 66-67.

⁴⁰⁰⁶ *Ibidem*, p. 67.

Pentru versurile 49-50 din „Făt-frumos din tei”:

Cu ochi mari ea se uită
Plini de vis, duioși plutind,

Domnul [Cianciollo] se ia după Gh. Bogdan-Duică, care, după cum menționează în note (pag. 133), în ediția sa (București, Cultura Națională, 1924, pag. 76) pune o virgulă după „duioși”, transformându-l în simplu atribut al ochilor, în vreme ce în original această virgulă lipsește (v. ed. Perpessicius, pag. 66; fotocopia autografului, cu locul respectiv, la pag. 366), „duioși” e circumstanțial de mod al lui plutind, având în același timp și aderențe atributive, și, prin această îmbinare de funcțiuni, evidențiază expresiv însuși sensul ideal al versurilor: acțiunea aceea de plutire a ochilor parcă e izolată, stingherită, când intercalăm o pauză, fie ea cât de mică, între cuvintele „duioși” și „plutind”, decircumstanțializând pe „duioși, și nu lăsăm fuziunea sintactică originală, care exclude pauza, apropiind lingvistic, expresiv, verbul „plutind” de adjectivul „duioși” și implicit de substantivul „ochi”. În traducerea italiană (pag. 45), fuziunea între elementele expresive, care potențează oarecum imaginea poetică, lipsește deci⁴⁰⁰⁷.

În ce privește textul românesc, la tipărirea căruia culegătorul italian a scăpat destul de multe greșeli, precum a scăpat pe alocurea chiar la culegerea textelor în limba sa natală, menționăm numai două observații. Astfel în versul 135 din „Luceafărul” găsim verbul „sânt”, în loc de „sunt”, din ediția Perpessicius, cum de altfel apare și în ediția [Cianciollo], în același poem, în versul 83, care e identic cu v. 135:

⁴⁰⁰⁷ *Ibidem.*

Eu sunt luceafărul de sus.

E bizară apoi apariția cuvântului „flum” în versul 12 din „Sara pe deal”, inexistent în original⁴⁰⁰⁸.

1942

Cronici

[O antologie românească de pe alte meleaguri:

„Versuri din Transilvania Nordică”]⁴⁰⁰⁹

Radu Stanca

În majoritatea lor numele care apar în „Antologia” de față sunt ale unor tineri care încă nu au trecut pragul celor treizeci de ani. Cu atât mai îmbucurător este faptul. Căci cei aleși să figureze în culegerea poetică de la Cluj și alături de ei toți cei ce gândesc la fel cu dâșii — și sperăm să fie cât mai mulți — porniți deja pe un drum pe care nu neglijează exigențele contemporaneității, vor ști să atragă după ei și pe cei al căror orizont cultural ar fi mai frecvent dispus la compromisuri. Figurează în ordine nouă poeții: Ionel Bulboacă, Ștefan Căprariu, Ion Cherejan, Teodor Ciceu, Victor Ilieșiu, Iosif Morușan, F. Păcurariu, Valentin Raus și Virgil Șotropa. Cel dintâi, Ionel Bulboacă, păstrează și în versul său, autohtonă atât de românească a numelui⁴⁰¹⁰.

⁴⁰⁰⁸ *Ibidem*.

⁴⁰⁰⁹ *Idem*, LXXIII, 1942, nr. 1, ianuarie, pp. 65-68.

⁴⁰¹⁰ *Ibidem*, p. 66.

Sunt poezii în ritm și colorit popular, care — și acesta e aspectul lor primordial — nu sunt cu nimic falsificate prin suprapunerea unor elemente culte, păstrând astfel prospețimea, autenticitatea și humorul cântecelor și a doinelor noastre ardelene, Alături de ele, versurile d-lui Ștefan Căprariu ascund reminiscențe eminesciene, reminiscențe evidente pe alocuri, dar topite într-alte părți, într-un „stimmung” personal care trădează o inteligență ascuțită și-o sensibilitate plină de posibilități creatoare. Cel de-al treilea poet, Ion Cherejan, aduce în tonalitățile interioare al lucrărilor sale spiritul biblic spre care preocupările-i extraliterare l-au îndreptat, în special cel sesizat cu finețe în minunata „Cântare a cântărilor”, cum este de pildă în versurile:⁴⁰¹¹

Frumoasă ești iubita mea, frumoasă ești

Ca porumbița albă a vechilor povești...⁴⁰¹²

din poemul intitulat „Fata Transilvaniei”⁴⁰¹³.

La amândoi acești poeți, se poate remarca o frumoasă cultură literară modernă care însă caută să se împace cu spiritul tradițional al Ardealului. Poetul la care însă această cultură fecundează lucruri interesante este dl. F. Păcurariu, poet cu foarte multe posibilități de evadare și cu foarte mult simț artistic. Talentul mustos al d-lui Păcurariu își caută modalitățile de expresie cele mai adecvate, trecând uneori prin lucruri inegale, iar alteori prin foarte izbutite realizări cum este această „împăcare” din care citim:

De-o vreme nu mă zbat în vânturi

Năuce nu mă mai frământ;

⁴⁰¹¹ *Ibidem.*

⁴⁰¹² *Ibidem*, p. 67.

⁴⁰¹³ *Ibidem.*

Și, lanurile vechi de cânturi
Se pleacă line spre pământ.

Dârz, arcul nu-l întind spre cer,
Din zbor să fulger ulii sorții;
Tăcut, în colburi de mister,
Cu degetul scriu semnul morții.

Știu: cineva mi-a împletit
Sorocul cu fire de taine,
Și-n van mă zbat în nesfârșit :
Mă sfâșie ereți de spaimă.

Privesc în cer, privesc în vânt,
În ape Și în timp adânc;
În vechi oglinzi de gând mă frâng
Și sorții-i pun inel de cânt⁴⁰¹⁴.

⁴⁰¹⁴ *Ibidem.*

[Însemnări]⁴⁰¹⁵

[Un calendar]⁴⁰¹⁶

Avem înainte al doilea Calendar, pe 1942, al ziarului „Tribuna Ardealului”. El este mai bogat și mai variat decât cel din anul trecut. Începe cu o poezie de Coșbuc și sfârșește cu una de Goga, „poetul pătimirii”, cum i se spune în nota care însoțește poezia. Sunt reproduse haiduceasca, energetica „Doină” a lui Iosif, versurile despre „Limba noastră” ale basarabeanului Mateevici, o poezie din Eminescu, fragmente din Mihail Sadoveanu și Liviu Rebreanu — adică din cele mai alese spirite ale neamului⁴⁰¹⁷.

Cei patru arhierei români scriu cuvinte creștinești de mângâiere și încurajare. Iată ce spune I. P. Sa Nicolae Colan despre „Sufletul nației noastre”: „Oricât s-ar mai gâlcevia învățații în jurul acestei întrebări, pare adevărat că sufletul unei nații, îl zidesc mai ales trei puteri: legea, limba și pământul”. Iar mai departe: ... „De aceea — cinstind după cuviință credința, limba și pământul altora — ne iubim mai ales legea, limba și pământul nostru”. Dl. prof. Emil Hațieganu face, în cuvinte plastice, săpate în piatră, elogiul muncii, omeniei, cinstei și a disciplinei, atât pentru neam, cât și pentru indivizi. Redactorii și colaboratorii „Tribunei Ardealului” scriu articole, cronici, poezii și schițe, cele mai multe din viața poporului. Găsim și o poezie de Mihai Beniuc, al nostru, pe care nu știm de ce o intitulează [„Beseada mea”]. Poetul vorbește în

⁴⁰¹⁵ *Ibidem*, pp. 83-84.

⁴⁰¹⁶ *Ibidem*, p. 83.

⁴⁰¹⁷ *Ibidem*.

*ea de răzbunarea, care va veni odată, a lui Făt-Frumos, împotriva „trufașilor balauri, zmei și groaznici uriași”:*⁴⁰¹⁸

Ehei! Ehei! dar va veni odată
Călare, într-o zi îmbujorată,
Un tânăr cu o spadă-ncingătoare,
Ori, cine știe, poate mândrul soare!
Va fi atunci o nuntă de metale
Și sânge cald va gălgâi pe vale!⁴⁰¹⁹

*Se dau sfaturi medicale (de către harnicul și entuziastul Dr. Nicoară); economice, culturale; se evocă bărbați vrednici ai neamului: Ioan Bob, Gh Coșbuc, Ioan Lemenyi, Andrei Mureșanu (care s-a născut la Besztercze... și ar fi scris o poezie foarte cunoscută, intitulată „Răsunetul”...), Gh. Barițiu, Iacob Mureșanu, Iosif Vulcan și Popfiu. Se reproduc, după bunul obicei de altădată, hore și doine din popor. **Iată ce spune un flăcău din Țara Maramureșului” (I):***⁴⁰²⁰

Eu n-am grija domnilor
Știu că nu trăiesc cu a lor,
Da eu trăiesc cu dreptate
Pentru aia-s lat în spate...
Mie-mi place omenia
Ca la domni [cănțălăria] (cancelaria)⁴⁰²¹.

⁴⁰¹⁸ *Ibidem.*

⁴⁰¹⁹ *Ibidem.*

⁴⁰²⁰ *Ibidem.*

⁴⁰²¹ *Ibidem.*

Iar altul, din „Țara Avaș-ului” (I) spune:

Face-m-aș domn de-aș putea,
Aș mânca și tot aș bea.
Da, zice a mea Irincă
Mai mândru ești în opincă⁴⁰²².

Iar mai departe:

Fost-am puiu' pădurii
Și nu m-o mâncat lupii,
Fost-am și de-amu oi fi ...⁴⁰²³

Și încheie:

Mititel îs mititel,
Jumătate- s de oțel:
De m-or ținea cu ovăz
Oșenia nu o lăs⁴⁰²⁴.

B. (inițiala numelui)

⁴⁰²² *Ibidem.*

⁴⁰²³ *Ibidem.*

⁴⁰²⁴ *Ibidem.*

[„Miorița” și „Meșterul Manole” în folclorul Sălajului]⁴⁰²⁵

L. Ghergariu

Informatorul trecut la sfârșitul textului este acela de la care l-am auzit pentru întâia dată. Aceasta nu însemnează că textele nu se cunosc și în alte comune și de alte persoane din aceleași comune⁴⁰²⁶.

Iată textele:

I.

Trei păcurărei,
Trei turme de oi,
Suiră la munte
S-aduie mai multe.
Văzură-și văzură
Fată de [maior]
Cu galbăn [baior]
— Dați, frați, s-o luăm,
Să ne cununăm!
— Tu de i lua,
Noi te-om împușca!...
— Nu mă împușcați,
Că eu ce voi da?...
Sumănașul meu,
— Nouă nu ne trebe,
Că și noi avem

⁴⁰²⁵ Idem, LXXIII, 1942, nr. 4, aprilie, pp. 66-70.

⁴⁰²⁶ *Ibidem*, p. 67.

Suman ca și-a tău...
Noi te-om împușca
— Nu mă împușcați
Că eu ce voi da?...
Boticuța mea.
— Nouă nu ne trebe
Că și noi avem
Botă ca și-a ta...
Noi te-om împușca!
— Nu mă împușcați
Că eu ce voi da?...
Fluierașul meu.
— Nouă nu ne trebe
Că și noi avem
Fluier ca și-a tău.
— Dacă mă-mpușcați,
Voi să mă-ngropați
La staul de oi
Unde-i joc de miei.
Lancea mea cea dulce
Mi-o puneți de cruce.
Fluierul cel drag
Mi-l puneți de steag
Oile-or juca
Fluieru-a cânta⁴⁰²⁷.

(Andrei Virgil, 17 ani, Orțița).

⁴⁰²⁷ *Ibidem.*

II

Pe costiță de munți grei
Suntu-și trei păcurărei
Cu trei turmuțe de oi.
Ei s-apuc-a se-ntreba
Care de pe unde sunt...
Unu-i negru de străin.
— Măi, negrule de străin,
Du-te-ntoarnă turmuța
Până legea ți-om găta:
Te-om tăia? Te-om împușca?...
— Pe mine nu mă tăiați,
Ci pe mine mă-mpușcați
Și pe mine mă 'gropați
În staorul oilor,
La umbra copacilor,
Pe mine nu puneți lut,
Ci puneți gubița mea.
Fluieratul meu cel dulce
Mi-l puneți în loc de cruce,
Boticuța mea cea dragă
Mi-o puneți în loc de steag.
Și când vântul va sufla,
Fluierul a fluiera,
Gubița s-a scutura,
Toate oile or juca.
Oile cele bălăi

Mândru m-or cânta pe văi.
Oile cele seine
Mândru m-or jeli pe mine.
Oile cele cornute
Mândru m-or cânta pe munte⁴⁰²⁸.
(Neagota Ioan, 43 ani, Ciocmani)

III

Pe-un picior de munte
S-aude, s-aude,
Trei păcurărei,
Trei turme de oi.
'Nainte-i ieșea
Fată de maior
Cu brâu de fuior.
Care s-o aleagă?
Cel mai mititel
Că-i mai frumușel
Și-i mai străinel.
Pân' o alegea
Grea lege-i făcea:
Pe el să-l omoare.
Cu grai a grăit:
— Nu mă omorâți

⁴⁰²⁸ *Ibidem*, p. 68.

Că eu, da, voi da
Turmulica mea.
— Nouă nu ne trebe,
Că și noi avem
Turmă ca și-a ta.
— De mi-ți împușca
Voi mi-ți și-ngropa
În strungă de oi,
În d-ales de miei.
Câte oi bălăi
M-or cânta pe văi,
Iar cele mai multe
M-or cânta pe munte,
Cele ochișele
M-or plânge cu jele.
Fluieratul drag
Mi li-ți pune steag,
Bota mea cea luce
Mi îți pune cruce⁴⁰²⁹.
(Goron Gheorghe, 16 ani, Brusturi)

IV

Trei păcurărei,
Trei turme de oi,
S-au suit la munte

⁴⁰²⁹ *Ibidem.*

S-aduie mai multe.
Și-acolo-și văzură
Fată de maior
Cu galbân baior.
— Dați, frați, s-o luăm
— Tu de i lua,
Noi te-om împușca!
De mi-ți împușca,
Faceți-mi groapa
În [duriș] de oi
Și-n jocuț de miei.
Când afar-a ninge,
Oile m-or plânge,
Și-afar-a ploua,
Mieii mi-or juca,
Bota mea cea luce
Mi-o pune-ți de cruce,
Fluieru' cel drag
Mi-l puneți de steag⁴⁰³⁰.

(Cherecheș Ambrozia, 33 ani, Brebi)

⁴⁰³⁰ *Ibidem.*

V

Trei păcurărei pa munte
Unu-i mai înstrăinat
Și lui lege i-o făcut :
O să-l puște, o să-l taie.
— Nu mi pușcați, nu mi tăiați
Numai capul mi-l luați
Și pe mine mă-ngropați
În staurul oilor
La umbra copacilor,
Și fluierul meu cel dulce
Voi mi-l îți pune de cruce
Și fluierul meu cel drag
Voi mi-l îți pune de steag
Două oi mandre bălăi
Mândru m-or cânta pe văi,
Două oi mândre cornute
Mândru m-or cânta pe munte⁴⁰³¹.
(Cosma M., 19 ani, Năpradea)

VI

Trei păcurărei
Și-o turmă de oi.
P-acolea trecea
Fată de maior
Cu galben [baior].

⁴⁰³¹ *Ibidem*, p. 69.

Pe ea o-ntrebară:
— Care ți-i mai drag?
— Cel mai mititel
Că-i mai străinel
Și-i mai frumușel.
Cei doi păcurărei
Ei din grai grăiră
Celui străinel
Și mai mititel:
— Noi te-om omorî! ...
— Nu mă omorâți,
Că eu că voi da
Boticuța mea.
— Nouă nu ne trebe,
Că și noi avem
Botă ca și-a ta
Noi te-om omorî!...
Iară el a zis,
Cel mai mititel
Și mai frumușel:
— Nu mă omorâți,
Că eu vă voi da
Fluierașul meu.
— Nouă nu ne trebe,
Că și noi avem
Fluier ca și-a tău.
Noi te-om omorî!...

Iară el a zis,
Cel mai mititel
Și mai frumușel:
— Nu mă omorâți,
Că eu că voi da
Turmulița mea.
— Nouă nu ne trebe,
Că și noi avem
Turmă ca și-a ta.
Noi te-om omorî!...
Iară el a zis:
— Pe mine mă omorâți
Și pe mine mă-ngropați
În strunguța oilor
În jocuțul mieilor.
Boticuța mea cea dulce
Mi-o puneți în loc de cruce,
Fluierașul meu cel drag
Mi-l puneți în loc de steag.
Bine m-or plânge pe munte
Cele mândre oi cornute,
Bine m-or plânge pe văi
Cele mândre oi bălai⁴⁰³².

(Ioan Lungu-Schiopu, 60 ani, Lupoaia)

⁴⁰³² *Ibidem.*

VII

Zidar, zidar ziduiește
Și zidu' se tot hâiește.
Dar zidaru' cel mai mare
Iese afară-n preumblare,
Spre răsărit să uita
Și din gur-așa grăia:
— Care nevast-a veni
Dimineța cu prânzu'
Toată în zid om zidi...
Nevasta zidarului
Dimineța s-a sculat
Și prânzu' și l-a gătat
Și prin curți și-a măturat
Și fiu și l-a [dăicat]
Și cu prânzu-a alergat.
Și zidaru' cel mai mare
Iese afară-npreumblare,
Se uită spre răsărit
Și-si văzu mândra viind...
El din gur-așa grăiește:
— Crească rugul cât casa,
Da de ea s-a-mpiedeca
Și prânzul și l-a vărsa
Și la fiuț s-a-nturna!...
Și-acolo dac-a sosit,
El în brațe o-a luat

Și-n gură o-a sărutat
Și pe zid o-a ridicat.
Și-o zidiră până-n glezne
Și văzu că-i lucru lesne,
Și-o zidi până-n gerunte (genunchi)
Și-o văzu că-i lucru iute,
Și-o zidiră până-n brâu
Și-o văzut că-i lucru greu.
Și zâmbi zidaru'-a râde
Și nevasta lui a plânge:
— Eu am gândit că-i numai șagă
Pentru că v-am fost eu dragă.
Dragilor, zidarilor,
Lăsați țâțele afară,
Că am fiuț mititel
Și cine-a-ngriji de el?
Și cine mi l-a scălda?
— Ia, ploaia când a ploua!
— Și pe cap cine l-a unge?
— Ia, omătu' când a ninge!
— Și cine l-a legăna?
— Ia, vântu când a sufla!...
Suflă vântul de pe deal,
Se leagănă-ncet și rar;
Suflă vântul de pe șes
Se leagănă-ncet și des;
Suflă vântul de pe vale

Se leagănă-ncet și tare⁴⁰³³.

(Vodă Aurel, 15 ani, Borza)

[Studii literare]⁴⁰³⁴

P. Drăghici

Ange Pechméja, fără să aibă orizontul larg și formația critică și literară a lui „Ulysse”, de Marsillac, este interesant ca poet francez pe pământ românesc și, mai ales, pentru încetățenirea la noi a poeziei lui Baudelaire. El se declară partizan al concepției idealiste în artă, profesată de Baudelaire: „L'artiste, le vrai poëte, ne doit peindre que selon qu'il voit et qu'il sent”, ;i este printre cei dintâi care adoptă accentul baudelairian. Totuși, îl interesează și realitățile românești, când găsește prilej pentru unele „jonglerii spirituale”, ca spre exemplu sfatul în legătură cu descrierea străzilor bucureștene: „O Dembovitza, fleuve urbain, — Prends un bain”. („La Voix de la Roumanie”, III). De asemeni traduceri sale din poezia populară românească sunt realizate cu multă artă („Miorța”), iar altelei prevestesc în chip straniu unele poezii argheziene din „Flori de mucegai”. Astfel este „Un drame”, traducerea unei balade populare auzită de la o servantă din Transilvania, pe care o analizează cu multă finețe și care cuprinde versuri de un crud realism, ca următoarele. Le reproducem pentru comparație atât în franțuzește, cât și în transcrierea

⁴⁰³³ *Ibidem*, pp. 69-70.

⁴⁰³⁴ *Ibidem*, pp. 80-88.

*cu caractere fonetice franțuzești a originalului. Asasinul, un tâlhar de codru, după ce-și ucide soția, anunță cu cinism omorul, soacrei sale:*⁴⁰³⁵

— Ma petite belle-mere
Veux-tu voir ta fille chère
Qui repose sur un tas
D'herbes epaisses ... la-bas, -
Tout pres d'une vieille souche
Sanglante jusqu'a la bouche,
Contre une meule de grains,
Pleine de sang jusqu'au reins...⁴⁰³⁶

Schtiou netze fiika ta
La oun stogolian de greou
La oun sîndje poune în breou
La o rojina de iarba
La oun sîndje poune în barba...⁴⁰³⁷

⁴⁰³⁵ *Ibidem*, p. 82.

⁴⁰³⁶ *Ibidem*.

⁴⁰³⁷ *Ibidem*.

[Pentru clasicism]⁴⁰³⁸

Ștefan Bezdechi

Ia gândiți-vă la acest produs lamentabil și baroc al noului sistem social, care consumă ca să producă și produce ca să consume. Vi-l puteți imagina mai bine, dacă vă aduceți aminte de acel năprasnic „Flămânzilă” al lui Creangă sau, mai bine încă, dacă cei familiarizați cu „Metamorfozele” lui Ovidiu vă reamintiți de sinistrul Erysihon, cel osândit de Demetra, care, neputându-se sătura cu nimic, a sfârșit prin a se mânca pe sine însuși⁴⁰³⁹.

Vis tamen illa mali postquam consumpserat omnem

Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo,

Ipse suos artus lacero divellere morsu

Coepit, et infelix minuendo corpus alebat⁴⁰⁴⁰.

(VIII, 875 - 78)

Poetul vagabonzilor, Jean Richepin, într-o genială viziune a acestei lumi, pe care o ghicise așa de bine, face, în „Oda către strănepoții mei”, un tablou profetic al acestei societăți noi, internaționale, așa cum o visau socialiștii din vremea sa :

O, fii ai vremii ce-o să vină,

De milă o să fie plină

Pentru al nost zbucium nătâng

⁴⁰³⁸ Idem, LXXIII, 1942, nr. 7-8, iulie-august, pp. 2-16.

⁴⁰³⁹ Ibidem, p. 6.

⁴⁰⁴⁰ Ibidem.

A voastră inimă semeață...
Sunt fiu al timpului de față,
Dar, totuși... eu pe voi vă plâng.

O rasă, una și-nfrățită,
Ștergând și ultima limită,
Topi-va gințile în ea.
Dictând porunca-i ce îndată
De-o lume fi-va ascultată;
Dar Țară... nu veți mai avea.

Ca-ntr-un coșmar, o cruntă fiară
Scrâșnind din colți o să vă pară
Al nostru împărat război,
Cu gura-i rană care plânge,
Mestecând glonți, sătul de sânge;
Dar nu veți mai avea eroi.

De-a' noastre zeități ciudate,
Străvechi, ca cele dezgropate
Din Babilonuri, de prin Tiri;
De-al nostru cult și rugăciune
Va râde a voastră înțelepciune;
Dar nu veți mai avea martiri.

Stăpâni pe firea cea avară,

Fără de truda ce ne-omoară
Voi traiul vă veți câștiga.
Extractul absorbit cu doza
Vă va nutri apoteoza...
Dar chef de vin nu veți avea.

Rod al răbdării-ndelungate,
Taina științei încruntate
Drept ambrozie o să vă dea
O rece, searbădă licoare,
Prin filtru, ca la vrăjitoare;
Dar chef de vin nu veți avea.

Scăpați de dor și remușcare,
De zbucium și de disperare,
De lupte crunte-n care firea
Și patima ne duc haine —
Veți avea suflete senine.
Dar nu veți ști ce e iubirea.

De-aceea, o viitorime,
Ce pentru noi, biată prostime,
Avea-vei un dispreț regesc;
De-aceea n-ași dori s-am parte
De viața ta ce va fi... moarte!

De-aceea te... compătinesc⁴⁰⁴¹.

[Românii din Răsărit]⁴⁰⁴²

Emil Diaconescu, Iași, iunie 1942

Românii care ating Bugul se găsesc, în aceste părți, de totdeauna; aici s-au născut, din simbioza traco-romană, cei mai mulți dintre dâșșii, și aici au rămas, biruind toată vrăjmășia vremurilor. Cei de dincolo de Bug, însă, au fost colonizați în vremuri mai târzii, în timpul stăpânirii turco-tătare și apoi a celei rusești. Acești români, care se găsesc populând sate numeroase, au fost semnați încă de Dimitrie Cantemir, învățatul domn moldovean, care i-a cunoscut, desigur, și în drumul lui de refugiu în Rusia lui Petru cel Mare. În 1848 scriitorul Cezar Bolliac adresa o chemare tuturor românilor, spunându-le:

Să ne facem țară tare,
Tisa, Istrul, pân' la Mare,
De la Mare-n sus pe Bug⁴⁰⁴³.

Românii depășesc deci în răsărit Nistrul, ajungând în așezări masive până la Bug și în sate răzlețe trecând și această apă, spre Nipru, și chiar în Crimeea și Caucaz. Mulți dintre acești moldoveni păstrează în cântecele lor populare amintirea locurilor natale din care s-au desprins:

Bate vântul vălurele
Pe deasupra casei mele

⁴⁰⁴¹ *Ibidem*, p. 7.

⁴⁰⁴² *Ibidem*, pp. 74-78.

⁴⁰⁴³ *Ibidem*, pp. 74-75.

Și-mi aduce dor și jele
De la locurile mele.
Bate vântul de pe munți
Și-mi dă dor de la părinți,
Bate vântul dintre brazi
Și-mi aduce dor de frați⁴⁰⁴⁴.

[Ardelenii în muzică]⁴⁰⁴⁵

Conferință rostită la Universitatea-Radio, în 24 iunie 1942, ora 20:00!

Tudor Ciortea

Materialul folcloristic mai vădește o curioasă îngemănare a vechilor mituri păgâne cu texte biblice, mai ales în colinde. De cele mai multe ori motivele cristice sunt învăluite în viața legendară a satului⁴⁰⁴⁶. Exemplu, această colindă culeasă la Turda de dl. profesor Breazul:

Colo-n sus, mai 'n sus,
Este o dalbă mănăstire,
Da-năuntru cine șede?
Este Maica Precista
C-on [și-uț-u]⁴⁰⁴⁷ mic în brațe.
Șiu plânge, stare n-are,
Taci, șiu, nu mai plânge,

⁴⁰⁴⁴ *Ibidem*, p. 78.

⁴⁰⁴⁵ *Ibidem*, pp. 93-99.

⁴⁰⁴⁶ *Ibidem*, p. 95.

⁴⁰⁴⁷ [„și-uț”] = [„fiuț”]. Cf.: „Transilvania”, LXXIII, 1942, nr. 7-8, iulie-august, p. 95.

Că ție mama ți-a dare
Două mere, două pere,
Să te joci în rai cu ele,
Și-o mătură de nuiele,
Să mături ceru' de stele,
Pământu' de fapte rele⁴⁰⁴⁸.

Sau alta, din jud. Alba:

Precista poruncește,
Domn, domn ș-a nost domn,
Dar la cine a poruncit?
„La nirelu' tinerelu',
Ca să fac-atâta bine
Și să vie pân' la mine,
Dar să nu vie pe jos,
Ci să vie sus pe stele,
C-o mână ținând de lună,
Cu una împletind cunună⁴⁰⁴⁹.

⁴⁰⁴⁸ *Ibidem*, p. 95.

⁴⁰⁴⁹ *Ibidem*.

[Caragiale și Italia]⁴⁰⁵⁰

Const. I. Dihoi

Să stăruim, însă, puțin în jurul acestui mic duet venețian, care ne amintește de „Gondoleta” lui V. Alecsandri. Citez pentru confruntare aceste două strofe și dintr-una și din cealaltă:

Cu Ninița-n gondoletă
Când mă primblu-ncetișor
Trecătorul din Piațetă
Ne privește-oftând ușor.

Cât va fi pe ceruri lună,
Cât va fi senin pe cer
La Giudeca spre lagună
Zbori, voinice, gondolier⁴⁰⁵¹.

(Alecsandri)

La San Marco, în piață
Dulce curge-n carnaval
Ca un vis a noastră viață
Lin șoptește-al mării val.

Înainte, gondoliere!
Du-ne, du-ne-ncet, 'ncet,

⁴⁰⁵⁰ *Ibidem*, pp. 100-118.

⁴⁰⁵¹ *Ibidem*, p. 101.

Sub a lunii scânteiere
Cântă, scumpul meu poet!⁴⁰⁵²

Ca situație, atmosferă și vers, ambele poezii sunt identice. S-ar părea că este o imitație-parodie și astfel chiar este dată în „Epoca literară” din 1896. Pentru Caragiale însă, poezia aceasta este ceva mai mult decât un joc, o parodie. Citez: „Ei! dumneata ești muzic, eu sunt poet; suntem prin urmare meniți a merge mână-n mână. Minten, musai să-mi compui alăturatul „Duetto Veneziano”, care neapărat, a să-ți pară ceva nou (subliniat de noi). A-și dori o muzică de jazz lejer, „une guitare”. Firește, nu m-amestec să-ți dau consilii în specialitatea dumitale; dar, ... îmi permit a-ți aminti o particularitate a canzonettei de lagună: refrenul, în genere, e în tempo di valzer, iar cupletele în 2/4 allegro — Mica Madonna! Aștept un răspuns bun în această privință”⁴⁰⁵³.

Și într-o altă scrisoare, tot din Berlin, din 14 aprilie 1909, în post scriptum: „Ce mi-ai făcut cu canzonetta veneziană? e compusă?”⁴⁰⁵⁴

Dl. Prof. Al. Marcu ne dă în „V. Alecsandri și Italia” o contribuție prețioasă la luminarea acestei probleme. Dacă poeziile populare ale lui Antonio Lamberti s-au păstrat atâta timp, vor fi de mirare că așa-zisa parodie a lui Caragiale să pornească și ea tot de la astfel de canzonete, auzite de autorul nostru în cele trei călătorii, pe care le-a făcut la Veneția. Atât titlul, dat de Caragiale poeziei, dar mai cu seamă indicațiile așa de precise, pe care i le dă lui Paul Zarișopol pentru compunerea muzicii, sunt o dovadă în sprijinul acestei afirmații. Așa dar nu de la poeziile populare

⁴⁰⁵² Ibidem.

⁴⁰⁵³ Ibidem.

⁴⁰⁵⁴ Ibidem.

ale lui Antonio Lamberti prin V. Alecsandri, ci prin izvor direct de la aceste canzzonete populare veneziene la „Duettino veneziano”⁴⁰⁵⁵.

Iată ce scria, dacă interpretez eu bine, Caragiale lui P. Zarifopol în această ordine de idei într-o scrisoare din 4 februarie 1909, despre scena zaiafetului⁴⁰⁵⁶.

„Spune-mi ce zici dumneata, s-ar potrivi în tonul lui Kir Ianulea, acolo unde, după împăcăciune, e zaiafet cu lăutari, să pun pe țigani să cânte, ca un fel de cântec favorit al Coanei Acrivița, următoarele:”

Zori de ziuă se revarsă
Și eu ochii n-am închis
Cum să-i închid, când ei varsă
Pâraie de foc nestins⁴⁰⁵⁷.

Pân' aici de logofătul Konaki.

Și mă bat cu pumnii în cap
Ce să fac și cum să scap
Of! să mă tămăduiesc
Și să nu mai tot iubesc;
Căci îmi face foarte mare
Și necaz și supărare!⁴⁰⁵⁸

⁴⁰⁵⁵ *Ibidem*, p. 102.

⁴⁰⁵⁶ *Ibidem*, p. 113.

⁴⁰⁵⁷ *Ibidem*.

⁴⁰⁵⁸ *Ibidem*.

Iar când Kir Ianulea, cam afumat, strigă: „Of! alta, țigane!”, îi cântă cântecul lui favorit:

De la ușă mă repez
Numa-n papuci și-n fes
Căci, de grabă foarte mare
Nu mai pot să am răbdare!⁴⁰⁵⁹

*Ce zici? Nu s-ar lumina mai bine tabloul zaifetului?*⁴⁰⁶⁰

⁴⁰⁵⁹ *Ibidem.*

⁴⁰⁶⁰ *Ibidem.*

[Primul umanist român: Nicolae Olahus]⁴⁰⁶¹

Tuliu Racotă

„Cum să nu fii cuprins de fiorii unei sfinte emoții când stai și te gândești că, în vreme ce la noi, oamenii, din pricina veșnicilor lupte sau băjenii la care erau expuși, nu aveau răgaz să se familiarizeze nici cu buchile, în capitala Țărilor de Jos, unul de-ai noștri, sfetnic respectat și iubit al sorei lui Carol Quintul, ținea corespondență întinsă cu Erasmus, prințul umaniștilor și juca rolul unui adevărat mecenat al literelor în toată Europa Centrală?”⁴⁰⁶²

Șt. Bezdechi

Și ca întindere și ca sinceritate, locul de frunte îl dețin stihurile elegiace izvorâte din durerea pricinuită de pierderea iubitului său frate Matei, fostul primar al Orăștiei. Iată câteva versuri din simțitul epitaf „La moartea fratelui meu”, în frumoasa tălmăcire a d-lui Șt. Bezdechi:

Nu e nimica statornic în vârstele noastre și trainic

N-are nimica în el traiul fragil ce ni-i dat.

Soartă haină, ce nu poți să fii niciodată-mblânzită,

Spune: De ce-mi împletești viața cu-atâtea restriști?

Au nu ți-a fost de-ajuns să-mi ucizi părinteștii tovarăși,

Nenorocirea s-aduci ori în ce loc alor mei,

Să bântuiești a mea țară cu atât de cumplite primejdii

Și cu dușmanul tău braț să năruiești orișice?

Până și propriu-mi neam tu l-ai întinat prin o moarte

⁴⁰⁶¹ Idem, LXXIII, 1942, nr. 10, octombrie, pp. 32-41.

⁴⁰⁶² *Ibidem*, p. 32.

Și din familia mea tu mi-ai luat ce-i mai scump.
Însă de ce de hainii zei să mă rog eu zadarnic,
Dacă destinul meu trist nu poate fi ușurat?
Dac-ar avea vreo putere rugile, n-ar fi dărmată
Troia și 'naltu palat al lui Priam ar fi stat;
Nu și-ar fi plâns zâna Thetis, alături de nimfele sale,
Scumpul fecior omorât de-ale lui Paris săgeți.
Deci, fiindcă soarta prin rugă nu poți să o schimbi, ale jalei
Mele rămână ca semn stihurile-acestea de-acum.
Plângeți-l, dară, tovarăși și să ridicați pe-ntristatul
Prieten, pioase vărsând lacrimi pe rugu-i înalt;
Cu chiparosul cel jalnic ornați-i mormântul de frate 'n
Piatra cea tare săpând vorbele ce vă dictez:
„Eu, care zac în această hrubă, Matei, zis Valahul,
Jude pe vremuri am fost și-n Orăștie primar.
*Țara de peste Carpați a străbunilor, dintr-o vestită
Viță, viața-mi dădu; fost-am doar oaspe aici.*
Când așteptam cu nespusă dragoste să mi se-ntoarcă
Fratele, moartea-mi curmă graiul în mijlocul lui.
O, trecător, nu îți cadă greu de a-mi spune: Cu bine-n
Veci să rămâi și al tău somn fie pururea lini!”⁴⁰⁶³

*Accente profunde cuprinde și „Rugăciune” prin care mulțumește
lui Dumnezeu c-a adus pace între Francisc I și Carol V și, în consecință,
prosperitate:*

⁴⁰⁶³ *Ibidem*, pp. 38-39.

Sfânt Dumnezeu, ce-ai zidit pământul și marea și cerul,
Tu, ce cu-n semn pironеști aștrii de foc în țării;
Tu, dup-al căruia plac, se-nvârte-n orbita-i lucioasă
Luna și soarele aprins, tras de fugarii cei iuți:
Tu, ce hrănești a pământului rodnic semințe gustoase,
Tu, ce cu dragostea ta pe muritori ocrotești;
Tu, în a căruia mână se află a păcii zăloguri
Și a lui Marte cel crunt însângerate săgeți:
Ce să-ți aduc ca prinos, potrivit mulțumirea-mi s-arate
Și să slăvesc mai smerit numele-ți sfânt de trei ori?
Prea meritate pedepse ne-aduc ale noastre păcate;
Mâna ta poartă pe drept biciul ce acum ne-a lovit.
Cum un părinte sever cu grele loviri pedepsește
Ale copiilor săi nesăbuite greșeli,
Astfel și tu ne mustri pe noi ce-notăm în păcate
Și după vrerea-ți, acum grele pedepse ne-am luat.
Dat-ai ades după vesele timpuri și vremuri grozave.
Iar după vifor și ploi, zile senine dăduși.
Astfel divina putere deprinsă-i să-și schimbe purcesul
Iarăși și iar deschizând îndurătorul ei sân⁴⁰⁶⁴.

*Este multă asemănare între această adevărată rugăciune și partea
a doua din „Umbra lui Mircea la Cozia”, frumoasa poezie a lui Gr.
Alexandrescu⁴⁰⁶⁵.*

⁴⁰⁶⁴ *Ibidem*, p. 39.

⁴⁰⁶⁵ *Ibidem*.

[Iosif Vulcan și „Familia”]⁴⁰⁶⁶

Ion Breazu

Până la sfânta zi de 1 Decembrie 1918, noi, românii din Transilvania am avut două perioade în care Curtea din Viena a fost generoasă în libertățile acordate. Întâia este domnia de la sfârșitul secolului al XVIII-lea a generosului împărat Iosif al II-lea, iar a doua așa-numita „eră constituțională” de la 1860-1865. Amândouă aceste perioade au avut consecințe binecuvântate pentru istoria noastră politică și culturală⁴⁰⁶⁷.

Sub:

Iosif cel Mare de neamuri iubit,
Soare de *scutință* nouă răsărit⁴⁰⁶⁸.

⁴⁰⁶⁶ *Ibidem*, pp. 42-48.

⁴⁰⁶⁷ *Ibidem*, p. 42.

⁴⁰⁶⁸ *Ibidem*.

[Un manuscris vechi cu cărți și versuri populare]⁴⁰⁶⁹

N. Comșa

Textele acestea multe și — am putea spune — mărunte, nu interesează toate în aceeași măsură. În general ele ar putea atrage ochiul cercetătorului de limbă românească, mai ales pentru evoluția istorică a acesteia, ca și pe al istoricului de literatură veche care ar urmări reconstituirea circulației diferitelor cărți și creațiuni populare în viața literară, puțină câtă era în secolele trecute. Majoritatea dintre ele, numai cu atâta prezentare câtă le-am făcut, satisfac destul acestor cerințe. Unele din ele însă, în special cele versificate, susțin interesul în așa măsură încât citirea lor devine necesară. Locul nu ne permite a le reproduce după interesul ce-l susțin. Totuși pentru ca prezentarea acestui manuscris să fie cât mai reală și mai completă, reproducem aproape întreagă „Cântarea sfântului Iosaf”, nr. 28. Textul poate interesa și ca limbă din regiunea Mediașului de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, dar și ca variantă literară din multele creații câte au circulat și s-au copiat în diferite manuscrise pe această temă⁴⁰⁷⁰.

O, prea frumoasă pustie,
primește-mă întra ta desie
Ca pre pruncul la a sa maică
când la țate îl apleacă
Și-n leagăn îl odihnește
de tot răul îl păzește.

⁴⁰⁶⁹ *Ibidem*, pp. 58-64.

⁴⁰⁷⁰ *Ibidem*, pp. 62-63.

Păzește-mă făr' de frică
să nu mă tem de nimica.
Pe la miez de miez de noapte
nu mă înfricoșa cu moarte.
Nici cu a ta îngrozire
să nu mă fac [prăvuire].
Că te-am iubit preste polate
Ce-s cu aur suflate
Te-am iubit preste vistierie
ce sunt pline de avuție.
Și împărăția am părăsit
la tine pustie am năzuit.
Merge-voi prin dumbrăvi odrăslite
ca prin nește vii rodite.
Fi-voi sălbatecă fiară
părăsind lumea cea amară.
Căci când în lume am trăit
multe valuri am pățit.
Dară supt a ta rădăcină
voi să scap fără pricină,
Și printr-a tale verzi ramuri
voi să trec fără de valuri.
Ramurile tale-ți pleacă
ca ruga să mi se treacă
Și le pleacă cât de multe
ca ruga să mi s-asculte,
Și le pleacă cât de jos

ca să dobândesc folos.
Că doresc de-al meu părinte
plângând cu lacrimi fierbinte.
De părintele Varlaam
care povățuitoriu îl am,
Care m-a povățuit
de la tine pustie am venit.
Și care m-a îndemnat
de eu lumea am lăsat
Ca să urmez lui Hristos
care îmi iaște de folos,
Care m-a răscumpărat
din strămoșescul păcat.
Și care și-a vărsat sfântul sânge
pironindu-se pe cruce.
O, Hristoase, împărate,
mă rog să-mi faci și mie parte
De cereasca ta împărăție
ca-n veci slavă să-ți dau ție⁴⁰⁷¹.

Și ca o aplicare la viața de toate zilele versificatorul continuă:

Cătare de umilință
la toți care au credință.
Acum toți cu frică și cu mare groază
Noi din somn să ne sculăm

⁴⁰⁷¹ *Ibidem*, p. 63.

lui Dumnezeu să ne rugăm.
Că trupul să odihnește
iar sufletul păgubește.
O, suflete amărâte
cum te voi duce în munci cumplite
În [*geina*] cea cu înfocată
ce-i [c... varilor] gătată.
Unde ploi de lacrimi ... rute
pentru a tale păcate multe.
Socotește creștine
că toate-s scrise pentru tine.
Numai ce te pocăiește
și lui Dumnezeu slujește.
Nu strânge să ai și mâne
căci nu știi cui rămâne,
Nu gândi că ai bogăție
că vei sta în sumeție
Nici te ține că ești tare
că moartea ți în schinare (spinare)
Că împărații și cu crai
fac cetățile cu ai,
Cu băști, cu ziduri frumoase
și cu șanțuri scobinose
Cu porțile ferecate
cu lanțuri de fier legate
Dar nimeni să nu gândească
că într-acele va să trăiască.

Ca moartea să nu-l găsească
și de pământ să-l trântască,
Când el se mai veselește
atunci moartea îl găsește
Nici zidul nu-i folosește
nici porțile nu-i oprește
Că-n lume moartea-i mai tare
și de nime' frică n-are.
De bătrâni nu-i rușine
la cei tineri încă vine
Și averea lor rămâne
de o iau rude străine.
Și când să vor scoate din casă
și numele li să uitase
Li s-au uitat și mormântul
când i-au împresurat pământul⁴⁰⁷².

Și apoi muncile iadului:

Plânge-va ceriul atunci
văzând pre păcătoși în munci,
Îngerii încă vor plânge
văzând iadul cum îi strânge
Pre păcătoși de-i înghite
ca să-i ducă în munci cumplite
Că acolo-s munci gătate

⁴⁰⁷² *Ibidem*, pp. 63-64.

pre tot feliul de păcate.
Trufașilor li gătat
patul cel înghețat,
Lacomilor (li) gățiți
viermii cei neadormiți.
Ca răi pre săraci nu lasă
să petreacă în a lor casă
Și a celor li gătit
frig mare și ger cumplit.
[C... varilor] li-s gătate
paturi de aramă înfocate.
Dar scâncirea dinților
gata e pizmașilor.
Iară cele munci [alate] (!)
care sunt nenumărate
Cum i-i [geina] cea înfocată
cu para nestâmpărată
Ce-i tâlharilor gătată
leneșilor [roștetată] (!!)
Deci, tu oame[ni] cu păcate
măcar de ai bogăitate
Cu acea nu ti-i scoate
dintru toate munci din toate.
Ci de-i face păcate
tocma' în iad te vor băgate.
Și acolo ti muncite
întru acele munci cumplite.

Pentru acele, Doamne sfinte
și de noi îți fie aminte
Ruga noastră o primește
de păcate ne ferește
Și de iad ne izbăvește
și în rai ne sălășluiești,
Unde-s apa vieții
și cu lemnul cunoștinței.
Acolo să locuiți
și în veci să vă proslavi(ți)
Cu îngerii împreună
să-ți cântăm cu voie bună.
Și de acum până în vecie
slava Domnului să fie⁴⁰⁷³.

⁴⁰⁷³ *Ibidem*, p. 64.

[Horia, Cloșca și Crișan]⁴⁰⁷⁴

Emanoil Bucuța

Mai târziu l-am avut pe cântărețul din Albac în versurile unui cântăreț. Cotruș și-a scris poeziile lui scurte și pietroase, ca pentru marșurile pe drumuri de munte ale oamenilor lui Horia. Scapără rimele ca potcoavele cailor moșești prin pietre. Strigă strofa deșirată și sfârșită fără veste ca un chiot în bătălie. Povestea cea veche cobora între noi și încerca să facă parte din istoria zilelor noastre. Printre lucrurile noi se împleteau cele de demult, uneori ele mai tari decât cele de acum. Nicolae Densușianu culesese aceste versuri în 1879, de la bătrânii George Gligor și Urs Coroiu din Cărpiniș:

Pân-a fost Horia-mpărat.
Domnii nu s-au desculțat,
Nici în pat nu s-au culcat,
Prânz la masă n-au mâncat⁴⁰⁷⁵.

⁴⁰⁷⁴ Idem, LXXIII, 1942, nr. 11, noiembrie, pp. 2; 7-13.

⁴⁰⁷⁵ *Ibidem*, pp. 8-9.

[Marginalii la teatrul lui Lucian Blaga]⁴⁰⁷⁶

Petre Hossu

Acest univers de cunoaștere evoluează de la „Zamolxe” până la „Avram Iancu”, căutând realizarea plenară a omului, cu alte cuvinte aceea năzuință spre absolut, spre esențial, a naturii umane condamnate să dăinuiască sub zodia caducității și a neliniștii precare⁴⁰⁷⁷.

Odată numai odat-am avut

liniște de mormânt în viață,

nouă luni în sânul celei ce m-a născut...⁴⁰⁷⁸

— spune Popa din „Tulburarea Apelor” (op. cit. I, pag. 82) cu atâta intensitate, care se simte de altfel nemărturisită în întreg cuprinsul acestei drame și al întregii opere⁴⁰⁷⁹.

Zamolxe coboară printre oameni ca să le dea o nouă credință într-un dumnezeu unic și național, tot atât de vrednic de milă ca oricare dintre confrații săi:

Fiecare e copilul lui —

și fiecare îl purtăm de mână.

.....

Te zbuciumi veșnic dibuind

să faci minuni cum n-au mai fost,

dar brațele nu-ți sunt așa de tari

⁴⁰⁷⁶ *Ibidem*, pp. 13-28.

⁴⁰⁷⁷ *Ibidem*, p. 17.

⁴⁰⁷⁸ *Ibidem*.

⁴⁰⁷⁹ *Ibidem*.

precum ți-e visul de înalt⁴⁰⁸⁰.

(*Op. cit.*, I, pag. 10).

Mesajul lui Zamolxe este pe măsura firii dacilor. Oamenilor sfâșiați de neliniști și nostalgii neînțelese le trebuie un stăpân după chipul și asemănarea lor. Este cât se poate de firesc ca zeii senini ai grecilor de pe țărmul Mediteranei, atât de deosebiți de ei, să nu le răspundă gândurilor lăuntrice. Este de ajuns să ascultăm cuvintele unui cioplitor meridional ca să vedem singularitatea sfâșietoare a acestui neam straniu:

Pe-aici se bocește nașterea și totuși —

eu cunosc atâtea țări și pot s-o spun —

Nu este alt popor să-și mistuie

viața ca al tău, înalte Preot!

Ieri am văzut un joc.

Flăcăi săreau peste o sulită.

Se sprijineau de o prăjină și zburau

— numai așa — u-hai-hop!

Când unul dintre ei rămase mort

cu burta spintecată-n țeapă.

Ceilalți începur-a râde-n hohote de stângăcia lui.

Și totul fu numai un joc.

Vezi cum un fulger nu e om —

Tot atâta de puțin e dacul om,

El nu trăiește

⁴⁰⁸⁰ *Ibidem*, p. 18.

El se trăiește
Puterea smulsă din potirul uriașei firi
el n-are nici iubire pentru sine, nici iubire pentru alții.
Aici am înțeles că tot ce este — trebuie să fie. (s. n.)⁴⁰⁸¹.
(Op. cit., I, pag. 46).

*Această mărturisire a cioplitorului ne pune direct în față neamul
ce se mistuie într-un vârtej lăuntric nestăvilat, trăind în credințe crâncene
și copleșit de un sentiment tragic, străin de celelalte neamuri ale locului.
Credința lui Zamolxe — om de același neam cu ei — va fi primită cu
entuziasm de mulțimile exaltate. Un cioban care odinioară îl lapidase, își
duce copleșit păcatul:*

Dar în aceeași seară s-a ivit și luna.
Mi-am sfârticat cinci oi și-am plâns în lâna lor.
De-atunci prin rouă, brumă, ploi,
iau câmpii-n goană tot la fel.
Mă duc pe urmele acelui tânăr cu ochii mari
și caut în nisipuri sângele ce-a curs din trupul său⁴⁰⁸².
(Op. cit., I, pag. 25)

*Această lume care a dat pe Zamolxe, visătorul noii credințe, — pe
ciobanul lunatic ce-și poartă osânda chinuit de nopțile cu lună, pe Magul,
păzitor al vechilor așezări religioase — abundă de belșug și bunăstare.
Un paradis pământesc, zestrea unui neam chinuit:*

⁴⁰⁸¹ *Ibidem*, pp. 18-19.

⁴⁰⁸² *Ibidem*, p. 19.

Zamolxe „se ridică și din scorbura stejarului scoate un fagure galben. Îl stoarce și mierea curge în nisip”⁴⁰⁸³.

Un ostaș mărturisește: „Și pescuiam din fluvii [scrumi] rotunzi ca pulpele fecioarelor”⁴⁰⁸⁴.

Zamolxe: „Stupul mi-e sătul și mierea-i curge de pe buze ca laptele din gura unui prunc ce-a supt prea mult”⁴⁰⁸⁵.

Ceva din această împăcare, atât de umană, ne amintește de finalurile shakespeariene, când inamicii de moarte își îndoaie genunchiul în fața celui căzut, Antoniu în fața lui Brutus, Fortinbras, concurentul la domnie în fața lui Hamlet, sau vajnicul Anfidius, în fața lui Coriolan:

... Din cei mai buni soldați să vie trei,

Al patrulea sunt eu . . . Să plângă tobele ...

— Sus lancea ! ... A lăsat el în cetate

Astăzi orfani și văduve ce-și plâng

Ursita până astăzi ... Dar se cade

Cenușa-n veci să-i preamărim ...⁴⁰⁸⁶

(Trad. Protopopescu)

Pantomima „Înviere”, face tranziția între ciclul formelor vitale și trilogia blagiană. Aici satul românesc se desfășoară într-o ultimă stilizare. Cotidianul rustic este surprins în forma lui aproape rituală:

⁴⁰⁸³ *Ibidem.*

⁴⁰⁸⁴ *Ibidem.*

⁴⁰⁸⁵ *Ibidem.*

⁴⁰⁸⁶ *Ibidem*, p. 25.

Cei trei frați: „*Voinici cum sunt par niște arhangheli fără de aripi îmbrăcați în cojoace de ciobani*”⁴⁰⁸⁷.

Plugarul „*pleacă cumsecade așa cum a venit*”⁴⁰⁸⁸.

Porcarul „*zdrențăros ca fiul cel pierdut*”⁴⁰⁸⁹.

Păcală „*cu seriozitatea lui inalterabilă*”⁴⁰⁹⁰.

Bogătașul „*pare a veni mai de departe decât pețitorii din povești*”⁴⁰⁹¹.

„**Învierea**” este expresia unei sensibilități moderne, evolute, ce se înfrățește cu muzica lui Enescu sau cu plastica lui Brâncuși⁴⁰⁹².

[Miorița]⁴⁰⁹³

Emanoil Bucuța

Se împlinesc o sută de ani de când a fost descoperit, pe drumurile ciobănești ale Sovejei din Vrancea, cântecul bătrânesc cel mai frumos al poeziei noastre populare, „Miorița”. Nici zecile de variante culese de-atunci în toate părțile țării, nici studiile de tot telul, ieșite din nenumărate condeie, n-au izbutit să acopere strălucirea ei curată și aproape ieratică. A auzit-o întâia oară acel boier basarabean, bolnav de piept, Alecu Russo, care a trecut-o lui Vasile Alecsandri. Poetul, spre lauda lui, și-a dat numai

⁴⁰⁸⁷ *Ibidem*, p. 28.

⁴⁰⁸⁸ *Ibidem*.

⁴⁰⁸⁹ *Ibidem*.

⁴⁰⁹⁰ *Ibidem*.

⁴⁰⁹¹ *Ibidem*.

⁴⁰⁹² *Ibidem*.

⁴⁰⁹³ *Idem*, LXXIII, 1942, nr. 12, decembrie, pp. 18-26.

decât seama de ce comoară fusese învrednicit și a adus-o la cunoștința lumii încă din 1850, prin ziarul „Bucovina”⁴⁰⁹⁴.

Transhumanta a încetat sub ochii noștri. „Miorița” a fost un dar al ei. Fluierul pus la cheotoarea stânei, așa cum a dorit ciobanul acestei transhumante, înainte să moară, ca să sufle în el vântul și să-l audă turma, îl auzim și noi din afund de veacuri:

Fluieraș de os

Mult zice duios⁴⁰⁹⁵.

Nimeni n-a cântat între noi mai înalt lauda vieții păstorești. Același om, doctor în filologie de la Paris și credincios al celei mai noi poezii de la toate popoarele, putea să se facă totodată, trecând numai dintr-o sală de curs într-alta, propovăduitorul celui mai adânc țărănism. N-a dat numele muntelui „Vârful cu Dor” țăranul ardelean care a cântat această minu-nată doină, amintită de marele profesor?⁴⁰⁹⁶

Măi bădiță, pană verde,
Rău mă tem că eu te-oi pierde,
Că te-am mai pierdut odată
Și te-am cătat lumea toată,
Sus la vârful muntelui.
La Curțile Dorului⁴⁰⁹⁷.

⁴⁰⁹⁴ *Ibidem*, p. 18.

⁴⁰⁹⁵ *Ibidem*, p. 20.

⁴⁰⁹⁶ *Ibidem*, p. 20.

⁴⁰⁹⁷ *Ibidem*.

*Nunta din „Miorița” nu este o nuntă creștină, cum nici nu este decât o nuntă închipuită. Ceilalți, fie turma, fie mama bătrână, nu trebuie să afle, ca să nu li se rupă inima, ce s-a întâmplat cu ciobanul, care a pierit într-o bună zi. Era un flăcău tânăr și frumos. Ce putea să i se întâmple mai firesc decât să se însoare?*⁴⁰⁹⁸

Iar tu de omor
Să nu le spui lor.
Să le spui curat
Că m-am însurat⁴⁰⁹⁹.

*Nunta aceasta nu s-a băgat de seamă, nu este creștină numai pentru că n-are nevoie nici de biserică, nici de preot, dar în schimb cunoaște toate rânduielile ortodoxe și le împlinește întocmai. Numai că în Țarul mărginit al vieții omenești, aici a năvălit deodată, în loc de o fată pe potrivă unui flăcău, din vreun sat din vale, Mireasa lumii, în loc de nuni, care să ție cununa, soarele și luna, în loc de nuntași, brazii și paltinii, de preoți, munții mari, de lăutari, miile de păsări, de lumânări, stelele. Este o revărsare a cerului pe pământ, în care bietul om se pierde. El nici nu se ascunde că moare, îndărătul unui asemenea basm cosmic, de care nimeni nu se putea lăsa amăgit. Povestește pe din două, închipuire și adevăr, ca să facă descoperirea de la urmă, sau chiar din cursul vorbei, mai puțin dureroasă. Se zugrăvește singur, ca și cum ar face-o un străin, dar cu înduioșare, înainte să se sfârșească.*⁴¹⁰⁰

⁴⁰⁹⁸ *Ibidem*, p. 24.

⁴⁰⁹⁹ *Ibidem*.

⁴¹⁰⁰ *Ibidem*.

Mândru ciobănel
Tras printr-un inel,
Fețișoara lui
Spuma laptelui,
Mustăcioara lui
Spicul grâului;
Perișorul lui
Pana corbului;
Ochișorii lui
Mura câmpului⁴¹⁰¹.

⁴¹⁰¹ *Ibidem.*

1943

**[Descrierea întâmplărilor de la începutul Revoluției din anul
1848 și 1849, în Protopresbiteratul Hălmagiului]⁴¹⁰²**

Dr. Al. Filipescu

Prin descrierea atât de minuțioasă a pătimirilor poporului nostru din ținutul Hălmagiului, în anii 1848/49, Protopopul Moga se prezintă ca un adevărat conducător de popor, iubitor de neam și conștient de înalta lui misiune. El ne apare ca o figură măreață, care merită întreaga recunoștință a posterității și îndeosebi recunoștința istoriografiei românești. Deasupra mormântului lui din cimitirul greco-catolic din Hălmagiu, credincioșii i-au ridicat o cruce, cu următorul epitaf:

Ceriul din a sa cunună
Și-pierdu un meteor
Ieri aici o tristă turmă
Și-pierdu un brav păstor
Și fu de o simțire
Și-l pierdură în jeluire
Bun părinte, Bun al lor
Însă a lui suvenire
N-a pierit și n-a pieri,
Ci la raza-i de mărire
Toți ai săi s-or încălzi!

⁴¹⁰² Idem, LXXIV, 1943, nr.1, ianuarie, pp. 45-62.

Fie-i țărâna ușoară!⁴¹⁰³

„R. ss. D. Ioan Moga, Protopopul și Parohul gr. cat. al Hălmagiului. Rep.
în 27 nov. 1862, în etate de 58 ani”⁴¹⁰⁴.

Cronici

[*Glose la „Etnicul Românesc”*]⁴¹⁰⁵

Eugeniu Speranția

*Naționalismul popoarelor europene din ultimul secol este produsul
ideologic al stăruinței cu care fiecare din aceste popoare și-a cultivat
limba. Aceste rânduri ale D-lui Prof. C. R.-Motru ne-a făcut să ne gândim
la versurile lui Văcărescu, care spune că:*

.....Orice neam începe

Întâi prin poezie

Ființa de-și pricepe⁴¹⁰⁶.

⁴¹⁰³ *Ibidem*, p. 62.

⁴¹⁰⁴ *Ibidem*.

⁴¹⁰⁵ *Ibidem*, pp. 63-71.

⁴¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 66.

Însemnări

[*Aron Cotruș: „Rapsodie dacă”*]⁴¹⁰⁷

Eugenia Todoran

Ca un continuator al lui Goga, apare Aron Cotruș cu poezia lui cioplită din granitul aceleiași rezistențe seculare. Din toate volumele lui se desprinde aceeași revoltă și dârzenie. Sensul întregii istorii a Transilvaniei, închisă în forța „țăranului de cremene cu țindră de flăcări pe umeri”, din poemul „Horia”, se adâncește la generația postbelică din țară și triumfă în marșul întregului neam din „Rapsodia dacă”. Ceea ce în primul era individual, în ultimul devine colectiv:

douăzeci de milioane de gânduri de foc,
de foc și noroc,
de când zarea scapără și fulgeră tunul,
făcutu-s-au unul...
neam al mea,
mușcat de zile amare, mereu,
cu țindre de flăcări pe umeri⁴¹⁰⁸.

*Focul care aprindea cu deosebire o provincie împilată, luminează acum
orizonturile largi ale unei țări întinse până în marginile vechii Dacii:*

uitând de strămbătăți și nevoi,
ca la nuntă pleacă la război
flăcăii-ți bătuți de vânturi și ploi...
parcă Dacii-n uriaș puhoi,

⁴¹⁰⁷ *Ibidem*, pp. 78-79.

⁴¹⁰⁸ *Ibidem*, p. 78.

în straie noi, cu arme noi,
s-ar fi întors de peste lume înapoi,
precum li-o fi în stele scris,
să moară
a mia și a mia oară,
pentru albe Sarmisegetuze de vis...
pe orice petec de supusă glie,
o, Dacie, ca-n povesti, învie...
Și pentru țara ce crește în crâncene spasme:
noi Decebali, coborâtori din piscuri și basme...
curajul ca-n platoșe se-mbracă...
parcă au același nume toți...
se-nfrățesc în ei străbuni și strănepoți...
în gândul lor, pe totdeauna, se împacă
mândria Romei și dârzenia dacă...⁴¹⁰⁹

La intervale de mii de ani se revarsă din stepele Răsăritului puhoaipe pe care brațele noastre trebuie să le zăgăzuiască. Astăzi, ca și acum o mie de ani, s-au urnit spre Soare-apune năvălitorii cu ochi lunatici, cu uitături de fiare și cu pumni de hoți. Crescuți în bezne de mii de ani, învăluindu-și drumul în volburi de scrum, năvălesc pe cai fără frâu „ca țâșnită din măruntaie de vulcani”, să înghită Europa „ca pe o pâine”:

mongolica foame nomadă,
visul scitic fără spovadă,
visul stepelor, de veșnică pradă,
hoardă de hoardă îi mână,

⁴¹⁰⁹ *Ibidem*, pp. 78-79.

cu iadul sub pași, cu prăpădul în mână...⁴¹¹⁰

Dar astăzi, ca și atunci, îi primim cu aceeași tărie, schimbându-ne numai uneltele morții. Dârzenia lui Horia a devenit azi chiotul care, dus de corbii și vulturii vântului, s-aude parcă până-n fundul pământului. Potopul de sânge care se revarsă năprasnic acum, ca și atunci, se izbește de zidul „permanențelor românești”. Țăranul cu ȣundră de flăcări a fost prin veacuri și va fi mereu, prin furtuni și pârjol, pân' ce pământul se va prăbuși în gol, reazimul neamului nostru:

o murmură vântul, o știe furtuna
că suntem de-aicea din totdeauna...
din zorile lumii, leat lung după leat
aici ne-am bătut și-am sângerat...

aici ne-am deschis îndrăzneți, ca din cremene,
brațele gemene,
și chipurile ni le-am privit, de aproape,
în limpezi, sprintene, dacice ape...

cei dintâi ne-am suit, ca-ntr-un început de poveste,
pe neatinsele Carpaților creste...,
aici am crescut, cât stejarii, la trunchi,
și câmpia căzuta-nainte-ne-n genunchi...
aici ne-am spus întâia rugăciune
și pe cea de pe urmă tot aici ne-o vom spune⁴¹¹¹.

⁴¹¹⁰ *Ibidem*, p. 79.

⁴¹¹¹ *Ibidem*.

Fiind crescuți aici, pământul ne cunoaște după grai, după mers, iar pasului nostru îi răspunde alt glas din adânc, încât, cum a observat-o și Eminescu în „Scrisoarea a III-a”. și în poezia lui Cotruș, pământul, am putea spune, în înțeles de „categorie o organicului” participă în mod firesc la lupta noastră de apărare. Îmbrăcați în neschimbata haină dacică, năvalnicii viteji cu pasul mai tare ca piatra au pornit în mers de uragan, ducându-și vrerea surdă pe drumul cel mai aspru și mai greu și prin grindini de gloanțe se războiesc cu aceeași misiune istorică de acum o mie de ani:

e-aceeași războire între bine și rău,
între lumină și hău,
între jos și-ntre sus,
între Satan și Iisus...

iar crucile de lemn încrustate cu nume valahe, presărate prin stepele arse, sunt popasuri către România visurilor noastre:

crește în noi de pe-acum, aspră și vie,
privește țării ce va să vie...
în mâinile noastre de flăcări i cremene
zvâcnește unealta,
să facem o țară mai tare ca oricare alta,
în frumusețe doar cu raiul să semene...⁴¹¹²

⁴¹¹² *Ibidem.*

**[Călătoriile lui Ion Codru Drăgușanu, în Ediția
D-lui Șerban Cioculescu]⁴¹¹³**

Victor Iancu

Reîntors pe pământul natal [n.n. Ion Codru Drăgușanu], activează în viața publică românească din Transilvania, fie în calitate de vice-comite, adică subprefect de Făgăraș, fie ca deputat în dieta țării sau în Sinodul bisericesc, unde cu concursul mitropolitului Șaguna participă la înființări de școli românești sau, în sfârșit, în cadrele Astrei transilvane, apărând drepturile limbii materne împotriva începuturilor de împilație și recomandând alegătorilor politica pasivistă, în fața valului crescând al opresiunii. Autorul „Peregrinului transilvan”, care în memorialistica sa a știut să trateze trufia maghiară cu fine ironii, punând în fruntea unor capitole motto-uri ca acestea:

Extra Hungariam non est vita,

Si est vita, non est ita⁴¹¹⁴.

Di Bucuța, în eseul d-sale amintit, întrezărește în evocarea copilăriei lui Drăgușanu pagini -demne de un Creangă scrise cu douăzeci de ani înaintea lui! La început, îi merge rău în Țara Românească, negăsind ocupații potrivite așteptărilor sale. E pus în situații subalterne; într-un rând este țârcovnic la un protopop, care dimpreună cu nevasta sa îl exploatează, întrebuițându-l la munci nedemne. Zilele acestea amare le descrie într-o „eremiadă”, în fond destul de hazlie, care se termină cu această concluzie:

⁴¹¹³ Idem, LXXIV, 1943, nr.3-4, martie-aprilie, pp. 107-123.

⁴¹¹⁴ *Ibidem*, p. 111.

Deci de Țara Românească
De treapta țârcovnicească
Dumnezeu să te ferească!⁴¹¹⁵

Însemnări

[Un sfert de veac de la Unirea Basarabiei]⁴¹¹⁶

Ion Agârbiceanu

În conștiința ardelenilor Basarabia a trăit mereu. înainte cu o jumătate de veac prin satele noastre se cunoșteau și se cântau plângerile Basarabiei răpite pentru a nu știu câta oară. Versuri simple, dar care erau cântate cu lacrimi în ochi de preoții și dascălii români:

Românie, mamă dulce,
Eu te las cu Dumnezeu,
Căci dușmanul iar mă duce,
Iar mă ia din sânul tău...

.....

Sunt răpită, sfâșiată ...⁴¹¹⁷.

⁴¹¹⁵ *Ibidem*, p. 112.

⁴¹¹⁶ *Ibidem*, pp. 142-143.

⁴¹¹⁷ *Ibidem*, p. 143.

**[Ion Pop-Reteganul: Legende, povestiri și obiceiuri
românești]⁴¹¹⁸**

Nicolae Albu

Cartea e alcătuită de dl. Vasile Netea, după manuscrisele aflate la Academia Română, cu ilustrațiuni de pictorul ardelean Nic. Brana⁴¹¹⁹.

Lucrarea de față, „Legende, povestiri și obiceiuri”, lipsită de unitate, nu e propriu-zis o operă literară; mai mult o prezentare a hărniciei și variatei activități scriitoricești a lui I. Pop Reteganul⁴¹²⁰.

Cartea se deschide cu „Autobiografia” lui I. P. R. reprodusă după revista „Convorbiri Pedagogice” — 1887 (Să caute dl. Netea între manuscrisele de la Acad. Rom., că e alta mai nouă; noi am văzut-o)⁴¹²¹.

Câteva povești și legende, care, desigur, nu fac parte dintre compozițiile cele mai bune ale lui. E de remarcat în acest volum, că dl. V. N. a păstrat intenția autorului: a reprodus, ciclic, povestiri sau interpretări în jurul aceluiași subiect: „Legende despre Sf. Petre” (4 din diverse regiuni), „Sf. Ilie”; „Sf. Ilie în credința țăranilor români din Sălaj”, „Românul în glumele și datinele lui”; „Cum își crește românul pruncii” (studiu psiho-etnologic), „Balaorii” (schiță de studiu-interpretare folclorică), în care descoperim, la punctul 3, maniera lui I. P. R. de a face el versuri, atribuindu-le poetului anonim ... (poporului)⁴¹²².

⁴¹¹⁸ *Ibidem*, pp. 151-153.

⁴¹¹⁹ *Ibidem*, p. 151.

⁴¹²⁰ *Ibidem*, p. 152.

⁴¹²¹ *Ibidem*.

⁴¹²² *Ibidem*.

Aici, spunând: „că balauru-i primejdios”, (se vede din balada lui George (pag. 120):

Strigă George din prelunci
Din prelunci de la doi junci
Nime-n lume nu-1 aude
Numai dragă maică-sa⁴¹²³.

Ceea ce în realitate nu există; în toată literatura folclorică n-avem balada lui George. Versurile din presupusa baladă sunt luate din balada „Drăguța lui Pinte” (Viteazul):

Striga Pinteă dintre lunci
Dintre lunci din văi adânci;
Nime-n lume n-auzea
Numai singur[ă] maică-sa⁴¹²⁴.

publicată de el în „Cărțile săteanului român” (1886) ca folclor din com. Tătărlana — T.-Mică⁴¹²⁵.

⁴¹²³ *Ibidem.*

⁴¹²⁴ *Ibidem.*

⁴¹²⁵ *Ibidem.*

[*Taina unei supraviețuiri*]⁴¹²⁶

Cu prilejul aniversării a 70-a de la moartea lui Șaguna

Ioan Lupaș, Sibiu, 28 iunie 1943

„Trăinicia biruitoare peste vremi” este una din caracteristicile de căpetenie ale creațiunilor lui Andrei Șaguna. Dacă a înființat Tipografia din Sibiu și ziarul „Telegraful Român”, amândouă aceste instrumente de progres cultural își îndeplinesc și în timpul de față datoria de a răspândi cât mai multă lumină. Dacă a organizat potrivit cu principiile pedagogiei moderne Seminarul Teologic (azi Academie Teologică, ridicată la rangul unei Facultăți cu jurisdicțiune bisericească proprie) și Școala Normală din Sibiu, Liceul din Brașov și pe cel din Brad, precum și sutele de scoale primare, așezate sub ocrotirea autonomiei bisericești, dacă a înființat împreună cu distinșii săi colaboratori Gheorghe Barițiu, Timotei Cipariu, Ioan Pușcariu, Ioan Rațiu ș. a. „Asociațiunea Transilvană Pentru Literatura Română Și Cultura Poporului Român”, — toate aceste așezăminte folositoare dăinuiesc și astăzi. Dacă a tipărit „Biblia”, „Mineiele”, „Kiriakodromionul” și atâtea alte cărți de valoare, ele se mai găsesc și în timpul de față în folosința altarelor, amvoanelor și a stranelor românești din Transilvania. Tradițiunea vie și puternică, reușind să prindă rădăcini adânci în sufletul românismului transilvan, obișnuit să participe an de an la adunările generale ale „Asociațiunii”, păstrează cu pietate amintirea tuturor fruntașilor, care au contribuit la înființarea și

⁴¹²⁶ Idem, LXXIV, 1943, nr. 6, iunie, pp. 39-45.

dezvoltarea acestei instituțiuni. (cf. I. Lupaș, „*Andrei Șaguna și conducătorii Asociațiunii transilvane*”, în colecțiunea „*Cunoștințe folositoare Seria C, nr. 11-12*”). Continuă să rămână însă intim contopită cu numele celui dintâi președinte al ei, după cum rezultă și din versurile prin care înțelegea talentatul scriitor brașovean Ioan Bran-Lemeni să întâmpine adunarea generală din septembrie 1933.⁴¹²⁷

Ne-am adunat la praznicul luminii,
Rămâi în veci, ce-ai fost întotdeauna!
De câte ori veni-vor pelerinii
Binecuvinte-i Duhul lui Șaguna! ...⁴¹²⁸

(Ioan Bran-Lemeni,
„Traista mea. Poezii: 1908-1940, p. 219”)

[*Nebănuitele trepte*, de Lucian Blaga]⁴¹²⁹

Victor Iancu

În „*Pașii Profetului*” tema erotică este abandonată și în cadrul unor admirabile pastorale și idile se semnalează cele dintâi conflicte metafizice ale poetului, prin zugrăvirea unui început de criză spirituală. Pentru a înfățișa depărtarea de creștinism a unui spirit în fond religios, dar care n-a ancorat nici în etica umanismului goethean, „*Pașii Profetului*” ne aduc mai întâi priveliștea bucolică a armoniei antice sub

⁴¹²⁷ Ibidem, p. 44.

⁴¹²⁸ Ibidem.

⁴¹²⁹ Ibidem, pp. 68-73.

semnul zeului Pan, mort odată cu frunzele veștede ale toamnei. Astfel, apariția creștinismului nu este vestită cu trâmbița de aur a învierii, ci cu tristețea fără de sfârșit provocată de tabloul dezolant al destrămării. „În marea trecere” sentimentul acesta este și mai accentuat prin cântecul singurătății și al unei sfâșietoare devastări, articulată într-o conștiință resemnată a negațiunii.⁴¹³⁰

Îngenunchez în vânt. Mâne oasele
au să-mi cadă de pe cruce.
înapoi niciun drum nu mai duce.
Îngenunchez în vânt:
lângă steaua cea mai tristă⁴¹³¹.

„Lauda somnului” aduce o aparentă liniștire prin substituirea vechii conștiințe de epigon cu sentimentul reconfortant al tradiției. Nu este însă vorba de o accepțiune banală a acestui sentiment, ci de dimensiunile sale metafizice care trec dincolo de existență. Vom auzi, deci, amintindu-se de „poveștile sângelui uitat”, de „basmul sângelui”, reprezentând însă toate tendința spre neant. De aceea vidul nu va putea sfârși decât tot printr-o expresie a negațiunii, tălmăcită în frumosul poem „Tăgăduiri”:

Arbori cu crengi tăgăduitor aplecate
fac scoarță în jurul unui lăuntric suspin.
Pe toate potecile zilei
cu surâs tomnatic
se răstignesc singuri
Cristoși înalți pe cruci de arin.

.....

⁴¹³⁰ *Ibidem*, p. 69.

⁴¹³¹ *Ibidem*.

Pe urmele mele coapte
moartea își pune sărutul galben
și niciun cântec nu mă îndeamnă
să fiu încă o dată.
Fac un pas și șoptesc spre miază-noapte:
Frate, trăiește tu, dacă vrei.
Din sângele meu nu mai e nimeni chemat
să-și ia începutul trăirilor,
nu, nu mai e nimeni chemat.
Pe căile vremii se duc și vin,
cu pas adânc ca de soartă,
albe fecioare și negre fecioare:
îndemnuri cerești
să fim încă o dată,
să fim încă de-o mie de ori,
să fim, să fim!
Dar eu umblu lângă ape cântătoare
și cu fața îngropată în palme — mă apăr:
eu nu! Amin⁴¹³².

Cum se prezintă față de aceste problematici noul volum al „Nebănuitelor trepte”? În primul rând ceea ce surprinde aici este revenirea la vechiul izvor erotic al inspirației. În adevăr, volumul acesta, asemenea „Poemelor luminii”, este închinat temelor care au alimentat marile creațiuni lirice ale tuturor timpurilor. Situația este, desigur, schimbată în multe privințe față de volumul de debut. Și nu ne referim

⁴¹³² *Ibidem*, p. 70.

numai la ceea ce a câștigat pozitiv experiența poetică într-un proces de aproape douăzeci și cinci de ani, ci mai de grabă la acea maturizare a vieții interioare care potolește izbucnirile entuziaste ale tinereții, înlocuind sentimentul bucuriei exuberante cu acela al fericirii calme. Aici însă avem de a face, la drept vorbind, cu sentimentul uimirii, exprimat în modulațiuni atât de delicate, pe care numai opera târzie a lui Rilke, evocat într-una din poemele volumului, a mai cunoscut-o. E un sentiment cast, căruia nu-i lipsește dimensiunea metafizică, specifică tuturor poeziilor d-lui. Blaga⁴¹³³.

Așa-mi spuneam încă ieri, mereu ...

.....

Încă ieri, numai ieri, dar ieri

mă apăram cu frică

de zodia nouă ce se ridică.

Și azi, dintr-odată, neașteptat, acest răsărit.

Ce cântec nemăsurat!

Ca unui orb vindecat

lumea-n lumină mi s-a lărgit.

Puterile mișcă-n zenit.

Deschid porțile: timp neumblat

bine-ai venit,

bine-ai venit!⁴¹³⁴

⁴¹³³ *Ibidem*, p. 71.

⁴¹³⁴ *Ibidem*.

Poezia d-lui. Blaga a fost totdeauna plină de evenimente autobiografice. Va fi, desigur, interesantă lucrarea care va trebui întreprinsă odată, mai târziu, pentru a se încerca identificarea diverselor motive de ordin personal din rețeaua bogată a inspirației sale. În volumul de față ele parcă abundă. „Monologul” din fruntea cărții anunță, oarecum programatic, acest aspect al ciclului de față⁴¹³⁵.

Salută tu — anul! Lărgeste-ți ființa și peste
cea margine crudă care te curmă.
Vezi, pulberea pragului ține de tine
la fel ca și sfera și luna din urmă.

Sporește-ți cărarea precum se cuvine,
dă ceasului înțelepciunea ce-o ai.
Norocul de aur, visatul, sub streșini
ți-l dăruie șarpele casei și zeii din plai⁴¹³⁶.

Preocuparea personală este abundentă mai ales în împrejurările în care temele vieții, poate în altă formă, se întorc iar. În reliefatul „Autoportret” izbucnește din nou setea metafizică de totdeauna a poetului:

El caută apa din care bea curcubeul.
El caută apa,
din care curcubeul
își bea frumusețea și neființa⁴¹³⁷.

⁴¹³⁵ *Ibidem.*

⁴¹³⁶ *Ibidem.*

⁴¹³⁷ *Ibidem.*

*Neliniștea metafizică a poetului oscilează între existență și neant. De la Eminescu problema neantului n-a găsit un cântăreț mai pasionat decât Lucian Blaga. La Eminescu problema schopenhaueriană a neantului s-a manifestat într-o poezie a zădărniceii, plină de armonia dulce a resemnării. Filosoful care se pare că a aprins interesul din tinerețe al poetului nostru n-a fost însă Schopenhauer, ci continuatorul acestuia, care a reușit să-l depășească: Nietzsche. În poeziile și mai ales în dramele d-lui Lucian Blaga vom descoperi, mai mult decât în filosofia sa, neliniștea nietzscheiană pe care poetul o transpune în planuri metafizice. Este lupta între **beția dionisiacă** și liniștitul **vis contemplativ apolinic**. Motivul reapare cu aceeași văpaie sclipitoare a mistuirii ca și în operele tinereții, ori de câte ori vizează destinul persoanei poetului. Desigur, focul nu mai este năvalnic ca în „Vreau să joc” și nici juvenil ademenitor ca în nostalgicul poem „Gorunul”, din aceleași „Poeme ale luminii”, ci de un calm aproape clasic, dar cu o expresie sporită a conștiinței de sine. Este vorba de „Cântec pentru anul 2000”, pe care-l reproducem integral pentru particularitatea sa, dar și pentru frumusețea ce nu i-o putem tăgădui.”⁴¹³⁸*

Vulturul ce rotește sus
va fi atunci de mult apus.

Lângă Sibiu, lângă Sibiu, prin lunci
numai stejarii vor mai fi și-atunci.

Mai aminti-mă-va un trecător,
vreun străin, sub ceasul lor?

⁴¹³⁸ *Ibidem*, p. 72.

Nu cred să mă vestească cineva,
căci basmul ar începe așa:

Pe-aici umbla și el și se-ntorcea mereu,
contimporan cu fluturii, cu Dumnezeu⁴¹³⁹.

*Arareori vom întâlni și evadări din acest cerc al preocupărilor. În
asemenea împrejurări ne vor întâmpina fermecătoare pasteluri, zugrăvite
cu rafinamentul peisajului intern, dobândit din experiența tehnicii
expresioniste. Iată un răsărit de lună:*

Așa a fost, așa e totdeauna.
Aștept cu floarea mea de foc în mâni,
Întreprupându-mi preamărite săptămâni
puternică-mi răsare luna.

În miez de noapte un cutreier sferic.
În spațiu — răni, umbre, turnuri, clăi.
Liturgic astrul mă-ntâlnește-n văi,
dezbracă patria de întuneric.
Sus în lumină ce fragil
apare muntele!
Cetatea zeilor în ochii de copil
ușor se sfarmă ca mătasea veche.
Materia ce sfântă e,

⁴¹³⁹ *Ibidem.*

dar numai sunet în ureche⁴¹⁴⁰.

[Giovanni Pascoli, „Poezii”, traduse de G. Cifarelli]⁴¹⁴¹

G. Șerban

Pentru a convinge cititorii de felul cum traduce dl. Cifarelli, îmi permit să reproduc în întregime „Stejarul doborât”, din „Primi Poemetti”, în care poetul ne descrie, în simple terține dantești, afecțiunea lui pentru stejarul doborât, sub imaginea căruia se ascund însă adânci reflexe morale; căci te poți gândi la atâtea figuri mărețe ale omenirii, care în viață fiind n-au fost considerate astfel, ci abia după moarte se văd cât erau de mari: „Era pe când nu s-a zărit, azi o vedem și nu e”⁴¹⁴².

În locul umbrei, mort stejarul tare
Se-ntinde. Nu mai luptă sub furtună;
și spune lumea: Cât era de mare!

Atârnă ici și colo din cunună
sărmane cuiburi d-astă primăvară
și lumea spune: Cât era de bună!

Îl laudă și-l taie. C-o povară
cu toții pleac-apoi când amurgește.

⁴¹⁴⁰ *Ibidem.*

⁴¹⁴¹ *Ibidem*, pp. 73-76.

⁴¹⁴² *Ibidem*, p. 76.

O pitulice plânge... 'n cercuri zboară,
își caută cuibul și nu-l mai găsește⁴¹⁴³.

[Probleme de poezie populară italiană]⁴¹⁴⁴

Paolo Toschi,

Trad. de G. Șerban!

Ceea ce pentru poporul român e doina, pentru poporul italian e „strambotto”, și, într-o mai mică măsură, „stornello”. Asupra particularităților structurii metrice ale „strambotto-ului”, vom avea ocazia să ne oprim îndată. Pentru a avea însă o idee generală despre acest cântec popular, dăm un exemplu:

Alza la bionda testa e non dormire,
non ti far superare dallo sonno;
quattro parole io ti vo pur dire,
e tutte quattro son di gran bisogno:
La prima, ell'è che mi fate morire,
e la seconda, che un gran ben vi voglio;
la terza, che vi sia reecomandato,
l'ultima, che di voi so' innamorato⁴¹⁴⁵.

⁴¹⁴³ *Ibidem*.

⁴¹⁴⁴ *Idem*, LXXIV, 1943, nr. 7-8, iulie-august, pp. 34-46.

⁴¹⁴⁵ *Ibidem*, p. 35.

Traducere:

*(Ridică-ți capul blond și nu dormi, nu te lăsa învinsă de somn; patru vorbe vreau totuși să-ți spun, și toate patru sunt de mare nevoie: întâia, e că mă faci să mor, a doua, că te iubesc foarte mult; a treia, că eu să-ți fiu preferat, ultima, că de tine sunt îndrăgostit)*⁴¹⁴⁶.

*Două sunt teoriile principale asupra „strambotto-ului”: una monogenetică și cealaltă poligenetică. Întâia, concepută și susținută îndeosebi de **Alessandro D'Ancona** — ilustru reprezentant al acelei metode istorice care în a doua jumătate a sec. XIX a servit la punerea unor baze solide pentru istoria literară italiană — în câteva cuvinte; se poate rezuma astfel: „**Strambotto** a avut ca loc de baștină Sicilia, iar ca patrie de adopțiune Toscana; Toscana adică ar fi fost la rândul ei un nou centru de iradiație pentru regiunile din jur, dar întâile „**strambotti**” ar fi venit din Sicilia și D'Ancona dovedește aceasta printr-o serie de comparații a câtorva „**strambotti**” care, în chiar **forma lor toscanizată**, se arată — îndeosebi prin mijlocirea rimei — să fi fost, la origine, compuse în dialect sicilian”. Cât privește metrica, după D'Ancona, „**strambotto**” trebuie să fi fost la început un tetrastih din endecasilabi cu rimă alternată, care în Sicilia, prin mijlocirea unei forme intermediare de șase versuri, de curând dovedită, s-ar fi dublat și astfel s-ar fi format octava siciliană, aceea pe care poporul o numește azi „**canzuna**”, **formată din opt endecasilabi cu rimă alternată ABABABAB**, și pentru care iată un exemplu:*

Vurria essiri fonti e [surriissi]
avanti li to porti e ti lavassi;
vurria essiri tazza, e tu vivissi

⁴¹⁴⁶ *Ibidem.*

e vivennu vivennu ti vasassi;
vurria essiri lettu, e tu durmissi
ed iu linzolu ca ti cummigghiassi;
e' n'antra grazia, fitghiuzza, vurrissi:
éssiri gioa ca'n pettu ti stassi!⁴¹⁴⁷

Traducere:

*(Aș vrea să fiu un izvor, să curg înaintea porții tale și tu să te speli în el;
aș vrea să fiu o ceașcă din care tu să bei și bând, bând să te sărut; aș vrea
să fiu un pat în care tu să dormi și un cearșaf care să te acopere; și încă
ceva aș vrea, fetițo: să fiu o bucurie ca să-ți stau în piept!)*⁴¹⁴⁸

*Astfel în Italia de Nord tetrastihul, care ar trebui să reprezinte
conservarea primitivei forme a „strambotto-ului”, nu se găsește aproape
niciodată în forme cu rime alternate, ci, în general, în forma ABCC sau
AABB, după cum se poate vedea din aceste două exemple:*

— O canterina che canti si bene,
sappimi dir quant'è di cielo in terra.
— Da cielo a terra c'è una grande altura
e ti, st'al voeu saver, vall'a misura⁴¹⁴⁹.

⁴¹⁴⁷ *Ibidem*, p. 36.

⁴¹⁴⁸ *Ibidem*.

⁴¹⁴⁹ *Ibidem*, p. 37.

Traducere:

*(O, cântăreață, ce cânti atât de bine, spune-mi dacă știi cât e de la cer la pământ. — De la cer la pământ e o mare înălțime și tu, dacă vrei s-o știi, du-te de-o măsoară)*⁴¹⁵⁰.

Alt exemplu:

Amor, Amor sta forte alia battaglia,
gnan per un colpo un alber non si taglia;
gnan per due colpi non casca colonna,
gnan per disgusto amor non si abbandona⁴¹⁵¹.

Traducere:

*(Iubirea, iubirea e tare-n bătlie, niciun copac nu se taie dintr-o lovitură; nicio coloană nu cade din două lovituri, nici iubirea nu se desface din neplăcere)*⁴¹⁵².

*O altă problemă fundamentală cu care se trudesă cercetătorii cântecului popular italian este **cântecul epico-liric**, cum îl numim noi de obicei, și care în poezia populară a altor națiuni europene e cunoscut cu numele de **baladă**. Noi nu-l numim baladă deoarece cu acest termen indicăm un alt tip de poezie populară, care timp de veacuri a fost unită cu dansul și ale cărei caractere metrice, melodice și intrinseci sunt destul de deosebite de cele ale cântecului epico-liric*⁴¹⁵³.

⁴¹⁵⁰ *Ibidem.*

⁴¹⁵¹ *Ibidem.*

⁴¹⁵² *Ibidem.*

⁴¹⁵³ *Ibidem*, p. 38.

*Motivele de inspirație ale cântecului epico-liric italian sunt războinice, pasionale, tragice sau aventuroase; unele se aseamănă cu cele ale baladelor populare, răspândite în multe țări europene, mai ales în teritoriul neo-latin, pe când altele își trag originea din faptele istorice, mai mult sau mai puțin transfigurate de legendă*⁴¹⁵⁴.

Cât privește **metrica**, ea a fost caracterizată de Barbi — cu obișnuita-i claritate și precizie — astfel: „Cântec cu versuri, de obicei împărțite în două părți, egale sau nu și cu cezura plană, dacă partea a doua se termină în oxiton și viceversa; părți legate, prin asonanță mai mult sau mai puțin complicate din cauza completării versurilor, **emistihurilor** și a refrenului. De obicei aceste cântece sunt sau monorime sau o **împerechere de 2 versuri, legate prin asonantă, sau terține de tipul ABB în așa fel că dacă versurile asonante sunt oxitone, versul liber e plan și viceversa**”⁴¹⁵⁵.

Și aci va trebui să ne explicăm printr-un exemplu și vom alege pe acela al cântecului „**Donna Lombarda**”, care a dat ocazia celui ce l-a studiat mai întâi (și acesta a fost **Constantino Nigra, una dintre cele mai reprezentative figuri ale Risorgimento-ului național, pe atunci ministrul Italiei la Paris și brațul drept al lui Cavour, în pregătirea celui de-al treilea război de independență, hotărâtor pentru unitatea Italiei**) care i-a dat, spuneam, ocazia lui Nigra de a formula o îndrăznească ipoteză în ce privește timpul formării unor astfel de cântece. Iată și textul lui într-o formă toscană, pe care o prefer unei forme piemonteze sau lombarde, tocmai pentru că mă scutește de necesitatea unei traduceri.⁴¹⁵⁶

⁴¹⁵⁴ *Ibidem*.

⁴¹⁵⁵ *Ibidem*, p. 39.

⁴¹⁵⁶ *Ibidem*.

— Amami tu, Donna Lombarda,
— Amami tu, amami tu!
— Non posso amarti, Sacra Corona,
Perchè ho mari', perché ho mari.
— Se tu hai marito, fallo morire;
T'insegneró, t'insegneró:
Va nel giardino del signor padre,
Che c'e un serpen', che c'e un serpen':
Prendi la testa di quel serpente,
Pestala ben, pestala ben;
Quando l'avrai ben ben pestata,
Dannela a be', dannela a be'.
Arrivo il marito stanco e assetato,
Ni chiese da be', ni chiese da be'.
— Di qualo vuole, signor marito,
Del bianco o del ner, del bianco o del ner?
— Del bianco che n'e,
Del meglio che c'e, del meglio che c'e.
Parla un bambino di nove mesi:
— Non ber quel vino, che c'e il velen!
— Che ha questo vino, Donna Lombarda,
Che l'han fatto torbe, che l'hann fatto torbe.
— Bevelo tu, Donna Lombarda,
Bevelo te, bevelo te!
— Un posso beve', signor marito,
Perchée 'un ho sete, perché 'un ho sete.
— Con questa spada che tengo in mano

Ti uccideró, ti uccideró.
— E per amor del Re di Francia
Lo bevero, e moriro⁴¹⁵⁷.

Traducere:

(Iubește-mă, Donna Lombarda, iubește-mă, iubește-mă! — Nu te pot iubi, Sfântă Coroană (Maiestate), pentru că am bărbat, pentru că am bărbat. — Dacă tu ai bărbat, fă-l să moară: te voi învăța cum, te voi învăța; Du-te în grădina tatălui tău, căci acolo e un șarpe, căci acolo e un șarpe; ia capul acelui șarpe și pisează-l bine; după ce l-ai pisat bine, dă-i-l să-l bea, dă-i-l să-l bea. Sosi bărbatul obosit și însetat, Și-i ceru să bea, și-i ceru să bea. — De care vrei, stăpâne bărbat, - alb sau negru? — Din albul ce-avem, ce-l care-i bun, care-i bun. Vorbește un copil de nouă luni: — Nu bea acel vin, că-n el e otravă! — Ce are acest vin, Donna Lombarda, de-i atât de turbure, de-i atât de turbure? — Or fi tunetele de-alaltă seară, care l-au turburat, care l-au turburat. — Bea-l tu, bea-l tu! — Nu-l pot bea, stăpâne bărbat, căci nu mi-e sete, căci nu mi-e sete. — Cu spada aceasta ce-o țin în mână te voi ucide, te voi ucide. — Pentru dragostea regelui Franței îl voi bea, și voi muri)⁴¹⁵⁸.

⁴¹⁵⁷ *Ibidem*, pp. 39-40.

⁴¹⁵⁸ *Ibidem*, p. 40.

[Un satelit al „Școlii Ardelene”: Ștefan P. Niagoe]⁴¹⁵⁹

Nicolae Albu

Sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui al XIX-lea, cunoscu, la românii ardeleni și bănățeni, o vie mișcare culturală, rezultat al demofilismului și filantropiei lui Iosif al II-lea. Luminatul împărat murise la 20 feb. 1794, dar reformele lui, deși anulate de nobilime, continuau să-și dea roadele⁴¹⁶⁰.

Suntem în epoca renașterii culturii românești prin afirmarea certă și viguroasă a descendenței noastre romane. Concepțiile istorice și filologice ale cărturarilor blăjeni: Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior, ca niște lumini apărute în noapte, strâng în jurul lor tot ce avea mai bun neamul românesc de dincoace de munți. Buda devine, prin tipografia sa, un loc de întâlnire al unei elite intelectuale, prima pe care o da neamul românesc. Cu planuri mari, iar posibilități de realizare mici, vin în orașul de pe Dunăre, dascăli cărunți, preoți însuflețiți de duhul klain—șincai— maiorean, ba și studenți sânguincioși, atrași de miragiile culturii și, în același timp, simțindu-se obligați acesteia, nu găsesc lucru mai frumos decât a-și pune mintea, prin trudă largă, în slujba neamului⁴¹⁶¹. Prin această inegală, dar asiduă strădanie, apar numele unor Iorgovici, a unui C. Diaconovici-Loga, Naum Petrovici, D. Ținchindeal, Ion Tomici, Al. Teodorovici, Ion Teodorovici, Vasile Coloși,

⁴¹⁵⁹ *Ibidem*, pp. 106-126.

⁴¹⁶⁰ *Ibidem*, p. 106.

⁴¹⁶¹ *Ibidem*.

*Ion Corneli, Eftimie Murgu, Damaschin T. Bojină, Moise Nicoară, T. Aron, Gheorghe Montan, Ion Tincovici, ș. a.*⁴¹⁶².

*Cam în timpul acesta a descins în Pesta, venind din părțile Bihorului, tânărul învățător Ștefan P. Niagoe. Venirea lui era, de la început, cu un rost. Spre sfârșitul primăverii acelui an murise Ion Tincovici, învățătorul de până atunci al coloniei române, un versuitor și el dintre puținii făuritori de poezie românească la acea dată*⁴¹⁶³.

*În colecția de manuscrise a Academiei Române se află o broșură de 5 pagini care cuprinde o odă în acrostih dedicată lui Atanasie Gabrovski, de ziua sa onomastică, 18 ianuarie 1824. Pe pag. 2 e un motto: „Fieștecăruia după faptele sale”, după care urmează oda. Literele de la începutul versurilor, citite de sus în jos, dau numele autorului, „Ștefan Popovici, învățător românesc în Pesta”, în continuare, a generosului român sărbătorit: „Domnule Athanasie Grabovsci de Apadia”. Pentru raritatea și specificul ei lexical și de fond, credem că merită a fi reprodușă:*⁴¹⁶⁴

*Poftele inimii către cel de bun [ghen] născutul Domn Athanasie Grabovsci, Domnului din Apadia; la ziua numelui Domniei Sale, intru adâncă umilință și cu nemărginită venerație de la un Client aduse*⁴¹⁶⁵.

La Pesta în 18 ianuarie 1824

⁴¹⁶² *Ibidem.*

⁴¹⁶³ *Ibidem*, p. 107.

⁴¹⁶⁴ *Ibidem*, p. 108.

⁴¹⁶⁵ *Ibidem.*

Să stea omul să gândească
Toată fapta omenească
E mare și pre lăudată
Fizicește cumpătată:
Athanasie chér bărbat
Na pre mici ai arătat
Pentru care ș-ai numire;
Om cu mare-nsuflețire
Patronul românilor;
O! încă și sârbilor;
Virtute, ai mari, nu mici
Între români jos ș-aici.
Într-un an, precum ș-este,
Văzut fuseși fără veste
Ție ș-acum laudă-ți cară,
Toți cei ce se îmbrăcară;
O mie d-ani tot așa
Râvnitoriu te vor chema.

Rădicați încă mai mare
O icoană oarecare
Mărita lui Francisc față,
A românilor dulceață
Necăutând la cheltuială
Scobind-o cu rânduială.

Însă, toate de-a-nșira

Peste sute aş afla
Exemplu la toţi rămâi
Sârbilor şi la români
Tinerii din shole (şcoli) iară
Al tău nume nu-l uitară.

Dar beserica! Ce face?
Ori de sholă (şcoală), cine tace?
[Ma] toate să-nvârtoşesc
Numai prin tine-nfloresc;
Unde pentru [ghen] se cere
Lucrezi fără-ntârziere.

Aceste cât au văzut
Tronul Austriei au vrut:
[Apadé] să Ț-o predé(a)
Nobilis să fii prin ea,
Aceasta cu tărie
Scriindu-ți și donație

Grabnică fu [sebonare?]
Ramurilor faptei, care
Bona faptă nicipând moare
Virtute-i a ei răcoare:
Singur și din bune vreri
Curseși spre așa urmări.

Așa-dară, să trăiești,
Patron ginții românești!
A știi cine sunt eu? Vezi
Din literă la început
Întreg poți să te încrezi,
Acela-ți pofteste mult!⁴¹⁶⁶

**„Calendarul Românesc” pe anul de la Cristos 1829, care se cuprinde din
365 de zile și este acum a doua oară într-acest mod lucrat:**

Ștefan P. Niagoe
Învățătoriu Școlii Românești din Pesta
în Buda
Cu Tipariu' Cr. Tipografii tipărit⁴¹⁶⁷.

*Coperta e lucrată extrem de îngrijit și frumos scrisă de însuși
Niagoe și scobită de L. Coloman. Titlul e litografiat; partea calendaristică,
tipărită cu litere latine, negre și roșii. În restul calendarului, litere
uniforme, negre. Are două ilustrațiuni: una pe dosul copertei, simbolică:
un român, vrând să-și deschidă drum, sapă într-o stâncă, în vârful căreia
doarme imperturbabilă o bufniță. Sub gravură Niagoe a pus următoarele
versuri:*

Cu răbdare, sânguință
Și îndemn, află speranță:
Amor și prin piatră răzbate

⁴¹⁶⁶ *Ibidem*, pp. 108-109.

⁴¹⁶⁷ *Ibidem*, p. 113.

La țară cu bunătațe
Așé și românu' oricare,
Îndemne-se la luminare!⁴¹⁶⁸

[O umorescă veridică]⁴¹⁶⁹

Ion Codru Drăgușanu

Notiță introductivă. — Ion Codru-Drăgușanu este cunoscut îndeobște ca autor al unei singure cărți: savurosul său jurnal de călătorie „Peregrinul transilvan”, publicat în 1865, la Sibiu și rămas aproape necunoscut până în 1910, când a fost scos din uitare de N. Iorga, prin ediția făcută în colaborare cu Const. Onciul. Atât N. Iorga, în biografia din fruntea acestei ediții și în alte contribuții ale lui, cât și dl. Șerban Cioculescu în prefața la ediția d-sale mai recentă (1942, „Cugetarea”), de mare răsunset, amintesc și alte lucrări ale scriitorului ardelean, neatribuindu-le însă decât o valoare biografică⁴¹⁷⁰.

Credem însă că cel puțin unele din ele au și alese însușiri literare și ar merita să fie adunate într-un volum — dacă vor mai putea fi descoperite în întregime. Până atunci și în credința că aducem un bun serviciu memoriei acestui scriitor atâta vreme ignorat, dăm publicității, în paginile care urmează, o conferință, rostită de el în 1870, la Făgăraș, pe care, după cât știm, niciunul din biografii săi n-au amintit-o până acum. Titlul ei complet este: „O umorescă veridică. Disertație ținută în casina română din Făgăraș, în 6 Faur 1870, prin I. Germaniu Codru-

⁴¹⁶⁸ *Ibidem*, p. 114.

⁴¹⁶⁹ *Idem*, LXXIV, 1943, nr. 9-10, septembrie-octombrie, pp. 25-43.

⁴¹⁷⁰ *Ibidem*, p. 25.

Drăgușanu". A fost publicată în foiletonul ziarului „Albina” din Pesta, numerele 13 (din 8/20 II), 14 (din 12/24 II) și 15 din 15/27 II), 1870. Prin umorul și ironia ei subțire, prin bogata și rafinată inteligență de care dă dovadă la fiecare pas autorul ei, prin stilul ei de largă respirație, conferința poate sta alături de cele mai bune pagini din „Peregrinul transilvan”. Ea este o monografie a Drăgușului, satul natal al scriitorului și, cu tot tonul ei, jumătate glumeț, jumătate serios, ni-l așază pe Codru-Drăgușanu între precursorii monografiștilor de mai târziu ai acestei neaoșe așezări românești și chiar printre istoricii Țării Oltului. Originalul este scris în limbajul latinizant și cu ortografia etimologică, pe care le cunoaștem din întâia ediție a „Peregrinului”. Ele au fost pietri de mormânt pentru această operă unică în literatura noastră. Iată de ce am transcris și noi textul în limba și cu ortografia de astăzi, dând în note cuvintele pe care le-am înlocuit⁴¹⁷¹.

Ion Breazu

Fiece cătun mic e o lume întreagă,
Demn de apreciere pentru istorie
Și adese de-o baltă mari lucruri se leagă
Ce pot fi obiectul de-o monografie⁴¹⁷².

(Parodie)

Serenisimul Principe și Domn Mihail Apafi, cu deplinul consimțământ al Ilustrisimei sale Doamne Ana Bornemisza, cu data de 25 mai 1675, [estradă] diplomă conferită în Alba Iulia, eliberând afară de [esiguul boieronat grecesc], (scut militar cu coif), și împodobit cu coroana regală, pe a cărui câmp un melc, purtându-și găoacea și târându-se, se

⁴¹⁷¹ *Ibidem.*

⁴¹⁷² *Ibidem.*

vede străpuns în grumaz de săgeata suprascrisă cu inscripția „Cautius”, în litere aurii, drept simbol al periculosului oficiu ce îmbrăcase tătarul meritat. De aci își luă începutul legenda ce se află în gura copiilor, departe peste marginile transilvane, care sună:

Melc, melc, cotomelc (codobelc)!

Scoate coarne boierești,

Că vin boii cei domnești

Și te împung și te sparg,

Și te duc la Dunăre

Să bei apă turbure,

Și te duc la baltă

Să bei apă caldă⁴¹⁷³.

Am zice ceva despre Bularda, Sighița, Bungetalul și Zariștea, atâtea complexe cadastrale și diviziuni teritoriale, dacă am fi versați în limba sanscrită, care le puse în gura [quiriților] noștri, spre a-și boteza moșia donată de Augustul Traian; dar întrerupem cu adins propus ca să reîncepem când domul din Colonia va fi gata, căci la acela frații germani lucrează cu interesul ce și noi puserăm la opera noastră prezentă⁴¹⁷⁴.

Quod differtur non aufertur.

Aufgeschoben ist nicht aufgehoben.

românește:

Noi soriserăm puține, alții vor completa

Și reușind bine îi vom aplauda⁴¹⁷⁵.

⁴¹⁷³ *Ibidem*, p. 39.

⁴¹⁷⁴ *Ibidem*, p. 43.

⁴¹⁷⁵ *Ibidem*.

[Conștiința spațiului național]⁴¹⁷⁶

Victor Jinga

Într-o scrisoare pe care a trimis-o lui Ion Ghica, din Pesta, la 14 Iunie 1849, Nicolae Bălcescu scria: „Nația română din toate națiile orientului are cel mai frumos viitor, este mare, cred, mai la 10 milioane, este compactă și cuprinde tot ținutul din Tisa până la Marea Neagră și din Carpați la Balcani, căci trebuie să știi că în Transilvania, afară de vreo 400 mii secui și sași, ungurii numai de vreo câteva mii și încolo tot români. Asemenea în Banat. Dincoace de Tisa sunt foarte puțini sârbi. În Bulgaria se află puțini prin orașe și apoi între Vidin și Niș și dincolo de Balcani; Românii se întind în toată Bulgaria proprie și pe tot malul drept al Dunării până la Belgrad. În partea serbică, pe Dunăre, după cum mi s-a spus, sunt mai mult de 40 000 familii române. Bulgaria proprie, dar după locuitorii ei de astăzi este o țară românească, vezi dar că am drept să reglez hotarele patriei noastre până în Balcani”⁴¹⁷⁷.

Reținem mărturisirile spațiale, totala adeziune la determinismul geografic al lui Octavian Goga, mărturisiri făcute cu ocazia deschiderii Institutului de istoria literaturii române moderne și folclor la Universitatea din București, în decembrie 1933:

⁴¹⁷⁶ Idem, LXXIV, 1943, nr. 11-12, noiembrie-decembrie, pp. 57-74.

⁴¹⁷⁷ *Ibidem*, p. 60.

„În această atmosferă m-am născut, la poale de munte, unde în mod organic am avut totdeauna tendința să mă urc pe creste și de acolo, din vârful Cindrelului, să văd cele două aspecte ale aceluiași popor; soarta a vrut deci să iau de la început contact cu realitatea, găsindu-mă pe coloana vertebrală a românismului”⁴¹⁷⁸.

„Cred într-un determinism geografic, care îndrumă toată mentalitatea noastră și, firește, întreaga structură sufletească și intelectuală. Dacă m-ași fi născut la periferia etnică a neamului, acolo unde apăsarea unei culturi străine s-ar fi resimțit în mediul în care mă mișcam, desigur că acest stigmat m-ar persecuta în cursul vremii, neconținut. M-am născut însă la graniță. Am știut deci, din primul moment al vieții mele, că există granițe; am știut ce însemnează existența graniței: un piron înfîpt în carnea unui popor”⁴¹⁷⁹.

„ ... În ce privește părinții mei, mama era, după naștere și de felul ei de la munte; tata era de pe câmpie. Vedeți deci o îmbinare sufletească: muntele reprezintă, prin psihologia lui, mai mult contactul cu realitatea, mai mult tendința de a intra în afunzimi, mai mult acțiunea, câtă vreme câmpia reprezintă orizontul larg, tendința de nostalgie, de povestire. Aceste două elemente s-au transmis în sufletul meu și sub povara lor se menține această zbuciumare paralelă, care se traduce în cele două îndeletniciri ale vieții mele: literatura și politica”⁴¹⁸⁰.

În strălucitul monument de sensibilitate populară, balada „Mioriței”, găsim câteva noțiuni limpezi de geografie. Această baladă,

⁴¹⁷⁸ *Ibidem*, pp. 60-61.

⁴¹⁷⁹ *Ibidem*, p. 61.

⁴¹⁸⁰ *Ibidem*.

*care nu se știe unde și de cine a fost plăsmuită, ne vorbește — prin gura
rapsodului din creierul munților — de:*

Trei turme de miei
Cu trei ciobănei
Unu-i moldovean,
Unu-i ungurean
Și unu-i vrâncean ...⁴¹⁸¹

*Este deosebit de interesantă viziunea spațială a poetului popular
transnistrean:*

Bate vântul de pe munți
Și-mi dă dor de la părinți;
Bate vântul dintre brazi
Și-mi aduce dor de frați.
Bate vântul din vâlcea
Și-mi dă dor de țara mea⁴¹⁸².

⁴¹⁸¹ *Ibidem*, p. 62.

⁴¹⁸² *Ibidem*, p. 63.

[Introducere la poezia lui Eminescu]⁴¹⁸³

Umberto Cianciolo

Îngrijorări și dezamăgiri au venit să-l turbure în însuși domeniul artei, făcându-l să mărturisească, într-o oră de întunecată amărăciune, că fantezia sa era amorfă și dezlânată, că versurile sale erau șchioape, că gândurile sale furnicau de greșeli, că a înnegrit multe pagini înșirând în întuneric zadarnice himere:

Cu gândiri și cu imagini
Înnegrit-am multe pagini
Și-ale cărții, și-ale vieții.
Chiar din zorii tinereții

Nu urmați gândirii mele,
Căci noianu-i de greșeli,
Urmărind prin întuneric
Visul vieți-mi cel himeric,

Neavând învăț și normă,
Fantazia fără formă
Rătăcită-era cu mersul,
Negru-i gândul, șchiop e versul⁴¹⁸⁴.

(Cu gândiri...)

⁴¹⁸³ *Ibidem*, pp. 95-114.

⁴¹⁸⁴ *Ibidem*, p. 96.

Vesela sarabandă a unui popor minuscul de insecte care și-a găsit adăpost alături de poet, dezolarea și amorțeala în care acesta trăiește, tot arsenalul simbolic al unei existențe de poezie și de mizerie concordă în a crea una din acele atmosfere crud apăsătoare și încărcate în halucinantul și amănunțitul ei realism, pe care lui Eminescu îi plăcea să o zugrăvească, aproape spre consolare și ușurare în reala sa existență pământească plină de lipsuri. Dar în timp ce în „Singurătate” o sugestivă apariție feminină se ivește spre sfârșit ca să reconforteze pe poet în searbăda lui izolare, aici se invocă somnul, frate al morții, să reverse peste ființa sa muta-i armonie:

.....Somn, a gândului odihnă,

O, acopere-mi ființa cu-a ta mută armonie,

Vino somn — ori vino moarte⁴¹⁸⁵.

*Această ultimă trăsătură este caracteristică pentru sensibilitatea eminesciană; jocul pupilelor adâncite în orbite, lumina lor adâncă, tainica lor mișcare sub pleoapele lăsate, acestea și alte adnotări particulare și răspândite în jurul vieții aparente sau misterioase a ochiului vor reapare în poezia sa cu o ciudată insistență, care demonstrează în legătură cu imaginația lirică a poetului un suprarrealism bogat și de poveste, hrănit poate în el de constantul său interes pentru nuvelistica și poezia orientală. Într-o foarte scurtă schiță cu fond oriental, intitulată „**Poveste indică**”, Eminescu ne descrie astfel un tânăr paria: „Pletele negre se ridicau deasupra frunții mărețe și ochii străluceau în bolțile lor ca două flori, picături de întuneric topit”. În „**Călin**”, descriind trăsăturile frumoasei principese adormite, observă (v. 29):*

⁴¹⁸⁵ *Ibidem*, p. 103.

Sub pleoapele închise globii ochilor se bat...⁴¹⁸⁶

în „Luceafărul” (vv. 38-40):

Pe trupu-i se revarsă,
Pe ochii mari bătând închiși
Pe fața ei întoarsă ...⁴¹⁸⁷

în „Despărțire” (vv. 21-22):

Cu fața spre părete mă lasă prin străini,
Să-nghete sub pleoape a ochilor lumini...⁴¹⁸⁸

Dintre cele patrusprezece poezii apărute între 1866 și 1869, aproape toate în revista „Familia”, numai două ne atrag atenția prin calitatea lor poetică: „Din străinătate” și „Amicului F(ilimon) I(lie)”. În cea dintâi, de o tonalitate melancolică și îngrijorată, apare acel „dor nemărginit” după cele mai scumpe și dragi aspecte ale meleagurilor îndepărtate, dor care circulă cam peste tot în poezia românească, manifestându-se ca și aici într-o smerită litanie, plină de dorinți, de naivitate și de grație:

Aș vrea să am o casă tăcută, mititică,
În valea mea natală ce unduia în flori,
Să tot privesc la munte, în sus cum se ridică,

⁴¹⁸⁶ *Ibidem*, pp. 103-104.

⁴¹⁸⁷ *Ibidem*, p. 104.

⁴¹⁸⁸ *Ibidem*.

Pierzându-și a sa frunte în negură și nori⁴¹⁸⁹.

În cea de-a doua, expresia precoce a unei dureri dramatice și fără mângâiere, găsim imagini viguros elementare și aproape crude:

Buza mi-e rece, sufletul sec,
Viața mea curge, uitând izvorul.

.....

Mă usc ca crucea pusă-n câmpii
Și de blesteme mi-e neagră gura⁴¹⁹⁰.

O afinitate foarte vizibilă de motive formale și de tonalitate interioară leagă între ele poeziile de dragoste: „Floare albastră” (1873), „Dorință” (1876), „Povestea codrului” (1878), „Lasă-ți lumea” (1884). Sunt chemări îmbietoare spre a se pierde în pădure, în căutarea unui adăpost verde și singuratec:

Hai în codrul cu verdeață,
Und' izvoare plâng în vale ...⁴¹⁹¹

(Floare albastră)

Vino-n codru la izvorul
Care tremură pe prund ...⁴¹⁹²

(Dorință)

⁴¹⁸⁹ *Ibidem*, p. 105.

⁴¹⁹⁰ *Ibidem*.

⁴¹⁹¹ *Ibidem*, p. 107.

⁴¹⁹² *Ibidem*.

Hai și noi la craiul, dragă,
Și să fim din nou copii ...⁴¹⁹³

(Povestea codrului)

Sunt presimțiri voluptoase de sărutări:

Pe cărare-n bolți de frunze,
Apucând spre sat în vale,
Ne-om da sărutări pe cale,
Dulci ca florile ascunse ...⁴¹⁹⁴

(Floare albastră)

Fruntea albă-n părul galben,
Pe-al meu braț încet s-o culci,
Lăsând pradă gurii mele
Ale tale buze dulci ...⁴¹⁹⁵

(Dorință)

Nimeni nu va ști nimic:

De mi-i da o sărutare,
Nime-n lume n-a s-o știe...⁴¹⁹⁶

(Floare albastră)

Nime-n lume nu ne știe ...
Nime-n lume nu ne simte ...
Nime-n lume nu ne vede ...⁴¹⁹⁷

(Lasă-ți lumea)

⁴¹⁹³ *Ibidem.*

⁴¹⁹⁴ *Ibidem.*

⁴¹⁹⁵ *Ibidem.*

⁴¹⁹⁶ *Ibidem.*

⁴¹⁹⁷ *Ibidem.*

Cu freamățul, cu luminozitatea și farmecul ei, natura deschisă amintește poetului tăcutele desfătări ale iubirii și cere spiritului său să interpreteze cu finețe simbolismul drăgăstos care se manifestă în ea:

Și dacă ramuri bat în geam
Și se cutremur plopilor,
E ca în minte să te am
Și-ncet să te apropii⁴¹⁹⁸.

(Și dacă ...)

Altădată este amintirea însăși a iubirii, care evocă pe aceea a unei naturi propice și veghetoare:

Și peste arbori răsfirați
Răsare blânda lună,
Ce ne găsea îmbrățișați
Șoptindu-ne-mpreună⁴¹⁹⁹.

(Când amintirile...)

Se-ntreabă trist izvorul:
Unde mi-i crăiasa oare?...

(Freamăt de codru)

Mai rar, ca în „Singurătate” sau în „Afară-i toamnă”, iubirea vine să-l viziteze pe furiș, în timp ce contururile realului pâlpâie și o suavă apariție se încheagă acolo în fund, prevestită de foșnetul unei rochii:

⁴¹⁹⁸ *Ibidem*, pp. 107-108.

⁴¹⁹⁹ *Ibidem*, p. 108.

În juru-mi ceața crește rânduri-rânduri;
De-odat' aud foșnirea unei rochii,
Un moale pas abia atins de scânduri...
Iar mâni subțiri și reci mi-acopăr ochii⁴²⁰⁰.
(Afară-i toamnă ...)

Sunt clipe îngrijorătoare de cumpănă și așteptare, încununate în sfârșit de prezența iubitei; în altă parte, în schimb, o icoană eterică de femeie e dorită în zadar, iar la chemarea adâncă a poetului răspunde o vedenie înghețată și halucinantă:

Dar vai, un chip aievea nu ești, astfel de treci
Și umbra ta se pierde în negurile reci.
(Din valurile vremii...)

Suntem tot mai departe deolaltă amândoi,
Din ce în ce mai singur mă-ntunec și îngheț,
Când tu te pierzi în zarea eternei dimineți⁴²⁰¹.
(De câte ori, iubito ...)

Pentru un spirit speculativ și dialectic cum era acela al lui Eminescu, iubirea trebuia să apară nu numai ca motiv liric ce mereu revine, ci și ca eternă problemă a sentimentului și a destinului, sugerându-i dileme zadarnice și fără ieșire, de felul acesta:

⁴²⁰⁰ *Ibidem*.

⁴²⁰¹ *Ibidem*, p. 109.

La ce simțirea crudă a stinsului noroc
Să nu se sting' asemeni, ci-n veci să stea pe loc?

(Despărțire)

Pe de altă parte, chiar dacă viața era un basm tulbure, nebun și searbăd, oarecare certitudine tot este în iubire: aceea, de pildă, de a fi ținut o clipă în brațe femeia iubită:

Viața-mi pare-o nebunie
Sfârșită fără a fi-nceput.
În toată neagra veșnicie
O clipă-n brațe te-am ținut⁴²⁰².

(Te duci...)

Singurul balsam e fantezia, care transportă pe poet pe tărâmurii îndepărtate sau legendare și îl îmbie să recheme scene de iubire și basm. Eminescu aici se destăinuiește: „Făt frumos din tei”, „Călin”, „Luceafărul”, acestea și alte mitice, legendare invențiuni s-au născut din nevoia sufletului și a închipuirii, din necesitatea de a se izola spiritualicește, de a înnobila prin poetice ficțiuni viața și pe cei vii. Căci ceea ce îl umbrește, îl jignește, îl face să-și reverse disprețul, e această proză amară a existenței, această josnică și nesfârșită jelanie:

Sunt sătul de-așa viață... nu sorbind a ei pahară,
Dar mizeria aceasta, proza asta e amară⁴²⁰³.

(Scrisoarea IV)

⁴²⁰² *Ibidem.*

⁴²⁰³ *Ibidem.*

Trebuie să te salvezi cu orice preț: prin vis, prin iluzie, prin așteptare; și ca să visezi din plin nu e nevoie întotdeauna să visezi palate aurite, veșminte bogate, orizonturi nemărginite. Ajunge să stai recules, închis în tine însuși, lângă foc, într-o cameră neîmpodobită, și să te înfunzi în gânduri, așteptând ca ea să vie deodată, simțind-o aproape, iubitoare:

Da... visam odinioară pe acea ce m-ar iubi.

Când aş sta pierdut pe gânduri, peste umăr mi-ar privi.

Aş simţi că-i aproape şi ar şti c-o înţeleg...⁴²⁰⁴

(Scrisoarea IV)

Hărțuit de înclinarea aceasta spre vis și de chemarea stridentă a vieții, Eminescu alterna viziuni extatice de legendă și de idilă cu crude și agitate înfățișări ale unei societăți ridice și meschine („Scrisoarea I”, „Dalila”), manifestând în felul acesta acea tendință spre un realism satiric și polemic care se strecoară atât de des în lirica sa. Muncindu-se în lupta aceasta, poetul începea să presimtă vechea melodie de pace și de uitare care-i cântă veșnic, frângându-se într-un haotic râs de note sfâșietoare și dezordonate, simțea orga sfărâmându-se în bucăți, iar organistul posedat înnebunind:

Ah ! organele-s sfărmate și maestrul e nebun!⁴²⁰⁵

(Scrisoarea IV)

Să nu te schimbi niciodată, să te arăți nepăsător față de schimbarea anotimpurilor și a întâmplărilor, era marea lecție a naturii („Revedere”); iar din această natură, care priveghea, dar era totuși pla-

⁴²⁰⁴ *Ibidem*, pp. 109-110.

⁴²⁰⁵ *Ibidem*, p. 110.

*cidă, Eminescu iubea tocmai contururile fixe, curgerea neschimbătoare care îi potrivea destinele. Față de vălmășagul tulbure și fără noimă al întâmplărilor omenеști și al patimilor schimbătoare, față de nestatornicia inimii, de dramaticele ezitări ale minții și de zilnica surpare a voinții, natura se afirma pentru el ca o mare forță compactă și statornic lucrătoare, ca un nemaipomenit exemplu de trăinicie și coerență, dat unei omeniri slabe și șovăitoare. Cum pot simțirile noastre să se stingă în noapte, în timp ce undele izvorului cântă mereu dulcea lor tânguire, iar luna își bate neclintit drumul său?*⁴²⁰⁶

Putut-au oare-atâta dor
În noapte să se stingă.
Când valurile de izvor
N-au încetat să plângă,
Când luna trece prin stejari
Urmând mereu în cale-și...⁴²⁰⁷

(Când amintirile...)

Dulce murmur de izvor, dulce seninătate de stele, pe care poetul le-a îngropat în cântecele sale, împreună cu o atât de tristă iubire:

Atâta murmur de izvor,
Atât senin de stele,
Și un atât de trist amor
Am îngropat în ele!⁴²⁰⁸

(S-a dus amorul...)

⁴²⁰⁶ *Ibidem.*

⁴²⁰⁷ *Ibidem.*

⁴²⁰⁸ *Ibidem*, p. 111.

Exaltantă moștenire a unei imaginații averse și opulente, această lume împlinea, în egală măsură, neliniștitoarele dorințe ale intelectului: acolo, dincolo de hotarele vizibile ale cerului, „oltre la difension dei senni umani”, se cuveneau a fi puse începuturile lumii, atomul „cel întâi și singur”, care cu mișcarea sa inițială adusesese spre viață „colonii de lumi pierdute”:

Dar deodată un punct se mișcă... cel întâi și singur. Iată-l

Cum din Chaos face mumă, iară el devine Tatăl...

Punctu-acela de mișcare, mult mai slab ca boaba spumii,

E stăpânul fără margini peste marginile lumii...

De atunci negura eternă se desface în fâșii,

De atunci răsare lumea, lună, soare și stihii...

De atunci și până astăzi colonii de lumi pierdute

Vin din sure văi de Chaos pe cărări necunoscute

Și în roiuri luminoase izvorând din infinit,

Sunt atrase în viață de un dor nemărginit⁴²⁰⁹.

(Scrisoarea I)

Încredințând toată apăsarea sufletului și orice halucinant miraj al fanteziei, Eminescu s-a oprit de mai multe ori să considere, cu liniștită uitare moartea, și ascultând de o idilică dorință a sufletului mai mult decât de clasice reminiscențe și-a ales mormântul în fața asprului cânt al mării, sub liniștile frunze ale unui tei:

De asupră-mi teiul sfânt

Să-și scuture creanga ...

⁴²⁰⁹ *Ibidem.*

Va geme de paterni
Al mării aspru cânt...⁴²¹⁰

(Mai am un singur dor)

[„Lepturiștii” din Oradea]⁴²¹¹

Vasile Bolca

Mai rămâne conducătorul societății de lectură, Alexandru Roman, al cărui portret fizic și moral îl dăm așa cum a fost încondeiat de către un publicist ungur în anul 1865, când deja ieșise binișor din mediul orădean și aparținea națiunii care-i cânta:

Steagul nostru-i ridicat,
Pentru un român bărbat.
Șandru Roman să trăiască
Pe câmpia românească!⁴²¹²

Publicistul, care e Ember György, spune despre Roman că numai o dată în viața sa a văzut om cu fața pală și cu trăsături într-adevăr aristocrate, când l-a întâlnit pe candidatul român. Iar ca trăsătură morală: „E întruparea spiritului și umorului. Își iubește până la nebunie națiunea”. E un intelectual neastâmpărat, „mai mult naționalist, decât patriot”. Și astăzi îl răpește furia națională, dar nu se poate nega că numai pentru națiunea sa luptă și ostenește”. Omul acesta știa trezi sufletele din amorțire și de aceea nu trebuie să ne mirăm că în cursul unui singur an

⁴²¹⁰ *Ibidem*, p. 114.

⁴²¹¹ *Ibidem*, pp. 115-135.

⁴²¹² *Ibidem*, p. 125.

*reuși să cucerească întregul tineret românesc din Oradea, după ce prejudiciile confesionale amorțiseră în fața crezului miraculos al neamului. Rămâne să-i vedem la lucru, pentru ca să putem desprinde liniile acestei activități*⁴²¹³.

A trăit puțin (n.n. Iustin Popfiu), dar cu folos pentru neam și a fost un om care a știut ce vrea, în locul în care a fost pus. În timpul frământărilor de după absolutism, care aveau să ducă spre noua eră constituțională funestă pentru români, vreme în care bihoreni noștri nu știau încotro să apuce, tânărul cleric, în versuri sobre, indică drumul pentru frații săi din părțile Ungariei și-i îndeamnă muștrător pentru neactivitatea lor să pornească la fapte cu hotărâre:

De ce dar noi acum, când gințile apăsate
Se scoală la viață din lungul lor delir.
Stăm ca-n stâncă mută, cu mâinile încrucișate,
Dormind morțiș pe laurul străbunelor măriri?!

Priviți Ardealul nobil, cum merge înainte,
Cum își reclamă dreptul, ce forța l-a furat;
Nu-i pasă de calomnii, de silă de [torminte?],
Să-și vadă numai liber poporul apăsător!

'Nainte dar la lupta, la luptă națională
Români din Satu Mare, Arad și din Bihor!

⁴²¹³ *Ibidem.*

Respingeți cu virtute cererea infernală,
Țintită spre a respinge acest străvechi popor!

Maramureșeni! nu cedați ca limba strămoșească,
Eternul nostru titlu de nobili și romani,
S-ajungă a fi străină în vatra-i părintească
De ai săi ne-mbrățișată, blamată de dușmani⁴²¹⁴

*Stilul și metrica sunt ale lui Mureșanu, dar năzuințele de a păși
prin luptă spre cucerirea drepturilor naționale și spre păstrarea comorilor
noastre sufletești sunt smulse din cugetul său. Tot de acolo pleacă și
îndemnurile „La un preot tânăr”⁴²¹⁵.*

Dar să nu uiți vreodată că ești preot român,
Nepotul unui Romul ș-al marelui Ștefan!
Deșteaptă-n fiii ginții române simțăminte,
Îmbrățișează națiunea cu zel ș-amor fierbinte,
Și să pricepi odată că fără de unire
În veci nu vom ajunge la vechea strălucire;
Română a fost mama ce-n brațe te-a purtat
Fii dară pân' la moarte român adevărat!⁴²¹⁶

*Prin gândurile exprimate în aceste două poezii el fixează misiunea
lui și a generației sale în viață: cultul pentru limbă, lupta pentru drepturi
naționale și unirea între frați; deziderate pentru care înțelege să se*

⁴²¹⁴ *Ibidem*, pp. 129-130.

⁴²¹⁵ *Ibidem*, p. 130.

⁴²¹⁶ *Ibidem*.

dăruiască. De aceea templul său poetic e împodobit cu icoanele înaintașilor care s-au străduit pentru aceleași crezuri: Traian, Negru Vodă, Dragoș, Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul, iar dintre cărturari: G. Șincai, Barițiu, G. Sion, Bolintineanu, Iancu Văcărescu, Mureșanu, V. Alecsandri sunt cei cărora le arde smirnă și tămâie în versurile sale. El cântă unirea celor două Principate ce „află viu răsunet la frații depărtați” („Odă”, 1862 p. 27), iar când în parlamentul țărilor se puse împroprietărirea țăranilor, înțelege să fie în mod hotărât alături de ei, pentru a servi dreptatea și pacea între frați⁴²¹⁷.

Și-acum stau Bucureștii! cu turlle 'nalte,

În ei reînviat-a românul parlament:

Dar ce folos? în dânsul nu afli dreptate,

Țăranii gem făr' de țăară în vechiul lor pământ!⁴²¹⁸

(„Imn pentru România”, Viena, 1862)

Aceeași durere în sufletul său și în 1863 pentru dușmanii din afară și „mașinațiile” interioare, dar toate aceste umbre nu-i împiedică nădejdea în viitor, când

Iar o să se ridice căsuțele palate,

Iar vor suna în ele cântări de libertate

Văi, codri, țărmuri da-vor ecou impunător

Și secol către secol cu fală vor vorbi

De gloria romană ce-n veci va străluci!⁴²¹⁹

(Plângere, p. 19)

⁴²¹⁷ *Ibidem.*

⁴²¹⁸ *Ibidem.*

⁴²¹⁹ *Ibidem.*

După Iustin Popfiu literatura e chemată să împlinească trei scopuri: 1) „deșteaptă conștiința națională”; 2) ne învață „a vorbi și a scrie mai frumos românește”; și 3) prin ea „câștigăm simpatia popoarelor civilizate”. Dar toate duc spre unul singur, înălțarea națiunii, în care pe cât vedem, crede cu tărie și aceasta îl duce ca la venirea între ai săi să le strige:

Nu e român de omenie,
Demn de a sa istorie,
Cel ce limba-și n-o vorbește
Și nu scrie românește⁴²²⁰.
(„Cântec contemporan”, Oradea, 1863, p. 75)

[Însemnări]⁴²²¹

Vladimir Drâmba

„Limba Română” se intitulează „cartea ajutătoare a Seminarului de limbă și literatură română de pe lângă Institutul de limbi romanice al Facultății de Litere din Istanbul”, — a cărei apariție a trecut neobservată la noi, deși importanța ei este cu totul excepțională. Destinat studenților turci care ne studiază cultura, buletinul „Limba Română” e redactat și condus de un comitet compus din d-nii prof. F. Brânzeu, Dr. Rehmed Kaplan și E. Esenkova, a căror constantă colaborare, la care se mai adaugă și minunatele condiții tehnice în care apare (coperta fiecărui

⁴²²⁰ *Ibidem*, p. 131.

⁴²²¹ *Ibidem*, pp. 169-172.

număr reproduce fie câte o pictură de-a lui Grigorescu, fie portretele lui Decebal și Traian, sau masca lui Eminescu, lucrată de O. Han) — dau revistei o elegantă și înaltă ținută grafică și culturală⁴²²².

Astfel găsim aici traduceri din poezia lui Eminescu (*Peste vârfuri*, „*Tepelerden*” nr. 1; *O rămâi*, „*Kal*”, nr. 31, din poezia populară (*Ciobănașul*, „*Kücük coban*”, nr. 2), sau în nr. 5, *Gorunul* („*Reçe*”) lui Lucian Blaga, — în care s-ar străvedea influența misticului german Rudolf Steiner — ori celebra „*Laküstr*” a lui G. Bacovia (în nr. 4), pentru înțelegerea căreia traducătorul trimite la cutare studiu asupra locuințelor lacustre din epoca preistorică(!)⁴²²³

Transcriem aici, cel puțin cu titlu de curiozitate, capodopera lui Eminescu, „*Peste vârfuri*”, în fidela traducere a lui E. Esenkova:

[*Tepelerden...*]⁴²²⁴

Tepelerden ay geđer,
Ormanda yaprak ürperir
Cam dallar! araz!ndan
Kor ne hazin öter.

Uzak ve daha uzak,
Hafif ve daha hafif,

⁴²²² *Ibidem*.

⁴²²³ *Ibidem*.

⁴²²⁴ *Ibidem*, pp. 169-170.

Teselli bulmıyan ruhumu
Olüm arzusuyla okşar.
Neder büyülenmiş gönlümü
Sana çervirince susuyorsun?
Bir daha otecekmişin tatlı kor
Benim çin bir kere olsun?⁴²²⁵

*Redăm aici două strofe, fidel și frumos traduse în forma originală
de d. F. Brânzeu din „Setea de Dumnezeu”:*

Pocalul dragostei l-aș bea,
Ca alt [Recnun], pribeag m-aș vrea,
Mereu robești gândirea mea;
Unice, eu de tine-s beat

.....

Prefacă-mă [Fariseii] pe rug, în scrum,
Cenușa să-mi arunce-n drum,
Țipa-va lutu-mi ca și-acum:
Unice, eu de tine-s beat...⁴²²⁶

*Transcriem prima poezie, „Sufletul care se miră” în trad. lui F.
Brânzeu, pentru a ilustra mistica lui Yunus, cât și pentru virtuozitatea
traducerii, în forma originală cu totul neobișnuită versificației
occidentale:*

Un suflet cel de sus mi-a dat, nici „ce” n-a zis și s-a mirat,
În clipa asta bucurat, în clipa asta întristat

⁴²²⁵ *Ibidem.*

⁴²²⁶ *Ibidem*, p. 170.

În clipa asta iarnă-i zic: arată chiar ca iarna-n dric,
În clipa asta-i îmbunat, livada-i vie-n rod bogat.
În clipa asta-i fără grai, iar noimă, ia de unde n-ai.
În clipa asta-i cap legat, prin lucruri foarte încurcat.
În clipa asta-i la [mecet], un ghem cu fruntea în [prăfet]!
În clipa asta-i la altar preot cu evangheliar
În clipa asta-i Domnul-Fiu, din omul mort făcând om viu,
În clipa asta-i la Palat, [Farao] sau [Haman] s-a dat.
În clipa asta-i Gabriel la gloate har împarte El
În clipa asta, turburat, Yunus, tu biet, stai iar mirat!⁴²²⁷

⁴²²⁷ *Ibidem*, pp. 170-171.

1944

[Fuga lui Timotei Cipariu în Țara Românească, la 1849]⁴²²⁸

Șt. Manciulea

În „Biblioteca Centrală” din Blaj se păstrează un mic Carnet, în care T. Cipariu și-a notat, în fugă, cu creionul și cât se poate de sincer, peripețiile trecerii lui peste Carpați și întâmplările mai de seamă pe care le-a trăit până la sosirea sa în București. Fiindcă aceste notițe alcătuiesc o prețioasă informație pentru cunoașterea acestui mare român și cărturar, credem că e bine să fie date la lumină. Iată cuprinsul lor:⁴²²⁹

[Carnetul lui Timotei Cipariu:

Trecerea în Țara Românească, în anul 1849.

Jurnal de călătorie]⁴²³⁰

1849

Martie 11. Fuga la Rășinari, luarea Sibiului.

— **12.** La Colibe.

— **13.** Seara la 6 plecarea către Valahia, călătorie toată noaptea, la 2 după m. n. la râul Sadului, la 3 1/2, în munte.

⁴²²⁸ Idem, LXXV, 1944, nr. 1, ianuarie, pp. 7-18.

⁴²²⁹ *Ibidem*, p. 9.

⁴²³⁰ *Ibidem*, pp. 9-12. Titlul aparține editorului acestui compendiu, [Dr. Răducu Rușet], inserat pentru a înțelege mai bine conținutul „Carnetului de notițe a lui Timotei Cipariu”, cât și rolul acestui document important pentru studierea / aprofundarea Revoluției de la 1848-1849, din Țara Românească, dar și din Transilvania și Ungaria. Vezi: „Transilvania”, LXXV, 1944, nr. 1, ianuarie, pp. 9-12.

- **14.** Pe munte până la Comandă.
- **15.** La Voineasa 6 d. m. d. se împreună Valea Galbenă cu Lotru, trecem de 10 ori (1 prin apă, 2 călare pe 2 prăjini, 3 pe punte de gheață, 4 pe un brad răsturnat, 5-8 pe punte de gheață, 9 pe punte făcută, 10 pe punte de gheață). Arestarea și până la Marcă; cercetarea hârtiilor.
- **16.** Repaus în Voineasa.
- **17.** Plecare sub escortă călare prin Malaia, Săliștea la Brezoi, unde Lotru intră în Olt; risipirea oștii împărătești.
- **18.** Mai încolo, în car cu boi, pe lângă Olt până la Călimănești, 2 d. m. d. unde se afla și Puchner bolnav. Cozia. De aici cu poșta la Râmnic. 5 d. m. înfățișarea înaintea generalului Gasfort. [Cortel] liber în Han. La Pfersman recunoscuți de oameni onorabili: Bran, Circa, P. Andreiu, doi Rațiu.
- **19.** A doua oară la General. Arestarea și luarea banilor. Glom: rece. Bălășescu (liber). Bărnățiu, Penciu, Moga, Bran, Circa pleacă.
- Martie: 20.** Vin Barițiu, Bărnățiu, Pop And., P. Andrei și doi Rațiu pleacă. La Dunca, armata și carele pleacă la Râmnic. Seara la Colonelul.
- **21.** Eu la Generalul.
- **22.** —
- **23.** Popovici și Șova la Generalul. Bălășescu iarăși prins cu Moga și Blăjan. Bărnățiu și Pinciu se duc.
- **24, 25, 26.** Puchner la Craiova.
- **27.** Popovici și Brad liberi. Bălășescu adus aici.
- **28.** —
- **29.** Turcii până la Cozia și muscalii cu Generalul Gasford. Doi Brote și Crișan aduși și închiși cu noi.

— **30.** Turcii înapoi la amiază, între 3 salve. Rumori de ocuparea Sibiului, Brașovului și Clujului.

— **31.** Știrile [ca] mai sigure. Seara [vighitoare] mai strânsă, 4 vizite seara și noaptea. A. Fl. prins de Demian, sub numele de Petru Damian.

Aprilie: 1. Sperările de eliberare urzite de cu seară tot în deșert. O vizită noaptea, la 2 ore. Carele și armata noastră de la Craiova la Orșova. Ceremonia funebră a unui căpitan rusesc.

— **2.** Noaptea spre 3 a. c. la 1-2 Bălășescu trimis la București. [Pugilariul pierd].

— **3.** Doi Brote, Crișan. Brote amândoi scapă. Fulea la Generalul. Un comisar de la București spre împărțire de bani.

— **4.** Crișan a 2 oară la General. Dobrescu.

— **5.** Liber. Fulea etc. plecară. Trupele de la Brașov pe 11 se așteaptă la Craiova, pleacă la Eszek, Puchner și Urban decorați, G-ral comandor în Transilvania desființată și Transilvania pusă sub Vindischgrätz. O scrisoare la Gastford. Blăjanu' liber. Moga înainte de 3 zile. Eu singur.

— **6.** Popovici, Brote, Moga, Blăjan la Craiova. Eu lăsat pe cuvânt de onoare de a nu ieși din Râmnic. Lüders se așteaptă.

— **7.** Din nr-ul 199 unde fui ținut de la 19 martie, la nr. 13, rășinărenii spun că ungurii, în săptămâna trecută, fură bătuți înapoi de la Bălgrad și că pe drum se duseră, iară cu putere mare.

Aprilie: 8. Dumineca Floriilor. Gen. Lüders între salve de 17 tunuri (turcești și rusești), afară de două care au mințit. Cetatea se luminează și Gen. trase la Gasford, în casele Coconului Iancu. Mâine se zice că va să vină și Omer-pașa. Azi vor fi sosit trupele austriece de la Brașov (ca la 12.000?) la Slatina către Craiova.

— **9.** Revue la [Smotru], 9 ore dimineața. Lüders cercetează tunurile. Seara vorbi-i cu maiorul să pomenească de mine la General.

— **10.** Un batalion muscali pleacă la Drăgășani, Mâine vor să treacă 2000 turci la Cozia. Sui-i pe deal de văzui Râmnicul în panoramă și descinsei prin Zăvoi. Maria. În cafenea.

— **11.** Cătanele trec către Craiova. B. în B. fiecare. La 1 oră sosesc 2000 turci. Pâine de comis.

— **12.** La 12, turcii pleacă, 1000 la Cozia, ceilalți la Călimănești și Drăgoiești (?). Înainte cu steag roșu mic, cu lună și stea, în mijloc alte 2 mari cu scrisoare albă pe o față, înapoi altul mic verde, cu lună și stea. Știri că o parte din Boița a ars, ungurii bătuți la Bălgrad, puțini la Sibiu, recrutează, de la Rășinari cer în loc de 14 acum 24 000 fl. Lüders iartă, să treacă oamenii la Ardeal. Ploaie cu fulgere și tunete. Iar pâine muscălească. Maria cu polițaiul. Croitorul cu pixida. Cărți de citit.

— **13.** Cântă broaștele, aici clopotele și în Vinerea mare și nu o țin sărbătoare. Crișan la Craiova, îneles că Moga fu îndreptat de-a-dreptul la Rusova.

— **14.** Timp cald, de primăvară, deși nu prea senin, de noapte ploaie mare până la miezul nopții. Maiorul. Trei scăpați.

— **15/3. Ziua de Paști.** La 1 după miezul nopții, 11 salve rusești înștiințează învierea. La 2 ½, toacă la toate bisericile, dintâi de 4 ori, urmând 4 clopote, de aici tot de 3 ori tocate și clopoțite, ori tocatele cu clopoțitele împreună. După miezul nopții numaidecât senin, ziua ca și ieri. După-amiază întâlni-i pe General, care-mi spuse că-s liber a călători unde voi vrea etc. și mă pofti la masă, la 10 ore dimineața ca să-mi mai vorbească. Maiorul m-a 'cercat de 2 ori. D. Kenk mulțumita sa.

Aprilie: 16. La Generalul întrebări, dejun, muzică turcească, cortel pentru turci, Muscalii trec în Valahia de sus. Turcii dincoace. După-amiază la 5, la Olt, joc românesc.

— **17.** La Maiorul și la General. Rușii trec până vineri toți dincoace, numai 1 baterie Cazaci la Craiova. Hârtiile etc. înapoi. Maria cu polițaiul ieri și azi.

— **18.** Pașaportul că pot merge la București, fără frică. La Maiorul.

— **19.** Plecarea, Slavitești, noaptea într-un han.

— **20.** La Drăgășani, podul peste Olt, Slatina, polițaiul.

— **21.** Prin Greci, Șerbănești până la Tecuci, (?) Vede.

— **22.** (Dumineca Tomii). Vânt rece, la [Racin]. Ciocoiul și 2 evrei. Hadschi Moscu.

— **23.** Prin Vadul-Iat, Argeșul și alte 2 râuri, la București în hanul Gabrovenilor.

1/13 Iunie: Tot în hanul lui Kir Bacitir până în 25 apr./7 mai, cu chiria pe zi de 32 d, într-o odaie, de aci pe lună cu 10 ½ d, în 2 odăi, ci una numai până în 21 mai/ 3 iunie, — întru care zi, cea din urmă a Moșilor, s-a citit în lagărul rusesc „Manifestul Rusesc asupra Ungurilor”, din 26 apr., fiind de față și ofițerii austrieci ce se aflau aici. Marți, adică ieri, s-a făcut în lagăr sfeștanie, s-a vestit că au să plece și după oameni au și plecat carele cu bagaje. Astăzi au plecat tot lagărul. Intrarea lor va fi pe la Bran și Brașov, — și a altora pe la Brezoi, Oituz și Dorna.

— **2/14.** Astăzi pleacă general-ștabul. Ai noștri vor intra prin Banat să se împreune cu Jelașici (Jelacici).

— **7/19.** Lüders dă proclamație către Transilvania, din Predeal. S-a început bătaia la Timiș. Am cetit și o proclamație a lui Dörschner c. r.: Comisar pentru Ardeal, în Ungaria e Bar. Geringer, Gen. Comandant în

Transilvania: Clam-Gallus, Gen. Comandor rusesc în Ungaria: principele de Varșovia Paskievitz.

— **8/20.** Muscalii cuprinseră Brașovul. Dezarmară pe secuii din Trei scaune și plecară către Făgăraș.

— **16/28.** Știrbei se instalează cu pompă, de Domn. Comandantul unguresc de la Brașov, Kiss, fu adus alaltăieri cu alți ofițeri aici, prinșii sosiră la Ploiești. De seară se auzea că rușii au ocupat Sibiul, fără bătaie⁴²³¹.

Aici se termină însemnările referitoare la trecerea lui T. Cipariu din Ardealul amenințat de unguri, la 1849, în Țara Românească. În acest carnet — câteva pagini mai la urma notelor de călătorie — sunt însemnate numele de mai jos, scrise de Cipariu la București. Probabil aceștia erau fruntașii mișcării revoluționare din Muntenia, dezlănțuită în primăvara anului 1849: I. Eliade, M. Tell, Nicu Golescu, Ștef. Golescu, C. Bolliac, Grig. Grădișteanu, Const. Rosetti, Const. Bălăcescu, Grig. Ipotescu, Nic. Ipotescu, Ioan Boierescu (?), Dem. Bolintineanu, Alex. Zâne, Ion Snagoveanu, Ion Brăteanu, Dem. Brăteanu, Ivănescu Moldovanul, Deizosu (?) [oficiariu de pompieri], Nic. Apoloniu, Const. Aristia, Georg. Magherul, C. Pleșoianu, Const. Romanescu, Alex. Golescu, Const. Filipescu, Ion Ghica, Radu Golescu, Ioan Bălăceanu, Popa Șapcă, Petrache Nenișoru, Alex. Paleologu, Dem. Crețulescu, Perețiu⁴²³².

La București, frământat de soarta neamului său din Transilvania, și de dorul alor săi rămași acasă, a scris T. Cipariu următoarea poezie păstrată într-un alt carnet — cu versuri și însemnări filologice — tot la această bibliotecă:

⁴²³¹ *Ibidem*.

⁴²³² *Ibidem*, p. 13.

Dusul

Tu te duci și eu rămâi
Tot sărac ca și dintâi
Du-te, scumpo, ci iar vină,
Dorul meu de mi-l alină

Inima-mi acum săracă,
Tristă, ca să se petreacă,
Al meu dor și-a mea durere
Rămân fără mângâiere.

Du-te, dacă ție-ți place
Măcar n-o să-mi aflu pace;
Deși inima-mi de frică,
Și de dor mi se despică.

Pre-al tău drum și pre-a ta cale
Râu de lacrimi vărs și jale:
Drumul tău și-a ta cărare
Moarte-n suflet mi se pare.

Ci-al tău cuget și voință
Să le calc nu-mi simt puțință,
Voia ta acum se desparte,

Peste munți și văi departe
Ci-a mea voie ne-împreună
Ca să fim tot împreună
Du-te și i-ați coala-n urmă
Ca să te-ntâlnesc la urmă.

Că viața-mi totdeodată
Cu viața-ți e legată
Deși firul e subțire
Ci el e-a mea fericire
Ce mi- leagă laolaltă
Cea de-acum și cealaltă.

Cale bună și frumoasă
Du-te, scumpă, sănătoasă;
Unde roata va să taie,
Flori în urmă-ți să răsaie.

Fie-ți plânsul meu răcoare.
Dorul meu umbră de soare
Și-n de noapte de hodină
Inima-mi, ce ți se-nchină.

Cale bună și senină,
Frate, du-te și iar vină
Și te rog de-aici 'nainte

Adu-ți și de mine-aminte⁴²³³.

B. (25 iunie) 7 iulie 1849

Tot în capitala Țării Românești a scris T. Cipariu și aceste stihuri, păstrate și ele în manuscris, în caietul pomenit:

Blestem

Învățat a trăi bine,
A n-avea frică de-oricine,
Chiar nici de tatăl meu.
M-aflu [ca] căzut din lună
Să nu am nicio zi bună
Și să cad din rău în rău

Când credeam c-acum în urmă,
Nu-mi mai calcă nime-n urmă
Nici că-mi suflă dracul vânt;
Mă aflai că-mi stă-n spinare
Din iad, dracul cel mai mare
Și m-apasă la pământ.

Cu-n inel ce poartă-n mână
Eu credeam că nu-i bătrână
Să mă poată fermeca,

⁴²³³ *Ibidem*, p. 13.

Ș-iacă acum din om cuminte,
Mă văzui în trei cuvinte
Strâns, încât nu pot mișca.

Dracu-mi râde câteodată
Ca un, înger, și îndată
Eu m-aprind și mă fac foc,
Ci mai mult apoi mă-mpunge,
Cu cuțite mă străpunge
Cât nu pot să-mi aflu loc.

De știam eu că-n viață
Omul așa scump învață
Muream mai bine neînvățat
Și de-ar fi de-aici 'nainte
Ș-am numai atâta minte
A trăi ar fi păcat⁴²³⁴.

B. (19 iunie) 1 iulie 1849

Dezamăgirea suferită de neîndeplinirea făgăduințelor solemne ale Curții din Viena făcute românilor, atunci când se găsea la grea încercare și neînfăptuite după trecerea primejdiilor și-a vărsat-o T. Cipariu în aceste stihuri — scrise la 1852 și păstrate și ele în manuscris la Biblioteca Centrală:

⁴²³⁴ *Ibidem*, p. 14.

Străinul

Ascultă, măi române!
Și-ncai acum în urmă
Te-nvață a fi cuminte
De n-ai fost pâ'n' acum.

Vezi câte limbi păgâne.
Ca lupi-ți sar în turmă
Și vitregul părinte
Te lasă rupt în drum.

Tu zici că-i lup, el care
Ucide când te tunde
Și-și face-mbrăcăminte
Din biată pielea ta.

Ș-apoi de-ți mai rămâne
Un floc să poți ascunde.
Au câte-un fir de linte
În urmă, tot ți-l ia.

Tu n-ai nici măcar pâne,
Să dai la prunci în gură;
El tot ce-i vine 'nainte

Împarte la ai lui.

În zilele bătrâne
Au astă-nvățătură:
Să-ți roadă carnea-n dinte
Să-și sature pre pui.

Vezi câte guri flămânde
Flămânde stau căscate,
Cu farmece-n cuvinte
Cercând a te-nșela!

Ci tu nici azi, nici mâne
Să nu le crezi, mă frate,
Că tot străinul minte
Chiar spre scăderea ta⁴²³⁵.

⁴²³⁵ *Ibidem*, pp. 17-18.

**[„Lepturiști” din Oradea
- Un capitol din viața culturală românească din Bihor -
1851-1875]⁴²³⁶**

Vasile Bolca

*O frântură din mizeria școlarului orădean ne-a fost păstrată de către unul din ei, **Dimitrie Sfura**, în „Chilia Studentului”, în care:*

Intrând pe-o ușă strâmtă,
A cărei cheie e-nfrântă
Vezi fluturând unii păianjeni,
Scurți numai ca de doi stâneni.

Abia-nchizi ușa stricăță,
Iat' un pat șchiop ți s-arată:
N-așternut, c-abia are paie,
Studintele în odaie.

Lângă pat masa crăpată
Stă pe pereți răzimată,
De pe care se ridică
De cărți un sac și o vică⁴²³⁷.

⁴²³⁶ *Ibidem*, pp. 35-63.

⁴²³⁷ *Ibidem*, p. 38.

Vers cu vers întregim viziunea sumbră a „chiliei”, cu „pereții de fum păliți”, a mobilierului dărăpănat și a vesmintelor, „pieptare, cioareci, [căputuri], demne să le țiți (arunci) la vânturi”, ca tabloul să se încheie cu nădejtile de viitor ale tinereții, că:

'Ceasta mică chilioară
În palat o va preface
Învățătura ce-l stoarce⁴²³⁸.

Stegarii. *Din ostașii care se înșiruie dintru început sub noul drapel, cel mai răsărit și mai hotărât e fără îndoială **Dimitrie Sfura**, copilul unor țărani din Verendin⁴²³⁹.*

Membru al Societății de la început, a sorbit cu toată ardoarea cuvintele dascălilor, semănători de grai și năzuințe românești. Puțin cât a trăit, are înaintea ochilor o strădanie: „Să vieze Românii!” și, pentru sădirea cât mai temeinică a țintei fixate, înțelege să lupte. Prin cuvânt și fapte; scrie poezii, coboară cu sfaturi luminoase între săteni, adună fonduri pentru modestul început cultural din Oradea și încălzește cu îndemnuri entuziaste pe cunoscuți și prieteni. Optimist, ca întreagă generația sa, crede tare în „propășirea” nației, pentru care se pare că găsește reazim în istorie. Revoluția lui Horia, pe care o găsește cântată și în balada populară, s-a făcut, după dânsul, „cu scop de a frânge puterea ce li-a pus jugul pe grumaz”, iar după ce au fost frânte cătușele sclaviei, viitorul pare mai senin. În orice caz, Sfura își dorește:

.... a trăi jelind națiunea

⁴²³⁸ *Ibidem.*

⁴²³⁹ *Ibidem*, p. 39.

Nu-mi ajute Dumnezeu!⁴²⁴⁰

*Alături de el, frate în același apus timpuriu, îl avem pe **Carol Grama**, ce ne aduce aminte, mai mult decât oricare dintre ei, că trebuie să-i judecăm ca pe niște adolescenți, deprinși să privească lumea prin prisma inimii. Să nu-l condamnăm, deci, dacă în stihurile sale n-au pășit și spre alte probleme în afară de iubire. Era prea frumoasă lumea în care abia încearcă să-și rotească ochii! Oradea în zile de primăvară, călduțe, surâzătoare în soare, cu teii înfloriți și seri liniștite ce îndeamnă la nostalgie și visare, cu ritmul său sprinten și cu acel parfum specific de dor de viață, din care nu s-a îmbătat decât cel care și-a trăit o parte din tinerețe în acest loc și după care, în orice parte s-ar afla, după ce l-a cunoscut se dorește, l-a cucerit pe Grama. Dar s-a împărtășit prea puțin din această lume care-l vrăjise, căci în 1858, după ce termină academia juridică, părăsi cunoștințele și prietenii pentru totdeauna. Ei însă l-au prețuit și, de aceea nu-l putem uita din galeria lor pe cel care pleca, suspinând un regret și vădind semne de oboseală.*⁴²⁴¹

Cât de iute ați plecat
Tinerețe prea frumoase
Și pe capu-mi a venit
Bătrânețele geroase.
Și viața-mi păcătoasă
S-a rănit, s-a ostenit⁴²⁴².

(Căința)

⁴²⁴⁰ *Ibidem*, pp. 39-40.

⁴²⁴¹ *Ibidem*, pp. 40-41.

⁴²⁴² *Ibidem*, p. 41.

Tot acum și în același almanah își încearcă norocul scrisului, pentru ca să-l robească pe o viață întreagă, **Atanasie Marienescu**. De la o temă cu accente pesimiste („Pe al meu portret”) va sălta către poezia patriotică-naționalistă, în genul lui D. Bolintineanu („O mamă romană”)⁴²⁴³.

Tinerețea, însă, n-are astâmpăr în preocupări. Se vede că, după ce a citit „Poema munților Beiușului”, scrisă în cinstea episcopului Samuil Vulcan de „șpanul domnesc” Dimitrie Meciuc și a cunoscut pitoreștiile obiceiuri ale codrenilor noștri din Carpații apuseni, apoi colecția de poezii populare a lui Alecsandri l-a părăsit vanitatea de poet „original”, pentru pasiunea de a dezgropa, fără oboseală, comorile noastre folclorice. Strădania i-a fost răsplătită cu un fotoliu academic⁴²⁴⁴.

Remarcăm apoi grupul unor viitori preoți: **Vasile Iuțiu, Gheorghe Marchiș, Ioan Popdan și Paul Vela-Ventrariu**. În anii de școală din Oradea au simțit cu toții, iar unul din ei a și cântat „amarul Bihariei”, în

Unda Crișului fuginte,

Valul roșior spumat,

E lacrima unei ginte

Cu sânge amestecat⁴²⁴⁵.

(V. Iuțiu, „Zorile și noaptea”)

Mai așezat ca fire, **Vasile Ranta-Buticescu** s-a păstrat pentru Ardealul său și fructul activității lui literare îl găsim adunat în cele două volume: „Poezii” (1881) și „Novele” (1902). Urmându-și studiile la

⁴²⁴³ Ibidem.

⁴²⁴⁴ Ibidem.

⁴²⁴⁵ Ibidem.

Șimleu, apoi la Cluj, în tinerețe se atașează cercului de lectură din Oradea, fiind ales ca membru onorar și trimite pentru „Fenice” câteva poezii și o nuvelă. În creațiile sale nota populară e mai puternică decât la ceilalți, având predilecție pentru lumea superstițiilor și farmecelor, ale căror ritualuri reușește ca să le redea într-o formă sprintenă și sigură. Din ele îndrăznim să dăm aici o probă:

Mergi, leliță, la izvoare
După frunze de cicoare.
Să le uști fără de soare.
Și le du spre sărbătoare.
Noaptea târzior la lună,
Unde babele s-adună.
Și topesc tămâie sfântă.
Țipă bobii și descântă
La crucile căilor
Pentru dorul mândrelor.

Și-n mijloc, între hotară
Să faci cruce peste țară,
Să le-arunci în vânt să piară.
De le-a duce vântu-n țară.
Ura maică-ti să piară.
Să ne fac-o cununiță
De crini dalbi și din rujiță.
Din mijlocul grădinii
Din voința inimii

La biserică s-o dăm
Cu ea să ne cununăm.

Dacă frunza n-a pieri,
Noi, leliță, c-om porni
Peste văi, peste hotară,
Peste lume-a noua țară,
Să nu știe maică-ta.
Că noi mai trăim sau ba!⁴²⁴⁶

(*Mergi... în „Fenice”, p. 85-86).*

*Alături de aceștia înseilăm și activitatea lui **Moise Pompiliu**, ce se numește mai târziu **Miron Pompiliu** și **Ilie Trăilă**. „Mirune”, cum îl poreclește genialul său prieten, M. Eminescu, după scurtul popas literar din Oradea, va fi colaborator statornic al „Familiei” și „Convorbiri literare” din Iași, unde se stabilise în calitate de profesor și membru al „Junimii”. El a fost în toată viața un sentimental îndrăgostit de locul de unde plecase: „Codrii Beiușului” și satul său natal, Steiul, ce revin atât de des în versurile sale, cu deosebire în ceasuri de melancolie. Silit să rătăcească pe alte meleaguri, el le-a purtat frumusețile în suflet, ca-n ceasuri libere să-și expună, cu o anumită eleganță, comorile aduse de acasă: „balada populară” și „basmul” sortite să farmece pentru Biharia sa și pe alții⁴²⁴⁷.*

Cu mult mai aproape în scris și prin faptă de lupta militantă pentru păstrarea patrimoniului românesc e băănățeanul Ilie Trăilă. El e născut în

⁴²⁴⁶ *Ibidem*, pp. 46-47.

⁴²⁴⁷ *Ibidem*, p. 47.

1845, în comuna Ciundanovița și, după ce trecu prin școlile din Lugoj și Beiuș, în 1867 era student în anul I al facultății juridice din Oradea, pe care o va termina cu sprijinul material al familiei Mocsonyi. În paginile almanahului se impune prin voința-i bărbătească de a trezi conștiința națională, pentru recâștigarea drepturilor uzurpate de către dușmani⁴²⁴⁸. Apelul său la luptă sub faldurile tricolorului românesc:

Deci apără cu sânge și treci prin foc și apă
De câte ori națiunea te cheamă sub stindard,
Urmează-l pân' la moarte și de dușmani o scapă,
Să vadă că românul nu-i viță de bastard!⁴²⁴⁹

(Tricolorul român)

a încălzit pe mulți dintre contemporanii săi, iar muștrările și blestemul adresate unor cucoane ce și-au părăsit limba, maimuțărind pe străini:

Tu râzi, ah! ticăloasă
De limba lui Traian,
De ginta ta faimoasă
De numele roman!

Blestemul va lovi
Pe cei ce te-au crescut
Și-n veci se vor căi
De [smenta]⁴²⁵⁰ ce-au făcut!⁴²⁵¹

(Către o fiică română)

⁴²⁴⁸ *Ibidem*, pp. 47-48.

⁴²⁴⁹ *Ibidem*, p. 48.

⁴²⁵⁰ [„smenta”] = [„sminteață”]. Cf.: „Transilvania”, LXXV, 1944, nr. 2, februarie, p. 48.

⁴²⁵¹ *Ibidem*, p. 48.

Ședințele de activitate, în număr de două pe lună, dădură, de la început, rezultate frumoase. În ele se vedește, îndeosebi, „necesitatea de a învăța limba maternă”, considerând-o „ca o datorie sfântă”. Dar iacă din 4 aprilie 1853 se puse problema ținerii de ședințe publice, întâia e cea din 24 mai 1853, ținută în Seminar, la care vor participa episcopul și preoțimea din centru și alături de ei „o cunună delicată de doamne și domnișoare”, precum și protopopii, preoții și o mulțime de intelectuali. Ieșirea tinerească dintre zidurile școlii au înfiorat mulțimea. Cadențele grave și energice din marșul lui Mureșanu, cu apelul

Români din patra unghiuri, acum ori niciodată,

Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri!

*au cutremurat atunci multe suflete și le-au făcut să privească în jur cu alți ochi, sesizând pe toți dușmanii care se pun în drumul propășirii noastre viitoare*⁴²⁵².

*Rezultatele sunt văzute abia acum, pornindu-se o acțiune hotărâtă pentru vindecarea răului. În acest an (7, IX) **Iosif Vulcan** publică poezia „**Copila Română**” în care Divinitatea o întreabă pe aceasta, care-i este suprema dorință, ca să i-o îplinească. Iar ea îi răspunde:*

Nu am niciun dor în sân.

Eu-s în lume mai fericit

Că-s copilă de român!⁴²⁵³

Din punct de vedere național (n.n. „Societatea de lectură din Oradea”), a năzuit ca să trezească din letargie un colț întreg de țară și să-

⁴²⁵² *Ibidem*, pp. 49-50.

⁴²⁵³ *Ibidem*, p. 54.

l lege puternic de trunchiul viguros al neamului, într-o vreme când politica popoarelor se reazimă tot mai mult pe conștiința și adeziunea maselor. A sesizat realități, pe care le-a înfățișat publicului cu toată vigoarea tinereții. I-a durut soarta jalnică a ținutului care i-a crescut, prezentată cu o duioșie sobră de către unul din ei:

Crișană, țară sărmană,
Ești o falnică orfană,
Ești ca-n drum o biată salcă,
Toți te taie, toți te calcă.

N-ai un tată, n-ai un frate
Ca să-ți caute dreptate.
Iar dușmanii se sporesc
Pe pământul românesc⁴²⁵⁴.

În jertfa lor s-au încruntat ca să ajute la împlinirea unui vis drag:

Dumnezeu să-fî dea un mire
Ager, verde și subțire,
Care dulce să te-nspire
Cu iubire, fericire,
Să te ducă la mărire!⁴²⁵⁵

⁴²⁵⁴ *Ibidem*, pp. 62-63.

⁴²⁵⁵ *Ibidem*, p. 63.

Însemnări

[Mărturisiri pentru Transilvania sufletului nostru]⁴²⁵⁶

Gh. Pavelescu

În vreme ce focurile se aprindeau pe înălțimile munților pentru a vesti începerea luptelor, iar clopotele anunțau sărbătoarea Libertății, Bărnăuțiu protesta pe câmpia de la Blaj, să se audă până departe: „Nu mergem la masa ungurească, bucatele ei sunt otrăvite!” Și a început furtuna. Din acele vremuri eroice ne-a rămas și cântecul, ce poate servi de îmbărbătare și ceasului de față:

Strigă Bărnăuț din Sibiu,
Că Ardealul nu-i pustiu;
Strigă Iancu de la munte,
Nu te teme măi Axinte!⁴²⁵⁷

Dar împăratul de la Viena, care l-a mințit pe Horea, l-a înșelat și pe Iancu. După aproape 100 de ani, în 1940, poporul român din Ardeal se afla din nou în discuție la Viena. Nici trădarea față de Horea, care a fost frânt pe roată, nici cea față de Iancu, care și-a pierdut mințile de durere, nu ne-au folosit la nimic... Să fim numai gata, urmașii lui Horea și-ai lui Iancu mai știu s-aprindă focurile pe culmi la sunetul de clopot, pentru marea sărbătoare. Iar „Clujul ne așteaptă cu luminile aprinse”⁴²⁵⁸.

⁴²⁵⁶ *Ibidem*, pp. 96-97.

⁴²⁵⁷ *Ibidem*, p. 97.

⁴²⁵⁸ *Ibidem*.

[Amintiri din timpul Memorandului]⁴²⁵⁹

Dr. Rubin Patița

Note biografice și comentariu

Eugen Hulea

Ludovic de Ciato, stud. în drept, scrie următoarele versuri:

Dacă voi în temniți negre

În cătușe torturați

Stați și beți cupa cu rele

Pentru jalbă la-mpărați

Credeți, timpul e departe

Când cu toții, mic și mare,

Luptători pentru dreptate

Vom pretinde răzbunare?⁴²⁶⁰

⁴²⁵⁹ Idem, LXXV, 1944, nr. 4-5, aprilie-mai, p. 4.

⁴²⁶⁰ *Ibidem.*

[„Asociațiunea Transilvană” și „Matica Slovenska”]⁴²⁶¹

Conferință rostită la 14 martie 1944, la Fundația Carol, în București

Ioan Lupaș

Milostivul Dumnezeu i-a împlinit cuvântul de rugăciune, fiindcă izvorâse din inimă curată și smerită. Oricine va urmări cu ochi atent viața satelor și orașelor slovace din timpul de față, se va putea convinge că numele preotului Andrei Hlinka, cel așezat spre odihna de veci în impresionantul mausoleu din Ružomberok, aproape de culmile din Tatra, — trăiește în toate păturile națiunii sale cu aceeași intensitate cu care a izbutit să-și supraviețuiască Mitropolitul Șaguna data coborârii sale în mausoleul păzit de lei încremeniți în jale, lângă biserica rășinăreană de la poala Carpaților⁴²⁶².

De aceea versurile românești închinat la 1933, de poetul Ioan Bran-Lemeni, amintirii acestuia din urmă cu rugămintea să rămână „Asociațiunea” ca „un praznic al luminii”

... ceea ce a fost întotdeauna

De câte ori veni-vor pelerinii

Binecuvinte-i duhul lui Șaguna...⁴²⁶³

Într-o corespunzătoare adaptare slovacă — mutatis mutandis — s-ar potrivi și membrilor „Maticei”, de câte ori se întrunesc în spiritul dispărutului, și totuși atât de prezentului lor cârmaci sufletesc Andrei

⁴²⁶¹ *Ibidem*, pp. 32-38.

⁴²⁶² *Ibidem*, p. 38.

⁴²⁶³ *Ibidem*.

Hlinka, pe care tineri și bătrâni din tot cuprinsul pământului slovac îl cântă în versuri simple și duioase ca acestea:

Bătrânul nostru, bătrân
Rămâi cu noi, nu ne părăsi
Căci până vei fi tu la cârmă
De noi — bine va fi...⁴²⁶⁴

Sťary náš, sťary náš
Šedivú hlavu náš
Zatiaľ je to dobre s nami
Kíru si ty sťary náš medzi nami⁴²⁶⁵.

⁴²⁶⁴ *Ibidem.*

⁴²⁶⁵ *Ibidem.*

[Carmen Sylva și Ardealul]⁴²⁶⁶

Amintiri

Lucia Cosma

Regina Elisabeta, care avea merite atât de mari pentru arta populară din Vechiul Regat, pe care sufletul și ochiul său de artistă o înțelesese și apreciasse imediat la justa, marea sa valoare, a rămas iar în extaz în fața acelei expoziții care cuprindea colecția „Astrei” împreună cu colecția personală a mamei, cea mai bogată, autentică și completă din câte au existat (din nefericire războiul trecut a risipit-o și pierdut-o) și nespuse de mișcată de darul minunat pe care i l-a făcut mama: două albume voluminoase legate în țesătură de fir, model de „conciu” bănățean, conținând planșe cu modelele brodate (de mâna proprie a sorei mele, Minerva) și țesute, din cunoscutul album al acesteia. (Aceleași albume au fost dăruite de mama și muzeului „Astrei”, și muzeului de artă populară din București)⁴²⁶⁷.

Pe exemplarul oferit Reginei „în semnul iubirii celor de departe”, Octavian Goga a scris cu mâna sa următoarele versuri:

⁴²⁶⁶ *Ibidem*, pp. 52-59.

⁴²⁶⁷ *Ibidem*, p. 54.

Așteptare

În umbra plopilor cărunți
Străjeri bătrâni la casă,
Cu ochii umezi și frumoși
O fată stă și coasă.
Drumeți se miră- drumul lor
De mâinile măiestre
Și de minunile ce dorm
În lada ei de zestre.

Pribeaga blândului amurg
De peste deal se lasă,
Urzindu-și tortul argintat
În firul de mătase.
Ea vede-n ochii osteniți
C-o lacrimă se cerne,
Că-n urma meșterului ac
Șirag de flori s-așterne.

Se scutură cărunții plopî,
Durerea ei îi doare,
Și frunze cad pe pânzele
Sfielnicei fecioare.
Ea-și împletește-un dor pribeag

În florile cusute
Și coase-n firul alb de in
Nădejtile ei mute.

În farmecul nelămurit
Al nopților de vară,
Vrăjite iele-n drumul lor
Un vis îi arătară:
E chipul unui Făt-Frumos
Și mai presus de fire,
Orfanei fete, din botez,
Ursit să-i fie mire.

Și ielele i-au spus cuvânt:
Tu coase la năframă,
Căci într-o țară-n răsărit
Te înțelege-o mamă.
Când vei găti năframa ta,
Să i-o trimiți să știe...
Și craiul tău bălan din vis
Ea ți-l trimite ție.

De-atunci cu acul ei trudit
Ea firele împarte,
Gândind la chipul bun și sfânt
Al mamei de departe.
Din vise-n așteptarea ei

Ea-și face mândră salbă,
Sunt numai lacrimi și nădejdi
Cusute-n pânză albă⁴²⁶⁸.

O. G.

[Legăturile poetului Eminescu cu bihoreni]⁴²⁶⁹

Vasile Vartolomei,

Oradea, februarie 1944!

Pe lângă aceasta, la începutul veacului XIX, Oradea devine un centru cultural de rangul întâi, deoarece episcopul Vasile Baron de Erdélyi, reușește în 1850, să înființeze la „Liceul Premostratens”, catedra de limba și literatura română, al cărei prim profesor a fost bihoreanul Alexandru Roman⁴²⁷⁰.

Acesta, ajutat de canonicul Iosif Papp-Szilagy, viitorul episcop, și de consilierul școlar Dimitrie Ionescu, reușește să grupeze tineretul român din aceste părți în acea vrednică „Societate de lectură a Junimii Române studioase la Academia de Drepturi și Arhigimnaziul din Oradea-Mare”) ⁴²⁷¹

El conduce această societate până în iulie 1853, când îi urmează profesorul Dionisie Păscuțiu, sub conducerea căruia apar cele două almanahuri ale societății: „[Versuinții] Romani” și „Diorile Bihorului” (1854)⁴²⁷².

⁴²⁶⁸ Ibidem, pp. 54-55.

⁴²⁶⁹ Ibidem, pp. 60-74.

⁴²⁷⁰ Ibidem, p. 62.

⁴²⁷¹ Ibidem.

⁴²⁷² Ibidem.

Între poeziile almanahului din urmă există una „**Hai turnați-mi**”, scrisă de bihoreanul **Dimitrie Sfura (1831-1858)**, care a impresionat mult pe poetul Mihai Eminescu. **Poezia este următoarea:**

Mai turnați-mi înc-odată,
Vin să beau că sunt setos;
Însă nu-mi umpleți pocalul
Numai de la mied[iu] mai jos.

Ca să-l umplu eu cu totul
Cu-apă rece de la râu,
De la râu ce izvorăște,
Prin ochi triști, din sânul meu.

Și să-l beau să sfârâiască,
Pân' va fi din vin venin,
Așa-l voi bea mai cu dulce
Să-mi omor durerea-n vin.

Sau de n-a pieri durerea,
Piară sânul, pier și eu
C-a trăi jelind Națiunea
Nu-mi ajute Dumnezeu⁴²⁷³.

Această poezie Eminescu o intona „cu capul ridicat, cu ochii scânteietori în atitudine dramatică și cuprins de un adânc sentiment. Era

⁴²⁷³ *Ibidem.*

un fel de extaz când îl făcea: vedeai ce adânc îl impresiona acest cântec și din toată atitudinea sa, te încredințai despre nemărginita iubire ce avea el pentru poporul său. Odată l-am întrebat, cine e autorul acestui cântec și mi-a răspuns: „Ia, un biet tânăr transilvănean, care avea durere de inimă pentru nenorocitul său popor; am auzit că, l-a compus, l-a cântat și a murit după ce-l cântase”⁴²⁷⁴.

Rolul jucat de Pumnul în Bucovina se aseamănă cu acela al lui Alexandru Roman în Bihor, amândoi urmărind un singur scop: „deșteptarea, în sufletul elevilor, a cultului față de limba și cultura națională”⁴²⁷⁵.

Din cauza aceasta, Eminescu iubea foarte mult pe Aron Pumnul, care venea neregulat la cursuri, fiind bolnav, și atunci era suplinat de profesorul Dr. Ioan Sbiera⁴²⁷⁶.

„Când venea Pumnul — notează Ștefanelli — era o sărbătoare pentru noi, căci mult îl iubeam cu toții pe acest bărbat bun care ne instruia cu atâta tragere de inimă, cu atâta iubire părintească și cu atâta liniște și răbdare”⁴²⁷⁷.

N-a trăit însă mult, căci la 12/24 ian. 1866, Aron Pumnul moare. „Doliul era mare în toată Bucovina ;i între studenți, iar Eminescu era neconsolat, pentru că ținea mult la acest bărbat și îl iubea ca pe un tată”⁴²⁷⁸.

⁴²⁷⁴ *Ibidem*, pp. 62-63.

⁴²⁷⁵ *Ibidem*, p. 64.

⁴²⁷⁶ *Ibidem*.

⁴²⁷⁷ *Ibidem*.

⁴²⁷⁸ *Ibidem*.

Acesta a fost primul imbold care a îndemnat pe Eminescu să scrie poezia „La mormântul lui Aron Pumnul”, cu versuri ca acestea:

Îmbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină,
Cu cipru verde-ncinge antică fruntea ta:
C-acuma din pleiada-ți auroasă și senină
Se stinse un luceafăr, se stinse o lumină,
Se stinse-o dalbă stea!⁴²⁷⁹

Poezia a apărut împreună cu alte șase poezii în broșura: „Lăcrimioarele învățăceilor gimnaziști din Cernăuți la mormântul prea iubitului lor profesor Aron Pumnul repausat în 12/24 ianuarie 1866. În această broșură poezia lui Eminescu este a doua (pagina 4) și este semnată: „M. Eminoviciu, privatist”⁴²⁸⁰.

De aici credem noi că poezia „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”, publicată în „Familia”, nr. 14 din 2/14 aprilie 1867, sintetizează aspirațiile poetului, după cunoașterea Transilvaniei:

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Tânără mireasă, mamă cu amor!
Fiii tăi trăiască numai în frăție.
Ca a nopții stele, ca a zilei zori,
Viața în vecie, glorii, bucurie,
Arme cu tărie, suflet românesc.
Vis de vitejie, fală și mândrie,
Dulce Românie, asta ți-o doresc!⁴²⁸¹

⁴²⁷⁹ *Ibidem.*

⁴²⁸⁰ *Ibidem*, pp. 64-65.

⁴²⁸¹ *Ibidem*, p. 68.

Acesteia îi urmează poezia „La Heliade”, publicată în nr. 25 din 18/30 iunie 1867 și nu este decât „un act de spontană cinstire” pentru „Părintele literaturii române”, admirat de Iosif Vulcan care i-a publicat un frumos portret, însoțit de reproducerea poeziei „Zburătorul” în „Familia”, nr. 7 din 25 martie/6 aprilie 1866⁴²⁸².

Cronici

[„Mihai Beniuc, *Poezii*, Ed. Fundației Regale, București, 1944”]⁴²⁸³

Radu Stanca

Poezia d-lui **Mihai Beniuc** este prin excelență o poezie de conținut. Filosofantă uneori, aborda cu preferință teme sibilnice, poetul profetind mereu — fie sie însuși, fie lumii — lucruri și întâmplări viitoare. Astfel, unul din motivele cu deosebită frecvență în această poezie e **motivul morții** apropiate a poetului — motiv pe care îl regăsim plin de ardoare și în recentul volum de „**Poezii**”:

„Ah ! lasă! îl implor.
Dar frunzele pe vânt
Îmi spun în limba lor
Că voi muri curând⁴²⁸⁴.

(Singur)

⁴²⁸² *Ibidem.*

⁴²⁸³ *Ibidem.*

⁴²⁸⁴ *Ibidem*, p. 75.

Ci moartea-mi stă în coastă ca un ghimpe,
Mă zbat ca frunza veștedă de vânt,
Și una știu nestrămutat, că timp e
Să plec de-aicea de la voi curând⁴²⁸⁵.

(Toamnă)

Caracterul sibilinic, cu ușor parfum eminescian, nu prilejuiește, totuși, la dl. Beniuc o poezie de mare luptător, cu toată bogăția interesului social pe care îl manifestă poetul. Datorită atât formei poeziei, întotdeauna ordonată, cât și unui pronunțat gust pentru satira sceptică, ea nu se ridică la modul unui augur, ci declină mereu spre un [pythianism] deprimant. Revolta se consumă imediat într-un gest reculant și deasupra ei se insinuează întotdeauna resemnarea:

Și dac-azvârl în tine pietri
Și-ți pun cununi de spini pe frunte,
Și așa-i bine!
De ce-ai aprins cenușa vetrii,
De ce le-ai predicat pe munte⁴²⁸⁶.

(Și-așa-i bine)

Nu se poate, prin urmare, susține despre această poezie că ar tenta, în spirit social, expresii lirice. Ea e tot atât de puțin socială ca și „Împărat și proletar”, întrucât ascunde melodii interioare fără violențe extreme, ci numai cu fisuri sufletești. Se preocupă de mase, de țărani, de lupte, în spirit introvertit — poetul cultivând oarecum din capriciu interesul social.

⁴²⁸⁵ *Ibidem.*

⁴²⁸⁶ *Ibidem*, pp. 75-76.

Primul interes însă, cu tonul cel mai adecvat, îl are poetul pentru el însuși, sieși fiindu-și mioritic profet și Pythie funebrală:

În rodnicul cernoziom
Al sufletului meu
Am răsădii
Nepământesc
Pomul iubirii de oameni.
Și-ntr-o imensă-mbrățișare
Strigând îmi dau duhul:
Viață, viață!⁴²⁸⁷

(Drumuri)

E și un satanism în această poezie care o ferește de poezia [inanică a vatesului] popular. Totul se petrece intim și la mod redus pentru că poetul e stăpânit de depresii implacabile și de reveniri continue asupra sa:

Mai palid mă scufund
În mine iar —
Paharul fierbe crunt
De vin amar.

Și moartea bea voioasă:
Hei! cârciumar,
Mai adă tu pe masă
Un vin amar⁴²⁸⁸.

⁴²⁸⁷ *Ibidem*, p. 76.

⁴²⁸⁸ *Ibidem*.

Poetul utilizează un limbaj cu două fețe: rural, la extrema ardeleană, și urban, intelectual, ceea ce îi dă încă o dată un gust propriu de deprădăcinare, de regresivitate în fața destinului. Conștiința destinului literar nu e aceea a unui predestinat, ci aceea a unui resemnat:

Dacă astăzi Blaga sau Arghezi
Sunt mai mult decât Mihai Beniuc,
S-or topi răcelile zăpezii
Când va fi de-aicea să mă duc...
.....
Știu că nu mi-i dat să fiu la fel.
Ca tâlharul am trecut prin lume;
Mulțumit voi fi să pier ca el
Stins în umbra unui mare nume⁴²⁸⁹.

(Destin)

Erotica d-lui. Beniuc este stăpânită și ea de același sibilism satanic și sceptic, ca și poezia autobiografică sau socială — încât s-ar putea spune că la nașterea acestei poezii au vegheat două mari poeme eminesciene: „Împărat și proletar” și „Venere și madonă”. Aceași atmosferă de resemnată delăsare se insinua și în poeziile de dragoste, ca și în poemele sociale sau de conversație cu sine însuși. Fără să fie [adhortativă], erotica d-lui. Beniuc constă mai mult din reproducerea consecințelor intime ale unui amor, decât din descrierea stărilor tipice ale acestuia. Poezia de dragoste a d-lui. Beniuc se găsește, cel mai adesea, la polul scurs al dragostei, ceea ce dă acestei poezii un aer de continuă reminiscență. Nu

⁴²⁸⁹ *Ibidem*, pp. 76-77.

atât de accentuată ca în celelalte două volume, în „Poezii” nota acestui sibilism deprimant e copleșită de egotismul poetului ce se autoexaminează. Totuși o regăsim și în recenta culegere (ciclul „Pe o scândură cu actinii” — unde poemul ce poartă același titlu trebuie reținut în mod deosebit), ca de pildă în:

Iubito, spune-mi, oare și tu vei
Pleca în toamnă, pasăre pribeagă?
Port gândul ăsta greu ca o desagă
Când umblu singuratec prin alei⁴²⁹⁰.

(Nu te-ntristează toamna)

N-am fost învingători niciunul.
Dar lupta e pierdută.
Mi-i gustul gurii ca săpunul.
Și tu ești abătută⁴²⁹¹.

(Câmp de luptă)

⁴²⁹⁰ *Ibidem*, p. 77.

⁴²⁹¹ *Ibidem*.

[Un slovac ziarist român: Gustav Augustini]⁴²⁹²

Vasile Netea

„Afară de capitalul său politic — adaugă Ilarie Chendi — slovacul nostru s-a făcut iubit printre noi prin cultura inimii sale. În cercurile prietenești îl auzeam adeseori cântând cu căldură doinele jalnice de la poalele Tatrei. Scriitorul acestor șiruri l-a auzit vorbind cu admirație despre poezia populară slavă și recitând texte din colecția sârbească a lui Vuk Koragic. Și cu toate astea, îmi spunea el — n-am găsit nicăieri un odor mai prețios ca următoarea strofă românească”:

Săracă inima mea,
De-ar vedea-o cineva,
Ar sta-n loc și s-ar mira
Cum mai pot călca iarba...⁴²⁹³

⁴²⁹² Idem, LXXV, 1944, nr. 6-7, iunie-iulie, pp. 43-52.

⁴²⁹³ *Ibidem*, pp. 50-51.

Însemnări

[*Aurel Marin*]⁴²⁹⁴

I. Verbină

Au trecut 2 ani de când l-am întâlnit ultima oară. Se întorsese de pe front, unde a fost grav rănit și-și petrecea convalescența la Brașov. Venise aici să-și revadă munții cu piscurile înmărețite de lumina crudă, aproape dureroasă a primăverii. Azi însă, când aceeași munți „răniți de soare” își cheamă rapsodul, pe căpitanul Aurel Marin, împătimit de „solitudinea” lor „aspră”, nu-l mai poate aștepta, „în seceta din munte”, nicio veste; „A pietrei mângâiere” odihna i-a adus. De multă vreme, poetul acesta de o sensibilitate încontinuu zbuciumată de presimțiri sfâșietoare, și-a întrevăzut moartea:

Plecă o pasăre. Cântă singur un greier
Departe, imensa câmpie. Un bucium s-aude
Prietenii scumpi, prietenii de azi,
Când ne vom întâlni asemenea?
Va fi un secerat pe curând pentru unul⁴²⁹⁵.

S-a stins în chilia unui spital din Roman, în plin război, ca Ofițer de Stat Major al unei unități de infanterie. Pentru sfârșitul său, poetul și-a dorit un alt moment, un alt cadru:

Uitat de lume, lume rea uitând

⁴²⁹⁴ *Ibidem*, pp. 111-112.

⁴²⁹⁵ *Ibidem*, p. 111.

Cu munții mei și cu pădurea mea
Și frumusețile ne mai uitând,
Voi trece lin, cum trece pasărea⁴²⁹⁶.

Îi răsfoiesc opera poetică: „Lumini”, „Intrarea în pădure”, „Însemnări de vacanță”, „Însemnări despre lume, prieteni și moarte”, „Sonete”, „Moartea lui Pan”; volumul de „Comentarii critice”. „Gazeta Transilvaniei”, al cărei harnic cronicar literar a fost, unde au apărut câteva fragmente din lucrarea în manuscris intitulată „Sevastopol: 1942” și din „Carnet contemporan”⁴²⁹⁷.

Oricât ar fi însă de șlefuit stilul, el nu pare niciodată forțat, pretențios ori sec, ci se menține în zonele unei simplități de calitate superioară, o simplitate care dinamizează vibrația sentimentului. În ordinea aceasta aș cita, ca piese antologice, „Tăcere” și îndeosebi „Toamnă”:

Păsări albe, peste casă,
Trec în zarea de mătăasă,
Pe cărarea Sudului
Deasupra agudului.

Fără greș, fără oprire,
Numai vântul dă de știre:
Lină oaste călătoare
Către-o stea colindătoare!

⁴²⁹⁶ *Ibidem.*

⁴²⁹⁷ *Ibidem.*

Păsări negre, nevoiașe
Trec arar peste orașe,
Și cu vremea și cu visul,
Cu iubirea mea și scrisul⁴²⁹⁸.

***[Din răsunetul procesului memorandist în masele
populare]***⁴²⁹⁹

Ștefan Pascu

A doua zi membrii partidului, câți se găseau la Sibiu, au luat drumul Clujului. Calea parcursă de ei de la Sibiu la Cluj a fost o adevărată cale triumfală. La Sibiu poporul din împrejurimi se adunase în număr de mai multe mii, în frunte cu preoții și cu învățătorii satelor, manifestând entuziast pentru cei ce plecau, iar femeile, cu brațele încărcate cu flori le așterneau calea. La plecarea trenului, un freamăt prevestitor a umplut gara, iar „Răsunetul” lui Andrei Mureșianu cu strofa:

Murim mai bine în luptă cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost pământ...

răsuna din toata piepturile. La Ocna Sibiului, deși ploaia curgea șiroaie, bărbați, femei și copii, cu satele întregi, au ieșit în calea trenului cu buchete de flori și cununi. Zărind pe membrii comitetului național au

⁴²⁹⁸ *Ibidem*, p. 112.

⁴²⁹⁹ *Idem*, LXXV, 1944, nr. 8-9, august-septembrie, pp. 92-112.

izbucnit în strigăte frenetice, iar femeile cu lacrimi în ochi aruncau flori în compartimentele lor⁴³⁰⁰.

Pentru a sfârși aceste câteva spicuri ce ni s-au părut mai caracteristice, din sutele de adrese sosite din toate unghiurile țării, vom mai lăsa să urmeze încă una, aceea a poporului român din Obreja (Caraș), iscălită de 116 persoane între care și 44 femei, caracteristică pentru felul cum știa poporul român să-și oglindească în versuri improvizate starea sufletească:

Să nu gândiți că singuri stați în judecată,
Suntem și noi acolo, chiar cu voi de-odată
Cuvintele rostite din pieptul vost român
Voi le-ați dus acolo din al nostru sân.
La osânda ce dușmanul sigur pe voi pune
Cu drag lua-vom parte cu întreaga-ne națiune.
Trăiască luptătorii, care luptă și-au luptat;
Să trăiască țara, dreptatea și Regele Împărat⁴³⁰¹.

⁴³⁰⁰ *Ibidem*, pp. 96-97.

⁴³⁰¹ *Ibidem*, p. 106.

Însemnări

[Însemnare despre strigoi într-un manuscris de fizică experimentală, din anul 1848]⁴³⁰²

Traian Gherman

În colecția de cărți și manuscrise vechi pe care o am, este și o carte-manuscris de fizică experimentală, din anul 1848⁴³⁰³.

Titlul manuscrisului este: „Elementa Physicae Theoreticae et Experimentalis in usum Auditorum suorum, ab Andrea Papp Liviu. In Lyceo Episcopali Blasiensi Physices Professore conscripia. Pars I. Blasii, 1848”⁴³⁰⁴.

Pe prima pagină găsim și autograful autorului: Andrea Liviu. Physicae Professoris. Cartea-manuscris este compactată în piele, călcâiul cărții înfrumusețat cu figuri în aur și cu inscripția „Elementa Physicae”. Este scrisă cu o caligrafie impecabilă, cu o singură corectare în text; are câteva zeci de figuri în text. Este scrisă în limba latină, cu excepția alor 6 pagini, care sunt scrise românește. Manuscrisul nu e paginat, ci e împărțit în 170 §-i, pe 277 pagini⁴³⁰⁵.

În fond, după cum arată și titlul acestei prezentări, nu ne interesează acum valoarea manuscrisului din punct de vedere științific și al conținutului. Ceea ce ne interesează momentan, este o „însemnare” intercalată în text, la pag. 180-183 și în care autorul, Andrea Papp Liviu,

⁴³⁰² Ibidem, pp. 147-149.

⁴³⁰³ Ibidem, p. 147.

⁴³⁰⁴ Ibidem.

⁴³⁰⁵ Ibidem.

*ne vorbește despre strigoi. Desigur, ni se pare curios, ca într-un manual de fizică experimentală să se vorbească despre **superstiții în legătură cu strigoi**, însă tot aici ni-se dă și explicarea acestui paradox⁴³⁰⁶.*

În această „însemnare”, la început, ni se spune despre credințele deșarte referitoare la strigoi, credințe comune tuturor popoarelor din timpurile trecute; ne spune despre puterile suprafirești ale strigoilor; despre relele, ce le pot face oamenilor până când ei, strigoi, sunt în viață, precum și după moartea lor; despre mijloacele întrebuițate de cei năpăstuiți de a se apăra împotriva acestor ființe, care au legături tainice cu Diavolul; ne înșiră — fără indicarea izvoarelor utilizate — mai multe cazuri de condamnări la moarte ale celor învinuiți de-a fi fost strigoi, în veacul XVI și XVII la diferite popoare⁴³⁰⁷.

Un caz întâmplat în satul Macesd, de lângă Hațeg, la a. 1847, când o femeie învinuită că ar fi fost strigoaie în viață, a fost scoasă, după patru zile din mormânt și străpunsă cu furci de fier, pentru ca să înceteze o boală ucigătoare între vite⁴³⁰⁸.

Și ceea ce e mai interesant: „proba cu care se cerca, în timpurile vechi, care ar fi strigoi”. Această probă, obișnuită în alte timpuri, ne dă explicare și faptului, cum a ajuns un profesor de fizică la ideea de a intercala într-un manual de școală un capitol despre superstițiile referitoare la strigoi — și chiar la capitolul în care vorbește despre plutirea corpurilor în lichide⁴³⁰⁹.

⁴³⁰⁶ *Ibidem*, p. 148.

⁴³⁰⁷ *Ibidem*.

⁴³⁰⁸ *Ibidem*.

⁴³⁰⁹ *Ibidem*.

*Dar las să urmeze textul acestei „însemnări” așa cum se găsește la pag. 180-183 în acest manuscris:*⁴³¹⁰

„Însemnare”. *De aci se explică și o superstițiune, căreia mai multe mii de oameni li se făcură în timpurile trecute sacrificiu. Credeau popoarele, în timpurile trecute, că ar fi strigoi, care cu ajutorul celui necurat, ar aduce multe rele oamenilor*⁴³¹¹. *Cred că ar umbla pe câte șapte țări numai într-o noapte, iau laptele de la vaci străine, le întărită de-și urăsc vițee, pe bărbați îi fac de își urăsc femeile și din contra*⁴³¹². *Cred mai încolo, că strigoile nu numai până sunt în viață strică umanității, ci ca nește unelte a celui necurat, și după moarte aduc multe rele pe pământ*⁴³¹³. *Ies din mormânt, bagă moartea în orice casă voiesc, duc câte doi trei dup-olaltă dintru aceeași casă, ba încep a duce cu sine satul întreg, și pe oameni, și pe dobitoace de-a-rândul în mormânt. Până când, într-un târziu bagă de seamă cei mai înțelepți ai satului, cum că, cauza răului trebuie să fie oarecare strigoaie; de unde dară, pornind din punctul acesta îl cearcă acasă de trăiește, de-i mort, îl cearcă în mormânt, îl dezgroapă, îi bagă ai în gură, îi taie coada, de are (precum și au de-a rândul) îi străpung inima cu frigare de fer și-l întorc cu fața în jos*⁴³¹⁴.

*Acum sătenii cei înspăimântați apucă inimă, nu se mai tem de rele, fiindcă au triumfat asupra strigoaiei, dar vai de neamurile strigoiului, aceste sunt obiectul de batjocuri de obște*⁴³¹⁵.

⁴³¹⁰ *Ibidem.*

⁴³¹¹ *Ibidem.*

⁴³¹² *Ibidem.*

⁴³¹³ *Ibidem.*

⁴³¹⁴ *Ibidem*, pp. 148-149.

⁴³¹⁵ *Ibidem*, p. 149.

*Nenumărate procese s-au făcut în cauza strigoilor, nenumărați s-au osândit și spre moarte, numai pentru că au fost părinții lor strigoi*⁴³¹⁶.

*Cât de mare a fost orbirea credinței și tirania popoarelor în privința strigoilor, destul se vede și din următoarele: În anul 1616 s-au vestit din catedra Bisericii din Wirtzburg, cum că în timp de un an s-au ars 300 strigoi în micul principat*⁴³¹⁷.

*Episcopul Philip Adolph, în 1627, au făcut de au ars însuși pe nepotul său Ernest Ehrenberg ca pe un strigoi. În anul 1630 a făcut de au ars tot pentru aceia, că ar fi strigoi, pe doi Iuris candidatos*⁴³¹⁸.

*În anul 1369, în Osnabrück, în Westfalia, au judecat într-o zi 133 muieri ca să se arză, pentru că s-au fost dovedit strigoi, s-au și ars toate afară de 4, pe care fiind cele mai frumoase, le-au răpit Dracul în aer de vii, până când nu intrase încă în foc*⁴³¹⁹.

*Cel dintâi, care a cutezat a scrie în contra proceselor strigoiești a fost un iezuit, anume Fridericus Spec, în anul 1632, dar cartea lui, n-au băgat-o în seamă, nici județele popești, nici cele politicești, fiindcă și pe la mijlocul veacului al XVIII încă arde la strigoi; în 1747 au ars în pirești(?) din Würtemberg pe o călugăriță bătrână, anume Renata, singură, numai pentru că era strigoaie foarte vestită și ținea la sine pe dracul în chip de mătă (scris Mitzia) — pe muma lui Kepler, ca muiere de 70 ani, încă ar fi ars-o de nu ar fi scos feciorul său, cu mari lupte, de această moarte de ocară*⁴³²⁰.

⁴³¹⁶ *Ibidem.*

⁴³¹⁷ *Ibidem.*

⁴³¹⁸ *Ibidem.*

⁴³¹⁹ *Ibidem.*

⁴³²⁰ *Ibidem.*

În Italia încă arde, barbarește, pe strigoi, pe acele timpuri întunecate, în zadar a arătat învățatul jurist, Francisc Ponzivibius din Planutia, în anul 1515, că strigoile nu sunt alta, fără niște femei [charatice?] care cu dracul n-au nicio împărtășire, că nici întru samă nu l-au băgat cei ce judecă despre viața și moartea oamenilor ci și după aceea au ars pe destui⁴³²¹.

Acestea sunt exemple din timpurile cele vechi, timpuri bune și atât de lăudate, poate pentru unii erau bune, dar mai ales moșilor și babelor, erau chiar rele, că de se întâmpla ceva nenorocire, cauza îndată era un moș sau o babă bătrână, îi puneau sub proba și focul arde, ca poporul și Judecătorii intelectuali, a căroră rațiune nu se ocupă cu lucrurile naturi, socoate că amărății aceștia sunt uneltele Dracului, și când ei văd arzând, se bucura crezând, cum că se izbândesc asupra Dracului⁴³²².

Astfel de credințe deșarte și în timpul nostru există, mai cu samă la popoarele cele inculte. Acum, de curând, numai în anul 1847, în Hațeg, în satul Macesd, pe o femeie au scos-o din mormânt după patru zile, și o au străpuns-o cu furci de fier prin anima, socotind-o a fi strigoie, și că dânsa ar fi cauzat perițiunea mai multor dobitoace⁴³²³. Iar proba cu care se cerca, în timpurile vechi, care ar fi strigoi era următoarea: Pe acela despre care era vină că ar fi strigoi, îl legau de mâni și de picioare cu o funie, și îl aruncau în apă și, dacă cumva nu se cufunda, era semn învederat, că ar fi strigoi — și așa i se pregătea focul și se ardea, iar de cumva se cufunda, atunci îl trăgeau cu funia afară, de multe ori și mort⁴³²⁴.

⁴³²¹ *Ibidem.*

⁴³²² *Ibidem.*

⁴³²³ *Ibidem.*

⁴³²⁴ *Ibidem.*

Obscure sub nocte per umbras
Perque domos vacuas, et innania regna⁴³²⁵.

Vergilius

*Cred că pentru cercetătorii etnografi are valoare această
„Însemnare” de acum aproape o sută de ani*⁴³²⁶.

Traian Gherman

[Începuturile herbartiene ale esteticii lui Titu Maiorescu]⁴³²⁷

Licu Pop

*„Din obiecțiunile ce i se fac cu prilejul acestei conferințe, reținem
numai pe aceea a lui **Lanson**, care-l învinuiește că n-ar fi dat „o potrivită
întrebuințare definiției hegeliene a frumosului. Este cu neputință —
obiectează acesta — a concepe ideea, care trebuie să apară în formă
sensibilă, drept o cugetare abstractă, ci ca principiul intern și organic al
obiectului devenit operă de artă ... elementul logic n-are în artă niciun loc
sau cel mult în tehnica externă și în consecințele ei”*⁴³²⁸.

*Cărei obiecțiuni **Maiorescu** îi răspunde: „Obiecțiunile împotriva
concepției mele despre logic m-au surprins tocmai în această adunare.
Elementul logic al artei în tehnică se justifică numai din punctul de vedere
herbartian, dar nu în cercul părerilor hegeliene. Pe de altă parte nu sunt*

⁴³²⁵ *Ibidem.*

⁴³²⁶ *Ibidem.*

⁴³²⁷ *Idem*, LXXV, 1944, nr. 10-12, octombrie-decembrie, pp. 80-97.

⁴³²⁸ *Ibidem*, p. 91.

conștient de a fi întrebuințat cuvântul „logic” într-un alt sens, decât în acela de unitatea esenței. Numai că reclamându-mi de la cuvintele lui Goethe:

Ce-ar fi aparența, căreia i-ar lipsi esența?

Ce-ar fi esența, dacă n-ar apărea?

*am opus esenței aparența sensibilă, cu aplicație analogică la armonie și melodie”*⁴³²⁹.

Însemnări

[*Mihail Sadoveanu și „Miorița”*]⁴³³⁰

Gheorghe Pavelescu

În special începutul baladei, caracterizat prin muzicalitate cu rezonanțe profunde, este mult mai adecvat pentru a enunța desfășurarea dramatică a baladei, decât cea din varianta Alecsandri:

S-aude, s-aude

Departe, la munte,

Gomăn gomănaș

De trei ciobănași,

Gomăn gomănind

Oile pornind

Pe-un picior de munte

Cu hățșuri multe⁴³³¹.

⁴³²⁹ *Ibidem*, pp. 91-92.

⁴³³⁰ *Ibidem*, pp. 150-151.

⁴³³¹ *Ibidem*, p. 151.

Sub impresia începutului tot restul baladei se menține pe un ton grav până la sfârșit. Pe lângă muzicalitate varianta lui M. Sadoveanu mai conține câteva imagini poetice noi. Iată, de pildă, prezentarea cadrului în care se va petrece drama:

În apus de soare,
Umbrele când cresc,
Neguri se opresc
Pe munți și pe ape.
Dorm oile toate...⁴³³²

S-au imaginea finală a deznodământului:

Stele făclioare
Și poduri de floare ...⁴³³³

⁴³³² *Ibidem.*

⁴³³³ *Ibidem.*

**[„Mihai Beniuc: *Orașul pierdut*, Fundația Culturală Regală
„Regele Mihai I”, București, 1944”]⁴³³⁴**

Dumitru Salade

Forma, stilul, conținutul, genul, atmosfera și atitudinea autorului, toate, susțin această poziție specială, această unicitate în poezia românească. Desigur că influențe se pot stabili (unii vorbesc de Goga, alții de poeți străini), dar de aci și până la ceea ce este poezia pe care ne-o oferă azi dl. M. Beniuc sunt spații imense, întocmai ca și de la patria poezilor preferați de d-sa și până la a noastră⁴³³⁵.

Stilul direct al poetului, naturalețea, sinceritatea și omenia cu care cântă M. B. te cuceresc, fără luptă, fără figuri de circ. Căci în modul aspru al expresiei găsești și căldură și gingășie umană, care înmoaie inima cititorului:

Sunt copacul strajă
Cu frunzișul treaz
Pentru cei de azi,
Și șoptesc o vrajă
Poate-o rugăciune
Pentru cei de mâne⁴³³⁶.

(Sunt copacul strajă..., pag. 48)

⁴³³⁴ *Ibidem*, pp. 153-155.

⁴³³⁵ *Ibidem*, p. 154.

⁴³³⁶ *Ibidem*.

Dârzenia cu care afirmă însă poetul unele lucruri și încrederea viguroasă pe care el o mărturisește în steaua lui, te obligă să-ți rectifici această impresie, după lectura ultimei plachete de versuri și să nu citești în versurile sale nici disperare, nici renunțare și nici descurajare⁴³³⁷.

Iar de va fi ca steaua mea să cadă
'Nainte de soroc pe drumul greu,
Un alt fecior cu frunte de zăpadă
Va duce mai departe drumul meu!⁴³³⁸

(Drumul meu, pag. 61)

Sau:

Să vă văd, balauri de sub poduri!
Iată-mă de crezuri înzăuat,
Vie-ntunecatele noroduri,
Gata sunt cu toate să mă bat⁴³³⁹.

(La drum, pag. 52)

Dimpotrivă, îți trezește admirația și-ți dă puteri noi de luptă porunca scurtă și hotărâtă, irevocabilă, concentrată în versurile:

'Nainte! 'Nainte!
Până-n seară trebuie să dăm atacul.
Chiar de ne ia dracul!⁴³⁴⁰

și mai departe:

Strigați pe cei ce au rămas.

⁴³³⁷ *Ibidem*, p. 155.

⁴³³⁸ *Ibidem*.

⁴³³⁹ *Ibidem*.

⁴³⁴⁰ *Ibidem*.

Până la unul, nu cedăm un pas!⁴³⁴¹

(Coloană de atac, pag. 57)

Avântul cu care se aruncă poetul în luptă și hotărârea încăpățânată cu care își face mărturisirea, se sprijină pe certitudinea legitimității pretențiunilor sale. Iată o pildă:

Eu sunt trimisul timpurilor noi,
Ieșit din rând cu cei ce scurmă glia,
Și totuși vin întrebător la voi,
E slobod să mai cânt în România?⁴³⁴²

(E slobod să mai cânt, pag. 33)

În acest volum insulele de gingășie și de topaze, rotunjite până aproape de perfecțiune, întâlnite în volumul precedent, au lăsat locul revoltei și îndemnului la mișcare și primenire pentru binele .poporului. Iată o pildă, între multe altele:

Vreau țarina prezentului s-o semăn
Cum tatăl meu țăranul holda;
Cum crește grâul mândru fără seamăn,
Să crească-n urma mea revolta.

Ca spicele de grâu în vânt să miște
Țăranii cete-cete și să ceară.
Cu freamăte ce pot furtuni să iște

⁴³⁴¹ *Ibidem.*

⁴³⁴² *Ibidem.*

Să fie ei stăpâni pe-ntreaga țară⁴³⁴³.

(*Tot una-mi este, pag. 53*)

1945

[*Legăturile Blajului cu Franța în anii 1870-1871*]⁴³⁴⁴

Șt. Manciulea

Pentru a întinde o mână de ajutor răniților și refugiaților smulși de la vetrele lor, de furia nemiloasă a războiului, profesorul I. M. Moldovan a luat inițiativa alcătuirii, la Blaj, a unui comitet de ajutorare a francezilor, atât de greu loviți de soartă. În vederea înjghebării lui a convocat el la o consfătuire pe toți intelectualii acestui centru bisericesc și școlar. Urmarea a fost că toți au primit propunerile lui I. M. Moldovan, iar comitetul alcătuit a hotărât să lanseze liste de subscripție, care să fie trimise diferitelor protopopiate gr. catolice din Ardeal, precum și persoanelor particulare, cu rugămintea să strângă toți, cât vor putea, de la credincioși și cunoscuți, pentru alinarea suferințelor francezilor cuprinși în furtuna războiului. Listele de subscripție au fost însoțite de acest călduros și patriotic apel redactat de I. M. Moldovan:

Amarul se lățește ca
negura pe munte,
În dreapta și în stânga

⁴³⁴³ *Ibidem.*

⁴³⁴⁴ *Idem*, LXXVI, 1945, nr. 1, ianuarie-februarie, pp. 51-59.

fug cei persecutați
De frăție nu-i vorbă, căci
luptele sunt crunte.
Și ostașii pușcă, taie,
chiar pruncii neculpați⁴³⁴⁵.

Mureșianu

Cronici

[T. Papahagi, *Paralele folclorice*]⁴³⁴⁶

Gh. Pavelescu

Desigur că-i greu să vorbim despre o origine comună, ca centru de difuzare, a motivului liric citat de dl. Papahagi:

Cine m-aude cântând,
Zice că n-am niciun gând,
întâlnit în folclorul ucrainian, român, italian și catalan, dar prin această nu trebuie să considerăm identitatea „complet întâmplătoare”, atât timp cât motivul exprimă o realitate psihică universală, ce-a putut fecunda folclorul diferitelor popoare. „Întâmplarea și coincidența”, un alt termen întrebuițat în astfel de cazuri nu pot mulțumi spiritul științific⁴³⁴⁷.

Parcurgând cu atenție traducerile dlui Papahagi, se pot desprinde și alte caracteristici, pe lângă cele subliniate de autor în introducere și amintite de noi mai sus. Astfel, prezența naturii lui în poezia grecească e remarcabilă, atât ca mediu de acțiune, cât și ca motiv de comparație

⁴³⁴⁵ *Ibidem*, p. 52.

⁴³⁴⁶ *Ibidem*, pp. 91-93.

⁴³⁴⁷ *Ibidem*, p. 93.

pentru stări sufletești, constituind adesea paralelisme ca cel din poezia „Vlahula”:

Prind să înflorească crengile și înghețul nu le lasă.

Vreau să te uit și eu, dar dorul nu mă lasă⁴³⁴⁸.

Sau direct participând la acțiunile și sentimentele omenești, ca în „Cântecul miresei”:

Mama ta când te născu
Crângul tot în floare fu;
Păsările-n cuibul lor
Tot cântau de drag și dor.

Mama ta când te născu
Soarele jos se lăsă
Frumusețe de-ți dădu
Și-apoi iară se urcă⁴³⁴⁹.

⁴³⁴⁸ *Ibidem.*

⁴³⁴⁹ *Ibidem.*

[Opera lui Dinu Nicodim: II, „Aghan”]⁴³⁵⁰

I. Negoîtescu

Întâi, „Aghan” e un poem baladesc, cu un fond muzical atât de pronunțat, încât zbaterile prozei recurg mereu la ritmurile poetice, nu întâmplătoare, fiindcă hexametrul din „Lupii” se topește, ci acel metru consacrat, în balada românească, de inițiatorul prodigios Coșbuc. Modele, pe care le-am transpus în grafica adecvată:

Așa-i răpise pe Zulima,
soția mortului dintâi.
...și că dintâi a socotit
că-i semn de la Allah!
...Ah! când i-am spus a doua zi
când a aflat și-a priceput!
...În spirt cu mirodenii tari,
păstrată..., Mâna lui
... de la ungherul dinspre poartă
pân' la odaia cu divan,
Ia, mâna din borcan
...Și luni de-a rândul ne-am luptat
și morți (au fost) cu zecile de mii din ambele oștiri⁴³⁵¹.

Sau un exemplu mai izbitor ca toate:

⁴³⁵⁰ *Ibidem*, pp. 94-97.

⁴³⁵¹ *Ibidem*, p. 95.

S-a dus Aghan trei pași în lături,
să-și bată paloșu' pe-o piatră,
să-i facă zimiți, și eu priveam
la turcii duși și petrecuți
de spaimă, cum fugeau!⁴³⁵²

Când acțiunea sporește în intensitate dramatică sau când viziunea vrea să fie îngroșată prin efectul ritmic, proza se convertește la o muzică nouă, biciuită, electrizată:

Geme pământul,
trosnește podu',
se clatină casa,
urlă văzduhu'!
... Pieptu-i o saltă,
Povara-l doboară.
Îi strânge grumajii,
cu un deșt îi desface
gura și-i toarnă
pe gât... otrava!
...Colindă noaptea
pe tindă, coboară
în beciuri, se zbate-n
dulapuri, su' paturi,
se-ascunde sub scară
... acolo, pe sală

⁴³⁵² *Ibidem.*

stinge lumina⁴³⁵³.

În cazul ultim se poate observa și un început de rimare. De fapt, rimarea prozei se produce deplină, când cuvintele își țin între ele cât mai numeroase fire de păianjen, așa că pagina întreagă devine o masă sonoră, ritmată, accentuând tonalitatea baladescă:

Răscoală colbu' să n-o vezi când trece.

Împute locu' ... de lângă sat,

păcat

într-una petrecere!

Descuie uși și zăvoare,

aține poteca... *mioare*,

le smulge macatu' de pe *picioare*,

le trânteste noaptea din paf,

bate cu deștele-n geam,

umblă prin poduri, intră pe geam

cotrobăie-n casă;

trece prin ușile groase

cât palma,

de-a valma⁴³⁵⁴.

Pentru rimarea lui „Aghan”, se întrebuințează, lângă el, cuvintele: „divan”, „arman”, „borcan”, „an”, „ban”, „buzdugan”, „iatagan”, „pehlivan”, „aman”. Jocul rimelor interioare în „an” și „ani” e evident: „Și cumpărare „Aghan”, cu bani peșin, moșie la Miclești. În marginea

⁴³⁵³ *Ibidem.*

⁴³⁵⁴ *Ibidem*, pp. 95-96.

pădurii și clădise un han. Acolo ne-am mutat și am stat opt ani. Noi... trei: „Aghan”, eu și mâna din borcan”. Sau efectele în „z” și „ci”, „ce”:

Trântit pe jos, în sala strâmtă,
zăcea zapciul din Zorleni⁴³⁵⁵.

Cât e de stăpân prozatorul pe tehnica ce o mănuieste, se vede clar într-un foarte frumos vers, în care nu numai ritmul, sever și grav, dar mai ales absorbirea în acest ritm a valorii vocalelor în „a” și „â”, sugerează odihna profundă:

Aghan gemând dormea adânc⁴³⁵⁶.

Impresia de scufundare, pe arcuri largi, e remarcabilă. Un alt exemplu, al aceleiași turnări artistice de maestru îl oferă un vers în care ritmurile se alungă, în formă de valuri, de „fugă”:

Mâna umflată-sătulă, dormea.

unde efectul se produce prin succesiunea vocalelor „u” și (ă), spre a se calma, plan, în acel „ea” final⁴³⁵⁷.

Aici interesează în prunul rând evocarea romantică, fugoasă, a locului și a epocii, nu numai Bosforul balcanic, vizionat altădată de ochii setoși ai lui Panait Istrati, dar și Principatele din vremea războiului Crimeii. Ceea ce era comun între malul Dardanelelor și țara de la Dunăre, același balcan pitoresc, de lenevie și cruzime, cu acadele și potere, peisaj

⁴³⁵⁵ *Ibidem*, p. 96.

⁴³⁵⁶ *Ibidem*.

⁴³⁵⁷ *Ibidem*.

larg și colorat, peste care stăpânea umbra lui Anton Pann și a lui Nastratin Hoge. Dinu Nicodin are, în această privință, corespondente de gust cu Ion Barbu, celălalt evocator al panoramei:

Țara veghea turcită. Pierea o după-amiază⁴³⁵⁸.

Cum se deschide perspectiva, înrămată apoi în strofa de aplicație perfectă:

Încolăcite ceasuri: Cu voi, nu luai aminte
Cum, pe răsfrânta buză, a mătcii, dinainte,
O spornică mulțime se tencuia-n pereți.
Veneau de toată mâna: prostime, târgoveți,
Derviși cu fața suptă de veghi, aduși de șale,
Pierduți între pufoase și falnice pașale;
Iar ochii tuturoră călătoreau afund...⁴³⁵⁹

N. B.: În următorii ani din revista „Transilvania” nu am identificat nicio poezie: 1879, 1880, 1889, 1907, 1908, 1915, 1917, 1918, 1919, 1930, 1931, 1932, 1933, 1936, 1937, 1946.

⁴³⁵⁸ *Ibidem.*

⁴³⁵⁹ *Ibidem*, p. 97.

CONCLUZII

Actuala lucrare vine să reîntregească bibliografia de specialitate din sfera istoriei literaturii române, a poeziei românești și a tradițiilor populare autentice din Transilvania, dar și din celelalte provincii istorice, alipite la „Patria Mamă” în anul 1918.

Prezenta carte, un adevărat tom de poezii ce amintește de Corifeii Școlii Ardelene și de numele sonore ale Academiei Române, reprezintă o piesă istoriografică esențială, ce vine în completarea și recuperarea activității unor iluștri literați, folcloriști și istorici ca: Alexandru Odobescu, Dimitrie Bolintineanu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Vasile Alecsandri, Ion Codru Drăgușanu⁴³⁶⁰, Ion Pop Șireganul și mulți alții. În cele aproximativ 3000 de pagini am demonstrat, prin intermediul doinelor, baladelor populare, a cântecelor bătrânești, a descântecelor, strigăturilor și țâpuiturilor din lumea satului, continuitatea istorico-lingvistică la Nord și Sud de Dunăre a poporului român, moștenitor al latinității romane.

Fiecare poezie culeasă din Revista ASTREI, „Transilvania”, a avut specificul ei lingvistic și zonal/regional. De la poeziile din zona balcanică, în dialect megleno-român, istro-român, și până la poeziile olte-nești, cântecele și baladele haiducești, cu multitudinea de cuvinte de sorginte turco-osmană rămase în vocabularul limbii române, ca moștenire a influenței lingvistice a Imperiului Otoman în sudul țării noastre, ulterior poeziile din Ardeal, cu împrumuturile lingvistice maghiare și austriece,

⁴³⁶⁰ Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pp. 199-200.

toate au reîntregit peisajul istoriei literaturii române, în spiritul unor filologi, critici literari, filosofi și istorici ai literaturii române ca: George/Gheorghe Călinescu, Tudor Vianu, Eugen Lovinescu, Lucian Blaga, I. D. Sârbu, mai târziu Alexandru Piru, Alexandru Rosetti, profesorul și mentorul Academicianului Eugen Simion, plecat relativ recent dintre noi, alături de o întreagă pleiadă de poeți, scriitori, filologi, istorici și cărturari valoroși, dintre care amintim pe Bogdan Petriceicu Hasdeu, Alexei Mateevici, frații Văcărești, Mihai Eminescu, George Coșbuc și alții.

Am repertorizat toate poeziile, baladele, descântece, deochiurile și tradițiile populare din revista ASTREI, „Transilvania”, din perioada 1868-1946. Am consultat toate numerele revistei „Transilvania” (1868-1946), scanate și puse la dispoziția cercetătorilor pe site-ul BCU, Cluj-Napoca. Am adunat/cules tot ce a ținut de tradițiile și datinile poporului român. În acest tratat de istoria poeziei și a literaturii române se regăsesc atât cântecele și baladele haiducești, poezii semnate de Mihai Eminescu, George Coșbuc, Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Aron etc., cât și descântece/desfacerile, vrăjile/vrăjitoriile și deochiurile rămase din bătrâni.

Prin recuperarea unor descântece și deochiuri din Banat și Transilvania, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, am reușit să reconstituim tabloul mentalităților colective a românilor ardeleni și bănățeni, a credințelor și ideilor religioase din lumea satului patriarhal românesc. Erau descântece de măritiș, de desfacere, de vindecare a bolilor, de durere de cap, alături de multe alte descântece, toate cuprinse și clasificate/taxonomiate în introducerea lucrării.

Prin intermediul acestei lucrări de istoria presei, filologice, istoria literaturii române și a poeziei pașoptiste de sorginte romantică, avem o imagine completă asupra tuturor poeziilor, baladelor, doinelor și tradițiilor populare, cât și a curentelor literare și istorico-filologice diseminate în revista „Transilvania”, a ASTREI sibiene, din interstițiul cronologic 1868-1946. În acest compendiu găsim dezbateră filologică a membrilor Academiei Române pentru uniformizarea limbii române, se poate observa originea și filiera lingvistică și geografică a anumitor poezii, rolul „Călușului oltenesc”, jucat la încoronarea regelui Ungariei Matia Corvinul, cât și de oamenii de încredere ai lui Mihai Viteazul, și până astăzi în fostul Județ Romanați, în toată Oltenia istorică. Este o lucrare fundamentală, monumentală atât prin dimensiunea, cât și prin conținutul ei informațional, istoric și filologic.

De la moștenirea istoricului și filologului Ovid Densușianu (1873-1938)⁴³⁶¹, provenit din celebra familie de intelectuali Densușianu, până la întreaga pleiadă de poeți pașoptiști, dar și preromanticii, cum a fost Alexandru Depărățeanu, originar din localitatea Deparați, Teleorman, alături de Nicolae Cartojan și alții, toate aceste metamorfoze culturale și istorico-lingvistice au fost surprinse/analizate/tratate/dezbătute în paginile acestei valoroase lucrări, ce face parte din categoria dicționarelor și a enciclopediilor unor universitari ca Ion Breazu, Constantin Diaconovici, Mircea Muthu, acesta din urmă de la Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Mircea Popa, marele istoric și filolog clujean, membru al Uniunii Scriitorilor, Filiala Cluj, alături de alte nume cu probitate științifică și expertiză universitară.

⁴³⁶¹ Ion Mușlea, *Ovid Densușianu folclorist*, în „Anuarul Arhivei de Folclor”, V, publicat de Ion Mușlea, Imprimeria Națională, București, 1939, pp. 1-6.

Acest compendiu de poezii, doine și balade populare românești reprezintă un pios omagiu tuturor celor care „au scris o limbă ca un fagure de miere”, cum descria Mihai Eminescu (1850-1889) întreaga serie de poeți romantici pașoptiști din spațiul românesc, „bonjourişti” care au adus în Țările Române modele vestimentare și bunele maniere din Occidentul universitar și cosmopolit, toate surprinse în poezia „Epigonii”.

Din paginile acestei cărți, ca un fir roșu care ne ghidează întregul nostru demers, este de remarcat „enciclopedismul” scriitorilor, poezilor, oamenilor de cultură, umaniștilor români, încă din secolul al XVII-lea, perioada cronicarilor moldoveni și munteni (Miron Costin, Grigore Ureche, Ioan Neculce, Simion Dascălul, iar apoi, puțin mai târziu, Dimitrie Cantemir (1673-1723), stolnicul Constantin Cantacuzino și până la generația poezilor și scriitorilor pașoptiști din Țările Române (Țara Românească și Moldova), cât și cei care au urmat după momentul 1848, evident, mai devreme cu aducerea tiparului la Târgoviște (1508), ulterior scrierea rotacizantă, au urmat această traiectorie a umanismului de factură renescentist-europeană.

Totul merită privit în siajul a ceea ce Alexandru Duțu numea „Enciclopedismul românesc” (vezi: Alexandru Duțu, *Explorări în istoria literaturii române*, Editura pentru Literatură, București, 1969, pp. 11-66). Tot Alexandru Duțu a fost cel care a clasificat „enciclopedismul românesc”, influențat profund de cultura franceză, germană, engleză, în mai mica măsură, în trei mari categorii: „enciclopedismul umanist” (secolul al XVII-lea, cronicarii amintiți și mulți alții); „enciclopedismul iluminist (secolul al XVIII-lea, stolnicul Constantin Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu (1688-1714), Dimitrie Cantemir în Moldova, mișcarea culturală și filologico-latinistă promovată de Școala Ardeleană, tot acest

context umanist-cultural-iluminist din spațiul românesc, din „secolul luminilor” kantian, și ultimul, dar nu cel din urmă, „enciclopedismul de factură romantică” (secolul al XIX-lea, pleiada de scriitori, poeți și cărturari pașoptiști, iar cu Alexandru Odobescu, marele arheolog, scriitor și om de cultură, autorul lucrării *Pseudokinegeticos (Fals tratat de vânătoare)* și al nuvelor istorice: *Mihnea Vodă cel Rău*, *Doamna Chiajna* și *Câteva ore la Snagov*, se face translația, așa cum afirmă Alexandru Duțu în lucrarea amintită, spre „enciclopedismul de tip științific”. (vezi: Alexandru Duțu, *op.cit.*, pp. 16-17).

Majoritatea poezilor, scriitorilor, folcloriștilor și rapsozilor populari români, dacă doriți, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, „momentul Școala Ardeleană și mișcarea Supplex-ului”, și până la întreaga pleiadă de poeți pașoptiști, cât și scriitorii secolului al XX-lea au avut, așa cum afirma Ion Lăncrănjan în lucrarea *Cuvânt despre Transilvania*, Editura Sport-Turism, București, 1982, (pp. 88-93), „vocația constructivistă”.

Poezia, literatura, miturile fondatoare românești, doinele, baladele și cântecele haiducești, repertorizate în acest compendiu, au deținut, *in illo tempore*, „vocația constructivistă”, prin pana și talentul unor poeți, scriitori și oameni de cultură ca: Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, George Coșbuc, Grigore Alexandrescu, Alexandru Odobescu, Octavian Goga, Enea Hodoș, prin ciclul său de „Descânțete din Banat”, recu-perate, comparate, colaționate și inserate în actuala lucrare de istoria literaturii și a poeziei românești, dar în același timp, această opera, prin însăși monumentalitatea ei folclorică, a tradițiilor și datinilor românești, se află la confluența interdisciplinară dintre istoria literaturii și a poeziei românești, a doinelor, baladelor și tradițiilor populare din „satele și preoții

Ardealului” (lucrarea marelui istoric Nicolae Iorga), etnologie, antropologie culturală, sociologie și istoria presei românești din Transilvania.

Revista ASTREI, „Transilvania”, a fost consultată în integralitatea ei, număr de număr, și am repertorizat toate poeziile, datinile, baladele, cântecele bătrânești și haiducești, tradiții și ziceri din bătrâni, strigături și țâpuituri, descântece, deochiuri și vrăjitorii din Banat, cât și celelalte provincii istorice românești, din perioada studiată: 1868-1946.

Așa cum afirma și Ion Lăncrănjan în lucrarea amintită mai sus, autorul celebrului roman „Cordovanii”, personalități ca: Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu (1880-1961)⁴³⁶², Vasile Pârvan, Nicolae Iorga⁴³⁶³, Nicolae Bălcescu, Liviu Rebreanu, Marin Preda⁴³⁶⁴ și mulți alții au avut această „vocație constructivă”, prin talentul și opera lor, ce au reprezentat o fundație solidă la fortificarea identității naționale românești.

Afirmarea identității naționale românești de-a lungul timpului, prin cultură, prin poezie și literatură, prin balade și cântece bătrânești, prin conservarea tradițiilor și portului popular românesc, iată câteva dintre caracteristicile acestei opere. Toți poeții și scriitorii români menționați în lucrare, prin opera lor livrescă, au contribuit, maim ult sau mai puțin, fiecare în funcție de talentul cu care a fost înzestrat de Dumnezeu, la susținerea „Coloanei vertebrale a culturii românești”, reprezentată prin cei 4 mari clasici: Mihai Eminescu, Ioan Slavici, Ion Creangă și Ion Luca Caragiale. „Cei patru mari spartani” ai culturii și identității românești,

⁴³⁶² Anton Cosma, *Romanul românesc contemporan: 1945-1985. Sinteze*, Vol. II, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998, pp. 54-61

⁴³⁶³ Ilie Bădescu, Ozana Cucu-Oancea (Coordonatori), *Dicționar de sociologie rurală*, Editura Mica Valahie, București, 2005, pp. 263-265.

⁴³⁶⁴ Anton Cosma, *Romanul românesc contemporan: 1945-1985. Sinteze*, Vol. I, Editura Eminescu, București, 1988, pp. 114-124.

aidoma spartanilor conduși de Leonidas împotriva oștilor persane ce îl aveau în frunte pe Xerxes, au reprezentat „Greenwich-ul” nostru identitar-național, dar au fost și repere, modele de urmat pentru alți scriitori și poeți ce au venit după ei.

Ora exactă a culturii românești în literatură, poezie, cultura națională, în sens general, au dat-o cei patru mari clasici amintiți mai sus. Eminescu, Creangă, Slavici și Caragiale au fost ca o flacără olimpică pentru întregi generații de intelectuali și oameni de cultură. De la scriitorii preromantici din secolul naționalităților, până la scriitorii secolului al XX-lea, toți au avut menirea aceasta a formării identității naționale românești prin cultură, prin vers, prin proză, serate literare și cluburi de lectură, prin însăși talentul lor ontogenetic.

Am repertorizat o întreagă pleiadă de poeți, scriitori și culegători de folclor, o parte cunoscuți, alții mai puțin știuți, dar care toți au contribuit la uniformizarea limbii românești și a identității latine a poporului roman de-a lungul timpului, de la disputa în jurul continuității românești (Robert Rosler, István Szamosközy (Ștefan Zamosius, B.P. Hașdeu etc) și până la istoricii și filologii de talia lui Nicolae Iorga, I. D. Sârbu, Lucian Blaga (1895-1961), toți și-au adus aportul în acest sens al susținerii culturii românești. Amintim doar câteva nume ca: Ion Pop Reteganul (1853-1905), Atanasie Marian Marienescu, Grigore Silași (1836-1897), acesta din urmă ne-a lăsat o clasificare a doinelor, baladelor și tradițiilor autentice românești, taxonomie amintită în introducerea lucrării, întreaga serie de elevi din Banat, ne-au lăsat drept moștenire culturală și istorico-filologică descântececele, deochiurile și vrăjitoriile din secolul al XIX-lea și al XX-lea, cât și rapsozii și culegătorii de folclor din Țara Românească (Oltenia și

Muntenia), Moldova, cu Bucovina, Transilvania, Maramureș și Parțium, menționați pe parcursul demersului nostru.

Pe lângă toată presa românească din Transilvania, consultată, aprofundată și studiată, în varianta digital, pe site-ul BCU-CLUJ, am completat cercetarea noastră cu vaste informații din literatura de specialitate (surse editate, în marea lor majoritate cărți și articole științifice publicate pe această team, dar și surse on-line, diferite site-uri ce au abordat subiecte din sfera folclorului, a tradițiilor românești, istoria filologiei românești. Am aprofundat totodată și fenomenul haiduciei și brigandajului din Peninsula Balcanică și Țările Românești extracarpătice (Țara Românească și Moldova) pentru a explica valențele filologico-culturale ale unor cântece haiducești și bătrânești, culese și inserate în lucrare, printre care amintim: „Cântecul lui Iancu Jianu”, cu multitudinea sa de variante populare, cântecele/baladele populare dedicate haiducului Grigore Pinte (Pinte Viteazul), Ștefan Bujor și mulți alții, cântecele și doinele rămase în amintirea unor voievozi români: Mihai Viteazul, Ștefan cel Mare, Matia Corvinul (1458-1490), explic într-o notă de subsol rolul celebrului oștean, cu a sa forță herculeană, Paul/Pavel Chinezul, eroul Bătăliei de la Câmpul Pâinii (1479), dintre Regatul Ungariei arpadiene și angevine, alături de transilvăneni, și Imperiul Otoman.

Toate aceste lucruri au reîntregit tabloul identității naționale românești, studiate prin intermediul poeziilor, legendelor, doinelor și baladelor populare românești. De-a lungul timpului, indiferent de situația de viață în care s-au aflat, românii au dus cu ei aceste doine și balade din bătrâni. Pe timp de pace, la munca câmpului (la coasă, la seceră etc), în timpul păstoritului și a drumurilor lor transhumante, dar și în vreme de război, țărani români au fost purtătorii acestor tradiții „Ab Urbe Condita”, au fost

păstrătorii și colportorii poeziilor populare românești, a cântecelor și baladelor haiducești, a tradițiilor și legendelor fondatoare, mitice, ca un „axis mundis” al identității lor de români și păstori, aparținători „Trilogiei culturii românești” blagiene, ca luptători neînfricați, „cu lancea lui Horea”, pentru drepturile lor sociale și naționale românești, pentru reprezentativitate în forurile de conducere, prin intermediul Mitropolitului Andrei Șaguna și alți lideri intelectuali români, pentru biserică și școală în limba română, pentru împrăștierea țăranilor (1848, 1859), pentru ceea ce poetul năsăudean George Coșbuc (1866-1918) numea „Noi vrem pământ”.

Păstorii români, în drumurile lor cu turmele de oi, au fost purtătorii unor tradiții folclorice românești autentice, ei mai doineau, din gură sau cu fluierul, să le mai treacă aleanul de casă, de cei dragi, de vite și holde. În același registru, amintim și cântecele de cătănie, de pe front, rămase ca o efigie a talentului popular românesc în momente de restriște, în situațiile dificile pentru națiunea românească (bătălii, răscoale, războaie, Primul și Al Doilea Război Mondial etc.).

Această lucrare se constituie, în același timp, într-o frescă a afirmării naționale românești prin cultură, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până în prima parte a secolului al XX-lea, respectiv interstitiul cronologic 1868-1946. De-a lungul timpului, poporul român și-a lăsat pecetea identitară, dătătoare de cultură populară, în creațiile folclorice (doina, balade, cântece și mituri fondatoare, legend spuse din bătrâni, ș.a.). Din cele evidențiate pe parcursul cercetării noastre, reiese foarte clar latura aceasta a afirmării identității naționale românești prin limbă, religie, tradiții și obiceiuri, cât și prin forța creatoare a poezilor și folcloriștilor români.

Prin demersul de față am demonstrat, încă o dată, ceea ce afirma Vasile Alecsandri, „Românul s-a născut poet”!

Actuala cercetare reprezintă o dovadă în plus a continuității simbiozei daco-romane la Nord și Sud de Dunăre, după retragerea aureliană (271-275). Mărturiile lingvistice de la nord și sud de Danubius, cum numeau romanii Dunărea, poeziile neaoșe românești, dar și cele în dialect megleno-român, istro-român, dovezile lingvistice rhaeto-romane, aromânii fârșeroți și multe alte elemente materiale și de cultură spirituală, latinitatea poporului român, accentuată în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, de către reprezentanții Școlii Ardelene, iar numeroasele mituri și legende din cuprinsul acestei lucrări relevă atât forța creatoare populară a națiunii românești, în special din lumea satului, prin cântecele bătrânești, doinele de jale și de dor, cântecele de cătănie, tradiții și obiceiuri strămoșești, cât și tăria de caracter, dârzenia și curajul poporului român, calități manifestate în momentele de incertitudine și conflicte armate.

Țăranul român a fost purtătorul unei moșteniri ancestrale, a dus cu el, la munca câmpului, la horă, duminica la biserică, în zilele de sărbătoare sau pe câmpul de bătălie aceste tradiții și obiceiuri creștine, fiecare cu influențele și specificul lor, doine și poezii de o frumusețe remarcabilă.

Readucerea în siajul istoriografiei românești și a marii culturi naționale și europene a unor personalități marcante ale formării identității naționale românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, nu se află sub imperiul unei realități perimate, vetuste, revolute, deoarece tot timpul putem descoperi amănunte despre diferite personalități, oameni de cultură, scriitori și poeți români pașoptiști, cei care au urmat momentului 1848, dar și poezii români din „Romanul secolului XX”, cum era numită celebra colecție de cărți din România.

Am realizat acest compendiu și pe fondul a ceea ce se întâmplă în învățământul românesc după 1989 și până astăzi. Scriitori, poeți și oameni de cultură ca: Mihai Eminescu, Ioan Slavici, Ion Creangă, Ion Luca Caragiale (cei patru mari clasici ai literaturii române), Mateiu Caragiale („Craii de curte veche”), fiul lui I. L. Caragiale, George Coșbuc, Octavian Goga, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Dimitrie Bolintineanu, Al. I. Odobescu, Alecu Russo, Grigore Alexandrescu, Costache Negruzzi, Mihail Sadoveanu, Alexandru Macedonski⁴³⁶⁵, Ion Agârbiceanu⁴³⁶⁶, Panait Istrati și mulți alții, exemplele pot continua la ne-sfârșit, nu se mai studiază astăzi la clasă, au fost scoși din manualele de Limba și Literatura Română, pe fondul schimbării frecvente a Legii educației și a apariției numeroaselor manuale alternative.

Un lucru trebuie precizat foarte clar. Astăzi elevii nu mai au acces la marea cultură deoarece au fost privați, treptat, treptat, pe fondul unor politici educaționale infructuoase și implementate defectuos, de studierea operelor literare fundamentale, care stau și astăzi la „fundația de fier” a identității naționale românești. Elevii se raportează, în majoritatea cazu-

⁴³⁶⁵ Stănuță Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănucă, Algeria Simota, et.alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Repu-blicii Socialiste România, București, 1979, pp. 527-534.

⁴³⁶⁶ Selectiv: Ilie Rad, Alexandra-Cătălina Ormenișan, *Ion Agârbiceanu și Marea Unire*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2018; Ion Agârbiceanu, *Articole cu caracter ecleziastic: 1903-1945*, Ediție îngrijită, notă asupra ediției, note și comentarii / de Ilie Rad, Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2018; Idem, *File din cartea naturii*, Ediție îngrijită, notă asupra ediției, bibliografie, note și comentarii / de Ilie Rad și Ichim Andrei, Editura Cadran, Chișinău, 2020; Idem, *Licean...odinioară*, Ediție îngrijită, prefață și notă asupra ediției / de Ilie Rad, postfață de Cristian Bădăliță, Editura Vremea, București, 2020; Idem, *Fefelega și alte povestiri*, Editura Andreas Print, București, 2016; Idem, *Opere*, Vol. 1-8, Ediție îngrijită, tabel chronologic, notă asupra ediției, bibliografie, note și comentarii, referințe critice / de Ilie Rad, Editura Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2014-2017; Mircea Popa, *Ion Agârbiceanu: constelația realului*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013; Răducu Rușeț, *Ion Agârbiceanu: o rememorare*: <https://www-.napoca-news.ro/2023/10/ion-agarbiceanu-o-rememorare.html> la 16.07.2024, ora 7:32.

rilor, la manual și internet, însă ei nu pot lua notă de complexitatea istoriei literaturii române, a poeziei românești, curente de gândire, influențe culturale și filosofice de anvergură europeană, încă din secolele XV, XVI, XVII, cronicarii moldoveni și munteni, până la stolnicul Constantin Cantacuzino, secolul al XVIII-lea (iluminismul francez: Montesquieu, Voltaire, J. J. Rousseau; Aufklärung-ul german), apoi în secolul naționalităților, romantismul pașoptist, întreaga pleiadă de scriitori și poeți pașoptiști, simbolismul etc. Mulți o să spună că aceste lucruri le pot aprofunda la Facultatea de Litere, dacă sunt pasionați. Așa este, dar fără o bază temeinică din liceu, ce pot face mai departe?

Alți intelectuali, scriitori, literați și istorici români eliminați din manualele de Limba și Literatura Română: Nicolae Bălcescu („Românii subț Mihai-Voievod Viteazul”), Geo Bogza („Cartea Oltului”), B. P. Hasdeu („Răzvan și Vidra”)⁴³⁶⁷, Vasile Alecsandri, Dumitru Almaș („Povestiri istorice”), Mihail Drumeș („Elevul Dima dintr-a 7-a”), Panait Istrati („Ciulinii Bărăganului”, „Chira Chiralina”) ș.a.

Nu se mai studiază sau se aprofundează foarte puțin: Marin Preda („Moromeții”, „Viața ca o pradă”, „Risipitorii”, „Marele singuratic”), George Călinescu (1899-1965)⁴³⁶⁸ („Enigma Otiliei”, „Bietul Ioanide” ș.a.), Liviu Rebreanu („Ion”, „Răscoala”, „Pădurea spânzuraților”), Dinu Săraru, plecat recent într-o stea, („Dragostea și Revoluția”, „Niște țărani”), Ion Lăncrănjan („Cordovanii”, „Cuvânt despre Transilvania”). Programă școlară de Limba și Literatura Română a fost trunchiată, ajustată,

⁴³⁶⁷ George Călinescu, *Istoria literaturii române*: compendiu, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001, pp. 141-143.

⁴³⁶⁸ Anton Cosma, *Romanul românesc contemporan: 1945-1985. Sinteze*, Vol. I, Editura Eminescu, București, 1988, pp. 108-114.

revalorificată, iar toți cei enumerați mai sus și operele lor au fost eliminați/eliminate definitive din manual. Ce s-a pus în locul lor? Mai știu copiii din școlile românești de Constantin Chiriță („Cireșarii”), basmele și poveștile românești („Harap Alb”, „Scufița Roșie”, „Ursul păcălit de vulpe”, „Dănilă Prepeleac” ș.a.)? Mai au acces la marea literatură și cultură românească formatoare de identitate națională? Lucian Blaga, George Bacovia (Vasiliu, pe numele său adevărat) sunt studiați foarte puțin astăzi. Să nu mai vorbim de gândirismul/trăirismul românesc (Constantin Rădulescu Motru, Constantin Dobrogeanu Gherea, Constantin Stere), ultimul în Basarabia. Tot timpul peste acele lecții s-a trecut foarte repede. Încotro ne îndreptăm? Cum suplimentăm toate aceste lacune din manualele școlare? Cum pot avea copiii români o edu-cație și cultură trainice, sănătoase, solide? Genurile literare: epic, liric și dramatic au fost eliminate din manuale. Quo Vadis, Dominae?

Prin această monumentală opera de strângere, adunare și contopire într-un amplu compendiu de folclor, am dorit să aducem un pios omagiu unei întregi generații de scriitori, poeți și folcloriști români, parcă uitați astăzi, lăsați în desuetudine atât prin scoaterea definitive din manualele școlare, prin schimbarea frecventă și repetitive a legii educației, încă din anii '90 și până astăzi, cât și prin întregul demers progresisto-globalist ce duce la o evidentă dezrădăcinare și dezorientare a generațiilor tinere de elevi și viitori studenți.

Scriitori și poeți ca Barbu Ștefănescu Delavrancea, Alexandru Odobescu, Grigore Alexandrescu, B. P. Hasdeu, C. A. Rosetti, Alexandru Depăărățeanu, George Sion, Geo Bogza, Ronetti Roman și mulți alții sunt astăzi complet uitați, ignorați printr-un adevărat proces sisatematic de diminuare sau eliminare definitive a unor materii de bază ca: literatura,

latina, istoria, Geografia, filosofia. Însă, trebuie să înțelegem că aceștia toți, alături de George Coșbuc, Octavian Goga, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Ioan Slavici și Ion Luca Caragiale, ultimii amintiți fiind cei patru mari clasici ai literaturii române, reprezintă coloanal vertebrală a acestei națiuni. Pe umerii celor amintiți stă întreaga conștiință națională românească. Astăzi se studiază foarte puțin Titu Maiorescu și „teoria formelor fără fond”, criticismul junimist, importanța unor nume ca: Vasile Pogor, P. P. Carp, Iacob Negruzzi. De ce toate acestea? De ce au fost scoși definitiv sau mult diminuați din manualele și programele școlare? Ce am pus în loc în acești ani de veșnice schimbări a legii educației, a programelor școlare, manuale alternative și multe alte lucruri care au dus învățământul românesc într-o zonă a derizoriului.

Am realizat acest compendiu pentru a aduce în actualitate pe toți acești „boieri ai condeiului”. Scriitorii și poeții enumerați, „care au scris o limbă ca un fagure de miere” (Mihai Eminescu, *Epigonii*) au fost anihilați în contextual nenumăratelor proiecte legislative din zilele noastre, inovații școlare de tot felul, iluzorii în marea lor majoritate, deoarece generații tinere au fost private de tot ce este canon, fundament, stabilitate, firesc, normal, statornic în educația românească.

Lucrarea aduce un plus de cunoaștere academică și proiectare în actualitatea contemporană, tot mai grăbită și preocupată de senzational, a tuturor acestor bonjourști care au pus temelia de granit a literaturii și poeziei, culturii și identității noastre naționale românești. Prin tot ce au realizat acești „visători”, cum îi numea Alexandru Vlahuță, au intrat în universalitate prin întreaga lor opera, prin tot ce au lăsat moștenire României modern și Europei occidentale. Importanța și valoarea lor pentru marea literatură rămâne atemporală, adică este foarte prezentă și astăzi.

În prezentul corpus documentar de poezii, doine, balade și cântece bătrânești am valorificat presa românească din Transilvania, din revista omonimă a ASTREI, din punct de vedere filologic, literar și folcloric românesc. Dacă în cercetările noastre științifice de până în prezent am abordat ziaristica românească ardeleană din perspectiva politico-națională, ideologică, în siajul luării deciziilor unor lideri și ziariști români din Transilvania, de a lua sau nu parte la viața politică (disputa activism vs. pasivism politic, ce a luat amploare după înființarea dualismului austro-ungar, 8 iunie 1867), în actualul dicționar de poezii și corpus documentar de folclor autentic românesc am studiat și aprofundat revista „Transilvania” a ASTREI de la Sibiu prin filtrul culegătorului de folclor. Dintre folcloriștii de renume, din Transilvania și Banat, amintim pe Ion Codru Drăgușanu, Athanasie Marian Marienescu, Grigore Silași, Vasile Alecsandri, Alecu Russo, Alexandru Odobescu, George Sion, Barbu Ștefănescu Delavrancea și mulți alții.

Poeziile, doinele, cântecele bătrânești și haiducești, cântecele de dor și jale, de vitejie/cătănie, cât și ritualurile de înmormântare, descântecele și leacurile băbești din regiunea istorică a Transilvaniei primelor descălecate ale lui Gelu, Glad și Menumorut, cât și din celelalte provincii istorice, Țara Românească și Moldova (Valahia), evident, alături de Banat și Partium, Bucovina și Maramureșul istoric, tradiții și obiceiuri din toate aceste „țări” binecuvântate de Dumnezeu, am identificat și inserat în actualul compendiu de folclor și etnologie românească.

Alături de toate acestea adăugăm elementele și particularitățile lingvistice ce țin de gramatică, morfologie și sintaxă relevate în acest op și instrument de lucru util filologilor, poeților, istoricilor literari, folcloriștilor, etnologilor, dar și a publicului larg pasionat în direcția demantelării

acestor „nestemate românești”, întruchipate de poeziile aduse în atenția dumneavoastră și grupate în acest dicționar de folclor românesc.

Am întreprins, printr-o muncă asiduă de culegere, cercetare și documentare ceea ce înaintașii noștri din secolul al XIX-lea, prin activitatea folcloristică a unor nume ca: B. P. Hasdeu, Ovid Aron Densușianu, din celebra familie a Densușienilor, și Nicolae Iorga au realizat în demersurile lor enciclopedice, filologico-pedagogice și național-literare specifice perioadei formării identității naționale prin limbă, religie, cultură, istorie, descendență eroică, latinitate și slavonism, prin întraga activitate a Școlii Ardelene, ale cărei influențe pedagogice-filologice și naționale au fost diseminate până în secolul al XIX-lea și al XX-lea.

Am abordat o perioadă lungă de timp (1868-1946) pentru a avea o imagine completă, rotundă, totală, întreagă asupra evoluției folcloristicii ardelenice, cu influențe în celelalte provincii românești, prin colportajul de poezii și doine din bătrâni lăsate, între toate provinciile istorice românești. Circulația revistelor, ziarelor, a broșurilor, abecedarelor și tipăriturilor a început să prindă contur la începutul secolului naționalităților (secolul al XIX-lea), dar a luat amploare pe parcursul celei de-a doua jumătăți a acestui secol și la începutul celui următor, secolul al XX-lea, prin însăși evoluția societății în ansamblul ei, a dezvoltării comunicațiilor și a circulației informațiilor la mare distanță.

La câmp, la horă, la șezătoare, la clacă sau în vreme de război, pe timp de pace și în contextul războaielor, a confruntărilor armate, țăranul român, acel stâlp al conștiinței naționale românești, trecut „prin foc și sabie” de-a lungul timpului, a luat cu el poezia, cântecul popular românesc

și fluierul pentru a doini în drumurile sale transhumante sau în tranșeele Marelui Război (1914-1918).

Acest efort de recuperare a identității și spiritualității românești prin poezie și folclor reprezintă, dacă doriți, efigia țaranului român în sens blagian și filosofico-literar. Am reușit să reconstituim o mare parte a tradițiilor și obiceiurilor românești din Transilvania, a descântecelor din Banat și a cântecelor haiducești din Oltenia istorică. Evident, toate aceste descrieri și poezii au fost lăsate, scrise, tipărite de cărturari (preoți, învățători, filologi, folcloriști, ziariști, oameni politici naționali), de către cei care au avut acces la cultură și cunoaștere, la formare academică prin acea „peregrinatio academica”, dar care nu au lăsat să se piardă acest „Mare Anonim al Istoriei, țaranul român.

Din paginile acestei lucrări reiese foarte clar dimensiunea astristă a intelectualului român ardelean, aceea de a sta printre oameni, capacitatea de luminare și culturalizare a maselor, a țăranilor, a lumii rurale românești, de a ține vie „flacăra olimpică” a celor mulți, lăsați într-un con de umbră de marea istorie, vitregiți de soartă, dar care au avut un aport fundamental la îmbogățirea limbii și literaturii românești, la acest repertoriu al snoavelor, bucoavnelor, basmelor și vorbelor de duh din moși-strămoși.

Celebra zicală: „Cine nu are un bătrân, să-și cumpere” se actualizează în atemporalitate prin toată această muncă de culegere, adunare și punere în circuitul științific a tuturor acestor poezii, balade, doine, cântece voinicești și haiducești, cântece de vitejie/ cătănie, leacuri tradiționale românești, alături de întregul ansamblu al mentalităților colective și a utilajului mental patriarhal lăsate moștenire de înaintașii noștri în paginile revistei „Transilvania”, dar și în alte publicații, reviste umoristice și satirice, culturale, de informare și pedagogice.

„Marele singuratic” a reînviat în fiecare dintre aceste poezii și balade, a renăscut prin însăși viața de odinioară a țărânului român, așa cum îl percepea romancierul Marin Preda (1922-1980), dar cum a fost ipostaziat și de Octavian Goga, George Coșbuc, Marin Sorescu, Panait Istrati, Liviu Rebreanu, Petru Dumitriu, Duiliu Zamfirescu, Ion Lăncrănjan ș.a.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări editate:

Abrudan, Mircea-Gheorghe, *Mitropolitul Andrei Șaguna. O biografie culturală*, Prefață de Ioan Bolovan, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane: Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2023.

Agârbiceanu, Ion, *Articole cu caracter ecleziastic: 1903-1945*, Ediție îngrijită, notă asupra ediției, note și comentarii / de Ilie Rad, Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2018.

Agârbiceanu, Ion, *File din cartea naturii*, Ediție îngrijită, notă asupra ediției, bibliografie, note și comentarii / de Ilie Rad și Ichim Andrei, Editura Cadran, Chișinău, 2020.

Agârbiceanu, Ion, *Licean...odinioară*, Ediție îngrijită, prefață și notă asupra ediției / de Ilie Rad, postfață de Cristian Bădăliță, Editura Vreimea, București, 2020.

Agârbiceanu, Ion, *Opere*, Vol. 1-8, Ediție îngrijită, tabel cronologic, notă asupra ediției, bibliografie, note și comentarii, referințe critice / de Ilie Rad, Editura Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2014-2017.

Alecsandri, Vasile, *Doine, pasteluri, lăcrămioare*, Ediție îngrijită de Georgiana Dumitru, Editura Erc Press, București, 2009.

Alecsandri, Vasile, *Versuri alese*, Redactori: Petru Radu, Alina Hucai, Editura Sedcom Libris, Iași, 2004.

Amzulescu, Alexandru I., *Balade populare românești*, 3 Vol., Editura pentru Literatură, București, 1964.

Amzulescu, Alexandru I., *Balade populare românești: (cântece bătrânești)*, Editura Minerva, București, 1988.

Avram Iancu – 200. *Două secole de istorie, între idealuri și realizări. Lucrările Școlii Academice „Dr. Teodor Mihali – Bancherul” - SATM 2024*, Coordonatori: Gabriel-Virgil Rusu, Cristian Păltinean, Editura ASTRA-DEJ: Editura Școala Ardeleană, Dej, Cluj-Napoca, 2024.

Badea, Marin, Bodea, Gheorghe I., *Avram Iancu în conștiința poporului român*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976.

Balade populare românești, Editor: Vidrașcu și fiii, Editura Litera, București, 2018.

Balotă, Anton, Florea, Petre, *Izvoarele baladei populare românești*, Ediție, prefață și note / de Petre Florea, Editura Saeculum I. O., București, 2019.

Barbu, Paul-Emanoil, Constantin-Dulcan, Dumitru, *Haiducul Iancu Jianu - adevăr și legendă*, Ediția a 3-a, revăzută și adăugită, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2021.

Bălăianu, Mihai, Constantinescu, Ilie, *Cântece bătrânești și doine*, Editura SicPress & Design, București, 1994.

Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Ediție revăzută și adăugită, Editura Corint, București, 2006.

Bărbulescu, Constantin, *România medicilor. Medici, țărani și igienă rurală în România de la 1860 la 1910*, Editura Humanitas, București, 2015.

Bârlea, Ovidiu, *Eseu despre dansul popular românesc*, Editura Cartea Românească, București, 1982.

Bernea, Ernest, *Poezii populare în lumina etnografiei*, Editura Minerva, București, 1976.

Berényi, Maria, *Cultura românească la Budapesta în secolul al XIX-lea*, „Fundația Publică pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria”, Gyula, 2000.

Berindei, Dan, *Bălcescu*, Editura Historia, București, 2008.

Berindei, Dan, *Pe urmele lui Nicolae Bălcescu*, Editura Sport-Turism, București, 1984.

Bilțiu, Pamfil, *Folclor din Transilvania*, Vol. 10: *Poezii și povești populare din Țara Lăpușului*, Editura Minerva, București, 1990.

Bilțiu, Pamfil, Bilțiu, Maria, *Basme, povești, povestiri, snoave și poezii populare din zona Codrului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.

Blaga, Lucian, *Gândirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea*, Ediție îngrijită de Dorli Blaga, Cuvânt înainte de Ioan-Aurel Pop, Prefață și notă bio-bibliografică de Eugeniu Nistor, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2023.

Bolintineanu, Dimitrie, *Călătorii*, Vol. I, Ediție îngrijită, prefață, tabel cronologic, note și glosar de Ion Roman, Editura pentru Literatură, București, 1968.

Bolintineanu, Dimitrie, *Legende istorice*, Coord.: Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera: Litera Internațional, București: Chișinău, 2001.

Bologa, Vasile, *Poezii populare din Ardeal: o mie de bucăți culese între anii 1880-1905*, Ediție anastatică, Editura ASTRA - Despărțământul „Timotei Cipariu”, Blaj, 2009.

Braniște, Valeriu, Iancu, Gheorghe, Moașa Nazare, Ruxandra, *Diariul meu de septiman: (Jurnal de licean, 1885-1886)*, Ediție îngrijită / de Ruxandra Moașa Nazare și Gheorghe Iancu, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2014.

Brăiloiu, Constantin, *Cântece bătrânești din Oltenia, Muntenia, Moldova și Bucovina*. [Reproducere a ediției apărute la București în 1932], Editura Alfa, Iași, 2011.

Brăiloiu, Constantin, Comișel, Emilia, Gălușcă-Cîrșmariu, Tatiana, Papadima, Ovidiu, *Folclor din Dobrogea*, Editura Minerva, București, 1978.

Bucșan, Andrei, *Balade populare românești*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984.

Bud, Alexandru Bogdan, *Limitele loialității dinastice: Iosif al II-lea și românii din Transilvania în epoca modernă*, Academia Română. Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2015.

Buga, Maria, Ovid Densușianu, folclorist, Editura Grai și Suflet - Cultura Națională, București, 2003.

Calboreanu, Ion, *De pe Olt și Hârtibaci: folclor din Transilvania: cules între anii 1931-1941 și transcris în ianuarie-februarie 1963*, Editura Maiko, București, 2006.

Cambose, Astrid, Mihalache, Cătălina, Chelcea, Antonie-Dumitru, *Lumea lui Bălcescu*, Editura Mega: Argonaut, Cluj-Napoca, 2021.

Cazimir, Ștefan, *Alfabetul de tranziție*, Ediția a 2-a, revăzută, Editura Humanitas, București, 2006.

Căliman, Ion, Veselău, Cornel, *Poezii populare românești*, Editura Grai și Suflet - Cultura Națională, București, 1996.

Călinescu, George, *Istoria literaturii române: compendiu*, col. inițiată și coordonată de Anatol și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2001.

Cartoian, Nicolae, *Cărțile populare în literatura românească. Epoca influenței sud-slave*, Cuvânt înainte de Dan Zamfirescu, Postfață de Mihai Moraru, Ediție îngrijită de Alexandru Chiriacescu, Presentare grafică: Val Munteanu, Editura Enciclopedică Română, București, 1974.

Cărăbiș, Vasile, *Poezii populare românești*, Editura Minerva, București, 1986.

- Cârstea, Stelian**, *Balade populare românești*, Editura MondoRo, București, 2016.
- Cimpoi, Mihai**, *Vasile Cârlova: poetul „sufletului mâhnit”*, Editura Bibliotheca, Cartididact, Târgoviște: Chișinău, 2010.
- Cioară, Ion**, Cuceu, Ion, Șeuleanu, Ion, *Cântecul de cătănie* [Vol. 2]: *Repertoriu de texte poetice și marginalii la edițiile a III-a (1997) și a IV-a (1999) ale Festivalului Național al Cântecului Popular de Cătănie (1994-1995)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
- Constantinescu, Nicolae**, *Citite de mine...Folclor, etnologie, antropologie. Repere ale cercetării (1967 – 2007)*, Colecție îngrijită de Oana Gabriela Petrică, Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, București, 2008.
- Constantinescu, Raul**, Cuceu, Ion, Ardeleanu, George, *Străvechi tradiții și creații populare din Țara Hațegului: culegere monografică*, Editura Saeculum, București, 2017.
- Cosma, Anton**, *Romanul românesc contemporan: 1945-1985. Sinteze*, Vol. I, Editura Eminescu, București, 1988.
- Cosma, Anton**, *Romanul românesc contemporan: 1945-1985. Sinteze*, Vol. II, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998.
- Coșbuc, George**, *Ochiul lui Dumnezeu: poezii inedite și regăsite*, Ediție îngrijită și prefată / de Mircea Popa, Editura Eikon: Charmides, Cluj-Napoca, Bistrița-Năsăud, 2004.
- Cuceu, Ion**, *Alternative antropologice și etnologice în cercetarea culturilor: studii și comunicări*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2007.
- Cuceu, Ion**, *Dicționarul proverbelor românești*, Editura Litera Internațional, București: Chișinău, 2006.
- Cuceu, Ion**, *Etnologia românească astăzi: studii și comunicări*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2009.

- Cuceu, Ion**, *Fenomenul povestitului: încercare de sociologie și antropologie asupra narațiunilor populare*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 1999.
- Cuceu, Ion**, Cuceu, Maria Paulina, *Ritualuri agrare românești*. Vol. 1: *Plugușorul în spațiul românesc extracarpatic: studiu introductiv și corpus de texte*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2007.
- Cuceu, Ion**, Cuceu, Maria Paulina, Lisovschi Petrean, Anamaria, Șeuleanu, Ion, *Ritualuri de nuntă din Transilvania*, Vol. 1: *Cântecele rituale de nuntă din Bihor*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2007.
- Cuceu, Ion**, Cuceu, Maria Paulina, Lisovschi Petrean, Anamaria, Șeuleanu, Ion, *Ritualuri de nuntă din Transilvania*, Vol. 3: *Orațiile de nuntă: studiu introductiv și corpus de texte*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2007.
- Cuceu, Ion**, Cuceu, Maria Paulina, Lisovschi Petrean, Anamaria, Șeuleanu, Ion, *Ritualuri de nuntă din Transilvania*, Vol. 4: *Strigături ceremoniale de nuntă*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2009.
- Datcu, Iordan**, *Folclorul. Cum trebuie înțeles: [lecție de deschidere la Facultatea de Litere din București]: un secol de la apariție (1909-2009)*, Editura Saeculum I. O., București, 2009.
- Datcu, Iordan**, *Balade populare românești*, Ediție îngrijită, prefată și bibliografie / de Iordan Datcu, Editura Albatros, București, 1977.
- David, Daniel Ovidiu**, *Psihologia poporului român: profilul psihologic al românilor într-o monografie cognitiv-experimentală*, Editura Polirom, Iași; București, 2015.
- Dărăban, Alexandru**, *Folclorul din Sângeorgiul Român*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2021.

- Dejeu, Zamfir**, *Dansuri tradiționale din Transilvania: tipologie*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 2000.
- Densușianu, Ovid, Șerb, Ioan, Șerb, Florica**, *Flori alese din cântecul poporului*, Ediție îngrijită / de Ioan Șerb și Florica Șerb, Editura Grai și Suflet - Cultura Națională, București, 1999.
- Dima, Alexandru**, *Alec Russo*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1957.
- Doniga, Vasile T., Pop, Mihai**, *Folclor din Transilvania. Vol. 6: Folclor din Maramureș*, Editura Minerva, București, 1980.
- Djuvara, Neagu, Carpov, Maria**, *Între Orient și Occident. Țările Române la începutul epocii modern (1800-1848)*, Ediția a II-a, Editura Humanitas,
- Dragomir, Silviu**, *Avram Iancu: o viață de erou*, Ediție îngrijită, studiu introductiv și notă asupra ediției de Ioan Bolovan și Sorin Șipoș; Cuvânt de prețuire de Ioan-Aurel Pop, Președintele Academiei Române; Prefață de Liviu Maior, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022.
- Dragomir, Silviu**, *Studii privind istoria Revoluției române de la 1848*, Ediție, introducere, note, comentarii de Pompiliu Teodor, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2024.
- Drăghicescu, Dimitrie**, *Din psihologia poporului român*, Editura Vodaro, București, 2018.
- Dudaș, Florian**, *Prefectul-General Avram Iancu și Legiunea Auraria Gemina. Studiu istoric și corpus documentar*, Editura Metropolis, Oradea, 2016.
- Dușu, Alexandru**, *Explorări în istoria literaturii române*, Editura pentru Literatură, București, 1969.
- Felea, Romulus**, *Avram Iancu în folclorul moșilor*, Cu o prefață de Acad. Camil Mureșanu, Ediția a III-a, revăzută și adăugită la volumul

Avram Iancu în tradiția orală a moșilor, publicată de Ioan Felea și Virgiliu Florea, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2024.

Filip, Vasile V., *Universul colindei românești: (în perspectiva unor structuri de mentalitate arhaică)*, Editura Saeculum, București, 1999.

Fodor, Axente, *Noțiuni și concepte de teorie a literaturii. Stilistică și estetică literară*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2023.

Furtună, Dumitru, Macarie, Gheorghe, *Folclor, basme, legende, snoave, cântece bătrânești și plugușoare, articole despre folclor și folcloriști*, 3 Vol., Ediție îngrijită, prefată, glosar și bibliografie / de Gheorghe Macarie, Editura Sf. Mina, Iași, 2016.

Ghițulescu, Constanța-Vintilă, *În șalvari și cu ișlic: biserică, sexualitate, căsătorie și divorț în Țara Românească a secolului al XVIII-lea*, Ediția a 2-a, revăzută și adăugită, Editura Humanitas, București, 2011.

Gârleanu, S. I. *Haiducie și haiduci*, Editura Enciclopedică, București, 1969.

Goga, Octavian, *Poezii*, Editura Minerva, București, 2015.

Goga, Octavian, *Poezii*, Postfață de Romul Munteanu, Editura Minerva, București, 2016.

Hasdeu, Bogdan Petriceicu, Oprișan, Ionel, *Ioan Vodă cel Cumplit: aventurile, domnia, războaiele, moartea lui, rolul său în istoria univër-sală și în viața poporului român: (1572-1574)*, Ediție critică / de I. Oprișan, Editura Vestala, București, 2017.

Ionescu, Crina, *Cântecul lui Iancu Jianu*, Editura Ion Creangă, București, 1972.

Jarnik, Jan Urban, Bârseanu, Andrei, Fochi, Adrian, *Doine și strigături din Ardeal*, Ediție definită, studiu introductiv, note și variante / de Adrian Fochi, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968.

- Lapedatu**, Alexandru, *Scrieri despre Cuza Vodă*, Ediție îngrijită, studiu introductiv și notă asupra ediției de Ioan Bolovan, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2023.
- Lazăr**, Ioachim, Morar, Nicolae Marcel, *Avram Iancu în memoria posterității*, Editura EMIA, Deva, 2008.
- Lovinescu**, Vasile, *Interpretarea esoterică a unor basme și balade populare românești*, Ediția a 2-a, Editura Cartea Românească, București, 2000.
- Mailand**, Oszkár, Șoit, Ana, Iliescu, Ion, *Poezii populare românești din Transilvania*, Ediție îngrijită de Ana Șoit, Editura Minerva, București, 1981.
- Maior**, Liviu, *Alexandru Vaida-Voevod între Belvedere și Versailles*, Ediție anastatică, Editura Tipo Moldova, Iași, 2017.
- Maior**, Liviu, *Mișcarea națională românească din Transilvania (1900-1914)*, Ediție anastatică, Editura Tipo Moldova, Iași, 2017.
- Marcu**, Mădălina, *Dimitrie Bolintineanu - viața și activitatea literară* Editura Else, Craiova, 2016.
- Mariencescu**, Atanasie Marian, *Poezii populare din Transilvania*, Ediție îngrijită / de Eugen Blăjan, prefată de Ovidiu Bîrlea, Editura Minerva, București, 1971.
- Micu**, Samuil, *Opera poetică*, Ediție îngrijită și notă asupra ediției / de Mircea Popa, Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2016.
- Milcescu**, Emilian Șt., *Pe urmele lui Delavrancea*, Editura Sport-Turism, București, 1986.
- Mohanu**, Constantin, *Balade populare românești: cântece bătrânești*, Ediția a 2-a, Editura Litera Internațional: Litera, București: Chișinău, 2002.

- Moldovan, Ioan Micu, Bîrlea, Ovidiu, Cuceu, Ion, Cuceu, Maria Paulina,** *Folclor din Transilvania (1863-1878)*, 2 Vol., Ediție critică, postfață, note, indice și glosar / de Ion Cuceu și Maria Cuceu, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2014-2015.
- Moldovan, Ioan Micu, Cuceu, Ion, Cuceu, Maria Paulina, Bîrlea, Ovidiu,** *Povești populare din Transilvania: culese prin elevii școlilor din Blaj: (1863-1878)*, Ediție îngrijită / de Ion Cuceu și Maria Cuceu, prefață de Ovidiu Bîrlea, Editura Minerva, București, 1987.
- Moldovan, Ioan Micu,** *Folclor din Transilvania (1863-1878)*, Vol. 1: *Povești, colinde și balade*, Ediție îngrijită / de Ovidiu Bîrlea, Ion Cuceu, Maria Paulina Cuceu, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2014.
- Morariu, Iuliu-Marius,** *Reflectarea imaginii lui Avram Iancu în scrisul istoric și în folclor*, Editura Semănătorul, București, 2014.
- Muthu, Mircea,** *Balkanismul literar românesc. Panoramic sud-est european. Confluente culturale*, Ediție revăzută și adăugită, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017.
- Negreanu, Ion,** *Balș: oameni, locuri, tradiții*, Vol. I, Editura Alma, Craiova, 2015.
- Negruzzi, Iacob,** *Amintiri din Junimea*, Ediție îngrijită și prefață de Ioana Pârvulescu, Editura Humanitas, București, 2011.
- Nestorescu-Bălcești, Horia,** *Nicolae Bălcescu: urme în bronzul istoriei*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1988.
- Nicoară, Simona, Nicoară, Toader,** *Mentalități colective și imaginar social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1996.
- Nicoară, Toader,** *Transilvania la începutul timpurilor moderne (1680 - 1800). Societate rurală și mentalități colective*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001.

Nicolescu, George Constantin, *Viața lui Vasile Alecsandri*, Ediția a 2-a, revăzută, Editura pentru Literatură, București, 1965.

Niculescu, Radu, *Spre o poetică a baladei românești: două studii de caz*, Ediție îngrijită de Viorica Nișcov, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, Brăila, 2012.

Nijloveanu, Ion, *Poezii populare românești: balade, doine, colinde, descântece, ghicitori*, 2 Vol., Editura Minerva, București, 1989.

Önal, Mehmet Naci, Maxim, Mihai, Sarigöl, Nevzat Yusuf, *Din folclorul turcilor dobrogeni: tradiții privind nașterea, căsătoria și moartea*, Editura Kriterion, București, 1997.

Ornea, Zigu, *Junimea și junimismul*, 2 Vol., Editura Minerva, București, 1998.

Ornea, Zigu, *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea*, Editura Eminescu, București, 1980.

Oțălea, Nicolae, *Alese fabule*, Ediție îngrijită și prefată / de Mircea Popa, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985.

Panu, Gheorghe, *Amintiri de la Junimea din Iași*, Ediție, prefată și tabel cronologic / de Zigu Ornea, Editura Polirom, Iași, 2013.

Păun, Octav, Bogoi, Teodor, *Balade populare românești*, Editura Ion Creangă, București, 1984.

Pârvulescu, Ioana, *În intimitatea secolului XIX*, Editura Humanitas, București, 2013.

Poezii populare de la românii din Timoc: Nord-Estul Serbiei și Nord-Vestul Bulgariei. Culese de C. Sandu-Timoc, cu o introducere de Nicolae Cartojan, Ediția a II-a, îngrijită și reeditată de Christian Căpînu, Editura Ager, București, 2007.

Pecican, Ovidiu, *Românii: stigmat etnic, patrii imaginate. O căutare istorică*, Editura Humanitas, București, 2022.

- Pop,** Ileana Grațiana, *Ciumărna: satul meu cu vorbe dulci: cântece, poezii, doine, balade, obiceiuri*, Editura Caiete Silvane, Zalău, 2016.
- Pop,** Ioan-Aurel, *Din mâinile valahilor schismatici: românii și puterea în Regatul Ungariei medievale: (secolele XIII-XIV)*, Ediția a 2-a revăzută, adăugită și ilustrată, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017.
- Pop,** Ioan-Aurel, *Românii. Eseuri dinspre Unire*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019.
- Pop,** Ioan-Aurel, *Hunedoreștii: o familie europeană*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2020.
- Pop,** Mihai, *Îndreptar pentru culegerea folclorului*, Casa Centrală a Creației Populare, București, 1967.
- Popa,** Liliana-Maria, Popa, Ioan-Nicolae, *Vasile Aaron. Studiu monografic*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Prefață de Prof. Univ. Dr. Iacob Mârza, Editura Aramis: Curs, Sibiu, Cluj-Napoca, 2021.
- Popa,** Mircea *Aspecte și interferențe iluministe*, Editura de Vest, Timișoara, 1997.
- Popa,** Mircea, *Avram Iancu. Făuritor de istorie națională*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022.
- Popa,** Mircea, *Eminescu. Trepte ale devenirii*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2024.
- Popa,** Mircea, *Astra Clujeană*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2013.
- Popa,** Mircea, *Presa „Asociațiunii” ASTRA*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2022.
- Popa,** Mircea, Lechințan, Vasile, Tutula, Vasile, Vaida, Maria, *Astra și Marea Unire*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2017.

- Popa, Mircea**, *Cântece câmpenești cu glasuri rumânești: Cluj, 1768*, Ediția a 4-a, îngrijită și prefată / de Mircea Popa, Editura Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Cluj, Cluj-Napoca, 2008.
- Popa, Mircea**, *De la iluminism la pașoptism*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2004.
- Popa, Mircea**, *Ion Agârbiceanu: constelația realului*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013.
- Popa, Mircea**, *Octavian Goga și idealul național*, Ediția a 2-a, revăzută și adăugită, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2018.
- Popa, Mircea**, *Eminescu: trepte ale devenirii*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2024.
- Popescu, Nicolae D., Patraș, Roxana, Catrinescu, Laura, Iancu Jianu:** *nuvelă originală*, 2 Vol., Ediție îngrijită de Laura Catrinescu, Editura Cartea Românească Educațional, Iași, 2019.
- Popescu, Nicolae D., Iancu Jianu, haiducul**, Editura Cartea Românească Educațional, Iași, 2019.
- Popescu, Nicolae D., Iancu Jianu, zapciu de plasă**, Editura Cartea Românească Educațional, Iași, 2021.
- Preda, Daniel Mircea, Ionică, Liviu Marian, Iancu Jianu, moșia de vatră a boierilor Buzești**, Editura Hoffman, Caracal, 2021.
- Prodan, David**, *Răscoala lui Horea*, 2 Vol., Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
- Prodan, David**, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVII-lea*, 2 Vol., Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.
- Prunean, Liana, Hilca-Drăgan, Elena, Cuceu, Ion, Colindatul și colindele la Așchileu Mare, Cluj**, Ediția a 2-a, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009.

- Rad, Ilie, Ormenișan, Alexandra-Cătălina, Ion Agârbiceanu și Marea Unire**, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2018.
- Rad, Ilie, Fanache, Vasile, Aron Pumnul: (1818-1866)**, Ediția a 2-a, revăzută și adăugită, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016.
- Radosav, Doru, Arătarea Împăratului: intrările imperiale în Transilvania și Banat (sec. XVIII - XIX): discurs și reprezentare**, Editura Presa Univer-sitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002.
- Robea, Mihail M., Cântece și poezii populare românești**, Editura Muntenia, București, 2004.
- Rușeț, Răducu, Comitete de redacție și politici editoriale în presa românească din Transilvania și Ungaria. Intelectualitatea jurnalistică românească din anii 1838-1918**, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2015.
- Rușeț, Răducu, Redactori și redacții românești din Transilvania și Ungaria în secolul al XIX-lea**, Editura Globe Edit, Saarbruücken / Germania, 2016.
- Să iei viața de coarne și să câștigi. Vol. I: Versuri uitate din Marele Război. Cântece și doine cătănești**, Coordonator: Marius Boromiz, Prefațator: Mircea-Gheorghe Abrudan, Notă asupra ediției: Marius Boromiz, Editura Armanis, Sibiu, 2020.
- Sbiera, Ion. G., Prelipcean, Ion, Povești și poezii populare românești**, Ediția a 4-a, reeditată de Ion Prelipcean, Editura „Ion Prelipcean”, Horodnic de Jos, 2015.
- Sigmirean, Cornel, Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă**, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000.
- Sigmirean, Cornel, Pavel, Aurel, Elită și națiune: Fundația Gojdu (1871-2008)**, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2019.

Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, Vol. III, Editura David: Litera, București, Chișinău, 1997.

Stan, Valeriu, *Nicolae Bălcescu*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.

Sterca-Șuluțiu, Iosif, Cărpiniș de, *Biografia lui Avram Iancu (1897)*, Ediție facsimil, Editura Eco Transilvan, Cluj-Napoca, 2024.

Teodor, Pompiliu, Maior, Liviu, Bocșan, Nicolae, Polverejan, Șerban, Radosav, Doru, Nicoară, Toader, *Memorandul: 1892-1894. Ideologie și acțiune politică românească*, Ediție anastatică, Editura Tipo Moldova, Iași, 2017.

Todincă, Vasile, Cuceu, Ion, *Universul pastoral: cultură și civilizație: (Țara Crișurilor)*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2009.

Tucă, Petronela-Luminița, *Iancu Jianu: o perspectivă asupra construirii eroului*, 2 Vol., Editura Etnologică, București, 2019.

Turcuș, Aurel, *Poezie în grai bănățean*, Vol. I, Editura Orizonturi Universitare, Timișoara, 2009.

Uza, Dan-George, *Gromovnicul cel Mare. Carte populară de povestiri după zodii și plante în care se cuprind 140 de ani, începându-se de la anul 1941 și slujind până la anul 2080*, Editura Astromix, Cluj-Napoca, 2022.

Zane, Gheorghe, *Nicolae Bălcescu: opera, omul, epoca*, Ediția a 2-a, Editura Eminescu, București, 1977.

Studii și articole în reviste, anuare și lucrări de specialitate:

Alexandru, Elena-Maria, *Femininul mitologic în balada populară română*, în „Buletin Științific”, Fascicula Filologie, Seria A, Vol. XXVII, 2018, pp. 249-259.

- „**Atque nos**” sau intinerarul lui Coșbuc în literatura universală”, în Alexandru Duțu, *Explorări în istoria literaturii române*, Editura Pentru Literatură, București, 1969, pp. 226-244.
- Bara, Mariana**, *Categoria gramaticală a determinării în aromână (Articularea hotărâtă a adjectivului calificativ)*, în „Dacoromania”, serie nouă, II, 1996-1997, Cluj-Napoca, pp. 39-46.
- „**Biblioteca** lui George Coșbuc”, în Alexandru Duțu, *Explorări în istoria literaturii române*, Editura Pentru Literatură, București, 1969, pp. 180-225.
- Bocșan, Nicolae**, *Luminile și pașoptismul*, în „Istoria Transilvaniei (de la 1711 până la 1918)”, Vol. III, Coordonatori: Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, Magyari András, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2008, pp. 119-158.
- Bogdan-Duică, Gheorghe**, *Despre Vasile Alecsandri*, în „Viața românească”, 1922, Vol. 14, nr. 1, pp. 41-53.
- Breazu, Ion**, *Alecu Russo în Ardealul revoluționar la 1848*, în „Transilvania”, 1942, Vol. 73, nr. 2-3, pp. 122-132.
- Breazu, Ion**, *Alexandru Odobescu și Transilvania*, în „Transilvania”, 1942, Vol. 73, nr. 12, pp. 932-938.
- Cantemir, Traian**, *Revoluția de la 1848 în lirica populară*, în „Acta Moldaviae Meridionalis, V-VI, 1983-1984, pp. 335-344.
- Caraman, Petru**, *Contribuții la cronologizarea și geneza baladei populare la români. Partea I: Cronologizarea*, în „Anuarul Arhivei de Folclor”, I, publicat de Ion Mușlea, Cluj, 1932, pp. 53-106.
- Caraman, Petru**, *Contribuții la cronologizarea și geneza baladei populare la români. Partea II: Geneza*, în „Anuarul Arhivei de Folclor”, II, publicat de Ion Mușlea, Imprimeria Națională, București, 1933, pp. 21-88.

Cioancă, Costel, *Poetica reveriei: procrearea și nașterea miraculoasă a eroului de basm fantastic românesc*, în „TIBISVUM”, Arheologie, 6/2016, pp. 275-292.

Deaconu (căs. Ticărașu), Iulia-Maria, *Manasse. Imaginea evreității între tradiție și modernitate. Trei generații evreiești*, în „Meridian Critic”, Vol. 38, 2022, pp. 65-73.

„**Eminescu** și romantismul englez”, în Alexandru Duțu, *Explorări în istoria literaturii române*, Editura pentru Literatură, București, 1969, pp. 144-179.

Felezeu, Călin, Lumperdean, Ioan, *Vlahii din nordul Peninsulei Balcanice. Schiță istorică*, în „Buletinul Centrului de Studii Transilvane”, Supliment, iunie 1995, pp. 1-64.

Gibescu, Daniela Roxana, *Contribuții la promovarea și valorificarea științifică a folclorului dobrogean*, în „MUZICA”, nr. 2/ 2024, pp. 86-103.

Iancu Jianu, căpitan de haiduci, nuvelă originală de N. D. Popescu, Partea a II-a, în Ștefan Baghiu, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, et. alii, „The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19 th Century”. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019, pp. 47-48.

Ilie, Eliza, *Țarigradul ca reprezentare spațială în balada populară românească*, în „Acta Moldaviae Meridionalis”, XXXIX, 2018, pp. 25-45.

Ilin-Grozoiu, Loredana-Maria, *Caracteristici comune ale praznicului creștin de Rusalii și ale tradiției călușarilor*, în „Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane C.S. Nicolăescu-Plopșor” (XIII/2012), Editura Aius Printed, Craiova, 2012, pp. 146-153.

Morariu, Iuliu-Marius, *Imaginea lui Avram Iancu în creația poetică din folclorul popular*, în „Iancule Mare”, nr. 59, iulie 2015, pp. 37-39.

- Mușlea, Ion**, *Academia Română și folclorul*, în „Anuarul Arhivei de Folclor”, I, publicat de Ion Mușlea, Cartea Românească, Cluj, 1932, pp. 1-7.
- Mușlea, Ion**, *Ovid Densușianu folclorist*, în „Anuarul Arhivei de Folclor”, V, publicat de Ion Mușlea, Imprimeria Națională, București, 1939, pp. 1-6.
- Oprea, Nicolae**, *Fragmente din viață și literatură cu Nicolae Manolescu*, în „Apostrof”, anul XXXV, nr. 4 (407), 2024, p. 16.
- Pop, Dumitru**, *Grigore Silași, folclorist*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Series Philologia, Fasciculul 1, 1964, pp. 28-56.
- Prodan, David**, *Versuri contemporane despre răscola lui Horea*, în „Anuarul Arhivei de Folclor”, VI, publicat de Ion Mușlea, Imprimeria Națională, București, 1942, pp. 5-32.
- Pușcaș, Andreea-Nora**, *Calul în legende, povești, ghicitori și zicători. Din răspunsurile la chestionarul I al Muzeului Limbii Române*, în „Dacoro-mania”, serie nouă, XXIX, 2024, nr. 1, Cluj-Napoca, pp. 44-57.
- Rușeț, Răducu**, *Aspecte și momente din viața universitară clujeană în perioada interbelică*, în Vol. „Între război și pace. Românii și Europa Central-Răsăriteană la finalul primei conflagrații mondiale”, Coordona-tori: Oana Mihaela Tămaș, Ioan Bolovan, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2020, pp. 297-307.
- Rușeț, Răducu**, *Gazeta de Transilvania: punct de referință al presei românești din Ardeal*, în „Acta Mvsei Porolissensis, XXXVI, 2014, pp. 93-102.
- Rușeț, Răducu**, *Educația din România între globalizare și identitate națională*, în „Globalizare și identitate națională”, Coordonator: Dragoș Huțuleac, Editura Cadrelor Didactice, Suceava, 2017, pp. 34-36.

Rușeț, Răducu, Iordan, Tiberiu, *The Assassination in Sarajevo Reflected in Gazeta de Transilvania*, în „World War I. The Other Face of the War”, Edited by Ioan Bolovan, Rudolf Gräf, Harald Heppner, Oana Mihaela Tămaș, Romanian Academy, Center for Transylvanian Studies: Cluj University Press, Cluj-Napoca, 2016, pp. 299-314.

Rușeț, Răducu, [„Mircea Popa, Avram Iancu: Făuritor de istorie națională, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022”], în „Iancule Mare”, nr. 76/ iunie, 2024, pp. 81-82. [„Număr aniversar și omagial. 2024 - Anul Avram Iancu: 200 de ani de la nașterea lui Avram Iancu (1824-2024)”].

Rușeț, Răducu, [„Lucian Blaga, Avram Iancu. Drama. 1934, Ediție îngrijită, Prefață și Dosar Critic de Mircea Popa, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022”], în „Iancule Mare”, nr. 76/ iunie, 2024, pp. 83-85. [„Număr aniversar și omagial. 2024 - Anul Avram Iancu: 200 de ani de la nașterea lui Avram Iancu (1824-2024)”].

Rușeț, Răducu, *Societatea Petru Maior - rol semnificativ pentru formarea intelectualității românești din Transilvania* [„The Society Petru Maior - Significantly Role in the Formation of Romanian Intellectuality in Transylvania”], în Acta Mvsei Porolissensis, XXXIX, Zalău, 2017, pp. 91-101.

„Transilvania - revista amiral a Astreii”, în Mircea Popa, *Presă și diversitate culturală*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2024, pp. 9-19.

Vătavu, Bogdan-Vlad, *Hoție și rebelie - banditismul în vremea Zaveriei de la 1821*, în „Studia Universitatis Cibiniensis”. Series Historica, Vol. XIX/2022, pp. 53-77.

Vătavu, Bogdan-Vlad, *Asemenea hoți înfrățiți cu poporul: inventarea haiducului în cultura românească romantică*, în „Transilvania”, nr. 11-12 (2022), pp. 117-128.

Memorialistică și scrieri de epocă:

Alecsandri, Vasile, *Poezii populare ale românilor*, Cu însemnări de pe edițiile anterioare și manuscrise, de Emil Gârleanu, Ediție populară, Editura Minerva, București, 1908.

Acterian, Arșavir, Horasangian, Bedros, Faifer, Florin, *Jurnal: 1929-1945 / 1958-1990*, Editura Humanitas, București, 2008.

Acterian, Jeni, Acterian, Arșavir, Uricariu, Doina, *Jurnalul unei fete greu de mulțumit: 1932-1947*, Ediție îngrijită, traducere din franceză, note bibliografice și prefață / de Doina Uricariu, Ediția a 2-a, revăzută, Editura Humanitas, București, 2008.

Anania, Valeriu, Iloaie, Ștefan, *Memorii*, Editura Polirom, Iași, 2011.

Bolintineanu, Dimitrie, *Scrieri alese*, Ediție îngrijită de D. Popovici, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1942.

Breazu, Ion, *Povestitori ardeleni și bănățeni până la Unire: antologie*, Editura Cartea Românească din Cluj, Cluj, 1937.

Cartoian, Nicolae, *Istoria literaturii române vechi*, Vol. I. *De la origini până la epoca lui Matei Basarab și Vasile Lupu*, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1940.

Cârlova, Vasile, Papadopol, Paul I, *Poeziile: precedate de o introducere privind epoca, viața și opera poetului*, Ediție îngrijită de Paul I. Papadopol, Editura ziarului „Universul”, București, 1942.

Cerneș, Gheorghe, *Strigături de joc din comuna Palas, județul Târnava-Mare*, Tipografia „Săteanului”, Sibiu, 1939;

Cerneș, Gheorghe, *Strigături de joc din județul Sibiu*, Ediția a 2-a, Tipografia „Săteanului”, Sibiu, 1939

Constant, Paul, *Iancu Jianu*, Editura Cugetarea-Georgescu Delafras, București, 1940.

Dima, Alexandru, *Alexandru Odobescu: (privire sintetică asupra operei și personalității*, Tiparul Institutului de Arte Grafice „Dacia Traiana”, Sibiu, 1935.

Discursuri de recepțiune, XL. *Din estetica poeziei populare. Discurs rostit la 22 mai (4 iunie) 1913, în Ședința Solemnă sub Președinția A.S.R. Principelui Ferdinand*, de Barbu Ștefănescu Delavrancea, cu răspuns de I.C. Negruzzi, Editura Librăriile Socec & Comp și C. Sfetea, București, 1913.

Dragomir, Silviu, *Nicolae Bălcescu în Ardeal*, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1928.

Furtună, Dumitru, *Cântece bătrânești din părțile Prutului*, Institutul de Arte Grafice „România Nouă”, Editura Casa Școalelor, București, 1927.

Ghica, Ion, *Scrisori către V. Alecsandri*, Ediție îngrijită de Radu Gârmacea și ilustrată de Rareș Ionașcu, Editura Humanitas, București, 2014.

Goga, Octavian, *Poezii*, Ediția a IV-a, Institutul de Arte Grafice Cugetarea - Georgescu Delafras S.A., București, 1905.

Haneș, Petre V., *Alexandru Russo: o pagină ignorată din literatura română*, Ediția a 2-a, Editura Casei Școalelor, București, 1930.

Ichim, Traian, *Alecu Russo: (17 martie 1819 - 4 februarie 1859): câteva date noi cu privire la viața și familia lui*, Editura Viața Românească, Iași, 1934.

[**Ioan** Barac. Studii, de G. Bogdan-Duică, Membru al Academiei Române, Ședința de la 20 mai 1932”], Imprimeria Națională, București, 1933.

Iorga, Nicolae, *Balada populară românească. Originea și ciclurile ei*, Tipografia Neamul Românesc, Vălenii de Munte, 1910.

Iorga, Nicolae, *Istoria literaturii românești*. Introducere sintetică (după note stenografiate ale unui curs), Editura Librăriei Pavel Suru, București, 1929.

Iorga, Nicolae, *Lupta pentru limba românească. Acte și lămuriri privitoare la faptele din martie 1906*, Editura Minerva, București, 1906.

Iorga, Nicolae, *Neamul românesc în Bucovina*, Editura Institutului de Arte Grafice „Minerva”, București, 1905.

Iorga, Nicolae, *Istoria românilor din Peninsula Balcanică (Albania, Macedonia, Epir, Tesalia etc.)*, Tipografia „Cultura Neamului Românesc”, București, 1919.

Odobescu, A. I., *Mihnea-Vodă cel Rău și Doamna Chiajna. Scene istorice din cronicile românești*, Ediția a VII-a, Editura Librăriei Socec & Comp., București, 1905.

Odobescu, A. I., *Mincinoasa carte de vânătoare (Pseudo-Kynegetikos)*, Editura Librăriei Socec & Co, București, 1908.

Panaiteescu, Petre P., *Contribuții la o biografie a lui N. Bălcescu*, Tipografia „Convorbiri Literare”, București, 1923.

Poezii populare din Banatul Iugoslav culese de Roman Cristea și Traian Mărghiticean, Editura Asociațiunii „Astra”, Tiparul Institutului de Arte Grafice „Dacia Traiană” s.a., Sibiu, 1939.

[„**Poezii populare ale românilor**, adunate și întocmite de Vasile Alecsandri”, Tipografia Lucrătorilor Asociați, București, MDCCCLXVI / 1866”].

Povești ardelenesti culese din gura poporului, de Ioan Pop Reteganul, Partea I, Editura Librăriei Nicolae I. Ciurcu, Brașov, 1888.

Povești ardelenesti culese din gura poporului, de Ioan Pop Reteganul, Partea a II-a, Editura Librăriei Nicolae I. Ciurcu, Brașov, 1888.

Povești ardelenеști culese din gura poporului, de Ioan Pop Reteganul, Partea a III-a, Editura Librăriei Nicolae I. Ciurcu, Brașov, 1888.

Povești ardelenеști culese din gura poporului, de Ioan Pop Reteganul, Partea a IV-a, Editura Librăriei Nicolae I. Ciurcu, Brașov, 1888.

Povești ardelenеști culese din gura poporului, de Ioan Pop Reteganul, Partea a V-a, Editura Librăriei Nicolae I. Ciurcu, Brașov, 1888.

Rad, Ilie, *Viața ca un dar. Adolescența și tinerețea (1970-1989)*, Memorii, Vol. II, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2023.

Rădulescu-Codin, Constantin, Țuțescu, Ștefan, Kirileanu Simion T., *Cântece voinicești și ostășești*, Editura Institutului de Arte Grafice C. Sfetea, București, 1910.

Reteganul, Ioan Pop, *Povestiri din viața țăranilor români*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1900.

[„**Risipirea** cea de pe urmă a Ierusalimului care s-a întâmplat după cuvântul ce s-a zis că nu va rămâne piatră pe piatră. Scoasă din cartea lui Iosif Flaviu, pe scurt și în 9 cântări în stihuri alcătuită de Ioan Barac magistratual translator al Brașovului”], Ediția a II-a, Tiparul și editura lui W. Krafft, Sibiu, 1902.

Rosetti, Radu, *Amintiri. Ce am auzit de la alții. Din copilărie. Din prima tinerețe*, Prefață de Neagu Djuvara, Editura Humanitas, București, 2017.

Sebastian, Mihail, Omăt, Gabriela, Volovici, Leon, Skultety, Alina, *Jurnal: 1935-1944*, Ediția a 2-a, revăzută, Editura Humanitas, București, 2016.

Sion, George, *Poezii*, cu o Prefață de V. Haneș, Editura Minerva, București, 1915.

Steinhardt, Nicolae, Ardeleanu, George, *Jurnalul fericirii: manuscrisul de la Rohia*, Îngrijirea ediției, compararea variantelor, note, addenda și indice / de George Ardeleanu, Editura Polirom, Iași, 2012.

Șuluțiu-Sterca, Iosif, *Biografia lui Avram Iancu*, Tiparul Tipografiei Archidiecezane, Sibiu, 1897.

Topârceanu, George, *Amintiri din luptele de la Turtucaia. Pirin-Planina. Episoade tragice și comice din captivitate*, Editura Humanitas, București, 2016.

Vâlsan, George, *Povestea vieții lui Vasile Alecsandri*, Editura „Asociațiunii”, Sibiu, 1926.

Piese de teatru:

Alecsandri, Vasile, *Chirița în provincie: comedii și cântecele comice*, Editura Corint Educațional, București, 2014.

Alecsandri, Vasile, Filimon-Stoicescu, Domnica, *Chirița în Iași: comedie în 3 acte; Chirița în provincie: comedie cu cântece în 2 acte; Cucoana Chirița în voiaj: cântecel comic*, Editura Tineretului, București, 1954.

Alecsandri, Vasile, Mohanu, Constantin, *Chirița în Iași sau Două fete și o neneacă; Chirița în provincie; Despot Vodă*, Editura Gramar, București, 2008.

Blaga, Lucian, *Avram Iancu: dramă: 1934*, Ediție îngrijită, prefață și dosar critic / de Mircea Popa, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022.

Hasdeu, Bogdan Petriceicu, *Răzvan și Vidra*, Poemă dramatică în cinci cânturi, Ediție îngrijită de Ion Pillat, Editura Cartea Românească, București, 1940.

Tomuș, Mircea. *Glonțul de argint sau Adevărata moarte a lui Avram Iancu*. Teatru, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022.

Literatură românească și străină:

Agârbiceanu, Ion, *File din cartea naturii*, Editura Tineretului, București, 1964.

Agârbiceanu, Ion, *Fefelegea și alte povestiri*, Editura Andreas Print, București, 2016.

Cervantes, Miguel de, *Don Quijote de la Mancha*, 2 Vol., Traducere din limba spaniolă și note de Ion Frunzetti și Edgar Papu, Editura Polirom, Iași, 2016.

Ispirescu, Petre, *Snoave sau povești populare*, Colecție inițiată și coordonată de Anatol Vidrașcu și Dan Vidrașcu, Editura Litera Internațional: Litera, București, Chișinău, 2002.

Lăncrănjan, Ion, *Cuvânt despre Transilvania*, Editura Sport-Turism, București, 1982.

Odobescu, A. I., *Scrieri alese*, Vol. I, Studiu introductiv de T. Vianu, Ediție critică de G. Pienescu, Editura Albatros, București, 1970.

Odobescu, Al. I., *Mihnea Vodă cel Rău, Doamna Chiajna, Câteva ore la Snagov. Articole și studii*, Vol. II, Editura Tineretului, București, 1959.

Preda, Marin, *Marele singuratic*, Ediția a II-a, Editura Cartea Românească, București, 1976.

Slavici, Ioan, *Pădureanca*, Editura Top Publishing, București, 2020.

Streia, Constantin, *Haiducii*, [roman], Editura Albatros, București, 1971.

Știrbu, Viorel, *Marele sigiliu*, [roman], 2 Vol., Ediție revăzută și adăugită, Editura Cartea Românească, București, 1987.

Timoc, Cristea Sandu, *Povești populare românești*, Editura Minerva, București, 1988.

Presă:

„Foaia Poporului”, V, 1897.

„Unirea”, XXIX, 1919.

„Transilvania”, I, 1868, II, 1869, III, 1870, IV, 1871, V, 1872, VI, 1873, VII, 1874, VIII, 1875, IX, 1876, X, 1877, XII, 1881, XIII, 1882, XIV, 1883, XV, 1884, XVI, 1885, XVII, 1886, XVIII, 1887, XIX, 1888, XX, 1889, XXI, 1890, XXII, 1891, XXIII, 1892, XXIV, 1893, XXV, 1894, XXVI, 1895, XXVII, 1896, XXVIII, 1897, XXIX, 1898, XXX, 1899, XXXI, 1900, XXXII, 1901, XXXIII, 1902, XXXIV, 1903, XXXV, 1904, XXXVI, 1905, XXXVII, 1906, XXXVIII, 1907 (nicio poezie), XXXIX, 1908 (nicio poezie), XL, 1909, XLI, 1910, XLII, 1911, XLIII, 1912, XLIV, 1913, XLV, 1914, XLVI, 1915 (nicio poezie); XLVII, 1916, XLVIII, 1917 (nicio poezie), XLIX, 1918 (nicio poezie), L, 1919 (nicio poezie), LI, 1920, LII, 1921, LIII, 1922, LIV, 1923, LV, 1924, LVI, 1925, LVII, 1926, LVIII, 1927, LIX, 1928, LX, 1929, LXI, 1930 (nicio poezie), LXII, 1931 (nicio poezie), LXIII, 1932 (nicio poezie), LXIV, 1933 (nicio poezie), LXV, 1934, LXVI (nicio poezie), 1935, LXVII, 1936 (nicio poezie), LXVIII, 1937 (nicio poezie), LXIX, 1938, LXX, 1939, LXXI, 1940, LXXII, 1941, LXXIII, 1942, LXXIV, 1943, LXXV, 1944, LXXVI, 1945, LXXVII, 1946 (nicio poezie).

Lucrări de referință: enciclopedii, bibliografii, dicționare, anuare universitare:

Aretzu, Paul (Coordonator), *Romanați REDIVIVUS. Enciclopedia personalităților*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2024.

Bădescu, Ilie, Cucu-Oancea, Ozana (Coordonatori), *Dicționar de sociologie rurală*, Editura Mica Valahie, București, 2005.

Bolovan, Ioan, Iacob, Gheorghe, Cojocaru, Gheorghe (Coordonatori), *O Enciclopedie a Marii Uniri*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2018.

Ciocârlie, Alexandra, Simota, Algeria, Istrate, Ion, Milea, Ioan, Oprișan, Ionel, Rad, Ilie, Hanganu, Laurențiu, Simion, Eugen, Donțiș, Gabriela, Drăgoi, Gabriela, *Dicționarul general al literaturii române*, 5 Vol., Ediția a 2-a revizuită, adăugită și adusă la zi, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2016-2019.

Crețu, Stănuță, Drăgoi, Gabriela, Faifer, Florin, Mănucă, Dan, Simota, Algeria, et. alii, *Dicționarul Literaturii Române de la origini până la 1900*, Editura Republicii Socialiste România, București, 1979.

Datcu, Iordan, *Dicționarul etnologilor români: autori, publicații, perioade, instituții, mari colecții, bibliografii, cronologie*, Ediția a III-a, revă-zută și mult adăugită, Editura Saeculum, București, 2006.

Dicționarul limbii române întocmit și publicat după îndemnul și cu cheltuiala Majestății Sale Regelui Carol I, Tomul I, Partea I, A - B, Librăriile Socec & Comp. și C. Sfetea, București, 1913.

Dicționarul limbii române întocmit și publicat după îndemnul și cu cheltuiala Majestății Sale Regelui Carol I, Tomul I, Partea II, C, Tipografia Ziarului „Universul”, București, 1940.

Dicționarul limbii române întocmit și publicat după îndemnul și cu cheltuiala Majestății Sale Regelui Carol I, Tomul I, Partea III, Fascicula I, D, „Universul” – Intreprindere Industrială a Statului, București, 1949.

Dicționarul limbii române întocmit și publicat după îndemnul și cu cheltuiala Majestății Sale Regelui Carol I, Tomul II, Partea I, F - I, Monitorul Oficial și Imprimeria Statului. Imprimeria Națională, București, 1934.

Dicționarul limbii române întocmit și publicat după îndemnul și cu cheltuiala Majestății Sale Regelui Carol I, Tomul II, Partea II, Fascicula I, J, Tipografia Ziarului „Universul”, București, 1937.

Dicționarul limbii române întocmit și publicat după îndemnul și cu cheltuiala Majestății Sale Regelui Carol I, Tomul II, Partea II, Fascicula II, Tipografia Ziarului „Universul”, București, 1940.

Dicționarul limbii române întocmit și publicat după îndemnul și cu cheltuiala Majestății Sale Regelui Carol I, Tomul II, Partea II, Fascicula III, Tipografia Ziarului „Universul”, București, 1948.

Hangiu, Ion, *Dicționar al presei literare românești: (1790-1982)*, Edi-tura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.

Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române: 5 secole de literatură*, Ediția a 2-a, revăzută și revizuită, Editura Art, București, 2019.

Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, Vol. III, Editura David: Litera, București, Chișinău, 1997.

Vianu, Tudor, *Dicționar de maxime comentat*, Ediția a II-a, Editura Științifică, București, 1971.

Teze de doctorat:

Ciocotișan, Maria Flavia, *Colindatul și colindele în partea de sud a județului Bihor*. Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Facultatea de Studii Europene, [Teză de doctorat], Coordonator științific: Prof. Univ. Dr. Ion Cuceu, Cluj-Napoca, 2016.

Vătavu, Bogdan-Vlad, *Haiduci, tâlhari, bandiți: o istorie socială a brigandajului în Moldova și Țara Românească la începuturile modernității (sec. XVIII-XIX)*. Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie și Filosofie, [Teză de doctorat], Conducător de doctorat: Prof. Univ. Dr. Toader Nicoară, Cluj-Napoca, 2019.

Surse electronice

<https://dexonline.ro/definitie/bahmet> la 16.09.2023, ora 15:09.

https://www.vasilealecsandri.eu/opere/cantece_batranesti/cantecul_lui_mihai_viteazul.html la 16.09.2023, ora 15:54.

<https://www.povesti-pentru-copii.com/poezii-pentru-copii/vasile-alecsandri/cantecele-lui-stefan-voda.html> la 17.09.2023, ora 7:53.

[https://ro.wikisource.org/wiki/Oltul_\(Alecsandri\)](https://ro.wikisource.org/wiki/Oltul_(Alecsandri)) la 21.09.2023, ora 6:39.

<https://dexonline.ro/definitie/f%C4%83g%C4%83d%C4%83u> la 21.09.2023, ora 6:59.

<https://m.dex.ro/ciohodar> la 28.09.2023, ora 6:57.

<https://m.dex.ro/?word=tufeciu> la 28.09.2023, ora 7:06.

<https://dexonline.ro/definitie/ibrictar> la 29.09.2023, ora 5:02.

<https://dexonline.ro/intrare/%C8%9Bintirim/259872> la 29.09.2023, ora 5:40.

<https://www.britannica.com/biography/Batu-Mongol-ruler> la 29.09.2023, ora 6:22.

<https://dexonline.ro/definitie/custura> la 30.09.2023, ora 7:32.

https://ro.wikipedia.org/wiki/B%C4%83t%C4%83lia_de_la_Solferino la 03.10.2023, ora 5:12.

<https://dexonline.ro/definitie/haptac> la 03.10.2023, ora 5:31.

<https://www.povesti-pentru-copii.com/poezii-pentru-copii/vasile-alecsandri/razbunarea-lui-statu-palma.html> la 05.10.2023, ora 7:07.

https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/razbunarea_lui_statu_palma.html la 05.10.2023, ora 7:13.

<https://www.povesti-pentru-copii.com/poezii-pentru-copii/vasile-alecsandri/concertul-in-lunca.html> la 05.10.2023, ora 7:18.

https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/concertul_in_lunca.html la 05.10.2023, ora 7:24.

<https://dexonline.ro/definitie/butoare> la 08.10.2023, ora 16:41.

<https://dexonline.ro/definitie/dol> la 13.10.2023, ora 7:20.

<https://www.dex.ro/polat%C4%83> la 17.10.2023, ora 6:06.

<https://www.versuri.ro/versuri/vasile-alecsandri-oda-ostasilor-romani/> la 21.10.2023, ora 15:48.

<https://www.versuri.ro/versuri/vasile-alecsandri-sergentul/> la 21.10.2023, ora 16:31.

<https://www.versuri.ro/versuri/vasile-alecsandri-penes-curcanul/> la 22.10.2023, ora 16:43.

<https://ro.wikipedia.org/wiki/Hesperia> la 26.10.2023, ora 5:30.

<https://dexonline.ro/definitie/marmagiu> la 27.10.2023, ora 6:54.

<https://www.lovendal.ro/wp52/eugenia-conduratu-o-romanca-extraordinara-din-secolul-al-xix-lea-care-a-fost-uitata-pe-nedrept-de-istorie/> la 28.10.2023, ora 16:55.

<https://dexonline.ro/definitie/chindeu> la 30.10.2023, ora 6:35.

<https://dexonline.ro/definitie/salvet> la 30.10.2023, ora 6:41.

https://www.globalinfo.ro/z/vasile_alecsandri_cantecul_gintei_latine.htm la 05.11.2023, ora 16:30.

https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/cantecul_gintei_latine.html la 05.11.2023, ora 16:36.

<https://dexonline.ro/definitie/dosad%C4%83> la 05.11.2023, ora 17:37.

<https://www.povesti-pentru-copii.com/poezii-pentru-copii/vasile-alecsandri/concertul-in-lunca.html> la 08.11.2023, ora 6:57.

<https://poeziisiversuri.com/vasile-alecsandri/concertul-in-lunca/> la 08.11.2023, ora 6:59.

<https://povesti-online.com/concertul-in-lunca-de-vasile-alecsandri/> la 08.11.2023, ora 7:03.

<https://www.youtube.com/watch?v=1NoXJZKoj8c> la 08.11.2023, ora 7:07.

<https://dexonline.ro/definitie/alabastru/1506> la 09.11.2023, ora 6:46.

<https://dexonline.ro/definitie/oltar> la 09.11.2023, ora 6:50.

https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/sentinela_romana.html la 10.11.2023, ora 6:20.

https://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Simeon_Mangiuca la 11.11.2023, ora 18:00.

<https://dexonline.ro/definitie/apelpisi> la 12.11.2023, ora 9:43.

<https://dexonline.ro/definitie/pan%C8%9Bir/28074> la 12.11.2023, ora 15:41.

https://www.vasilealecsandri.eu/opere/vodeviluri/nunta_taraneasca/scena_01.html la 14.11.2023, ora 6:11.

<https://dexonline.ro/definitie/psaltichie/937237> la 15.11.2023, ora 6:47.

https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/sfintirea_curtii_de_arges.html la 19.11.2023, ora 10:49.

https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/legenda_sfintirii_bisericii_de_la_curtea_de_arges.html la 19.11.2023, ora 12:37.

<https://www.povesti-pentru-copii.com/fabule/grigore-alexandrescu/vulpoiul-predicator.html> la 28.11.2023, ora 7:12.

<https://poetii-nostri.ro/grigore-alexandrescu-anul-1840-poezie-id-27609/> la 30.11.2023, ora 7:57.

<https://www.youtube.com/watch?v=RQ7G2nvP2Dc> la 30.11.2023, ora 16:14.

<https://dexonline.ro/intrare/stru%C8%9B/54625> la 07.12.2023, ora 7:15.

<https://dexonline.ro/definitie/naramziu/922840> la 08.12.2023, ora 6:54.

<https://dexonline.ro/definitie/bezer> la 08.12.2023, ora 7:22.

<https://dexonline.ro/definitie/%C3%AEmbl%C4%83tit> la 11.12.2023, ora 13:04.

<https://dexonline.ro/definitie/dos%C4%83dit> la 12.12.2023, ora 6:50.

<https://dexonline.ro/intrare/%C8%99inor/52443> la 12.12.2023, ora 7:33.

<https://www.youtube.com/watch?v=TnUhrFHHrpE> la 12.12.2023, ora 8:21.

<https://www.dex.ro/g%C3%A2rlici> la 13.12.2023, ora 8:20.

<https://www.facebook.com/watch/?v=320628205437161> la 13.12.2023, ora 9:14.

<https://www.youtube.com/watch?v=B9nOyathjd8> la 13.12.2023, ora 9:20.

<https://www.youtube.com/watch?v=r1Dy3oT3a2s> la 13.12.2023, ora 9:26.

<https://dexonline.ro/definitie/seine> la 13.12.2023, ora 11:20.

<https://calusul.cimec.ro/1-2-caracteristici-ale-calusului-oltenesc/> la 17.12.2023, ora 17:35.

<https://dexonline.ro/definitie/z%C4%83tignit> la 26.12.2023, ora 16:04.

<https://www.youtube.com/watch?v=3-ddwf-2JbA> la 06.01.2024, ora 17:29.

<https://dexonline.ro/definitie/boitar/definitii> la 20.01.2024, ora 17:45.

<https://dexonline.ro/definitie/potc%C4%83/definitii> la 20.01.2024, ora 17:55.

https://www.vasilealecsandri.eu/opere/poezii/imnul_coroanei.html la 21.-01.2024, ora 10:07.

<https://dexonline.ro/definitie/hiacint> la 27.01.2024, ora 11:04.

<https://dexonline.ro/intrare/dricar/17720> la 09.03.2024, ora 9:36.

https://www.uniuneascrititorilorfilialacluj.ro/detalii_membrii_1036_Grigore-SILASI.html la 20.04.2024, ora 10:07.

<http://www.turismnasaud.ro/grigore-silasi/> la 20.04.2024, ora 10:12.

<https://www.noua-acropola.ro/erato-muza-elegiei/> la 01.05.2024, ora 7:30.

http://www.bibliotecadeva.eu/periodice/romlit/2002/10/romania_literata_2002_10_40.pdf la 02.05.2024, ora 15:48.

https://www.bjcalarasi.ro/?page_id=4213 la 01.06.2024, ora 14:20.

<https://www.napocanews.ro/2023/10/ion-agarbiceanu-o-rememorare.html> la 16.07.2024, ora 7:32.

<https://www.inst-puscariu.ro/reviste.html> la 26.04.2025, ora 11:02.

<https://ebib.inst-puscariu.ro/dictionarullimbiromane.html> la 26.04.2025, ora 11:16.

TRANSILVANIA

Anul LIII.

Septembrie 1922.

Nr. 9.

ÎNCHINARE
lui AVRAM IANCU, cu prilejul semicentenarului
morții sale (Septembrie 1922).

— 558 —

La moartea unui viteaz.

*În față nu mai conținește plânsul
E mort biruitorul în războaie,
Stejar pe care cerul îl îndoale,
Ei singur mai puternic decât dânsul!*

*Și 'n toată țara prins-au să vulască
A jale clopotele la biserici,
Când se porniră și mireni și clerici,
Să-i dea cu toții cinstea cea obștească.*

*Să-și poată trage brazda 'n pace plugul,
Făcut-a armă coasa și toporul!
Spre veșnica odihn' acum poporul
Cu jale mută-i însoțea cociugul.*

*Pornește 'ncet alaiul de 'ngropare...
Și pașii grei dau vâiet surd în cale...
Resună zăruitul trist de zale,
Ca o străveche pentru morți cântare...*

*Se pleacă-acum spre culmi bătrânul soare...
Veșmânt cernit s'așterne peste țară...
E mort!... Dar din mormânt va să răsără
Viteazul suflet care 'n veci nu moare!*

Ion Borcia.

Cine ți-e mai drag și mai urit?

Cele mai mari necazuri nu le ai în contra aceluia care ți-a făcut răul, ci în contra aceluia căruia tu i-ai făcut răul, dupăcum dragostea cea mai mare nu este pentru cei cari ți-au făcut bine, ci pentru cei cărora le-ai făcut tu bine. Sunt adevăruri sufletești cari nu se pot tăgădui.

Cuvântare în Camera Deputaților la 16 și 17 Dec. 1915, Take Ionescu, Pentru România Mare. Discursuri din războiu 1915—1917. București, Socec p. 99.

ISBN 978-606-37-2638-5